Filatelia 1954, III, nr. 4,

DIN TRECUTUL FILATELIEI NOASTRE

Capetele de zimbru

In acest articol vom da cîteva date şi amănunte interesante privind „capetele de zimbru" care este cea mai veche emisiune de timbre din ţara noastră şi tot odată una din cele mai rare din lume.

Datorită largilor posibilităţi pe care statul de democraţie populară le pune astăzi la dispoziţia cercetătorilor, am putut studia exemplare de timbre şi documente care în trecut erau închise şi înmormîntate în prăfuite arhive.

Datele şi exemplificările sînt luate din documente oficiale, iar descrierea timbrelor „cap de zimbru", este făcută după cercetarea a două bucăţi de 27 parale, două bucăţi de 54 parale, şi una bucată de 108 parale, din colecţia Academiei Republicii Populare Romîne, după una bucată de 27 parale, două bucăţi de 54 parale, şi una bucată de 109 parale aflate la I.C.S. Filatelia şi după fotografiile clişeelor originale din conservatorul Fabricii de Timbre.

ISTORIC

Prin preluarea serviciului poştal de către stat, în tot cuprinsul Principatului Moldovei la 14 noembrie 1857, s-a simţit nevoia reorganizării acestui serviciu.

Comisia numită în acest scop pentru a elabora noile „Regule" a cerut emiterea de mărci poştale pentru plata scrisorilor de către trimiţători, precum şi fixarea tarifelor de francare.

La 15 iulie 1858, s-au pus în circulaţie primele timbre poştale în ţara noastră, cunoscute de filatelia universală sub denumirea de „Capetele de zimbru". Cu această ocazie au fost introduse şi cutiile de scrisori.

Taxele poştale au fost fixate printr-un tarif, care în capitolul I prevedea în afara primirii scrisorilor francate de către expeditori (scrisori franco) şi primirea celor nefrancate, a căror taxe urmau să fie plătite de către destinatar (scrisori porto).

Capitolul III şi IV fixau valorile timbrelor şi tariful scrisorilor franco.

Intrucît la acea dată valoarea unui franc francez era de 108 parale, valorile acestei prime emisiuni sînt valori fracţionate în patru ale acestui curs şi anume: 27, 54, 81 şi 108 parale.

Taxele pentru scrisorile franco erau următoarele: 27 parale pentru una scrisoare de 2,5 dramuri (8,07 gr.) pînă la distanţa de 8 poşte (cca. 160 km.), 54 parale pentru scrisorile de aceiaşi greutate expediate la o distanţă ce trecea de 8 poşte.

Scrisorile cu „Recepisse" retour costau dublu, iar scrisorile mai grele de 2,5 dramuri se francau dublu, adică 54 sau 108 parale după distanţă.

La acest tarif exista o singură excepţie şi anume pentru tîrgul de frontieră Mihăileni, pentru care taxa era fixată la 27 parale, indiferent de distanţa parcursă.

Facem o observaţie asupra rolului curios pe care îl aveau cutiile poştale la data introducerii lor. Dacă un expeditor nu franca scrisoarea, atunci o putea arunca în orice cutie poştală. Dacă însă o franca, era obligat să o depună numai la oficiul poştal pentru a se controla dacă taxa a fost exact aplicată, adică contrariu a ce se face astăzi.

Timbrele au fost imprimate la atelierul de timbre de la Iaşi, cu o maşină tipografică de mînă, conţinînd un singur clişeu pentru fiecare valoare, în coli de 32 bucăţi aşezate în patru rînduri a 8 bucăţi, şi în care rîndurile doi şi trei erau aşezate faţă în faţă formînd 8 perechi de tête-bêche. Nu se cunoaşte autorul desenului acestor timbre.

Din corespondenţa purtată între Ministerul de Finanţe al Moldovei şi Direcţiunea Poştelor de la Iaşi se poate vedea că tirajul acestei emisiuni a fost următorul:

27 parale	6016 buc.	188 coale
54 parale	10016 buc.	313 coale
81 parale	2016 buc.	63 coale
108 parale	6016 buc.	188 coale

La 1 noembrie 1858, din cauza schimbării cursului leului şi a tarifului poştal aceste timbre au fost scoase din circulaţie.

Este evident că în scurtul timp cît au circulat şi faţă de circulaţia redusă a scrisorilor în acea vreme, numai o parte din aceste timbre au fost puse în circulaţie. Se pune deci întrebarea cîte timbre au fost puse în circulaţie şi care a fost soarta timbrelor rămase nevîndute?

Dintr-o adresă a Direcţiunii Poştelor din 26 februarie 1859 către Ministerul de Finanţe, se constată că la deschiderea casei de bani a fostului casier Nicolae Costin, s-au găsit în casă următoarele timbre din prima emisiune:

27 parale	2325 buc.
54 parale	5244 buc.
81 parale	1307 buc.
108 parale	3432 buc.

care au fost înaintate spre păstrare Ministerului de Finanţe.

Făcînd scăderea acestui stoc rămas, din totalul emisiunii imprimate, rezultă că au fost vîndute, deci puse în circulaţie următoarele cantităţi:

27 parale, ...	3691 buc.
54 parale, ...	4772 buc.
81 parale, ...	709 buc.
108 parale, ...	2584 buc.

Este interesant şi util de ştiut ce s-a întîmplat cu restul de timbre trimis în păstrare la Ministerul de Finanţe.

Autorul francez Georges Brunel arată în lucrarea sa „Despre timbrele romînești", că după unirea principatelor în 1859, făcîndu-se transportul arhivelor la București, lăzile conținînd aceste timbre și alte documente au căzut în rîul Buzău prin răsturnarea diligenței și s-au distrus. Această versiune nu este exactă. De altfel Brunel mai face și alte arătări neadevărate asupra acestei prime emisiuni în aceeași lucrare. Unele din cele mai neîntemeiate sînt și acelea în care spune că aceste timbre au fost imprimate cu o ștampilă de mînă în coli a două rînduri de cîte 8 bucăți (?) așezate probabil în poziție de tête-bêche.

Adevărul asupra celor ce s-au întîmplat cu acest stoc rămas al primei emisiuni, ni-l arată C. Minescu.

Lada conținînd timbrele primei emisiuni a fost luată în primire de către Manolache Buescu, mai tîrziu casier al Poștei Centrale din București. Acesta a confirmat faptul că a avut lada în păstrare însă timbrele fiind pe hîrtie subțire și cu gumă multă se scorojiseră, hîrtia a plesnit și la schimbarea personalului în grija cărora erau date, se năștea discuții asupra cantităților primite și predate.

Din această cauză, pentru a se evita aceste discuții, personalul superior din Direcția Poștelor de pe atunci, Herișescu, Ștefan Dumitrescu, Vardala și Chirițescu, au dispus arderea lor.

Această hotărîre s-a executat, ele fiind arse în curtea vechiului local al Poștei din strada Doamnei, colț cu strada Bursei.

Aceste fapte sînt confirmate și de N. D. Popescu (Nedea Popescu), funcționar la Ministerul de Externe și autorul a numeroase calendare populare, care fiind filatelist și rudă cu Ștefan Dumitrescu, s-a aprovizionat cu cîte două bucăți din fiecare valoare, înainte de arderea lor.

Din această primă emisiune s-au făcut de către colonelul Gorjan, pe vremea cînd era director general al Poștelor (1891) și avea la dispoziție clișeele originale, o serie de impresiuni de culoare neagră pentru toate valorile, pe hîrtie albă sau vărgată și care au fost împărțite celor protejați.

De asemenea s-au mai executat cu clișee originale falsuri de către căpitanul Moroiu pe hîrtie albă, vărgată sau colorată.

Cum a putut căpitanul Constantin M. Moroiu să „împrumute" clișeele originale, este o enigmă nedeslegată pînă astăzi.

De reținut că în conservatorul fabricii de timbre se găsește un al cincilea clișeu al primei emisiuni, cu același desen, însă cu valoare de 10 parale, scrisă cu litere latine, nu cirilice, și care valoare era destinată pentru „PORTO GAZETEI". Acest timbru nu a fost pus în circulație.

Sînt cunoscute numai cinci perechi de timbre uzate de 27 parale din care una singură în tête-bêche.

Exemplarele neuzate sînt toate izolate.

DESCRIEREA AMĂNUNȚITĂ A TIMBRULUI DE 27 PARALE AL ACESTEI EMISIUNI

Timbrul reprezintă un cap de zimbru într-un cerc. Sub botul zimbrului se găsește goarna poștală și cifra 27 în colacul goarnei, iar împrejurul capului de zimbru, de-a lungul cercului, în litere cirilice inscripțiunea „PORTO SCRISORI".

Timbrul este nedantelat și imprimat în culoare neagră pe hîrtie roz, foarte ușor vărgată orizontal.

Diametrul cercului este de 19,5 mm. iar cercul are un punct (caracteristic acestei valori) aflat în stînga puțin mai jos de „P" din „PORTO".

Primul picior al literei „P" are la talpă un întrînd, astfel că piciorul pare să stea sprijinit numai într-un punct pe această talpă.

Primul „O" din „PORTO" este mai lat decît al doilea și deschis sus. Bucla lui „P" (R cirilic) este diformă, mai groasă sus și subțire jos. Partea din dreapta a liniei superioare a lui „T" este mai scurtă decît cea din stînga. Piciorul vertical al lui „K" din „SCRISORI" este așezat exact deasupra stelei, vîrful stelei fiind îndreptat către limita dreaptă a tălpii piciorului. Piciorul lui „P" (R cirilic) din același cuvînt este ușor aplecat spre stînga. Piciorul lui „N" (I cirilic) este mai îngust decît ultimul.

Steaua în cinci colțuri nu este așezată drept deasupra capului. O linie care ar uni vîrful din dreapta sus (cu cel din stînga sus) ar forma o linie oblică aplecată spre dreapta.

Examinînd capul zimbrului se constată: coarnele sînt formate din cîte două linii, una groasă și una subțire, cele subțiri fiind spre stînga. Urechea din dreapta este mai mare decît cea din stînga, avînd colțul de jos format dintr-o linie curbă, iar la urechea din stînga, o linie curbă care se frînge spre cap. Umbrele interioare ale urechilor nu sînt la fel, cea din stînga fiind mai lungă și mai subțire. Sprîncenele sînt formate din linii curbe mai subțiri spre stînga. Pupila ochiului din dreapta este un punct, iar cea din stînga o linie. Nasul este format din trei linii, din care cea din stînga se unește cu fața deasupra nării, cea din mijloc este aplecată spre stînga, iar cea din dreapta este mai lungă decît celelalte. Nasul se termină jos cu o linie orizontală și două linii verticale cu cîte un punct la capăt.

Buza de jos nu este unită ca la celelate valori prin linii verticale cu trompeta.

Cifrele 2 și 7 sînt caracteristice. Cifra 2 are ovalul de sus aproape unit în cerc și aproximativ egal de gros, iar partea dreaptă de jos se termină într-un triunghi dreptunghi plin. De asemenea cifra 2 este mai îngustă ca cifra 7. Cifra 7 seamănă cu un „r" mic de mînă, ale cărui două laturi verticale sînt aplecate spre stînga.

In pavilionul trompetei găsim umbre fine în formă de romburi numai la această valoare la celelalte valori sînt puncte în jumătatea pavilionului înspre stînga, restul fiind alb. O umbră formată din pete, mărginește exteriorul pavilionului trompetei spre dreapta, și tot acolo se termină liniile curbe ale trompetei care se compun, plecînd de sus în jos, din trei groase, trei subțiri și încă una groasă, toate foarte distincte.

In felul acesta se poate face examenul timbrului de către orice colecționar. Completarea acestui examen se face de către expert adăugîndu-se încă următoarele probe:

A) Examinarea timbrului la lampa de cuarț pentru a se vedea dacă nu cumva are defecte iscusit reparate; placări de hîrtie, etc.

B) Examinarea la binocular.

Binocularul este un aparat care mărește de cca. 170 de ori și se pot vedea cu el fibrele ce compun hîrtia. Cum hîrtia pe care este imprimat timbrul este de fabricație manuală, pasta a fost strecurată printr-o sită mișcată circular, astfel că fibrele hîrtiei sînt foarte scurte, în forma semințelor de floarea soarelui și așezate în cerc. La hîrtia fabricată cu mașina fibrele sînt foarte lungi, privite prin binocular par că ies din plan și sînt așezate în proporție de cca. 85% în direcția în care a curs pasta de hîrtie.

C) O măsurătoare, conform schiței alăturate, la care se propun trei linii între șase puncte fixe și care întotdeauna trebuie să dea același rezultat. Prima linie care unește punctul extrem al cornului drept cu punctul de jos al cifrei 2 la unirea verticalei cu talpa — linia a —. A doua linie care unește vîrful urechii din stînga cu punctul din stînga sus al ultimei litere „N" (I cirilic) din cuvîntul „SCRISORI" — linia b —. A treia linie care unește punctul caracteristic aflat pe cercul exterior în stînga, cu punctul de jos al liniei verticale din stînga a nasului — linia c —. Linia a are 13,50 mm., linia b are 14,20 mm., linia c are 8,25 mm.

Expert filatelie I. SCHIFFER și Ing. V. BOBEICA

(Va urma)

Semne tipice de recunoaștere a timbrelor

La o cercetare mai atentă a desenului timbrelor, la unele din ele, se poate observa uneori chiar cu ochiul liber, dar în cele mai multe cazuri numai cu ajutorul unei lupe, diferite puncte, liniuțe, litere, etc. care de fapt nu au nimic comun cu desenul propriu zis al timbrului. Dacă aceste puncte, liniuțe, litere, etc., se întîlnesc la toate timbrele de același fel, avem de a face cu semne tipice de recunoaștere, care pot avea origine voită sau întîmplătoare.

Acum 50—60 de ani, aceste semne tipice de recunoaștere aveau denumirea de semne secrete și erau socotite drept particularități anume înscrise pe timbre pentru a avea o armă secretă contra falsificatorilor de timbre.

După cum am arătat, semnele de recunoaștere pot avea o origine intenționată, cum este cazul la timbrele din Neapole, la care, undeva în desen, la microscop se vede pe fiecare timbru altă literă din numele gravorului acestor timbre. Acestei categorii de semne voite îi aparțin toate timbrele în desenul cărora sînt intercalate inițialele sau semnătura desenatorului sau a gravorului respectiv.

Timbrele tipărite cu alte planșe, pot avea aceleași sau alte semne de recunoaștere.

Origina semnelor tipice de recunoaștere, poate fi însă și întîmplarea dacă ele au luat naștere la confecționarea clișeului. In acest caz, nu mai este vorba de litere, inițiale, cifre, etc., ci de puncte sau liniuțe, care, prin zgîrierea, sau prin așezarea unui corp străin pe clișeul de origine, se imprimă pe timbru.

In acest caz, toate timbrele tipărite cu aceeași planșe vor prezenta aceleași semne tipice de recunoaștere.

Timbrele românești vechi, confecționate pe cale litografică, prezintă și ele astfel de semne.

Semnele tipice de recunoaștere sînt în general un mijloc excelent pentru stabilirea autenticității unui timbru și un ajutor prețios pentru expertizele filatelice.

T. CUTLIC

Filateliști avansați,

ajutați pe filateliștii începători

4/54

DIN TRECUTUL FILATELIEI NOASTRE

Capetele de zimbru

(U r m a r e)

Desenul — cu mici deosebiri de amănunt — este acelaşi pentru toate valorile. Timbrul este nedantelat şi tipărit în albastru pe hîrtie verzuie, vărgată orizontal.

Diametrul cercului la această valoare este de 19,5 mm. Cele două tălpi ale piciorului literei П (P cirilic) din „PORTO" sînt curbe iar conturul lor inferior urmează o circomferinţă paralelă cu cercul exterior care încadrează timbrul.

Al doilea „O" din „PORTO" este adesea deschis sus.

Primul „C" (S cirilic) din „SCRISORI" este caracteristic, semănînd mai mult cu un „G". Litera următoare „K", are braţele oblice neegale: ele se unesc mai sus de mijlocul piciorului vertical, astfel încît braţul oblic de jos este mai lung decît cel de sus, fiind totodată puţin ondulat şi ceva mai gros ca cel de sus.

Litera „И" (I cirilic) este tot atît de lată cît şi ultima, însă diagonala nu atinge în dreapta sus piciorul vertical al literei, ci se opreşte în talpa superioară din dreapta. La a doua literă „C" din acelaşi cuvînt se poate observa că curbura de sus este mult mai dezvoltată decît cea de jos.

Piciorul din stînga al ultimei litere din cuvîntul „SCRISORI", nu are jos — ca talpă — o liniuţă ca toate literele cu picioare verticale.

Steaua de deasupra capului de zimbru este neregulată. Vîrful de sus este îndreptat exact către centrul tălpii piciorului vertical al literei „K" din cuvîntul „SCRISORI". Colţurile din stînga ale stelei, sînt — faţă de cele din dreapta — aplicate în jos, făcînd ca întreaga stea să fie înclinată spre stînga. Coarnele formate din cîte două linii ondulate se ridică în sus şi au laturile dinspre stînga mai groase.

Urechea din dreapta este aşezată mai sus faţă de cea din stînga şi este întreruptă jos unde ar fi trebuit să se unească cu capul. Umbrele din interiorul urechilor sînt aşezate neegal ca înălţime (cea din stînga este mai jos), iar umbra din dreapta este mai curbă în partea superioară.

Nasul este format din două linii verticale aproape drepte, unite sus printr-o linie tremurată, iar jos prin una dreaptă. Verticala din dreapta a nasului este mult mai subţire de la mijloc în jos decît cea din stînga. Baza nasului are două liniuţe verticale terminate cu cîte un punct (asemănătoare cu nişte virgule întoarse), care formează nările.

Partea de jos a botului (buza) este unită cu partea de sus a trompetei.

54 PARALE

In pavilionul trompetei se găsesc spre stînga puncte de umbră, neregulate ca formă. In afara pavilionului spre dreapta este o pată compactă lunguiaţă de umbră din care pornesc laturile de sus şi de jos ale trompetei şi între ele cinci linii curbe care urmăresc liniile exterioare ale trompetei. Bucla trompetei în care se află înscrisă valoarea „54" este formată din două linii groase formînd o elipsă. Muştucul trompetei este întotdeauna plin şi adesea se observă în el un punct alb.

Liniuţa de sus a cifrei „5" este curbă (cu curbura în jos), iar la cifra „4", liniuţa orizontală este curbă (cu curbura de asemenea în jos), iar verticala din dreapta este ascuţită sus formînd un vîrf în dreapta, iar jos este rotunjită.

La măsurătoarea făcută cu rigla cele trei linii care se propun pentru control sînt următoarele:

linia a—linia care uneşte colţul de sus al cornului din dreapta cu extremitatea din dreapta a liniuţei curbe de sus a cifrei „5";

linia b — linia care uneşte vîrful ascuţit al urechii din stînga sus, cu punctul din dreapta sus al ultimei litere И (I cirilic) din cuvîntul „SCRISORI";

linia c — linia care uneşte punctul din stînga sus a traversalei primei litere din primul cuvînt „PORTO" cu punctul formînd nara din dreapta.

Lungimea liniilor convenţionale mai sus stabilite trebuie să fie:

linia a — 10,5 mm;
linia b — 14,5 mm;
linia c — 8,5 mm.

81 PARALE

Pentru descrierea acestei valori, pe care nu am văzut-o în original, autorii s-au servit de fotografiile făcute după clişeul original din conservatorul fabricii de timbre, şi de descrierile făcute de Georges Brunel, Fernand Serrane, Otto Stiedl şi Fritz Billig, R. Zoscsack şi ing. C. N. Gheorghiu.

Timbrul este nedantelat, tipărit în culoarea albastru închis pe hîrtie albăstruie nevărgată.

Diametrul cercului este de 19¾ mm.

Primul picior vertical al lui „П" din „PORTO" este mai lung decît al doilea, iar talpa lui este curbă şi mai dezvoltată decît la celălalt.

Litera „P" (R cirilic) din acelaşi cuvînt are curbura buclei mai groasă decît piciorul vertical al literei.

La litera următoare „T", atît consola (partea ieşită în afară) superioară cît şi talpa piciorului, sînt mai lungi în stînga.

Ultima literă din cuvîntul „PORTO" („O") are o formă neregulată şi prezintă o deformare în dreapta jos.

Litera „C" (S cirilic) din cuvîntul „SCRISORI" are liniuţa terminală a curburii de jos mai lungă decît a curburii de sus.

A doua literă „K" este caracteristică la această valoare: piciorul vertical este foarte gros şi se termină sus şi jos cu cîte o liniuţă transversală, dintre care linia de sus este subţire şi dreaptă, iar cea de jos este groasă şi curbă. Braţele oblice ale acestei litere sînt de asemenea foarte deosebite între ele şi anume: braţul oblic de sus este drept, subţire şi se termină cu o linie transversală dreaptă; braţul oblic de jos este gros, undulat şi se termină cu un punct.

Litera următoare „P" („R" cirilic) are bucla mult mai lată decît a literei „P" din cuvîntul „PORTO". De asemenea piciorul vertical, talpa de jos a piciorului şi consola (partea ieşită în afară) buclei sînt mult mai groase la această literă decît la prima.

A patra literă din cuvîntul „SCRISORI", „И" (I cirilic) are picioarele foarte groase, mult mai groase decît ultimul „И" din acelaşi cuvînt. Primul picior este mai îngust la mijloc decît la capete şi se termină sus cu o linie transversală, iar jos cu o pată rotundă, mare, deasupra tălpii, care se vede din această cauză, foarte puţin şi numai în stînga. Al doilea picior este mai subţire ca primul şi are linia interioară curbă (concavă). Şi acest picior se termină la ambele capete cu cîte o bară transversală, cea de jos fiind curbă (urmînd circomferinţa cercului interior format de tălpile inferioare ale literelor). Linia diagonală a acestei litere este foarte fină.

A cincea literă, „C", este mai îngustă decît prima din acelaşi cuvînt, iar liniuţa terminală a buclei de jos este foarte lungă, dînd acestei litere o formă apropiată de cea a literei „G".

A şaptea literă, „P", este aplecată pe spate faţă de litera precedentă. Piciorul acestei litere are talpa foarte groasă şi curbată. Consola superioară este — în locul unde ar reveni extremitatea consolei — de cele mai multe ori imperceptibilă; uneori se observă un singur punct.

La ultima literă, „И", al doilea picior vertical are linia interioară curbă (concavă). Consolele superioare sînt foarte scurte şi aşezate în unghi ascuţit una faţă de alta. Tălpile picioarelor sînt foarte dezvoltate şi curbate; cea de la primul picior este tăiată de o linie oblică faţă de piciorul literei. Este probabil că această linie oblică nu apare decît la ultimele tiraje ale acestui timbru, deoarece ea este cauzată de deteriorarea clişeului.

Steaua de deasupra capului are vîrful îndreptat spre extremitatea stîngă a tălpii piciorului literei „K". Vîrfurile superioare ale stelei sînt formate din linii mai groase. Aproximativ la jumătatea distanţei dintre vîrful superior din dreapta stelei şi cornul din dreapta, se găseşte un punct colorat. Urechile sînt aşezate simetric, cea din dreapta fiind mai mare. Umbra interioară a urechii este o pată lunguiaţă la urechea din dreapta şi o pată şi mai alungită, care merge subţiindu-se în sus, — la urechea din stînga.

Irisul ochiului din stînga este format dintr-o linie groasă verticală, iar irisul din dreapta, — dintr-un punct. Sprînceana ochiului din stînga este formată dintr-o linie curbă. Sprînceana ochiului din dreapta nu se observă.

Nasul format din două linii verticale este regulat, iar o a treia linie verticală merge de sus pînă la mijlocul lui. De la baza nasului în jos se lasă două liniuţe verticale (cea din dreapta merge puţin spre dreapta), terminate cu cîte un punct formînd nările.

Botul din două linii este unit cu goarna. Pavilionul trompetei este plin de puncte de umbră, de formă neregulată. In dreapta pavilionului trompetei se găseşte o pată de umbră de unde pleacă de sus şi de jos laturile de sus şi de jos ale trompetei şi între ele şase linii foarte subţiri şi adesea întrerupte, care urmăresc direcţia liniilor exterioare ale trompetei.

In muştucul trompetei se găseşte un punct alb. Bucla trompetei este formată din două linii groase, mai subţiri spre stînga şi are forma unei elipse. In interiorul ei este înscrisă valoarea poştală „81" parale. Buclele cifrei „8" sînt regulate ca formă şi grosime, ceva mai groase în dreapta. Talpa piciorului cifrei „1" este mult mai lungă spre stînga, în dreapta fiind abia perceptibilă.

Acest timbru este cel mai rar şi mai de valoare timbru românesc. Nu se cunoaşte pînă acum cel puţin nici o pereche şi, cu atît mai mult nici un tête-bêche de 81 parale.

(Va urma).

Expert filatelic I. SCHIFFER
şi V. BOBEICA

7/57

DIN TRECUTUL FILATELIEI NOASTRE

Capetele de zimbru

(Urmare şi sfîrşit)

108 PARALE

Timbrul este nedantelat şi de culoare albastră, pe hîrtie roz-pal vărgată orizontal. Vărgătura hîrtiei este foarte slabă.

Diametrul cercului este de 20 mm.

Litera „П" („P" cirilic) din „PORTO" are primul picior vertical mai scurt decît al doilea. Talpa celui de al doilea picior este mai dezvoltată spre dreapta, decît talpa primului spre stînga.

Următoarea literă, „O" este mult mai îngustă decît ultima din acelaşi cuvînt.

A treia literă, „P", are talpa piciorului foarte groasă.

A patra literă, „T" ,are linia orizontală de sus aşezată oblic faţă de piciorul vertical.

Ultima literă din cuvîntul „PORTO", „O", are partea din dreapta mai groasă.

„C" („S" cirilic) — prima literă din cuvîntul „SCRISORI" are linia terminală a buclei de jos foarte lungă.

Cea de a doua literă, „K", are linia oblică de sus dreaptă şi mai apropiată de piciorul vertical, astfel încît intervalul dintre această literă şi cea următoare este foarte mare sus şi extrem de mic jos.

„P" are talpa piciorului curbă, fiind aproximativ paralelă cu cercul.

Următoarea literă, „И", (I cirilic) are talpa de sus a primului picior mai mare decît toate celelalte. Diagonala literei este foarte subţire şi încovoiată la capete.

A cincea literă „C", este puţin mai scurtă şi mai îngustă decît prima din acelaşi cuvînt.

A şasea literă, „O", este mai mică decît celelalte două din cuvîntul „PORTO" ca înălţime şi egală ca lăţime cu primul „O".

Litera „P" are talpa verticală foarte mare şi curbă.

Ultima literă, „И" are al doilea picior mai scurt decît primul şi strîmb. Diagonala literei nu atinge baza primului picior, fiind întreruptă.

Steaua are colţurile neegale, laturile din dreapta jos sînt mai groase.

Linia ce uneşte colţul de sus cu primul colţ din stînga nu este frîntă ca la celelalte colţuri, ci curbă.

Vîrful stelei este îndreptat în direcţia laturii interioare a piciorului oblic inferior al literei „K".

Cornul din stînga este mult mai îndoit înspre afară decît cel din dreapta.

Urechile nu sînt egale, cea din dreapta fiind mai mare.

Umbra din interiorul urechilor este în formă de triunghi, la ambele.

Sprîncenele sînt formate din două linii drepte.

Orbita ochiului din stînga are o formă neregulată şi este închisă complet, iar ochiul din dreapta are orbita deschisă în partea dreaptă.

Pupila ochiului din dreapta este aşezată într-o jumătate de orbită în stînga, formată din două linii drepte.

Nasul este format din două linii verticale unite jos printr-una orizontală. Din linia orizontală pornesc în jos două liniuţe frînte terminate cu cîte un punct, reprezentînd nările.

Din partea de mijloc de sus a nasului porneşte o a treia linie verticală scurtă, care se bifurcă în două liniuţe foarte scurte.

Buza botului este unită cu bucla trompetei.

In pavilionul trompetei sînt puncte de umbră de formă neregulată. In afara pavilionului, pe dreapta, sînt pete de umbră pe corpul trompetei.

Corpul trompetei este format din două linii groase de margine sus şi jos, iar între ele sînt alte şase linii aproape paralele, foarte subţiri, întrerupte şi care se unesc la muştuc, care este plin.

In bucla trompetei este înscrisă, în cifre, valoarea „108",

Talpa piciorului lui „1" este oblică, aplecată spre stînga. Cifra „O" este mai mică în înălţime decît celelalte cifre, iar optul are buclele egale.

Aplicînd sistemul de verificare prin măsurători propus şi pentru celelalte valori, fixăm la acest timbru următoarele linii:

— linia a — linia ce uneşte vîrful cornului din dreapta cu vîrful cifrei „1";

— linia b — linia care uneşte vîrful cornului de stînga cu extremitatea din dreapta a tălpii din dreapta al literei „И", — ultima literă din cuvîntul „SCRISORI";

— linia c — linia care uneşte extremitatea din stînga a tălpii piciorului lui „T" (din „PORTO") cu vîrful cifrei 1;

linia a are 12,25 mm;
linia b are 13 mm;
linia c are 10 mm.

★

Din timbrele de 54 şi 81 parale nu se cunosc perechi sau perechi întoarse, ci numai exemplare izolate.

Din valoarea de 108 parale se cunosc două perechi simple, din care una pe scrisoare.

IONEL SCHIFFER
şi Ing. V. BOBEICA

Filatelia 1958, VII, nr. 11(34)

Reluarea motivului „cap de bour" în emisiunile romînești

de VS. SURIICOV, lector universitar

În tematica emisiunilor filatelice mondiale s-a înrădăcinat, ca o tradiție, reluarea motivului primei sau primelor mărci poștale. Astfel, în Grecia, capul lui Hermes, zeul comerțului și elocvenței a fost folosit în formate diferite la toate emisiunile din 1861 pînă în 1895. În Franța în ultimele decenii ale secolului trecut motivul primelor mărci, de tipul „Ceres" a fost reluat după prăbușirea celui de al doilea imperiu între 1870—1875, în emisiunile generale pentru coloniile franceze, dintre 1870—1877, precum și în unele emisiuni din ultimele două decenii.. Desenele primelor emisiuni sînt reproduse fidel (sau cu unele modificări care se referă în special la cadrele mărcilor) și în numeroase mărci din secolul trecut ale Bulgariei, Norvegiei și altor țări.

În secolul al XX-lea reluarea motivului primelor mărci a fost și este ocazionată în special de aniversările apariției lor. În asemenea ocazii se reia nu numai motivul emisiunii dar deseori se reproduc cît mai fidel desenele primelor mărci[1])

Țara noastră poate fi considerată ca prima din lume care a reprodus într-o emisiune în cursul acestui secol, desenul primei sale mărci. Încă în anul 1932, cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la apariția mărcilor romînești, a fost pusă în circulație o serie alcătuită din șapte[2]) valori, din care două (cele de 25 bani și 10 lei) reiau — cu unele adaptări — motivul „capului de bour".[3])

Marca de 25 bani de culoare neagră, destinată francării gazetelor, are un cadru în formă de dreptunghiu cu colțurile rotunjite. După desen, ea se aseamănă cu valoarea de 5 parale din cea de a doua emisiune „cap de bour". În ceea ce privește inscripțiile există însă deosebiri. Astfel marca pe 5 parale era destinată francării scrisorilor PORTO SCRISOREI în timp ce marca de 25 bani din 1932 poartă indicația PORTO GAZETEI. Deosebirile constau și în valori nominale diferite, exprimate în monezi diferite: 5 IIAP (față de 25 BANI) din care IIAP (prescurtare de la parale) este scris în caractere cirilice. Pe cînd la marca din 1858 valoarea nominală este indicată de două ori pe latura superioară și inferioară a mărcii, la cea de 25 bani ea apare o singură dată — pe latura inferioară. În schimb pe această marcă este redată denumirea ROMINIA, spre deosebire de marca de 5 parale — la care denumirea țării lipsește (ca de altfel toate mărcile apărute pînă în anul 1864 inclusiv). Totodată marca apărută cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la prima emisiune poștală romînească mai are un element nou: milesimele 1858—1933.

In ceea ce privește desenul, marca de 10 lei albastru, se aseamănă întocmai cu mărcile primei emisiuni „cap de bour". Ca și la acestea din urmă forma ei este circulară, capul de bour este desenat la fel, steaua are cinci colțuri iar valoarea nominală este înscrisă în bucla cornului poștal. Inscripțiile sînt însă cu totul diferite. Dacă pe primele mărci este arătată în caractere cirilice destinația mărcii: „Porto scrisori", marca de 10 lei nu are asemenea specificație. În schimb ea poartă denumirea țării emitente și denumirea monetei în caractere latine, precum și milesimele 1858—1933, elemente care lipsesc la primele mărci romînești.

Ambele mărci din emisiunea 1932 sînt nedantelate și au fost imprimate pe hîrtie avînd filigran monogramă cu coroană.

Cu toate deosebirile pe care aceste mărci le prezintă față de cele din 1858, desenele și inscripțiile (cuprinzînd fiecare în parte elemente ale primei și celei de a doua emisiuni) au reușit să sintetizeze trăsăturile și caracteristicile mărcilor „Cap de bour".

Am analizat peste 70 de exemplare din bucățile de 25 bani și 10 lei și am constatat cu bucurie că marea majoritate a mărcilor au fost tăiate și ștampilate cu multă grijă și atenție de către personalul poștal. Aceasta nu poate să constituie decît un prilej de laudă și recunoștință pentru acei oameni simpli ai muncii de la P.T.T., care cu un sfert de veac în urmă își îndeplineau cu conștiinciozitate îndatoririle lor, contribuind astfel la păstrarea calității și integrității filatelice a mărcilor.

O imagine completă și mai fidelă a felului în care arăta una dintre primele mărci romînești, ne-o oferă colița apărută în 1950, în care reapare motivul capului de bour. Este vorba de marca de 81 parale, reprodusă pe coliță în culori apropiate de cele originale, alături de o marcă de 10 lei din seria uzuală, înfățișînd stema republicii. Îmbinarea și alegerea celor două motive este sugestivă și judicioasă, mărcile prezentîndu-ne stemele Moldovei și a tinerei Republici Populare Romîne.

Colița — care s-a bucurat de interes atît din partea colecționarilor din țară cît și celor străini, tocmai datorită desenului reprodus — a fost emisă cu ocazia Expoziției filatelice din București, din februarie—martie 1950. Desenul a fost executat de Cristea Müller. Dimensiunea coliței este de 11/8 cm., valoarea nominală — 50 lei, tirajul — 200.000 exemplare. A fost imprimată pe hîrtie albă cu filigran R.P.R., la Fabrica de Timbre — București. Este prima coliță a R.P.R. (a doua apare cu ocazia Centenarului primelor mărci poștale romînești).

Motivul capului de bour este reluat și în emisiunea din acest an, închinată Centenarului. Această emisiune este descrisă separat, în acest număr al revistei.

În articolul de față au fost descrise numai mărcile în care motivul „cap de bour" constituie el însuși unicul desen al mărcii.

Menționăm că stema Moldovei — capul de bour, mai apare și pe alte mărci, însă fără să mai formeze motivul principal și central al mărcii, ci constituind doar un detaliu din desen. Din această categorie fac parte timbrele oficiale apărute în perioada 1929—1931, precum și unele mărci din seriile „50 ani regat", „Antanta Balcanică" etc.

Vor trece ani, decenii, secole... Motivul capului de bour fără îndoială că va mai fi reluat și în alte emisiuni (ocazionate cine știe de al cîtelea centenar). Ele vor arăta noilor generații de filateliști desenul primelor mărci romînești care se bucură de o faimă atît de mare în lumea întreagă. Cu trecerea anilor, și mărcile descrise în articolul de față, care sînt în prezent ușor accesibile oricui — vor deveni poate și ele, la rîndul lor, rarități..

1) Vezi Elveția (Zumstein nr. 258); Luxemburg (Z. nr. 488—489); Norvegia (Z. nr. 399—401); Spania (nr. 1018—1025); Austria Z. nr. 922, etc.).

2) Apariția celei de a opta valori, de 16 lei, verde, a fost ocazionată de împlinirea a 30 de ani de la construirea Palatului Poștelor. În catalogul Yvert & Tellier această marcă este specificată separat (nr. 460) spre deosebire de catalogul Zumstein care o înglobează în seria închinată împlinirii a 75 de ani de la prima marcă din Moldova.

3) În Franța, de pildă, după anul 1900 motivul zeiței Ceres este reluat.

Eseuri la prima emisiune „cap de bour"?

de dr. ing. ILIE C. DEMETRESCU

După cum ne arată şi Edouard Cohen, în publicaţia sa despre eseurile mărcilor poştale romîneşti şi după cum rezultă şi din presa filatelică mai veche, problema existenţei unor eseuri la prima noastră emisiune de mărci poştale „Cap de bour" a preocupat foarte îndeaproape lumea filatelică.

Principial, se poate afirma că trebuie să fi existat atare eseuri. În timpul confecţionării celor cinci clişee, dintre care patru au fost folosite la „imprimarea una cîte una" a vestitelor noastre mărci „Cap de bour", nu se poate ca mai întîi gravorul să nu fi făcut probe cu clişeele respective, spre a se convinge de reuşita lucrării sale. Şi este nu numai probabil, dar chiar foarte verosimil ca să se fi făcut mai multe probe pe parcurs, adică pe măsură ce clişeele se perfectau [1]). Atari eseuri nu s-au păstrat, din motive uşor de înţeles. Numai datorită unor întîmplări excepţionale au ajuns în mîna unui cunoscător şi pasionat filatelist eseurile clişeelor în curs de perfectare la emisiunile noastre zise „Paris" (1872) şi „Poşta romînă" (1880), care le-a salvat astfel de la pierdere [2]). În rest, nu mai cunoaştem eseuri de clişee în curs de perfectare la emisiunile noastre.

În ce priveşte existenţa unor eseuri de pe clişeele perfectate, la primele noastre emisiuni, multă vreme a domnit încertitudine. Este adevărat că unele cataloage de mărci — cum sînt Kohl şi Michel — menţionează, în ediţiile lor mai vechi, existenţa unor astfel de eseuri. De asemenea şi unele publicaţii de lucrări filatelice. Dar atari menţiuni, bazate pe presupuneri şi relatări, nu pot convinge pe nimeni, atîta vreme cît lipseşte proba materială a lucrului. Apoi, se pare că în aceste cazuri este vorba mai mult de anumite confuzii între eseuri şi reimpresiuni, falsuri rafinate. Spre a se putea vorbi de adevărate eseuri, ne referim la definiţia pe care am formulat-o în articolul nostru mai sus amintit. Elementul esenţial în definirea unui eseu constă — după părerea noastră — în faptul că el precede fabricarea mărcii poştale, chiar atuncea cînd aceasta — dintr-un motiv oarecare — nu este emisă. Accentuarea acestui aspect este deosebit de importantă, mai cu seamă în cazul primelor noastre emisiuni imprimate una cîte una. Numai astfel se poate delimita eseul mai ales faţă de reimpresiune.

Faţă de situaţia dată, s-a scos aproape un strigăt de victorie, în 1935: „O descoperire senzaţională s-a făcut de curînd, care va interesa în grad înalt toate cercurile filatelice şi îndeosebi pe specialiştii în mărci poştale romîneşti. Într-un act tipărit din 1 Mai 1858 al guvernului din Moldova, care conţine dispoziţii pentru reglementarea circulaţiei cu diligenţe, s-a descoperit o coală de hîrtie albă care conţine probe de imprimare ale primei emisiuni de mărci poştale moldoveneşti". Cu acest pasaj se începe articolul prim din caietul din 30 aprilie 1935 al revistei vieneze, cu renume internaţional „Die Postmarke", organ al Uniunii cercurilor filatelice austriace [3]).

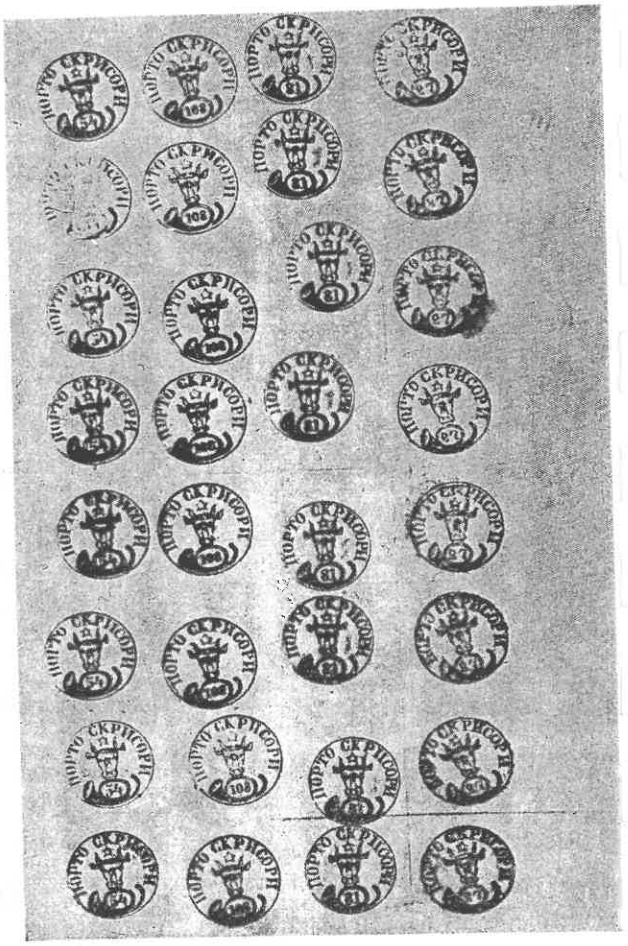

Reproducerea, la scară redusă, a colii cu eseuri

După cum reiese din reproducerea de faţă a coalei în cauză [4]), cele patru ştampile-clişee au fost aplicate de cîte opt ori, rezultînd pentru fiecare valoare a emisiuni cîte o coloană de eseuri. Dispoziţia coloanelor acestora este lipsită de o ordine logică: 54; 108; 81 şi 27 par., deci cu totul la întîmplare.

1 Compară şi articolul: Demetrescu Ilie C.: „Despre eseurile de mărci poştale" în: „Filatelila", 1958, nr. 8 (29), pag. 4—5 şi 16.

2) Cohen Edouard: „Contributions à l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie". Lisbonne, A. Maider, 1945, pag. 26 şi 31, resp. planşele III şi IV.

3) Zoscsak Rudolf und v. Witzleben, J.: „Druckproben der ersten Moldauausgabe". Art. în „Die Postmarke", 1935, nr. 334 (8) (30 apr.), p. 101—102.

4) Cohen, Edouard, luc. cit., planşa I.

Pentru a se ușura păstrarea unei oarecari regularități în aplicarea ștampilelor-clișee, coala a fost împărțită în 32 pătrățele, cu creionul.

De remarcat este faptul că clișeele primelor trei valori (54; 108 și 81 par.) s-au aplicat în negru iar cea de a patra (27 par.) în culoare albastru-verzui; deci se pare tot la întîmplare, fără un criteriu oarecare.

Poziția eseurilor în această coală ridică o serie de nedumeriri. Se știe că mărcile poștale din primele trei emisiuni românești sînt dispuse în coli, în patru rînduri de cîte opt bucăți, iar cele două perechi de rînduri sînt inversate (sau „întoarse") una față de alta cu 180°, de unde au rezultat cunoscutele tête-bêche-uri. Și aceasta, datorită obligatoriu faptului că imprimarea, deși făcută una cîte una, s-a executat cu ajutorul unei mașini, ceea ce a permis o oarecare mecanizare a lucrului. În cazul eseurilor, toate cele patru rînduri sînt normal dispuse, ceea ce ne-ar îndemna să tragem concluzia că imprimarea nu s-a făcut cu ajutorul mașinii, care n-ar permite acest lucru. Și totuși, în primele trei rînduri — așa cum observă și Jacques Wertheimer — Ghika — „toate capetele unui rînd de mărci de sus pînă jos, au aceeași înclinație, lucru imposibil de obținut cu o ștampilă de mînă" [5]... În același timp însă, eseurile ultimului rînd de 27 par., nu mai prezintă paralelismul axei lor verticale. Față de această situație și ținînd seama și de faptul că tușul ultimului rînd diferă de cel al primelor trei rînduri, Wertheimer — Ghika emite părerea că primele trei rînduri (51; 108 și 81 par.) ar fi fost imprimate cu mașina, iar al patrulea ar fi fost imprimat cu mîna, „probabil din cauză că clișeul mărcii de 27 parale nu a fost gata la timp". Explicația este interesantă [6]), dar atuncea cum rămîne cu faptul că s-au putut imprima cu mașina trei rînduri, fără întoarcere, în loc de două, cum este obișnuit la imprimarea tuturor mărcilor celor trei emisiuni prime? „Probabil" că acesta era un maximum pe care îl putea realiza mașina și de care nu s-a uzat în mod normal.

Imprimarea, îndeosebi a probelor în negru, este foarte diferită: unele mai tari, mai pline, mai înecate, altele mai slabe, mai curate, mai clare. Faptul acesta constituie un avantaj pentru studiul caracteristicilor mărcilor și al apariției caracteristicilor respective în diverse condiții de imprimare. „Numai de-acuma vom fi în situația de a ne pronunța într-adevăr fără dubiu asupra autenticității acestor mărci atît de rare. Dispunînd de aceste numeroase probe, efectuate în foarte diferite intensități, examinarea mărcilor respective se ușurează în mod esențial. Pe lîngă caracteristicile relevate de Brunel și Poncelet pentru fiecare valoare, se adaugă încă alte particularități stabilite la fiecare probă".

Hîrtia folosită pentru eseuri este — după părerea autorilor citați — hîrtia albă obișnuită în cancelariile timpului și, în orice caz, nu dintre tipurile de hîrtie întrebuințate la imprimarea mărcilor propriu zise. Mărimea colii de hîrtie cu eseurile respective corespunde oarecum mărimii colilor folosite la primele 3—4 emisiuni de mărci românești.

Asupra autenticității colii de eseuri, autorii articolului amintit din „Die Postmarke" — dintre care unul expert filatelic recunoscut, iar celălalt mare colecționar specializat în mărci clasice românești (1858—1872) — se pronunță categoric: „S-a stabilit de noi, fără putință de îndoială, că probele de imprimare descoperite de noi acuma, au fost executate cu clișeele inițiale, înainte de emiterea mărcii poștale și sînt, natural, sub toate raporturile unicate". Mai departe, autorii revin în acest sens ...„pe temeiul acestei noi descoperiri, putem face astăzi dovada că totuși au existat eseuri" (la prima emisiune de marci poștale românești). „Mai departe, presupunem de asemenea, că acestea sînt singurele eseuri categorice, afara numai dacă nu se ivește cazul puțin probabil de a se face o altă descoperire asemănatoare".

Într-adevăr, o altă descoperire de acest fel nu s-a mai făcut pînă astăzi. Dar nici coala cu pricina — relevată de primul autor (Zoscsak) al articolului și plătită cu bani grei de cel de al doilea autor — n-a mai apărut în discuția publică sau la iveală (expoziție, licitație etc.). Ea nu este menționata nici în inventarul colecției de mărci clasice românești a lui Witzleben. După unele presupuneri, coala ar fi fost trimisă, la scurt timp după descoperirea sa, în străinătate, spre a nu atrage eventual atenția autorităților asupra unui obiect de mare valoare, ajuns poate pe căi dubioase în mîna particularilor.

Existența acestei coli de eseuri la prima emisiune de mărci românești este menționată (în publicația sa mai sus amintită) și de Edouard Cohen reputat ca un foarte serios colecționar. Același lucru îl face și O. Boehm Kenney în lucrarea sa nepublicată „Studiul timbrelor Poștale Românești", bazat pe articolul citat din revista „Die Postmarke". Este ciudat însă, că descoperirea aceasta senzațională este ignorată de P. Murea în lucrarea sa „Istoricul timbrelor poștale românești", deși aceasta este dată ca fiind alcătuită cu colaborarea și concursul și al tov. R. Zoscsak, expert filatelic.

În concluzie, problema existenței unor eseuri la prima noastră emisiune de mărci poștale „Cap de bour" continuă să rămînă încă nelămurită. Reproducerea fotografică a pretinsei coli de eseuri nu poate servi drept mijloc de comparație cu mărcile originale, dată fiind neclaritatea imaginilor. Paralelismul axelor verticale ale eseurilor din primele trei rînduri (coloane) din coală ar putea fi o dovadă că imprimarea s-a făcut cu aceeași mașină cu care au fost executate și colile primelor trei emisiuni de mărci românești. Dispariția totală însă din atenția publică a piesei care a prilejuit mesajul de victorie din 1935 ar fi un element de infirmarea autenticității colii de eseuri, deși nu este cu totul exclus ca un asemenea obiect să zacă îngropat în cine știe ce colecție.

Paginile 24—25: fotomontaj cuprinzînd cîteva din materialele apărute în presa filatelică străină.

[5]) Documentele Poștei Române. Vol. I. Cartea mărcilor „Cap de bou". București, edit. „Cartea Românească", 1945, pag. 24.

[6]) Remarcăm în treacăt, că Wertheimer-Ghica n-a aplicat consecvent acest lucru la reconstituirea colii ipotetice a colii mărcilor de 27 par., prezentată pe pagina precedentă (23) a lucrării mai sus citate.

Documentele oficiale privind emiterea primelor mărci romînești

de S. ALBU — ziarist

În diferitele lucrări de istoriografie referitoare la primele mărci romînești, se dau bogate detalii asupra acțiunii oficiale întreprinsă acum un secol pentru realizarea acestei reforme. Emiterea de mărci poștale și în țara noastră, constituia un vădit progres. La 1858 se împliniseră 18 ani de cînd au apărut primele mărci poștale din lume. Tot în acel an, trecuseră peste șase luni de la prima emisiune de mărci în Rusia, care era astfel primul stat din Europa de răsărit care adoptase această reformă, menită să ușureze nespus legăturile poștale în interior și internaționale. Iar Romînia era, la rîndul ei, prima țară din sud-estul Europei care abandona arhaicele sisteme de taxare a corespondenței. Ea se înscria în acest mod, alături de Rusia, printre statele din această parte a lumii care introduceau noul mod ingenios de a facilita corespondența. (Abia mai tîrziu au început să emită mărci poștale celelalte țări din vecinătatea noastră).

In publicațiile cu privire la istoria mărcilor romînești au fost reproduse numeroase documente valoroase cu caracter *intern*, de ordin administrativ și birocratic,[1]) din care rezultă inițiativa și insistența meritorie de acum o sută de ani, ca și pe meleagurile noastre să se adopte sistemul de francare a scrisorilor prin mărci poștale.

Dar, după cîte știm, printre diferitele acte ce au fost reproduse pe larg în lucrările de studiu, nu se află și documentele *publice, oficiale, în original*, care investeau cu putere legală de circulație ceea ce se numeau pe atunci „marcele".

Reproducem de aceea în facsimil, două documente privind prima emisiune din iulie 1858 și un al treilea, referitor la a doua emisiune, cea din noiembrie același an, pusă în circulație cu prilejul unificării tarifului poștal și anume:

Publicația care vestea emiterea primelor mărci poștale romînești în Moldova

Ea a apărut întîi (într-o formă incompletă și cu o ortografie pe alocuri schimbată față de textul oficial) în *„Gazeta de Moldavia"* nr. 51 din 30 iunie 1858. Publicația a fost inserată la rubrica „Novitale din năuntru" unde apăreau cele mai importante documente de stat. Versiunea aceasta a apărut în același timp — în aceeași gazetă — și în traducere franceză. *Publicația oficială a Direcției Poștelor și a Delijanselor Moldaviei*, care anunța „Regulele statornicite pentru scrisori", a apărut abia după șase zile, și anume duminică 6 iulie 1858 în BULETIN OFICIAL, *foaea publicațiilor Oficiale a Prințipatului Moldaviei* nr. 54 și anume în *„Adaos la Buletin, foaea publicațiilor oficiale"*, care purta nr. 57 și 58 și făcea corp unic cu Buletin nr. 54. Textul ei era următorul:

Direcția Poștelor și Delijanselor Moldaviei

No. 1525. Se publică spre obscească sciință, regulile pentru circulația pasajerilor cu delijansă, și porto-scrisorilor de la 1 Iulie 1858.

Regule statornicite pentru scrisori

1. Scrisorile simple de la 1, a lunei Iulie, acei ce vor vroi a le da fără plată, vor fi primite și ecspeduite ca și cele alte francate, luînduse plata de la primitorii scrisorilor, potrivit cu urmarea ce se păzesce în alte staturi.[2]).

2. Spre înlesnirea publicului, asemine scrisori simple fără plată, aice în capitalie se vor arunca prin lădițile de fier cu încuetoare ce anume sau pus prin pieții capitaliei, precum și la ecspedițiea centrală la scara antretului, iar pe la ținuturi se vor da acum de odată dea dreptul la birourile ecspedițiilor.

3. Pentru scrisorile cu plată sau introdus marce, care se vor putea cumpăra pe la magazinurile din piață, și de la ecspedițiile postelor, asemine marce sînt ficsate de toată valora adică de 27, 54, 81 și 108 par.[3]) în cursul Visteriei[4]).

4. Prețul unei scrisori pe distanție de 8 poște și în greutate de 2½ dramuri, se consideează la 27 par. iar de la 8 poște înainte cîte 54 par. afară de tîrgul Mihăilenii, unde deși întrece de la 8 poște mai mult, dar în consideația liniei drepte, că nu întrec de la 8 poște mai întinsă depărtare, se va lua plata numai 27 par. de scrisoare în greutatea citată.

5. Lădițile afectate, slujesc numai pentru scrisorile fără plată, iar acele pe care se vor lipi marca ce se socotesc plătite de dătătoriu, se vor da dea dreptul pe la ecspedții spre a să vide de sunt potrivite marcile dupre valoarea scrisoarei, ca la din înpotrivă să se mai adaogă pre cît greutatea ar arăta trăgînduse la cumpănire[5]).

6. Scrisorile care publicul ar voi a le da ca se capete pe ele returesipisă (numite strahovoi)[6]) plata acestora se va socoti îndoită după cum sau obicinuit și pînă acum.

7. Adresa scrisorilor să fie bine lămurită, scrisă romînesce și pecetluită, iar acele strahovoi vor avea 3 peceți, precum trebue a se adopta asemine.

8. Scrisorile se primesc în lăuntrul Principatului..., pe la ori ce tîrguri, poste sau sate de tot soiul, adică fie simple, francate sau strahovoi.

9. Purtătoriul scrisorilor la casele particularilor să li se plătească pentru fie-care scrisoare fără osăbire 5 par. și pentru fie-care pachet 15 par. potrivit așăzemîntului înalt întărit[7]).

10. Vroind cineva ca scrisoarea să fie ecspeduită chiar cu poșta ce pornesce în aceeași zi, apoi trebue se aducă scrisoarea macar cu un ceas înainte de vremea hotărîtă pentru închiderea plicului.

11. Scrisorile ne plătite să scot în toată dimineața între 7—8 oare din lădițile citate și se ecspeduesc în aceeași zi pe drumurile destinate a pleca delijansele, afară de Duminică.

Regule pentru înscriere la delijanse

1. Plata unui loc la delijansă seau brașovancă, este de 6 lei, și osăbit un leu adaos pentru bacșișul surugiilor de fie-care postă, spre a lipsi supărările ce sufereau pasajerii de pe la surugii, din lipsa măruntei mo-

---

1) Folosirea aci a cuvîntului „birocratic" nu trebuie înțeles în sens pejorativ, ci ca accentuare că nu este vorba de documente care s-ar fi publicat sau tipărit în epoca respectivă.

2) Adică potrivit regulelor stabilite și în alte state.

3) Parale.

4) Conform cursului de schimb stabilit de ministerul finanțelor.

5) Cîntar.

6) Recomandate.

7) Conform ordinelor superioare.

БУЛЕТИН ОФІЧІАЛ

ФОАЯ ПЕБЛИКАЦІЙОР ОФІЧІАЛЕ

Ачестъ Фоае съ ешире де доуъ ори пе сэптъмынэ ла Ынчепэтура Ачелуй Поменире ши ла ши фоае суплиментаре

А ПРИНЦИПАТУЛЫ МОЛДАВІЕЙ.

Прецул абонаментулуй ачестей Фой Офичиале ши Адаосуриле ей есте пе ун ан галбень, пе ёмэтате галбень пентру 10 луний

No. 54. ІАШІ, ДЭМІНІКЪ ДИ 6 ІЭЛІЕ 1858. Анул XXVI.

BULETIN OFICIAL foaia publicaţiilor oficiale a Prinţipatului Moldaviei.

ДІРЕКЦІЯ ПОСТЕЛІОР

ши а

Деліжанцелор Молдавіей

No. 1625. Съ ştиінцэ чине обштеаскэ ши ынсэ-кипаре пасажерилор ка деліжанцъ ши порто-скрисорилор де ла 1 Іоліе 1858.

Регълиле стэторнічите пентру скрисорі

1. Скрисориле симпле де ла 1, а ачестей Іоліе, ачей че вор прічи ла да съ плэтъ, вор фи ынсэ ши експедиате ка ши челе алте франкате, фэрэ съ фие плата де ла прімиторі скрисорилор, потрівіт ку орînduirea че се вэ ліпсі ын алте статорі.

2. Чине дорінцеа пэлікэлы, ачемине скрисорі симпле съ плэтъ сау франкате, вор путеа кэпэта ши ла магазінеле дин пиаць, ши не ла експедиціиле ноптіле, ачемине марче сынт фіксате де тоатэ валоря адікъ де 27. 54. 81 ши 108 пар. ын парала Ротіпіей.

4. Прецул унеі скрисорі не дістанціе де 8 ноапте ши ла чрезаре де 2 ½ драмурі, се кончідерязэ ла 27 пар. ін де ла 8 ноапте ынаінте пынэ ла 54 пар. афэрэ де търгул Міхэеций, унде де ши ынчеце де ла 8 ноапте маі мулт, дар ла конєдерація унеі дрепте, пынэ ла дрепте де ла 8 ноапте маі ынаінте денъръпате, се ва лэса плата жерть, ка ши да ла пэлэ пынэ ла 27 пар. де скрисоаре ла чрезаріа ачеля пынэ ла 54 пар. ачеля ноапте ынаінте.

5. Ынсэ ачеле афлате, сосеск маі ынаінте де ла 8 ноапте, скрисориле фэрэ платъ, ши ачеле не-

маі маре се вор ліпі марка че се кончіде-не плэтіте де дъторіе, се вор да дрепте-ле не ла експедиції сире а съ віде де съмнеі, потрівіте марчеле дупэ валоаря скрисо-ре-рей, ка ши ла дипотіпа съ се маі адаоъ ынпре къ чрезіаріа ар ареа прічіндере ла ынкъпъторе.

6. Скрисориле каре вэлікэ ар ареа ле да ка се каште не сэле петер-печініъ съ (нюмите страховоі) плата ачестора се ва коліі дупэ доъ кэи сау ліпіі ші нюмаі апой.

7. Адресе скрисорілор съ фіе кэлэ-торіе, скрісе рэспікеце ші нечітіте, ір ачеле страховоі вор авс 3 печеці, пресум чрезіаріа се адонтэ ачемине.

8. Скрисориле съ прімеск дя съптъмъ ори че търгъ, ноапте сау зіле де тоі сорці, адікъ фіе симпле, франкате сау страховоі.

9. Прецуріле скрисорілор ла кэлеле пэрціпэторілор съ ші се плэтеаскъ пентру съ фіе-каре скрисоаре фэрэ осэбіре 5 пар. ші пентру фіе-каре пакет 15 пар. потрівіт съ ынъзестрэторілы дялі дэторі.

10. Вроінд чінева ка скрисоареа съ фіе експедіаъ ынр ка ноапте ле порнеще дя ачеяші зі. ынсэ требе се адъкъ скрисоареа ынкэр ка ын чеас дяаінте де прекса хо-търъть пентру дякідерея пэкэлеі.

11. Скрисориле се плэтіте съ сосі дя тоаъ діміпеаца дупэ 7—8 оаре дін зъ-дяеле ачітате ші се експедіеск дя ачеяші зі не дрепзріле дестінате а плека деліжан-целе, афэрэ де Думіпікъ.

Регъле пентру дасэторіле ла Деліжанце.

1. Плата унуі лок ла деліжанцъ сеаз крайоване, сеіе де 6 леі, ші осэбіт ын леі адаос пентру кэпітіна сэрэіторі де фіе-каре ноапте, сіре а ліпсі съпъторіле че сэферэ пасажерії де не ла сэрэіі, дін ліпса ынъторілор монезі, ші де акоі дяаінте прін ачест кіп съ кэпэ тоате съпъторіле, ачестор сэрэіі, ші ле се ва плъті кэпіш-торіле дея дрептъ де къть кондукторъ кътре пост-сорсовэцъ де фіе-каре ом.

2. Абонаціле се вор фаче дя тоате зі-леле афэрэ де Думіпікъ (кънд сіпоріле съпт дякіше) ші пе се вор пате ангаша або-нарі маі дяаінте де кът дэаъ порпіреа деліжанцелор пентрэ а доа зі, афэрэ де ексі-сра требінці а Гъвернълы.

3. Багажіріе се вор адъче сара дя зіоа абонаціеі пынъ ла 7 оаре ші німіка а доа зі діміпеаца, ка се прічіпеаскъ конозціе дескрірілор порпіреі деліжанцелор ла чеасріе 9 фіксате.

4. Тоі пасажерії че ва ва фі сріторі ка съ се афле ла чеасріе лопріе ші нечіте прін сэпареа клопоцелулы, пеп-плата, ш ніч ва маі ста деліжанца дэаъ сар фаче се о ажапгъ ка о алъ трекэре ачемине ш кънд де кънд ноі ар ръмъпеа ын поапте унде ачеяші ла о алъ фаш.

5. Фіе-каре пасажер есте датор а ыкэрка кіпстеріе, ші дэаъ ыкрава ноа-ле ла ста[illegible] ын ръмъпеа.

Директор постелор. В. Григоріе.
Експедіторъ чептрал Черкез.
Іаші дя 1 Іоліе 1858.

Ambele publicaţii, adică atît cea din „Gazeta de Moldavia", cît şi cea din Buletinul Oficial, au fost tipărite cu litere semi-cirilice. Transcrierea noastră a fost făcută după textul complet apărut în Buletinul Oficial. (In versiunea apărută în „Gazeta de Moldavia" lipseau atît introducerea, în care se vorbeşte de regulele „porto-scrisorilor", cît şi punctul 11 — ultimul — privind aceste reguli).

Cum se explică faptul că publicaţia oficială care anunţa emiterea „marcelor" a apărut întîi în „Gazeta de Moldavia" şi abia ulterior în Buletinul Oficial? Explicaţia ar fi că ambele publicaţii se tipăreau la

nezi, şi de acum înainte prin acest chip să curmă toate supărările, acestor surugii, şi li se va plăti bacşişurile dea dreptul către conductor cîte pol-sorcovăţi de fie-care omu.

2. Abonaţiile se vor face în toate zilele afară de Duminici (cînd birourile sînt închise) şi nu se vor pute angaja locuri mai înainte de cît după pornirea delijanselor pentru a doua zi, afară de ecstra trebuinţi a Guvernului.

3. Bagajurile se pot aduce sara în zioa abonaţiei pînă la 7 oare şi nici cum a doua zi dimineaţa, ca se pricinuească confuzie lucrărilor pornirei delijanselor la ceasurile 9 ficsate.

4. Tot pasajeriul ce nu va fi următoriu ca să se afle la ceasurile hotărîte şi vestite prin sunarea clopoţelului, perde plata, şi nici va mai sta delijansa dacă sar duce se o ajungă cu o altă trăsură, asemine şi cînd de bună voe ar rămănea nu poate vinde biletul la o altă faţă[8]).

5. Fie-care pasajeru este datoriu a păstra bileturile, şi după isprava voiajerei[9]), îl va da în mănă conductorului la staţiea unde va rămănea.

Director postelor,
V. GRIGORIU
Ecspeditor central,
CERKEZ

Iaşii în 1 Iulie 1858

Publicaţia nr. 1625, datată Iaşi 1 iulie 1858, apărută în „Buletin Oficial" (Adaos) : în punctul 3, se anunţă emiterea mărcilor de 27 54, 81 şi 108 parale, iar în punctele 4—11 se stabilesc regulile pentru folosirea acestor mărci poştale.

8) Persoană.
9) Terminarea călătoriei.

— 202 —

Дірекціеа постелор ші деліжанселор Молдовеі.

Реґуле статорнічіте пентру скрісорі.

I. Скрісорі сімпле де ла 1 Іуліе, [illegible]

II. [illegible]

III. Пентру скрісоріле [illegible] 27, 54, 81, 108 [illegible]

IV. [illegible] 8 пошті [illegible] $2^1/_2$ [illegible] 27 парале [illegible] 54 пар. [illegible] 8 пошті [illegible] 27 пар. [illegible]

V. [illegible]

VI. [illegible]

VII. [illegible]

VIII. [illegible]

IX. [illegible]

X. [illegible]

Реґулеле пентру абонаціе ла деліжансе.

I. [illegible]

II. [illegible]

III. [illegible] 7 оаре [illegible] 9 фіксате.

IV. [illegible]

V. [illegible]

(сѫбскріс) Діректор постелор В. Грігоріу.

Еспедітор ценрал Черкез

Д-ле Редактор.

Direction des postes et diligences de Moldavie.

Règles établies pour les lettres.

I. A partir du mois de Juillet, les lettres simples que l'on voudrait remettre au bureau sans paiement, seront reçues et expédiées tout comme celles qui sont affranchies, et la taxe de port en sera perçue des personnes qui les recevront, à l'instar du mode établi dans d'autres Etats.

II. Pour plus de commodité du public, de telles lettres simples non-affranchies seront, ici dans la Capitale, déposées dans des boîtes en fer fermant à clef que l'on a placées dans ce but dans tous les carrefours de la Capitale, ainsi qu'à l'escalier de l'entrée de l'expédition centrale. Dans les districts les lettres seront, pour le moment, remises directement aux bureaux des expéditions.

III. Pour les lettres à affranchir on a introduit des marques que l'on pourra se procurer dans les magasins de la place et aux bureaux de l'expédition postale. Le prix de ces marques est fixé à 27-54-81 et 108 paras l'une, au cours du fisc.

IV. Le prix du port d'une lettre pour une distance de 8 postes et du poids de $2^1/_2$ drammes, est de 27 paras, et de 54 paras pour une plus grande distance, en exceptant la ville de Mihaileny qui, se trouvant en effet à une plus grande distance que celle de 8 postes depuis la Capitale, est néanmoins considérée, par supputation de la ligne droite, comme ne dépassant pas cette distance de 8 postes, et pour laquelle on ne percevra que 27 paras port ettre du poids indiqué ci-dessus.

V. Les boîtes destinées aux lettres ne servent que pour les lettres non-affranchies; quant aux lettres auxquelles on collera des marques et qui sont considérées comme affranchies par ceux qui les envoient, elles seront remises directement aux expéditions, afin que l'on puisse se convaincre que les marques sont réellement de la valeur que comporte la lettre, et que, dans le cas contraire, on y fasse ajouter ce que requerrait le poids de la lettre à la balance.

VI. La taxe pour les lettres dont le public voudrait recevoir des récépissés de retour, appelés strahavoi, sera portée au prix double, ainsi qu'il a été d'usage jusqu'à ce jour.

VII. L'adresse des lettres doit être bien distincte, écrite en roumain et cachetée. Les lettres avec récépissé, ou strahavoi, seront munies de trois cachets, comme cela doit toujours se faire.

VIII. Toutes les espèces de lettres, soit simples, soit affranchies, ou strahavoi, sont reçues dans l'intérieur de la Principauté, y [illegible] la [illegible] de la [illegible] toutes les villes, postes et villages.

IX. On [illegible] pour chaque lettre sans distinction cinq paras au facteur chargé de la remise des lettres chez les particuliers, et [illegible] paras pour chaque paquet, d'après le règlement sanctionné par l'autorité supérieure.

X. Lorsque quelqu'un voudrait qu'une lettre fût expédiée par la poste partant en ce jour même, il devra la remettre au moins une heure avant le moment fixé pour la fermeture des paquets.

Règles pour l'inscription aux places des Diligences.

I. Le prix d'une place à la diligence, ou à une brachovanka, est de six piastres, plus une piastre pour le pourboire des postillons, par chaque poste, afin d'éviter les désagréments qu'éprouvaient les passagers de la part des postillons, par le défaut de petite monnaie, désagréments qui, par l'adoption de cette mesure, ne pourront plus se reproduire à l'avenir. Les pourboires seront remis directement par les conducteurs aux postillons qui recevront chacun un demi-sorocovetz.

II. On peut se faire inscrire tous les jours, excepté le Dimanche, les bureaux étant alors fermés; mais l'on ne pourra prendre sa place pour le lendemain qu'après le départ des diligences du jour, à raison de besoins urgents du Gouvernement.

III. On apportera les bagages le soir du jour de l'inscription, jusqu'à 7 heures, et nullement le lendemain matin pour causer de la confusion aux préparatifs du départ des diligences à 9 heures précises.

IV. Tout passager qui ne prendra pas ses mesures pour se trouver prêt aux heures fixées et annoncées par la clochette, perd son paiement, et la diligence ne s'arrêtera point pour lui, s'il venait à la rattraper avec une autre voiture; de même lorsqu'il resterait volontairement sur place, il n'a nullement la faculté de vendre son billet à une tierce personne.

V. Chaque passager est dans l'obligation de garder son billet, et à la fin du voyage, de le remettre entre les mains du conducteur, au relai où il s'arrêtera.

(signés). Le Directeur des postes, *Basile Grigoriu.*
L'expéditeur central, *Tscherkez.*

Publicația apărută în GAZETA DE MOLDAVIA nr. 51/1858

GAZETA DE MOLDAVIA

Анul XXX | Ляні 30 Іѹніє. | **1858.**

НОВІТАЦІЕ DІН ЛЪꙞНТРЪ. | **NOUVELLES DE L'INTÉRIEUR.**

Titlul ziarului GAZETA DE MOLDAVIA (La Gazette de Moldavie) nr. 51/1858 în care deasemeni a apărut publicația prin care se anunță emiterea de mărci poștale (tipărită în limba romînă — cu caractere semicirilice — și în limba franceză).

Діреkціеа постелор ші а делижанселор Молдовеі.

Тіпъріndъсъ марче пентръ скрісоріле франкате, каре съ слъжаскъ ꙟн лок de монедъ сънътоаре, Діреkціеа ꙟновіцъ къ тот ачел че ва аве trebuinцъ de a da ла експеdіціеа постеі скрісорі франкате, съ вор адреса ла магазіеа D. Маъгш ші D. Хрістофор, ънde с'аъ dіпозітат спре вънзаре, прекъм ші аіче ла біъроъл експеdіціеі делижанселор; еар пе афаръ ла D-лор Самешіі de ціnut (акъм deocамdатъ) саъ пе ла біърорі. адъогъndъсъ спре щііnцъ къ асемене марче че се вор ліпі пе скрісорі съ фіе потрівіте, adекъ пе dістанціе de 8 посте de ачеле кăте 27 пар. еар de ла 8 посте ꙟнаінте de 54 пар. пе греътате нъ маі de 2½ драм. скрісоареа, еар фііnd de греътате маі маре, съ ва адъоџі ші нъмъръл марчелор, кăчі ла dін контра нъ съ ва конciдера о асъміне скрісоаре плътітъ, ші съ ва траџе порталъ че ва лінсі de ла пріімиторъл скрісореі.

(съъскріс) Діректор постелор В. Грігоріъ.

Експеditор чентрал Коміс. Черкез

No. 1900, ꙟн 4 Аъгъст 1858.

Direction des postes et des diligences de la Moldavie.

Les marques qui remplaceront l'argent monnayé pour les lettres affranchies ayant été imprimées, cette direction informe le public que toute personne voulant remettre des lettres affranchies à l'expédition des postes, peut s'adresser au magasin de Mr. Maugsch et à celui de Mr. Christophor, où ces marques se trouvent déposées en vente; et dans les districts à MM. les Saméches des districts, pour le moment, ou aux bureaux des administrations. Il faudra faire attention à ce que ces marques collées sur les lettres soient chacune de 27 paras, pour une distance de 8 postes, et de 54 paras pour une plus grande distance, et pour le poids de 2½ drammes seulement par lettre; et lorsque le poids sera plus fort, on augmentera proportionnellement le nombre des marques; car, le cas contraire échéant, une telle lettre ne sera point considérée comme affranchie, et le port pour la différence du poids sera perçu de la personne qui recevra la lettre.

(Signé) Le Directeur, Basile Grigoriou.

L'expéditeur, Tcherné, Comisse.

Bureau de l'expédition No. 1900. Le 4 Août 1858.

Publicația nr. 1900 din 4 august 1858 (apărută în GAZETA de MOLDAVIA nr. 62 din august 1858) prin care se anunță unde se găsesc de vînzare mărcile poștale emise în luna iulie, modul de francare etc.

АВІЗ

Обще се фаче къноскът, къ плата скрісорілор dъпъ ꙟнаlта хотъръре de ла 1-іѣ а лънеі Ноемвріе с'аъ статорнічіт ꙟн о егалітате пе орі че dепартаре аічеа ꙟн Прінчіпат ла ън леѣ, кърсъл Вістерієі пе греътате de 2½ драмъ; еар скрісоріле речеnісате сънт съпъсъ ла е ꙟndoітъ платъ.

Dъпъ асемене dіспозіціе тіпъріndъсе анъме Марчі de ън леѣ ші doі леі, ачесте се вор гъсі de вънзаре ші deпозітате тот ла ачелеаші de ла аратата зі

Діректоръл Постелор В. Грігоріъ.

Експеditор чентрал Черкез.

Іашії 28 Октомвріе 1858.

Publicația din 28 octombrie 1858 (apărută în GAZETA DE MOLDAVIA nr. 86 din 30 octombrie 1858) prin care se anunță unificarea tarifului poștal pentru orice distanță și emiterea mărcilor de cîte un leu (respectiv 40 parale) și doi lei (respectiv 80 parale).

aceeași imprimerie: „Albina" a lui Gheorghe Asachi[10]).

Avînd la îndemînă publicația pentru emiterea mărcilor și apreciindu-i însemnătatea, redactorul *„Gazetei de Moldavia"* s-a grăbit s-o însereze în coloanele ei, înainte de a o tipări în *Buletinul Oficial*, chit că a modificat în unele locuri cuprinsul și ortografia, ba chiar și eliminînd pe alocuri unele pasaje.

Al doilea document

Al doilea document este cel din 4 august 1858, apărut numai în *„Gazeta de Moldavia"* nr. 62 din 7 august 1858, tot la rubrica „Novitale din năuntru". El anunță unde se găsesc de vînzare „marce pentru scrisorile francate". (Publicația aceasta a apărut de asemeni tradusă și în limba franceză).

Direcția Poștelor și a Delijanselor Moldovei

„Tipărindusă marce pentru scrisorile francate, care să slujască în loc de monedă sunătoare, Direcțiea învită că tot acel ce va ave trebuință de a da la ecspediția postei scrisori francate să vor adresa la magazia[11]) D. Maugș și D. Hristofor, unde s'au dipozitat spre vănzare, precum și aice la biuroul ecspediției delijanselor; iar pe afară la D-lor Samiși[12]) de ținut (acum deo-dată) sau pe la birouri, adăugăndusă spre știință că asemene marce ce se pot lipi pe scrisori să fie potrivite, adecă pe distanție de 8 poste de acele căte 27 par. iar de la 8 poste înainte de 54 par. pe greutate numai de 2½ dram. scrisoarea, iar fiind de greutate mai mare, să va adăogi și numărul marcelor, căci la din contra nu să va considera o asămine scrisoare plătită, și să va trage portul[13]) ce va lipsi de la primitorul scrisorei.

(subscris) Director postelor,
V. GRIGORIU
Ecspeditor central, Comis.
CERKEZ

No. 1900, în 4 August 1858"

Al treilea document oficial

datat Iași 28 octombrie 1858 și a apărut în *Gazeta de Moldavia* cu data de joi 30 octombrie 1858. Publicația cuprinde noua taxă poștală prin care se unifică tariful la un leu pentru scrisorile simple și doi lei pentru cele „recipisate" (adică recomandate) pe tot cuprinsul țării, indiferent de distanță (Documentul acesta a apărut numai în limba română și, bine înțeles, tot cu litere semi-cirilice).

Textul acestei publicații a fost următorul:

„Obscesce se face cunoscut, că plata scrisorilor după înalta hotărăre de la 1-iu a lunei Noiembrie s-au statornicit în o egalitate pe ori ce departare aicea în Principat la un leu, cursul Visteriei pe greutate de 2½ dramuri; iar scrisorile recepisate[14]) sănt cursul la o îndoită plată.

După asemenea dispoziție tipărin-duse anume marci de un leu[15]) și doi lei, aceste se vor găsi de vînzare și depozitate tot la aceleași[16]) de la arătata zi".

Se pare că, din cele vreo 30 de periodice românești — oficiale și particulare — care apăreau în 1858, în Principate și peste hotarele lor, *„Buletinul Oficial"* și *„Gazeta de Moldavia"* au fost singurele care au publicat înștiințările în legătură cu introducerea sistemului de francare prin aplicare de mărci poștale.

Dacă ziariștii de pe vremuri ar fi bănuit că micile petecuțe de hîrtie cu vechea stemă a Moldovei, vor ajunge curînd de însemnătate mondială, poate nu ar fi trecut cu atîta ușurință peste acest eveniment, azi istoric. Fiindcă ar fi fost foarte interesant pentru istorie să fi rămas consemnat ce credeau contemporanii despre introducerea mărcilor poștale la noi, fapt care, în sine însuși, constituia un progres destul de semnificativ într-o țară cu regim încă semi-feudal.

Socotim că mai e interesant de relevat că în nici una din publicațiile oficiale mai sus arătate, nu se pomenește de desenul „marcelor" poștale, nici ce reprezintă el, nici coloritul, indicîndu-se doar valorile. Nu ne-a rămas consemnat nici cine este autorul desenului „Cap de bour", deși, de pildă, se cunoaște că George Asachi și profesorul Seulescul sînt autorii desenurilor din care s-a alcătuit pecetea orașului Iași, la 1851. Sînt lipsuri inerente oricărui început.

Dar asta n-a împiedicat ca „marcele" Cap de bour românesc de acum un veac, să ajungă curînd după apariție — și să se mențină pentru totdeauna — ca una din cele mai importante valori filatelice de pe glob.

---

10) **Gazeta de Moldavia**, întemeiată deasemeni de Asachi, s-a numit timp de peste 20 de ani „Albina Românească". Însă în urma evenimentelor politice petrecute în Moldova la 1849, Asachi, (care era directorul „Albinei Românești"), socotește că „anul care s-au strecurat au deschis pentru Moldova o nouă epohă", și, ca atare, ar fi un „anahronism" să mențină titlul de „Albina Românească". De aceea, începînd din 1850, la dat ziarului titlul de „Gazeta de Moldavia" care, în anumite împrejurări (de pildă de la 2 pînă la 16 ianuarie 1856) avea în subtitlu și cuvintele: „foae semioficială".

11) Magazinul.

12) Se spunea și Sameș, slujbaș însărcinat cu încasarea impozitelor.

13) Se va încasa diferența de taxă de la destinatarul scrisorii.

14) Recomandate.

15) Leul vechi (sau turcesc) avea ca monedă divizionară paraua și valora 40 parale.

16) Adică, desigur, la „magaziile" lui Maugș și Hristofor din Iași, etc., indicați în publicația anterioară nr. 1900 din 4 august 1858.

ДДАОС ЛЯ ФОЯЯЯ No. 54. **No. 57 ші 58.** ІЯШЦ ДН 6 ІЮЛІЕ 1858.

Adaos la Buletin Foaea Publicațiilor Oficiale.

Titlul foii „ADAOS la **Buletin foaea Publicațiilor Oficiale**" în care a apărut publicația Direcției Poștelor și Delijanselor Moldaviei nr. 1525 din 1 iulie 1858.

Filatelia 1958, Nr. 11

Despre reimpresiunile „cap de bour"

de *Dr. ALEX. DUMITRESCU*

Trăim unul din cele mai frumoase evenimente ale filateliei romîne: împlinirea a o sută de ani de la apariția primelor noastre mărci poștale. Și-ar fi putut închipui străbunicii nostri că încetul cu încetul se va dezvolta în măsură atît de mare și pasiunea filateliei? Dacă ei ar fi știut de această filatelie, desigur că ar fi fost mult mai grijulii în păstrarea documentelor poștale și a mărcilor lor. Prin dispariția rapidă din circulație a acestor mărci poștale, fie prin distrugerea corespondenței, fie prin intrarea lor în arhive neumblate sau prin închiderea lor în cutiile parfumate ale bunicelor noastre, au luat naștere în jurul lor o serie de probleme, o serie de enigme rămase încă — în mare parte — nerezolvate

Una din aceste enigme este și reimpresiunea mărcilor poștale „cap de bour".

Prin reimpresiune se înțelege retipărirea unor emisiuni de mărci poștale care au fost scoase din circulație. Reimpresiunile se fac numai cu clișeele originale care au folosit la tipărirea primei emisiuni respective. Ele pot fi realizate fie cu caracteristici cît mai apropiate de cele ale mărcilor originale, fie deosebindu-se de acestea prin culoarea și calitatea hîrtiei, sau prin culoarea și compoziția chimică a cernelii cu care sînt tipărite.

Reimpresiunile, în genere, nu mai au putere de francare, ele fiind realizate fie în scopul completării colecțiilor oficiale (cum a fost cazul în Elveția). fie pentru alte scopuri filatelice.

Sînt foarte numeroase țările care au făcut reimpresiuni: Austria, Portugalia, Suedia, Helgoland, Prusia, Ungaria etc. etc...

La noi se vorbește des de reimpresiunile „cap de bour". Tot ce s-a scris însă despre aceste reimpresiuni, este în mare parte de domeniul fanteziei.

Articolele publicate de Castle în 1902, în revista „London Philatelist", cele publicate de John N. Luff în „The Philatelic Journal of America", precum și o scrisoare a unui oarecare Paulescu, publicată în revista „L'Écho de la timbrologie" (nr. din 31 august 1902, pag. 979), conțin toate afirmațiuni în parte întemeiate însă în parte greșite.

Rudolf Zoscak și Witzleben au publicat în revista „Postmarke" din Viena un articol unde se pomenește de așa-zisele reimpresiuni „cap de bour" făcute de Gorjan.

Alt cetățean bucureștean, Paul Focșeneanu, afirmă că ar fi auzit că în 1891, i s-ar fi adus colonelului Gorjan, directorul general al poștelor din acea vreme, clișeele emisiunii „cap de bour". El a numit o comisie pentru verificarea autenticității acestor clișee. Comisia a dus aceste clișee la un gravor Fessler, care după ce le-a curățat bine și le-a pregătit pentru tipar, ar fi făcut cîteva copii chiar în atelierul lui, cu tuș negru pe hîrtie albă ușor vărgată, în grupe de trei bucăți, din fiecare valoare; mai tîrziu s-a tăiat cîte o bucată, rămînînd cîte două bucăți, așa cum se vede în clișeul de față. Copiile au fost reținute apoi de Gorjan și de membrii comisiei.

După reimpresiune, aceste clișee s-ar fi învelit în ceară și au fost închise într-o casetă sigilată, ne mai știindu-se nimic de ele, pînă în decembrie 1944 [1]) cînd o informație dată de inginerul Gh. Oprescu, anată că „*într-o ladă veche și uitată la Fabrica noastră de Timbre, din București s-au găsit toate clișeele cu care mărcile „Cap de Bour", ambele emisiuni, au fost imprimate, între 1858—1861, la Iași. Clișeele sînt lucrate în oțel, cu greutate de vreo 135 gr fiecare și sînt făcute pentru a servi într-o mașină de tipărit...*"

In scrisoarea semnată Paulescu, menționată mai sus (scrisoare reprodusă și în revista germană „Deutsche Briefmarkenzeitung" tot în 1902, la pag. 116) se arată, în rezumat, că aceste reimpresiuni ar fi fost tipărite pe hîrtie colorată și anume:

27 parale pe hîrtie groasă, ușor roz.

54 parale pe hîrtie verde închis, impresiune cu tuș verde-albastru.

81 parale pe hîrtie albăstrue, subțire, vărgată, impresiune cu tuș gri albastru.

108 parale pe hîrtie roz lila.

[1]) „Documentele poștei romîne. „Cartea mărcilor cap de bou" de J. Wertheimer-Ghica, pag. 185.

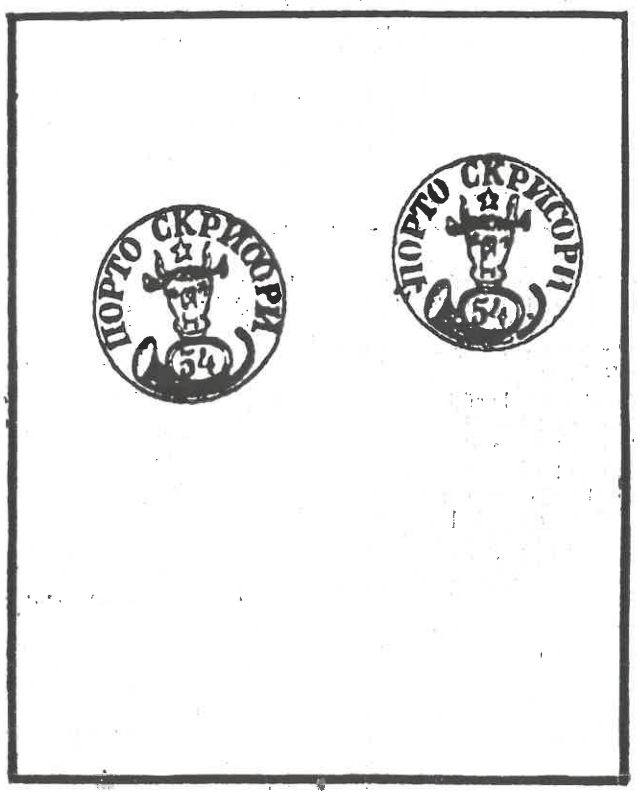

Una din reimpresiunile „Gorjan"

Prima emisiune „cap de bour"

Clişeele originale

Clişeu pregătit pentru o valoare de 10 par. PORTO-GAZETEI, care nu a mai fost imprimată.

A II-a emisiune „cap de bour"

Clişeele originale

Mai departe, în scrisoare se arată că potrivit afirmaţiilor unui funcţionar de la tipografia Fabricii de Timbre, tirajul reimpresiunilor — pe valori — ar fi fost:

27 parale cîte 50 bucăţi
54 parale cîte 30 bucăţi
81 parale cîte 30 bucăţi
108 parale cîte 20 bucăţi

Deoarece clişeele erau mult mîncate de rugină, ele fiind executate din oţel, mărcile tipărite, ar fi arătat urît ceea ce l-ar fi determinat pe colonelul Gorjan să distrugă toate aceste probe.

De o reimpresiune pe hîrtie albă, acest Paulescu nu pomeneşte nimic.

O altă informaţie — care intră în contradicţie cu aceea dată de Paulescu — a fost publicată în „Illustriertes Briefmarken Journal" nr. 7 din anul 1892. Aceasta arată că o bună parte din retipăriturile lui Gorjan pe hîrtie albă, ar fi intrat în posesia fostului căpitan Moroiu, cunoscut negustor şi speculant veros de mărci romîneşti, care în anul 1892, — deci numai la un an de la retipărirea lor — ar fi completat (în scop de speculă) foarte artistic şi atent, toate lipsurile desenelor reimpresiunilor, cauzate de golurile de pe clişeele mîncate de rugină, pentruca apoi să le lanseze pe piaţa filtelică, drept o nouă reimpresiune.

In ce scop au fost tipărite şi apoi reţinute copiile mărcilor „cap de bour" de către colonelul Gorjan, nu se ştie. Se ştie însă că în acea vreme, mărcile „cap de bour" ajunseseră la cote frumoase. Această împrejurare a contribuit desigur în mare măsură la facerea reimpresiunii cunoscută în filatelie sub numele „Gorjan".

Cît de puţin cunoscută este această materie şi în străinătate, rezultă din faptul că, nu demult, o mare casă de licitaţii de mărci poştale din Elveţia a oferit spre vînzare reimpresiuni Gorjan, prezentîndu-le publicului cumpărător drept „eseuri originale, din care nu ar fi cunoscute decît trei serii", fapt pe de-a-întregul fantezist.

In concluzie, o reimpresiune oficială a mărcilor poştale cap de bour nu există.

Se cunoaşte numai reimpresiunea oficioasă aşa zisă Gorjan, din 1891, pe hîrtie albă, uşor vărgată, într-un număr foarte restrîns.

De aceea, aceste reimpresiuni nu sînt trecute în toate cataloagele filatelice; acolo unde ele sînt menţionate, nu se indică nicio cotă sau evaluare.

Rămîne o sarcină pentru tînăra Asociaţie a Filateliştilor din R.P.R. să aducă lumină în această interesantă problemă.

Filatelia 1958, nr. 11.

100 DE ANI

MĂRCI POȘTALE ROMINEȘTI

Machete și machetatori la mărcile romînești

de dr. N. TRIPCOVICI și av. I. TEDESCUL

Este un fapt bine cunoscut că mărcile poștale românești s-au bucurat încă din primele timpuri de o atenție deosebită din parte filateliștilor din lumea întreagă, ele constituind un domeniu favorit de colecționare.

Este adevărat că în această privință joacă un rol însemnat și raritatea mărcilor. Acesta nu a fost însă singurul motiv care a determinat larga apreciere de care s-au bucurat și se bucură mărcile țării noastre. De altfel, dacă ținem seama că numai în cazul primelor emisiuni se poate vorbi despre mărci cu adevărat rare, este vădit că altele sînt elementele care explică de ce această bună apreciere a mărcilor romînești în general s-a menținut de-a lungul unui veac.

Aspectul general al mărcilor romînești, — format, colorit, teme, subiecte, — este de fapt elementul principal care a atras permanent atenția filateliștilor. Acest aspect este rodul muncii artiștilor care au creat mărcile, de la desenatorii machetelor la gravori, de la retușieri pînă la muncitorii de la mașina de imprimat.

Sărbătorirea centenarului mărcii romînești nu se referă numai la primele mărci „cap de bour", ci îmbrățișează, dintre emisiunile care s-au succedat în decursul a o sută de ani, toate acele mărci care au izbutit să-și cucerească un loc în istoricul graficei romînești.

1. Exemplar margine de coală, emisiunea I-a (colecția Caspary).
2. 80 par., emisiunea II-a.

Întorcînd paginile colecției de mărci romînești, vom încerca să ne oprim — în măsura în care spațiul ne-o îngăduie — la acele mărci pe care le socotim drept cele mai bune realizări grafice. Și totodată vom căuta să amintim, acolo unde am putut culege date, despre creatorii acestor mărci, creatori al căror nume a fost din păcate prea des dat uitării.

În ciuda desenului lor naiv, mărcile din prima emisiune, „cap de bour", plac. Necunoscutul[1]) și umilul desenator care le-a creat nu s-a lăsat ispitit să reproducă modelele mai răspîndite ale mărcilor din alte țări. În limita posibilităților sale de creație, el a încercat și a reușit să dea un desen original, caracterizat printr-o sobrietate nepretențioasă. Motivul central heraldic — stema țării, semnul poștei, — goarna — și inscripțiile de pe marcă formează un tot unitar. Contrar modei timpului, care înclina spre excesul de ornamentații, modesta marcă moldovenească izbutește să cucerească și să păstreze un loc invidiat în filatelia mondială, nu numai prin raritatea ei, ci și prin aspectul ei de o simplitate de bun gust.

Aceeași linie de concepție, deși într-o realizare mai puțin armonioasă, o regăsim și la emisiunea a doua „Cap de bour", precum și la emisiunile „Principatele Unite".

Odată cu mărcile domnitorului Cuza, poșta română părăsește desenul heraldic schematizat și introduce pe mărci, așa cum era obiceiul vremii, portretul domnitorului.

Îndepărtarea de linia originală se constată și în modul de tratare al desenului. Atît în mărcile Cuza „neemise", pregătite de imprimeria Wonneberg, cît și în seria „emisă", litografiată la Socec & Co. după macheta litografului francez *Duloz*, se întîlnesc elemente de desen împrumutate din emisiuni din alte țări. În schimb seria „Cuza" din 1865 marchează un important progres în tehnica imprimării, trecîndu-se de la tiparul simplu la procedeul mai avansat al litografiei.

Cu primele două emisiuni „Favoriți", din 1866 și 1868, desenul mărcilor romînești recapătă o linie armonioasă, simplă. Este vădită preocuparea machetatorului de a se apropia de o prezentare clasică, sobră. Medalionul central cuprinzînd efigia este bine proporționat și așezat într-un cadru ale cărui elemente decorative, desprinse din friza greacă, se străduiesc să imprime ansamblului un caracter clasic. Modul realist de tra-

1) După unii desenul ar fi fost realizat de un francez așezat la Iași, pe nume *Besaignet*. Nu se cunosc însă documente certe în această privință.

tare a efigiei evită alunecarea în academismul rece, des întîlnit în efigiile de pe mărcile altor state. Formatul ceva mai mare decît al majorității mărcilor din alte țări, și coloritul viu al mărcilor, au trezit de la început interesul filateliștilor.

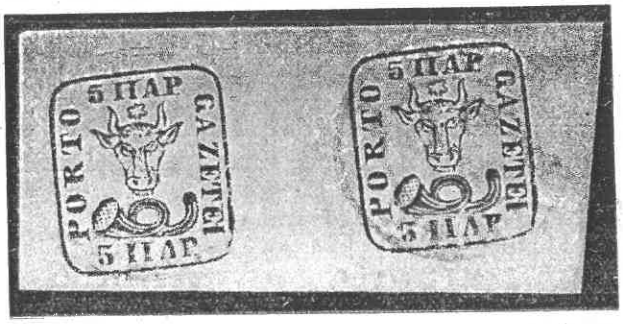

Pereche 5 par., emisiunea II-a

Desenul emisiunii următoare de „Favoriți" — din 1869 — realizat de gravorul *Sander*, cuprinde mai multe elemente ornamentale, în dauna eleganței de ansamblu. Seria aduce însă un element grafic nou: imprimarea în două culori intense, viu contrastante care au sporit și mai mult favoarea de care se bucurau mărcile românești. Trebuie să menționăm că numai puține emisiuni din acel timp erau imprimate în două culori, iar dintre acestea numai cîteva prezentau formatul mare și contrastul de culori al mărcilor românești.[2]).

Aceleași elemente de compoziție și de execuție tehnică se repetă și în seriile următoare (1871—1872), denumite în mod curent „cu barbă". Acestea au fost imprimate în țară, în atelierele Socec & Co., în condiții tehnice care, pentru acea epocă și față de nivelul la care se afla atunci grafica noastră, pot fi socotite ca remarcabile.

Odată cu slăbirea treptată a jugului otoman s-a produs în țara noastră o rapidă îmbunătățire a serviciului poștal care a determinat și o creștere masivă a traficului de corespondență. În această situație, posibilitățile tehnice de imprimare ale casei Socec & Co. nu mai puteau face față cerințelor sporite de mărci.

Pe vremea aceea Monetăria Statului Francez, din Paris izbutea să realizeze o calitate de execuție constantă, la tiraje cît de mari. Aci se tipăriseră cunoscutele emisiuni franceze din tipul „Ceres" și „Napoleon III", precum și primele tiraje din mărcile grecești tip „Hermes cu capul mare". Pentru executarea emisiunii din 1872, Administrația Poștelor noastre s-a adresat Monetăriei din Paris. Desenul, foarte asemănător în concepție cu mărcile franceze și grecești arătate mai sus, a fost realizat de *J. Barre*, gravorul general al Monetăriei din Paris, același care realizase și mărcile sus-amintite. Imprimarea a fost supraveghiată la Paris de tipograful *A. Hulot*. Mărcile au un aspect deosebit de îngrijit, au o compoziție perfect echilibrată, în care medalionul central predomină fără a strivi ansamblul, în mare parte datorită fineței de execuție.

Tirajele realizate ulterior la București, cu aceleași plăci, nu mai au aceeași finețe ceea ce dă mărcilor un aspect greoi.

Emisiunile din 1880 pînă la 1890 nu prezintă nimic demn de remarcat.

Desenele mărcilor „Spic de grîu" sînt socotite de mulți ca banale. În aprecierea lor se cuvine însă să ținem seama de condițiile timpului și de curentele din artă de pe vremea aceea. În comparație cu multe alte emisiuni contemporane din alte țări, seria „Spic de grîu" se remarcă printr-o unitate de concepție, realizată într-o mare varietate de cadre. Numele machetatorului nu ne este cunoscut. Din numeroasele tipuri de eseuri care s-au păstrat pînă azi, reiese însă o grijă deosebită depusă în executarea grafică și în alegerea culorilor, grijă care îndreptățește recunoașterea tardivă a meritelor celor ce au realizat mărcile din acest tip[3]).

Odată cu emisiunile „Căișori" și „Efigii" pășim într-un nou capitol al filateliei românești: emisiunile jubiliare sau comemorative cu format mare. Ambele serii au fost puse în circulație la 15 mai 1903. Ele fuseseră pregătite în vederea inaugurării solemne a Palatului Poștelor din București (inaugurare care nu a mai avut loc).

Plini de viață și mișcare, „Căișorii", tratați realist, înfățișează „Căruța" de poștă trasă în goană sălbatecă de patru cai, cu surugiul călare. Pe planul doi un han de poștă și un frumos motiv național ornamental. Cu greu ar fi putut machetatorul să realizeze o marcă mai armonioasă, ca proporții și concepție și mai apropiată de specificul românesc. Olacul nostru de poștă se deosebea într-adevăr fundamental de poștalioanele și diligențele impozante dar greoaie din Apus, ritmul îndrăcit al goanei cailor rămînînd neuitat în amintirea tuturor călătorilor străini.

Sub toate aspectele, mărcile „Căișorii" constituie un monument al filateliei românești și pot sta cu cinste alături de realizările de frunte de oriunde.

A doua serie emisă concomitent — „Efigiile" — nu mai are aceleași calități. Îngrămădirea subiectelor (printre care se reia, în miniatură, și motivul căișorilor), precum și abuzul de ornamentații specific epocii, imprimă acestei mărci un caracter pretențios și greoi. Aceasta nu împiedică însă ca „Efigiile" să fie apreciate, mai ales datorită coloritului neobișnuit de armonios și de delicat, care dă acestei serii un frumos aspect de ansamblu.

Seria „Efigii" a fost realizată de artistul *Gabriel Popescu*, iar la „Căișori" apare chiar pe marcă numele gravorului: *Thevenin*.

Arhitectului *I. Pompilian* i se datorează frumoasele serii gravate din 1906.

A doua serie grupează subiecte de tot felul, prezentate nu întotdeauna în mod fericit. În ansamblul ei, avem aici o emisiune de mărci care pot impresiona ochiul, la prima vedere, dar fără prea mare valoare artistică

Emisiunea se tipărea în țară[4]) la scurt timp după emisiunile „Căișorii" și „Efigii" (imprimate la Paris, la Imprimeria Națională) și imediat după celelalte 2 serii comemorative din 1906 (imprimate la „Bradbury, Wilkinson & Co." din Londra). Deși mijloacele tehnice de care dispuneau muncitorii tipografi erau departe de a fi la nivelul celora ale marilor imprimerii de peste hotare, ei au izbutit să realizeze emisiunea în condiții foarte bune.

Seria de mărci uzuale din 1908/1909, gravată, este o realizare reușită, deși chenarul național din cadru contrastează cu cununa de lauri. Machetată tot de arhitectul *I. Pompilian*, seria aceasta se remarcă prin finețea execuției și prin gama culorilor, care au fiecare în parte o tonalitate foarte bine aleasă. Prea puține din

2) Ne referim aici la valorile de 25 și 50 bani, imprimate în cîte două culori.

3) Atunci cînd această grijă a lipsit sau nu au mai fost condiții de realizare, se constată — prin contrast — calitatea scăzută a mărcilor imprimate cu aceleași clișee (emisiunile de război din Moldova, 1918/1919).

4) Seria a fost imprimată, pe valori, parte la Fabrica de timbre și parte la Institutul de Arte Grafice Albert Baer.

emisiunile contemporane din lume au atins perfecțiunea de colorit a acestei serii romînești.

Cu anul 1920 începe o perioadă de vădit regres, mai ales la emisiunile de mărci uzuale. Izvoarele atît de bogate și de armonioase ale artei noastre populare au început să fie folosite în mod grăbit și superficial, în toate domeniile artelor grafice și decorative. Este pe bună dreptate de prost gust, în care tot soiul de obiecte și gravate și de clădiri supraîncărcate cu ornamente în așa zis „stil național", denaturează puritatea artei populare și pervertesc gustul. Din păcate, această tendință a avut repercursiuni și asupra mărcilor (astfel cum se constată, de exemplu, la mărcile uzuale din 1930).

Cu începere din anii 1926—1927, poșta romînă, paralel cu emisiunile de mărci uzuale, reia mai des emiterea de mărci comemorative, în format mare. În primii ani, unele serii au fost imprimate în străinătate, dar curînd s-a trecut la realizarea lor în țară. Majoritatea mărcilor comemorative puse în circulație pînă în anul 1944 au fost emise în legătură cu unele evenimente legate de regalitate. Numai cu totul sporadic încep să apară și serii avînd alte subiecte: congrese și expoziții (Istoria Medicinii, Expoziția Marinărească); timid, apar unele manifestări și aniversări culturale și istorice (Societatea de Geografie, Turnu-Severin, Hateg, Cloșca și Crișan, Ion Creangă, Grigorescu, Eminescu, Jubileul de 75 ani al mărcii romînești, și alte cîteva).

Cultura altor popoare, sportul, tehnica, munca, nu găsesc în această perioadă aproape niciun ecou în mărcile romînești. Prea puține emisiuni oglindesc aceste preocupări de frunte ale societății moderne. Ani îndelungați, numai 2—3 serii sportive; nici o singură marcă care să aibă ca subiect gîndirea și cultura universală; iată „Ceferiada", în felul ei, constituie o excepție.

După 23 August 1944 intervine o cotitură adîncă și în tematica emisiunilor romînești. Toate domeniile de activitate în construirea unei lumi noi își găsesc oglindirea și în mărcile poștale. Marii gînditori ai socialismului, eroii clasei muncitoare, prietenia cu U.R.S.S. și cu popoarele vecine, lupta pentru pace, mișcarea sindicală, marile aniversări culturale, arta sub multiplele ei aspecte, tehnica, sporturile și atîtea alte teme, atrag un număr tot mai mare de machetatori. Pentru prima oară, chipurile oamenilor muncii din cele mai variate domenii de activitate apar pe mărcile romînești, vestind lumii întregi marile transformări ce se petrec în țara noastră.

★

Numărul mare al emisiunilor de la 1930 încoace nu ne-ar îngădui să continuăm, în cadrul acestui articol, înșirarea lor în revistă în ordine cronologică. Pe de altă parte, intervenind și machetatori cu emisiuni numeroase, credem că este mai nimerit să ne ocupăm în ansamblu de opera unora dintre machetatorii mai reprezentativi, făcînd și o sumară analiză a realizărilor lor.

LUDOVIC BASARAB (1875—1933)

Pictor în ulei și miniaturist de talent, Basarab s-a consacrat cu rîvnă, cu multă răbdare și migală, creării de mărci poștale.

Seriile de aviație „Poșta Aeriană C-Raiu" din 1928 (prima noastră serie de aviație) și „Poșta Aeriană Vederi" din 1931 [5]) fără a avea calități excepționale, pot totuși suporta cu cinste comparația cu multe serii de aviație din alte țări și cu toate emisiunile noastre de aviație ulterioare.

Din seria „Unirea Ardealului" din 1929, compusă din 6 valori, numai valoarea de 4 lei, care înfățișează statuia lui Mihai Viteazu, nu este executată de Basarab [6]). Această emisiune constituie un exemplu al stilului de lucru al lui Basarab, bogat în fantezie, dar care se lăsa antrenat într-o prea mare varietate de tratare, în dauna unității seriei. Dacă ar fi de ales, marca de 4 lei, cu vederea castelului Bran, o socotim drept cea mai frumoasă. Ea ar fi avut desigur mult de cîștigat dacă ar fi fost imprimată în altă culoare.

Tot lui Basarab i se datoresc, între altele, unul din tipurile emisiunii uzuale din 1930, emisiunea Poșta Aeriană din 1930, seria „Sanatoriul P.T.T." (1932) și în special marca „Alexandru cel Bun" (1932), cea mai frumoasă marcă a artistului și una din cele mai frumoase mărci romînești.

A. MURNU

Bogata activitate de machetator a lui A. Murnu a dat filateliei noastre un număr însemnat de mărci, dintre care poate cea mai reușită este „Recensămîntul" (1948), machetă care a avut însă nenorocul unei realizări tipografice îmbîcsite, de calitate nesatisfăcătoare. În ordinea realizării grafice ar putea să urmeze „Lenin" (1949), valoarea de 4 + 46 lei din seria „Asistența P.T.T." (1944), valoarea de 1 leu din „Săptămîna Fructelor" (1934) și valoare de 7200 lei, verde, din seria „Pacea" (1947). Aspectul general al acesteia din urmă se resimte din cauza culorii șterse în care a fost imprimată.

Dintre celelalte mărci desenate de A. Murnu mai citățm: A.G.I.R. (1943), Rădășeni (1944), „Frontul Plugarilor" și seria „Victoria" din 1945, „Reforma Agrară" și U.F.D.R. (1946), „Seceta" și „Uzuale Vederi" (1947), Prietenia Romîno—Bulgară, Constituția, Stema mică R.P.R., Aviația valori mari și N. Bălcescu (toate din 1948), 90 ani de la Unire (1949) precum și a doua valoare din seria Bobîlna (1958) realizată după moartea lui — după un desen rămas de la dînsul.

Dintre aspectele mai puțin reușite care se desprind dintr-o analiză critică a operei de machetator a lui A. Murnu, am putea menționa o oarecare monotonie în caracterele inscripțiilor, repetare de subiecte (valoare de 1 leu din „Săptămîna Fructelor" și cea de 300 lei din „Seceta") precum și folosirea prea abundentă de alegorii.

IOANA BASARAB

Fiica lui L. Basarab a continuat tradiția talentatului ei părinte, machetînd și ea mărci, un număr redus, însă de un nivel artistic care se situează deasupra mediei. Prima ei creație este marca de 2+1 lei, verde închis, din seria U.F.S.R. „Sporturile" (1937). Urmează în același an cele 5 valori ale seriei „Balcaniada", desenate cu multă mișcare, într-un stil nou de încadrare și inscripție; valoarea de 5 lei din seria „Eminescu" (1939).

---

[5]) Din cele 5 valori ale acestei serii, primele 4 sînt machetate de BASARAB, iar ultima de G. CHIROVICI.

[6]) Pe macheta acestei mărci găsim semnătura C. S. Pg., fără a putea identifica autorul.

Faptul constatat, că de multe ori cota unei serii nu este în raport cu frumusețea ei artistică, își găsește o exemplificare grăitoare în seria „Pentru ardeleni" din 1945, care este una din emisiunile noastre cele mai reușite, prin varietatea subiectelor, prin conținutul ei cultural, prin fericita îmbinare a vederilor, cu medaioanele personajelor reprezentate. În contrast cu culorile vii, în general bine alese, ale acestei serii, valorile de 11 și 31 lei apar în colorit șters și mohorît, în dauna ansamblului emisiunii.

Mai citãm o lucrare a graficianei Ioana Basarab. marca „Dr. N. Cretzulescu" (1944), la care este de observat finețea reliefului portretului.

G. CHIROVICI

Din opera acestui grafician reținem îndeosebi valoarea de 20 lei din seria „Poșta Aeriană" (1931), realizată sobru, fără prisos de ornamente. În schimb la alte mărci create de acest artist se constată o alunecare pe panta alegoriilor.

Arhitect N. NEDELESCU și G. CHIRIAC

Li se datorează cele 5 modele ale seriei „70 ani C.F.R." (Ceferiada), prima serie închinată în întregime unui sector tehnic de activitate. Este interesant de remarcat că machetele prezintă numai material rulant sau lucrări de artă, dar nu prind nicăieri un om, un element viu din munca feroviară.

Desenul liniar se potrivește oarecum cu subiectele prezentate, dar aspectul general al seriei pierde mult din cauza coloritului prea șters.

ȘTEFAN CONSTANTINESCU

Dintre machetele realizate de artistul emerit Ștefan Constantinescu, citãm valoarea de 2 lei din seria „Turnu Severin" (1933), cele patru valori ale seriei „Horia, Cloșca și Crișan" (1935) și valorile de 2+1, 3+1 și 4+2 din seria „Costume" (1936). Cea mai mare circulație au avut-o mărcile emisiunii „Fondul aviației" din 1936 (pilot, tip orizontal).

Mărcile artistului Ștefan Constantinescu se remarcă prin claritatea concepției și execuția sobră, fără nicio ornamentație de prisos în cadre sau inscripții. Seria „Horia, Cloșca și Crișan" este fără îndoială una dintre emisiunile noastre reușite și îndreptățește regretul filateliștilor pentru faptul că artistul nu se mai ocupă astăzi cu machetarea de mărci.

D. ȘTIUBEI

Cu seria „Marina" începe în 1931 suita de machete ale lui D. Știubei, pictor care și-a cucerit faimă îndeosebi cu pînzele sale cu subiecte marine. Atît această serie, cît și emisiunea „Expoziția marinărească" din 1936, redau din plin talentul artistului în acest gen. Toate valorile acestor două serii sînt frumoase; între ele se reliefează însă îndeosebi valoarea de 6 lei (bricul „Mircea") din seria 1931 și valoarea de 1+1 (Submarinul „Delfinul") din 1936. Nivelul artistic al acestor două serii nu a fost atins în cele 4 valori cu subiecte marine din seria „Aviația și Marina" din 1948.

În 1936 Știubei creează patru valori din seria „Costume" (0,50+0,50, 1+1, 6+3 și 10+5 lei, prima fiind cea mai bine reliefată). În 1937 el dă șapte din cele 8 machete ale seriei „U.F.S.R. Sport" (valoarea de 2+1, ski, am arătat că a fost proiectată de Ioana Basarab), iar în 1938 cinci valori din seria „Voevozi": 0,25+0,25, 1+1, 3+2, 4+2, 6+2 lei (restul seriei fiind machetată de arhitectul A. Bordenache). În timp ce machetele din „Voevozi" formează un tot, cu un stil și un nivel unitar de execuție, în seria „U.F.S.R. Sport" (1937) se observă diferențe în tratare, care dăunează unității de ansamblu a emisiunii. Tratarea diferă mult de la marcă la marcă, trecîndu-se de la folosirea fotografiilor la desene destul de stilizate (cum e cazul la marca de 0,50+0,50, înotătoare). În comparație cu primele două serii de marine, soluția grafică este mult mai puțin fericită. Același lucru se poate spune și despre seria „Jocurile universitare de iarnă", realizată în 1951, în colaborare cu N. Popescu.

În ultimii ani, Știubei a adus filateliei românești un aport constant și bogat.

Dintre realizările lui mai citãm: Un an R.P.R. (1948); I. C. Frimu, valoarea de 20 lei din „75 ani U.P.U.", „5 ani de la eliberare" și „Săptămîna Prieteniei Româno-Sovietice" (toate din 1949); „Expoziția Agricolă" (1950); 4 valori din seria „Eminescu" din 1950 (afară de portret, datorat lui Emeric Droczay); „Circuitul ciclist", Ziua Armatei (1951); „Centenarul Teatrului Național", valorile de 20, 35 și 55 bani din seria uzuală „Arta Populară" și Ziua Marinei (1954); Zootehnia (1953); Centenarul Industriei de Petrol și valoarea de 3,75 lei din seria „Sateliții" (1957).

O privire de ansamblu asupra machetelor pictorului Știubei duce la constatarea unei inegalități în concepție și tratare. Alături de mărci care au plăcut foarte mult (valoarea de 20 lei din seria „75 ani U.P.U.", 1949; „Circuitul ciclist", 1951; valoarea de 3,75 lei din „Sateliții", 1957; Ziua Marinei, 1954; „16 februarie", 1958), găsim altele care nu au aceeași calități. La unele mărci se resimte aglomerația de detalii în dauna clarității compoziției, aceasta datorită greșitei aprecieri a scării de reducere a machetei la dimensiunile mărcii. Ca exemple arătăm marca „5 ani de la eliberare", 1949 (greșită și în colorit de fond și imprimare), „Luna Prieteniei Româno-Sovietice" (1951), „Pomi — legumicultura" (1955). Stîngăcii în desen, care ar fi putut fi evitate destul de ușor, se întîlnesc la marca „A. Vlaicu" (1953). O exigență mai mare ar fi trebuit să exercite artistul la alegerea culorilor seriei „Eminescu" (1950), îndeosebi la marca „Împărat și proletar",

recum și în machetarea emisiunii din 1958 închinată orțelor Armate.

C seriile „16 Februarie" și „Conferința Telecomunica ilor" (ambele din 1958), artistul atacă genuri noi e atare.

Sîntem siguri că pictorul Știubei va mai da filatei romînești multe machete de calitate. Le așteptăm.

O. ADLER

afician de talent, O. Adler a dat, cu începere din 946, o serie de machete de mărci printre care: „Filarnonica" și „A.R.L.U.S." (1946). Pictorii „Negulici" și „Rosenthal" (1951), „Ziua Minerului" (2 valori, 1951), „C tenarul Caragiale" (1952), valorile de 0,65 și 1,75 ei din „Festivalul Mondial al Tineretului București" 1953), „Dr. Babeș" și „Pictorul Iscovescu" (1954), 3 alori „85 ani de la nașterea lui Lenin", Campionatele le Canotaj (2 valori) și de Tir, „Scriitorii romîni ve i" și „10 ani F.S.M." (toate în 1955).

Mărcile „Pictorul Negulici" și „Dr. V. Babeș" dovedesc un talent viguros în redarea portretelor și încadrarea lor grafică. Mărcile sportive „Campionatul european de tir" și „Campionatele europene de canotaj ac emic feminin" au adus țării noastre două înalte distincțiuni (Medalia comitetului olimpic italian pentru canotaj și trofeul Uniunii italiene de tir) la concursul de filatelie sportivă, organizat în Italia sub patronajul Co itetului Olimpic Italian pentru cele mai frumoase mă i cu subiect sportiv emise în 1955 în întreaga lume.

Foarte reușite sînt și mărcile de 55 bani. Interesantă este concepția valorii „1907" din seria „Caragiale", în ca , pe cartea deschisă, apare reproducerea celebrului ta ou al lui Băncilă. „Caragiale" (efigie profilată pe co ină) și în special seria „Scriitorii romîni vechi" (ceva mai puțin valoarea violet „Stolnicul Cantacuzino"). Din seria „Lenin" 1955, valoarea de 20 bani es cea mai sugestivă ca tratare și colorit. Mai puțin fe cite ni se par cele 2 machete pentru Centenarul Pictorului Rosenthal (în special cea verticală) și „10 ani F.S.M." (1955).

I. COVA și I. MOLNAR

Ambii autori, graficieni cu renume, în special ca proiectanți de afișe, au lucrat și în domeniul machetării de mărci, fie individual, fie — mai ales — în colectiv.

In 1945, machetează împreună cele 6 valori ale seriei „Apărarea Patriotică" și seria sportivă „O.S.P. 1945". În același an ei realizează și seria „Congresul Arlus"; în 1946, colița de poșta aeriană pentru „1 Mai 1946", precum și seria „Tineretul progresist", iar în 1947, seria „C.G.M." în 3 culori.

Individual, Cova semnează machetele ovale ale seriei „1 Mai" din 1946 și „Al doilea Congres Arlus" din 1948, iar mai recent marca „1 Mai" din 1950 și „Luna Prieteniei Romîno-Sovietice" din 1954 (valoarea de 65 bani negru-violet).

Singur, Molnar creează seria „1 Mai 1947", cu cele trei valori de poșta aeriană tipărite în colițe de 4; seria „U.T.M." (1948), inclusiv marca triunghiulară și seria „Frăția de arme romîno-sovietică" (9 Mai 1948), compusă din 7 valori.

Trecînd în revistă lucrările acestor doi machetatori, se constată preocuparea de a ieși din rutină și convențional, adoptînd uneori soluții noi, mai îndrăznețe. Nu totdeauna însă, ideile și concepția sînt transpuse grafic cu suficientă adîncire, resimțindu-se influența unicii specifice a ramurei afiș. Insistînd mai mult în realizare, rezultatul grafic ar fi avut în unele cazuri mult de cîștigat.

LEONIDA NAZAROV

Cu începere din anul 1950 întîlnim mărcile machetate de L. Nazarov, primele lui lucrări în acest domeniu fiind cele 3 valori mici de aviație „Aurel Vlaicu".

Dacă se analizează în ansamblul ei opera lui Nazarov, este greu de tras o concluzie bine definită, întrucît nivelul artistic diferă mult de la o lucrare la alta.

Unele sînt reușite (exemplu: valoarea de 20 bani — cerb — din „Luna Pădurii", 1954; „Decada Culturii Chineze", 1954); alta, fără a avea calități excepționale de compoziție, este totuși o marcă vie și de efect („Al II-lea Congres Arlus" 1956). Remarcabilă este marca „80 ani de la Independență". Aceasta — reluînd în linii mari concepția valorii de 50 bani din seria „Centenarul Armatei" a lui Murnu — tratează tema cu multă pricepere, realizînd o marcă artistică, foarte bine echilibrată.

Nu se poate spune același lucru despre alte lucrări, unele tratate grăbit („7 ani de la înființarea Gospodăriilor Agricole Colective", „Aman", „Greva docherilor din Galați" etc.), altele prea încărcate cu detalii grafice.

Din restul lucrărilor lui L. Nazarov cităm: Congresul Comitetului Pentru Pace (2 valori), seriile G.M.A. și F.G.M.A., toate din 1950; Ziua Armatei și valoarea de 1,75 din „Luna Prieteniei Romîno—Sovietice" — ambele din 1952, 20 ani de la Griviția Roșie (1953), „Lenin", seria „luna Pădurii", „Ziua Minerilor", Casele de Ajutor Reciproc (1954), 25 ani de la apariția ziarului „Scînteia" (1956).

Realizările bune ne îndreptățesc să credem că pe viitor artistul va participa din nou activ cu opera lui și va izbuti să asigure un nivel și mai ridicat întregii lui creații.

CR. MÜLLER

In general, compozițiile lui Müller sînt clare și îngrijite. Mărcile lui nu cad în prețiozități. Subiectele sînt tratate atent și obiectiv. Mărcile „Ziua feroviarilor", „Leonardo da Vinci" și valorile de 5 și 11 lei „Festivalul de la Berlin" sînt printre cele mai reușite creații ale acestui artist.

Se mai datoresc acestui machetator, printre altele, seria „Pușkin" (1949), valorile cu vignetă „Conferința Uniunii Internaționale a Muncitorilor din Transporturi", colița „Expoziția Filatelică" (1950); „Centenarul Andreescu" (1950), seria uzuală „Stema R.P.R.", format nou, „Ordine și Medalii", „Al 3-lea Festival Mondial al Tineretului — Berlin" — 3 valori „Pavel Tcacenco" (toate din 1951). In 1952 el mai dă ambele valori „Gogol", medalia „Secera și Ciocanul"; în 1953, 2 valori din seria „Festivalului" (2 fiind machetate de O. ADLER); în 1954, marca „Poetul Neculuță", în 1955 „Miciurin" și în 1956, valoarea de 55 bani din seria „Recensămîntul".

VINCENȚIU GRIGORESCU

Artist tînăr, cu remarcabile posibilități, Vincențiu Grigorescu ne-a dat mai multe serii de mărci cu subiect sportiv, caracterizate prin tratarea în stil modern, pe planuri mari, fără convenționalism.

Dacă s-ar pune sub lupă mărcile sale, s-ar putea formula o serie de critici, mai mult de detaliu. Indeosebi se constată erori de apreciere a proporțiilor și vizibilității inscripțiilor. Astfel, în seria Campionatele Feminine de Gimnastică, denumirea țării și mai ales valoarea facială apar foarte șterse, fiind plasate pe un fond estompat. De asemenea, nu există un raport just între dimensiunile textelor, la seria Olimpiadei. Aceste

defecte de amănunt nu împiedică însă ca mărcile acestui autor să aibă un aspect viu şi plăcut, care le-a adus numeroase aprecieri favorabile, atît în ţară cît şi peste hotare.

O excepţie face marca emisă pentru „Criteriul Mondial de Scrimă" din 1958, nereuşită.

Alte mărci ale lui Vincenţiu Grigorescu sînt: „Cursa Păcii" (1957), „Campionatele de Atletism Bucureşti" (1957), „25 ani Medicina Sportivă" (1958).

I. DUMITRANA

Din 1948 încoace, un mare număr de mărci poartă semnătura lui I. Dumitrana, fie ca machetator individual fie în colectiv. Primele lui mărci sînt: „75 ani Fabrica de timbre", valoarea de 8+8 lei, roşu, din seria „1 Mai 1948" şi valoarea de 30 lei din seria U.P.U. (1948).

Dacă marca „75 ani Fabrica de timbre" este destul de bună, marca U.P.U. a fost de o stîngăcie care n-ar fi trebuit să intervină mai ales la o emisiunea care — practic — se încadra într-o competiţie artistică între toate administraţiile poştale. Treptat, apar machete bune: Bălcescu (1952), Ciprian Porumbescu (1953), Ziua Internaţională a Copilului (1954), seria Congresul de Medicină (1957).

Din păcate, această linie ascendentă nu este constantă şi din timp în timp dă loc la recăderi în machete banale sau tratate superficial şi grăbit, poate din cauza timpului scurt avut uneori la dispoziţie. Ca exemple negative în opera Colectivului Dumitrana, citäm unele dintre valorile seriei „Vînătoarea" din 1956, îndeosebi „rîsul", seria Poşta Aeriană (1957), valoarea de 1,75 lei din seria Recensămînt (1956). Marca „Mărăşeşti" din 1957 are grave greşeli de desen.

În schimb, seria „Fauna din Delta Dunării" (1957) aduce un stil de tratare simplu şi izbitor (dacă se face abstracţie de valoarea de 55 bani — hermina — al cărei desen dăunează întregii serii).

Punctul culminant al activităţii Colectivului Dumitrana îl constituie însă, fără îndoială, marca închinată primului Satelit artificial şi în special căţeluşei „Laika" (1957), al cărei succes răsunător se datoreşte desigur şi subiectului ales, dar în mod deosebit unor serioase calităţi de realizare grafică, sub toate aspectele. În afara subiectului tratat în rîndurile de faţă, merită o menţiune specială, frumoasa realizare a afişului Centenarului.

HARALD MESCHENDÖRFER

Seriile „Luna Pădurii" din 1955 (3 valori), Flora Carpatină (1957), Ciuperci Comestibile şi Porturi Populare din 1958, se datoresc lui Harald Meschendörfer din Oraşul Stalin.

Caracteristica acestui grafician este o mare conştiinciozitate în tratarea subiectelor şi în redarea lor îngrijită.

Prima lui lucrare, „Luna Pădurii", are un aspect elegant, un cadru original şi armonios şi un colorit bine ales.

„Flora Carpatină", cu desenele ei voit simplificate, aduce un element nou prin culoarea constantă a fondului. Această soluţie rareori întîlnită şi în mărcile altor ţări, dă dovadă de originalitate şi de îndrăzneală, care totuşi se menţin în limite sobre şi echilibrate. Considerăm însă că modul de tratare grafică al vignetelor nu este la acelaşi nivel cu al mărcilor.

În contrast cu seria de mai sus, emisiunea „Ciuperci" din 1958 se prezintă cu elemente de culoare mai variate, recurgîndu-se la o soluţie cromatică de alt gen. Într-o oarecare măsură dimensiunile literelor sînt prea mari, înscripţiile predominînd întrucîtva asupra desenelor.

Seria „Porturi Populare" (1958) este o realizare remarcabilă. Ideea redării în triptic atît a portului bărbătesc şi femeiesc cît şi a unor motive decorative specifice (redate pe vigneta centrală) este foarte ingenioasă. Ea permite o prezentare mai largă, mai bine închegată, a particularităţilor fiecărei regiuni.

Maniera de desenare, cu mase albe pe fonte pline, este de asemenea foarte plăcută pentru ochi. Culorile bine alese, inscripţiile proporţionate, folosirea pe vignete a caracterelor româneşti, sînt tot atîtea elemente care au contribuit la succesul acestor mărci.

ŞERBAN ZAINEA

Mărcile machetate de pictorul Zainea nu sînt prea multe, iar cele gravate de acest artist sînt şi mai puţine la număr.

Primele lui mărci sînt cele şapte valori din emisiunea „Marile Aniversări" 1955. Executate cu o deosebită precizie şi fineţe, ele s-au situat cu cinste alături de cele mai bune serii gravate din alte ţări. Deşi ar fi greu să se facă o diferenţiere marcată între valorile acestei serii, s-ar putea poate da o preferinţă mărcilor „Schiller" şi „Cervantes". În special la aceasta din urmă se remarcă o îmbinare fericită între subiect, stil de tratare şi colorit.

În categoria mărcilor gravate urmează seria Enescu (1956), mai puţin unitară în concepţie şi la care culorile celor două valori ar fi putut fi mai bine armonizate între ele.

Din seria Marile Aniversări 1956 — de asemenea reuşită — se detaşează mai ales marca „Mozart".

Dintre mărcile „Maxim Gorki" şi „Ioan de Hunedoara" (ambele din 1956), prima este o realizare mai puternică. A doua ar fi avut poate de cîştigat dacă ar fi fost aleasă altă culoare. Considerăm ca o eroare de concepţie faptul că desenul vignetei (castelul Hunedoara) a fost plasat orizontal, în loc de a fi aşezat în acelaşi sens ca şi marca.

Reluînd subiectul picturii lui Băncilă, Zainea ne-a dat o marcă foarte sugestivă şi pentru comemorarea „Răscoalei din 1907", din care se desprinde întreaga dramă a ţărănimii asuprite.

În cele trei valori ale seriei „Grigorescu" (1957) artistul a dat dovadă că stăpîneşte arta şi tehnica machetării, reuşind să transpună cu efecte depline picturile maestrului, la dimensiunile reduse ale mărcilor. Deasemenea, marca „Ovidiu" poate fi socotită ca una dintre cele mai bune realizări din ultimii ani şi o socotim net superioară emisiunii similare italieneşti.

În 1953, Zainea ne-a dat seriile „Scriitori români" şi „Marile Aniversări Culturale 1957". În toate aceste mărci, Zainea se dovedeşte a fi un portretist cu mult talent, în special prin seria „Scriitori români".

Cele 9 valori ale emisiunii Centenarului (1958) reprezintă un moment de vîrf în opera lui Zainea, atît ca machetator cît şi ca gravor. Ele au necesitat o muncă deosebit de susţinută în simplificarea şi pe alocuri în schematizarea desenelor, precum şi în studierea amănunţită a tuturor detaliilor, pe baza unei temeinice documentări (ceea ce reiese din alt articol publicat în acest număr al revistei).

De asemenea şi calitatea gravurii este la înălţimea cerinţelor unui eveniment poştal atît de însemnat.

Cu machetatorii arătaţi mai sus, nu se epuizează lista artiştilor care au adus aportul lor la crearea mărcilor poştale româneşti. Spaţiul nu ne îngăduie însă să ne oprim şi asupra lor, deşi nu puţini sînt aceia care ar trebui analizaţi şi a căror operă ar trebui citată.

(Urmare în pag. 48)

Nu trebuie să trecem cu vederea pe tov. din atelierul de gumat, ca: Nedea Dumitru, Aldini Ilie și alții, numărătorii: Popescu Ion, Matei Nicolae etc., prin mîna cărora trec vagoane de hîrtie în suluri și zecile de mii de coli gumate, imprimate și perforate cunoscute în forma lor filatelică, timbrele.

În munca noastră, sîntem de multe ori inspirați de metodele folosite de muncitorii și tehnicienii din alte țări și am dori să întărim legăturile profesionale cu ei, mai ales cu cei din țările socialiste, știind că mai putem învăța multe lucruri folositoare. Ne plac mult mărcile sovietice, chineze, germane, cehe, maghiare și ale celorlalte țări ale lagărului socialist. De multe ori admirăm mărcile lor executate în heliogravură, offset și taille-douce și am vrea să cunoaștem mai îndeaproape pe acești meșteri ai artei poligrafice și să ne însușim metodele lor avansate.

Este frumos și interesant să lucrezi la Fabrica de Timbre, te bucuri cînd vezi cum se realizează mărci frumoase, cărți poștale în culori și pe lîngă efectele poștale și o serie de lucrări de reproduceri de artă.

Cum ai putea să rămîi indiferent, dacă în condițiile create de regimul nostru de democrație populară, tipărești mărci legate de evenimentele importante din istoria Patriei noastre, cînd redai portretele figurilor dragi ale mișcării muncitorești.

Cum să nu te frămînte problema calității, cînd știm că întărim legăturile noastre frățești cu oamenii cinstiți din îndepărtata Japonie, cînd reproducem bine portretul lui Toyo Oda pe mărci cu cei din Statele Unite din timbrul care prezintă chipul lui Walt Whitman, cu cei din Spania prin Cervantes, cu francezii prin P. Curie, cu norvegienii prin H. Ibsen, cu olandezii prin Rembrandt.

Prin cele 10 limbi prin care am tipărit cuvîntul „PACE", pe vignetele mărcilor „Ziua copilului", prin cele 20 de limbi în care am imprimat pe vignetele triunghiulare ale seriei Festival, cuvintele „PACE ȘI PRIETENIE", am exprimat voința noastră dîrză de a apăra pacea, am exprimat dragostea noastră pentru cei ce muncesc și apără pacea în lumea întreagă.

Nu este de mirat, că în asemenea condiții mărcile noastre găsesc apreciere în lumea întreagă.

Efortul comun al artiștilor și al muncitorilor din imprimeria noastră au adus o apreciere în lumea întreagă atît în rîndul filateliștilor cît și în alte domenii. Cu mîndrie am citit articolul în care se anunță că mărcile noastre cu aspecte sportive, au cîștigat 3 premii în Italia.

Cu bucurie am privit copertele revistelor filatelice din Japonia și Olanda, care au reprodus mărcile noastre cu Toyo Oda și Rembrandt. Ne-au bucurat aprecierile revistelor filatelice ca de exemplu: cel al revistei germane „Sammler-Lupe" care scria în legătură cu emisiunea „Marile Aniversări 1955" că: „Ar fi interesant să comparăm o dată diferite serii din diverse lucrări emise cu ocazii similare... și diferitele emisiuni „Schiller" germane din anii trecuți și prin aceasta s-ar vedea, după părerea noastră că Romînia este superioară".

Revista londoneză de filatelie „Stamp Collecting" relevînd valoarea artistică a unor mărci poștale, consideră seria consacrată lui G. Enescu ca una din cele mai reușite emisiuni filatelice ale anului 1956.

Aprecieri asemănătoare fac asupra diferitelor emisiuni și revistele „National Stamp News" din S.U.A., „Der Sammler-Dienst" din R.F.G., Philatelic Magazin" din Anglia, „Il Bolletino filatelico" și „Il collezionista" din Italia, „Het Postzegel" din Olanda, „Filateliai Szemle" din R.P. Ungară, „L'écho de la timbrologie" din Franța etc.

Centenarul mărcii romînești a fost o preocupare de seamă și pentru noi, cei din fabrica de timbre.

Pe lîngă seria de mărci închinată Aniversării de 100 de ani de la emiterea mărcilor cu „cap de bour" și a Poștei romîne, imprimate de colectivul taille-douce, am tipărit un album filatelic de peste 200 pagini, o serie de vignete, pliante, plicuri și cărți poștale semiilustrate, etc., închinate acestui eveniment și ne-am străduit să fim demni reprezentați prin standul nostru la Expoziția Internațională, care s-a deschis cu ocazia sărbătoririi centenarului.

Folosim acest prilej, ca să arătăm cititorilor revistei „Filatelia" că și în viitor ne vom strădui să realizăm mărci care să fie o mîndrie a colecțiilor lor, o contribuție la renumele Patriei noastre dragi, în lumea întreagă.

Machete și machetatori la mărcile romînești

(continuare din pag. 38)

În încheierea acestei treceri în revistă, se ajunge încă odată la constatarea imensei importanțe pe care o are marca poștală ca mijloc de informare și educare.

Toate aspectele, atît de multiple ale vieții politice, ideologice, culturale, se oglindesc nemijlocit în filatelie.

Marca este totodată o carte de vizită și un sol al țării noastre. Este deci ușor de înțeles atenția pe care i-o dau filateliștii de pretutindeni și dorința noastră — a tuturor — ca mărcile patriei noastre să fie cît mai desăvîrșite, sub toate aspectele.

Nivelul artistic al mărcilor romînești poate și trebuie să marcheze o creștere constantă a cărei cadență să nu bată pasul în loc și să nu prezinte nici o întrerupere sau regres. Un asemenea țel va putea fi realizat numai dacă toți factorii care intervin în procesul de creație și de realizare a mărcilor, își vor îmbina eforturile, dîndu-și cu adevărat toată silința pentru atingerea rezultatelor dorite.

Străduința conducerii Poștelor trebuiește sprijinită de întregul colectiv al Imprimeriei de Timbre, de la muncitorii din secțiile de producție, pînă la tehnicieni, ingineri și vîrfurile de conducere. Ei nu trebuie să uite nici o clipă că produsul pe care-l realizează nu poartă numai „marca" fabricii lor, ci este o adevărată carte de vizită a țării.

Conducerea Poștelor poate aduce o contribuție importantă, prin contractarea din timp a tuturor emisiunilor — dînd artiștilor un răgaz cît mai îndestulător pentru creație — și prin instituirea unor concursuri pentru emisiunile mai importante.

Asociația Filateliștilor poate și trebuie să aducă un aport, participînd cu deosebită exigență la avizarea machetelor, a culorilor etc.

Dar fără îndoială că rolul de căpetenie este rezervat artiștilor noștri. Încheiăm, de aceea, aceste rînduri, cu un călduros apel către machetatorii noștri ca să participe cît mai intens la această nobilă activitate de creație, care duce departe peste hotarele țării, priceperea, dar și stîngăciile, faima, dar și greșelile graficienilor noștri.

De la artiștii noștri, inclusiv de la acei care în ultimul timp nu au mai activat în grafica mărcilor și de la acei care încă nu s-au apropiat de această ramură, așteptăm machetele viitoarelor mărci romînești: machetele unor mărci care să le placă și lor și nouă și sutelor de mii de prieteni pe care mărcile romînești îi au în lumea largă...

Din cauza abundenței de materie, o parte din articole vor apare în nr. următor.

I. P. 2, c. 3828

Cum am realizat emisiunea „Centenarului“

de ȘERBAN ZAINEA
pictor

Dacă reproducerea chipurilor dragi oamenilor muncii de pretutindeni — compozitori, scriitori, fizicieni sau naturaliști — a căror contribuție la cultura și arta universală este cunoscută și recunoscută — n-a fost nici ea ușoară, de data aceasta, materializarea, pe spații atît de reduse a unor imagini care să reflecte în mod just stările de lucruri din veacul trecut, solicita nu numai documentare ci — mai ales — o muncă de concepție, urmată de efortul realizării.

Așa cum prea bine observa autorul unui articol din revistă, despre eseurile de mărci poștale, punctul de plecare îl constituie indicațiile — uneori foarte sumare — primite de la forurile care dirijează această muncă. Trebuie să recunosc că din acest punct de vedere, sarcina ce mi s-a încredințat a fost mult ușurată prin sugestiile căpătate de la Comisia filatelică de pe lîngă Direcția Generală a Poștei și Difuzării Presei și de la colectivul redacțional al revistei „Filatelia“. Socot că înaintea expunerii materialului de față, să adresez un cald salut însoțit de nu mai puțin călduroasele mele mulțumiri tuturor acelora care m-au ajutat să realizez darul pe care îl oferim filateliștilor, cu prilejul centenarului.

Voi începe prin... a mă repeta: nu aduc nimic nou în confesiunea făcută în aceste pagini, dacă spun că m-a preocupat realizarea estetică și fidelă, precum și respectarea obligațiunilor stabilite prin convenții și... tradiție. Trebuia totuși să dau frîu liber și imaginației, urmărind-o să nu urce pe altă schelărie decît aceea construită de sugestii. Urcușul se dovedea greu, datorită faptului că în comisie au fost filateliști cu profesiuni — și deci și cu optici — foarte variate: medici, ingineri, compozitori, profesori. Spre norocul meu, toți erau și filatelliști...

Așadar, se împlinesc o sută de ani de la emiterea primei mărci românești și tot atîția ani de la înființarea poștei noastre de stat!

Dacă o expoziție de proporții sau un film documentar îți pot oferi imagini mărite la dimensiuni aproape reale, cîtă strădanie se cere pentru a concentra pe un spațiu atît de restrîns situații și imagini pe care specialistul nu le poate întîlni răsfoind documentele vremii. Drumul parcurs într-un veac... Cum să prind imaginea, mai ales pentru cei care trăiesc în vremea noastră, cînd veacul e de... 14 ani?

Diligențe, căruțe de poștă, portul oamenilor din categoria socială legată de această muncă, ornamentele populare, cusăturile variind de la regiune la regiune și uneori chiar de la ținut la ținut, arhitectura caselor de poștă, înfluențele străine în port și arhitectonică... iată numai o parte din imaginile de care trebuia să țin seama și pe care aveam să le concentrez pe mărci.

Dibuiri, încercări, schițe... schițe și iar schițe, material documentar, constatarea unor contradicții în reproduceri, toate variind după optica „machetatorilor“ de atunci, atîtea și atîtea amănunte care urmau să fie cercetate și confruntate și — mai ales realizate pe spațiile reduse ale mărcilor. Și pe deasupra — fără ca aceasta să constituie expresia unui orgoliu nesănătos — dorința ca realizarea să poarte oarecum amprenta personalității mele de artist și să reflecteze dragostea mea pentru plaiurile noastre și pentru oamenii „simpli“ de atunci. O gamă bogată de senzații și sentimente care te copleșesc... dar te și stimulează.

★

Iată-mă dar pe cîmp! (acest dar se cere explicat: o primă etapă pentru mine nu o constituie izolarea în laboratorul de creație, ci evadarea din acest laborator, în care mă voi întoarce mai pe urmă).

Privind în oglinda apei, la pescuit, sau hoinărind pe cîmp, mă simt mai liber, mai puțin frînat ca de peisajul citadin. În cartierul meu — ca dealtminteri în toată țara — se construiește într-un ritm amețitor. Dacă aș fi primit sarcina să elaborez o tematică legată de activitatea febrilă ce se desfășoară în toată țara, aș fi văzut șantiere, conteinere, escavatoare... și oameni, oameni care construiesc o țară nouă, o lume nouă. Dacă m-ași fi dus la țară aș fi văzut și acolo efortul de a aduce satul alături de peisajul urban, îmbogățind în același timp resursele de trai ale oamenilor.

Pe carnetul meu au răsărit primele imagini. Apoi altele s-au suprapus. Pe urmă m-am întors la cele dintîi și le-am revăzut pe celelalte. Ca într-un film, secvențele s-au adunat, s-au completat. Desigur că uneori s-au și învălmășit ca într-o desfășurare haotică.

Schițe pregătitoare.

Alte schițe pregătitoare.

Așa cum romancierii își construiesc personajele din calități și defecte întîlnite la mai mulți oameni, tot așa și machetatorul își confruntă schițele, eliminînd, adăugînd sau retușînd, pentru a-și forma o imagine generală.

Așa a fost, pînă în clipa cînd imaginația trebuia sincronizată cu documentele vremii. Îl vedeam pe surugiu, îl vedeam pe olăcar, vedeam și căruța poștei și caii și goana lor, dar între ceea ce vedeam eu și ceea ce urma să realizez, mai aveam de parcurs o etapă.

Iată-mă acum și în Biblioteca Academiei R.P.R. în căutarea stampelor. O primă deziluzie: imaginile de pe retina minții, nu corespund întru totul acelora de pe retina ochiului oprit pe stampele vremii. Dar nici departe de adevăr nu sînt: un prim punct cîștigat. Am luat deci de aici o linie, de acolo un punct, de dincolo un motiv de cusătură, o formă a cușmei!

Dacă din albumele aflate la Academie am reținut unele lucruri foarte interesante, în ceea ce privește broderia — specificul nostru național — el trebuia circumscris la cusăturile moldovenești. Am găsit la Muzeul de Artă Populară lucrarea — pe care o citez între altele — „The Roumanian Peasant Dress" (Portul țăranilor romîni) de Al. E. Cantemir, din care am extras motivele naționale ale cusăturilor din regiunea Iași, leagănul mărcilor romînești. (Să nu se creadă că lucrarea amintită este cumva a unui străin. Autorul este romîn, numai că — potrivit mentalității de pe vremuri — lucrarea este scrisă într-o limbă străină)

Într-un volum editat mai recent de către Institutul Romîn pentru relațiile culturale cu străinătatea, am găsit desene din care am ales motive aflate pe cusături din regiunile Suceava și Bacău și am folosit toate aceste motive, amplasîndu-le pe patru din valorile emisiunii.

A fost o muncă mai grea realizarea machetei cu marca în care urma să apară capul de bour. Aici, de un important ajutor mi-a fost Direcția Generală a Poștelor, care mi-a pus la dispoziție exemplarele din prima emisiune... cu toate precauțiunile cerute de răsfoirea unui asemenea prețios album. Este de prisos să adaug că primele emisiuni erau atît de variate ca execuție, încît selecționarea lor n-a fost deloc ușoară. Vrea să trec peste o seamă de dibuiri și greutăți, pentru că pînă la urmă, ceea ce interesează este rezultatul final.

★

După cîteva săptămîni de la primirea sarcinii, am prezentat primele eșeuri. Este — sau ar putea fi — un capitol descreților de frunți. Dar Filatelia face istorie și nu umor. Să trecem dar repede peste asta, nu fără a reține unele amănunte. Am întîlnit oameni care știau ce vor, care știau să-și concretizeze ceea ce doreau și ceea ce doream cu toții să realizăm, dar care doreau mai mult decît se putea face. Și pe urmă — așa cum se întîmplă cu munca de creație — am întîlnit... rezistența mea, întrucît nu-mi mai plăcea ceea ce făcusem.

Am reluat munca, ținînd seama și de sugestiile primite și de acele ivite din... proprie inițiativă. Mi-aș îngădui o comparație între ceea ce înseamnă o comisie și forul care întocmește programele de radio. Este greu să împaci exigențele crescînde ale ascultătorilor. Este tot pe atît de greu să satisfaci dorința de a ridica necurmat filatelia noastră, acolo unde se află realizările din atîtea domenii.

Nu vreau să insist nici asupra procesului tehnologic. Această muncă — deși nu ruptă de aceea a machetatorului — ar putea forma obiectul unui material scris de specialiști. Este un proces foarte complicat și greu și emisiunile realizate stau mărturie suficientă. Am urmărit și această muncă, pentru că un artist nu merită numele de creator dacă opera zămislită îi rămîne indiferentă după conceperea ei. Dar intrăm într-un domeniu în care mingea unor nerealizări este aruncată dintr-o tabără în cealaltă... iar publicul nu are posibilitatea să urmărească jocul? Arbitrul, în cazul nostru, va fi marca emisă.

★

Și acum vreau să vorbesc despre mărci, așa cum se vor afla ele în clasoarele filateliștilor.

Prima marcă, de 35 bani, reproduce presa manuală folosită la imprimarea primelor noastre mărci: un muncitor, purtînd o cămașă brodată în motive naționale, în părțile superioare. Muncitorul mai poartă un șorț care îi apără îmbrăcămintea de cerneală. Lîngă presă, coala de 32 mărci, astfel cum le tipărea — una cîte una — „Atelia Timbrului" din Iași. A fost și aici nevoie de o amplă documentare, întrucît coala a fost inițial desenată de mine în machetă cu un anumit număr de mărci, iar apoi a fost necesară corectarea — o revenire la coala originală, care avea 2 rînduri de mărci dispuse într-un fel și celelalte două în sens invers.

A doua marcă, de 55 bani, reproduce un fragment din coală tăiată de o foarfecă. Apar astfel imaginile mărcilor detașate, a unei părți din coală, precum și foarfecele în acțiune. Deoarece nu s-a păstrat foarfecele original, noi am tăiat... nodul gordian, cu acest fel de foarfece. (Am citit undeva că briciul deși are o vechime de peste 4000 ani, n-a suferit nici o modificare de-a lungul celor patru milenii. Poate că nici foarfecele nu s-a schimbat de un veac încoace...).

A treia marcă, de 1,20 lei, prezintă o caretă de poștă la care sînt înhămați zece cai în plină goană. Am ales numărul de zece pentru că unele stampe ne arată atelaje cu opt iar altele cu 12 cai.

prim plan apare surugiul: un om voinic și simț, ca toți oamenii din popor — cum se zice — așa cum ne este el descris în cele mai multe pagini clasicilor noștri. Mînuind un bici lung care să corundă lungimii atelajului, surugiul poartă costumul ării, de pe plaiurile moldovene. În picioare, cizme răsfrînte. În unele descrieri ale surugiilor am t comparația cu... mușchetarii, poate și din cauza ielor răsfrînte și a mustăților cu vîrfurile „bătăe".

Ideea începe să se concretizeze...

Surugiul poartă pe cap o pălăriuță răsfrîntă, așa n am întîlnit-o de asemenea pe cele mai multe documente ale vremii. Partea mai grea la această marcă fost realizarea în perspectivă a celor două stații de ștă, răsfirate simbolic pe dealuri la oarecare distă. La început am încercat să amplasez trei stații poștă, dar îngrămădirea lor pe un spațiu atît de c ar fi falsificat prea mult distanțele reale, făcînd ttilă goana cailor...

În ceea ce privește arhitectura caselor de poștă, am sit imagini foarte variate. Nu m-am îndepărtat de alitate dar am căutat să combin din diferitele stiluri ea ce mă apropia mai mult de un așa-zis stil romîesc. Reproducerea unor amănunte a cerut un efort osebit, — și dacă-l subliniez nu o fac pentru a înoșa aportul meu cît pentru a îndepărta observațiile ecialiștilor.

În sfîrșit, cea de a patra marcă, de 1,30 lei, aduce prim plan un poștaș al vremii respective, purtînd căciulă însemnele atribuțiunilor sale și pe spate, o eantă cu corespondență. Postașul ține în mînă o goarnă re aduce cu cornul poștal aflat pe primele emisiuni. cealaltă mînă poștașul ține o scrisoare francată cu na din mărcile primei emisiuni. Costumul purtat de ștaș este aidoma celora aflate pe stampe iar pieptarul de piele, după descrierile unora, era menit să-l pere de intemperii.

Pe drumul definitivării...

Inițial, plasasem — proiectat pe fundal, puțin eșlompat — un olac — sau olăcar — curier călare, pe urmă mi s-a sugerat să-l aduc pe același plan cu postașul. Olacul călărește pe „deșălate" (cum i se spune călăritului fără șea) un cal înspumat așa cum apar caii în basmele noastre cu feți-frumoși. Nu este totuși o imagine de basm, pentru că în multe lucrări despre goana cailor de poștă, aflăm repeziciunea cu care duceau căruțele de poștă de la o casă la alta. Cu atît mai vîrtos se cuvenea să prezint calul olăcarului. („Te duceau într-o goană de la o poștă la alta..." Ion Ghica — Scrisori alese —). O altă confirmare a iuțelii lor am găsit-o în proverbul: boala vine cu olacul (adică foarte repede) și se duce cu carul...

Spre deosebire de surugiul din marca de 1,20 lei, curierul poartă opinci, pentru a ușura sarcina calului care trebuia să-l poarte, „ca vîntul".

Revenind la reproducerea capului de bour pe valorile de 1,55 lei („27 parale") pe cele de 1,75 („54 parale") pe 2 lei („81 p.") și 3,30 lei („108 parale") ca și la marca de poștă aeriană de lei 10, voi arăta că de astă dată n-aș fi putut realiza nimic fără sprijinul larg acordat de Direcția Generală a Poștei și de către Fabrica de timbre.

Aproape de soluția finală !

Deși — aparent — reproducerea era ușoară, la consultarea originalelor și a clișeelor m-am lovit de unele deosebiri datorite deficiențelor de reproducere de pe vremuri. Consultările cu specialiștii și cu forurile de conducere au dus la limpezirea unor nedumeriri care mai stăruiau.

Există în spatele spectacolului un om a cărui muncă nu totdeauna este cunoscută de marele public: regizorul. Există în spatele emisiunilor o muncă susținută a machetatorului. Dar și într-un caz și în altul, munca acestora — regizor și machetator — nu poate fi izolată de a colaboratorilor, al căror nume nu apare nicăieri.

Și ori cît ne-ar sfătui dictonul: non bis in idem (nu de două ori pentru același lucru), eu voi păcătui prin ignorarea lui, adresînd din nou cele mai vii mulțumiri tuturor acelora care — pomeniți sau nu în aceste rînduri — și-au dat contribuția lor prin sfaturi sau îndrumări, prin munca efectivă în ateliere și în imprimerie la reușita emisiunilor noastre, chemate să sărbătorească centenarul poștei de stat și a primelor mărci românești.

Filatelia 1974, nr. 7.

ISTORIE POȘTALĂ

CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA PRIMA EMISIUNE ROMÂNEASCĂ

Cunoștințele actuale cu privire la prima emisiune Moldova se bazează, în principal, pe seria de articole publicate de René Poncelet, în revista „Le Philatéliste Belge" (nr. 136—138 din ianuarie, februarie și martie 1933), reluate — cu unele completări — în comunicarea prezentată la Royal Philatelic Society și redată în numărul 694, din septembrie 1950, al revistei „The London Philatelist".

Lucrările ulterioare nu au făcut decît să reproducă cele cuprinse în aceste cercetări, fără a aduce elemente noi. Singurul fapt semnificativ, care merită a fi menționat, este descoperirea, în 1944, la Fabrica de timbre din București, a clișeelor originale de oțel, cîte unul pentru fiecare din cele patru valori ale acestei emisiuni.

Tabelul 1

TARIFA PREȚURILOR POȘTALE PENTRU SCRISORI

	Distanța pînă la 8 poște.		Distanța peste 8 poște	
	Lei	par.	Lei	par.
Pentru o scrisoare sau un pachet de scrisori în greutate pînă la 2 1/2 dramuri		27	1	14
peste 2 1/2 la 5 dramuri	1	14	2	28
„ 5 pînă la 7 1/2dr.	2	1	4	2
„ 71/2 dr. „ „ 10 „	2	28	5	16
„ 10 „ „ „ 15 „	3	15	6	30
„ 15 „ „ „ 20 „	4	2	8	4
„ 20 „ „ „ 30 „	4	29	9	18
„ 30 „ „ „ 40 „	5	16	10	32
„ 40 „ „ „ 60 „	6	3	12	6
„ 60 „ „ „ 80 „	6	30	13	20
„ 80 „ „ „ 120 „	7	17	14	34
„ 120 „ „ „ 170 „	8	4	16	8
„ 170 „ „ „ 200 „	8	31	17	32
„ 200 „ „ „ 250 „	9	18	18	36
„ 250 „ „ „ 300 „	10	5	20	10
„ 300 „ „ „ 350 „	10	32	21	40
„ 350 „ „ „ 400 „	11	19	22	38
„ 400 „ „ „ 450 „	12	6	24	12
„ 450 „ „ „ 500 „	12	33	24	26
„ 500 „ „ „ 550 „	13	20	27	—
„ 550 „ „ „ 600 „	14	7	28	14
„ 600 „ „ „ 650 „	14	34	29	28
„ 650 „ „ „ 700 „	15	21	31	2
„ 700 „ „ „ 750 „	16	8	32	16
„ 750 „ „ „ 800 „	16	35	33	30

Notă: 1 poștă = 14 km, 2 1/2 dramuri = 8 grame, 1 leu = 40 par.
Pentru scrisorile recomandate taxa se dubla.

Fără a relua cele cuprinse în lucrările citate sau în alte lucrări publicate, ne vom referi în cele ce urmează numai la unele fapte noi, pînă în prezent necunoscute, care completează cunoștințele existente cu privire la această emisiune atît de interesantă.

Tariful poștal

În toate lucrările publicate pînă în prezent, tariful poștal, instituit în 1858 în vederea utilizării primei emisiuni „Cap de bour" este redat parțial, limitîndu-se cel mult la explicarea condițiilor curente, în care francatura nu depășea 108 parale. Cauza este aceea că documentul care fixa tariful complet nu era pînă în prezent cunoscut, autorii fiind nevoiți a reconstitui tariful pe baza unor circulări trimise oficiilor poștale, sau altor documente care nu precizau decît parțial condițiile de utilizare a mărcilor, cum sînt „Regulile stabilite pentru scrisori" publicate la 30 iunie 1858 în ziarul „Gazeta de Moldavia".

Tariful complet, descoperit de noi la Arhivele Statului din București (Visteria Moldovei, Direcția Poștelor și Telegrafelor, dos. 1040/1858, fila 54) este redat în tabloul nr. 1.

Confecționarea clișeelor

R. Poncelet a emis părerea că cele patru clișee necesare tipăririi mărcilor ar fi fost comandate în Rusia, părere combătută în articolul din „London Philatelist", prin argumente legate de simplitatea desenului și timpul scurt de care se dispunea pentru confecționarea clișeelor, fără a se aduce nici o dovadă concretă cu privire la confecționarea lor în Moldova.

Două documente care se păstrează în Arhivele Statului din București (Obștescul Control Moldova, dos. 7026/1858, fila 10 și dos. 1054/1858, fila 71) dovedesc însă că într-adevăr clișeele au fost confecționate în Moldova, pe baza ordinului Visteriei Nr. 4285. Ambele documente se referă la *„cheltuielile ecspediției și delijanselor pe luna iunie 1858"* între care figurează :

„lei 389 plătit la atelia Timbrului după ofiția Visteriei Nr. 4285 pentru tipărirea marcelor"
„lei 389 pentru 4 peceți făcute după ordinul Visteriei Nr. 4285".

Este clar că cele 4 „peceți" confecționate pe baza aceluiași ordin conform căruia au fost tipărite și mărcile, reprezintă cele 4 clișee de oțel găsite în 1944 într-o ladă la Fabrica de Timbre. De observat că 389 lei plătiți pentru clișee reprezenta o sumă importantă pe acea vreme.

Numărul de mărci în coală

Întreaga corespondență cu privire la prima și a doua tipărire a mărcilor, purtată de Direcția poștelor, Ministerul de Finanțe și Secretarul „Ateliei Timbrului" se referă exclusiv la numărul de mărci tipărite, fără a menționa numărul de coli.

Cu privire la numărul de mărci în coală, C. Minescu a emis părerea că ar fi de 16 buc., iar R. Poncelet că ar fi de 32 buc., această din urmă părere fiind astăzi în general acceptată.

Este vorba însă de o părere și nu de o certitudine, părere care se bazează pe analogia cu cea de-a doua emisiune „Moldova", pe divizibilitatea cu 32 a numărului de mărci din fiecare valoare, care au făcut obiectul celor două tranșe tipărite de Atelierul timbrului și pe mențiunea în raportul Nr. 62 din 11 iulie 1858 a Secretarului „Atelierul Timbrului" adresat Ministerului de Finanțe că „se grăbește a prezenta onorabilului Ministerii 187 bucăți hîrtie, în care să cuprindă 5984 mărci".

Cercetarea atentă a altor documente ne-a permis să găsim dovada certă a faptului că numărul de mărci din coală era de 32 pentru toate cele 4 valori.

Este cunoscut că prima emisiune „Moldova" a fost retrasă din circulație la 31 oct. 1858, iar mărcile rămase nevîndute au fost înapoiate Direcției Poștelor, unde erau păstrate de casierul, stolnicul Nicolae Costin.

La 29 ianuarie 1859 Ministerul de Finanțe ordonă o revizie *„de starea casei Poștelor, precum și a grupurilor cu bani"*. Raportul întocmit la 31 ianuarie de revizorul Alexandru Cociu arată cu privire la „Starea casei Poștelor" : *„negăsind nici un ban în cassă precum nici condici de unde să poată constata de îndată starea bănească. . . . . nu se poate face vreo lămurire decît prin o lucrare mai întinsă"*. În ceea ce privește grupurile revizorul depune o listă *„de grupurile sosite"*.

(vezi Arhivele Statului București, Ministerul de Finanțe Moldova, Direcția Poștelor din Moldova, dos. 511/1861, fila 15 și 26).

Fiind vorba de o delapidare, directorul poștelor este îndepărtat din funcțiune, iar la 4 februarie casierul Nicolae Costin se sinucide.

Răspunsul la întrebarea privind numărul de mărci în coală pentru toate cele 4 valori ale primei emisii Moldova îl găsim în jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859 (Arhivele Statului București, Direcția Poștelor Moldova, dos. 886/1859, fila 79 și următoarele) unde sînt înscrise amănunțit atît colile întregi cît și mărcile detașate, restituite de fiecare oficiu poștal la retragerea din circulație, care se găseau în păstrarea casierului Nicolae Costin.

În acest document pînă astăzi necunoscut, se poate citi (reproducem numai frazele care se referă la colile întregi) :

— Pentru mărcile restituite de la Iași :

„99 bucăți marce de 54 parale una, cuprinzînd fiecare bucata 32 mărci" . . . ,
„63 bucăți marce de 108 parale una, cuprinzînd fiecare bucata 32 mărci" . . . ,
„32 bucăți marce de 54 parale una, cuprinzînd fiecare bucata 32 mărci" . . . ,
„17 bucăți marce de 108 parale marca care cuprind fiecare 32 mărci" . . . ,
„7 bucăți marce de 27 parale marca care cuprind fiecare 32 mărci" . . . ,

— Pentru mărcile restituite de la Mihăileni :

„4 bucăți cîte 32 marce în bucata și 27 marca" . . . , „3 bucăți, cîte 32 marce în bucata de 54 par. marca".

— Pentru mărcile restituite de la Dorohoi :

„5 bucăți, cîte 32 marce în bucata și marca cîte 27 par.",

— Pentru mărcile restituite de la Roman :

(Continuare în pag. 5)

(Urmare din pag. 4)

„4 bucăţi cîte 32 marce în bucata de 81 par. marca".

— Pentru mărcile restituite de la Bîrlad :

„8 bucăţi cîte 32 marce în bucata şi marca cîte 27 parale"...

„8 bucăţi cîte 32 marce în bucata cîte de 108 par. marca"..

„12 bucăţi cîte 32 marce în bucata şi marca cîte 54 parale"...

„7 bucăţi cîte 32 marce în bucata de 81 parale marca".

— Pentru mărcile restituite de Fălticeni :

„8 bucăţi cîte 32 marce în bucata şi marca 27 parale" ...4 bucăţi cîte 32 marce în bucata şi marca cîte 81 parale".

— Pentru mărcile restituite de la Vaslui :

„8 bucăţi cîte 32 marce în bucata de 27 par. marca" ... „3 bucăţi cîte 32 marce în bucata de 108 par. marca" ... „trei bucăţi cîte 32 marce în bucata cîte 81 par. marca".

Aceasta este dovada fermă a numărului de 32 mărci în coală, pentru toate cele 4 valori ale primei emisii Moldova.

Oficiile poştale care au folosit mărcile primei emisiuni Moldova.

În toate lucrările apărute pînă în prezent sînt enumerate 14 oficii poştale, care ar fi folosit mărcile acestei emisii şi anume : Bakeu, Berlad, Botuschani, Dorohoj, Fokschani, Foltitscheni, Galatz, Husch, Jassy, Michaleni, Piatra, Roman, Tekutsch şi Waslui.

Cercetările minuţioase efectuate de autorul acestui articol, dovedesc existenţa a încă două oficii poştale, care au folosit aceste mărci :

Tabelul 2. Clasificarea scrisorilor recomandate cunoscute, francate cu mărci din prima emisie Moldova expediate de la „JASSY Moldova" şi cele plecate de la oficiul 1 şi de la oficiul 2 din Iaşi —

Francatura par.	*Data ştampilei*	*Recipisa nr*
OFICIUL 1		
108	$\frac{5}{9}$ (5 sept.)	1048
108+108 (pereche)	$\frac{6}{9}$ (6 sept.)	1055
108+108	$\frac{9}{9}$ (9 sept.)	1064
108	$\frac{18}{9}$ (18 sept.)	1116
108	$\frac{18}{9}$ (18 sept.)	1117
108	$\frac{26}{9}$ (26 sept)	1152
108	$\frac{2}{10}$ (2 oct.)	1178)
108	$\frac{14}{10}$ (14 oct.)	1241
108	$\frac{24}{10}$ (24 oct.)	1307
108	$\frac{31}{10}$ (31 oct.)	1330
OFICIUL 2		
108	$\frac{2}{9}$ (2 sept.)	1415
108+54+ +27+27	$\frac{18}{9}$ (18 sept.)	1616
108+108	$\frac{22}{9}$ (22 sept.)	1650
108+108	$\frac{27}{9}$ (27 sept.)	1716
108+108+ +108	$\frac{13}{10}$ (13 oct.)	1889

1. Existenţa a două oficii poştale separate la Iaşi, care primeau şi scrisori recomandate şi nu a unuia singur, cum s-a crezut pînă în prezent.

Această concluzie a rezultat din examinarea numerelor de înregistrare ale scrisorilor recomandate. (RECIPISSE) trimise din Iaşi, folosind în acest scop fotografiile acestor scrisori, din colecţia de fotografii ale pieselor filatelice prima emisie „Moldova", pe care şi-a constituit-o autorul acestui articol.

Confruntînd datele ştampilelor cu numerele de înregistrare ale scrisorilor recomandate şi ţinînd seama că numerele de înregistrare trebuie să aibă o succesiune conformă ordinii calendaristice, se obţine clasificarea scrisorilor plecate de la oficiile 1 şi 2, redată în tabelul 2.

Datele scrisorilor şi numerele de înregistrare (RECIPISSE) corespunzătoare, redate în acest tabel, dovedesc, fără nici o posibilitate de îndoială, existenţa a două oficii poştale la Iaşi. Sînt suficiente pentru a demonstra acest lucru primele două scrisori incluse în tabel. Dacă ele ar fi plecat de la acelaşi oficiu, scrisoarea expediată la 5 septembrie nu putea fi înregistrată la Nr. 1048, odată ce cea plecată la 2 septembrie a fost înregistrată la Nr. 1415.

O dovadă suplimentară a existenţei a două oficii poştale la Iaşi, o constituie felul cum au fost inventariate mărcile returnate de la Iaşi, în jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859, redat parţial mai sus. În acest inventar sînt date două liste de retur de la Iaşi, fiecare menţionînd separat pentru fiecare valoare colile întregi şi piesele detaşate, ceea ce nu poate fi explicat decît prin existenţa a două oficii separate.

2. Înfiinţarea la 1 septembrie 1858 a oficiului poştal (birou de ecspediţie) la Tîrgul Neamţ — în afara celui cunoscut de la Piatra Neamţ — oficiu care a funcţionat pînă la 30 aprilie 1859 cînd a fost desfiinţat. Înfiinţarea acestui oficiu, la cererea lui Mihail Kogălniceanu, este dovedită de documentele ce se găsesc la Arhivele Statului (Direcţia Poştelor Moldova, dos. 1054/1858, filele 494, 562 şi 676), iar desfiinţarea sa, ca urmare a deficitului cu care s-a soldat activitatea, de documentul din Arhivele Statului (Visteria Moldovei, dos. 415/1859, fila 4).

În fig. 1 reproducem primul şi cel mai important dintre aceste documente ale cărui text este redat în continuare.

Departamentul de Finans.
sec. III-a ; Nr. 7002 ;
Anul 1858 aug. 2. ; Iassy.
Direcţiei Poştelor

Odată cu raportul Direcţiei Nr. 1872 atingătoriu de înfiinţarea ecspediţiei în tîrgul Neamţ, înfăţişîndu-se în camera Depart. dlui vornic Mihail Kogălniceanu antreprenorul poştei din acel tîrg au declarat că pe lîngă că asigurează că ace ecspediţie va aduce un venit cu care să va putea întreţine, apoi că să obligă a nu lua progon pentru căruţile ce va da de trei ori pe săptămînă pînă la Cristeşti decît pe mergere, regulîndu-se ca la întoarcire să să ducă tot de acele căruţi fără progon plicurile ce va sosi la Cristeşti pentru Neamţu.

Luîndu-să în consideraţie avantajile aceste Depart. scrie Direcţiei ca grabnic să înfiinţeze ecspediţia cuvenită acolo după modul celor din alte asemenea tîrguri, regulînd şi purtarea poştei de la Cristeşti tot cu căruţile cu care va veni ace de la Neamţ, a căror întoarcire în plin este fără progon după declaraţia dlui antreprenorului acei poşte.

p. Sef Depart. C. Balaiş.

Din acest document rezultă între altele că poşta de la Tîrgul Neamţ era expediată prin Cristeşti şi nu avea deci nimic comun cu oficiul din Piatra Neamţ.

De altfel şi din inventarul mărcilor returnate găsite la verificarea gestiunii fostului casier Nicolae Costin, înscris în jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859, menţionat de noi mai sus, rezultă că oficiul Tîrgul Neamţ a returnat după scoaterea din circulaţie a primei emisii Moldova, 113 mărci a 54 par., 30 mărci de 108 par. şi 20 mărci de 27 par., ceea

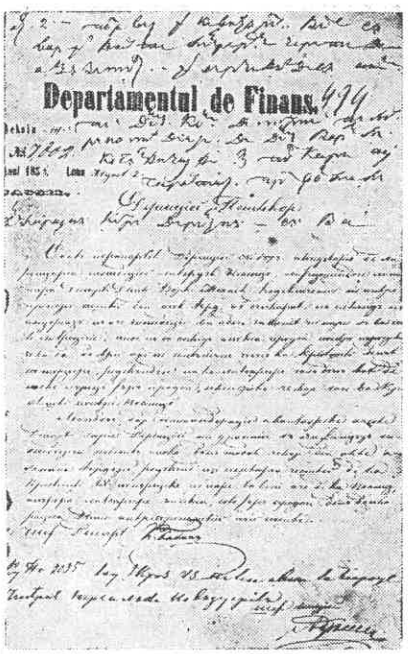
Departamentul de Finans.

ce constituie o dovadă suplimentară a folosirii efective a mărcilor primei emisii de către acest oficiu.

În ceea ce priveşte modul cum au fost obliterate scrisorile expediate de la acest oficiu, lucrurile nu sînt încă lămurite, deoarece, cel mai vechi document găsit de noi referitor la confecţionarea ştampilelor pentru oficiul Tîrgul Neamţ este ordinul Ministerului Finanţelor Nr. 11457 din 27 novenbrie 1858 care „aprobă a se face cu 37 lei facerea a două peceţi la biroul de expediţie de la Tg. Neamţ din venitul acelui birou" (Arhivele Statului, Direcţia Poştelor Moldova, dos. 1053/1858, fila 210). Din acest document rezultă că în perioada în care au circulat mărcile primei emisii oficiul din Tîrgul Neamţ nu avea ştampilă proprie ; este posibil ca în această situaţie scrisorile expediate de la acest oficiu să fi fost obliterate la sosire.

În afara acestor probleme, referitoare la existenţa a două oficii la Iaşi şi a unui oficiu la Tîrgul Neamţ, trebuie menţionate îndoielile extrem de întemeiate cu privire la folosirea mărcilor primei emisii Moldova la Huşi, cu toate că acest oficiu este menţionat, aşa cum s-a arătat,, de R. Poncelet şi de alţi autori.

În afara faptului că pînă în prezent nu se cunoaşte nici o piesă din prima emisiune „Moldova" cu ştampila „Husch", acest oficiu nu figurează între cele care au returnat mărcile acestei emisii, după retragerea lor din circulaţie (inventarul din jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859) .

În plus oficiul Huşi nu figurează în „venitul mărcilor" realizat de oficiile poştale din Moldova pe lunile august şi septembrie 1858. (Arhivele Statului, dos. 1054/1858, filele 207 şi 209), cum nu figurează nici mai tîrziu, în „venitul mărcilor pe luna ghenarie 1859", (Arhivele Statului, Obştescul Control, dos. 7340/1859 fila 572). În acest din urmă document se găseşte însă menţiunea că la Huşi *„se primeau scrisori porto — cu încasarea banilor de la primitori".*

Informaţiile şi documentele citate, permit deci să se afirme că oficiul „Husch" nu a folosit mărcile primei emisii Moldova, chiar dacă el a existat în perioada corespunzătoare.

În consecinţă lista corectă a celor 15 oficii care au folosit mărcile primei emisii Moldova este : BAKEU, BERLAD, BOTUSCHANI, DOROHOI, FOKSCHANI, FOLTITSCHENI, GALATZ, IASSY 1, IASSY 2, MIHAILENI, NEAMŢ, (probabil fără ştampilă proprie), PIATRA, ROMAN, TEKUTSCH şi WASLUI.

Onig TULBENDJAN

Filatelia 1974, nr. 10

ISTORIE POȘTALĂ

CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA PRIMA EMISIUNE „CAP DE BOUR" (II)

Documentele cunoscute de noi nu permit stabilirea cantității de mărci pe valori folosite de cele 15 oficii, ele permit însă să se tragă unele concluzii interesante.

Astfel, lista „veniturilor mărcilor" pe oficii pentru lunile august și septembrie din tabelul 1, întocmit pe baza documentelor din Arhivele Statului, dos. 1054/1858, filele 207 și 209, cu toate că documentul corespunzător pe octombrie nu a putut fi găsit în arhive, permit aprecierea raritățil relative a obliterărilor pe prima emisie Moldova.

În plus, din aceste „venituri" rezultă un fapt nou și anume că nu numai oficiul Galați și Târgul Neamț nu au folosit mărci în luna august 1858, dar și oficiul Bîrlad le-a folosit numai începînd cu luna septembrie.

În ceea ce privește oficiul Târgul Neamț, el a realizat în septembrie cel mai mic venit dintre oficiile existente (17 lei și 32 parale).

Celălalt document citat de noi în articolul anterior și anume jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859 (Arhivele Statului, Direcția Poștelor Moldova, dos. 886/1859, fila 79 și următoarele), permite reconstituirea pe valori și oficii a cantităților de mărci din prima emisie returnate după scoaterea lor din circulație.

Lista astfel reconstituită este dată în tabelul 2- La întocmirea ei s-a ținut seama și de scrisoarea Nr. 28 din 23 ianuarie 1859, prin care „Biroul ecspediției Galați" răspunde Direcției Poștelor că „nici una din mărcile vechi n-au rămas neîntrebuințate" (Arhivele Statului, Direcția Poștelor Moldova, dos. 867/1859, fila 42).

Reconstituirea pe bază de documente și a mărcilor trimise la diversele oficii (dacă o astfel de operație ar fi posibilă) ar permite stabilirea numărului de mărci utilizate de fiecare oficiu.

Tabelul 1

„Veniturile mărcilor", extrase din „Samă de veniturile și cheltuielile ecspediției și delijanselor Moldovei" pe lunile august și septembrie 1858 (Arhivele Statului d os. 1054/1858, filele 207 și 209)

Oficiul	august 1858 lei	par.	septembrie 1858 lei	par.
Galați	—		1954	32
Tecuci	391	9	412	11
Focșani	275	16	692	2
Bacău	211	38	224	31
Roman	185	35	224	31
Piatra	354	20	326	16
Folticeni	157	34	186	39
Neamțul	Nu figurează		17	32
Botoșani	113	16	132	12
Dorohoi	50	18	89	4
Mihăileni	177	1	40	20
Vaslui	37	5	158	25
Berlad	Nu figurează		616	38
Iași*)	1876	31	2312	36

*) Pentru luna septembrie, Iașul figurează sub titlul „Biroul Central Iași"

Tabelul 2

Mărcile primei emisii „Cap de Bour" returnate de oficiile poștale Direcție Poștelor, după retragerea din circulație

Oficiul	27 par.	54 par.	81 par.	108 par.
Iași*)	1	3191	—	2020
Iași*)	263	1121	—	593
Mihăileni	142	106	62	53
Dorohoi	184	49	59	49
Piatra	184	18	119	17
Roman	—	32	185	59
Bîrlad	258	408	224	268
Fălticeni	281	59	153	85
Botoșani**)	(565)	(105)	(125)	(109)
Vaslui	313	42	123	109
Neamț	23	113	—	30
Tecuci	—	—	86	—
Bacău	111	—	150	50
Focșani	—	—	21	—
Galați	—	—	—	—
Total	2325	5244	1307	3442

*) Corespund celor două oficii din Iași, fără a se putea preciza care reprezintă returul de la oficiul 1 și care cel de la oficiul 2.

**) În jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859, pentru mărcile returnate de la Botoșani textul este: „un plic cu marce de la biroul Ecspeditii din *Botoșani* anume arătate în lista împărtășită cu raportul acelui birou subt. nr. 115 din 8 decembrie 1858, care observîndu-se s-au găsit întocmai". Cifrele date de noi pentru Botoșani au fost stabilite prin diferență, ținînd seama de totalul mărcilor retrase pe valori, care este cunoscut din documente ce au fost publicate (Raportul Nr. 548 din 26 februarie 1859 al Direcției Poștelor adresat Ministerului de Finanțe Arh. Statului, Direcția Poștelor Moldova, dosar 1015/1858, fila 97).

Așa-zisele eseuri

În numărul 334 din 30 aprilie 1935 al revistei „Die Postmarke", R. Zoscsak și J. Witzleben au publicat un articol în care au descris și prezentat fotografia așa-zisei coale de eseuri ale primei emisii Moldova, susținînd că ea ar fi fost găsită în 1935 în arhiva Camerei Deputaților din București. Această informație a fost preluată în unele lucrări apărute ulterior dar — ceea ce este de subliniat — nu a fost preluată de comunicarea privind prima emisie Moldova, prezentată în fața „Royal Philatelic Society" din Londra în 1950.

Realitatea este că în 1935 au apărut, la intervale scurte de timp, fiind oferite unor mari colecționari, trei coli de asemenea „eseuri", din care una incompletă cu numai 3 rînduri de mărci, ofertanții susținînd că una din coli ar fi fost găsită în arhivele Camerii Deputaților. Una din aceste coli a fost achiziționată de Witzleben, autorul articolului citat, cea de-a doua de Mateescu, soarta celei incomplete nefiind cunoscută.

În calitatea de expert filatelic am fost solicitat de cei doi colecționari să expertizez cele două coli, concluzia lipsită de orice echivoc la care a condus examinarea lor fiind că ele sînt false. Sînt unele informații că J. Witzleben s-ar fi deplasat ulterior în Germania unde ar fi supus din nou expertizei coala achiziționată, concluzia expertilor fiind aceeași cu cea a subsemnatului — este vorba de un fals și nu de eseuri, mărcile fiind lipsite de o mare parte din semnele caracteristice specifice.

De altfel, afirmația că aceste coli ar fi fost găsite în arhivele Camerei Deputaților din București (unde, între altele, prezența lor nu ar putea fi în nici un fel explicată), este o simplă afirmație a celor care le-au plasat pentru sume mari de bani, nefiind susținută de nici un act sau mărturie veridică care să ateste găsirea lor în acel loc.

Este de menționat, de asemenea, că timpul scurt, de numai 7 zile, de care au dispus Atelierele Timbrului din Iași pentru tipărirea mărcilor, nu făcea practic posibilă confecționarea și supunerea la aprobare a unor eseuri.

Piesele cunoscute

Cercetările lui R. Poncelet s-au bazat pe cunoașterea unui număr de 351 piese din această emisie, în articolele sale fiind menționat numărul de piese uzate și neuzate cunoscute din fiecare valoare, precum și numărul de scrisori întregi.

Comunicarea sus-amintită de la „Royal Philatelic Society" nu completează numărul de piese cunoscute de R. Poncelet, aducînd numai completări privind unele pise deosebite (perechi, francaturi).

Numărul de piese cunoscute de E. Cohen era de numai 294, deci mai mic decît cel indicat de Poncelet.

Față de această situație, cercetările autorului acestui articol se bazează pe fotografiile unui număr de 507 piese, adică pe un material mult mai vast decît cel care era în posesia predecesorilor.

Redăm în continuare pe scurt cîteva din cele mai interesante și inedite constatări ce rezultă din examinarea acestui vast material.

Numărul de piese, pe valori neuzate și uzate, rezultă:

	Neuzate	Uzate	Total
27 parale	11 buc.	115 buc.	126 buc.
54 „	16 „	165 „	181 „
81 „	27 „	25 „	52 „
108 „	16 „	132 „	148 „
Total	70 „	437 „	507 „

Din acest total fac parte următoarele plicuri, francaturi mixte pe plic și fragment și perechi:

Plicuri francate cu cîte o singură marcă:

17 plicuri francate cu 27 parale
23 „ „ „ 54 „
29 „ „ „ 108 „

Nu se cunoaște vreun plic francat cu 81 parale.

Perechi:

1 tête-bêche de 27 par., obliterat GALATZ MOLDOVA, 2/9 (ex. colecția Ferrari);
3 perechi de 27 par., toate obliterate GALATZ MOLDOVA 2/9, 2/9 și 26/9;
1 pereche de 27 parale, obliterată IASSY MOLDOVA /10 (ziua neclară) (Muzeul postal din Berlin);
1 pereche de 108 par. obliterat GALATZ MOLDOVA 8/10 (Muzeul postal din Berlin);
1 pereche de 108 par., pe plic, obliterate IASSY MOLDOVA 6/9.
1 pereche ,plus 1 bucată, toate de 108 par, obliterat GALATZ MOLDOVA 17/9.

Nu se cunoaste nici o pereche de 54 și 81 par, neuzată sau uzată. După cum rezultă din cele de mai sus nu se cunosc decît perechi uzate de 27 și 108 parale.

Francaturi mixte:

1 plic francat cu 108 + 108 + 27 + 27 par, obliterate BAKEU MOLDOVA 8/4, ziua și luna fiind inversate (Muzeul postal Berlin);
1 plic francat cu 27 + 81 par, obliterat FOKSCHANI MOLDOVA 2/9 (colecția Henri Kastler);
1 plic francat cu 108 + 54 + 26 + 27 par. obliterat IASSY MOLDOVA 10/9 (colecție particulară);
1 plic francat cu 108 + 54 par, obliterat IASSY MOLDOVA 26/9 (colecție particulară);
1 plic francat cu 108 + 54 par., obliterat IASSY MOLDOVA $\frac{0z}{9}$ (ziua răsturnată) (ex. colecția Burrus);
1 fragment francat cu 27 + 81 par, obliterat IASSY MOLDOVA 3/ (luna nelizibilă (ex. colecția Ferrari sau Caspary).

Onig TULBENDJIAN

ERATĂ: În articolul anterior, publicat în Nr. 7/1974, pag. 5, coloana 2, al. 6, rîndul 10, a se citi dos. 1040/1858 în loc de 1054/1858.

10/74

ȘTAMPILOGRAFIE

NOI IDENTIFICĂRI DE ȘTAMPILE

Cercetările din cîmpul ștampilelor dau naștere la descoperiri cu mult mai neașteptate decît studierea mărcilor poștale și tocmai în aceasta constă atracția acestei specializări .

Astfel, perioada 1881—1947 cuprinde cîteva sute de tipuri. Dintre acestea înfățișăm de astă dată — aci — numai cîteva, care prezintă un interes mai deosebit prin împrejurarea că nu fac parte din seriile de ștampile curente sau că au fost folosite cu anumite destinații speciale :

B35 a [1]) cerc conc. Ø 28 lit. antica GARA TERGU-VESTEI, jos ? folosită din 1880 la oficiul poștal al Gării de Nord din București. O întrebare este dacă această ștampilă nu a precedat pe B35 ; singurul exemplar cunoscut (colecția dr. Liviu Cristea) apare pe un 10 bani roșu intens (primul tiraj 1879), iar partea de jos a ștampilei nefiind vizibilă am desenat-o.

B101 cerc conc. Ø lit. Egipt. data pe trei rînduri jos steluță IBRAILA ; folosită în 1881 [2]).

B.103 a cerc conc. Ø jos gol BUCURESICI : folosită în 1885.

B115 elipsă dublată 44X27 BUCUREȘTI jos POSTA CENTRALA data în centru, steluțe laterale, probabil confecționată în cauciuc ; folosită în 1906.

B120 b c.c. Ø 30 fl. lat BUCURESTI. Jos SENAT ; probabil că a existat și cu CAMERĂ (varietate neîntîlnită încă de mine) ; folosită 1926.

B1200 ștampilele exagonale SENAT și CAMETA (publicate în Filatelia nr. 5/1969) ; folosite în 1911.

B120 c.c. Ø 30 fl. lat. BUCURESTI jos BURSA și BUCUREȘTI jos PARQUET ILFOV ; folosite în 1903.

N1201 cerc conc. Ø 27 lit. antica BUCUREȘTI 24 SENAT jos o floricică, folosită în 1941 de oficiul poștal situat în piața Operetei (care la acea dată purta încă denumirea de piața Senatului, după fundația începută și abandonată care a slujit ulterior drept fundament pentru actualul bloc turn). Nu trebuie confundată cu B.120 b.

B120 z1 cerc conc. Ø lit. antic. CASTELU PELESIU, jos SINAIA, floricele lat, data pe trei rînduri, folosită între 1885—1888.

B120 z2 aceeași ștampilă din care s-a eliminat SINAIA folosită 1888—1890.

B120 z3 cerc conc. Ø lit. anticva CASTEL PELEȘ, jos grup flori acant ; folosită în 1898.

B120 z4 cerc conc. Ø 28 lit. anticva OFICIUL TELEGRAFO POSTAL, jos CASTEL PELEȘ ; folosită 1897.

B120 z5 cerc conc. Ø 30 PIALAT REGAL, jos București, flor. lat ; folosită în 1900.

B120 z6 cerc conc. Ø 30 CASTEL PELES (3,5), jos goarnă (13) ; folosită în 1901.

B120 z7 cerc conc. Ø 29 PALAT REGAL BUCURESTI (2,5), jos grup flori acant ; folosită în 1907.

B120 z8 similare cu B120 z6 litere (4) goarnă (15) ; folosită în 1913.

B120 z9 cerc conc. Ø 28 OFIC. TELEGR. POST., jos CASTEL PELEȘ, lateral flori acant ; folosită 1937.

D136a cerc conc. Ø 27 LEGATIUNEA ROMANA, jos CONSTANTINOPOLI, flori lat. ; folosită în 1912.

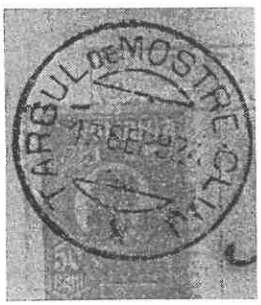

Ocazionale 102a cerc conc. Ø 30 bandă incompl. TÂRGUL DE MOSTRE CLUJ, jos „crucea Sf. Andrei" ; folosită în 1924.

Numărul și diversitatea ștampilelor întîlnite fiind impresionant de mare, ne-am mărginit să enunțăm numai cîteva dintre cele întîlnite mai rar, pînă la perioada republicană, pe care ne rezervăm a o prezenta ulterior, la expoziția „Națională '74".

Gr. RACOVICEANU

1) *Indicațiile sînt date după sistemul folosit de autor în lucrarea „Ștampilele poștale folosite în Țările Române, pînă în 1881".*

2) Nota Redacției : *Această ștampilă rotundă, cu ortografia „Ibraila", apare pe o carte poștală românească din anul 1882. Fiind singurul exemplar întîlnit pînă în prezent, așteptăm semnalarea altor piese similare, pentru ca din context să se poată trage concluzii atît asupra ștampilei în sine, cît și asupra perioadei de folosire.*

PRIMA EXPOZIȚIE DE MAXIMAFILIE LA MOSCOVA

Printre colecționarii sovietici, de un interes deosebit s-a bucurat prima expoziție pe țară de maximafilie. Aceasta a avut loc la Moscova, în sălile Casei centrale a lucrătorilor din domeniul artelor, între 26 și 29 iunie. Expoziția a prilejuit finalizarea unor acțiuni întreprinse de secția de maximafilie din cadrul Asociației Unionale a Filateliștilor din U.R.S.S. în ultimii doi ani de activitate, oferind și un foarte bun prilej de selecționare a exponatelor destinate a fi prezentate la Expoziția europeană de maximafilie de la București, „Euromax". S-au prezentat peste 20 de colecții avînd tematică foarte diversă : artă, literatură, arhitectură, istorie poștală etc.

În mod deosebit, juriul a apreciat exponatele interesante realizate de V. Nadejdin — **„Pictura epocii Renașterii"**, care a primit medalia de argint. Medalii de bronz au fost decernate colecționarilor V. Barișev, Nina Bugelskaia I. Natanson, V. Sadovnikov. Alți șase colecționari au primit diplome. Distincțiile au fost însoțite de numeroase premii oferite de Ministerul Comunicațiilor din U.R.S.S., conducerea Asociației unionale a filateliștilor din U.R.S.S. (W.O.F.), Filiala din Moscova a Asociației etc.

Expoziția de maximafilie de la Moscova a constituit o dovadă certă a faptului că Asociația unională a filateliștilor sovietici se preocupă și contribuie la dezvoltarea colecționării de ilustrate maxime. De altfel, în ultimii ani s-au editat numeroase serii de ilustrate maxime, între care de mare succes s-au bucurat cele dedicate marelui scriitor Maxim Gorki, maestrului penelului Ilia Repin precum și fostului președinte al Asociației Unionale a Filateliștilor Sovietici, Ernest Krenkel.

I. VAX

referent principal al Consiliului de conducere W.O.F.

Filatelia 1962 pag 6 6/62

ISTORIE POȘTALĂ

AGENȚIILE „STAROSTII" ȘI ȘTAMPILELE LOR

Istoria poștelor străine din țările romîne a fost mult timp, puțin cunoscut. De abia în ultimele decenii s-a început studierea mai amănunțită a acestei probleme. Multe lucruri au fost cercetate și lămurite, dar unele probleme mai necesită clarificări sau sînt încă puțin cunoscute.

Dintre poștele străine din țările romîne, cea austriacă a fost cea mai cunoscută și cea mai mult folosită pentru legăturile cu străinătatea. Încă de pe atunci Austria avea o rețea poștală foarte bună, nu numai în interiorul ei ci și în întregul Levant, unde dispunea de un mare număr de oficii poștale și de un serviciu poștal bine organizat.

Timp de aproape un secol, poșta austriacă și-a dus activitatea și în Moldova și în Muntenia. În acest răstimp ea a trebuit să se adapteze condițiilor existente pe atunci — război sau pace — și să țină seamă și de interesele comerciale ale Austriei. Astfel, găsim în aceste țări oficii poștale propriu-zise, apoi oficii poștale de campanie; întîlnim de asemenea și agenții „Starostii" — care îndeplineau și serviciul poștal. Despre primele s-a scris mult. Atît presa de specialitate romînă cît — mai ales — cea austriacă au tratat amănunțit despre poșta austriacă. În schimb agențiile „Starostii" și activitatea lor poștală sînt aproape necunoscute.

În lucrarea sa „Geklärte und ungeklärte Fragen bezüglich der fremden Posten in den Donaufürstentümern"[1]) R. Zoscsak amintește despre ele, fără a intra însă în amănunte. El numește aceste agenții Starostii „Starostiepostämter" (Oficii poștale ale Starostiilor.) Ceea ce este exact.

De fapt, starostiile nu erau oficii poștale ci organe consulare austriece, un fel de filiale pe care consulatele le aveau în localitățile mai mici; deși ele erau încadrate cu personal ales din rîndul cetățenilor austrieci domiciliați în localitate, ele se bucurau de unele perspective și exercitau unele atribuțiuni oficiale. Ele reprezentau în primul rînd interesele comerciale și se ocupau numai uneori, și în mod secundar, și cu serviciul poștal. Zoscsak arată în lucrarea sa, că după terminarea războiului din Crimeia, adică după suprimarea ocupației austriace, oficiile poștale de campanie au fost transformate din nou în oficii poștale consulare, sau — după caz — în oficii poștale ale agențiilor Starostii. Astfel, și oficiul poștal de campanie nr. 11 Roman ar fi devenit din nou un oficiu poștal al agenției Starostii. Lucrul acesta este însă puțin probabil. Mai curînd este probabil că după sistarea oficiului poștal de campanie din Roman, Agenția Starostie a reluat din nou îndeplinirea unor funcții de serviciu poștal. Zoscsak nu amintește de ștampilele acestor agenții; probabil că-i erau necunoscute.

Fig. 1.

Un deceniu mai tîrziu, într-un articol de Gr. Racoviceanu din Revista Societății Filatelice Romîne, nr. 4-6, aprilie-iunie 1944, despre poșta austriacă în țările romîne, găsim menționarea și descrierea a două ștampile ale unor asemenea agenții Starostii. Inscripțiile lor sînt: „K. K. Agenzie Starostie in Kimpina", respectiv „K. K. Agenzie Starostie in Ploestie". Pe atunci erau cunoscute numai două scrisori, cu astfel de ștampile, fiind considerate de aceea, de autor, ca rarități.

În ultimile luni au mai fost găsite însă încă trei scrisori care poartă pe verso ștampila agenției Starostie din Cîmpina, amintită mai sus. Aceasta are o formă ovală cu un chenar dublu pe margine, în mijloc stema austriacă — vulturul bicefal — iar pe margine inscripția „K. K. Agenzie Starostie in Kimpina". În centrul acestor ștampile a fost scris cu mîna un număr de înregistrare și dedesubt data — ziua și luna. Culoarea tușului este neagră (fig. nr. 1).

Aceste scrisori au fost trimise de la Ploiești la Brașov, unei rafinării de petrol care aparținea grecului Johanides. Se pune întrebarea de ce aceste scrisori nu poartă ștampila poștală austriacă din Ploiești, din momentul ce au fost expediate din Ploiești. Trebuie presupus că pe atunci nu ființa oficiul din Ploiești (iar oficiul poștal de campanie a fost înființat acolo abia în dec. 1855). Probabil că aceste scrisori au fost transportate de la Ploiești la Cîmpina pe cale particulară și de-abia de acolo au fost trimise prin poștă spre graniță, peste Timișul de sus la Brașov. Scrisorile sînt francate cu mărci austriace din emisiunea anului 1850 și obliterate cu ștampila oficiului poștal austriac de frontieră „Ober Tömös" (Timișul de sus). Toate sînt din aceeași epocă: decembrie 1853—ianuarie 1854. Una dintre aceste scrisori poartă semne de dezinfectare: pete întunecate de fum și de vapori de oțet. Cum și această scrisoare poartă ștampila poștală din „Ober Tömös", se poate preciza că ea a fost dezinfectată tot acolo, deoarece pe vremea aceea funcționa în această localitate o carantină.

După R. Zoscsak și Gr. Racoviceanu s-a putut stabili existența a trei agenții Starostii — la Roman, Cîmpina și Ploiești. În ultimul timp a fost găsită încă o scrisoare, însă dintr-o dată mai recentă, adresată către „K. K. Agenzie Starostie în Bakeu". Mai sînt cunoscute și documente imprimate ale „K. K. General Konsulats Agenzie und Starostie in Michaileni". Apoi o scrisoare trimisă de „Unteren Donau Cordons Comando" din Orșova Veche (Alt-Orșova), la 30.X.1857, și adresată către „Löbl. kaiser- königliche öster. Agenzie Starostie zu Krajova". Se știe că aici oficiul poștal de campanie n-a fost transformat, după închiderea sa, într-un oficiu poștal consular, ci agenția Starostie a efectuat serviciul poștal. Pe scrisoarea menționată la urmă se găsește o ștampilă rotundă cu inscripția „POST EXPE. KRAIOWA" (fig. nr. 2), fără indicația datei. Această ștampilă a fost întîlnită uneori și cu data adăogată de mînă. Probabil că aceasta era ștampila de uz poștal a agenției Starostie din Craiova, sau a unui birou de expediții poștale care lucra împreună cu agenția Starostie. Acest lucru trebuie însă clarificat.

Fig. 2.

Mai este cunoscută și agenția Starostie din Turnu Severin, care conlucra și cu Societatea austriacă de navigație dunăreană.

În ultimul timp mi-a căzut în mînă un adevărat studiu în două volume publicat la Viena în 1877, de Joseph Bedeus von Scharberg, sub titlul „Beiträge zur Zeitgeschichte im XIX Jahrhundert" (Contribuții la istoria Ardealului din secolul al XIX-lea). La pag. 114, volumul II, se arată că agențiile Starostii austriace din Craiova, Rîmnic, Tîrgoviște, Tg.-Jiu, Pitești, Cîmpulung și Ploiești, în timpul revoluției din 1848 au dat ajutoare bănești refugiaților din Ardeal care au trecut în Țările Romîne. Aci găsim dovada că asemenea Starostii existau în Țările Romîne încă din anul 1848 și în alte localități decît cele care ne erau cunoscute înainte de aflarea acestei surse de informare.

(Continuare în pag. 4)

[1]) „Probleme lămurite și nelămurite cu privire la poștele străine din Principatele Romîne", apărută la Viena, în anul 1933, în numărul festiv al expoziției filatelice „Wipa".

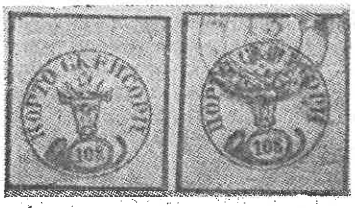

MĂRCILE CLASICE ROMÎNEȘTI ÎN CENTRUL ATENȚIEI

Mărcile clasice romînești sînt, în continuare, în centrul atenției filateliștilor din lumea întreagă.

In luna septembrie a avut loc la Paris o licitație pentru un lot de mărci poștale clasice din diferite țări.

Printre piesele mai deosebite licitate cu acest prilej, s-au numărat și cîteva din a treia emisiune românească (Țările Romîne unite).

Este vorba de un fragment de coală de 23 exemplare din valoarea de 3 parale, galben, 3 parale portocaliu (o bucată) și un bloc de 8 bucăți de 3 parale, galben, (tête-bêche).

Au mai fost prezentate fragmente de coală din valoarea de 6 parale, roșu, unul cuprinzînd 16 bucăți și cel de-al doilea 8 bucăți tête-bêche.

Toate piesele erau în stare foarte bună.

Punerea lor in vînzare a stîrnit un interes deosebit atît pentru frumusețea lor cît și prin faptul că în acest an se sărbătorește centenarul apariției emisiunii respective.

Intre 13—20 octombrie s-a ținut la Bruxelles una din cele mai interesante licitații filatelice din ultima vreme.

Presa filatelică arată că lotul cel mai important l-a constituit o parte din celebra colecție Burrus cuprinzînd piese dintre cele mai rare din emisiunile „cap de bour" din Moldova. Iată cîteva din piesele mai principale:

— gazete vechi din Moldova, francate cu două ștreifuri, respectiv de 3 și 5 exemplare din marca de 5 parale (a II-a emisiune „cap de bour") „PORTO GAZETEI", pe hîrtie azurată, „una din cele mai senzaționale piese din lume" cum se exprimă revista.

— din marca de 27 parale: un exemplar neștampilat (provenit din colecția Ferrari) și patru exemplare ștampilate, dintre care două pe scrisoare;

— din marca de 54 parale: două exemplare neștampilate, în stare perfectă, cele mai frumoase cunoscute pînă în prezent; trei exemplare ștampilate, pe două scrisori;

— din marca de 81 parale: un exemplar neștampilat și două ștampilate;

— din marca de 108 parale: două din cele mai perfecte exemplare cunoscute, neștampilate (provenite din colecția Ferrari) și trei exemplare ștampilate (pe două scrisori);

— o marcă de 54 parale și una de 108 parale, amîndouă pe aceeași scrisoare;

— un exemplar neștampilat de 5 parale, negru, pe hîrtie azurată și un exemplar de 5 parale, negru, pe hîrtie albă, ștampilat, pe ziar.

De asemenea au fost licitate numeroase alte piese, pe scrisori, din emisiunile românești apărute între anii 1858—1893.

Cele trei clișee pe care le publicăm, reproduc piese de o excepțională frumusețe din colecția Burrus.

AGENȚIILE „STAROSTII" ȘI ȘTAMPILELE LOR

(continuare din pag. 3)

Din toate acestea se poate desprinde că în mai multe localități ale Moldovei și Munteniei au existat asemenea agenții Starostii. După cum s-a mai arătat, acestea au fost unități consulare și reprezentau în primul rînd interese comerciale. O astfel de agenție a fost, de exemplu, cea din Cîmpina, o localitate importantă și pe atunci, din punct de vedere economic.

Înțelesul exact al cuvîntului „Starostie", nu se poate stabili cu precizie. In limba slavă și în Țările Romîne cuvîntul „staroste" era folosit în mod curent și pentru a desemna pe căpetenia unei bresle sau unei corporații. Care să fie legătura cu problema de față?

Acolo unde nu existau oficii poștale sau oficii poștale consulare austriece, au fost cuprinse în rețeaua serviciului poștal și aceste agenții, pentru a ușura și accelera transportul poștal. Aceste agenții adunau corespondența și o predau apoi poștei interne care o transporta mai departe în „geanta austriacă". In această privință este lămuritoare lucrarea lui Minescu „Istoria poștelor romîne", București 1916, care arată că pe vremea aceea, poșta din Țările Romîne era arendată unor persoane particulare, care transportau corespondența numai în interiorul țării. Transportul corespondenței în străinătate era efectuat numai de către poștele străine. Minescu mai amintește că în localitățile unde nu existau oficii poștale, consulate sau agenții, corespondența era strînsă și de către persoane particulare, cetățeni austrieci, ca proprietari de farmacii și case comerciale (acestea existau pe atunci în aproape toate localitățile mai mari) și predată poștei interne spre a fi transportată mai departe celui mai apropiat oficiu poștal, consulat sau agenție austriacă.

Prin descoperirea scrisorilor purtînd ștampile ale agențiilor Starostii, s-a dovedit că aceste organe s-au ocupat și cu traficul poștal. Cum însă au fost găsite ștampile numai de la două din ele, anume Cîmpina și Ploiești, trebuie să se presupună că acestea au fost la obîrșie ștampile administrative și că numai puține agenții au prevăzut corespondența manipulată de ele cu ștampile de felul celor amintite. Din această cauză scrisorile cu ștampile ale agențiilor Starostii sînt rare și mult căutate de colecționari.

LUDOVIC DENGEL
Sibiu

Filatelia 1981, nr. 9 (304)
XXX

Raritäţi clasice româneşti

EMISIUNEA "PRINCIPATELE UNITE" 1862 CU FILIGRAN

Acest articol îşi propune elucidarea unor probleme necunoscute privind prima emisiune Principatele Unite (1862) şi aprecierea la reala lor valoare a mărcilor din această emisiune care prezintă filigran fragmente de litere.

La 26 iunie 1862, conform ordinului D.G.P. nr. 1946/1057 şi circularei 417, au fost puse în circulaţie, la biroul poştal din Bucureşti, mărcile Principatele Unite avînd valorile de 3, 6 şi 30 Parale. Peste cîteva zile (în funcţie de durata transportului) ele au fost distri-

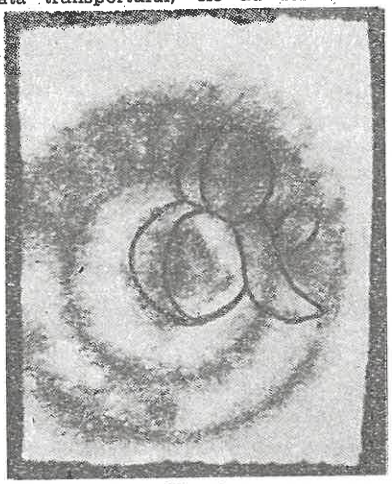

Fig. 1

buite şi altor birouri poştale din ţară.

Hîrtia folosită — conform C.M.P.R. 1974 — la această emisiune prezintă următoarele caracteristici : — hîrtie albă sau colorată slab gălbuie, albăstruie, hîrtie simplă (x) sau vărgată orizontal (y). La acestea mai putem adăuga şi existenţa unei hîrtii cu structură sitată. Grosimea hîrtiei variază între limite mari. Toate acestea ne conduc la concluzia că în procesul imprimării mărcilor s-au folosit diverse loturi de hîrtie procurate din surse diferite, de obicei de la negustorii vremii.

Diverşi cercetători care s-au ocupat de studiul acestor mărci au fost influenţaţi de faptul că primele două emisiuni „Cap de bour" au fost imprimate pe hîrtie de proveniență engleză „BATH — SOMERSET" şi au considerat că şi la mărcile „Principatele Unite" 1862 s-a utilizat din nou numai aceeaşi hîrtie furnizată în ţară de negustorul ieşean J. D. MAUGSCH, conform adresei „Atelia timbrului către Direcsiia Poştelor Moldaviei" nr. 96 din 4 nov. 1858.

Primul expert al mărcilor poştale româneşti, Rudolhp Zoscsak, şi baronul J. W. von Witzleben publică în revista **Die Postmarke** din anul 1936 un valoros studiu despre emisiunile Principatele Unite 1862—1864. Ei semnalează existenţa unei piese de 3 PAR. tipar de mînă, avînd încrustat filigranul firmei BATH. Această piesă era singura marcă cunoscută la data publicării articolului. În anul 1976, cercetătorul american Don Heller publică în „PHILATELIC MAGAZINE" vol. 1, nr. 1 editat la New York, descrierea unei a doua piese de data aceasta din valoarea de 30 PAR. 1862, ştampilată Brăila-agrafă tuş brun-roşcat care prezintă filigrnul încrustat al firmei BATH (fig. 5). Utilizarea unui alt lot de hîrtie, diferit de cel provenit de la firma engleză BATH, este publicată pentru prima dată de regretatul expert Onnig Tulbendjian, în răspunsul său către grupa de studii „ROMÂNIA" din cadrul Asociaţiei filateliştilor din R.F.G., prezentat în rev. „Filatelia" nr. 9/1970, în care arată că (citez) : „foarte rar mărcile emisiunii Principatele Unite 1862 prezintă un filigran fragmente de litere".

El remarcă, la acea dată, existenţa următoarelor piese cunoscute :

— 30 Par. purtînd filigranul de fabricaţie „L". Marca poartă obliterarea Zimnicea cu stea, tuş negru 15/5.

— 30 Par. filigranul de fabricaţie „C", exemplar obliterat Oltenita cu stea 1/2 tuş albastru-verzui şi

— 3 Par. culoare galben-lămîie neuzat cu filigran „C".

Ulterior articolului sus citat mai apar alte trei piese, şi anume :

— O marcă 30 Par. în celebra colecţie ROMÂNIA a reputatului cercetător Fritz Heimbüchler, piesă avînd ca filigran de fabricaţie litera „L", obliterată cu ştampila Tîrgovişteа cu stea 4/7. Exemplarul este expertizat ca autentic de cunoscutul expert Franz Pfeninger din R.F.G. ;

— O marcă de 30 Par (col. autorului) obliterată Zimnicea cu stea tuş negru datată 3/5 avînd filigranul „&" (and) (fig. 1 şi 2) ;

— O marcă într-o colecţie particulară din ţară, obliterată Zimnicea cu stea tuş negru, data indescifrabilă avînd ca fi-

Fig. 2

ligran fragmente din litera „J", urmată de un punct.

În articolul său, Onnig Tulbendjian reproduce totodată desenul literelor „L" şi „C" afirmînd că înălţimea lor este de 11,5 mm—12 mm şi lăţimea de 5,5 mm (fig. 3). Necunoscînd totuşi în întregime componenţa acestui filigran, prezintă eronat ordinea literelor.

Filigranul integral l-am descoperit pe hîrtia unei scrisori particulare din 13 apr. 1866 circulată de la Zimnicea la Bucureşti care are încrustat următoarele litere : „L o J D L & C o". Acest filigran, care indică probabil literele componente ale numelui fabricii de hîrtie, conţine toate literele care s-au întîlnit pe mărcile emisiunii Principatele Unite 1862. Dimensiunile literelor „L" şi „C" (11,5—12 mm şi 5,5 mm) coincid cu datele prezentate de O. Tulbendjian obţinute prin măsurarea lor pe mărcile pe care le-a cunoscut (fig. 4).

Am suprapus, totodată, şi filigranul celor două mărci care le-am avut la dispoziţie, respectiv literele „J" urmat de un punct şi „&" (and) care a coincis perfect. Aceste concordanţe m-au condus la concluzia că la tipărirea mărcilor Principatele Unite 1862 s-a utilizat şi un

Fig. 3

lot de hîrtie furnizat de fabrica sau firma purtînd iniţialele „L o J D L & C o". Peste aceste litere, imprimate probabil pe marginea colilor, s-au tipărit extrem de rar mărci din această emisiune.

Hîrtia conţinînd respectivele iniţiale era des utilizată în epoca respectivă, dovadă fiind încă trei scrisori pe care le-am găsit în colecţie şi care prezintă aceleaşi litere, uneori de alte dimensiuni (13 şi 5 mm), dar care provin de la firma furnizoare avînd iniţialele „L o J D L & C o". Din păcate, nu am reuşit să identific ce simbolizau respectivele iniţiale şi, poate, odată cu apariţia acestui articol alţi colecţionari să elucideze şi această problemă.

Faţă de numărul extrem de redus al pieselor cunoscute pînă în prezent (şase), aceste mărci reprezintă raritäţi de

Fig. 5

prim ordin, atît în cadrul mărcilor clasice româneşti cît şi în cadrul emisiunii Principatele Unite 1862, ele putînd fi comparate valoric şi ca raritate cel puţin cu marca de 3 Par. hîrtie vărgată în stare uzată din aceeaşi emisiune.

Leonard PAŞCANU

Bibliografie :

— O. Tulbendjian : „Filigranul la Principatele Unite", tipar de mînă, 1862 — „Filatelia" nr. 9/1970.

— F. Heimbüchler : „Cum se naşte o nouă colecţie clasică românească" — colecţia Heimbüchler — „Filatelia" nr. 5/1971.

— C. Spineanu : „Studiu asupra celor două emisiuni de mărci poştale „Principatele Unite" — Almanahul filatelic 1977.

— K. Dragomir : „Catalogul mărcilor poştale româneşti" ediţia 1974, partea I.

Fig. 4

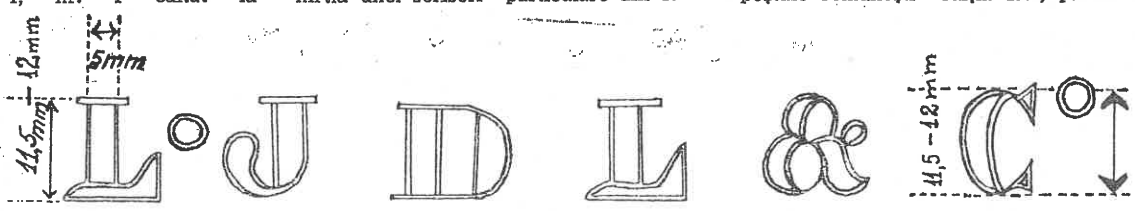

Filatelia 1961 nr. 6

O EXPERTIZĂ COMPETENTĂ ȘI AUTORIZATĂ

Concluziile Comisiei superioare internaționale de expertiză F.I.P. în cazul pieselor filatelice vechi românești (1859—1869) care fac obiectul acestui articol, concluzii care constituie un act oficial al celui mai înalt for internațional filatelic, lămuresc odată pentru totdeauna o problemă care a frămîntat vreme îndelungată pe mulți filateliști de specialitate, din țară și de peste hotare.

Azi, mai mult ca oricînd, combaterea pe orice cale a falsurilor filatelice și lupta susținută împotriva lor, este datoria fiecărui filatelist și cu atît mai mult a tuturor asociațiilor filatelice din lume.

Folosirea în domeniul expertizelor filatelice a metodelor de cercetare puse la îndemînă de știința și tehnica modernă, a permis să se rezolve definitiv o problemă care cu greu ar fi putut fi lămurită convingător cu ani în urmă. În acest fel se aduce o contribuție prețioasă pentru a se pune capăt unei plăgi care mai stă încă în calea desvoltării unei vieți filatelice sănătoase.

Asociația filateliștilor din R.P.R. — ca membră a F.I.P. — consideră necesar ca toate cazurile de importanță deosebită care prezintă dubii, să fie supuse de posesorii lor și Comisiei superioare internaționale de expertiză a F.I.P.

Astfel s-a procedat și în cazul pieselor filatelice care formează obiectul expertizei de față, piese făcînd parte din colecția J. Wertheimer-Ghica.

Publicarea integrală a rezultatelor acestei minuțioase expertize cît și a metodelor întrebuințate de Comisie, are drept scop să contribuie la depistarea și combaterea falsurilor filatelice.

Federația internațională de filatelie

Comisia superioară internațională de expertiză

1) **Metode de examinare folosite.**

a) Raze ultraviolete, infraroșii și X.
b) Microscop binocular cu mărire pînă la 50 de ori.
c) Filtrare în raza de cuprindere spectrală cu diferite combinații de filtre de culoare.
d) Comparații de culori și consistență.
e) Proiecții suprapuse mărite a exemplarelor de examinat cu numeroase exemplare de comparație.
f) Măsurătoarea stereo și compararea stereoscopică a ștampilelor.
g) Material de comparație foarte bogat.
h) Executarea cercetărilor parțiale de către experți recunoscuți în diferitele discipline științifice și prin cunoscători în materie filatelică, cu colaborarea serviciului de stat de cercetări criminale al Bavariei.

A stat la dispoziție aparatajul cel mai modern, au fost folosite metodele cele mai moderne.

i) Studierea întregii literaturi cu privire la sectorul pus în discuție, inclusiv publicațiile experților Zoscsak și Witzleben precum și ale lui J. Wertheimer, cu sprijin din partea Bibliotecii filatelice din München.

Rezultatul final al cercetării se compune din suma rezultatelor cercetărilor parțiale, care au fost obținute cu totul independent între ele. Diverșii examinatori nu au cunoscut istoricul (precedentele) obiectelor de examinat. Toate rezultatele finale sînt concordante.

2) **Sfera examinării:** examinările s-au extins exclusiv asupra stabilirii obiective a autenticității. Cu bună știință nu se face vreo altă deducție. Dacă cunoscători din anii din urmă au ajuns la alte rezultate, aceasta s-a întîmplat pentrucă lor nu le erau încă cunoscute metodele moderne de cercetare și pentrucă nu le stăteau la dispoziție aparatajele corespunzătoare. De aceea, expertiza de față nu poate fi folosită nici într-un caz pentru discriminarea acestor experți sau a colecționarilor de bună credință.

Președinte:
semnat: HOFINGER

3) **Rezultatul diferitelor cercetări**

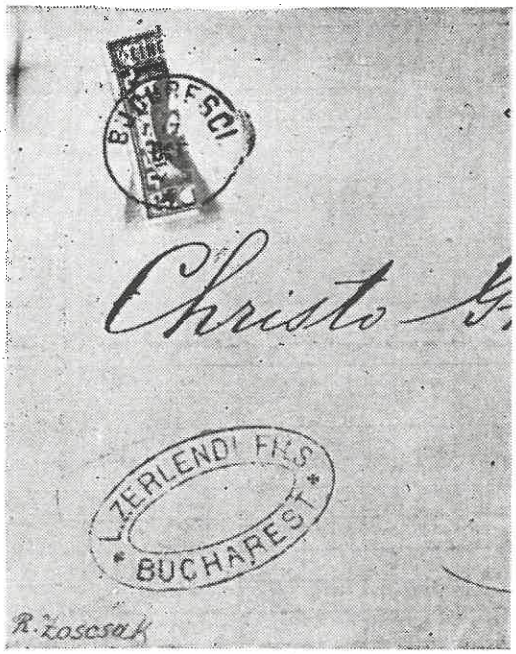

a) **Romînia 1869, Carol I cu favoriți, 15 bani roșu, nedantelat.** (Michel Nr. 23 a, Zumstein nr. 23) treime din

[1] Pentru a reda cît mai just textul expertizei, traducerea a urmat cît mai aproape textul, evitînd orice îmbunătățiri de stil sau redactare.

stînga pe scrisoare albastră, adresată „Domnului Christo Gheorghieff, Loco". Expeditor (ştampila de firmă) Zerlendi Fils Bucharest. Anulat cu ştampilă cu un singur cerc BUCURESCI /x/17/oct., care depăşeşte de ambele părţi treimea de marcă. Scrisoarea este semnată în stînga jos cu creionul : R. Zoscsak.

Scrisoarea în această stare este **trucaj** ; ştampila este **falsă**. Pentru aceasta s-a folosit o scrisoare autentică, care a fost transportată prin curier înlăuntrul oraşului. Ştampila este o gravare liniară [1]). În partea de jos a treimii de marcă, — care poate fi ridicată — se poate constata clar gumajul fals. În comparaţie cu celelalte margini de tăiere, marginea de tăiere din dreapta mărcii este proaspătă şi nu este murdărită.

b) **Romînia, Moldova-Valahia 1864. 30 parale albastru, nedantelat.** (Michel nr. 10/II y. Zumstein Nr. 10/II) în bloc de patru, obliterat în centrul blocului cu ştampilă neagră cu dublu cerc CRAIOVA /ornament/6/10. Semnată pe verso cu creionul : R. Zoscsak. Fragment de ştampilă pe marginea de jos a blocului.

Hîrtia este **decolorată**, ştampila este **falsă**. Ştampila este reprodusă fotografic, de aceea nu se pot constata mici diferenţe de dimensiune. Dar ea nu arată nici o urmă de izbitură [2]) sau alte semne caracteristice ale unei ştampile metalice.

c) **Romînia, Moldova-Valahia 1859, 80 parale roşu** (Michel nr. 7 y. Zumstein nr. 7 b), înjumătăţită diagonal, pe fragment alb de scrisoare. Anulată cu ştampilă neagră cu dublu cerc ROMAN/MOLDOVA/4/6. Pe verso se află o ştampilă dublu cerc verde-albăstruie BERLAD/MOLDOVA/6/6. Semnată pe verso cu creionul : R. Zoscsak.

Scrisoarea este ciuntită prin tăierea părţii importante de deasupra adresii, care ar fi putut contribui esenţial la stabilirea unei hotărîri. Anume, era prescris ca la scrisorile oficiale să se arate aci expeditorul. Insemnarea de registratură din stînga, jos, provine de la aceeaşi mînă ca şi adresa. Marginea tăieturii diagonale a mărcii este mult mai puţin murdărită decît celelalte două margini. Ştampila de pe marcă este **falsă**.

Ea a fost transpusă pe plic printr-un procedeu de clei cu crom şi a fost vizibil prelucrată (retuşată) prin pictură şi creion. Pentru a imita urma de presiune, s-a mers pe urma ei [3]) cu un creion de fildeş, printr-o hîrtie de calc, însă această operaţiune manuală poate fi recunoscută prin depăşirea conturelor, depăşire inevitabilă la o astfel de operaţiune. Culoarea ştampilei se abate sensibil de la culoarea care a fost utilizată în anul de folosire. Materialul bogat care stă la dispoziţie pentru comparaţie arată în mod convingător că ştampila de pe scrisoare este falsificată. În ciuda bunei execuţii a falsificării se pot constata diferenţe mai mari faţă de ştampilele autentice.

d) **Romînia, Moldova 1859, 5 parale negru, nedantelat.** (Michel nr. 5 y/I, Zumstein Nr. 5/I), anulat cu o ştampilă albastră dublu cerc BAKEU/MOLDOVA/28/3 (neclar). Semnat pe verso cu creionul : R. Zoscsak.

Ştampila este **falsă**. Ea este fabricată fotografic, în nici un caz nu este o ştampilă aplicată prin izbitură. Consistenţa culorii ştampilei împiedică să se precizeze procedeul de transpunere. Toate detaliile ştampilelor autentice din această perioadă le arată — în ciuda uzurii — ca fiind gravată. În stampila falsă aceste detalii apar deformate ; în special, se resimte cu totul cercul interior. Ştampilele de comparaţie sînt toate verde-albăstrui ; ştampila falsă de pe marcă arată totuşi un albastru tare, modern. Pe lîngă aceasta, ştampilele de comparaţie oferă şi după cifra anului lor dovada că ştampila falsă nu poate apare în această culoare şi pe această marcă.

---

1) germană : Strichätzung.
2) „ Abschlaggrat : urmă, amprentă sau adîncitură marcată pe hîrtie prin lovitura de aplicare a ştampilei.

3) Notă trad : respectiv, s-a exercitat o apăsare deasupra conturului ştampilei, apăsînd cu un creion de fildeş deasupra unei hîrtii de calc aplicată pe stampilă.

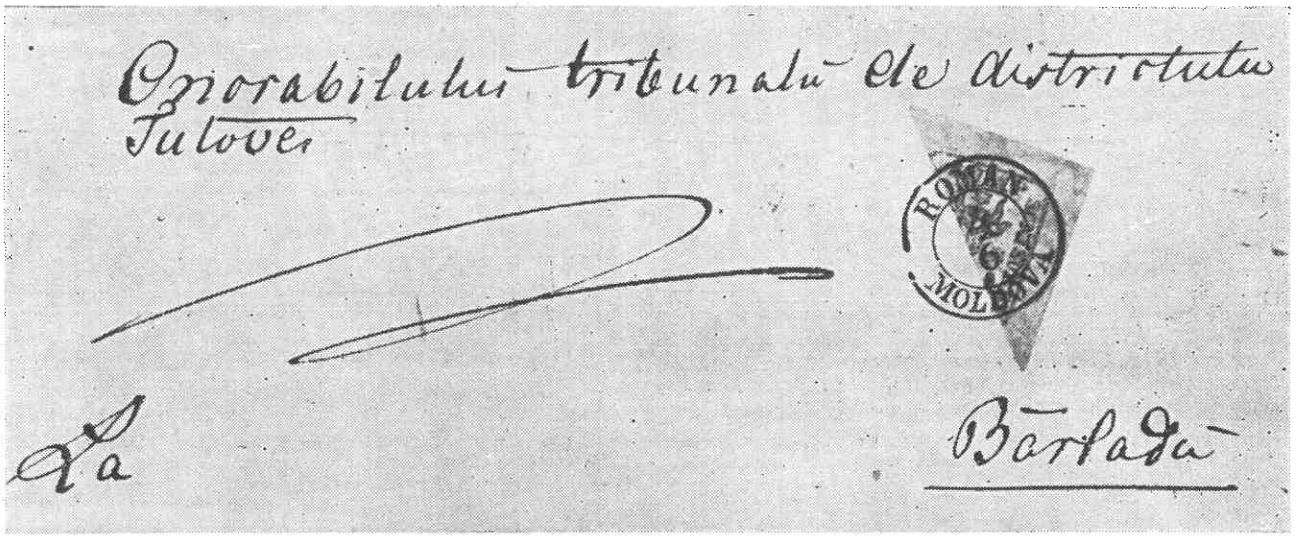

e) **Romînia, Moldova-Valahia 1864, 6 parale carmin lilas, nedantelat.** (Michel nr. 9/II K; Zumstein Nr. 9/III) bloc de patru compus din două perechi tête-bêche şi o marcă izolată pe fragment de scrisoare alb. Ştampila de anulare dublu cerc, aplicată de două ori, este neagră, GALATZ/MOLDOVA/11/10. Semnat în stînga, jos, cu creionul: R. Zoscsak.

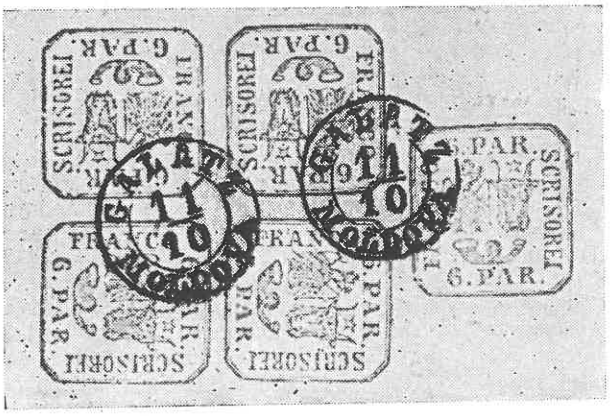

Ştampilele sînt **false.** Ele sînt obţinute prin transpunere cu albumină şi nu provin de la o ştampilă metalică. Pătarea aparentă cu ulei este artificială, murdărirea fiind pictată cu mîna. Intreaga transpunere este retuşată manual. Astfel, tipul ştampilei şi culoarea ştampilei prezintă abateri de la ştampilele originale. Mărcile se află pe fragmente ale unei scrisori oficiale, care — în mod normal — **nu ar fi trebuit** să fie francată. Pe lîngă aceasta, după cum se constată din scripte, marca nu a fost niciodată livrată biroului poştal din Galaţi.

f) **Romînia, Moldova-Valahia 1864, 6 parale carmin-lilas, nedantelat** (Michel nr. 9/II K; Zumstein nr. 9/III)

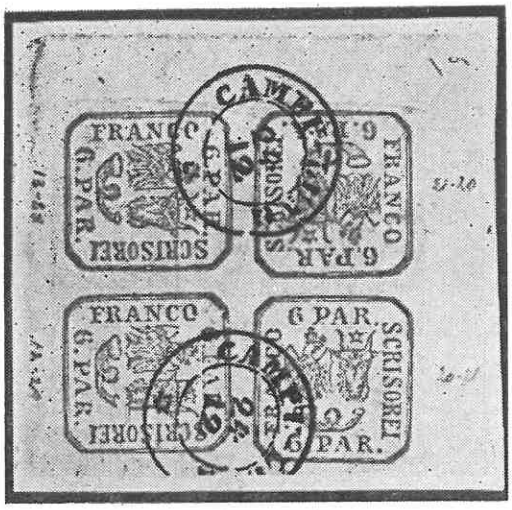

în bloc de patru care se compune din două perechi tête-bêche, pe fragment alb-albăstrui, anulat cu două ştampile dublu cerc de culoare neagră CAMPU/LUNG/x/24/12. Semnat pe verso cu creionul: R. Zoscsak.

Ştampilele sînt **false.** Ele sînt produse pe bază chimigrafică şi sînt clar vizibil suprapictate. Ele arată abateri — de fapt mici, însă vizibile — faţă de ştampila originală. Această falsificare este mai puţin reuşită. Mărcile nu au fost de altfel niciodată la ghişeu, în Cîmpulung.

g) **Romînia, Moldova-Valahia 1864, 30 parale albastru, nedantelat.** (Michel Nr. 10/II K. Zumstein Nr. 10/III) în bloc de patru (compus din două perechi tête-bêche), anulate cu ştampile negre TIRGOVISTEA/x/29/9 depăşind fiecare uşor pe fragmentul albastru. Semnat pe verso cu creionul: R. Zoscsak.

Stampilele sînt **false.** Ele sînt produse prin procedeu de decalcare pe cale chimigrafică. Culoarea ştampilei prezintă abateri faţă de ştampilele originale din aceleaşi luni. Pe lîngă aceasta, cu începere din iunie 1864, ştampilele originale au toate scurte linii despărţitoare

între cifrele datelor, în timp ce la falsificarea ştampilei această linie despărţitoare este clar lungă, ceea ce de altfel nu se poate întîmpla în septembrie.

COLECTAŢI MĂRCILE

de pe corespondenţa primită

de instituţii, întreprinderi, organizaţii, particulari!

I. C. S. FILATELIA

Bucureşti — str. Poştei nr. 1

le achiziţionează, plătind 30 lei kg de mărci pe fragmentele respective de plic.

FILATELIŞTI

Înfrumuseţaţi-vă colecţiile cu noile întreguri poştale care pot fi procurate în seturi complete de la toate magazinele filatelice şi oficiile P. T. T. R.

Filatelia 1961 Nr. 5

5/61

POȘTA GREACĂ PE TERITORIUL ROMÎNESC

În toamna acestui an se împlinesc o sută de ani de la apariția primelor mărci poștale grecești, bine cunoscute în filatelie sub denumirea de „Hermes", cap mare. Întrucît aceste mărci au fost folosite și pe teritoriul țării noastre, de cele trei oficii poștale care au funcționat un răstimp pe lîngă unele consulate grecești, publicăm —, cu prilejul Centenarului lor — o notă asupra poștei elene din țările române. (1)

Pe teritoriul țărilor române — Moldova și Muntenia — au funcționat, înainte și după unirea lor, pînă în anul 1869, diverse rețele de oficii poștale străine: austriace, franceze, grecești și ruse. Aceste rețele au luat naștere la noi fie din necesitatea de a asigura serviciul poștal al armatelor străine, vremelnic staționate în țară, fie din aceia de a deservi consulatele respective, transportînd corespondența lor diplomatică sau comercială și asigurînd în același timp, legătura poștală cu străinătatea a supușilor statelor în chestiune.

Articole despre poștele austriacă și rusă s-au publicat în numerele 3 și 5/1959 ale acestei reviste.

Centenarul mărcii poștale grecești, care se sărbătorește acum, ne dă prilejul de a aminti — pe scurt — despre poșta greacă ce a funcționat la noi între anii 1843 și 1869.

Această poștă a avut un caracter consular, în sensul arătat mai sus, funcționînd pe lîngă cele trei consulate grecești care existau pe atunci în țară, și anume: București, Brăila și Galați. Oficiul poștal din București a luat ființă în anul 1843, iar celelalte două în 1860.

Pînă la 1861, anul emiterii primelor mărci poștale grecești, poșta greacă din Țările Române a perceput taxele poștale în numerar, corespondența pe care o transporta avînd caracter prefilatelic. Cu începere din acel an, trimiterile poștale grecești au început să fie francate cu noile mărci grecești din tipul „Hermes", cu capul mare, atunci apărute. Desenul lor a fost inspirat de primele mărci franceze de la 1849—50, în care capul zeiței Ceres spre stînga a fost înlocuit cu capul zeului Hermes, spre dreapta, înconjurat cu inscripția greacă respectivă, ele fiind imprimate la Paris. Acestora le-au urmat mărcile din emisiunile imprimate la Atena, după același model, pînă la desființarea oficiilor poștale consulare. [2])

După cum marca greacă reflectă asemănarea cu modelul francez, tot astfel și primele ștampile grecești — aplicate și pe mărcile oficiilor consulare din țara noastră — trădează inspirația din aceeași sursă. Ele au un desen asemănător ștampilelor franceze folosite și la oficiile poștale din străinătate.

Acestea aveau forma unor pătrate punctate, așezate cu unghiurile respective în sus și în jos, în dreapta și stînga, însumînd un număr de 59 de puncte, repartizate pe suprafața pătratului, formînd careuri concentrice. Se disting astfel, 28 de puncte pe laturile pătratului exterior, 20 pe ale celui de-al doilea și 9 pe ale celui mai mic. Dimensiunile pătratelor ștampilei au respectiv 19, 14 și 9 mm.

În mijlocul pătratului se află numărul de ordine al oficiului poștal corespunzător; pentru Galați, 100; pentru Brăila 101; pentru București, 102.

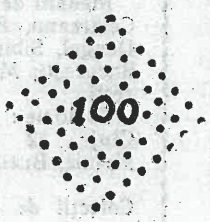

Ștampilele punctate au fost abandonate odată cu introducerea noilor ștampile rotunde, compuse din două cercuri concentrice, cel exterior de 25 mm și cel interior de 15 mm, avînd între ele, sus și jos, inscripția denumirii localității oficiului poștal, în caractere grecești:

= Galați Moldova
= Brăila Valahia
= București Valahia

iar în mijlocul cercului mic, data: ziua, luna și anul, în prescurtare.

Galazion (Galați) Moldavia

Ibraila (Brăila) Vlahia

Boicolrești (București) Vlahia

Dat fiind că mărcile grecești purtînd ștampilele de mai sus sînt mult mai bine cotate decît cele cu obliterațiile oficiilor din Grecia, este bine să se controleze atent numerele ștampilelor. Mult căutate sînt mai ales exemplarele avînd ștampila întreagă, pe fragmente de scrisori sau pe scrisori întregi.

Oficiile poștale consulare grecești și-au încetat funcționarea în anul 1869, odată cu acelea ale celorlalte servicii poștale străine de pe teritoriul de atunci al țării [3]).

Ed. Konya

1) Într-unul dintre numerele viitoare vom publica un articol despre prima emisiune poștală greacă.

2) Este de remarcat că în linii generale, încadrarea machetei acestor emisiuni prezintă numeroase asemănări și cu aceia a emisiunilor românești 1876—1880, „Paris" și „București".

3) Data după care au continuat să mai funcționeze numai patru oficii poștale austriace în Dobrogea: la Tulcea, Constanța, Sulina și Cernavodă.

Filatelia 1974, nr. 2

STORIE POȘTALĂ

MĂRCI DIN A DOUA EMISIUNE A MOLDOVEI CIRCULATE ÎN DAUNA POȘTEI

Circulația acestor mărci în dauna poștei, constă în refolosirea abuzivă a mărcilor ștampilate, prin lipirea lor pe corespondență și aplicarea peste ștampila anterioară a unei noi ștampile. Această manoperă putea fi evident făcută numai de unii funcționari de la oficiile poștale și era posibilă, deoarece ștampilele rotunde ale oficiilor aveau aceeași formă și dimensiuni.

Fig. 1 — Mărci obliterate la Iași, refolosite abuziv la Bîrlad ; ștampila din Bîrlad este aplicată pe mărci, alături de amprentele primelor obliterări

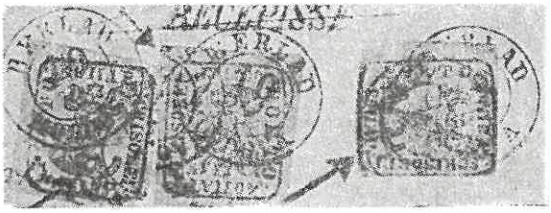

Fig. 2. — Detaliu din piesa reprodusă în fig. 1

Piesele cunoscute de mine, circulate în dauna poștei, sînt aplicate pe 4 plicuri întregi și pe un fragment și provin toate de la oficiul poștal din Bîrlad, ghișeul de recomandate („Recipise"), ceea ce dovedește că funcționarul de la acest oficiu efectua cîteodată această manoperă în dauna poștei. Ștampila aplicată, peste mărcile anterior ștampilate, era de tip BERLAD—MOLDOVA cu diametrul de 21 mm, tușul folosit verde-albastru. Se refoloseau mărci ce aveau ștampila anterioară de aceeași culoare.

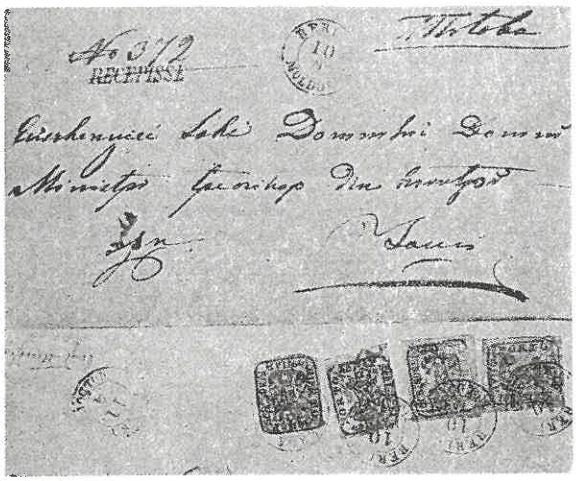

Fig. 3. — Patru mărci obliterate, refolosite abuziv la Bîrlad

Cele trei plicuri sînt reproduse în fig. 1—6.

Plicul din fig. 1 este francat cu două mărci de 40 parale albastre pe hîrtie azurată și o marcă de 80 parale, roșu pe hîrtie alb-gri, tip II, ștampilate BERLAD—MOLDOVA 10/4. Plicul poartă ștampila RECIPISSE nr. 367, este adresat la Iași și poartă pe verso ștampila de sosire IASSY-MOLDOVA 11/4. Pe toate cele trei mărci apare și ștampila anterioară IASSY—MOLDOVA, bine vizibilă pe fotografia reprodusă.

Plicul din fig. 3 este francat cu patru mărci de 40 parale albastru pe hîrtie azurată, ștampilate BERLAD—MOLDOVA 10/4 și poartă și ștampila RECIPISSE nr. 372. Plicul a fost deci expediat în aceeași zi cu cel din fig.1, tot la Iași și poartă ștampila de sosire IASSY-MOLDOVA 11/4. Ștampilele anterioare pe care le purtau mărcile sînt: GALATZ-MOLDOVA (a doua marcă de la stînga, în fig. 3 și 4). IASSY-MOLDOVA (a treia marcă); pe prima și a patra marcă se poate identifica numai inscripția MOLDOVA.

Plicul din fig. 5 este francat cu 2 mărci de 40 parale albastru pe hîrtie alb-gri, ștampilate BERLAD-MOLDOVA

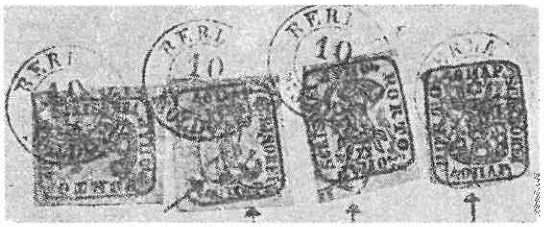

Fig. 4. — Detaliu din piesa reprodusă în fig. 3. Săgețile indică amprentele primelor obliterări

Fig. 5. — Francatură în dauna poștei, cu mărci uzate, efectuată la Bîrlad

26/9 și poartă și ștampila RECIPISSE nr. 216. Plicul este adresat la Iași și poartă pe verso ștampila de sosire IASSY-MOLDOVA 29/9. Marca din dreapta poartă ștampila anterioară IASSY-MOLDOVA, pe cea din stînga se poate distinge numai MOLDOVA.

Ultimul plic este francat cu o marcă de 80 parale cărămiziu, pe hîrtie galbenă, tip I, ștampilată BERLAD-MOLDOVA 2/10 și poartă și ștampila RECIPISSE nr. 237. Plicul poartă pe verso ștampila de sosire IASSY-MOLDOVA 4/10. Ștampila anterioară pe care o purta marca folosită era GALATZ-MOLDOVA.

Fragmentul cunoscut a fost vîndut la licitația din 22—25 septembrie 1919 a casei Ernst Stock din Berlin, lotul nr. 1289. Aceeași piesă a fost din nou vîndută la licitația Köhler-Berlin din 13—16 februarie 1939, lotul nr. 4144. La nici una din aceste licitații, în descrierea fragmentului, nu se menționa dubla folosire a mărcii, posibil rămasă neobservată. Ștampila aplicată pe marcă este BERLAD-MOLDOVA 20/4, iar ștampila anterioară IASSY-MOLDOVA. Nici una din ștampile nu putea fi considerată drept ștampilă de sosire, deoarece în fotografiile din cataloagele celor două licitații se vede clar că ștampila IASSY nu trece pe fragmentul pe care era lipită marca.

(Continuare în pag. 9)

INSIGNE DE ONOARE ALE A.F.R.

Cu ocazia celei de-a cincisprezecea ediții a „Zilei mărcii poștale românești", Comitetul executiv al Consiliului Central al A.F.R. a decernat Insigna de onoare a Asociației, următorilor filateliști :

CLASA DE AUR

Lucian Belcea și **Nicolae Constantinescu-Puiu,** București
Viliam Bastius, Arad ;
Ilie Dinu, Craiova ;
Gheorghe Purece, Cluj
Tiberiu Petrilla, Constanța ;
Francisc Micșa, Reșița ;
Gheorghe Cicirean, Timișoara.

CLASA DE ARGINT :

Azziz Versan, Istanbul;

Alexandru Bortoc, Mihai Bauer, Alexandru Ionescu, Petre Iosifescu, Nicolae Marcian, Eugen Moroșanu, Lucian Plătică, Ignat Safir și **Ion Sucanov,** București ; **Gheorghe Cserni,** Arad ; **Gheorghe Bretter, Ion Constantinescu, Teodot Fedorovici, Ilie Ferdinand,** Cluj
Gheorghe Largu, Vlad Tiberiu Leonard și **Chiriac Ursu,** Iași
Aurel Feștilă, Traian Dorolți și **Iuliu Payer,** Baia Mare ; **Vera Baloș,** Bocșa ; **Vasile Chiprian, Paul Dimitriu** și **Eugen Slakowits,** Brașov ; **Ștefan Ardelean, Ion Iliescu** și **Marcel Rosentzweig,** Craiova ; **Nicolae Bălteanu, Maria Ciocan** și **Tiberiu Vlad,** Constanța ; **Constantin Apostolide** și **Mihai Crăciun,** Galați ; **Alexandru Lupu,** Mediaș ; **Valeriu Ionescu.** Ploiești ; **Emil Blazi,** Șiunicolaul Mare ; **Octavian Nacu, Vasile Iacob** și **Alexandru Klein.** Timișoara ; **Iosif Mura, Liviu Moldovan, Szasz Károly,** Tg. Mureș.

(Urmare din pag. 8)

Descoperirea acestor abuzuri de către Direcția Poștelor și sesizarea Ministerului de Finanțe este dovedită de documentul poștal pe care-l reproducem în fig. 7. Docu-

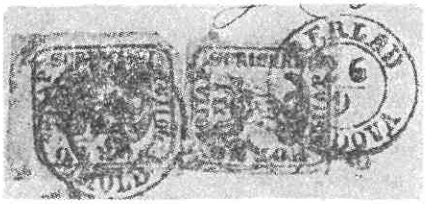

Fig. 6. — Detaliu din piesa reprodusă în fig. 5. În acest caz, este vădită intenția de-a face cît mai puțin vizibilă refolosirea mărcilor uzate, noile ștampile fiind aplicate — pe cît posibil — deasupra celor anterioare

mentul se găsește la Arhivele Statului București, Visteria Moldovei, dos. 415/1859,, fila 204 și are următorul text :

PRINCIPATELE UNITE MOLDOVA SI VALAHIA
„Onorabil, Ministeriu de Finance al Moldovei.
Direcția Poștelor.

Pentru stărpirea abuzurilor ce s-au făcut și se pot face de către birourile expedițiilor districtuale cu dislipirea marcelor de pe scrisorile plătite ce vin la ele și a le întrebuința la altele ce el ecspediază, Direcsia au găsit chipul cel mai nimerit a se face un număr de 20 ștempluri cu intitula fiecăruia birou și fiecare ștempil cu osebită formulă care urmează a se pune cu tuș, jumătate pe marcă și jumătate pe scrisoare. Și, după tocmala făcută de subscrisul pentru faciria acestui număr de ștempluri prețul cel mai de jos s-au găsit cîte 6 lei unul, cursul pieții.

Prin urmare sa face cu respect rugăminte Onor. Minister să binevoiască a da ordin de încuviințara unor asemenea, spre disevărșirea scopului pentru care sînt menite.

Director, A. Dagistan — Șeful secsiei, G.B.

Secsia II-a Nr. 3 617, 1859 noiemvrie 30.
(Rezoluție)

Sec. 3-a dec. 3. Se încuviințează facerea ștemplurilor propuse, SS. Balan"

Arh. Stat. București, Visteria Moldovei, dos. 415/1859, f. 204.

Textul acestui document clarifică deci o problemă de istorie poștală, care nu a putut fi înțeleasă pînă în prezent și anume cauza care a determinat alegerea unor forme diferite pentru ștampilele „FRANCO" folosite de cele 20 de oficii din Moldova.

Introducerea ștampilelor „FRANCO" fusese hotărîtă anterior, pentru a evita confuziile provocate de inscripția „PORTO" de pe mărci, iar documentele poștale privind luarea acestei hotărîri sînt cunoscute din publicațiile filatelice.

Ceea ce a rămas mult timp neclar erau motivele care au determinat confecționarea noilor ștampile „FRANCO", în forme diferite. Documentul poștal reprodus de noi dovedește că motivul a fost tocmai evitarea dublei folosiri a mărcilor în dauna poștei.

Onig TULBENDJIAN

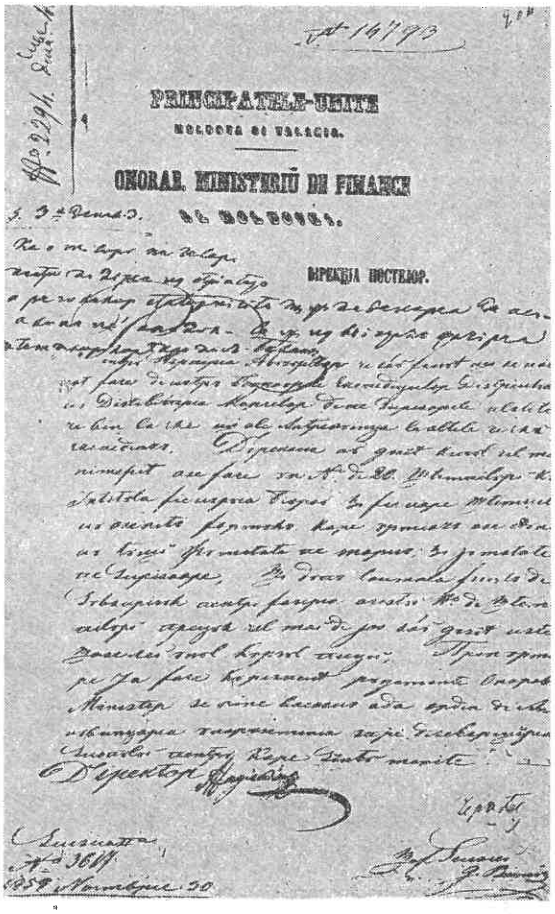

Fig. 7. — Documentul oficial din care rezultă considerentele care a u dus la adoptarea unor ștmpile „Franco", avînd — fiecare — un alt desen

ERATĂ

În textul articolului „Contribuții cu privire la emisiunea „Favoriți", semnat de colaboratorul nostru Onig Tulbéndjian, în pag. 8—10 din numărul nostru pe luna octombrie 1973, urmează a se face următoarele rectificări :

1) Titlul articolului trebuie completat, în sensul că se referă la perioada 1.II.1868—30.XII.1869;

2) În pag. 9, col. 1, aliniatul 5 de jos în sus, citește, în ultimul rînd : pentru întregul an 1869, în loc de 1868 ;

3) Idem, în aliniatul ultim, citește „Brunel și Serrane", în loc de „Brunel și Poncelet".

Filatelia 1983/nr. 11.

IAȘI — 1856

ATELIA TIMBRULUI

IAȘI, 1 IANUARIE 1856. Avem locul și data, unde și cînd și-a început activitatea „Atelia Timbrului" — prima fabrică de timbre din România. Deși despre faimoasele mărci „Cap de bour" s-a scris și s-a vorbit mult (ba chiar foarte mult), despre execuția tehnică propriu-zisă s-a scris destul de puțin ; iar atunci cînd unii autori din „perioada romantică a istoriei filateliei" au făcut-o, s-a apelat, din lipsă de date, la imaginație. S-a acreditat, îndeobște, ideea că tipărirea s-a executat printr-o improvizație, la un teasc rudimentar, de către un lucrător singuratic, cu mijloace modeste, undeva într-o chilioară oarecare, „cu mîna stîngă rînduind hîrtia și cerneala și cu dreapta mînuind roata".

Aceasta e legenda. Cu trecerea timpului și abordarea istoriografiei filatelice pe noi baze, științifice, a început să se înfiripe cîte ceva din realitate. În cele ce urmează ne propunem să analizăm documentar, pe baza unor cercetări sistematice de arhivă, cadrul, condițiile și mijloacele ce au condus la realizarea primelor timbre românești. Trebuie menționat de la bun început că urmărind în documentele vremii istoricul Ateliei Timbrului, atît la Arhivele Statului din Iași, cît și din București, am descoperit date despre oameni și fapte care pot fi înscrise cu cinste în istoria filateliei noastre.

Pentru a vedea cauza care a determinat ocîrmuirea Principatului Moldovei să înființeze Atelia Timbrului din Iași este util să urmărim evenimentele vremii și să evocăm cele petrecute acum cinci pătrare de veac.

CRIZA FINANCIARĂ ȘI TIMBRUL DOMNESC. Războiul Crimeii a provocat grele pierderi de vieți omenești și materiale. Toate țările europene au fost afectate economic. Timp de doi ani și jumătate, Principatele Române — Moldova și Țara Românească — deși nebeligerante, au fost supuse, în mod abuziv, la grele contribuții impuse de întreținerea trupelor de ocupație. Greutățile ce apăsau pe umerii Moldovei au cerut crearea unor „venituri extraordinare". Așa s-a născut ideea unui „timbru fiscal", denumit „Timbru Domnesc", sub formă de coală timbrată. „Hîrtia timbruită", după denumirea de atunci, era o coală dublă, de hîrtie albă, filigranată, care purta pe prima pagină în stînga-sus un „timbru umed", tipărit cu cerneală neagră și, sub acesta, la o distanță de aproximativ 11 mm, se afla ștanțat „Timbru uscat" (timbru sec). Legea timbrului prevedea două categorii de timbre : fix și gradual. Timbrul fix de 20 parale era necesar pentru orice petiție a unui particular către o instanță administrativă sau judecătorească. Timbrul gradual, cu valoare în lei, era — în raport cu valoarea operativă — de două categorii : 2 la mie (pentru trate, contracte, obligații etc.) și 5 la mie (pentru acte de proprietate).

Pentru realizarea hîrtiei timbruite s-a hotărît, încă din vara anului 1855, a se înființa la Iași o imprimerie de stat sub autoritatea directă a Ministerului de Finanțe. Dar realizarea acestui proiect nu era deloc ușoară. Se cereau, într-un timp scurt, utilaje speciale, materiale, spațiu adecvat (pentru atelier, direcție, magazii), precum și muncitori calificați. Problema de prim ordin era pusă în legătură cu utilajele. S-a hotărît de către ocîrmuire ca acestea să fie procurate din străinătate, de la firme cu renume : presele din Austria (Viena) și matrițele din Franța (Paris). Comanda și urmărirea executării ei urmau să se facă „pe teren, printr-un trimis extraordinar al guvernului, învestit cu plenipotență". Condițiile implicau o persoană de încredere, cu reale garanții morale și materiale, cunoștințe tehnico-financiare și dispunînd de legături în străinătate. Omul potrivit a fost ales de însuși domnul țării, în persoana lui J. Sacchetti [1]).

„Sînteți însărcinat, Domnule, cu o misiune de toată încrederea. Guvernul va lua în considerație devotamentul Dv. și va căuta la timpul său să recunoască serviciile ce ați avut prilejul a-i face" erau cuvintele de început ale delegației.

Începîndu-și misiunea, Sacchetti se oprește mai întîi la Viena, unde contractează presele și hîrtia (25 sept. 1855), și apoi trece la Paris, unde contractează matrițele. Urmărește nemijlocit executarea utilajelor și anexelor conform caietelor de sarcini anexate la contractele cu fabricanții. Ține la curent guvernul Moldovei prin telegraf și poștă de mersul lucrărilor. Primește regulat și la timp sumele de bani, cerute pentru efectuarea de plăți în valuta țării respective. La 8 noiembrie 1855, Sacchetti își încheie misiunea la Paris, și, două zile mai tîrziu, la Viena. La trimiterea materialelor în țară, în condițiile de atunci, s-au întîmpinat mari dificultăți. Aduce, cu furgoanele, materialele de la Paris la Viena, unde, preluînd

Timbru umed și ștampila Direcției

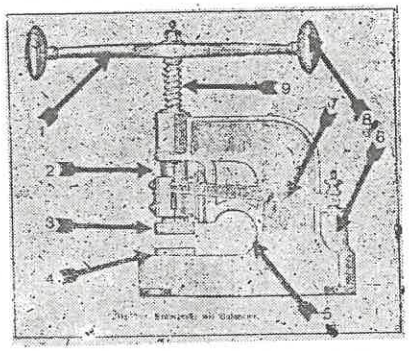

Fig. 1

presele, se grăbește să prindă ultimul vapor la Budapesta. Pe un ger năprasnic, coboară spre Galați, dar nu pe valurile albastre ale Dunării, ci printre periculoase sloiuri de gheață. „La 13 noiembrie 1855 m-am întors cu tot materialul timbrului, în Moldova, împlinind misiunea în două luni și zece zile. La 22 aceeași lună mi-am dat sămile".

La Iași, odată cu sosirea utilajelor, se intensifică măsurile organizatorice. În primul rînd se asigură localul pentru tipografie, magaziile pentru hîrtia de tipar și hîrtia timbruită, se comandă mese pentru prese, mobilier pentru birouri și magazii. De asemenea, se depretează schema cu personalul tehnico-administrativ, în frunte cu J. Sacchetti ca director, și se asigură angajarea muncitorilor tipografi, astfel ca la 1 ianuarie 1856 „Atelia Timbrului" să-și înceapă activitatea.

PRESELE TIPOGRAFICE. La Viena, Sacchetti ia contact cu fabricantul de prese rapide, Georg Sigl, renumit la timpul său. Cine era acesta și ce fel de mașini realiza în fabricile sale din Berlin și Viena găsim relații în publicațiile de specialitate din epoca respectivă [2]). Sacchetti contractează cu firma Sigl un număr de zece prese de mînă cu accesoriile lor. În comandă s-au prevăzut 4 prese pentru timbrul umed, 4 prese pentru timbrul uscat și 2 prese pentru contracte și obligații. Referindu-ne la astfel de prese, reclama vremii prezenta două categorii : cu levier și cu balansier.

Presa cu levier. Pe un batiu se află o „mamă", în interiorul căreia glisează un fus. În partea de jos a fusului se montează matrița cu ajutorul unui șurub de fixare. Prin apăsarea levierului fusul coboară și matrița cerneluită de val imprimă figurina. Arcul presat ridică fusul în poziția inițială, răstimp în care se manipulează hîrtia. În cazul cînd se utilizează o placă galvanoplastică, aceasta se montează pe masa presei ; hîrtia aplicată deasupra clișeului se imprimă prin apăsarea unui capac, montat pe fus prin șurubul de fixare. Presa cu levier se poate utiliza și la ștanțat cu timbru sec, în care caz se înlătură valurile.

Presa cu balansier (fig. 1). Fusul cu ghivent (9) se poate mișca în sus sau în jos, prin rotire. Acest fus este prevăzut în partea de sus cu o pîrghie cu două brațe, numită balansier (1), avînd la capete cîte o greutate (8). Balansierul se rotește, fie spre dreapta, fie spre stînga, determinînd fusul să se coboare sau să se ridice. Fusul cu ghivent este prevăzut cu o piesă alunecătoare (2). Aceasta este purtată prin toată carcasa, fără a participa la rotație, acționînd asupra matriței (3). O simplă rotire a balansierului, și fusul coboară. După o convenabilă atingere de imprimare, un arc puternic, strîns în carcasa sa (6), acționează asupra pîrghiei de ridicare automată (7). Hîrtia pusă pe măsuță (4) nu poate să pătrundă decît maximum pînă la piciorul presei (5), în fața căruia 1 se poate fixa rigla de distanță, după cerință.

Documentele arhivistice nu specifică ce fel de prese s-au comandat lui Sigl în septembrie 1855. Avem însă o comandă tîrzie (1857) pentru o presă specială, „cu balansier și contor", destinată exclusiv pentru ștanțarea timbrului sec. Dispoziția de plată a Ministerului de Finanțe nr. 2134 din 23 martie precizează : „pentru o presă cu balansier și contor comandată a se pregăti pentru trebuința timbrului a cărui cost adusă în capitalie este de 23 galbeni și 28 lei", care sumă „s-a încuviințat în priimirea Dsale Anghel Duca, căruia tot acum s'au făcut cunoscut de a o priimi".

Presa cu balansier și contor a fost destinată pentru ștanțarea timbrului sec de către autorizatul nemijlocit al Ministerului de Finanțe. Este lesne de înțeles importanța acestui înregistrator cantitativ, de precizie. Presupun că acesta este primul contor utilizat de o administrație românească de stat.

MATRIȚELE. Prin matrițe denumim în studiul de față obiectul confecționat din oțel, care avînd gravate însemnele caracteristice a servit la imprimarea timbrelor. Pe parcurs, în documentele de epocă, matrițele poartă denumiri diferite : *timbru*, în 1866 (pentru hîrtia timbruită), *pecete*, în 1858/61 (pentru măr-

→

cile „Cap de bour") și *ștemplu*, în 1862/64 (pentru mărcile „Principatele Unite").

Matrițele au fost executate la Paris de către firma „J. Bessaignet, gravor, aflător cu locuința în ulița Palais Royal No. 15, C-rie Montrensier din Paris". Din decontul Sacchetti reiese că Bessaignet a gravat 120 timbre (matrițe), din care „110 timbre negre și 10 timbre uscate". Și precizează : „aveam de săpat aceste timbre într-un timp foarte scurt ; muncitorii-gravori a trebuit să lucreze și noaptea, ceea ce m-a determinat să dau 200 franci gratificație, precum se dovedește cu adeverința ce este la acte". De asemenea, decontul conține și o factură anexă, pentru 200 franci, care precizează : „Dl. Bessaignet în înscrisul său a uitat să menționeze un număr de 8 timbre umede, fără cifre, pentru un caz neprevăzut. Aceste timbre se află în inventarul direcției" (Ateliei n.n.). Reținem în mod expres acest amănunt, deoarece consider că aceste „opt timbre disponibile" au servit în 1858 la gravarea în Iași a celor „opt peceți" pentru tipărirea mărcilor „Cap de bour", din care : patru pentru prima emisiune : 27, 54, 81 și 108 parale, unul pentru 10 parale (neemis) și trei pentru a doua emisiune : 5, 40 și 80 parale.

În total, cele 128 matrițe au costat 3.500 franci.

SEDIUL ATELIEI. Localul pentru „Administrația timbrului" a fost ales în centrul capitalei Principatului Moldovei — Iași —, pe artera principală „Ulița Mare", azi strada Ștefan cel Mare. Aici era un imobil particular, cu parter și etaj, situat între Catedrala mitropolitană și biserica Trei Ierarhi. La etaj, în trei camere, s-au instalat „mașiniile" : sala timbrului umed, cu presele nr. 1, 2, 3 și 4 ; sala timbrului uscat, cu presele nr. 6, 7, 8 și 9, și sala timbrelor de contract și obligații, cu presele 5 și 10. În restul camerelor erau birourile direcției, iar la parter magazia ateliei.

Pentru depozitarea hîrtiei de tipar s-a apelat inițial la Arhivele Statului și ulterior s-a închiriat o magazie mare : „Prin care jos iscălitul paharnic Ioan Balșmir, fac cunoscut că am închiriet Onoratului Departament de Finanțe o magazie din acele ce sînt în cuprinsul încăperilor mele, ce le am pe ulița Sântei Vineri, cu prețul de 36 galbeni pe fiecare an, în care are a se păstra hârtia menită pentru timbru".

PERSONALUL ATELIEI. Cu ofisul domnesc 22/1856 se aprobă „Schema de organizare a Direcției Administrației Timbrului", cu fixarea funcției, persoanei și salariul lunar respectiv : 1 director (aga Juliu Sacchetti, 2000 lei), 1 secretar (sluger Anghel Duca, 500 lei), 1 controlor (paharnic Kostaki Kociu, 600 lei) și 1 ajutor (Petru Budaki, 250 lei). Toți salariații direcției erau obligați la depunerea de garanții, variind între 500—2000 galbeni (controlorul).

„Statul lucrătorilor" cuprinde 22 persoane, din care : *„un prepozant la hîrtie (August Bucman) este însărcinat cu o lucrare foarte importantă. El pregătește toată hîrtia care trebuie a se da preselor. Hîrtia timbrată o ia de la prese, o așează, o numără și recompune topurile. El are ca ajutor un amploaiat (Karl Hirsch)"*. În ceea ce privește presarii, aceștia au fost angajați cîte doi la fiecare mașină și lucrau : *„8 în sala timbrului uscat, 8 în sala timbrului umed și 4 în sala timbrului de contracte și obligații cu o leafă de 100 lei fiecare pe o lună curgătoare"*. Între timp apar „mișcări de personal". Astfel, la 15 februarie 1856, ca urmare a raportului Ateliei Timbrului nr. 26/1856, Ministerul de Finanțe numește pe *„Medelnicerul Ștefan Poenaru, ca șef al preselor, însărcinat a le ține totdeauna într-o stare lucrătoare, amploaiat neapărat trebuitoriu Direcției, carile reunește în a sa persoană amîndouă aceste cunoștințe, adică aceea de tipograf și aceea de mecanic și carele de la 20 ianuarie trecut se și ocupă la Direcție, rugîndu-vă să binevoiți a rîndui pe numitul la îndatorirea de Șef al Ateliei Timbrului cu un salariu de 750 lei lunar. Director J. Sacchetti, Secretar, A. Duka"*.

Am urmărit îndeaproape activitatea acestui priceput și neobosit muncitor tipograf și consider că pentru noi, filateliștii, Poenaru rămîne un nume stimat. El este acela care, pe lîngă funcția de bază în realizarea Timbrului Domnesc, a organizat și tipărirea, în Atelia Timbrului din Iași, a mărcilor poștale moldovene „Cap de bour", fiind permanent tipograful prim în toată această perioadă (1858—1862). Și tot el este acela care în primăvara lui 1862, transferat fiind la Atelierul Timbrului din București, organizează și participă nemijlocit, din aprilie, în aceeași calitate de șef al preselor, la tipărirea noilor mărci poștale „Principatele Unite", ambele emisiuni (1862/1864). Și revenind la Atelia Timbrului, constatăm că din decembrie 1856, Poenaru avînd și funcția de „prepozator al hîrtiei ce se timbruiește la atelie" primește trei galbeni „pentru cumpărarea unei prese — cuțit trebuitoare spre tăierea hîrtiei pentru timbru".

Atelia Timbrului lucrează în plin primele trei luni ale anului. La 24 martie 1856 apare ordinul prin care *„după trebuința de față s-a socotit cuviincios a desființa, pe 12 din lucrătorii a șase prese, oprind numai 8, pentru a îndeplini comenzile ce atelia le are"*. Parcurgînd documentele vremii, am constatat că patru dintre tipografi au avut o activitate neîntreruptă : Ilie Enescu și Dumitru Gafencu (la presele de margine nr. 1 și 2) și Costache Florescu și Vasile Oprescu (la presele de interior nr. 8 și 9). Aceștia, împreună cu Ștefan Poenaru, sînt tipografii ieșeni care au tipărit la presele respective mărcile „Cap de bour", ambele emisiuni.

MATERIALE. Hîrtia pentru imprimat Timbrul Domnesc a fost contractată la Viena, cu firma Leidesdorf. Factura din 13 decembrie 1855 specifică „prima livrare de 2.597 topuri în sumă de 8.071 fiorini s-a făcut în 64 lăzi". Transportul s-a efectuat în șlepuri, pe Dunăre și „de la Galați în capitalie la Atelia Timbrului, cu furgoane de către chirigiul Nahman Harabagiu". În mai 1856 mai sosește un transport de „3.122 topuri de hîrtie filigranată". Cu privire la cerneală avem ord. de plată 2080/1856 : „Pentru cîtimea de 22 oca cerneală de tipografie arătată de direcția timbrului s-au plătit cu 22 galbeni și care cîtime se socotește că ar fi de agiuns pentru un an".

TIPĂRIREA MĂRCILOR „CAP DE BOUR"

Deși această problemă necesită o tratare specială, trebuie să relevăm cîteva aspecte inedite pentru a face legătura cu cele expuse în prezentul studiu, spre a putea urmări că realizarea mărcilor poștale moldovene s-a grefat pe o organizare și dotare deja existente și bine puse la punct, avînd o vechime de doi ani și jumătate.

Hotărîrea tipăririi la Atelia Timbrului a primelor mărci „Cap de bour" o găsim în ord. 4285 din 26 mai 1858 a Ministerului de Finanțe dat către Direcția Poștelor și a Diligențelor Moldovei : *„Pentru tipărirea marcelor ce s'au regulat a se introduce pentru portul scrisorilor particulare, în locul plății ce se efectua pînă acum pe la birourile poștale, urmînd trebuința pe lîngă mașinile Ateliei Timbrului, unde s'au hotărît să se lucreze acele marce, de materialul și aparatele cuprinse în alăturata listă primită pe lîngă raportul Ds. Secretariului Atelii sub No. 44, Ministerul face cunoscut acei Direcții, ca, în înțelegere cu D. Secretariul Atelii Timbrului să reguleze facirea celor neapărat trebuitoare, însă cu cea mai mare iconomie, raportînd ministerului despre rezultat. Iară pecețile acelor marce, îndată ce se vor pregăti, să se aducă la D. Șefu Secsii I-a spre a se avea în păstrare dinpreună cu pecețile timbrului. p. Șef Departament C. Bălan, p. Șef Secție, S. Romano"*. Pe acest ordin se află rezoluția directorului poștelor : *„30 mai. Prin înțelegere cu bugetul se va regula aceste și se vor aduce la canțelaria Visteriei, V. Grigoriu"*, iar mai

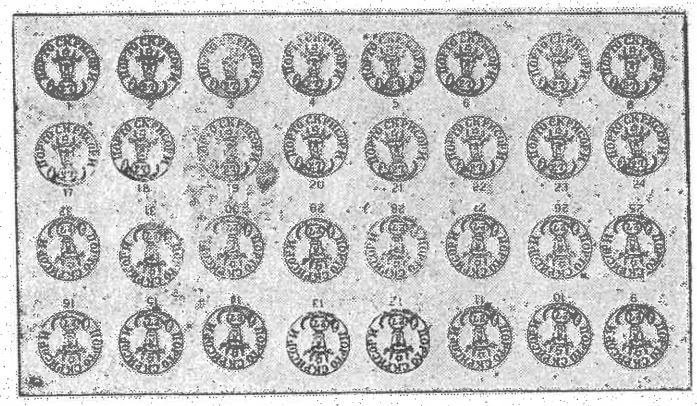

Fig. 2

jos se află referatul : *„Cu No. 1512, s'au dat zapiscă casieriei să plătească 440 lei cu recipisă domnului Secretariu Ateliei Timbrului"*.

Găsim că această hotărîre a fost întemeiată pe realitățile constatate și s-a dovedit justă prin aceea că tipărirea mărcilor poștale s-a realizat cu tehnologie, dotări și personal rutinat și în deplină activitate, deci în final cu cheltuieli extrem de reduse și rezultat sigur. Modificările minime făcute pentru tipărirea mărcilor la presele Sigl au constat din următoarele :

1. Pecețile (matrițele) au fost comandate de data aceasta — pe plan local — la Iancu Pecetaru, singurul gravor din Iașii timpului [3] ; 2. Pentru gravarea peceților s-au utilizat patru „timbruri incomplete" din stocul de rezervă al ateliei ; 3. Prelucrarea „timbrelor" în „peceți" s-a făcut prin ștergerea gravurii inițiale, prin micșorarea diametrului piciorului aducînd suprafața de gravat la diametrul respectiv al mărcilor (între 19,5—20,25 mm) și săpînd un nou șanț de fixare a matriței în presă, cu o deviere de 90 grade ; 4. Întreaga comandă s-a putut realiza în circa o săptămînă, achitarea efectuîndu-se abia la 10 iunie : „389 lei plătiți pentru facerea a patru peceți după ord. 4285 din 26 mai 1858". Pecețile s-au trimis „Dumisale Secretariul Ateliei Timbrului (dar mult mai tîrziu) cu ord. 5895 din 1 iulie 1858, în vederea tipăririi marcelor" ; 5. Hîrtia de imprimat, relativ subțire, de culori diferite, în majoritate vărgată, s-a furnizat în topuri de către Ioan Daniile Maugsch (Iași). Colile comerciale s-au împărțit în coli de tipărire (reduse la cca 200/130 mm) la „mașina de tăiat hîrtia" a ateliei, astfel ca o coală să cuprindă 32 mărci tipărite, dispuse

⟶

NOI PIESE AEROFILATELICE

★ Cu ocazia Expoziției filatelice internaționale „Brasiliana'83" și împlinirii a 200 de ani de la prima ascensiune aeriană a omului (Pilâtre de Rozier și marchizul d'Arlandes, cu ajutorul balonului construit de frații Montgolfier) — Comisia de aerofilatelie a A.F.R. a realizat, în colaborare cu TAROM, AIR FRANCE și Federația Aeronauticii Române, un plic aerofilatelic ce a circulat de la București la Paris, în ziua de 24.07.1983, cu un avion TH-154, cursa RO/AF 715 și a plecat din Paris în ziua de 28.07.1983 cu un avion Boeing 747 cursa AF 095, ajungînd la Rio de Janeiro în ziua vernisajului expoziției : 29.07.1983.

Plicul astfel realizat s-a bucurat de un deosebit succes, președintele Direcției de Poștă și Telegraf menționînd că este singurul plic realizat cu ocazia „Brasilienei'83", avînd o circulație poștală efectivă.

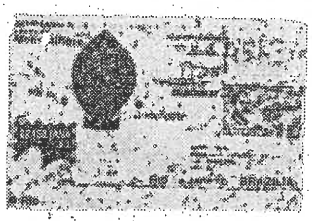

★ Comemorîndu-se 70 de ani de la ultimul zbor al lui Aurel Vlaicu, în ziua de 13 septembrie 1983, la monumentul de la Băneşti, dintr-un avion PZL-104 pilotat de Duvlea Gheorghe, a fost paraşutat Bucurescu Ion avînd asupra

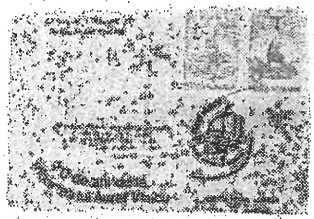

sa un sac poştal cu plicuri aerofilatelice (realizate de Grupa de aerofilatelie — Filiala A.F.R. Bucureşti).

★ În perioada 11—18 septembrie 1983

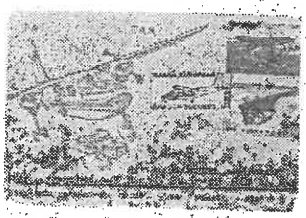

s-a desfăşurat a XI-a ediţie a „Turului aerian al Europei" cu participarea a 70 de echipaje din 9 ţări, pe traseul Graz — Budapesta— Braşov — Bucureşti — Bekescsaba — Osijek — Portoroz — Veneţia.

Pentru a marca desfăşurarea etapei Braşov — Bucureşti — în ziua de 13 septembrie 1983 — a fost format un sac poştal cu plicuri aerofilatelice. Sacul a fost preluat de echipajul românesc (comandantul echipajului Conţu Nicolae, pilot cosmonaut-bord — Constantin Ion, navigator — Dimovici Nicolae).

Cu această ocazie a avut loc la Bucureşti un concurs fulger cu întrebări avînd ca temă „Istoria aviaţiei româneşti". La concurs au luat parte circa 200 participanţi străini la raliul aerian european. Au completat formularele 114 participanţi, 29 avînd răspunsurile perfecte. Prin tragere la sorţi au fost acordate premii (clasoare cu mărci româneşti cu subiect aviatic — perioada 1976—1983).

★ Pentru expoziţia filatelică a ţărilor socialiste „SOCFILEX'83" a fost confecţionată o ştampilă aerofilatelică ce a fost aplicată pe două întreguri poştale editate de O.S.E.T.C.M. cu aceeaşi ocazie, expediate la Moscova în ziua de 13. oct.'83, printr-o cartare specială zburată cu cursa SU 152 a Aeroflotului.

Ing. Alexandru BARTOC

---

pe patru rînduri a cîte 8 mărci : două rînduri marginale şi două rînduri centrale : 6. Tipărirea celor 752 coli (24.064 mărci) s-a făcut pe faze.

Cunoscînd acum procedeul de tipărire la presele Sigl, reglate pentru mică sau respectiv mare distanţă, am certitudinea că operaţia de tipărire a mărcilor a avut următorul curs :

a. Coala de hîrtie se aşeza pe masa primei prese (cu imprimare marginală) şi, în colţul din stînga, sus, se tipărea prima marcă ; se trăgea apoi coala spre stînga (pe spaţiul liber al mesei) şi se imprima a doua marcă ; în continuare, se imprimau, una cîte una, cele 8 mărci, realizîndu-se primul rînd marginal din coală (mărcile 1—8).

b. Coala se întorcea apoi cu 180 grade şi procedîndu-se ca mai înainte se realiza al doilea rînd marginal de 8 mărci (mărcile 9—16).

c. Odată tipărite rîndurile marginale şi tiparul era uscat, colile erau trecute, împreună cu matriţa, tipografului de la presa a doua, reglată pentru spaţiul mare, de interior, spre completare cu cele două rînduri centrale. Pe hîrtia împinsă pînă la riglă se tipăreau acum, sub primul rînd marginal, mărcile de pe rîndul al treilea din coală, după procedeul stabilit (mărcile 17—24).

d. Prin întoarcerea hîrtiei cu 180 grade, se tipărea, sub al doilea rînd marginal, rîndul al patrulea şi ultimul de 8 mărci (numerotate 25—32), realizîndu-se astfel coala de 32 mărci, după schema din fig. 2. După acest procedeu, cele opt perechi tête-bêche din rîndurile centrale sînt compuse din mărcile 17/32, 18/31, 19/30 ş.a.m.d. Uneori, datorită acestui procedeu de tipărire pe faze diferite ale aceluiaşi proces tehnologic, rîndurile marginale diferă în intensitatea culorii faţă de rîndurile centrale.

Pentru prima emisiune „Cap de bour" avem documentul de plată : „389 lei plătiţi la Atelia Timbrului pentru tipărirea mărcilor".

În concluzie, putem considera că acţiunea de tipărire a „Timbrului Domnesc" şi apoi a mărcilor „Cap de bour" a fost bine studiată, bine realizată şi cu rezultatele scontate. Ea s-a materializat prin existenţa Ateliei Timbrului, întreprindere mare, cu utilaje diversificate pe lucrări şi personal competent. În urma bunelor rezultate avute, tehnologia de fabricaţie împreună cu unele maşini, materiale şi parte din personal au fost preluate la Atelierul Timbrului din Bucureşti [4].

Socotim că Iaşul se poate mîndri cu această realizare de epocă şi că poate ar merita să se marcheze cu o placă comemorativă locul unde a fiinţat prima fabrică de timbre din România.

Ing. Kiriac DRAOGMIR

Bibliografie :

ARHIVELE STATULUI BUCUREŞTI, FONDUL VISTERIA MOLDOVEI, dosare din 1856 : 832, 844, 861, 932 ; din 1857 : 363, 366, 394, 465 ; din 1858 : 226 ; din 1862 : 270, 357, 365. IDEM, FONDUL POŞTA MOLDOVEI, dosare din 1858 : 1015, 1040, 1054, 1060 şi 1066. IDEM, OBŞTESCUL CONTROL AL MOLDOVEI, dosare din 1856 : 6472, 6476 ; din 1862 : 223, 229, 284 şi 348. Idem, VISTERIA ŢĂRII ROMÂNEŞTI, dos. 58/1860.

ARHIVELE STATULUI IAŞI, FONDUL SECRETARIATUL STATULUI, dosare din 1855 : 2190 ş.a.

---

[1]). *Giulio-Julien-Joseph-François-Bartolomeo -Marguerite -Sacchetti-di-Polonghera s-a născut la 7 august 1804 la Salins Arbois în Franţa. Studii la Dijon. După moartea tatălui său, Giovanni Antonio Sacchetti (fost căpitan de artilerie în armata lui Napoleon), părăseşte Franţa, stabilindu-se în Asia Mică. Trei ani mai tîrziu, atras de mirajul Moldovei se stabileşte la Galaţi (1823) şi apoi vine la Iaşi ca mentor al copiilor domnitorului Grigore Alexandru Ghica, împreună cu soţia sa, „profesoara Charlotte fondatoare şi proprietara primului institut francez de fete din Iaşi". Primeşte calitatea de român pămîntean, fiind hărăzit de domn cu două ranguri de boierie : agă şi spătar. Rînduindu-i-se privilegii, înfiinţează pe cont propriu Muntele de Pietate, Întreprinderea de maşini agricole şi „Prima moară cu foc" din Iaşi. Este elector al noului domnitor Alexandru Cuza. Ca unionist, este boicotat de marii proprietari, care nu-i mai livrează cereale pentru măci-nat. Curînd dă faliment şi, ruinat, încetează din viaţă în vîrstă de 55 ani, sărac şi uitat (oct. 1859).*

[2]). *Alexandre Waldow : ILLUSTRIERTES WÜRTERBUCH DER GRAPHISCHEN KÜNSTE, Leipzig, 1886.*

[3]). *v. Depeşa telegrafică 5715/1860 dată de C. Capeleanu din Iaşi, Ministerului de Finanţe din Bucureşti, al cărui salariat era (ASB. VTR dos. 58. f. 17). În 1858 mai figura uneori în acte de plată şi Aron Pecetaru, asociat temporar cu Iancu Pecetaru.*

[4]). *Înfiinţarea Atelierului timbrului din Bucureşti s-a hotărît la 3 septembrie 1860, odată cu votarea Legii timbrului pentru Muntenia. În postul de director este numit C. Capeleanu. Acesta este delegat a cumpăra de la Atelia Timbrului din Iaşi „două prese vieneze şi material de tipărit". La 26 noiembrie 1860, presele se aduc la Bucureşti, „împreună cu un uvrier"... „Costul a două prese de timbru şi a citimei de hîrtie în sumă de 9.726 lei şi 28 parale s-a achitat Ministerului de Finanţe al Moldovei, prin bancherul Miron S. Vlasto din Bucureşti". Activitatea Atelierului timbrului din Bucureşti începe abia în 1862, cu salariaţii ieşeni A. Mustea, controlor, Ştefan Poenaru, şef al preselor, şi „patru uvrieri : V. Papadopol, Şt. Dinescu, Gh. Carabini şi Gh. Lăpuşneanu", cîte doi de fiecare presă. Cele „3 ştempluri de oţelu ce urmează a se face din nou, a 5 galbeni unul, necesare pentru facerea mărciloru 120.000 după ordinul sub No. 6891 al Ministerului financeloru" se confecţionează în Bucureşti de Menahem Carniol (ASB. VTR. dos. 284/1862). Procedeul de tipărire a fost în 1862/1863 acelaşi ca la mărcile „Cap de bour", iar în 1864 s-au aplicat la aceleaşi prese Sigl matriţe cu 32 clişee „galvanoplastice".*

Filatelia 1983 / nr 6.

„CLASICE" CIRCULATE ÎN DAUNA POȘTEI

La 12 noiembrie 1857, ocîrmuirea Moldovei hotărăște exploatarea în regie proprie de stat a serviciului diligențelor, aflată din ianuarie 1852 în antrepriză particulară (af. 14), și rînduiește o comisie din „cinci fețe" care să întocmească un proiect pentru reforma poștelor „după modelul evropean", după care urmează să se dirijeze noul așezămînt poștal, mai cu osebire începînd de la 1 mai 1858 (bf. 26—70). Prin cap. „Instrucția despre manipulația poștelor îndeobște", (22 februarie 1858) se îmbunătățesc prevederile din „Condițiile de arendare din ianuarie 1852". După „Memoarul Cantacuzino" (bf. 41) și „Statul de funcțiuni" (d. 667, ab. 10, eb 40), administrația poștelor din 1 mai 1858 — 1 mai 1862 era următoarea :

a. **Direcția centrală a poștelor** (Iași), pendinte de Ministerul finanțelor, avînd la conducere un director (Vasile Grigoriu) ajutat, din 16 august 1858, de un instructor poștal (Johan V. Manovarda, aa. 12).

b. **Birouri de poștă districtuale** în 16 capitale (prefecturi) : 1. Bacău, 2. Bîrlad, 3. Bolgrad, 4. Botoșani, 5. Cahul, 6. Dorohoi, 7. Fălticeni, 8. Focșani, 9. Galați, 10. Huși, 11. Iași (pe lîngă direcție), 12. Ismail, 13. Piatra, 14. Roman, 15. Tecuci, 16. Vaslui și 17. Mihăileni (birou special de frontieră).

c. **Birouri poștale de tîrguri :** 18. Adjud, 19. Tg. Frumos, 20. Tg. Neamț și 21. Tg. Ocna.

ФРАНКО.

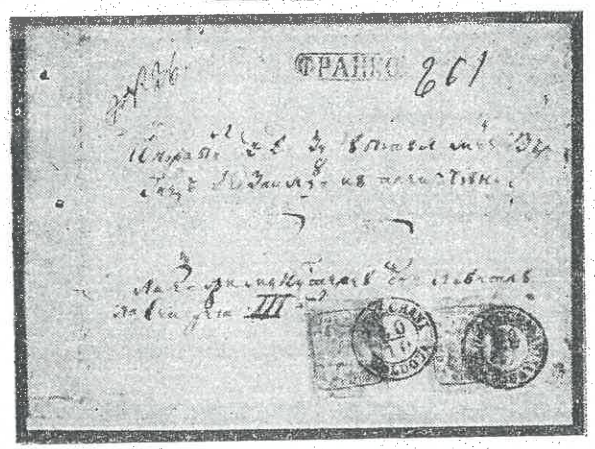

Direcția poștelor și biroul poștal din Iași își aveau sediul în același local [1]) și își desfășurau activitatea după „schema încuviințată", care prevedea șase birouri : două pentru direcție — biroul directorului și biroul controlorilor (Ioan Bogdan), și patru pentru oficiul poștal central — casieria (Neculai Costin), expediția (Costache Cerchez), masa lucrărilor (cu două secții : I — Costache Bogdan, și a II-a — Gheorghieș Vamiș) și registratura.

La exterior, „birourile de afară" erau conduse (încă din ianuarie 1852), în capitale (localul prefecturii) de către sameș (casierul districtual), care gira un amploaiat subaltern, acreditat anume pentru funcția de expeditor. La cele patru „birouri de tîrguri", care din 27 aprilie 1859 au primit și ștampile tip B2. MOLDOVA, mari (bb. 541), sarcina de expeditor era îndeplinită „fără leafă" de către căpitanii de poștă [2]) sau comisarii de tîrguri, angajați de district (ab), plătiți cu remiză din veniturile realizate din expediții (dacă realizau !) (bd. 227).

Poșta Moldovei, organizată după noul așezămînt, își cîștigă ireversibil meritatul prestigiu prin : stabilirea definitivă a monopolului poștal exploatat ca instituție de stat, înființarea primelor birouri poștale speciale, **mărirea numărului de curse** cu diligențele, asigurarea personalului poștal cu lefuri și avansări, stabilirea regulilor pentru conducerea și manipularea tuturor ramurilor de seviciu, formarea de tarife rationale (pentru scrisori, la început pe zone apoi unice) și, foarte important, introducerea mărcilor poștale pentru francarea scrisorilor, a ștampilelor și a cutiilor de scrisori, cu responsabilitatea poștelor pentru obiectele de valoare ce i s-au încredințat.

Așezămîntul poștal devine instrument de înaltă ținută, din multiple puncte de vedere. Răstimpul scurt, dar glorios, de peste un an, începînd cu evenimentul din 12 noiembrie 1857 (ba. 113), constituie prologul de aur al poștei moldovene, ridicată acum la o nouă treaptă. Abaterea unor amploaiați de la „regulile statornicite" nu a știrbit prestigiul poștei și creditul publicului, deoarece s-au luat grabnice măsuri de remediere.

Venirea lui Magistan în fruntea „Direcției Poștelor Moldovei" (feb. 1850) coincide cu semnalarea de unele noi „practici dăunătoare", de data aceasta din partea unor expeditori improvizați, scăpați de sub controlul sameșilor, din care cu urmări a rămas folosirea abuzivă de mărci obliterate, prin dezlipirea lor de pe scrisorile circulate și reutilizarea pe o nouă trimitere, cu aplicarea peste ștampila anterioară a noii ștampile cu data zilei. Această „manoperă în dauna fiscului" a fost posibilă odată cu apariția mărcilor poștale adezive și anularea lor cu ștampile rotunde care aveau aceeași formă și dimensiuni și în partea de jos același cuvînt „MOLDOVA", deci ușor de suprapus „la nevoie"...

Primul care a publicat scrisori francate cu „mărci din a doua emisiune a Moldovei circulate în dauna poștei", a fost Onig Tulbendjian („Filatelia" nr. 1/1974). Acesta cunoscuse patru plicuri și un fragment, francate cu mărci de 40 și 80 parale, fie singure, fie în combinație. Nu întîlnise scrisori francate cu două sau mai multe mărci de 80 parale ; de asemenea, toate piesele proveneau de la același birou poștal, ceea ce a lăsat să se creadă, pînă azi, că faptele s-au petrecut numai la Bîrlad...

Cercetările de arhivă aduc inepuizabile surprize. Astfel, dosarul ASB. PM. 880/1859, intitulat „Despre reclamațiile ivite asupra slujbașilor poștali", printre alte „iregularități de serviciu" cuprinde și cazurile cu privire la „circulația marcelor în dauna fiscului, în 1859", iar dosarul 441/1861 cuprinde cazuri izolate din 1860. Documentele (și nu puține), privind problema exhaustiv, prezintă o importanță deosebită pentru istoria poștală prin elementele inedite ce le conțin, din care desprindem : descoperirea cazurilor și declanșarea anchetei ; împrejurările în care s-au comis ; birourile în culpă : Bacău, Bîrlad, Botoșani, Dorohoi, Roman, Piatra (1860) ; existența de francaturi grele cu mărci de 80 PAR. în multiplu ; măsuri disciplinare și de „stîrpirea abuzurilor" ; precizări cu privire la confecționarea și darea în folosință a noilor ștampile B3. FRANCO (localități).

Deși avem probe de scrisori francate cu mărci din a doua emisiune „Cap de bour" recirculate încă din 4 aprilie 1859 (și nu este exclus și anterior !), documentele de arhivă atestă că „ancheta oficială" se declanșează abia în a doua jumătate a lunii octombrie... Primul act existent este referatul 4249 din 22 octombrie 1859 semnat de expeditorul central Cerchez (prin care revine la altele anterioare) : „...și cu poșta de astăzi sosită în 22/10 de la Berlad, mai multe scrisori s-au găsit cu marce falsificate... cu valoarea acestor marce de lei 19..." și solicită casieriei „spre a pune grabnicu în lucrare necuviința unui asemenea fapt" (be. 107). Tot în aceeași zi, urmează referatul Manovarda-Cerchez, prin care arată direcției „pozitiva risipă ce uneltesc în rău fiscului și motivul ce împroașcă creditul publicului" de la birourile Botoșani, Bîrlad și Roman. Cu privire la Botoșani, anexează la referat „corpul delict" : plicul unei scrisori recipisate francate, avînd cele două mărci de 80 parale reutilizate (be. 110) :

„...iată însă o copertă a unei scrisori venite de la biroul din Botoșani, recipisată sub nr. 36 (cu) adresa Ghiță Cazacliu, (expediată) cu poșta de la 20/10, a cărei două marce a cîte 80 parale se văzu că au mai fost puse încă o dată acoperind validitatea lor prin ștampila acelui birou cu tuș negru peste cel albastru color cu care au mai fost contramarcate (ștampilate) de alte birouri..."

Cazul de la Botoșani s-a consumat astfel : trimițătorul s-a prezentat în ziua de 20 octombrie la biroul poștal, unde, „din lipsa de mărci" invocată de expeditorul poștal, s-a plătit contra chitanță taxa de 4 lei a scrisorii recipisate (recomandate), aplicîndu-se cu tuș albastru-verzui ștampila FRANKO. [3]) Rămas singur, expeditorul își însușește banii și schimbă caracterul scrisorii, din franco-numerar în franco-mărci. Aplică două mărci de 80 parale utilizate anterior, una cu ștampila JASSY-MOLDOVA 7/10 și a doua cu WASLUI-MOLDOVA 2/10, ambele în tuș verde, peste care suprapune cîte o ștampilă cu data de expediție BOTUSCHANI-MOLDOVA 20/10 în tuș negru ancrasat. (Marca din dreapta, fiind plasată peste ștampila anterioară a biroului, aplicată în fața trimițătorului, a doua ștampilă de anulare nu a mai

---

[1]) *Extras din contract : „În care jos iscălitul, comis Costache Bosie, am dat cu chirie casele mele (cu 14 camere) aflătoare aice în capitalie, vizavi de Institutul de orfanotropie... cu plata 300 galbeni zimți pe an... vornicului Teodor Ghica, antreprenorul diligențelor Moldovei... Azi, 23 aprilie 1857" (v. 101, vd. 205). Aici și-a desfășurat activitatea și Direcția poștelor pînă la 23 aprilie 1862, cînd s-a mutat în casele Naftulea Kaufman (e. 11).*

[2]) *Dealtfel, căpitanii de poștă („oameni vrednici și cu chezășie", plătiți de antreprenori, dar întăriți și recunoscuți ca amploaiați ai Direcției poștelor) aveau și atribuția de expeditori, după anumite instrucțiuni (art. 18 din „Condițiile cu care se vor da în antrepriză despărțirile 1, 2, 4, și 5 din Moldova" MF. 995 din 1 februarie 1858) (af).*

[3]) *Ștampila F52. FRANCO-chirilic, de mărime mijlocie (27,5/6,7 mm) aplicată ferm, în tuș albastru-verzui, este foarte clară, curată, redînd fidel elementele componente ; după cuvînt, un punct îngroșat, caracteristic. Servește ca model de studiu (be. 110).*

putut fi aplicată corespunzător, dublînd literele în totalitate. Fapta insolită a incorectului expeditor a fost tentată pesemne şi de calitatea destinatarului, funcţionar la ministerul de interne, atestată din adresă : „Onorab. DD şi iubitului meu văr, Ghiţă Cazacliu, cu plecăciuni. La Eşi, în ministeriu din lăuntru. La Secsia III-lea".)

În continuare, referatul arată : „Tot în ziua acestei poşte s-au găsit în scrisorile de la Berlad una recipisată, sub adresa «Tribunei Române», cu o marcă de 80 parale, care s-a dovedit că a fost întrebuinţată de biroul Tecuciu, iar o altă scrisoare răzloagă (desprinsă) din No. bucăţilor trecute în factura francată, fără marcă şi neîncărcată la rubrica destinată..." (be. 109).

Cazul adus la cunoştinţa Ministerului de finanţe, acesta răspunde (No. 12569 din 2 noiembrie) : „În urmarea raportului cu No. 3729 ce arată necuviinţele făcute de către expeditorii de la birourile oraşelor Botoşani, Berlad şi Roman, care falsifică expedierea scrisorilor marcate, Ministerul acesta al finanselor pe de o parte au scris casierului de Botoşani ca să depărteze pe expeditorul de acolo şi să-l înlocuiască cu o altă persoană onestă, îndatorîndu-l a restitui îndoit soma ce s-au încercat a trage în folosul său. Pe acel de la Berlad, fiindcă după un alt raport al Direcţiei s-a ordonat depărtarea din funcţie acum s-a scris casierului ca să îndeplinească de la numitul îndoit soma ce au luat pentru scrisorile falsificate şi a o trimite la Direcţie. Cît priveşte pe cel de la Roman, care pentru prima oară s-a observat..." (se recomandă cercetări în cauză).

Culpabilii se apără. Mihuţă Ştefănescu, sancţionatul samcş de Bîrlad, printr-un amplu raport caută să scoată din cauză pe şeful biroului (Gr. Popovici), care avînd în prefectură multiple sarcini (din care şi catagrafierea) a scăpat de sub control pe unul din scriitorii prefecturii (minor de 16 ani !) căruia i s-a dat sarcina de primirea şi expedierea scrisorilor. Şi „...de ce răspunderea priveşte numai pe mine, atîta timp cît acreditatul Ion Romaşcu, băiet învăţat la şcoala publică şi cu atest... demis (de direcţie) de la îndatorîrca de expeditor, a comis abuzurile cu dezlipirea de marce de pe unele scrisori şi aplicîndu-le pe altele..." sau „luînd plata pentru unele scrisori, în loc de a le pune pe ele mărcile a pus litere cu porto, să se mai ieie o plată şi la biroul central..." La un control inopinat făcut „acreditatului" s-au găsit în sertarul mesei, drept „corpuri delicte" : 10 scrisori contrafăcute gata de expediere şi 6 mărci obliterate, dezlipite de pe scrisorile sosite. Expeditorul a recunoscut faptele şi „...de îndată am şi depărtat pe numitul şi pentru urmări s-au arestat la cazarmă" (be. 131—133). La rîndul său, Gh. Meza, expeditorul de Bacău „...urmarea subsemnatului cu dezlipirea marcelor de pe scrisori ce vin aicea şi lipirea lor pe acele ce se predau spre expediere, fapta se datorează amploaiatului, care a avut curajul a dovedi o faptă atît de urîcioasă (be. 147). Expeditorul de Dorohoi (G. Vasiliu)

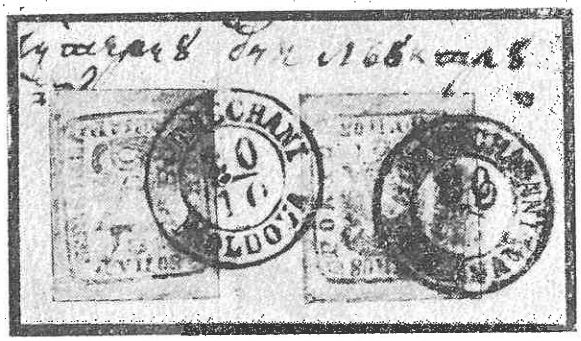

arată că „lipsa mărcilor de pe 3 scrisori nu se datorează acestui birou, care le-a expeduit cu mărcile cuvenite ca şi celelalte". Cazul este închis de conciliantul Magistan : „fiindcă de multe ori aceste mărci neavînd în deajunsu gumă au putut să privească numai aceste scrisori" (be. 181).

SCHIMBAREA PROCEDEULUI DE OBLITERARE

Odată cu sesizările din octombrie 1859 cu privire la „reutilizarea mărcilor stricate", Cerchez recurge la un procedeu recomandat de Direcţie cu un an în urmă, cu circulara 2030 din 19 august 1858, pct. 3 : „...parte din scrisori deşi au lipite mărcele cuvinite, însă fără să fie puse peceţile mărce (ştampilele B1) şi giumătatea francului (ştampila F52. FRANKO. chirilic) ca în urmare să nu mai poată rămîne mijloc încă de a lor validitate" (ab. 616) [4]. Punerea în practică la expediţia Iaşi a „uitatului procedeu" a adus repede rezultatul scontat, după cum reiese din referatul Manovarda-Cerchez din 26 octombrie 1859 : „În urma necuviinţelor dezbătute asupra birourile de Berlad, Botoşani, Roman şi Bacău s-a văzut din acelea francate de aice... (şi la Bîrlad) s-a con-

[4] *Dispoziţia direcţiei din august 1858 se pare că a murit în faşă. Nu cunoaştem utilizarea ştampilei F52. FRANKO, chirilic pentru anularea mărcilor moldovene emisiunea întîi. La emisiunea a doua ştampila franco s-a utilizat doar de către birourile Cahul şi Ismail şi numai în perioada 1 noiembrie 1852 — 27 aprilie 1859, din lipsă de ştampile de zi ; de asemenea, a existat şi la Bolgrad (inventarul predare-primire N. Kirano I. Geaţă (bf. 151), dar aceasta nu a fost întîlnită pînă acum.*

prin falsificarea mărcelor lipite pe scrisorile ce se trimit, jos iscălitul, pînă la o măsură ce se va aplicarisi de guvern, au venit a contramarca marcele ce se întrebuinţează aice, cu pecetea FRANKO. În zadar (expeditorul de Bîrlad) văzu că acest chip s-au trecut a se stabili şi s-ar sfîi de nevinovăţie, căci cu poşta de 24/10 sosită de la Bîrlad s-au găsit o scrisoare cu adresa Grigore Sutzo, a cărei marcă

tramarcat" (reştampilat), falsificare care nu mai lasă nici un dubiu directorului şi jos iscălitului instructor actual (be. 120).

Între timp, expediţia din Iaşi preconizează îmbunătăţirea procedeului de obliterare a mărcilor cu noi ştampile franco. Crochiurile prevedeau de data aceasta forme şi dimensiuni diferite, cu text în litere latine, avînd în partea de sus cuvîntul FRANCO în caractere anticva (excepţie Iaşi), şi dedesubt, sub o linie despărţitoare, numele localităţii în caractere egiptiene. Pentru omologarea inovaţiei se comandă, la Jamcu Pecetaru (singurul gravor din Iaşi), un ştemplu model, destinat pentru serviciul expediţiei scrisorilor : formă ovală (25/18 mm) cu cadrul dublat, avînd în exergă, în jumătatea superioară, cuvîntul FRANCO şi în partea de jos JASSY iar ca ornament două steluţe cu cîte şase raze. Este ceea ce denumim azi B3. FRANCO JASSY, mică.

La 23 noiembrie 1859 se depune direcţiei referatul Manovarda-Cerchez, prin care se arată calităţile şi avantajele scontate cu utilizarea noilor ştempluri. Pe referat se lipeşte o marcă de 40 PARALE, care se obliterează cu ştampila FRANCO JASSY, jumătate pe marcă şi jumătate pe hîrtie : „Urmare sesizării onor. Direcţiei a Poştelor prin mai multe referate despre dezlipirea mărcilor de pe scrisori, care au dat ocazie a se plăti îndoit francul, iar pe de alta că acele marci să mai stea şi pe alte scrisori, jos iscălitul s-a îndrumat a înlătura contra-marcarea (reştampilarea) scrisorilor cu ştampila biroului (pe) care nu figurează alt (ceva) decît data zilei şi au introdus un sigiliu cu eticheta FRANCO. Această măsură s-a nimerit acum a îngădui ca un exces în orice privire, pentru că, pe de o parte figurează pe marcă, de la care birou s-a lipit pe scrisoare, iar pe de alta, că dezlipind marca, rămîne pe scrisoare literele (din jumătatea) francului ; nici marca nu se mai poate întrebuinţa, nici adresantul nu mai poate fi apucat ca să mai plătească portul. Modul acesta este arătat mai jos prin lipirea unei mărci de 40 parale şi anulată cu ştampila FRANCO JASSY". În final se arată : „costul de 5 lei să binevoiască (direcţia să aprobe) a se slobozi pentru sigiliul arătat al Jaşului, la cursul pieţii, precum de a fi scăzut (biroul expediţiei) şi de marca de 40 parale". (be. 237).

Pe acest referat, directorul pune rezoluţia : „25 nov. 1859. Avîndu-se în vedere de către cameră (direcţie) modul adoptat de către expeditorul central, se va refera costul unor asemenea (ştempluri) spre a se mijloci, încuviinţarea lor" [5], iar după 5 zile, obţinîndu-se oferta pecetarului, urmează a doua rezoluţie : „30 noembrie 1859. Se va mijloci pe lîngă Departam. de finans încuviinţarea a 20 ştempluri după tocmeala făcută de 6 lei unul. Director, C. Magistan".

→

LITERATURĂ FILATELICĂ

Catalogul LIPSIA 1983 — Completări şi rectificări : America (Ed. Transpress, Berlin)

Editura „Transpress" a publicat şi completările şi rectificările la capitolul „America" al catalogului permanent „Lipsia".

Ca de obicei, suplimentul cuprinde paginile de completare, cu înregistrarea emisiunilor apărute pînă în 1981 (cu reproducerea şi descrierea mărcilor, însă fără indicare de cote) şi, separat, paginile cu cotările respective. Sistemul de clasare permanentă permite intercalarea paginilor la locul cuvenit, respectiv completarea şi ţinerea la curent a catalogului.

Suplimentul poate fi consultat la Biblioteca centrală a A.F.R.

LIPSIA FARBKATALOG DDR 1983 (Lipsia, Catalog în culori R.D.G. 1983) Ed. Transpress, Berlin ; 192 pag.)

Volumul prezintă, într-o formă atractivă, mărcile din ţara prietenă şi constituie un puternic imbold la colecţionarea lor.

Cotele reflectă situaţia la zi, pe piaţa filatelică din R.D.G. (valori de schimb). Din punct de vedere redacţional, noul catalog cuprinde aceleaşi elemente informative ca şi precedentele ediţii, oferind şi colecţionarilor tematicieni o seamă de informaţii asupra subiectelor mărcilor.

Salutăm succesul editorial al noului catalog, care este primit cu plăcere şi simpatie de iubitorii mărcilor din R.D.G. din lumea întreagă. Catalogul poate fi consultat la Biblioteca centrală a AFR.

Theodore Giannitsis : IS THIS THE FIRST STAMP OF THE WORLD ? Este aceasta prima marcă din lume ? — Atena, 31 pag.

Emisiunea britanică „Penny black" este îndeobşte considerată ca fiind prima marcă adezivă din lume. Şi totuşi, de zeci de ani, lumea filatelică este antrenată în serioase discuţii, dacă acest calificativ nu ar trebui, eventual, transpus asupra unei figurine adezive de 40 lepta, apărută în Grecia în 1831. Despre o circulaţie poştală a acestei figurine au lipsit documentaţii pînă ce, în 1912, a apărut la Paris o scrisoare expediată la 17 iunie 1848 din Pireu la Halkis, purtînd ştampila poştală de plecare din Pireu şi pe cea de tranzit din Atena. Pe verso, era lipită una din figurinele sus-amintite. Din acel moment s-au născut discuţii aprinse dacă ea reprezenta de fapt o marcă adezivă, servind la plata anticipată a taxei poştale, la expediere. Dacă s-ar putea adeveri această susţinere, am avea de-a face cu o devansare a apariţiei mărcilor poştale cu nouă ani înainte de „Penny black".

Cei mai autorizaţi cercetători ai istoriei poştale elene s-au antrenat în discuţie, unii susţinînd că avem într-adevăr de-a face cu o marcă de francare, alţii că ar fi vorba numai de o vinietă de binefacere, destinată colectării de fonduri în folosul refugiaţilor din Creta. Un punct slab în argumentarea caracterului ei poştal îl constituie faptul că singurul exemplar întîlnit, pînă în prezent, apare pe o scrisoare trecută prin poştă abia 17 ani după punerea în circulaţie. Restul exemplarelor cunoscute (foarte puţine la număr) sînt toate neuzate.

Autorul lucrării recapitulează cu grijă toate opiniile formulate în lucrări, în presa filatelică sau în discuţii publice de numele cele mai prestigioase ale filateliei şi istoriei poştale greceşti. Deşi înclină personal spre recunoaşterea caracterului de marcă de francare (şi nu de vinietă de binefacere), şi prezintă cititorului argumentele pro şi contra ce s-au succedat în discuţiile de pînă acum, lasă fiecăruia posibilitatea de a trage concluziile.

→

În aceeaşi zi, Direcţia poştelor intervine la Ministerul de finanţe (raportul 3167) arătînd în preambul motivele care au determinat direcţia de a găsi „chipul cel mai nimerit... pentru stîrpirea abuzurilor" şi cere „cu respect onorab. Minister să binevoiască a da ordin de încuviinţare" pentru facerea unui număr de 20 de ştempluri franco, cu intitularea fiecărui birou şi fiecare ştampilă cu o deosebită formă (be 238, va. 204).

S-au socotit iniţial cîte două ştempluri pentru Iaşi şi Galaţi (respectiv primul pentru scrisori şi al doilea pentru gropuri) şi cîte unul pentru restul de 17 birouri distrituale şi de tîrguri (Mihăileni, Neamţ şi Ocna), în total 21 ştempluri [5]).

Aprobarea ştemplurilor se face cunoscută Direcţiei poştelor cu nr. 13665 din 7 decembrie 1859, arătîndu-se în încheiere : „Ministerul, ca o măsură pentru păzirea cu strictete a regulilor statornicite şi împiedecarea de a se aluneca abuzul, aprobă facerea citatelor ştempluri. Ministru de finans, M. K. Bălan, şef secţie M. Figa". (bc. 251). Pe acest ordin se află dispoziţia directorului poştelor : „14 decembrie 1859. Pe de o parte se va da ordin casieriei a se plăti suma de 120 lei costul pieţii celui ce-au făcut asemenea ştempluri, iar pe de alta se va trimite prin circulare pe la toate birourile, dîndu-li-se lămuriri de urmarea întrebuinţării C. Magistan".

Din rezoluţia directorului reiese că la 14 decembrie 1859 ştemplurile B3. FRANCO erau confecţionate şi depuse la direcţie, ordonîndu-se plata lor. La rîndul ei, Direcţia poştelor, cu circulara 3769 din 16 decembrie 1859, se adresează „la toate birourile de expediţie din ţară" :

„Pentru stîrpirea abuzurilor ce s-au dezvelit pe la unele din birouri cu dezlipirea marcelor de pe scrisori, Direcţia formînd un număr de ştempluri, pentru fiecare cu osebită formulă un asemenea ştemplu se trimite şi acestui birou, ca să se pună pe fiecare după exemplul acelcia cu dată, adică giumătate pe marcă şi giumătate pe scrisoare, puind asemenea şi ştemplul cu data zilei pe fiecare scrisoare (pornită) şi sosită. Director. C. Magistan" (be. 252).

Prima confirmare de primire o face Bolgrad (20 decembrie) şi ultima Dorohoi (25 decembrie). Se socoteşte prima zi : 23 noiembrie 1859 pentru B3. FRANCO-JASSY mică, 14 decembrie pentru FRANCO-JASSY, mare, şi 16 decembrie 1859 pentru restul de 19 ştempluri. Afară de aceste 21 ştempluri B3. FRANCO altele nu s-au mai atestat (fig. 3).

În încheiere, arătăm că măsura de anulare a mărcilor moldovene cu noile ştampile B3. FRANCO a avut eficienţa scontată atîta timp cît s-au respectat recomandările de aplicare. Astfel chiar din anul următor (1860) s-au încercat dezlipiri şi reutilizări de mărci obliterate cu aceste ştampile, dar datorită faptului că rămîneau părţi prea vizibile din amprente, culpabilitatea era uşor de descoperit. Avem cazuri, de data aceasta petrecute între „birourile de afară" şi semnalate direcţiei. Relevant este raportul nr. 7 din 6 ianuarie 1861 cu care Biroul poştal Fălticeni sesizează :

„De mai multe ori s-au arătat la acest birou (în 1860 n.n.) negustori cu tînguire, că ei plătind scrisorile aice, (sosind) la biroul de Peatra li se iau din nou plata cîte un leu şi deşi nu se crede asemenea urmare, însă acum un negustor au înfăţoşat una din scrisorile sale trimise la Peatra, care observîndu-se, s-au văzut că marca avută s-au luat, căci se cunoaşte cleiul pe ea, cu capetele pecetei de FRANCO FOLTICENII şi în mijloc stă ştampila zilei pusă de PEATRA" (d. 8).

Este posibil ca în afară de aceste şase birouri poştale să mai fi existat şi altele, care să fi „falsificat" mărcile moldovene din a doua emisiune. Un lucru este cert atestat de documente de arhivă : începînd din 26 iunie 1862, odată cu introducerea noilor mărci „Principatele Unite", cu valabilitate pe tot cuprinsul ţării, se revine la obliterarea obişnuită cu ştampile rotunde de zi, fapt ce a dat posibilitatea extinderii procedeului de reutilizare a mărcilor în dauna poştei...

Dar, oprindu-ne deocamdată aici, avem totuşi de reţinut importantul reviriment : din aceste „iregularităţi sporadice", peste vremi umbrite şi uitate, au rămas ca replică, înfruntînd vicisitudinile, puţine mărturii, doar cîteva din „infamele corpuri delicte", azi preţioase documente de istorie poştală, spectaculoase şi valoroase piese filatelice.

Ing. Kiriac DRAGOMIR

---

[5]) *Se poate considera că, odată cu raportul Manovarda-Cerchez din 23 noiembrie 1859, biroul central a procedat şi la comanda celor 20 ştempluri, la 11 decembrie pecetarul primind plata executării lor.*

[6]) *Se dezleagă acum şi enigma comenzii de 20 ştempluri, cînd în realitate avem 21. Aceasta se datoreşte faptului că unul din cele două ştempluri prevăzute pentru Iaşi, şi anume B3 FRANCO-JASSY, mică, pentru expediţia scrisorilor a fost realizat, după cum am văzut, la 23 noiembrie 1859 şi numai al doilea, B2. FRANCO-JASSY, mare, al expediţiei de gropuri (casierie) a fost cuprins în comanda de 20 ştempluri.*

Bibliografie :

Arhivele Statului Bucureşti fondul Poşta Moldovei (ASB, PM.). Dosare din a) 1858 : *a. 1014, aa. 1016, ab. 1040, ac. 1051, ad. 1054, ae. 1062, af. 1064, ag. 1066, ah. 1067* ; b) 1859 : *b. 866, ba. 869, bb. 870, bc. 871, bd. 878, be. 880, bf. 887, bg. 969* ; c) 1860 : *c. 511, ca. 530, cb. 558* ; d) 1861 : *d. 411, da. 511* ; e) 1862 : *e. 249. Idem, fondul Visteria Moldovei (ASB. VM) : dosarele din* v) 1859 : *v. 413, va. 415, vb. 485, vd. 487. Ex. de prescurtări : ASB.PM. dos. 880/1859, fila 255 = (be. 255)*

Filatelia 1983/nr.10.

ISTORIE POȘTALĂ

PREDEAL

— PRIMUL BIROU DE POȘTĂ, PRIMA ȘTAMPILĂ (1855) —

Călătorul de azi, străbătînd încîntătoarea Vale a Prahovei, nu mai este temerarul de altădată care, coborînd din olac la Cîmpina (ultima stație a drumului de poștă București-Ploiești), urma să stăruie cu strașnică tocmeală la cărăușia chirigiilor din partea locului, spre a-și continua drumeția spre Transilvania. Călare sau cu căruciora de munte, înfrunta pe scurtături urcușul spre cumpăna Carpaților, cînd pe drumeaguri șerpuite și șleauri schimbătoare, cînd prin vaduri mereu bolovănite de vituri, ca de la Predeal să pogoare prăpăstios la Timiș și de aici, curățit cu zăbavă carantinească, spre Brașov.

Primul document de arhivă care atestă punerea la cale a unui serviciu de poștă între Cîmpina și Predeal este raportul nr. 744 din 15 decembrie 1852, prin care „Comandirul punctului Predeal" arată : „...Cu ocazia mutării punctului de la Breaza, neavînd aici un mijloc de a putea transmite hîrtiile de expediție în primirea subcîrmuirii Plaiului Prahova, ca de acolo să se înainteze după adresă... rugăm a se face cinstită punerea la cale" (v. bibliogr. : n. 866). Cu ocazia ocupației din timpul războiului Crimeii, interese militare au impus, printre altele, și noi stații de poștă pentru prelungirea unor drumuri de legătură cu Banatul și Transilvania. În acest context se înscrie și actul de naștere al biroului poștal Predeal. Jurnalul din 31 august 1854 al Sfatului Administrativ (Consiliul de miniștri) al Țării Românești hotărăște înființarea a încă trei stații de poștă la Comarnic, Sinaia și Predeal, întregind astfel „Drumul Brașovului" : *„Astăzi, marți 31 august 1854, luîndu-se în băgare de seamă de către Sfatul Administrativ extraordinar al Țării, cuprinderea notei Excelenței Sale comandantul K. K. Korpos de Armie din Banat, locotenent general Conte Coronini, sub no. 29, îndreptată Excelenței Sale prezidentul acestui Sfat, prin care arată că anevoința și întîrzierea ce întîmpină cu expedierea deselor depeșe de corespondență de la București la Brașov, cere înființarea, cît mai nezăbovit, a trei stații de poștă și anume, la Comarnicul de Jos, Sinaia și Predealu de la granița românească.*

Sfatul, în îndeplinirea acestei cereri pentru întîmpinarea trebuinței ce se ivește de a se înlesni comunicarea poștală pe acel drum, chibzuind, hotărăște ca Departamentul din Lăuntru să ia îndată măsurile cuviincioase, de a se înființa vremelnicește aceste stații poștale cu cîte 16 cai fiecare, cu surugii, cărucioare, tacîmurile și toate celelalte trebuincioase, pe deplin, care însărcinare, pentru mai multă înlesnire și grăbnicie, se va da către Cinst. Departament din Lăuntru, prin cîrmuirea locului asupra locuitorilor țărani din partea locului a căror meserie este chiar aceasta de a fi chirigii, *și pentru a lor despăgubire, osebit de banii progoanelor, ce se vor lua după olacele ce vor face cu caii lor, li se va slobozi de către guvern și lei 234 de fiecare cal pe an, cît adică se plătește și contracciului drumului Ploiești* [1]), *răspunzîndu-li-se pomenita plată treptat și cu analogie, numai pe cîtă vreme va fi trebuința a se ține aceste poști, fără a li se face nici un fel de vre-o altă despăgubire sau îndeplinire de către stat.*

Dispozițiile acestui jurnal se vor aduce de îndată la întocmai îndeplinire prin Cinst. Departament din Lăuntru" (iscălit) : K. Kantacuzino, Năsturel K. Herescu, Iancu Filipescu, Ion Slătineanu, Ioan A. Filipescu, Ioan Oteteleșanu, Ioan K. Kantacuzino". (v. bibliogr. : c. 2)

Vremelnicește, cum arată jurnalul, activitatea „săteștii ținerii de poște" a început, scriptic, la 1 septembrie 1854. Și, ca prolog de amploare, cîteva zile mai tîrziu, poșta Predeal primește botezul focului rînduit de cîrmuire, „de a pune la dispoziția supracomandantului armatei a 3-a și a 4-a, Ex. Sa general campestru de artilerie baron de Hess un număr de 32 cai sătești cu surugii și toate tacîmurile[4] lor pe deplin, pentru patru trăsuri cu care Ex. Sa vine prin vama Timiș la punctul Predeal, avîndu-se deosebită îngrijire ca să nu se întîmpine împiedicare sau nemulțumire în această călătorie". (v. bibliogr. : p. 310). De asemenea, elocvente sînt și progoanele pe 5 luni (1 sept. 1854—31 ian. 1855) plătite, în contul statului casei poștelor și K.K. Agenție. Exemplificăm „Socoteala de olacele făcute de locuitorii ce țin caii lor la poștele Comarnicu, Sinaia și Predealu pe lunile noiembrie-decembrie 1854", care conțin 9 menziluri (formulare de transport) în valoare de 288 lei. Reținem menzilul No. 1538 (fig. 1) din 31 sept. 1854, prin care s-a transportat o ștafetă ; citim : *„Alăturat aci ștafeta No. 686 al Cinst. Agenții către Cinst. Direcții (a) Karantinii, la Timiș, fiind foarte grabnică și de neapărată trebuință să se trimiată din fiecare poștă cu într-adins surugiu și în soroc legiuit ; să fie trimis progonul în socoteala Cinst. Agenții".* Menzilul poartă pe verso atestarea de primire : „Staffeta cu No. 686 s-au primit în Karantina Timeșului prin Postașu Wasille, aicia. Popp". (c. 40). Este de remarcat „sigiliu cu pene" (de porumbel...) aplicat în ceară, întărind textul „Foarte grabnică, grabnică", ceea ce-i conferă sigiliului un statut de expediție poștală.

Previzoratul „olacelor sătești" se încheie la 31 ianuarie 1855. Între timp, Departamentul din Năuntru ia măsură de intrare în legalitate : „Să se arenduiască poștele Comarnicu, Sinaia și Predealu, prin licitație publică..." și cum la ultima strigare poștele au fost cîștigate de aceiași „țiitori de mai înainte", Departamentul cere ca **să se încheie imediat contractele,** pe considerentele, citez : **„de vreme ce și numiții țărani sînt deopotrivă contraccii ca toți ceilalți antreprenori de poști ai Țării, cu aceleași îndatoriri și drepturi.** Pentru nămestii s-au luat cuviincioasele dispoziții pentru a lor înființare de către cîrmuire". Pt. Sef Departament din Năuntru, N. Kretzulescu. Contractul de antrepriză s-a încheiat în colectiv **„pe termenul de 1 Februarie 1855 — 1 August 1856, cu Nicolae Oprea, Ion Oprea Cojocaru, Dinu Dobre, Ion Dumitru Șovăială și Gheorghe Ion Frățilă, țărani din satul Breaza, cei ce s-au aflat însărcinați cu ținerea lor [...] care licitație, întărindu-se cu luminatul Ofis al Măriei Sale prea înălțatul Domn sub No. 330, Departamentul grăbește de a aduce aceasta la cunoștința Direcției și-i scrie să aibă deosebită grijă ca să ție numiții întotdeauna poștile lor în desăvîrșita lor stare după condițiile contractuale"** [2]) (v. bibliogr. : c. 12).

Este de la sine înțeleasă semnificația acestui act : pentru prima dată în istoria poștei române, „țărani de rînd, fără avere, fără chezășie, fără știință de carte" pătrund în administrația de stat, ca „contraccii ai cîrmuirii", pînă atunci, prin tradiție, aceasta fiind apanajul unor cercuri privilegiate.

Legarea prin contract de antrepriză a țăranilor prahoveni a fost impusă și de alte împrejurări. Astfel, încă din decembrie 1854, Austria cere și obține înființarea de curse poștale românești între București-Brașov și Craiova-Orșova, care să transporte și curierul austriac. Cu privire la drumul Brașovului, poșta română, ca o replică, ia măsuri de prestigiu și înființează la rîndul ei „curierul românesc" [3]) care, în paralel cu „curierul austriac", să continue serviciul poștal român prin cele două drumuri de atunci : București-Ploiești (Cîmpina), în antrepriza contracciului Scarlat Bărcănescu, și drumul Cîmpina-Brașov în antrepriza contracciilor țărani. Avem, din ianuarie 1855, ștampila

Fig. 1 — Menzilul primei ștafete trecută prin biroul poștal Predeal cu destinația „Carantina Timiș" (31 sept. 1854)

→

[1]) „Drumul Ploieștilor" *(pînă la Cîmpina) a fost vîndut la mezat pe cinci ani (1851/1856) lui Scarlat Bărcănescu (f. 23).*

[2]) „Kondițiile Poștelor din Principatul Țării Românești, *începîndu-se de la 1-iu August 1851 pînă la anul 1856. București 1851. Tipărite la serdarul Zaharia Karkaleki, tipografu Statului" (m 49—64).*

3) La Predeal, serviciul de curier îl deține însuși contracciul Dinu Petre, în același timp și căpitanul stației ! Tot dintre contraccii erau căpitani, la Comarnic — Neculae Oprea, și la Sinaia — Ion Cojocaru ; ceilalți doi contraccii erau ceauși (c 83).

(negativă) „KURIERUL RUMANESK“ [4]) aplicată pe documente și expediții poștale ale rutei București-Ploiești-Brașov (fig. 2). În acest context intră și obligația țăranilor contraccii de a înființa la „schela Predeal“ un birou poștal cu serviciu de expediție și serviciu de călători „cu local corespunzător, personal instruit, condici șnuruite pentru înscrierea podorojeniilor și menzilurilor, condica curierului într-adins purtător al genții cu grupuri și expedițiа stăpînirii și a particularilor etc., precum și toate uneltele trebuitoare (cîntare de scrisori și pachete, ștampila cu data zilei, toate cu întreg tacîmul lor)“.

Fig. 2 — Ștampila sigilară „Curierul Românesc“ a drumului București-Ploiești-Brașov (1 ian. 1855 — 1 mai 1862)

Oprindu-ne în mod expres la obligația folosirii ștampilei cu dată, hotărîtă de ocîrmuire încă din 16 decembrie 1852 (m. 873), reținem unele aspecte atestate de documente de arhivă. În primul rînd, avem raportul nr. 1 din 30 martie 1855 trimis de

„Contraccii poștelor Comarnic, Sinaia și Predeal, către Onorab. Direcție a Poștelor, București (v. bibliogr. : c. 69) ; *Porunca onorab. Direcții cu No. 7203 din martie 22 s-a priimit de către subsemnații, a căreia cuprindere am înțeles-o și vom fi întocmai următori... iar pentru tembru, ne rugăm de onor. Direcție ca să-l facă în socoteala noastră și (să) ni-l trimită cît se va putea mai în grabă [...]“*

Drept urmare, are loc adresa 7583 din 17 mai 1855 a Direcției poștelor, prin care se consemnează execuția și dotarea poștei Predeal cu **prima ștampilă de expediție** (c 62) : *„Contracciilor Poștelor Comarnicu, Sinaia și Predealu Asemănat cererii ce ați făcut prin raportul No. 1, s-a executat de meșterul pecetar* [5]) *timbrul cu slovele lunelor de peste an și cifrele numărului zilelor, ce urmează ca să le puneți pe scrisorile ce se primescu la punctul Predealu, ca să se expeduieze la Ploiești și București, precum și pe cele ce le primiți de aici ca să se expedieze la Timiș, ca prin acest mijloc să să poată cunoaște zilele ce au mijlocit pînă a sosi scrisorile de la punctul pornirilor pînă la punctul unde sînt adresate. Toate acestea vi se trimit într-o cutie de tinichea, în care se află uneltele trebuincioase întru acestea, împreună cu sticluța cu cerneală albastră. Și ca să se poată pătrunde și de urmare cu trebuința, va merge unul din dv. la căpitanul Poștii Ploiești, ca să-i arate cu deslușire cum are să întrebuințeze această mașină. Iar acum, de primire și urmare întocmai să raportați Direcției, trimițînd totodată și galbeni patru în aur, și șapte sfanți, prețul obiectelor de mai sus, spre a se da fabricantului lor. Director, M. Penescu“.*

Conținutul acestui document este foarte important pentru istoria poștală. Pentru prima dată se atestă documentar unele aspecte inedite, din care subliniem cu precădere : a. Formalitățile greoaie și durata mare de livrare a ștampilei : b. Livrarea pieselor mobile : 12 texte pentru luni (primele trei litere) și separat 31 cifre pentru zile ; c. Instructajul de utilizarea „complicată“ a pieselor mobile și fixarea lor în „mașină“ (cu cheia-șurub) ; d. Culoarea tușului, **albastru** (corect albastru-verzui), furnizat tot de gravor ; e. Prețul foarte mare, cca 150 lei (atunci salariul lunar pentru trei factori poștali ai Direcției !), plătit în monedă aur meșterului pecetar din București ; f. Ștampila, denumită atunci „timbru“, deși servea pentru serviciul expediției sub autoritatea statului (Direcției poștelor), era proprietate a antreprizei, ca obiect plătit din fond propriu și utilizat la poșta din concesiunea sa. Aceste „ștampile de antrepriză“ se deosebeau de „ștampilele căpitanilor de poștă“, care, fiind de natură strict personală, nu aveau caracter poștal, fiind cu totul altceva ; g. Ștampila de antrepriză se schimba la terminarea cincinalului, dacă „drumul“ era cumpărat de alt contraceiu și dacă acesta nu-l răscumpăra de la predecesor.

Ștampila prefilatelică Predeal, atestată acum documentar, am descoperit-o recent (29 iunie 1983) în fondul arhivistic (t.4), ca o răsplată a îndelungatei perseverențe, că **ea trebuie găsită !** Are data de 9 MAI (1855, inversată, ziua recepției). Este aplicată cu tuș albastru-verzui. Cu elementele ei componente clare, ea constituie un admirabil exemplar de referință.

Caracteristici. Ștampila P55. PREDEAL, ovală (30,5/19,5 mm), în chenar simplu. Textul : la marginea spațiului superior „POȘTIA PREDEALU“, în chirilice majuscule și în centru, data, pe două rînduri, sus — luna (primele trei litere urmate de punct) și jos — ziua (în cifre arabe, fără fracție). Ca ornament, în partea inferioară, două frunze (fiecare cu cîte 11 foliole oblong-lanceolate) legate cu o fundă.

Originală ca formă și compoziție [6]) consider că este, în felul ei, cea mai rară și valoroasă ștampilă prefilatelică datată. Faptul se poate explica pe multiple considerente, din care apreciem : a. Timpul foarte strîns, posibil, de utilizare (17 mai 1855 — 1 august 1856), cea mai scurtă viabilitate a unei ștampile prefilatelice ; b. Corespondența particulară ca inexistentă la Predeal, știut fiind că ștampila datată își justifica rostul utilizării ei în primul rînd la expedierea scrisorilor particulare, plătite, foarte rar, pe scrisorile oficiale ; c. Tranzit redus de trimiteri prin poșta română, poșta austriacă fiind preferată pentru trimiteri externe ; geanta austriacă trecea prin poșta Predeal sigilată (de K. K. Agentie București sau de poșta din Brașov) ; d. Este de luat în seamă și faptul că Dinu Dobre (contracciu), căpitanul biroului poștal Predeal, a dispus doar temporar de personal-expeditor „știutor de carte“.

Tot în premieră arătăm că, începînd de la 1 mai 1862, (stabilindu-se pe tot cuprinsul României monopolul de stat asupra poștei de scrisori) biroul Predeal se încadrează în noua organizare, fiind înzestrat cu „toate cele necesare unui serviciu modern de expediție“. În perioada clasică de zece ani (1862—1872), Predealul primește patru categorii de ștampile obliterante : „S“ (1 mai 1862), „GR“ (11 februarie 1865), „T“ (1 aprilie 1869) și „D“ (1 octombrie 1871). La rîndul lor, și aceste ștampile sînt foarte rare și valoroase piese filatelice, îndeosebi pe scrisori francate. [7])

În încheiere, drept omagiu, să ne oprim o clipă la admirabila atestare imortalizată în documentele de arhivă tezaurizate peste cinci pătrare de veac : contracci țărani chirigii din Breaza, întemeietorii drumului de poște de pe Valea Prahovei, Drumului Brașovului și al Biroului poștal Predeal, în scurta dar admirabila lor activitate, au respectat cu nestrămutare, în tot timpul contractului cu cîrmuirea, pînă la sorocul lui, orînduielile hotărîte asupra olacelor, curierilor, gropurilor cu bani, ale expedițiilor și ale ștafetelor, după regulile întocmite prin condiții, cu purtări cinstite și liniștite către acei ce s-au înfățișat la dînșii cu asemenea trebuințe, fără a face împiedicare cuiva. De asemenea, au îndeplinit fără nici o zăticnire, toate dispozițiile Direcției Poștelor, chiar și în cazuri de grea cumpănă [8]).

Și totuși... La 1 august 1856, la noua licitație de arendare a poștelor țării pe următorii cinci ani, „bravii țărani“ au

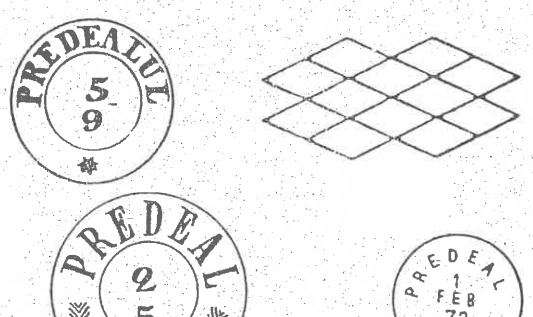

Fig. 3 — Ștampilele obliterante clasice ale biroului poștal Predeal (S/1862, GR2/1865, T/1869, D/1871)

socotit să nu meargă mai departe de cum puteau să-i învoiască împrejurările în care au fost prinși ; s-au supus soartei de atunci a celor mici și, astfel, privilegiatul Ion Brezeanu a reușit să obțină concesiunea întregului traseu București — Brașov, cu obligația expresă de a organiza un serviciu de diligențe, de mult proiectat [9]) : „romanțatele diligențe“, care aveau să anticipeze grandioasele realizări tehnice de mai tîrziu — mijloacele moderne din zilele noastre.

Ing. Kiriac DRAGOMIR

Bibliografie

ARHIVELE STATULUI BUCUREȘTI, fondul Direcția Poștelor, dosare : a) 17/1853 vol. I, b) 14/1854, c) 15/1854, d) 3/1855, e) 10/1855, f) 7/1856, g) 10/1856, h) 3/1858 ; Fondul Vornicia din Năuntru, dosare : j) 802/1847, k) 1633/1850 vol. I, m) idem. vol. II, n) idem, vol. III, p) idem, vol. VIII, r) vol. X, s) 1291/1852 vol. I—X, t) 18 I/1855.

Exemplu de abreviere : Arhivele Statului București, fondul Direcția poștelor, dosar 15/1854 fila 62 = c. 62.

4) Sigiliu oval (30/26,5 mm). În emblemă, „căruța poștei“ trasă de patru cai cu un surugiu călare, transportînd drumețul, pe un șleau de munte. Utilizat ca ștampilă și pecete de antrepriza drumului Ploiești, la stația Ploiești (căpitan G. Dumitrescu, e 186), precum și pentru corespondența stațiilor afiliate, Două Cîrciumi și Cîmpina (d 20). Data cea mai timpurie : 3 feb. 1855, și cea mai tîrzie : 3 dec. 1861.

5) Gravor principal Menahem Carniol, avînd contract din 1853 cu Departamentul de Interne, pentru sigilii de cîrmuiri, subcîrmuiri și sătești.

6) Pentru similitudine, vezi și ștampila A 6. BUCUREȘTI (Gr. Racoviceanu, Ștampilele poștale folosite în Țările Române, pag. 31).

(continuarea notelor de subsol în pag. 8.)

ÎNCOTRO SE ÎNDREAPTĂ TEMATICA?

— Reflecții după expoziția „Tembal '83" —

Beneficiind de invitația Grupării tematice F.I.P. — „Vehicule motorizate", am avut posibilitatea de a vizita, în perioada 21—25 mai a.c., Expoziția de filatelie tematică TEMBAL iar, prin discuțiile avute cu o serie de colecționari și personalități filatelice, să particip la un util schimb de păreri privind locul și tendințele actuale ale colecțiilor tematice.

Pornind de la modul în care a fost organizată expoziția, trebuie să facem mențiunea că a fost una din puținele manifestări expoziționale pentru finanțarea căreia nu s-au emis în mod special mărci sau colițe cu supratxă. Ca atare, taxele suportate de cei care doreau să expună au fost destul de ridicate.

As dori, totuși, să prezint unele aspecte importante care s-au desprins din vizionarea exponatelor, precum și din discuțiile purtate pe marginea lor. Colecțiile cu aceeași tematică fiind grupate alături, munca juriului a fost înlesnită și a dat posibilitatea vizitatorilor să compare diferențele între materialul expus și concepția de prezentare. În privința temelor abordate, trebuie să subliniem că, pe lîngă cele de largă circulație — floră, faună, pictură, sport —, au fost expuse și nuîneroase teme originale, mult apreciate de public și de cunoscătorii vieții filatelice. Vom menționa aici numai cîteva : „Bicicleta" (Sole Frederick Brian) ; „Istoria expozițiilor filatelice" (Witkowski Jan) : „Catastrofe naturale" (Ross Neil) ; „Bărbi și mustăți" (Brackmann Marc) ; „Istoria ceramicii și a porțelanului" (Dr. Molnar Laszlo) ; „Vestul sălbatic" (Droste Patrick, grupa 16—18 ani) etc.

La majoritatea colecțiilor expuse, trebuie relevată prezența de piese filatelice vechi sau chiar foarte vechi. Astfel, un exponat cu tema „Floră", care aspiră la o medalie, trebuie să cuprindă neapărat ștampile prefilatelice, mărci anterioare anului 1880, întreguri anterioare anului 1910 și primele francaturi mecanice cu elemente florale utilizate în anii '20. Nu au ce căuta în asemenea colecții mărci tridimensionale (Bhutan) sau tipărite pe folie de aur, remarcă valabilă pentru toate temele abordate. Prezența pieselor vechi este cerută, practic, în toate colecțiile, indiferent de tematica abordată. Chiar exponate cum sînt „Cucerirea spațiului cosmic", „Energia", „Protecția mediului ambiant" trebuie să cuprindă piese dintre cele mai vechi. Colecțiile de „Faună" cuprind ștampilele figurative ale „Postmasters"-ilor din S.U.A., benzi de ziare sau atrag atenția asupra filigranelor reprezentînd animale, utilizate de o serie de administrații poștale.

O serie de probleme mult discutate în cercul filatelistilor nu și-au găsit rezolvarea corespunzătoare pînă în prezent. Dacă în privința inscripționării cele mai multe exponate sînt scrise la mașină, asupra formatului foilor de expunere se discută mult și în continuare. Colecții deosebit de valoroase și apreciate, ca de exemplu, „Aspecte filatelice ale motorizării" (Hans H. Matz), au fost prezentate pe foi de format A4. Și la expozitii de asemenea anvergură se mai puteau întîlni pe aceeași foaie

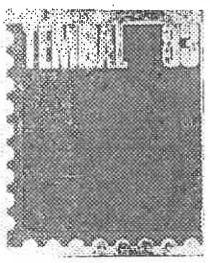

de expunere mărci neuzate și mărci ștampilate. De asemenea, am văzut în colecții decupaje de ștampile figurative fără a fi cel puțin aplicate pe mărci poștale, dar trebuie să subliniem că asemenea cazuri au fost energic dezaprobate.

În multe exponate, plicurile circulate sau întregurile au fost expuse întregi, ceea ce crea impresia unor spații goale. Expunerea „în fereastră" (la noi, de mult timp, uzuală) își face simțită prezența, iar majoritatea colecționarilor cu care am discutat la Basel sînt hotărîți s-o aplice în viitor. Oarecum controversată este utilizarea carnetelor de mărci. Dacă mărcile cu viniete de reclamă sînt mult apreciate, admiterea dopenților de carnet (unele, mai vechi, fiind cu adevărat spectaculoase) a fost primită cu rezervă de mulți filateliști. Se întrevede pericolul ca, pe viitor, acest domeniu să fie exploatat de unele administrații poștale sau chiar persoane particulare avide de cîștiguri, care ar putea produce carnete cu cele mai diferite coperte.

Francatura mecanică a fost prezentă în aproape toate exponatele. Nu s-au văzut însă francaturi fără valori („0,00"). Modul lor de expunere diferă, neutilizîndu-se fereastra, ci fragmentul cu francatură mecanică, decupat, se fixează pe foaie, asemenea mărcilor, sau în colțare. Discutînd, am avut bucuria să constat că mulți au aderat la propunerea noastră ca și acestea să fie prezentate în fereastră ; din păcate, însă, prea puține francaturi vechi s-au păstrat pe plic.

Viu discutat este și modul de prezentare al întregurilor poștale, și anume dacă să fie ștampilate sau nu. Toți acceptă că ideal este un întreg purtînd o ștampilă figurativă în concordanță cu subiectul prezentat pe întreg ; dacă aceasta lipsește, mulți preferă întregurile neuzate, motivînd prin aceea că la vechile cărți poștale (unde partea ilustrată nu depășea înălțimea mărcii) mărcile suferă mult de pe urma ștampilelor, fiind deseori acoperite de acestea. Acest punct de vedere este, evident, valabil numai în astfel de cazuri.

Desigur, multe aspecte sînt interpretate în mod diferit de diversi colecționari. Este însă bine că exponatele nu sînt închistate în tipare fixe, majoritatea colecționarilor încercînd să găsească o cale originală. Este adevărat că, de obicei, juriile nu apreciază aceste căutări la adevărata lor valoare și am auzit des cuvintele „este ușor să fii în juriu, dar mai greu să întocmești un exponat", care conțin un sîmbure de adevăr. Din experiența desprinsă la „Tembal", cred că nu greșesc atrăgînd atenția, în primul rînd, asupra lipsei de material vechi din multe din colecțiile noastre tematice și, în al doilea rînd, asupra temelor alese. Se pare că șanse reale de afirmare au, în prezent, numai colecțiile cu o tematică limitată și strict specializată. Ne-a bucurat să întîlnim în exponate multe piese românești, unele chiar vechi, și în mod deosebit prezența unui exponat — „Centenaire des timbres-postes de Roumanie et ses jubilés" (Kohn-Meyer Marcel, Israel) —, foarte interesant construit și bine documentat. Sperăm, însă, că tematicienii noștri vor ști să se pregătească corespunzător pentru viitoarele confruntări.

Ing. Norbert BLISTYAR
— Bocșa —

La expoziția internațională „Tembal '83", ing. IOAN ȘAHINIAN — din Rm. Vîlcea, a fost distins, în clasa de literatură, cu medalia de bronz pentru lucrarea sa „Construcții de baraje în filatelie".

ISTORIE POȘTALĂ

PREDEAL

(continuare din pag. 7.)

7) Simbolurile ștampilelor aparțin autorului K. Dragomir : P = Prefilatelice, S = cu „Stea", GR = Grătare, T = de „Timp", D = Degetare. Poșta Predeal nu a avut ștampilele obliterante A = cu „Agrafă" și H = ștampila „Mică" (v. CMPR'74 și „Filatelia" nr. 8/1980). De asemenea menționăm dotarea și cu ștampilele auxiliare curente : P.D. și RECOM. (1862), RECOMANDAT, FRANCO, DUPĂ PLECARE (1865) și P.P. (1869).

8) Un exemplu ni-l oferă și executarea poruncii No. 485 din 4 feb. 1855 în legătură cu „o călătorie la Brașov a generalului J. B. Coronini", pentru care s-a ordonanțat pe seama contracciilor : „144 lei și 6 sfanți, progonul celor 40 cai dați de poșta Predeal, la Timiș și Brașov" (b 150).

Trebuie să reținem faptul că în acele timpuri de restriște, condițiile ținerii poștelor erau foarte grele din cauza abuzurilor armatelor de ocupație. Exemplu avem raportul nr. 18 din 3 feb. 1855 al vecinului din Cîmpina : „[...] suferim mari neorînduieli și jafuri de către armata austriecească : au fost arse gardurile și au mîncat finul cu caii lor ; au ținut și fin cîte 20 de oameni în cvartir, care mi-au dat caii poștii din grajd afară și au băgat pe ai dumnealor, caii poștii se prăpădesc cu totul, stînd ziua și noaptea pe asemenea vreme afară iar nu în grajdiul poștii. Al înaltei Direcții plecat servitor, G. G. Măcelaru" (d 11).

9) Prima diligență pe ruta București — Brașov a fost înființată în 1847 de către Franz Kerner „proprietarul așezămîntului de grabnică călătorie din Brașov, unit cu cele din Sibiu-Arad" (f. 1). Diligența austriacă a servit, în principal, interesele oficiale „cezaro-crăiești" (K.K.), mai ales în perioada de ocupație austriacă (1854/56). Cu privire la înființarea primelor diligențe românești pe drumul Brașovului, avem „Înștiințarea din 1858, dată de Ioan Brezeanu pentru deschiderea diligențelor București — Brașov, conform condițiilor Țării" (...) Primul drum : 8 martie 1858 (v. bibliogr. h 24).

Filatelia · 1983/nr.3.

ESEURI NESEMNALATE

Creşterea numărului colecţionarilor de eseuri scoate la iveală, în ultimul timp, o gamă întreagă de eseuri „oficiale", altele retrospective (apărute după emisiunea definitivă), unele particulare (nesupuse vizei administraţiei poştei şi care nu au jucat, poate, nici un rol în alegerea modelului definitiv) şi, în fine, unele viniete fabricate în dauna filateliştilor.

Fără îndoială, este foarte greu acum — după peste un secol de la apariţia primelor eseuri — de a face un tablou complet asupra acestor probe. De aceste greutăţi s-a lovit şi Ed. Cohen, în 1945, cînd a editat prima sa lucrare de sinteză : „Contributions à l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie", menţionînd în prefaţă : „Nu am pretenţia de a fi întocmit o listă completă şi definitivă a eseurilor ; diversitatea elementelor, lipsa aproape completă a documentaţiei şi imposibilitatea de a te baza pe lucrări anterioare

Fig. 1

Fig. 2

impun în viitor ca toţi colecţionarii să-şi dea concursul menţionînd piese nesemnalate sau corectînd erorile survenite în lucrarea mea...".

Acestui apel, de acum patru decenii, consider că este cazul să i se răspundă de către toţi colecţionarii de eseuri, care au găsit în colecţiile lor piese nesemnalate de Cohen sau de alte studii ulterioare, în aşa fel ca materialele semnalate să poată contribui la întocmirea unei noi liste sau catalog, mai actuale şi mai complete, bazate şi pe material arhivistic oficial de care nu s-a dispus în trecut.

Fig. 3

Fig. 4

În acest sens, semnalez cîteva eseuri de mărci porto „Taxă de plată" (emisiunea 1911), de Timbre de Ajutor (emisiunea 1916 : „Tesătoare, Torcătoare, Vultur") şi de Timbre „Taxă de plată — Timbru de Ajutor" (emisiunea 1916).

1. **Taxă de plată :** emisiunea 1911 apare în lucrarea lui Cohen la cap. XL-B fig. 161, sub titlul „probe de culoare", fiind semnalate pentru :

— valoarea de 10 bani, 13 culori şi nuanţe
— valoarea de 31 bani, 10 culori şi nuanţe
— valoarea de 50 bani, 1 negru/roz
— valoarea de 60 bani, 1 negru/roz
— valoarea de 2 lei, 1 negru/roz

cu menţiunea că unele eseuri au pe verso literele PR, sub formă de monogramă (entrelacs), imprimate sec.

La această emisiune, semnalez următoarele :

— În colecţia mea am un bloc de 6 bucăţi din valoarea de 2 bani roşu, pe hîrie albă subţire fără filigran, provenind din ultimele trei rînduri cu margine mare jos ale unei coli de 10 × 10 bucăţi (fig. 4). (În lista lui Cohen nu e menţionată valoarea de 2 bani.)

Ni s-a semnalat — fără a le fi văzut — existenţa unor eseuri tot la valoarea de 2 bani : albastru/verzui şi negru/roz.

— Valoarea de 50 bani albastru, hîrtie albă subţire, bloc de 6, în aceeaşi poziţie ca a blocului de 6 din valoarea de 2 bani roşu (fig. 3).

— Valoarea de 30 bani albastru, hîrtie albă subţire, bloc de 4 (fig. 1).

Dimensiunea eseurilor este de 19 × 25,5 mm. Cele 3 valori (2 bani roşu, 30 bani albastru şi 50 bani albastru) nu figurează în lista cu 26 eseuri TAXĂ DE PLATĂ — ROMÂNIA, emisiunea 1911.

Fig. 5

2. **Timbru de Ajutor :** la emisiunea 1916 — „Tesătoare, Vultur", tipografiate, apare menţionat ca eseu doar desenul Tesătoare sub nr. 150 la cap. XXXVI-C ca „probe de culoare", cu valoarea de 5 bani de culoare albastru/roz şi brun/lila, celelalte două desene, Torcătare şi Vultur, lipsesc.

Am găsit :

— valoarea de 2 lei (Torcătoare) culoare verde, bloc de 4 pe hîrtie albă subţire, fără filigran (fig. 2) ;

— valoarea de 5 lei (Vultur) culoare ocru, ştraif de 3 (fig. 5) ;

— valoarea de 50 lei (Vultur) culoare brun/ocru, pereche verticală (fig. 7).

Toate eseurile au dimensiunea 19 × 24,5 mm faţă de emisiunea definitivă dantelată 18,5 ×25,5 mm. Atît eseurile, cît şi timbrele oficiale au înscris în colţul din stînga, jos, numele gravorului : AUDISIO.

3. **Taxă de plată — Timbru de Ajutor :** emisiunea 1916, pentru taxarea corespondenţei pe care nu s-a aplicat Timbru de Ajutor, apare în listă sub nr. 162 la cap. XL-C, ca „probe de culoare" 5 bani roşu şi 5 bani brun/lila.

Semnalez :

— În colecţie am o pereche (orizontală) cu margine colorată brun/violet (fig. 6), pe hîrtie albă fără filigran. Dimensiunea eseului este 19 × 24,5 mm, avînd înscris numele gravorului AUDISIO în colţul din stînga jos.

Cu toate că eseurile descrise sînt din categoria „timbrelor

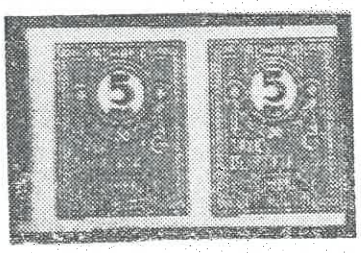

Fig. 6

Fig. 7

de serviciu", existenţa lor dovedeşte preocuparea Direcţiei Poştei de a realiza timbre cît mai frumoase, executînd aceste probe de culoare pe un desen care a rămas definitiv.

Mircea TELEGUŢ
— Timişoara —

Filatelia. 1983 / nr. 9 (328)

MARCOFILIE

FALSIFICAREA UNOR ȘTAMPILE PREFILATELICE DIN PERIOADA 1853—1862

Amploarea pe care a luat-o studiul ștampilelor în paralel cu cel al mărcilor poștale a contribuit la formarea multor colecții cu subiect marcofil, atît pe plan național, cît și internațional.

Solicitarea din ce în ce mai mare a pieselor filatelice necesare colecțiilor specializate avînd ca obiect studiul ștampilelor a tras atenția falsificatorilor. Astfel, pe piața filatelică internă și internațională au apărut periculoase falsuri, de dată relativ recentă, în domeniul ștampilelor fluviale, maritime și feroviare, demascate pe rînd în studiile publicate în revista „Filatelia".

Recent, au fost depistate contrafaceri și în domeniul ștampilelor prefilatelice din Muntenia, a căror sursă pare a fi din orașul Tîrgoviște. Aceste falsuri sînt deosebit de periculoase, datorită bunei lor realizări grafice, motiv pentru care marea majoritate a filateliștilor care nu dispun de un bogat material comparativ, completat și cu cunoștințele filatelice necesare nu vor reuși să le depisteze.

Deși prin datele prezentate în acest articol, fiecare colecționar își va putea face în prealabil o primă verificare a ștampilelor prefilatelice pe care le posedă, sîntem de părere și recomandăm celor din cauză că o expertizare cu competență a tuturor pieselor filatelice pe care le dețin sau pe care vor să le achiziționeze este mai mult decît binevenită.

În articolul de față caut să prezint cîteva date cu caracter practic, privind unele ștampile false, bazate atît pe dimensiuni, cît și pe unele semne caracteristice ale acestora. O analiză completă, care să includă toate aspectele de istorie poștală, traseul pe care a circulat scrisoarea, descifrarea adresei sau — eventual — a unor texte scrise cu caractere chirilice, stabilirea culorii tușului utilizat într-o anumită perioadă, amprenta lăsată de corpul metalic al ștampilei, pătrunderea tușului ștampilei în structura hîrtiei, unele semne caracteristice și dimensiunile fiecărei litere în parte sînt, însă, probleme specifice de la caz la caz și nu pot fi expuse pe parcursul unui articol.

Ca aspect general, am constatat că toate ștampilele prefilatelice din Muntenia, pe care le-am depistat ca false, au fost aplicate pe suportul unor scrisori originale, din epoca respectivă, avînd adresa scrisă în caractere chirilice.

Piesele filatelice în cauză nu conțin decît învelișul exterior (anvelopa) scrisorii, pe care este scrisă adresa, lipsindu-le, pe de o parte, textul din interior, care ar putea oferi informații complete asupra datei de circulație, iar, pe de altă parte, localitatea de unde au fost expediate.

Pentru sintetizarea materialului și a unei mai ușoare comparații între ștampilele originale și cele false, am alcătuit tabelul alăturat. Acesta prezintă ștampilele originale comparativ cu falsurile, cu menționarea dimensiunilor lor, precum și a cîte unui semn caracteristic pentru fiecare ștampilă în parte.

Denumirea ștampilelor pe localități		CARACTERISTICI			
		Dimensiuni în mm		Formă	
ORIGINAL	FALS	ORIG.	FALS	ORIG.	FALS
БУКУРЕЩІ SEП. 4	БУКУРЕЩІ DEK. 10	30/3,8	36/4	Щ	Щ
БУZЪУ AВГ. 13	БУZУУ MAP. 12	26/4	21,5/4	Ъ	Z
ФОКШАNI OKT. 29	ФОКШIANI DEK 18	30,5/4	30/3,3	К	К
ЦIУРЦIУ MAI. 23	ЦIУРЦIУ IУN. 17	24/2,5	25/3,5	Ц	Ц
ОЛТЕНIЦА MAP. 30	ОЛТЕNIЦА IУN. 17	31/4	33/4	Ц	Ц
ZIMNIЧEA OKT 10	ZIMNIЧEA OKT. 6	30/5	36,5/4,3	Ч	Ч

Tușul ștampilelor false este verde-albăstrui, imitînd, în bună măsură, tușul utilizat în epoca respectivă, uneori folosindu-se însă și tuș negru.

Comparativ cu ștampilele originale, am mai constatat că unele litere din denumirea localității sau cifre din dată prezintă alte forme.

Proveniența pieselor dubioase se pare că este unică.

Menționez că dimensiunile ștampilelor false au fost luate, pentru fiecare caz în parte, din zone specific fiecărei ștampile.

Leonard PAȘCANU

Notă: *Desenele ștampilelor originale sînt preluate din lucrarea ing. K. Dragomir „Ștampilografia prefilatelică", care este așteptată să vadă lumina tiparului cît mai curînd.*

RÎMNICU VÎLCEA

Filateliștii Cercului din cadrul Întreprinderii de Utilaj Chimic și Foraje

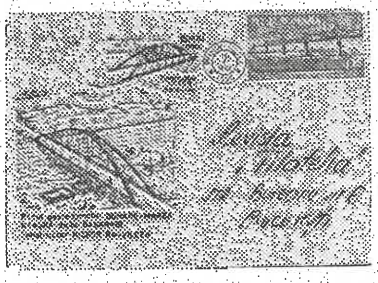

Rîmnicu Vîlcea au realizat un plic cu ocazia inaugurării podului de la Basarabi, realizare de prestigiu a întreprinderii în care-și desfășoară activitatea.

PE SCURT

BORȘA-MARAMUREȘ

Cu ocazia aniversării a 50 de ani de la înființarea rezervației naturale „Pietrosul Rodnei" din Borșa — Maramureș, Filiala Maramureș a A.F.R. a editat un plic pe care au aplicat o sugestivă ștampilă ocazională. **(Ioan Chioran).**

BUCUREȘTI

GRUPA DE MAXIMAFILIE a Filialei A.F.R. București anunță că în fiecare joi, între orele 17—19, are ședințe de informare și schimb în sala Bibliotecii a noului local din Șos. Ștefan cel Mare nr. 2, bloc 15 parter.

Persoanele care au aderat la grupă sînt rugate să se prezinte personal pentru a-și ridica materialele apărute: „Gîndătorul", „Metroul", „Academia «Ștefan Gheorghiu»" și „Th. Aman".

CRAIOVA

Cu ocazia promovării echipei de fotbal Constructorul — Craiova în divizia B, Cercul filatelic „Constructorul" a realizat o frumoasă ștampilă publicitară și o carte maximă cu această echipă de fotbal. Sperăm să fie de bun augur.

Filatelia 1983/nr. 9.

OPRIT A SE CENZURA

De aproape 40 de ani există în diverse colecții specializate o ștampilă liniară purtînd înscrisul OPRIT A SE CENZURA. Semnalată pentru prima oară în Almanahul Filatelic 1980 (pag. 178), ștampila a fost destul de bine studiată în revista „Romanian Philatelic Studies" (nr. 1/1981 și 3/1982), fără să putem însă afirma că problema ei ar fi fost complet elucidată.

Datorită formulării eliptice — foarte uzitată în acea vreme — înțelesul indicației de pe ștampilă apare și el ambiguu, putînd da naștere la două interpretări și anume :

— Este **oprit a se cenzura** ;

— (Materialul) **Oprit. A se cenzura.**

În primul caz, participiul OPRIT ar trebui considerat cu verbul „a fi" eliptic, iar în al doilea caz, adjectivul provenit din participiul OPRIT se poate acorda în număr și gen numai cu substantivul lipsă „material" ; fiindcă celelalte posibile substantive eliptice (carte poștală, ilustrată, scrisoare, corespondență, trimitere, misivă etc.), fiind toate feminine, ar fi cerut forma OPRITĂ. Din cauza acestei formulări este clar că și în urma analizei gramaticale înscrisul de pe ștampilă își păstrează caracterul ambiguu, caz în care (în lipsa instrucțiunilor de serviciu din epocă) nu ne rămîne decît să luăm în considerație contextul respectiv.

Ștampile OPRIT A SE CENZURA au fost găsite pentru oficiile poștale București 1, 3, 5 și 6. Cîte o ștampilă purtînd însă numai acest înscris, fără localitate, s-a găsit utilizată de oficiul poștal București 2 (Grivița) și Timișoara. O ultimă astfel de ștampilă, de astă dată fără chenar, s-a găsit și la Arad (v. Fig. 1—6).

Caracteristica generală care se desprinde este aceea că toate aceste ștampile au fost găsite numai pe corespondența aparținînd diplomaților, presei, radioului, băncilor (pentru extrase de cont), avocaților, magistraților, precum și a unor înalți demnitari. Deci, expeditori sau destinatari care erau — se pare — scutiți de cenzură. În urma acestei situații, ca și bazați pe raționamentul că circa 99% din corespondența din perioada celui de al doilea război mondial purta ștampila CENZURAT (care presupune oprire în vederea cenzurării), concluziile articolelor anterioare erau că prin aplicarea ștampilei OPRIT A SE CENZURA se interzicea cenzura corespondenței respective.

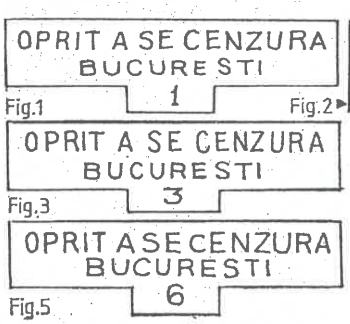

Fig.1

Fig.2

Fig.3

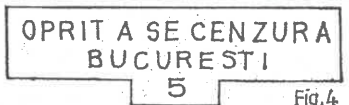

Fig.4

Fig.5

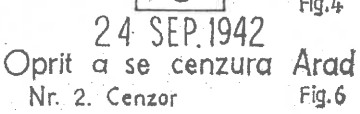

Fig.6

Ecoul materialelor publicate pe această temă a fost neașteptat de mare, prilejuind o vie corespondență atît direct între cercetătorii filateliști, cît și indirect, prin intermediul redacției revistei. Destul de mulți dintre acești cercetători (ca de exemplu: I. Travers — Australia, Gabriel Sassower — Anglia etc.) consideră în continuare ca fiind valabilă semnificația „oprit pentru a se cenzura".

Iată, însă, că o nouă piesă filatelică aduce un element care pare a pune capăt acestei controverse ce nu se poate rezolva în lipsa unor date certe. Este vorba de un plic plecat „par avion" spre Germania la data de 19.08.1944, adresat reprezentantului de la Berlin al Uzinelor Reșița și care poartă o ștampilă liniară, în chenar, aplicată cu tuș roșu și purtînd înscrisul : SCUTIT DE CENZURĂ. Formularea, clară de astă dată, nu mai poate fi interpretată decît în strictul ei sens. Mărimea ștampilei, forma (v. fig. 7), perioada și tușul utilizat indică — aproape fără dubiu — că ea face parte din același grup de ștampile pe care le-am analizat în acest material și că formularea a fost modificată tocmai pentru o mai precisă înțelegere a indicației înscrise.

Fig. 7

Rugăm pe cei care mai posedă astfel de piese să le comunice, contribuind astfel la elucidarea problemei propuse.

Ing. Silviu DRAGOMIR

FRANCATURI ÎNJUMĂTĂȚITE

În completarea articolului din „Filatelia" nr. 3/1983, referitor la „Francaturi din Sibiu cu marcă înjumătățită", prezint cîteva francaturi din anii 1924—25 cu înjumătățirea Timbrului de Ajutor Asistență Socială 10 bani verde (CMPR A.S.I.).

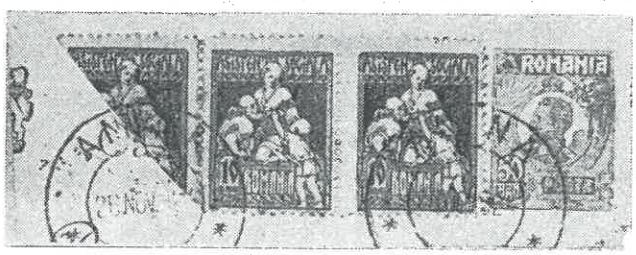

Din piesele avute la dispoziție, rezultă că timbrului de ajutor, devenit obligatoriu pentru completarea francării trimiterilor poștale, i s-a ridicat tariful de la 10 bani, cît era pentru cărți poștale și cărți poștale ilustrate, la 25 bani, cît se aplica pe scrisorile interne.

Francaturile pe care le prezint provin de pe corespondența unor persoane particulare din diferite localități din țară. Înjumătățirea s-a făcut atît pe verticală, dar mai des în diagonală, cu mărci în straifuri de 3 bucăți 10 b + 10 b + 1/2 din 10 bani.

Oficiile poștale de expediere și de sosire au acceptat sistemul, după cum rezultă din ștampilele aplicate pe aceste trimiteri :

— Caransebeș — Timișoara 11.IV.1924, diagonal

— Turnu-Severin — Lipova 7.VI.1924, vertical

— Timișoara — Loco 13.X.1924, diagonal

— Anina — Timișoara 27.XI.1924, diagonal pe C.P.85 a

— Cugir — Anina 17.V.1925, diagonal.

Nu știm dacă aceste timbre înjumătățite s-au vîndut la oficiile poștale, care sigur aveau în stoc cantități mari din valoarea de 10 b, ce nu mai putea fi folosită singură, sau au fost aplicate de către expeditori în scopul „valorificării" acestui timbru pe care îl aveau. Faptul că piesele descrise provin din mai multe localități infirmă ipoteza că ar putea fi vorba de „piese fabricate" în scopul creării unor curiozități filatelice.

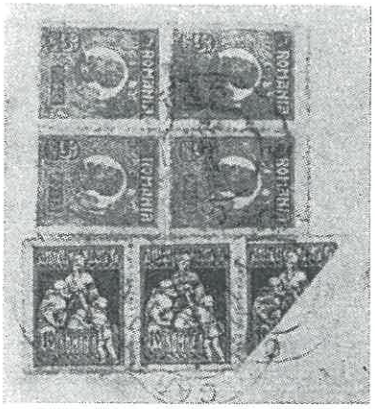

Mircea TELEGUȚ
— Timișoara —

Filatelia 1958, VII, nr. 1

ÎN ÎNTÎMPÎNAREA CENTENARULUI
PRIMELOR MĂRCI POȘTALE
ROMÎNEȘTI

Emisiunea Alexandru Ioan I Cuza

Bloc de patru (mărit)

ISTORIC. — După cum s-a văzut din articolul precedent, la 31 decembrie 1864 toate oficiile poștale din țară au restituit Direcției Poștelor — conform dispozițiunilor acesteia — mărcile „Principatele Unite" emisiunile 1862 și 1864, fiind retrase din circulație. Înlocuirea acestor emisiuni care erau încă departe de a fi ajuns la epuizare, a avut în primul rînd un scop politic: popularizarea figurii domnitorului, reproducîndu-i efigia pe mărci, așa cum se obișnuia în atîtea alte țări, precum și folosirea denumirii țării unite, întroducîndu-se pentru prima dată pe mărcile noastre cuvintele „POSTA ROMANA". În al doilea rînd, a fost necesară o nouă emisiune, ca urmare a reducerii tarifului poștal. În al treilea rînd, s-a urmărit evitarea posibilităților de falsificare, adoptîndu-se un sistem de imprimare perfecționat și anume litografierea.

Tariful nou prevedea următoarele taxe micșorate: 2 parale pentru ziare și imprimate ușoare; 5 parale pentru scrisori simple pînă la greutatea cinci dramuri de pe atunci (cam optsprezece grame), expediate în aceeași localitate; 20 de parale pentru scrisori în toată țara, taxă la care se adăugau 20 de parale pentru recomandate.

Scrisorile prezentate spre expediere trebuiau să fie francate; în caz contrar se percepea în plus, de la destinatar, o taxă de 10 parale.

Demersurile pentru tipărirea noilor mărci au început de la 13 octombrie 1864, după aprobarea reducerii tarifului poștal (Mon. Oficial, 16 octombrie 1864). Direcția Poștelor a adresat Ministerului de Finanțe propunerea de a se tipări mărci cu efigia domnitorului, în valorile de 2, de 5 și de 20 parale, în culorile galben, albastru și roșu. Cu toate că Poșta recomanda tipărirea mărcilor în Belgia (directorul Poștelor, Librecht, era belgian) s-au cerut oferte din Paris. Deoarece însă tratativele cu tipograful Stern din Paris decurgeau cu multă încetineală (mărcile nu ar fi putut fi gata decît pe la mijlocul anului 1865), iar punerea în circulație a noii emisiuni era fixată la 1.I.1865, s-a hotărît tipărirea la București a mărcilor necesare, pînă la sosirea comenzii din Franța. Dintre ofertele prezentate în acest scop de litograful Wonneberg (care iscălea cu numele rominizat Voneberg) și de tipografia Socec et Co., Ministerul de Finanțe a acceptat-o pe cea de a doua.

Dar timpul trecea, și 1 ianuarie se apropia; Ministerul de Finanțe a comunicat Poștei că mărcile noi — atît cele tipărite la București, cît și cele de la Paris — nu-i vor putea fi livrate pînă la 1.I.1865. În această situație, Librecht, din inițiativă proprie, comandă litografului Wonneberg mărcile necesare. Wonneberg livrează Poștei, în scurt timp, 200.000 mărci; acestea constituie seria numită „Cuza-neemise", considerată multă vreme, în mod greșit, de către mulți filateliști și cataloage, ca fiind apărută deabia în 1866 și nepusă în circulație din cauza abdicării lui Cuza. Poșta a achitat lui Wonneberg costul imprimării (1600 lei) dar mărcile n-au fost folosite. Caracteristicile acestei serii sînt redate la sfîrșitul articolului.

Între timp, au fost gata și mărcile tipărite de Socec; dar Poșta — primind un prim lot la 28.XII.1864 — îl restituie Ministerului de Finanțe ca fiind tardiv livrat, pretextînd și că efigia nu seamănă cu chipul domnitorului, care nu le acceptă.

Inițiativa lui Librecht se dovedește a fi germenele unei dispute ascuțite între Direcția Poștei și Ministerul de Finanțe, dispută a cărei rezolvare finală este, după cum era de așteptat, în defavoarea Poștei: Kogălniceanu, președintele Consiliului de Miniștri — sezisat de Steeg, Ministrul Finanțelor, — trimite stocul de mărci în litigiu la Poștă, la 8/20 (stil vechi/stil nou) ianuarie 1865, cu dispoziția de a fi puse în circulație mărcile tipărite de Socec & Co. pe baza comenzii Ministerului de Finanțe și nu cele comandate direct de Poștă la litograful Wonneberg.

Data punerii în circulație a emisiunii Cuza pare a fi 8/20 ianuarie 1865, dată cînd Poșta a acceptat să primească spre folosință mărcile tipărite de Ministerul de Finanțe. Unele împrejurări duc la concluzia că data exactă a punerii în circulație a acestei emisiuni, ar fi încă o problemă deschisă. Astfel:

— Librecht comunică Ministerului de Finanțe la 2/14 ianuarie, într-o scrisoare, că „a luat spre folosință mărcile trimise de Ministerul de Finanțe";

— pe lîngă aceasta, se întîlnesc și piese filatelice francate cu mărci Cuza, avînd date anterioare lui 8 ianuarie (este drept, însă, că autenticitatea acestor piese poate fi pusă la îndoială);

— există de asemenea posibilitatea ca unele oficii să nu fi respectat, din neglijență, dispoziția ca la începerea anului 1865 să treacă la datarea numai după stilul nou (care comporta obligația de a sări deadreptul de la data de 31 decembrie la cea de 13 ianuarie).

În schimb, data retragerii din circulație este cunoscută sigur și anume 31 iulie 1865 (stil nou), conform hotărîrii publicate în Monitorul Oficial din 20.VII/1.VIII 1865.

CARACTERISTICI — Dacă din punct de vedere istoric, emisiunile Principatele Unite împreună cu emisiunea Cuza reprezintă un tot în care se oglindește perioada de șapte ani de domnie a primului domn al celor două țări românești unite, din punct de vedere al tehnicii confecționării mărcilor românești, apariția seriei Cuza reprezintă hotarul categoric între două etape, bine distincte. Prima etapă, în care intră cele două emisiuni moldovenești — cap de bour și Principatele Unite — din cauza mijloacelor rudimentare de exprimare a simbolurilor heraldice, utilizate în desen, precum și a mijloacelor de imprimare, ar putea fi numită etapa primitivă. Față de această etapă, seria Cuza reprezintă un progres vădit prin execuția ei artistică și tehnică.

Odată cu scoaterea din circulație a mărcilor emise în 1862 și 1864 pentru Principatele Unite, dispar simbolurile heraldice reproduse pînă atunci pe mărci și distincte pentru cele două principate, făcîndu-se loc chipului primului domnitor al României. De asemenea dispar și vechile inscripții: „porto gazetei", „porto scrisorei" și „franco scrisorei", pentru a se face loc unei noi inscripții cuprinzînd denumirea țării, prin indicația: „Poșta Română".

Au fost părăsite și vechile sisteme de imprimare (descrise în articolele precedente), trecîndu-se la imprimarea litografică.

Mărcile sînt nedințate și au dimensiunile: lățimea 18,5—19.00 mm; înălțimea 21,5 mm.

Desenul — care pare a fi inspirat din primele mărci italiene — ne arată chipul domnitorului Alexandru Ioan I Cuza, din profil întors spre dreapta, încadrat într-un oval vertical pe fond uniform, închis, la rîndul lui, într-un dublu chenar dreptunghiular. Spațiul dintre oval și chenar este completat cu linii subțiri, verticale, ușor ondulate. Totul este încadrat în al doilea dublu chenar exterior, iar între cele două chenare dreptunghiulare se găsesc inscripțiile aplicate pe un fond de grătar format din linii oblice, avînd la intersecțiile lor cîte o liniuță orizontală.

Deoarece cadrul pentru fiecare valoare a fost desenat separat (cîte unul pentru valorile de 2 și 5 parale și

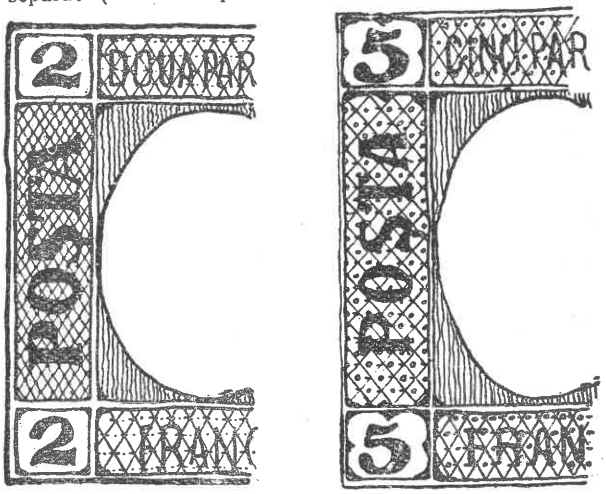

două cadre pentru valoarea de 20 parale) există diferențe în detaliile desenului, în special în ce privește romburile care constituie fondul cartușelor cu inscripții. Astfel, valoarea de 2 parale se caracterizează printr-o rețea mult mai deasă, cu romburi mai mici, iar valoarea de 5 parale — prin existența unor mici cercuri (uneori se văd ca puncte rotunde) în centrul romburilor. La valoarea de 20 parale romburile sînt mai mari.

In cele patru colțuri figurează cifra indicatoare a valorii, pe fond alb.

In partea de sus apare valoarea în litere — pentru prima oară — în ortografia din acea vreme (de pildă „DOUA DECI PAR"); jos, cuvîntul „FRANCO"; la stînga, scris de jos în sus: „POȘTA" iar la dreapta, de sus în jos: „ROMANA", toate cu alfabetul latin.

In înfățișarea desenului apar puține varietăți pentru aceeași valoare. Totuși, la valoarea de 20 de parale se observă două tipuri (tip. I și tip. II) distincte, cu alternație regulată în toate colile.

Mărcile de 20 parale alăturate vertical în coală sînt totdeauna de același tip, iar cele alăturate orizontal sînt totdeauna de tipuri diferite.

Distincția fundamentală și vizibilă cu ochiul liber constă în faptul că la tipul I, ovalul cu efigia domnitorului atinge, jos, chenarul interior, spre deosebire de

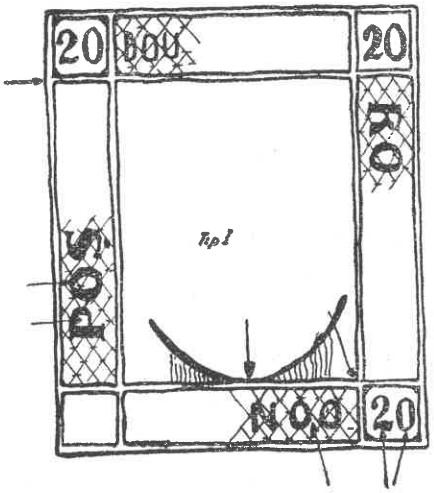

tipul II la care între oval și chenar se vede un mic spațiu liber. Se mai observă că litera C de la FRANCO este aproape închisă, iar la tipul II — mult mai deschisă. Alte deosebiri care se observă în forma chenarului, formele cifrelor etc., sînt arătate în schițele alăturate. Deosebirile sînt pregnante între mărcile de valori diferite.

Existența celor două tipuri de cadru la valoarea de 20 parale se explică prin faptul că a fost desenată o singură efigie a domnitorului, raportată apoi în ovalul

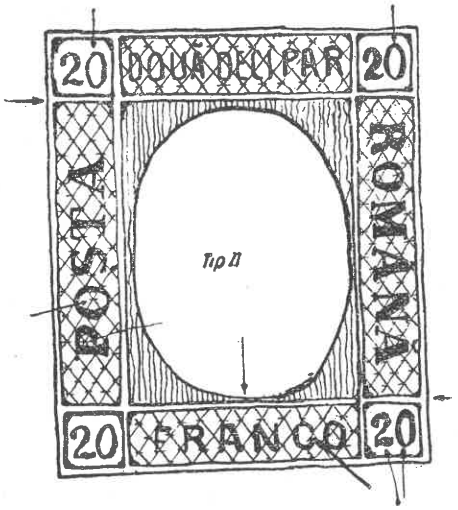

tuturor celor trei valori, pe cînd cadrele au fost desenate separat pentru fiecare valoare și anume cîte unul pentru valorile de 2 și 5 parale și două cadre pentru valoarea de 20 parale. De ce anume s-au desenat două cadre pentru valoarea de 20 parale, este greu de explicat.

AȘEZAREA IN COALA. — Coalele de 2 parale și 5 parale cuprind cîte un număr de 192 de mărci, așezate în șaisprezece rînduri de cîte douăsprezece mărci.

Contrar afirmațiilor din marea majoritate a lucrărilor filatelice, în care se arată că valoarea de 20 parale a fost tipărită numai în coli de 200 mărci, precizăm, după documentele existente, că de fapt, colile de 20 parale au fost tipărite în două tiraje bine distincte: primul tiraj format din 2.633 coli a 192 mărci, total 505.536 bucăți (pînă în septembrie 1865 inclusiv) și al doilea tiraj format din 2.952 coli a 200 mărci în coală, total 590.400 buc. (livrate în noiembrie 1865). Spre deosebire de coala de 192 bucăți, în care mărcile au același aranjament ca și la valorile de 2 și 5 parale, coala de 200 bucăți cuprinde 16 rînduri de cîte 12 mărci, la care se adaugă sus un rînd — avînd numai opt mărci. El începe în dreptul celei de a cincea mărci a rîndului al doilea, lăsînd, astfel, în colțul din stînga, sus, un spațiu gol, corespunzător unei lipse de patru mărci.

Nu se cunoaște cu siguranță cauza trecerii de la placa de 192 la cea de 200 mărci; probabil s-a făcut pentru simplificarea evidenței contabile la o valoare așa de mare. Faptul că acest lucru s-a produs numai la valoarea de 200 parale poate fi explicat și prin aceea că numai pentru această valoare s-a făcut, la 31.VIII.1865, o comandă suplimentară de tipărire; este probabil că în cazul unei suplimentări a tirajului și pentru celelalte valori, s-ar fi adoptat de asemenea coala de 200 mărci.

In colile de 192 bucăți — la toate cele 3 valori — rîndurile de mărci se găsesc la o distanță de 3,75—4,50 mm. unul deasupra celuilalt, pe cînd în coala de 200 mărci a valorii de 20 parale această distanță a trebuit să fie redusă la 2,75—3,50 mm, pentru a face loc rîndului suplimentar adăugat sus.

Distanța verticală dintre mărcile aceluiași rînd este de 2,30—3.00 mm, la toate valorile și la ambele tipuri de coală. Distanțele și intervalele dintre mărci sînt egale și regulate. Nici un „tête-bêche".

HIRTIA. — Hîrtia pe care au fost imprimate aceste mărci nu este nici ea uniformă. Avem hîrtie simplă, hîrtie vărgată și hîrtie albăstruie.

Toate trei mărcile se găsesc pe hîrtie albă, subțire sau mijlocie (mai frecventă); cele de 2 și 5 parale se găsesc și pe hîrtie vărgată; pe hîrtie albăstruie există numai cea de 20 de parale, atît din tipul I cît și din tipul II, însă numai pe hîrtie subțire.

Vărgătura hîrtiei este verticală (12 dungi la fiecare marcă, exclusiv cele de pe margini, din afara cadrului), dar majoritatea mărcilor au și cîte o dungă orizontală. Dungile vărgăturii orizontale se găsesc la o distanță de 28 mm una de alta, astfel că — din cauza înălțimii de 21,5 mm a mărcilor — există și mărci fără vărgătură orizontală; în orice caz, fiecare marcă nu poate avea mai mult de o singură dungă orizontală.

CULORI. — In stabilirea culorilor s-a menținut principiul tricolorului din drapelul țării, adoptat încă de la 1862: albastru, galben și roșu, atribuindu-se mărcii de 5 parale culoarea albastră, celei de 2 parale galbenul și celei de 20 de parale, roșu.

Ca și la emisiunile precedente, datorită acelorași defecțiuni în tehnologia preparării culorilor, întîlnim o gamă întreagă de nuanțe. Astfel, marca de 2 parale se înfățișează cu o scară bogată, variind între: portocaliu — mai închis sau mai deschis — auriu, galben închis, galben ca lămîia, ocru și bistru (ultimele două mult mai rare); cea de 5 parale: albastru deschis sau mai închis; marca de 20 parale se prezintă în cîteva nuanțe de roșu.

GUMA. — Gumajul emisiunii Cuza este mult superior și are un aspect cu totul nou față de cel al emisiunilor precedente. Guma, de culoare albă, ușor gălbuie, este aplicată în strat subțire și uniform, printr-un procedeu probabil mecanizat (cu role); uneori este ușor broboanată, dar totdeauna de compoziție foarte stabilă (de multe ori mărcile se dezlipesc foarte greu de pe scrisori și își păstrează parțial guma și după dezlipire).

TIRAJUL. — După documentele cunoscute în prezent, tirajul seriei Cuza — emise, este:

2 parale . .	2.132 coli a 192 mărci	=	409.344
5 parale . .	2.080 coli a 192 mărci	=	399.360
20 parale . .	2.633 coli a 192 mărci	=	505.536
	2.952 coli a 200 mărci	=	590.400

STAMPILELE GRATAR. — Cele mai multe din mărcile Cuza cunoscute ca uzate, au fost stampilate cu așa numitele stampile grătar, compuse din 12 romburi pe care le vom întîlni și în emisiunile următoare.

Afară de stampila „grătar" obișnuit, menționată mai sus, și care este formată din linii simple (fig. 4) se mai cunoaște un grătar format din linii duble, întrebuințat la Iași (fig. 5), apoi așa numitul „grătar domnesc" (fig. 6) folosit numai la obliterarea corespondenței curții domnești, după cît se pare.

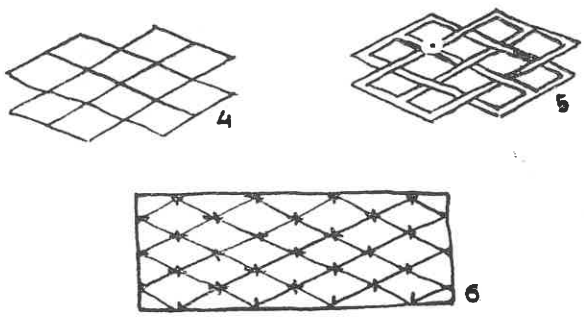

Schițele stampilelor grătar

Instrucțiunile prevedeau ca mărcile să fie anulate prin aplicarea peste ele a grătarului iar stampila rotundă cu indicarea localității și a datei să fie aplicată pe scrisoare; totuși se întîlnesc și stampile rotunde aplicate pe mărci, dar foarte rar, ceea ce sporește interesul colecționarilor specializați pentru astfel de piese.

Falsificatorii și-au pus „arta" în aplicare și în falsificarea mărcilor și a stampilelor din perioada domniei lui Cuza, îndeosebi la mărcile de 2 și 5 parale care sînt mult mai rare cînd poartă stampile autentice, decît în stare nouă.

Seria Cuza „neemise"

La seria „Cuza — neemise" efigia domnitorului este așezată într-un cerc cu fondul plin, închis printr-un alt cerc, perlat, încadrat în stînga și în dreapta, de sus în jos, de o friză „à la grecque", întreruptă la conturul cercului.

Valorile și culorile sînt aceleași: 2—5 și 20 parale, respectiv în culorile galben, albastru, roșu.

La aceste mărci, cuvintele „POȘTA ROMANA" figurează pe latura de sus iar valoarea mărcilor, în litere, pe latura de jos. Cifrele sînt așezate tot în cele patru colțuri.

Hîrtia nu prezintă varietăți. Colile cuprind cîte o sută de mărci așezate în șase rînduri de cîte cincisprezece, avînd jos un al șaptelea rînd compus numai din zece mărci, astfel că la colțul din dreapta, jos, rămîne un spațiu egal cu suprafața a cinci mărci.

Aceste mărci nu se găsesc decît neuzate, ele nefiind puse niciodată în circulație, întrucît întreaga cantitate a fost vîndută unor negustori de mărci.

Tirajul efectiv primit de poștă este următorul:

2 parale	40.400 mărci
5 parale	77.200 mărci
20 parale	82.500 mărci

Fragment din coala „Cuza neemise" cuprinzînd spațiile neimprimate.

Bibliografie :

C. MINESCU : *Istoria poștelor române* — 1916.

R. PONCELET : *Les timbres des Principautés danubiennes et de la Roumanie* (1858 à 1872) — Serie de articole apărute în revista „Le Philatéliste Belge" — Bruxelles — din anii 1933/1936.

R. ZOSCSAK și v. WITZLEBEN : Serie de articole apărute în revista „Postmarke" (Viena) din anii 1938/1941.

KARL KOLB : *Rumänien. „Die Cuza-Marken von 1865"*, — în revista „Schweizer Briefmarken-Zeitung" (Elveția), nr. 2 și 3 din 1950, articole care folosesc date comunicate de J. Wertheimer-Ghica.

Prof. dr. I. PLĂCINȚEANU
VLADIMIR BOBEICA
EDUARD KONYA

PUNCTE DE VEDERE

Romînește sau latinește?

Inscripțiile de pe mărcile poștale constituie elementul cel mai important care face ca ele să-și îndeplinească funcția lor instructiv-educativă. Pe lîngă că explică desenul reprodus, inscripțiile oferă o sursă de cunoștințe care contribuie într-o măsură importantă la îmbogățirea culturii generale a filateliștilor.

Și inscripțiile de pe mărcile românești contribuie la îmbogățirea cunoștințelor, fapt de care ne putem convinge ușor răsfoind o colecție de mărci R.P.R. Dar cu toate realizările obținute în acest domeniu, din cînd în cînd se observă anumite deficiențe care pot pune sub semnul întrebării eficacitatea unor inscripții. Aceasta se referă în special la unele din emisiunile filatelice ale R.P.R., avînd ca tematică flora și fauna.

Să analizăm de pildă emisiunea „Ocrotirea florei carpatine" care prin colorit și desen se bucură de apreciere și căutare din partea colecționarilor de pretutindeni. Seria cuprinde 8 mărci, cu flori diferite. Dar degeaba ne vom strădui să aflăm ce flori sînt reprezentate pe mărci, deoarece denumirile sînt redate numai în limba latină : Rhododendro Hirsutum, Daphne Blagayana, Gentiana Acaulis etc. Majoritatea colecționarilor, ca să poată afla denumirea florii, ar trebui să apeleze la un botanist sau alt cunoscător în materie. Dacă denumirile florilor ar fi fost scrise în românește, filateliștii n-ar fi avut decît să învețe. Dar creatorii mărcilor nu le-au oferit această ocazie.

Oare este de preferat ca pe astfel de mărci, denumirile să fie date numai în latinește și să fie înțelese numai de un cerc foarte restrîns de specialiști? Sau să fie scrise în limba română, pe care o înțeleg, fără nici o greutate, și cei mici și cei mari?

Analizînd emisiunile filatelice din toată lumea, avînd ca tematică „Fauna și flora", se pot distinge trei moduri deosebite de a reda inscripțiile :

a) numai în limba oficială a țării emitente (Ungaria, U.R.S.S., colonii franceze, colonii engleze, etc.) ;

b) în limba țării emitente și în limba latină (Bulgaria — seria plante medicinale, Chile și unele țări din America de Sud etc.) ;

c) numai în limba latină (R.P.F. Iugoslavia, Congo-belgian, colonii spaniole etc.).

În sfîrșit, alte emisiuni nu poartă nici un fel de inscripții (R.D.G. — seria Grădina zoologică din Berlin, Africa de Sud, R. P. Polonă etc.).

Modul de folosire a inscripțiilor diferă nu numai de la țară la țară ba chiar și în cadrul emisiunilor unei singure țări. Astfel, la seria R.D.G. „Animale și plante protejate", inscripțiile sînt date în germană, pe cînd la seria „Grădina zoologică din Berlin" nu s-au dat nici un fel de inscripții.

După cum se vede, în practica filateliei mondiale nu există o metodă unică în darea explicațiilor la mărci care reprezintă flori și animale. Dar din cele patru posibilități existente trebuie să ne folosim de aceea care să fie mai rațională, să fie cît mai instructivă și educativă, să ajute la învățătură și să lărgească cunoștințele de cultură generală.

Credem că cel mai folositor ar fi ca inscripțiile să se facă în limba română și în limba latină (ca la emisiunea R.P.R. „Insecte dăunătoare", sau Bulgaria „Plante medicinale"). Dacă spațiul restrîns de pe marcă nu permite folosirea celor două limbi, inscripția să se facă numai în românește (ca la emisiunile R.P.R. „Plante industriale" și „Vînătoarea") ; dar în nici un caz să nu se facă numai în latinește sau să lipsească (seria R.P.R. „Flori"). În cazul cînd spațiul restrîns de pe marcă nu permite și folosirea inscripțiilor (deoarece aceasta ar dăuna aspectului estetic), ele ar putea fi incluse nu în cadrul desenului ci pe marginea albă din partea inferioară a mărcii (ca de pildă la seria germană „Animale și plante protejate" sau la seriile „păsările" din coloniile spaniole Ifni, Guineea și Sahara spaniolă).

S-ar putea ca unii să obiecteze că marca poștală nu este un manual de științe naturale sau un buletin informativ și că pentru a afla totul mai detaliat, filatelistul nu are decît să se adreseze altor surse de documentare și informare. Dar de ce să facem o treabă pe jumătate, de ce să nu dăm informații sau cunoștințe pe înțelesul tuturor?

Sîntem convinși că Departamentul Poștelor și Telecomunicațiilor va lua hotărîrile corespunzătoare pentru

Filatelia 1980, nr 8.

CONTRIBUȚII PRIVIND CIRCULAȚIA MĂRCILOR „CUZA—1865"

Ing. Kiriac DRAGOMIR

În 1864, guvernul român hotărăște înlocuirea mărcilor poștale aflate atunci în circulație și cunoscute, azi, filateliștilor sub denumirea de „Emisiunea Principatele Unite". Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri din 5/17 octombrie 1864 se precizează esențialele motive :

— confecționarea actuală a timbrelor poștale nu prezintă garanția de nefalsificare ;

— acestea nu sînt tipărite cu efigia suveranului țării.

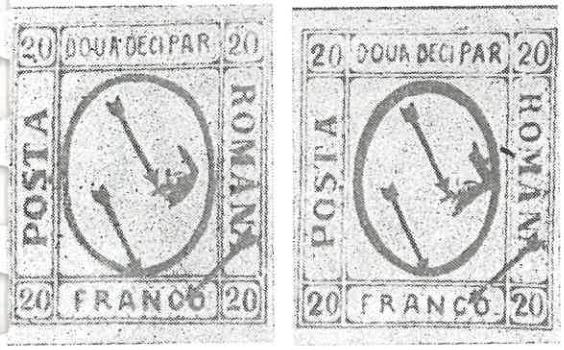

Fig. 1 : tip I și tip II

Astfel, în acest consiliu, se hotărăște tipărirea noilor mărci cu valoarea nominală corespunzătoare noului tarif poștal — 2 PARALE, 5 PARALE și 20 PARALE, în culorile galben, albastru și roșu (culorile drapelului național) și cu efigia principelui Alexandru I. Cuza (simbolizînd suveranitatea). Comanda mărcilor urma să se facă de către Ministerul de Interne (ministru Mihail Kogălniceanu), iar tipărirea prin Ministerul de Finanțe (ministru Dr. Ludovic Steege).

La 12/24 octombrie 1865 se emite decretul princiar pentru tipărirea noilor mărci. A doua zi, directorul general al poștelor și telegrafelor (Cezar Librecht) solicită Ministerului de Finanțe tipărirea mărcilor hotărîte, anexînd trei machete. Cezar Librecht, belgian de origine, propune ca mărcile să fie executate în Belgia, de gravorul Albert Barré. Ministerul de Finanțe nu și-a însușit această propunere, și, prin Ministerul de Externe, se însărcinează reprezentantul diplomatic al României la Paris (Iancu Alecsandri, fratele poetului), să trateze acolo confecționarea noilor mărci poștale. Se obține oferta avantajoasă a casei „Maison Aumoitte-Stern", care stipula imprimarea, prin procedeul gravurii, a unui tiraj de 50 milioane mărci.

Oferta a fost acceptată, dar tratativele, ca și pregătirea probelor, au durat prea mult. Neasigurîndu-se mărcile necesare pentru 1/13 ianuarie (data hotărîtă pentru punerea lor în circulație), Direcția Generală a Poștelor și a Telegrafelor se adresează, încă de la 4/16 decembrie 1864, Ministerului de Finanțe, cerînd ca un prim tiraj să fie imprimat la București. În urma unei licitații, se acceptă la 18/30 decembrie oferta editorului I. V. Socec pentru tipărirea unui lot de 1.300 000 mărci.

I. V. Socec era asociat, din 18 iulie 1862, cu litografui S. Sander, care avea atelierul său, „Litho Sander & Comp.", cu trei prese de mînă. Maistrul Sander gravează în piatră trei matrițe, respectiv cîte una pentru fiecare valoare.

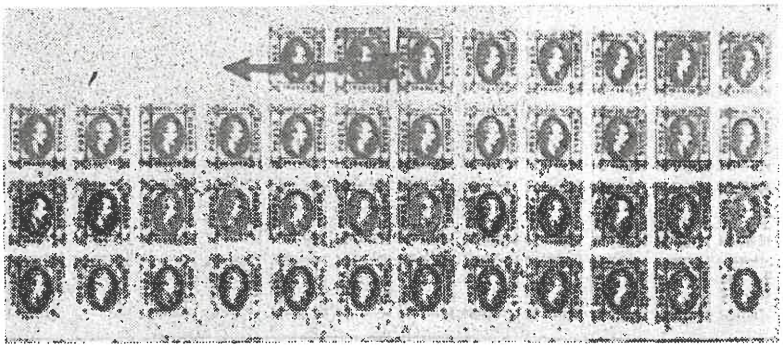

Fig. 2

Pentru marca de 20 PARALE, execută matrița cu două forme de tipar, în pereche, rezultînd astfel cele două tipuri, bine distincte (fig. 1). Piatra definitivă conținea 192 figurine, dispuse pe 16 rînduri a cîte 12 bucăți.

În timp record, de douăzeci zile (10—20 ianuarie, data poștei), editorul I. V. Socec livrează un prim lot de mărci :

2 PARALE : 102 528 mărci în 534 coli
5 PARALE : 201 984 mărci în 1 052 coli
20 PARALE : 505 344 mărci în 2 632 coli

TOTAL 809 856 mărci în 4 218 coli.

La 16 aprilie 1865, Ministerul de Finanțe primește și restul de mărci pentru lichidarea comenzii totale de 408 768 mărci (2 129 coli) de 2 PARALE, 401 280 mărci (2 090 coli) de 5 PARALE și 505 344 mărci (2 632 coli) de 20 PARALE.

Dacă mărcile de 2 și 5 PARALE s-au dovedit a fi suficiente pe baza comenzii din decembrie 1864, în schimb, mărcile de 20 PARALE necesită o nouă comandă. Se trece, astfel, la **comanda a doua**, din 31 august, pentru 600 000 mărci. De data aceasta, mărcile au fost litografiate în coli de 200 buc., adăugîndu-se un rînd, ocupat de 8 mărci și 4 spații albe („clișee oarbe"), în colțul din stînga-sus (fig. 2). La aceste coli, spațiul dintre rînduri se micșorează vizibil, ceea ce caracterizează forma de tipar a comenzii a doua (fig. 3).

Punerea în circulație a mărcilor „Cuza". Pînă în 1974, cataloagele arătau data de 1/13 ianuarie 1865 ca prima zi de punere în circulație a mărcilor „Cuza". În 1974, „Catalogul mărcilor poștale românești" definitivează data reală de 9/21 ianuarie 1865 pentru primele mărci puse în circulație la poșta din București. Într-adevăr, în Arhivele Statului din București, am descoperit în original „actul de naștere" al punerii în circulație a primelor mărci „Cuza". Este vorba de Ordinul No. 119 din 20 ianuarie al Direcției Generale a Telegrafelor și Poștelor (fig. 4), către Șeful Biroului Poștal București :

Fig. 3

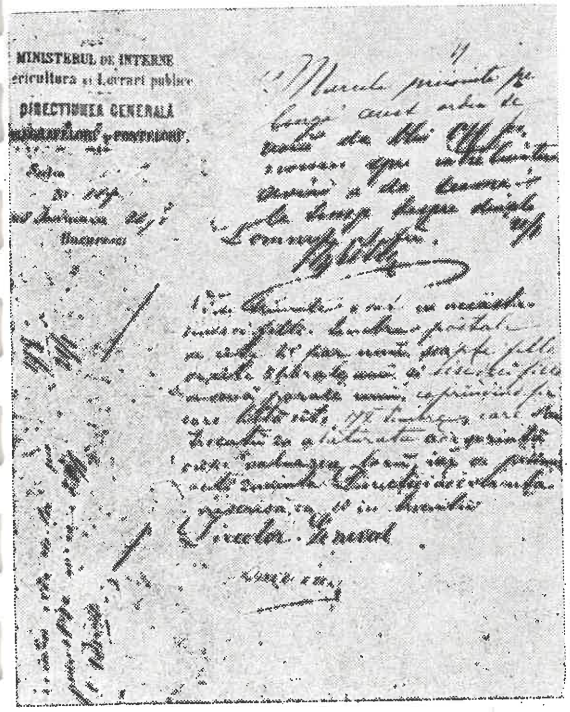

Fig. 4

„Vi se trimite o dată cu aceasta cincizeci file timbre poştale de cîte 20 Par. una, şapte file de cîte 5 Parale şi şaizeci file de 2 Par. una, cuprinzînd fiecare filă cîte 192 timbre, care s-au trecut în alăturata adeverinţă, după valoarea lor, iar de primire veţi înainta Direcţiei adeverinţa prescrisă ca şi în trecut. p. Director General, A. Breslescu". Pe acest document se află rezoluţia din 21 ianuarie :

„Mărcile primite pe lîngă acest ordin se vor da domnului J. Jconomu spre întrebuinţare, avînd a da socoteala la timp despre ele". Semnat, D. Zottu. Tot pe acest document se află o adnotare : „Contra-adeverinţa s-a primit de mine la 21/1. C. Presan.

rile de mărci de 20 PARALE s-au făcut în coli de 200 mărci.

În ceea ce priveşte valorile mici, de 2 şi 5 PARALE, arătăm, în mod expres, că nu la toate birourile acestea au fost trimise în acelaşi timp cu mărcile de mare circulaţie (20 PARALE), aşa cum, eronat, s-a ştiut pînă în timpul din urmă. Astfel, „prima zi" a distribuirii acestor mărci, atestată documentar, se poate constata tot din tabelul 1.

Tabelul 1 nu este complet, deoarece consemnează datele certe numai din 1865. Pentru 1866, din calculele noastre rezultă că putem adăuga un consum de cca 50—60% la consumul din 1865. De asemenea, nu cuprinde situaţia analitică a gestiunii, ştiut fiind că majoritatea

Poşta No. 8.

No.

RETOUR RECEPISA.

Iscălitulă adeverescu că am primită o scrisoare recomendată, predată biuroului pos-tală de ... la ... 186 sub adresa D-lui ... la ..., de la biuroulă postală ... la ... 186 ... cu cea întâiă expediţie de postă.

FIRST CANCELLATIONS
qui ateste le premier jour de mise en circulation des timbres "COUZA"
9/21 janvier 1865

Fig. 5

Într-adevăr, şi din alte documente reiese că poşta din Bucureşti pune în circulaţie la 9/21 ianuarie primele mărci poştale şi cu diligenţele din capitala ţării au plecat primele 131 scrisori, francate cu „mărci Cuza", pentru 12 birouri poştale exterioare şi, tot pentru acestea, ultimele 48 scrisori franco, cu plata în numerar (K. Dragomir „Filatelia" nr. 11/1972). La expoziţia filatelică internaţională ESPANA '75 s-a expus o piesă care atesta data de 21 ianuarie 1865 (First Day) ; este vorba de RETOUR RECEPISA No. 342/1865 a Biroului poştal Bucureşti, francată cu o marcă 20 PARALE, obliterată cu ştampila de tip A. BUCURESCII 21/1 (fig. 5).

Important de reţinut este însă faptul că, la restul de 55 birouri poştale, distribuţia mărcilor s-a făcut mult mai tîrziu, nu tot la 21 ianuarie cum s-a crezut pînă acum. Urmează, în ordinea distribuirii : Rîmnicul Sărat, 30 ianuarie ; Iaşi, 3 februarie ; 53 birouri abia la 11 februarie, iar ultimele trei, foarte tîrziu, spre finele anului 1865 : Chilia, Alexandria şi Văleni de Munte (tabelul 1). Dar cine urmăreşte „prima zi" a acestor birouri poştale va ţine seama că, de la expedierea mărcilor din Bucureşti şi pînă la punerea lor în circulaţie, trebuie să mai adauge pînă la 5 zile (durata transportului şi alte formalităţi de manipulare).

De asemenea, trebuie de făcut încă o corectare la ceea ce s-a ştiut pînă acum, şi anume : din comanda a doua de 600 000 mărci de 20 PARALE, tipărite în coli de 200 buc., în intervalul 6—12 septembrie, primele livrări s-au făcut la 6 septembrie şi nu la 18 octombrie, în ordinea următoare : 1) Chilia, la 6 septembrie ; 2) Găeşti şi 3) Olteniţa, la 10 septembrie ; 4) Fălticeni, la 1 octombrie ; 5) Buzău, 9 octombrie ; 6) Curtea de Argeş, 10 octombrie ; 7) Craiova, 15 octombrie ; 8) Cîmpina, 14 octombrie ; 9) Giurgiu, 16 octombrie, şi 10) Bucureşti, singurul cunoscut, la 18 octombrie. Au urmat apoi, în noiembrie : 11) Bolgrad ; 12) Focşani ; 13) Ismail ; 14) Mizil ; 15) Reni ; 16) Slatina şi 17) Tîrgoviştea, iar în decembrie restul de 18 birouri. În 1866, toate livrările

din cele 56 birouri, pe lîngă mărcile manipulate local, au distribuit, la rîndul lor, şi unităţilor dependente (subordonate) : birourilor rurale, căpitanilor de poşte etc. Pentru exemplificare, luăm Capitala ţării.

Mişcarea mărcilor în Bucureşti urma linia generală : 1. Casa Direcţiei (casier A. Breslescu) — 2. Casierul central al poştei din Bucureşti (C. Presan) — şi de aici mărcile se distribuiau la 10 unităţi consumatoare ; Biroul poştal nr. 1 (oficiant I. Iconomu), la 4 birouri sucursale din arondismentele capitalei, şi 5 birouri rurale (Dîmboviţa, Mostiştea, Negoeşti, Sabaru şi Snagov). Astfel, Casierul Biroului poştal din Bucureşti :

	5 P.	2 P.	20 P.
— Primeşte în 1865/1866 (tabelul 1) . . .	308 736	21 504	170 568
— Are sold la 31 iulie 1866 (nedistribuite)	—	4 032	1 000
A predat Biroului poştal Bucureşti . .	308 736	17 472	166 568

Fig. 7

La rîndul său, Biroul poştal Bucureşti gestionează mărcile primite, după cum se arată în tabelul 2/1865.

Ştampilografie. Un capitol deosebit în circulaţia mărcilor „Cuza" este studiul ştampilelor. Cunoaşterea birourilor poştale existente, care au manipulat mărci, care au avut sau nu ştampile, clasificarea acestor ştampile, caracteristicile grafice, data timpurie sau tîrzie, posibile, de folosire a lor, tuşul respectiv, frecvenţa utilizării etc. — iată numai cîteva aspecte din multele ce preocupă pe filateliştii avizaţi.

Ştampilele care au fost folosite în 1865/1866 sînt de două categorii : a. Ştampile „**de zi**", care arată data aplicării lor, şi b. Ştampile „**fără dată**" (sau mute), din care comune mărcilor „Cuza" sînt ştampilele grătar, catalogate cu simbolul GR, şi rare F2 (ex. : FRANCO HUCHII), F3 FRANCO/1865 etc. Rare sînt şi „ştampilele gotice de la Iaşi" (v. S. Dragomir, „Filatelia" nr. 9/1978).

Fig. 6

Ştampilele „de zi" sînt foarte apreciate din multe puncte de vedere. Studiul lor a impus recent o clasificare adecvată. Dintre „cele vechi", cităm 62 ştampile :

M1

M1a

M2

M2a

DR1

DR2

S1

S2

S3

S4

S5

A62

A65.1

A65.2

A65.3

A65.4

A65.5

OB

PS

RS

RA

RL

RLa

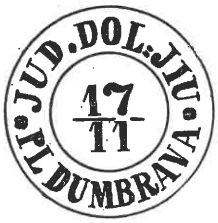

RJ1

RJ1a

F2

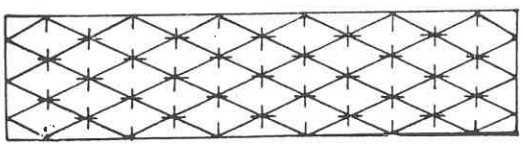

GR1

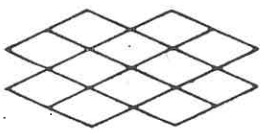

GR2

M1 = 15 ştampile mici, moldovene (1857/1858) ;
M2 = 10 ştampile mari, moldovene (aprilie 1859) ; 3 ştampile „fără MOLDOVA" : M1a = FOKSCHANI (1.01.1862) şi BOTUSCHANI (30.01.1865) şi M2a = FOKSCHANI (22.12.1861) ;

DR = 2 ştampile „cu draperie" (1861 mică, şi 1864 mare) ;
S = 27 ştampile „cu stea" (Walahia, 1 mai 1862) ;
A62 = 5 ştampile „cu agrafă mică" (mai/iunie 1862) : BRAILA, BUCURESCII (două), BUDEU şi CRAIOVA.

Dintre ştampilele noi, confecţionate în 1865, enumerăm 143 :
A65.1—A65.5 = 52 ştampile „cu agrafă bogată" (13 iunie 1865) ;
PS = 4 ştampile de poşte sucursale (1 august 1865) ;
OB = 4 ştampile pentru oficiile balneare ;
R = 85 ştampile de poştă rurală.

Ştampilele „cu agrafă", catalogate cu A, le-am clasificat în şapte grupe : A1 — A7, după data apariţiei, a mărimii cercului mare (21,5—26,5 mm), a mărimii agrafei etc. Fiecare din această grupă, la rîndul său, se împarte pînă la şapte subgrupe (notate a — y), după mărimea cercului interior, care variază din jumătate în jumătate de milimetru (a. 13,5 mm — g. 16,5 mm). Ştampilele A7 (MOINESTI, BUDESTI etc.) nu s-au găsit pe mărci „Cuza", ci pe mărcile din emisiunile de mai tîrziu.

Poşta rurală. În baza decretului princiar 357 din 10 martie 1865, începînd din 15/27 iunie, iau fiinţă poşte rurale, identificînd în perioada 1865/1866 activitatea la 83 reşedinţe de plasă, din totalul de 165. Mărci „Cuza" şi ştampile de poştă rurală s-au dat numai la subprefecturile unde birourile au fost constituite. Ştampilele de poştă rurală le-am catalogat cu R, după clasificarea : 1. RS (rurale cu stea) ; 2. RA (rurale cu agrafă) ; 3. RL (Librecht, cu DIST) ; 4. RJ (cu JUD.) ; 5. RP (cu PL, fără DIST. sau JUD.) ; 6. RD (rurale-de-

getar) şi 7. RC (indicînd numai comuna, fără DIST., JUD. sau PL.). În 1865/66 au fost întîlnite numai ştampilele din primele patru grupe. Pentru identificarea lor, le redăm cu ortografia respectivă :

1. RS = 1. BLAHNITA, 2. CAMPULU, 3. MOTRULU DE SUSU, 4. MOTRULU DE JOS, 5. PLAIULU KLOSANU, 6. DUMBRAVA şi 7. OCOLUL (din districtul Mehedinţi) ;

2. RA = 8. BAHLUIU, 9 BRANISTEA, 10. CODRU, 11. COPOU, 12. STAVNICU şi 13. TURIE (districtul Iaşi) ;

3. RL = 14. BISTRITA DE JOS şi 15. TAZLAUL DE JOS (DIST. BACAU) ; 16. COSULA, 17 JIJIA, 18. MILETIN, 19. SIRET şi 20. STEFANESTI (DIST. BOTOSANI) ; 21. COSTANGALIA şi 22. TIGHECIU (DIST. CAHUL) ; 23. BOLINTIN, 24. DIMBOVITA, 25. NEAJLOVU, 26. IALOMITA şi 27. PLAIURILE UNITE (DIST. DIMBOVITA) ; 28. BASEUL, 29. HERTA, 30. PRUTU DE SUS şi 31 PRUTU DE JOS (DIST. DOROHOIU) ; 32. AMARADIA, 33. GILORTU (26 iulie), 34. JIUL, 35. NOVACIU (6 iulie) şi 36. VULCAN (DIST. GORJIU) ; 37. BALTA, 38. BORCII, 39. CAMPULUI şi 40. IALOMIŢA (DIST. IALOMITA) ; 41. CAMPU, 42. CRICOVU, 43. FILIPESTI, 44. PODGORIEI şi 45. TELEJANU (DIST. PRAHOVA) ; 46. GRADISTEA, 47. MARGINEA DE JOS, 48. ORASULUI, 49. RIMNICU DE SUS şi 50. RIMNICU DE JOS (DIST. R. SARAT) ; 51. CALMATUIU, 52. MARGINE, 53. TELEORMAN şi 54. TIRGULUI (DIST. TELEORMAN). Toate ştampilele numerotate 14—54 au DIST. sus şi PL. jos. Urmează din RLa = 55. PISCOVU, 56. SARATII şi 57. TOHANI (DIST. BUZAU) ; 58. DIMBOVITA, 59. MOSTISTEA, 60. NEGOESTI, 61. OLTENITA, 62. SABARU şi 63. SNAGOVU (DIST. JLFOVU) ; 64. BISTRITA, 65. MUNTELE şi 66. MIJLOCU (DIST. NEAMTU) ; 67. GARLELE, 68. RACACIUNI, 69. VRANCEA şi 70. ZEBREUDU (DIST. PUTNA). Toate ştampilele numerotate 55—70 au PL. sus şi DIST. jos;

4. RJ1 = 71. AMARADIA, 72. BALTA, 73, CAMPULUI, 74. DUMBRAVA, 75. JIU DE SUSU şi 76. JIU DE JOS (JUD. DOL=JIU) ; RJ1a = 77. FUNDULUI, 78, MOLDOVEI, 79. SIRET DE SUS şi 80. SIRET DE JOS (JUDET. ROMAN) ; 81. MOLDOVA, 82. MUNTELE şi 83. SIRETULUI (JUD. SUCEAVA).

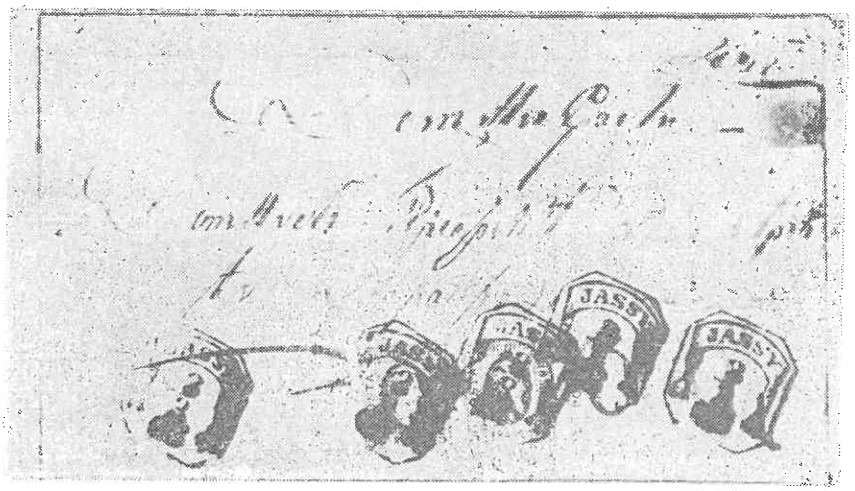

Fig. 9

Poşte sucursale (PS). La 1 august 1865 iau fiinţă, în Bucureşti, 4 birouri sucursale, notate cu 2—5. Biroul poştal central avea acum nr. 1. Birourile sucursale erau subordonate Biroului poştal nr. 1, prin care făcea tranzitul corespondenţei. Nu voi insista cu detalii; un studiu amplu am publicat în „Filatelia" nr. 10/1975. Toate birourile sucursale au primit mărci şi ştampile (tabelul 2). Cele 4 ştampile, catalogate cu simbolul PS, seamănă între ele, deosebindu-se doar prin cifra care indică numărul biroului sucursal. Legenda cuprinde, sus, BUCURESTI, şi jos, POST SUCC. No. 2 (sau 3, 4, 5) şi la mijloc data, în cifre arabe, ziua (sus) şi luna (jos). Aceste ştampile s-au aplicat după regulile vremii, în stînga-jos, în tuş verde, iar mărcile din dreapta-sus erau obliterate cu ştampile GR, în tuş negru.

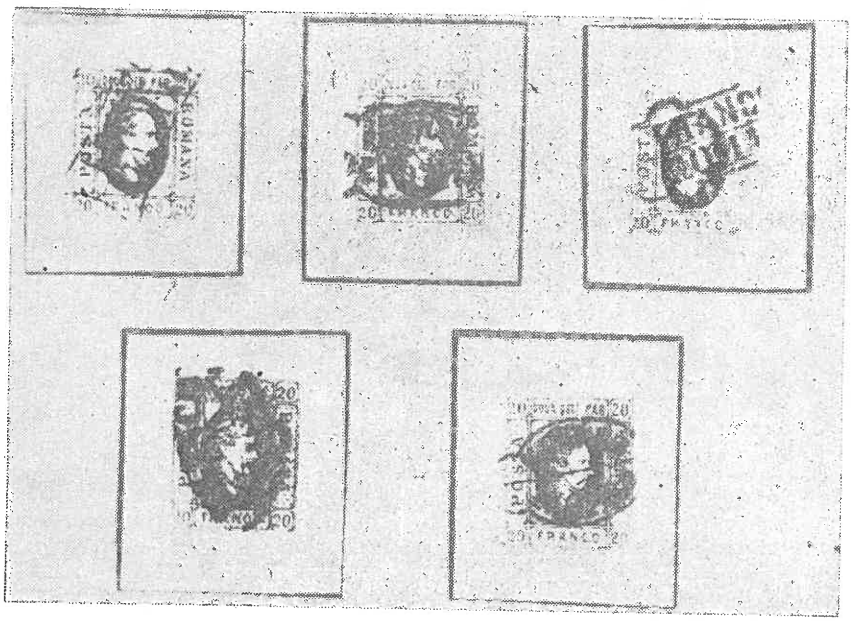

Fig. 8

Poşta balneară (OB). La 11 august 1865 se emite ordinul 55 pentru înfiinţarea de birouri poştale cu serviciul numai în sezonul balnear, în număr de 4. Ştampilele, notate cu OB (oficii balneare), au localitatea, sus, şi districtul, jos. Cităm, după ortografia ştampilei : 1. BALTA ALBA * DIST. RIMNICU SARAT, 2. CALIMANESTI * DIST. VILCEA, 3. SLANIC * DIST. BACAU şi 4. STEFANESTI * DIST. VILCEA.

Valoarea ştampilelor. În „Catalogul mărcilor poştale româneşti" (partea I, pag. 66) am estimat, pentru prima oară, valoarea ştampilelor utilizate în 1865/1866, după aprecierea circulaţiei scrisorilor. Valoarea ştampilei rezultă din înmulţirea coeficienţilor cu cota de bază a mărcii. Studiul de faţă, care prezintă şi circulaţia mărcilor, aduce îmbunătăţiri prin tabelul 3, din care se pot constata birourile poştale cu ştampilele cunoscute şi coeficienţii de preferinţă respectivi.

Prezentăm exemple de cîteva piese cu ştampile şi francaturi deosebite : în fig. 6 şi 7 se regăsesc pe mărci ştampilele cu M1a BOTUSCHANI şi M2a. FOKSCHANI. Aceste ştampile, pînă recent, nu s-au cunoscut pe mărci, ci numai pe corespondenţă oficială (colecţia Dr. L. N. Cristea — Londra) în fig. 8 sînt redate 5 ştampile din 8 cunoscute de tip F2. FRANCO : NIAMZU, FOLTICHENII, ROMAN, JASSY şi PIATRA (colecţia Dr. L. N. Cristea) ; Lipsesc F2 BOLGRAD, BOTOSCHENI, HUSCHI. În fig. 9 este redată o scrisoare cu o

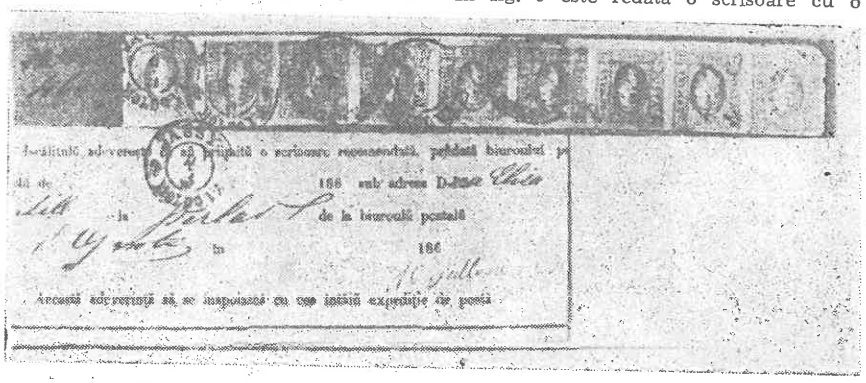

Fig. 10

TABELUL 1 (1865)

Circulația mărcilor „Emisiunea Cuza", în anul 1865

Biroul poștal	Distribuiri 1865			Prima zi			Consum 1865
	20 P	5 P	2P	20P	2P	5 P	20 P
1. Adjud	2.920	—	—	11 FEB	—	—	2.918
2. Alexandria	2.000	—	—	20 DEC	—	—	— ? —
3. Bacău	12.480	—	—	11 FEB	—	—	11.680
4. Bîrlad	14.784	—	—	11 FEB	—	—	12.864
5. Bechet	768	—	—	11 FEB	—	—	633
6. Bolgrad	2.720	384	—	11 FEB	—	11 FEB	2.268
7. Botoșani	21.696	7.104	5.952	11 FEB	11 FEB		16.210
8. Brăila	40.960	2.496	5.760	11 FEB	11 FEB		24.930
9. București, 1865	120.568	21.504	192.000	20 JAN	20 JAN		117.968
idem, 1866	50.000	—	116.736	—	—	—	48.600
Total, 1865/66	170.568	21.504	308.736	—	—	—	166.568
10. Buzău	11.680	—	—	11 FEB	—	—	9.650
11. Cahul	3.680	—	—	11 FEB	—	—	3.477
12. Calafat	3.880	—	—	11 FEB	—	—	3.043
13. Caracal	2.496	—	—	11 FEB	—	—	2.496
14. Călărași (Știrbei)	6.208	—	—	11 FEB	—	—	5.824
15. Câineni	384	—	—	11 FEB	—	—	384
16. Cîmpina	1.952	—	—	11 FEB	—	—	1.405
17 Cîmpu-Lung	5.424	—	—	11 FEB	—	—	3.867
18. Chilia	200	—	—	8 SEP	—	—	— ? —
19. Craiova	25.280	1.920	3.840	11 FEB	21 MAR		22.296
20. Curtea de Argeș	1.552	—	—	11 FEB	—	—	1.295
21. Dorohoi	6.144	—	—	11 FEB	—	—	5.125
22. Fălciu	1.176	—	—	11 FEB	—	—	735
23. Fălticeni	5.840	—	—	11 FEB	—	—	5.837
24. Focșani	23.280	—	960	11 FEB	22 NOV	—	17.272
25. Găești	1.568	—	—	11 FEB	—	—	886
26. Galați	59.920	2.688	16.128	11 FEB	26 JUN		50.344
27. Giurgiu	11.640	1.920	1.920	11 FEB	11 FEB		9.274
28. Huși	5.568	—	—	11 FEB	—	—	4.311
29. Iași	107.200	30.144	40.320	3 FEB	3 FEB		67.667
30. Ismail	8 112	768	—	11 FEB	—	20 MAR	7.860
31. Leova	1.152	—	—	11 FEB	—	—	861
32. Mihăileni	4.608	—	1.536	11 FEB	11 FEB	—	3.970
33. Mizil	1.552	—	—	11 FEB	—	—	1.220
34. Oltenița	3 504	—	—	11 FEB	—	—	2.938
35. Piatra	8.640	—	—	11 FEB	—	—	7.902
36. Pitești	13.560	192	384	11 FEB	12 DEC		10.527
37. Ploiești	15.360	1.344	—	11 FEB	—	11 FEB	13.260
38. Predeal	384	—	—	11 FEB	—	—	250
39. Râmnicul Sărat	9.680	—	—	30 JAN	—	—	7.422
40. Râmnicul Vâlcea	5.296	—	—	11 FEB	—	—	3.437
41. Reni	1.160	—	—	11 FEB	—	—	988
42. Roman	13.248	960	960	11 FEB	11 FEB		9.350
43. Slatina	7.376	—	—	11 FEB	—	—	5.555
44. Țințăreni	384	—	—	11 FEB	—	—	260
45. Târgoviștea	4.848	576	384	11 FEB	17 MAI	JUN	3.900
46. Târgu Frumos	2.336	—	—	11 FEB	—	—	2.236
47. Târgu Jiu	6.000	—	192	11 FEB	JUL	—	5.526
48. Târgu Neamțu	4.480	—	—	11 FEB	—	—	2.916
49. Târgu Ocna	4.416	—	—	11 FEB	—	—	4.021
50. Tecuci	12.680	—	—	11 FEB	—	—	12.589
51. Turnu Măgurele	9.792	—	—	11 FEB	—	—	8.354
52. Turnu Severin	15.640	2.880	2.880	11 FEB	11 FEB		5.400
53. Văleni de Munte	400	—	—	22 DEC	—	—	— ? —
54. Vaslui	5.760	—	—	11 FEB	—	—	5.021
55. Vârciorova	384	—	—	11 FEB	—	—	149
56. Zimnicea	1.728	—	—	11 FEB	—	—	1.452
TOTAL	716.448	74.880	389.952				580.616

TABELUL 2

Circulația mărcilor „Emisiunea Cuza" în București și în Districtul Ilfov în anii 1865/1866

Biroul poștal	Primiri 1865/1866			Consum 1865/1866			Prima/Ultima zi	
	2 P	5 P	20 P	2 P	5 P	20 P	1865	1866
1. Central (1)	307.008	15.744	157.736	306.816	12.868	156.784	21 JAN	31 MAI
2. Succursal 2	384	384	3.168	384	384	1.968	14 AUG	23 FEB
3. Succursal 3	960	960	1.960	960	960	960	13 AUG	23 FEB
4. Succursal 4	384	192	2.352	384	192	1.552	29 AUG	23 FEB
5. Succursal 5	—	192	192	—	192	192	14 AUG	23 FEB
6. Dîmbovița	—	—	200	—	—	200	12 DEC	30 OCT
7. Mostiștea	—	—	192	—	—	90	01 SEP	30 OCT
8. Negoești	—	—	384	—	—	384	14 SEP	30 OCT
9. Sabaru	—	—	192	—	—	96	18 SEP	30 OCT
10. Snagovu	—	—	192	—	—	192	02 SEP	30 OCT
TOTAL	308.736	17.472	166.568	308.544	14.596	162.418	21 JAN	30 OCT
Restituiri, Biroul central nr. 1				192	2.876	972		
Restituiri, celelalte birouri				—	—	3.178		

francatură rară : 4 mărci 5 PARALE cu ștampila DR2 (colecția Academiei Române). În fig. 10 avem o francatură spectaculoasă din 10 mărci (una lipsește), din 2 PARALE, înlocuind marca de 20 PARALE necesară pentru francarea unei RECEPISE DE INAPOERI ; mărcile sînt obliterate cu ștampila M2. JASSY (colecția Fr. Heimbüchler — München). În fig. 11 este scrisoarea cu ștampila PS. BUCURESTI * SUCC. No. 2X7/11 în verde și marca obliterată cu GR2 în tuș negru. Marca este aplicată, contrar regulii, în stînga-jos, neavînd loc în dreapta-sus, din cauza cuvîntului „Domnilor" (colecția Dr. Paul Hirsch). Fig. 12 prezintă o scrisoare din 19 ianuarie 1865 (calendarul Iulian), francată cu o marcă 20 PARALE, obliterată cu GR1, pe plic avînd ștampila S1 BUCURESCII 31/1 (colecția G. Cizmaș — București). Reamintim și o francatură excepțională cu douăzeci mărci de 2 PARALE/„Cuza", acoperind taxa de două mărci de 20 PARALE pentru o recomandată. (Vezi. „Filatelia" nr. 6/1980).

Încheind acest studiu, reținem în concluzii :

1. D.G.T.P. (Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor) a primit, de la „Litho S. Sander & Comp.", București, primele 809 856 mărci „Cuza", la 10 și 20 ianuarie 1865.

2. Prima distribuire de mărci „Cuza" are loc numai către B.P.B. (Biroul poș-

TABELUL 3 (1865)

Coeficienţi de preferinţă pentru ştampilele aplicate pe mărcile de 20 PARALE/1865 din „Emisiunea Cuza", în perioada 9/21 ianuarie 1865—19/31 iulie 1866. (☒)

20 PARALE / 1865	M 1	M 2	F 2	S	A
1. Chilia, Mizil (fără ştampile în 1865/66)	—	—	—	—	—
2. Alexandria, Văleni de Munte	—	—	—	—	?
3. Găeşti	—	—	—	—	100
4. Câinenii, Predealul, Ţînţăreni, Vorciorova	—	—	—	100	—
5. Câmpina, Curtea de Argeş, Fălciu, Leova, Reni	—	—	—	—	90
6. Bechet, Zimnicea	—	—	—	95	80
7. Adjud, Bolgrad (F2), Cahul, Tg. Frumos, Tg. Ocna	—	35	40	—	25
8. Calafat, Caracal, Cîmpu-Lung, Oltenita, Tîrgovişte	—	—	—	20	20
9. Mihăileni (Michaleni)	30	—	?	—	20
10. Huşi (Husch)	25	—	40	—	18
11. Tîrgul Neamţu (Neamzu)	—	30	40	—	15
12. Ştirbeiu (S) sau idem Călăraşi (A)	—	—	—	40	12
13. Râmnicul Vâlcei	—	—	—	12	12
14. Fălticeni (Foltitscheni)	20	—	35	—	10
15. Dorohoi, Vaslui	15	—	?	—	8
16. Ismail	—	30	?	—	8
17. Slatina, Tîrgu-Jiu, T. Severin, Giurgiu, R. Sărat	—	—	—	8	8
18. Buzău	—	—	—	—	8
19. Peatra, Roman	15	—	30	—	7
20. Bacău, Bârlad, Tecuci (Tekutsch)	15	—	?	—	6
21. Botoşani (Botuscheni)	—	—	30	—	5
22. Piteşti, Ploieşti, Turnu Măgurele	—	—	—	5	5
23. Brăila, Craiova	—	—	—	—	5
24. Focşani (Fokschany)	—	—	?	—	5
25. Galaţi	5	—	?	—	5
26. Iaşi (Jassy)	10	—	25	—	5
27. Bucureşti	—	—	—	5	5

Ştampile deosebite ☒

1. DR. JASSY 100
2. M1a. BOTUSCHANI, FOKSCHANI 100
3. M2a. FOKSCHANI 80
4. PS. BUCURESCI SUCC. No. 2. 3, 4, 5, ... 100
5. OB. Poşta balneară 120
6. GR1. Grătar cu stele 60
7. R. Poşta rurală 80

Notă. ☒ = scrisori, chitanţe, recipise etc. francate cu una sau două mărci din 20 PARALE/1865.

Fig. 11

tal Bucureşti), la 20 ianuarie 1865, în cantitate de 22.864 bucăţi.

3. B.P.B. pune în circulaţie primele mărci a doua zi, la 21 ianuarie 1865, francînd 131 scrisori („prima zi").

4. La restul de 55 birouri poştale din România, primele livrări s-au făcut mai tîrziu şi eşalonat, între 30 ianuarie — 22 decembrie 1865. Pînă la prima livrare de mărci „Cuza", corespondenţa a circulat **franco**, cu plata în numerar, sau **porto**, cu plata la destinatar.

5. Din valorile mici : mărcile de 2 PARALE s-au distribuit numai la 15 localităţi, iar mărcile de 5 PARALE numai la 14 localităţi. În majoritatea cazurilor, prima livrare din valorile mici a avut loc ulterior livrării mărcilor de 20 PARALE.

6. În 1865/1866, mărcile „Cuza" de mare circulaţie (20 PARALE) au putut fi utilizate la 251 unităţi poştale. Astfel, cele 56 birouri telegrafo-poştale au putut repartiza, la rîndul lor, cîte un număr mic, la unităţile dependente : 4 birouri sucursale, 4 birouri balneare, 83 birouri rurale şi 104 relee de poştă (căpitani). Se menţionează că, în 1865, apar încă 7 birouri telegrafo-poştale care primesc mărci, şi anume : 1. ADJUD, 2. ALEXANDRIA, 3. CIINENII, 4. CHILIA, 5. CURTEA DE ARGES, 6. FALCIU şi 7. VALENII DE MUNTE.

7. Mărcile „Cuza" au putut fi obliterate cu 202 ştampile „de zi", din tipurile catalogate : M1, M2, DR, S, A, PS, OB şi R. Birourile telegrafo-poştale Chilia. Găeşti şi Mizil nu au utilizat în 1865/66 ştampile „de zi", iar birourile fără ştampile în 1864 — Cîmpina, Leova şi Reni — primesc primele lor ştampile, ca şi 6 din cele nou înfiinţate, abia la mijlocul lui iunie 1865, din tipul A.

8. La birourile lipsite de mărci în perioada 1/13 ianuarie 1865—27 iul./8 august, scrisorile au circulat taxate cu plata în numerar. Francaturile mixte, cu mărci din alte emisiuni (exemplu, cu mărci „Principatele Unite" emis. 1862 sau 1864) s-au dovedit imposibile, clasificîndu-se ca falsuri.

9. D.G.T.P. livrează mărci „Cuza" şi după 23 februarie 1866 (data abdicării domnitorului). Ultima livrare de 3 840 de 5 PARALE are loc la 24 mai 1866 (două zile mai tîrziu de la proclamarea principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen ca suveran al României).

10. La 30 iunie 1866, prima unitate poştală care lichidează stocul de mărci „Cuza" este B.P.B. Mărcile „Cuza" continuă, însă, a fi utilizate în unele localităţi, pînă tîrziu, în octombrie 1866.

Bibliografie :

Arhivele Statului Bucureşti : 1) Fond DGP dos. 173/1864 ;dos. 156, 277, 278, 283, 295/1865 ; dos. 9, 150, 156, 159, 161, 165/1866 ; dos. 2, 3, 14, 20/1867. 2) Fond ICC dos. 89/1865, dons. 13/1866, 3) Fond OC dos. 1098/1864, dos. 1019/1865. 4) Fond MF dos. 500/1865. 5) **Buletinul Telegrafo Poştal/1865.**

Fig. 12

1984 / iul

CONTRIBUȚII

EMISIUNEA „CUZA 1865"

1. Obliterări cu ștampile tip F-2. FRANCO.

În revista „Filatelia" nr. 8/1980 a apărut articolul „Contribuții la circulația mărcilor CUZA-1865" al cunoscutului

Fig. 1

cercetător filatelist ing. Kiriac Dragomir.

În acest articol se arată că pînă în prezent sînt cunoscute, pe mărcile CUZA-1865, opt obliterări tip F-2 FRANCO și anume NIAMTZU, FOLTICHENII, ROMAN, PIATRA, BOLGRAD, BOTOSCHENI și HUCHII.

În același articol, în tabelul nr. 3, autorul, însemnînd semne de întrebare, presupune că s-ar putea găsi și alte obliterări cu ștampile tip F-2 FRANCO și, așa cum se va vedea, această presupunere este corectă.

Astfel, în fig. nr. 1 prezint o marcă de 20 parale CUZA-1865 obliterată cu ștampila F-2 FRANCO MICHAILENI.

Menționez că simbolul F-2 utilizat de ing. K. Dragomir este același cu indicativul B-3 din lucrarea „Ștampile poștale folosite în Țările Române pînă în anul 1881" de Gr. Racoviceanu.

2. Varietăți tipice de tipar.

Tradiția susține că pe fiecare coală din emisiunea CUZA-1865 există o marcă

T → T A → Λ

Fig. 2

pe care litografiul și-a lăsat amprenta prin deformarea unei litere. Astfel sînt cunoscute varietățile tipice de tipar „T din POSTA cu consolele aplecate" pe valoarea de 20 parale (CMPR-74 nr. 13.7) — fig. 2, și „R din ROMANA cu bucla spartă" pe valoarea de 2 parale (CMPR-74 nr. 11X3).

În fig. nr. 3 prezint, în premieră, o varietate de tipar care apare pe marca de 5 parale.

Este vorba de litera A de la sfîrșitul cuvîntului ROMANIA care nu are bara

Fig. 3

orizontală, apărînd sub forma literei grecești „lamda".

Despre o asemenea varietate m-a informat, în urmă cu mulți ani, un cunoscut, pe atunci, colecționar.

Afirmația de mai sus și exemplarul din colecția mea nu sînt totuși suficiente pentru ca varietatea prezentată să poată fi socotită ca tipică. Pentru aceasta este necesară confirmarea existenței ei și în alte colecții. În acest sens fac un apel la cititorii avizați ai revistei „Filatelia".

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

Filatelia 1984 nr 10

SEMNALĂRI

O EROARE SPECTACULOASĂ

Care filatelist nu a visat o dată în viața lui ca, într-o bună zi, să descopere, într-un cufăr cu scrisori vechi din podul casei bunicilor, dacă nu un „Cap de bour" sau un „Mauritius", măcar o marcă cu centrul răsturnat ?

De o asemenea fericită întîmplare am avut șansa să am parte. Cercetînd un lot de mărci poștale românești obliterate — achiziționate prin ani '65—'67 în vederea unui studiu despre filigranele RPR — am avut surpriza să descopăr o eroare nesemnalată încă și de o rară frumusețe : o marcă cu centrul ranversat — valoarea de 55 B din seria „Aviația sportivă" 1953, obliterată (CMPR '74, nr. 1508) — fig. 1 și fig. 2.

Fig. 1

Emisiunea „Aviația sportivă" 1953 este una dintre primele emisiuni ale Republicii, tipărită în mai multe culori (anterior au mai fost realizate astfel doar trei emisiuni : „Munca în comunicații" 1948 și „Ziua internațională a femeii" 1952, în cîte două culori, și „5 ani de la proclamarea Republicii Populare Române" 1952, în policromie).

Compoziția grafică a emisiunii „Aviația sportivă" — formată din patru valori — a fost concepută unitar de machetator (I. Schiffer) : o culoare intensă acoperă marginile cadrului fiecărei mărci (textele, valoarea și insigna aviației sportive apărînd în alb), culoare ce slăbește gradat în intensitate pînă la dispariție spre centrul mărcii, unde este plasat motivul grafic al fiecărei valori, imprimat într-o altă culoare.

Sistemul de imprimare prin heliogravură — ca al majorității mărcilor din acea perioadă — a impus trecerea fiecărei coli de două ori prin mașina de tipărit, fiecare culoare fiind imprimată cu altă matriță. Datorită acestui sistem de imprimare, probabil că — din greșeală — una din coli a fost introdusă invers la tipărirea motivului central, planorul, scăpînd apoi atenției controlului tehnic — tot așa cum s-a întîmplat și cu emisiunea „Recensămîntul populației" 1956, fără să mai vorbim de celebra marcă americană de aviație de 3 c., din 1918, cu centrul ranversat, reproducînd avionul **„Curtiss Jenny"** în plin zbor.

Admițînd, deci, ipoteza coalei introdusă greșit în mașină, înseamnă că, inițial, într-o coală a existat un minimum de 50 mărci cu centrul ranversat ; coala respectivă nu a ajuns în rețeaua magazinelor și ghișeelor filatelice, ci în circuitul poștal, nominalul ei reprezentînd taxa de francare pentru o scrisoare simplă.

Exemplarul pe care-l posed — în perfectă stare — este circulat efectiv și nu preobliterat. Fragmentul de ștampilă imprimat pe marcă nu permite identificarea cu exactitate a oficiului poștal de expediție. Ștampila — dublu cerc cu diametrul exterior de 30 mm și cel interior de 20 mm — poartă, ca dată de expediție, 22 MAI 54 (fără indicarea orei) ; în partea de jos a ștampilei, între cele două cercuri, apare o pată fără contururi precise — probabil o steluță. Lipsa de inscripționare a denumirii raionului sau regiunii, în partea de jos a ștampilei (întîlnite curent în ștampilografia acelei epoci), conduce la ipoteza că localitatea de expediție era un centru urban important, așa cum a rezultat din comparațiile cu alte obliterări poștale din perioada 1953—1955.

Din fragmentele de litere ce s-au imprimat pe marcă se pot reconstitui numai ultimele 5 litere : ...VISTE ; în fața literei V este un alt fragment de literă ce prezintă o buclă închisă în partea de jos — probabil O — deci : ...OVISTE. Oficiul de expediere a mărcii studiate se află, deci, într-o localitate a cărei denumire, după ultimele litere ...OVISTE, presupune a fi TÎRGOVIȘTE.

Studiul mai amănunțit al exemplarului cu centrul ranversat pe care-l semnalez evidențiază cîteva caracteristici prin care se abate puțin de la marca tip (așa cum sînt indicate caracteristicile în CMPR '74 și cum le-am constatat la multe alte mărci studiate — cca 250 — din aceeași valoare), și anume :

— **hîrtia :** pe spate (marca este perfect spălată și fără urme de gumă) este ușor roz-gălbuie, în loc de albă (cum indică CMPR '74) ; este drept că rozul s-ar putea datora difuziei prin hîrtie a cernelii de tipar, în timp ce tenta ușor gălbuie poate proveni de la plicul pe care a fost lipită inițial. Pe față, marginile exterioare — netipărite — ale mărcii prezintă aceeași nuanță de roz, mai intensă în partea de jos, tentă datorată, probabil, tot difuziei cernelii de tipar ;

— **dantelura :** față de 14 1/2 : 14 la marca tip (și la multe alte mărci studiate) prezintă o ușoară abatere, fiind de 14 1/4 : 14, și aceasta, probabil, în urma spălării și uscării mărcii ;

— **dimensiunile desenului :** cadrul desenului este cu aproape un sfert de milimetru mai îngust : 38,5/20,50 mm la marca tip ; 38,5/20,30 mm la marca cu centrul ranversat. Măsurarea dimensiunilor s-a făcut cu ajutorul unui sistem micrometric cu mărire optică. Și aici, probabil, diferența se datorează aceleiași operații de curățare a mărcii ;

— **culorile :** în CMPR '74 sînt indicate roșu și violet ; în realitate, această emisiune — tipărită într-un tiraj de 1.000.000 de serii complete — prezintă o mare varietate de nuanțe (se poate spune chiar că mărcile cu nuanțe sînt mai numeroase decît mărcile în culorile-tip), în special în cazul culorii roșii, de fond. Am constatat (după indicatorul de culori LIPSIA) că marca cu centrul ranversat prezintă tonuri mai închise și nuanțe ușor deosebite de majoritatea mărcilor studiate ; astfel, în loc de roșu, culoarea este carmin spre roz-închis-violet ; violetul desenului central se prezintă într-o nuanță de violet purpuriu cu trecere spre violet-închis ;

— **filigranul :** aici intervine cea mai importantă abatere de la marca tip, care, conform CMPR '74, ar trebui să aibă filigran XVI ; or, din analiza fragmentelor de filigran vizibile (din cauza unei impresiuni defectuoase a filigranului în pasta hîrtiei, el nu apare vizibil pe toată suprafața mărcii) și care apar sub forma unor linii **mai deschise** decît fondul mai întunecat, reiese că marca cu centrul ranversat are filigranul XV. Același filigran XV l-am mai întîlnit la încă două exemplare din această marcă. (După cum se știe, filigranul XVI apare sub forma unor litere **mai închise** decît fondul, care apare mai luminos). De altfel, această constatare nu este o noutate și nici o raritate printre mărcile acestei perioade. După cum s-a mai semnalat în cîteva articole publicate în revista noastră, cazuri de folosire tîrzie a unor filigrane s-au mai întîlnit ; se cunosc chiar emisiuni la care tirajul este împărțit între două sau chiar trei tipuri diferite de filigran.

Fig. 2

Am dat toate aceste date în speranța descoperirii și a altor mărci cu același centru ranversat, fiind foarte posibil să se mai fi păstrat și alte exemplare prin cine știe ce colecție din copilărie uitată într-un fund de sertar sau băgată într-un teanc de „pachete" ; or, într-o asemenea ipoteză, este bine de știut dacă exemplarele ce se vor mai găsi fac parte din aceeași coală ca exemplarul semnalat mai sus.

Indiferent de faptul că se vor mai găsi și alte piese, eroarea semnalată în prezentul articol este una din acele erori spectaculoase, de mare frumusețe, atît de mult căutate. O piesă de prim ordin a filateliei românești.

Doru CHEȘU

NOTĂ

Redacția așteaptă cu interes părerile și orice eventuale comunicări în legătură cu semnalarea de mai sus.

2/64

filatelia
nr. 2 — 1964

REVISTA ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR DIN R.P.R.

Redacția și Administrația:
București, 45. Str. Biserica Enei, 16; tel. 16.67.15

Colectivul de redacție:
Lucian BELCEA
Alexandru DUMITRESCU
Constantin SMIRNOV
Vsevolod SURJICOV
Nicolae TRIPCOVICI (redactor șef)

EMISIUNILE LITOGRAFIATE ROMÎNEȘTI DIN ANII 1866 ȘI 1867

Mărcile clasice românești apărute între anii 1866—1872 sînt cunoscute sub numele de „emisiuni litografiate", pentru că imprimarea lor s-a făcut prin procedeul litografic.

În limbajul curent al colecționarilor ele sînt cunoscute în general sub numele de „Favoriți" deși acest nume nu se potrivește tuturor mărcilor apărute în această perioadă, pentru că, la unele efigia este înfățișată cu favoriți iar la altele cu barbă, după cum era moda vremii.

Datorită procedeului de imprimare și marelui număr de varietăți, studiul lor este deosebit de interesant, ceea ce justifică dealtfel și interesul crescînd al colecționarilor.

Înaintea noastră, mulți cercetători români și străini au studiat aceste mărci. Articolul de față izvorăște din necesitatea de a pune la îndemîna filateliștilor unele date apărute în publicații anterioare (azi epuizate și care nu mai pot fi procurate), la care vom adăuga și unele observații personale.

Printre cercetătorii români și străini mai de seamă care s-au ocupat de ele sînt: O. Wasserman și H. Fraenkel, Georges Brunel, R. Poncelet, H. Birnbach, R. Zoscsak, Ed. Cohen, Petre Murea, Dorning-Beckton și Sir John Wilson.

După cum am spus mai sus emisiunile clasice litografiate se situează între anii 1866—1872. Pentru moment ne vom ocupa de cele din 1866 și 1867, ambele avînd multe aspecte comune, urmînd ca celelalte pînă la 1872 să facă obiectul unor articole viitoare.

În urma abdicării lui Alexandru Ion Cuza, la 11 februarie 1866, s-a ivit necesitatea înlocuirii mărcilor purtînd efigia domnitorului. În consecință, a fost pusă în circulație prima serie de mărci cunoscută sub denumirea de „Carol cu favoriți", compusă din trei valori:

Fig. 1

2 parale, 5 parale și 20 parale care corespundeau tarifului poștal din timpul domniei lui Cuza Vodă, tarif în vigoare pînă la 1 ianuarie 1868. Mărcile de 2 parale serveau la francarea ziarelor, cele de 5 parale pentru scrisori în aceeași localitate iar 20 parale pentru scrisori în tot cuprinsul țării.

În ceea ce privește data punerii în circulație a acestei emisiuni, Catalogul mărcilor poștale românești (ediția 1959) menționează luna iunie 1866. Trebuie însă arătat că majoritatea cercetătorilor acestei emisiuni (printre care R. Zoscsak și Eduardo Cohen) indică data de 1 august 1866. Ne alăturăm acestei din urmă păreri, pentru că exemplarele pe scrisori pe care le-am putut cerceta poartă toate date din luna august sau mai tîrziu.

DESENUL. Toate cele 3 valori sînt nedințate și prezintă, într-un chenar dreptunghiular de dimensiunile 19 x 24 mm, un medalion cu efigia privind spre stînga.

Din fotografiile de mai sus este ușor de înțeles că numele de „Favoriți" provine de la felul de a purta barba, după o anumită modă a timpului. Efigia e situată într-un cerc închis format dintr-o linie subțire de 17 mm diametru, în care este inclus un al doilea cerc format dintr-un număr variabil de perle. Valoarea mărcilor este exprimată atît în cifre cît și în litere. Cifrele sînt așezate în cele patru colțuri ale mărcii, într-un cartuș pătrat. Valoarea exprimată în litere e așezată în marginea de jos, fiind înconjurată de liniile unui dreptunghi. La primele două valori cuvîntul „parale" e înscris în întregime, pe cînd la cea de 20 parale unitatea monetară este indicată prescurtat prin „PAR", fără punct.

Simetric cu această inscripție însă, în apropierea marginii de sus, apare inscripția POSTA ROMANA, într-un dreptunghi egal cu cel dinspre marginea de jos. Spațiile dintre liniile chenarului din stînga și din dreapta, pînă la marginea cercului, sînt purtătoare ale unor frize grecești care pornesc de sub pătratul în care este scrisă în cifre valoarea. Friza greacă este întreruptă de curbura cercului și se continuă apoi pînă deasupra cartușului de jos în care este înscrisă valoarea. Restul spațiului cuprins între curburile cercului și colțul mărcilor este completat cu un desen ce amintește modul de așezare a cărămizilor în zidăria unei clădiri.

La mărcile de 20 parale se disting două tipuri bine diferențiate și anume:

Tipul I, la care linia greacă pornește de sub cifra 0 din 20; cercul format din puncte perlate numără 91 de perle, iar cărămizile clădite deasupra și dedesubtul cadrului circular sînt așezate pe șase rînduri. De asemenea sub litera D din DECI, se află un punct, iar pe litera I din același DECI un alt punct.

Tipul II se deosebește de tipul I prin faptul că linia greacă din dreapta sus pornește de sub cifra 2 din 20, în loc de a porni de sub cifra 0, ca la tipul precedent, perlele sînt în număr de 94 în loc de 91 iar desenul ce amintește cărămizile este format din 8 rînduri în loc de șase; litera D din DECI n-are punct sub ea, lipsind și punctul de pe I din același DECI. Coala de 200 mărci conține 135 exemplare din tipul I și 67 din tipul II.

Precizăm că la tipul II există și o varietate prezentînd un punct de culoarea hîrtiei în unghiul de sus al frizei din dreapta, așezat sub intervalul dintre cifrele 2 și 0. Această varietate este clasificată de autorii Catalogului mărcilor românești din 1959 ca formînd un tip „II-A". În ce ne privește, nu sîntem de acord cu această clasificare, întrucît nu este vorba de un tip propriu-zis ci de o varietate.

Unii autori sînt de părere că această varietate ar apare numai o singură dată pe coală; noi nu putem afirma cu precizie acest lucru, pentru că nu s-au păstrat coli întregi din toate tirajele, pentru a se putea verifica afirmația.

La valoarea de 20 parale s-au întîlnit și exemplare la care apare un punct în partea stîngă a mărcii, în interva-

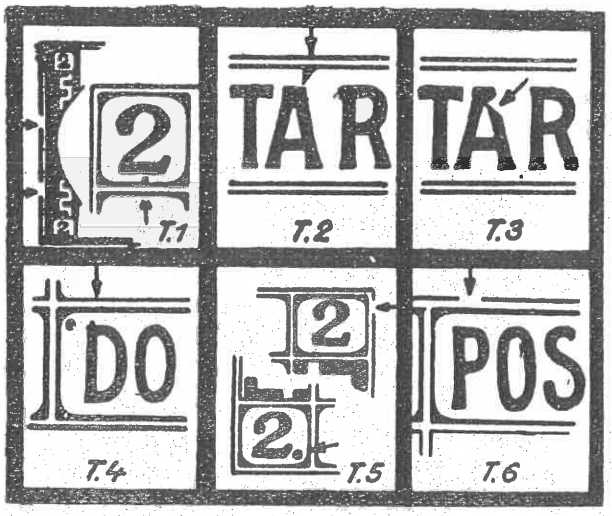

Fig. 2

lele frizei grecești. Astfel de exemplare constituie, la rîndul lor, o varietate de imprimare.

HÎRTIA : În confecționarea primului tiraj din august 1866 s-a utilizat o hîrtie groasă, poroasă, de culori diferite iar ulterior, începînd din februarie-martie 1867, numai hîrtie subțire ; aceste hîrtii prezintă diferite nuanțe de culoare.

Trebuie să menționăm, totuși, că nu există numai o hîrtie categoric groasă și alta categoric subțire, deoarece se găsesc și exemplare imprimate pe o hîrtie mijlocie denumită curent „hîrtie semigroasă".

În ce privește culorile hîrtiei s-ar putea spune — în general — că marca de 2 parale a fost imprimată pe hîrtie galbenă, cea de 5 parale pe hîrtie albastră, iar cea de 20 parale pe hîrtie roz.

La toate cele 3 valori există, însă, nuanțe de culori. Astfel, într-un articol publicat în „Revista Filatelică Română" nr. 4—5 din aprilie-mai 1937, R. Zoscsak precizează că marca de 2 parale există pe hîrtie galbenă și galben închis, cea de 5 par. pe hîrtie albastră, albastru închis și indigo (transparentă) iar cea de 20 par. pe hîrtie roz închis și deschis. G. Brunel mărește numărul nuanțelor, deosebind 2 parale galben pal și intens, adăugînd și un portocaliu [1]) 5 par. : albastru intens, deschis și închis ; 20 par. : roz pal, intens, lie de vin (drojdie de vin) și roșu violaceu închis. Am reprodus indicațiile acestor autori, întrucît ni s-au părut mai apropiate de realitate, față de cele date mai sumar în cataloage.

Menționăm că marca de 5 parale mai există și pe o hîrtie de culoare indigo, subțire, care privită în zare dă transparență desenului și care este cunoscută sub numele de „hîrtie uleioasă".

Tot marca de 5 parale poate fi întîlnită uneori și pe o hîrtie cenușie cu o foarte vagă nuanță de albăstrui, despre care autorii citați n-au amintit.

R. Zoscsak — în articolul citat — și după el și alții, afirmă că mărcile au fost confecționate pe hîrtie formînd culorile naționale — albastru, galben și roșu; însă nu trebuie să înțelegem această afirmație în sensul că marca de 20 parale ar fi fost imprimată pe hîrtie roșie.

N-am întîlnit niciodată marca de 20 parale în culoare roșie ci numai în roz — mai deschis sau mai închis — așa cum, dealtfel, menționează și cataloagele Yvert și Zumstein. Este de remarcat și faptul că nici ordinea în care se succed culorile în serie, nu corespunde cu ordinea așezării lor în drapelul românesc.

În ce privește existența diferitelor grosimi de hîrtie și chiar a diferitelor nuanțe de culori întîlnite, noi presupunem că în vremea lor aceste mărci nu au fost imprimate pe o hîrtie specială, anume comandată, ci pe hîrtia care s-a putut găsi atunci pe piață, poate chiar de diferite proveniențe.

IMPRIMARE ȘI VARIETĂȚI. Desenul mărcilor litografiate apărute în 1866 și 1867 apare în culoare neagră pe fondul hîrtiei colorate, diferențiindu-se astfel mai bine valorile.

În ce privește procedeul de imprimare, toți autorii consultați sînt de acord că s-a utilizat blocul de report (sau de „transfer", cum i se mai spune) și dau ample explicații asupra procedeului pe care Petre Murea îl rezumă lapidar astfel : „S-a gravat pe piatra litografică efigia și apoi separat, cîte un cadru pentru valorile de 2 și 5 par. iar pentru cea de 20 par. două cadre care formează două tipuri deosebite. Din aceste patru cadre și efigii s-a format, prin transfer pe o altă piatră, cîte un bloc de 6 bucăți care, pentru simplificarea lucrului a fost întrebuințat ca un transfer intermediar spre a forma placa conținînd 200 bucăți mărci".

Deci, coala a fost rezultatul asamblării acestor blocuri de report, gravate de gravorul Sander și imprimate în atelierele Socec din București. Nici unul dintre autorii cercetați nu precizează numele machetatorului ; este foarte posibil ca tot Sander să fi fost și autorul desenului.

Mărcile în coală au o poziție normală unele față de altele, fiind așezate la rînd — una lîngă alta orizontal și apoi vertical — unele sub altele, astfel încît nu formează perechi tête-bêche.

Privind o coală de 200 mărci din această emisiune, constatăm că există sus două rînduri orizontale de cîte 15 bucăți, urmate de zece rînduri de cîte 17 bucăți ; iar în colțul din dreapta, sus, rămîne o suprafață goală neimprimată, cît ar cuprinde spațiul a patru mărci. Această suprafață liberă echivalează cu un bloc de patru și prezența ei se datorește faptului că prin transferarea blocului de report de 6 exemplare, nu se putea acoperi întreaga suprafață a colii (cele 204 spații din coală nefiind multiplu de șase).

Eduardo Cohen, în lucrarea intitulată „Considerațiuni asupra cîtorva planșe din emisiunile litografiate de mărci românești 1868—1872" apărută la Lisabona în 1950, arată că nu s-a putut stabili încă forma diferitelor planșe întrebuințate pentru confecționarea acestor mărci, deoarece un răspuns definitiv în această problemă nu poate fi dat decît printr-un studiu al colilor întregi. Întrucît există mai multe planșe din aceeași marcă, azi nu se pot trage concluzii decît cercetînd blocurile rămase sau piesele izolate din marginea colilor, pentru că nu s-au păstrat coli întregi din toate planșele.

Din datele ce ne sînt cunoscute pînă în prezent, tirajul emisiunii a fost de 130 000 bucăți de 2 parale, 160 000 bucăți de 5 parale și 250 000 bucăți de 20 parale.

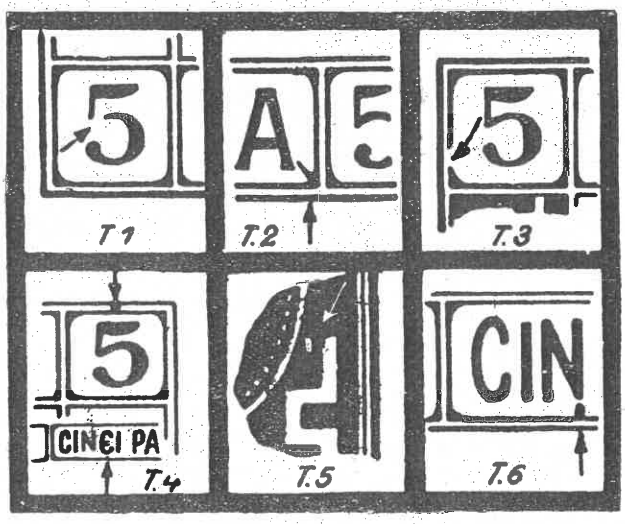

Fig. 3

[1]) Pentru marca de 2 parale trebuia să fie folosită hîrtie de culoare galben pal, însă fiindcă stocul s-a epuizat, s-a folosit în continuare hîrtie galben auriu sau portocaliu deschis (după cum se menționează în raportul nr. 67817 al șefului de atelier, către Ministerul Finanțelor, prin care își cere scuze pentru folosirea culorii portocalii, care nu este cea oficială.

În 1933 Birnbach a publicat o lucrare în limba germană intitulată „Reconstituirea blocurilor de report ale mărcilor romînești de la 1866 la 1872". Aceasta prezintă o mare importanță pentru colecționari, pentru că în ea se redau desene conținînd semnele caracteristice ale fiecărei mărci din blocul report, ceea ce ajută să deosebim cu mai multă ușurință mărcile false de cele originale.

Reproducem aci, după H. Birnbach, semnele caracteristice ale blocului report la mărcile 2, 5 și 20 parale (respectiv figurile 2, 3 și 4).

În cursul procesului de imprimare au luat naștere și unele varietăți care provin fie din tocirea clișeelor fie din retuș. Astfel, la marca de 2 parale distingem (fig. 5) :

1. gîtul efigiei e mai scurt la unele exemplare decît la mărcile normale

2. liniile orizontale de sus ale cadrului exterior al mărcii au suferit unele devieri de la linia dreaptă normală, la extremitatea lor din stînga sau alteori la extremitatea din dreapta ; astfel :

a) extremitatea din stînga sus se apleacă spre stînga în jos, deasupra cifrei 2

b) extremitatea din dreapta se apleacă spre dreapta în jos deasupra cifrei 2, deformînd-o astfel încît cifra 2 apare :

— mai scurtă, cu bucla de sus nerotunjită

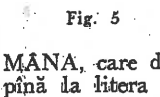

— cu bucla de sus rotunjită, lipsind însă talpa din linia ei ascendentă

Fig. 5

— reducînd cifra 2 la forma unui Z și micșorînd totodată și literele din ROMÂNA, care descresc în înălțime începînd de la litera O pînă la litera A.

Varietățile descrise la punctele a și b se întîlnesc numai la mărcile pe hîrtie subțire și sînt mult mai rare decît cea arătată la punctul 1.

Brunel arată (la pag. 53 din lucrarea sa) că Fraenkel, cercetînd coli întregi pe care le-a întîlnit, a descoperit și următoarele amănunte :

La 2 parale

— marca a 10-a din al III-lea rînd : o linie galbenă sub cifra 2, în colțul din dreapta, sus ;

— marca 1 din al VI-lea rînd : o linie galbenă taie marca în două, la nivelul a 2/3 din înălțime ;

— marca a 3-a din al IX-lea rînd : o pată galbenă sub gît ;

— marca a 15-a din al XII-lea rînd : o pată galbenă în dreapta gîtului.

La 20 parale

— marca a 11-a din rîndul I : un punct roz în dreapta efigiei ;

— marca a 8-a din rîndul III : I din DECI este spart;

— marca a 2-a din rîndul XIV : o linie verticală roz pleacă de la nas ;

— marca a 16-a din rîndul XV : un punct mare roz în dreptul frunții.

La mărcile de 2 și 20 parale există retușuri ale efigiei la păr și la ceafă sau sub forma unui nimb care apare în jurul capului, fondul negru fiind ceva mai deschis decît la mărcile obișnuite.

Tot la marca de 20 parale pe hîrtie subțire există, la tipul I, o varietate datorită neretușării capului în dreptul cefei, astfel încît liniile părului se prelungesc avînd aspectul unei cozi.

Menționăm că nu se cunosc reimpresiuni din această serie de mărci.

OBLITERĂRI. Cercetînd mărcile uzate și scrisorile întîlnite în anii 1877—1887, observăm că oficiile poștale au întrebuințat pentru obliterarea acestor mărci, ștampile cu dublu cerc și ștampile grătar, care se întîlnesc și pe mărcile din emisiunile anterioare. În afară de aceste ștampile întîlnim și obliterări întîmplătoare făcute cu ștampile auxiliare cum ar fi FRANCO-RECOMANDAT sau DUPA PLECARE.

De obicei ștampilele apar în tuș de culoare neagră și mai rar în albastru închis sau violet.

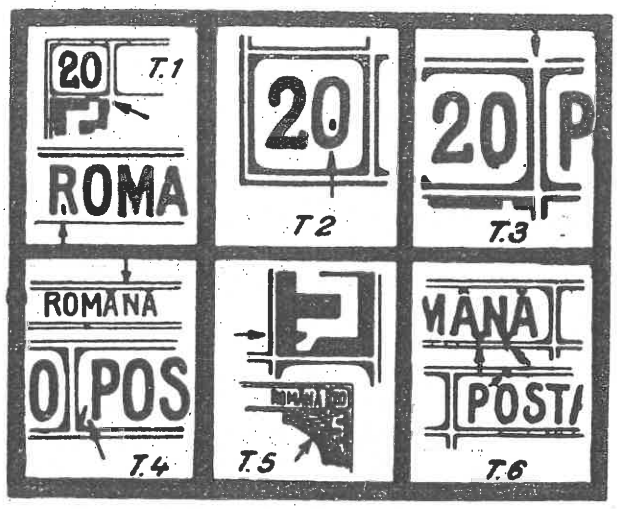

Fig. 4

O parte din oficiile poștale din Moldova au folosit cîtva timp în continuare ștampile vechi cu dublu cerc, cu numele oficiului, avînd la mijloc data (numai ziua și luna, sub formă de fracție) iar jos cuvîntul MOLDOVA. Am întîlnit, de exemplu, marca de 20 parale pe hîrtie groasă ștampilată cu GALATZ-MOLDOVA.

Se întîlnesc de asemenea și ștampile dublu cerc cu agrafă sau arabesc. Oficiul poștal din București a întrebuințat o ștampilă dublu cerc la care — în partea de jos — se menționează DIMINEATA sau DUP' AMIADI, ștampilă care marchează un pas spre perfecționare, în sensul că se preciza timpul obliterării.

În lucrarea sa „Istoricul mărcilor poștale romînești" (pag. 366) Petre Murea este de părere că aceste ștampile au fost introduse în localitățile urbane abia prin anul 1869. Cum ștampila BUCURESCI DIMINEATA sau DUP'AMIADI se întîlnește și pe marca de 20 parale hîrtie subțire (care a circulat în 1867) este presupus sau că această marcă a continuat să circule și după 1 ian. 1868 sau că părerea lui Murea este greșită și că ștampilele de acest fel au fost introduse înainte de 1869.

Menționăm că pentru francarea scrisorilor din interior cu 20 parale s-au folosit uneori 4 bucăți mărci de 5 parale. Această francatură este foarte rară.

Înainte de a încheia, ținem să atragem atenția asupra numeroaselor obliterări false ce există la marca de 2 parale și 5 parale, atît pe hîrtie groasă cît și pe hîrtie subțire, aceste mărci fiind mult mai rare obliterate decît neștampilate.

În încheierea acestei succinte expuneri, autorii precizează că s-au străduit să prezinte aspectele generale privind această emisiune, pentru a fi cunoscute și acelor colecționari care nu și-au putut procura lucrările azi epuizate.

ION POPESCU și ED. KONYA

BIBLIOGRAFIE

Petre Murea : „Istoricul timbrelor poștale romînești", 1938

Georges Brunel : „Les timbres du Royaume de Roumanie", Paris, 1913

Eduardo Cohen : „Considérations sur quelques planches des émissions lithographiées des timbres de Roumanie 1863—1872", Lisabone, 1950

H. Birnbach : „Die Rekonstruktion des Umdruckblocks der rumänischen Briefmarkenausgaben von 1866—1872", Berlin, 1933.

O. Wassermann și H. Fraenkel : Studiu publicat în volumul festiv al lui Berliner Philatelistenclub, 1898

R. Poncelet : „Les timbres des Principautés Danubiennes et de la Roumanie" [o serie de articole apărute în revista : „Le Philatéliste Belge", 1933—1936].

Sir John Wilson : „Roumania. The Litographs from 1866 to 1872" [Articol publicat în „The London Philatelist" nr. 784 din martie 1958]

R. Zoscsak : o serie de articole publicate în „Revista Societății Filatelice Romîne" nr. 4—5 din aprilie—mai 1937

C. Nămoloiu și G. Nosca : „Catalogul timbrelor poștale romînești", 1938.

Filatelia 1964 nr. 3

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE DIN ANUL 1868

– A DOUA SERIE „FAVORIȚI" –

Începînd din ianuarie 1868 — Romînia a adoptat sistemul monetar zecimal, avînd ca unitate monetară leul, împărțit în 100 bani. Drept consecință, Direcția Poștelor a fost nevoită să emită o nouă serie de mărci, cu valori corespunzătoare noului sistem monetar de 2—4 și 18 bani — care au fost puse în circulație la 1 februarie 1868.

In ce privește data punerii în circulație, C. Minescu și R. Zocsack indică 1 ianuarie 1868 iar Petre Murea, Eduardo Cohen și G. Brunel indică 1 februarie 1868. Considerăm că a doua opinie este exactă pentru că nu am întîlnit pînă acum scrisori cu mărci circulate, anterioare acestei date.

Noua marcă de 2 bani corespundea mărcii de 2 parale și era destinată pentru francarea imprimatelor și ziarelor; cea de 4 bani corespundea celei de 5 parale și era destinată francării scrisorilor loco; iar cea de 18 bani corespunzînd celei de 20 parale, a fost întrebuințată pentru francarea scrisorilor din interiorul țării.

Menționăm că scrisorile destinate străinătății se trimiteau încă prin intermediul poștelor străine (austriacă, franceză, rusă sau greacă) care au funcționat în țara noastră pînă în anul 1869, întrucît Romînia nu aderase încă la convenția poștală internațională.

DESEN

După cum se vede în clișeele reproduse mai jos, noile mărci sînt tot nedantelate, ca și cele din prima serie „Favoriți" și înfățișează într-un medalion, efigia domnitorului privind spre stînga.

Dimensiunile cadrului exterior sînt de 18×23 mm. Sus, deasupra efigiei, apar cuvintele POSTA ROMANA iar în partea de jos, într-un chenar, este scrisă în cifre valoarea, în dreapta și în stînga cuvîntului BANI.

In cele 4 colțuri ale cadrului există cîte o rozetă de culoare albă pe fond colorat. Pe marginea din dreapta și din stînga a fiecărei mărci apare un desen care amintește linia greacă de la prima serie de „Favoriți". Spațiile situate între curbura cercului și unghiul format de liniile cadrului sînt completate cu linii drepte orizontale.

Mărcile au fost confecționate prin procedeul litografic pe care l-am descris în articolul anterior, la Intreprinderile grafice Socec din București. R. Zocsack precizează că „litografiul Sander a întrebuințat pentru această serie efigia din seria precedentă și a gravat separat cadrele exterioare, astfel că prin asamblarea efigiei cu cadrul s-a obținut marca". De aceeași părere este și Petre Murea; însă în materialul cercetat nu am găsit explicații mai ample asupra acestei păreri. Se pare că cei doi autori au ajuns la această concluzie pentru că la marca de 2 bani există exemplare la care gîtul atinge cercul perlat, în timp ce la altele, efigia este situată mai departe de cercul perlat. In această privință, Sir John Wilson crede că au existat mai multe clișee pentru formarea planșei decît la marca de 20 parale din emisiunea 1866, ori efigia a fost transferată separat de cadru, ceea ce a dus la formarea unor spații diferite.

CULORI

La confecționarea acestor mărci s-au întrebuințat culori vegetale foarte rezistente. Astfel, și acum, după aproape un secol de la data cînd au fost emise, întîlnim exemplare în culori vii care s-au păstrat astfel încît parcă ar fi scoase acum de sub tipar. Toate valorile prezintă numeroase nuanțe, datorită faptului că au existat mai multe tiraje și de fiecare dată meșterii au preparat altfel culoarea, adică într-o concentrație diferită.

Pentru valoarea de 2 bani există următoarele culori: galben, galben-deschis și închis, portocaliu, galben-portocaliu și ocru.

La 4 bani întîlnim albastru-deschis pînă la albastru-închis și chiar indigo (care — după părerea noastră — este mai rară).

18 bani — care a avut cel mai mare tiraj din toate aceste mărci — prezintă nuanțe de roz, roz-lilas, roșu, carmin și „rouge saumon" (nuanță pentru care nu am găsit un echivalent în romînește).

G. Brunel (în opera citată, pag. 55—58) este de părere că nuanțele închise s-au făcut la sfîrșitul anului 1868. Sir John Wilson, în articolul citat, consideră că la marca de 2 bani au existat 3 tiraje: primul în galben, din febr. 1868 și apoi încă două în roșu-portocaliu și portocaliu-galben, la sfîrșitul anului 1868, precizînd că mărcile din primul tiraj sînt mai rare.

HIRTIE

Cea mai mare parte din mărcile de 2, 4 și 18 bani au fost confecționate pe hîrtie albă și mult mai puține au fost tipărite pe hîrtie galbenă.

Culoarea hîrtiei este mult mai ușor de deosebit la lumina de zi, cu excepția mărcii de 2 bani pe hîrtie galbenă care este mai greu de deosebit chiar la lumina naturală.

Sîntem de părere că nu există numai un singur fel de hîrtie galbenă pentru că, de exemplu la marca de 18 bani am întîlnit tonuri în culoarea hîrtiei de la gălbui pînă la un galben intens.

Nu se cunoaște tirajul pe hîrtie galbenă, la nici una din valori. Eduardo Cohen este de părere că din marca de 4 bani a existat un singur tiraj pe hîrtie galbenă. Noi credem că acest lucru este valabil pentru toate valorile din această serie și ar fi foarte greu de dovedit că au existat mai multe tiraje pe hîrtie galbenă.

In ce privește grosimea hîrtiei sîntem de părere că există o hîrtie obișnuită și o hîrtie mai groasă și precizăm că am întîlnit exemplare pe hîrtie groasă din valorile de 2, 4 și 18 bani. Menționăm însă că la această serie, prin termenul „hîrtie groasă" nu trebuie înțeles că este vorba de hîrtie tot atît de groasă cum era cea de la prima serie de „Favoriți" (2, 5 și 20 parale).

Părerea noastră se regăsește și la Sir John Wilson care în articolul citat amintește de „tirajul pe hîrtie subțire din 1869" din care „a văzut exemplare retușate la ceafă".

Nu putem preciza dacă hîrtia groasă s-a întrebuințat la primele sau la ultimele tiraje, însă putem spune, din experiența proprie, că exemplarele pe hîrtie mai groasă sînt mai rare decît cele pe hîrtie obișnuită.

BLOCURILE DE REPORT

Vorbind despre această problemă, Sir John Wilson, în articolul publicat în revista „The London Philatelist" nr. 785 din aprilie 1958, spune că „Este greu să explici un lucru pe care nu l-ai văzut niciodată".

In adevăr, nu s-a putut stabili pînă acum care a fost structura tuturor colilor, pentru că, după cum am spus și în articolul precedent, nu s-au păstrat coli întregi din toate tirajele fiecărei valori.

Deși este stabilit că la această serie blocul de report este compus din opt tipuri așezate după formula:

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8

încă nu se cunoaște cum a fost transferat blocul în coală, pentru că există fragmente de coli în care tipurile în blocul report nu sînt aranjate în această ordine.

R. Zocsack, în articolul publicat în Revista Filatelică Română nr. 4—5 din aprilie-mai 1937, afirmă că colile conțineau 100 mărci aranjate în 2 feluri. Prima ediție avea coli cu 7 rînduri orizontale din care primele două rînduri conțineau cîte 15 mărci iar următoarele 5 rînduri numai cîte 14 mărci, deci în total 100 exemplare.

Mai tîrziu s-au format coli tot din 7 rînduri orizontale dar cu 6 rînduri a 15 mărci și un al șaptelea rînd adăugat jos și format din 10 mărci, totalul fiind tot de 100 exemplare.

Pentru înlesnirea lucrului prin transfer s-a făcut în atelier un bloc intermediar de 8 mărci, cu ajutorul căruia s-a format coala de 100 mărci.

Eduardo Cohen, în lucrarea intitulată „Considerațiuni asupra cîtorva planșe din emisiunile litografice ale mărcilor românești din 1868—1872", precizează că colile din această emisiune au fost obținute prin transferarea blocului de report format din 8 mărci. Acest bloc a fost transferat de 9 ori (3×3), formînd astfel un bloc central de 72 buc., la care s-au adăugat încă 28 mărci, pentru a completa coala de 100 bucăți. După felul cum au fost plasate aceste 28 mărci, putem deci deosebi pînă acum 3 forme ale planșei.

In ce privește ordinea așezării în coală a transferului blocului de report, Ed. Cohen a demonstrat că părerea unor autori care susțin că blocul de report a fost așezat unul lîngă altul, după formula

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8

nu este în totul valabilă, pentru că există planșe în care blocul de transfer a fost plasat într-o altă așezare. Această afirmație a fost dovedită de Ed. Cohen cu ajutorul a 2 mărci uzate de tip 6 care aveau marginea de sus foarte mare, ceea ce dovedea că provin din marginea de sus a unei coli. De asemenea, tot în colecția Cohen există un bloc uzat de 8 bucăți, cu următoarea așezare:

5 — 6 — 7 — 8
5 — 6 — 7 — 8

Aceste piese dovedesc că au existat planșe în care așezarea mărcilor în blocul de transfer este alta decît cea obișnuită.

Tot în colecția Cohen există și trei mărci izolate de tip 8,1 și 6 formînd colț de coală, ceea ce întărește această presupunere.

Blocurile de report la 2—4 și 18 bani

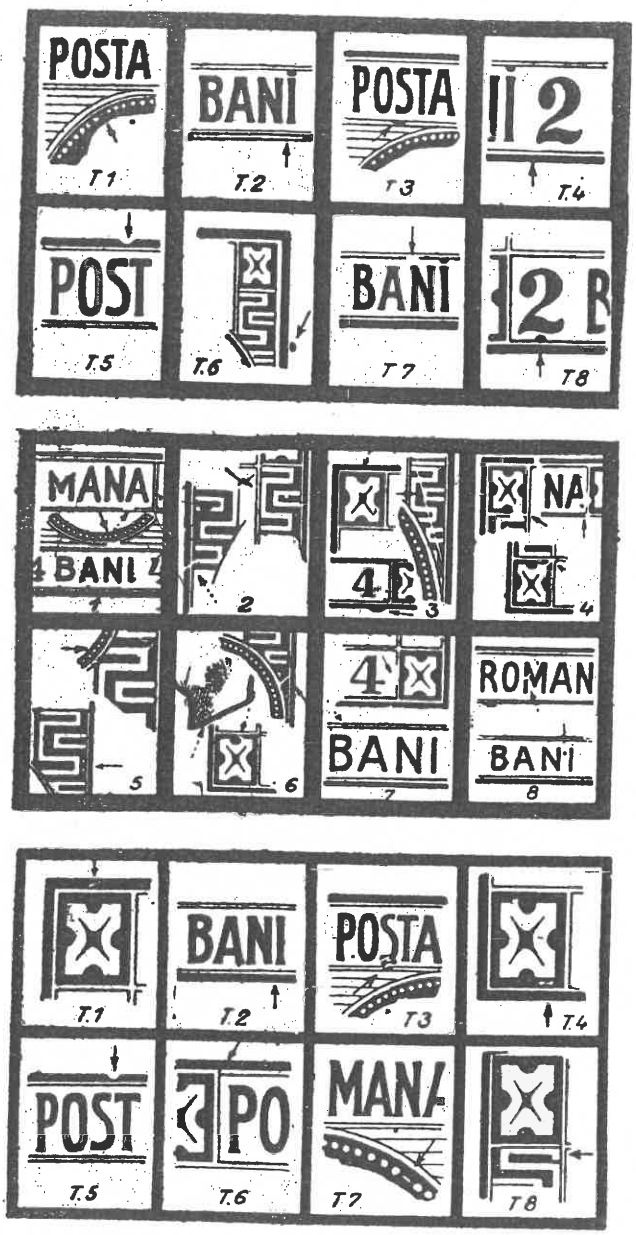

RETUȘURI ȘI VARIETĂȚI DE IMPRIMARE

In timpul întrebuințării, pietrele litografiate s-au uzat și a devenit necesar ca clișeul să fie retușat, ceea ce înseamnă că retușurile provin din imprimările mai tîrzii. Aceste retușuri sînt împărțite de Eduardo Cohen în două mari categorii: retușuri ale capului și ale cadrului.

La 2 bani se întîlnesc exemplare în care a fost retușată ceafa capului precum și trei retușuri succesive prin care a fost îndrep'at defectul de imprimare al literii S din POSTA.

Sir John Wilson semnalează și retușuri la părul capului, care constau în încercarea de a face ca marginea să apară mai deschisă; adesea acestea nu urmează însă conturul capului, dînd aspectul unui păr prost pieptănat.

Tot el semnalează că la tipul 3 există un spațiu mai mare între cap și cercul perlat și consideră că explicația acestui fapt este aceea că atunci cînd plasa capul prea aproape de cercul perlat, lucrătorul trebuia să reducă prin retuș cîteva fire de păr.

(Continuare în pag. 7)

bile flamandă și franceză, „SABENA — 1° LUCHT POSTVERBINDUNG — 1° LIAISON POSTALE AERIENNE BRUSSEL—BRUXELLES—13.3.57—BUCURESTI".

Pentru zborul retur din 14.3.1957, obliterarea corespondenței s-a făcut cu tuș negru, cu o ștampilă specială de formă rotundă, purtînd textul în limba romînă „PRIMA LEGĂTURĂ POSTALĂ AERIANĂ BUCUREȘTI — BRUXELLES PRIN SABENA 14.3.1957".

— La 2.9.1957, pentru vizitarea tîrgului de toamnă de la LEIPZIG

(30.8—10.9.1957), compania de transport aerian LUFTHANSA din R.D.G. inaugurează linia aeriană Berlin-Leipzig—Praha—Budapesta—București, utilizînd pe această rută avioane DH 612. Cu acest prilej, pentru corespondența transportată, poșta R.D.G. confecționează o ștampilă semioficială care a fost aplicată cu tuș de culoare albastră pentru traseul Leipzig — Praha, cu tuș de culoare roșie pentru traseul Leipzig—Budapesta și cu tuș de culoare verde pentru linia Leipzig-București. Ștampila, de formă dreptunghiulară, pe lîngă emblema companiei aeriene, poartă inscripția: 1. MESSELUFTPOST — DEUTSCHE LUFTHANSA LEIPZIG — PRAG — BUDAPEST — BUKAREST 2.9.1957 DH 612. Intreaga corespondență poartă — pe lîngă această ștampilă — și

o ștampilă specială de mașină, cu tuș negru, a aeroportului LEIPZIG BPA 32.

— La 8.10.1957, compania belgiană de transporturi aeriene SABENA deschide o nouă linie aeriană: Bruxelles — Köln — Budapest — București, utilizînd pe această rută un avion bimotor „Convair CV 440 Metropolitan". Pentru acest zbor, întreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care, pe lîngă silueta unui avion, apare inscripția SABENA și textul în limba germană: „ERSTFLUG KÖLN — BUDAPEST — BUCAREST 8.10.1957".

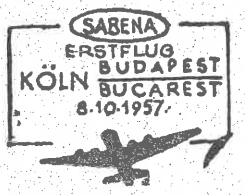

— La 2.9.1959, și compania austriacă de transporturi aeriene „AUA" deschide prima linie de zbor pe ruta Viena — Belgrad — București, utilizînd avioane de tip „Viscount". Intreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care apar emblema companiei AUA și textul în limba germană „AUSTRIAN AIRLINES EROFFNUNGSFLUG WIEN — BUKAREST — WIEN 101 — 2.9.1959".

Iată, pe scurt, descrierea încă a cîtorva ștampile aerofilatelice în legătură cu țara noastră, folosite cu prilejul unor prime zboruri.

Cu acest prilej, reînnoiesc apelul către toți cei care posedă piese aero-

filatelice romînești sau în legătură cu țara noastră, să comunice acest lucru, trimițînd fotografii sau desene pe hîrtie de calc, după piesele originale, pe adresa revistei, în vederea întocmirii unui material documentar cît mai complet.

Ing. MIHAI POPOVICI

BIBLIOGRAFIE:

— Luftpost der DDR, de Heinz Nenner, Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1960.
— Monographie de la Poste Aérienne Transportée par Sabena, de E. Vandenbauw, Bruxelles—Belgique 1961.
— Ilustrowany katalog znaczkow polskich 1963.
— Polskie znaky pokzcowe 1935, de Laszkiewics A.

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE

(Continuare din pag. 5)

Tot la marca de 2 bani, Brunel amintește că există 2 tipuri — primul la care extremitatea gîtului atinge cercul perlat și al 2-lea tip la care gîtul este puțin mai depărtat de cercul perlat.

De asemenea la valoarea de 2 bani mai există și o varietate datorită uzurii clișeului, în care apare FOSTA în loc de POSTA. Eduardo Cohen este de părere că această eroare nu există decît în colile din primul tiraj, iar Sir John Wilson este de părere că este mai degrabă o varietate de transfer, decît o eroare.

Despre valoarea de 4 bani, Sir John Wilson semnalează că există retușuri în partea anterioară a urechii la tipul 4, iar capul apare mai îndepărtat de perle la tipurile 2—5—7 și 8 decît la tipurile 1—2—4 și 6.

La această marcă există un retuș care constă în aceea că la partea din dreapta de jos, în spațiul situat între linia curbă a cercului în care este situată efigia și liniile cadrului (spațiu în care în mod normal apar niște linii orizontale la desenul unei mărci obișnuite), din cauza uzării clișeului liniile s-au șters și lucrătorul le-a completat prin linii punctate. De asemenea și cadrul în care este înscrisă valoarea s-a uzat și a fost completat printr-o linie formată din puncte. Acest retuș aparține tipului 8 din blocul de report și a fost semnalat prima oară în revista „Le timbre poste" din 1879.

Sir John Wilson prezintă, în articolul citat, fotografia unei perechi verticale cu ștampila IASSI dublu cerc cu agrafa, la care marca de jos este astfel retușată. Această piesă făcuse parte din vestită colecție Ferrari. Retușul mai este cunoscut în bloc de 10 în colecția Witzleben și în bloc de 4 în colecția Cohen, piesă care provine din colecția Rotschild.

Un alt retuș care apare tot la tipul 8 este cel care constă în aceia că literele ST și ROMA din POSTA ROMANA au fost redesenate și lipsesc 3 perle din cercul perlat în spatele capului, în locul în care cercul taie linia greacă.

Există și alte două retușuri care afectează liniile cadrului sub cuvîntul POSTA și linia greacă în partea superioară dreaptă, retușuri care sînt semnalate de Sir John Wilson, Poncelet și dr. Floyd și care au fost descrise în „Philatelie Journal of Great Britain" din februarie 1927, la pag. 28.

Se cunoaște, de asemenea, un alt retuș la tipul 6, la care partea anterioară a gîtului a fost redesenată și unul la tipul 1 sub literele ANA din ROMANA.

ION POPESCU
EDUARD KONYA

(În numărul viitor vom publica un articol asupra altor varietăți cît și despre obliterări la această emisiune).

Filatelia 1964, nr. 4.

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE DIN ANII 1868 și 1870

18 BANI; 3 BANI; OBLITERĂRI [1])

Marca de 18 bani

Cele 8 tipuri ale blocului de report au fost descrise inițial de Wassenman și Fraenkel, într-o lucrare publicată de clubul filateliștilor din Berlin în 1898, cu ocazia a 10 ani de la înființarea clubului.

Părerea lui Sir John Wilson este că în afară de tipul 2 și 3, toate celelalte tipuri au fost retușate.

La marca de 18 bani se întîlnesc atît retușuri ale capului cît și retușuri ale cadrului.

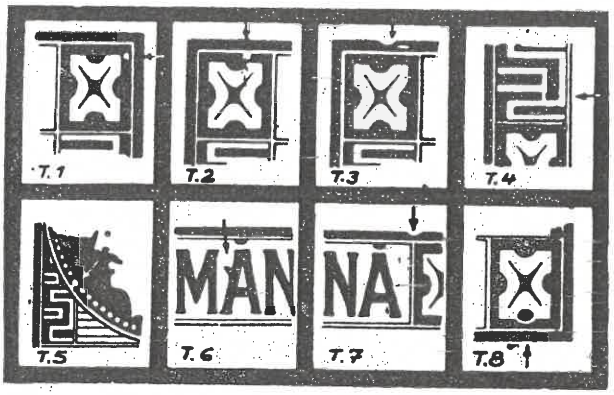

Fig. 1 — Detaliile de imprimare la blocul de report al valorii de 18 bani

Trebuie subliniat că la marca de 18 bani, perechile neuzate și blocurile de patru neuzate sînt foarte rare. Cunoaștem numai două perechi neuzate — una aflată în colecția Ed. Cohen și cealaltă în colecția Ioan Popescu; iar

Fig. 3

în ce privește blocurile de patru neuzate, numai unul în colecția Witzleben. De asemenea în colecția Fabricii de timbre există un unic fragment de coală care a fost prezentat la Expoziția Centenarului.

3 bani

In mai 1870 a fost emisă o nouă valoare de 3 bani, destinată pentru francarea imprimatelor în tot cuprinsul țării și care completează seria de 2, 4 și 18 bani. Ea trebuie socotită ca făcînd parte din această serie, pentru că are același desen și aceleași dimensiuni ca și celelalte mărci din cea de-a doua serie de „Favoriți." Ea a fost obținută tot prin procedeul litografic și este cunoscută atît pe hîrtie albă cît și pe hîrtie gălbenă (mai rar). Culoarea obișnuită a tiparului este violet, însă se întîlnesc nuanțe mai închise și mai deschise.

Menționăm că la mărcile de 2—3—4 și 18 bani există falsuri unele mai bine executate iar altele, mai rudimentar. Printre falsurile foarte bine executate sînt cele făcute de

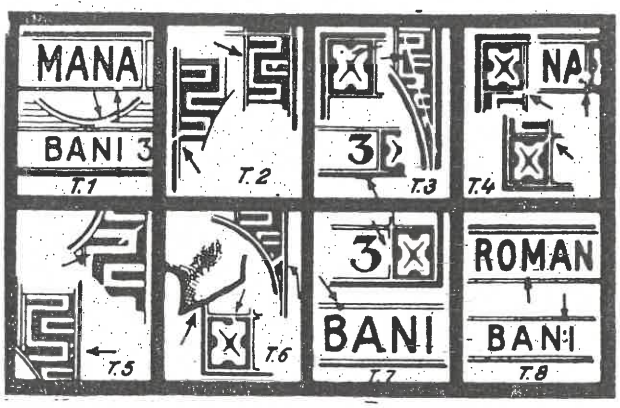

Fig. 2 — Detaliile de imprimare la blocul de report al valorii de 3 bani, emisă în anul 1870

celebrul falsificator Jean de Sperati care — printre altele — a falsificat și marca de 3 bani. Aceste falsuri se pot recunoaște numai la lumină ultra-violetă și prin grosimea hîrtiei, însă folosind mijloace de laborator.

ȘTAMPILE

Spațiul nu ne permite să intrăm în descrierea amănunțită a tuturor ștampilelor folosite de toate oficiile poștale din anii 1868—1869; de aceea prevenim pe cititori că vom prezenta aci numai generalități.

Mărcile din a doua serie de „Favoriți" se întîlnesc obliterate cu:

— ștampile dublu cerc cu agrafa sau cu arabesc
— ștampile dublu cerc cu inscripția DIM și SERA
— ștampile cu cerc simplu
— ștampile „baston"
— ștampile „grătar"
— ștampile „degetar"
— ștampile auxiliare.

Ștampilele dublu cerc cu agrafe sau cele cu arabesc — avînd la mijloc data sub forma de fracție (numai ziua și luna) sînt cele mai des întîlnite. Dimensiunea cercului exterior și a celui interior variază de la oficiu la oficiu. Ele au fost întrebuințate de majoritatea oficiilor poștale din Muntenia și Moldova.

---

[1]) Vezi și articolul din numărul precedent al revistei noastre.

Ştampilele dublu cerc cu menţiunea „DIM" şi „SERA" încadrată de 2 steluţe mici cu 6 colţuri sau crucea Sf. Andrei au avut de asemenea o largă întrebuinţare, atît în Moldova cît şi în Muntenia. Din ele cunoaştem : Bucureşci şi Bucureşti (cu litere mai mari şi mai mici) Ploeşti, Buzău, Piteşti, Turnu Severin, Giurgiu, Brăila, Craiova, Calafat, Yassy, Galaţi, şi Galatzi, Focşani şi Roman. Enumerarea nu este limitativă.

Oficiul poştal Bucureşti a continuat să folosească ştampila dublu cerc cu menţiunea DIMINEATA sau DUP AMIADI care a fost folosită şi la emisiunea precedentă de „Favoriţi" şi pe care am descris-o în articolul anterior.

Ştampilele cu cerc simplu avînd numele oficiului şi data completă, adică ziua, luna şi anul iar jos o steluţă sau 3 steluţe, se întîlneşte la această emisiune numai pe valorile de 2 bani şi 3 bani. Nu le-am întîlnit niciodată pe valorile de 4 şi 18 bani.

Ştampilele „baston" : sub acest nume sînt cunoscute ştampilele întrebuinţate de oficiile poştale din gări, ştampile compuse numai din numele oficiului scris cu litere de tipar, în linie dreaptă, orizontal. Ele nu sînt încadrate cu linii (ca ştampilele auxiliare FRANCO sau RECOMANDAT) şi nu poartă nici dată. Dimensiunea literelor variază de la 5 mm (Slatina) la 6 mm (Yassy—Galaţi—Predeal). Aceste ştampile s-au întrebuinţat întîmplător pentru obliterarea mărcilor poştale ; de obicei plicurile poartă, în afară de marca obliterată cu ştampila baston, şi ştampila dublu cerc cu dată.

Nu cunoaştem cu exactitate cîte oficii poştale au întrebuinţat acest fel de ştampile. In ce ne priveşte, am întîlnit pînă acum (numai pe mărci 18 bani) următoarele ştampile baston : CALAFAT, PREDEAL, SLATINA şi GALAŢI. Menţionăm că pe emisiunile ulterioare de „Favoriţi" mai sînt cunoscute JASSY, MĂGURELE şi PIATRA.

Ştampilele „grătar" sînt de 3 feluri : grătar simplu, dublu grătar şi „grătarul domnesc".

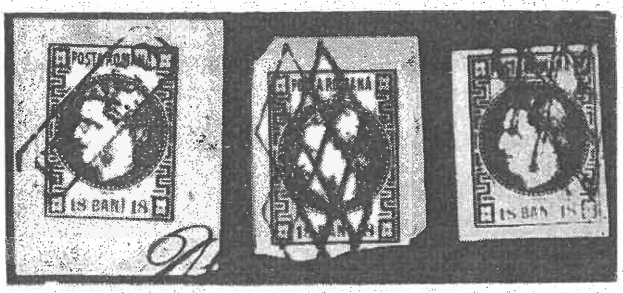

Fig. 4 — Diverse tipuri de obliterări întîlnite pe mărcile emisiunii 1868—1870

Grătarul simplu este cel mai frecvent şi l-am întîlnit mai ales pe 18 bani, mai rar pe 2 şi 3 bani şi foarte rar pe marca de 4 bani.

„Dublul grătar" — folosit de oficiul poştal din Iaşi, se întîlneşte pe marca de 18 bani, însă nu l-am văzut niciodată pe celelalte valori de 2—3 şi 4 bani. Grătarul domnesc nu ne este cunoscut la această serie de „Favoriţi".

Ştampilele auxiliare sînt acele ştampile care erau folosite pentru a caracteriza felul trimiterilor poştale. Din ele ne sînt cunoscute ştampilele cu cuvintele FRANCO, RECOMANDAT sau DUPA PLECARE, PD şi PP încadrate într-un chenar cu colţurile tăiate.

Din aceste ştampile am întîlnit numai ştampila FRANCO pe marca de 18 bani şi 3 bani.

Tot la acest capitol menţionăm că am întîlnit şi ştampila RECOMANDÉE-GALATZ, în litere de tipar dispuse în semicerc, avînd număr şi dată, ştampila care apare mai

Fig. 5

frecvent pe emisiunile ulterioare. Numai oficiul poştal din Galaţi a întrebuinţat această ştampilă şi nu am întîlnit la nici un alt oficiu o ştampilă de tip asemănător.

Este necesar să amintim că ştampilele folosite pentru obliterarea mărcilor din a 2-a serie „Favoriţi" se întîlnesc mai ales în culoare neagră, sau în albastru-închis, mai rar în violet şi în roşu.

Precizăm că ştampilele degetar nu sînt cunoscute pe mărcile de 2 şi 18 bani. Ele apar însă frecvent pe marca de 3 bani şi foarte — foarte rar la 4 bani. Din marca de 4 bani se semnalează un singur exemplar cu ştampila degetar Bucuresci 14 iunie 1872 în colecţia Eduardo Cohen.

In ce priveşte francaturile, menţionăm că s-au întrebuinţat mărci de 2 şi 3 bani pentru a completa taxa de 5 bani pentru recipise iar pe scrisori 4 mărci de cîte 4 bani plus una de 2 bani pentru a completa 18 bani. Această ultimă francatură este foarte rară.

In colecţia Cohen există o scrisoare francată cu un ştraif vertical de 4 bucăţi a 4 bani şi o bucată de 2 bani, pentru a completa 18 bani.

Ne amintim şi de o frumoasă scrisoare din colecţia prof. Odor care a fost expusă la Expoziţia Centenarului şi care era francată cu un ştraif orizontal de 4 bucăţi şi jumătate din marca de 4 bani, pentru a se completa 18 bani.

In figura nr. 5 prezentăm o scrisoare deosebit de rară şi interesantă, pentru că a fost francată numai cu două perechi de 4 bani pe hîrtie galbenă, francatură incompletă deoarece, după cum am spus şi în articolul anterior, scrisorile care circulau în interiorul ţării se francau cu 18 bani, ceea ce înseamnă că această scrisoare a circulat cu francatură insuficientă, în dauna poştei.

Am întîlnit în colecţia Cohen o scrisoare cu două bucăţi şi jumătate din marca de 4 bani, francată astfel pentru a se completa 10 bani.

In ce priveşte marca de 3 bani, arătăm că există scrisori francate cu trei bucăţi şi jumătate, pentru a se completa 10 bani, sau două bucăţi a 3 bani alături de două bucăţi a 2 bani, tot pentru 10 bani.

Francaturile mixte sînt deosebit de interesante şi ne propunem să abordăm această problemă într-un articol viitor.

IOAN POPESCU
EDUARD KONYA

BIBLIOGRAFIE — aceeaşi ca şi la primul articol, publicat în numărul 2/1964 al revistei „Filatelia".

Filatelia 1965 /nr. 1.

EMISIUNI CLASICE

MĂRCILE LITOGRAFIATE DIN ANUL 1869

— A TREIA SERIE „FAVORIŢI" —

La 1 aprilie 1869 au încetat să funcţioneze poştele străine pe teritoriul principatelor, iar poşta romînă a preluat serviciul de transmiterea corespondenţei pe întreg teritoriul ţării.

Acest important eveniment a necesitat introducerea unui nou tarif prin care s-au schimbat vechile taxe (reducîndu-se tarifele pentru interior) şi s-au introdus taxe noi pentru scrisorile trimise în străinătate.

In aceste condiţii a apărut a 3-a serie de „Favoriţi" compusă din 5 valori: 5—10—15—25 şi 50 bani.

Marca de 5 bani era destinată pentru fancarea imprimatelor şi mostrelor de mărfuri pentru exterior, cea de 10 bani pentru completarea francării cînd greutatea unei scrisori era mai mare decît cea fixată; 15 bani pentru scrisori obişnuite în tot cuprinsul ţării; 25 bani pentru francarea corespondenţei adresată în ţările limitrofe şi 50 bani pentru corespondenţa cu toate celelalte ţări. Taxa de recomandare a fost stabilită la 25 bani.

Noua emisiune înfăţişează într-un medalion efigia domnitorului privind spre stînga. Dimensiunea cadrului este de 19,5×23,5 mm. Desenul diferă de cel al seriei precedente: în partea de sus, pe fond alb, este înscrisă valoarea în litere, iar în partea de jos, în ambele colţuri, este trecută valoarea în cifre (încadrată de linii ce formează cîte un pătrat) şi între care este înscris cuvîntul „Bani".

Spre deosebire de seria precedentă, în care efigia se afla plasată într-un cerc format din perle, acum efigia apare într-un oval. In dreapta şi în stînga se menţine linia greacă parţial acoperită de cîte o bandă în care sînt scrise cuvintele POSTA ROMANA. Cadrele sînt de aceleaşi dimensiuni pentru toate valorile şi se aseamănă, în afară de ornamentaţiile din colţurile de sus, care sînt diferite.

Clişeele reproduse în articol dau o imagine mai exactă a acestei frumoase serii de favoriţi.

Mărcile au fost realizate la Bucureşti de litografiul Sander şi imprimate în atelierele grafice Socec, prin procedeul litografic. Fiecare coală conţinea 100 de mărci. Pentru obţinerea ei s-a întrebuinţat cîte o piatră litografică pe care au fost desenate 4 mărci aşezate orizontal; prin transpunerea acestei pietre de mai multe ori, s-a realizat coala. Dat fiind că fiecare din cele patru mărci era desenată separat, fiecare bloc cuprinde 4 tipuri care se pot deosebi prin mici caracteristici de desen (vezi figurile alăturate).

CULORI. Pentru confecţionarea acestor mărci s-au întrebuinţat culori vegetale foarte rezistente. Este de observat că toate valorile prezintă numeroase nuanţe.

Astfel marca de 5 bani există în galben, galben-portocaliu şi oranj. R. Zocsack, într-un articol publicat în „Revista filatelică romînă", menţionează că marca se cunoaşte şi în ocru. Tot la 5 bani trebuie făcută o menţiune specială pentru nuanţa „rouge orange"

Fig. 1 — Un frumos bloc de patru, neuzat, din valoarea de 25 bani.

(roşu-portocaliu) ca fiind cea mai rară din toate. Aceeaşi aprecire o face şi Sir J. Wilson, într-un articol publicat în „The London Philatelist" nr. 811, din iunie 1960.

Marca de 10 bani există în: albastru, albastru deschis şi închis, ultramarin, indigo şi albastru-verzui. Acelaşi Sir J. Wilson semnalează şi existenţa unei nuanţe palide.

Marca de 15 bani există în carmin, roşu aprins, roşu pal, carmin închis şi vermillon. Sir J. Wilson menţionează în articolul citat şi culorile roz-carmin şi roz şters, despre care afirmă că ar proveni din primul tiraj.

Mărcile de 25 bani şi 50 bani au fost confecţionate în cîte două culori: cadrul de o culoare iar centrul de altă culoare. Este pentru prima oară cînd o marcă romînească apare în două culori.

Marca de 25 bani există: cu cadru oranj/centru albastru şi cu cadru galben/centru albastru. Zocsack, în articolul citat, menţionează: galben/albastru, galben portocaliu/albastru, portocaliu/albastru, portocaliu/albastru închis, portocaliu/ultramarin şi portocaliu/albastru verzui.

Marca de 50 bani există cu cadrul albastru pal şi centrul carmin precum şi cu cadrul albastru închis iar centrul roşu. Zocsack distinge: albastru deschis/roşu, albastru/roşu, albastru închis/roşu şi albastru verzui/roşu.

HIRTIA. Majoritatea acestor mărci a fost tipărită pe hîrtie albă; însă din toate valorile există şi exemplare pe hîrtie gălbuie. Cele pe hîrtie gălbuie se întîlnesc mai rar.

Culoarea hîrtiei poate fi deosebită mai uşor la lumina de zi, cu excepţia mărcii de 5 bani pe hîrtie gălbuie la care distincţia este greu de făcut chiar la lumina naturală [1])

De asemenea şi Petre Munea afirmă că toate valorile există pe hîrtie gălbuie.

Tot în ce priveşte hîrtia trebuie să arătăm că numai marca de 15 bani există pe hîrtie vărgată vertical şi este foarte rară. Pînă în prezent nu s-a semnalat nici un exemplar neuzat din această marcă. Numai în colecţia Artur Hind a fost semnalat un exemplar în stare uzată şi un alt exemplar într-o licitaţie ţinută la Viena în 1940.

Această raritate nu putea scăpa atenţiei falsificatorilor. Au apărut astfel mărci originale, cu vărgătura falsă (de cele mai multe ori acoperită cu gumă). Vărgătura falsă fiind de multe ori confecţionată cu ajutorul unui creion de parafină, dacă privim pe-ziş suprafaţa mărcii observăm dungile lăsate de creion prin apăsare. Dacă se spală guma în apă şi apoi se pune în benzină, unde se lasă mai mult timp, vărgătura dispare încet, realizîndu-se astfel un adevărat minacol care are un farmec deosebit atunci cînd proba veritaţii se face sub ochii celui ce oferă asemenea „raritaţi".

Există exemplare în care atît marca cît şi vărgătura sînt false. Dar ce este mai interesant este faptul că se întîlnesc şi mărci false cu vărgătura orizontală, ceea ce dovedeşte că ele au fost realizate de falsificatori lipsiţi de cunoştinţe filatelice.

VARIETĂŢI. Mărcile din a treia serie de favoriţi prezintă interesante varietăţi aproape la toate valorile. Din toate valorile există exemplare cu retuşuri. La cea de 5 bani există o nuanţă galbenă/tulbure (o „culoare confuză", cum o numeşte Sir J. Wilson, care socoteşte că ea ar proveni de la primele tiraje) şi la care lipseşte gîtul efigiei.

Marca de 10 bani poate fi întîlnită în dublă impresiune. Sir John Wilson semnalează şi o nuanţă palidă la care clişeul pare să fi fost retuşat, deoa-

(1) G. Brunel afirmă că tirajul pe hîrtie uşor gălbuie ar fi existat numai la două valori, 10 bani albastru închis şi 15 bani vermillon. Zocsack — menţionînd că hîrtia gălbuie este mai rară — este de părere că există la toate valorile, şi o menţionează în special la 5 bani portocaliu, la 10 bani indigo, la 15 bani cărămiziu şi la 50 bani albastru închis/roşu.

rece urechea și-a pierdut conturul și există o neclaritate pe suprafața dintre inscripția BANI și ROMANA, în colțul din dreapta, jos.

Marca de 15 bani prezintă numeroase retușuri interesante, semnalate și de Ed. Cohen în broșura intitulată „Quelques retouches des timbres litographiés". Dintre acestea, personal nu am întîlnit decît unul în care litera N din CINCISPREZECE apare întoarsă (N). Același autor precizează că retușurile îi sînt cunoscute numai pe exemplare în culorile roșu sau vermillon. Tot aici menționăm că la tipul 4 din blocul de report există uneori un punct înaintea literei R de la ROMANA.

La 15 și 25 bani există și exemplare cu dublă impresiune. În sfîrșit, la 50 bani semnalăm existența unui retuș la care fondul din jurul efigiei este mai deschis.

După cum am amintit mai sus, colile au fost obținute cu ajutorul unei pietre pe care s-au desenat 4 mărci așezate orizontal. În raport de felul în care a fost așezat acest bloc de report în coală, s-a stabilit existența mai multor planșe, fără însă a se putea preciza cîte planșe există. Ed. Cohen, în broșura intitulată „Considerations sur quelques planches des émissions litographiées des timbres de Roumanie, 1868—1872" dă amănunte foarte interesante, pe care însă cadrul limitat al acestui articol nu ne permite să le abordăm.

ȘTAMPILE. O dată cu desființarea poștelor străine a crescut mult volumul corespondenței trimise prin poșta romînă, atît în interior cît și în exterior.

Mărcile descrise mai sus sînt primele mărci romînești care au purtat în străinătate corespondența trimisă din țara noastră. În afară de obliterările din interior, interesante prin varietatea ștampilelor, devine mai interesantă cercetarea plicurilor întregi care au trecut dincolo de frontierele țării, dar care, din păcate, nu s-au păstrat întregi decît în puține exemplare.

În general oficiile noastre poștale au întrebuințat pentru obliterarea acestor mărci ștampilele folosite anterior și anume:

a) ștampilele dublu cerc cu agrafa sau arabesc avînd la mijloc data sub formă de fracție (numai ziua și luna) și care sînt cele mai des întîlnite. Dimensiunea cercului exterior și a celui interior variază de la oficiu la oficiu;

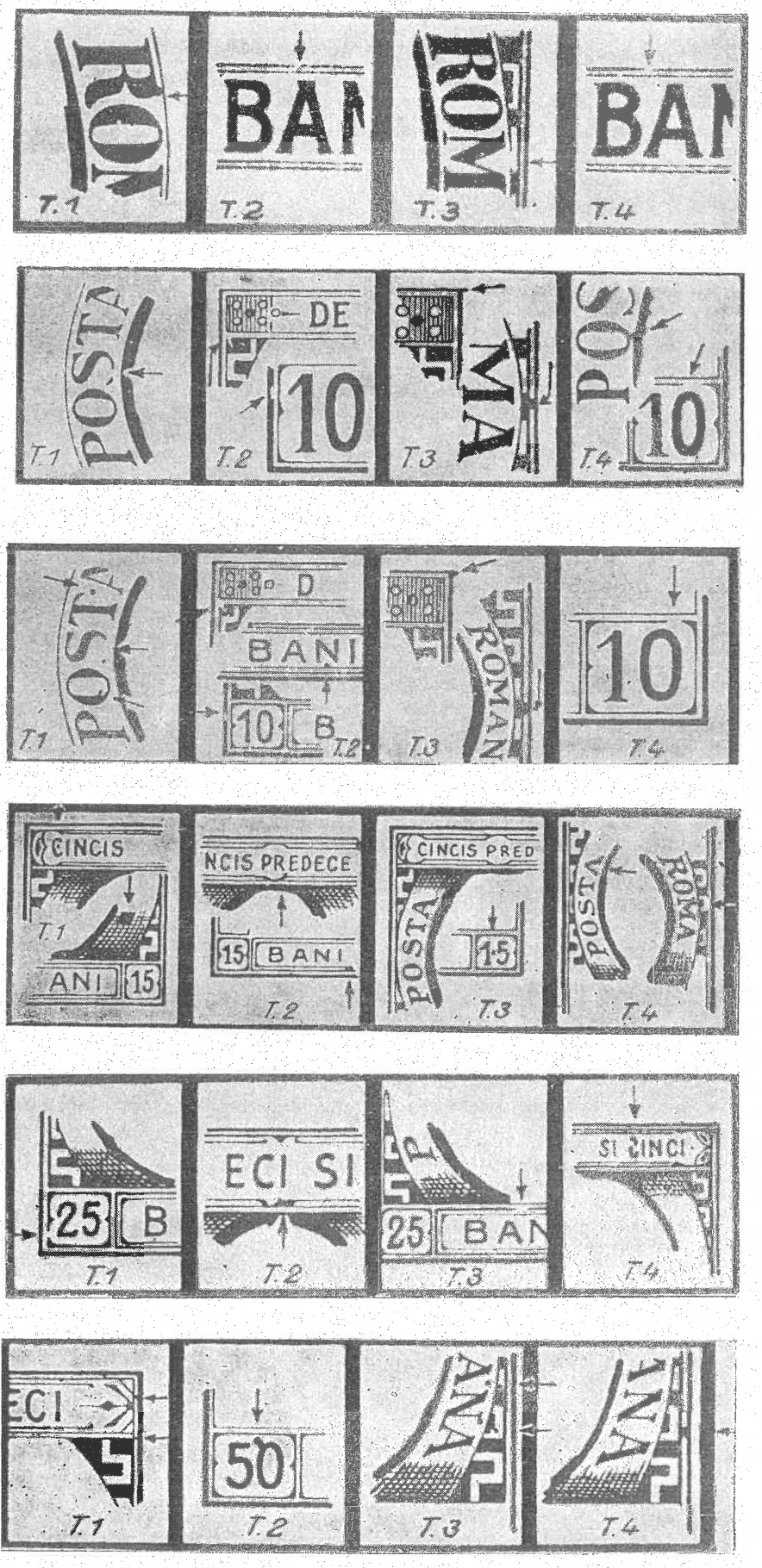

Fig. 2—7 — Semnele caracteristice de recunoaștere a celor 4 tipuri din blocul de report cu care au fost alcătuite colile de mărci. În ordinea clișeelor, de sus în jos, sînt arătate aceste semne pentru valorile 5 bani, 10 bani blau, 10 bani indigo blau 15, 25 și 50 bani. Săgețile indică pe clișee poziția detaliilor distinctive. Planșele au fost reproduse din lucrarea lui H. Birnbach: „Die Rekonstruktion des Umdrucksbloks der rumänischen Briefmarkenausgaben von 1866—1872" Berlin, 1933.

Fig. 8 — Un plic francat cu marca de 50 bani, expediat la Genova. Mărcile acestei emisiuni sînt primele care au servit la expedierea directă de corespondențe peste hotare, cu francatura în mărci românești.

b) ștampilele dublu cerc cu mențiunea Dim (dimineața) sau Sera (seana) încadrată de 2 steluțe mici cu 6 colțuri sau cu crucea Sf. Andrei — care au avut și ele o largă întrebuințare;

c) ștampilele mici cu cerc simplu (inel) avînd numele oficiului și data completă: ziua, luna și anul — iar jos o steluță sau 3 steluțe;

d) ștampilele „baston" — adică cele formate numai din numele oficiului, în litere de tipar așezate orizontal, fără nici o altă mențiune. Dimensiunea literelor variază de la 5 la 6 mm. Ele s-au întrebuințat de oficiile poștale din gări și plicurile au — în afară de marca obliterată cu această ștampilă — și o ștampilă dublu cerc cu data. Din acest tip, personal cunoaștem: IASSY și CALAFAT pe 25 bani, MĂGURELE pe 15 bani și PIATRA pe 25 bani (enumerarea nu este limitativă);

e) ștampilele grătar — cunoscute sub acest nume pentru că sînt formate din întretăierea unor linii care formează 12 romburi. Se cunoaște grătarul simplu și dublul grătar — folosit numai de of. poștal din Iași — la care romburile se formează prin întretăierea unor liniuțe paralele;

f) ștampilele rotunde denumite „degetar", formate dintr-un cerc simplu cu diametrul de 17 mm, avînd numele oficiului și data (ziua, luna și anul) iar jos o steluță cu 5 colțuri. Acestea sînt ștampilele cele mai frumoase și totodată și cele mai rare pe această emisiune, deoarece au fost puse în uz abia către sfîrșitul perioadei de circulație a ultimei serii „favoriți".

În afară de aceste ștampile, întîlnim și obliterări făcute întîmplător cu ștampile auxiliare, cum ar fi: RECOMANDAT FRANCO sau DUPA PLECARE.

Mai semnalăm că oficiul poștal Galați a întrebuințat ștampila RECOMANDEE-GALATZ formată din litere de tipar dispuse în semicerc, avînd număr și dată. Am întîlnit această ștampilă pe mărcile de 10—25 și 50 bani. Nici un alt oficiu nu a folosit o ștampilă asemănătoare ca format.

Tot între ștampilele speciale trebuie menționată și ștampila dublu cerc GARA ROMAN OFF. POSTAL avînd la mijloc data completă (ziua, luna și anul). Dimensiunea cercului exterior 26 mm iar a celui interior 10 mm. Ea s-a folosit în 1871.

Menționăm în sfîrșit că s-a mai practicat în această perioadă și anularea mărcilor prin trăsături de cerneală (de obicei în cruce), acest fel de anulare fiind cunoscut în filatelie sub numele de „oblitération plume". Asemenea exemplare prezintă interes dacă sînt pe scrisori întregi, circulate, care poartă și alte ștampile (de tranzit, sosire etc.).

În încheiere amintim că există și francaturi mixte adică scrisori pe care se întîlnesc mărci din a 3-a serie „favoriți" alături de mărci din emisiunile anterioare sau posterioare. Exemplu: 15 bani cu 3 bani, pentru a completa 18 bani, sau 15 bani „favoriți" alături de 25 bani Carol „barbă".

Acest articol asupra ultimei serii de „favoriți" avînd caracterul de prezentare generală, nu a permis autorului să adîncească toate aspectele legate de studiul lor; în consecință, lasă tuturor celor pe care îi interesează aceste mărci, posibilități largi de cercetare și studiu.

I. POPESCU

literatură filatelică

CATALOGUL ZUMSTEIN, EDIȚIA 1965

Ediția 1965 a cunoscutului catalog elvețian aduce o prezentare grafică cu totul nouă. Părăsind vechiul format pe două coloane, care ducea la volume groase, greu de transportat și de mînuit, noua ediție se prezintă cu textul pe trei coloane, într-un format mărit dar mai subțire. Clișeele și caracterele rămînînd neschimbate, se păstrează prezentarea tradițională cu care colecționarii sînt obișnuiți. Coperta a fost schimbată, trecînd însă de la legătura în pînză la o legătură cartonată.

Ediția 1965 cuprinde și emisiunile apărute pînă în ajunul intrării catalogului sub tipar. Astfel, din mărcile țării noastre sînt catalogate și emisiunile Grădina Zoologică din București și Olimpiada de la Tokio. Cotele mărcilor românești continuă a fi ridicate sau în urcare.

Parcurgînd catalogul, se constată o serie de creșteri substanțiale de cote la diferite emisiuni mai căutate, din diferite țări, reflectînd cererea susținută a pieții filatelice. Staționare sînt, în schimb, mare parte dintre mărcile curente, cu tiraje foarte mari.

TIMBRES POSTE, MARQUES POSTALES, ENTIERS, VARIÉTÉS DE LA RUSSIE IMPÉRIALE. Edit.: Cercle philatélique France—U.R.S.S.

Primul catalog asupra mărcilor fostului imperiu țarist, publicat de Cercul filatelic Franța—U.R.S.S., din Paris, în anul 1956, a cuprins — în 125 pagini — o serie de informații inedite și foarte utile pentru cercetătorii filateliei ruse.

Succesul obținut de acest prim volum a îndemnat cercul să pregătească publicarea unei enciclopedii a mărcilor rusești. Prima parte cuprinde materialul poștal apărut, de la primele întreguri poștale, precursoare ale mărcilor poștale adezive, pînă la primii ani ai puterii sovietice. El include, deci, și perioada în care au continuat să mai circule, pe alocuri, mărci cu desenele vechilor emisiuni țariste.

În continuare vor mai apare două volume care vor cuprinde materialul poștal emis de U.R.S.S., de la prima sa marcă pînă în zilele noastre.

Primul volum, apărut recent, cuprinde nu numai mărcile adezive (cu o prezentare atentă și sistematică a varietăților lor pe emisiuni și pe tiraje), ci și a întregurilor poștale, de la plicurile francate precursoare, pînă la cărțile poștale din ultimii ani ai țarismului.

Foarte utile sînt indicațiile din capitolul privind diversele tipuri de ștampile poștale, de la vechile ștampile lineare, la cele în casete dreptunghiulare, în cerc, ovale, dublu cerc, rombice etc. Lucrarea prezintă apoi ștampilele locale din Moscova, Petersburg, ștampilele birourilor ambulante, ștampilele mute etc.

Fără a intra în amănuntele emisiunilor Zemstvo — materie prea vastă pentru a forma un simplu capitol într-o lucrare — cartea redă o serie de îndrumări generale pentru identificarea acestor mărci, precum și lista zemstvelor care au avut servicii poștale și emisiuni locale proprii.

Filatelia 1981 / nr 1.
xxx

Contribuţii

CU PRIVIRE LA MARCA DE 18 BANI DIN EMISIUNEA „FAVORIŢI" 1868

Catalogarea tuturor varietăţilor, retuşurilor şi erorilor mărcilor poştale litografiate româneşti nu este terminată, astfel că orice nouă semnalare contribuie la completarea cunoştinţelor despre aceste emisiuni.

Referindu-mă la marca de 18 bani din 1868, în afara lucrărilor menţionate de bibliografia din „Catalogul mărcilor poştale româneşti" 1974, au mai apărut articole sporadice care, totuşi, nu au epuizat studiul asupra acestei piese.

Dar şi catalogul citat a omis unele lucrări semnalate deja de

Fig. 1

C. Nosca şi G. Nămoloiu, în „Revista Societăţii Filatelice Române", încă din anul 1939.

Această marcă, care are cel mai mare tiraj dintre piesele litografiate, este, surprinzător, valoarea pentru care există puţine informaţii ; lipsesc chiar date asupra numărului şi compoziţiei planşelor. Este adevărat că situaţia e de înţeles, dacă se ţine seama că nu s-a găsit nici o coală întreagă ; fragmentele cunoscute sînt : unul de 20 de exemplare (colecţia Rothschild) şi altul de 14 exemplare, existent la Conservatorul Poştei şi expus publicului românesc pentru prima dată în 1958, la Expoziţia Centenarului Mărcii Poştale Româneşti.

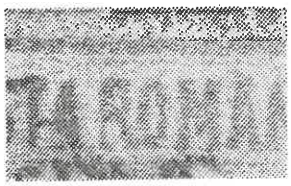

Fig. 1 a

Ţinînd seama de cantitatea mare emisă pentru valoarea de 18 bani — cca 2 milioane — implicînd imprimarea în mai multe tiraje, acestea au trebuit să se efectueze într-un interval mai lung de timp (marca fiind în circulaţie între 1 februarie 1868 şi 15 octombrie 1870). Această cauză a contribuit la apariţia multiplelor varietăţi datorită atît deselor manipulări ale clişeelor (intermediare sau chiar primare), cît şi uzurii normale a acestora — concluzie valabilă şi pentru formarea nuanţelor faţă de cele de bază : roşu sau carmin.

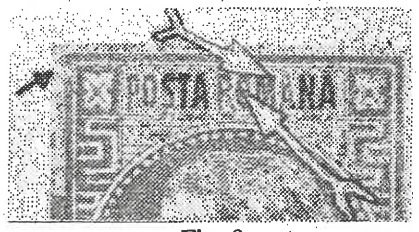

Fig. 2

În rîndurile ce urmează voi prezenta unele varietăţi găsite de mine care socot că trebuie adăugate la cele consemnate în C.M.P.R. 1974 ;

a) Fig. 1. Lumen cu diametru de 2 mm amplasat pe partea posterioară a capului, la nivelul ochilor ; întîlnit la o marcă de tipul 3, de culoare roşu-gălbui, pe hîrtie gălbuie.

Fig. 2 a

Marca mai prezintă şi alte diferenţe : spărtură la primul picior al literei A din cuvîntul POŞTA, la partea inferioară, ceea ce face ca, practic, acest picior să fie aproape invizibil de la linia orizontală a literei A în jos (fig. 1 a) ; spărtură în partea inferioară a piciorului vertical al literei R din cuvîntul ROMÂNĂ, astfel că această porţiune se observă foarte greu.

b) Fig. 2. O întrerupere de cca 1 mm a liniei verticale a cadrului exterior în partea din stînga sus ; vizibilă la o piesă de tipul 1, de culoare roşu-aprins. La această

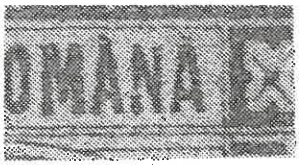

Fig. 3

marcă se mai observă o spărtură oblică în bucla literei R ca şi la partea superioară a primului A din ROMÂNĂ (fig. 2 a).

c) Fig. 3. O spărtură la primul picior al literei N din ROMÂNĂ, aşezată la acelaşi nivel cu linia orizontală a literei A ; întîlnită la o marcă de tipul 1, roşu-sînge.

d) Fig. 4. O întrerupere de 1 mm a cadrului exterior în partea superioară dreapta, între literele N şi A, aflată la o piesă de tipul 2 roşu-aprins.

Spărtura oblică în bucla literei R (fig. 2 a şi 4 a) indicată la punctul b este clară la multe mărci de tipul 1 şi în diverse nuanţe de culoare, atît roşu cît şi carmin. La unele exemplare se observă numai începutul acestei fisuri, care s-a mărit ca urmare a uzurii sau manipulării planşei în cursul utilizării ei.

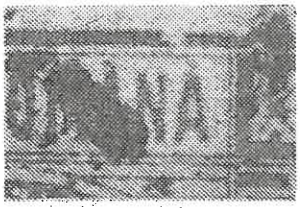

Fig. 4

O curiozitate de culoare, ieşită din comun, prezintă o marcă de tipul 1 : aproape toată jumătatea superioară are culoarea cinabru, faţă de restul — carmin. Aceasta a apărut, probabil, ca urmare a prezenţei unor urme de apă pe partea inferioară atît a efigiei cît şi a cadrului planşei intermediare, fapt care a condus la diluarea culorii de bază, care a fost cinabru.

O analogie se poate face cu marca de 40 parale din emisiunea a II-a „Cap de bour", impresiune oarbă (parţială) descrisă în artico-

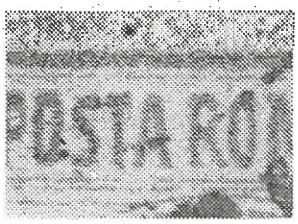

Fig. 4 a

lul „Studiu asupra valorii mărcilor din emisiunea II-a «Cap de bour»" al cercetătorului Corneliu Spineanu, publicat în „Îndrumătorul filatelistului 1978". În acesta se menţionează : „Impresiunea oarbă (parţială) este cunoscută în unicat neobliterat, iar obliterat şi în pereche, sau împreună cu mărci normale în cadrul ştraifurilor de 3 şi 4 bucăţi". Existenţa impresiunii oarbe (parţială), alături de marca obişnuită confirmă ipoteza existenţei unor urme de apă în exces, rezultate ca urmare a nerespectării

(continuare în pag. 4)

O ŞTAMPILĂ „TAXĂ" OBIŞNUITĂ, DAR RAR ÎNTÎLNITĂ PE MĂRCI

Corespondenţa circulată în perioada de după 1 decembrie 1918, perioada de făurire a Statului Naţional Unitar Român, îşi are farmecul ei specific, purtind de cele mai multe ori o serie de ştampile şi adnotări poştale de multe ori ieşite din comun.

Astfel, între corespondenţa circulată în perioada de tranziţie 1918—1919, am dat de un plic care, prin marca poştală aplicată de 40 bani din emisiunea „MOLDOVA" 1918—1919, obliterată cu ştampila „T" în cerc, prezintă o notă cu totul aparte.

Plicul, aparţinînd legaţiei elveţiene din Bucureşti, poartă numerotat cu maşina, no. 107154 şi a fost expediat cu destinaţia „BREZOI—R. VÎLCEA", recomandat cu nr. scris de mînă 18473; oficiul poştal aplicînd pe plic ştampila în chenar de „RECOMANDAT". De asemeni, atît pe marca de 40 bani cît şi pe marca de 5 bani verde „Timbru de ajutor—ŢESĂTOAREA" din emisiunea anului 1918, s-a aplicat ştampila uzuală dublu cerc a oficiului poştal „BUCUREŞTI — SOSIREA RECOMANDATELOR — 29 MAR. 919".

Pe plic mai figurează o ştampilă rotundă, foarte ştearsă, se pare de cenzură militară, cu textul puţin descifrabil de „CENZURAT" scris în partea superioară, iar central purtînd iniţialele „AD".

Scrisoarea ajunsă la destinaţie, poartă pe spate ştampila oficiului poştal „BREZOI", cu data de 27 MAR. 919, dar destinatarul fiind plecat, scrisoarea a fost returnată la Bucureşti unde acelaşi oficiu poştal a aplicat ştampila „BUCUREŞTI — SOSIREA RECOMANDATELOR" cu data de 31 MAR. 919.

De un interes deosebit este însă marca de francare obişnuită, de 40 bani de culoare brună, din emisiunea „MOLDOVA" 1918—1919, obliterată cu ştampila „T" în cerc.

Cunoscutul Catalog al mărcilor poştale româneşti, ed. 1974, ca şi cataloage româneşti mai vechi, ca Konrad 1947—1948, menţionează că mărci de francare obişnuită, cu ştampile speciale „PORTO" în în cerc sau „T" în cerc, au fost întrebuinţate în perioada 1919—1926 în unele regiuni ale ţării, în lipsa mărcilor „TAXA DE PLATĂ", ca de ex. de unele oficii poştale din Transilvania şi din Jud. Suceava, pe scrisori insuficient francate.

Din examinarea plicului şi prin comparaţie cu alte scrisori recomandate circulate prin poştă în această perioadă, se constată că acesta a fost francat reglementar, marca de 40 bani cu ştampila „T" în cerc şi marca de 5 bani constituind, se pare, în acea vreme tariful prevăzut pentru scrisorile recomandate.

În legătură cu folosirea acestei mărci de 40 bani cu ştampila „T" în cerc, se pun o serie de întrebări, care aşteaptă un răspuns de la cercetătorii acestei interesante perioade din domeniul filatelic.

Astfel, se pune întrebarea dacă aceste mărci cu ştampila „T" în cerc şi folosite — după cum precizează cataloagele menţionate — numai pentru penalizarea trimiterilor poştale insuficient francate au putut fi întrebuinţate şi la francarea obişnuită a acestor trimiteri, cunoscînd marea lipsă de mărci poştale din acea perioadă — decembrie 1918, primăvara anului 1919. În această situaţie, credem că e posibil să existe şi alte trimiteri poştale francate cu această marcă, informaţii pe care le aşteptăm de la cercetătorii filatelişti.

De asemeni, se pune întrebarea dacă această ştampilă specială „T" în cerc nu a fost oare aplicată şi pe alte valori din emisiunea „MOLDOVIA" ?

O altă întrebare care se pune este dacă mărcile obliterate cu ştampila „T" în cerc au fost ştampilate la IAŞI sau numai la BUCUREŞTI după reinstalarea poştei române în capitala ţării ?, cazuri în care ştampila „T" în cerc a avut poate o altă destinaţie şi care anume ?

În sfîrşit, după cum ne este cunoscut, mărcile „TAXA DE PLATĂ" sînt utilizate intern de poştă şi aplicate acolo unde se constată o francatură insuficientă. Întrebarea care se pune este cum a putut fi francat plicul cu o astfel de marcă de 40 bani ? Nu cumva plicul fiind prezentat la ghişeul respectiv şi funcţionarul poştal, neavînd altă marcă la dispoziţie, a folosit întîmplător această marcă.

Oricum, chiar dacă marca a fost folosită numai întîmplător, plicul constituie un document interesant de istorie poştală.

György KOVACS
Budapest

MARCA DE 18 BANI „FAVORIŢI" 1868

(continuare din pag. 3)

întocmai a procesului tehnologic de imprimare, care impunea umezirea pietrei cu apă şi apoi ştergerea, urmînd acoperirea cu cerneală.

O caracteristică comună aproape tuturor mărcilor de tipul 1 o constituie prezenţa unui punct, cu diametrul de 0,5 mm, avînd aceeaşi culoare cu cea a mărcii, amplasat în afara cadrului mărcii, deasupra lui T din POŞTA şi la o distanţă de 1—1,5 mm de marginea exterioară a cadrului (fig. 4 a). Punctul l-am întîlnit la 90% din mărcile examinate din tipul 1.

Intersecţia dintre meandrul SE cu listelul cercului medalionului (care în C.M.P.R. 1974 este menţionată ca proprie tipului 6) este în realitate o caracteristică a tuturor celor opt tipuri ale valorii de 18 bani. Acest lucru, dealtfel, a fost semnalat şi de G. Nosca în „Revista Societăţii Filatelice Române" nr. 10 din 1939, la pag. 154. Din examinarea cîtorva sute de exemplare cît şi a unor mărci pe scrisori, din diverse perioade, a rezultat că cele arătate mai sus reprezintă — cum am mai spus — o caracteristică comună tuturor tipurilor şi constituie într-adevăr unul din criteriile de deosebire a pieselor originale de cele false.

Cum era normal, numărul mare de piese ce, implicit, a dus la o gamă mare de varietăţi, lasă încă un cîmp larg cercetătorilor şi cred că se vor descoperi şi alte varietăţi, ce vor extinde cunoştinţele ce le avem despre această interesantă valoare a clasicelor litografiate româneşti.

Ing. Dumitru G. POPESCU

Filatelia 1963 nr. 6

ISTORIE POȘTALĂ

DESPRE OBLITERĂRILE VECHILOR AGENȚII „D.D.S.G." DIN ȚĂRILE ROMÎNE

Aproape că nu există o colecție serioasă incluzînd emisiunile filatelice ale țărilor bazinului dunărean, care să nu cuprindă scrisori sau mărci poștale obliterate cu ștampilele Societății austriace de navigație dunăreană, cunoscută mai mult sub inițialele D.D.S.G. [1] *Un interes deosebit îl prezintă obliterările pe scrisori întregi.*

Cu privire la aceste ștampile s-au scris numeroase studii, articole, note etc. Din constatările ce am putut face, se ivește mereu cîte ceva nou de spus sau de pus la punct. Astfel, problema încă nu-și pierde importanța și nu coboară de pe agenda ordinei de zi. În această notă ne vom ocupa în general de obliterările birourilor poștale create pe lîngă agențiile D.D.S.G., aflate pe teritoriul romînesc. Facem acest lucru cu speranța că vom aduce în problema propusă, ceva nou care să poată interesa și să poată fi întrucîtva de folos și filateliștilor romîni.

În total, în localitățile de pe malul romînesc dunărean de astăzi au existat 21 de agenții ale numitei societăți, pe lîngă care au funcționat servicii poștale. În majoritatea lor, acestea au fost înființate după anul 1830. Să le înșirăm pe rînd: Baziaș, Bechet, Brăila, Calafat, Călărași, Cernavodă, Corabia, Galați, Giurgiu, Gura Ialomiței, Gura Văii, Hîrșova, Moldova Veche, Oltenița, Orșova, Ostrov, Sulina, Tulcea, Turnu Măgurele, Turnu Severin și Zimnicea. Serviciile poștale de la Călărași și Corabia au funcționat numai timp de un an, în 1875; cele de la Cernavodă, Sulina și Tulcea — între 1830—1880; cel de la Ostrov — în 1879—1880; Zimnicea — între 1870—1875, Hîrșova — între 1870—1876 și 1879—1880 (întreruperea coincizînd cu războiul ruso-romîno-turc din 1877—78). Cele de la Baziaș, Moldova Veche și Orșova (toate acestea aflîndu-se pe atunci pe teritoriul austro-ungar) deschise pe la 1830, cu excepția celui din Moldova Veche (1869) — au funcționat și după 1880, iar restul între 1830—1875.

Toate ștampilele D.D.S.G. utilizate în țările bazinului dunărean, inclusiv cele de pe teritoriul romînesc, fac parte din categorii mari, distincte și anume: 1. ștampilele agențiilor, 2, ștampilele vapoarelor, sau de bord, și 3, ștampile speciale.

Ștampilele cunoscute pînă acum ca întrebuințate pe teritoriul romînesc de astăzi pot fi împărțite în cinci grupe principale și anume:

1. *ștampile circulare (cu diametrul de cca 23 mm);*
2. *ștampile dublu cerc;*
3. *ștampile ovale cu lățimea de cca 23x24 mm;*
4. *ștampile în format dreptunghiular;*
5. *ștampile cu textul liniar într-un rînd.*

BRAILA TURN-SEVERIN

Fig. 1 Fig. 2

La rîndul lor, în fiecare din aceste grupe, ștampilele pot fi clasificate după unele caracteristici de ordin tehnic (felul literelor sau mărimea formatului). Trebuie subliniat că varietatea ștampilelor utilizate pe teritoriul romînesc de azi este foarte mare.

Din materialul documentar de care dispunem în momentul de față, distingem 21 tipuri de ștampile — principale și subdiviziuni — care se întîlnesc pe scrisori expediate din localitățile mai sus amintite. Ștampila pe care o însemnăm sub nr. 1 a fost utilizată la Brăila, acea sub nr. 2 — la Turnu Severin, nr. 3 — la Galați și Brăila, nr. 4 — la Brăila numerele 5, 6 și 7 — la Giurgiu; nr. 8 — la Galați; nr. 9 — la Cernavodă; nr. 10 — la Brăila, Calafat, Oltenița, Bechet, Turnu Măgurele și T. Severin; numerele 11, 13, și 14 — la Bechet; numerele 15, 16 și 17 — la Giurgiu; nr. 18 — la Galați și Brăila; nr. 19 — la Baziaș, Calafat, Cernavodă, Galați (cu ortografia „Galatz" și Galaz), Gura Ialomiței, Hîrșova, (Alt) Orșova, Sulina, Tulcea și T. Severin (încă una, dar cu alte caractere ale literelor), nr. 20 — la Galați și nr. 21 — la Calafat. [2]

Fig. 3

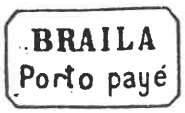

Fig. 4

Fig. 5

Publicînd reproducerile lor, ne vom abține de a le descrie. Cele mai interesante ar fi acelea indicate sub numerele 1, 2, 3, și 4, întrebuințate încă din prima perioadă și avînd deci caracter prefilatelic. Textul ștampilelor este în limba germană, cu excepția celor sub numerele 3 și 4, care este în limba franceză. Cel mai mare număr de ștampile îl au: Galați și Giurgiu — cîte 6, Brăila — 5, Bechet și T. Severin — cîte 4, Calafat — 3, iar restul cîte una sau două feluri de ștampile.

Fig. 6

Această ștampilă a agenției Giurgiu este cunoscută în două tipuri: I (fig. 5) și II (fig. 6). Ele se deosebesc prin unele detalii ale caracterelor, îndeosebi la litera S din rîndul întîi: tip I., bucla de jos mai îngustă: tip II, bucla de jos mai deschisă.

Fig. 7

Fig. 8

Pînă acum nu am întîlnit personal material documentar (scrisori etc.) referitor la ștampilele agențiilor din Moldova Veche, Gura Văii, Corabia, Călărași, Ostrov și Zimnicea.

1) Donau Dampfschiffahrtgesellschaft.

2) N.R. Cifrele drepte arată că ștampila reprodusă în revistă reprezintă un tip care a fost folosit pentru toate ștampilele asemănătoare ale agențiilor din localitate enumerate la numărul respectiv.

Aci însă s-ar putea pune și o altă problemă, care cere să fie lămurită. În hărțile indicînd așezarea agențiilor pe de-a lungul Dunării (să amintim doar pe cea publicată recent, ilustrînd articolul lui H. Gerschler intitulat „D.D.S.G.

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft" din „Sammler Express" nr. 7/1962), localitatea Ostrov din Dobrogea este însemnată la nord de Hîrșova. Noi presupunem că aci ar fi o eroare, întrucît acest Ostrov nu era pe atunci o localitate cu oarecare însemnătate comercială. Mai degrabă credem că ar fi vorba de Ostrov, la cca. 10 km nord de Silistra și în fața Călărașului. Ținînd seama de situarea sa între cele două orașe — mari centre agricole, cît și de mărcile de mesagerii emise de D.D.S.G. cu legenda specială: „Silistra-Ostrov-Călărași", „Ostrov-Călărași-Silistra" și „Călărași-Ostrov-Silistra", porturi aflate la o distanță aproximativ egală între ele, mai mult am înclina pentru Ostrov de lîngă Silistra. Ne-ar interesa să aflăm în această privință și părerea altora.

Pe unele scrisori, pe lîngă ștampila uzuală a serviciului poștal al agenției respective, întîlnim uneori și o altă ștampilă — aceea de bord a vaporului. Ștampilele de bord sînt ovale, de mărimi diferite și cuprind și un număr de ordine. Cunoscute sub numele de „Ștampilele vapoarelor", sînt foarte interesante și destul de căutate de specialiști. Ele formează a doua categorie de ștampile ale D.D.S.G., care au fost întrebuințate și în scopuri poștale. Aceste ștampile erau folosite pentru obliterarea corespondenței depuse în cutia poștală aflată pe bordul vasului respectiv. Ele au fost utilizate în scop poștal între anii 1860—1870.

Fig. 15 Plic francat cu o marcă „D.D.S.G." de 10 helleri, obliterat cu ștampila agenției Bechet și cu ștampila de bord a vasului „Albrecht"

Așa-numitele „ștampile speciale", foarte diferite ca format, caracterul literelor și al cifrelor, au avut un scop pur administrativ. În anumite cazuri ele au fost folosite și pentru unele precizări cu caracter poștal.

Cît privește culoarea tușului întrebuințat, acesta era de obicei albastru, mergînd pînă la o nuanță bleu-verde. Uneori s-a folosit și tuș de culoarea neagră. Se cunosc de asemenea și cazuri în care mărcile de francare de pe scrisori au fost anulate și prin trăsături de cerneală, cu peniță; dar acest lucru se întîlnește destul de rar.

În ultimul timp am avut ocazia să cercetăm documente oficiale bulgare din anii 1884—1897, emanate de la unele servicii poștale centrale, o mică parte dintre acestea aflîndu-se în colecția noastră. Documentele poartă și ștampilele unor agenții ale D.D.S.G. (din Lom Palanca, Oreava, Șistov și Rusciuc), aplicate sub semnături sau vize de călătorii cu vaporul pe Dunăre. Menționez că numitele ștampile sînt de același tip ca și cele românești, menționate mai sus sub numerele 10, 15 și 19. Ceea ce ne-a surprins este faptul că aceleași ștampile erau folosite și pe scrisori, pînă în anul 1880, dată la care serviciul poștal al D.D.S.G. în porturile bulgare dunărene a fost sistat. Ele se întîlnesc și pe scrisori întregi datate dinainte de 1880. De aci și presupunerea la care ajungem, că n-ar

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

fi exclus ca și pe teritoriul românesc, după încetarea activității poștale a D.D.S.G., ștampilele folosite pînă atunci în scopuri poștale să fi fost folosite în continuare în scopuri administrative. De aci putem trage și deducția că n-ar fi exclus ca ștampilele poștale ale societății să fi fost folosite concomitent, atît în scopuri poștale cît și administrative.

D. N. MINCEV
Sofia

NOTĂ. La scrierea prezentului articol ne-am călăuzit în special de materialul abundent, variat și foarte interesant găsit în lucrarea celor doi specialiști în materie, E. F. Hurt și Denwood N. Kelly, intitulată „The Danube Steam Navigation Company", State College, P.A., 1950, U.S.A. Am folosit într-o oarecare măsură și volumul I al lucrării „Austrian Post Offices Abroad" de S. D. Tchilinghirian și W.S.E. Stephen, precum și materialele aflate în documentația ce posedăm sau pe cele ce am avut posibilitatea să le cercetăm personal. —

Am avut de asemenea în vedere și articolele publicate de H. Germmscher cu privire la serviciile poștale ale D.D.S.G., în revista „Sammler Express", în semestrul II 1963.

D.N.M.

Filatelia nr. 1 /1960

1/60

Întrebări și răspunsuri

ȘTAMPILE „PREDEAL"

O problemă care a constituit un semn de întrebare pentru colecționarii de mărci poștale maghiare, a fost aceea a ștampilelor folosite pe vremuri de poșta maghiară, purtînd ca indicație de localitate „Predeal". La această întrebare, Cercul de studii „Istoria poștală a Ardealului" dă unele lămuriri care pot contribui la clarificarea ei.

Este puțin cunoscut faptul că, în afară de localitatea Predeal, vestita stațiune climatericǎ de pe versantul de miazăzi al Carpaților, pe versantul de nord al Carpaților, în Ardeal, două alte localități au purtat același nume: un sat mic din raionul Făgăraș, situat departe de calea ferată și fără oficiu poștal propriu, și un cătun așezat pe linia ferată Orașul Stalin—Timișul de Sus.

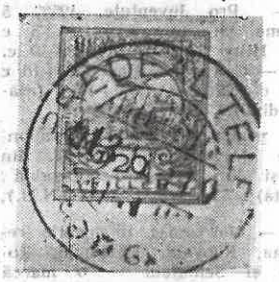

Satul Predeal din Făgăraș era deservit pe vremuri de oficiul poștal din Bran; nu există deci ștampile poștale ale fostei poște maghiare, purtînd numele acestei localități. În schimb, în cătunul Predeal a funcționat un oficiu poștal care era dotat cu o ștampilă poștală proprie. Ștampila, de tipul „Cerc dublu", cu un diametru de 30,5 mm, purta în partea de sus denumirea localității în limba maghiară „PREDEALTELEP" (ceiace în traducere înseamnă „Cătunul Predeal") iar în partea de jos a cercurilor, o stea flancată de ornamente. În mijloc, data: anul, luna și ziua. Spațiul dintre cercul inferior și dată era umplut cu linii verticale (fig. 1). Deoarece din această localitate se expedia foarte puțină corespondență, această ștampilă se întîlnește destul de rar.

Mai puțin cunoscut și foarte interesant este însă faptul că și în localitatea Predeal din raionul Cîmpina, pe teritoriul Romîniei vechi, a funcționat între anii 1880—1890 un oficiu poștal maghiar, un așa zis oficiu poștal de tranzit. Acest oficiu a folosit o ștampilă rotundă, formată dintr-un cerc cu diametrul de 24,5 mm. În partea de sus, ștampila purta inscripția „M. K. POSTAHIVATAL" iar în partea de jos, denumirea localității: PREDEAL și, ceva mai distanțat, litera A; în centru, pe trei rînduri, data: sus, anul, la mijloc luna și pe rîndul de jos, ziua. Pe plicul reprodus în fig. 2 apare această ștampilă alături de ștampila PREDEAL a poștei romîne.

Oficiul poștal maghiar din Predeal fiind numai un oficiu de schimb, de tranzit, nu primea corespondențe spre expediere. Ca atare, ștampila lui nu se găsește aplicată pe corespondență, pe mărci poștale maghiare, ci numai pe dosul scrisorilor (ca ștampilă de tranzit) sau pe ziare în tranzit, francate cu mărci maghiare pentru ziare. Ne este cunoscută o asemenea obliterare aplicată și pe o carte de coletărie bulgară, adresată la Budapesta. Este probabil că oficiul poștal de tranzit maghiar din Predeal funcționa în conlucrare cu oficiul vamal maghiar, care își avea birourile instalate tot în Predeal, unde se făcea vămuirea pentru trecerea vechii granițe.

LUDOVIC DENGEL
Sibiu

1/60

Întrebări și răspunsuri

ȘTAMPILE „PREDEAL"

O problemă care a constituit un semn de întrebare pentru colecționarii de mărci poștale maghiare, a fost aceea a ștampilelor folosite pe vremuri de poșta maghiară, purtînd ca indicație de localitate „Predeal". La această întrebare, Cercul de studii „Istoria poștală a Ardealului" dă unele lămuriri care pot contribui la clarificarea ei.

Este puțin cunoscut faptul că, în afară de localitatea Predeal, vestită stațiune climatericǎ de pe versantul de miazăzi al Carpaților, pe versantul de nord al Carpaților, în Ardeal, două alte localități au purtat același nume: un sat mic din raionul Făgăraș, situat departe de calea ferată și fără oficiu poștal propriu, și un cătun așezat pe linia ferată Orașul Stalin—Timișul de Sus.

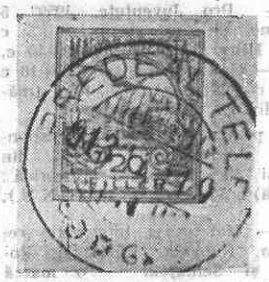

Satul Predeal din Făgăraș era deservit pe vremuri de oficiul poștal din Bran; nu există deci ștampile poștale ale fostei poște maghiare, purtînd numele acestei localități. În schimb, în cătunul Predeal a funcționat un oficiu poștal care era dotat cu o ștampilă poștală proprie. Ștampila, de tipul „Cerc dublu", cu un diametru de 30,5 mm, purta în partea de sus denumirea localității în limba maghiară „PREDEALTELEP" (ceiace în traducere înseamnă „Cătunul Predeal") iar în partea de jos a cercurilor, o stea flancată de ornamente. În mijloc, data: anul, luna și ziua. Spațiul dintre cercul inferior și dată era umplut cu linii verticale, (fig. 1). Deoarece din această localitate se expedia foarte puțină corespondență, această ștampilă se întîlnește destul de rar.

Mai puțin cunoscut și foarte interesant este însă faptul că și în localitatea Predeal din raionul Cîmpina, pe teritoriul Romîniei vechi, a funcționat între anii 1880—1890 un oficiu poștal maghiar, un așa zis oficiu poștal de tranzit. Acest oficiu a folosit o ștampilă rotundă, formată dintr-un cerc cu diametrul de 24,5 mm. În partea de sus, ștampila purta inscripția „M. K. POSTAHIVATAL" iar în partea de jos ,denumirea localității: PREDEAL și, ceva mai distanțat, litera A; în centru, pe trei rînduri, data: sus, anul, la mijloc luna și pe rîndul de jos, ziua. Pe plicul reprodus în fig. 2 apare această ștampilă alături de ștampila PREDEAL a poștei romîne.

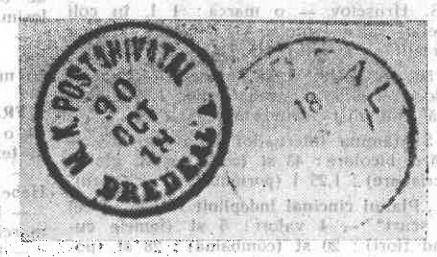

Oficiul poștal maghiar din Predeal fiind numai un oficiu de schimb, de tranzit, nu primea corespondențe spre expediere. Ca atare, ștampila lui nu se găsește aplicată pe corespondență, pe mărci poștale maghiare, ci numai pe dosul scrisorilor (ca ștampilă de tranzit) sau pe ziare în tranzit, francate cu mărci maghiare pentru ziare. Ne este cunoscută o asemenea obliterare aplicată și pe o carte de colet bulgară, adresată la Budapesta. Este probabil că oficiul poștal de tranzit maghiar din Predeal funcționa în conlucrare cu oficiul vamal maghiar, care își avea birourile instalate tot în Predeal, unde se făcea vămuirea pentru trecerea vechii granițe.

LUDOVIC DENGEL
Sibiu

Filatelia 1985 / nr. 5. 5/85

OBLITERAREA CORESPONDENȚEI MARITIME FRANȚA — ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1857-1879 (I)

Ștampilele birourilor poștale din cadrul agențiilor consulare franceze din Principatele Române și din Dobrogea au fost tratate (în general, pe scurt) de către autorii unor deosebite lucrări legate de istoria noastră poștală. Acestia s-au străduit a deschide colecționarilor de piese filatelice obliterate un domeniu puțin cercetat și în care se mai pot aduce noi contribuții.

Astfel, cercetătorii filateliști Heinrich și Berthold Birnbach și P. Murea în lucrările lor (1 și 2), ca și George Pataki în recenzia făcută asupra lucrării lui Luigi Grippa (3 și 4) au amintit, reproducîndu-le, ștampilele utilizate numai de birourile poștale ale agențiilor consulare franceze din Principatele Române (Galați și Brăila). Ceva mai complet, cercetătorul istoriei noastre poștale, Grigore Racoviceanu, în lucrările sale (5 și 6), le-a amintit și reprodus atît pe cele din Principatele Române, cît și pe cele din Dobrogea (Sulina, Tulcea și Constanța) și — pentru prima oară — le-a atribuit indicative. De asemenea, cataloagele noastre filatelice, începînd cu „România" ed. 1947 și 1948, au menționat numai existența acestor birouri, iar mai complet, edițiile 1959 și 1974 ale „Catalogului mărcilor poștale românești" le-au inserat, atribuindu-le și cote.

În cele ce urmează, pe baza unei scrisori (fig. 1), aflată în colecția acad. prof. dr. ing. I.S. Antoniu (București), expediată din Franța în România (Galați), precum și a cercetării unor lucrări de specialitate în legătură cu această scrisoare, voi căuta să completez relatările făcute de autorii lucrărilor de mai sus, contribuind prin aceasta la interesul pentru colecționarea unor astfel de materiale filatelice.

Istoric, se știe că încă de la începutul sec. XIX poștele franceze sînt cunoscute în fostul imperiu otoman. Vapoarele maritime franceze, în drumul lor de la Marsilia prin Marea Mediterană, au atins porturile din Levant (nume dat în trecut regiunilor de coastă din răsăritul Mării Mediterane) și, trecînd în Marea Neagră, au atins și portul Constanța (KUSTENDJE). Aici, la 1 sept. 1869, s-a înființat o agenție consulară cu birou poștal propriu, a cărei existență a fost de circa 10 ani (apr. 1879).

În calea acestei navigații pe Marea Neagră, vapoarele maritime au atins direct și porturile Sulina, Tulcea, Galați și Brăila, unde funcționau, încă de la sfîrșitul anului 1857, agenții consulare franceze care aveau și birouri poștale proprii.

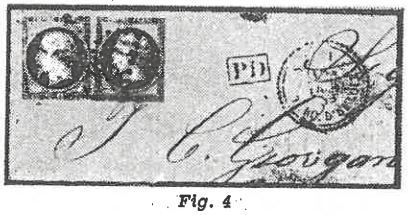

Fig. 4

La începutul anului 1852, o dată cu includerea tuturor agențiilor consulare franceze într-un nomenclator numeric, birourile poștale din cadrul acestora (între care și cele din Principatele Române și Dobrogea) au primit o numerotație alfabetică (fig. 2 col. 2), după cum urmează: în Principate, biroul poștal al agenției consulare franceze din Galați (Galatz) a primit nr. 4008 (fig. 3), Brăila (Ibraila), nr. 4009, iar în Dobrogea, biroul poștal Sulina, nr. 4015 (fig. 4), și Tulcea (Tulscha), nr. 4017. Pentru obliterarea mărcilor, birourile poștale ale acestor agenții au fost dotate de la înființare cu ștampile în formă de romb punctat cu diagonale de 28×27 mm avînd în centru numărul codificat al agenției (potrivit nomenclatorului din 1852), format din cifre mici arabe de 4 mm înălțime.

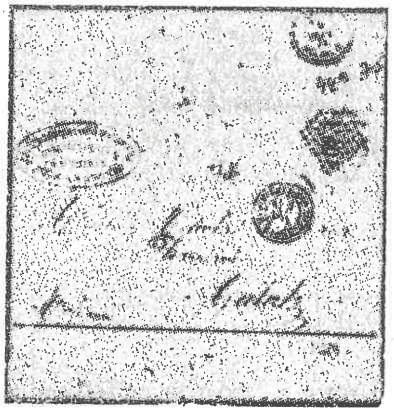

Fig. 1

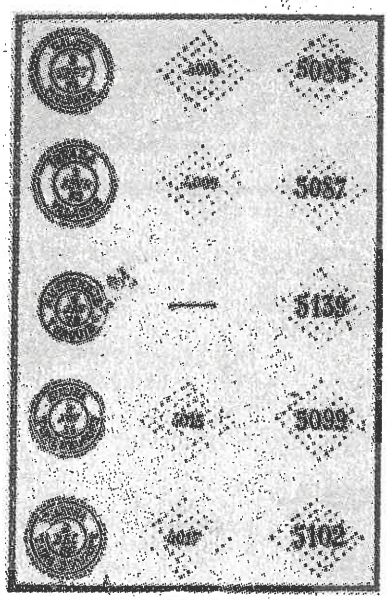

Fig. 2

Un al doilea nomenclator al agențiilor consulare franceze a fost întocmit spre sfîrșitul anului 1862. Birourile poștale din cadrul acestora au primit atunci o nouă numerotare alfabetică, înlocuindu-se de această dată în ștampile cifrele mici prin cifre mari arabe de 7 mm înălțime. Astfel (fig. 2 col. 3), în Principate, biroul poștal din Galați a primit nr. 5085 și Brăila nr. 5087, iar în Dobrogea biroul poștal Sulina nr. 5099, Tulcea, nr. 5102 (fig. 5), și Constanța (Kustendje), înființat la 1 sept. 1869, a primit nr. 5139. Cu acest prilej, și ștampilele rombice, folosite numai pentru obliterarea mărcilor poștale, au fost înlocuite cu noi ștampile, de aceeași mărime și format ca acelea din 1852, avînd în centru numărul codificat al agenției, potrivit noului nomenclator.

Fig. 3

Birourile poștale din cadrul agențiilor consulare franceze, cunoscute ca birouri de poștă pentru expedierea și primirea corespondenței („bureaux de distribution"), pe lîngă ștampilele de format rombic punctate, au fost înzestrate și cu ștampile dublu cerc datate, în forme și mărimi asemănătoare cu tipurile de ștampile franceze utilizate în metropolă, avînd pe coroană inscripția localității portuare, iar, central, pe trei rînduri, data.

Astfel (fig. 2 col. 1), birourile de poștă din Principate purtau inscripția: „GALATZ-MOLDAVIE" și, respectiv, „IBRAILA-VALACHIE", iar cele din Dobrogea aveau ca inscripție: „SULINA TURQ-D'EUROPE", „TULSCHA TURQ-D'EUROPE" și „KUSTENDJE-TURQUIE" pentru Constanța.

Potrivit instrucțiunilor, mărcile poștale aplicate pe corespondență se obliterau la expediere, în cadrul agențiilor, numai cu ștampile în formă de romb punctat și, alături de acestea, se aplica o ștampilă dublu cerc datată, avînd inscripția biroului poștal de expediție. Aceasta era folosită atît la expedierea corespondenței, cît și ca ștampilă de sosire la destinație. Pentru ca aceste ștampile dublu cerc datate să poată fi ușor deosebite de ștampilele datate ale birourilor poștale centrale („bureaux de recette"), acestea, în cazul agențiilor consulare din Principate și Dobrogea, cu excepția ștampilei datate a biroului poștal al agenției din Constanța (Kustendje), se distingeau prin prezența unei circumferințe exterioare, formată din puncte sau întreruptă, un așa-zis, „al treilea cerc".

Fig. 5

În ce privește ștampila dublu cerc datată pentru expedierea și primirea corespondenței de la biroul poștal al agenției din Brăila, cu inscripția „IBRAILA — VALACHIE" (fig. 6 a), o notă aparte este prezentată atît de H. și B Birnbach, cît și de Gr. Racoviceanu în lucrările lor (1 și 6). Acești autori men-

→

1910 — 1985

„CHITILA" — PRIMUL AERODROM DIN ROMÂNIA

În urmă cu 75 de ani, la 11 iunie 1910, a fost inaugurat, la Chitila, primul aerodrom și, totodată, prima școală de pilotaj din România.

Cu acest prilej, deasupra aerodromului și a Bucureștiului, pilotul francez Guillemin a efectuat mai multe zboruri, iar dintr-un balon umplut cu aer cald a avut loc și prima lansare cu parașuta în țara noastră.

Cel care a pus bazele înființării aerodromului „Chitila" a fost avocatul român Mihail Cerchez, care, aflîndu-se la Paris, a fost atras de zborurile lui T. Vuia, S. Dumont, L. Blériot. Și tot la Paris și-a îmbogățit cunoștințele aviatice prin contactele pe care le-a avut cu diferite cercuri aeronautice.

Reîntors în țară, la 20 noiembrie 1909, înregistrează la Tribunalul Ilfov un „Contract de societate" încheiat între el, împreună cu alte 29 persoane, și statul român. Scopul propus de societate era : „exploatarea locomoției aeriene sub toate formele".

Aerodromul, așa cum este prezentat în cartea poștală ilustrată color, tipărită în 1910 de Cromotipia Albert Baer — București, avea 5 hangare, clădiri pentru personalul administrativ, două tribune pentru public și ateliere dotate cu aparate și utilaje pentru reparații și construcții de avioane.

Pentru antrenament la sol, Mihail Cerchez a adus din Franța 4 avioane, dintre care unul biplan tip „Wright", și unul monoplan tip „Demoisselle", fără motor, iar pentru zbor, două biplane „Farman", obținînd pentru acestea din urmă și patentul de construire în atelierele școlii.

Instruirea elevilor în pilotarea și repararea avioanelor era asigurată de personal francez, completată cu instructori și meseriași români. Absolvenții primei școli de pilotaj de la Chitila care au obținut brevetul de zbor au fost slt. Ștefan Protopopescu (9.VII.1911) și slt. Gh. Negrescu (17.VII. 1911).

Datorită deselor accidente petrecute în zborurile de încercare, cît și a deteriorării grave a ultimului avion „Farman" de care dispunea școala, zborurile au fost întrerupte, o dată cu înființarea noii școli de pilotaj de la Cotroceni*).

Documentarea cu material aerofilatelic din perioada de pionierat a aviației este foarte dificilă. România, care în această perioadă era angajată din plin în cercetările și manifestările aviatice atît în țară, cît și în străinătate, prin Vlaicu, Vuia, Coandă etc., a căutat să imortalizeze evenimentele aviatice și prin tipărirea unor

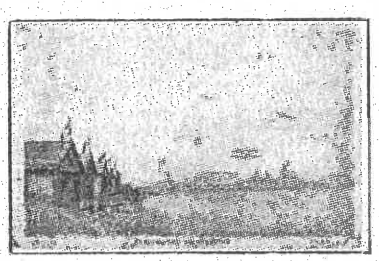

cărți poștale ilustrate — simple sau color — care astăzi pot figura cu cinste în expozițiile naționale și internaționale, la clasa de aerofilatelie. Aceste cărți poștale ilustrate, reprezentînd primele încercări aviatice, constituie un interesant material aerofilatelic privind precursorii noștri. Cărțile poștale ilustrate din perioada de pionierat a aviației, cu sau fără marca înorustată, însă tipărite (deci nu simple reproduceri fotografice), sînt considerate materiale aerofilatelice, de istorie poștală aeriană. Ele sînt cu atît mai interesante dacă au și circulat poștal.

Cartea poștală ilustrată care face obiectul articolului de față este în culori și se presupune că este reprodusă după un tablou în ulei al pictorului român Ion Theodorescu-Sion (1882—1939), care semnează în colțul din dreapta, jos, cu pseudonimul „THEO". Pictorul, originar din Brăila, este contemporan cu avocatul Mihai Cerchez, născut tot în Brăila, — inițiatorul aerodromului Chitila (v. „Începuturile aviației române" de G. Costescu, București, 1944, pag. 122). Cercetătorul filatelist ing. Mihail Popovici a semnalat pentru prima dată această carte poștală în Catalogul expoziției aerofilatelice „AVIA '80" Deveselu — Filiala A.F.R. Olt — iunie 1980, expoziție dedicată împlinirii a 70 ani de la primul zbor al unui aeroplan românesc, proiectat, construit și pilotat de Aurel Vlaicu.

Ing. Mihai CHIROIU

Bibliografie :

„Istoria aviației române", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

**) Școala de pilotaj de la Chitila, deși nu a funcționat decît puțin timp (pînă la începutul anului 1912), rămîne în istoria aviației românești locul unde au fost pregătiți primii piloți ai armatei române și unde s-au construit primele avioane în țara noastră, iar Mihail Cerchez este considerat inițiatorul și organizatorul primei școli de pilotaj, al primelor ateliere de reparat și construit avioane, al primului aerodrom și al primului miting aerian din țara noastră.*

(continuare din pag. 5)

ționează după lucrarea lui Langlois și François „Les oblitérations des bureaux français à l'étranger", Amiens 1928, că această ștampilă datată a fost înlocuită în anul 1865, deosebindu-se de prima prin aceea că inscripția „VALACHIE" este ceva mai lată (fig. 6 b), prezentată, de altfel, numai în lucrarea (1). Toate birourile poștale din cadrul agențiilor consulare franceze au utilizat pentru francarea corespondenței numai mărci poștale franceze, și anume: 1853/60 emisiunea nedantelată Napoleon III, precum și emisiunile dantelate 1862 Napoleon III ; 1863 „Napoleon III laure" ; 1870/71 Asediul Parisului ; 1870/71 „Ceres" (Bordeaux) ; 1871/75 „Ceres— Republica III" și 1876/78 tip Sage.

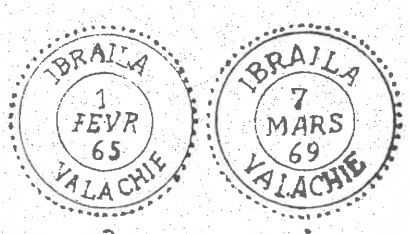

-a- -b-

Fig.6

O dată cu desființarea nomenclatorului numeric (martie 1876), s-au desființat și ștampilele de format rombic. În locul acestora, pentru obliterarea mărcilor poștale au fost introduse tipuri noi de ștampile „cu dată" pe care era inscripționat și numele biroului poștal de origine.

Prin aceasta, modul de obliterare a corespondenței a fost simplificat.

În mod excepțional se menționează în lucrarea (7) că se găsesc unele corespondențe ale căror mărci poștale au fost obliterate cu ștampile „cu dată" înainte de anul 1876.

Ing. Mihail POPOVICI (A.I.J.P.)

(continuare și sfîrșit în nr. 6/85)

Bibliografie :

1. MOLDAU-WALACHEI (RUMÄNIEN) „Die fremden und einheimischen Posten bis 1875" v. Heinrich und Berthold BIRNBACH, Berlin 1930.

2. „ISTORICUL TIMBRELOR POȘTALE ROMÂNEȘTI" 1858—1938, de P. Murea, Timișoara, 1938.

3. „The French Consular Posts in the Romanian Principalities and Dobrudja" de George Pataki, în „Romanian Philatelic Studies" nr. 1/1983, N.Y.

4. „Gli uffici postali civili francesi all'estero", de Luigi Grippa în „Bollettino Prefilatelico e Storico Postale" nr. 25/febr. 1982 (Recenzie de G. Pataki, în „Romanian Philatelic Studies" nr. 1/1983, N.Y.).

5. „Ștampilele poștale folosite în Principatele Unite pînă în anul 1881", de Grigore Racoviceanu, București, 1963.

6. „Catalogul ștampilelor poștale folosite în Principatele Unite pînă în anul 1881". de Gr. Racoviceanu, lucrare xerografiată, București, 1978.

7. „Catalogue spécialise des timbres de France : Oblitérations Bureaux Français à l'étranger 1849—1900". Ed. „Yvert et Tellier", Amiens, 1975.

CATALOG FILATELIC TIMIȘEAN

Filiala A.F.R. Timiș ne-a obișnuit ca din doi în doi ani, la conferințele de dare de seamă și alegeri, să prezinte filateliștilor din țara noastră, într-un catalog filatelic, realizări din activitatea ei.

„Catalogul timișean la doi ani", primit de curînd la redacție și apărut sub îngrijirea colectivului de redactare format din : dr. Răzvan Panaitescu, Dan Țăran, Tiron Martin și Mircea Teleguț, cuprinde, în ordine cronologică, ștampilele și plicuri ocazionale din anii 1983—1984, realizate la propunerea Filialei A.F.R. Timiș. Este respectată împărțirea din anii anteriori, și anume : expoziții filatelice, manifestări sportive, aniversări, reproducînd ștampilele și semnalînd aplicarea lor pe plicurile speciale.

În paginile catalogului mai întîlnim informări despre activitatea Grupei de aerofilatelie timișeană, precum și o retrospectivă marcofilă „Los Angeles 1984".

În dorința de a ajuta colecționarii, sînt prezentate și emisiunile de mărci poștale românești apărute în perioada 1980—1984, cu număr de listă și indicarea valorilor nominale.

Interesantul catalog timișean mai cuprinde, succint, recenzii despre cataloage filatelice românești și informații culese din revista „Le Monde des Philatélistes" 1984.

Pentru acest catalog — util instrument de lucru pus la îndemîna tuturor filateliștilor — felicităm Filiala A.F.R. Timiș și entuziastul colectiv redacțional, iar pentru anunțul publicitar chemînd la citirea, răspîndirea și abonarea la revista „Filatelia" (cu care se încheie filele catalogului) transmitem mulțumirile redacției noastre.

S. M.

Filatelia 1985 / nr. 6.

OBLITERAREA CORESPONDENȚEI MARITIME FRANȚA—ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1857-1879 (II)

(Continuare din nr. 5/1985)

Agențiile consulare franceze din Principatele Române au avut o existență de aproape 20 ani și au fost desființate la 16 februarie 1875, iar cele din Dobrogea au durat circa 25 ani și au fost desființate în aprilie 1879. Prin desființarea agențiilor consulare franceze, au fost închise și birourile poștale. O sinteză a celor mai sus arătate o prezint sub formă de tabel (fig. 7), din care se pot vedea, pe fiecare birou poștal din cadrul agențiilor consulare franceze, din Principatele Române și Dobrogea, tipurile de ștampile folosite, data deschiderii și închiderii acestora, precum și tușurile utilizate (albastru, negru și violet).

Revenind la scrisoarea aflată în colecția acad. prof. dr. ing. I. S. Antoniu (București), aceasta (fig. 1) prezintă o particularitate din punctul de vedere al circulației poștale. După cum am menționat, scrisoarea a fost expediată din Franța în România, la Galați.

Scrisoarea, francată cu o marcă poștală din emisiunea 1871/75 Ceres (Yv. 57), din timpul celei de-a treia Republici, este obliterată cu tuș negru cu o ștampilă de formă rombică cu puncte, avînd central un număr format din 4 cifre mari de 7 mm înălțime, din care ultimele două indescifrabile (fig. 8 a). Se presupune că localitatea de expediere ar fi portul Marsilia, aceasta după ștampila ovală aplicată pe plic, a unei firme de „Produse chimice și farmaceutice ANDRÉ & LIEUTIER/MARSEILLE". Scrisoarea mai poartă pe față, în roșu, grifa „PD", înscrisă într-un dreptunghi și, ca o particularitate, o ștampilă dublu cerc, tuș negru, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" și, central, pe trei rînduri, data : „5 SEPT. 74". (fig. 8 b). Pe verso, scrisoarea poartă o ștampilă datată, de sosire, în tuș albastru — triplu cerc —, prezentînd circumferința exterioară prin

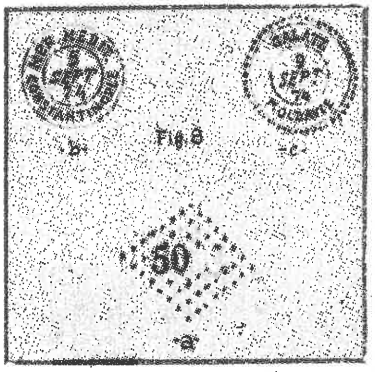

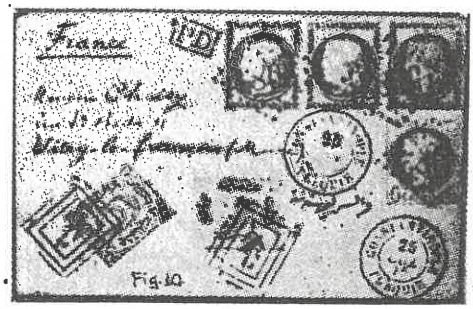

— 5083 — al agenției consulare franceze din Constantinopol. Alături, a fost aplicată ștampila, cu diametrele 22/12 mm, dublu cerc, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE", avînd în centru data „5 SEPT. 74" (aceasta reprezintă ștampila biroului poștal de expediție-sosire, aparținînd biroului poștal al agenției franceze din Constantinopol, care se aplica pe corespondența sosită și care pleca mai departe tot pe cale maritimă n.n.). Tot la acest birou poștal s-a aplicat, în roșu, și grifa „PD" de formă dreptunghiulară (11 × 7 mm), care

Birourile poștale ale agențiilor consulare franceze din PRINCIPATELE ROMÂNE și DOBROGEA			Tipul ștampilelor									
			Ștampile rombice punctate							Ștampile rotunde datate		
Denumirea biroului:	Deschis la:	Închis la:	Cifre mici :			Cifre mari						
			Nr.	Anul	Tuș	Nr.	De la	Până la	Tuș	De la	Până la	Tuș
GALAȚI & MOLDAVIA (GALAȚI)	- XI. 1857	16.1. 1875	4006	1862	N	5085	1862	1875	A	-	-	-
IBRAILA VALACHIE (BRĂILA)	- XI. 1857	16.1. 1875	4009	1862	N	5087	1862	1875	A;V	-	-	-
[illegible] TURQUIE (CONSTANȚA)	1.IX. 1869	- IV.1879	-	-	-	5139	1869	1876	A	1876	1879	A
SULINA TURC. D'EUROPE (SULINA)	- XI. 1857	- IV.1879	4015	1862	N	5099	1862	1876	N;A	1876	1879	N;A
TULCZKA TURQ. D'EUROPE (TULCZA)	- - 1857	- IV.1879	4017	1862	A	5102	1862	1876	A;N	1876	1879	N;A

A = albastru N = negru V = violet

Fig. 7 și 9

puncte, a biroului poștal al agenției consulare franceze cu inscripția „GALATZ-MOLDAVIE", și, central, data, pe trei rînduri : „9 SEPT. 74" (fig. 8 c).

Datorită numărului codificat al localității de expediere — indescifrabil —, posesorul acestei scrisori s-a adresat revistei franceze „L'Écho de la Timbrologie" (nr. 12/1984). Din răspunsul unor distinși cercetători filateliști din Franța („L'Écho de la Timbrologie" nr. 1/1985), se desprind următoarele :

«Scrisoarea, corect francată cu o marcă de 80 c., tarif pentru o scrisoare simplă în România, a fost predată direct pachebotului EBRÉ, pregătit pentru plecare din portul Marsilia la 29.8.74 însemna că scrisoarea a fost francată integral pentru a fi expediată de la locul de origine, la destinatar (adică portul Galați, unde biroul poștal al agenției a aplicat ștampila de sosire triplu cerc — din care al treilea cerc cu puncte —, cu inscripția „GALATZ-MOLDAVIE" și data „9 SEPT. 74" n.n.)».

În răspuns se mai dau unele amănunte în legătură cu agenția consulară franceză din Galați, descrisă la începutul acestui articol după lucrarea citată (7), cît și pentru agenția consulară franceză din Constantinopol, din care rezultă că aceasta din urmă folosea, încă din anul 1863 (alături de ștampila rombică cu nr. 5083 n.n.), o ștampilă dublu cerc datată. Această ștampilă — se menționează în răspuns — poartă aproape întotdeauna inscripția „CONSTANTINOPOLE TURQUIE" (fig. 9), autorii subliniind, de altfel, ca și lucrarea citată (7), că «în mod cu totul special se caută o ștampilă asemănătoare, datată, folosită pînă la 1873 și care poartă inscripția : „MER. MEDIT. CONSTANTINOPOLE"».

În legătură cu cele de mai sus, rezultă că în această scurtă perioadă, cînd funcția de agent poștal a fost desființată (1.X.1873), corespondența transportată pe cale maritimă, francată și neobliterată la expediere, putea fi cu destinația direct Constantinopol, plecînd din Franța, sau cu alte destinații portuare din Franța, prin Constantinopol. În amble situații, la sosire în Constantinopol, corespondența se oblitera la biroul poștal al agenției consulare franceze. Astfel, în prima situație, corespondenței adresate direct pentru Constantinopol, pe lîngă ștampila rombică punctată cu nr. 5083, i se aplica alături și ștampila de sosire, dublu cerc, datată, „CONSTANTINOPLE TURQUIE" (folosită, de altfel, și ca ștampilă de expediere).

În ce privește corespondența cu alte destinații portuare, plecată din Franța prin Constantinopol, — în cazul nostru, pentru Galați —, aceasta era obliterată cu aceeași ștampilă rombică punctată nr. 5083. Alături (numai pentru corespondența sosită din Franța pe cale maritimă), se aplica o ștampilă specială, dublu cerc, datată, „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" (aceasta semnificînd transportul corespondenței pe calea Mării Mediterane din porturile franceze pînă la Constantinopol n.n.). Corespondența astfel tratată era îndrumată mai departe cu același vapor sau alte nave maritime franceze, pînă la destinație, unde era obliterată la sosire cu ștampila rotundă a agenției consulare respective. Menționăm — pentru aceeași perioadă — că trimiterile, provenind de la agenția consulară franceză din Constantinopol și transportată pe cale maritimă, se oblitera de biroul poștal al agenției, potrivit primei situații mai sus arătate. În acest sens și din această perioadă ne este prezentată în lucrarea (7) pag. 329 (fig. 10 în prezentul articol), o corespondență plecată din Constantinopol la Paris, francată cu 80 c., obliterată cu ștampila rombică punctată nr. 5083, avînd alături ștampila de expediere dublu cerc cu inscripția „CONSTANTINOPLE TURQUIE" și data „25.X.75".

Invităm pe cercetătorii și colecționarii, care au în colecțiile lor astfel de piese

(continuare în pag. 5)

În emisiunea Uzuale 1960, valoarea de 1 leu reprezintă imaginea reactorului (CMPR 1963).

Alexandru Proca (1897—1955) — reprezentant de seamă al fizicii teoretice, colaborator al Mariei Curie, Louis de Broglie, are meritul de a fi demonstrat, teoretic, în același timp cu fizicianul japonez Yukava, posibilitatea existenței mezonilor, fiind considerat unul dintre fondatorii teoriei mezonice a forțelor nucleare.

Ion Agârbiceanu (1907—1971) — fiul scriitorului Ion Agârbiceanu, fizician în specialitatea fizică atomică-spectroscopie. A organizat, în 1956, la Institutul de Fizică Atomică București (I.F.A.) un laborator de metode optice în fizica nucleară, iar în 1962, cercetătorii conduși de fizicianul Ion Agârbiceanu obțin primul laser cu gaz din țară, profilînd laboratorul pe probleme de fizică și tehnica laserilor.

Șerban Țițeica (1908—1985), fiul matematicianului Gheorghe Țițeica ; elev al lui Heisenberg ; om de înaltă cultură, a pus bazele școlii românești de fizică teoretică.

Evident, spațiul limitat al prezentării nu ne permite să amintim pe toți cercetătorii din domeniul fizicii românești și contribuțiile lor valoroase, multe recunoscute pe plan mondial.

Dacă prezența fizicienilor este, deocamdată, limitată în filatelia românească, să abordăm, în baza acelei legături indestructibile a fizicii cu tehnica, unele aspecte legate de contribuțiile de mare valoare științifică aduse de o serie de ingineri români de prestigiu. În acest sens, filatelia a fost mai generoasă cu omagierea unor marcante personalități din domeniul tehnicii.

În 1961 apare emisiunea de mărci poștale „Oameni de știință români", în care sînt prezentați Petru Poni (chimist), Anghel Saligny (inginer constructor), Constantin Budeanu (inginer electrotehnician) și matematicianul Gheorghe Țițeica.

Marca de 10 bani (CMPR 2048) prezintă figura chimistului **Petru Poni** în stînga, iar în dreapta și fundal, ustensile de laborator chimic.

Marca cu valoarea de 20 bani (CMPR 2049) ni-l înfățișează, în partea dreaptă, pe inginerul savant **Anghel Saligny**, avînd în stînga, ca fundal, imaginea podului de la Cernavodă.

Constantin Budeanu (1886—1959) — aduce contribuții valoroase în domeniul energeticii și metrologiei. În numele Comitetului electrotehnic român a propus și a fost adoptată la Stockholm, în 1933, unitatea de putere reactivă VAR-ul.

Filatelic, este prezent pe marca de 55 B (CMPR 2050), în dreapta, iar pe fundalul albastru este figurat un sistem de transformare a înaltei tensiuni.

Emisiunea „Aniversări-Comemorări I 1983" îi acordă, prin marca de 4 lei un loc printre cei omagiați și lui **Dimitrie Leonida** (1883—1965), cu ocazia centenarului nașterii sale. Inginerul Dimitrie Leonida mai apare și pe întregurl poștale puse în circulație de O.S.E.T.C.M., precum și pe plicuri speciale și ștampile ocazionale realizate de filiale județene ale A.F.R.

În emisiunea „Colaborarea cultural-economică intereuropeană 1983", alături de alte prestigioase personalități reprezentative pentru cultura românească, este consemnat și omul de știință, inginer constructor, unul dintre marii inventatori ai lumii, **George Constantinescu** (1881—1965). Activitatea sa științifică s-a concretizat în peste 120 de brevete de invenții, în majoritate aplicații ale noii științe — sonicitatea — descoperită și fundamentată matematic de G. Constantinescu. Blocul de 4 mărci (Yv 160) îl prezintă pe George Constantinescu în dreapta, sus. Portretul în marcă este plasat în partea stîngă, iar în dreapta, ca fundal, montajul experimental pentru demonstrarea sonicității și figurarea propagării undelor.

Ar depăși spațiul acestui articol relatarea succeselor remarcabile obținute de oamenii de știință români în aviație și cosmonautică, în fapt realizări practice ale fizicii — domenii care, de altfel, au fost generos marcate și în filatelia românească. Ne vom opri totuși asupra emisiunii „Zborul cosmic româno-sovietic" din 1981, eveniment cosmonautic în care a fost implicată și țara noastră. Este de menționat faptul că acest zbor a prilejuit efectuarea la bord a unor experiențe de fizică, concepute la Centrul Național de Fizică din București pentru a fi testate în condițiile imponderabilității. La pregătirea acțiunii au fost con-

jugate eforturile multor savanți români și sovietici. Colița aferentă acestei emisiuni (Yv 150) are figurat, în centru, naveta spațială cu care s-a efectuat zborul, în stînga, sus, figurile celor doi piloți : Dumitru Prunariu și Leonid Popov, în stînga, jos, Terra — așa cum apare imaginea ei în cosmos, iar în partea inferioară a coliței, imagini ale unor mașini de zbor, sugerînd drumul lung, evolutiv, pînă la naveta spațială folosită.

Este remarcabil faptul că la toți fizicienii și oamenii de știință români a rezultat din etica profesională o înaltă responsabilitate față de actul descoperirii științifice, față de folosirea rezultatelor acestor descoperiri în scopuri pașnice, spre binele umanității, spre progres. Este marea misiune a omului de știință de a pune descoperirile sale în slujba omului, a intereselor sale vitale de progres și civilizație și de a lupta consecvent împotriva oricăror aplicații militare, care ultragiază pacea și securitatea Terrei, precum și a spațiului cosmic.

Cercetarea științifică românească, coordonată prin Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, organ de partid și de stat însărcinat cu aplicarea politicii Partidului Comunist Român, în domeniul cercetării științifice, dezvoltării tehnologiei și introducerii progresului tehnic are menirea de a deveni o adevărată pirghie a economiei naționale în care cercetările din domeniul fizicii sînt remarcabile. Nu putem încheia fără a aminti că în 1981 a luat ființă în țara noastră Comitetul național român „Oamenii de știință și pacea", al cărui președinte este acad. dr. ing. Elena Ceaușescu — savant de renume mondial, comitet ce are misiunea de a fi un ardent susținător al aplicării cercetării științifice în scopuri pașnice, pentru civilizație și progres, de a se împotrivi cu hotărîre aplicațiilor militare ale energiei atomice și nucleare, oricăror acțiuni care amenință securitatea și pacea pe planeta noastră.

Clementina TIMUȘ

fizician — cercetător științific la Institutul de Fizică și Tehnologia Aparatelor cu Radiații — București

Bibliografie

1. *Dicționar „Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii" — Ed. Științifică și Enciclopedică, București — 1982.*
2. *Dicționarul enciclopedic român — Ed. Politică, București — 1962—1966.*
3. *Catalogul mărcilor poștale românești — 1974.*
4. *„Ce ne învață mărcile — Constantin I. Budeanu", de acad. prof. dr. ing. I. S. Antoniu — „Filatelia" nr. 4/1961, pag. 12.*

OBLITERAREA CORESPONDENȚEI MARITIME FRANȚA — ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1857—1879 (II)

(continuare din pag. 3)

filatelice, să confirme sau să infirme cele mai sus arătate.

Din răspunsurile cercetătorilor filateliști francezi, ca și din documentația și materialul filatelic cercetat, rezultă că scrisoarea transportată cu vaporul fără agent poștal la bord, plecată din Franța prin Constantinopol cu destinația Galați, descrisă mai sus și analizată astfel, poartă, pe lîngă ștampila rombică punctată nr. 5083, și o ștampilă specială, cu inscripția „MER. MEDIT. CONSTANTINOPLE" și cu data „5 SEPT. 74" — ambele ale biroului poștal al agenției consulare franceze din Constantinopol.

În încheiere, aducem mulțumiri d-lui Jaques Gervais, președinte-director general al Editurii „Yvert et Tellier", pentru amabilitatea de a accepta ca acest articol să fie ilustrat și cu fotografii din lucrarea „Catalogue specialisé des timbres de France", Amiens, 1975.

Ing. Mihail POPOVICI
(A.I.J.P.)

Bibliografie

8. *„France oblitération 1849—1876" de Jean Bothion, Paris, 1975.*
9. *„Catalogul mărcilor poștale românești" de K. Dragomir și I. Surpățeanu, București, 1974.*

Filatelia 1986 / nr. 3

BIROURILE POȘTALE FRANCEZE DIN BRĂILA ȘI GALAȚI ȘI LINIA FRANCEZĂ MARITIMĂ CONSTANTINOPOL—BRĂILA 1857—1875 (I)

În interesantul său articol „Obliterarea corespondenței maritime Franța — România în perioada 1857—1879", publicat în revista „Filatelia" (nr. 5/1985 și 6/1985), ing. Mihail Popovici invită colegii de cercetare, ca și pe colecționari să confirme sau să infirme cele arătate de autor în articolul său.

Confirmînd expunerea autorului, doresc să aduc unele completări sau precizări. În perioada de funcționare a birourilor poștale franceze, 1857—1875, parcursul naval Marsilia — Brăila era divizat în două părți distincte: prima era distanța Marsilia — Constantinopol (azi Istanbul), iar secunda Constantinopol — Brăila. La Constantinopol funcționa nu un simplu birou poștal consular francez, ci, după

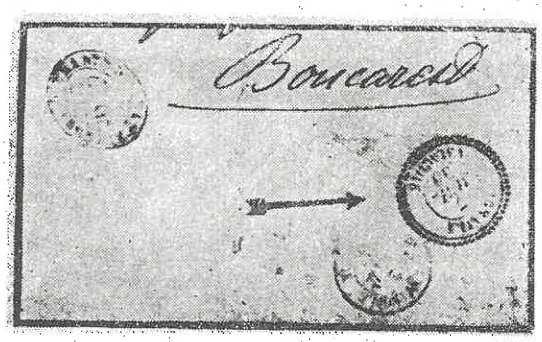

Fig. 1. Plic purtînd amprentele ștampilei „CONSTANTINOPLE TURQUIE", din 2 iulie 1859, și ștampilei „IBRAILA VALACHIE" din 7 iulie 1859.

denumirea dată de autorii francezi, o „stațiune" („STATION"), de unde porneau 5 linii maritime și anume:

1. Linia Dunării: Constantinopol — Brăila; 2. Linia Constantinopol —Trebizonda; 3. Linia Thessaliei: Constantinopol — Pireu, prin Salonic și Volo; 4. Linia Anatoliei: Constantinopol — Smyrna, prin Gallipoli, Dardanele și Mytilin și 5. Linia Arhipelagului: Smyrna — Pireu, prin Syra[1]).

Unele modificări au survenit în iulie 1861 și în mai 1864 față de organizarea mai sus descrisă, stabilită în 1857, dar linia Constantinopol — Brăila a continuat să funcționeze pînă în 1875.

Istoricul înființării acestei linii franceze de navigație este următorul: după terminarea războiului Crimeii, Societatea franceză de navigație maritimă „Mesageriile Imperiale" a hotărît să experimenteze funcționarea unor curse de pasageri și poștă de la Constantinopol la Varna și apoi pe gurile Dunării, pînă la Brăila. Acest serviciu a și început să funcționeze pe la jumătatea lunii iulie 1856, folosindu-se vapoarele „PERICLES II" (160 tone) și „PHARAMONDE" (186 tone). Acest din urmă vas a eșuat în fața Brăilei, în august 1856[2]), fără — însă — ca din această cauză să înceteze cursele navale experimentale. Față de rezultatele pozitive ale acestei experiențe, Societatea de navigație maritimă franceză „Mesageriile Imperiale" a încheiat convenția din 29 mai 1857, prin care se prevedea și funcționarea unei linii regulate de navigație maritimă pe Dunărea de jos, cu parcursul: Constantinopol — Varna — Sulina — Tulcea — Galați — Brăila.

Eșuarea vasului „PHARAMONDE" a determinat, în acela timp, Societatea „Mesageriile Imperiale" să construiască, pentru cursele sale de pasageri și de poștă, două noi pachebuturi, cu pescaj redus. Astfel, au fost construite, în 1857—1858, în șantierele navale din „LA CIOTAT" (lîngă Marsilia) vasele „BALKAN" (258 tone) și „TAURUS" (298 tone), ambele afectate liniei Dunării. Aceste două pachebuturi au și intrat în serviciu, la stațiunea din Constantinopol, primul în martie 1858, iar secundul în august 1858, dată de la care ele vor asigura, aproape exclusiv, serviciul liniei Dunării[3]). Deoarece în timpul iernii Dunărea de jos (porțiunea Brăila — Sulina) îngheța sau purta sloiuri împiedicînd navigația, cursele de vapoare încetau pe întreaga linie Constantinopol — Brăila, ele reluîndu-se în primăvară, la data ce se stabilea, în funcție de posibilitățile navigabilității, prin comun acord, de către administrația poștelor franceze și societatea concesionară. Astfel, de exemplu, navigația a fost redeschisă la 9 martie 1860, la 6 aprilie 1861, la 18 martie 1862, iar încetarea navigației a avut loc, respectiv, la 16 decembrie 1860, la 3 decembrie 1861 și la 11 decembrie 1862[4]). În aceste lungi perioade de navigație, vapoarele destinate liniei Dunării adică „BALKAN", „TAURUS", permanent, iar, din cînd în cînd, și altele (mai ales „PERICLES II") efectuau „călătorii", respectiv, curse pe traseul Constantinopol — Brăila și apoi, imediat, cursele de înapoiere Brăila — Constantinopol. Astfel, pachebuturile „Mesageriile Imperiale" au efectuat în 1859: 38 călătorii dus și întors, 42 călătorii în 1860 și 36 călătorii în 1861. Cele 36 călătorii din anul 1861 au fost efectuate de trei pachebuturi de la stațiunea din Constantinopol, și anume: „TAURUS" — 17 călătorii, „BALKAN" — 12 călătorii, iar „PERICLES II" — 7 călătorii.

Potrivit circularei nr. 57 din iunie 1857, „orarul", adică programul (sau „marșrutul", cum se spunea pe atunci la noi) unei călătorii prevedea o durată totală de 10 zile, dintre care 5 zile pentru ducere și alte 5 zile pentru înapoiere după cum urmează: **luneа** plecarea din Constantinopol, **în corespondență cu sosirea pachebotului de la Marsilia; marțea** pachebotul era la Varna; **miercurea** la Sulina; **joia** la Tulcea; **vinerea** la Galați și apoi la Brăila. **Sîmbăta** vaporul pleca din Brăila pentru a ajunge **duminica** la Galați; **luneа** la Tulcea și apoi la Sulina; **marțea** la Varna; **miercurea** la Constantinopol, **unde avea corespondență cu pachebotul care pleca spre Marsilia**[5]).

Plicuri ale unora dintre corespondențele transportate în această perioadă (1859—1864) de vapoarele citate, de la Constantinopol la Brăila, s-au păstrat pînă azi și sînt cunoscute. Astfel:

a) Într-o colecție particulară există un plic purtînd atît ștampila oficiului poștal francez din „Constantinople Turquie", cu data de 2 iulie 1859, cît și ștampila oficiului poștal francez din „Ibraila Valachie", datată 7 iulie 1859. Plicul mai poartă amprenta unei ștampile ovale, puțin li-

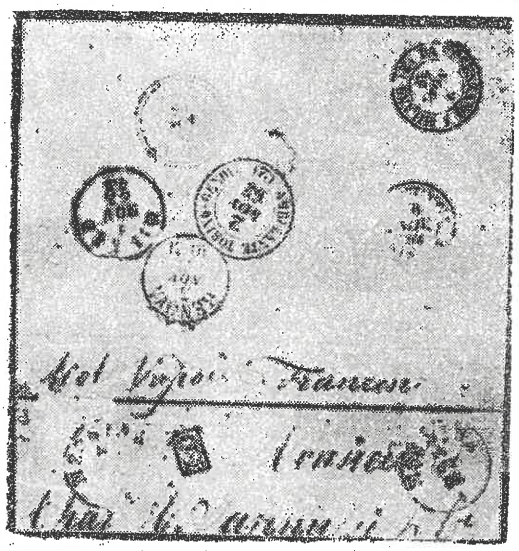

Fig. 2. Scrisoare expediată din MESSINA (ITALIA), adresată la Galați, transportată cu cîteva ambulanțe feroviare italiene la GENOVA, apoi cu un vapor francez de la Genova la Constantinopol, de unde, cu un alt vapor francez a ajuns la GALAȚI.

zibilă, care ar putea să fi fost ștampila pachebotului „Balkan". Scrisoarea a fost adresată lui Cristo Georghieff din București. Cunosc originalul plicului (fig. 1).

b) Pentru anul 1861 cunosc două piese, anume:

— pe un plic, adresat la Constantinopol, se găsesc: amprenta ștampilei oficiului poștal francez din „GALATZ MOLDAVIE", cu data „30 MARS 61" (30 martie 1861), precum și ștampila biroului francez din „CONSTANTINOPLE TURQUIE", cu data „2 AVRIL 61" (2 aprilie 1861). Este, prin urmare, o scrisoare trimisă din Galați la Constan-

→

[1]) *Raymond Salles, „LA POSTE MARITIME FRANÇAISE". Tome II „LES PAQUEBOTS DE LA MÉDITÉRANÉE DE 1837 À 1939", ediția autorului, fără dată. Este o foarte documentată lucrare de istorie poștală maritimă, în care am găsit numeroase date istorice și tehnice, dintre care am citat, deseori, în prezentul articol.*

[2]) *Raymond Salles, op. cit., p. 253.*

[3]) *Idem, p. 255 și 259.*

[4]) *Idem, p. 262—263.*

[5]) *Idem, p. 261.*

PATRU ZILE ÎNAINTE DE „PRIMA ZI"

Prima marcă poştală adezivă din lume — vestita „Penny Black" a Marii Britanii — a fost distribuită de poştă oficiilor în a doua jumătate a lunii aprilie 1840, cu instrucţiuni de a fi pusă în vînzare de la 1 mai. Odată cu marca de 1 penny, de culoare neagră, a fost distribuită şi cea de-a doua valoare — 2 pence — albastră. Marca de 1 penny urma să capete putere de francare abia de la 6 mai, iar cea de 2 pence, de la 8 mai.

Odată cu introducerea mărcilor adezive s-a ridicat şi problema anulării lor în aşa fel încît să nu fie posibilă refolosirea lor. Aceasta comporta utilizarea unor ştampile cît mai greu de înlăturat. Tocmai de aceea, în instrucţiunile de atunci ale poştei a fost folosit termenul de „distrugere" a mărcii. Sir Rowland Hill, părintele mărcilor adezive, opina a se folosi, pentru anularea mărcilor, în continuare, ştampile rotunde — dublu cerc — de loc şi dată, în uz dinainte de introducerea noilor mărci. Conducerea superioară a poştei a preferat, însă, să se folosească, pentru obliterare, ştampile de un tip nou — „Cruce de Malta" — de aplicat cu cerneală roşie pe marca de 1 penny, neagră, şi cu cerneală neagră, pe cea de 2 pence, albastră.

Pînă aici, totul apărea clar, instrucţiunile de obliterare urmînd să fie aplicate la toate oficiile poştale, prima zi de utilizare a mărcilor (şi, deci, a ştampilelor în chestiune) urmînd a fi 6 mai 1840.

Dar, după vechea zicală, că orice regulă îşi are şi excepţiile ei, şi de astă dată au intervenit abateri. Şi nu a fost vorba despre o abatere simplă, ci de una dublă, de care s-a făcut vinovat oficiul poştal din Bath, localitate situată la circa 150 km depărtare de Londra. Fiind în posesia noilor mărci, oficiul le-a pus în vînzare (conform instrucţiunilor primite) cu cîteva zile înainte de data prevăzută pentru începerea utilizării lor la francare. Pînă aici, totul era în ordine. Dar oficiul a dat curs expedierii unor scrisori cu taxa plătită prin francare (şi nu în numerar, ca pînă atunci), încă de la data de 2 mai. Pe lîngă această primă abatere, oficiul din Bath s-a mai făcut vinovat şi de o a doua, prin aceea că mărcile nu au fost anulate cu noile ştampile „Cruce de Malta", ci cu vechea ştampilă „dublu cerc" cu indicarea localităţii şi datei.

Marca „Penny Black" există, deci, şi cu o obliterare vădind circulaţia ei cu cîteva zile înainte de ziua stabilită pentru darea ei în folosinţă.

Datele privind această dublă abatere au fost publicate, deodată cu reproducerea unei francaturi astfel circulate, de A.G. Rigo de Righi, fost curator al Muzeului poştal din Londra, iar piesa a fost reprodusă şi pe una dintre cărţile poştale ilustrate cu subiecte filatelice editate de conducerea acestui muzeu.

Şi, astfel, „adevărata" prima zi de circulaţie a primei mărci adezive din lume se situează cu patru zile mai înainte decît „startul" oficial ce fusese hărăzit de administraţia poştală.

László ERÖS
— Cluj-Napoca —

→

tinopol, cu vaporul care se înapoia din călătoria ce făcuse pînă la Brăila. Scrisoarea nefiind francată, plicul poartă înscrisă cifra 20, indicînd taxa ce urma să fie încasată de la destinatar. Nu am văzut piesa originală, ci numai o reproducere xerografiată[6]).

— un plic, plecat din Italia, adresat la Bucureşti, poartă ştampila biroului poştal din „Constantinople Turquie", datată „22 JUIN 61" (22 iunie 1861), precum şi cea a biroului

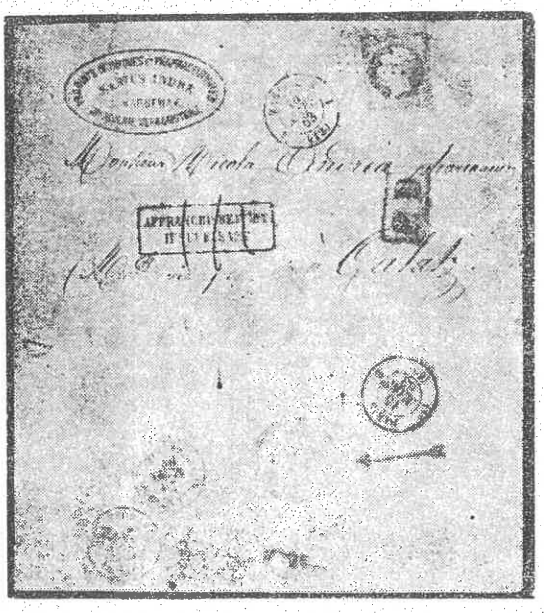

Fig. 3. Plicul purtînd amprentele ştampilei „CONSTANTINOPLE TURQUIE", din 29 martie 1863 şi ştampilei „GALATZ MOLDAVIE", din 1 aprilie 1863.

poştal francez din „GALATZ MOLDAVIE" (26 iunie 1861). Cunosc această piesă numai din reproducerea fotografică, formînd fig. 3 din articolul „FORERUNNERS TO ITS INTERNATIONAL MAIL", de Gabriel Sassower, în „THE LONDON PHILATELIST", nr. 1033—34 din ianuarie—februarie 1979.

c) Din anul 1862, cunosc, în original, o piesă foarte interesantă: expediată din Messina şi adresată la Galaţi, scrisoarea a fost transportată de mai multe birouri poştale ambulante feroviare italiene pînă la Genova, de unde a plecat cu un vapor francez (plicul poartă inscripţia manuscrisă „Col Vapore Francese") la Constantinopol, de unde, cu un alt vapor francez a plecat pe linia Dunării ajungînd la Galaţi la 20 noiembrie 1862, după cum rezultă din amprenta ştampilei biroului poştal francez din „GALATZ MOLDAVIE" (fig. 2).

d) Din anul 1863, cunosc **originalul** plicului care poartă ştampila de plecare din „CONSTANTINOPLE TURQUIE", cu data „29 MARS 63" (deci 29 martie 1863), precum şi ştampila de sosire a biroului poştal francez din „GALATZ MOLDAVIE", datată „1 AVRIL 63". Scrisoarea era adresată aceluiaşi farmacist Nicolas Andrea din Galaţi, ca şi scrisoarea comentată în revista „Filatelia" nr. 5/1985 şi nr. 6/1985 (fig. 3).

Ulterior, s-au produs unele schimbări de ordin organizatoric în activitatea „Mesageriilor Imperiale" franceze, şi anume :

A. „Orarul", adică programul călătoriilor vapoarelor care deserveau linia anexă a Dunării, a fost modificat, devenind — cu începere de la 1 aprilie 1864 — următorul:

— în cursa de ducere: vaporul pleca din Constantinopol **luneа** şi ajungea la Brăila **joia;**

— în cursa de înapoiere: vaporul pleca din Brăila **simbăta** şi sosea **marţea** la Constantinopol[7]).

B. Începînd din 1866 s-a modificat însăşi organizarea liniilor anexă ale „staţiunii" din Constantinopol, ele primind şi alte indicative, şi anume : Y No. 1 — linia Constantinopol — Smirna; Z No. 1 — linia Constantinopol — Salonic; A B No. 1 — linia Constantinopol — Trebizonda; A C No. 1 — linia Constantinopol — Ibraila[8]).

Pachebotuurile „BALKAN" şi „TAURUS" au continuat a fi afectate serviciului pe această ultimă linie, iar sporadic au mai fost utilizate, pe această linie a Dunării, şi alte pacheboturi, ca de pildă vasul „CHELIFF" (467 tone).

C. După 1870, denumirea societăţii concesionare s-a schimbat, devenind „MESSAGERIES MARITIMES" (Mesageriile Maritime).

(continuare în numărul viitor)

Dumitru PAŞSALEGA
— Craiova —

---

[6]) *Reproducere trimisă mie de cunoscutul cercetător al istoriei poştale româneşti, Gabriel Sassower din Londra.*

[7]) *Raymond Salles, op .cit., p. 263.*

[8]) *Idem, p. 271.*

Filatelia 1986 / nr. 4.

BIROURILE POȘTALE FRANCEZE DIN BRĂILA ȘI GALAȚI ȘI LINIA FRANCEZĂ MARITIMĂ CONSTANTINOPOL—BRĂILA 1857—1875 (II)

(Continuare din nr. 3/86)

Din corespondența transportată prin călătoriile efectuate, după 1 aprilie 1864, de pacheboturile afectate liniei anexe A C (Constantinopol — Brăila), au ajuns până la noi și se păstrează câteva plicuri, dintre care eu cunosc următoarele :

e) Un plic expediat de biroul poștal francez din Brăila, după cum reiese din amprenta ștampilei triplu cerc cu inscripția „IBRAILA-VALACHIE", datată „23 AVRIL 64". Scrisoarea a fost adresată la „COSPOLI" și a fost francată cu 4 mărci poștale franceze, obliterate cu ștampila romb punctat, cu numărul 5087, cifre mari. Plicul poartă și o ștampilă „P.D.", în chenar. Nu am văzut plicul original, ci doar o reproducere xerografică[9]).

f) Din anul 1869, cunosc **originalul** plicului expediat din Londra, la 6 mai 1869, și adresat lui Ioan D. Hangioff, la Brăila. Scrisoarea a trecut în Franța și a fost apoi transportată cu biroul poștal feroviar ambulant francez „CALAIS C", purtînd data „7 MAI 69". A fost preluată, apoi, de un pachebot francez plecat din Marsilia, ajungînd la Constantinopol. De aici a plecat cu un pachebot care deservea linia anexă Constantinopol — Ibraila, după cum reiese din amprentele ștampilelor : „CONSTANTINOPLE TURQUIE", cu data „15 MAI 69", și „IBRAILA VALACHIE", datată „20 MAI 69" (fig. 4).

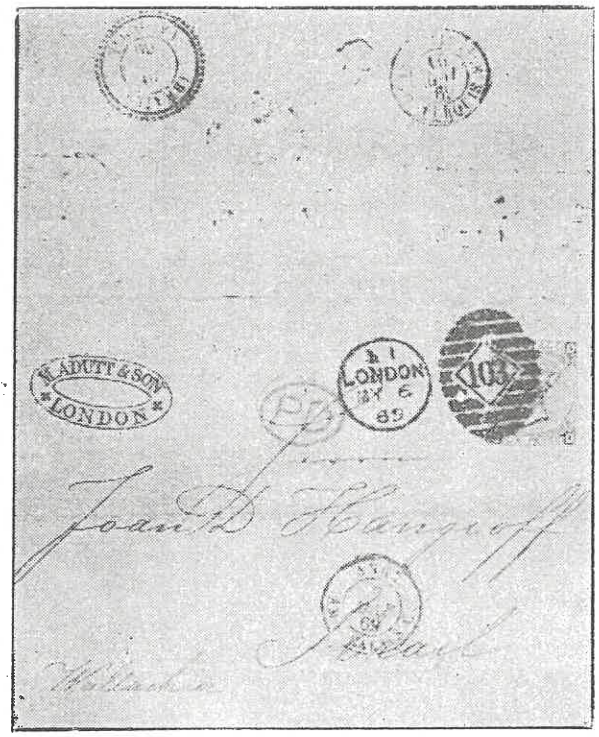

Fig. 4. Scrisoare expediată din Londra, la 6 mai 1869, adresată la Brăila, cu amprentele ștampilei „CONSTANTINOPLE TURQUIE" din 15 mai 1869 și ștampilei „IBRAILA VALACHIE" din 20 mai 1869.

g) Tot din anul 1869 datează plicul purtînd ștampila (de plecare) „IBRAILA VIALACHIE", datată „19 JUIN 69", adresat la „COS-POLI". Scrisoarea a fost francată cu 2 mărci de cîte 40 centime și poartă o ștampilă „P.D.". Mărcile au fost obliterate cu ștampila „Număr", cifre mari, dar nu am putut descifra decît cifrele „508", ultima cifră fiind ilizibilă. Nu cunosc plicul original, ci numai o reproducere xerografică[10]).

h) Din 1870, cunosc, **în original**, un plic expediat din Marsilia adresat aceluiași farmacist Nicolas Andrea din Galați. Printre alte ștampile, plicul poartă și amprentele ștampilelor „CONSTANTINOPLE TURQUIE" (data: „29 AVRIL 70") și „GALATZ MOLDAVIE" (data: „5 MAI 70").

i) Din anul 1872 s-a păstrat plicul expediat din Galați la 4 mai 1872 (amprenta ștampilei „GALATZ MOLDAVIE", 4 MAI 72), adresat la „Constantinopol", unde a ajuns la 7 mai 1872 (amprenta biroului poștal francez „CONSTANTINOPLE TURQUIE", data: „7 MAI 72"). Scrisoarea a fost francată cu o marcă franceză obliterată cu ștampila romb punctat cifre mari, putîndu-se citi numărul „5085". Se vede și amprenta ștampilei „P.D." în chenar. Nu am văzut originalul, ci numai o reproducere xerografică[11]).

j) Din anul 1874, cunosc, **în original**, un plic expediat din Paris, la 15 MAI 74 (amprenta ștampilei biroului poștal din str. Serpente), trimis de editorul G. Masson farmacistului Andrea din Galați. Scrisoarea a fost transportată la Istanbul, unde i-a fost aplicată ștampila curentă a biroului poștal francez din Constantinopol (dublu cerc cu inscripția „CONSTANTINOPLE TURQUIE"), cu data „22 MAI 74". Scrisoarea a fost, apoi, transportată la Galați, tot pe obișnuita cale maritimă, adică pe unul dintre pacheboturile afectate serviciului liniei anexă A C „Constantinopol — Ibraila". Plicul poartă și o ștampilă triplu cerc „GALATZ MOLDAVIE", dar nu este întreagă, apărînd numai „MAI 74", fără a se putea distinge și ziua (fig. 5).

k) Din articolul la care m-am referit, publicat în revista „Filatelia" nr. 5/1985 și nr. 6/1985, am aflat de existența, într-o valoroasă colecție bucureșteană de studiu și de istorie poștală, a unui plic expediat din Marsilia și adresat la Galați, în anul 1874. Plicul poartă amprentele cunoscutelor ștampile ale birourilor poștale franceze „CONSANTINOPLE TURQUIE", cu data „5 SEPT 74", și GALATZ MOLDAVIE", datată „9 SEPT 74", dar, în plus, și o amprentă a unei ștampile rar întîlnite, dublu cerc, cu inscripția : „MER MEDIT. CONSTANTINOPLE", data fiind : „5 SEPT 74". Din explicațiile date de cîțiva cercetători francezi, rezultă că scrisoarea, corect francată, a fost predată direct pachebotului francez „EBRE", care a transportat-o pînă la Constantinopol, unde biroul poștal francez i-a aplicat ștampila „MER MEDIT." (care poate fi considerată ca ștampilă de origine după părerea mea). Dar cercetătorii francezi nu precizează dacă această scrisoare a fost transportată de la Constantinopol la Galați de chiar pachebotul „EBRE" sau de un alt vas francez, iar autorul articolului scria, la general, că scrisorile sosite la Constantinopol, cu o altă adresă, erau îndrumate la destinația lor „cu același vapor sau alte nave maritime franceze". În cazul scrisorii analizate, sosite la Constantinopol la 5 sept. 1874, am convingerea că pachebotul „EBRE" a transportat această scrisoare numai pînă la Constantinopol, unde a predat-o biroului poștal francez care, după ce i-a aplicat ștampila „MER MEDIT.", ca ștampilă de sosire și de origine, a încredințat-o unuia dintre pacheboturile care erau afectate liniei anexe Constantinopol — Brăila (BALKAN, TAURUS ori, eventual, un altul), linie ce se numise linia „Dunării" și care purta acum indicativul „A C", aplicîndu-i și ștampila de plecare cu inscripția „CONSTANTINOPLE TURQUIE" cu data „5 SEPT 74".

Acest procedeu al schimbării vasului se practica, cred, în mod curent. În adevăr, în organizarea transportului maritim al Mesageriilor Imperiale și apoi Mesageriilor Maritime Franceze, existau linii ferm stabilite și bine individualizate prin indicative, liniile Mării Mediterane fiind următoarele :

— linia cu indicativul „U", din Marsilia la Constantinopol ;

— linia cu indicativul „V", din Marsilia la Alexandria, Egipt ;

— linia cu indicativul „W", din Marsilia la Messina (ulterior Napoli) ;

— linia cu indicativul „X", din Marsilia la Smirna și Alexandria[12]).

Pentru porturile din Marea Neagră erau organizate alte linii maritime, cu plecarea din Constantinopol, numite „linii anexă ale stațiunii din Constantinopol" și anume :

— linia cu indicativul „A B", din Constantinopol la Trebizonda ;

— linia cu indicativul „A C", din Constantinopol la Brăila[13]).

Pentru fiecare linie poștală maritimă, dintre cele mai sus enumerate, **Mesageriile Maritime** (foste „Mesageriile Imperiale") au destinat anumite vase, iar pachebotul „EBRE" făcea serviciul pe linia ce pleca din Marsilia și se oprea la Constantinopol, de unde pleca înapoi la Marsilia. De altfel, cu o capacitate de 997 tone și construit

---

[9]) *Reproducere trimisă mie tot prin amabilitatea cercetătorului G. Sassower.*
[10]) *Idem.*
[11]) *Idem.*
[12]) *Raymond Salles, op. cit. p. 218.*
[13]) *Idem, p. 271.*

tot în șantierele „LA CIOTAT“[14]), „ÈBRE“ — intrat în serviciu în 1869 — era prea mare și important spre a fi utilizat pe liniile anexă din Marea Neagră. Tocmai din aceste motive, în „Orarul“ vapoarelor de pe linia Constantinopol — Brăila se preciza că la plecarea din Constantinopol vaporul **era în corespondență cu sosirea pachebotului de la Marsilia,** iar cînd pleca din Brăila, vaporul avea, la sosirea lui în Constantinopol, **corenspondență cu pachebotul care pleca spre Marsilia.**

În prezentul studiu am insistat mai mult asupra organizării serviciului poștal maritim francez pe ruta Constantinopol — Brăila, considerînd că aceasta este mai strîns legată de istoria poștală a României decît traseul Marsilia — Constantinopol, căruia îi constituie, astfel, o completare utilă, dacă nu chiar necesară.

În privința obliterărilor, ștampilele cunoscute sînt rare. Pachebotuirile de pe linia Constantinopol — Brăila n-au avut agenți poștali la bord, astfel că, principial, nu s-au folosit ștampile datate cu numele vapoarelor. Totuși, s-ar fi putut ca astfel de ștampile să fi fost aplicate de căpitanul vasului, mai ales în perioada inițială. O ștampilă constînd dintr-un cadru dreptunghiular, în mijlocul căruia figura inscripția „MER NOTRE“, rămasă din timpul războiului Crimeii, a fost întrebuințată de biroul poștal francez din Constantinopol, ca ștampilă de origine, pentru scrisorile care proveneau dintr-un port situat pe linia Brăila — Constantinopol sau Trebizonda — Constantinopol, scrisori care, apoi, erau transportate de la Constantinopol la Marsilia sau pe alte linii meditenaneene. Autorii francezi afirmă că ar exista amprentele acestei ștampile pe plicuri provenind din „GALATZ“ și „VARNA“ [15]).

Mai trebuie adăugat că programul de navigație al vapoarelor franceze de pe linia cu indicativul „A C“ Constantinopol — Brăila a suferit o modificare în sensul că, în anul 1869, Societatea maritimă concesionară „Mesageriile Imperiale“ a înființat un birou poștal la KUSTENDJE (Constanța) și a programat o escală în acest port.

Este necesar, cred, a menționa și sublinia că desființarea birourilor poștale franceze din Brăila și Galați s-a datorat luptei consecvente duse de guvernele României, impulsionate permanent de Direcția generală a telegrafelor și poștelor, pentru desființarea birourilor poștale străine de pe teritoriul României. După ce, în 1867, ca urmare a primului demers diplomatic român, guvernul rus a închis birourile sale poștale din România, după ce, ca rezultat al unei adevărate lupte diplomatice de peste un deceniu, guvernul imperial austriac a trebuit să desființeze, abia în martie 1869, birourile sale poștale consulare, în anii 1872—1873, Direcția generală a telegrafelor și poștelor era preocupată de activitatea poștală în România a unor societăți particulare străine. Astfel, în cadrul Dării de seamă a Direcției generale a telegrafelor și poștelor pe anii 1872—1873, se găsește raportul nr. 21927/1873, adresat ministrului de interne, prin care directorul general George Lahovari explică faptul că este în tratative avansate pentru încheierea unei convenții cu Societatea austriacă de navigație pe Dunăre („D.D.S.G.“), pentru intrarea în legalitate a acesteia, după care raportează următoarele :

„Îmi rămîne a vă reaminti, Domnule Ministru, un fapt recent și pe care-l cunoașteți din adresa mea anterioară sub No. 17480 din 1 octombrie 1873 către D. Ministru de Externe. În luna lui septembrie trecut am descoperit atît la Galatz cît și la Brăila cîte un birou poștal care funcționa în toată regula sub patronajul consulatelor franceze respective, aceste birouri care funcționau prin mesageriile național franceze, aveau mai ales de scop schimbul corespondențelor între aceste două porturi și Francia, deși mi s-a asigurat că funcționarea acestor biurouri se datează de mai mulți ani, nu sînt pentru aceasta mai puțin extra-legale și ați intervenit cu drept cuvînt cu toată energia pe lîngă colegul Domniei Voastre la afacerile străine, de a face să înceteze imediat funcționarea lor, și nu mă îndoesc mai ales după asigurările date de D-nu Consul că această chestiune se poate considera după acum rezolvată“[16]).

Textul mai sus reprodus dovedește că închiderea birourilor poștale franceze din Galați și Brăila a fost rezultatul demersurilor guvernului român pentru restabilirea deplină a dreptului suveran al României asupra activității poștale din România. Dar afirmația din raport : „aceste birouri care funcționau prin mesageriile naționale franceze“ pare a confirma ideea exprimată de autorii francezi că birourile poștale franceze din Galați și Brăila, ca și altele din porturile-escale de pe parcurs, au fost înființate de Societatea concesionară „Mesageriile Imperiale“ și foloseau negustori locali ca agenți poștali[17]), bucurîndu-se, desigur, și de ocrotirea consulatelor.

Raportul mai sus citat, purtînd nr. 21927 din noiembrie 1873, al directorului general al telegrafelor și poștelor, dovedește că la această dată birourile franceze din Brăila și Galați existau și funcționau; desigur că plicurile mai sus descrise, cu ștampile poștale din mai 1874 și septembrie 1874, constituie dovezi de funcționare chiar pentru o dată ulterioară, dar raportul directorului general al telegrafelor și poștelor prezintă un caracter oficial, inclus și publicat, de asemenea, într-o lucrare oficială.

Toate acestea demonstrează eroarea celor care, în ultimul timp (1979—1983), au afirmat că birourile poștale franceze din Brăila și Galați au funcționat pînă în 1866. Această eroare se explică, probabil, prin împrejurarea că au fost preluate, ca sigure, fără vreo altă cercetare, unele presupuneri exprimate de Grigore Racoviceanu, în valoroasa sa lucrare din 1963, care a menționat, însă, caracterul de prezumție a stabilirii datei[18]).

În privința datei începerii curselor vapoarelor „Mesageriilor Imperiale“ pe linia Dunării, am găsit o informație, tipărită într-un periodic din 1857, care confirmă faptul că înființarea și funcționarea (pe baza convenției din 29 mai 1857) liniei Constantinopol — Brăila a fost efectivă. Astfel, în ziarul „LA PRESSE D'ORIENT“, nr. 279 din 5 septembrie 1857, în rubrica „Mișcarea portului“, se menționa, printre altele, sosirea, în ziua de 2 sept., **de la Galați,** a vaporului francez „PERICLES“, căpitan D. GIRARD, cu 22 pasageri, după escale la **Tulcea, Sulina** și **Varna** [19]).

Informațiile date în prezentul articol corespund și chiar pot fundamenta parțial perioada de funcționare: 1857 — ianuarie 1875, a birourilor poștale franceze din Brăila și Galați, menționată în „CATALOGUE SPÉCIALISÉ DES TIMBRES DE FRANCE“ (1975, AMIENS) [20]).

Fig. 5. *Plic expediat din Paris, sosit, în mai 1874, la biroul poștal francez din Galați.*

Dumitru PAȘȘALEGA
— Craiova —

---

[14]) *Idem, p. 219.*

[15]) *Idem, p. 252.*

[16]) *Dare de seamă tipărită, în volum, la „Tipografia Națională“, București, 1873.*

[17]) *Raymond Salles, op. cit., p. 270.*

[18]) *La pag. 85 din lucrarea amintită, Grigore Racoviceanu scria: „La o dată necunoscută, dar pe care o bănuim către finele anului 1866, birourile poștei franceze din Brăila și Galați au încetat să funcționeze. Formulăm această prezumție...“.*

[19]) *„LA PRESSE D'ORIENT“ avea redacția și administrația în CONSTANTINOPOL, apărînd în limba franceză. Abonamente se puteau face și în orașele: Smirna, Trebizonda, București, Alexandria, Cairo, Pireu, Paris și Marsilia.*

[20]) *La bibliografia indicată de ing. M. Popovici în revista „Filatelia“ nr. 5/1985 și nr. 6/1985, p. 5, se cuvine a adăuga și următoarele lucrări:*

a) *Raymond Salles, „La poste maritime française“, Tome II, „Les Paquebots de la Mediteranée de 1837 à 1939“ (citată de mine la nota 1).*

b) *Constantin Bușe, „Comerțul exterior prin Galați sub regimul de port franc (1837—1883)“, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.*

c) *Ziarul „La Presse d'Orient“, Constantinople (citat de mine la nota 19).*

Filatelia 1962, nr. 2

POȘTA PE VASE

DESPRE POȘTA ROMÎNĂ ÎN LEVANT

— O ȘTAMPILĂ DE BORD —

Un domeniu interesant al studiului filatelic și de istorie poștală îl formează corespondențele expediate pe calea mării, purtînd ștampile ale oficiilor poștale de bord, simple ștampile de bord sau de tranzitarea corespondenței, etc. În această categorie se situează și obliterările care au fost aplicate pe bordul vaselor romînești. [1])

Se știe că după desființarea (în luna decembrie 1919) a oficiului poștal romîn ce a funcționat timp de cîteva luni din anul 1919, la Constantinopol, în localul agenției Serviciului Maritim Romîn de acolo, serviciul poștal romîn a mai funcționat, totuși, încă un timp, pe bordul vapoarelor romînești. După retragerea din circulație a mărcilor supratipărite cu „Poșta romînă Constantinopol 1919" trimiterile poștale transportate de la Constantinopol la Constanța de vasele romînești, au putut fi francate la bord cu mărcile romînești, seriile uzuale, din emisiunile „Moldova" și „Ferdinand", fără supratiparul poștei romîne din Levant.

Este cunoscut că pentru anularea acestora se întrebuința o ștampilă cu textul în limba franceză: *„Postes roumaines Constantinopol"* — ștampilă greșit redactată din punct

de vedere ortografic întrucît în timp ce primele două cuvinte erau în limba franceză, numele localității era indicat cu ortografia romînă și nu cu cea franceză, cum ar fi fost normal într-o ștampilă în limba franceză.

Dintr-o carte poștală ilustrată, din acea epocă, desprindem elemente interesante despre acest serviciu poștal.

În primul rînd, că serviciul poștal a funcționat la bordul vaselor romînești nu numai „cîtva timp" (cum se spune în „Catalogul mărcilor poștale romînești") ci cîțiva ani, în orice caz pînă în februarie 1925, după cum rezultă din ștampila cu care au fost anulate mărcile respective și care nu este cea descrisă mai sus.

[1]) Astfel de piese sînt indicate în cataloagele străine, sub denumirea de Schiffsbriefe, Ship — letters, Lettere per via di mare, etc.

În al doilea rînd, aflăm că a mai existat și o altă ștampilă de bord, în format mare, rotund, cu diametrul de 35 mm — cel mai mare diametru al unei ștampile poștale romînești — avînd un cerc dublu în care erau scrise, cu litere capitale, cuvintele „CONSTANȚA—CONSTANTINOPOL" data fiind scrisă într-un singur rînd, pe o bandă la mijlocul cercului, între două calote hașurate vertical; în partea de jos, cifra 1, indicînd probabil numărul de ordine al oficiului poștal de bord.

Dat fiind că fiecare vapor poștal trebuia să aibă o asemenea ștampilă și cum erau pe atunci mai multe vapoare poștale romînești, este de presupus că au mai fost folosite și alte ștampile — probabil de același tip — însă cu numere de ordine diferite.

Mărcile întrebuințate pe această carte poștală sînt: una în valoare de un leu, a emisiunii „uzuale" din 1920—1926 și o marcă de 25 bani „Asistența socială" din 1921; acestea nefiind însă suficiente pentru francarea respectivă, oficiul poștal București a aplicat și o marcă „Taxa de plată" de 2 lei, din 1924 (C.M.R. nr. 77).

Aceasta din urmă a fost anulată pe cartea poștală în chestiune cu o ștampilă specială, de formă rotundă, mare, cu diametrul de 32 mm, avînd scris într-un cerc dublu, cu litere capitale, cuvintele „BUCUREȘTI — TAXA DE PLATĂ" cu data de „3 FEBR. 1925", care deci concordă cu data ștampilei de bord.

Cartea poștală însăși este de asemenea interesantă. Ea a fost editată de către *„Service Maritime de l'état roumain"*, după cum este scris pe partea pentru adresă, împodobită cu emblema acestui serviciu — și reproduce pe față, în culori, un frumos tablou semnat de către pictorul *Nicolae Vermont*, datat 1913 și înfățișînd un peisaj din Bosfor, avînd în prim plan, la mijloc, vaporul romîn „Dacia".

Din textul corespondenței se vede că semnatarul se afla în cursă cu un vapor ce trecuse prin Marea Neagră — unde scria că avusese „vreme bună" — și spera să aibă la fel „probabil și în Marmara".

Textul confirmă deci că această carte poștală a fost expediată din Constantinopol spre țară cu un alt vas romînesc, care a dus-o la Constanța. De aci a fost trimisă direct cu trenul la București, fără a mai trece pe la oficiul poștal Constanța, deoarece nu are și ștampila acestuia, ci numai cele două mai sus arătate. Acest procedeu era probabil adoptat pentru a nu se întîrzia inutil corespondența, care era transbordată direct de pe vapor la vagonul poștal al trenurilor ce așteptau de regulă vapoarele S.M.R., la cheiul de acostare al gării maritime Constanța.

V. L.

Filatelia 1962 XI, nr. 1 1/62

POȘTA AUSTRIACĂ ÎN DOBROGEA
ÎN SECOLUL TRECUT

În colecții mai vechi întîlnim nu prea rar mărcile austriace din emisiunile pentru Lombardo-Veneția, cu valorile în soldi (Zumstein nr. 14—18 și 19—23) sau cele ale poștei austriace pentru Levant (Z. nr. 1—4) cu ștampilele unor localități din Dobrogea. În Catalogul mărcilor poștale românești ca și în articolul despre „Poșta austriacă în Țările Române" de Ed. Konya („Filatelia" nr. 3 din 1959) nu sînt tratate aceste oficii.[1]) Voi reda pe scurt unele date cu privire la oficiile poștale austriace care au funcționat temporar în Constanța, Tulcea, Sulina și Cernavodă.

În temeiul unor convenții încheiate încă din secolul al 18-lea cu imperiul otoman, fostul imperiu austriac a deschis, pe la mijlocul secolului trecut — între alte oficii poștale — și patru oficii în Dobrogea: la Constanța, Tulcea, Sulina și Cernavodă.

Enumărăm mai jos ștampilele acestor oficii, cu indicarea perioadelor în care au fost folosite:

Constanța	— Lloyd Agenzie Kustendje	1861—1879
Tulcea	— Agenzia del Lloyd Austriaco	1843—1848
Tulcea	— Tultscha	1858—1879
Sulina	— Sulina	1858—1870
Cernavodă	— Czernavoda	1861—1879

La început, aceste oficii au perceput taxele poștale în numerar. Mărcile au fost introduse la 1 aprilie 1864; de la această dată folosirea lor a fost obligatorie, pînă la închiderea oficiilor austriace.

Aceste oficii austriace au funcționat pînă la data de 3 ianuarie 1879. deci zece ani după încetarea activității poștei austriace din restul cuprinsului Țărilor Române.

Remarcabile sînt și împrejurările în care au fost închise oficiile. În urma hotărîrilor congresului de la Berlin, statul român a redobîndit Dobrogea. Predarea faptică a început la 5 decembrie 1878, administrația română înființînd imediat oficii poștale în Dobrogea. La 17 decembrie 1878, Direcția generală a Poștelor din București cere telegrafic de la Administrația Poștelor austriace din Viena ca oficiile poștale austriace din Dobrogea să înceteze imediat activitatea iar corespondențele sosite să fie predate oficiilor române. În baza convențiilor încheiate, Austria s-a văzut nevoită să satisfacă de îndată această cerere, închizînd cele patru oficii poștale la data de 3 ianuarie 1879.

Rămîne de observat că la Cernavodă a funcționat și o agenție a Companiei austriace de navigație pe Dunăre D.D.S.G. (Donaudampfschiffahrtsgesellschaft); pe mărcile austriace poate fi întîlnită uneori și ștampila acestei agenții.

T. JICKELI
— Sibiu —

[1]) Articolul s-a ocupat numai de oficiile care au funcționat pe teritoriul de atunci al Țărilor Române.

PENTRU STUDIUL TEMATICII „COSMOS"

În cadrul Secției filatelice din „Deutscher Kulturbund" (R.D.G.) a luat naștere recent un cerc de studii pentru tematica „Geofizică și Cosmos".

Cercul a început editarea unui buletin informativ.

Buletinul cuprinde prețioase informații în legătură cu emisiunile legate de cercetările geofizice cît și de cele care oglindesc mărețele etape în cucerirea Cosmosului.

Pe această cale, membrii cercului de studii sînt ținuți la curent — spre pildă — asupra noutăților privind oficiile poștale care funcționează în Antarctida, asupra celor care deservesc expedițiile și stațiunile în derivă din ținuturile polare de miază-noapte, etc.

LITERATURĂ FILATELICĂ

Deosebit de interesante sînt informațiile asupra emisiunilor dedicate zborurilor în Cosmos: mărci poștale, plicuri „prima zi" și festive, ștampile speciale amintind de victoriile eroicilor cosmonauți sovietici I. A. Gagarin și G. S. Titov. Pentru fiecare se dau data punerii în circulație, caracteristicile tehnice, reproducerea plicului, mărcii și ștampilei, cu texte explicative asupra evenimentelor respective.

Cercul de studii „Geofizică și Cosmos" din cadrul Organizației „Deutscher Kulturbund" a invitat Asociația filateliștilor din R.P.R. să-i transmită cererile membrilor A.F.R. care doresc să intre în legătură de studii sau schimb, pentru tematica respectivă.

Cei doritori sînt invitați să remită scrisorile lor — redactate preferabil în limba germană — la secretariatul Asociației filateliștilor din R.P.R., care le va transmite la Berlin.

De asemenea colecționarii acestei interesante tematici sînt invitați să se anunțe la A.F.R. în vederea constituirii, în cadrul asociației, a unui cerc de studiu „Geofizică și Cosmos".

BIBLIOGRAFIA FILATELICĂ ÎN GRECIA

Moses C. Constantinis — The Philatelic press in Greece — Atena 1961.

Autorul — secretar al Societății filatelice elene — a publicat o bibliografie completă a studiilor, periodicelor și cataloagelor filatelice apărute în Grecia, din anul 1891 pînă în anul 1960. Lucrarea, care a apărut în limba greacă cum și în traducere în limba engleză — este un îndreptar folositor, în special asupra literaturii filatelice privind emisiunile clasice grecești.

GEOPHYSIK - WELTRAUM

HEFT 8/1961

FIPCO AG

Filatelia 1963 nr. 3

ȘTAMPILE DE BORD

„BIROUL AMBULANT MARITIM"

În nr. 2 din 1962 al revistei noastre, am publicat o informare cu privire la una dintre ștampilele poștale în uz pe vasele serviciului nostru maritim.

Semnalăm azi cititorilor noștri o nouă ștampilă care — pe cît sîntem informați — nu a fost încă comunicată în presa de specialitate.

Este vorba de o ștampilă poștală folosită pe linia regulată a Serviciului Maritim Romîn, Constanța—Alexandria și retur.

Ștampila, circulară, poartă inscripțiile „Bir. Amb. Maritim Alexandria—Constanța" și data.

Este vorba, deci, nu de o ștampilă comună de bord, ci de o ștampilă poștală propriu-zisă, folosită de un birou ambulant poștal care opera pe bordul vasului, în cursă regulată. Acest birou ambulant — și deci și ștampila lui — se clasează într-o categorie asemănătoare cu aceea a birourilor ambulante feroviare.

Exemplarul de ștampilă în posesia noastră este aplicat pe o carte poștală expediată din Alexandria, francată cu 3 mărci din emisiunea uzuală egipteană „Fuad" anulate cu ștampila poștală de plecare a poștei egiptene, datată 2.3. 1932.

Schiță reproducînd ștampila biroului ambulant. Săgețile indică unele particularități în poziția (înclinată) a unor litere sau în așezarea rîndurilor textului.

Alături de ele, cartea poștală poartă ștampila biroului ambulant maritim romîn. Nu avem elemente pentru a stabili dacă ștampila cu inscripția „Alexandria—Constanța" (al cărei text — reprodus în clișeu — coincide cu ruta de întoarcere a vasului) era folosită și pe ruta de ducere, Constanța—Alexandria, sau dacă la ducere se folosea o altă ștampilă.

Această ștampilă se adaugă la șirul celor mai bine cunoscute pînă în prezent și lărgește cadrul colecției unor ștampile maritime și de bord romînești.

N. T.

Filatelia nr. 11 1963.

11/63

EMISIL 1963

PENTRU ANUL în curs, poșta R. P. Bulgaria a anunțat următoarele emisiuni: o serie de mărci uzuale (vederi); Insecte (6 valori); Monumente funerare antice din apropiere de Kazanlîc; Copaci centenari (4); 1 Mai (1 marcă); Protecția naturii (8); Campionatul mondial de lupte (1); Jocurile Balcanice (4+1 coliță); Centenarul Crucii Roșii (4); Congresul de slavistică (4); Tezaure antice prețioase (8); Copii (o serie); 30 ani Societatea compozitorilor bulgari; 10 ani Organizația de tineret; Cosmos.

PLANUL elvețian de emisiuni pe 1963 cuprinde — printre altele: seria anuală publicitară (5 valori, apărute la 21 martie); Centenarul Crucii Roșii (1); Pro Patria (5 valori, din care 4 cu subiecte legate de activitatea Crucii Roșii); 25 ani de la înființarea fundației „Pro Aero" (o marcă cu putere de francare numai pentru zborul comemorativ); serie de popularizare pentru Expoziția națională elvețiană din 1964 (4 valori); Pro Juventute (5 valori cu suprataxă).

În afară de acestea, la 21 martie a apărut și o coliță „Crucea Roșie" cuprinzînd marca de 50 c, în loc de patru. Colița are o suprataxă de 1 franc.

PLANUL DE EMISIUN
franceze pe anul în curs p
tre altele, următoarele mă
Ziua mărcii poștale (o mar
tînd o căruță romană); Oa
francezi (6); Faună (2 valo
și muflon); Localități legat
tență — platoul Gilières și c
taților, din Ille de la Cité —
Campania contra foametei în
dezvoltate (1), Inaugurare
automobilistic sub Mont
Inaugurarea Casei radiof
Centenarul Crucii Roșii (1
sul filateliștilor francezi
vedere din Caen); CEPT
Crucea Roșie (2 mărci cu
reprezentînd o pictură de
una de David d'Angers); Ve
tice (5); Artă: picturi (2
picturi de Delacroix și de
gall) și vitrouri (2 valori

Un nou fals al emisiunii poștei locale engleze „Cernavodă—Constanța" din anul 1867 (C.M.R. nr. 1) a apărut pe piața filatelică engleză. Caracteristici de recunoaștere: 1) Format 18½ x 22¼ mm (față de 19 x 22¾ mm ai mărcii autentice); 2) Steaua este mai mare și vîrful ei atinge marginea interioară a semilunii; 3) Razele semilunii sînt mai groase, cu o rază groasă, scurtă, la vîrful drept al semilunii; 4) *20 Paras:* cifra 2 aplecată, sus, spre stînga; O mai mare; în general, trăsăturile literelor P și S diferă de cele originale;

5) Lipsește punctul după „Czernavoda"; 6) Trenul se distinge greu iar profilul munților se deosebește de cel din marca autentică.

Acesta este cel de-al cincelea tip de falsuri pe care le-a identificat pînă în prezent autorul, la această emisiune.

În treacăt arătăm că la o recentă licitație Harmer, o scrisoare francată cu o marcă a poștei locale, împerechiată — ca de obicei — cu o marcă de 15 soldi a poștei austriace și purtînd ștampila agenției din Constanța a „Lloydului Austriac", a fost viu disputată. Reproducem aci cele două piese.

Foy de
India pe
tre altele
ui Swami
tă la 17
ngres al
Campania
entenarul
le mărci
mpletarea
e sălba-
i.
nevîndut
ia Kali-
ărit cu
landeză
mărci
că ani-
i, care
Crucea
în au-
eptem-
folosul
), va-
cifră,
arcă,
tatu-

LIA

Filatelia 1963 nr.4

PRIMA EMISIUNE „BUCUREŞTI"

În anul 1876, Monetăria Statului din Paris a introdus unele măsuri de reorganizare a sistemului de fabricare a mărcilor [1]). Din cauza greutăţilor decurgînd din această reorganizare, şi pentru a nu mai fi nevoită să-şi tipărească mărcile în străinătate, Direcţia P.T.T. romînă a hotărît să treacă la confecţionarea lor în ţară.

In acest scop putea fi folosită noua tipografie a Imprimeriilor Statului, care a fost înfiinţată în anul 1873.

Nefiind vorba de o schimbare de desen, s-au adus din Franţa planşele care fuseseră folosite pînă atunci pentru tipărirea mărcilor poştale. Pe de o parte datorită faptului că planşele erau deja uzate, pe de altă parte din cauză că tînăra imprimerie din Bucureşti nu dispunea pe atunci de instalaţii de acelaşi nivel tehnic ca şi Monetăria din Paris şi de un personal cu înaltă calificare, tiparul tirajelor realizate la Bucureşti a fost mai puţin clar, defectuos. Adeseori mărcile au fost tipărite atît de

Fig. 1 şi 2: Stînga, emisiunea Paris, dreapta, prima emisiune Bucureşti. Desenul celei de-a doua mărci este mai puţin clar, îndeosebi în detaliile umbrelor, bărbii şi la liniile verticale din triunghiurile formate între cercul de încadrare şi cadrul interior al textelor.

şters şi de îmbîcsit, încît inscripţiile lor sînt aproape neciteţe. Tot din această cauză se întîlnesc felurite **greşeli întîmplătoare** de tipar (netipice, nelocalizate în coală şi care nu constituie deci varietăţi), cum este, spre pildă, un adaos rotund sau ascuţit în partea de jos a bărbii (aşa-zisa „barbă de capră").

Trebuie precizat aci că la valoarea de 10 bani, un ultim tiraj nu a mai fost tipărit cu planşa veche, confecţionîndu-se planşe noi. Tot cu planşe noi a fost imprimată şi valoarea nouă, de 30 bani.

Hîrtie

Ca şi la emisiunea de Paris, mărcile primei emisiuni „Bucureşti" au fost tipărite tot pe hîrtie slab colorată (teintată). De astă dată, chiar şi marca de 10 bani nu a fost tipărită pe o hîrtie de un alb curat ci pe o hîrtie de un alb uşor gălbui. Hîrtia e fără filigran, de grosime mijlocie (0,06—0,07 mm) însă din punct de vedere calitativ e mai puţin bună decît cea a emisiunii Paris, nefiind tot atît de uniformă şi avînd unele diferenţe de grosime.

Dantelură

Perforarea a fost executată cu maşini în linie. Ea există în varietăţile: A $13^1/_2$; A^1 $13x13^1/_2$; B 11; B^1 $11x11^1/_2$; B^2 $11^1/_2x13^1/_2$; C $11^1/_2x13^1/_2$ şi D $13^1/_2x11^1/_2$.

Dantelura $13^1/_2x11^1/_2$ a fost semnalată de R. Zoszczak şi de Gibbons Weekly Journal; ea este deosebit de rară.

[1]) Fază care s-a concretizat, în Franţa, prin schimbarea tipului Ceres şi trecerea la emisiunea din 1876 cu desenul alegoric „Pace şi Comerţ" (tip Sage).

— Dantelura 11 este neregulată. Trebuie să menţionez că dintre diferitele grade de dantelură semnalată fie de Kohl, fie de alţi autori, unele nu le-am putut verifica practic pînă în prezent.

La această emisiune există şi defecte de dantelură: exemplare nedantelate complet; exemplare nedantelate pe una sau ambele laturi verticale sau orizontale. De aci provin şi perechile nedantelate la mijloc. Toate aceste defecte de dantelură sînt în fond deşeuri de confecţionare care au ajuns în circulaţie numai datorită faptului că nu au fost observate la controlul de calitate din imprimerie.

Semne caracteristice: acolo unde au fost folosite vechile planşe, semnele caracteristice au rămas, firească, neschimbate, aceleaşi ca şi la emisiunea „Paris".

Valoarea de $1^1/_2$ bani există în nuanţele verde-oliv, verde-mat sau gri-oliv, pe hîrtie albăstruie, cu dantelurile A, A^1, B, B^1, C.

Ca varietăţi se cunosc piese cu tipar recto-verso, dant. B, apoi exemplare nedantelate vertical, cu dantelura B (semnalate de Kohl şi Zoscsak) şi în fine, cu dantelura schimbată pe o singură latură: A, dreapta 13 sau B, jos $11^1/_2$.

Valoarea de 5 bani se cunoaşte în nuanţele brun-oliv, oliv-gălbui, oliv-brun sau brun-bistru, pe hîrtie gălbuie, cu dantelurile A, B, C şi D. Exemplare în nuanţe oliv-brun există şi cu dantelura B2.

Semnul caracteristic este acelaşi ca la emisiunea precedentă. Uneori însă, la tipare neclare sau cu prea multă cerneală, punctul din perla a 6-a este atît de mare încît o acoperă complet; pe această întîmplare se bazează aşa-zisa greşeală de clişeu; „perla lipsa" semnalată de Georges Brunel.

Ca varietăţi de tipar s-au observat:

1) Linia cadrului din stînga jos, defectă (fig. 3)

2) Pana albă care începe în partea de sus a literei R din ROMANIA mergînd oblic spre dreapta jos, întretaie litera A (fig. 4).

Fig. 3

Fig. 4

3) Linie albă neregulată, care începe la dreapta urechii şi merge pînă la a 14-a perlă numărată spre dreapta, de la perla deasupra literei P din POSTA (fig. 10).

4) Linia orizontală a primului A din ROMANIA este prelungită spre stînga şi dreapta (fig. 5).

Ca varietăţi de imprimare se cunosc: tipar dublu, apoi tipar recto-verso şi în fine, tipar pătrunzător (vizibil pe verso), toate cu dantelura B, cea din urmă varietate fiind cauzată de întrebuinţarea unei hîrtii prea slab încleiate.

Varietăţi de dantelură: nedantelat complet; nedantelat vertical; nedantelat orizontal; nedantelat pe două laturi (la stînga şi jos). De asemenea se cunoaşte şi o varietate cu dantelura B, stînga $11^1/_2$, semnalată la timpul său de Kohl. Această valoare se cunoaşte şi întrebuinţată înjumătăţit, pe fragment de scrisoare cu ştampile SASCUT 16 dec. 78. Ea a fost, probabil, creată nu dintr-o necesitate poştală ci în scop filatelic.

Filatelia 1970 nr. 8

POȘTA ROMÂNĂ ÎN LEVANT ȘI ȘTAMPILE DE BORD

Între țările care au sau au avut servicii de poștă în afara hotarelor lor, România ocupă un loc aparte, fiind singura care — deși nu făcea parte dintre puterile mai mari [1] — a avut totuși o vreme un oficiu poștal la Constantinopol, încă din anul 1896. În această privință reamintim că în timp de pace serviciile poștale în străinătate se grupează în două categorii mari:

a) oficii poștale pe teritoriul altor țări;

b) oficii poștale de bord ale vapoarelor sub pavilion național ce acostează în porturi ale altor țări.

La acest capitol, literatura filatelică română este foarte redusă. În ce privește revista noastră putem cita doar două articole, pe care le vom arăta mai jos.

De atunci, am avut prilejul să studiem alte cîteva piese filatelice interesante (unele dintre ele aflate în colecția noastră), dintre care cele mai însemnate au fost prezentate în expoziția „Națională 1966". Acestea aduc unele date noi atît în ce privește emisiunile poștale românești de acest fel, cît și asupra ștampilelor folosite în decursul anilor.

I. Istoricul serviciului poștal român la și pentru Constantinopol este deosebit de interesant. În cunoscuta sa lucrare „Istoria poștelor române", Constantin Minescu arată că la 1 septembrie 1895, — după darea în folosință a podului de peste Dunăre — au fost inființate pe calea ferată București—Constanța birourile poștale ambulante cu numerele 13 și 14 și că s-au luat **„măsuri pentru stabilirea unei legături și schimb de trimiteri poștale cu birourile poștale din Constantinopol** (n.n.: ale marilor puteri) **prin mijlocirea serviciului de navigație român, pentru a atrage din nou tranzitul Occidentului cu Orientul prin țara noastră, tranzit ce scăzuse aproape cu totul de la deschiderea liniei ferate Belgrad—Sofia—Constantinopol".** În acest scop, **s-a hotărît, prin convenție internațională, „prelungirea trenurilor exprese Paris—Ostanda—București pînă la Constanța în legătură cu vapoarele românești" ale „Serviciului Maritim Român"** (înființat în 1895, la care se referă Minescu în pasajul citat mai sus) **„și s-a încheiat o înțelegere cu poșta otomană și oficiile poștale străine din Constantinopol pentru expedierea poștei pentru Austria, Germania și statele din nord-vestul Europei prin S.M.R."** Aceasta era, pe atunci, **„calea cea mai scurtă între Orient și Occident".**

Pentru înlesnirea îndeplinirii acestui scop, a fost înființat oficiul „Poștei române la Constantinopol", care a funcționat în localul Agenției S.M.R. din capitala de pe atunci a fostului imperiu otoman, folosind mărci românești de 5, 10 și 25 bani din 1893 supratipărite cu valorile otomane de 10 și 20 „paras" și 1 „piastre", scrise în limba franceză.

Trebuie precizat că „Poșta română la Constantinopol" a funcționat numai între 3/16 martie și 26 aprilie/9 mai 1896 — deci aproape două luni, exact 55 de zile. În acest răstimp, Oficiul din Constantinopol a folosit o ștampilă cu text român și turc, descrisă în C.M.R., ediția 1959.

Aceasta rezultă din circulara Direcției Generale P.T.T. nr. 12.480 din 17 martie 1896 „relativă la francarea corespondenței din și pentru Constantinopol" (publicată în „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 6/1896, pag. 108) și din circulara nr. 23.480 din 19 mai 1896 „relativă la retragerea din circulație a vînzării timbrelor ce se încredințase d-lui I. Al. Seymery, agentul vapoarelor românești în Constantinopol" (vezi „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 10/1896, pag. 173). Din prima circulară citățm pasajul în care se arată că acea corespondență sosită din Constantinopol și francată cu mărcile românești supratipărite pentru oficiul român de acolo „trebuie considerată ca prezentată pe teritoriul român". Se datorește probabil unei greșeli de tipar pasajul din această circulară, după care mărcile românești de 10 bani ar fi fost supratipărite cu valoarea otomană de „26 paras" (în loc de „20 paras", cum a fost în realitate). De asemenea și C. Minescu arată că „Serviciul poștal român s-a îndeplinit în Constantinopol pînă la 9 mai 1896". În această privință de altfel revenim în pct. IX al acestui articol.

Greșită este deci afirmația lui P. Murea [2] după care „s-au desființat birourile poștale de pe vapoarele românești la 5 mai 1895" (sic!). Dacă acest an (în loc de 1896) poate fi o simplă greșeală de tipar, în schimb nu poate fi vorba decît de desființarea oficiului din Constantinopol, — iar nu de desființarea serviciilor poștale de la bordul vaselor S.M.R.!

Dar, într-adevăr multora le este mai puțin cunoscut faptul că după desființarea oficiului poștal român de la Constantinopol, serviciul nostru poștal a continuat să funcționeze ca ambulanță la bordul vapoarelor S.M.R., fără nici o întrerupere. Această stiuație este învederată de un plic francat cu toate cele trei valori ale emisiunii respective, obliterate cu ștampilă de bord purtînd data de 15 mai 1896, și legenda „COSPOLI — CONSTANȚA — BUCUREȘTI" [3], iar nu de desființarea oficiilor poștale de la bordul vaselor S.M.R.!

Dar, într-adevăr multora le este mai puțin cunoscut faptul că după desființarea oficiului poștal român de la Constantinopol, serviciul nostru poștal a continuat să funcționeze ca ambulanță la bordul vapoarelor S.M.R., fără nici o întrerupere. Această stiuație este învederată de un plic francat cu toate cele trei valori ale emisiunii respective, obliterate cu ștampilă de bord purtînd data de 15 mai 1896, și legenda „COSPOLI — CONSTANȚA — BUCUREȘTI" [3], în dublu cerc, cu diametrele de 19 și 30 mm (fig. 1).

Nu apare deci conformă cu realitatea nici afirmația catalogului „Konrad 1946", după care aceste mărci „au circulat numai pînă la 5 mai 1896" [4] după cum nu este corect redactată nici nota din „C.M.R." ed. 1959 în care se spune că „Aceste mărci au fost întrebuințate pe linia de vapoare românești Constanța — Constantinopol. Ele au circulat **numai** pînă la 22/9 mai 1896" (sublinierea noastră). De asemenea este greșit înscrisă data, care nu poate fi în nici un caz „22/9 mai", ci : **26 aprilie/9 mai.**

Pe de altă parte, textul legendei ștampilei de mai sus dovedește că nu avem în față o simplă ștampilă administrativă de bord, a unui vapor oarecare, ci ștampila unui „vapor poștal", deci o ștampilă poștală specială a unui serviciu regulat de poștă, funcționînd pe un traseu anumit, arătat prin

Fig. 1

însăși denumirile cuprinse în textul ștampilei. Acest serviciu fusese de altfel definitiv organizat pentru transpunerea în practică a stipulațiilor convenției încheiate la 1 iulie 1897 între direcțiile generale P.T.T. și C.F.R. Aceasta preciza că „Serviciul poștal de vapoare se va îndeplini de către un ofițer al vaporului, autorizat a face schimbul corespondenței cu birourile Constanța și Constantinopol la bordul vapoarelor (text citat de C. Minescu).

De asemenea, deosebit de semnificativ este faptul că textul ștampilei nu cuprindea numai denumirile celor două porturi între care navigau vapoarele S.M.R. ci și pe acela al capitalei țării noastre, fiind evident astfel faptul că era asigurată, în continuare, o legătură poștală directă.

Rapiditatea acestei legături poștale rezultă — în exemplul nostru — din cele două ștampile aplicate pe plic la București (dintre care una cu ortografierea „BUCURESCI"), avînd amîndouă data de 16 mai 1896 și mențiunea „CURSA III". Cum vapoarele S.M.R. plecau din Constantinopol seara, reiese că scrisorile ajungeau la București în mai puțin de 24 de ore, știut fiind că în capitală factorii poștali făceau 4—6 curse zilnic, a III-a fiind cea de după-amiază.

---

[1] *Anglia, Austro-Ungaria, Franța, Germania, Italia și Rusia.*

[2] *P. Murea, „Istoricul timbrelor poștale românești".*

[3] *„Cospoli": prescurtare uzitată pe vremuri, pentru denumirea „Constantinopol".*

[4] Nota redacției: *Francatura citată de autor poate fi considerată oarecum tardivă față de data încetării oficiale a activității oficiului poștal din Constantinopol. De asemenea, s-ar putea ridica obiecția că expedierea scrisorii astfel francate, la data respectivă, ar avea un caracter filatelic, obliterarea la bord a unei scrisori purtînd mărci cu valoarea în monedă otomană avînd oarecum un caracter de complezență. Indiferent însă de aceste obiecțiuni cu privire la francatură (mărcile fiind principial rezervate Oficiului din oraș) ștampila de bord ca atare nu poate fi pusă în discuție. Ea este de altfel întărită de ștampilele de sosire la București precum și de ștampila „goarna poștală" de distribuție în Capitală, aplicată de factorul poștal.*

II. Textul legendei de pe ştampilă confirmă deci ipoteza noastră, din articolul publicat în nr. 2/1962 [5] al revistei, în sensul că deoarece corespondenţa venită cu vapoarele S.M.R. nu prezintă vreo ştampilă de sosire sau de tranzit din Constanţa, este de presupus că aceasta „era transbordată direct de pe vapor la vagonul poştal al trenurilor ce aşteptau vapoarele la cheiul de acostare al gării maritime Constanţa", fapt care ar confirma — atît formal cît şi în fapt — existenţa unui releu poştal de mare viteză, legînd Constantinopolul şi Bucureştii.

În legătură cu aceasta este de amintit şi convenţia româno-germană încheiată la 28 iunie 1898, prin care se stabileau comunicaţii directe şi rapide între Berlin—Bucureşti—Constantinopol prin înfiinţarea unor trenuri zilnice „exprese şi de poştă", între capitale şi „cel puţin de două ori pe săptămînă" şi între Buzău şi Constanţa în legătură cu vasele române de poştă Constanţa—Constantinopol. Întregul parcurs se efectua în 50 de ore, pe cînd ruta prin Belgrad necesita 59 de ore. Convenţia stabilea de asemenea reduceri de taxe cum şi expedierea directă a coletelor poştale, în care scop „un amploiat poştal însoţea expediţiile la Constantinopol şi înapoi". Acest serviciu, care a început să funcţioneze la 1 mai 1899, a fost deci, de la această dată un serviciu poştal complet, îndeplinit de funcţionari poştali speciali.

III. Alte ştampile dovedesc faptul că serviciul poştal la bordul vaselor S.M.R. a funcţionat şi pe alte linii maritime poştale ale acestuia. În acest sens citez o ştampilă aplicată pe o carte poştală ilustrată, purtînd data de „30 APR.907" şi în dublu cerc (19/30 mm) legenda „ALEXANDRIA—CONSTANŢA" (fig. 2). Ştampila apare pe o francatură formată dintr-o marcă turcească de 20 paras. Alături este ştampila de sosire la Bucureşti, cu data de 1 mai 1907. Este dovedită astfel existenţa unei linii poştale între Alexandria (Egipt) şi Constanţa (România).

IV. În afară de corespondenţa îmbarcată în porturi străine şi — natural — francată cu mărcile ţărilor respective — poşta de bord de pe vasele S.M.R. folosea şi mărci poştale româneşti pentru corespondenţele predate de pasageri sau aduse la bord. Astfel, o altă ilustrată este francată cu o marcă de 5 bani din emisiunea din 1909/1913 (C.M.R. 218), obliterată cu o ştampilă cu un singur cerc (diametrul 28 mm) purtînd legenda „SERVICIUL MARITIM ROMÂN/CONSTANTINOPOL—CONSTANŢA", care denotă că ilustrata a fost predată poştei de bord la Constantinopol. Ştampila arată clar anul: „914" (fig. 3). Deci, dacă pînă în acest an a funcţionat în orice caz poşta română la bordul vapoarelor S.M.R. este de presupus că acest serviciu a continuat pînă la închiderea legăturilor maritime cu Turcia din pricina războiului.

V. Aceeaşi stiuaţie s-a repetat în 1919, cînd a fost reînfiinţată „Poşta română Constantinopol" [6]. Pentru această au fost supratipărite cu acest text într-un cerc dublu, cu monograma „P.T.T.—F.F." şi cu anul 1919 în mijlocul cercului, în afară de cinci valori din seria uzuală în curs pe atunci şi valoarea de cinci bani verde „Timbru de ajutor din 1918 (C.M.R.22, Timbre Fiscal-postale).

Există însă un plic — pe care l-am expus în „Naţionala 66" — francat cu valorile de 10 şi 15 bani cu supratiparul descris mai sus, precum şi cu un „Timbru de ajutor" de 5 bani din 1918, dar fără supratiparul respectiv (fig. 4).

Fig. 2

Această situaţie ar putea avea ca explicaţie împrejurarea că terminîndu-se stocul de timbre de ajutor supratipărite, s-ar fi cerut altele, iar de la Bucureşti s-ar fi trimis timbre fără supratipar, fie din cauza epuizării stocului supratipărit (ceea ce este mai puţin probabil) fie din alte cauze.

Trebuie precizat că pe valorile de 25 şi 40 de bani ale acestei emisiuni supratiparul este de culoare roşie şi nu neagră ca la valorile de 5, 10 şi 15 bani (după cum este specificat de altfel în catalogul Yvert 1969, la capitolul „Levant-Bureaux Roumains"). Este greşită menţiunea din cataloagele „Konrad 1946" şi „C.M.R. 1959", după care toate valorile acestei emisiuni ar avea „surşarj negru".

Tot în legătură cu această emisiune mai este de semnalat faptul că, în afara valorii de 5 bani, tipărită pe hîrtie gri de diferite calităţi (respectiv cu nuanţe de culoare) toate celelalte valori există pe două feluri de hîrtie: albă şi gri. În ce priveşte valoarea de 10 bani, aceasta este cunoscută în două culori de tipar şi anume: roz, tipărită pe hîrtie gri, şi roşie pe hîrtie albă. Aşteptăm ca noua ediţie a catalogului să facă precizările cuvenite atît asupra celor două culori ale supratiparului (după cum am arătat mai sus) cît şi asupra varietăţilor de nuanţă ale mărcilor de bază.

VI. Pe scrisoarea mai sus-citată mărcile sînt obliterate cu o ştampilă avînd în dublu cerc (19/30 mm) textul „CONSTANTINOPOLE/POSTES ROUMAINES" şi la mijloc pe un rînd, data: „1.X.19"; aceasta era ştampila oficiului poştal român din Constantinopol. Ştampila de sosire la Bucureşti are data de „6 OCT. 919". Aceasta nu dovedeşte însă că acest traseu ar fi fost străbătut în 5 zile, deoarece data ştampilării în

Fig. 3

Oficiul poştal din Constantinopol nu coincidea neapărat cu data plecării vapoarelor, care aveau curse săptămînale. Ca atare, în condiţiile în care s-ar fi asigurat legătura cu trenul la Constanţa, este de presupus că durata reală optimă în care se putea realiza transportul poştei pînă la Bucureşti nu ar fi trebuit să depăşească pe aceea din 1896, respectiv circa 24 de ore.

În „C.M.R. 1959" această ştampilă nu este menţionată, ci numai o primă ştampilă, care avea de altfel o greşeală de ortografie („POSTES ROUMAINES / CONSTANTINOPOL", numele capitalei Turciei fiind scris în româneşte iar nu în franţuzeşte ca restul textului), din care cauză a fost înlocuită cu cea de mai sus.

VII. Astfel cum am semnalat în articolul publicat în nr. 2/1962 al revistei, citat mai sus, poşta română a continuat să funcţioneze la bordul vaselor S.M.R. şi după desfiinţarea oficiului de la Constantinopol — în decembrie 1919 — şi anume pînă în preajma celui de-al doilea război mondial, folosind la bord însă mărcile emisiunilor în curs în perioadele respective, precum şi timbrele cu „Asistenţă socială". Piesele pot fi identificate după ştampilele de bord ale acestor vase. Dintre acestea am descris în articolul citat o ştampilă „Constanţa—Constantinopol". Completăm acum descrierea ei subliniind că ea poartă în partea de jos în format mare, cifra „1" care indica probabil numărul de ordine al oficiului poştal de bord. Ar fi deci interesant de ştiut dacă au existat şi alte ştampile cu alte asemenea numere, vapoarele S.M.R. fiind pe atunci în total 6, numărul lor mărindu-se în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial pînă la 12 [7].

Observăm că în „C.M.R." ed. 1959 se arată că la bordul vaselor s-ar fi întrebuinţat mărci româneşti fără supratipar „care se pot identifica prin ştampila descrisă mai sus" (cea cu greşeala de ortografie, dar desigur şi prin ştampila nouă descrisă de noi). În continuare, catalogul citează dintre aceste mărci numai pe cele din emisiunile „Moldova" şi „Ferdinand" şi nu şi pe cele uzuale următoare care au fost de asemenea folosite, după cum arătam mai sus.

(Continuare în pag. 10)

[5] *„Despre poşta română în Levant", pag. 2.*

[6] *Privitor la acest oficiu, în circulara nr. 45.546/1919 a Direcţiei Generale P.T.T. se arată că „Pe ziua de 1 iulie s-a înfiinţat în localul agenţiei maritime române din Constantinopol un oficiu poştal care poartă denumirea de Constantinopole (sic!) Postes roumaines (sublinierea noastră); atît pe corespondenţa simplă sau recomandată din Constantinopol cît şi pe mandate se aplică taxele interne prin timbre şi cartoane româneşti" (vezi „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 8—9/1919, pag. 258). În C.M.R. 1959 se afirmă că acest oficiu „a fost închis în decembrie 1919".*

[7] *N.R. Dat fiind că mai multe vase de pasageri şi mesagerii avînd curse regulate îndeplineau şi funcţii poştale de bord, problema supusă atenţiei cititorilor noştri merită a fi cercetată în continuare şi am fi bucuroşi să primim la redacţie noi contribuţii sau completări.*

POȘTA ROMÂNĂ ÎN LEVANT ȘI ȘTAMPILE DE BORD

(Urmare din pag. 5)

VIII. În anul 1932 apare un nou tip de ștampilă, semnalat de N. Tripcovici în articolul din nr. 3/963 al revistei, intitulat — după chiar legenda acesteia — „Biroul ambulant maritim", folosită pe linia „ALEXANDRIA—CONSTANȚA", care dovedește continuitatea serviciilor poștale de bord. S-ar părea că acest nou tip de ștampilă l-a înlocuit pe cel precedent. Această ștampilă nemaifiind numerotată, nu avem vreun indiciu că ar face parte dintr-o serie. În orice caz, este cea dintîi ștampilă cunoscută ca fiind folosită în această epocă la bordul unui vas românesc și din care să rezulte că serviciul de bord avea un caracter de ambulanță poștală, analog cu cel al vagoanelor poștale de pe calea ferată.

Este deci greșită și afirmația „C.M.R. 1959" după care „Serviciul poștal a mai funcționat cîtva timp (sublinierea noastră) și după retragerea mărcilor supratipărite", deoarece, după cum am văzut acest „cîtva timp" a durat cel puțin pînă în 1932 și probabil pînă în preajma celui de-al doilea război mondial în 1939.

IX. În mod intenționat am lăsat la sfîrșitul acestui articol prezentarea unei extrem de interesante ștampile semnalate pe cîte știm pentru prima oară, provenită din colecția Gustav Finkelstein, București.

Este vorba de o ștampilă dublu cerc, de tipul curent al ștampilelor poștale românești, cu inscripția: LEGAȚIUNEA ROMÂNĂ / CONSTANTINOPOLI și în centru, data mobilă compostată: 20 iun. 910.

Faptul că nu avem de-a face cu o ștampilă administrativă a reprezentanței noastre diplomatice[8] rezultă nu numai din tipul și caracteristicile ei poștale, dar și din aceea că a servit pentru obliterarea francaturii, realizată cu o marcă de 5 bani din seria uzuală în curs pe atunci în țară.

Marca și ștampila sînt aplicate pe o carte poștală obișnuită românească. Se desprinde de aci:

a) că pe lîngă Legația română a continuat să funcționeze un oficiu sau „punct" poștal. Funcționînd în incinta legației, el avea caracter extrateritorial. Este de presupus că acest Oficiu (sau punct) poștal se limita numai la îndrumarea spre țară, cu vasele românești, a corespondențelor unui public foarte restrîns.

(Corespondența particulară a personalului legației, care nu pleca prin valiză diplomatică; scrisorile cîtorva membri ai coloniei române etc.). Credem că nu greșim considerînd că el nu accepta corespondențe de la alte persoane dinafară, acestea urmînd a trece prin poșta otomană, care le putea înainta, spre transmitere în România, vaselor poștale ale S.M.R.

b) Nu cunoaștem pînă în prezent dacă ambulanțele de natură poștală de la acest oficiu sau punct erau îndeplinite de un oficiant detașat acolo de poștă sau de un salariat administrativ al legației.

c) Rezultă însă că oficiul era dotat cu mărci și cu cărți poștale de tipul în uz în țară.

Toate aceste considerente conferă piesei pe care o reproducem un interes deosebit.

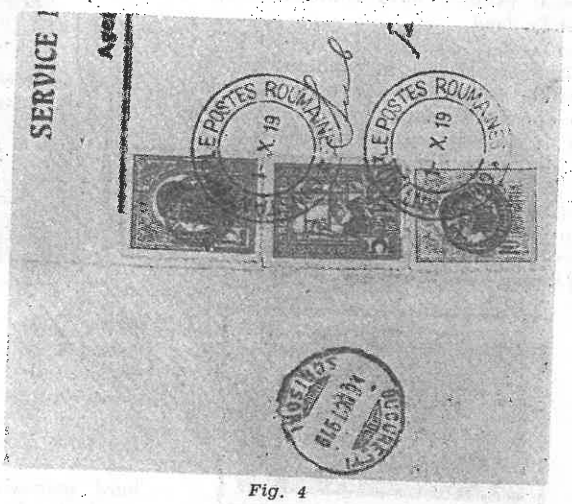

Fig. 4

Orice lămurire, completare sau eventual rectificare atît asupra acestei din urmă piese, cît și asupra celorlalte aspecte ridicate în articolul de față vor constitui interesante contribuții pentru o mai bună cunoaștere a acestui capitol aparte din istoria noastră poștală, a cărui adîncire rămîne deschisă.

POMPILIU VOICULEȚ-LEMENY

8) Pe atunci, ambasadele și legațiile își aveau încă sediul la Constantinopol, capitala neființd încă strămutată la Ankara.

Filatelia nr. 4/1966

4/1966

il COLLEZIONISTA
ITALIA FILATELICA

TORINO

FALSURI ȘI TRUCAJE. Sub acest titlu, revista publică un amplu material de informare, în legătură cu o serie de falsuri periculoase semnalate recent pe piața filatelică italiană.

Este vorba de loturi importante de mărci ștampilate (fie desprinse de pe scrisori, fie pe mici fragmente) din emisiunea Lombardo-Veneția, 1864, sau din emisiunea austriacă pentru Levant, din 1867. Aceste mărci, cu cote mici în stare neobliterată, au fost trucate prin aplicarea unor ștampile rare false, transformîndu-le astfel în „piese obliterate" mult căutate de colecționari. Unele dintre aceste ștampile au fost aplicate cu cerneală albastră, varietate întîlnită și mai rar.

Dintre ștampilele trucate, unele se referă la oficiile poștale care au funcționat în secolul trecut în Țările Române. Citățm astfel :

— București : ștampilă ovală „BUKAREST/RECOMMANDIRT, data 14/1.

— Iași : ștampila rotundă IASSY, albastră, cu data 14/3.

— Constanța : ștampilă rotundă, albastră, LLOYD AGENZIE / KUSTENDJE, data 28/5.

O suită întreagă de piese trucate poartă ștampile ale altor oficii poștale austriace, printre care Varna, Vidin (Widdin), Constantinopol, Alexandria, Prevesa, Rettimo, Salonic, Smirna, Volo.

Au fost, de asemenea, semnalate periculoase trucaje ale unor ștampile din Lombardo-Veneția.

IN URMA majorării tarifului poștal, poșta italiană a anunțat că va completa emisiunile uzuale cu unele valori adecvate noilor taxe tarifare.

Prima dintre noile mărci este o valoare de 130 lire, de tipul Siracusana. Precum se știe, valorile mari — de 100 și 200 lire — din vechea serie de acest tip, fuseseră tipărite mai întîi în format mare, iar mai tîrziu au fost înlocuite cu mărci de format obișnuit, însă gravate, pentru a stabili o diferențiere de valorile cu nominal mai redus.

De astă dată, valorile mai mari vor păstra tot formatul obișnuit, mic, însă — ca o inovație — vor fi tipărite în două culori : medalionul și inscripțiile vor fi de o culoare iar fondul, de alta.

Filatelia nr. 8
1970 - 1968?

ŞTAMPILE VECHI FLUVIALE

Studiul ştampilele poştale constituie un capitol deosebit de interesant. El îmbogăţeşte filatelia cu o mare varietate de documente, reflectînd strîns aspecte de multe ori mai puţin cunoscute ale istoriei poştale.

Contribuţia de faţă la capitolul ştampilelor poştale ambulante fluviale româneşti nu este, desigur, o semnalare cu totul nouă, asupra unui domeniu necunoscut. Ea aduce însă în atenţia colecţionarilor un capitol din păcate destul de neglijat al ştampilografiei româneşti.

Readucînd în discuţie acest capitol, redacţia va primi cu interes comunicările sau completările care îi vor fi trimise de către cititorii revistei.

Studiind istoria filatelică, capitolul ştampilelor folosite pentru obliterarea trimiterilor poştale face obiectul unui studiu aparte, tot atît de important şi în orice caz mai complex, decît acela al mărcilor poştale.

Studiul ştampilelor poate fi împărţit în capitole mari, fie după rolul funcţional pe care îl îndeplineau în cadrul organizaţiei poştale organele care foloseau ştampilele respective, fie după caracterul special pe care acestea înţelegeau să-l atribuie ştampilelor respective. Nu ne vom opri aci asupra clasificării ştampilelor — problemă foarte vastă — ci ne vom mulţumi să amintim că în cadrul ei, un capitol aparte îl formează obliterările oficiilor ambulante.

În mare, distingem în cadrul lor obliterările ambulanţelor poştale din trenuri şi cele ale ambulanţelor de pe vase. În ţara noastră, încă din a doua jumătate a secolului trecut au funcţionat ambulanţe poştale feroviare. Obliterările lor sînt destul de binecunoscute. Se ştie, de asemenea, că ambulanţe poştale au funcţionat şi pe bordul vaselor fluviale[1]).

La început, transportul de corespondenţă pe Dunăre se efectua de vasele Companiei austriace de navigaţie pe Dunăre — D.D.S.G. (Donau Dampschiffahrtsgesellschaft), de la agenţiile căreia — aflate în porturile române şi bulgare — ne-au rămas o serie întreagă de ştampile foarte interesante. Pe baza unei convenţii intervenite la 18 martie 1875, această Companie a transportat, după această dată, pe vasele sale, şi curierul poştei române de stat, pe parcursul Orşova-Galaţi.

O dată cu crearea serviciilor de navigaţie fluvială română, vasele româneşti au preluat sarcina de a transporta pe reţeaua rutelor lor şi curierul poştal[2]).

Prin aceste vase fluviale româneşti se asigurau transporturile poştale între localităţile situate pe Dunărea inferioară, pînă la revărsarea ei în Marea Neagră[3]).

În ceea ce priveşte obliterările care se aplicau pe trimiterile poştale transportate pe cale fluvială, bibliografia este destul de laconică. În lucrarea sa „Ştampile poştale folosite în ţările române pînă în anul 1881", Gr. Racoviceanu citează (ca singură ştampilă pe care a cunoscut-o pînă la data apariţiei lucrării) o ştampilă rotundă pe care o clasifică sub indicativul D. 23. Este vorba de o ştampilă dublu cerc (81 × 18mm)

Fig. 1. Plic francat cu o marcă din emisiunea „Spic de grîu" cu ştampila oficiului ambulant fluvial „Tulcea—Galaţi" din 18 mai 1899. Pe plic apare şi ştampila de sosire „Bucureşci", precum, şi ştampila de control a distribuţiei, tip „Goarnă".

cu textul — sus BRAILA-GALATZ, în caractere anticva; jos, CURSA II iar în centru, data: ziua, luna (prescurtat) şi ultimele două cifre ale anului. Ştampila citată de autor datează din 1875 şi este aplicată pe două mărci din emisiune[4]).

De dată mai recentă (ulterioară perioadei formînd obiectul lucrării menţionate) este însă un alt tip de ştampilă foarte interesantă, folosită de ambulanţele poştale fluviale româneşti. Este vorba de un tip de ştampile figurative, în sensul că ele reprezintă desenul unui vapor fluvial, navigînd spre stînga. Vasului i se disting catargele, coşul fumegînd şi, la pupă, pavilionul tricolor desfăşurat (indicînd şi naţionalitatea vasului). Sub ştampilă este înscris numele porturilor cursei poştale respective, iar pe chilă, data poştei (ziua, luna şi anul).

Desenul ştampilei (înscris într-un dreptunghi închipuit cu dimensiunile 35 × 55 mm) este destul de naiv, însă el constituie — în ansamblu — un aspect grafic neobişnuit şi spectaculos.

[1]) Ştampilele unor curse cu poştalionul — din perioada mai veche — sau acelea ale unor curse poştale cu automobilul, mai recente (ex. ale poştei cu automobilul din Elveţia), nu se încadrează în categoria ambulanţelor poştale întrucît ele nu au fost aplicate de un oficiu poştal aflat la bordul mijlocului de transport, ci la punctele poştale terminus sau la punctele aflate pe parcursul curselor respective.

[2]) *Nota red.* C. Minescu, în temeinica sa lucrare „Istoria Poştelor Române" menţionează la pag. 341, că în 1875, poşta efectua şi curse cu vaporul. Acestea aveau loc: de trei ori pe săptămînă pe ruta Giurgiu-Rusciuc; de două ori pe săptămînă Calafat—Vidin şi de trei ori pe săptămînă pe traseul Galaţi—Tulcea.

[3]) La pag. 374, Minescu arată că — cu începere din 1879 — cursele cu vapoarele au rămas aceleaşi ca şi anterior, dar că pe ruta Galaţi—Isaccea—Tulcea şi Tulcea—Sulina, ele aveau loc de cinci ori pe săptămînă.

[4]) *Nota red.* Indicaţia „Cursa II" lasă deschisă problema dacă — după cum ar părea probabil, nu a fost în uz şi o ştampilă „Cursa I".

Această ștampilă poate fi întîlnită — relativ destul de des — pe mărci din emisiunile „Spic de grîu", din ultimii ani ai secolului trecut. Datorită formatului mare, ea se găsește de cele mai multe ori numai fracționată. În figura 2 reproducem reconstituirea unei astfel de ștampile, pentru ruta Sulina-Tulcea, obținută alăturînd sau suprapunînd diferite mărci purtînd părți din această ștampilă, din acest „mozaic", rezultînd imaginea ștampilei complete.

Mult mai puțin comună este această ștampilă atunci cînd apare pe mărci ale altor emisiuni. (Cunoaștem un fragment din ștampila Tulcea-Galați pe un exemplar de 3 bani din emisiunea „Căișori").

Cursele poștale fluviale românești au funcționat pe traseul Galați-Tulcea-Sulina, pînă în preajma primului război mondial. Nefiindu-ne cunoscute documente certe asupra funcționării acestor oficii ambulante poștale, vom cita aci — pe baza pieselor ce cunoaștem trei ștampile diferite de acest tip și anume: Sulina-Tulcea, Tulcea-Galați și Tulcea (probabil)-Sulina.

Din note personale manuscrise ale regretatului cercetător Odo Boehm-Reney am putut desprinde că el considera că acest tip de ștampilă ar mai fi existat și în variantele:

Galați-Tulcea, Sulina-Galați și Galați-Sulina.

Dat fiind că nu am întîlnit personal piese cu aceste din urmă patru ștampile, ne mărginim a ne referi aci la consemnările lui Odo Boehm-Reney, cu rugămintea ca acei care posedă eventual astfel de exemplare — fie reconstituite, fie întregi — să le comunice redacției revistei.

Ștampilele tip „Vas fluvial" au fost de obicei aplicate cu tuș negru. Mai rar se cunosc și ștampile aplicate cu tuș albastru.

Exemplarele păstrate întregi, pe scrisori sau pe fragmente de scrisori, sînt rare. Reproducem o scrisoare aflată într-o colecție particulară, purtînd o foarte frumoasă ștampilă „Tulcea-Galați" (datată 18 mai 1899), ștampila de sosire „Bucuresci", din 19 mai 1899, precum și o ștampilă de distribuire a cursei poștale, din București, tip „Goarnă".

Fără îndoială, în anii care au urmat după primul război mondial, ambulanțele poștale fluviale românești vor mai fi folosit alte ștampile speciale. Pînă în prezent ele nu-mi sînt însă cunoscute personal.

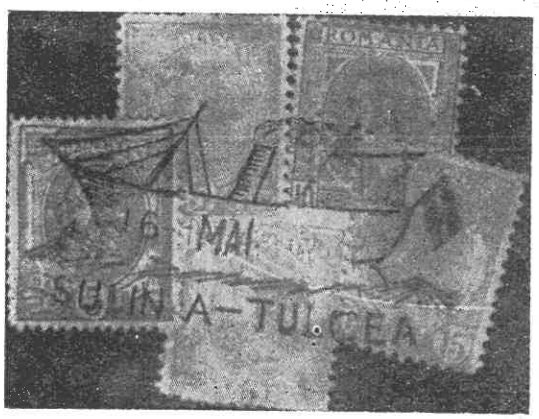

Fig. 2. Ștampila „Sulina—Tulcea" reconstituită din fragmentele de pe diferite mărci, grupate laolaltă.

Mă mulțumesc să semnalez aci ștampila „Vapor/ Galați-Tulcea" menționată și reprodusă în volumul de „Instrucțiuni pentru executarea serviciilor poștale interne" editat de Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor în anul 1964 (pag. 22).

Scopul acestei scurte semnalări cu privire la unele ștampile poștale fluviale românești este de a atrage atenția asupra acestui sector destul de puțin studiat. Departe de a epuiza acest capitol care cuprinde desigur multe alte lucruri interesante, îmi exprim speranța că ea va aduce din partea colecționarilor și cititorilor revistei, noi și interesante semnalări și contribuții.

ARMAND VRÂNCEANU

(urmare din pag. 5)

rioada clasică, ale Iranului, ale Coloniei Capului, ale Noii Zeelande, ale fostelor colonii germane, ale unui șir întreg de colonii britanice, ale Mexicului, Perului, al Republicii Chile etc., etc.

O notă aparte au alcătuit-o colecțiile grupate în secția așa-ziselor „Colecții speciale".

Aceasta cuprindea în primul rînd colecții din perioada prefilatelică, în măsura în care ele nu se limitau la piese strict legate de o singură țară. Cu alte cuvinte, dacă o colecție a unei țări pornește nu de la primele emisiuni de mărci adezive, ci include și precursori sau piese prefilatelice, ea își găsește locul în clasa de competiție, alături de colecțiile așa-zise „după catalog".

Dacă însă colecția este formată din materiale prefilatelice din diferite țări (deci nu limitativ ale unui singur stat), ea asumă caracterul de colecție specială. În acest sens pot fi amintite colecțiile de scrisori transportate pe mare („Ship letters", „Pacquebots", „Piroscafi", „Lettere da Mare" etc.) cuprinzînd piese din țări diferite, apoi colecțiile de scrisori de carantină cu sigilii sau obliterări din mai multe țări, de scrisori din lagărele de prizonieri, de asemenea din mai multe țări, colecții de scrisori salvate din catastrofe navale sau aeriene etc.

În cadrul secției „Colecții speciale" au fost grupate și exponatele avînd un caracter aparte, cum ar fi — spre exemplu — corespondențele transmise prin Crucea Roșie, colecții de scrisori cenzurate sau de scrisori provenite din lagărele de concentrare, cutremurătoare documente ale cruzimii naziste. Ca un exemplu interesant de preocupare de istorie poștală, amintim aci o colecție formată din scrisori legate de unitățile militare elvețiene care au slujit, în secolele XVIII și XIX, în diferite armate europene.

„CLASICELE" LA PRAGA 1968

Printre exponatele acestei secții a fost expusă și colecția D. Pașalega—Craiova, prezentînd un serios studiu asupra obliterărilor românești „franco" (colecție măgulitor apreciată de juriu), colecție Kurt Adler—New York, mergînd de la poșta rusă din secolul trecut în Principatele Române și în alte țări, pînă la interesante piese mai recente, legate de poșta rusă și sovietică.

Juriul internațional al expoziției „Praga 68"

O colecție bogat documentată prezenta toate varietățile faimoșilor „Cavallini", precursori ai Sardiniei, inclusiv decretele originale de aprobare a acestor emisiuni și eseurile lor, iar alta, o suită aproape necrezut de mare de scrisori venețiene din sec. XVI—XIX, transportate pe mare. Colecții de obliterări ale unităților iugoslave de partizani, ale unităților voluntare cehoslovace din primul război mondial și pînă la „mărcile" proprii ale echipajelor vaselor de comerț blocate în Canalul Suez, puteau fi și ele întîlnite în această originală și pasionantă secțiune a colecțiilor speciale.

Marele număr de exponate de acest fel prezentate de colecționari din toată lumea, bogăția și varietatea, interesul lor vădit istoric și documentar, lasă lesne să se întrevadă că Federația Internațională de Filatelie nu va întîrzia să reglementeze acest sector.

Din secția colecțiilor specializate, vizitatorul expoziției „Praga 68" trecea în cele trei pavilioane care adăposteau colecțiile tematice. Asupra lor vom reveni în numărul nostru următor, căutînd să desprindem cîteva concluzii despre noile orientări care se profilează în acest sector de colecționare atît de interesant.

N. TRIPCOVICI

Filatelia 1982/nr.5.

ISTORIE POȘTALĂ

PRIMELE BIROURI POȘTALE AMBULANTE DUNĂRENE ROMÂNEȘTI (I)

În ultimii ani, cîțiva cercetători ai vechilor ștampile poștale românești au semnalat existența în unele colecții filatelice, ca și vînzarea la licitații filatelice, a cîtorva mărci poștale și cărți poștale purtînd ștampile poștale române de forma dublu cerc cu inscripția „BUROU ABMULANT DUNARÉN NO...“ și au publicat în reviste filatelice, din țară și din străinătate, atricole în legătură cu aceste ștampile și cu serviciile poștale care le-au folosit. Astfel au apărut :

1. În revista „Filatelia“ (București), nr. 5 din mai 1977, articolul „Poșta fluvială și maritimă românească“.
2. În revista „Romanian Philatelic Studies“ (New York), nr. 2/1979, articolul „The River-post of Romania“.
3. În revista „The London Philatelist“ (Londra), nr. 1041—1042 din septembrie-octombrie 1979, articolul „Romana : Nineteenth-century Danube Mail Service.

Mărci poștale din emisiunile „București 2“ și „Vulturi“, purtînd amprentele ștampilelor cu inscripția „BUROU AMBULANT DUNAREN No.“.

Aceste studii — și mai ales cele apărute peste hotare — fiind ilustrate cu numeroase reproduceri de ștampile fluviale românești (pe mărci izolate, pe cărți poștale sau scrisori) au extins mult posibilitatea unei cercetări mai bine documentate asupra acestor ștampile. Ele au avut, totodată, darul de a atrage atenția colecționarilor și cercetătorilor asupra acestor ștampile rar întîlnite, interesante, nu numai sub aspectul lor marcofil, dar, mai ales, prin modul cum se situează și angrenează în contextul general al istoriei poștale.

I. DESCRIEREA ȘTAMPILELOR

Perioada 1883—1889 a serviciului poștal ambulant românesc pe Dunăre este cea mai interesantă, deoarece în acest răstimp conductorii poștali au folosit ștampile poștale cu inscripția „BUROU AMBULANT DUNARÉN No...“, numerele fiind 1, 2 și 3[1]). Cele mai multe amprente ale acestor ștampile au fost găsite pe mărci izolate, din care cauză data ștampilei este vizibilă destul de rar. Cărți poștale purtînd astfel de ștampile se cunosc numai două, iar plicuri, numai unul. Din totalul de circa 20 de astfel de ștampile cu dată lizibilă, cunoscute de mine, datele cele mai timpurii sînt : martie 1883, 31 iulie 1883 și 19 august 1883, iar cele mai tîrzii : 12 octombrie 1888 și 21 august 1889.

În ceea ce privește forma, conținutul și grafica inscripțiilor acestor trei ștampile, se pot spune următoarele : toate trei (No. 1, No. 2 și No. 3) au forma dublu cerc, între cele două circumferințe fiind inscripția „BUROU AMBULANT DUNARÉN No...“, iar în mijlocul cercului mic figurează data, înscrisă pe trei rînduri, lunile fiind exprimate prin primele trei litere ale acestora, iar anul prin ultimele două cifre. Caracterele în care sînt înscrise datele diferă : drepte la ștampilele biroului nr. 1 și nr. 2, înclinate la biroul nr. 3.

Trebuie menționat că aceste ștampile nu indică localitatea, adică portul dunărean în care conductorul poștal român a primit trimiterea poștală respectivă, ceea ce constituie o deficiență pentru o ștampilă poștală de zi. Dealtfel, aceeași deficiență o prezentau și primele ștampile poștale (de formă rotundă), folosite de birourile poștale ambulante feroviare, deficiență care a fost remediată, ulterior, prin ștampilele în cadru dreptunghiular.

Datorită faptului că se cunosc puține amprente ale acestor ștampile și că cele mai multe sînt doar parțiale, dispunem numai de fragmente mici din ștampile. Nu numai data se găsește rar, dar și numărul biroului ambulant, astfel încît pentru a ști cărui birou poștal ambulant aparținea ștampila examinată, este necesar, de multe ori, să ne ghidăm după unele deosebiri între ștampilele celor trei birouri, ca de exemplu :

a) dimensiunile diametrelor cercurilor constatate la măsurătoarea amprentelor susceptibile de măsurare, anume :
— biroul 1 = 24 1/2 și 14 1/2 mm
— biroul 2 = 25 și 15 mm
— biroul 3 = 24 și 14 mm ;
b) unele caracteristici ale grafiei inscripțiilor, cum ar fi :

La ștampila biroului No. 1 :

— accentul ascuțit „/“ de pe litera „E“ (din cuvîntul „DUNARÉN“) atinge jos litera „E“, iar sus atinge circumferința cercului mare ;

— distanța dintre literele „A“ și „R“ (din cuvîntul DUNARÉN“) este ceva mai mare decît la celelalte grupe de litere.

La ștampila biroului No 2 :

— literele „L“ și „A“ (din cuvîntul „AMBULANT“) sînt foarte depărtate una de cealaltă ;

— literele „N“ și „T“ (din același cuvînt) se ating în partea lor superioară ;

— în general, literele inscripției sînt puțin mai înalte decît la celelalte ștampile.

La ștampila biroului No. 3 :

— nu se vede accentul ascuțit „/“ de pe litera „E“ (din cuvîntul DUNARÉN“).

În general, distanțele dintre litere sînt mai egale, mai regulate, iar înălțimea literelor este cu foarte puțin mai mică decît a celor din inscripția ștampilei biroului No. 1.

În ultima vreme s-au găsit, în colecții de peste hotare, două piese purtînd ștampila unui alt birou poștal ambulant dunărean românesc, avînd tot forma rotundă dublu cerc, cu diametrele de 25 1/2 și de 16 mm, și avînd inscripția următoare : „AMB. DUNAREANA No. 4“. Aceste piese sînt :

— una carte poștală bulgară, plecată din Silistra și adresată la Galați, data ștampilei fiind „15.NOV.88“, pe trei rînduri, publicată în articolul „The London Philatelist“ p. 124, mai sus citat ;

— una marcă izolată, model „Vulturi“, de 15 bani, ștampila purtînd data de „19.JUN.89“.

Această ștampilă este ceva mai mare decît primele trei, avînd dimensiunea cercurilor de 25 1/2 și de 16 mm. Inscripția este mult diferită, lipsind cuvîntul „BUROU“, cuvîntul „AMBULANT“, fiind acum exprimat prin prescurtare : „AMB“, iar cuvîntul „DUNARÉN“, din primele trei ștampile, a primit două modificări în noua ștampilă : a) el are acum forma feminină, pentru a concorda cu cuvîntul „Ambulanță“, exprimat prin „AMB“ ; b) a fost înlocuit „E“ prin „EA“.

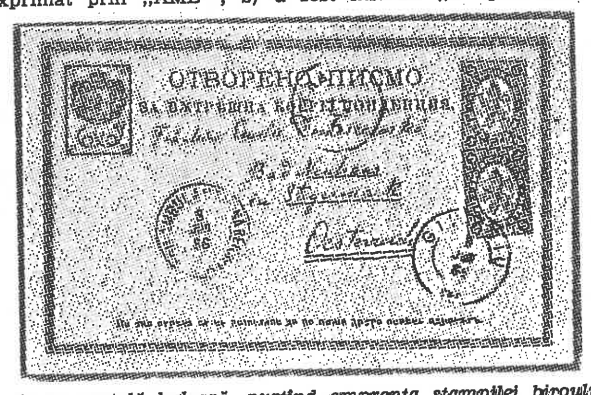

Carte poștală bulgară, purtînd amprenta ștampilei biroului poștal ambulant dunărean nr. 2, cu data „8.JUN.86“. Colecție necunoscută (vîndută la o licitație din dec. 1979).

Desigur că numai două exemplare, din care numai unul pe o piesă întreagă, sînt total insuficiente pentru a stabili perioada de utilizare. traseul cert etc. Tot ce se poate spune, →

[1]) *Se va arăta, mai departe, că a existat și biroul cu nr. 4.*

mai 1982.

PRIMUL 1 MAI LIBER

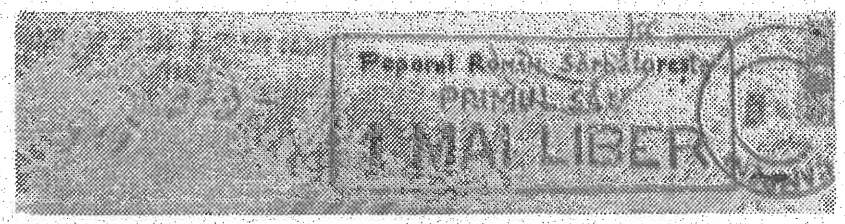

Preocupat de colecționarea materialelor filatelice referitoare la istoria patriei, filatelistul timișorean lt. col. CONSTANTIN GOMBOȘ a descoperit, recent, o scrisoare purtînd o obliterare deosebită. Scrisoarea este trimisă de Notariatul „Avram Iancu", județul Turda, la 12.IV.1945, către Oficiul Stării Civile al municipiului Timișoara. Este francată cu trei mărci uzuale, în valoare de 2, 13 și 20 lei, obliterate cu ștampila rotundă (diametru 28 mm) — CAMPENI — 12 APR. (în locul anului, are un dreptunghi negru cu dimensiunile 5 mm × 3 mm) — B —.

Pe fața plicului este aplicată o ștampilă dreptunghiulară (67 × 22 mm) cu tuș roșu, avînd următoarea inscripție: „Poporul ROMÂN Sărbătorește / PRIMUL SĂU / 1 MAI LIBER".

60 DE ANI SUB FLAMURA GLORIOASĂ A PARTIDULUI

La 19 martie a.c., tineretul patriei noastre a sărbătorit un eveniment plin de strălucire: aniversarea a 60 ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist, organizație care, desfășurîndu-și activitatea sub steagul glorios al Partidului Comunist Român, a constituit o prezență activă în lupta dusă de poporul nostru pentru înfăptuirea idealurilor sale de libertate și dreptate socială, pentru construirea socialismului în România.

Ca un omagiu adus de tinerii filateliști prahoveni acestui important eveniment, la Ploiești, în ziua de 19 martie, — într-una din sălile Muzeului județean de istorie și arheologie — a fost organizată de către Cercul filatelic „Petrolistul", cu sprijinul Filialei A.F.R. Prahova și în colaborare cu Comitetul județean al U.T.C., Consiliul județean al Organizației Pionierilor și Muzeul județean de istorie și arheologie Prahova, expoziția filatelică sub genericul: „60 de ani sub flamura glorioasă

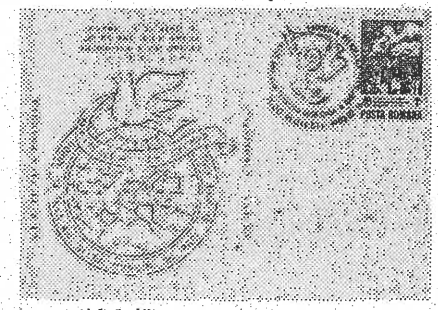

a partidului".

Cei 24 de tineri filateliști au prezentat, pe 30 panouri, exponate în majoritate axate pe tematică angajată. Au reținut, în mod deosebit, atenția, atît a publicului, cît și a juriului, exponatele: „Trecut glorios, prezent luminos" (Roxana Grigorescu), „File din istoria patriei" (Cristinel Mitrea), „Copiii lumii vor pace" (Decebal Popescu), „Imagini din prezentul socialist al patriei — județul Prahova" (Simona Nilă) și „Copiii — viitorul omenirii" (Dan Ioniță).

Merită a fi menționat faptul că numerosul public a fost alcătuit, în majoritate, din tineri, dintre care unii primiseră carnetul de membru al U.T.C. chiar în aceeași zi și în același cadru, cu puțin înainte de deschiderea expoziției.

Comitetul de organizare a oferit filateliștilor participanți la această expoziție numeroase distincții și premii speciale, precum și cîte două plicuri realizate cu acest prilej.

---

deocamdată, ar fi că scrierea diftongului „ea" nemaifiind făcută acum prin „é", se poate deduce că acest ștemplu a fost confecționat cu cîțiva ani ulteriori celorlalte, făcînd astfel verosimilă data 1888 ca an de dare în folosință.

II. CONTEXTUL ISTORIC

Materialul documentar mai larg dat publicității prin studiile de mai sus anunțate, precum și comentariile și ipotezele pe care le formulează constituie un stimulent pentru filateliștii din România să cerceteze și să depisteze în documentele de arhivă și în publicațiile timpului informațiile necesare pentru a reconstitui împrejurările în care a început această activitate poștală. Dat fiind că acest material documentar, din țară, nu a putut fi cercetat de autorii de peste hotare, au putut interveni unele mici inexactități, ca de exemplu :

a) Articolul publicat în „ROMANIAN PHILATELIC STUDIES" vorbește despre acordul poștal din 31 martie 1869 încheiat cu Austro-Ungaria, dată preluată, probabil, din articolul publicat în „FILATELIA" nr. 5/1977, în care se spune : „convenția din 31 martie 1869...". Dar, în realitate, convenția poștală cu Austro-Ungaria a fost semnată la Viena, la 12/24 iulie 1868, avînd ca termen de intrare în vigoare ziua de 1 ianuarie 1869 (stil nou), iar regulamentul „de desvoltare" al convenției a fost semnat la 17/29 decembrie 1868. La cererea Austro-Ungariei, intrarea în vigoare a convenției a fost amînată pentru ziua de 1 aprilie (stil nou) 1869.

b) În același articol din „FILATELIA" nr. 5/1977, se arată că potrivit contractului încheiat cu societatea austriacă „D.D.S.G.", în 1875, pentru folosirea vapoarelor societății austriece la transportarea expedițiilor poștale românești, administrația poștală română avea „dreptul de a așeza pe puntea vaselor prevăzute acestor transporturi de poștă, cîte o cutie în care să se depoziteze trimiterile poștale...". Dar, în articolul publicat în „THE LONDON PHILATELIST", se spune că articolul din „FILATELIA" ne informa despre „instalarea de cutii poștale pe vasele de poștă...". În realitate, era vorba de o ladă mare, în care conductorul poștal punea și păstra, încuiate, pachetele poștale primite de la oficiile poștale din diferitele orașe dunărene, ladă pe care (prin instrucțiunile de serviciu) i se și recomanda să doarmă, spre mai multă siguranță, iar nu de cutii de scrisori în care publicul să depună trimiteri poștale.

Studiile mai sus citate au tratat inegal diferitele sectoare ale transportului poștal fluvial. În timp ce cursele poștale locale între Brăila și Galați sînt amplu descrise și ilustrate, cercetarea serviciului poștal ambulant pe Dunăre nu este îndeajuns de adîncită.

Posedînd un plus de informații, din care multe cu caracter oficial, și cunoscînd în plus vreo 20 mărci poștale, ca și un plic, purtînd amprentele ștampilelor birourilor ambulante dunărene, mi-am propus să încerc elaborarea unui studiu prin care să se stabilească constatările și concluziile certe, pe de o parte, și să se enunțe ipotezele ca și proba-

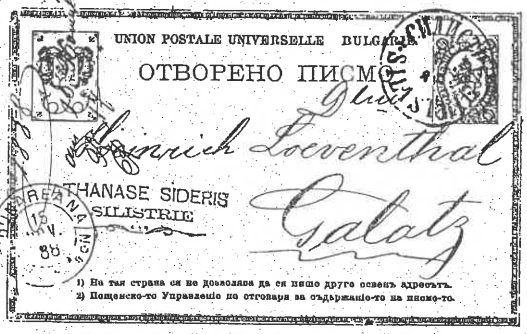

Carte poștală bulgară, expediată din Silistra, adresată la Galați, purtînd amprenta ștampilei cu inscripția „AMB. DUNAREANA No. 4", cu data „15.NOV..88." (colecția arh. Gabriel Sassower, Londra).

bilitățile, pe de altă parte. Evident, aria certitudinilor nu este exhaustivă, iar ipotezele și probabilitățile sînt provizorii, așteptînd confirmarea sau infirmarea lor. Orice contribuții sînt binevenite. Prezentul studiu se limitează la începuturile serviciului poștal **ambulant** român pe Dunăre, rămînînd ca în privința serviciilor poștale locale, precum Brăila — Galați, Turnu Severin — Cladova, Calafat — Vidin, Bechet — Rahova, Giurgiu — Rusciuc, Călărași — Ostrov, Brăila — Măcin, rezultatul cercetărilor făcute să fie, eventual, publicate altă dată.

(Va urma)

Av. Dumitru PAȘSALEGA

Filatelia 1982 / nr. 2.

ISTORIE POŞTALĂ

MODUL ŞI DURATA DE FUNCŢIONARE A SERVICIULUI POŞTAL AMBULANT PE DUNĂRE

Modalităţile de efectuare a serviciului poştal în cadrul birourilor poştale ambulante române care au funcţionat la bordul vapoarelor societăţii austriece „D.D.S.G."[1]), între Tr. Severin şi Galaţi, cu începere de la 1 iunie 1875, erau prevăzute în actul normativ intitulat „Instrucţii pentru conductorii care fac serviciul poştei române cu vapoarele societăţii între Vârciorova şi Ismail"[2]).

O serie de norme urmăreau să asigure securitatea expediţiilor poştale, ca de exemplu:

— Conductorul „este singur răspunzător de toată expediţia ce poartă cu dînsul; pentru acest sfîrşit el, îndată ce primeşte o expediţie la veri-un oraş, o închide în lada ce se află pe podul vaporului şi ia cheia în păstrare" (art. 4).

— Pe parcurs, conductorul „este mereu cu privighere asupra lăzii, observă să fie asigurată în contra oricărei încercări de spargere şi ca lăcătul să fie bine închis şi sigur. Noaptea el urmează a dormi pe ladă sau în apropiere de dînsa astfel ca să nu o piardă niciodată din ochi" (art. 5). Dealtfel, prin art. 2 se prevedea: „Conductorul vaporului nu poate părăsi batelul sub nici un pretext".

Ca metodă de lucru în îndeplinirea serviciului poştal, prima normă era aceea că, la începerea cursei, conductorul trebuia să aibă un marşrut general în care să fie însemnate toate oraşele şi schelele de pe malul românesc la care se opreşte vaporul. În acest marşrut se vor înscrie toate postpachetele, mesageriile şi grupurile pe care le primeşte şi pe care le predă conductorul.

Cea de-a doua normă stabilea ordinea operaţiilor: cînd vaporul se apropie de un oraş la care trebuie să oprească, conductorul deschide lada şi scoate postpachetele şi obiectele de valoare destinate acelui oraş. La acostarea vaporului în acel port, conductorul oficiului poştal din oraş urcă pe vapor şi primeşte de la conductorul vaporului expediţia destinată oraşului, după care predă conductorului vaporului expediţia ce a adus pentru a fi transportată cu vaporul.

Prin aceste instrucţiuni nu se indica şi posibilitatea, pentru conductorul poştal român, de a primi direct de la public scrisori ori cărţi poştale pentru a fi transportate în alte porturi, atribuţia sa fiind aceea de a transporta pachetele cu scrisori predate de oficiile poştale, pachete închise şi separate pentru fiecare oficiu poştal. Este foarte probabil că din această cauză nu s-a prevăzut nimic, nici în aceste instrucţiuni, nici în circulara nr. 6307/1875, referitor la dotarea conductorilor de pe vapoare cu ştampile poştale. Situaţia, în această fază iniţială, era, deci, identică cu aceea a conductorilor poştali feroviari care, nici ei, nu au avut iniţial — şi chiar un timp mai îndelungat — ştampile poştale.

Acest prim serviciu poştal ambulant dunărean a funcţionat în bune condiţii[3]), continuînd şi în anul 1876, dar a fost suspendat în timpul războiului din 1877—1878[4]). El a fost reluat în 1879, dar cu unele modificări pentru a putea deservi şi localităţile din Dobrogea. În „Darea de seamă a Direcţiunii generale a poştelor şi telegrafelor pe anii 1881 şi 1882"[5]), tabelul nr. 6, se arată că pe traseul Turnu Severin — Galaţi (distanţă de 769 km), se execută 3 drumuri pe săptămînă, cu vapoarele societăţii I.R. de navigaţie iar din tabelul anexă al dării de seamă pe anii 1883—1887[6]) rezultă tot numărul de trei drumuri pe săptămînă, pe acelaşi traseu, al serviciului poştal ambulant dunărean. Faţă de aceste cifre, concordînd cu cele din anunţul nr. 6110 din 20 mai 1875 al Direcţiei generale a telegrafelor şi poştelor[7]), am convingerea că în toată perioada 1875—1887 serviciul poştal ambulant român, folosind vasele D.D.S.G., între Tr. Severin şi Galaţi, consta în efectuarea a cîte trei curse în aval, de la Tr. Severin la Galaţi şi apoi în amonte, de la Galaţi la Tr. Severin, în fiecare săptămînă, bineînţeles, pe timpul cît dura circulaţia vapoarelor.

În raportul dării de seamă a Direcţiei generale pentru anii 1883—1888 se menţionează o importantă schimbare intervenită în efectuarea serviciului poştal român cu vapoarele D.D.S.G. pe Dunăre, spunîndu-se următoarele:

„Mai înainte cursele cu vapoarele se făceau pe întreaga linie a Dunării între Turnu Severin şi Galaţi — Tulcea — Sulina; cu darea însă în circulaţie a drumurilor de fer la Turnu-Măgurele, Corabia, cursele cu vapoare au devenit nefolositoare deoarece expediţiile ajung mai curînd la destinaţie cu calea ferată decît cu vaporul şi de aceea le-am desfiinţat pe această distanţă şi am lăsat a se efectua numai între Giurgiu — Galaţi — Tulcea — Sulina şi aceasta mai ales pentru transportul poştal din şi pentru Dobrogea".

Pe de altă parte, în tabelul anexă indicînd cursele poştale cu vapoare se arată, printre altele: „Giurgiu — Galaţi (394 km), de 3 ori pe săptămînă, cu vapoarele societăţii de navigaţiune austro-ungară", ceea ce înseamnă că la sfîrşitul anului 1887 suprimarea serviciului poştal pe porţiunea Tr. Severin — Giurgiu era înfăptuită. Darea de seamă pentru anii 1883—1887 nu precizează cînd anume, în aceşti 5 ani, s-a produs importanta modificare a scurtării, cu 435 km, a traseului poştal, dar ne arată motivele care au generat-o, anume că în urma dării în circulaţie a liniilor ferate ducînd la porturile dunărene Turnu-Măgurele şi Corabia transportul poştal pe Dunăre între Tr. Severin şi Giurgiu devenise nefolositor. Deoarece calea ferată Piatra Olt — Corabia s-a dat în circulaţie la 1 aprilie 1887, iar calea ferată Roşiori — Turnu Măgurele la 12 septembrie 1887 (după ce la 1 ianuarie 1887 intrase în exploatare linia Costeşti — Roşiori), se poate uşor deduce că încetarea serviciului poştal cu vapoarele D.D.S.G. pe distanţa Tr. Severin — Giurgiu s-a decis după octombrie 1887, probabil la sfîrşitul anului.

PROBLEME DE ORGANIZARE ŞI DE FUNCŢIONARE ALE BIROURILOR POŞTALE AMBULANTE DUNĂRENE

Descoperirea ştampilelor cu inscripţia „BUROU AMBULANT DUNAREN No...", aplicate pe mărci poştale şi cărţi poştale din perioada 1883—1889, a generat mai multe întrebări, cu caracter de cercetare a istoriei noastre poştale, şi anume: A. Cine aplica aceste ştampile; B. Pentru ce motive au fost dotate birourile ambulante cu ştampile poştale: C. Cum se justifică denumirea de birou ambulant; D. După ce criterii erau numerotate aceste birouri poştale ambulante cu numerele 1, 2 şi 3, în raport de traseele lor?

Voi încerca să răspund acestor întrebări, întrînd, uneori, în domeniul ipotezelor.

A. Este cert că aceste ştampile se aplicau la bordul vapoarelor. Ştampila se găsea în posesia acelui salariat care era însărcinat să transporte cu vaporul expediţiile poştale şi care nici nu avea voie să coboare din vapor. Ea nu se aplica pe trimiterile poştale constituind expediţia poştală predată de oficiul poştal, aceasta fiind în pachete poştale închise şi pecetluite, ci pe acele trimiteri poştale pe care publicul le remitea direct în mîna funcţionarului poştal român al vaporului, trimiteri poştale francate cu mărci pe care acesta le oblitera cu ştampila cu care era dotat.

Funcţionarul poştal care, potrivit actelor normative din 1875, însoţea pe vapor expediţiile poştale, era un conductor poştal. Problema ar fi aceea de a şti dacă nu cumva, ulterior, adică în 1883, au fost desemnaţi amploaiaţi poştali superiori la birourile ambulante dunărene, astfel cum la bi-

→

[1]) *A se vedea articolul „Primele birouri poştale ambulante dunărene româneşti", publicat în „Filatelia" nr. 5/1982 şi nr. 6/1982, a cărui continuare este prezentul articol.*

[2]) *Publicate în „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 7, din iulie 1875, p. 119.*

[3]) *În raportul său din 31 martie 1876, directorul general al poştelor a subliniat utilitatea acestui serviciu poştal şi arătînd că nu s-a produs nici o pierdere de valori şi nici o neînţelegere între diferiţii agenţi ai societăţii şi impiegaţii noştri poştali.*

[4]) *Prin nota sa, datată 16 aprilie 1877 (calendar iulian), agentul diplomatic al Rusiei la Bucureşti, baronul Stuart, comunica ministrului român de externe, următoarele:*

„Domnule Ministru, din ordinul guvernului meu am onoarea a informa pe Excelenţa Voastră că, în vederea consideraţiilor militare, navigaţia pe Dunăre este suspendată. Telegrama care-mi anunţă această hotărîre a Marelui Duce, comandant al armatei active, a fost datată la 15/27 aprilie..." (Vezi „Documente privind istoria României. Războiul pentru Independenţă", vol. II, Academia R.P.R., 1955, nr. 461).

[5]) *Tipografia Göbl & Fii, Bucureşti, 1883.*

[6]) *„Darea de seamă a Direcţiei generale a poştelor şi telegrafelor, pe anii 1883—1887", a fost tipărită tot în Bucureşti, dar la Imprimeria Statului, în 1888.*

[7]) *Vezi revista „Filatelia" nr. 6/1982, p. 7.*

fourile poştale ambulante feroviare manipularea poştală era încredinţată unui „amploiat superior poştal", anume unui „oficiant" (prin decizia nr. 5335 din 28 martie 1875 şi instrucţiunile „pentru transportul poştei pe căile ferate şi pentru serviciul poştei ambulante din 8/20 aprilie 1875"[8]). Aceasta, spre diferenţă de cursele poştale feroviare prin conductori poştali, în vagoane poştale ordinare, în timp ce birourile poştale ambulante foloseau vagoane poştale speciale. Am convingerea, neîndoielnică, că în întreaga perioadă 1875—1889 serviciul poştal ambulant dunărean folosea în fiecare cursă de vapor numai un salariat, şi anume **conductorul** poştal. Îmi întemeiez această convingere, în primul rînd, pe argumentul că serviciul poştal ambulant dunărean, deşi important şi pe mare distanţă, era totuşi mai puţin complex decît cel al biroului poştal ambulant

Fig. 1. Carte poştală bulgară, expediată din Rahova, adresată la Galaţi, purtînd atît amprenta ştampilei biroului dunărean bulgar, datată 8/VIII/89 (calendar iulian, echivalent cu 20 august calendar gregorian), cît şi amprenta biroului ambulant dunărean român No. 3, datată 89/AUG/21, ambele birouri ambulante funcţionînd pe acelaşi vapor aparţinînd „D.D.S.G.". (Colecţia Gabriel Sassower, Londra.)

feroviar, deoarece el nu implica şi operaţii de **recartare.** Dovada cea mai puternică este, însă, următoarea: la 14/26 septembrie 1888 s-a încheiat o nouă convenţie între Direcţia generală a telegrafelor şi poştelor din România şi societatea I.R. priv. de navigaţie cu vapoare pe Dunăre, convenţie considerată „anexă la convenţiunea poştală încheiată în Bucureşti la 18/30 martie 1875". În ea se cuprindeau noi clauze suplimentare, desemnate sub denumirea „Condiţiile următoare care vor fi obligatorii pentru părţile contractante pe tot timpul cît va fi în vigoare învoiala încheiată la 18/30 martie 1875 pentru transportul poştei române cu vapoarele societăţii între T. Severin şi Tulcea, o cabină de poştă întotdeauna cînd aceste cabine nu vor fi ocupate de conductorii poştei bulgare care circulă între Vidin şi Silistra".

B. Dotarea conductorilor poştali români de pe vapoarele austriece cu ştampile poştale presupune faptul că, deşi nu s-a prevăzut iniţial atribuţia acestor conductori de a primi direct de la particulari corespondenţă spre transportare, necesităţile reale ale vieţii, mai ales comerciale, au format practica încredinţării de trimiteri poştale simple, dar **francate,** acestor conductori, din partea publicului. Aceasta cu atît mai mult cu cît vapoarele austriece respective nu aveau cutii de scrisori pentru trimiterile poştale române interne. Cei care doreau ca scrisorile lor să plece imediat, fără întîrzierea cauzată de predarea lor la oficiul poştal din localitate (formarea postpachetelor, transportarea acestora la debarcader), remiteau scrisorile direct în mîna conductorului poştal de vapor, tot astfel cum publicul, în loc să predea corespondenţa la oficiile poştale, o ducea la gară şi o remitea conductorilor **feroviari** ai trenurilor cu vagoane poştale ordinare. În această ultimă privinţă există şi circulara nr. 5473 din 28 martie 1883, prin care Direcţia generală a poştelor ordona conductorilor ce fac curse cu trenurile ordinare „ca scrisorile ce se pun în cutia poştală de la vagon **sau li se dă în mînă de către particulari,** să le predea celui întîi birou poştal sau chiar biroului de destinaţie dacă este în drumul său"[11]). Considerarea serviciilor poştale române de pe vapoarele austriece ca **„birouri poştale ambulante"** impunea cu atît mai mult dotarea acestora cu ştampile poştale servind atît la obliterarea mărcilor poştale de pe corespondenţa primită, cît şi la realizarea rolului general al ştampilelor de zi. În sfîrşit, dotarea conductorilor români de pe vapoarele D.D.S.G.[12]) cu ştampile poştale era necesară şi pentru motivul că ei primeau adeseori cărţi poştale ce li se remiteau în mînă de către conductorii poştali bulgari, care îndeplineau şi ei un serviciu poştal dunărean cu aceleaşi vapoare austriece D.D.S.G., vapoare care opreau nu numai în porturile române, de pe malul sting al Dunării, ci şi în cele bulgare, de pe malul drept, între Vidin şi Silistra[13]). Proba documentară indiscutabilă că într-o anumită perioadă conductorii poştali români şi cei bulgari au îndeplinit **concomitent** serviciul lor poştal ambulant dunărean, pe aceleaşi vapoare ale societăţii austriece de navigaţie pe Dunăre, numită prescurtat „D.D.S.G.", rezultă din cuprinsul art. 10 al convenţiei anexă încheiată la 14/26 septembrie 1888[14]).

În acest fel se şi explică aplicarea ştampilei poştale române, cu inscripţia „BUROU AMBULANT DUNAREN No." pe mărci poştale şi pe cărţi poştale bulgare. Trebuie, astfel, menţionată cartea poştală bulgară expediată din Rahova şi adresată la Galaţi, purtînd atît amprenta ştampilei biroului poştal dunărean bulgar No. 1, datată 8/VIII/89, cît şi amprenta ştampilei biroului poştal ambulant dunărean român, datată 21 AUG. 89, a conductorului român[15]). Fotocopia acestei valoroase piese, aparţinînd colecţiei lui Gabriel Sassower (Londra), a fost publicată de acesta în revista „THE LONDON PHILATELIST" nr. 1041—1042/1979, în cadrul studiului său despre serviciile poştale dunărene din secolul al XIX-lea. O reproduc, pentru cititorii români, în prezentul articol.

C. În cercetarea denumirii şi conceptului de „birou ambulant", ce apare în inscripţia ştampilelor folosite de conductorii poştali români, efectuînd serviciul poştal ambulant dunărean, trebuie să constatăm, în primul rînd, o deosebire între organizările poştei ambulante feroviare şi ale celei ambulante fluviale dunărene, anume: poşta feroviară mobilă consta atît în servicii poştale simple, prin conductori poştali care transportau expediţiile poştale în „vagoane poştale ordinare", cît şi în adevărate birouri poştale care, circulînd pe magistralele ţării, în „vagoane poştale speciale", efectuau, prin oficianţi superiori, manipulări poştale complexe, inclusiv recartări, în timp ce serviciul poştal ambulant pe Dunăre era îndeplinit numai de conductori poştali. Dar şi serviciul poştal pe Dunăre era diferenţiat: pe de o parte, au funcţionat simple curse locale, pe distanţe scurte, precum: Brăila — Galaţi (22 km), Giurgiu — Russe, Calafat — Vidin, Călăraşi — Ostrov, iar, pe de altă parte, a funcţionat un serviciu poştal fluvial pe aproape întreaga distanţă a Dunării româneşti, cum au fost cursele poştale între Tr. Severin şi Galaţi (769 km), iar mai tîrziu, între Giurgiu şi Galaţi (334 km), deservind numeroase porturi, printre care importante oraşe cum erau Galaţi, Brăila, Giurgiu.

Cu drept cuvînt s-a dat denumirea de **birouri** poştale ambulante acestor servicii poştale de pe această adevărată magistrală dunăreană, deşi manipularea poştală nu necesita funcţionari poştali superiori. Mai trebuie luată în considerare şi tradiţia, avînd ca origine jurnalul, din 29 martie 1868, prin care Consiliul de Miniştri al României delega pe directorul general al telegrafelor şi poştelor Fălcoianu a merge la Viena ca să încheie o convenţie pentru „înfiinţarea **biroului ambulant** pe Dunăre".

Diferenţierea mai sus expusă explică pentru ce în ştampilele celorlalte curse poştale pe Dunăre nu figurează cuvîntul „birou", nici cuvîntul „ambulant", după cum se poate vedea în ştampila cursei poştale Brăila — Galaţi.

Dumitru PAŞSALEGA
— Craiova —

(continuare şi sfîrşit în nr. 3/1983)

---

[8]) *Ambele publicate în „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 6, din iunie 1875, p. 106 şi 107.*

[9]) *Vezi „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 4/1889, p. 10—13.*

[10]) *Sublinierea noastră.*

[11]) *Vezi „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 5, din mai 1883, p. 27.*

[12]) *Poate că dotarea conductorilor poştali români de pe vapoarele D.D.S.G. cu ştampile poştale, implicînd recunoaşterea procedeului remiterii directe a corespondenţei, are o contingenţă cu conţinutul circularei Direcţiei generale purtînd numărul 8438, din 14 mai 1883, în care se spunea : „...vă invit a face ca de astăzi în termen de 15 zile toţi conductorii poştali să poarte şepci de uniformă cînd sînt la serviciu, sau cînd circulă cu diligenţe, cariole, calea ferată şi vapoare pe Dunăre". „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 6, din 1 iunie 1883, p. 90).*

[13]) *Aceste porturi erau: Vidin, Oreava (Rahova), Nicopol, Sistov, Rustchuk (Russe), Tutrakan (Turtucaia), Silistra (după S.D. Tchilinghirian — W.S. Stephen, „Austrian Post Offices Abroad" 1863, Aberlour).*

[14]) *Vezi, mai sus, nota 9 şi textul respectiv.*

[15]) *Data ştampilei bulgare este exprimată după calendarul* iulian, *iar data ştampilei române după cel* gregorian.

Filatelia 1983 / nr 3.

ISTORIE POȘTALĂ

MODUL ȘI DURATA DE FUNCȚIONARE ALE SERVICIULUI POȘTAL AMBULANT PE DUNĂRE (II)

(continuare din nr. 2/1982)

D. Abordînd problema identificării birourilor ambulante dunărene, pe numere, și a traseelor lor, trebuie arătată, de la început, lipsa de similitudine între birourile ambulante feroviare și între cele dunărene. La birourile ambulante feroviare se constată următoarele caracteristici: a) numerotarea s-a făcut în ordinea cronologică a înființării birourilor ambulante; b) numerele acordate erau duble, perechi, pentru fiecare linie: un număr, fără soț, pentru traseul de ducere și un altul, cu soț, adică perechea lui, pentru ambulantul care efectua cursa de înapoiere; c) traseele fiecărei perechi de birouri poștale ambulante, respectiv linia ferată pe care circulau, erau diferite, principial, dar, prin excepție, pe direcțiile cele mai importante au funcționat mai multe perechi de birouri ambulante. Nu se știe dacă birourile poștale ambulante dunărene au primit numere chiar de la înființarea lor sau numai ulterior, dar, în orice caz, atunci cînd s-a procedat la numerotarea lor, s-a folosit un alt criteriu de numerotare, anume: fiecare birou poștal a primit unul și același număr, atît pentru traseul mergînd în josul Dunării, respectiv Tr. Severin — Galați, cît și pentru traseul în susul Dunării, adică Galați — Tr. Severin. O altă deosebire a fost aceea că principiul numerotării în ordinea cronologică a înființării nu a putut fi aplicat deoarece primele trei birouri ambulante dunărene s-au înființat concomitent, la 1 iunie 1875.

Din întreaga expunere, cuprinsă în prezentul articol și în cele anterioare, rezultă, după părerea mea destul de clar, că birourile poștale nr. 1, 2 și 3 erau și nu puteau fi decît cele trei servicii poștale, efectuate de conductorii poștali români care, sub denumirea „BUROU ABULANT DUNARÉN", folosind vapoarele D.D.S.G. venind dinspre Baziaș — Orșova, își începeau operațiile poștale românești, în fiecare zi de luni, miercuri și simbătă, în Turnu Severin, unde conductorii se îmbarcau pe vapor, îndeplineau serviciul lor poștal în porturile Calafat, Bechet, Islaz, T. Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Brăila și terminau faza de coborîre a Dunării la

Fig. 1. Mărci din emisiunea „București II" purtînd fragmente din amprenta ștampilei „BUROU AMBULANT DUNARÉN No...".

Galați, de unde reîncepeau manipulările poștale, urcînd cursul Dunării pînă la Tr. Severin. Foarte puținele piese întregi cunoscute confirmă această rută, cum se poate vedea din ilustrațiile prezentului articol.

Modul cum s-au atribuit (în 1875 sau, poate, în 1883) numerele 1, 2 și 3 celor trei servicii poștale ambulante, considerate birouri poștale, avînd toate același traseu, nu prezintă mult interes, dar dacă, totuși, ar trebui să identificăm numerele acelor birouri poștale, cred că ar fi de ales între următoarele ipoteze:

— numărul 1 a fost atribuit biroului poștal inaugural, adică serviciului poștal român funcționînd pe vaporul D.D.S.G. care pleca din Tr. Severin în ziua de 1 iunie 1875, iar celelalte numere în continuare ;

— numărul 1 s-a dat biroului poștal funcționînd pe vaporul care pleca din Tr. Severin în ziua de luni, numărul 2 celui care își făcea serviciul pe vaporul care pleca miercurea, iar nr. 3, biroului poștal de pe vaporul ce pleca din Tr. Severin în fiecare simbătă.

Prima ipoteză ar fi cea probabilă pentru situația cînd numerotarea s-ar fi făcut chiar în iunie 1875, iar secunda (a ordinei zilelor săptămînii) pentru cazul cînd numerotarea s-ar fi făcut abia în 1883, cu prilejul confecționării ștampilelor[16]).

[16]) *Determinarea directă, prin compararea datei ștampilei cu numărul biroului poștal indicat în ștampila respectivă, nu poate da rezultate exacte, necunoscîndu-se portul în care s-a predat scrisoarea.*

Din punctul de vedere al utilizării ștampilelor poștale, am putut distinge, în funcționarea serviciilor poștale ambulante române dunărene, două perioade: prima, între 1875—1883, în care conductorii poștali români de pe vapoarele D.D.S.G. nu au folosit ștampile; secunda, între 1883—1888, în care conductorii poștali au aplicat ștampile poștale proprii pentru a oblitera mărcile poștale cu care

Fig. 2. Amprenta ștampilei „BUROU AMBULANT DUNARÉN No. 2", datată 21 NOV 85, pe un plic expediat din MEDGIDIE, adresat la BRĂILA (singurul cunoscut).

erau francate scrisorile sau cărțile poștale remise lor în mînă de public în diferitele porturi dunărene. Aceste ștampile aveau forma dublu cerc, purtînd inscripția „BUROU ABMULANT DUNARÉN No..." (1, 2 sau 3). Reproducem, în fig. 1 și 2, amprentele acestor ștampile.

Cred că trebuie să considerăm începerea unei noi perioade în primăvara anului 1888, odată cu deschiderea navigației vaselor D.D.S.G. pe Dunărea de Jos. Începerea acestei noi perioade a fost determinată de măsura luată de Direcția generală a poștelor, la sfîrșitul anului 1887, de a scurta traseul serviciului poștal român ce se executa cu vapoarele D.D.S.G., suprimîndu-l pe porțiunea Tr. Severin — Giurgiu și, deci, reducîndu-l la traseul Giurgiu — Galați. În perioada 1888—1894 s-au folosit, după cum s-a descoperit recent, alte două modele de ștampile poștale, și anume:

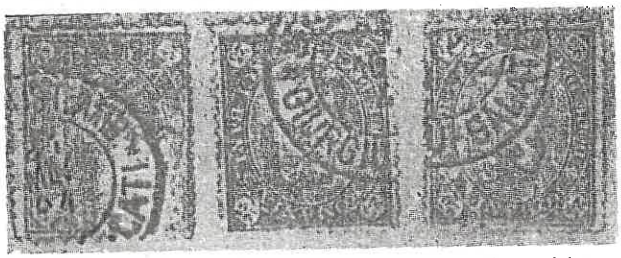

Fig. 3. Fotocopia celor trei mărci poștale, din emisiunea „Cifra în 4 colțuri", purtînd fragmente din ștampila cu inscripția „SERV. POȘT. AMB. — GIURGIU — GALAȚI", după care s-a reconstituit desenul ștampilei. (Colecția Ladislau Rothman.)

a) ștampila, de forma dublu cerc, purtînd inscripția „SERV. POȘT. AMB." (în partea superioară) și „GIURGIU — GALAȚI" (în partea inferioară), în mijloc, pe trei rînduri, figurînd data;

b) ștampila, de forma dublu cerc, cu inscripția „AMB. DUNAREANA No 4" iar data, pe trei rînduri, în centru.

În ordinea de mai sus (deși nu este cea cronologică) mă voi ocupa de aceste două noi ștampile.

a) Ștampila cu inscripția „SERV. POȘT. AMB. GIURGIU — GALAȚI" a fost descoperită și adusă la cunoștința filateliștilor de către Ladislau Rothman (Israel), printr-un scurt articol publicat în revista „ROMANIAN PHILATELIC STUDIES" nr. 1/1982, p. 16, în care, referindu-se la un studiu publicat de Dr. L. N. Cristea[17]), autorul prezintă

[17]) *În „Romanian Philatelic Studies" nr. 2/1979, sub titlul „The River-Post of Romania".*

desenul acestei ştampile, care poartă data „24 MAI 94", cu indicaţia că diametrele cercurilor au 26 mm şi 16 mm, şi cu explicaţia că desenul este reconstruit după fragmentele de ştampile găsite pe trei mărci poştale separate (din emisiunea numită „Cifra în patru colţuri"). La rugămintea mea, autorul mi-a trimis o reproducere xerografică a celor trei mărci poştale[18], după care prezint, în fig. 3 o fotocopie mărită. După aceste xerografii s-a putut executa, în Bucureşti, un alt desen reconstituit, cu data „21 MAI 94", pe care îl prezint în fig. 4. Dispunem acum de o imagine, poate, ceva mai precisă a ştampilei şi cunoaştem — amănunt important — că ştampila a fost utilizată încă din septembrie 1893, rămînînd ca alţi cercetători să completeze puţinele noastre cunoştinţe de azi. Deocamdată, trebuie să ne mărginim a constata că în toamna lui 1893 şi în primăvara lui 1894, conductorii serviciilor poştale române funcţionînd pe vapoarele D.D.S.G. au folosit o nouă ştampilă, în care titulatura de BUROU AMBULANT a fost transformată în aceea de SERVICIU POŞTAL AMBULANT, iar noţiunea generală „dunărean" a fost înlocuită prin denumirea porturilor extreme „GIURGIU — GALAŢI", indicînd precis traseul poştal modificat în 1888.

Fig. 4. Desenul reconstituit (la Bucureşti) al ştampilei GIURGIU — GALAŢI, cu data 21 MAI 94 (mărime naturală).

Fig. 5. Marcă poştală (emis. „Vulturi") purtînd un fragment din ştampila „AMB. DUNAREANA No. 4", datată 19 JUN 89. (Colecţia Dr. L.N. Cristea, Londra.)

b) Ştampila purtînd inscripţia „AMB. DUNAREANA No 4" a fost descoperită, oarecum concomitent, în urma unei licitaţii, de doi cercetători[19]). Se cunosc, în prezent, două amprente ale acestei ştampile: una, cu data 15 NOV 88, pe o carte poştală bulgară (colecţia Gabriel Sassower), alta, cu data 19 JUN 89, pe o marcă poştală izolată (colecţia Dr. L.N. Cristea).

Folosirea acestei ştampile poştale în anii 1888—1889 generează importante probleme referitoare la rostul ştampilei şi la identificarea serviciului poştal ambulant respectiv. Întrebările ar fi :

1. Care a fost traseul acestui serviciu poştal ambulant dunărean ? Nu dispunem, pînă în prezent, decît de indicaţiile de pe singura piesă întreagă existentă; adică de cartea poştală bulgară cu ştampila datată 15 NOV 88. Din fotocopia acesteia, pe care o înfăţişez în fig. 6 (pe care posesorul a avut amabilitatea să mi-o trimită), rezultă clar că această carte poştală a fost expediată de Athanase Sideris din Silistra şi adresată lui Heinrich Loeventhal la Galatz. Pe faţa cărţii poştale se mai vede ştampila oficiului poştal Silistra, iar din articolul publicat de cercetătorul Gabriel Sassower reiese că pe reversul cărţii poştale se află amprenta ştampilei oficiului poştal de sosire Galaţi, cu data 17 NOV 88 (p. 123). Ştampilele poştale confirmă astfel indicaţiile trimiţătorului. Prin urmare, pare cert că traseul serviciului poştal român folosind ştampila cu inscripţia „AMB. DUNAREANA No. 4" era tot Giurgiu — Galaţi, stabilit la sfîrşitul anului 1887 şi aplicat din primăvara lui 1888.

[18]) *Am considerat insuficientă cunoaşterea unui desen reconstituit după trei fragmente separate fără cunoaşterea şi a fragmentelor ce au stat la baza reconstituirii acelei ştampile noi. În plus, interesau datele celor trei amprente. Autorul a avut amabilitatea de a răspunde solicitării mele, în interesul cunoaşterii istoriei poştale române.*

[19]) *Dr. L.N. Cristea, din Londra. Prin articolul său „The River-Post of Romania", publicat în revista „Romanian Philatelic Studies" nr. 2/1979, p. 9, a semnalat, primul, apariţia la o licitaţie a cărţii poştale bulgare cu ştampila datată 15 NOV 88, prezentînd, în fig. 10, şi un desen al ştampilei. Arhitectul Gabriel Sassower, din Londra, achizitorul, prin licitaţie, a cărţii poştale bulgare, a studiat această piesă, prezentînd o bună reproducere, prin articolul „Romania. Nineteenth-century Danube Mail services: some new aspects", publicat în revista „The London Philatelist" nr. 1041—1042, sept.-oct. 1979.*

2. Următoarea — şi cea mai importantă — întrebare este aceea de a şti dacă serviciul poştal care folosea ştampila serviciu poştal ambulant dunărean — cel de-al patrulea —, cu inscripţia „AMB. DUNAREANA No. 4" constituia un nou care s-a adăugat celor trei servicii existente încă din iunie 1875, sporind astfel, cu începere din 1888, numărul curselor poştale de la trei la patru curse săptămînal ? Evident că inscripţia ştampilei („No. 4") ar indica un răspuns afirmativ, dar nu se găseşte nicăieri vreun anunţ, vreo menţiune, circulară, indicaţie de înfiinţare a vreunui astfel de nou serviciu poştal. Dările de seamă periodice ale Direcţiei generale a telegrafelor şi poştelor nu numai că nu confirmă ipoteza înfiinţării unui al patrulea birou poştal ambulant dunărean, dar o infirmă: în cadrul dării de seamă pentru perioada 1888—1894, prin tabloul nr. 8 al curselor poştale cu vaporul, se precizează că pe traseul Giurgiu — Galaţi serviciul poştal se îndeplineşte **de 3 ori pe săptămînă**, cu vapoarele societăţii de navigaţiune austro-ungare. Deci, acelaşi număr de curse poştale pe săptămînă ca şi în precedenta perioadă 1883—1887.

După părerea mea, cea mai verosimilă ipoteză, cea mai probabilă explicaţie a confecţionării şi folosirii ştampilei cu nr. 4, este aceea că în 1888 nu s-a înfiinţat un nou serviciu poştal ambulant dunărean pe lîngă cele trei existente, ci că s-a schimbat numerotarea birourilor existente, atribuindu-se numărul 4 unuia din ele, foarte probabil celui care purtase pînă atunci numărul 1. Explicaţia ar fi următoarea: importanta modificare, aplicată cu începere din primăvara anului 1888, constînd în reducerea traseului poştal ambulant dunărean, de la parcursul de 769 km dintre Tr. Severin şi Galaţi, cu deservirea a 11 porturi, la parcursul de cei 334 km dintre Giurgiu şi Galaţi, cu deservirea a numai 5 din porturile iniţiale, la care s-a adăugat portul Cernavodă, a fost considerată ca antrenînd înlocuirea vechilor birouri poştale ambulante prin servicii poştale ambulante. În consecinţă, menţinîndu-se aceeaşi organizare, s-a dat unuia din aceste birouri, în mod experimental, o altă ştampilă, purtînd numărul 4, din care a fost eliminat titlul de birou.

Acest caracter de serviciu poştal nou, deosebit **calitativ** de cel anterior, a putut fi motivat şi de faptul că prin convenţia încheiată la 14/26 septembrie 1888 între D.D.S.G. şi Direcţia generală a poştelor, s-au adăugat convenţiei iniţiale din 16/30 martie 1875 noi clauze, printre care aceea din art. 10, potrivit căreia D.D.S.G. se obliga a pune la dispoziţia conductorilor Poştei române o cabină de poştă întotdeauna cînd aceste cabine nu vor fi ocupate de conductorii Poştei bulgare.

Caracterul provizoriu, experimental al utilizării ştampilei cu numărul 4 în toamna lui 1888 şi în vara lui 1889, ar rezulta şi din împrejurarea că în această perioadă s-au folosit şi vechile ştampile ale birourilor ambulante dunărene No. 2 şi No. 3. În adevăr, se cunosc amprentele ştampilei No. 2, cu data 12 OCT 88 (pe o marcă din emisiunea „Vulturi")[20]) şi celei cu No. 2 sau No. 3, datată 21 AUG 89 (pe o carte poştală, colecţia G. Sassower, descrisă şi ilustrată în **„The London Philiatelist")[21])**. Pe de

Fig. 6. Carte poştală bulgară, expediată din Silistra, adresată la Galaţi, purtînd amprenta ştampilei române, cu inscripţia „AMB. DUNAREANA No. 4", datată 15/NOV/88. (Colecţia Gabriel Sassower, Londra.)

altă parte, nu se cunoaşte încă nici o piesă poştală (marcă izolată, plic, carte poştală) din anii 1890, 1891, 1892, 1893 şi ulterior purtînd amprenta ştampilelor ambulanţelor dunărene cu nr. 1, nr. 2, nr. 3 şi **nici cu nr. 4.** Dimpotrivă, în anii 1893 şi 1894 s-a utilizat ştampila nouă, fără **numere,** cu inscripţia „SERV. POŞT. AMB. — GIURGIU — GALAŢI", descrisă mai sus. →

[20]) *În colecţia Dr. L.N. Cristea. Vezi şi „Romanian Philatelic Studies" nr. 2/1979, p. 9.*

[21]) *Nr. 1041—1042/1979, p. 123.*

[22]) *Bucureşti, Imprimeria Statului, 1906, p. 651.*

FRANCATURILE DIN SIBIU CU MARCA ÎNJUMĂTĂȚITĂ

Francaturile cu mărcile poștale înjumătățite sau numai cu o treime din marcă au suscitat întotdeauna interesul filateliștilor. Din aceste motive literatura filatelică internațională publică ample studii despre astfel de fracaturi, analizînd particularitățile lor.

Catalogul mărcilor poștale românești, valoros îndreptar pentru filateliști, menționează înjumătățiri la emisiunile „Principatele Unite" (tipar de mînă), „Carol cu favoriți" și — în 1871 — la „Carol cu barbă". În perioada mărcilor poștale postclasice și moderne, în măsura perfecționării activității poștale și creșterii gamei de mărci cu valori diferențiate în cadrul emisiunilor „Uzuale", nu au mai fost semnalate — din cîte cunoaștem — francaturi cu mărci poștale înjumătățite.

În ianuarie 1927, Oficiul poștal din Sibiu a permis administrației ziarului „Siebenürgisch Deutsches Tageblatt"

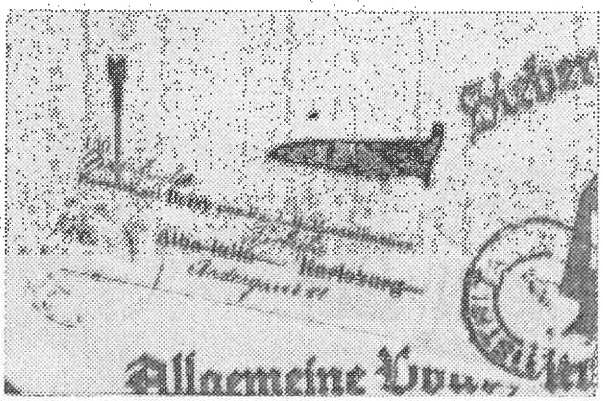

Francatură de 10 b + 10 b + 1/2 din 10 bani, cu partea superioară a mărcii înjumătățită.

ca ziarele expediate abonaților în diverse localități din țară, comportînd o taxare poștală cu 25 bani, să fie francate și cu o marcă de 10 bani înjumătățită (10 b + 10 b + 1/2 din 10 b). Pînă în prezent, sînt cunoscute, în colecții arădene, cinci fragmente din ziare, care au circulat de la Sibiu la București, Sibiu — Sighișoara, Sibiu — Brașov și Sibiu — Bistrița. De fiecare dată, pe aceste fragmente cunoscute, marca înjumătățită a fost tăiată orizontal cu foarfeca, folosindu-se la francare separat cele două jumătăți ale mărcii (respectiv, în alcătuirea a două francaturi de cîte 25 bani).

Motivele pentru care au fost utilizate la francare mărci înjumătățite sînt cunoscute. De regulă, această înjumătățire de necesitate s-a folosit atunci cînd la unele oficii poștale au lipsit temporar anumite valori, corespunzînd anumitor trepte tarifare, recurgîndu-se la tăierea, înjumătățirea unor mărci cu valori mai mari. Dacă nu existau dispoziții poștale care să fi admis această practică, nu existau, în schimb, nici dispoziții care să o fi interzis. Deși Poșta avea cunoștință că, uneori, la francatură se foloseau și mărci înjumătățite, a tolerat, totuși, aceasta în mod cu totul excepțional, ca o soluție de expedient, pentru un timp scurt și fără să aducă daune poștei. (Nu constituie obiectul articolului falsurile în dauna poștei, prin refolosirea unor mărci circulate, înlăturînd partea ștampilată prin înjumătățire, sau francaturile artificiale realizate în scop filatelic.)

De ce au fost înjumătățite, la Sibiu, valorile de 10 bani din emisiunea „Ferdinand" bust mic ?

Ziarele expediate în alte localități erau etichetate de către administrația ziarului cu adresa destinatarului și francate corespunzător taxei poștale. Anularea mărcilor poștale se făcea, de regulă, la poșta de destinație, deoarece ziarele trimise unei localități erau expediate într-un singur pachet, urmînd ca la sosire, poșta, desfăcînd pachetul, să anuleze francatura de pe fiecare ziar. Din aceste motive, pe cele cinci fragmente de ziare, mărcile poartă ștampila poștei de destinație.

La 1 ianuarie 1927 a fost schimbat tariful poștal intern, taxa pentru expedierea unui ziar majorîndu-se de la 10 bani la 25 bani. Administrația ziarului avînd în stoc un număr mai mare de mărci de 10 bani, în dorința de a nu le pierde, a recurs la înjumătățirea unor mărci, obținînd astfel francatura corespunzătoare taxei de 25 bani (10 b + 10 b + 1/2 din 10 bani).

Interesant este faptul că nu numai organele poștale din Sibiu, dar și cele din localitățile de destinație au tolerat francarea cu mărci înjumătățite.

În ianuarie 1927, se găseau în circulație poștală, din emisiunea „Ferdinand" bust mic, mărcile de 25 bani brun și 25 bani roz-cărămiziu. Din arhivele Sibiului nu s-a putut constata dacă la poșta din oraș au existat sau nu, în această perioadă, mărci din valorile respective. Această neclaritate s-ar putea lămuri dacă pe o trimitere poștală francată și cu o marcă „Ferdinand" 25 de bani, sau pe o marcă dezlipită, apare ștampila poștei din Sibiu, între 1—29 ianuarie 1927. Îi rugăm pe acei filateliști care ar poseda o asemenea piesă filatelică să comunice aceasta redacției revistei.

Cert este faptul că mărcile înjumătățite de la Sibiu îmbogățesc tezaurul mărcilor poștale românești cu noi piese atractive. Cu siguranță astfel de fragmente sau chiar ziare din Sibiu se află și în colecțiile altor filateliști. Cum acest fel de francatură este destul de rară, ar fi bine ca deținătorii lor să le popularizeze, arătînd și numărul de pe etichetele cu adresa destinatarului, pentru a clarifica perioada de utilizare a lor, precum și numărul de ziare expediate cu marca înjumătățită.

Gheorghe CSERNI
— Arad —
Emanoil MUNTEANU
— Sibiu —

Bibliografie :

— *„Catalogul mărcilor poștale românești", ed. 1974.*
— *Dr. Anton Jerger : „Mărcile înjumătățite 1850—1867 — Francaturi deosebite pe mărcile poștale clasice austriece". Revista „Die Briefmarke", iunie 1965, Viena.*

→

Evident, considerațiile expuse în legătură cu ștampila avînd inscripția „AMB. DUNAREANA No. 4" rămîn în domeniul ipotezelor. Ele sînt discutabile și au caracter provizoriu, pînă la apariția altor piese poștale (noi amprente datate ale ștampilelor examinate sau chiar ale altor ștampile încă necunoscute) sau pînă la descoperirea unor documente de arhivă.

După 1894, serviciul poștal român dunărean, cu caracter de birou ambulant pe un parcurs lung al Dunării, nu a mai durat mult timp. Darea de seamă întocmită de Direcția generală a poștelor pentru perioada 1894—1905[22]), prin tabloul nr. 273, cuprinzînd cursele poștale efectuate cu vapoarele pe Dunăre pe timpul de la 1/14 aprilie 1894 și pînă la 1/14 aprilie 1905, indică, pentru distanța dintre Giurgiu și Galați, numai următoarele curse poștale :

— Cernavodă — Hîrșova, 60 km, cu vapoare austriece, de 3 ori pe săptămînă, transport de poștă ușoară și mesagerii, cursele fiind însoțite de conductori poștali români;

— Brăila — Măcin, 16 km, cu vapor român, zilnic și

— Brăila — Galați, 22 km, cu vapor român, de 3 ori pe zi.

Așadar, traseul poștal Giurgiu — Galați, cu caracter de adevărată ambulanță poștală, a dispărut, menținîndu-se un serviciu poștal, îndeplinit de conductori poștali români, pe vapoarele D.D.S.G., tot de trei ori pe săptămînă, numai pe distanța Cernavodă — Hîrșova, deci cu caracter local.

Aceste indicații, redactate în anul 1905 pentru o perioadă de 11 ani, cuprind o mică eroare de datare: desființarea traseului general Giurgiu — Galați și crearea serviciului local Cernavodă — Hîrșova nu s-au produs chiar la 1/14 aprilie 1894 cum ar părea să rezulte din titlul tabloului nr. 273, ci cîțiva ani mai tîrziu. Cel mai probabil este că această transformare s-a produs după punerea definitivă în exploatare a liniei ferate Feteși — Cernavodă — Constanța și înființarea serviciului poștal în gările acestei linii, deci prin 1896. Motivul a fost, desigur, același care, în 1887, a determinat hotărîrea suprimării serviciului poștal ambulant pe porțiunea Dunării dintre Tr. Severin și Giurgiu, adică acela că, în urma construirii podului peste Dunăre și a stabilirii legăturii feroviare București — Feteși — Cernavodă — Constanța, funcționarea serviciului poștal dunărean român, pe vasele D.D.S.G., de trei ori pe săptămînă, a devenit inutilă ca durată de parvenire a corespondenței poștale și neeconomicoasă din punct de vedere al cheltuielilor[23]). Eforturile s-au depus de acum în direcția dezvoltării legăturilor poștale fluviale locale și mai ales între porturile dunărene din Dobrogea nordică. Aceste servicii poștale dunărene, chiar cînd s-au îndeplinit cu vapoarele românești și chiar atunci cînd foloseau frumoasele ștampile figurative tip vapor, constituiau tot curse poștale locale.

În acest mod au funcționat, timp de circa două decenii, birourile poștale ambulante române, rod al destoiniciei și patriotismului Direcției generale a poștelor din România de acum un secol, dispărînd după îndeplinirea rolului lor.

Dumitru PAȘSALEGA
— Craiova —

[22]) *În raportul Dării de seamă pentru perioada 1888—1894, directorul general al telegrafelor și poștelor, Constantin Chiru, explica desființarea serviciului poștal ambulant dunărean pe distanța dintre Tr. Severin și Giurgiu, nu numai prin cvasi-inutilitatea lor, dar și prin faptul că „...produceau cheltuieli prea mari prin plata transporturilor în oficiuri și debarcare, și în întrebuințarea conductorilor pe care trebuie să-i avem pentru schimbul expedițiilor între oficii și debarcadere...".*

Filatelia 1983/nr. 3.

ESEURI NESEMNALATE

Creşterea numărului colecţionarilor de eseuri scoate la iveală, în ultimul timp, o gamă întreagă de eseuri „oficiale", altele retrospective (apărute după emisiunea definitivă), unele particulare (mesupuse vizei administraţiei poştei şi care nu au jucat, poate, nici un rol în alegerea modelului definitiv) şi, în fine, unele viniete fabricate în dauna filateliştilor.

Fără îndoială, este foarte greu acum — după peste un secol de la apariţia primelor eseuri — de a face un tablou complet asupra acestor probe. De aceste greutăţi s-a lovit şi Ed. Cohen, în 1945, cînd a editat prima sa lucrare de sinteză : „Contributions à l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie", menţionînd în prefaţă : „Nu am pretenţia de a fi întocmit o listă completă şi definitivă a eseurilor ; diversitatea elementelor, lipsa aproape completă a documentaţiei şi imposibilitatea de a te baza pe lucrări anterioare

Fig. 1

Fig. 2

impun în viitor ca toţi colecţionarii să-şi dea concursul menţionînd piese nesemnalate sau corectînd erorile survenite în lucrarea mea...".

Aoestui apel, de acum patru decenii, consider că este cazul să i se răspundă de către toţi colecţionarii de eseuri, care au găsit în colecţiile lor piese nesemnalate de Cohen sau de alte studii ulterioare, în aşa fel ca materialele semnalate să poată contribui la întocmirea unei noi liste sau catalog, mai actuale şi mai complete, bazate şi pe material arhivistic oficial de care nu s-a dispus în trecut.

Fig. 3

Fig. 4

În acest sens, semnalez cîteva eseuri de mărci porto „Taxă de plată" (emisiunea 1911), de Timbre de Ajutor (emisiunea 1916 : „Ţesătoare, Torcătoare, Vultur") şi de Timbre „Taxă de plată — Timbru de Ajutor" (emisiunea 1916).

1. **Taxă de plată :** emisiunea 1911 apare în lucrarea lui Cohen la cap. XL-B fig. 161, sub titlul „probe de culoare", fiind semnalate pentru :

— valoarea de 10 bani, 13 culori şi nuanţe
— valoarea de 31 bani, 10 culori şi nuanţe
— valoarea de 50 bani, 1 negru/roz
— valoarea de 60 bani, 1 negru/roz
— valoarea de 2 lei, 1 negru/roz

cu menţiunea că unele eseuri au pe verso literele PR, sub formă de monogramă (entrelacs), imprimate sec.

La această emisiune, semnalez următoarele :

— În colecţia mea am un bloc de 6 bucăţi din valoarea de 2 bani roşu, pe hîrie albă subţire fără filigran, provenind din ultimele trei rînduri cu margine mare jos ale unei coli de 10 × 10 bucăţi (fig. 4). (În lista lui Cohen nu e menţionată valoarea de 2 bani.)

Ni s-a semnalat — fără a le fi văzut — existenţa unor eseuri tot la valoarea de 2 bani : albastru/verzui şi negru/roz.

— Valoarea de 50 bani albastru, hîrtie albă subţire, bloc de 6, în aceeaşi poziţie ca a blocului de 6 din valoarea de 2 bani roşu (fig. 3).

— Valoarea de 30 bani albastru, hîrtie albă subţire, bloc de 4 (fig. 1).

Dimensiunea eseurilor este de 19 × 25,5 mm. Cele 3 valori (2 bani roşu, 30 bani albastru şi 50 bani albastru) nu figurează în lista cu 26 eseuri TAXĂ DE PLATĂ — ROMÂNIA, emisiunea 1911.

Fig. 5

2. **Timbru de Ajutor :** la emisiunea 1916 — „Ţesătoare, Vultur", tipografiate, apare menţionat ca eseu doar desenul Ţesătoare sub nr. 150 la cap. XXXVI-C ca „probe de culoare", cu valoarea de 5 bani de culoare albastru/roz şi brun/lila, celelalte două desene, Torcătare şi Vultur, lipsesc.

Am găsit :

— valoarea de 2 lei (Torcătoare) culoare verde, bloc de 4 pe hîrtie albă subţire, fără filigran (fig. 2) ;
— valoarea de 5 lei (Vultur) culoare ocru, straif de 3 (fig. 5) ;
— valoarea de 50 lei (Vultur) culoare brun/ocru, pereche verticală (fig. 7).

Toate eseurile au dimensiunea 19 × 24,5 mm faţă de emisiunea definitivă dantelată 18,5 ×25,5 mm. Atît eseurile, cît şi timbrele oficiale au înscris în colţul din stînga, jos, numele gravorului : AUDISIO.

3. **Taxă de plată — Timbru de Ajutor :** emisiunea 1916, pentru taxarea corespondenţei pe care nu s-a aplicat Timbru de Ajutor, apare în listă sub nr. 152 la cap. XL-C, ca „probe de culoare" 5 bani roşu şi 5 bani brun/lila.

Semnalez :

— În colecţie am o pereche (orizontală) cu margine colorată brun/violet (fig. 6), pe hîrtie albă fără filigran. Dimensiunea eseului este 19 × 24,5 mm, avînd înscris numele gravorului AUDISIO în colţul din stînga jos.

Cu toate că eseurile descrise sînt din categoria „timbrelor

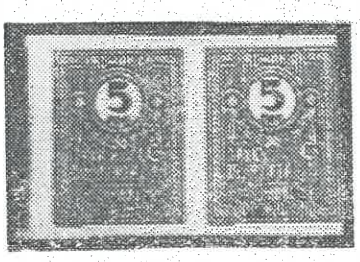

Fig. 6

Fig. 7

de serviciu", existenţa lor dovedeşte preocuparea Direcţiei Poştei de a realiza timbre cît mai frumoase, executînd aceste probe de culoare pe un desen care a rămas definitiv.

Mircea TELEGUŢ
— Timişoara —

Filatelia 1972 m.4.

Fig. 1.

ISTORIE POȘTALĂ

ALTE ȘTAMPILE DE BORD FLUVIALE ȘI MARITIME ROMÂNEȘTI

CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA ȘTAMPILELE DE BORD ROMÂNEȘTI

Istoria poștei de bord române și a ștampilelor respective, multe decenii n-a fost luată în seamă. Abia în ultimii ani, cîțiva filatelişti mai vechi au cercetat cu mult interes acest capitol și au publicat ocazional în revista noastră filatelică, cîteva articole despre ștampilele noastre de bord, fluviale și maritime. Totuși au mai rămas încă necunoscute mai multe date și ștampile. Continuarea cercetărilor pe acest tărîm ne va mai aduce, fără îndoială, multe surprize.

Și în străinătate, cunoștințele despre ștampilele noastre maritime sînt foarte reduse. Cea mai mare bibliotecă filatelică din Europa, cea din München, nu mi-a putut da informații în plus. Interesantă este lucrarea despre ștampilele noastre maritime întocmită de dr. Knopf, apărută în 1899, în care autorul s-a ocupat cu mult interes de acest capitol al filateliei românești.

În lunga mea activitate de cercetător pe acest teren am avut satisfacția deosebită de a putea descoperi mai multe date și ștampile necunoscute. Dintre acestea, unele au fost publicate în ultimii ani. În articolul de față voi aduce — de aceea — numai cîteva completări privind ștampile fluviale și maritime românești nepublicate pînă în prezent.

COMPLETĂRI PRIVIND ȘTAMPILE PUBLICATE

La importanta lucrare „Ștampile de bord fluviale și maritime" de M. Bauer, publicată în „Îndrumătorul filatelistului 1970—1971", mai am astfel de făcut următoarele completări :

★ La pagina 165, autorul adaugă lîngă ștampila figurativă „Cerna-Vodă" un semn de întrebare, întrucît nu cunoștea

Fig. 2.

ruta vaporului și nici inscripția completă. Aceasta este „Cerna-Vodă-Galați", (fig. nr. 2).

★ La pagina 168, în fig. 8, lipsește partea de sus a inscripției. Aceasta este „SERVICIUL MARITIM ROMÂN".

ȘTAMPILE DE BORD FLUVIALE NEPUBLICATE

Semnalez următoarele ștampile de bord fluviale nepublicate pînă în prezent :

1) Pentru rutele „Brăila-Galați" și retur „Galați-Brăila" : ștampilă „dublu-cerc" purtînd denumirea rutei, adică „Brăila-Galați" (respectiv „Galați-Brăila") ; în partea de jos, o goarnă poștală ; în mijloc, data. Aceste ștampile datează din perioada dinainte de primul război mondial (fig. nr. 3 și 4).

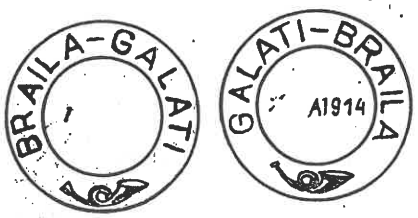

Fig. 3 și 4.

2) Ruta „Sulina-Brăila" (ștampilă probabil încă în uz) : ștampilă „dublu-cerc"; sus, inscripția „Sulina-Brăila"; jos, cuvîntul „Vapor", în mijloc, data (fig. nr. 5).

3) Ruta „Tulcea-Periprava" (ștampilă încă în uz). Ștampilă tot „dublu-cerc". Sus, inscripția „Tulcea-Periprava"; jos, cuvîntul „Vapor"; în mijloc, data (fig. 6).

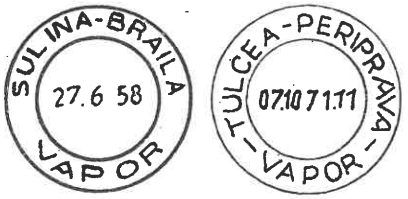

Fig. 5 și 6.

ȘTAMPILE DE BORD MARITIME NEPUBLICATE

Totodată semnalez următoarele ștampile de bord maritime, nepublicate pînă în prezent :

1) Ștampilă „dublu-cerc"; sus, inscripția „Serviciile maritime Romane"; jos — între două steluțe „Constanța"; la

Fig. 7[1] și 8.

mijloc, data. Ștampila aceasta datează de la sfîrșitul secolului trecut (fig. nr. 7) ;

2) Ștampilă pentru ruta „București-Constanța-Constantinopol". Între cercurile duble, inscripția „Bucuresci-Constanța-Conspoli"; în mijloc, data; jos, o stea;

3) Pentru ruta „Constantinopol-Constanța-București" : ștampilă „dublă cerc" cu inscripția „Conspoli-Constanța-Bucuresci" și în mijloc — ca de obicei — data (fig. nr. 8).

Fig. 9 : obliterare de bord română pe o marcă a oficiilor poștale germane din Levant.

4) O altă ștampilă, folosită pe ruta „Smyrne-Constantinople-Constanța" a putut fi întîlnită pe o marcă germană pentru „Levant", caz rar (vezi fig. nr. 9). De reținut că în centrul ștampilei apar și inițialele serviciului Maritim Român (S.M.R.) cît și o goarnă, care nu lasă nici un dubiu cu privire la caracterul ei poștal.

Întrucît cea mai bună legătură și cel mai scurt drum de la Constantinopol în Austria și Germania era „Via Constanța-București", pe baza înțelegerilor internaționale încheiate de Poșta Română, corespondența între aceste „puncte terminus" tranzita prin România. Astfel, putem întîlni ștampile maritime românești pe mărci austriace și germane, constituind astfel piese filatelice foarte rare (fig. nr. 8, 9 și 10).

De remarcat și o ștampilă dreptunghiulară, cu marginile formate din linii duble paralele, cu inscripția „SERVICIUL MARITIM ROMAN". Aceasta a fost probabil o ștampilă administrativă care a fost folosită însă și pentru obliterarea mărcilor care din greșeală nu fuseseră anulate (fig. 10).

1) În schiță, cuvîntul „Servicille" a fost redesenat greșit („Serviciele").

PRIMA SECȚIE MUZEISTICĂ DE FILATELIE ÎN ȚARĂ

În județul Argeș a fost constituit fondul muzeistic pentru Casa-muzeu din comuna Cocu, care va găzdui bogatele colecții de pictură, iconografie, folclor, filatelie și numismatică, donate de soții Constantin Doncea și Florica Doncea, prin actul de donație nr. 25.834 din 10 decembrie 1970.

Casa-muzeu, care va fi clădită special în acest scop, va adăposti în secțiile sale bogate colecții, cu piese valoroase și de mare interes documentar și artistic.

Pentru noi, filateliștii, prezintă un deosebit interes faptul că în cadrul ei va lua ființă prima secție muzeistică filatelică din țara noastră.

Acestei secții i-a fost rezervat un spațiu amplu, care va găzdui — între altele — un exponat permanent compus din cîteva sute de montaje asamblate artistic, înrămate sub sticlă, tratînd prin piese poștale teme variate instructive, istorice, politice, sociale, economice etc.

Caracteristica acestui exponat este că el oferă privitorilor dintr-un început o luare imediată de contact cu aspectele cele mai atractive ale filateliei. Dintr-o privire, ei își vor putea da seama de aria vastă de cunoștințe pe care o îmbrățișează și o pune la îndemînă filatelia. Caracterul instructiv și educativ, cît și cel de popularizare a filateliei sînt evidente și este neîndoielnic că un asemenea exponat va atrage mulți tineri și vîrstnici pe făgașul filateliei.

Fondul muzeistic filatelic cuprinde în continuare un bogat material, printre care o colecție România, în unicate, cu începere de la emisiunea II „Cap de bour", „Principatele Unite" și „Cuza" pînă la zi ; o colecție „România" în blocuri de patru, începînd cu anul 1896 (primul „Jubileu") pînă la zi, aproape completă ; o colecție „România" în coli, pentru temele „Evenimente progresiste" și „Oameni de seamă".

Donația mai cuprinde și teme multiple, dintre care cităm „Leniniana", „Aviație", „Cosmos", „Sport", „Faună", „Floră", „Costume", „Agricultură", „Industrie" etc.

Un fond important îl formează și documentele poștale, literatura filatelică, maximafilia, alături de cîteva mii de ilustrate francate și multe piese cu mărci din perioada filatelică post-clasică și clasică.

Înregistrînd aci întemeierea primului muzeu filatelic din țara noastră, datorită filatelistului și colecționarului multilateral Constantin Doncea, Asociația filateliștilor din Republica Socialistă România îi aduce pe această cale felicitări, cu speranța că acest exemplu va constitui un îndemn pentru înfăptuirea așteptatului muzeu poștal și filatelic național.

(Urmare din pag. 10)

Nu am putut stabili în mod cert dacă și la bordul vaselor marinei noastre militare au fost folosite ștampile poștale.

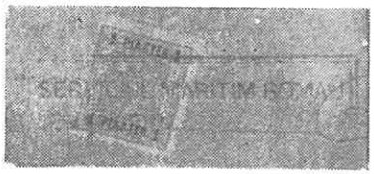

Fig. 10 : ștampilă română administrativă de bord, aplicată — pentru anulare — pe o marcă austriacă pentru Levant.

Catalogul licitației nr. 202 din 1—4 decembrie 1971 al firmei H. Köhler din Wiesbaden, menționează o carte poștală militară din anul 1908 purtînd o ștampilă în formă de cerc ; sus, inscripția „BR Amb. MARITIM ROMAN; jos, „CONSTANȚA-Constantinopel-1" și în mijlocul ștampilei, stema țării, fără dată.

Întrucît ștampila aceasta se află pe o carte poștală militară și poartă mențiunea unei rute maritime, s-ar putea presupune că aceasta ar fi fost în uz pe un vas al marinei militare. Un vechi colecționar din Viena este de părere că aceste ștampile fără dată și cu stema țării în mijloc ar trebui să fie ștampile ale marinei militare. Socotesc însă că această problemă merită a fi cercetată mai amănunțit.

Am mai găsit și o carte poștală militară necirculată, purtînd o marcă fixă cu efigia lui Carol I, pe care a fost aplicată

Fig. 11.

o ștampilă în cerc, avînd, sus, inscripția „ARMATA DE OPERAȚIE", dedesubt „Marina militară", la mijloc stema țării și jos, pe trei rînduri, „Vasul Spital", — „PRINCIPELE CAROL" și „LIBERA EXPEDIERE". Este fără îndoială o ștampilă frumoasă și interesantă, dar probabil numai de cenzură (fig. 11).

„ORIENT EXPRES"

În lucrarea sa „Ștampile de bord fluviale și maritime" menționată mai sus, M. Bauer citează la pag. 168 cîteva ștampile speciale pentru ruta „Constantinopol-Paris", via București. Părerea mea este că aceste ștampile nu pot fi considerate ca ștampile maritime ci ca „ambulante" de cale ferată și anume folosite pe ruta „Orient Expresului" care a circulat cu începere din anul 1888 între Paris și Constantinopol. Este însă important de a nu neglija și aceste ștampile întrucît și acestea fac parte dintr-un capitol interesant al filateliei noastre, evocînd totodată numele unui „expres" transeuropean, care face parte integrantă din imaginea unei epoci apuse.

Aceste ștampile sînt de format mare, eliptice, cu inscripții de 4—5 rînduri. Îmi sînt cunoscute următoarele tipuri, purtînd inscripțiile mai jos arătate.

1. Express / Cospoli-Paris / data / ornamentații / goarnă poștală / Cospoli-Bucuresci".

Fig. 12

2. Express / Paris-Conspoli / data / ornamentații / Bucuresci / goarnă poștală / Conspoli" (fig. nr. 12).
3. Express / Conspoli-Turq. / data / Constanța-Bucuresci / (fig. nr. 13).
4. Express / Conspoli-Paris / data / ornamentații / Conspoli / goarnă poștală / Bucuresci.
5. Express / Ostende-Conspoli / data / Constanța-Conspoli.

Aceste ștampile interesante poartă de cele mai multe ori date din anul 1896. Ele se găsesc în general pe cărți poștale cu marca fixă din aceeași epocă, dar apar și pe cărți poștale francate cu mărci din emisiunea „Spic de grîu". Reproducerile care ilustrează articolul de față nu au aceleași dimensiuni ca și cele ale ștampilelor originale.

Fig. 13.

Lucrarea de față nu are pretenția de a fi completă. Capitolul ștampilelor de bord, atît de interesant, este încă incomplet explorat. El oferă încă un teren vast și plin de surprize pentru cercetătorii istoriei noastre poștale.

Ludovic DENGEL
Sibiu

Filatelia 1973 nr. 3
3/73

Fig. 1

ALTE ȘTAMPILE FLUVIALE

Revistei „Filatelia", din august 1968, prin articolul „Ștampile vechi fluviale" sub semnătura lui A. Vrînceanu, precum și lucrarea „Îndreptarul filatelistului", prin articolul „Ștampile de bord fluviale și maritime", semnat de Mihai Bauer, au readus în discuție unele date despre ștampilele de bord fluviale și maritime românești.

Contribuțiile de față caută să întregească lucrările menționate prin citarea unor piese filatelice, păstrate cu grijă în colecțiile unor cunoscuți filateliști din țară și din străinătate.

Astfel, în colecția Alex. J. Paior, din Australia (un pasionat cercetător al mărcilor și eseurilor românești și prieten al țării noastre) se află două plicuri circulate pe ruta Brăila—Galați, ambele adresate unei firme din Galați (Coccali et Steglianou) și purtînd cîte o ștampilă „ambulantă" rotundă dublu cerc. Această ștampilă poartă pe circumferință, în partea de sus, cu caractere „antiqua", indicarea rutei poștale „Brăila—Galatz" (capete de linie ale rutei poștale), iar jos, mențiunea „Cursa I" sau „Cursa II" (după caz) precum și ziua, luna și anul (fig. II). Plicul, purtînd data de 11 sept. 1878, Cursa I, este francat cu trei mărci poștale de 5 bani brun-bistru închis, Carol I 1876/1877, tipografiate la „Fabrica de timbre", București, în timp ce plicul, purtînd data de 14 august 1876, Cursa II, este francat cu două mărci din aceeași valoare de 5 bani însă de culoarea brun-bistru deschis, Carol I 1876/77, tipografiate tot la București.

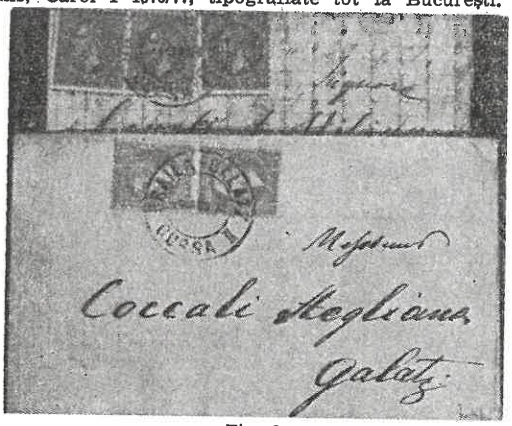

Fig. 2

Tot în colecția A. J. Paior se află o marcă de 5 bani verde-deschis Carol I, din emisiunea a doua București 1870, tipografiate (culori schimbate) pe care se poate observa un fragment de ștampilă rotundă, dublu cerc, după care s-a reconstruit inscripția întregii ștampile: Galatz-Brăila—Cursa II—Iunie 1880 (fig. 1).

După cum arată și cunoscutul cercetător al ștampilelor poștale și maritime, S. D. Tchilinghirian, se știe că pentru transmiterea corespondenței între orașele aflate pe cursul inferior al Dunării, au fost utilizate vase fluviale românești, care foloseau la bord o ștampilă poștală „ambulantă" ilustrată (fig. 3), după cum indică și benzile albastru, galben, roșu ale drapelului de la pupa vasului, figurînd pe ștampilă.

Edoardo Cohen menționează că între anii 1890—1900 [1]) punctele terminus ale curselor poștale de pe Dunărea românească (deduse de pe ștampilele de bord fluviale ilustrate) erau Sulina—Tulcea; Tulcea—Sulina; Galați—Tulcea; Tulcea—Galați; Galați—Sulina; Sulina—Galați și Cernavodă—Galați; Galați—Cernavodă, precizînd însă că ar mai putea exista și altele.

Exemplare din unele din ștampilele de bord ilustrate de pe rutele sus-menționate se găsesc în colecțiile Bauer, Dengel, Popovici, Cuculis și altele. Pînă în prezent ștampila ilustrată Cernavodă—Galați a fost semnalată — în

Fig. 3

țară — numai de M. Bauer, care posedă în colecția sa o marcă de 15 bani roșu din emisiunea „Spic de grîu" 1893—1899, purtînd un fragment din această ștampilă.

Din cele de mai sus, rezultă că această ștampilă, ilustrată cu silueta unui vas, există în cele opt combinații, corespunzînd rutelor poștale pe traseul Dunării românești.

Datorită uzurii lor, au fost refăcute, astfel cum rezultă din unele din ștemplurile în dotația ambulanțelor poștale de bord din materialul aflat la dispoziție. S-a putut constata, spre pildă, că pe două cărți-poștale circulate pe aceeași rută Sulina—Tulcea, la două date diferite (în 1901 și 1914) ștampilele „ilustrative" ale ambulanței fluviale, diferă sensibil una față de alta, fie prin forma literelor inscripției indicînd ruta, fie prin trăsăturile desenului ce redau silueta vasului.

În încheiere, semnalăm că aceste ștampile ilustrative ale ambulanțelor fluviale au fost întîlnite pînă acum pe mărci din emisiunea „Spic de grîu" (5 bani albastru; 5 bani verde; 10 bani roșu; 15 bani violet; 15 bani negru), pe mărci „uzuale" 1909—1913 (valorile de 5 bani verde și 15 bani oliv). Mult mai rare sînt ștampilele acestea, pe emisiunea „Căișori". Cea mai veche cunoscută pînă acum, este 18 Mai 1899, în timp ce ultima dată de folosire, cunoscută este de 17 iunie 1914 [2]).

Reînnoind apelul nostru, rugăm pe toți cercetătorii și pe cei ce posedă piese filatelice purtînd ștampile de bord ilustrate pentru rutele menționate, precum și orișice material filatelic cu obliteări pe rutele fluviale sau maritime legate de țara noastră, să le comunice redacției.

Ing. **M. POPOVICI** (A.I.J.P.)

[1]) *1890—1914 (nota autorului).*

[2]) *Aceste date sînt susceptibile a fi modificate, pe baza altor temeiuri documentare ce ar putea fi identificate de aci înainte.*

ACUM O SUTĂ DE ANI

(Urmare din pag. 7)

Sept. 20/oct. 2 : Se înființează în București oficiul Gara Tîrgu-Vestei care va schimba zilnic scrisori și mesagerii cu **București** (pentru București, Giurgiu, Zimnicea, T. Măgurele. Alexandria, Oltenița, Călărași, Urziceni și Turcia); cu **Ploiești** (pentru Ploiești, Cîmpina, Predeal și toată străinătatea pînă la Viena); cu **toate birourile** (spre Severin și Itcani). Obiectele pentru Viena și mai departe le va carta la Itcani-gară iar pentru Orșova și celelalte localități din Banat, la Turnu Severin (Circulara 18.982 B.T.P. 1873 pag. 247).

Oct. 19/dec. 1 : Se publică lista cărților poștale vîndute în lunile iunie, iulie și august 1873. Reținem: București 13.999, Iași 2.000, Craiova 964, Brăila 700 etc., apoi Alexandria 54, Adjud 97, Bechet 57, Budești 8, Curtea de Argeș 27, Fălciu 35, Iași-gară 1 (în august), Islaz 7 (în iunie), Mărășești 10 (în aug.) Pîrscov 7 (B.T.P. nr. 12/1873 pag. 254).

Oct. 18/30: Prin J.C.M. 20.637 ,se suprimă întrebuințarea timbrelor poștale telegrafice (odată cu) epuizarea completă a depozitului aflat la Ministerul de Finanțe (Suprimarea definitivă are loc la 1 ianuarie 1874 stil nou, conform Decretului-lege 380/1874). Perceperea taxelor telegrafice se va face în numerar și pentru control se vor întrebuința condici cu matca Nr. 2.

Ing. **Kiriac DRAGOMIR**

Note

1) Sucursalele telegrafo-poștale din București (înființate la 1/13 august 1865) ,au fost desființate la 12/24 februarie 1866 (a doua zi după detronarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, desigur, ca o măsură de siguranță a complotiștilor), iar personalul de serviciu pus în disponibilitate .... (A. S. fond P.T. dos. 150/1866 fila 67).

2) Palatul domnitorului avea o stație telegrafică încă din 1861 (Cotroceni), dar „în ziua de 3/15 octombrie 1868, stația telegrafică se constituie și în birou poștal sucursal, subordonat oficiului poștal central, destinat special pentru serviciul interior al palatului", cu „ștampilă de zi" proprie (idem, fila 307 și 309).

3) În textele de epocă s-a folosit termenul „timbru".

4) Cartea de poștă = cărți poștale

Bibliografie

B.T.P. = Buletinul telegrafo-poștal, 1873
I.R.D. = Istoria României în date, colectiv sub conducerea C. C. Giurescu, Editura enciclopedică română, București 1971.
I.P.R. = Istoria poștelor române, C. N. Minescu, Imprimeria statului, Buc. 1916.
S.F. = Studii de filatelie. C. Spineanu, E. Morgenstern și G. Florescu, Editura transporturilor și telecomunicațiilor, București 1965.
A.S. = Arhivele Statului-București.

Filatelia 1974, nr. 4 4/73
1973

CONTRIBUȚII

SEMNALĂRI PENTRU VIITOAREA EDIȚIE A „C.M.R."

Depistarea variantelor reprezintă nu numai unul din aspectele cele mai interesante și plăcute de studiu filatelic, dar și mijlocul de specializare a colecțiilor.

Emisiuni mai vechi și mai recente oferă posibilități încă nedepistate sau nesemnalate. Publicăm aici o serie de semnalări privind unele mărci românești, pentru ca — după completări sau observații — acestea să poată fi eventual avute în vedere (în măsura în

Dublu supratipar „10 PARAS"

care s-ar justifica) la redactarea noilor ediții ale C.M.R.

1) **Anul 1896** — Emisiunea pentru „Levant". Mărcile pentru poșta română de la Constantinopol, realizate prin supratipărirea valorilor de 5, 10 și 25 de bani „Spic de grîu" din 1895, cu noile valori în monedă turcească (dar în limba franceză !) prezintă **erori**, precum și unele supratipăriri nesemnalate încă în literatura filatelică. Astfel:

La valoarea de 5 bani cu supratiparul „10 PARAS" există exemplare avînd acest supratipar dublu: o dată în partea de sus și a doua oară jos (deci în poziția normală).

Această dublă impresiune se explică prin faptul că supratipăririle s-au efectuat manual prin aplicarea unei ștampile liniare, modalitate de lucru care putea da naștere la asemenea greșeli (fie ele întîmplătoare sau voite, în scopuri „filatelice"). Asemenea variante ar putea fi catalogate sub nr. 1 E, după numerotarea C.M.R. ediția 1959 (seria lipsind în ediția din 1964 a catalogului).

Mai este de semnalat la aceste mărci și împrejurarea că ele pot fi întîlnite în două nuanțe: albastru deschis și închis.

Mai greu de lămurit este însă faptul că supratiparul „1 PIASTRE" aplicat (după cum ne arată atît catalogul mai sus citat cît și toate cele străine) numai pe valoarea de 25 bani, se găsește totuși și **pe valorile de 5 și 10 bani.** Personal am întîlnit acest supratipar — atît negru cît și violet — pe valoarea de 5 bani.

Ar putea fi vorba aici, fie de erori de aplicare a supratiparului pe mărci de 5 și 10 bani fie, eventual, de supratipărirea lor astfel, în lipsa mărcilor de 25 de bani, care s-au putut epuiza mai repede (fiind cele mai cerute, deoarece corespundeau taxelor pentru o scrisoare trimisă din Turcia în străinătate, știut fiind că pe atunci scrisorile închise erau mai mult folosite) [1].

Mărci astfel supratipărite se găsesc și cu ștampila originală „POȘTA ROMÂNĂ — COSPOLI", în cerc, cu data la mijloc și — deasupra — text în caractere turcești.

Am întîlnit două din aceste mărci (5 bani și 10 bani, tipărite cu „1 PIASTRE", violet), pe fragmente de plic, purtînd în întregime ștampila aplicată. Pe una singură dintre mărcile citate mai sus, nu se cunoaște data; pe celelalte aceasta apare clar, fiind cuprinsă între 16 și 19 aprilie 1896. O altă marcă de 5 bani din același lot — supratipărită normal negru cu „10 PARAS" — poartă data de „20 APR.

896"; toate aceste mărci au fost deci ștampilate în perioada în care a funcționat oficiul poștal român pe teritoriul turc, anume între 3—16 martie și 26 aprilie — 9 mai 1896. Ștampila corespunde facsimilului publicat în C.M.R. 1959. De altfel — dacă s-au semnalat falsuri ale supratiparelor acestor mărci — nimeni nu a afirmat vreodată că și ștampila ar fi fost falsificată. Problema acestor variante de supratipar merită deci atenție și orice contribuție pentru o clarificare, este binevenită.

În concluzie ar urma să fie catalogate, fie ca variante (indicate cu litera E la rîndul respectiv din C.M.R.) fie prin semnalarea existenței lor.

În ceea ce privește supratiparul „1 PIASTRE" pe marca de 25 bani, el poate fi întîlnit pe mărci de culoare violet, în două nuanțe: deschis, pe hîrtie albă și închis, pe hîrtie gri.

2) **Anul 1906.** Marca de 15 bani „violet" din seria „25 ani de la proclamarea regatului" (C.M.R. 177) este de fapt de culoare albastru-violet (efigia din medalion fiind neagră). Marca se mai întîlnește însă și într-o culoare albastru-închis (net deosebită de cea obișnuită, menționată mai sus) care ar putea fi catalogată separat sub nr. 177 a.

Supratipar „1 PIASTRE" pe valoarea de 5 bani

3) **Anul 1911.** „Marca pentru ziare", tip 1893, („Spic de grîu"), de 1½ bani, trecută în C.M.R. sub nr. 222, nu există într-o singură nuanță „galben-oliv" cum se arată în catalog, ci în două nuanțe de intensitate: deschis și închis.

4) **Anii 1909—1913.** Toate valorile emisiunii 1909/13 există în nuanțe de intensitate: închise și deschise. Pentru identificare, în C.M.R. numerele 216—222 ar putea să figureze de două ori: o dată astfel cum sînt trecute acum și a doua oară urmate de litera „a", pentru nuanțele mai închise.

Pompiliu VOICULEȚ-LEMENY

---

1) Nota red.: *Ipoteza formulată de autor presupune că supratipărirea cu valorile în moneda otomană ar fi fost efectuată la Constantinopol, ceea ce nu este dovedit, ba chiar improbabil. Considerăm, de aceea, că (în condițiile supratipăririi, la București) supratipărurile anormale sînt probabil rezultatul unor manopere abuzive, avînd ca obiectiv crearea unor curiozități filatelice care — și pe vremea aceea — erau căutate și găseau amatori.*

ESTE LOC PENTRU MAI BINE!

(Urmare din pag. 5)

decalaj calitativ: hîrtia nu are „albul" dorit, tiparul anihilează complet finețea trăsăturilor, ducînd la imagini îmbîcsite, care mai mult dăunează decît folosesc propagandei turistice, minimalizînd — într-o măsură — frumusețea aspectelor sau monumentelor redate.

Fără îndoială, se vor aduce argumente în sensul că hîrtia, coloranții nu sînt atît de potriviți. Dar, aceste considerente trebuiau atent, realist cîntărite în faza de pregătire a emisiunii, scontîndu-se cu grijă rezultatele posibile a fi obținute, pentru a revedea, în caz extrem, soluția grafică a machetelor. Nu a fost just a se prezenta Poștei și Comisiei filatelice probe reușite, pentru a trece, apoi, la o producție de masă menită a circula o perioadă de timp îndelungată, la un nivel calitativ care se situează net sub acela al emisiunilor noastre uzuale anterioare (fără a mai face comparație și cu alte emisiuni uzuale din alte țări, tot cu subiect turistic).

Mărturisim că nu facem această analiză — destul de sumară, de altfel — nici fără matură chibzuință, și nici cu inima ușoară. Considerăm însă că prestigiul mărcii poștale românești (construit cu multă strădanie și cu concursul Fabricii de timbre, în decursul atîtor decenii) nu poate fi lăsat mai departe într-un climat febril, în care curba succeselor incontestabile se alternează cu aceea a unor insuccese tot atît de evidente.

Ceea ce așteptăm de la colectivul harnic și priceput al fabricii, la toate treptele, este o exigență care să ducă la o constanță calitativă, situată la nivelul pe care a dovedit de atîtea ori că îl poate realiza. Dacă există greutăți de ordin tehnic, ele se cer rezolvate cu sprijinul organelor în drept; sau trebuie alese acele soluții de machetare care pot fi realizate optim, în condițiile existente.

Credem că acest postulat nu este excesiv. Oricum el se cere temeinic analizat.

Cu salturi calitative și cu „goluri" de calitate nu se poate însă merge mai departe. Cel puțin în măsura în care ne fixăm ca obiectiv afirmarea — în continuare — a mărcii poștale românești în lume.

Filatelia 1978, nr. 12,

ŞTAMPILE DE NAVIGAŢIE ALE AGENŢIILOR ŞI VASELOR ROMÂNEŞTI

Istoria poştală a unei ţări este legată nemijlocit de studiul marcofiliei, în general, şi al transporturilor poştale, în special, cum sînt ştampilele legate de navigaţie, ambulanţe feroviare şi, mai recent, de zboruri aeriene, la toate acestea interesînd în primul rînd urmele lăsate de ştampile. Pentru toate cele trei sectoare (ştampile ale navelor, feroviare şi aeriene) sînt compartimente separate şi specializate, de un real folos istoriei poştale, cît şi altor discipline ştiinţifice.

Printre ţările care au avut un serviciu de poştă maritimă, cît şi fluvială bine pus la punct şi dezvoltat este şi România, care deţine din acest punct de vedere un loc fruntaş; chiar mai mult, vasele care nu aveau un serviciu poştal de bord dădeau concursul (răceau oficiul de „curier") în trimiterea corespondenţei dintr-un port în altul sau între vapoare. In acest sens, se observă o serie de corespondenţe în care apar anulate mărcile diferitelor ţări (în porturile unde acostau vasele noastre), după cum era înmînată corespondenţa la diferite vapoare sub pavilion românesc, care aplicau ştampile poştale (ambulanţe) ale diferitelor curse, acest lucru în mod firesc, normal; dar, în afara acestor ştampile pur poştale, mai apar şi ştampile administrative cu numele vasului şi emblema de stat a ţării, cît şi ştampile ale agenţiilor de navigaţie, comerciale, legaţiilor (consulatelor) româneşti din diferite porturi străine maritime sau fluviale, care foloseau ştampile cu dată şi, nu o dată, şi ştampile pur administrative fără dată (de metal sau cauciuc), dar toate cu menţiunea porturilor în cauză, cu care se oblitera corespondenţa depusă atît cu mărci româneşti, mărci ale statului unde se afla agenţia portuară (sau chiar legaţia română), cît şi mărci ale altor state, care erau depuse la agenţiile româneşti de către turişti, oficialităţi, oameni de afaceri etc. şi care erau anulate cu ştampile datate, iar în lipsă acestora şi cu alte ştampile nedatate, metalice sau de cauciuc.

Corespondenţa transportată de către vasele româneşti şi obliterată la bordul acestora a constituit dintotdeauna un domeniu de cercetare, conducînd la o serie de sistematizări şi studii pentru acest compartiment al istoriei poştale române.

În urma acestor cercetări se descoperă o serie de rute folosite de vasele româneşti, porturile ce erau vizitate de aceste vase, iar, în final, relaţiile ce le întreţinea România cu aceste state. În cadrul acestora întîlnim o serie de ştampile cu menţiunea porturilor respective, cît şi unele transbordări de corespondenţă de pe un vas pe altul şi, de multe ori, chiar alt mijloc de transport decît vaporul. Studiind o serie de piese filatelice pe parcursul mai multor ani, am putut identifica o serie de ştampile de navigaţie — fluviale, maritime şi ale agenţiilor — care nu au fost menţionate pînă la ora actuală în literatura de specialitate.

Ştampile fluviale: Ştampilă rotundă (fig. 1), compusă din două calote despărţite de un locaş în care apare data în linie, calota superioară are ruta sub formă de arc cu textul: VILCOV-GALATI, sub acest text iniţialele S.R.D., în calota de jos în partea superioară grile verticale iar în compartimentul următor o cruciuliţă Sf. Andrei.

O altă ştampilă, rotundă, cu textul circular aproape pe întreaga margine a ştampilei: CURSA — BRĂILA — GALAŢI — VAPOR, iar la baza ştampilei o cruce cu capetele în „V", două emisfere în interiorul textului cu grile, iar la mijloc despărţite de data în linie (fig. 2).

Ultima ştampilă fluvială (fig. 3), de formă rotundă, două cercuri concentrice foarte apropiate, din care cel exterior mult îngroşat, cu textul: „Navigaţiunea Fluvială Română", dispus sub formă de arc în partea de sus a ştampilei, la mijloc stema ţării cu coroană deasupra, în jumătatea de jos a ştampilei inscripţia: „Vasul Regele Carol II", ambele texte despărţite de cîte o liniuţă la extremităţi.

Ştampile maritime: Ştampilă rotundă cu un singur cerc, în jumătatea de sus a ştampilei textul: BR. AMB. MARITIM ROMAN, mărginit la ambele capete de cîte o liniuţă, în partea de jos a ştampilei ruta: CONSTANTINOPOL — CONSTANŢA, în interiorul ştampilei întîlnim în partea superioară grile verticale, iar în centrul lor cifra arabă „2" (cursa a 2-a); sub această „calotă" urmează data în linie, după care apar tot sub formă (aranjament) de calotă linii verticale (fig. 4).

Ştampilă rotundă două cercuri concentrice, între cercuri textul circular în partea superioară: OFICIUL TELEGRAFO-POŞTAL, mărginit la capetele textului de două cruciuliţe, în mijlocul celui de-al doilea cerc stema ţării cu coroană (fig. 5).

Ştampilă în linie pe trei rînduri (fig. 6 şi 7), primul rînd poartă denumirea portului de origină Cospoli, Alexandria, Pyreu ş.a., rîndul doi (etajat) data şi rîndul trei cuvîntul PORT. De notat că aceste ştampile sînt asemănătoare cu ştampilele feroviare unde cuvîntul Port este înlocuit cu GARA, cu menţiunea diferitelor gări.

Ştampilă rotundă cu un singur cerc, compartimentată în trei, calota superioară cu text pe două rînduri: sub formă de arc: BIR.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.

AMB. sub el MARITIN cu „N" în loc de „M" „Maritim"); între cele două calote, data în linie; calota inferioară cuprinde ruta pe două rînduri: CONSTANȚA, iar rîndul doi, sub formă de arc, portul de sosire: ALEXANDRIA (fig. 8).

Ștampilă liniară în casetă cu cadrul dublu, inscripționarea pe două rînduri (sus): SERVICIUL MARITIM ROMAN, sub el: VAPORUL... se completa manual de-a lungul liniei punctate numele vaporului (fig. 9). Facem o mențiune în sensul că această ștampilă a fost menționată de L. Dengel, revista „Filatelia" nr. 4/1972, dar fără mențiunea etajului inferior al ștampilei.

Ștampile ale agențiilor de navigație: Ștampilă rotundă cu trei cercuri concentrice, din care două foarte apropiate la marginea exterioară a ștampilei, după care urmează textul circular: SERVICIUL MARITIM ROMAN, iar în interiorul ștampilei, pe trei rînduri, cuvintele: AGENCE DE CHIO (fig. 10).

Ștampila rotundă formată din două cercuri concentrice foarte apropiate la exterior, textul circular cuprinde: NAVIGAȚIA MARITIMĂ ȘI FLUVIALA CIVILA, la baza de jos o steluță cu cinci colțuri, în interiorul acestui text distingem patru etaje: sus un steguleț cu ancoră spre lancie, sub acesta „NAVROM", al treilea rînd: AGENȚIA FLUVIALA, și ultimul etaj: BRAILA (fig. 11).

În încheiere, putem spune că acest compartiment — poșta de vase românești (ștampile de navigație ale vaselor și agențiilor românești) — al istoriei poștale românești e plin de surprize și e un cîmp de sudii și documentări pentru cercetătorii filateliști și avem deplina convingere că asemenea ștampile vor mai apărea destul de multe. Cu toate acestea, nu ne împiedică nimic să facem o clasificare judicioasă spre o catalogare a acestor obliterări.

Mihai BAUER

Din presa străină

INSTANTANEE MAXIMAFILE

● Asociația Italiană de Maximafilie, continuînd editarea buletinului „NOTIZIARO", a ajuns la al șaselea număr, în luna iunie a.c.

În cuprinsul acestora găsim reproduse: Statutul internațional al maximafiliei, clasificarea în expoziții, criteriile de apreciere a colecțiilor de ilustrate maxime, comentarii și sfaturi privind aceste criterii, cotarea ilustratelor maxime, statutul Asociației, diferite manifestări maximafile, realizări de ilustrate maxime — cu reproducerea unora din acestea etc.

O pagină întreagă este dedicată Expoziției republicane de maximafilie de la Ploiești (în nr. 2).

Al 3-lea Simpozion internațional de maximafilie de la Milano este prezentat pe larg, fiind menționată și participarea filateliștilor români (Valeriu Neaga, Ștefan Stănescu și Nerva Tîrnăveanu — n. red.), cu comunicări, ca și la discuții.

Din cuprinsul buletinelor aflăm despre numeroasele expoziții la care a fost prezentă maximafilia: Phi-Nu-Max (Riccione, 1977), Stresa, Saluzzo, Piadena, Tennat (Belgia) etc.

La a 7-a expoziție filatelico-numismatică de la Piadena (Italia), colecționarul Fausto Lodi a prezentat exponatul: „Pictura românească".

Pe copertele nr. 4 și 6 sînt reproduse: ilustrata maximă „Biserica mînăstirii Voroneț", cît și „Domul din Milano" realizată cu marca românească „Expoziția mondială de filatelie Italia '76".

Numărul 5 al buletinului reproduce ștampilele Expoziției trilaterale de maximafilie România—Belgia—Luxemburg, precum și o succintă prezentare a acestei prestigioase manifestări.

Deși încă tînără, Asociația Italiană de Maximafilie, datorită unor entuziaști colecționari, sub conducerea competentă a binecunoscutului maximafilist — prof. A. Luigi Morera (care a fost și membru în juriul Expoziției „Euromax", la București), desfășoară o activitate meritorie, reușind să atragă un însemnat număr de membri și să facă o propagandă eficientă pentru maximafilie.

● Asociația Portugheză de Maximafilie, constituită în luna martie a.c., a reușit să se afirme prin publicarea a două numere din Buletinul său, precum și prin organizarea unei reușite Expoziții naționale de maximafilie, la Lisabona.

Primul număr al buletinului cuprinde: procesul verbal de constituire, Statutul Asociației, planul de muncă, Regulamentul Expoziției naționale și lista primilor membri.

În numărul 2, pe luna iulie-august, sînt prezentate: palmaresul expoziției, manifestările interne filatelice la care au fost prezente și colecțiile de ilustrate maxime, precum și o succintă prezentare a expozițiilor bilaterale de maximafilie, organizate de-a lungul anilor, fiind menționate, cu detalii, expozițiile România—Franța — organizată la București, în anul 1970, precum și Franța—România, organizată la Paris, în anul 1972.

Autorul, ing. Antonio Furtado, președintele Asociației nou create în Portugalia, participant la ambele manifestări, ca președinte al juriului, apreciază și marca emisă în 1970 de Poșta română și care reproduce, pentru prima dată în lume, o ilustrată maximă folosind ca subiect tabloul „Camille" — soția pictorului Claude Monet, aflat în Muzeul de Artă al R.S.R.

Expoziția națională de maximafilie a reunit, pe 150 cadre, cele mai reprezentative colecții (în total 23), care au obținut: 6 medalii de vermeil, 5 de argint, 4 de bronz-argintat și 2 de bronz.

Marele premiu a revenit colecției „Păsările, clasificate după tipul de construire a cuibului" (15 cadre).

O ștampilă specială a stat la dispoziția vizitatorilor.

Colegii noștri portughezi dovedesc, pe lîngă un entuziasm demn de urmat, o inițiativă meritorie și faptul că posedă colecții valoroase.

Așteptăm cu vădită curiozitate viitoarea expoziției bilaterală de maximafilie Portugalia—România (reportată pentru primăvara anului 1979), pentru a le cunoaște și admira colecțiile și a proceda la un prețios schimb de experiență, atît în domeniul realizării cît și al expunerii ilustratelor maxime.

● Din nr. 322, iulie — august, al revistei „Les Maximaphiles Français" aflăm că:

— este în curs de elaborare Catalogul ilustratelor maxime franceze (în colaborare cu Asociația „L'Essor maximaphile" din Bordeaux) și s-a hotărît ca ilustratele maxime care prezintă obliterări neconcordante (de loc), să nu fie incluse în catalog;

— este gata pentru tipar Anuarul maximafiliștilor francezi;

— Expoziția maximafilă Franța—Belgia va avea loc la Paris, în perioada 3—4 martie 1979;

— în perioada 9—15 iunie 1979, se va organiza în Portugalia, în saloanele marelui hotel „Arvor Praia", în apropiere de Portimao, o Expoziție filatelică internațională consacrată turismului, avînd două secții: tematică și de maximafilie.

Expoziția, organizată de Federația Portugheză de Filatelie, sub patronajul Ministerului turismului și cu concursul Ministerului poștelor, va cuprinde colecții privind turismul național și internațional, iar înscrierile se primesc la sfîrșitul lunii decembrie a.c.

Un interesant articol, al cunoscutului maximafilist ornitolog Bernard Millerioux, prezintă păsările insulelor Feroe, cu numeroase ilustrații.

Valeriu S. NEAGA

CATALOGUL YVERT ET TELLIER — EDIȚIA 1979

Păstrînd structura cunoscută și familiară celor ce îl folosesc ca instrument de lucru, recenta ediție prezintă totuși o noutate: împărțirea volumului III, țările de peste mări, în două părți — prima de la A la H, iar cea de-a doua de la I la Z.

Sigur că imensul material filatelic apărut de la ediția precedentă și care trebuia introdus în catalog a obligat editorul la această împărțire. Este o formă de rezolvare, deși, după părerea noastră, ea nu ni se pare pe de-a întregul fericită. Poate că regionalizarea catalogului — pe continente — ar fi fost mai logică și mai lucrativă.

Trebuie însă să remarcăm uriașul volum de muncă depus de redacție pentru revederea și reașezarea cotelor. Analiza sumară desfășurată pe emisiunile principale ale diferitelor state ne-a convins că actuala cotare este mult mai aproape de realitate și mai în concordanță cu celelalte cataloage de circulație internațională.

Cert, în cotele catalogului se oglindesc atît creșterile reale, cît și corecturile necesare datorate poziției francului francez pe piața monetară internațională.

Această rapidă aliniere la situația pieții mărcii poștale, alături de excelentele condiții grafice (clișee clare, reproduceri numeroase, corp de literă bine ales) fac din catalogul Yvert et Tellier, ediția 1979, același valoros și util instrument de lucru cu care filateliștii români s-au obișnuit de-a lungul celor peste 80 de ani de la apariția primei sale ediții.

D.P.

Filatelia 1974, nr. 9

ŞTUDII

UN ELEMENT DE EXPERTIZARE LA EMISIUNILE 1869 — 1872

Expertizarea după criterii grafice a celor patru emisiuni de mărci românești litografiate apărute în intervalul 1869—1872 constă, în principiu, în :

a) examenul aspectului grafic general (uneori destul de reușit, la falsuri) operațiune care în unele cazuri se dovedește a fi suficientă pentru a deosebi falsurile de originale ;

b) descoperirea, la piesele examinate, a unor semne grafice specifice unor tipuri de falsuri ;

c) identificarea piesei examinate ca fiind un anumit tip din așa-numitele „blocuri report" ale valorii respective, cu ajutorul semnelor grafice corespunzătoare indicate în lucrările de specialitate ale diverșilor autori (Nosca și Nămoloiu, Birnbach, Billig, Poncelet, K. Dragomir în noua ediție a Catalogului mărcilor românești, în curs de pregătire etc.

Dar, în nici una din lucrările de specialitate nu au fost indicate pînă în prezent semne grafice comune pentru mai multe mărci și — cu atît mai mult — pentru toate valorile celor patru emisiuni litografiate 1869—1872, semne care — totodată — nu se regăsesc în nici unul din tipurile de falsuri cunoscute pînă acum.

După studierea unui număr foarte mare de exemplare, am constatat existența a patru semne grafice de detaliu care se observă (în totalitate sau doar parțial, dată fiind mișcarea lor), la toate tipurile de bloc reportaate tuturor valorilor emisiunilor amintite.

În desenul prezentat sînt arătate aceste semne : ele constau în cîte două liniuțe fine (cîte două în fiecare parte) în spațiile albe ale meandrelor în dreptul literei „M" din „Romana" (în dreapta) și al literei „T" din „POȘTA". (în stînga). Liniuțele din partea dreaptă sînt amplasate simetric față de cele din stînga, adică exact la aceeași înălțime, semnul 1 în linie cu 3, iar semnul 2 — cu 4 ; precizez totodată că semnele 1 și 3 sînt trase exact în continuarea primului picior al lui „M" și — respectiv — în continuarea laturii de jos a piciorului lui „T".

Nu trebuie neglijat faptul că la mărcile cu cadrul (adică zona în care trebuie depistate semnele de recunoaștere în cauză) de culoare mai deschisă (de exemplu 5 bani oranj din 1869 sau 10 bani galben-oranj din 1871/72), semnele se disting, desigur, mai greu pe cînd la cele cu cadrul în nuanțe de culoare închisă (albastru, sepia și chiar roșu) semnele se observă chiar și fără lupă.

Ca urmare a fineții cu care au fost trase liniuțele analizate, numărul exemplarelor (din totalul emisiunilor considerate) la care semnele se disting perfect clar și integral este mai redus. De cele mai multe ori, ele se disting

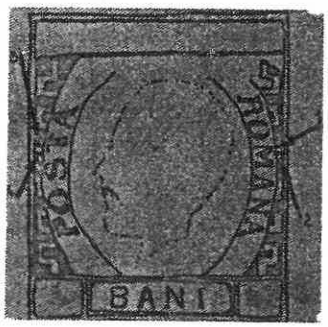

doar la o extremitate sau alta (apărînd ca niște prelingeri din liniile care limitează spațiile respective) ; alteori, ele sînt întrerupte la mijloc și în fine, în unele situații (foarte rar) unele din cele patru semne nu pot fi distinse deloc.

În general, semnele din dreapta (1 și 2) se observă mai ușor și mai frecvent decît cele din stînga, mai cu seamă semnul 1 care se vede integral aproape în majoritatea cazurilor, ceea ce constituie o recomandare de a-i verifica existența în primul rînd, în scopul stabilirii autenticității mărcii.

În toate ocaziile de verificare trebuie plecat de la un fapt cert : pe clișeul original al mărcilor respective sînt trase aceste liniuțe. Este deci necesar să ne gîndim în ce fel (ținînd seama de tehnica imprimării litografice, de culoare, de faptul dacă impresiunea este cu tuș mult sau puțin etc.) existența certă a semnelor descrise se poate manifesta pe mărci. Atunci, cu siguranță, se descoperă cel puțin unul din aspectele posibile (liniuță întreagă, liniuță — sau numai un punct, un vîrf — parțială, abia pornită fie dinspre dreapta, fie dinspre stînga, liniuță întreruptă) la cel puțin unul din cele patru semne.

Toate aceste observații sînt valabile pentru valorile înscrise în cataloagele Zumstein și Yvert sub nr. 21—35 (inclusiv toate nuanțele de culoare și de hîrtie și toate tipurile de bloc report, dantelate sau nedantelate, atît din primele tiraje, cît și din cele ulterioare).

În altă ordine de idei : prezența constantă a semnelor descrise mai sus în valorile mai multor emisiuni consecutive, asemănătoare dar totuși altele, poziția strict simetrică a semnelor din dreapta în raport cu cele din stînga, precizia lor (nu poate fi vorba de un semn accidental), existența lor nejustificată de vreo rațiune de ordin grafic, estetic sau de altă natură, fineța lor (determinată de intenția de a nu fi remarcate la prima privire decît de cei însărcinați cu controlul) toate acestea conduc la presupunerea că este vorba de semne secrete de fabricație.

Dacă nu există argumente valabile pentru a contrazice ipoteza de mai sus, rezultă că avem în față primul caz cunoscut (pînă acum, cel puțin) de folosire a acestui procedeu în România, prima măsură luată pentru combaterea, prevenirea și depistarea falsurilor. De asemenea, constatarea poate dovedi sau confirma existența unui singur machetator pentru toate emisiunile analizate.

În orice caz, un element constituie un fapt pozitiv pentru viitor : cele patru semne de control — interpretate așa cum s-a arătat mai sus — constituie un criteriu sigur, ușor și concludent de identificare a autenticității unui număr de 15 mărci (fără a ține seama de varietățile de culoare, hîrtie, dantelură, tip de bloc report) din perioada clasicelor românești, dintre care unele de mare valoare.

Vladimir BOBEICA

Nota red. *Această particularitate, semnalată de autor în „Berner Briefmarken Zeitung" nr. 7/1958 nu a fost încă publicată în presa de specialitate din țară. Ea a format nu de mult obiectul unei comunicări la Cercul de Studii al emisiunilor clasice românești. În cursul discuțiilor pe marginea acestei comunicări s-a formulat și ipoteza că aceste semne — simetrice, ar fi avut caracterul de puncte de reper pentru amplasarea corectă a efigiei în cadrul desenului mărcilor.*

LITERATURĂ FILATELICĂ

„Collect Britisch Stamps" (Colecționați mărci engleze) : Ed. Stanley. Gibbons, Ediția XVII.

Noua ediție — a șaptesprezecea — a popularului minicatalog al mărcilor engleze — pune încă o dată la îndemîna marelui public, a tuturor noilor adepți potențiali ai filateliei, un îndrumar pe cît de simplu, pe atît de convingător.

Prezentate într-o formă lesne de înțeles și de folosit, fără varietăți, mărcile engleze sînt reproduse în lucrare, atractiv, în policromie, cu indicațiile ultimelor cote ale pieței. Față de ediția anterioară, cea de față aduce o serie întreagă de creșteri substanțiale de cote reflectînd toate situația concretă de pe piața filatelică britanică. Ca exemplificare ar fi de-ajuns de arătat că marca de 2 p., albastru, din 1840, a trecut de la 300 la 400 lire sterline (prezentînd astfel o creștere de 320 l.st. față de cota din ediția din 1969 a acestui catalog). Majorări aproape tot atît de spectaculoase pot fi întîlnite și la numeroase alte piese. Dintre cele mai apropiate, marca de 1 liră din emisiunea „Congresului U.P.U.", din 1929 crește de la 80 l.st. în ediția anterioară, la 125 lire. De remarcat că această piesă staționase la valoarea facială, pînă în preajma începerii celui de-al doilear război mondial, pentru a ajunge treptat — apoi — la 12 l.st. în decurs de șase ani. Urcarea accelerată a cotelor reflectă convingător marele avînt al filateliei engleze, progres la care a contribuit nespus trecerea de la emisiunile strict conservatoare la o tematică variată și la o grafică atractivă.

Heinz Thien — Sammler sind vielleicht marken : Ed. N. Hutters, Wickede.

De un șir de ani, Heinz Thien s-a făcut cunoscut prin hazliile sale caricaturi cu temă filatelică, pe care le publică într-o seamă de publicații de specialitate, din diferite țări.

Simpatia cu care au fost primite desenele sale, l-au determinat să culeagă într-o prezentare grafică foarte îngrijită, o serie dintre caricaturile care s-au bucurat de un succes deosebit.

De la desenele care își au punctul de plecare de la elementele grafice ale unor mărci — încadrate într-un context umoristic — pînă la caricaturile de satiră propriu-zisă, Heinz Thien se dovedește un atent observator nu numai al mărcilor, ca atare, ci și al activității filatelice, pe care o privește cu un ochi pătrunzător și ne-o prezintă în trăsături amuzante.

Volumul constituie o premieră în „literatură" filatelică și nu-i putem ura decît să constituie un precedent curînd repetat.

Catalogul „Lipsia"-Europa, de la anul 1945 — Partea IV, literele A-F. Transpress Verlag, 1974. Preț 16.80 M.

Editura Transpress a pus în vînzare partea a IV-a din catalogul permanent „Europa", cuprinzînd țările ale căror denumiri în limba germană încep cu literele A—F.

Sistemul cunoscut de editare, sub formă de foi volante perforate pe margini pentru a putea fi intercalate în copertele cartonate, permite completarea și ținerea la zi a catalogului.

Filatelia 1974, nr. 9.

CONTRIBUȚII

CU PRIVIRE LA EMISIUNEA „PRIETENIA ROMÂNO — BULGARĂ", CU SUPRATIPAR

Subscriind la ideea enunțată anterior în paginile revistei, referitor la varietatea problemelor ridicate de studiul mărcilor poștale apărute în anii Republicii, ne-am oprit din nou asupra uneia din emisiunile mai puțin spectaculoase, dar în schimb mult folosită în circuitul poștal al anilor respectivi. În speranța unui cîștig de atractivitate pentru cercetarea emisiunilor noastre moderne vom încerca în cele ce urmează, o succintă prezentare.

Odată cu reducerea taxei de recomandare la valoarea de 20 lei se impunea, în a doua jumătate a anului 1948, asigurarea de urgență a unor mărci poștale care să permită o francare cît mai simplă a scrisorilor recomandate. Mărcile apărute anterior, în primele luni de la proclamarea Republicii nu îndeplineau acest deziderat, tariful scrisorilor recomandate (fixat acum la 31 lei) putînd fi realizat numai printr-o francatură multiplă. În situația astfel creată, marca „Prietenia Româno-Bulgară" (C.M.R. nr. 1033), emisă la 28 martie 1948 cu valoarea nominală de 32 lei (corespunzătoare vechiului tarif) își pierdea din utilitate. S-a procedat de aceea la suprataxarea stocului de mărci neconsumate din această emisiune cu o nouă valoare

— 31 lei — mărcile de supratipar fiind puse în circulație cu începere din 17 august 1948 (C.M.R. nr. 1070).

Supratiparul, de culoare neagră, indică noua valoare, cea veche fiind anulată prin acoperirea sa cu un dreptunghi. Datorită marginilor inegale ale colilor, supratiparul apare și deplasat vertical sau orizontal, dar asemenea exemplare nu pot fi considerate varietăți. „Catalogul Mărcilor Poștale Românești", edițiile 1959 și 1964, menționează existența unor perechi de mărci dintre care numai una este cu supratipar, stabilind pentru asemenea piese o cotă destul de ridicată.

Trebuie să amintim aici și cele două variante menționate de ing. M. Popovici într-un articol apărut în revista „Filatelia" în anul 1959, și anume mărci pe care lipsește cuvîntul „LEI" din supratipar, iar altele avînd litera „I" din „LEI" mult prelungită în jos. Primul caz constituie desigur o varietate majoră căreia trebuie să-i acordăm toată atenția și ar fi interesant să putem determina locul ei în coala de tipar. În ceea ce privește însă a doua variantă menționată mai sus ea poate fi situată alături de celelalte defecte de supratipar destul de numeroase) întîlnite la această emisiune (baza literei E din LEI / lipsă sau ruptă, litera I scurtată etc.) Cauza lor provenind din deficiențe în procesul de imprimare, am fi de părere că ele nu se consideră ca varietăți majore.

Un studiu atent al mărcilor din această emisiune permite identificarea a două tipuri distincte de supratipar, diferențiate prin forma cifrei 3 și a literei E. Caracteristice primului tip (fig. 1) sînt aspectul compact al cifrei 3 (golurile formate de bucla superioară și inferioară fiind foarte subțiri și puternic curbate) iar linia mijlocie a literei E este deplasată în sus. La cel de-al doilea tip (fig. 2) cifra 3 are un aspect mai deschis, golurile formate de bucla superioară și inferioară sînt largi și drepte, iar liniuța mijlocie a literei E este deplasată în jos.

În materialul de studiu ce ne-a stat la dispoziție, proporția între exemplarele de tipul I și cele de tipul II a fost de aproximativ 5 : 1, dar personal nu am găsit nici o pereche de mărci avînd alăturate cele două tipuri de supratipar.

Verificînd data ștampilelor aplicate — în măsură în care acestea erau citibile — a surprins faptul că acelea corespunzînd tipului II erau datate toate după iunie (sau ianuarie) 1948. Vizionînd colecțiile unor filateliști care în anii respectivi obțineau mărcile pe bază de abonamente filatelice, s-au putut identifica numai mărci cu supratiparul de tip I. Se pare deci că ne aflăm în fața a două tiraje distincte, al doilea tiraj fiind executat fie cu clișee complet noi, fie cu numai o parte din clișeele inițiale modificate. Această afirmație este, pentru moment, desigur hazardată și ar putea fi confirmată sau infirmată numai cu ajutorul și colaborarea unui număr mai mare de filateliști.

Trebuie să menționăm aici că supratiparul reprodus în „Catalogul Mărcilor Poștale Românești", ed. 1959 și 1964, corespunde tipului I.

Sperăm că aceste rînduri vor determina pe filateliști să-și revadă dublurile pentru a contribui — astfel — la elucidarea unei probleme care își așteaptă încă răspunsul.

Ing. Norbert BLISTYAR

Nota redacției

Unul din aspectele cele mai atractive ale filateliei constă în faptul că ea oferă posibilități practice limitate de studiu.

Cercetătorii atenți ai mărcilor poștale pot face constatări cu totul noi, alteori se pot opri asupra unor amănunte mai puțin cunoscute, adîncind diferitele aspecte pe care le ridică.

Ar fi greșit să se creadă că la studii de amănunt se pretează numai mărcile rarități sau emisiunile clasice. Emisiuni mult mai recente și relativ comune

pun adesea probleme care se pretează la studii și discuții interesante. Articolul pe care îl publicăm mai sus, ne oferă un exemplu în acest sens.

DOUĂ MARI EXPOZIȚII ÎN ANUL 1975

„ARPHILA" 6—16 IUNIE

Expoziția filatelică internațională respectivă se va organiza la Paris, în unele din cele mai frumoase clădiri ale orașului-lumină : **„Grand Palais"** și **„Galeries Nationales"**.

Tema expoziției este ARTĂ ȘI FILATELIE. Ce amănunte puteți oferi cititorilor revistei cu privire la această manifestare ?

— Expoziția se organizează sub patronajul F.I.P. Se prevede că va cuprinde peste 4 500 de panouri, dintre care cca 400 vor fi rezervate tinerilor. Gruparea se face pe 4 secțiuni. Filateliștii români vor participa la : „Clasice" — L. Dengel, D. Passalega, A. Nicolau, T. Vlad, Gh. Bretter, I. Sucanov ; „Tematice" — Constantin Smirnov și Dan Laurențiu Tripcovici ; „Aerofilatelie" — Mihai Popovici ; „Tineret" — Mihaela Predoiescu, Gh. Doru, Daniela Cîrîc, Dana Smirnov, Eugenia Moroșanu.

„ESPANA" 4—13 APRILIE

Madridul va găzdui o amplă manifestare filatelică. Despre aceasta și despre cea de la Paris, pe care am prezentat-o în prima parte a acestor însemnări ne-a oferit unele amănunte comisarul român al ambelor expoziții, Dumitru Niculescu. Astfel despre expoziția de la Madrid ne-a spus :

— „Espana '75" consemnează împlinirea a 125 de ani de la emiterea primei mărci poștale spaniole. Expoziția mondială de filatelie va fi găzduită de vastele săli ale Palatului de sticlă „Feria del Campo", una dintre cele mai frumoase clădiri ale Madridului. În aceeași perioadă se vor desfășura : al 44-lea Congres al Federației Internaționale de Filatelie, Congresul Asociației Internaționale a Ziariștilor Filatelici și conferințe ale experților și comercianților filatelici.

— Vă rugăm să ne vorbiți și despre participarea românească. Cine vor fi cei ce ne vor reprezenta la Madrid ?

— Notați : K. Dragomir, Alfred Nicolau, Vasile Surcel, Gh. Negulescu, Ludovic Dengel, Petre Iosifescu, Titus Crișan (Cluj) — toți la „Clasice". La „Tematice" vor fi trimise colecțiile realizate de Mihai Popovici, Emilian Costescu, I. Zaharia și Constantin Smirnov. Alexandru Bartoc va prezenta o colecție în clasa „Aerofilatelie". Tineri : Oana Grosu, Dana Smirnov, Mihai Belcea.

De pe acum urăm succes deplin participanților la cele două mari manifestări filatelice ale anului 1975 !

Aurel CRIȘAN

Filatelia 1963, XII, Nr. 12 (72).

UN FALS ÎNDRĂZNEȚ CARE NU VREA SĂ DISPARĂ!

Răsfoind zilele trecute numărul pe septembrie al binecunoscutei reviste filatelice „Il Bollettino Filatelico d'Italia", mi-a atras atenția — fiind și eu un mare iubitor al mărcilor de sport — un articol intitulat „Jocurile balcanice sau Balcaniadele" semnat de Otello Bertolato.

Articolul se încheie cu următoarea însemnare, care-l face foarte interesant pentru filateliștii romîni:

„În 1947, prin grija organizației populare pentru jocurile balcanice (?) seria comemorativă pentru centenarul nașterii regelui Carol I a fost supratipărită în Romînia cu supratiparul C.B.A. Această serie de 11 valori există și nedantelată. Tirajul este de 5 000 serii".

Poate că pentru unii colecționari străini ai tematicii „Sport" — necunoscători sau neinformați —, aceasă serie dublă, dințată și nedințată, ar putea constitui o surpriză și lipsa ei un motiv de regrete, datorită tirajului extrem de redus; dar această serie n-a fost niciodată emisă de poșta romînă și nu e vorba decît de un fals grosolan.

Ne miră numai faptul că o astfel de informație a putut fi cuprinsă într-un articol în care autorul vrea să pară bine informat, dînd chiar prețurile pentru toate emisiunile de sport balcanice.

Se pune întrebarea: care e originea informației din revista italiană? Răspundem imediat: prima ediție a primului catalog de mărci de sport, editat în 1951 de firma G. Landmans din Milano.

În acest catalog s-au strecurat amănunte asupra acestei așa-zise emisiuni, fanteziste, reproducîndu-se și toate mărcile din serie, cu un supratipar pe două rînduri: C.B.A. 1947 Campionatele balcanice de atletism), pe care-l vedeți reprodus în alăturatul clișeu, și care a fost aplicat, invariabil, pe cele 11 mărci ale seriei.[1]) Amănuntele din catalogul Landmans au fost însușite pe de-a întregul de d. Bertolato în articolul său.

Care sînt constatările ce se pot face în legătură cu acest îndrăzneț fals filatelic?

O primă constatare este aceea că supratiparul s-a operat în străinătate: nu s-a văzut la noi în țară niciodată o astfel de serie sau o bucată din ea, de la falsificarea ei, adică timp de aproximativ 15 ani.

O a doua constatare este că falsificatorii — spre a mări interesul pentru „emisiunea" lor — au dublat seria dințată și cu o serie nedințată. În acest scop, ei au desfăcut cele trei blocuri dințate emise „Pentru înzestrarea armatei" (care totalizau 11 valori) și au tăiat cele trei

blocuri nedințate, confecționînd astfel și seria nedințată, tot de 11 valori.

S-ar putea — deși este puțin probabil — să se fi utilizat pentru confecționarea seriei dințate, 11 din cele 14 valori ale seriei centenarului, adică exact valorile care se găseau curent pe piață (cele trei valori lipsă, de 1, 15 și 16 lei, fiind mult mai rare — primele două servind la francat pe o scară largă iar ultima avînd un tiraj mai redus). Lucrul acesta ar fi ușor de constatat: dințătura seriei este de 13½ în linie — pentru valorile verticale — iar pentru blocuri, de 14¼—14 în pieptene (Kasten). Această chestiune nu prezintă însă decît un interes secundar.

O a treia constatare este aceea că falsificatorii, alegînd o serie de blocuri care se găseau din abundență pe piață, la prețuri derizorii și utilizînd cel mai simplu supratipar posibil, dintr-o „abilitate" mercantilă de adevărați gangsteri, au limitat „tirajul" la 5 000 de serii, contînd pe o epuizare rapidă a emisiunii și la o valoare mult mai ridicată.

Imediat după apariția catalogului mai sus menționat, subsemnatul — pe atunci secretar al Comitetului Olimpic Romîn — am semnalat, printr-o scrisoare adresată editorului, mistificarea a cărei victimă a fost.

Emisiunea falsificată a fost scoasă din ediția următoare a catalogului Landmans.

Ne surprinde însă faptul că editorul s-a mulțumit, din motive lesne de înțeles, să-și acopere greșeala, fără să facă vreo publicitate în presa filatelică asupra ei, ceea ce ar fi putut contribui, fără îndoială, la micșorarea numărului victimelor falsificatorilor.

Și iată că această tăcere a provocat readucerea la suprafață a falsului îngropat, prin articolul d-lui Bertolato, care a consultat probabil numai prima ediție a catalogului Landmans și nu și pe cea de-a doua.

Adevărul este că: „EMISIA CENTENARULUI CAROL I DIN 1939, CU SUPRATIPAR C.B.A. 1947, ESTE UN FALS GROSOLAN ȘI TREBUIE MENȚIONAT CA ATARE ÎN TOATE CATALOAGELE FILATELICE MONDIALE".

Pentru a contribui la demascarea falsificatorilor, considerăm necesar ca revista „Il Bollettino Filatelico d'Italia" să aducă precizările cuvenite. Nu de alta, dar pasiunea oarbă a filateliștilor poate face noi victime printre colecționarii tematicii „sport" — una dintre cele mai răspîndite din lume. Aceștia nu trebuie lăsați pradă falsificatorilor care „activează", din păcate, în domeniul filateliei.

OCTAV LUCHIDE

CITITORI,

Ați reînnoit abonamentul pe anul 1964?

Pentru a primi regulat și la timp revista, reînnoiți abonamentul chiar azi, prin factorii poștali sau prin difuzorii voluntari din școli și întreprinderi.

1) În intenția falsificatorilor, acest supratipar era menit să creeze confuzie și prin faptul că în același an poșta romînă a pus în circulație o emisiune, cu prilejul Campionatelor balcanice de atletism, formată dintr-o singură marcă uzală, cu supratipar (C.M.R. Nr. 1191)

Filatelia 1964 nr.4

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE DIN ANII 1868 și 1870

18 BANI; 3 BANI; OBLITERĂRI [1])

Marca de 18 bani

Cele 8 tipuri ale blocului de report au fost descrise inițial de Wasserman și Fraenkel, într-o lucrare publicată de clubul filateliștilor din Berlin în 1898, cu ocazia a 10 ani de la înființarea clubului.

Părerea lui Sir John Wilson este că în afară de tipul 2 și 3, toate celelalte tipuri au fost retușate.

La marca de 18 bani se întîlnesc atît retușuri ale capului cît și retușuri ale cadrului.

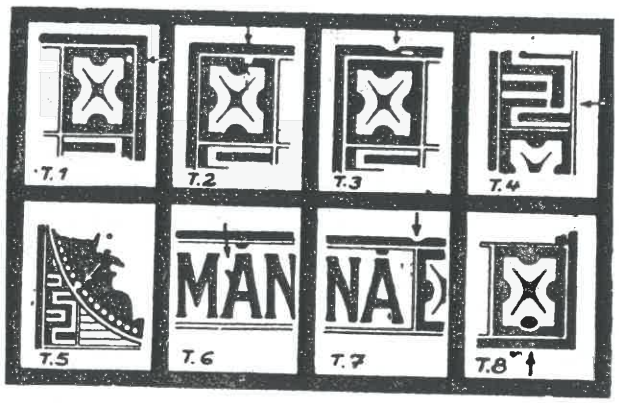

Fig. 1 — Detaliile de imprimare la blocul de report al valorii de 18 bani

Trebuie subliniat că la marca de 18 bani, perechile neuzate și blocurile de patru neuzate sînt foarte rare. Cunoaștem numai două perechi neuzate — una aflată în colecția Ed. Cohen și cealaltă în colecția Ioan Popescu; iar

Fig. 3

în ce privește blocurile de patru neuzate, numai unul în colecția Witzleben. De asemenea în colecția Fabricii de timbre există un unic fragment de coală care a fost prezentat la Expoziția Centenarului.

3 bani

In mai 1870 a fost emisă o nouă valoare de 3 bani, destinată pentru francarea imprimatelor în tot cuprinsul țării și care completează seria de 2, 4 și 18 bani. Ea trebuie socotită ca făcînd parte din această serie, pentru că are același desen și aceleași dimensiuni ca și celelalte mărci din cea de-a doua serie de „Favoriți." Ea a fost obținută tot prin procedeul litografic și este cunoscută atît pe hîrtie albă cît și pe hîrtie gălbenă (mai rar). Culoarea obișnuită a tiparului este violet, însă se întîlnesc nuanțe mai închise și mai deschise.

Menționăm că la mărcile de 2—3—4 și 18 bani există falsuri unele mai bine executate iar altele, mai rudimentar. Printre falsurile foarte bine executate sînt cele făcute de

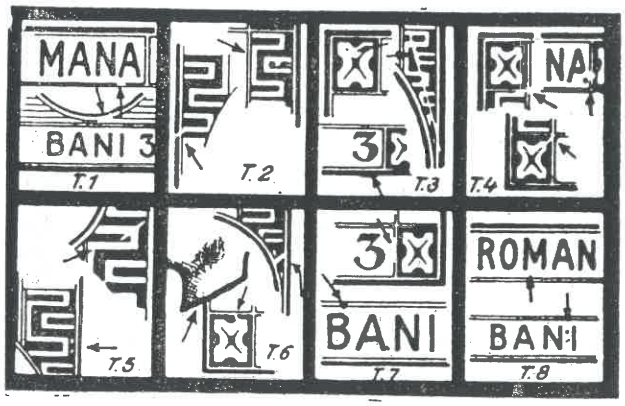

Fig. 2 — Detaliile de imprimare la blocul de report al valorii de 3 bani, emisă în anul 1870

celebrul falsificator Jean de Sperati care — printre altele — a falsificat și marca de 3 bani. Aceste falsuri se pot recunoaște numai la lumină ultra-violetă și prin grosimea hîrtiei, însă folosind mijloace de laborator.

ȘTAMPILE

Spațiul nu ne permite să intrăm în descrierea amănunțită a tuturor ștampilelor folosite de toate oficiile poștale din anii 1868—1869; de aceea prevenim pe cititori că vom prezenta aci numai generalități.

Mărcile din a doua serie de „Favoriți" se întîlnesc obliterate cu:

— ștampile dublu cerc cu agrafa sau cu arabesc
— ștampile dublu cerc cu inscripția DIM și SERA
— ștampile cu cerc simplu
— ștampile „baston"
— ștampile „grătar"
— ștampile „degetar"
— ștampile auxiliare.

Ștampilele dublu cerc cu agrafe sau cele cu arabesc — avînd la mijloc data sub forma de fracție (numai ziua și luna) sînt cele mai des întîlnite. Dimensiunea cercului exterior și a celui interior variază de la oficiu la oficiu. Ele au fost întrebuințate de majoritatea oficiilor poștale din Muntenia și Moldova.

[1]) Vezi și articolul din numărul precedent al revistei noastre.

Ştampilele dublu cerc cu menţiunea „DIM" şi „SERA" încadrată de 2 steluţe mici cu 6 colţuri sau crucea Sf. Andrei au avut de asemenea o largă întrebuinţare, atît în Moldova cît şi în Muntenia. Din ele cunoaştem : Bucuresci şi Bucureşti (cu litere mai mari şi mai mici) Ploeşti, Buzău, Piteşti, Turnu Severin, Giurgiu, Brăila, Craiova, Calafat, Yassy, Galaţi, şi Galatzi, Focşani şi Roman. Enumerarea nu este limitativă.

Oficiul poştal Bucureşti a continuat să folosească ştampila dublu cerc cu menţiunea DIMINEATA sau DUP AMIADI care a fost folosită şi la emisiunea precedentă de „Favoriţi" şi pe care am descris-o în articolul anterior.

Ştampilele cu cerc simplu avînd numele oficiului şi data completă, adică ziua, luna şi anul iar jos o steluţă sau 3 steluţe, se întîlneşte la această emisiune numai pe valorile de 2 bani şi 3 bani. Nu le-am întîlnit niciodată pe valorile de 4 şi 18 bani.

Ştampilele „baston" : sub acest nume sînt cunoscute ştampilele întrebuinţate de oficiile poştale din gări, ştampile compuse numai din numele oficiului scris cu litere de tipar, în linie dreaptă, orizontal. Ele nu sînt încadrate cu linii (ca ştampilele auxiliare FRANCO sau RECOMANDAT) şi nu poartă nici dată. Dimensiunea literelor variază de la 5 mm (Slatina) la 6 mm (Yassy—Galaţi—Predeal). Aceste ştampile s-au întrebuinţat întîmplător pentru obliterarea mărcilor poştale ; de obicei plicurile poartă, în afară de marca obliterată cu ştampila baston, şi ştampila dublu cerc cu dată.

Nu cunoaştem cu exactitate cîte oficii poştale au întrebuinţat acest fel de ştampile. In ce ne priveşte, am întîlnit pînă acum (numai pe mărci 18 bani) următoarele ştampile baston : CALAFAT, PREDEAL, SLATINA şi GALAŢI. Menţionăm că pe emisiunile ulterioare de „Favoriţi" mai sînt cunoscute JASSY, MĂGURELE şi PIATRA.

Ştampilele „grătar" sînt de 3 feluri : grătar simplu, dublu grătar şi „grătarul domnesc".

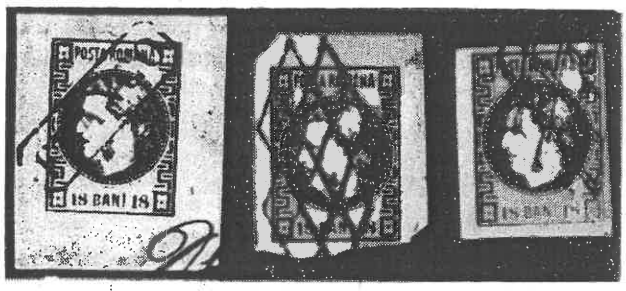

Fig. 4 — Diverse tipuri de obliterări întîlnite pe mărcile emisiunii 1868—1870

Grătarul simplu este cel mai frecvent şi l-am întîlnit mai ales pe 18 bani, mai rar pe 2 şi 3 bani şi foarte rar pe marca de 4 bani.

„Dublul grătar" — folosit de oficiul poştal din Iaşi, se întîlneşte pe marca de 18 bani, însă nu l-am văzut niciodată pe celelalte valori de 2—3 şi 4 bani. Grătarul domnesc nu ne este cunoscut la această serie de „Favoriţi".

Ştampilele auxiliare sînt acele ştampile care erau folosite pentru a caracteriza felul trimiterilor poştale. Din ele ne sînt cunoscute ştampilele cu cuvintele FRANCO, RECOMANDAT sau DUPA PLECARE, PD şi PP încadrate într-un chenar cu colţurile tăiate.

Din aceste ştampile am întîlnit numai ştampila FRANCO pe marca de 18 bani şi 3 bani.

Tot la acest capitol menţionăm că am întîlnit şi ştampila RECOMANDEE-GALATZ, în litere de tipar dispuse în semicerc, avînd număr şi dată, ştampila care apare mai

Fig. 5

frecvent pe emisiunile ulterioare. Numai oficiul poştal din Galaţi a întrebuinţat această ştampilă şi nu am întîlnit la nici un alt oficiu o ştampilă de tip asemănător.

Este necesar să amintim că ştampilele folosite pentru obliterarea mărcilor din a 2-a serie „Favoriţi" se întîlnesc mai ales în culoare neagră, sau în albastru-închis, mai rar în violet şi în roşu.

Precizăm că ştampilele degetar nu sînt cunoscute pe mărcile de 2 şi 18 bani. Ele apar însă frecvent pe marca de 3 bani şi foarte — foarte rar la 4 bani. Din marca de 4 bani se semnalează un singur exemplar cu ştampila degetar Bucuresci 14 iunie 1872 în colecţia Eduardo Cohen.

In ce priveşte francaturile, menţionăm că s-au întrebuinţat mărci de 2 şi 3 bani pentru a completa taxa de 5 bani pentru recipise iar pe scrisori 4 mărci de cîte 4 bani plus una de 2 bani pentru a completa 18 bani. Această ultimă francatură este foarte rară.

In colecţia Cohen există o scrisoare francată cu un ştraif vertical de 4 bucăţi a 4 bani şi o bucată de 2 bani, pentru a completa 18 bani.

Ne amintim şi de o frumoasă scrisoare din colecţia prof. Odor care a fost expusă la Expoziţia Centenarului şi care era francată cu un ştraif orizontal de 4 bucăţi şi jumătate din marca de 4 bani, pentru a se completa 18 bani.

In figura nr. 5 prezentăm o scrisoare deosebit de rară şi interesantă, pentru că a fost francată numai cu două perechi de 4 bani pe hîrtie galbenă, francatură incompletă deoarece, după cum am spus şi în articolul anterior, scrisorile care circulau în interiorul ţării se francau cu 18 bani, ceea ce înseamnă că această scrisoare a circulat cu francatură insuficientă, în dauna poştei.

Am întîlnit în colecţia Cohen o scrisoare cu două bucăţi şi jumătate din marca de 4 bani, francată astfel pentru a se completa 10 bani.

In ce priveşte marca de 3 bani, arătăm că există scrisori francate cu trei bucăţi şi jumătate, pentru a se completa 10 bani, sau două bucăţi a 3 bani alături de două bucăţi a 2 bani, tot pentru 10 bani.

Francaturile mixte sînt deosebit de interesante şi ne propunem să abordăm această problemă într-un articol viitor.

IOAN POPESCU
EDUARD KONYA

BIBLIOGRAFIE — aceeaşi ca şi la primul articol, publicat în numărul 2/1964 al revistei „Filatelia".

2/64

filatelia
nr. 2 — 1964

REVISTA ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR DIN R.P.R.

Redacția și Administrația:
București, 45. Str. Biserica Enei, 16; tel. 16.67.15

Colectivul de redacție:
Lucian BELCEA
Alexandru DUMITRESCU
Constantin SMIRNOV
Vsevolod SURJICOV
Nicolae TRIPCOVICI (redactor șef)

EMISIUNILE LITOGRAFIATE ROMÎNEȘTI DIN ANII 1866 ȘI 1867

Mărcile clasice românești apărute între anii 1866—1872 sînt cunoscute sub numele de „emisiuni litografiate", pentru că imprimarea lor s-a făcut prin procedeul litografic.

În limbajul curent al colecționarilor ele sînt cunoscute în general sub numele de „Favoriți" deși acest nume nu se potrivește tuturor mărcilor apărute în această perioadă, pentru că, la unele efigia este înfățișată cu favoriți iar la altele cu barbă, după cum era moda vremii.

Datorită procedeului de imprimare și marelui număr de varietăți, studiul lor este deosebit de interesant, ceea ce justifică dealtfel și interesul crescînd al colecționarilor.

Înaintea noastră, mulți cercetători romîni și străini au studiat aceste mărci. Articolul de față izvorăște din necesitatea de a pune la îndemîna filateliștilor unele date apărute în publicații anterioare (azi epuizate și care nu mai pot fi procurate), la care vom adăuga și unele observații personale.

Printre cercetătorii romîni și străini mai de seamă care s-au ocupat de ele sînt: O. Wasserman și H. Fraenkel, Georges Brunel, R. Poncelet, H. Birnbach, R. Zoscsak, Ed. Cohen, Petre Murea, Dorning-Beckton și Sir John Wilson.

După cum am spus mai sus emisiunile clasice litografiate se situează între anii 1866—1872. Pentru moment ne vom ocupa de cele din 1866 și 1867, ambele avînd multe aspecte comune, urmînd ca celelalte pînă la 1872 să facă obiectul unor articole viitoare.

În urma abdicării lui Alexandru Ion Cuza, la 11 februarie 1866, s-a ivit necesitatea înlocuirii mărcilor purtînd efigia domnitorului. În consecință, a fost pusă în circulație prima serie de mărci cunoscută sub denumirea de „Carol cu favoriți", compusă din trei valori:

Fig. 1

2 parale, 5 parale și 20 parale care corespundeau tarifului poștal din timpul domniei lui Cuza Vodă, tarif în vigoare pînă la 1 ianuarie 1868. Mărcile de 2 parale serveau la francarea ziarelor, cele de 5 parale pentru scrisori în aceeași localitate iar 20 parale pentru scrisori în tot cuprinsul țării.

În ceea ce privește data punerii în circulație a acestei emisiuni, Catalogul mărcilor poștale românești (ediția 1959) menționează luna iunie 1866. Trebuie însă arătat că majoritatea cercetătorilor acestei emisiuni (printre care R. Zoscsak și Eduardo Cohen) indică data de 1 august 1866. Ne alăturăm acestei din urmă păreri, pentru că exemplarele pe scrisori pe care le-am putut cerceta poartă toate date din luna august sau mai tîrziu.

DESENUL. Toate cele 3 valori sînt nedințate și prezintă, într-un chenar dreptunghiular de dimensiunile 19 x 24 mm, un medalion cu efigia privind spre stînga.

Din fotografiile de mai sus este ușor de înțeles că numele de „Favoriți" provine de la felul de a purta barba, după o anumită modă a timpului. Efigia e situată într-un cerc închis format dintr-o linie subțire de 17 mm diametru, în care este inclus un al doilea cerc format dintr-un număr variabil de perle. Valoarea mărcilor este exprimată atît în cifre cît și în litere. Cifrele sînt așezate în cele patru colțuri ale mărcii, într-un cartuș pătrat. Valoarea exprimată în litere e așezată în marginea de jos, fiind înconjurată de liniile unui dreptunghi. La primele două valori cuvîntul „parale" e înscris în întregime, pe cînd la cea de 20 parale unitatea monetară este indicată prescurtat prin „PAR", fără punct.

Simetric cu această inscripție însă, în apropierea marginii de sus, apare inscripția POSTA ROMÂNA, într-un dreptunghi egal cu cel dinspre marginea de jos. Spațiile dintre liniile chenarului din stînga și din dreapta, pînă la marginea cercului, sînt purtătoare ale unor frize grecești care pornesc de sub pătratul în care este scrisă în cifre valoarea. Friza greacă este întreruptă de curbura cercului și se continuă apoi pînă deasupra cartușului de jos în care este înscrisă valoarea. Restul spațiului cuprins între curburile cercului și colțul mărcilor este completat cu un desen ce amintește modul de așezare a cărămizilor în zidăria unei clădiri.

La mărcile de 20 parale se disting două tipuri bine diferențiate și anume:

Tipul I, la care linia greacă pornește de sub cifra 0 din 20; cercul format din puncte perlate numără 91 de perle, iar cărămizile clădite deasupra și dedesubtul cadrului circular sînt așezate pe șase rînduri. De asemenea sub litera D din DECI, se află un punct, iar pe litera I din același DECI un alt punct.

Tipul II se deosebește de tipul I prin faptul că linia greacă din dreapta sus pornește de sub cifra 2 din 20, în loc de a porni de sub cifra 0, ca la tipul precedent, perlele sînt în număr de 94 în loc de 91 iar desenul ce amintește cărămizile este format din 8 rînduri în loc de șase; litera D din DECI n-are punct sub ea, lipsind și punctul de pe I din același DECI. Coala de 200 mărci conține 135 exemplare din tipul I și 67 din tipul II.

Precizăm că la tipul II există și o varietate prezentînd un punct de culoarea hîrtiei în unghiul de sus al frizei din dreapta, așezat sub intervalul dintre cifrele 2 și 0. Această varietate este clasificată de autorii Catalogului mărcilor românești din 1959 ca formînd un tip „II-A". În ce ne privește, nu sîntem de acord cu această clasificare, întrucît nu este vorba de un tip propriu-zis ci de o varietate.

Unii autori sînt de părere că această varietate ar apare numai o singură dată pe coală; noi nu putem afirma cu precizie acest lucru, pentru că nu s-au păstrat coli întregi din toate tirajele, pentru a se putea verifica afirmația.

La valoarea de 20 parale s-au întîlnit și exemplare la care apare un punct în partea stîngă a mărcii, în interva-

În 1933 Birnbach a publicat o lucrare în limba germană intitulată „Reconstituirea blocurilor de report ale mărcilor romînești de la 1866 la 1872". Aceasta prezintă o mare importanță pentru colecționari, pentru că în ea se redau desene conținînd semnele caracteristice ale fiecărei mărci din blocul report, ceea ce ajută să deosebim cu mai multă ușurință mărcile false de cele originale.

Reproducem aci, după H. Birnbach, semnele caracteristice ale blocului report la mărcile 2, 5 și 20 parale (respectiv figurile 2, 3 și 4).

Fig. 5

În cursul procesului de imprimare au luat naștere și unele varietăți care provin fie din tocirea clișeelor fie din retuș. Astfel, la marca de 2 parale distingem (fig. 5) :

1. gîtul efigiei e mai scurt la unele exemplare decît la mărcile normale
2. liniile orizontale de sus ale cadrului exterior al mărcii au suferit unele devieri de la linia dreaptă normală, la extremitatea lor din stînga sau alteori la extremitatea din dreapta ; astfel :

a) extremitatea din stînga sus se apleacă spre stînga în jos, deasupra cifrei 2
b) extremitatea din dreapta se apleacă spre dreapta în jos deasupra cifrei 2, deformînd-o astfel încît cifra 2 apare :

— mai scurtă, cu bucla de sus nerotunjită

— cu bucla de sus rotunjită, lipsind însă talpa din linia ei ascendentă

— reducînd cifra 2 la forma unui Z și micșorînd totodată și literele din ROMANA, care descresc în înălțime începînd de la litera O pînă la litera A.

Varietățile descrise la punctele a și b se întîlnesc numai la mărcile pe hîrtie subțire și sînt mult mai rare decît cea arătată la punctul 1.

Brunel arată (la pag. 53 din lucrarea sa) că Fraenkel, cercetînd coli întregi pe care le-a întîlnit, a descoperit și următoarele amănunte :

La 2 parale

— marca a 10-a din al III-lea rînd : o linie galbenă sub cifra 2, în colțul din dreapta, sus ;

— marca 1 din al VI-lea rînd : o linie galbenă taie marca în două, la nivelul a 2/3 din înălțime ;

— marca a 3-a din al IX-lea rînd : o pată galbenă sub gît ;

— marca a 15-a din al XII-lea rînd : o pată galbenă în dreapta gîtului.

La 20 parale

— marca a 11-a din rîndul I : un punct roz în dreapta efigiei ;

— marca a 8-a din rîndul III : I din DECI este spart;

— marca a 2-a din rîndul XIV : o linie verticală roz pleacă de la nas ;

— marca a 16-a din rîndul XV : un punct mare roz în dreptul fruntii.

La mărcile de 2 și 20 parale există retușuri ale efigiei la păr și la ceafă sau sub forma unui nimb care apare în jurul capului, fondul negru fiind ceva mai deschis decît la mărcile obișnuite.

Tot la marca de 20 parale pe hîrtie subțire există, la tipul I, o varietate datorită neretușării capului în dreptul cefei, astfel încît liniile părului se prelungesc avînd aspectul unei cozi.

Menționăm că nu se cunosc reimpresiuni din această serie de mărci.

OBLITERĂRI. Cercetînd mărcile uzate și scrisorile întîlnite în anii 1877—1887, observăm că oficiile poștale au întrebuințat pentru obliterarea acestor mărci, ștampile cu dublu cerc și ștampile grătar, care se întîlnesc și pe mărcile din emisiunile anterioare. În afară de aceste ștampile întîlnim și obliterări întîmplătoare făcute cu ștampile auxiliare cum ar fi FRANCO-RECOMANDAT sau DUPA PLECARE.

De obicei ștampilele apar în tuș de culoare neagră și mai rar în albastru închis sau violet.

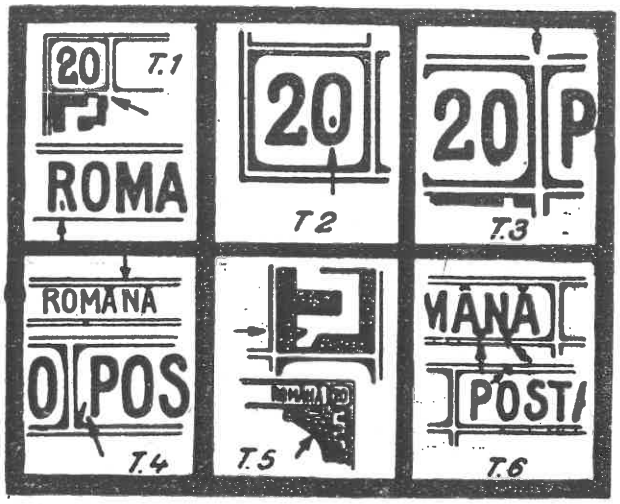

Fig. 4

O parte din oficiile poștale din Moldova au folosit cîtva timp în continuare ștampile vechi cu dublu cerc, cu numele oficiului, avînd la mijloc data (numai ziua și luna, sub formă de fracție) iar jos cuvîntul MOLDOVA. Am întîlnit, de exemplu, marca de 20 parale pe hîrtie groasă ștampilată cu GALATZ-MOLDOVA.

Se întîlnesc de asemenea și ștampile dublu cerc cu agrafă sau arabesc. Oficiul poștal din București a întrebuințat o ștampilă dublu cerc la care — în partea de jos — se menționează DIMINEATA sau DUP' AMIADI, ștampilă care marchează un pas spre perfecționare, în sensul că se preciza timpul obliterării.

În lucrarea sa „Istoricul mărcilor poștale romînești" (pag. 366) Petre Murea este de părere că aceste ștampile au fost introduse în localitățile urbane abia prin anul 1869. Cum ștampila BUCURESCI DIMINEATA sau DUP'AMIADI se întîlnește și pe marca de 20 parale hîrtie subțire (care a circulat în 1867) este presupus sau că această marcă a continuat să circule și după 1 ian. 1868 sau că părerea lui Murea este greșită și că ștampilele de acest fel au fost introduse înainte de 1869.

Menționăm că pentru francarea scrisorilor din interior cu 20 parale s-au folosit uneori 4 bucăți mărci de 5 parale. Această francatură este foarte rară.

Înainte de a încheia, ținem să atragem atenția asupra numeroaselor obliterări false ce există la marca de 2 parale și 5 parale, atît pe hîrtie groasă cît și pe hîrtie subțire, aceste mărci fiind mult mai rare obliterate decît neștampilate.

În încheierea acestei succinte expuneri, autorii precizează că s-au străduit să prezinte aspectele generale privind această emisiune, pentru a fi cunoscute și acelor colecționari care nu și-au putut procura lucrările azi epuizate.

ION POPESCU și ED. KONYA

BIBLIOGRAFIE

Petre Murea : „Istoricul timbrelor poștale romînești", 1938

Georges Brunel : „Les timbres du Royaume de Roumanie", Paris, 1913

Eduardo Cohen : „Considérations sur quelques planches des émissions lithographiées des timbres de Roumanie 1863—1872", Lisabone, 1950

H. Birnbach : „Die Rekonstruktion des Umdruckblocks der rumänischen Briefmarkenausgaben von 1866—1872", Berlin, 1933.

O. Wassermann și H. Fraenkel : Studiu publicat în volumul festiv al lui Berliner Philatelistenclub, 1898

R. Poncelet : „Les timbres des Principautés Danubiennes et de la Roumanie" [o serie de articole apărute în revista : „Le Philatéliste Belge", 1933—1936].

Sir John Wilson : „Roumania. The Litographs from 1866 to 1872" [Articol publicat în „The London Philatelist" nr. 784 din martie 1958]

R. Zoscsak : o serie de articole publicate în „Revista Societății Filatelice Romîne" nr. 4—5 din aprilie—mai 1937

C. Nămoloiu și G. Nosca : „Catalogul timbrelor poștale romînești", 1938.

Filatelia 1964 107.4.

DESPRE ŞTAMPILELE POŞTALE DE BORD ALE COMPANIEI DUNĂRENE RUSE

Pe lîngă serviciul poştal al Societăţii austriace de navigaţie dunărene (cunoscută îndeosebi sub iniţialele D.D.S.G.) întreţinut în decursul multor ani între oraşele situate pe malul Dunării, o societate similară rusească îndeplinea transportul de corespondenţă poştală între oraşele portuare dunărene — româneşti, bulgăreşti şi sîrbeşti.

Avînd sediul la Odesa, această societate, cu numele „Societatea de navigaţie Marea Neagră—Dunărea", întreţinea prin cele unsprezece vapoare ale sale, curse regulate de pasageri, mărfuri şi poştă între porturile situate pe ambele ţărmuri ale Dunării de Jos. Aceste linii erau în număr de trei şi anume: 1. Odesa—Sulina—Tulcea—Galaţi; 2) Reni—Ismail—Chilia—Vîlcov şi 3) Reni—Galaţi — Brăila — Silistra — Rusciuc — Sistov — Vidin — Radüevaţ — Orşova — Semendria — Belgrad.

Din enumerarea porturilor de escală, indicată mai sus, rezultă că vasele companiei asigurau şi legătura cu Odesa. Pe lîngă vasele de navigaţie fluvială, compania folosea, deci şi vase maritime, care deserveau linia Galaţi — Odesa.

Fig. 1

Se pare că transporturile poştale ale companiei dunărene au luat fiinţă pe la 1890. In acest scop, pe bordul vaselor fuseseră instalate cutii poştale pentru depunerea corespondenţei destinate porturilor unde se făcea escală.

Corespondenţa depusă, mai cu seamă cărţi poştale, era obliterată cu ştampile de bord, purtînd numele vasului respectiv. Imi sînt cunoscute, astfel, pînă în prezent, următoarele tipuri de ştampile:

Fig. 2

A. Ştampilă dublu cerc, avînd între cercuri numele complet al companiei, iar în mijloc, în două rînduri, numele vaporului (fig. 1);

B. Ştampilă cerc simplu, în jur cu denumirea completă a companiei. In mijloc, pe patru rînduri: două cornuri poştale legate între ele; pe rîndul al doilea data, iar pe următoarele două rînduri cuvintele „Parohod" (vasul) şi numele acestuia (fig. 2).

C. Ştampilă dreaptă, fără cadru, pe patru rînduri. Primele două rînduri cuprind denumirea „Agenţia" şi iniţialele companiei; la mijloc data, iar în ultimul rînd, sediul agenţiei (fig. 3).

АГЕНТСТВО
О.Ч.Д.П.
11 - 6 - 1909
ВЪ ГАЛАЦЪ

Fig. 3

Textele acestor ştampile sînt redactate în limba rusă. Primele două sînt cunoscute aplicate pe mărci şi întreguri poştale româneşti din anii 1890—1892, cu prezumţia că ar exista şi pe mărci ruseşti. A treia ştampilă, datînd din 1909, este cunoscută pe mărci poştale ruseşti. [1])

Este interesant să evidenţiem faptul că în acelaşi timp, serviciul poştal pe Dunăre se făcea şi de „Compania rusească de navigaţie şi comerţ" — РОПИТ. Aceasta rezultă din faptul că în ultimii ani au fost găsite scrisori francate cu mărci ruseşti, emisiunea Levant, obliterate cu ştampila agenţiei „РОПИТ" din Tulcea. Ştampila este formată dintr-un singur cerc, cu texte pe trei rînduri: sus, iniţialele companiei, jos — localitatea agenţiei, iar în mijloc data. Se cunosc de asemenea şi scrisori obliterate cu ştampila „РОПИТ" — Galaţi.

Se înţelege că materialul ce s-ar putea găsi — întreguri poştale, scrisori şi mărci — obliterat cu ştampilele descrise, prezintă o colecţie filatelică documentară destul de interesantă.

Presupunem că poşta dunăreană rusă a funcţionat pînă în jurul primului război mondial.

D. N. MINCEV
Sofia

NOTA RED. — Spre deosebire de Compania austriacă D.D.S.G., care emisese mărci locale proprii pentru transportul corespondenţei pe bordul vaselor sale, compania rusă nu a folosit mărci sau viniete proprii.

1) Pe baza unor informaţii primite de la S. Tchilingirian, Ed. Cohen a semnalat şi el ştampila agenţiei din Tulcea a agerţiei „ROPIT";

ştampila în chestiune poartă data de 9 octombrie 1881 şi este reprodusă şi în lucrarea „Ştampilele poştale folosite în ţările romîne pînă în anul 1881", de Gr. Racoviceanu.

Filatelia 1964 nr. 3

MĂRCILE ROMÎNEŞTI LITOGRAFIATE DIN ANUL 1868

- A DOUA SERIE „FAVORIŢI" -

Începînd din ianuarie 1868 — Romînia a adoptat sistemul monetar zecimal, avînd ca unitate monetară leul, împărţit în 100 bani. Drept consecinţă, Direcţia Poştelor a fost nevoită să emită o nouă serie de mărci, cu valori corespunzătoare noului sistem monetar de 2—4 şi 18 bani — care au fost puse în circulaţie la 1 februarie 1868.

In ce priveşte data punerii în circulaţie, C. Minescu şi R. Zocsack indică 1 ianuarie 1868 iar Petre Murea, Eduardo Cohen şi G. Brunel indică 1 februarie 1868. Considerăm că a doua opinie este exactă pentru că nu am întîlnit pînă acum scrisori cu mărci circulate, anterioare acestei date.

Noua marcă de 2 bani corespundea mărcii de 2 parale şi era destinată pentru francarea imprimatelor şi ziarelor; cea de 4 bani corespundea celei de 5 parale şi era destinată francării scrisorilor loco; iar cea de 18 bani corespunzînd celei de 20 parale, a fost întrebuinţată pentru francarea scrisorilor din interiorul ţării.

Menţionăm că scrisorile destinate străinătăţii se trimiteau încă prin intermediul poştelor străine (austriacă, franceză, rusă sau greacă) care au funcţionat în ţara noastră pînă în anul 1869, întrucît Romînia nu aderase încă la convenţia poştală internaţională.

DESEN

După cum se vede în clişeele reproduse mai jos, noile mărci sînt tot nedantelate, ca şi cele din prima serie „Favoriţi" şi înfăţişează într-un medalion, efigia domnitorului privind spre stînga.

Dimensiunile cadrului exterior sînt de 18×23 mm. Sus, deasupra efigiei, apar cuvintele POSTA ROMANA iar în partea de jos, într-un chenar, este scrisă în cifre valoarea, în dreapta şi în stînga cuvîntului BANI.

In cele 4 colţuri ale cadrului există cîte o rozetă de culoare albă pe fond colorat. Pe marginea din dreapta şi din stînga a fiecărei mărci apare un desen care aminteşte linia greacă de la prima serie de „Favoriţi". Spaţiile situate între curbura cercului şi unghiul format de liniile cadrului sînt completate cu linii drepte orizontale.

Mărcile au fost confecţionate prin procedeul litografic pe care l-am descris în articolul anterior, la Intreprinderile grafice Socec din Bucureşti. R. Zocsack precizează că „litografiul Sander a întrebuinţat pentru această serie efigia din seria precedentă şi a gravat separat cadrele exterioare, astfel că prin asamblarea efigiei cu cadrul s-a obţinut marca". De aceeaşi părere este şi Petre Murea; însă în materialul cercetat nu am găsit explicaţii mai ample asupra acestei păreri. Se pare că cei doi autori au ajuns la această concluzie pentru că la marca de 2 bani există exemplare la care gîtul atinge cercul perlat, în timp ce la altele, efigia este situată mai departe de cercul perlat. In această privinţă, Sir John Wilson crede că au existat mai multe clişee pentru formarea planşei decît la marca de 20 parale din emisiunea 1866, ori efigia a fost transferată separat de cadru, ceea ce a dus la formarea unor spaţii diferite.

CULORI

La confecţionarea acestor mărci s-au întrebuinţat culori vegetale foarte rezistente. Astfel, şi acum, după aproape un secol de la data cînd au fost emise, întîlnim exemplare în culori vii care s-au păstrat astfel încît parcă ar fi scoase acum de sub tipar. Toate valorile prezintă numeroase nuanţe, datorită faptului că au existat mai multe tiraje şi de fiecare dată meşterii au preparat altfel culoarea, adică într-o concentraţie diferită.

Pentru valoarea de 2 bani există următoarele culori: galben, galben-deschis şi închis, portocaliu, galben-portocaliu şi ocru.

La 4 bani întîlnim albastru-deschis pînă la albastru-închis şi chiar indigo (care — după părerea noastră — este mai rară).

18 bani — care a avut cel mai mare tiraj din toate aceste mărci — prezintă nuanţe de roz, roz-lilas, roşu, carmin şi „rouge saumon" (nuanţă pentru care nu am găsit un echivalent în romîneşte).

G. Brunel (în opera citată, pag. 55—58) este de părere că nuanţele închise s-au făcut la sfîrşitul anului 1868. Sir John Wilson, în articolul citat, consideră că la marca de 2 bani au existat 3 tiraje: primul în galben, din febr. 1868 şi apoi încă două în roşu-portocaliu şi portocaliu-galben, la sfîrşitul anului 1868, precizînd că mărcile din primul tiraj sînt mai rare.

HIRTIE

Cea mai mare parte din mărcile de 2, 4 şi 18 bani au fost confecţionate pe hîrtie albă şi mult mai puţine au fost tipărite pe hîrtie galbenă.

Culoarea hîrtiei este mult mai uşor de deosebit la lumina de zi, cu excepţia mărcii de 2 bani pe hîrtie galbenă care este mai greu de deosebit chiar la lumina naturală.

Sîntem de părere că nu există numai un singur fel de hîrtie galbenă pentru că, de exemplu la marca de 18 bani am întîlnit tonuri în culoarea hîrtiei de la gălbui pînă la un galben intens.

Nu se cunoaşte tirajul pe hîrtie galbenă, la nici una din valori. Eduardo Cohen este de părere că din marca de 4 bani a existat un singur tiraj pe hîrtie galbenă. Noi credem că acest lucru este valabil pentru toate valorile din această serie şi ar fi foarte greu de dovedit că au existat mai multe tiraje pe hîrtie galbenă.

In ce priveşte grosimea hîrtiei sîntem de părere că există o hîrtie obişnuită şi o hîrtie mai groasă şi precizăm că am întîlnit exemplare pe hîrtie groasă din valorile de 2, 4 şi 18 bani. Menţionăm însă că la această serie, prin termenul „hîrtie groasă" nu trebuie înţeles că este vorba de hîrtie tot atît de groasă cum era cea de la prima serie de „Favoriţi" (2, 5 şi 20 parale).

Părerea noastră se regăseşte şi la Sir John Wilson care în articolul citat aminteşte de „tirajul pe hîrtie subţire din 1869" din care „a văzut exemplare retuşate la ceafă".

Nu putem preciza dacă hîrtia groasă s-a întrebuințat la primele sau la ultimele tiraje, însă putem spune, din experiența proprie, că exemplarele pe hîrtie mai groasă sînt mai rare decît cele pe hîrtie obișnuită.

BLOCURILE DE REPORT

Vorbind despre această problemă, Sir John Wilson, în articolul publicat în revista „The London Philatelist" nr. 785 din aprilie 1958, spune că „Este greu să explici un lucru pe care nu l-ai văzut niciodată".

In adevăr, nu s-a putut stabili pînă acum care a fost structura tuturor colilor, pentru că, după cum am spus și în articolul precedent, nu s-au păstrat coli întregi din toate tirajele fiecărei valori.

Deși este stabilit că la această serie blocul de report este compus din opt tipuri așezate după formula:

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8

încă nu se cunoaște cum a fost transferat blocul în coală, pentru că există fragmente de coli în care tipurile în blocul report nu sînt aranjate în această ordine.

R. Zocsack, în articolul publicat în Revista Filatelică Română nr. 4—5 din aprilie-mai 1937, afirmă că colile conțineau 100 mărci aranjate în 2 feluri. Prima ediție avea coli cu 7 rînduri orizontale din care primele două rînduri conțineau cîte 15 mărci iar următoarele 5 rînduri numai cîte 14 mărci, deci în total 100 exemplare.

Mai tîrziu s-au format coli tot din 7 rînduri orizontale dar cu 6 rînduri a 15 mărci și un al șaptelea rînd adăugat jos și format din 10 mărci, totalul fiind tot de 100 exemplare.

Pentru înlesnirea lucrului prin transfer s-a făcut în atelier un bloc intermediar de 8 mărci, cu ajutorul căruia s-a format coala de 100 mărci.

Eduardo Cohen, în lucrarea intitulată „Considerațiuni asupra cîtorva planșe din emisiunile litografice ale mărcilor românești din 1868—1872", precizează că colile din această emisiune au fost obținute prin transferarea blocului de report format din 8 mărci. Acest bloc a fost transferat de 9 ori (3×3), formînd astfel un bloc central de 72 buc., la care s-au adăugat încă 28 mărci, pentru a completa coala de 100 bucăți. După felul cum au fost plasate aceste 28 mărci, putem deci deosebi pînă acum 3 forme ale planșei.

In ce privește ordinea așezării în coală a transferului blocului de report, Ed. Cohen a demonstrat că părerea unor autori care susțin că blocul de report a fost așezat unul lîngă altul, după formula

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8

nu este în totul valabilă, pentru că există planșe în care blocul de transfer a fost plasat într-o altă așezare. Această afirmație a fost dovedită de Ed. Cohen cu ajutorul a 2 mărci uzate de tip 6 care aveau marginea de sus foarte mare, ceea ce dovedea că provin din marginea de sus a unei coli. De asemenea, tot în colecția Cohen există un bloc uzat de 8 bucăți, cu următoarea așezare:

5 — 6 — 7 — 8
5 — 6 — 7 — 8

Aceste piese dovedesc că au existat planșe în care așezarea mărcilor în blocul de transfer este alta decît cea obișnuită.

Tot în colecția Cohen există și trei mărci izolate de tip 8,1 și 6 formînd colț de coală, ceea ce întărește această presupunere.

Blocurile de report la 2—4 și 18 bani

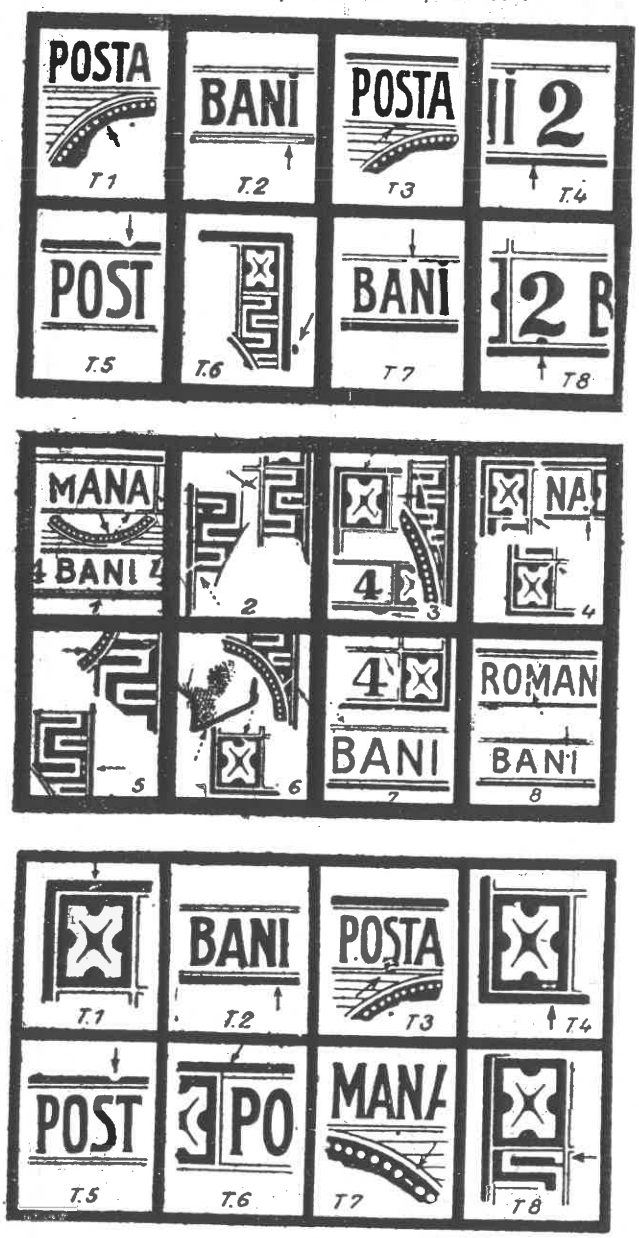

RETUȘURI ȘI VARIETĂȚI DE IMPRIMARE

In timpul întrebuințării, pietrele litografiate s-au uzat și a devenit necesar ca clișeul să fie retușat, ceea ce înseamnă că retușurile provin din imprimările mai tîrzii. Aceste retușuri sînt împărțite de Eduardo Cohen în două mari categorii: retușuri ale capului și ale cadrului.

La **2 bani** se întîlnesc exemplare în care a fost retușată ceafa capului precum și trei retușuri succesive prin care a fost îndreptat defectul de imprimare al literii S din POSTA.

Sir John Wilson semnalează și retușuri la părul capului, care constau în încercarea de a face ca marginea să apară mai deschisă; adesea acestea nu urmează însă conturul capului, dînd aspectul unui păr prost pieptănat.

Tot el semnalează că la tipul 3 există un spațiu mai mare între cap și cercul perlat și consideră că explicația acestui fapt este aceea că atunci cînd plasa capul prea aproape de cercul perlat, lucrătorul trebuia să reducă prin retuș cîteva fire de păr.

(Continuare în pag. 7)

bile flamandă și franceză, „SABENA — 1° LUCHT POSTVERBINDUNG — 1° LIAISON POSTALE AERIENNE BRUSSEL—BRUXELLES—13.3.57—BUCURESTI".

Pentru zborul retur din 14 3.1957, obliterarea corespondenței s-a făcut cu tuș negru, cu o ștampilă specială de formă rotundă, purtînd textul în limba romînă „PRIMA LEGĂTURĂ POSTALĂ AERIANĂ BUCUREȘTI — BRUXELLES PRIN SABENA 14.3. 1957".

— La 2.9.1957, pentru vizitarea tîrgului de toamnă de la LEIPZIG

(30.8—10.9.1957), compania de transport aerian LUFTHANSA din R.D.G. inaugurează linia aeriană Berlin-Leipzig—Praha—Budapesta—București, utilizînd pe această rută avioane DH 612. Cu acest prilej, pentru corespondența transportată, poșta R D.G. confecționează o ștampilă semioficială care a fost aplicată cu tuș de culoare albastră pentru traseul Leipzig — Praha, cu tuș de culoare roșie pentru traseul Leipzig—Budapesta și cu tuș de culoare verde pentru linia Leipzig-București. Ștampila, de formă dreptunghiulară, pe lîngă emblema companiei aeriene, poartă inscripția: 1 MESSELUFTPOST — DEUTSCHE LUFTHANSA LEIPZIG — PRAG — BUDAPEST — BUKAREST 2.9.1957 DH 612. Intreaga corespondență poartă — pe lîngă această ștampilă — și

o ștampilă specială de mașină, cu tuș negru, a aeroportului LEIPZIG BPA 32.

— La 8.10.1957, compania belgiană de transporturi aeriene SABENA deschide o nouă linie aeriană: Bruxelles — Köln — Budapest — București, utilizînd pe această rută un avion bimotor „Convair CV 440 Metropolitan". Pentru acest zbor, întreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care, pe lîngă silueta unui avion, apare inscripția SABENA și textul în limba germană: „ERSTFLUG KÖLN — BUDAPEST — BUCAREST 8.10.1957".

— La 2.9.1959, și compania austriacă de transporturi aeriene „AUA" deschide prima linie de zbor pe ruta Viena — Belgrad — București, utilizînd avioane de tip „Viscount". Intreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care apar emblema companiei AUA și textul în limba germană „AUSTRIAN AIRLINES ERÖFFNUNGSFLUG WIEN — BUKAREST — WIEN 101 — 2.9.1959".

Iată, pe scurt, descrierea încă a cîtorva ștampile aerofilatelice în legătură cu țara noastră, folosite cu prilejul unor prime zboruri.

Cu acest prilej, reînnoiesc apelul către toți cei care posedă piese aero-

filatelice romînești sau în legătură cu țara noastră, să comunice acest lucru, trimițînd fotografii sau desene pe hîrtie de calc, după piesele originale, pe adresa revistei, în vederea întocmirii unui material documentar cît mai complet.

Ing. MIHAI POPOVICI

BIBLIOGRAFIE :

— Luftpost der DDR. de Heinz Nenner, Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1960.
— Monographie de la Poste Aérienne Transportée par Sabena, de E. Vandenbauw, Bruxelles—Belgique 1961.
— Ilustrowany katalog znaczkow polskich 1963.
— Polskie znaky pokzcowe 1935, de Laszkiewics A.

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE

(Continuare din pag. 5)

Tot la marca de 2 bani, Brunel amintește că există 2 tipuri — primul la care extremitatea gîtului atinge cercul perlat și al 2-lea tip la care gîtul este puțin mai depărtat de cercul perlat.

De asemenea la valoarea de 2 bani mai există și o varietate datorită uzurii clișeului, în care apare FOSTA în loc de POSTA. Eduardo Cohen este de părere că această eroare nu există decît în colile din primul tiraj, iar Sir John Wilson este de părere că este mai degrabă o varietate de transfer, decît o eroare.

Despre valoarea de 4 bani, Sir John Wilson semnalează că există retușuri în partea anterioară a urechii la tipul 4, iar capul apare mai îndepărtat de perle la tipurile 2—5—7 și 8 decît la tipurile 1—2—4 și 6.

La această marcă există un retuș care constă în aceea că la partea din dreapta de jos, în spațiul situat între linia curbă a cercului în care este situată efigia și liniile cadrului (spațiu în care în mod normal apar niște linii orizontale la desenul unei mărci obișnuite), din cauza uzării clișeului liniile s-au șters și lucrătorul le-a completat prin linii punctate. De asemenea și cadrul în care este înscrisă valoarea s-a uzat și a fost completat printr-o linie formată din puncte. Acest retuș aparține tipului 8 din blocul de report și a fost semnalat prima oară în revista „Le timbre poste" din 1879.

Sir John Wilson prezintă, în articolul citat, fotografia unei perechi verticale cu ștampila IASSI dublu cerc cu agrafa, la care marca de jos este astfel retușată. Această piesă făcuse parte din vestită colecție Ferrari. Retușul mai este cunoscut în bloc de 10 în colecția Witzleben și în bloc de 4 în colecția Cohen, piesă care provine din colecția Rotschild.

Un alt retuș care apare tot la tipul 8 este cel care constă în aceia că literele ST și ROMA din POSTA ROMANA au fost redesenate și lipsesc 3 perle din cercul perlat în spatele capului, în locul în care cercul taie linia greacă.

Există și alte două retușuri care afectează liniile cadrului sub cuvîntul POSTA și linia greacă în partea superioară dreaptă, retușuri care sînt semnalate de Sir John Wilson, Poncelet și dr. Floyd și care au fost descrise în „Philatelie Journal of Great Britain" din februarie 1927, la pag. 28.

Se cunoaște, de asemenea, un alt retuș la tipul 6, la care partea anterioară a gîtului a fost redesenată și unul la tipul 1 sub literele ANA din ROMANA.

ION POPESCU
EDUARD KONYA

(În numărul viitor vom publica un articol asupra altor varietăți cît și despre obliterări la această emisiune).

EXPOZIȚIA DIN COMUNA BAND

Cu ocazia împlinirii a 105 ani de la unirea Moldovei cu Țara Romînească, s-a organizat în clădirea școlii medii din comuna Band (raionul Tg. Mureș) o frumoasă expoziție filatelică, cu sprijinul filialei A.F.R. și sub îndrumarea tov. prof. Vasile Pop.

Scopul expoziției a fost popularizarea realizărilor oamenilor muncii din patria noastră și dezvoltarea interesului școlarilor pentru fialtelie.

Materialul a fost expus de cadre didactice și elevi care fac parte din cercul filatelic recent înființat pe lîngă această școală. Peste 30 de expozanți au prezentat un material bogat și variat, întocmit cu mult simț estetic. Cele peste 30 de panouri au cuprins mărci poștale românești și din celelalte țări.

În afară de colecția completă Romînia, începînd cu cea de-a II-a emisiune Moldova (cap de bour), au mai fost expuse : o colecție completă de plicuri „prima zi" precum și tematici variate.

Elevul Tăușance Dan din clasa a VI-a a prezentat valoroase exponate pe teme ca : „Scriitori, oameni de știință și artiști", „Litoralul Mării Negre" etc. Despre viața fericită a copiilor din patria noastră a vorbit panoul prezentat de elevul Huszar Balézs. Realizările oamenilor muncii din U.R.S.S. au fost prezentate pe panoul pregătit de elevul Pop Silviu din clasa a VIII-a A. Eleva Maior Rodica din clasa a X-a A a expus un panou cu tematica „Tineretul patriei noastre participă activ la construirea socialismului". Eleva Pop Doina a expus „Faună și floră".

Expoziția a fost vizitată de peste 1 000 de colectiviști, cadre didactice și elevi. Elevii au vizitat expoziția în grupuri, cu care ocazie s-au dat explicații sub forma unor expuneri de introducere în filatelie, fapt care a contribuit la mărirea numărului membrilor cercului filatelic la peste 50 de elevi.

V. POP

UN CERC FILATELIC LA URLAȚI

Duminică 26 ianuarie a luat ființă pe lîngă Școala Medie din Urlați, un cerc filatelic din care fac parte peste 60 de elevi (cl. V.—XI) și cîteva cadre didactice.

În sala frumos pavoazată a fost amenajată cu acest prilej o expoziție filatelică cuprinzînd 10 exponate realizate de elevi și profesori. Au expus : prof. Paul Păunescu — „Muzica în filatelie", Crivăț Adrian cl.a VII-a— „Realizările regimului democrat-popular în anii socialismului", Olaru Adrian cl. a VIII-a — „Floră și faună românească", Zotta Dan cl. a VIII-a — „Cosmonautica". Ciocîrdel Valeriu cl. a VIII-a — „Sport", Papuc Doru „Oameni celebri" și alții.

A fost ales comitetul de conducere al cercului din care fac parte : prof. Paul Păunescu președinte, Bîrleanu Dan vicepreședinte, Ciocîrdel Valeriu — secretar și Alice Popescu — învățătoare — responsabil financiar.

A luat apoi cuvîntul dr. Ștefan Popescu, președintele filialei A.F.R. reg. Ploiești, care a vorbit participanților despre filatelie, filateliști și colecții, dînd îndrumări folositoare tinerilor. De asemenea s-a dat citire Statutului Asociației Filateliștilor din R.P.R. și Regulamentului privind schimbul filatelic cu străinătatea.

În încheiere s-a făcut vizitatorilor prezentarea exponatelor filatelice.

Oficiul P.T.T.R. Urlați a amenajat în sala ședinței un stand filatelic cu vînzare. S-a resimțit, însă, lipsa de clasoare filatelice.

PAUL PĂUNESCU

FACTORI POȘT

La sfîrșitul lunii august 1870, cînd înaintarea trupelor prusiene lăsa să se întrevadă că Parisul va fi curînd asediat, un cetățean care era și pasionat columbofil, pe nume Ségalas, propuse Direcției Generale a Poștelor și Telegrafelor să organizeze un porumbar în turnulețul clădirii ei din rue de Grenelle. În grabă au fost adunați acolo numeroși porumbei călători.

La 10 septembrie 1870, cînd directorul general al poștelor, Steenackers, se refugie de la Paris la Tours, el luă cu sine un număr de colivii cu porumbei. La început, primii mesageri înaripați au dus în capitala împresurată numai ... saje ale guvernului, care își avea ... dința la Tours. Acestea erau scrise ... mină cît mai mărunt, pe foiță cît mai ... ușoară și se trimiteau în mai multe exemplare, din direcții diferite, ... fiind nesiguranța sosirii lor la des... ație.

Amănunte asupra acestei perioade atît de interesante a istoriei poștale au fost publicate din nou într-unul din ... ultimele numere ale revistei „Il C... zionista", care a reprodus din presa ... epocă și gravuri înfățișînd scene ... activitatea intensă de la punctul de plecare și sosire a porumbeilor, afișele prin care publicul era informat a... modalităților de expediere a mesa... pe această cale etc.

Pe la jumătatea lunii octombrie, serviciul a fost perfecționat. Textele ... redactau cu caractere destul de ... și clare, care erau apoi fotografiat... scara de 40X60 mm. Pelicula, ... se punea într-un tub care era prins de-a cincea dintre cele nouă pene ale cozii porumbelului.

Păsările erau duse cît mai ap... de liniile prusiene de unde-și luau z... spre porumbarul din Paris. Aci, pe... lele erau proiectate — mult mărite — cu o lanternă, pe un ecran.

Observînd acest trafic poștal a... trupele prusiene porniră o adevărat... nătoare a micilor poștași zburători... reia îi adăugară — nu mult după aceea — și metoda medievală a vînătorii cu șoimii.

De la 4 noiembrie 1870, publi... fost autorizat să folosească acest ... de transmitere a corespondenței, ... o taxă de 0,50 fr de cuvînt (redusă apoi, de la 8.I.1871, la 0,20 fr.)

Introducîndu-se mai apoi mici... grafierea după mesaje tipărite, s-au ... trimite, cu un singur porumbel, ... la 12 pelicule cuprinzînd zeci de mii de cuvinte. Astfel, fotografia unei pagini din Journal Officiel putea fi ... la proporții minuscule. Mesajele s... miteau în cîte 20 exemplare și — ... ori — chiar mai multe, prin tot ... porumbei. Mesajele a căror primire nu era confirmată se expediau din nou... zilele următoare.

Prin decretul din 10 noiembrie ... au fost create cărțile poștale „Ré... Reponse", din care se cunosc 5 tipuri diferite care se vindeau de poștă cu cîte o marcă de 5 c. Acestea erau co... tate de expeditorul din Paris, cu ... mele și adresa sa și cuprindeau ... întrebări. Cărțile poștale se expediau din Paris cu balonul. Destinatarul răspundea la întrebări prin DA sau NU ...

ÎN MĂRILE SUDULUI

Mulți colecționari, mai ales dintre cei tineri dar și din rîndurile celor mai în vîrstă, își vor pune întrebări, privind emisiunile cu inscripția „Cocos (Keeling) Islands" — Insulele Cocos (Keeling).

Unde se află? Cui aparțin? De ce poartă două denumiri : Cocos și — în paranteză — Keeling ?

Iată pe scurt răspunsul.

Arhipelagul Cocos cuprinde 27 insulițe de formație coraliană a căror suprafață nu însumează laolaltă, zece kilometri pătrați. Situate la 600 mile SV de strîmtoarea care separă Java de Sumatra, ele au fost descoperite în 1660 de căpitanul Keeling, din serviciul Companiei Indiilor Orientale. Pe atunci, insulele erau nelocuite. Prima colonizare a avut loc în 1826. Anexate imperiului colonial englez în 1857, ele au fost cedate, în 1953, Australiei.

Proprietatea solului aparține în întregime unei familii engleze. În medie nivelul solului este între 3—5 metri peste cel al oceanului. Solul este acoperit de dune de nisip sau plantații de cocos. Nu există izvoare de apă dulce, astfel că apa de ploaie este colectată în cisterne.

Cei 500 de locuitori, majoritatea urmași ai coloniștilor malaezi veniți în secolul trecut, dispun de o școală și de o infirmerie. Ei se îndeletnicesc cu pescuitul și recoltarea coprei. Malaria și bolile infecțioase nu sînt cunoscute, datorită unui sistem riguros de carantină. Pe un ostrov așezat deoparte, se află un minuscul cimitir.

Acest peisaj idilic, caracteristic zonelor tropicale, găzduiește și doi oaspeți veniți din lumea de afară : o aerobază militară australiană și o stațiune a liniilor telegrafice transoceanice.

În istorie, arhipelagul Cocos a trecut și prin faptul că aici și-a găsit sfîrșitul — în acum îndepărtatul an 1914 — vestitul crucișător corsar german Emden.

Administrativ, arhipelagul formează un teritoriu pendinte de Australia. Pentru puținii lui locuitori și pentru garnizoana lui, poșta australiană emite mărci poștale, întrucît — prin statutul lor de teritoriu aparte — micile fîșii de pămînt care abia se ridică din apele oceanului, nu folosesc mărci australiene.

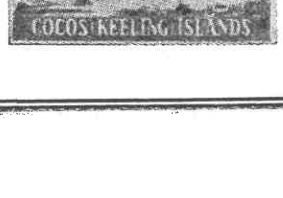

Filatelia 1974, nr. 2

BAZE PENTRU CERCETĂRI FILATELICE

În ziua de 9 septembrie 1973 a avut loc la sediul central al A.F.R. şedinţa inaugurală a ciclului de conferinţe din cadrul Secţiei de studii, în prezenţa unui numeros auditoriu. În cadrul şedinţei, cunoscutul colecţionar şi cercetător englez, de origine română, dr. Liviu Nicolae Cristea, a prezentat, pe 280 planşe, selecţiuni din colecţia sa de studiu, rod al unei pasiuni de peste cinci decenii.

Conferinţa, urmărită cu un viu şi justificat interes, a fost animată de întrebări şi răspunsuri, abordîndu-se, cu acest prilej, unele controverse, ipoteze şi probleme inedite. În mod cu totul excepţional a fost ilustrată perioada emisiunilor clasice româneşti litografiate (depăşind 2 500 de mărci în unicate, fragmente şi coli) cu inepuizabile studii legate de blocuri-report, planşe, erori, retuşuri, varietăţi, francaturi, ştampile etc.

Multiplele note şi fotografii ce au fost luate de către cercetători, cu această ocazie, vor fi folosite la viitoarea monografie a mărcilor poştale româneşti. Voi căuta, totuşi, în rîndurile ce urmează să prezint o sinteză a unor probleme necunoscute pînă astăzi, şi de un deosebit interes filatelic.

RECONSTITUIRI DE PLANŞE NOI

În ultimele publicaţii de specialitate au fost citate 55 de forme de tipar cunoscute şi utilizate la litografierea mărcilor poştale clasice româneşti [1]). Azi, datorită bibliografiei noi, numărul planşelor litografiate reconstituite se ridică la peste 80 (desigur, încă modest faţă de realitate).

Din expunerea făcută de L. N. Cristea s-a desprins că, personal, a reconstituit, în ultimul timp, opt planşe necunoscute, unele rezultate ale cercetărilor sale fiind publicate în reviste londoneze. În materialul prezentat la Bucureşti s-au putut vedea multe din piesele-cheie care stau la baza cercetărilor.

Un efect nemijlocit au avut exemplarele care concurează la reconstituirea colilor din emisiunea 1866, „Favoriţi", pe hîrtie groasă:

a) Pentru noua planşă, numerotată recent Md.IB[2]) aparţinînd valorii 2 parale 1866, hîrtie groasă, necunoscută de noi, ni se prezintă un şiraif de patru mărci, după schema 5-6-6-6 şi un fragment de nouă mărci, după schema 3-3-3/6-6-6/3-1-2. Ultimele patru perechi din aceste piese, corespund numerelor (poziţiilor) din coală (respectiv din anexă) 97,98/114,115/131, 132/148,149, ducînd astfel la presupunerea că anexa noii pietre Md. IB poate să se desfăşoare după aranjamentul:

X-X/X-X/3-3/6-6/3-3/6-6/3-3/6-6/1-2/4-5/?-?/?-?

b) Pentru planşa Md.IB, necunoscută, aparţinînd valorii 5 parale 1866, hîrtie groasă, ni se prezintă un fragment de nouă mărci cu aranjamentul 3-2-3/6-5-6/3-2-3; Dorning-Beckton a semnalat la rîndul său acelaşi bloc, pe hîrtie medie, care ar concura la reconstituirea ipotetică a anexei respective, după componenţa provizorie:

X-X/X-X/2-3/5-6/2-3/5-6/2-3/5-6/2-3/5-6/?-?/?-?

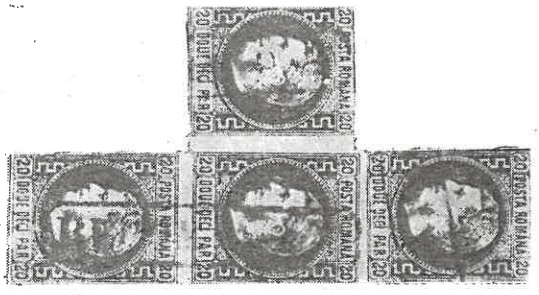

Fig. 1

c) Cu totul senzaţională a fost expunerea piesei-cheie, unică şi pentru prima dată citată: un bloc de patru mărci 20 parale/1866, pe hîrtie groasă, din colţul din dreapta-jos al colii, de compoziţia ?-6/1-3/?-6 (fig. 1). Fragmentul (inclusiv cele două mărci decupate şi reprezentate în schemă prin semne de întrebare), corespunde poziţiilor din coală 165,166/182,183/199,200. Această recentă descoperire ne pune în faţa ipotezei că anexa unicei coli Md.IA, hîrtie groasă, cu o compoziţie necunoscută pînă astăzi, ar putea corespunde schemei :

X-X/X-X/2-3/5-6/2-3/5-6/2-3/5-6/2-3/5-6/1-3/6-6

avînd însă o substituire iniţială sau pe parcurs a cliseului 182 cu tipul 1 (normal tip. 3), grupajul final 3-3/6-6, obişnuit şi cunoscut la hîrtia subţire, devenind, astfel, în mod incidental 1-3/6-6.

În continuare ni s-a prezentat în întregime coala Md.IC a valorii 20 parale / 1867, hîrtie subţire, la care lipseşte prima marcă, aceasta fiind decupată ca defectă, la punerea în cir-

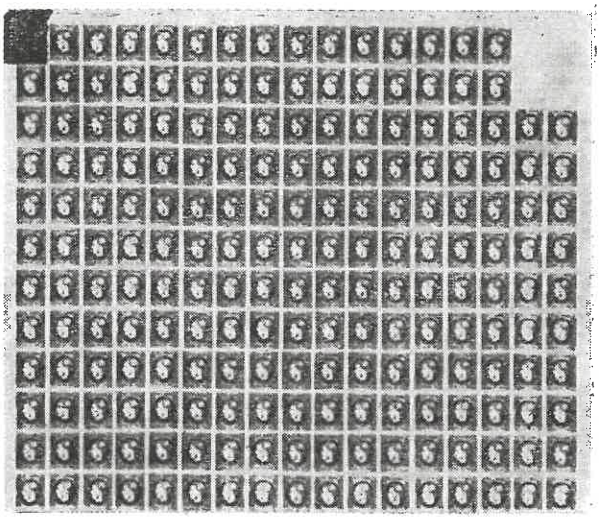

Fig. 2

culaţie (fig. 2) fapt, de asemenea, necunoscut. Un fragment din aceeaşi coală, cu marca scăpată nedecupată, ne arată efigia domnitorului, pătată grosolan, de tiparul negru, ilustrînd astfel motivul care a determinat înlăturarea din coală a acestei mărci, care nu se găseşte niciodată, în stare obliterată.

d) Reconstituirea unor planşe necunoscute pentru 10 bani/1869, se face, în primul rînd cu o piesă „cheie" provenită de la licitaţia colecţiei Burrus (Willy Balasse din 20 oct. 1962) şi aflată azi în colecţia dr. L. N. Cristea (fig. 3). Fragmentul, compus din opt mărci, poartă ca obliterare patru ştampile tip B. 21 (BUCUREŞTI-DÎM. 17/8) şi face parte din colţul din dreapta-jos al colii Md.IVA, după schema 4-2-3-4/4-2-3-4 ; asamblat la cunoscutul bloc din colecţia Sir John Wilson, după schema 4/X/3-4, acesta duce la presupunerea că piatra întîia Md IVA ar avea componenţa posibilă:

?-?-X/1-2-X/3-4-X/1-2-X/3-4-X/2-3-4/2-3-4

e) Pentru coala a doua, Md.IVB. ni se citează un fragment din colţul din dreapta-jos al colii, provenit de la licitaţia Grobe din Hanovra, din ianuarie 1939, lotul 2927, azi în colecţia Keller din Londra, cu compoziţia 2-3-4/1-2-3. Un astfel de aranjament, cunoscînd rutina litografilor la asamblarea colilor, ar putea corespunde unei anexe cu schema:

1-2-X/3-4-X/1-2-X/3-4-X/1-4-X/2-3-4/1-2-3

f) Pentru coala a treia 10 bani/1869 ultramarin, Md. IVC, L. N. Cristea a expus un bloc de patru mărci din anexa colii, de compoziţia 4-1/1-2 deci altă planşă decît cele cunoscute pînă acum.

g) Pentru planşa 50 bani/1869, Md. IVA ni se transmite comunicarea cercetătorului Sir John Wilson care a descoperit faimosul fragment de coală, colţul din dreapta-jos, cu cîmpul gol în partea de N.E. a colii, avînd compoziţia schematică:

4.1-2-3-4.1-?-X
4.2-3-4-1.2-3-X
4.1-2-3-4.2-3-4
4.1-2-3-4.1-4-4

Se observă o substituire în reportul din rîndul al doilea de sus (tipul 1 în loc de tipul 4, translînd la stînga tipurile 2-3-4). Marca a patra din ultimul rînd, de tipul 3, reprezintă „marele pliu", catalogat sub nr. 24.01.

---

[1]) *Ing. K. Dragomir, Mărcile poştale clasice româneşti litografiate în perioada 1865—1872, Editura A.F.R., Filiala Bucureşti, 1971.*

[2]) *Clasificarea şi notarea planşelor litografice din prezentul text s-a făcut după nomenclatorul Dragomir, întocmit de autor şi prevăzut în studiul citat mai sus şi în noua ediţie a „Catalogului mărcilor poştale româneşti", aflată sub tipar.*

În completare, ni se reaminteşte tot de Sir John Wilson, care a descoperit, că pentru colile 50 bani/1869, au existat trei planşe pentru cadre (tipare albastre), numerotate cu A, B şi C şi cinci planşe pentru medalion (tipare roşii), numerotate cu 1—5. Consider meritoriu pentru revista noastră, că are şi de data aceasta, posibilitatea să dea publicităţii acum, cheia necunoscută filateliştilor, de o însemnătate deosebită pentru filatelia ştiinţifică. Astfel:

Planşele cadrelor sînt alcătuite din patru clişee, respectiv tipuri, în straif. **Cadrul A**, este de un albastru deschis, apătos, chiar verzui ; **Cadrul B** este de un albastru deschis, foarte clar sau albastru închis, iar **Cadrul C** este de un albastru metalic.

Planşele efigiilor sînt alcătuite din opt clişee, respectiv opt tipuri în bloc (a se căuta caracteristicile în desenul urechii). **Planşa 1** este de un roşu-muscat, care acoperă ovalul, cu bustul ascuţit şi urechea bine definită. **Planşa 2**, cu efigia de culoare carmin, cînd e bine tipărită, întîlnind, aici, faimoasele retuşuri în jurul capului, „cu aureolă", efectuate cu penelul („retouche au pinceau"). **Planşa 3** prezintă două faze: cea timpurie, cu efigii mai puţin definite, carminul nu tocmai atît de marcat, şi cadrul albastru închis, menţionînd că în această combinaţie de culori nu se cunoaşte nici o marcă în stare neobliterată; faza ulterioară prezintă efigii roşii, cu retuşuri la gît, păr, occipital (cadre în albastru închis). **Planşa 4:** efigia în vermilion (cinabru); **planşa 5** efigii de culoare roşu-brun.

Cheia combinaţiilor dintre cadre şi efigii poate fi rezumată, astfel:

Cadrul A, cu efigia 1;
Cadrul B, cu efigia 2, 3 sau 4;
Cadrul C, cu efigia 5.

h) Pentru coala 25 BANI/1872, „Carol cu barbă" dantelat, Md. VIIA ni se prezintă două fragmente cu compoziţia schematică, primul 5-6-1-2/7-8-3-? şi al doilea 1-2-2/3-4-4, ultimul incluzîndu-se în cunoscutul fragment Poncelet şi Griebert 5-6-1-2-2/7-8-3-4-4. Prin asamblarea acestor piese-cheie se ajunge, astfel, la reconstituirea primei pietre cu cîmpul gol din cinci clişee „oarbe", în partea din dreapta-sus a colii şi anexa în partea de jos a cîmpului central, după schema:

1-2-5-6-1-2-5-6-1-2-5-6-1-2-2
3-4-7-8-3-4-7-8-3-4-7-8-3-4-4

i) Piatra a şasea, Md. VIIF se confirmă prin existenţa unei piese-cheie, cu aranjamentul după formula 10-X/6-3, bloc provenit din licitaţia A. H. Caspary; cele două mărci din rîndul

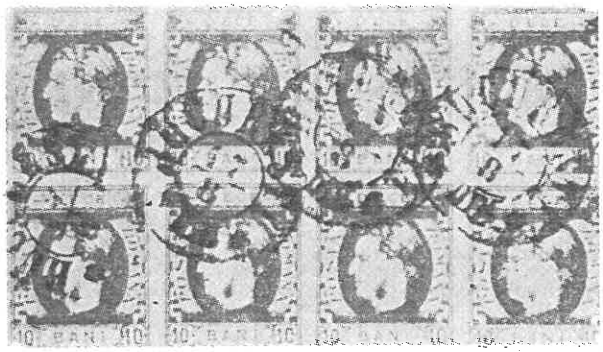

Fig. 3

inferior — de tipul 6-3 — se înglobează într-un mare fragment de anexă identificat de dr. L. N. Cristea în fosta colecţie Cohen, care devine, astfel, marginal-dreapta:

2-5-6-1-2-5-6-3
4-7-8-3-4-7-8-10

k) Pentru piatra a şaptea numerotată Md. VIIG, ni se prezintă o coală întreagă, care se poate identifica după aranjamentul tipurilor de report din anexă:

1-2-3-4-1-2-1-2-5-6-10-6-5-7-8
3-4-5-6-3-4-3-4-7-8-7-8-7-8-10

l) Pentru piatra a opta şi ultima, de forma Md. VIIH, exponatul conţine de asemenea, o piesă-cheie, cu aranjament nou 10-X/6-5, care colecţionat la marele fragment de coală din licitaţia colecţiei Burrus (W. Balasse din 20 octombrie 1962, lotul 375), ne dă posibilitatea să reconstituim şi această necunoscută coală, a cărei anexă se poate reprezenta după schema rămasă de completat:

1-2-5-6-1-2-1-2-5-6-1-?-?-6-5
3-4-7-8-3-4-3-4-7-7-3-?-?-?-?

Ing. **Kiriac DRAGOMIR**

Dr. ing. George W. Schenk : Motive din industria minieră pe întregurile poştale din lumea întreagă (Bergbau Motive auf den Ganzsachen der Welt) ; Editura : Motiv Gruppe Bergbau und Erdöl, im und Deutschen Philatelisten (BDPh) und in der F.I.P. (BRD-8460 Schwandorf / Bayern-Oskar Kösterstr. 6).

Colecţia de lucrări tematice „GLUCK-AUF" ce apare sub auspiciile F.I.P., a sortit tipanului în grupa de motive „Mineritul" („Bergbau") lucrarea neobositului cercetător filatelist ceh, dr. ing. George W. Schenk: „Motive din industria minieră pe întregurile poştale din lumea întreagă". Numărul 10/1973, cap. IV din sus-numita colecţie şi, în continuare, numărul 11/1973, sînt dedicate în întregime României.

G. W. Schenk este cunoscut cititorilor revistei „Filatelia", prin lucrarea sa de specialitate filatelică „Motive din industria minieră pe mărcile poştale" (Filatelia nr. 3/1963), precum şi în urma expoziţiei filatelice cu caracter internaţional „PETROŞANI '72", la care a făcut parte atît din Comitetul de onoare, cît şi din juriul expoziţiei.

În cele 16 pagini ale primului număr (10/1973) autorul trece în revistă întregurile poştale cu caracter minier, apărute în ţara noastră în perioada 1870—1947 şi 1948—1972 : în speţă, cărţi poştale, mandate, telegrame etc. pe care le împarte în două mari grupe : întreguri poştale a căror marcă fixă reprezintă motive miniere şi întreguri poştale cu vederi miniere. Ultimul număr al publicaţiei (11/1973) cuprinde un material bogat în ştampile şi obliterări „miniere" din ţara noastră. Autorul menţionează că a folosit ca material bibliografic lucrările dr. Ascher „Grosser Ganzsachen Katalog 1928" (vol. II) ; W. Beckhaus „Welt Ganzsachen-Katalog, 1938" ; R. Zoscsak „Ganzsachen în Rumänien" publicat în „Deutsche Briefmarken Zeitung 1908" precum şi materiale apărute în revistele „Filatelia 1952—1972" şi „Sammler Dienst 1950—1972", iar ca material ilustrativ pentru întreaga lucrare, majoritatea pieselor filatelice şi a obliterărilor speciale miniere, puse la dispoziţie de ing. Mihail Popovici, din Bucureşti.

Cadrul şi amploarea lucrării au solicitat autorului cercetarea aprofundată a unui vast material filatelic. Lucrarea este tipărită în condiţii tehnice bune, reproducerile fiind alese dintre piesele cele mai reprezentative.

Ca o critică se poate arăta că ilustrarea întregii lucrări, pentru identificarea pieselor, este destul de săracă în imagini. Aceste lipsuri nu scad meritul şi nici valoarea lucrării. Fiind singura de acest fel, ocupă un loc însemnat în literatura filatelică de specialitate.

Ing. Mihail POPOVICI (A.I.J.P.).

LITERATURĂ FILATELICĂ

★

Bibliographie de la philatélie en Belgique — Ed. Leroy Robert ; B 8400 Oostende (Violierenlan, 60) ; Preţ 375 fr. belgieni.

Cercetătorii şi colecţionarii mărcilor poştale belgiene au primit — de curînd — o lucrare bibliografică de referinţă, cuprinzînd indicaţii asupra tuturor studiilor (lucrări şi articole) publicate pînă în prezent cu privire la istoria poştală şi emisiunile filatelice belgiene.

Bibliografia citează nu mai puţin de 750 titluri, analizînd şi conţinutul multora dintre ele. Lista lucrărilor recenzate începe cu studiile apărute încă din secolul trecut şi se referă la documentarea perioadei filatelice, clasice şi moderne. Textul este redactat în limbile franceză şi olandeză.

Vsesojuznoe Obscestvo Filatelistov „PISATELI NAŞEJ RODINY" Filatelisticeskij katalog spravocnik, Izdate'stvo „Svjaz" Moskva 1972.

Nevoile practicii filateliei tematice reclamă imperios existenţa unor lucrări şi îndreptare care să informeze multilateral şi să orienteze cu precizie colecţionarii tematicieni. Tocmai acestei necesităţi răspunde catalogul îndreptar filatelic „Scriitorii patriei noastre", apărut recent în Uniunea Sovietică.

Autorii lucrării V. V. Aghenosov şi I.I. Medvedoskij, au reuşit să concentreze în cele 160 pagini un bogat material informativ, pendinte de temă. Astfel, sînt înregistrate mărcile poştale din U.R.S.S. şi alte ţări, întreguri poştale (plicuri semiilustrate şi cărţi poştale) şi obliterări speciale sovietice avînd ca temă „Scriitorii ruşi şi sovietici".

Mărcile sînt prezentate pe ţări, în ordinea cronologică a apariţiei emisiunilor. Pe lîngă amănuntele tehnice şi grafice referitoare la marcă, pentru fiecare scriitor sînt date şi crîmpeie semnificative din biografie, inclusiv titlurile principalelor sale lucrări literare. Aceste informaţii, selectate cu multă riguroziate şi competenţă ştiinţifică, de unul dintre autori, V. Aghenosov (este lector de literatură sovietică la o instituţie de învăţămînt superior din Moscova) amplifică valoarea informativă tematică a lucrării, ca sursă pentru redactarea inscripţiilor din exponate.

Volumul este întregit cu o serie de anexe ca, de exemplu, indice alfabetic de nume, „Portretele scriitorilor", „Statuile scriitorilor" „Localităţi legate de viaţa şi activitatea în operele literare", „Citate din operele scriitorilor", „Facsimiluri" etc. Informaţiile cuprinse în anexe, cumulînd la aceleaşi capitole mărcile avînd un anumit subiect, uşurează munca de cercetare şi sistematizare a filatelistului tematician.

Filatelia 1965 nr. 1

EMISIUNI CLASICE

MĂRCILE LITOGRAFIATE DIN ANUL 1869

— A TREIA SERIE „FAVORIȚI" —

La 1 aprilie 1869 au încetat să funcționeze poștele străine pe teritoriul principatelor, iar poșta romînă a preluat serviciul de transmiterea corespondenței pe întreg teritoriul țării.

Acest important eveniment a necesitat introducerea unui nou tarif prin care s-au schimbat vechile taxe (reducîndu-se tarifele pentru interior) și s-au introdus taxe noi pentru scrisorile trimise în străinătate.

În aceste condiții a apărut a 3-a serie de „Favoriți" compusă din 5 valori: 5—10—15—25 și 50 bani.

Marca de 5 bani era destinată pentru fancarea imprimatelor și mostrelor de mărfuri pentru exterior, cea de 10 bani pentru completarea francării cînd greutatea unei scrisori era mai mare decît cea fixată; 15 bani pentru scrisori obișnuite în tot cuprinsul țării; 25 bani pentru francarea corespondenței adresată în țările limitrofe și 50 bani pentru corespondența cu toate celelalte țări. Taxa de recomandare a fost stabilită la 25 bani.

Noua emisiune înfățișează într-un medalion efigia domnitorului privind spre stînga. Dimensiunea cadrului este de 19,5×23,5 mm. Desenul diferă de cel al seriei precedente: în partea de sus, pe fond alb, este înscrisă valoarea în litere, iar în partea de jos, în ambele colțuri, este trecută valoarea în cifre (încadrată de linii ce formează cîte un pătrat) și între care este înscris cuvîntul „Bani".

Spre deosebire de seria precedentă, în care efigia se afla plasată într-un cerc format din perle, acum efigia apare într-un oval. În dreapta și în stînga se menține linia greacă parțial acoperită de cîte o bandă în care sînt scrise cuvintele POSTA ROMANA. Cadrele sînt de aceleași dimensiuni pentru toate valorile și se aseamănă, în afară de ornamentațiile din colțurile de sus, care sînt diferite.

Clișeele reproduse în articol dau o imagine mai exactă a acestei frumoase serii de favoriți.

Mărcile au fost realizate la București de litograful Sander și imprimate în atelierele grafice Socec, prin procedeul litografic. Fiecare coală conținea 100 de mărci. Pentru obținerea ei s-a întrebuințat cîte o piatră litografică pe care au fost desenate 4 mărci așezate orizontal; prin transpunerea acestei pietre de mai multe ori, s-a realizat coala. Dat fiind că fiecare din cele patru mărci era desenată separat, fiecare bloc cuprinde 4 tipuri care se pot deosebi prin mici caracteristici de desen (vezi figurile alăturate).

CULORI. Pentru confecționarea acestor mărci s-au întrebuințat culori vegetale foarte rezistente. Este de observat că toate valorile prezintă numeroase nuanțe.

Astfel marca de 5 bani există în galben, galben-portocaliu și oranj. R. Zocsack, într-un articol publicat în „Revista filatelică romînă", menționează că marca se cunoaște și în ocru. Tot la 5 bani trebuie făcută o mențiune specială pentru nuanța „rouge orange"

Fig. 1 — Un frumos bloc de patru, neuzat, din valoarea de 25 bani.

(roșu-portocaliu) ca fiind cea mai rară din toate. Aceeași aprecire o face și Sir J. Wilson, într-un articol publicat în „The London Philatelist" nr. 811, din iunie 1960.

Marca de 10 bani există în: albastru, albastru deschis și închis, ultramarin, indigo și albastru-verzui. Același Sir J. Wilson semnalează și existența unei nuanțe palide.

Marca de 15 bani există în carmin, roșu aprins, roșu pal, carmin închis și vermillon. Sir J. Wilson menționează în articolul citat și culorile roz-carmin și roz șters, despre care afirmă că ar proveni din primul tiraj.

Mărcile de 25 bani și 50 bani au fost confecționate în cîte două culori: cadrul de o culoare iar centrul de altă culoare. Este pentru prima oară cînd o marcă romînească apare în două culori.

Marca de 25 bani există: cu cadru oranj/centru albastru și cu cadru galben/centru albastru. Zocsack, în articolul citat, menționează: galben/albastru, galben portocaliu/albastru, portocaliu/albastru, portocaliu/albastru închis, portocaliu/ultramarin și portocaliu/albastru verzui.

Marca de 50 bani există cu cadrul albastru pal și centrul carmin precum și cu cadrul albastru închis iar centrul roșu. Zocsack distinge: albastru deschis/roșu, albastru/roșu, albastru închis/roșu și albastru verzui/roșu.

HIRTIA. Majoritatea acestor mărci a fost tipărită pe hîrtie albă; însă din toate valorile există și exemplare pe hîrtie gălbuie. Cele pe hîrtie gălbuie se întîlnesc mai rar.

Culoarea hîrtiei poate fi deosebită mai ușor la lumina de zi, cu excepția mărcii de 5 bani pe hîrtie gălbuie la care distincția este greu de făcut chiar la lumina naturală [1])

De asemenea și Petre Munea afirmă că toate valorile există pe hîrtie gălbuie.

Tot în ce privește hîrtia trebuie să arătăm că numai marca de 15 bani există pe hîrtie vărgată vertical și este foarte rară. Pînă în prezent nu s-a semnalat nici un exemplar neuzat din această marcă. Numai în colecția Artur Hind a fost semnalat un exemplar în stare uzată și un alt exemplar într-o licitație ținută la Viena în 1940.

Această raritate nu putea scăpa atenției falsificatorilor. Au apărut astfel mărci originale, cu vărgătura falsă (de cele mai multe ori acoperită cu gumă). Vărgătura falsă fiind de multe ori confecționată cu ajutorul unui creion de parafină, dacă privim pieziș suprafața mărcii observăm dungile lăsate de creion prin apăsare. Dacă se spală guma în apă și apoi se pune în benzină, unde se lasă mai mult timp, vărgătura dispare încet, realizîndu-se astfel un adevărat minacol care are un farmec deosebit atunci cînd proba veridității se face sub ochii celui ce oferă asemenea „rarități".

Există exemplare în care atît marca cît și vărgătura sînt false. Dar ce este mai interesant este faptul că se întîlnesc și mărci false cu vărgătura orizontală, ceea ce dovedește că ele au fost realizate de falsificatori lipsiți de cunoștințe filatelice.

VARIETĂȚI. Mărcile din a treia serie de favoriți prezintă interesante varietăți aproape la toate valorile. Din toate valorile există exemplare cu retușuri. La cea de 5 bani există o nuanță galbenă/tulbure (o „culoare confuză", cum o numește Sir J. Wilson, care socotește că ea ar proveni de la primele tiraje) și la care lipsește gîtul efigiei.

Marca de 10 bani poate fi întîlnită în dublă impresiune. Sir John Wilson semnalează și o nuanță palidă la care clișeul pare să fi fost retușat, deoa-

(1) G. Brunel afirmă că tirajul pe hîrtie ușor gălbuie ar fi existat numai la două valori, 10 bani albastru închis și 15 bani vermillon. Zocsack — menționînd că hîrtia gălbuie este mai rară — este de părere că există la toate valorile, și o menționează în special la 5 bani portocaliu, la 10 bani indigo, la 15 bani cărămiziu și la 50 bani albastru închis/roșu.

rece urechea şi-a pierdut conturul şi există o neclaritate pe suprafaţa dintre inscripţia BANI şi ROMANA, în colţul din dreapta, jos.

Marca de 15 bani prezintă numeroase retuşuri interesante, semnalate şi de Ed. Cohen în broşura intitulată „Quelques retouches des timbres litographiés". Dintre acestea, personal nu am întîlnit decît unul în care litera N din CINCISPREZECE apare întoarsă (N). Acelaşi autor precizează că retuşurile îi sînt cunoscute numai pe exemplare în culorile roşu sau vermillon. Tot aici menţionăm că la tipul 4 din blocul de report există uneori un punct înaintea literei R de la ROMANA.

La 15 şi 25 bani există şi exemplare cu dublă impresiune. În sfîrşit, la 50 bani semnalăm existenţa unui retuş la care fondul din jurul efigiei este mai deschis.

După cum am amintit mai sus, colile au fost obţinute cu ajutorul unei pietre pe care s-au desenat 4 mărci aşezate orizontal. În raport de felul în care a fost aşezat acest bloc de report în coală, s-a stabilit existenţa mai multor planşe, fără însă a se putea preciza cîte planşe există. Ed. Cohen, în broşura intitulată „Considerations sur quelques planches des émissions litographiées des timbres de Roumanie, 1868—1872" dă amănunte foarte interesante, pe care însă cadrul limitat al acestui articol nu ne permite să le abordăm.

ŞTAMPILE. O dată cu desfiinţarea poştelor străine a crescut mult volumul corespondenţei trimise prin poşta romînă, atît în interior cît şi în exterior.

Mărcile descrise mai sus sînt primele mărci romîneşti care au purtat în străinătate corespondenţa trimisă din ţara noastră. În afară de obliterările din interior, interesante prin varietatea ştampilelor, devine mai interesantă cercetarea plicurilor întregi care au trecut dincolo de frontierele ţării, dar care, din păcate, nu s-au păstrat întregi decît în puţine exemplare.

În general oficiile noastre poştale au întrebuinţat pentru obliterarea acestor mărci ştampilele folosite anterior şi anume:

a) ştampilele dublu cerc cu agrafa sau arabesc avînd la mijloc data sub formă de fracţie (numai ziua şi luna) şi care sînt cele mai des întîlnite. Dimensiunea cercului exterior şi a celui interior variază de la oficiu la oficiu;

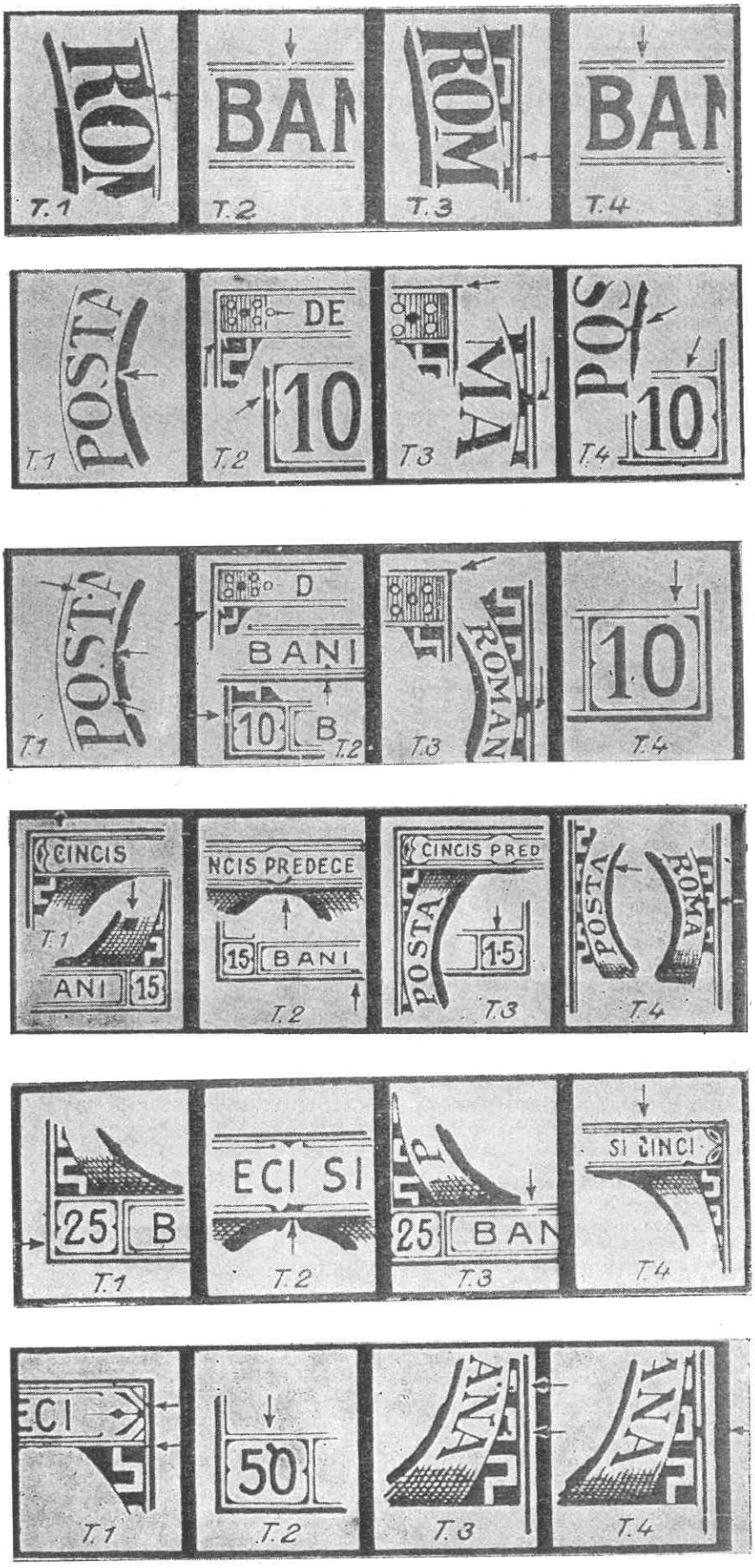

Fig. 2—7 — Semnele caracteristice de recunoaştere a celor 4 tipuri din blocul de report cu care au fost alcătuite colile de mărci. În ordinea clişeelor, de sus în jos, sînt arătate aceste semne pentru valorile 5 bani, 10 bani blau, 10 bani indigo blau 15, 25 şi 50 bani. Săgeţile indică pe clişee poziţia detaliilor distinctive. Planşele au fost reproduse din lucrarea lui H. Birnbach: „Die Rekonstruktion des Umdrucksbloks der rumänischen Briefmarkenausgaben von 1866—1872" Berlin, 1933.

Fig. 8 — Un plic francat cu marca de 50 bani, expediat la Genova. Mărcile acestei emisiuni sînt primele care au servit la expedierea directă de corespondențe peste hotare, cu francatura în mărci românești.

b) ștampilele dublu cerc cu mențiunea Dim (dimineața) sau Sera (seara) încadrată de 2 steluțe mici cu 6 colțuri sau cu crucea Sf. Andrei — care au avut și ele o largă întrebuințare;

c) ștampilele mici cu cerc simplu (inel) avînd numele oficiului și data completă: ziua, luna și anul — iar jos o steluță sau 3 steluțe;

d) ștampilele „baston" — adică cele formate numai din numele oficiului, în litere de tipar așezate orizontal, fără nici o altă mențiune. Dimensiunea literelor variază de la 5 la 6 mm. Ele s-au întrebuințat de oficiile poștale din gări și plicurile au — în afară de marca obliterată cu această ștampilă — și o ștampilă dublu cerc cu data. Din acest tip, personal cunoaștem: IASSY și CALAFAT pe 25 bani, MĂGURELE pe 15 bani și PIATRA pe 25 bani (enumerarea nu este limitativă);

e) ștampilele grătar — cunoscute sub acest nume pentru că sînt formate din întretăierea unor linii care formează 12 romburi. Se cunoaște grătarul simplu și dublul grătar — folosit numai de of. poștal din Iași — la care romburile se formează prin întretăierea unor liniuțe paralele;

f) ștampilele rotunde denumite „degetar", formate dintr-un cerc simplu cu diametrul de 17 mm, avînd numele oficiului și data (ziua, luna și anul) iar jos o steluță cu 5 colțuri. Acestea sînt ștampilele cele mai frumoase și totodată și cele mai rare pe această emisiune, deoarece au fost puse în uz abia către sfîrșitul perioadei de circulație a ultimei serii „favoriți".

În afară de aceste ștampile, întîlnim și obliterări făcute întîmplător cu ștampile auxiliare, cum ar fi: RECOMANDAT FRANCO sau DUPA PLECARE.

Mai semnalăm că oficiul poștal Galați a întrebuințat ștampila RECOMANDEE-GALATZ formată din litere de tipar dispuse în semicerc, avînd număr și dată. Am întîlnit această ștampilă pe mărcile de 10—25 și 50 bani. Nici un alt oficiu nu a folosit o ștampilă asemănătoare ca format.

Tot între ștampilele speciale trebuie menționată și ștampila dublu cerc GARA ROMAN OFF. POSTAL avînd la mijloc data completă (ziua, luna și anul). Dimensiunea cercului exterior 26 mm iar a celui interior 10 mm. Ea s-a folosit în 1871.

Menționăm în sfîrșit că s-a mai practicat în această perioadă și anularea mărcilor prin trăsături de cerneală (de obicei în cruce), acest fel de anulare fiind cunoscut în filatelie sub numele de „oblitération plume". Asemenea exemplare prezintă interes dacă sînt pe scrisori întregi, circulate, care poartă și alte ștampile (de tranzit, sosire etc.).

În încheiere amintim că există și francaturi mixte adică scrisori pe care se întîlnesc mărci din a 3-a serie „favoriți" alături de mărci din emisiunile anterioare sau posterioare. Exemplu: 15 bani cu 3 bani, pentru a completa 18 bani, sau 15 bani „favoriți" alături de 25 bani Carol „barbă".

Acest articol asupra ultimei serii de „favoriți" avînd caracterul de prezentare generală, nu a permis autorului să adîncească toate aspectele legate de studiul lor; în consecință, lasă tuturor celor pe care îi interesează aceste mărci, posibilități largi de cercetare și studiu.

I. POPESCU

literatură filatelică

CATALOGUL ZUMSTEIN, EDIȚIA 1965

Ediția 1965 a cunoscutului catalog elvețian aduce o prezentare grafică cu totul nouă. Părăsind vechiul format pe două coloane, care ducea la volume groase, greu de transportat și de mînuit, noua ediție se prezintă cu textul pe trei coloane, într-un format mărit dar mai subțire. Clișeele și caracterele rămînînd neschimbate, se păstrează prezentarea tradițională cu care colecționarii sînt obișnuiți. Coperta a fost schimbată, trecînd însă de la legătura în pînză la o legătură cartonată.

Ediția 1965 cuprinde și emisiunile apărute pînă în ajunul intrării catalogului sub tipar. Astfel, din mărcile țării noastre sînt catalogate și emisiunile Grădina Zoologică din București și Olimpiada de la Tokio. Cotele mărcilor românești continuă a fi ridicate sau în urcare.

Parcurgînd catalogul, se constată o serie de creșteri substanțiale de cote la diferite emisiuni mai căutate, din diferite țări, reflectînd cererea susținută a pieții filatelice. Staționare sînt, în schimb, mare parte dintre mărcile curente, cu tiraje foarte mari.

TIMBRES POSTE, MARQUES POSTALES, ENTIERS, VARIÉTÉS DE LA RUSSIE IMPÉRIALE. Edit.: Cercle philatélique France—U.R.S.S.

Primul catalog asupra mărcilor fostului imperiu țarist, publicat de Cercul filatelic Franța—U.R.S.S., din Paris, în anul 1956, a cuprins — în 125 pagini — o serie de informații inedite și foarte utile pentru cercetătorii filateliei ruse.

Succesul obținut de acest prim volum a îndemnat cercul să pregătească publicarea unei enciclopedii a mărcilor rusești. Prima parte cuprinde materialul poștal apărut, de la primele întreguri poștale, precursoare ale mărcilor poștale adezive, pînă la primii ani ai puterii sovietice. El include, deci, și perioada în care au continuat să mai circule, pe alocuri, mărci cu desenele vechilor emisiuni țariste.

În continuare vor mai apare două volume care vor cuprinde materialul poștal emis de U.R.S.S., de la prima sa marcă pînă în zilele noastre.

Primul volum, apărut recent, cuprinde nu numai mărcile adezive (cu o prezentare atentă și sistematică a varietăților lor pe emisiuni și pe tiraje), ci și a întregurilor poștale, de la plicurile francate precursoare, pînă la cărțile poștale din ultimii ani ai țarismului.

Foarte utile sînt indicațiile din capitolul privind diversele tipuri de ștampile poștale, de la vechile ștampile lineare, la cele în casete dreptunghiulare, în cerc, ovale, dublu cerc, rombice etc. Lucrarea prezintă apoi ștampilele locale din Moscova, Petersburg, ștampilele birourilor ambulante, ștampilele mute etc.

Fără a intra în amănuntele emisiunilor Zemstvo — materie prea vastă pentru a forma un simplu capitol într-o lucrare — cartea redă o serie de îndrumări generale pentru identificarea acestor mărci, precum și lista zemstvelor care au avut servicii poștale și emisiuni locale proprii.

6/65

ŞTAMPILE POŞTALE TURCEŞTI FOLOSITE LA CONSTANŢA, ÎN SECOLUL TRECUT

Precum se ştie, ştampilele folosite în trecut de poşta otomană în teritoriile europene care se aflau — pe vremuri — sub stăpînire turcească, sînt prea puţin cunoscute de colecţionari.

Cauza principală a acestei situaţii este determinată de numărul extrem de mic de scrisori întregi care s-au păstrat. De asemenea, puţine sînt mărcile detaşate pe care se pot descifra inscripţiile, datorită aplicării defectuoase a ştampilelor, a calităţii proaste a cernelurilor folosite.

La toate aceste cauze obiective se adaugă faptul că puţini sînt, în Europa, filateliştii care ştiu să citească inscripţiile turceşti ale acestor ştampile.

In revista „Filatelija" din Zagreb a apărut anul trecut un documentat articol semnat de Slavko Walder în legătură cu o serie de ştampile turceşti folosite în secolul trecut pe teritoriul iugoslav. Acest articol avea darul de a atrage atenţia colecţionarilor asupra acestui interesant capitol, punîndu-le la îndemînă date şi reproduceri de

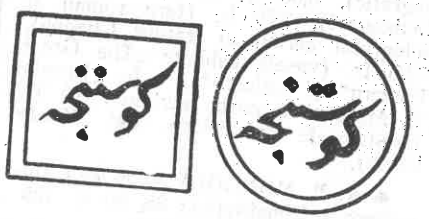

Două ştampile de format diferit, cu inscripţia turcească „Küstendje".

ştampile care permit identificarea unor piese ce pot figura în colecţiile de istorie poştală regională.

Acest articol a fost recenzat şi de revista „Filatelia" din Bucureşti, în nr. 9 din septembrie 1964, la rubrica „Răsfoind presa".

Din partea autorului articolului am primit recent o comunicare prin care ni se semnalează şi existenţa a două ştampile turceşti folosite la Constanţa, în anul 1871, deci în perioada filatelică.

Reproducem aci schiţele acestor ştampile, una de format pătrat, cea de a doua rotundă, ambele avînd o dublă încadrare.

Deşi în perioada respectivă obliterările poştale cu dată aveau o largă răspîndire în lume, cele două ştampile de mai sus nu poartă indicaţii de dată.

Comunicarea corespondentului nostru aduce o contribuţie interesantă pentru cunoaşterea acestui capitol.

Filatelia 1965, XIV, nr. 3

MĂRCILE ROMÎNEŞTI LITOGRAFIATE
EMISIUNEA DIN 1871—1872

GENERALITĂŢI

În ianuarie 1871, poşta romînă a pus în circulaţie primele valori dintr-o nouă serie de mărci litografiate, care este cunoscută în lumea colecţionarilor sub numele de „Carol cu barbă", datorită faptului că efigia a fost schimbată şi este înfăţişată purtînd barbă, după cum era moda vremii.

Noile mărci păstrează desenul cadrului din seria precedentă — de „Favoriţi" — însă efigia a fost înlocuită şi culorile au fost schimbate.

In general autorii nu explică ce a determinat schimbarea efigiei; numai Rudolf Zocsack vorbeşte despre acest amănunt într-un articol publicat în „Noua revistă filatelică romînă" nr. 1 din iulie 1937, dînd faptului aceeaşi interpretare, în sensul că schimbarea a fost determinată de nevoia de a actualiza portretul. Menţionăm în treacăt

Fig. 1 — Stînga: marca de 5 bani, cu desenul bărbii retuşat, cu strieri ale firelor mai accentuate şi conturul bărbiei modificat (vezi indicaţia săgeţii); dreapta: marca cu desenul neretuşat.

că schimbarea efigiei domnului prin actualizarea ei a fost făcută, înaintea noastră, şi de alte ţări din Europa, ex. Belgia.

Cercetînd majoritatea cataloagelor, constatăm că mărcile din emisiunea „Carol cu barbă" sînt clasificate în 3 serii şi anume:

— o primă serie de mărci **nedantelate**, compusă din 5 valori şi anume: 5 bani — 10 bani (galben), 10 bani (albastru), 15 bani şi 25 bani;

— o a doua serie de mărci **dantelate**, formată din valorile de 5 bani, 10 bani şi 25 bani;

— o a treia serie de mărci **nedantelate**, compusă din 2 valori — 10 bani şi 50 bani — cunoscută şi sub numele de „impresiune defectuoasă", pentru că a fost realizată cu plăcile uzate şi atît desenul cît şi efigia apar neclare, şterse.

Nu am găsit date privind tirajul acestor mărci şi nici documente din care să rezulte data punerii în circulaţie a fiecărei serii. Cercetînd însă scrisorile şi piesele ştampilate cu data certă din anii 1871—1872 — după obliterările întîlnite, ordinea apariţiei este următoarea:

ianuarie 1871: 5 bani, 10 bani (galben) şi 25 bani (toate nedantelate)

decembrie 1871: 10 bani (albastru), nedantelat

martie 1872: 15 bani, nedantelat; 5, 10 şi 25 bani, dantelate $12^1/_2$

august 1872: 10 şi 50 bani, nedantelate, cu impresiune defectuoasă.

In ce priveşte data emiterii primei serii de mărci „Carol cu barbă", părerile sînt diferite: Brunel o situează în februarie 1871, Zocsack şi Petre Murea în aprilie 1871, iar Ed. Cohen în ianuarie 1871. Noi sîntem de părere că ultima opinie este exactă, deoarece se cunosc şi exemplare obliterate în ianuarie 1871.

Aceste mărci au circulat pînă la 15 octombrie 1872, cînd au fost retrase şi înlocuite cu noile mărci din emisiunea „Paris".

Precizăm că mărcile din seriile precedente „Carol cu favoriţi" şi-au păstrat puterea de circulaţie şi după 1 ianuarie 1871; pot fi deci întîlnite francaturi mixte formate din mărci „Carol cu favoriţi" alături de cele „Carol cu barbă", pe scrisorile circulate în anii 1871 —1872.

In cadrul acestui articol ne propunem să prezentăm cititorilor numai prima serie de mărci „Carol cu barbă".

*

După cum am spus la început, în ianuarie 1871 au fost puse în circulaţie numai 3 valori din seria „Carol cu barbă" şi anume: 5 bani cărămiziu, 10 bani galben şi 25 bani brun-oliv. Ulterior, în decembrie 1871, a fost emisă marca de 10 bani albastru iar în martie 1872 a apărut şi marca de 15 bani, (despre care Brunel afirma că a apărut în ianuarie sau februarie 1872 (op. cit. pag. 67).

In ce priveşte tariful poştal, precizăm că prin „Regulamentul pentru fixarea taxelor poştale în Romînia", pus în aplicare la 15 oct. 1870, taxele poştale pentru scrisori simple în tot cuprinsul ţării au fost reduse de la 15 bani la 10 bani, iar taxa de recomandare a fost fixată la 30 de bani (vezi „Bul. telegrafo-poştal" din 1870, pag. 177—181). Scrisorile „loco" se francau cu 5 bani, imprimatele şi probele de mărfuri cu 3 bani. Scrisorile loco depuse nefrancate se taxau cu 10 bani iar cele destinate a circula în interiorul ţării — care erau nefrancate — se taxau dublu, adică cu 20 de bani.

Prin acelaşi regulament a fost introdusă şi taxa de $1^1/_2$ bani pentru ziare şi publicaţii periodice, urmînd a se folosi în acest scop benzi timbrate care se procurau de la poştă (vezi în acest sens: C. Minescu, Istoria poştelor romîne, pag. 294).

Taxa poştală pentru francarea corespondenţei adresate în ţările limitrofe a rămas la 25 bani iar pentru celelalte ţări 50 bani.

Mărcile au fost confecţionate în atelierele Socec din Bucureşti, de acelaşi tipograf Sauder care realizase şi seriile anterioare, prin acelaşi procedeu litografic.

DESENUL

Mărcile înfăţişează într-un medalion efigia domnului privind spre stînga. Dimensiunea cadrului este de 19,5×23,5 mm.

Desenul cadrului este asemănător cu cel al mărcilor din seria precedentă, în partea de sus este înscrisă, pe fond alb, valoarea în litere iar în partea de jos, în ambele colţuri, valoarea în cifre, încadrată de linii ce formează cîte un pătrat; între cele 2 pătrate este înscris cuvîntul BANI.

Efigia apare în mijloc, într-un oval, ca și la ultima serie de „Favoriți". In dreapta și în stînga acestui oval se observă linia greacă, parțial acoperită de cîte o bandă albă în care sînt înscrise cuvintele POSTA ROMANA.

Cadrele sînt de aceleași dimensiuni pentru toate valorile și se aseamănă, în afară de ornamentațiile de sus care sînt diferite.

In timpul întrebuințării, pietrele litografice s-au uzat și a fost necesar ca mărcile să fie retușate. Ed. Cohen semnalează 3 retușuri întîlnite la aceste mărci, și anume:

1) la marca de 5 bani: litera B din BANI retușată, bara verticală a acestei litere fiind îngroșată, cu tendința de a fi prelungită în jos (B)

2) la marca de 15 bani, litera N din CINCISPREDECE, transformată prin retuș în M, apare CIMSPREDECE.

3) la marca de 25 bani, în partea de jos, cele 2 benzi în care se află înscrise cuvintele POSTA ROMANA, situate la dreapta și la stînga medalionului efigiei, au fost retușate prin aceea că s-au tras linii albe pentru a se reduce aspectul îmbîcsit al umbrelor [1]).

In afară de aceste retușuri, la mărcile din prima serie „Carol cu barbă" întîlnim și alte retușuri. Astfel, la marca de 5 bani există exemplare de culoare cărămiziu închis, la care conturul bărbiei nu este cel obișnuit și au fost trase linii astfel că bărbia pare proeminentă, iar fondul este puternic colorat (Fig. 1).

In articolul publicat în „Noua revistă filatelică română" nr. 1 din iulie 1937, Zocsack menționează ca o eroare la marca de 25 bani, exemplarele la care apare un punct în mijloc la primul C din CINCI care dă aparența literei E, citindu-se astfel EINCI. In realitate nu este vorba de o eroare ci de un semn caracteristic tipului 9 din blocul report (după cum se poate observa în schița blocului report de la marca de 25 bani).

Fig. 2. — Marcă de 25 bani (din colecția Cohen) cu a doua literă C din CINCI întoarsă (vezi indicația săgeții, în colțul din dreapta, sus).

Tot la marca de 25 bani, Ed. Cohen semnalează o defecțiune a celui de-al 2-lea C din CINCI care are forma unui S întors (inversat). Cred că este vorba de încercarea unui meșter de a retușa placa, evident o încercare prost executată (Fig. 2).

Ioan POPESCU

[1]) Aceste retușuri sînt semnalate de Ed. Cohen în broșura intitulată „ROUMANIE — Quelques retouches des timbres litographiés".

(In numărul viitor: Formarea colilor, culori, hîrtie, ștampile).

GREȘEALĂ, DAR NU ȘI... „EROARE"

Mai mulți cititori, semnalîndu-ne și ei indicația greșită a valorii de pe marca de 1,55 lei din seria „Grădina Zoologică din București", ne întreabă dacă este vorba de o greșeală întîmplătoare și dacă poate fi considerată ca o eroare filatelică.

Mulți filateliști — în dorința de a-și îmbogăți colecțiile cu mărci ieșite din comun — sînt permanent în căutare de mărci prezentînd unele particularități de imprimare. De aci și pînă la clasarea lor drept „varietăți" este numai un pas, deși știm prea bine că numai acele varietăți care se regăsesc constant — în tiraj — pot fi considerate ca „varietăți" propriu-zise. In rîndul acestora, erorile ocupă un loc de frunte, ele constituind așa-numitele „varietăți majore" ale filateliei.

Se întîmplă uneori ca unele mărci să apară cu greșeli de machetare fie în text, fie în desen. Atunci cînd aceasta duce la punerea în circulație a unui nou tiraj rectificat, marca prezentînd greșeala de machetare constituie, bineînțeles, o variantă. Un exemplu de acest fel îl prezintă marca de 0,50 lei din seria uzuală tip „Stema R.P.R." din anul 1948, care a apărut pentru prima dată cu indicația greșită 0,50 bani, rectificată apoi, într-un tiraj succesiv, prin textul corect 0,50 lei.

Din punct de vedere filatelic, nu o dată astfel de înlocuiri dau loc unor speculații, în cazul emisiunilor comemorative. Tocmai de aceea multe admi-

nistrații poștale preferă să nu procedeze la înlocuirea mărcilor prezentînd greșeli, tocmai pentru a nu da prilej de speculație. Astfel a procedat, spre pildă, Brazilia, în cazul mărcii purtînd efigia ultimului papă, Ioan al XXIII-lea, apărută cu inscripția greșită „In Memorian" în loc de „In Memoriam". Deși greșeala de latină era evidentă, marca nu a fost retrasă din circulație.

Și la noi a apărut recent o marcă cu o inscripție greșită. Este vorba de marca de 1,55 lei din frumoasa serie „Grădina Zoologică din București". Marca, înfățișînd două zebre zvelte, este remarcabilă prin eleganța desenului și execuția reușită. Decît că — printr-o scăpare din vedere, valoarea este indicată prin 1,55 bani, în loc de 1,55 lei.

Ce era de făcut? De retras marca din circulație înlocuind-o printr-un nou tiraj, purtînd indicația valorii rectificată în 1,55 lei?

A fost preferată soluția cea mai justă, din punct de vedere filatelic, menținîndu-se marca în circulație, astfel cum a apărut de la început.

Iată deci cum o greșeală, care ar fi putut deveni o varietate, în cazul emiterii unei mărci rectificate, a rămas așa cum e. Și iată cum — cel puțin în filatelie — este posibil ca o greșeală să nu fie întotdeauna echivalentă cu o „eroare" [1]).

RED.

1) Desigur, în vorbirea curentă, cuvintele **eroare** și **greșeală** sînt, practic, sinonime.

În ce privește sensul dat însă expresiei „eroare", în terminologia filatelică, Catalogul mărcilor poștale românești indică: Marcă ale cărei caracteristici diferă de cele ale mărcilor obișnuite corespunzătoare, fie prin schimbarea culorii, fie prin unele greșeli de imprimare ca lipsa sau înlocuirea unui semn (cifră, literă) cu altul.

Filatelia 1973, nr. 12

POŞTA MILITARĂ 12/73.

CORESPONDENŢĂ DE RĂZBOI 1877–1878; 1916–1918

Un studiu de istorie poştală sau o colecţie cu acest titlu, ar trebui să cuprindă, cred, următoarele capitole:

I. Cărţile poştale militare, studiate ca întreguri poştale.

II. Piese poştale purtînd ştampile militare române.

III. Corespondenţa de război (de la şi către ostaşii din armata de operaţiuni sau din spitale).

IV. Corespondenţa prizonierilor de război, români, deţinuţi în ţări străine.

CAP. I. CARŢILE POŞTALE MILITARE ROMANE

Primele cărţi poştale române, destinate a fi folosite de militari, au apărut, se pare, abia în anul 1911 [1]). Inainte de această dată nu s-au emis nici cărţi poştale militare, nici cărţi poştale purtînd, tipărită, o marcă poştală fără valoare, nici cărţi poştale obişnuite, dar cu vreun supratipar special, ca de ex. „Poşta de război", cum a procedat poşta sîrbă în anul 1876 (astfel de cărţi poştale supratipărite au putut fi văzute la expoziţia „BALKANFILA III", Bucureşti 19/1). Se găsesc însă cărţi poştale obişnuite folosite de militari români în perioada 1877—1878.

Prima carte poştală, pe care o voi denumi model I, era imprimată pe carton alb, cu dimensiunile de 154—155/96-100 mm., avînd în partea dreaptă, sus, tipărită o marcă poştală cu efigia lui Carol I, asemănătoare mărcilor adezive nr. 218—219 din C.M.R. 1964, cu deosebirea că în partea interioară lipsesc cifrele indicînd valoarea mărcii poştale. Marca tipărită avea înălţimea de 24½ mm şi lăţimea de 19 mm. Pe aceeaşi faţă, în stînga era imprimată stema ţării (12/14 mm) deasupra acesteia fiind tipărite cuvintele: „Armata de operaţiuni". Pe această primă carte poştală nu figura titlul de „CARTE POSTALA MILITARA". Pe cealaltă faţă figura inscripţia „Nu se scrie nimic privitor la armată" (stînga) şi „Nu se pune nici data nici localitatea".

În anul 1915, după începerea primului război mondial, dar înainte de intrarea României în acel război, Direcţia generală a telegrafelor şi poştelor, prin ordinul circular nr. 67417 din 5 noiembrie 1915, a dispus: „Corpurile de trupa vor distribui militarilor concentraţi pentru apărarea teritoriului, **cărţi poştale militare**, care vor circula în serviciul poştal cu scutire de taxe" [2]). Prin ordinul circular nr. 69809 din 16 noiembrie 1915, s-a adus următoarea completare „Cărţile poştale militare vor trebui să poarte ştampila de **„liberă expediere"** a corpului respectiv pentru ca ele să poată fi scutite de taxele poştale" [3]).

A doua emisiune de cărţi poştale militare era de model diferit şi anume: faţa cărţii poştale pe care se scria adresa era divizată în două părţi, despărţite printr-o linie verticala: partea din dreapta, mai mare, era destinată adresei, avînd în partea superioară tipărită în negru, marca poştală. Partea stîngă, mai mică, cuprindea atît rubricile cu numele, gradul, unitatea şi subunitatea trimiţătorului, cît şi, sub stemă, locul (indicat printr-un cerc, unde trebuia aplicată ştampila de liberă expediere a unităţii militare). În partea de sus, la mijlocul ei, această carte poştală purta indicaţia: „Carte poştală militară", titlu care se va menţine şi la următoarele emisiuni (pînă la penultima). Marca poştală, tipărită, înfăţişa aceeaşi efigie ca şi cea precedentă.

În cadrul acestui model, (căruia i se cuvine indicativul II) se găsesc numeroase varietăţi ca inscripţii, dimensiuni ale mărcii poştale, diametrul cercului indicînd locul ştampilei de liberă expediere, uneori şi la mărimea stemei. Aceasta înseamnă că avem de-a face cu tiraje deosebite, constituind tipuri deosebite ale modelului II.

Un tabel sistematizînd diferitele tipuri de cărţi poştale din modelul II. va fi publicat într-unul din numerele următoare ale revistei.

Deoarece toate aceste tipuri poartă tipărită marca avînd efigia lui Carol I, ar trebui presupus că modelul II a fost emis înainte de septembrie 1914 (data încetării lui din viaţă). Unele tiraje sînt însă ulterioare acestei date. Cărţile poştale model II au fost mult utilizate în prima parte a războiului din 1916—1918, adică în perioada august 1916-noiembrie 1917, găsindu-se circulate aproape toate tipurile de mai sus.

Modelul III — Cartea poştală a fost confecţionată din carton fin subţire cu dimensiunile de 138/89 mm. şi avea tipărită marca avînd aceeaşi efigie. Se caracterizează prin aceea că partea cuprinzînd rubricile cu numele, gradul şi unitatea trimiţătorului era despărţită, printr-o linie verticală, subţire, de partea cu stema ţării şi cu locul ştampilei de liberă expediere. Iniţialele cuvintelor „Poşta Militară" erau scrise cu litere majuscule. Am găsit-o circulată la 16 octombrie 1916.

Model IV — Cartea poştală, avînd marca tot cu efigia Carol I, prezintă următoarele caracteristici:

— lipseşte complet partea stîngă cu rubricile numelui, gradului şi unităţii trimiţătorului;

— circumferinţa este trasată printr-o linie punctată;

— textul este diferit: „...Liberă **Trecere...**" în loc de „...Liberă Expediere..." Au existat două tipuri:

— tipul A, la care cuvintele „poştală militară", din titlu, sînt tipărite toate cu litere mici, iar cercul (avînd circumferinţa punctată) are un diametru de 29 mm;

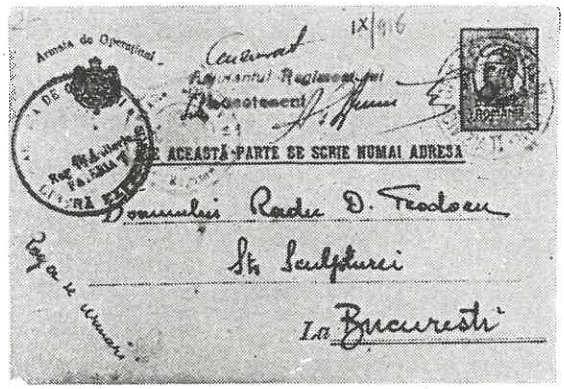

Fig. 1 — Carte poştală militară purtînd ştampila de „Liberă expediere" a unităţii militare (Reg. 14 artilerie).

— tipul B, la care literele iniţiale ale cuvintelor „Poştală Militară" sînt scrise cu majuscule, iar cercul (circumferinţa din linie plină) este de 37 mm în diametru.

Modelul V se caracterizează prin lipsa mărcii poştale, în locul căreia se află stema ţării. Titlul „Carte Postală Militară" este lung de 46 mm, avînd iniţialele cu majuscule şi cu litera „s" în loc de „ş" în cuvîntul „Poştală". O altă particularitate, caracteristică, este aceea că nu are tipărită o circumferinţă pentru indicarea locului ştampilei de liberă expediere. A fost utilizată în timpul războiului din 1916—1918.

Modelul VI este primul avînd tipărită o marcă cu efigia lui Ferdinand I. Există două tipuri:

— Tipul A. Marca are înălţimea de 25 mm şi o lăţime de 19 mm. Lungimea titlului de 76 mm, iar stema ţării de 17/15 mm, (stema mică).

Există un tiraj pe carton alb-gălbui, iar altul pe carton verzui. Am identificat acest tip a fi circulat în octombrie 1917 şi în ianuarie 1918.

— Tipul B. Marca este ceva mai înaltă, avînd 25 mm şi jumătate, la aceeaşi lăţime. Principala deosebire, faţă de tipul A este aceea că are tipărită stema mare (21/19 mm). Cartonul este verzui. Am găsit-o circulată în mai 1918.

Cartea poştală model VII, pe carton verzui, prezintă, faţă de modelul anterior, următoarele deosebiri:

— titlul este format din 4 cuvinte, aşezate în două rînduri adică sub cuvintele „CARTE POSTALA MILITARA" (care constituie primul rînd), este tipărit şi cuvîntul „GRATUITA", care lipsea la toate modelele anterioare;

— marca poştală tipărită este mai mare (de 26/20 mm), iar desenul chenarului este cu totul diferit;

— pe lîngă cele trei rubrici: numele, gradul, unitatea şi subunitatea, figurează şi o a patra: **localitatea;**

— inscripţia din josul cărţii poştale a fost redusă, de la „Nu se scrie nimic privitor la Armată, nici data, nici localitatea", la „Nu se scrie nimic privitor la Armată". Nu am găsit această carte poştală circulată în timpul războiului, ci abia în mai 1921.

Un tip special de carte poştală cu caracter militar, era acela pus la dispoziţia ostaşilor internaţi în spitale — fie răniţi,

---

[1]) *P. Murea arată anul 1916 iar dr. Al. Dumitrescu, în articolul său din revista „FILATELIA" (nr. 10/1963), scris cu prilejul împlinirii a 90 ani de la primele cărţi poştale române, indica anul 1909. Eu înclin spre anul 1911, indicat de dr. Ascher, în catalogul său (1928).*

[2]) *V. Buletinul telegrafo-poştal, nr. 22 din 15 noiembrie 1915, p. 395.*

[3]) *V. Buletinul telegrafo-poştal, nr. 23 din 1 dec. 1915, p. 418.*

fie bolnavi. Pe fața ei nu era imprimată nici marca poștală, nici stema țării, ci numai 5 linii punctate pentru scrierea adresei destinatarului. Pe verso, adică pe partea pentru corespondență, erau tipărite, în dreapta, sus, rubricile „Locul" și „Data", iar ca text era imprimat:

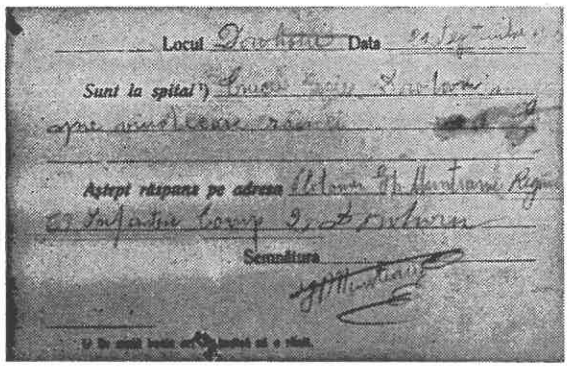

Fig. 3 — Carte poștală cu text „tip", pentru uzul ostașilor răniți sau bolnavi, aflați în spitale.

„SUNT LA SPITAL. . . . . ." și trei rînduri de puncte, puncte. În subsol se indica: „Se arată boala sau se indică că e rănit". Apoi urma:

„AȘTEPT RĂSPUNS PE ADRESA..." și două rînduri punctate.

Am găsit expediată o astfel de carte poștală specială, la 21 sept/6 octombrie 1916, din spitalul Dorohoi.

CAP. II. ȘTAMPILE MILITARE ROMÂNE

A. Ștampilele oficiilor telegrafo-poștale militare române

În timpul Războiului pentru independență, din 1877—1878, s-au înființat și au funcționat mai multe oficii telegrafo-poștale române, printre care și acela de pe lîngă Marele cartier general al Armatei române. Acesta a fost înființat în comuna Poiana, județul Dolj și a funcționat în această comună de la 6/18 iulie 1877 pînă pe la mijlocul lunii august 1877, cînd, împreună cu Marele cartier general al Armatei, a trecut în Bulgaria, unde a funcționat în localitățile Vîrbița, Mazîr-Mahala etc. Singurul dintre oficiile poștale militare din perioada 1877—1878 care a avut o ștampilă poștală proprie a fost acest oficiu telegrafo-poștal al Marelui cartier general al Armatei și singura ștampilă poștală cunoscută ca folosită de acesta a fost ștampila confecționată pe cînd se afla în Poiana, din care cauză ștampila avea inscripția „QUARTIER GEN. POIANA" [4]. O scrisoare purtînd această ștampilă, cu data 6 august 1877, a putut fi văzută la expoziția filatelică „NAȚIONALA' 68", București.

Fig. 2 — Carte poștală militară confecționată din coajă de mesteacăn.

În timpul războiului din 1916—1918 au funcționat mai multe oficii telegrafo-poștale militare, printre care, în primul rînd trebuie citat acela al Marelui cartier general al Armatei, eșalonul I. Acest oficiu a folosit o ștampilă de forma cerc simplu, cu diametru de 30 și jumătate mm, avînd inscripția „MARELE CARTIER GENERAL. EȘALONUL I OFIC. TEL. POST. MILITAR".

[4]) *V. studiul meu „Oficiul poștal Poiana și alte oficii din Oltenia în timpul războiului pentru independență", în revista „FILATELIA", nr. 2/1968 și 3/1968.*

În prima parte a războiului — septembrie-noiembrie 1916 — s-au folosit mai mult oficiile telegrafo-poștale militare de pe lîngă marile unități și astfel se găsesc corespondențe de ale ostașilor purtînd ștampile cu inscripția:

— „DIVIZIA II. OFIC. TEL-POSTAL MILITAR",
— „DIVIZIA X. OFIC. TEL. POSTAL MILITAR" etc.

În partea a doua a războiului, cînd armata întreagă se găsea în Moldova, corespondența ostașilor nu mai poartă ștampile ale unor oficii telegrafo-poștale militare, ci ștampilele oficiilor poștale din localitatea cea mai apropiată, oficii cărora li s-a remis acea corespondență, bineînțeles alături de ștampilele de liberă expediere, de cenzură internă etc.

B. Ștampilele de „Liberă Expediere" ale unităților și subunităților militare

În timpul Războiului pentru independență (1877—1878) corespondența militarilor grade inferioare era scutită de francarea prin mărci poștale, făcîndu-se „în comptul statului", astfel cum s-a aprobat prin Decretul nr. 1208 din 24 mai 1877, în baza căruia Direcția generală a telegrafelor și poștelor a dat, în acest sens, circulara nr. 7434 din 1 iunie 1877. Prin circulara suplimentară nr. 7987 din 12 iunie, Direcția generală a telegrafelor și poștelor comunică tuturor oficiilor telegrafice din țară, următoarele explicații: „Se va trage o cruce cu creion roșu sau albastru pe toate scrisorile ce sînt adresate la militarii inferiori aflați în campanie. Scrisorile predate la oficiu de către militarii inferiori chemați sub steag către familiile lor vor fi de asemenea notate în cruci de creion roșu sau albastru și considerate ca francate; cele ce se vor găsi însă prin cutii nu se vor considera astfel decît dacă din adresa lor se va vedea că sînt pentru militari inferiori **sau dacă vor fi certificate de către sergentul major** că emanează de la militari inferiori aflați în campanie, **sau**

Fig. 4 — Carte poștală tip „Crucea Roșie", expediată de un ostaș român aflat în primul război mondial într-un lagăr de prizonieri, în Ungaria.

vor purta pe dos ștampila oficială a corpului din care face parte, ceea ce s-a intervenit la șefii corpurilor de armată" [5]. Constatîndu-se unele neglijențe în aplicarea acestor dispoziții, Direcția generală a telegrafelor și poștelor atrage atenția, prin circulara nr. 11612 din 7 august, asupra obligației respectării ordinelor date cu privire la „sigiliul regimentului sau atestarea sergentului major" [6]. La rîndul său, Ministerul de Război prin ordinul din 26 iulie 1877, invită Corpul II armată să dea ordinul necesar pentru ca „scrisorile ce se expediază de către gradele de jos să poarte pe dosul convertei ștampila oficială a corpului sau certificarea vacmaisterului fără care scrisoarea nu se poate considera ca emanată de la un grad inferior" [7]. Aceste dispoziții enau clare și categorice însă în fapt, pînă în prezent nu s-au găsit nici scrisori adresate gradelor inferioare cu semnul unei cruci roșii sau albastre și nici scrisori trimise de ostași, care să poarte fie ștampila unității militare, fie semnătura sergentului major de atestarea gradului trimițătorului. Se cunoaște doar o scrisoare purtînd mențiunea „SERVICIUL MILITAR. EXPEDIATA DE LA BECHET", cu semnătura sergentului Schileru. Scrisoarea poartă ștampila oficiului poștal Caracal, cu data de 15 martie 1878.

În timpul războiului din 1916—1918 toate cărțile poștale militare expediate de ostașii — grade inferioare, subofițeri și ofițeri — din armata de operații, purtau o ștampilă de **„LIBERA EXPEDIERE"**, aplicată de unitatea sau subunitatea militară din care făcea parte trimițătorul. Aceste ștampile, aplicate, în general pe locul indicat prin circumferința tipărită pe cartea poștală, aveau dimensiuni variate, diametrul cercului (simplu) fiind de la 30 mm (Reg. 1 călărași) pînă la 37 mm (Reg. Ștefan cel Mare nr. 13). Au fost identificate, pe cărțile poștale trimise de militari, ștampile de „liberă

[5]) *Circularele nr. 7434/1877 și nr. 7987/1877 sînt publicate în „Buletinul telegrapho-poștal" nr. 5, 6, 7 din mai-iulie 1877.*
[6]) *V. „Buletinul telegrapho-poștal" nr. 8 din august 1877.*
[7]) *Reprodusă în „Documentele privind isoria României. Războiul pentru independență", vol. V, nr. 334 (Edit. Academiei R.P.R. 1953).*

expediere" aparținînd atît marilor unități (ca de ex. Divizia a 7-a și Divizia a 8-a) cît și regimentelor (de ex. Reg. 9 vînători, Reg. 1 călărași) și unor subunități militare cum ar fi: Reg. 14 artilerie Bateria 1-a; Reg. 21 art. Bat. 5-a; Reg. Ștefan Cel Mare nr. 13 compania mitraliere; Reg. 1 art. Divizionul 1; Compania moto-mitraliere; Trenul Sanitar improvizat nr. 1 etc.

C. Ștampile de cenzură internă. Pe multe cărți poștale expediate de ostași se găsește o viză a comandantului subunității din care făcea parte expeditorul, iar uneori a adjutantului regimentului, prin cuvîntul „Văzut" ori „Vizat", viza avînd menirea să ateste că trimiterea poștală respectivă, respectînd secretul operațiilor militare, poate fi expediată. Sub această viză se aplica — în regulă generală dar nu întotdeauna — ștampila administrativă militară, iar, rareori, chiar ștampila de liberă expediere. Alte cărți poștale poartă însă o ștampilă dreptunghiulară cu inscripția „CENZURA DIVIZIA I-a" (cu dimensiunile de 53/8 mm) sau „CENZURA DIV. 8-a" (de 70/18 mm). Un mare număr de cărți poștale poartă însă numai ștampila de liberă expediere, fără vreo altă ștampilă sau viză a unității militare respective.

Fig. 5 — Carte poștală bulgară, folosită de un prizonier român aflat în lagărul de la Hascovo.

D. Ștampilele de cenzură ale birourilor de cenzură militară din capitală sau din orașele mari. Aceste ștampile aveau forma unui dublu cerc, cu diametrele de:

— 27/17 mm (Craiova, Bacău, Focșani);

— 28/18 mm (Dorohoi, Galați, Piatra); etc. Toate purtau inscripția „BIUROUL DE CENZURĂ MILITARĂ" și numele orașului. Din capitală se cunosc trei feluri de ștampile rotunde:

— una cu inscripția „BIUROUL DE CENZURA MILITARA, POSTA CENTRALA" (dublu cer de 29/20 mm);

— una cu inscripția „BIUROUL DE CENZURA MILITARA. BUCURESTI—SCRISORI" (dublu cerc de 28/18 mm, aplicată atît cu tuș negru cît și cu tuș roșu);

— una cu inscripția „CENZURA MILITARA CENTRALA" (dublu cerc de 31/21 mm).

Am găsit, pentru perioada anterioară ocupării Bucureștilor (23 noiembrie 1916), două ștampile de formă dreptunghiulară, prima de 48/15 mm. aplicată la 9 sept. 1918; secunda de 56/23 mm., aplicată — cu tuș roșu — la 24 oct. 1916.

E. Ștampilele birourilor județene de cenzură militară. Acestea aveau forma dreptunghiulară cu inscripția „CENZURAT. CENZURA MILITARA A JUDEȚULUI..." urmînd numele județului. Aveau dimensiuni variate, ca de ex. 55/24 mm. (jud. Tutova). 56/24 mm. (jud. Dolj, Iași); 57/24 mm (jud. Covurlui). Nu-și au locul și nu ne ocupăm în prezentul studiu de ștampilele birourilor civile de cenzură.

CAP. III. CORESPONDENȚĂ DE RĂZBOI

Indiferent de felul trimiterii poștale (întreg postal, scrisoare) și de ștampilele ce poartă, corespondența dintre ostași și familiile acestora, în ambele sensuri, este, de multe ori, interesantă și poate fi inclusă într-o colecție de poștă militară.

S-au găsit cărți poștale obișnuite și scrisori din timpul Războiului pentru independență, ca de ex. „CARTA DE POSTA" scrisă din tabăra militară Calafat la 28 august 1877, prin care ostașul George Kivu scria fratelui său din Focșani: .....astăzi pe la ora 3 începu o bombardare între Vidin și Calafat și durează încă la ora 4¼ cînd îți scriu aceste rînduri..."

Din timpul războiului din 1916—1918 se găsesc cărți poștale trimise de ostași aflați în spitalele din Moldova, răniți sau bolnavi. Astfel, la 21 sept. 1916, plutonierul Gh. Munteanu, din Reg. 69 inf. scria: „...merg spre vindecarea rănii..." iar la 12 aprilie 1917, C.S. scria, din spitalul nr. 218 Bacău: „...sunt de 5 săpt. în spitalul n. 218 Bacău am trecut prin mare pericol dar mulțumită Dr. care m-a îngrijit am scăpat...". Din Spitalele unite 318—320 aflate în Botoșani, Gh. C. scria, la 1 iunie 1917, tatălui său, rugîndu-l să-i aducă 10 țigări mici și o pîine albă. Din alte cărți poștale, adresate ostașilor din spitale, reiese neliniștea familiilor acestora ca de ex. soția ostașului C.T., aflat în spitalul mobil nr. 15, îi scria acestuia: „—...dar despre dumneata nu știu nimic. Ți-am trimis 10 lei și un pachet și nu-mi răspunzi nimic...".

Alte cărți poștale exprimau deznădejdea familiilor care au trebuit să-și părăsească casa și gospodăria în fața invaziei și să se despartă de cei dragi. Astfel, la 14/27 octombrie 1916, soția sergentului Pavel Pintilie scria soțului său din „reg. 9 cavalerie, esc. 4, Frontul Dobrogean", o carte poștală, din care spicuim: „...vei ști că noi am plecat din Constanța pe ziua de 9 octombrie, am evacuat orașu... orașu unde îmi sădisem fericirea mea și a ta. Acum s-a dus totul... Nici nu știi ce rău mi-a făcut nenorocirea asta, mai ales că nu știu nimic de tine... Nu știu dacă vom mai avea fericirea să ne întoarcem... noi n-am luat nimic, ...noi am lăsat totul..."

CAP. IV. CORESPONDENȚA PRIZONIERILOR DE RĂZBOI

În timpul acestor mișcări de retragere mulți ostași români, printre care unii din „grupul Cerna", au căzut prizonieri. Ei au fost internați în lagărele de prizonieri de război, înființate la SOPRONNYEK, ZALASZENTGROT și TUROCS-SZENTMARTON (Ungaria); CREFELD și STRALSUND (Germania); HASCOVO (Bulgaria) și altele.

În afara lagărelor de prizonieri de război mai sus-arătate, în care se găseau marea majoritate a prizonierilor români, au existat și alte lagăre în care au fost deținuți un număr mai mic de prizonieri români. Astfel au fost:

— Lagărul prizonierilor de război DANZIG-TROYL din Germania. Se cunosc cărți poștale trimise din acel lagăr, la 3/16 octombrie 1917 și la 30 oct./13 noiembrie 1917.

— Lagărul BREESEN în MECKLENGURG (pentru ofițeri), existînd cărți poștale trimise de prizonieri români la 4/17 oct. și la 9/22 decembrie 1917.

— Lagărul HEILSBERG din Prusia Orientală, care punea la dispoziția prizonierilor de război cărți poștale tip cu inscriptiile în limbile germană și rusă. Se cunoaște o carte poștală de acest fel, trimisă în țară de prizonierul român N.M. cu numărul 93.902.

Se mai cunoaște corespondență a Societății Naționale de Cruce Roșie a României, referitoare la prizonierii români care munceau silit la fabricile germane din teritoriul ocupat.

Corespondența prizonierilor români aflați în lagărele de mai sus cu familiile lor (de la prizonieri ori către prizonieri), s-a purtat pe două căi:

— prin intermediul organizației internaționale de „CRUCE ROȘIE" și societăților naționale de Cruce Roșie;

— direct, prin poșta germană — respectiv prin poșta bulgară — atunci cînd corespondența era adresată familiilor locuind în teritoriul vremelnic ocupat de trupele germane în România (sau invers).

În regulă generală, prizonierii de război români foloseau cărți poștale tip, emise de organizația internațională de Cruce Roșie, sau cărți poștale germane speciale pentru prizonieri (KRIEGSGEFANGENENSENDUNG), pe care administrația lagărului respectiv le punea la dispoziție din timp în timp. S-au folosit însă — extrem de rar — și plicuri închise, speciale pentru prizonieri. În general, trimiterile poștale (cărți poștale, plicuri) purtau ștampile — cu caracter poștal — de liberă expediere fără taxe poștale, cum și ștampila de cenzură a lagărului. Uneori ștampila de liberă expediere a lagărului era înlocuită printr-o ștampilă simplă, conținînd numai inițialele F.a. (Freie Absendung = trimitere liberă). Pe cărțile poștale tip „Crucea Roșie" nu se mai aplica ștampila de liberă expediere poștală ci numai ștampila de cenzură. Corespondența prizonierilor de război români din lagărul HASCOVO-Bulgaria, se făcea prin cărți poștale bulgare obișnuite (cu marca tipărită de 5 stotinki), pe care se făcea mențiunea „Corespondența prizonierilor de război" și se aplica ștampila lagărului.

Foarte interesante sînt cărțile poștale, tip Cruce Roșie, sau altele, pe care soțiile ori părinții le adresau prizonierilor români.

O colecție de poștă militară și corespondență de război, care, pe lîngă interesante aspecte filatelice și istorice evocă și ororile războiului (suferințele și moartea celor dragi, distrugerea căminelor, deznădejdea mamelor și soțiilor, umilințele și lipsurile locuitorilor de sub ocupația dușmană, privațiunile materiale și chinurile morale ale prizonierilor de război etc.) are un mesaj: un hotărît NU războiului de agresiune.

Dumitru PAȘȘALEGA
— Craiova —

Filatelia 1973, nr. 11

ISTORIE POȘTALĂ

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ȘTAMPILEI DENUMITĂ „GRĂTAR DOMNESC"

Odată cu punerea în aplicare a unei noi legislații telegrafo-poștale, constînd în „Legea telegrafo-poștală" (promulgată prin Decretul nr. 1729/1864) și „Reglement pentru fixarea taxelor telegrafo-poștale a corespondențelor interioare din România (sancționat prin Decretul nr. 1728/1864), ambele publicate în „Monitorul, Jurnal oficial al Principatelor Unite Române", nr. 231 din 16/28 decembrie 1864, cu aplicabilitate de la 1/13 ianuarie 1865, s-a hotărît și darea în folosință a unor noi ștampile poștale. În „Buletinul telegrafo-poștal", nr. 2 din 29 decembrie 1864/10 ianuarie 1865, în care s-a publicat „circulara" nr. 3939/1864, cuprinzînd „Instrucții desvoltătoare regulamentului de taxe telegrafo-poștale", se găsește, între paginile 12 și 13, o planșe pe care sînt desenate 5 ștampile poștale și anume :

— ștampila de zi, cu agrafă bogată ;
— ștampila grătar simplu ;
— ștampila cu inscripția „FRANCO" ;
— ștampila cu inscripția „DUPĂ PLECARE" ;
— ștampila cu inscripția „RECOMANDAT".

Dar la sfîrșitul lunii ianuarie 1865 apare aplicată pe cîteva scrisori, nu ștampila „grătar simplu" (înfățișată în „Buletinul telegrafo-poștal") ci o altă ștampilă grătar, mai mare, mai ornamentată, adică aceea care a fost denumită un timp „grătar domnesc". Raritatea acestei ștampile, mai ales pe scrisori sau fragmente mari care să permită cunoașterea oficiului și datei de aplicare, a generat diferite supoziții, printre care și aceea, exprimată în „Catalogul mărcilor poștale românești", 1964, că această ștampilă ar fi servit „numai la obliterarea Curții domnești" [1].

În articolul „Variante rare ale ștampilelor GRĂTAR" [2] am examinat două scrisori particulare, purtînd ștampila de plecare a biroului poștal București, cu data de 31/1, cum și mărcile cu efigia domnitorului Cuza de 20 par., obliterate cu ștampila zisă „grătar domnesc" și pe baza lor am ajuns la convingerea că această ștampilă nu a fost folosită de un oficiu poștal domnesc, cum afirma C. Minescu, ci de **unicul** oficiu poștal existent în București și că nu a fost rezervată corespondenței „Curții domnești", ci aplicată și pe scrisorile particulare.

Recent, am descoperit la Arhivele Statului, București, într-un dosar din anul 1865, din Fondul Direcției generale a poștelor [3], două documente, nu numai inedite, dar și necunoscute pînă atunci, referitoare la ștampilele poștale introduse în anul 1865, care clarifică în mare măsură situația acestei misterioase ștampile poștale. Este vorba de două adrese ale Direcției generale a telegrafelor și poștelor, cu care s-au trimis biroului poștal din București [4] noile ștampile poștale și anume :

1/ Adresa nr. 370 din 28 ianuarie 1865, a Dir. generale a telegrafelor și poștelor, „Intendintza Generală", adresată : „D-lui Șef Stației Poștale București". Poartă denumirea de „Circulară" [5] și este semnată de directorul general Librecht și de intendentul general I. Izăcescu. Reproduc din această „circulară", partea inițială care se referă la ștampila, greșit denumită, „grătar domnesc" :

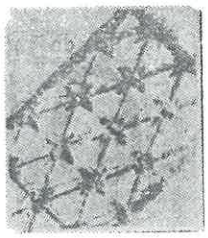

Marca de 20 par. „CUZA", obliterată cu ștampila „grătar cu stele" (greșit denumită „grătar domnesc"). Ștampila a fost aplicată parțial, anume numai pe o treime din lungimea ei.

„Deodată cu aceasta vi se trimite 4 ștampile mecanice cu toate accesoriile lor, pentru serviciu telegrafo-poștal **al acestei Stațiuni.** Întrebuințarea acestor ștampile fiind deja cunoscută, din practică, mă mărginesc a vă desluși că **Ștampila cea lungă cu Stele** servează **numai pentru anularea mărcelor de poștă care sunt déjà lipite pe Converta scrisoarei predată la poștă ;** ea se aplică **sau numai în parte, sau în toată întregimea** după cum una, două sau trei mărci sunt lipite pe una și aceași scrisoare". Circulara se ocupă apoi de celelalte trei ștampile : „Dupe plecare" cu „franco" și „recomandat".

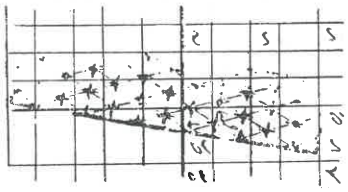

Fotocopia, redusă, a ștampilei „grătar cu stele" aflată în dosarul Arhivelor Statului, București.

Pe această adresă se găsește o mențiune, datată : 28/1/1865 și semnată de I. Izăcescu, avînd următorul conținut : **„3 ștamp. se trimite acuma, iar 1 sau înminat D-lui Botezatu eri".**

Ștampila „cea lungă cu Stele" nu poate fi decît ștampila care, în mod greșit a fost numită „grătar domnesc".

2/ Prin adresa nr. 3174, fără dată, semnată pentru directorul general de I. Izăcescu, se trimit biroului poștal București 3 ștampile cu „o cutie deosebită în care sînt așezate **numerile pentru schimbarea datei dintrânsele".** Erau deci ștampilele de zi, desigur ștampila cu agrafă bogată, ștampilele fără indicarea localității și datei fiind trimise cu „circulara" nr. 370 din 28 ianuarie.

Din aceste documente reies, cu privire la ștampila așa-zisă „grătar domnesc", următoarele fapte certe :

a/ Ștampila a fost trimisă biroului poștal din București **„pentru serviciul telegrafo-poștal al acestei stațiuni,"** deci nu pentru vreun alt oficiu poștal, domnesc sau public. De altfel, din vechile dosare ale Direcției generale a telegrafelor și poștelor rezultă clar că anul 1865, la palatul princiar exista numai un oficiu telegrafic, care abia la data de 15 octombrie 1868 a fost transformat în birou **telegrafo-poștal.** Nici cele 4 birouri poștale „sucursale" din București nu existau încă în perioada ianuarie-iulie 1865, ele înființîndu-se pe data de 1 august 1865.

b/ Împrejurarea că „Palatul princiar" nu dispunea de un oficiu poștal propriu ar putea, teoretic, să îndreptățească părerea că această ștampilă „cu stele" ar fi fost aplicată și pe corespondența cancelariei domnești prezentată, pentru expediere, biroului poștal București. Dar conținutul adresei-circulare nr. 370/1865 exclude o astfel de posibilitate. În adevăr, ștampila „cu stele" nefiind nici ștampilă de zi (cu indicarea zilei și localității), nici ștampilă cu indicații de serviciu („RECOMANDAT", „DUPĂ PLECARE", „FRANCO"), ea nu putea servi decît la obliterarea mărcilor cu care se francase scrisoarea respectivă. Acest mod de utilizare a ștampilei cu stele este exprimat **categoric** și **restrictiv** în sus-arătata circulară nr. 370/1865: „..... servează **numai** pentru anularea marcelor de poștă . . .". Însă, potrivit art. 36 din Legea telegrafo-poștală, pusă în aplicare odată cu începutul anului 1865, „Corespondența Domnului **și a cancelariei sale,** cu orice autorități și particulari" era scutită de „plata taxelor **și a porturilor",** astfel că, scrisorile cancelarei domnești nepurtînd mărci, nu se concepe nici aplicarea unei ștampile pentru anularea lor. În concluzie, biroul poștal București a folosit ștampila cu stele pentru scrisorile particulare francate cu mărci, nu însă și pentru scrisorile scutite de porto poștal.

c/ Adresa-circulară nr. 370/1865 mai precizează și care erau scrisorile ale căror mărci urmau să fie obliterate cu ajutorul ștampilei lungi cu stele : „...Ștampila cea lungă cu Stele servează numai pentru anularea marcelor de poștă **care sunt déjà lipite pe converta scrisorii predată** la poștă..." Aceasta înseamnă că pe scrisorile **nefrancate** puse în cutiile poștale și pe cele aduse **fără mărci** biroului poștal, nu se aplica această ștampilă, ci ștampila de zi. Această dispoziție restrînge mult aria de folosire a ștampilei cu stele, și, împreună cu factorul timpului scurt de întrebuințare, explică raritatea acestei ștampile pe mărci și mai ales pe scrisori.

d) Aceeași adresă nr. 370/1865 cuprindea și indicații asupra modului de aplicare a ștampilei cu stele, prevăzînd : „...ea se aplică sau numai în parte, sau în toată întregimea după cum una,

(Continuare în pag. 9)

[1] *Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, București, p. 9.*

[2] *În revista „Filatelia", nr. 6/1968, p. 4—5.*

[3] *Dosar nr. 278/1865, fila 9 și 9 verso.*

[4] *Care în perioada 1864—1868 mai era numit „Biroul central București", sau „Stația poștală București".*

[5] *Denumirea improprie, fiind vorba de o adresă trimisă numai biroului poștal București, împreună cu 4 ștampile pentru uzul acelui birou.*

„GRĂTAR DOMNESC"

(Urmare din pag. 8)

două sau trei mărci sunt lipite pe una și aceiași scrisoare".

Dacă ștampila cu stele se aplica în întregime numai atunci cînd scrisoarea purta trei mărci (a căror lățime însumată corespundea aproximativ cu lungimea ștampilei), este explicabil de ce nu s-a văzut încă pe vreo scrisoare ștampila întreagă, nepăstrîndu-se o scrisoare cu 3 mărci obliterate cu această ștampilă. S-a descoperit însă recent, de către cercetătorul ing. K. Dragomir, într-un dosar al Arhivelor Statului, București, această ștampilă aplicată în întregime pe o lucrare internă a biroului postal București, conținînd o statistică a lunii ianuarie 1865, ceea ce înseamnă că ștampila a fost aplicată, probabil, la începutul lunii februarie 1865 [6]). Redau fotocopia acestei ștampile care, din nefericire, nu s-a imprimat perfect [7]).

e/ Adresa circulară nr. 370/1865 poartă, în partea superioară dreaptă, rezoluția pusă de șeful biroului poștal București, **datată 29/1,** cu următorul cuprins : „Spre știință și **conformare** tuturor D. D. Amploiați cu serviciu în questu". În partea stîngă, la mijloc și jos, se află semnăturile „amploiaților" care au luat cunoștință **spre conformare** și anume 2 semnături ; sub cuvîntul „Văzut", una cu data 30/1, cealaltă nedatată. Prin urmare, este foarte probabil că punerea efectivă în serviciu a acestor ștampile, inclusiv aceea cu stele, a avut loc la 30 ianuare 1865. Chiar dacă ștampila care a fost înmînată personal lui Botezatu în ziua de 27 ianuarie (după cum rezultă din mențiunea intendentului general Izăcescu) ar fi fost ștampila cu stele, și chiar dacă această ștampilă ar fi fost folosită înaintea datei de 29 ianuare cînd s-a pus rezoluția dării în serviciu a celor 4 ștampile, ceea ce este puțin probabil, în orice caz această ștampilă n-a putut fi întrebuințată anterior datei de 27 ianuarie 1865.

f/ Data pînă la care a fost utilizată ștampila „grătar înstelat", nu a putut fi încă stabilită. Este cert că această ștampilă a fost înlocuită prin ștampila „grătar simplu", desenată pe planșa dintre paginile 12 și 13 din „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 2, însă nu s-a găsit vreun document de trimiterea sau înregistrarea acestei ștampile. În dosarele Arhivelor Statului cercetate pînă în prezent am găsit, pentru prima oară, ștampila grătar simplu aplicată pe verso adresei nr. 3588 din 7.II.1865 a Prefecturii Poliției Capitalei către „Directorul Biroului Poștal", ștampila fiind aplicată pe partea adresei, [8]). Ar părea, deci, că noua ștampilă se folosea în jurul datei de 20 februarie (stil nou), dată care ar putea însemna și încetarea folosirii ștampilei grătar „cu stele".

Dumitru PAȘȘALEGA

[6]) *Fondul Dir. gen. a poștelor, dosar nr. 277/1865, fila 60.*

[7]) *Vezi și revista „Filatelia" nr. 7/1973.*

[8]) *Ibidem, dosar nr. 276/1865, f. 20 verso.*

LITERATURĂ FILATELICĂ

Lucian Belcea — ABC filatelic ; ediție nouă ; Editura „Ion Creangă" — 1973.

Literatura română de popularizare a filateliei se îmbogățește astăzi cu o nouă ediție, revăzută și completată, a volumului „ABC filatelic". Autorul, Lucian Belcea, bazîndu-se pe rezultatele studiilor personale efectuate în decursul anilor, ne prezintă un „ABC filatelic", demn de toată atenția.

Recunoscînd marele rol educativ și cultural al filateliei, autorul s-a străduit ca lucrarea sa — scrisă într-un limbaj pe înțelesul tuturor — să prezinte atît cunoștințe generale cît și noțiuni practice strict necesare tuturor celor ce se apropie de această frumoasă pasiune.

Convins că viitorul filateliei românești se bazează pe cunoștințele tinerelului de astăzi, autorul își întregește lucrarea și cu un capitol tratînd despre organizarea activității filatelice în școli.

Răspîndirea culturii filatelice precum și pătrunderea ei tot mai adîncă în masele de cetățeni, tineri și vîrstnici, capătă prin această lucrare un ghid pentru o orientare calitativă a activității.

„ABC filatelic" prezintă succint, dar cu competență, noțiunile despre filatelie, însoțite de un variat material documentar pentru ilustrarea noțiunilor tehnice de specialitate.

Editată în frumoase condiții grafice și prezentînd o serie de planșe explicative, lucrarea prezintă cititorului noțiunile de bază în domeniul filateliei precum și o orientare generală asupra ramurilor ei.

Lucian Belcea subliniază importanța introducerii filateliei în școli și rolul care revine îndrumătorilor cercurilor filatelice școlare pentru a se asigura o bună desfășurare a activității în cercurile de tineret astfel încît aceasta să contribuie la educația elevului.

După ce menționează cîteva muzee poștale și filatelice din Europa, autorul arată necesitatea înființării și în țara noastră a unui muzeu al poștelor, deoarece în Conservatorul Departamentului Poștelor și Telecomunicațiilor precum și în Arhivele Statului se găsesc numeroase piese de mare valoare, care ar putea constitui nucleul principal muzeistic pentru crearea acestei instituții.

Autorul accentuează pericolul falsurilor și importanța expertizelor filatelice, aspecte foarte necesare pentru relațiile de schimb corecte între filateliști și în special pentru a se evita inducerea în eroare a tinerilor filateliști.

Același interes îl arată pentru colecționarea mărcilor ștampilate circulate precum și colecționarea tematică, prima putînd contribui mai just la studiul — în paralel — al mărcilor și al ștampilelor iar cea de-a doua constituind ramura cea mai dinamică și instructivă a filateliei moderne.

Considerăm ca o lacună faptul că autorul nu a expus — fie chiar sumar și cu titlu de orientare — istoricul poștei române, înainte și după Unire, apoi — în continuare — principalele etape de dezvoltare (folosirea rețelei feroviare, cu implicațiile ei poștale, introducerea cărților poștale, adeziunea la U.P.U. etc.).

Lucrarea se încheie cu un mic dicționar filatelic al termenilor folosiți în conținutul lucrării, cu explicații clare și bine precizate.

În concluzie, „ABC filatelic" — binevenit între lucrările de specialitate constituie un real sprijin pentru începători și este util și pentru avansați, ca lectură plăcută și interesantă.

Emilian COSTESCU

RUSSEL BENNETT și JAMES WATSON Philatelic terms illustrated (Termeni filatelici ilustrați), **Ed. Stanley Gibbons** — 192 pag., preț 1 liră sterlină.

Cunoașterea înțelesului just al diverșilor termeni folosiți în filatelie constituie o condiție de bază pentru cultura filatelică.

Dacă mulți termeni au o largă circulație și — prin aceasta — sînt îndeajuns cunoscuți, există în schimb numeroși alți termeni care sînt întîlniți mai rar și care pot determina fie nedumeriri, fie confuzii.

Pentru evitarea acestor neajunsuri, mijlocul cel mai potrivit este de ainsoți fiecare definiție, cu o ilustrare exemplificativă bine aleasă. Mergînd pe această linie, lucrarea cuprinde 92 de planșe în culori, în care sînt reproduse un mare număr de piese filatelice precum și multe alte ilustrații, constituind un material informativ pe cît de variat pe atît de bogat.

Cititorii români vor putea constata cu satisfacție că numeroase ilustrații redau piese filatelice românești.

Lucrarea este foarte utilă ca manual de orientare și referință în terminologia filatelică și — prin intermediul acesteia — în ramurile cele mai variate ale filateliei.

EXPOZIȚIA REPUBLICANĂ DE ÎNTREGURI POȘTALE

PALMARES

Diplome în rang de medalii de argint

— Mihai Bauer (și marele premiu — cupa A.F.R.)
— Pompiliu Voiculeț-Lemeny (cupa oferită de Comitetul de organizare)
— Mircea Gheorghe (+ premiul oferit de Rompresfilatelia)
— Constantin Florea (+ premiul oferit de Filiala A.F.R. București)
— Eugen Nicolescu (+ premiul special oferit de Comitetul de organizare)
— Dumitru Biala (+ premiul special oferit de ICPIL)

Diplome în rang de medalii de bronz-argintat

— Mihai Bauer, Adrian Bocșan, Constanța Coman, Mihail Chiriițescu, Jose Esra, Horațiu Mark, Lucian Plătică, Iosif Ranek, Cornel Telecan, Dan Vintilă

Diplome în rang de medalii de bronz

— Teodor Atanasiu, Fănică Dancău, Constantin Florea, Tiberiu Georgescu, Victor Iuliescu, Virgiliu Moroianu, Nicolae Munteanu, Ana Petrilla, Tiberiu Petrilla.

Clasa „Tineret"

Diplome în rang de medalii de bronz

— Camelia Chiriițescu, Emanuel Gălățescu (+ premiul oferit de Rompresfilatelia) Luminița Georgescu, Daniela Reu, Olguța Tomescu.

Filatelia 1973, 11.10

CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA EMISIUNEA „FAVORIȚI" – 1.II/30. XII. 1869

Multă vreme, cifrele privind tirajele emisiunilor noastre litografiate au fost apreciate după indicațiile date, cu multe decenii în urmă, în lucrările lui Georges Brunel și Fernand Serrane.

Problema a stat și stă în atenția filateliștilor. În ultimul timp, prin cercetarea documentelor aflate la Arhivele Statului, s-au putut obține date bazate pe piese oficiale.

Publicăm azi un articol, prin care se aduc contribuții cu privire la emisiunile 1868—1869. În viitor vom publica alte contribuții privind emisiunile anterioare, culese de colectivul de elaborare a Monografiei mărcilor poștale românești (coordonator Ing. K. Dragomir).

Red.

Emisiunea mărcilor Carol I „Favoriți" a fost pusă în circulație la 1 februarie 1868, fiind introdus noul sistem monetar decimal, pe baza Legii 14/26 aprilie 1867. Poșta a trebuit să stabilească echivalentul vechilor taxe poștale cu noua monedă, respectiv în lei și în bani. Cu această ocazie a fost hotărîtă punerea în circulație de noi mărci poștale, cu următoarele valori:

— 2 bani, de culoare galbenă;
— 4 bani, albastru deschis;
— 18 bani, de culoare cărămizie.

La 1 februarie 1868 au fost puse în circulație mărcile de 2, 4, și 18 bani. Aceste mărci au fost trimise birourilor poștale, după cum se arată mai jos. Nu urmărim să redăm în acest articol culorile și nuanțele în care au apărut, întrucît asupra acestor lucruri s-a scris suficient. În schimb vom reda anumite date necunoscute pînă în prezent, care se referă la Oficiul central poștal, București [1].

Literatură străină, preluată apoi vreme îndelungată și de literatura română, a indicat pentru aceste mărci cantitățile în care ar fi fost puse în circulație. Astfel, Georges Brunel, în lucrarea sa „Les timbres du Royaume de Roumanie" apărută la Paris în anul 1913, dă următoarele cifre:

— 120.000 exemplare de 2 bani;
— 130.000 exemplare de 4 bani;
— 170.000 exemplare de 18 bani.

Aceleași date au fost preluate de Fernand Serrane. În anul 1934 în revista filatelică belgiană „La Philatélie Belge" nr. 153 și 155, R. Poncelet opiniază însă, pe bună dreptate, că atît Brunel cît și Serrane au publicat niște tiraje care nu sînt bazate pe nici un act justificativ. Rostul acelui articol a fost tocmai de a înlătura datele inexacte specificate de Brunel și Serrane.

Precum am arătat mai sus, cu începere de la 1 februarie 1868 a fost pusă în vînzare noua emisiune de mărci poștale de 2 bani, de 4 bani și de 18 bani. În luna ianuarie a acelui an nu au fost trimise biroului poștal mărci spre vînzare (în Contul general de venituri și cheltuieli, venitul de pe mărcile poștale pe această lună apare șters cu cerneală). În luna februarie se trimit biroului poștal 150 file „timbre roșii", 50 file „timbre albastre", 400 file „timbre galbene", care să servească la francarea scrisorilor. (Vezi adresa din 30 ianaurie 1868 din partea Ministerului de Interne, Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor, dos. 5/1868, f. 127, aflată la Dir. Gen. a Arhivelor Statului, din care reproducem alăturat prima pagină, dînd în nota nr. 2 textul ei integral).

Tot după documentele din arhive, socoteala mărcilor primite și întrebuințate de Biroul Poștelor, București, în anul 1868, prezenta următoarele cifre, respectiv pentru primiri, utilizate în 1868, rămase la 31-XII-1868 ;

2 bani : 275 000 bucăți ; 257 801 ; 17 199 ;
4 bani : 32 500 bucăți ; 21 129 ; 11 371 ;
18 bani : 150 000 bucăți ; 140 477 ; 9 523.

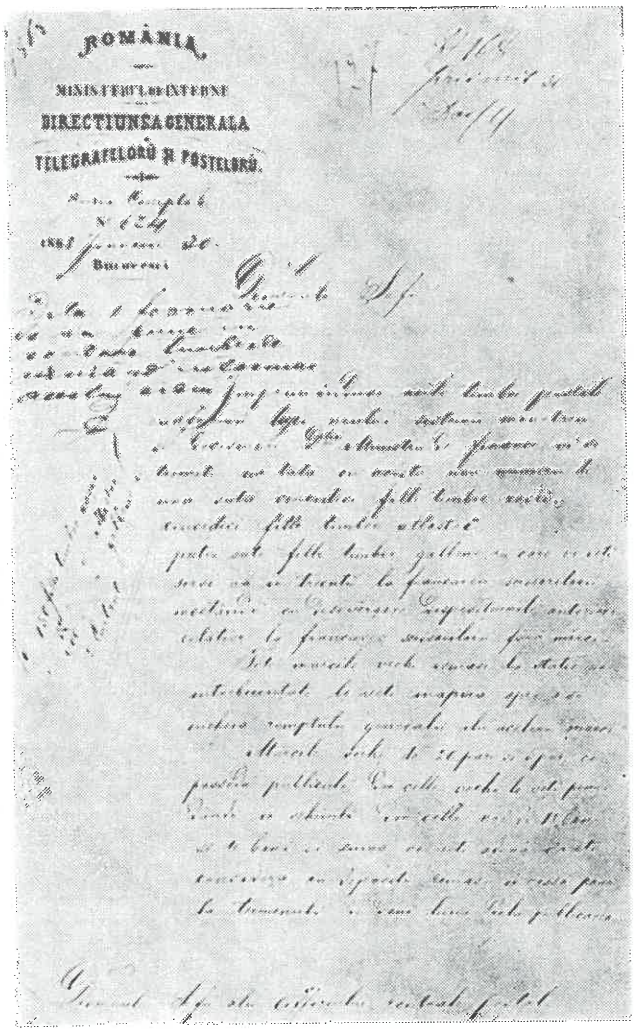
ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ
TELEGRAFELORU ȘI POȘTELORU.

Fig. 1. Reproducerea primei pagini din adresa Ministerului de Interne, Dir. Generală a Telegrafelor și Poștelor, citată de acest articol ; textul integral este transcris în nota nr. 2, pe pagina alăturată.

[1] *Acest oficiu alimenta cu mărci numai Capitala și birourile poștale rurale din județul Ilfov.*

Cifrele pentru anul 1869 sînt următoarele (respectiv total primiri, inclusiv soldul preluat din 1868, utilizări şi rămase final :

2 bani : 200 799 bucăţi ; 195 080 ; 5 719 ;

4 bani 50 571; 49 303; 1 268;

18 bani : 177 023 ; 176 281 ; 742.

Totalul general pe 1868 şi 1869 este deci la *primiri* de 2 bani, 458 600 ; 4 bani, 71 700 ; 18 bani 317 500.

De reţinut că nici aceste cifre nu sînt definitive pentru următoarele considerente:

Marca de 2 bani — pentru imprimate — a circulat pînă la 15 octombrie 1870, cînd a fost înlocuită, pentru expedierea ziarelor, prin „banda poştală" de 1½ bani, pentru ziare periodice. În mai 1870 este înlocuită cu marca de 3 bani pentru imprimate.

Marca de 4 bani a circulat pentru scrisori „loco" pînă la 15 oct. 1870, cînd — prin regulamentul poştal din 15 oct. 1870 — taxa unei scrisori „loco" a fost fixată la 5 bani. După această dată, pînă în oct. 1872, atît mărcile de 2 bani cît şi cele de 4 bani au fost întrebuinţate şi în francaturi mixte.

Marca de 18 bani a circulat pînă la 15 octombrie 1870, cînd taxa unei scrisori a fost fixată la 10 bani.

Din „Socoteala mărcilor primite de Biroul Poştal spre vînzare în anul 1869" (Arhivele Statului Bucureşti, Direcţia Poştei şi Telegrafului, dosar nr. 8/1869), desprindem în primul rînd data primei operaţiuni de primire de mărci, cu cantităţile preluate de acest Birou, precum urmează:

Data primirii: martie 18, 1369;

Cantităţi primite: 5 bani: 3 000 exemplare; 10 bani: 3 000; 15 bani : 5 000 ; 25 bani : 5 000 ; 50 bani : 5 000.

Urmează, în „Socoteală" înregistrarea primirilor succesive, ultima fiind operată la data de 30 decembrie 1869. Totalizînd mărcile primite, conform acelui document oficial, obţinem pentru întregul an 1868:

5 bani : 44 000 ; 10 bani : 63 000 ; 15 bani : 22 000 ; 25 bani : 92 100 şi 50 bani 40 500.

Reproducem, mai jos, un „Compt" lunar de primiri şi întrebuinţări de mărci, de la Arhivele Statului.

Aceste mărci au fost puse în circulaţie în special pentru corespondenţă externă. Ele au fost totuşi întrebuinţate şi pentru corespondenţă internă. Mărcile au început a fi primite de Poştă la 18 martie 1869 şi au fost puse în circulaţie la 1 aprilie 1869, circulînd pînă la data de 1 ianuarie 1871, iar de la această dată, în continuare, în paralel cu emisiunea „Carol cu Barbă", pînă la 15 octombrie 1872.

Prin cifrele de mai sus, bazate pe documente certe din Arhivele Statului, considerăm că datele indicate cu atîta vreme în urmă de Brunel şi Poncelet pot fi considerate ca nefondate.

ONIG TULBENDJIAN

ROMÂNIA

Ministerul de Interne
Direcţia Generală a
Telegrafelor şi Poştelor

Secţia Compt.

Nr. 624
1868 ianuarie 30
Bucureşti.

Nr. 168

Primit 30

Domnule Şefu !

„Imprimîndu-se noile timbre poştale conformu legei noului sistem monetaru şi decisiunei D-lui Ministru de finance, vi se trimite udată cu acésta unu numeru de una sută cinci-zeci fille timbre roşii, cincizeci fille timbre albastre, patru sute fille timbre galbene, cu care ve veţi servi ca în trecutu la francarea scrisoriloru, încetându cu desăvîrşire disposiţiunile anterióre, relative la francarea scrisoriloru fără mărci.

Tóte mărcile vechi remase la staţie neîntrebuinţate le veţi înapoia spre a se încheia comptulu generalu alu aceloru mărci.

Mărcile vechi de 20 par. şi 5 par. ce possedă publicului din celle vechi le veţi primi dându în schimbu din celle noi de 18 bani şi 4 bani şi suma ce veţi aduna o veţi considera ca depositu remasu în cassă până la terminulu de dóue luni de la publicarea în Monitoriu şi atunci suma totală adunată, o veţi scădé la finele lunei, cînd espiră termenulu, trecându-le ca întrebuinţate prin schimbu în comptulu acelei luni şi, anecsându declaraţiele în scrisu aceloru persóne, care voru cere schimbulu mărciloru ; éru cătu pentru mărcile de 2 par. veţi primi asemenea declaraţii în scrisu şi le veţi rescumpăra în numerariu şi la espirarea termenului de două luni, le veţi înainta cu referatu însocite de declaraţiele particulariloru spre a se emite mandatu pe valórea loru.

Regulele anterióre pentru primirea de la Direcţie, întrebuinţarea şi socotéla mărciloru suntu în vigóre până la noi reforme, pentru care vi se alătură contracuitanţa şi cuitanţa de primire, pe care, subsemnându-o, o veţi înapoia pe dată Direcţiei.

Vă invitu, daru, D-le Şefu, a vă conforma strictu celloru ce precedu spre evitare de orice confusiuni în disposiţiunile de facia [2].

Directorele Generale, (ss) indescifrabil.

Şefulu Compt. Generale,

(ss) indescifrabil.

2 Arhiv. Stat. Bucureşti. Direcţia Poştelor şi Telegrafelor, dos. 5/1868, f. 127.

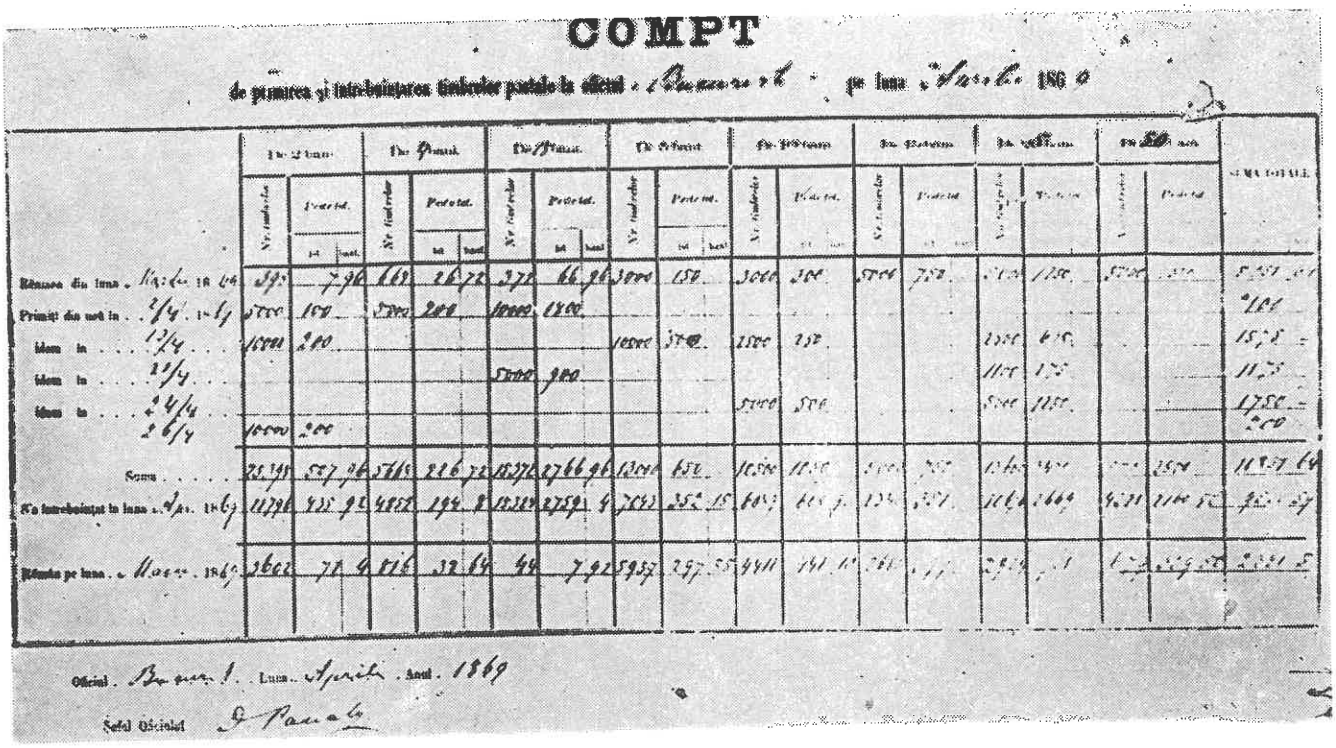
COMPT

de primirea şi întrebuinţarea timbrelor poştale la oficiul ... pe luna ... 186 ...

Oficiul ... Luna ... Anul 1869

Şeful Oficiului

Filatelia 1973, nr. 5.

ANIVERSĂRI:

UN SECOL DE LA APARIȚIA PRIMELOR CĂRȚI POȘTALE ROMÂNEȘTI

Fig. 1

Primele cărți poștale au fost emise de poșta austriacă, în anul 1869. Simplitatea lor și — mai ales — prețul redus, față de corespondența obișnuită, au determinat rapida adoptare și folosirea într-o largă măsură, de public. Acest succes al cărților poștale austriace a hotărît administrațiile poștale din alte state să introducă, și ele, cărți poștale cu tarif redus. Astfel, au pus, treptat, în circulație cărți poștale :

— în 1870: Anglia, Elveția și Finlanda;

— în 1871: Belgia, Danemarca, Olanda, Canada;

— în 1872: Norvegia, Rusia, Suedia, Chile;

— în 1873: România, Germania, Serbia, Spania, Japonia, Statele Unite ;

— în anul 1874: Italia, Luxemburg etc.

La noi, introducerea cărților poștale a fost legiferată prin „Legea asupra cărților de poștă", sancționată prin Decretul nr. 789, din 31 martie 1873, în al cărui prim articol se prevedea : **„Serviciul corespondențelor, pe lîngă obiectele cuprinse în art. 30 din legea telegrafo-poștală, va cuprinde și cărțile de poștă".**

Potrivit acestei legi, taxa poștală a cărților de poștă era de 5 bani, pentru tot cuprinsul României (inclusiv pentru cele ce ar circula în interiorul unei comune), iar factorii nu trebuiau să perceapă nici o altă taxă pentru distribuirea cărților de poștă la domiciliul adresanților.

Prin art. 7, legea prevedea că un regulament special va fixa forma, dimensiunile și modul întrebuințării și manipulării cărților de poștă. În aplicarea acestei dispoziții a apărut un „Regulament la Legea asupra cărților de poștă", sancționat prin Decretul nr. 945 din 27 aprilie 1873.

Prin articolul final al regulamentului se arăta că „punerea în aplicațiune" se va face cu începere de la 1 iunie 1873. La această dată au și apărut primele cărți poștale, urmate de cele din iulie 1873, din septembrie 1873, din februarie 1875 din septembrie 1876 și din octombrie 1877. Începînd din anul 1878, denumirea de „Cartă de poștă" se schimbă în aceea de „Cartă poștală".

În toată perioada 1873—1880, cărțile „de poștă" au purtat cîte o marcă de 5 bani al cărei desen nu semăna cu mărcile adezive din perioada respectivă, ci avea forma unui octogon, astfel cum se vede în fig. 1—2. Din anul 1890, mărcile încrustate pe cărțile poștale au forma dreptunghiulară, continuînd însă a fi de un model diferit de acela al mărcilor adezive, cu singura excepție a cărții poștale din anul 1891, care avea un desen similar mărcilor nr. 90—94, C.M.P.R. 1964 („25 ani domnie"). Abia începînd cu anul 1894, cărțile poștale au purtat mărci fixe de modelul mărcilor adezive.

Avantajele cărților poștale — în special prețul lor redus (5 bani în toată țara față de 10 bani pînă în august 1876 și de 15 bani după această dată, cît era taxa de francare pentru o scrisoare) au asigurat, și în România, succesul acestui mijloc poștal de corespondență. Următoarele date sînt edificatoare : [1])

Anul	Cărți poștale Număr	Indice %	Scrisori (particulare) Număr	Indice %
1874	78 237	100	2 155 047	100
1880	685 802	877	3 576 257	166
1885	1 205 186	1 541	5 600 904	260
1890	2 188 097	2 798	6 539 702	302
1895	6 807 724	8 705	8 271 318	384
1900	8 799 022	11 250	9 754 403	462
1905	20 697 756	26 467	14 688 634	681

Se constată că în această perioadă de 31 ani, numărul cărților poștale folosite de public a crescut de peste 250 ori, în timp ce numărul scrisorilor particulare a crescut numai de circa 6 ori.

În literatura noastră filatelică s-au făcut unele afirmații greșite în legătură cu cărțile poștale. Astfel:

a) Cu privire la posibilitatea de a se expedia cărți poștale recomandate, s-a afirmat: „Din 1955 cărțile poștale au putut circula și recomandat" [2]). Dar această afirmați corespunde realității, deoarece, încă de la înființarea cărțile poștale puteau fi trimise recomandat. În ac art. 4 din regulamentul la legea cărților de poștă (L nr. 945 din 27 aprilie 1873), prevedea: „Cărțile de poștă pot recomanda ca și scrisorile". De altfel, chiar în „Obse vațiile pentru întrebuințarea cărților de poștă", tipărit partea de jos a cărților de poștă, din perioada 1873- la pct. 5 se arăta: „Cărțile de poștă se pot recoman scrisorile, plătindu-se dreptul de înregistrare", ceea și poate citi chiar pe fotocopia primei cărți poștale, re produsă în articolul menționat.

Prin art. 32, Legea telegrafo-poștală promulgată martie 1880 prevedea: „Obiectele arătate la art. 29 p expediate cu recomandație", iar la alt art. se arăta că „Serviciul corespondențelor cuprinde: a) scrisorile; b) țile poștale; c) imprimatele, de orice natură; d) hîrtiile d afaceri; e) probele de mărfuri". Texte similare (art. 29 32) din Legea telegrafo-poștală promulgată prin De nr. 2350 din 9 iulie 1892, permiteau, de asemenea, trim recomandată a cărților poștale, închise sau deschise.

Fig. 2. Carte poștală internă, cu marcă de 5 bani, delul nr. 5 (emisiunea februarie 1873), folosită în ser internațional, la 6 aprilie 1876, în care scop i s-a li pentru completarea taxei tarifare — o marcă adezi 5 bani, emisiunea 1872.

b) În legătură cu **cărțile poștale duble**, adică cu puns plătit, Petre Mureșa, în volumul său **„Istoricul brelor poștale românești"**, afirma: „Un alt fel de cărți tale au fost introduse în serviciul nostru poștal încă anul 1885, anume așa-zisele **„Cărți poștale cu răspuns"**. O astfel de carte poștală se compune în realitate din două cărți poștale unite, care se vînd împreună. Una din a este pentru a se scrie corespondență iar a doua des răspunsului ce urmează să primească expeditorul [3]). De menea, în articolul citat la nota 2, autorul spunea: „ anul 1885 au fost introduse cărți poștale cu răspuns plăti Ele se compuneau din două cărți poștale unite: una folosea de expeditor, iar pe a doua răspundea destin fără să mai plătească vreo taxă. Taxa era de 5+5 fiecare carte poștală avînd o marcă de 5 bani" [4]).

Dar, astfel de cărți poștale duble, corespunzînd întocm descrierii de mai sus, au apărut încă din iunie 1873 și a existat la toate tipurile de cărți poștale din perioada 1873- 1885. Despre acestea, autorul citat afirmă însă: „au fo puse în vînzare și cărți poștale duble, formate din alăturate (asemănătoare cu c.p. cu răspuns plătit, ca apărut mai tîrziu). Cred că această cuplare a fost adoptat pentru ușurarea manipulării și vînzării" [5]). Aceste afirmaț nu corespund realității, deoarece cărțile „de poștă" dubl (îndoite), apărute în anii 1873, 1875, 1876 și 1877, ca și „poștale" duble, emise în 1878 și ulterior, aveau final și utilizarea de cărți poștale cu răspuns plătit.

[1]) *Cifrele reprezentînd numărul cărților poștale și scrisorilor sînt reproduse după lucrarea „ISTORIA POȘTELOR ROMÂNE", de Const. N. Minescu, 1916.*

[2]) *Dr. Al. Dumitrescu: „90 ani de la apariția primel cărți poștale românești", articol în revista „FILAT nr. 10/1963, p. 3.*

[3]) *Timișoara, 1938, p. 325.*

[4]) *Vezi nota 2, ibidem.*

[5]) *Dr. Al. Dumitrescu, op. cit., p. 2.*

Nu poate exista nici o îndoială în această privință, deoarece în art. 2 din Legea pentru cărțile de poștă (Decret nr. 789, din 31 martie 1873), se prevedea:

„Taxa poștală a cărților de poștă pentru tot interiorul României, oricare ar fi distanța, se fixează la:

a) cinci bani pentru o carte simplă;

b) zece bani pentru o carte de poștă îndoită (adică răspunsul plătit)".

La rîndul său, regulamentul de aplicare (Decretul nr. 945, din 27 aprilie 1873), prevedea: „cărțile de poștă îndoite (cu răspuns plătit) se consideră ca două cărți și se plătesc 10 bani" (art. 3 alin. final).

Singura deosebire între cărțile poștale apărute în 1885 și cele anterioare era aceea că acelea din 1885 aveau imprimat cuvîntul „Răspuns" pe una din ele. Dar pentru cărțile poștale duble, emise anterior, avînd aceeași menire, regulamentul din 1873 da următoarele indicații de folosire: „Cărțile poștale cu răspuns plătit sunt duble. Trămițătorul urmează a scrie pe adresă cuvintele „răspuns plătit" și perceptorul poștal, cînd le primește, aplică ștampila de zi pe timbru încrustat și, sub armele țării, pe ambele cărți ștampila R.P. (răspuns plătit)" (art. 12).

În urma convențiilor speciale încheiate cu Austro-Ungaria și Germania (în baza Decretului nr. 1657 din 17 septembrie 1873), s-a legiferat în țara noastră și corespondența externă prin cărți poștale. „Legea pentru introducerea cărților de poștă în serviciul internațional", promulgată prin Decretul nr. 381, din 16 februarie 1874, prevedea:

„Art. 1. Guvernul este autorizat a introduce treptat cărțile de poștă cu prețuri reduse în serviciul poștal internațional.

Art. 2. Taxa cuvenită României rămîne 5 bani pentru o carte de poștă simplă și de 10 bani pentru o carte de poștă îndoită (cu răspuns plătit)".

Practic, însă, cărți poștale special imprimate pentru expedierea în străinătate, nu au aparut decît abia în anul 1879. Acestea purtau, în partea superioară, la mijloc și inscripția „UNION POSTALE UNIVERSELLE, ROUMANIE".

Marca de 10 bani (din care 5 bani se cuveneau Poștei române) era octogonala, de culoare roșie, culoare în care erau imprimate toate inscripțiile, ca și stema țării. Tot în 1879 au apărut și cărțile poștale externe, duble (cu răspuns plătit) una din ele avînd imprimat cuvîntul „Réponse" (răspuns). Fiecare din cele două cărți poștale unite purta — tipărită — cîte o marcă poștală de 10 bani.

În importanta sa lucrare, mai sus-citată, Const. Minescu nu precizează data apariției acestor cărți poștale externe, mărginindu-se a spune:

„Schimbul de cărți poștale între România și statele mai sus arătate s-a pus în aplicare cu începere de la 15 martie 1874, în baza unei legi speciale și primele cărți poștale emise au fost cele simple, în valoare de 10 bani și cele cu răspuns plătit în valoare de 20 bani. Schimbul de cărți poștale cu celelalte state a fost introdus în iulie 1875, în urma punerii în aplicare a deciziunilor congresului din Berna și, ca și în serviciul intern, acest fel de corespondență a luat o mare dezvoltare" [6]).

Totuși, nu se cunosc cărți poștale externe, respectiv cu marcă fixă de 10 bani (din care 5 bani se cuveneau Poștei române) anterior anului 1879. De asemenea, cataloagele străine de întreguri poștale [7]) indică anul 1879 ca dată de apariție a primei cărți poștale cu marcă de 10 bani iar Petre Murea afirmă categoric: „Primele cărți poștale la noi pentru relațiile cu străinătatea au fost introduse în anul 1879" [8]). Cred, deci, că toate cărțile poștale expediate în străinătate în perioada 1874—1878, arătate de Minescu, erau cărți poștale interne, avînd o marcă încrustată de 5 bani, cărora li s-a lipit suplimentar, în completare, cîte o marcă adezivă de 5 bani.

Practica însăși confirmă, de altfel, punctul meu de vedere. Ca exemplu de carte poștală internă, expediată în străinătate anterior anului 1879, prin lipirea unei mărci suplimentare de 5 bani alături de marca fixă de 5 bani de pe carta poștală internă, se poate cita „CARTA DE POȘTĂ" model nr. 5 (adică emisiunea februarie 1875), expediată în ziua de 6 aprilie 1876, de la Buzău la Viena care, în stînga mărcii albastre octogonale, fixe, de 5 bani, poartă lipită o marcă adezivă de 5 bani, emisiunea Paris 1872, obliterată cu ștampila mică BUZEU, astfel cum se vede în fig. 1. De altfel, chiar după apariția, în 1879, a cărților poștale internaționale, cu marcă încrustată de 10 bani, roșie, s-au mai folosit, pentru trimiteri în străinătate, cărți poștale interne, cu marca fixă de 5 bani, căreia i s-a adăugat o marcă adezivă de 5 bani. Astfel este — spre pildă — „CARTA POȘTALĂ", modelul nr. 10, emisiunea 1879, expediată din București în ziua de 30 iulie 1881, la Viena, care poartă, în afară de marca octogonală de culoare neagră, și o marcă adezivă de 5 bani verde, emisiunea București 2, astfel cum apare în fig. 2.

[6]) *Op. cit. pag. 344.*

[7]) *Gebrüder Senf, Leipzig, 1908 ; Dr. Ascher : Grosser Ganzsachen Katalog Leipzig, 1928 ; Sdward G. Flandung : „PRICED CATALOGUE OF POSTAL STATIONERY OF THE WORLD", Ed. Higgins-Page, Pasadena, California, 1970.*

[8]) *Op. cit. pag. 323.*

[9]) *Datele privind numerele cărților poștale sînt reproduse după cifrele indicate de Const. N. Minescu, op. cit. în tabloul-anexă de la fila 658.*

Dezvoltarea folosirii cărților poștale în serviciul internațional (expediate în străinătate) poate fi înfățișată prin următoarele cifre [9]).

Anul	Cărți poștale externe Număr	Indice dinamic %	Scrisori externe Număr	Indice dinamic %
1876	35 435	100	1 081 248	100
1880	67 054	190	832 973	77
1885	199 840	565	1 479 182	137
1890	816 466	2 306	2 506 495	232
1895	936 421	2 645	2 795 279	259
1900	1 642 588	4 640	3 561 852	329
1905	3 675 254	10 382	5 660 972	524

Se poate astfel constata că, în această perioadă de 29 ani, numărul cărților poștale expediate în străinătate a crescut de peste 100 ori în timp ce numărul scrisorilor externe a crescut de numai 4 ori și ceva.

Fig. 3. Marca fixă octogonală, de 5 bani, model I, tip 2 (lipsesc cele 5 puncte laterale iar cifra 5 este asjerită), de pe cartea poștală internă emisă în 1879.

Fig. 4. Marca de 5 bani, modelul II, dreptunghiulară, de pe cartea poștală apărută în 1890 și aceea apărută în 1895.

În anul 1891 s-au emis și dat în circulație cărți poștale închise, cu o marcă fixă de 5 bani (de tipul mărcilor denumite „Cifra în 4 colțuri", de culoare neagră), destinate a circula numai în „raionul orașelor". Ele constau într-un carton mare (16 × 13 cm) care avea, pe una din părți, și anume pe jumătatea de jos, imprimată marca poștală și liniile pentru scrierea adresei. Textul se scria pe dosul cărții, care, apoi, se îndoia și se lipea pe celelalte trei margini, în care scop, pe aceste trei laturi cartea era perforată la distanța de circa un centimetru de la margini. Partea exterioară perforării forma astfel o bandă, care era gumată, lipindu-se de expeditor. Destinatarul primind cartea, îi rupea marginile pe linia perforată și citea textul interior.

Începînd cu anul 1910 s-a permis ca indicarea numelui și adresei expeditorului să se poată face pe fața cărții poștale, adică pe partea rezervată pentru adresă [10]).

Deoarece primele cărți poștale românești nu sînt suficient cunoscute, producîndu-se, uneori, confuzii, voi încerca să descriu, succint, indicînd principalele caracteristici, cărțile poștale cu mărci fixe de formă octogonală, adică pînă în anul 1890, cînd au apărut primele cărți poștale cu mărci de formă dreptunghiulară. Întrucît au existat atît cărți poștale simple cît și cărți poștale duble din aceeași emisiune, am considerat preferabil a le da același număr iar nu numere separate, bineînțeles cărțile duble primind și litera a. [11]).

1) **Iunie 1873**, (foarte probabil 1 iunie); data punerii în aplicare a legii și regulamentului. Marcă încrustată de 5 bani, culoare albastru-închis, carton de culoare **albă**, cu dimensiunile de 145×90 mm [12]). Marca are forma unui octogon neregulat, înalt de 22 mm. și lat de 19 mm., cifra 5 fiind în relief, albă (culoarea cartonului). Culoarea albă a cartonului deosebește această primă carte poștală de toate cele următoare, pînă la cele din octombrie 1877. Titulatura cărții poștale, scrisă pe față, este „CARTEA DE POȘTĂ", care se va păstra și ulterior, pînă în anul 1878, cînd se adoptă noua titulatură de „CARTA POȘTALA". Sub titlu, la mijlocul cărții, sînt tipărite cuvintele: „Destinată a circula deschisă în tot interiorul României", pe rîndul următor figurînd, între paranteze, cuvintele: „Legea din 31 Martie 1873". În colțul superior stîng este imprimată stema României, tipul mare (22½×20 mm), tip care se va găsi și pe emisiunea următoare (iulie 1873). Jos, pe toată lungimea cărții poștale, sînt tipărite „Observații pentru întrebuințarea cărților de poștă", pe două coloane, în 5 puncte, formînd 10 rînduri.

1 a) 5 + 5 bani. Carte poștală dublă (îndoită), cartonul formînd, prin îndoirea la mijloc, două cărți poștale unite, fiecare cu marcă încrustată de 5 bani, identice. Aceste

[10]) *Const. Minescu, op. cit. pag. 622.*

[11]) *Catalogul fraților Senf, de asemenea a dat același număr cărților poștale simple și duble din aceeași emisiune ; celelalte două cataloage citate au dat numere diferite.*

[12]) *Ctalogul american, ed. 1970, indică dimensiunile 140 × 90 mm., probabil conducîndu-se după indicațiile regulamentului.*

cărți poștale — simplă și dublă — sînt numerotate cu nr. 1 și 2 în noul catalog american.

La această primă carte poștală, din iunie 1873, au existat două tiraje :

— **un prim tiraj, constituind tipul A,** care prezintă următoarele caracteristici ale inscripțiilor de pe cartea poștală:

a) cuvîntul „deschisa" din subtitlu, avînd ultima literă „a", fără căciulă, în loc de litera „ă";

b) cuvîntul „decât", din „Observații pentru întrebuințarea cărților de poștă", este tipărit cu „â" în loc de „â", cum ar fi fost, atunci, corect.

— **un al doilea tiraj, constituind tipul B,** în care au fost corectate aceste greșeli, imprimîndu-se:

a) cuvîntul „deschisă" (în loc de „deschisa", ca la primul tiraj);

b) cuvîntul „decât" (în loc de „decât", cum era în primul tiraj).

Ambele tiraje au fost realizate în luna iunie, probabil la 1 iunie primul tiraj, și puțin ulterior, tirajul secund.

Cartea poștală dublă (îndoită, pentru răspuns) are tipărite corect aceste cuvinte, pe ambele cărți și, deci, a fost tipărită cu zațul tipului B.

Existența mai multor tiraje, constituind tipuri diferite (prin ortografiia deosebită a anumitor cuvinte) se constată și la cărțile poștale numerotate de mine, mai jos, astfel: nr. 4 (două tipuri); nr. 5 (trei tipuri); nr. 6 (șapte tipuri) etc.

2) **Iulie 1873:** 5 bani. Această carte poștală prezintă aceleași caracteristici ca și cea precedentă, cu deosebirea că este confecționată din carton galben-brun (diferite nuanțe) și că dimensiunile ei sînt de 139 × 87 mm.

2 a) 5 + 5 bani. Carte poștală dublă. Aceste cărți poștale — simplă și dublă — poartă nr. 3 și 4 în catalogul american.

3) **1873 (probabil septembrie):** 5 bani. Această carte poștală are aceeași marcă și poartă aceleași inscripții, însă prezintă următoarele caracteristici:

— în colțul superior stîng este tipărită stema mică (22 × 18½ mm);

— culoarea cartonului este galben-șamoa („chamois"); dimensiunile 138 × 93 mm.

3 a) 5 + 5, carte poștală dublă; în catalogul american nr. 5 și 6.

4) 5 bani. O altă emisiune care prezintă două deosebiri față de cartea poștală precedentă :

— sus: la inscripția de sub titlu, în loc de „a circula" este tipărit „ă circula" („a" cu căciulă); dimensiunile cărții poștale, 144 × 93 cm.

4 a) 5 + 5 bani. Carte poștală dublă.

Aceste două cărți poștale **nu sînt menționate** în catalogul american.

5) **Februarie 1875:** 5 bani. Caracteristicile sînt:

— titlul este scris cu litere formate din linii duble, avînd lungimea de 49 mm, în loc de 46 mm cît măsura la cărțile poștale anterioare. Punctul din dreapta ultimului cuvînt „posta" este mai mare și mai depărtat;

— au fost suprimate cuvintele „Destinată a circula deschisă în tot interiorul României" (Legea din 31 martie 1873), care erau tipărite pe toate cărțile poștale anterioare.

Culoarea cartonului era galben-șamoa (chamois), mărimea de 144 × 90 mm.

5 a) 5 + 5 bani. Carte poștală dublă. Aceste cărți poștale au nr. 7 și 8 în catalogul american.

5 b) Carte poștală similară celei precedente, dar avînd următoarele deosebiri, în tipărirea observațiilor din josul cărții poștale :

— la pct. 3 cuvîntul „posibil" este scris cu o singură literă s (în loc de „possibil", cu doi s, cum era la cele anterioare) ;

— la pct. 5, rîndul ultim, la cuvîntul „plătindu-se" s-a întrebuințat litera „ă" (cu „căciulă") iar nu litera a, ca la cele precedente. Această carte poștală **nu este prevăzută** în catalogul american.

6) **1876 (probabil septembrie).** Această carte poștală, de același tip cu cele de la nr. 5 și 5 a, prezintă următoarele diferențe caracteristice în grafica „Observațiunilor" de întrebuințare:

— la rîndul 1 de sub pct. 1, al cincilea cuvînt era scris „vîndu" în loc de „vendu". La aceleași punct și rînd, al șaselea cuvînt: „particularilor" era scris cu literă inițială mică, în loc de „Particularilor", ca mai înainte ;

— la pct. 4 era scris: „Nu se plătesce" în loc de „Nu se plătește", cum era la cele precedente.

6 a) 5 + 5 bani. Carte poștală dublă. Au nr. 9 și 10 în catalogul american.

7) **Octombrie 1877:** 5 bani. Caracteristicile acestei noi cărți poștale sînt următoarele:

— dimensiunile mult reduse, avînd numai 121—123 mm lungime și 82—84 mm înălțime. Cartea poștală are un cadru dreptunghiular, format din linii simple subțiri, cu dimensiunile de 114 × 75½ mm; Carton de culoare albăușor gălbuie.

— titlul „CARTE DE POSTA" este tipărit cu litere formate tot din linii duble, dar mai înalte, măsurînd 5 și ½ mm, în loc de 4 mm. cît aveau cele precedente.

— la pct. 5 din „Observații" cuvîntul „possibil" e scris din nou cu două litere s.

7 a) 5 + 5 bani, pereche de cărți poștale, perforate între ele (în loc de a fi îndoite).

7 b) 5 bani. Carte poștală identică cu nr. 7, dar marginea de sus ori de jos perforată (dințată). În catalogul american poartă nr. 11, 11 a și 11 b.

8) **1877 5 bani.** Carte poștală de același tip, dar prezentînd următoarele diferențe :

— dimensiunile cărții poștale sînt mai mari, anume 133—135 mm. lungime și 93—95 mm. înălțime, cadrul avînd tot 114×75½ mm; carton de culoare albă, avînd și margini dințate.

8 a) 5+5 **bani.** Carte poștală purtînd, pentru prima dată, titulatura „CARTA POSTALA". Titlul are o lungime de 56 mm. În partea de jos sînt tipărite aceleași „Observații", în 5 puncte, pe două coloane.

În partea din dreapta, jos, era tipărit „Tirajul 1878". Stema României ca la cele anterioare; cartonul roz palid, marca tot octogonală, de culoare albastră. Dimensiunea cărții poștale era de 152×98 mm.

9 a) 5+5 bani, pereche de cărți poștale.

9 b) Aceeași carte poștală, dar în partea dreaptă, jos era tipărit: „tirajul" (fără an). Poartă nr. 13, 13 a în catalogul american.

10) **1879 :** 5 bani. Titlul „CARTA POSTALA" este mai scurt, avînd doar 45 mm și nu este urmat de un punct ca în cea precedentă. Caracteristică importantă este suprimarea observațiilor de întrebuințare, cum va fi, de aici înainte la toate cărțile poștale.

Altă caracteristică distinctivă prezintă și marca fixă care este tot octogonală, dar de culoare neagră. Stema țarii este de alt tip.

Cartonul era de culoare roz, avînd 155 mm lungime și 100 mm înălțime. Nr. 14 în catalogul american.

Începînd cu această carte poștală, nr. 10, marca (tot de formă octogonală ca și la cărțile poștale precedente) prezintă unele deosebiri de desen. Mărcile cărților poștale anterioare aveau, între cuvîntul de sus, „ROMANIA" și cele de jos „CINCI BANI" cîte 5 puncte, așezate vertical atît în partea stîngă cît și în partea dreaptă. Aceste puncte lipsesc însă la marca octogonală a cărții poștale nr. 10, ca și la cele următoare. De asemenea este diferit și desenul cifrei 5.

11) **1879 :** 10 bani. Carte poștală externă, cu inscripția „UNION POSTALE UNIVERSELLE / ROUMANIE / CARTA POSTALA"

Marca este de formă octogonală, de tipul celei precedente, dar de culoare roșie, în aceeași culoare fiind imprimată stema și toate inscripțiile. Dimensiunea cartonului, de culoare roz, era de 152×98 mm. În partea inferioară era imprimat, în limba franceză (stînga) și română (dreapta) **„Această față este rezervată pentru adresă".**

11 a) **1879 : 10+10** bani. Pereche de cărți poștale, perforată la mijloc, idem, din care una poartă, sub titlu, indicația „REPONSE" (răspuns), Nr. 15 și 16 în catalogul american.

12) **1882 :** 5 bani. Carte poștală asemănătoare celei cu nr. 10, dar cu următoarele deosebiri :

— cartonul este roz (diferite nuanțe) pe față, dar este de culoare alb-gălbuie pe dos; titlul are o lungime de 63 mm; dimensiunile cărții poștale, 158×98 mm.

12 a) 5+5 bani, carte poștală dublă (îndoită) pe una din ele fiind scris (sub titlu) cuvîntul „RESPUNS". Nr. 17 și 19 în catalogul american.

13) **1882 : 10** bani. Carte poștală externă, asemănătoare cu cele cu nr. 11, dar cu următoarele deosebiri :

— carton de culoare galbenă-șamoa (chamois), avînd 158×99 mm; marcă de forma octogonală, de tipul 2, dar de culoare roz, ca și stema și celelalte inscripții.

13 a) 10+10 bani. Carte poștală dublă (îndoită); nr. 20 și 20 a în catalogul american.

Acestea au fost cărțile poștale cu mărci de formă octogonală, cărora le vom da indicativul de „model 1" (tipul 1 și 2). Din anul 1890 începînd se emit cărți poștale cu mărci de formă dreptunghiulară de diferite modele. Astfel au fost :

— în anul 1890 și în anul 1893, modelul 2 (fig. 3) :

— în anul 1891 mărci de modelul 3, tipul mărcilor din anul 1891 (fig. 4) ;

— în anul 1894 mărci de modelul 4 (tipul mărcilor denumite „Spic de grîu", de 5 bani, albastru, tipul 1 și tipul 2) ;

— în anul 1899, același model (4 mărci de 5 bani, verzi) ;

— în anul 1899, mărci de model 5 (tipul mărcilor „Spic de grîu", de 10 bani, culoare roșie, fig. 5).

*

Dumitru PAȘȘALEGA
Craiova

Filatelia 1972 nr.10

LA UN CENTENAR

TEHNICA DE IMPRIMARE A EMISIUNII „PARIS — 1872"

Cu prilejul expoziției filatelice internaționale de la Sofia din 1969, s-a petrecut un fapt excepțional pentru colecționarii de mărci clasice românești. Și anume, a fost prezentată pentru prima dată o planșă din decupaje (o așa-zisă „feuille de mise en train" sau „feuille de découpage") folosită de Anatole Hulot, director de fabricație la „Atelier de la Monnaie" -- Paris, în tehnica de imprimare a emisiunii noastre „Paris 1872", ca și a altor emisiuni de mărci ale timpului respectiv (franceze, grecești etc.).

Fig. 1. Părțile componente ale fiecărui complex de decupaje corespunzător fiecărei mărci de pe colile din decupaje ale valorii de 25 bani: a — albastru; b — portocaliu; c) albastru (vezi medalionul alături de titlul articolului).

Posesorul acestei piese rare, marele cercetător al mărcilor elene, G. Photiadis, și-o procurase nu cu mult înainte de la un negustor, tocmai de la Capetown (Africa de Sud).

Interesul pentru acest exponat a fost așa de mare, încît conducerea revistei noastre „Filatelia" s-a străduit și a obținut promisiunea posesorului respectiv de a prezenta un articol amănunțit asupra acestei planșe. Din păcate, chiar în timpul expoziției, și anume în ajunul publicării palmaresului, Photiadis — căruia i se acordaseră două medalii de aur pentru exponatele prezentate — a decedat subit, în urma unui neașteptat atac de cord, ceea ce a făcut ca proiectul redacției revistei noastre să nu se mai poată realiza pînă astăzi [1]).

Față de această situație, ne-am propus să publicăm, în cele ce urmează, rezultatele cercetărilor noastre în aceeași materie, bazate, în primul rînd, pe exponatul nostru asupra emisiunii „Paris 1872" prezentat la Expoziția Centenarului mărcii poștale românești din 1958 și limitate la ceea ce constituie specificul tehnicii de tipografiere a emisiunii respective. Un al doilea considerent în acest sens se referă la datoria noastră de a releva, pe această cale, împlinirea unui secol de la realizarea splendidei colaborări în materie de mărci poștale dintre Franța și România la epoca respectivă.

Nu numai la timpul său dar chiar și astăzi mărcile emisiunii noastre „Paris 1872" contează printre cele mai frumoase mărci românești, deosebindu-se mai cu seamă, prin claritatea, finețea, prospețimea și căldura tiparului, ca și prin senzația de adîncime ce ne-o dă acest tipar, de pare c-ar exprima cele trei dimensiuni ale spațiului. Aceste însușiri se datoresc, în primul rînd, unei perfecționări — neînsemnate în aparență — a procedeului obișnuit de tipografiere al timbrului. La aceasta se adaugă, bineînțeles, și calitatea cernelurilor și gravării clișeului. Ne dăm seama de valoarea practică a respectivei perfecționări — am putea zice geniale a lui Hulot — atunci cînd comparăm mărcile „Paris 1872" cu mărcile celor două emisiuni românești următoare (București I și București II), imprimate, în cea mai mare parte, tot cu plăcile tipografice originale primite de la „Atelier de la Monnaie" — — Paris [2]).

În ce constă această perfecționare neînsemnată, în aparență? Vom înțelege sensul său principial dacă ne vom gîndi, de pildă, la unele piese rare (coli sau fragmente, blocuri de mărci) din emisiunile uzuale „Ferdinand cap mic", 1920/26, valorile: 30 bani violet, 50 bani galben-portocaliu, 3 lei albastru (cu cioc) etc. La aceste piese, se pot observa, în imagine, două tonalități de culoare distincte, cu o întindere și o formă perfect delimitată. Acest fenomen — denumit de unii în mod greșit „bicolorism" — constă, de fapt, în fiecare caz, din una și aceeași culoare, nuanțată însă tipografic ca urmare a unei intensități diferențiate de aplicare a cernelii. Respectivul efect de tonalitate a rezultat atunci cînd, între placa de presare a colii de tipărit și această coală, s-a interpus, întîmplător, pe o anumită suprafață, o bucată de hîrtie, ceea ce a făcut ca pe această suprafață presiunea plăcii de tipar [3]) pe coală să fie ceva mai mare și deci, să adere ceva mai multă cerneală.

Același lucru l-a realizat și Hulot, însă nu întîmplător, ci deliberat, prin introducerea între placa de presare și coala de tipărit, a unei așa-zise „feuille de mise en train" sau „feuille de découpage" (coală din decupaje). Pe această cale se realiza o gradare diferențiată, bine gîndită a presiunii în cuprinsul fiecărei mărci și deci, și a aderării cernelii tipografice, ceea ce dădea efectul de mare finețe al tiparului respectiv.

Confecționarea colilor din decupaje — fericită inspirație și marele secret al lui Hulot — se realizează în felul următor. Placa tipografică a fiecărei valori consta din cîte două cîmpuri (sau panouri) de cîte 150 mărci, despărțite printr-un spațiu liber îngust, așa cum am putut vedea la colile de eseuri de cîte 300 buc., prezentate de „Fabrica de Timbre" la Expoziția internațională a Centenarului mărcii poștale românești, organizată în 1958 în fostul palat al poștelor. De pe fiecare placă, s-au tras, mai întîi, un anumit număr de coli de hîrtie de diferite grosimi și în diferite culori; în cele din urmă, s-a tras (imprimat) și cîte o coală însă, de astă dată, din pînză de calc (cerată).

Exemplare întregi sau, mai cu seamă, fragmente din asemenea coli, de culori diverse, ajunse ulterior în mîna colecționarilor, au fost socotite drept eseuri, ceea ce nu este corect, deoarece scopul realizării lor nu a fost aceea de a încerca, de a constata cum se prezintă placa sau culorile. Ele au servit, de fapt, ca material pentru pregătirea colilor din decupaje. Le vom numi, pe românește, coli de decupare sau pentru decupare; drept concesie pentru o anumită terminologie germană, le-am putea opune cel mult termenul de „pseudoeseuri", care ar putea echivala cu „Probedrucke auf Papier".

Cu ajutorul unor foarfece fine sau al altor mijloace de tăiere, s-au decupat apoi, la fiecare marcă, anumite părți corespunzînd porțiunilor pe care presiunea urma să fie mai mică (respectiv, cele patru colțuri dintre cadru și cercul efigiei, gîtul și partea lipsită de păr a efigiei). Coala, cu mărcile astfel decupate, a fost denumită „feuille de découpage complementaire sau „Hilfsbogen", ceea ce ar veni pe românește coală decupată.

Într-o altă variantă de prelucrare, a fost extras medalionul central cu cercul său de perle, din care s-a decupat apoi efigia propriu-zisă. Figura 1 ilustrează fazele de decupare (a, b, c) în cazul mărcilor de 25 bani.

Fig. 2. Fragment din coala din decupaje (pe pînză de calc) de 1½ bani: 1 — tipar brun-roșcat pe pînza de calc; 2 — decupaj albastru deschis; 3 — decupaj albastru închis; 4 — adaos fișioară hîrtie.

Pe pînza de calc tipărită, destinată a servi ca fond pentru montarea decupajelor a fost aplicată, prin lipire exactă peste fiecare din mărcile tipărite (a), cîte o marcă decupată (b), suprainălțată — în fine — prin lipirea cercului cu perle decupat (c). Uneori, s-au mai adăugat încă mici porțiuni de fișioare de hîrtie, cam de 1 mm lățime, pe unele părți ale cercului cu perle, care trebuiau întărite și mai mult [4]). În felul acesta, a rezultat așa-zisa „feuille de découpage principale", „Hauptbogen" sau pe românește *coală din decupaje*", realizîndu-se astfel *cel puțin trei planuri* de presiune diferită pentru fiecare marcă.

---

1) *Tripcovici, N.: „Sofia '69": Concluzii, învățăminte, orientări. Pe marginea expoziției. Articol în „Filatelia", XVIII, nr. 7 (159), iul. 1969.*

2) *Poate cu un oarecare exces de îngîmfare pentru propria sa operă, totuși și cu destulă îndreptățire, Hulot se exprima astfel — cu patru ani mai tîrziu — despre tiparul mărcilor „Paris-1872":... „ce timbre est le plus parfait comme gravure typographique et impression, dans tous les timbres usités sur les deux continents". (L'écho de la timbrologie, nr. 1112, 31 iul. 1946, p. 272) sau în traducerea românească:... acest timbru este cel mai perfect în ce privește gravarea tipografică și imprimarea, dintre toate timbrele folosite în cele două continente.*

3) *Placa de tipar este cea care aplică cerneala pe coală, iar placa de presiune cea care servește ca suport pentru dosul colii.*

Două atari coli de calc garnisite cu decupaje se introduceau între placa de presare şi coala de tipărit şi anume, de aşa manieră încît fiecare complex de decupaje să se suprapună exact în dreptul şi peste fiecare clişeu de marcă din placa tipografică. Coala de tipărit, aşezată în presă, nu numai că „prindea" în mod diferenţiat cerneala tipografică, în cuprinsul fiecărei mărci, dar mai în-

Fig. 3. Fragment din coala din decupaje (pe pînză de calc) de 15 bani: 1 — tipar brun-roşcat pe pînză de calc; 2 — decupaj oliv; 3 — decupaj brun-roşcat intens.

cerca şi o deformare (imprimare oarbă) în adîncime, datorită apăsării decupajelor în porţiunile de presiune diferenţiată a colii de calc.

După imprimare, coala de hîrtie trecea apoi la gumare şi, în sfîrşit, la dantelare. Pentru evitarea repartiţiei inegale a soluţiei de gumă pe dosul colilor imprimate (prin acumularea sa în denivelările pricinuite de decupaje/clişee), a devenit necesară o operaţie suplimentară intermediară : călcarea colilor imprimate înainte de gumare.

Această presupunere se bazează pe un anumit fapt. Întîmplarea a făcut să ne parvină o porţiune de coală (un bloc de patru, margine de coală) de 10 bani, aflată în faza dinaintea călcării şi care prezintă, cu perfectă claritate, denivelările pricinuite de presare diferenţiată pe hîrtia colii a sistemului decupaje/clişee (fig. 4). Este posibil ca această piesă să provină din vreo coală dată la rebut sau, mai curînd, dintr-o coală eşeu de placă şi culoare, în faza finală de începere a operaţiei de imprimare. Ne îndeamnă la această ultimă supoziţie culoarea sa: un albastru ceva mai deschis decît acela al mărcilor de 10 bani emise în mod curent.

Sistemul acesta de imprimare, nu numai coloristică, ci şi în adîncimea hîrtiei, ne determină să ne gîndim la o oarecare înrudire a procedeului Hulot (aplicat în tipografierea mărcilor din jurul anilor 1872 de către „Atelier de la Monnaie"-Paris) şi procedeul general „taille-douce". Deosebirea dintre aceste două procedee ar rezida, mai cu seamă, în aceea că denivelările lăsate, în cazul Hulot, în hîrtie de sistemul decupaje/clişee sînt reprezentate prin planuri scufundate, ceea ce a făcut necesară călcarea, ca operaţie intermediară între imprimare şi gumare.

Datorită cercetărilor Dr. Bouvet (membru al Academiei de Filatelie din Paris), cunoaştem inventarul „materialului de fabricaţie al mărcilor româneşti", predat de Hulot, la 12 septembrie 1876, reprezentantului guvernului român la Paris (clişeul tip; cele şapte clişee cu valorile emisiunii; cele şapte matriţe reproducătoare ale planşelor, inclusiv aceste planşe; şapte coli duble cu eseurile planşelor emisiunii; 280 clişee de rezervă pentru cele şapte planşe ale emisiunii). Din acest inventar lipsesc colile din decupaje, ceea ce ar reprezenta o încălcare a convenţiei dintre guvernul român şi întreprinderea franceză. Această omisiune s-ar putea justifica prin faptul că piesele respective reprezentau secretul de fabricaţie al lui Hulot.

După moartea lui Hulot s-au găsit, în succesiunea acestuia, între altele, colile din decupaje, alte piese neterminate, inclusiv eseuri, precum şi diverse deşeuri de fabricaţie ale mărcilor româneşti „Paris-1872".

Potrivit afirmaţiei unui fost comerciant de mărci filatelice din Bucureşti (Nathansohn), acest lot din succesiunea Hulot a fost comercializat, în cea mai mare parte, de către firma Friedel, de la Viena. Prin anul 1935, şi Nathansohn a achiziţionat, între altele, patru coli din decupaje, pe pînză de calc, pe care — neputîndu-le comercializa ca atare (fiind privite de filateliştii timpului drept jucării) — le-a descompus : de o parte colile de calc imprimate cu patru valori ale emisiunii, pe care le-a vîndut ca eseuri Direcţiei Poştelor pentru colecţia sa, iar de altă parte, decupajele, pe care le-a făcut cadou unui mare colecţionar filatelic din Bucureşti (Witzleben). Cele mai multe coli din decupaje, ca şi din deşeuri, au ajuns în colecţia Eduardo Cohen — Lisabona, iar altele (între care patru panouri din decupaje) [5] în anumite mari colecţii englezeşti de „România".

Fig. 5. Decupaje aplicate pe hîrtie albă: a — 25 bani; b — 15 bani; 1 — portocaliu; 2 — albastru închis; 3 — albastru închis; 4 — brun-roşcat.

Cu prilejul celei de-a 195-a licitaţii de mărci filatelice, organizată între 3 şi 7 martie 1970 de firma Heinrich Köhler din Wiesbaden (R. F. a Germaniei), au fost puse în vînzare — pe lîngă un bogat lot de eseuri „Paris-1872" şi de „Bucureşti I" şi „Bucureşti II" — şi următoarele coli din decupaje, provenind din succesiunea Cohen-Lisabona:

a) *pe pînză de calc :*

— 1½ Bani (70 buc.mărci) (1.000 DM, preţ de strigare) ;
— 3 Bani (150 buc.mărci) (2.500 DM, preţ de strigare) [6].
— 5 Bani (150 buc. mărci) (2.000 DM, preţ de strigare) ;
— 10 Bani (150 buc. mărci) (2.500 DM, preţ de strigare) ;
— 25 Bani (2×150 buc. mărci) (6.000 DM, preţ de strigare);

b) *pe hîrtie-carton :*

— 3 Bani (150 buc. mărci) (1.500 DM, preţ de strigare) [6]

N-am reuşit să aflu preţul la care s-au adjudecat colile respective şi nici noile colecţii în care au intrat.

Eseurile de Paris, inclusiv Bucureşti I şi II, reprezentînd circa 80% din colecţia de eseuri şi coli din decupaje Cohen-Lisabona, au intrat în posesia unui mare colecţionar de „România" din Australia de Sud, John Pajor.

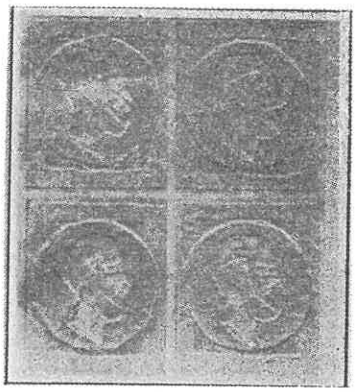

Fig. 4. Denivelări (imprimare oarbă) pe dosul unui fragment de coală de 10 bani albastru, nedantelată şi negumată, înainte de călcare.

Figurile 2 şi 3 reprezintă cele două blocuri din colile din decupaje pe pînză de calc pentru valorile 1½ bani şi respectiv de 15 bani, prezentate de autorul acestor relatări cu prilejul Expoziţiei Centenarului mărcii poştale româneşti din 1958. Au fost achiziţionate cu cîteva luni înainte de reforma monetară din 1947 de la un negustor bucureştean, pe atunci coasociat la cumpărarea celebrei colecţii a lui Mateescu-Sinaia, de la succesorii acestuia. Blocul de 1½ bani provine, probabil, din coala incompletă a lui Cohen de care se vorbeşte mai sus.

Deosebit de acestea, am mai achiziţionat un lot de decupaje izolate, formate din cele trei straturi indicate în figura 1. Acestea corespund celor şapte valori ale emisiunii respective, unele fiind în mai multe variante. Faptul respectiv indică multitudinea pseudoeseurilor de plăci şi culori pregătite în vederea confecţionării cît mai perfecte a colilor de decupaje. In unele cazuri, stratul de bază (a) prezintă dinţături diverse (14:13½; 11½: 11½; 11: 10½ etc.), iar în alte cazuri. este nedantelat. Cercetînd părţile componente ale acestor „decupaje", am constatat că unele din ele au fost confecţionate din eseurile sau din pseudoeseurile de pe plăcile realizate la Bucureşti, cum ar fi cea din 1879. Toate acestea sînt, evident, contrafaceri de ordin speculativ.

Nu este însă deloc exclus ca şi între resturile şi deşeurile lui Hulot să se fi găsit multe decupaje prisosite sau greşit făcute. Ne dăm seama, deci, cît de dificilă este diferenţierea sigură a eseurilor propriu-zise de pseudoeseuri şi mai cu seamă dintre eseurile trase de Hulot la Paris şi cele trase de tipografii de la Bucureşti de pe plăcile primite de la Paris.

Dr. ing. Ilie C. DEMETRESCU

---

4) *Aşa este cazul colii din decupaje pentru valoarea de 1½ bani (v. fig. 2. colţul din dreapta sus al cercului cu perle). La acest caz se referă şi Cohen, încercînd să dea şi o explicaţie a operaţiei de completare respectivă („Les timbres de Roumanie des émissions de 1872 à 1879, pag. 16, pasajul al treilea de jos în sus).*

5) *Din lipsă de baze informative sigure nu sîntem în măsură să arătăm dacă coala de decupaje a lui Photiadis, despre care am amintit în introducere, se încadrează în grupa aceasta de patru englezeşti sau într-o altă sursă.*

6) *Este probabil că această coală face parte din prima încercare de aplicare a procedeului de imprimare Hulot. Hîrtia-carton folosită cu suport al decupajelor nedovedindu-se potrivită, s-a recurs la folosirea pînzei de calc.*

Filatelia 1963 nr. 3

EMISIUNILE UZUALE ROMÎNEȘTI 1872—1880

Mărcile poștale românești din perioada post clasică [1]) formează un domeniu din cele mai propice pentru studii de specializare. Din păcate acest fapt nu este îndeajuns cunoscut de mulți dintre colecționari, care nu folosesc îndeajuns posibilitățile largi pe care le oferă aceste emisiuni pentru lărgirea colecțiilor lor.

In revistele filatelice din diferite țări au apărut în ultimele decenii o serie de studii asupra acestor emisiuni. In țară, ele nu au format pînă în prezent obiectul unor publicații mai aprofundate. Vom încerca, de aceea, să rezumăm aci o serie de constatări desprinse din studierea acestor emisiuni, fără a avea însă pretenția de a fi epuizat materia care poate fi îmbogățită de cercetători cu alte completări sau rectificări.

I. EMISIUNEA „PARIS"

Față de creșterea mare a traficului poștal din țara noastră, imprimarea mărcilor poștale prin procedeul litografiei nu putea satisface decît în condiții din ce în ce mai grele necesarul sporit de mărci. Pe de altă parte, imprimarea litografică nu dădea rezultate satisfăcătoare nici sub aspectul pur tehnic. Aceste considerente au determinat administrația poștelor să pună în studiu adoptarea mărcilor imprimate tipografic, prin procedeul tiparului înalt.

Cum în acea vreme nu existau în țară instalații tipografice îndeajuns de utilate pentru imprimarea mărcilor și nici un gravor care să poată realiza în condiții cît mai bune matrițele pentru noile mărci, Direcția P.T.T. a hotărît să se adreseze Monetăriei Statului din Paris. Această alegere a fost determinată de faptul că la această imprimerie se tipăreau mărcile franceze, considerate pe atunci printre cele mai reușite din categoria mărcilor tipografiate.

Desenul.

Machetele noilor mărci românești au fost gravate de Albert Barre, care a realizat și machetele emisiunilor clasice franceze dintre anii 1853—1876 (Ceres și Napoleon III) cît și pe acelea ale primelor mărci grecești (Hermes — cap mare)[2])

Desenul noilor mărci românești a prezentat multe puncte comune cu ale emisiunilor franceze și grecești. El prezintă efigia în profil spre stînga, într-un medalion pe marginea căruia se înșiruie 65 perle. Cadrul mărcii, de format dreptunghiular, are dimensiunile 18,5x22 mm. In cele patru colțuri se înscrie cîte un pătrat, în care apare un mic ornament. Pe laturi apar, sus inscripția ROMANIA, jos, valoarea și cuvîntul POSTA. Lateral, o friză ornamentală în meandru, întreruptă de medalionul central, suprapus.

Imprimarea mărcilor s-a făcut la Monetăria franceză, sub conducerea lui A. A. Hulot. Planșele folosite la imprimare cuprindeau 300 clișee, aranjate în două grupe de cîte 150 clișee,

Fig. 1: Bloc de patru, de 50 bani

cele două grupe fiind despărțite de o punte lată de circa 40 mm.

Direcția P.T.T. a pus în circulație mărcile, la ghișee, numai în jumătăți de coli, cuprinzînd 15 rînduri orizontale de cîte 10 mărci. Ca atare, pere-

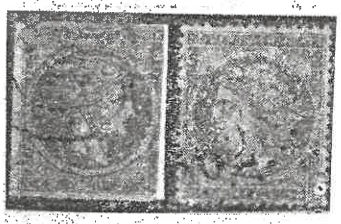

chi de mărci cu punte între ele nu au intrat în circuitul poștal. Perechile de acest fel care au ajuns în comerț, provin fără excepție din succesiunea lui Hulot și nu din circuitul poștal; ele pot fi deci considerate ca eseuri.

Tiparul mărcilor din emisiunile 1872 realizat la Paris, se remarcă prin finețea lui. Aspectul general este îngrijit, imaginea fiind foarte clară.

Hîrtia.

Mărcile au fost imprimate pe hîrtie ușor colorată (teintată) cu excepția valorii de 10 bani, imprimată pe hîrtie albă. Hîrtia este fără filigran, de grosime mijlocie (0,07 mm.). Unele exemplare pot fi întîlnite și pe hîrtie ușor ripsată. Ele provin din marginile de coală [3]); recunoașterea ripsării este însă destul de anevoioasă.

Dantelura.

Dantelatura este de 14x13½, aceeași ca și la mărcile franceze contemporane. Uneori se pot constata mici oscilări, pînă la ¼ de grad, care nu prezintă însă importanță. Alte varietăți de dantelări (dantelură largă pe patru sau pe două laturi) nu au existat: ele sînt întotdeauna trucaje. Exemplarele nedantelate — care există din toate valorile — provin din resturi, din coli neterminate găsite în marea colecție a lui Hulot. Ele există numai neuzate întrucît nu au ajuns niciodată în circuitul poștal. [4]) Punerea în circulație a acestor mărci fusese inițial proiectată pentru începutul anului 1870, însă — ca urmare a izbucnirii războiului franco-german, — executarea comenzii a întîrziat. Din această cauză noile mărci au fost emise abia la 15 octombrie 1872.

Semne de recunoaștere

O caracteristică specifică a multor mărci din acea perioadă au fost așa numitele „semne secrete", care aveau drept scop facilitarea recunoașterii unor eventuale falsuri în dauna poștei. Potrivit acestui obicei al timpului, la mai multe valori din emisiunea

---

[1]) Considerîndu-se ca mărci clasice emisiunile de la Capetele de bour pînă la emisiunile litografiate, inclusiv.

[2]) **Nota red.** Socotim interesant a face aci o digresiune, cu privire la geneza desenului emisiunii noastre din 1872. Desenele mărcilor franceze și celor grecești tip Hermes — cap mare prezintă numeroase elemente compoziționale comune: efigia într-un medalion central circular, punctat, înconjurat de un cadru în care sînt înscrise, sus, denumirea țării, jos, valoarea mărcii, lateral, o friză ornamentală în meandru, iar în colțuri cîte un pătrat cu un ornament cu patru petale. Este de remarcat că — în linii mari — acest dispozitiv grafic fusese adoptat, cu unele modificări, și în emisiunea litografiată românească „Favoriți" din 1866 și mai ales în cea din 1868 (unde regăsim și ornamentele înscrise în pătratele din cele patru colțuri); totul adaptat la tehnica imprimării litografice, care implică, între altele, și folosirea unei suprafețe mai mari de imprimare.

Desenul primelor mărci franceze a fost imitat, de altfel, și în Argentina, fiind folosit ca exemplu pentru emisiunea „Corrientes", din anul 1856.

Din figura 2 se va putea face ușor o comparație între desenele la care ne-am referit.

[3]) Menționate și în „Kohl", Briefmarken Handbuch.

[4]) **N. Red.** Catalogul mărcilor poștale românești citînd aceste exemplare nedantelate, arată că seria nedantelată ar proveni din resturi și menționează că ea este mult mai rară decît eseurile.

Considerăm că din punctul de vedere al cotării, menționarea este justă, fiind vorba de exemplare de aceeași culoare și hîrtie ca și mărcile dantelate, emise. Pentru a evita orice confuzie trebuie precizat însă aci că este vorba tot de eseuri, chiar dacă cotarea lor poate fi mai ridicată. Eventualele exemplare nedantelate, uzate, sînt deci fie „tunse" de dantelură, fie cu ștampile false.

„Paris" se întîlnesc astfel de „semne caracteristice", a căror cunoaştere dă posibilitatea de a determina unele falsuri, puse în comerţ prima oară pe la sfîrşitul secolului al XIX-lea la Paris şi apoi de către Fournier din Geneva, pe la începutul secolului al XX-lea, etc.

Trecînd de la aceste caracteristici generale, la tratarea fiecărei valori în

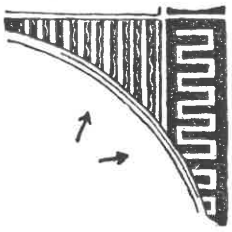

Fig. 3

parte, sînt de menţionat următoarele:

— **Valoarea de 1½ bani** există în nuanţele verde-bronz sau verde-oliv închis, pe hîrtie albăstruie (azurată).

Ca semn caracteristic apare aci o linie de arc subţire la dreapta sus, în interiorul cercului alb, care încadrează medalionul (fig. 3).

Fig. 4

— **Valoarea de 3 bani** se cunoaşte în nuanţele verde deschis sau verde gălbui, pe hîrtie verzuie. Kohl a semnalat, la timpul său, şi existenţa unor exemplare verde deschis pe hîrtie albăstruie, fapt care însă nu a putut fi verificat.

Semnul caracteristic al acestei valori este o liniuţă scurtă în cercul alb de încadrare a medalionului sub literele AN din Romînia (fig. 4).

— **Valoarea de 5 bani** există în nuanţele galben-oliv, brun-bistru sau brun-gălbui închis, şi este imprimată pe hîrtie gălbuie.

Ca semn caracteristic se vede un punct de culoare în perla a 6-a nu-

Fig. 5

mărată spre stînga, de la perla deasupra literei O din POSTA (fig. 5). La această valoare se pot întîlni şi varietăţile de dantelură: 14½, stînga 14, dreapta 13¾; sau 14, sus 14½, dreapta 13¾.

— **Valoarea de 10 bani** există în nuanţele albastru, albastru închis, viu sau albastru mat, pe hîrtie albă.

Ca semne caracteristice se observă un punct fin de culoare în partea de jos a celei de-a doua linii a primului A din ROMANIA, care la tipare mai puţin clare se uneşte cu fondul colorat, aşa că piciorul literei A apare scurtat. Apoi, la dreapta sus, în cercul alb ce încadrează medalionul, se vede o linie de arc subţire, de lungime variabilă. Acolo unde această linie lipseşte în aparenţă, se observă cel

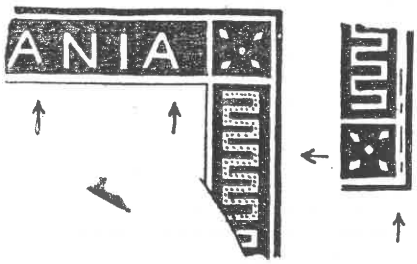

Fig. 6 şi 7

puţin 2—3 punctuleţe. Mai departe, regretatul Ed. Cohen a constatat cîteva puncte fine în meandrul din dreapta sus şi o linie de culoare, deseori întreruptă în partea de jos a liniei verticale albe de încadrare din dreapta (acest din urmă semn lipseşte uneori). Cîteodată mai apare şi un punct de culoare în linia albă orizontală de încadrare de sus, sub a doua linie a celui de-al doilea A din ROMÎNIA (fig. 6 şi 7).

În urma deteriorării neînsemnate a unor clişee din planşă există şi două varietăţi de tipar şi anume:

1) o întrerupere a liniilor exterioare de încadrare la colţul din stînga, (fig. 8)

2) o linie orizontală albă care întretaie partea superioară a literelor M şi A din Romînia (fig. 9).

— **Valoarea de 15 bani** are culoarea brun-roşcată închisă sau deschisă, pe hîrtie crem. La această valoare nu s-a putut identifica pînă în prezent nici un semn caracteristic.

— **Valoarea de 25 bani** se cunoaşte în nuanţele galben-portocaliu, porto-

Fig. 8

caliu-gălbui, portocaliu-închis sau portocaliu-roşcat închis, pe hîrtie gălbuie.

Semnul caracteristic este acelaşi ca la valoarea de 1½ bani, cu deosebirea că el variază ca lungime a liniei, care este deseori întreruptă. În unele cazuri, semnul caracteristic lipseşte.

— **Valoarea de 50 bani** se întîlneşte în nuanţele roz deschis, roz mat sau roz închis, pe hîrtie roz pal.

La această valoare, care nu are nici un semn caracteristic, se pot deosebi **două tipuri**, la tipul I steagul cifrei 5 din stînga fiind scurtat, pe cînd la tipul II, el are o lungime normală (fig. 9). După unii autori, aceste deosebiri de tipuri, s-ar datora întrebuinţării de mai multă sau mai puţină cerneală şi nu unor deosebiri tipice ale

Fig. 9

clişeelor. Totuşi s-au putut observa mărci din tipul II la care, după impresia generală ce o face desenul, scurtarea steagului cifrei 5 nu poate proveni dintr-un exces de cerneală.

În consecinţă (şi în ciuda faptului că în planşele care mai există, R. Zosczak nu a găsit decît clişee în tipul I) consider că trebuie menţinut şi mai departe ca varietate, tipul II, de altfel destul de rar. În aceste privinţe se poate presupune că iniţial, în planşa

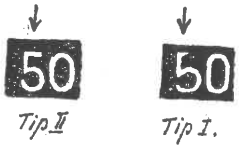

Fig. 10

originală, au existat unul sau mai multe clişee de tipul II, care au fost mai apoi înlocuite, cu ocazia revizuirii planşelor, după anul 1879.

Ca varietate de tipar, se întîlneşte aci o linie de arc subţire, în partea de jos a liniei albe de încadrare a medalionului.

O. B.

(În numărul viitor; **Emisiunea Bucureşti**).

NU ARUNCAŢI

nici o carte, nici un catalog vechi, nici o publicaţie veche cu subiect filatelic!

DONAŢI-LE

bibliotecii A. F. R. Bucureşti, Str. Biserica Enei 16, sau bibliotecilor filialelor A. F. R.!

4/63

Eroarea de culoare 5 bani albastru-mat, pe hîrtie gălbuie, nu există decît cu dantelura neregulată B 11. Ea își are originea în introducerea — din greșeală — a unui clișeu al mărcii de 5 bani în planșa a doua a mărcii de 10 bani, luată spre întrebuințare în aprilie 1879.

Fig. 5

Fig. 6

Hîrtia ei este de grosime mijlocie (0,07 mm), slab gălbuie, și tiparul neclar, în albastru mat. Eroarea are **semnul caracteristic al valorii de 5 bani.** În pereche cu o marcă de 10 bani, ea este foarte căutată.

În anul 1882 s-a executat o reimpresiune oficială a acestei erori, în coli întregi, într-o culoare mai închisă hîrtia fiind mai subțire (0,055—0,06 mm) tiparul clar, dantelura 11½ și **fără semnul caracteristic** de planșă. Pe de altă parte există și eseuri ale valorii de 5 bani, imprimate în coli întregi în culoare albastră care **au semnul caracteristic,** dar care sînt complet sau parțial nedantelate. Multe dintre aceste reimpresiuni și eseuri au fost prevăzute cu supratiparul tipografiat ANULAT, de la stînga sus spre dreapta jos și apoi puse în vînzare.

Menționea din diferite cataloage (ex. Kohl), după care exemplare cu acest supratipar ar fi originale scoase din coli, nu corespunde realității. Aci mai trebuie arătat că uneori se întîlnesc eseuri fals dantelate, care avînd și semnul caracteristic nu se pot deosebi de eroarea autentică decît numai prin tiparul lor mai clar și nuanța culorii ceea ce însă uneori este foarte dificil.

— **Valoarea de 10 bani** a emisiunii București a fost pusă în circulație în septembrie 1877. Ea a fost imprimată cu planșele vechi în tipul I, avînd aceleași semne caracteristice ca la emisiunea precedentă. Ea există în nuanțele albastru, albastru-lăptos, albastru-negricios, albastru-verzui și ultramarin, cu dantelurile B, B_1, B_2, C și D. Ultimele dintre aceste trei danteluri nu s-au întîlnit, pînă în prezent, decît la nuanța albastră. Hîrtia este slab gălbuie.

Pentru un ultim tiraj, tipărit în nuanța albastru mat, a fost întrebuințată o planșă nouă, în tipul II care **nu mai are semnele caracteristice** cunoscute ale planșei vechi tiparul fiind relativ clar și curat. Mărcile de tipul II au apărut în circulație abia în aprilie 1879 (cum a stabilit și Ed. Cohen). Ele au dantelura B. Exemplarele în nuanța ultramarin tip I aparțin probabil unui tiraj de la mijlocul anului 1878, dar în niciun caz unui tiraj din sept. 1879, cum s-a susținut mai demult de diferiți autori.

Ca varietăți de tipar se pot observa:

1) O liniuță scurtă, albă, care începe sub litera P din POȘTA și mergînd oblic spre dreapta sus, întretaie partea de jos a literei O și ajunge pînă la S (fig. 6).

2) Colțul din dreapta jos al mărcii este defect. Nu s-a putut verifica dacă există și aci greșelile de clișeu semnalate la valoarea de 10 bani din emisiunea precedentă.

Pe de altă parte însă trebuie arătat că greșelile semnalate de Georges Brunel (și anume cifra O din dreapta, lipsă, sau cifre atingînd încadrarea albă) sînt întîmplătoare și netipice, avînd origine în tiparul defectuos.

Ca varietăți de dantelură se cunosc exemplare nedantelate vertical sau orizontal.

— **Valoarea de 15 bani** există în nuanțele brun-roșcat, brun-șocolat, sau brun-gălbui, cu dantelurile A, B și C.

Ca greșeală de clișeu s-a semnalat un defect la colțul din stînga jos, ceea ce însă pînă în prezent nu s-a putut verifica. În schimb se întîlnește aci relativ greșeala în-

(Continuare în pag. 7)

O contribuție la cunoașterea începuturilor poștei în Transilvania

Aruncîndu-și privirile în trecut, iubitorii istoriei poștale găsesc un farmec deosebit în orice amănunt pe care-l pot culege asupra felului cum funcționau legăturile poștale cu veacuri în urmă.

Răsfoind colecțiile de documente din arhive, ei întîlnesc de multe ori amănunte care pot întregi informațiile noastre și imaginea pe care o avem asupra poștei din ținuturile noastre.

Astfel, găsim că la 31 iulie 1867, Josef Haltrich a prezentat în fața adunării generale a asociației denumită „Verein für Siebenbürgische Landeskunde“ [1]) din Sighișoara, o schiță cultural-istorică în legătură cu poșta din acest oraș.

Din această comunicare reiese că într-o însemnare în protocolul magistratului din Sighișoara se află consemnat că în ziua de 7 noiembrie 1756 s-a dat citire în public la două comunicări guberniale dintre care una referitoare la înființarea celor dintîi oficii poștale la Sighișoara. Astfel, scrisorile din Ciuc puteau fi trimise la Odorhei, de acolo la Sighișoara și de aci, prin Agnita, la Sibiu „fără întîrziere“. De fapt, traseul poștal prin Agnita nu a fost pus în aplicare, ruta poștală spre Sibiu amenajîndu-se prin Mediaș. Se prea poate ca cei care redactaseră hotărîrea gubernială se grăbiseră și nu studiaseră bine traseul.

La început poșta nu transporta decît scrisori și unele ziare, la 8 sau 14 zile odată; mai apoi de două ori pe săptămînă, legăturile poștale făcîndu-se prin călăreți sau — mai tîrziu — cu căruța. Pe timpul ministrului Bruch, se stabilește legătura zilnică pentru mărfuri și călători între Sibiu și Bistrița. Înainte de aceasta mărfurile și banii pentru străinătate puteau fi expediați numai de la Sibiu.

Un veac mai tîrziu, la data cînd Josef Haltrich făcea comunicarea — în 1867 — de la Odorhei în secuime diligența pentru călători circula de două ori pe săptămînă, însă poșta de scrisori circula zilnic. Cu un an în urmă — încă din 1866 — exista și o legătură poștală de trei ori pe săptămînă cu Brașovul și Rupea, în afară de vechea legătură cu Sibiul.

Astfel, pe calea poștei soseau zilnic la Sighișoara un număr crescînd de scrisori, ziare și mărfuri iar de aci se făceau trimiteri poștale în toate părțile.

La Sighișoara soseau regulat prin poștă numeroase ziare și publicații periodice. Un mare eveniment l-au constituit jurnalele de modă precum și „Wiener Theaterzeitung“, care erau consultate în colectiv. Publicațiile erau atît de căutate de localnici încît în 1850 cercul abonaților la ziarele ce soseau prin poștă sporise considerabil.

Ultima informație din comunicarea lui Josef Haltrich arată că prima telegramă a fost expediată din Sighișoara la 26 noiembrie 1863.

Din sus-arătata comunicare reies două elemente importante: data certă a înființării Oficiului poștal la Sighișoara — 1756 — și data introducerii telegrafiei în acest oraș, 26 noiembrie 1863. În al doilea rînd nu sînt lipsite de importanță datele din care rezultă cît de intens era traficul poștal de scrisori, mărfuri și călători care plecau sau soseau în acest oraș transilvănean. De asemenea nu poate fi trecut cu vederea rolul de mijlocitor activ în transmiterea ideilor și lucrurilor pe care l-a îndeplinit poșta în această parte a țării, rol văzut de un contemporan al secolului al 19-lea.

Încheiem această scurtă notă mulțumind tov. Stein, un atent cercetător al trecutului Sighișoarei, pentru semnalarea comunicării lui Haltrich, pe baza căreia am scris aceste rînduri.

C. S. NICOLESCU-PLOPȘOR

1) „Asociația pentru geografia transilvăneană“.

4/63

TIMBRE FISCALE PE SCRISORI VECHI

Dacă ne ocupăm cu studierea de scrisori vechi, din secolul trecut, vom găsi cînd şi cînd plicuri pe care sînt aplicate timbre fiscale, care au fost obliterate cu ştampile poştale.

La prima vedere, s-ar părea că folosirea timbrelor fiscale la francarea corespondenţei, ar fi avut loc fie datorită întrebuinţării greşite din partea publicului — încă neîndeajuns familiarizat cu deosebirea dintre rostul timbrelor fiscale şi cel al mărcilor poştale — fie ca soluţie de expedient, în momente în care au lipsit mărcile poştale.

Analizînd mai îndeaproape aspectele acestei probleme, putem constata că — în ceea ce priveşte poşta austriacă — ea nu a tolerat decît în cazuri cu totul izolate plata taxelor poştale prin aplicare de timbre fiscale. Astfel de francaturi întîlnite destul de rar pe scrisori expediate din localităţi situate în teritoriile apusene ale fostului imperiu şi din Lombardo Veneţia — au fost tolerate pînă la 9 iulie 1857, dată de la care s-a interzis cu desăvîrşire admiterea francării scrisorilor cu timbre fiscale.

Deşi, în principiu, astfel de francaturi ar fi putut interveni şi în Transilvania, Banat sau Bucovina, pînă la 9 iulie 1857, personal nu cunosc cazuri de corespondenţe expediate în secolul trecut, din aceste ţinuturi, care să fi fost francate poştal cu timbre fiscale. De asemenea nu am găsit descrise astfel de piese nici în literatura de specialitate.

Mai tîrziu, după această dată, la expedierea coletelor poştale, pe lîngă taxa poştală se percepea şi o taxă fis-

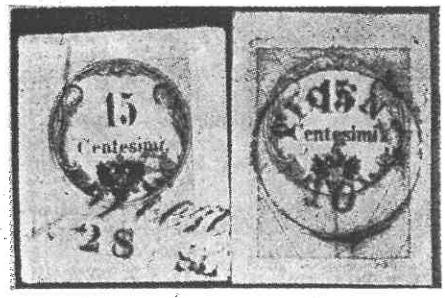

Fig. 1. Două timbre fiscale din Lombardo-Veneţia, folosite pentru francarea corespondenţei şi purtînd obliterări poştale.

cală. Aceasta din urmă se plătea prin aplicarea de timbre fiscale, care erau anulate cu ştampile poştale.

Ca un exemplu de aplicare a acestor norme în Transilvania, citez adresa de însoţire a unui colet, expediat de la Sebeş-Alba la Sibiu. Pe adresă apare adnotarea „18x", care denotă că taxa de francare poştală a fost de 18 kr. Mărcile corespunzînd taxei poştale nu au fost aplicate pe adresă, pe care se află însă un timbru fiscal maghiar de 5 kr. Acesta a fost obliterat cu ştampila oficiului poştal din Sebeş-Alba, „Mühlenbach „24.12". Deşi ştampila nu indică şi anul, data poate fi localizată în anii 1868 sau 1869, perioadă de trecere de la folosirea ştampilelor cu denumiri germane la cele cu denumiri maghiare. De altfel, textele celorlalte ştampile secundare care apar pe adresă sînt tot în limba maghiară.

Cunosc de asemenea adresa de însoţire a unui grup (săculeţ cu monede) în valoare de lei 1000, expediată la 25 februarie 1881 de la Rîmnicul Vîlcea la Sibiu şi pe care este aplicat un timbru fiscal romînesc de 10 bani, obli-

Notă: Aplicarea de timbre fiscale în afara plăţii taxelor poştale a fost introdusă mai tîrziu — temporar — şi la expedierea mesageriilor poştale. De la astfel de trimiteri se întîlnesc destul de des şi timbre fiscale din emisiuni romîneşti mai recente, anulate cu ştampile poştale. (A se vedea şi Catalogul mărcilor poştale romîneşti, ediţia 1959 pag. 202).

Fig. 2.

terat cu ştampila oficiului poştal Rîmnicul Vîlcea. Adresa mai poartă, cu cerneală violetă, inscripţia „franco 1,75/85" care trebuie să fi corespuns cu taxele poştale; prin timbru fiscal se percepea, evident, o taxă suplimentară fiscală. (Fig. 2)

Iată o asemănare interesantă între metodele serviciilor poştale şi fiscale romîne şi maghiare din acele timpuri.

Pentru poşta romînă nu am găsit relatate date în acest domeniu, însă din studierea piesei descrise mai sus şi prin asemănare, cred că nu greşim dacă presupunem că practica poştei romîne a fost similară cu cea a poştelor austriace şi maghiare.

Trebuie precizat că cotele (în catalogul Michel şi alte cataloage) indicînd valoarea filatelică a timbrelor fiscale austriace, obliterate cu ştampile poştale, se referă numai la piese din prima perioadă, pe scrisori, din care trebuie să rezulte că au servit drept mărci poştale. Cele din a doua perioadă, de felul celor citate mai sus, care au servit evident la achitarea unor taxe fiscale, ca şi piesele din prima perioadă însă detaşate, nu au o valoare filatelică deosebită, dar sînt interesante ca documente ale timpului şi pot fi colecţionate ca atare.

Poşta austriacă a mai obliterat cu ştampilele ei şi timbrele fiscale pentru ziare (Zeitungs-Stempelmarken) care începînd din 1853 au fost în folosinţă şi trebuiau aplicate la început pe toate ziarele şi revistele, mai tîrziu numai pe cele care veneau din străinătate. Acest procedeu a fost preluat, după 1867, şi de poşta maghiară care a obliterat de asemenea cu ştampilele ei, timbrele fiscale pentru ziare (hirlap belyeg).

T. JICKELI
— Sibiu —

(continuare din pag. 5)

tîmplătoare „barbă de capră" menţionată mai sus. Exemplare cu **tiparul dublu** se cunosc şi sînt rare, în schimb însă nu am mai putut verifica existenţa unui tipar recto-verso, semnalat la timpul său de diferite cataloage.

Ca varietăţi de dantelură se cunosc exemplare nedantelate vertical sau orizontal.

— **Valoarea de 30 bani,** ultima din această emisiune, a fost imprimată cu o planşă nouă, **fără semne caracteristice.** Ea există în nuanţele roşu, cărămiziu deschis sau închis, pe hîrtie gălbuie, cu dantelura B.

Ca varietăţi se cunosc aci exemplare cu tipar recto-verso care sînt foarte rare. S-a mai semnalat şi existenţa dantelurii D, lucru care însă pînă acum nu s-a putut verifica.

O. GH. BOEHM
Vatra Dornei

(In numărul viitor: A doua emisiune „Bucureşti").

Filatelia 1963/nr. 4.

PRIMA EMISIUNE „BUCUREŞTI"

În anul 1876, Monetăria Statului din Paris a introdus unele măsuri de reorganizare a sistemului de fabricare a mărcilor [1]). Din cauza greutăţilor decurgînd din această reorganizare, şi pentru a nu mai fi nevoită să-şi tipărească mărcile în străinătate, Direcţia P.T.T. romînă a hotărît să treacă la confecţionarea lor în ţară.

În acest scop putea fi folosită noua tipografie a Imprimeriilor Statului, care a fost înfiinţată în anul 1873.

Nefiind vorba de o schimbare de desen, s-au adus din Franţa planşele care fuseseră folosite pînă atunci pentru tipărirea mărcilor poştale. Pe de o parte datorită faptului că planşele erau deja uzate, pe de altă parte din cauză că tînăra imprimerie din Bucureşti nu dispunea pe atunci de instalaţii de acelaşi nivel tehnic ca şi Monetăria din Paris şi de un personal cu înaltă calificare, tiparul tirajelor realizate la Bucureşti a fost mai puţin clar, defectuos. Adeseori mărcile au fost tipărite atît de

Fig. 1 şi 2: Stînga, emisiunea Paris, dreapta, prima emisiune Bucureşti. Desenul celei de-a doua mărci este mai puţin clar, îndeosebi în detaliile umbrelor, bărbii şi la liniile verticale din triunghiurile formate între cercul de încadrare şi cadrul interior al textelor.

şters şi de îmbîcsit, încît inscripţiile lor sînt aproape necitete. Tot din această cauză se întîlnesc felurite **greşeli întîmplătoare** de tipar (netipice, nelocalizate în coală şi care nu constituie deci varietăţi), cum este, spre pildă, un adaos rotund sau ascuţit în partea de jos a bărbii (aşa-zisa „barbă de capră").

Trebuie precizat aci că la valoarea de 10 bani, un ultim tiraj nu a mai fost tipărit cu planşa veche, confecţionîndu-se planşe noi. Tot cu planşe noi a fost imprimată şi valoarea nouă, de 30 bani.

Hîrtie

Ca şi la emisiunea de Paris, mărcile primei emisiuni „Bucureşti" au fost tipărite tot pe hîrtie slab colorată (teintată). De astă dată, chiar şi marca de 10 bani nu a fost tipărită pe o hîrtie de un alb curat ci pe o hîrtie de un alb uşor gălbui. Hîrtia e fără filigran, de grosime mijlocie (0,06—0,07 mm) însă din punct de vedere calitativ e mai puţin bună decît cea a emisiunii Paris, nefiind tot atît de uniformă şi avînd unele diferenţe de grosime.

Dantelură

Perforarea a fost executată cu maşini în linie. Ea există în varietăţile: A $13\frac{1}{2}$; A[1] $13x13\frac{1}{2}$; B 11; B[1] $11x11\frac{1}{2}$; B[2] $11\frac{1}{2}x13\frac{1}{2}$; C $11\frac{1}{2}x13\frac{1}{2}$ şi D $13\frac{1}{2}x11\frac{1}{2}$.

Dantelura $13\frac{1}{2}x11\frac{1}{2}$ a fost semnalată de R. Zosczak şi de Gibbons Weekly Journal; ea este deosebit de rară.

Dantelura 11 este neregulată. Trebuie să menţionez că dintre diferitele grade de dantelură semnalată fie de Kohl, fie de alţi autori, unele nu le-am putut verifica practic pînă în prezent.

La această emisiune există şi defecte de dantelură: exemplare nedantelate complet; exemplare nedantelate pe una sau ambele laturi verticale sau orizontale. De aci provin şi perechile nedantelate la mijloc. Toate aceste defecte de dantelură sînt în fond deşeuri de confecţionare care au ajuns în circulaţie numai datorită faptului că nu au fost observate la controlul de calitate din imprimerie.

Semne caracteristice: acolo unde au fost folosite vechile planşe, semnele caracteristice au rămas, firesc, neschimbate, aceleaşi ca şi la emisiunea „Paris".

Valoarea de $1\frac{1}{2}$ bani există în nuanţele verde-oliv, verde-mat sau gri-oliv, pe hîrtie albăstruie, cu dantelurile A, Al, B, Bl, C.

Ca varietăţi se cunosc piese cu tipar recto-verso, dant. B, apoi exemplare nedantelate vertical, cu dantelura B (semnalate de Kohl şi Zoscsak) şi în fine, cu dantelura schimbată pe o singură latură: A, dreapta 13 sau B, jos $11\frac{1}{2}$.

Valoarea de 5 bani se cunoaşte în nuanţele brun-oliv, oliv-gălbui, oliv-brun sau brun-bistru, pe hîrtie gălbuie, cu dantelurile A, B, C şi D. Exemplare în nuanţe oliv-brun există şi cu dantelura B2.

Semnul caracteristic este acelaşi ca la emisiunea precedentă. Uneori însă, la tipare neclare sau cu prea multă cerneală, punctul din perla a 6-a este atît de mare încît o acoperă complet; pe această întîmplare se bazează aşa-zisa greşeală de clişeu; „perla lipsă" semnalată de Georges Brunel.

Ca varietăţi de tipar s-au observat:

1) Linia cadrului din stînga jos, defectă (fig. 3)

2) Pana albă care începe în partea de sus a literei R din ROMANIA mergînd oblic spre dreapta jos, întretaie litera A (fig. 4).

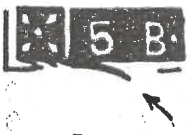

Fig. 3

Fig. 4

3) Linie albă neregulată, care începe la dreapta urechii şi merge pînă la a 14-a perlă numărată spre dreapta, de la perla deasupra literei P din POSTA (fig. 10).

4) Linia orizontală a primului A din ROMANIA este prelungită spre stînga şi dreapta (fig. 5).

Ca varietăţi de imprimare se cunosc: tipar dublu, apoi tipar recto-verso şi în fine, tipar pătrunzător (vizibil pe verso), toate cu dantelura B, cea din urmă varietate fiind cauzată de întrebuinţarea unei hîrtii prea slab încleiate.

Varietăţi de dantelură: nedantelat complet; nedantelat vertical; nedantelat orizontal; nedantelat pe două laturi (la stînga şi jos). De asemenea se cunoaşte şi o varietate cu dantelura B, stînga $11\frac{1}{2}$, semnalată la timpul său de Kohl. Această valoare se cunoaşte şi întrebuinţată înjumătăţit, pe fragment de scrisoare cu ştampile SASCUT 16 dec. 78. Ea a fost, probabil, creată nu dintr-o necesitate poştală ci în scop filatelic.

[1]) Fază care s-a concretizat, în Franţa, prin schimbarea tipului Ceres şi trecerea la emisiunea din 1876 cu desenul alegoric „Pace şi Comerţ" (tip Sage).

4/63

Eroarea de culoare 5 bani albastru-mat, pe hîrtie gălbuie, nu există decît cu dantelura neregulată B 11. Ea își are originea în introducerea — din greșeală — a unui clișeu al mărcii de 5 bani în planșa a doua a mărcii de 10 bani, luată spre întrebuințare în aprilie 1879.

Fig. 5

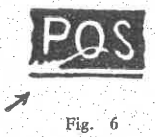

Fig. 6

Hîrtia ei este de grosime mijlocie (0,07 mm), slab gălbuie, și tiparul neclar, în albastru mat. Eroarea are **semnul caracteristic al valorii de 5 bani.** În pereche cu o marcă de 10 bani, ea este foarte căutată.

În anul 1882 s-a executat o reimpresiune oficială a acestei erori, în coli întregi, într-o culoare mai închisă hîrtia fiind mai subțire (0,055—0,06 mm) tiparul clar, dantelura 11½ și **fără semnul caracteristic** de planșă. Pe de altă parte există și eseuri ale valorii de 5 bani, imprimate în coli întregi în culoare albastră care **au semnul caracteristic,** dar care sînt complet sau parțial nedantelate. Multe dintre aceste reimpresiuni și eseuri au fost prevăzute cu supratiparul tipografiat ANULAT, de la stînga sus spre dreapta jos și apoi puse în vînzare.

Mențiunea din diferite cataloage (ex. Kohl), după care exemplare cu acest supratipar ar fi originale scoase din coli, nu corespunde realității. Aci mai trebuie arătat că uneori se întîlnesc eseuri fals dantelate, care avînd și semnul caracteristic nu se pot deosebi de eroarea autentică decît numai prin tiparul lor mai clar și nuanța culorii ceea ce însă uneori este foarte dificil.

— **Valoarea de 10 bani** a emisiunii București a fost pusă în circulație în septembrie 1877. Ea a fost imprimată cu planșele vechi în tipul I, avînd aceleași semne caracteristice ca la emisiunea precedentă. Ea există în nuanțele albastru, albastru-lăptos, albastru-negricios, albastru-verzui și ultramarin, cu dantelurile B, B_1, B_2, C și D. Ultimele dintre aceste trei danteluri nu s-au întîlnit, pînă în prezent, decît la nuanța albastră. Hîrtia este slab gălbuie.

Pentru un ultim tiraj, tipărit în nuanța albastru mat, a fost întrebuințată o planșă nouă, în tipul II care **nu mai are semnele caracteristice** cunoscute ale planșei vechi tiparul fiind relativ clar și curat. Mărcile de tipul II au apărut în circulație abia în aprilie 1879 (cum a stabilit și Ed. Cohen). Ele au dantelura B. Exemplarele în nuanța ultramarin tip I aparțin probabil unui tiraj de la mijlocul anului 1878, dar în niciun caz unui tiraj din sept. 1879, cum s-a susținut mai demult de diferiți autori.

Ca varietăți de tipar se pot observa :

1) O liniuță scurtă, albă, care începe sub litera P din POSTA și mergînd oblic spre dreapta sus, întretaie partea de jos a literei O și ajunge pînă la S (fig. 6).

2) Colțul din dreapta jos al mărcii este defect. Nu s-a putut verifica dacă există și aci greșelile de clișeu semnalate la valoarea de 10 bani din emisiunea precedentă.

Pe de altă parte însă trebuie arătat că greșelile semnalate de Georges Brunel (și anume cifra O din dreapta, lipsă, sau cifre atingînd încadrarea albă) sînt întîmplătoare și netipice, avînd origine în tiparul defectuos.

Ca varietăți de dantelură se cunosc exemplare nedantelate vertical sau orizontal.

— **Valoarea de 15 bani** există în nuanțele brun-roșcat, brun-șocolat, sau brun-gălbui, cu dantelurile A, B și C.

Ca greșeală de clișeu s-a semnalat un defect la colțul din stînga jos, ceea ce însă pînă în prezent nu s-a putut verifica. În schimb se întîlnește aci relativ greșeala în-

(Continuare în pag. 7)

O contribuție la cunoașterea începuturilor poștei în Transilvania

Aruncîndu-și privirile în trecut, iubitorii istoriei poștale găsesc un farmec deosebit în orice amănunt pe care-l pot culege asupra felului cum funcționau legăturile poștale cu veacuri în urmă.

Răsfoind colecțiile de documente din arhive, ei întîlnesc de multe ori amănunte care pot întregi informațiile noastre și imaginea pe care o avem asupra poștei din ținuturile noastre.

Astfel, găsim că la 31 iulie 1867, Josef Haltrich a prezentat în fața adunării generale a asociației denumită „Verein für Siebenburgische Landeskunde“ [1]) din Sighișoara, o schiță cultural-istorică în legătură cu poșta din acest oraș.

Din această comunicare reiese că într-o însemnare în protocolul magistratului din Sighișoara se află consemnat că în ziua de 7 noiembrie 1756 s-a dat citire în public la două comunicări guberniale dintre care una referitoare la înființarea celor dintîi oficii poștale la Sighișoara. Astfel, scrisorile din Ciuc puteau fi trimise la Odorhei, de acolo la Sighișoara și de aci, prin Agnita, la Sibiu „fără întîrziere“. De fapt, traseul poștal prin Agnita nu a fost pus în aplicare, ruta poștală spre Sibiu amenajîndu-se prin Mediaș. Se prea poate ca cei care redactaseră hotărîrea gubernială se grăbiseră și nu studiaseră bine traseul.

La început poșta nu transporta decît scrisori și unele ziare, la 8 sau 14 zile odată; mai apoi de două ori pe săptămînă, legăturile poștale făcîndu-se prin călăreți sau — mai tîrziu — cu căruța. Pe timpul ministrului Bruch, se stabilește legătura zilnică pentru mărfuri și călători între Sibiu și Bistrița. Înainte de aceasta mărfurile și banii pentru străinătate puteau fi expediați numai de la Sibiu.

Un veac mai tîrziu, la data cînd Josef Haltrich făcea comunicarea — în 1867 — de la Odorhei în secuime diligența pentru călători circula de două ori pe săptămînă, însă poșta de scrisori circula zilnic. Cu un an în urmă — încă din 1866 — exista și o legătură poștală de trei ori pe săptămînă cu Brașovul și Rupea, în afară de vechea legătură cu Sibiul.

Astfel, pe calea poștei soseau zilnic la Sighișoara un număr crescînd de scrisori, ziare și mărfuri iar de aci se făceau trimiteri poștale în toate părțile.

La Sighișoara soseau regulat prin poștă numeroase ziare și publicații periodice. Un mare eveniment l-au constituit jurnalele de modă precum și „Wiener Theaterzeitung“, care erau consultate în colectiv. Publicațiile erau atît de căutate de localnici încît în 1850 cercul abonaților la ziarele ce soseau prin poștă sporise considerabil.

Ultima informație din comunicarea lui Josef Haltrich arată că prima telegramă a fost expediată din Sighișoara la 26 noiembrie 1863.

Din sus-arătata comunicare reies două elemente importante: data certă a înființării Oficiului poștal la Sighișoara — 1756 — și data introducerii telegrafiei în acest oraș, 26 noiembrie 1863. În al doilea rînd nu sînt lipsite de importanță datele din care rezultă cît de intens era traficul poștal de scrisori, mărfuri și călători care plecau sau soseau în acest oraș transilvănean. De asemenea nu poate fi trecut cu vederea rolul de mijlocitor activ în transmiterea ideilor și lucrurilor pe care l-a îndeplinit poșta în această parte a țării, rol văzut de un contemporan al secolului al 19-lea.

Închei această scurtă notă mulțumind tov. Stein, un atent cercetător al trecutului Sighișoarei, pentru semnalarea comunicării lui Haltrich, pe baza căreia am scris aceste rînduri.

C. S. NICOLESCU-PLOPȘOR

1) „Asociația pentru geografia transilvăneană“.

Filatelia 1963 nr 5/63

A DOUA EMISIUNE „BUCUREȘTI"

În anul 1879, poșta a pus în circulație treptat, cu începere de la 1 aprilie — o nouă emisiune de mărci uzuale, avînd același desen ca și cele din prima emisiune București.

Culorile diferitelor mărci au fost însă schimbate, ca urmare a unor recomandări care tindeau ca în diferitele țări, culoarea mărcilor să corespundă unei anumite taxe din tariful poștal.

Dat fiind că unele dintre planșele vechi erau excesiv de uzate, ele au trebuit să fie înlocuite cu planșe noi. Imprimarea emisiunii s-a făcut deci în parte cu planșele vechi — revizuite și curățite — în parte cu planșe noi. La acestea din urmă, clișeele mărcilor nu mai prezintă cunoscutele semne caracteristice.

Ca urmare a revizuirii planșelor, la această emisiune se întîlnesc mult mai rar impresiuni neclare sau murdare, care erau foarte frecvente la prima emisiune de București.

Hîrtie. La emisiunea a doua hîrtia este slab colorată (teintată), fără filigran și de grosime mijlocie. Atît calitatea hîrtiei cît și grosimea ei prezintă mici variații.

Dantelura acestei emisiuni este în linie și se întîlnește în următoarele variante: A=13½; B=11½; B1=11; C=11½×13½ și D=13½×11½. Se cunosc exemplare nedantelate în întregime sau parțial. Acestea provin din coli a căror dantelură nu a fost terminată și au ajuns în circulație numai din greșeală.

În ceea ce privește dantelura B1=11, aceasta este mai veche decît dantelura B=11½. La dantelura B1 dimensiunea dințișorilor oscilează între 11 și 11¼. De asemenea trebuie menționat că are în general un aspect neregulat.

Valoarea de 1½ bani, emisă în aprilie 1879, a fost imprimată cu planșe noi, **fără semn caracteristic.** Ea există în nuanțele negru (în dantelurile A și B) sau negru-cenușiu (în dantelurile A, B, B1, C și D). Ca varietate de dantelură, se cunosc din această valoare exemplare nedantelate vertical sau orizontal, sau avînd dantelura lipsă la o singură latură. Exemplarele complet nedantelate care se întîlnesc în colecții sau în circulație, sînt în majoritatea lor decupate din benzile pentru ziare. Ele pot fi ușor recunoscute după structura hîrtiei. Exemplarele complet nedantelate provenite din coli sînt rare.

Ca varietăți de tipar, această valoare există cu o pană albă, oblică, în partea stîngă, de sus, a literii M din ROMANIA (fig. 1).

Fig. 1

Fig. 2

În literatura de specialitate de la începutul secolului s-a semnalat existența unor exemplare din această valoare tipărite pe hîrtie albăstruie. Cum de atunci nu s-au mai semnalat astfel de exemplare, existența lor rămîne sub semnul întrebării, pînă la o verificare de necontestat.

Valoarea de 3 bani, imprimată cu planșele vechi **avînd semnul caracteristic** cunoscut, a fost emisă în luna decembrie 1879 în nuanțele verde-oliv deschis și verde-oliv-mat pe hîrtie albăstruie. Ea este cunoscută cu dantelurile B, B1, C și D; danteluri mixte C și D au fost semnalate pentru prima dată de Kohl. Există și exemplare nedantelate orizontal.

Scott semnalează și piese folosite înjumătățit, pentru francarea de imprimate. Se consideră însă că ele au fost utilizate astfel din motive filatelice și nu datorită unei necesități poștale, determinate de lipsa temporară a mărcilor de valoare corespunzătoare.

Valoarea de 5 bani imprimată cu planșe noi fără **semn caracteristic**, a fost emisă în aprilie 1879. Ea este cunoscută în nuanțele verde deschis, verde-albăstrui-pal, verde-albăstrui și verde-albăstrui-închis, imprimate pe hîrtie slab verzuie, cu dantelurile B și B1. Nuanța verde-albăstrui-pal există și cu dantelurile A și D.

Ca varietăți se cunosc exemplare nedantelate vertical, orizontal sau complet.

Eroarea de culoare: 5 bani roz pe hîrtie gălbuie este una din cele mai mari rarități ale timbrelor postclasice românești. Ea a luat naștere în același fel ca și eroarea de culoare de 5 bani albastru mat din emisiunea precedentă. Greșeala fiind descoperită, după scurt timp clișeul introdus din eroare în planșa a II-a a valorii de 10 bani a fost înlocuit; astfel, din această eroare n-au ajuns în circulație decît puține coli. În pereche cu o marcă de 10 bani nu se cunoaște decît o singură piesă, provenită din fosta colecție Kohler. **Eroarea are semnul caracteristic** al valorii de 5 bani din emisiunile precedente și dantelura neregulată B1.

Și această eroare a fost reimprimată oficial în anul 1882 în coli întregi, pe hîrtie albă, ceva mai subțire, cu dantelura B 11½ regulată, **fără semn caracteristic.** Ea există în nuanțele roz sau carmin. Atît reimpresiunile cît și eseurile (de culoare cărămizie) au fost supratipărite în mare parte, cu cuvîntul ANULAT aplicat de la stînga sus spre dreapta jos și apoi puse în vînzare. Supratiparul a fost realizat prin procedeul tipografic.

Valoarea de 10 bani a fost pusă în circulație în iulie 1879. Ea a fost imprimată cu planșa a II-a, în tipul II, **fără semne caracteristice**, în nuanțele carmin (dantelat B și B1) sau în nuanțele roz sau roz-pal. Mărcile de culoarea roz sau roz-pal există cu dantelurile A, B, B1, C sau D. Ca varietăți se cunosc exemplare nedantelate vertical, orizontal sau complet.

Valoarea de 15 bani există în nuanțele roșu-venețian închis sau deschis sau cărămiziu, pe hîrtie gălbuie, cu dantelura B1. Ea a fost emisă la 1 decembrie 1879,

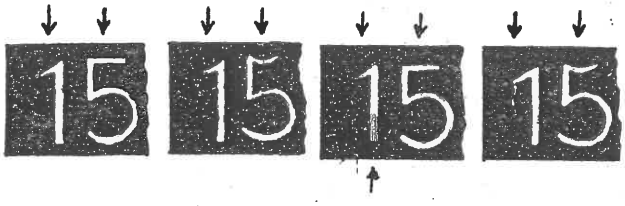

Fig. 3. — Varietăți din tipul 2

fiind imprimată cu planșa veche, la care cifra 1 este fără liniuță de cap; totodată cifrele din stînga se află mai aproape de marginea stîngă a benzii de inscripție de jos (tipul I). Se cunosc și exemplare cu dantelura C, care sînt rare.

La începutul anului 1880 a fost pus în circulație un tiraj nou în culoare roșu-pal, tipărit pe hîrtie gălbuie, avînd dantelura B1 sau — excepțional — A. Acest tiraj a fost imprimat cu planșe noi în **tipul II.** Mărcile din

acest tiraj se deosebesc de cele din tirajul anterior prin detaliul că cifra 1 începe cu o liniuță de cap iar cifrele din stînga sînt mai îndepărtate de marginea stîngă. Cum la planșa nouă, cifrele au fost regravate la fiecare clișeu în parte, în coala de tipar există 300 de tipuri secundare, dintre care unele arată diferite deosebiri de desen destul de pronunțate (fig 3).

O enumerare și descriere a tuturor tipurilor secundare întrece cadrul acestui articol și ar echivala cu reconstituirea colii de tipar.

Valoarea de 25 bani a fost emisă în octombrie 1879. Ea a fost imprimată cu planșă veche, avînd **semnul caracteristic** cunoscut de la emisiunile precedente. Există în nuanțele albastru, albastru-mat, albastru-viu sau albastru-închis, pe hîrtie crem, cu dantelurile A, B1 și C, cea din urmă fiind rară. Personal sînt de părere că exemplarele complet nedantelate — semnalate de Konrad — sînt probabil eseuri. În schimb se cunosc piese nedantelate orizontal.

Valoarea de 50 bani, emisă în iulie 1879, a fost tipărită cu planșă veche, prezentînd toate particularitățile (tipurile) menționate la emisiunea Paris. Ea există în nuanțele galben-oliv, ocru sau galben-bistru, cu dantelurile B și B 1. O dantelură C, semnalată inițial de Kohl și apoi și de alți autori, s-a dovedit pînă în prezent, în toate cazurile cercetate, ca fiind un trucaj. Totuși existența unor exemplare cu dantelura C autentică nu este exclusă.

Închei acest scurt studiu privind mărcile emisiunilor 1872—1879, cu speranța că el aduce o contribuție la cunoașterea mărcilor românești din perioada postclasică.

O. GH. BOEHM
Vatra Dornei

Bibliografie :

— Eduard Cohen : Despre erorile de culoare la emisiunile „București" în revista „Die Postmarke -Sammlerwoche", Viena
— Manualul „Kohl", ediția 1915.

5/63

Filatelia 1974, nr. 4

STUDII

ANALOGII PRIVIND ÎNLOCUIREA DE CLIŞEE ÎN PLĂCI DE IMPRIMAT

Nesfîrşite sînt necunoscutele filateliei româneşti, cu deosebire în ceea ce priveşte mărcile clasice şi postclasice. O atenţie ceva mai concentrată asupra multora din aceste materiale — desene, nuanţe de culori, hîrtie, ştampile etc. — şi mai că nu se poate să nu dai de ceva nou. Păcat că atare observaţii mărunte nu au fost şi nu sînt nici astăzi decît cu greu „divulgate", spre a putea fi concentrate, sistematizate şi sintetizate în generalizări mai mult sau mai puţin cuprinzătoare !

Să dăm un mic exemplu. În anul 1963 a apărut pe piaţă, în Bucureşti, o partidă de peste 220 plicuri în care s-a purtat corespondenţa unei familii (Eustaţiu) din Bucureşti cu un fiu trimis pentru studii juridice la Paris, în perioada 1872—1880. Materialul se preta foarte bine, între altele, atît pentru studiul francaturilor amestecate cu mărci din emisiunile Paris 1872 — Bucureşti I şi Bucureşti II, cît şi pentru studiul ştampilelor poştale bucureştene din perioada respectivă, ceea ce, din păcate, nu s-a făcut.

Fig. 1

Dintr-un lot de circa 180 de astfel de plicuri, am ales cîteva, îndeosebi din cele cu francaturi de 25 bani, diverse variante de albastru. Potrivit CMR 1964, la marca respectivă din emisiunea Bucureşti II, se disting varietăţile : albastru închis, albastru deschis şi azuriu, inclusiv formele intermediare, bineînţeles. Încercînd o comparaţie a pieselor respective pentru clasificarea lor din acest punct de vedere, ne-am izbit de o dificultate, privind distingerea cu suficientă precizie a celor două categorii de culori : **varietăţi şi tonalităţi.** Primele s-ar diferenţia prin lungimea de undă cromatică, iar secundele, prin încărcarea diferită cu cerneală tipografică, ca urmare a presării diferite, exercitată de placa de imprimare, asupra colilor. În practica filatelică de toate zilele, aceste două categorii de culori se confundă. Despre această problemă, am mai amintit încă cu prilejul altui articol[1].

Pentru clasificarea plicurilor disponibile, am aşezat la un capăt al şirului un plic cu o pereche de 25 bani de albastrul cel mai închis, iar la celălalt capăt, tot un plic cu o frumoasă pereche verticală de 25 bani, însă de albastrul cel mai deschis. Între aceste extreme, am căutat să interpolez gradat celelalte plicuri cu mărci de nuanţe intermediare. La un moment dat, vine rîndul unui plic cu două mărci alăturate de nuanţe evident diferite. Mi-am zis, am să pun plicul în locul unde se va potrivi nuanţa primei mărci (de culoare mai închisă), iar pentru marca a doua (de culoare mai deschisă), voi pune un petec de hîrtie, cu notaţia plicului, la locul corespunzător nuanţei respective. Tot socotindu-mă astfel, bag de seamă că cele două mărci nu sînt alăturate, ci sînt şi mărci surori (perechi), nerupte la mijloc. În felul acesta mi s-a pus o problemă foarte interesantă : **explicaţia prezenţei a două mărci surori de aceeaşi culoare albastră, însă de tonalităţi diferite, în aceeaşi coală.**

Mai întîi, m-am întrebat dacă nu cumva am de-a face cu un eventual trucaj. Împrejurările în care a apărut deodată partida de plicuri pe piaţă şi timpul foarte scurt în care acestea au trecut prin cele două-trei mîini pînă să ajungă la mine ; apoi, modalitatea schimbului : una peste alta, fără diferenţierea lor după valoarea individuală, exclud aprioric o astfel de supoziţie. Pe de altă parte, prezenţa perechii respective pe un plic vechi de aproape o sută de ani prevăzut cu ştampile veritabile „Bucureşti" (tipul B 42 Racoviceanu, purtînd data de 21.3.1880) şi Paris, (în albastru) pledează în acelaşi sens.

Cu privire la clişeele corespunzătoare celor două exemplare de mărci surori, comparaţia prezintă asemănări sub ultimul A." [2]. La exemplarul 1, din stînga (de tonalitate mai deschisă) înfăţişează, cu claritate, semnul (după Cohen, defectul) considerat de Cohen ca specific pentru valoarea respectivă „o mică liniuţă colorată, uneori anevoie de distins, în partea superioară din dreapta a cercului alb, sub ultimul A.")[2]. La exemplarul 1, din stînga (de tonalitate mai închisă), semnul respectiv abia dacă poate fi ghicit cu lupa, sub pata de tuş a ştampilei. Un microsemn comun, însă neindicat de Cohen, este mult mai uşor vizibil (şi l-am întîlnit — de altfel — la toate exemplarele de 25 bani „Paris 1872" şi Bucureşti II cercetate de mine). Şi anume, este punctul alb pătrat de la capătul inferior al primelor două linii albe verticale din triunghiul stînga-jos, punct rezultat din scurtarea spaţiului colorat dintre cele două linii albe verticale (vizibil cu claritate în fig. 2 alăturată, ca şi în figura 13 din broşura Cohen). Ţinînd seama de certitudinea şi universalitatea sa, sînt de părere că acest din urmă semn trebuie a fi considerat drept cel mai caracteristic pentru identificarea valorii comune de 25 bani a emisiunilor „Paris 1872" şi Bucureşti II — imprimate, după cum se ştie, cu una şi aceeaşi placă.

Deosebire dintre cele două exemplare surori, în discuţie denotă următoarele particularităţi la clişeul corespunzător exemplarului 1 :

— Clişeul 1 are planul său orizontal ceva mai ridicat decît clişeul 2, ceea ce se traduce printr-o presare mai mare pe coli de tipar şi deci, printr-o tonalitate mai închisă a culorii mărcii ;

— Nealinierea marginilor orizontale ale clişeului 1 cu acelea ale clişeului 2, în sensul că sînt lăsate mai jos cu circa 0,4 mm (ceea ce se traduce printr-o muşcătură diferenţiată a găurilor de dinţătură din linia de margine orizontală de sus a mărcilor respective, mai puternică la exemplarul 2) ;

— Prezenţa singulară a unei spărturi în linia de margine orizontală de jos, sub cel de-al doilea B (din BANI), asemănătoare cu aceea de la marca de 5 PAR. PORTO GAZETEI din 1858, necirculată.

Extinzînd cercetările la cazul de faţă, am examinat, mai întîi, puţinul material de mărci de 25 bani din emisiunea Bucureşti II aflat în colecţia mea, fără să mai întîlnesc

Fig. 2

vreun exemplar similar nr. 1 mai sus descris. Problema aceasta rămîne deschisă, în sensul cercetării şi altui material similar, în vederea stabilirii proporţiei de exemplare descrise, faţă de totalul cercetat. Procedînd în acelaşi fel cu

1. Demetrescu C. Ilie — Tehnica de imprimare a emisiunii „Paris—1872". Art. în „Filatelia" XXI, nr. 10 (198), oct. 1972 p. 8 şi 9.

2. Cohen, E. — Les timbres de Roumanie des émissions de 1872 à 1879. Lisbonne, 1952, p. 15.

(Continuare în pag. 7)

Filatelia 1974, nr. 4

CONTRIBUȚII

DESPRE „MISTERIOASA" ȘTAMPILĂ „R.P."

În importanta revistă filatelică londoneză „Stamp monthly", din februarie 1973, a fost publicat un interesant studiu de istorie poștală română, cu titlul „ROMANIAN REFLECTIONS", privind ștampilele poștale române din perioada 1881—1916. Autorul acestui articol, A. Cronin, prezintă

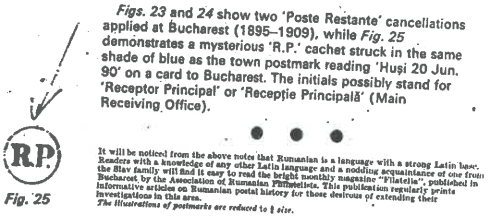

Fig. 25

Figs. 23 and *24* show two 'Poste Restante' cancellations applied at Bucharest (1895–1909), while *Fig. 25* demonstrates a mysterious 'R.P.' cachet struck in the same shade of blue as the town postmark reading 'Huși 20 Jun. 90' on a card to Bucharest. The initials possibly stand for 'Receptor Principal' or 'Recepție Principală' (Main Receiving Office).

• • •

It will be noticed from the above notes that Rumanian is a language with a strong Latin base. Readers with a knowledge of any other Latin language and a nodding acquaintance of one from the Slav family will find it easy to read the bright monthly magazine "Filatelie", published in Bucharest by the Association of Rumanian Philatelists. This publication regularly prints informative articles on Rumanian postal history for those desirous of extending their investigations in this area.
The illustrations of postmarks are reduced to ⅔ size.

și 25 fotocopii de ștampile poștale. Dintre acestea, fig. 25 înfățișează o ștampilă rotundă, formată dintr-un cerc, în interiorul căruia se află inițialele „R.P.". Autorul califică această ștampilă ca „misterioasă" și își exprimă părerea că cele două inițiale s-ar putea referi la cuvintele „Receptor Principal" sau „Recepție Principală". Reproduc, fotografic, partea din acest articol cuprinzînd această ștampilă și comentariile autorului. Ștampila cu inițialele „R.P." a fost găsită de autor pe o carte poștală, expediată din Huși la 20 iunie 1890[1].

La citirea articolului am înclinat a considera posibilă semnificația de „Recepție poștală", corespunzătoare unei denumiri din poșta franceză. Cercetarea actelor normative și întîlnirea cu o piesă filatelică din 1873, mi-au dat însă un răspuns pe cît de simplu, pe atît de precis la această „mică enigmă" : inițialele „R.P.", însemnau, în realitate, „Răspuns plătit".

Începînd cu primele cărți poștale românești, apărute în iunie 1873, și continuînd cu toate cele următoare, Poșta română a emis nu numai cărți poștale simple, dar și cărți poștale duble (numite la început **„îndoite"**), una din ele servind destinatarului la răspuns. În articolul 2 din „Legea pentru cărțile de poștă" (promulgată cu Decretul nr. 789 din 31 martie 1873) se prevedea :

„Taxa poștală a cărților de poștă pentru tot interiorul României, oricare ar fi distanța, se fixează la :
a) cinci bani pentru o carte simplă ;
b) zece bani pentru o carte de poștă îndoită, adică răspuns plătit".

De asemenea, în art. 3 din regulamentul de aplicare (sancționat prin Decretul nr. 945 din 27 aprilie 1873), se spunea :

„Cărțile de poștă îndoite (cu răspuns plătit) se consideră ca două cărți și se plătesc 10 bani".

Dar, spre diferență de cărțile poștale emise în deceniul următor, care aveau imprimat cuvîntul „Respuns" (sau „Réponse", la cele externe) cărțile poștale emise în iunie 1873, iulie 1873, septembrie 1873, precum și cele din 1875, din 1876, 1877, 1878, **nu purtau mențiunea „Răspuns".** Din această cauză, în art. 12 din regulamentul mai susamintit (sancționat prin Decretul nr. 945 din 27 aprilie 1873) se prevedeau următoarele :

„Cărțile poștale cu răspuns plătit sunt duble. Trimițătorul urmează a scrie pe adresă cuvintele : răspuns plătit **și perceptorul poștal,** cînd le primește, aplică ștampila de zi pe timbru încrustat **și sub armele țării pe ambele cărți ștampila R. P. (răspuns plătit).** La sosire, ștampila de zi se aplică tot pe fața cărții unde este adresa".

Cunosc două exemplare din cartea poștală **„îndoită"**, emisă în iunie 1873, deci prima carte de poștă română, purtînd aplicată, lîngă stema țării, **ștampila rotundă, cu inițialele „R. P.".** Cercul are diametrul de 16 mm, iar literele au înălțimea de 5½—6 mm. Fig. 2 reproduce, parțial, această carte poștală, emisiune iunie 1873, cu ștampila rotundă „R.P.". Această ștampilă s-a întrebuințat și ulterior, pe cărți poștale din emisiunile următoare. Este posibil să se fi confec-

ționat ulterior și alte ștampile cu aceleași inițiale și cu aceeași finalitate. Una din ele a fost găsită de A. Cronin pe cartea poștală expediată, la 20 iunie 1890, din Huși.

NOTA REDACȚIEI **Dumitru PAȘȘALEGA**

La scurt timp de la primirea acestui interesant articol, am primit și de la colaboratorul nostru Pompiliu Voiculeț-Lemeny o comunicare care ajunge la aceleași concluzii în legătură cu ștampila R.P. O carte poștală purtînd această ștampilă a fost inclusă în exponatul de întreguri poștale vechi românești prezentată de d-sa la „Balkanfila IV" — Izmir unde a fost distinsă cu Medalie de argint (vezi fig. 2).

Faptul că un aspect rămas neelucidat multă vreme, a fost studiat și lămurit în paralel de doi cercetători, constituie o dovadă în plus a interesului sporit pentru studierea temeinică și a sectoarelor pînă acum mai puțin cercetate ale filateliei și istoriei poștale românești.

[1] *Articolul a fost recenzat în revista „Filatelia" nr. 4/1973, pag. 19, arătîndu-se că autorul consideră această ștampilă ca o „mică enigmă".*

(Urmare din pag. 6)

materialul de 25 bani galben și portocaliu din emisiunea „Paris 1872" — ceva mai bogat, în colecția mea — am ajuns la același rezultat negativ. De această dată, însă, nu mai este vorba de o problemă deschisă, ci de un categoric răspuns negativ. Într-adevăr, expoziția „Socfilex III '73" — magistral organizată de filateliștii români la Ateneu — ne-a oferit excepționalul prilej de a vedea cîteva inestimabile comori ale filateliei românești : unele coli din emisiunile Carol I litografiate și următoarele. Din punctul de vedere al discuției de față, ne-a interesat, îndeosebi, coala-eseu a plăcii de 300 bucăți de 25 bani, emisiunea „Paris 1872", notată pe marginea de deasupra-dreapta a fiecărei jumătăți, cu textul frumos caligrafiat : „Epreuve de la Planche nr. 12", respectiv nr. 11, iar pe marginea de jos-dreapta o singură dată, cu textul: „12 sept. 1876 Hulot". Examinînd cu lupa, bucată cu bucată, cele 300 de exemplare ale colii-eseu respective, nu am descoperit vreun exemplar care să prezinte măcar unul din semnele caracteristice ale exemplarului nostru cu fricina. Dacă acest lucru este adevărat pentru coala-eseu întreagă, cu atît mai mult este adevărat pentru piesele izolate din coală și pentru placă. De altfel, pentru mărcile izolate din ambele emisiuni, nu s-ar pune problema decît a ultimului semn (spărtura de cadru)[3]. Deci, categoric, clișeul corespunzător mărcii nr. 1 din perechea noastră a aparut a placa tipografică primită de la Paris, în decursul folosirii cestela la București, prin înlocuirea unui clișeu deteriorat. upoziția că clișeul mărcii 1 ar putea fi tocmai clișeul deeriorat nu rezistă, întrucît este greu de admis o deplasare a sa concomitentă în sens orizontal și vertical. Eventualitatea unei atari nevoi de înlocuire a unor clișee din cauza uzajului unilateral sau a deteriorării accidentale a fost prevăzută de partenerii convenției dintre guvernele român și cel francez pentru tipărirea mărcilor „Paris 1872". Ca probă, în inventarul materialelor predate la data de 12 septembrie 1876 de către Hulot, directorul de fabricație al „Atelier de la Monnaie — Paris" către reprezentantul guvernului român, figurează și cîte 40 de clișee pentru fiecare din cele șapte valori ale emisiunii respective[4].

Momentul cînd s-a făcut înlocuirea clișeului deteriorat din placa tipografică prin unul din rezervă, în decursul imprimării și deci, cunoașterea cantității de coli din valoarea de 25 bani București II cu „anomalia" în cauză, rămîn — deocamdată, cel puțin — elemente necunoscute.

Cazul tratat în studiul de față ne reamintește — ca o analogie — de ceea ce se înțelege în terminologia filatelică engleză prin „substituted transfer"-urile de la emisiunile litografice românești din perioada 1866—1872 (relevate — după afirmația cercetătorului dr. Liviu Cristea — pentru prima dată, de Wassermann, în 1900). Cu prilejul prezentării unei părți din colecția sa „România clasică" la București, în septembrie 1973, am putut afla că dr. L. Cristea cunoaște piese cu „anomalia" respectivă la valorile de 5 par. Favoriți, 5 bani „Barbă" și 10 bani „Barbă" dantelată ; Cea de 5 bani „Barbă" putînd fi descoperită abia cu prilejul studierii superbei coli expuse pe Direcția generală a poștei noastre la „Socfilex III, '73" de la Ateneul Român.

Dr. ing. Ilie C. DEMETRESCU

Primele două semne n-au sens decît în cazul perechilor de clișee învecinate.

4. A se compara : Demetrescu, Ilie C., loc. cit., p. 9.

Filatelia 1979, nr. 9.

VARIETĂȚI DE DANTELURĂ LA EMISIUNEA „PARIS-BUCUREȘTI"

Emisiunea Paris-București (1872—1880) s-a realizat într-o foarte mare varietate de danteluri. Vom încerca să sistematizăm unele observații făcute de-a lungul anilor, pe toate tirajele acestei emisiuni [1]).

La tirajul PARIS-1872, dantelura a fost realizată cu mașini de perforat „în casete" [2]), adică se perfora întreaga coală dintr-o dată, cu ajutorul unei prese prevăzută cu preducele (fr. poinçons), realizîndu-se astfel danteluri perfecte pe toate laturile mărcilor, prezentînd colțuri regulate, fără știrbituri și cu centraj bun, deși distanțele dintre mărci sînt destul de mici. Întregul tiraj a fost dantelat 14:13½, dar se găsește și în stare nedantelată.

La tirajele BUCUREȘTI I și II, dantelura a fost executată prin sistemul cel mai rudimentar de perforare, anume, folosind mașini lucrînd prin tăiere „în linie". Mașina perfora intervalul dintre rînduri (deci orizontal), apoi perfora intervalul dintre șiruri (deci vertical) sau invers, după obișnuința lucrătorilor. Acest sistem a avut trei principale neajunsuri față de sistemul dantelării „în casete" folosit la tirajul anterior, de la Paris :

— neuniformitatea dinților de la colțul mărcilor, conducînd uneori chiar la lipsa de colțuri ;

— defecte de dantelură, avînd drept urmare rînduri orizontale sau șiruri verticale rămase nedantelate, ori prezentînd, dimpotrivă, o dublă operație de dantelare ;

— procentaj foarte mare de mărci descentrate.

Exemplare complet nedantelate provenite din coli sînt extrem de rare, constituind mari excepții. Trebuie acordată o mare atenție eseurilor prezentate drept mărci standard.

La aceste ultime două tiraje nu poate fi vorba de o dantelură de bază, așa cum obișnuit se menționează în cataloage, deoarece erau mai multe mașini în

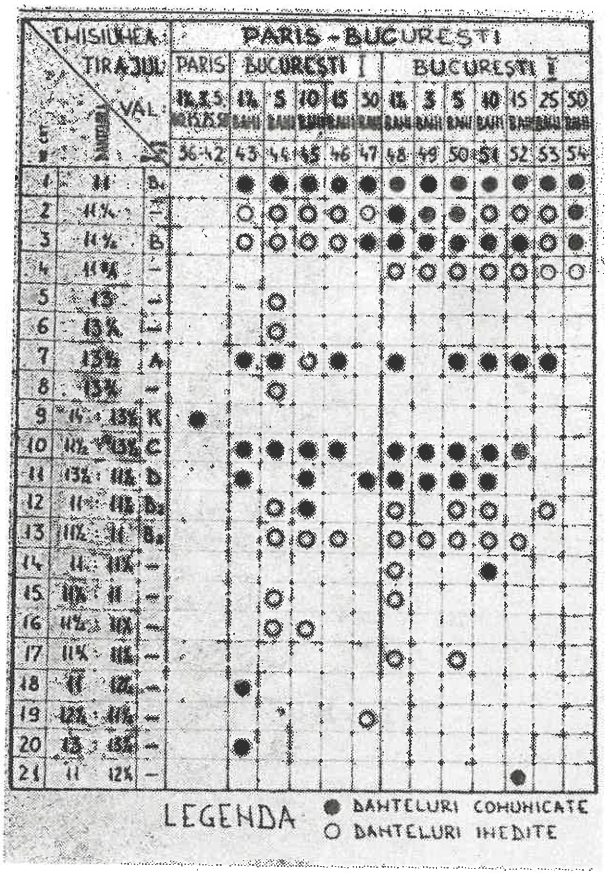

măsură să execute destul de numeroasele varietăți de dantelură pe care frecvent le întîlnim astăzi. Nu putem ști în mod cert cîte mașini, sau mai bine spus cîți piepteni s-au folosit pentru dantelare. Afirmația lui E. Cohen [3]) că ar fi fost două astfel de mașini nu apare fondată, deoarece varietatea combinațiilor este extrem de mare.

Dantelurile întîlnite pînă în prezent se pot sistematiza după cum rezultă din tabelul alăturat.

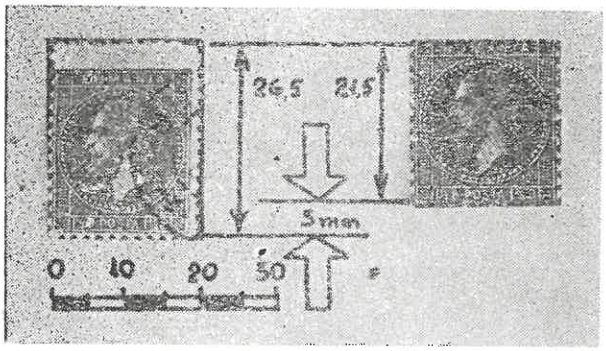

Înălțimi maxime și minime

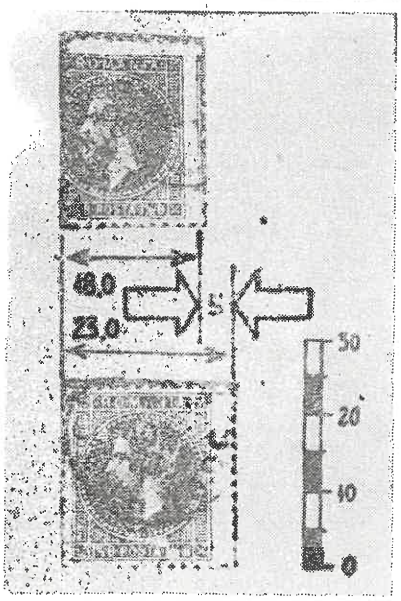

Lățimi maxime și minime

Cîteva precizări suplimentare :

— Tirajul PARIS-1872 poate fi întîlnit uneori și cu descentrări, constante însă în coală datorită sistemului de perforare ;

— Tirajele BUCUREȘTI I și II pot furniza piese extrem de diferențiate, atît ca lățime, cît și ca înălțime ;

— Marea varietate constatată în frecvența dinților s-ar putea explica nu numai prin utilizarea unor ma-

[1]) A se vedea în articolul „Some notes on the Paris — Bucharest issue (1872—1880)" din ROMANIAN PHILATELIC STUDIES, expunerea de motive ce au condus la considerarea unei singure emisiuni PARIS — BUCUREȘTI, compusă din cele trei tiraje : PARIS, BUCUREȘTI I și BUCUREȘTI II.

[2]) Deși mașina de dințat „în linie" a englezului HENRY ARCHER a fost inventată în anul 1852, totuși fabrica de timbre din Paris folosea încă din 1862 sistemul de perforare „în casete".

[3]) EDUARDO COHEN : „LES TIMBRES DE ROUMANIE DES ÉMISSIONS DE 1872 À 1879", Lisbonne 1952.

şini imperfecte de perforat, ci şi prin deformările suferite în timp de către hîrtia utilizată ;

— Mărcile nedantelate parţial provin din coli a căror perforare a fost greşită şi au scăpat controlului de calitate. În mod special este apreciată lipsa dantelurii verticale atunci cînd ea apare între două mărci pereche, orizontale ;

— Mărcile cu dantelură diferită pe o singură latură (extrem de rare) pot fi explicate prin aceea că la controlul de calitate s-a observat scăparea unor „linii" nedantelate, iar colile respective au fost introduse la una dintre maşini — alta decît cea iniţială — şi perforate complet. (Ex. de semnalări ale unor astfel de piese : Tinajul Bucureşti I, 1½ BANI dantelat 13½, iar dreapta 13 ; 1½ BANI dantelat 11, iar jos 11½, şi 5 BANI dantelat 11, iar dreapta 11½. Tirajul Bucureşti II, 10 BANI dantelat 11½, iar sus 13).

Referitor la emisiunea PARIS — BUCUREŞTI (1872 — 1880) ar mai trebui adăugat că ea se pretează perfect la studii de specialitate, precum şi că simplitatea imaginii este compensată de satisfacţia găsirii unor deosebit de bogate varietăţi în ceea ce priveşte nu numai dantelura, dar chiar tiparul, culorile, hîrtia, obliterările primite etc.

Ing. Silviu DRAGOMIR

FILATELIA PENTRU TINERET

PE MARGINEA UNEI SCRISORI

Corespondentul nostru ing. Radu Grămescu din Iaşi ne adresează o scrisoare maraton în care ridică o serie de probleme care-i preocupă pe foarte mulţi colecţionari. Vom rezolva aici unele dintre acestea.

Semnatarul scrisorii îşi manifestă nemulţumirea faţă de organizarea unor expoziţii în ale căror regulamente se prevede realizarea unor medalii sau diplome în rang de medalii, care în cele din urmă nu se mai execută, sau se trimit expozanţilor după multe luni de zile, în cel mai bun caz. Şi dă, ca exemplu, filialele Braşov, Focşani, Tîrgovişte (Trilaterala Braşov, Prahova, Iaşi ; 120 ani de la Unire ; 60 ani de la 1 Decembrie 1918). Îi informăm pe toţi cititorii că o şedinţă a Comitetului Executiv al A.F.R. din iunie 1979, analizînd activitatea expoziţională, a constatat o serie de deficienţe, rezultate, în primul rînd, din organizarea unui număr prea mare de expoziţii de amploare, cărora filialele nu le pot face faţă. S-a constatat că marea majoritate a filialelor au trimis din timp planul expoziţional pentru 1980, fapt care semnifică o îmbunătăţire a intenţiilor comitetelor filialelor alese la sfîrşitul anului trecut. Rămîne ca filialele să nu uite între timp că s-au angajat să organizeze anumite expoziţii. Întrucît numărul marilor expoziţii (interjudeţene, republicane) este foare mare, s-a recomandat, la propunerea tovarăşului preşedinte al A.F.R., prof. univ. dr. C. Danciu, ca o parte dintre expoziţiile Femina, de pildă, să fie încredinţate spre organizare cercurilor filatelice mai puternice, ştiut fiind că acestea dispun de mijloace superioare celor ale unor filiale mai puţin active. Pe bună dreptate, preşedintele A.F.R. a subliniat necesitatea stimulării activităţii expoziţionale în cercuri, „în măsura în care competiţia constructivă între cercuri şi filiale poate şi trebuie să existe şi să devină fertilă. Desigur, deocamdată filialele au o experienţă mai bogată şi pot, şi trebuie, într-o primă etapă, să sprijine cu activişti experimentaţi activitatea cercurilor filatelice". Acest lucru ar contribui, fără îndoială, la împrospătarea cadrelor active în domeniul filateliei, pe de o parte, şi ar integra mai eficient mişcarea filatelică, în efortul general, la nivel naţional, de a se realiza o autogospodărire şi o autoconducere şi mai larg democratică şi în unităţile de bază ale mişcării filatelice.

Există o tendinţă, la unii filatelişti, de a-şi trimite colecţiile de la o expoziţie la alta, fără a încerca să le îmbunătăţească continuu, nu numai prin completarea lor cu ultimul plic special, ci şi conceptional. Acestei goane după distincţii în expoziţii, la unii, îi corespunde o anume nepăsare faţă de colecţiile prezentate, din partea anumitor jurii care „constată boli, dar nu iau măsuri terapeutice". Deşi s-a afirmat că sînt prea mulţi medici în mişcarea filatelică, efecte terapeutice binefăcătoare nu s-au prea constatat, de către cei care au avut posibilitatea să urmărească ani la rînd un număr mare de exponate româneşti. Pentru remedierea acestor aspecte, prof. univ. dr. C. Danciu a trasat sarcină revistei Filatelia ca marile expoziţii să fie comentate şi tehnic, în sensul de a se semnala greşelile filatelice mai frecvent întîlnite la exponate, pentru a putea fi evitate pe viitor sau pentru a fi tot mai sever sancţionate, în cazul în care anumiţi colecţionari persistă conştient în greşeală.

Ar fi de dorit ca într-un viitor regulament al expoziţiilor în ţara noastră să se specifice că o filială poate organiza cîte o expoziţie, pentru 3—4 expoziţii organizate de cercurile pe care le arondează, ca să evităm pe viitor să avem filiale care organizează anual 4—5 expoziţii, în timp ce în cercurile care o compun nu s-a organizat nici una. Ar trebui ca exponatele în premieră să nu poată fi înscrise la o expoziţie de rang superior celor judeţene, fără aprobarea comisiei de expoziţii a A.F.R. Pentru că, din ce în ce mai frecvent, nu ajung panourile pentru tot ceea ce se trimite şi chiar dacă nu se fac nedreptăţi, se vorbeşte c-ar fi posibile. Chiar corespondentul nostru afirmă că la „Naţionala '78" tot ce nu s-a expus s-a „jurizat" şi a primit diplomă. Ca membru în juriul respectiv, menţionez că s-a dat, cînd a fost cazul, şi bronz-argint unor colecţii neexpuse (îmi amintesc, răsplătită cu această distincţie, o colecţie cronologică R.F.G.).

Nimeni nu afirmă că în filatelia contemporană românească nu mai este nimic de făcut sau de îmbunătăţit, că totul este perfect. Dar, există un număr mare de factori de răspundere bine intenţionaţi, preocupaţi de destinele filateliei. Există un progres real şi continuu. Mai sînt multe de făcut. Şi atîta vreme cît nimeni nu este lovit cînd greşeşte fără să vrea, sau stă prea mult pe gînduri, atîta vreme cît sîntem îndrumaţi de Poşta română, singurul organ tehnic competent, care nu se lasă dirijat de fantezia uneori debordantă a unor filatelişti prea pasionaţi, în măsură să exagereze importanţa filateliei faţă de economia naţională, de pildă, există, cu certitudine, perspectiva unui viitor din ce în ce mai luminos. Desigur, intensificarea activităţii în cercuri trebuie atent îndrumată de filiale, pentru ca eventuala lipsă iniţială de experienţă să nu se concretizeze în greşeli regretabile. De aceea se cuvine ca această renaştere a filateliei româneşti să fie fructul colaborării rodnice dintre Comitetul Executiv al A.F.R., filiale, cercuri şi filatelişti. Preşedintele A.F.R. consideră că sarcina cea mai dificilă o au filialele şi, în numeroase şedinţe ale Biroului şi ale Comitetului Executiv A.F.R., a atras atenţia Comisiilor A.F.R. asupra necesităţii de a menţine o legătură permanentă şi nemijlocită cu conducerile filialelor pentru a le stimula sau tempera, în funcţie de situaţie, în împlinirea unei activităţi filatelice prestigioase, pe măsura vremurilor luminoase pe care le trăim.

Dr. Nicolae NEAGU

● **Muzica.** În revista „Muzica" din 1979, în toate cele 6 numere apărute pînă în luna august, distinsul filatelist Titus Moisescu publică un serial intitulat „Filatelie muzicală" pe care îl recomandăm cu căldură cititorilor „Filateliei" şi, în primul rînd, tineretului. Felicităm revista „Muzica" pentru iniţiativa remarcabilă de a găzdui această suită de articole.

Filatelia 1979, nr. 6

ERORILE DE CULOARE DE 5 BANI ALBASTRU ŞI 5 BANI ROZ-CARMIN DIN ANUL 1879 ALE EMISIUNILOR „BUCUREŞTI“

În acest an se împlinesc 100 de ani de la apariţia unora dintre cele mai mari raritãţi ale mărcilor poştale româneşti : erorile de culoare de 5 bani albastru şi 5 bani roz-carmin din anul 1879. Sînt semnalate în literatura filatelică prima dată de către Moens în septembrie 1879, care arată că într-o coală de 10 bani albastru a observat existenţa unui timbru de 5 bani albastru. Odată cu eroarea de culoare de 5 bani albastru se semnalează şi existenţa erorii de culoare de 5 bani roz (1). Ştirea este reluată şi de „Philatelic Record“ din septembrie 1879 (2), iar pînă la sfîrşitul anului 1879 aproape toate publicaţiile filatelice ale vremii consemnează existenţa celor două erori de culoare. Deoarece în presa filatelică a vremii mai existau dubii asupra circulaţiei poştale a acestor mărci, în revista „Weltpost“ din octombrie 1880 se relatează : „Ni se comunică din sursă oficială că erorile de culoare de 5 bani albastru şi 5 bani roz au circulat un timp scurt. Dintre acestea, cele obliterate pot fi privite ca raritãţi“ (3). La 1/13 ianuarie 1881 apare la Bucureşti primul număr din „Timbrophilo“, în care se prezintă pe prima pagină erorile de culoare din anul 1879. Se relatează în legătură cu acestea că : „în 1879 un funcţionar al poştei a observat cu totul întîmplător că o marcă în loc să aibă valoarea de 10 bani o avea pe cea de 5 bani. Acest funcţionar a anunţat cele descoperite superiorilor săi şi după cercetări s-a aflat că toate colile roz de 10 bani conţineau şi cîte o marcă de 5 bani. Direcţia P.T.T. a retras toate mărcile de 5 bani tipărite greşit. Cu toate acestea, mai multe mărci de 5 bani albastru şi 5 bani roz au circulat mai mult de un an. Mărcile de 5 bani albastru şi roz sînt greu de găsit şi puţini colecţionari au norocul să le aibă în colecţiile lor“ (4).

Pentru a vedea cum au luat naştere erorile de culoare de 5 bani trebuie să reamintim că în septembrie 1877 s-a pus în circulaţie valoarea de 10 bani albastru, tipărită la Bucureşti cu plăcile valorii de 10 bani emisiunea „Paris“ (5). Valoarea de 10 bani albastru tipărită la Bucureşti păstrează semnele caracteristice ale valorii de 10 bani emisiunea Paris (5). Este valoarea cunoscută de către filatelişti ca 10 bani emisiunea Bucureşti I tipul I (6). Timbre tipărite cu plăcile emisiunii „Paris“ au circulat pînă în anul 1879, ultimul tiraj fiind tipărit în nuanţe de ultramarin. Din cauza uzurii avansate a acestor plăci, s-a trecut la confecţionarea unei noi plăci de 10 bani. Timbrele tipărite cu această placă s-au pus în circulaţie în aprilie 1879 („Early date“ — 12—04—1879 — Bucureşti) (7). Valoarea de 10 bani albastru, tipărită cu această placă (tip II), nu mai are semnele caracteristice ale valorii de 10 bani tipărită cu plăcile confecţionate la Paris (tip I). Eroarea de culoare îşi are originea în introducerea din greşeală a unui clişeu de 5 bani în placa valorii de 10 bani confecţionată la Bucureşti. Valoarea de 10 bani albastru tip II nu a circulat decît într-un tiraj redus, deoarece în februarie 1879, prin circulara nr. 45/3438 din 6 februarie 1879, Uniunea Poştală Universală propunea ţărilor membre folosirea aceloraşi culori pentru un anume tip de corespondenţă, şi anume : verde, pentru scrisori loco şi cărţi poştale circulate în interiorul ţării respective ; roşu, pentru scrisori simple circulate în interiorul ţării respective şi cărţi poştale expediate în străinătate; albastru, pentru scrisori simple expediate în străinătate. La primirea acestei circulare, la Fabrica de Timbre din Bucureşti se găsea deja un stoc din valoarea de 10 bani tipul II, stoc care a fost pus în circulaţie în aprilie 1879, iar după epuizarea acestui stoc s-a trecut la tipărirea cu aceeaşi planşă a valorii de 10 bani roşu, valoare care a fost pusă în circulaţie în iulie 1879. Observîndu-se între timp existenţa erorii de culoare, mărcile cu această eroare au fost retrase din circulaţie. Din cauza acestei circulaţii foarte reduse, mărcile de 5 bani roşu-carmin sînt excepţional de rare.

Aceste două erori de culoare au fost reimprimate, în 1880, în coli întregi, în culorile albastru închis şi carmin închis, pe hîrtie albă satinată (5).

În legătură cu erorile de culoare din anul 1879 şi marca de 10 bani tipul II, în C.M.P.R. '74 s-au strecurat greşeli relativ importante. Astfel, se afirmă că eroarea de culoare „îşi are originea în introducerea — din greşeală — a unui clişeu Paris al mărcii nr. 39/5 BANI (cu semnul caracteristic G. Brunel), în planşa a doua Bucureşti, de 150 mărci, a mărcii nr. 45/10 BANI albastru luat spre întrebuinţare în aprilie 1879“ (8). Afirmaţia este eronată deoarece clişeul de 5 bani introdus din greşeală în planşa valorii de 10 bani provine din clişeele cu care se va tipări marca de 5 bani verde „Bucureşti II“ (avînd aceleaşi semne caracteristice). În legătură cu aceasta, Ed. Cohen arată că : „este uşor de văzut că eroarea provine dintr-un nou clişeu executat la Bucureşti, pentru că timbrul nu prezintă defectele existente la clişeele executate la Paris, adică mica pată de culoare care se găsea pe una din perlele care înconjoară medalionul a dispărut“ (5). Lucrarea lui Ed. Cohen, cel mai complet studiu privind emisiunile Paris-Bucureşti, face parte din bibliografia C.M.P.R. '74.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Toate fotografiile apărute în literatura filatelică (9) arată clar că erorile de culoare au fost tipărite cu un clişeu de 5 bani tip emisiunea „Bucureşti II“. Figura nr. 1 reprezintă eroarea de culoare de 5 bani 1879. Din fig. 1 se poate vedea că baza ultimei linii din rastrul drept superior este curbată spre stînga, către cercul perlat. Acest semn caracteristic se găseşte şi la valorile de 5 bani emisiunile Paris, Bucureşti I, Bucureşti II, la reimpresiunile Robescu (fig 2), la eseurile de 5 bani albastru şi roşu supratipărite cu ANULAT (fig. 3). Din cauză că atît erorile de culoare cît şi reimpresiunile au fost tipărite cu clişee de 5 bani Bucureşti II, deosebiri de clişeu prea mari între ele nu există. Totuşi, se poate vedea din fig. 1 că cifrele 5 din clişeul erorii de culoare prezintă o formă caracteristică ce nu se întîlneşte la reimpresiuni (fig. 2). Hîrtia erorilor de culoare este uşor gălbuie, spre deosebire de cea a reimpresiunilor care

Emanoil SĂVOIU

(continuare în pag. 15)

Peru : Vizita suveranilor spanioli 75 S. * Cultura Nazca 200 S. * Cupa Nazca 25 S.
S.U.A. : Artizanat din Pensylvania 4×15 c. * Arhitectură 4×15 c.

Venezuela : Institutul poștelor și telegrafelor 75 c. * A 10-a aniversare a inaugurării barajului Guri 2 B. * 200 de ani de la nașterea lui José de San Martin 40, 60, 70, 75 c.
Insulele Virgine : Cactuși 1/2, 5, 13, 30, 75 c.

ASIA

Arabia Saudită : Prima conferință a organizației poștale a Golfului de la Bagdad 20, 50 h.
R.P.D. Coreeană : Campionatele mondiale de tenis de masă 5, 10, 15, 20, 30, 50 ch. Bloc de 50 ch.
Filipine : Păsări 30 s, 1,20, 2,20, 2,30, 3, 5 P. * A 25-a aniversare a bibliotecilor specializate 30, 75 s, 1 P. * Animale 30 s, 1,20, 2,20, 2,30, 2×5 P.
India : Regimentul de infanterie „Pundjab" 25 p. * Bhai Parmanand (1876—1947), istoric 25 p. * Anul copilului 25 p, 1 R. * Centenarul nașterii lui Albert Einstein 100 p.
Indonezia : Orhidee 60, 100, 125 R. * Al treilea plan de dezvoltare de cinci ani 35, 60, 100, 125, 150 R.
Irak : Prima aniversare a legii școlarizării obligatorii 15, 25, 35 f.
Israel : Timbru pentru Pace (tratatul semnat cu Egiptul) 10 L Bloc * Ziua amintirii 5,10 L. * A 11-a ediție a jocurilor sportive Hapoël 1,50, 6 11 L. * A 50-a aniversare a clubului Rotary 7 L.
Japonia : Realizarea telefonului automat 50 y.
Kuweit : Valori uzuale : desene de copii 3×30 f, 3×80 f.
Mongolia : Campionatul mondial de hochei pe gheață, Moscova 1979, 10, 30, 50, 60, 70, 80 m, 1 T.
Pakistan : Pionieri ai libertății 10, 15, 25 R.
Qatar : A 7-a aniversare a domniei emirului 35, 80 d, 1, 1,25, R.
Samoa : Anul copilului 12, 24, 26, 50 s.
Singapore : Orhidee 10, 35, 50, 75 c.

OCEANIA

Christmas : Anul copilului 5×20 c, copii ținîndu-se de mînă.
Niuë : Valori poșta aeriană de uz curent 1,35, 2,10, 2,60 $.
Noua Zeelandă : Arhitectură 10, 12, 15, 20 c.
Samoa de Vest : Anul copilului 12, 24, 26, 50 s.

FLORI PROTEJATE ÎN R. S. ROMÂNIA

(continuare din cop. II)

verde și negru, specia CONVOLVULUS PERSICUS L., în limbaj popular „Volbura albă", care înflorește în lunile iunie-iulie. Această specie constituie un element floristic important și rar în flora Dobrogei și chiar a României.

5) *Valoarea de 3,40 lei* reproduce specia PRIMULA AURICULA L. SSP. SERRATIFOLIA (ROCH.) JAV., o plantă ierboasă, rudă cu „ciubotica cucului", care înflorește din luna aprilie pînă în luna iunie, pe stînci calcaroase și uneori pe pajiștile alpine. Marca are culorile : violet roșcat, galben, portocaliu și verde.

6) *Valoarea de 4,80 lei* reproduce, în culorile : brun gălbui, albastru, verde deschis și verde închis, specia AQUILEGIA TRANSILVANICA SCHUR, cunoscută în popor sub numele de „căldărușă". Înflorește în lunile iulie-august, prin locuri stîncoase, înierbate în regiunile alpine și subalpine, pe stînci șistoase din Carpații Meridionali.

Mărcile din această emisiune au formatul 33/48 mm și sînt tipărite în sistemul tifdruc (heliogravură), în patru culori, pe hîrtie cromo, în coli de 25 bucăți, dantelate, în următorul tiraj :

— valorile de 55 b și 1 L = 3 000 000 bucăți ;
— valoarea de 1,50 L = 2 000 000 bucăți ;
— valorile de 2,15 L și 3,40 L = 1 000 000 bucăți ;
— valoarea de 4,80 L = 300 000 bucăți.

Machetele grafice ale emisiunii au fost executate de Rodica Coteanu.

COLABORAREA CULTURAL-ECONOMICĂ INTEREUROPEANĂ

(continuare din cop. II)

— pe valoarea de 3,40 lei, o poștăriță pe motocicletă și un avion de transport, simbolizînd modernizarea sistemului de distribuire poștală.

Mărcile au formatul 42/27 mm, sînt tipărite în policromie în sistemul tifdruc (heliogravură), în blocuri de cîte patru bucăți, fiecare valoare separat, cu un text care se repetă, cu încadrament : COLABORAREA CULTURAL-ECONOMICĂ INTEREUROPEANĂ 1979.

Tirajul emisiunii este de 480 000 bucăți mărci dantelate în cîte 120 000 blocuri din fiecare valoare, numerotate în negru.

Machetele grafice au fost realizate de Rodica Coteanu.

ERORILE DE CULOARE DE 5 BANI ALBASTRU ȘI 5 BANI ROZ-CARMIN DIN ANUL 1879 ALE EMISIUNILOR BUCUREȘTI

(continuare din pag. 5)

este albă. Tonul gălbui al hîrtiei provine de la gumă, care este galbenă. Dantelura erorilor de culoare este lll, neregulată.

O altă greșeală strecurată în C.M.P.R. '74 se referă la marca nr. 45 Ba de 10 bani albastru-ultramarin deschis (ian. 1879) tip II. Trebuie precizat că valoarea de 10 bani ultramarin nu a existat decît în tipul I. Dacă ar fi existat marcă de 10 bani ultramarin tip II, ar fi fost normal să se găsească și eroare de culoare de 5 bani ultramarin. De fapt, acest raționament, adică faptul că se găsesc valori de 10 bani în culorile albastru, albastru lăptos, albastru aprins, albastru verzui, albastru negricios, albastru indigou, ultramarin, iar eroarea de culoare se găsește numai în nuanța albastru mat, a dus pe Roth și Cohen la descoperirea tipului II (5, 10).

Din erorile de culoare de 5 bani albastru mat și 5 bani roz carmin există falsuri, în dauna filateliștilor, semnalate încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea (9). Falsurile se recunosc după anumite diferențe de desen la litere și cifre, după forma capului etc. Se cunosc falsuri și în pereche de 5+10 bani. Falsuri chimice se cunosc numai pentru valoarea de 5 bani albastru (lll). Provin din valoarea de 5 bani verde București I. Se recunosc după dantelură, diferențe de clișeu, obliterări (piesele cu ștampile mai tîrzii de 1880 trebuiesc privite cu suspiciune), iar exemplarele neobliterate după gumă (guma originală este galbenă) etc.

Bibliografie

1. Timbre — poste, Bulletin de la Societé Francaise, sept. 1879, pag. 75.
2. Pihlatelic Record, septembrie 1879.
3. Weltpost, octombrie 1880, vol. 10, pag. 91
4. Timbrophilo, București, 1/13 ianuarie, 1881, pag. 1.
5. Ed. Cohen — Les timbres de Roumanie des émissions de 1872 à 1879, Lisbonne, 1952.
6. O. Gh. Boehm — Prima emisiune „București" — „Filatelia", aprilie 1963.
7. Ed. Cohen—Einiges über die 5 bani Fehldrucke der ausgaben 1876—1879, Die Postmarke, 15 apr. 1935.
8. Catalogul mărcilor poștale românești. București, 1974.
9. Deutsch Briefmarken — Zeitung — 13 ian. 1898 — Die Fehldrucke 5 bani blau und rosa von Rumänien — von H. Fraenkel.
10. Filatelia pentru toți, nr. 19/1933 — Ed. Cohen.
11. Wiener Briefmarken Zeitung, 1886.

Filatelia 1979, nr. 12.

CU PRIVIRE LA EMISIUNEA „PARIS — 1872" ȘI LA ALTE EMISIUNI ROMÂNEȘTI CU BENZI DESPĂRȚITOARE

Revista „Filatelia" nr. 7/1979 publică, sub semnătura dr. ing. Marcel Șapira, un interesant articol filatelic privind mărcile românești cu benzi despărțitoare.

Articolul, în ce privește cercetarea și completarea colecțiilor românești de studiu și specializate, constituie pentru toți filateliștii o școală prețioasă.

În cele ce urmează voi căuta să aduc o modestă contribuție cu privire la emisiunea „PARIS — 1872" și la alte emisiuni „de binefacere", între care „Torcătoarea — 1906", ambele cu benzi despărțitoare.

Primele emisiuni filatelice românești din perioada clasică au fost mult dezbătute în paginile revistei „Filatelia", cît și ale mai multor lucrări de specialitate filatelică, încît se cunosc, dacă nu toate, aproape toate amănuntele privitoare la tipărirea lor. Astfel, din materialele publicate s-a putut constata că emisiunile acestei perioade nu prezintă în coli benzi despărțitoare.

Nu același lucru putem spune și despre emisiunile perioadei post-clasice, la care autorul articolului sus-citat ridică problema cunoașterii modului de tipărire a valorilor din această perioadă, făcînd un călduros apel să se facă cunoscută existența unor astfel de mărci românești cu benzi despărțitoare de către toți cercetătorii și posesorii lor.

După cum se știe, prima emisiune filatelică românească din perioada post-clasică este emisiunea „PARIS — 1872".

Astfel, Ed. Cohen, în lucrarea sa „Les timbres de Roumanie des emissions de 1872 à 1879", Lisabona 1952, menționează că „datorită cercetărilor dr. Bouvet, membru al Academiei de Filatelie din Paris, emisiunea PARIS — 1872 a fost imprimată prin mijlocirea unei planșe de 300 mărci, formînd două panouri a 150 mărci fiecare", iar din inventarul „Material de fabricație a mărcilor românești" (imprimate la Atelier de la Monnaie-Paris), care a fost înaintat la 12 sept. 1896 de A. Hulot (director de fabricație al sus-numitului atelier) agenției diplomatice a României de la Paris, același dr. Bouvet menționează ca predate : „Cîte două planșe de cîte 150 mărci fiecare, pentru fiecare din cele 7 valori, pentru a fi reunite (imprimate) dintr-odată cele 300 mărci pe o singură coală".

O. Boehm Renei, cunoscut cercetător al mărcilor românești clasice și post-clasice, într-o scrisoare din anul 1964 în legătură cu emisiunea „PARIS — 1872", m-a informat că această emisiune s-a tipărit în coli de 300 buc. (două grupe a 150 buc. cu punte de 40 mm), menționînd că colile de ghișeu constau din 15 rînduri a 10 bucăți.

Mai recent, dr. ing. Ilie Demetrescu, în articolul „Tehnica de imprimare a emisiunii PARIS — 1872" („Filatelia" nr. 10/1972), menționează că la expoziția internațională a „Centenarului Mărcii Poștale Românești", organizată în 1958 în fostul Palat al Poștelor, s-au putut vedea din emisiunea PARIS colile de eseuri de cîte 300 buc., fiecare valoare constînd din cîte două cîmpuri sau panouri de cîte 150 mărci, despărțite printr-un spațiu liber îngust.

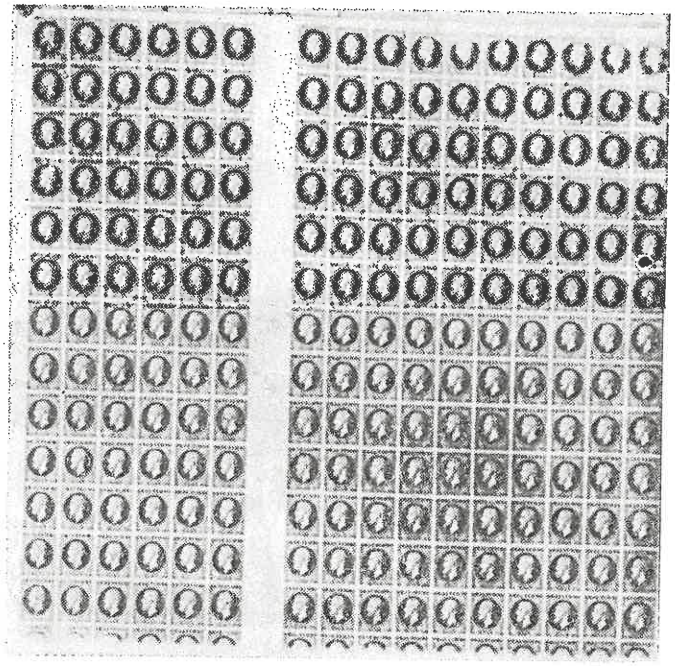

Fig 1

Într-adevăr, cu prilejul marii expoziții filatelice internaționale a „Centenarului Mărcii Poștale Românești", printre alte rarități românești prezentate de Banca de Stat, în calitatea ei de organ tutelar al Fabricii de Timbre, s-au putut vedea o serie de coli întregi sau fragmente de coală din emisiunile litografiate, precum și coli întregi din eseurile emisiunii PARIS purtînd semnătura autografă a lui A. Hulot, creatorul ei.

Iată ce au putut auzi atunci filateliștii români cu privire la emisiunile „PARIS — 1872" prezentate în expoziție, de la președintele F.I.P. — Lucien Berthelot (care făcea parte din juriul expoziției), în consemnările dr. N. Tripcovici din articolul „Expoziții și exponate", publicat în „Îndreptarul filatelistului", Filiala A.F.R. București, 1969:

«Nici Atelierul Timbrului de la Hôtel de la Monnaie din Paris, unde a fost imprimată această emisiune, nu dispune de astfel de piese și aceasta nu numai în ce privește emisiunea românească „PARIS — 1872" sau cea a Greciei „Hermes cap mare", înrudită îndeaproape cu ea, ci chiar pentru emisiunile franceze „Ceres" sau „Napoleon III"».

Ca urmare celor de mai sus, s-a pus întrebarea firească dacă asupra acestei prime emisiuni post-clasice „PARIS — 1872" există vreo dovadă materială asupra benzii despărțitoare a colii de 300 mărci ?

Întîmplarea face ca de la această mare expoziție filatelică internațională să posed o fotografie aproape în întregime a colii nedantelate din eseul emisiunii „PARIS — 1872", valoarea de 50 bani (mărime naturală) (figura 1). Astfel, am putut deduce că întreaga coală are dimensiunea de 450 mm lățime pe 400 mm înălțime, cuprinzînd în două panouri despărțite la mijloc de o bandă albă despărțitoare de 22 mm cîte 150 mărci (15 rînduri orizontale a 10 mărci pe fiecare rînd).

Inexistența unui fragment cu o astfel de bandă despărțitoare, fapt nevăzut și nesemnalat încă de nici un cercetător al mărcilor poștale românești, o presupun luînd de bază informația cercetătorului O. Boehm Renei, din Vatra Dornei, singurul care afirmă că „aceste coli, la ghișetele poștale, constau din 15 rînduri a 10 buc.". Cu alte cuvin-

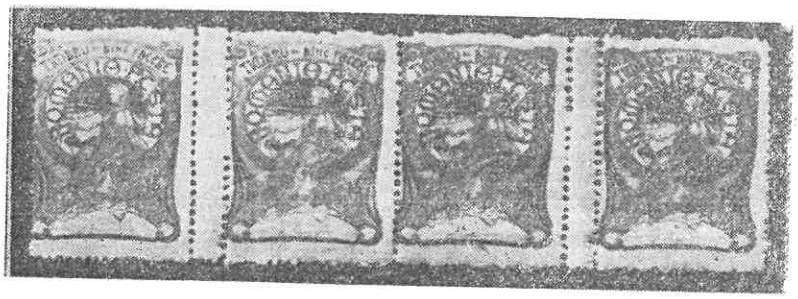

Fig. 2

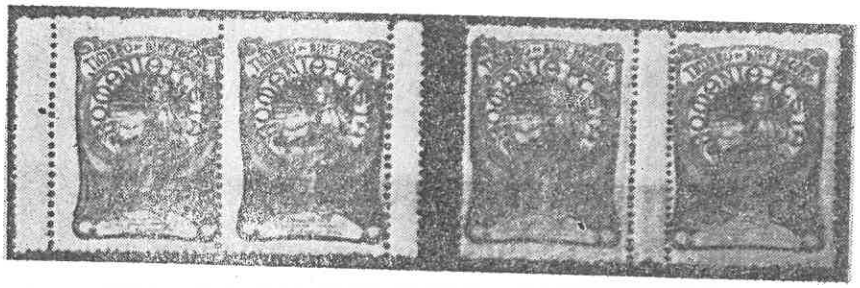

Fig. 3

te, ghişetele poştale primeau spre vînzare colile înjumătăţite, poate chiar din fabrică tăiate imediat după tipărire.

În legătură cu cele trei emisiuni de binefacere ale anului 1906 — „Torcătoarea", „Ţesătoarea" şi „Mama răniţilor" —, ţin să subliniez că colile primelor două emisiuni conţin benzi despărţitoare verticale, dispuse după fiecare două mărci, în timp ce colile celei de a treia emisiuni conţin benzi despărţitoare orizontale, de asemenea dispuse după fiecare două mărci.

Scopul acestor benzi despărţitoare a fost ca din coala întreagă a fiecărei emisiuni să se decupeze din fiecare valoare blocuri de cîte 4 buc. cu bandă despărţitoare, aceasta servind ca suport în formarea pe emisiuni spre vînzare a carnetelor speciale pe a căror copertă era imprimată stema ţării, inscripţia „România Poşta" şi valoarea de vînzare a carnetului. Presupunem că aceste coli cuprindeau 100 mărci (10×10), din care puteau să se confecţioneze 25 carnete a cîte 4 serii de cîte 4 mărci.

În sprijinul celor de mai sus, prezint o bandă orizontală de 4 mărci din emisiunea „Torcătoarea" 1906, valoarea de 15 bani, la care se observă benzile despărţitoare verticale din 2 în 2 mărci (fig. 2), precum şi diferite valori în perechi din aceeaşi emisiune cu benzi despărţitoare verticale, diferit aşezate (fig. 3).

Bibliografie :

Georges Brunel, „Les timbres du royaume de Roumanie", Paris 1913.

R. Zocsak, „Catalogul mărcilor româneşti", „Noua revistă filatelică română" nr. 2, sept./oct. 1937.

P. Murea, „Istoricul timbrelor poştale româneşti 1858—1938", Timişoara 1938.

Gr. Racoviceanu, în articolul „O vizită la Fabrica de Timbre" (Filatelia nr. 12/1945), menţionează că colecţia Muzeului Filatelic al acestei instituţii cuprinde : „O serie completă de coli duble a cîte 100 buc. tipar de Paris, nedantelate, cu semnătura originală a gravorului (A. Hulot) pe fiecare".

Dr. P. Bouvet : „L'emission pour les Principautes Unies de Roumanie (1872)", Amiens 1948.

O. W. Friedl şi J. R. Arnold, „Catalogul Mărcilor" editat Jamaica — N.Y. 1950, capitolul mărcilor româneşti.

„Catalogul mărcilor poştale româneşti", Bucureşti 1974.

Ing. Mihail POPOVICI (A.I.J.P.)

PE MARGINEA UNUI ARTICOL

În legătură cu articolul „Mărci româneşti cu benzi despărţitoare" de dr. ing. Marcel Şapira, publicat în revista „Filatelia" nr. 7/1979, cititorul nostru, tov. Szappanyos Iosif, din Baia Mare, ne trimite fotografia alăturată, ca o completare la materialul publicat, şi o scrisoare în care arată că banda a fost realizată ca urmare a faptului că valorile mici şi cele mari ale seriei au fost tipărite într-o singură coală. Ulterior, colile au fost separate prin tăiere de-a lungul benzilor despărţitoare.

Mulţumind corespondentului nostru pentru cele comunicate, îl informăm că din discuţiile purtate cu autorul articolului publicat de noi a reieşit că această bandă i-a pus şi dînsului probleme deosebite.

Coala emisiunii „Olimpiada Roma 1960" e realizată cu multă fantezie, distingîndu-se nu numai prin faptul că include toate valorile seriei şi un număr de viniete, dar şi prin aceea că detaliile desenului sînt dispuse pe mai multe mărci.

În această structură se încadrează şi banda care are imprimat un text auto-publicitar.

Ţinînd seama că toate emisiunile prezentate în articol aveau cel puţin două caracteristici comune, şi anume :

— conţineau un singur tip de marcă pe coală şi

— nu aveau texte imprimate pe banda despărţitoare

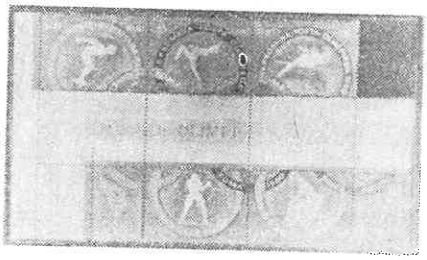

şi că aceste caracteristici lipseau benzii emisiunii OLIMPIADA ROMA 1960, autorul a preferat, pentru unitatea materialului, să nu o includă în articolul publicat.

Această apreciere a fost determinată în bună parte şi de înţelesul pe care tinde să-l atribuie noţiunii de BANDĂ DESPĂRŢITOARE un număr de publicaţii şi cataloage filatelice.

150 DE ANI D.D.S.G.

Recent, la Viena, faimoasa societate fluvială Donau-Dampfschiffohrts-Gesellschaft a publicat o broşură de 60 de pagini despre cel mai timpuriu serviciu poştal. Pe 60 de pagini bogat ilustrate (preţul 45 S) sînt consemnate principalele momente din istoria poştei fluviale dunărene, menţionîndu-se vapoarele care făceau curse regulate, ştampilele de bord şi din porturi, mai mult sau mai puţin folosite, mai ales din secolul trecut.

Sînt reproduse o serie de ştampile aplicate pe teritoriul patriei noastre care au o mare valoare istorico-poştală. Astfel, pe o trimitere din 1870, care a circulat de la Sulina la Brăila, apare ştampila ovală cu inscripţia **Sulina**/3/IV. Pe un alt întreg circulat de la Sistov la Alt Orşova putem vedea, alături de ştampila ovală a agenţiei D.D.S.G. Sistov, ştampila rotundă cu textul : „Alt Orşova / 31/5 [1867]. O altă scrisoare pleacă în 1864 de la Calafat la Alt Orşova. Majoritatea pieselor reproduse se găsesc în colecţia dr. Jerger. Sînt consemnate toate vapoarele care asigurau circulaţia scrisorilor pe Dunăre şi apoi pe mare, spre şi dispre Levant.

Filatelia 1978 nr. 10

ENIGMELE FILIGRANULUI „PR"

Este îndeobște cunoscut că emisiunea „Spic de grîu", cu circulație de aproape 18 ani, există cu filigranul PR în pozițiile 1—4, care se întîlnește aproape în toate tirajele.

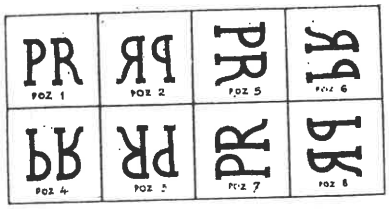

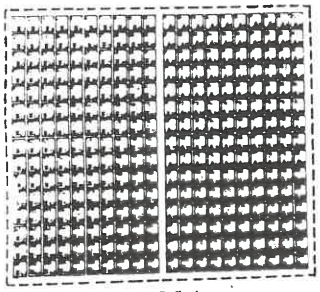

Poz. 1.2.3.4.

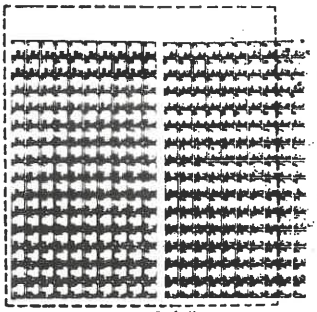

Poz. 5.6.7.8.

Multă vreme nu am crezut în existența pozițiunilor 5—8 deși erau semnalate de mai mulți autori, însă în fața evidenței unor piese indiscutabile, deși foarte rar întîlnite, am căutat explicația realizării lor.

Prima întrebare care se pune: dacă hîrtia folosită era în sul sau în coli. Este sigur că nu s-au folosit suluri, deoarece într-o asemenea ipoteză nu ar fi putut exista decît un singur tip de filigran sau, într-o ipoteză cu totul improbabilă, simetricul, aceasta nu prin așezarea hîrtiei în altă poziție, ceea ce era imposibil, deoarece sulul nu poate fi introdus decît într-o singură poziție, dar prin inversarea clișeului.

Este de presupus că emisiunea „Spic de grîu" s-a tipărit numai în coli, dar trebuie să recunosc că aceste coli se căpătau prin tăierea sulului. Am înțeles numai că mașina de tipărit nu era rotativă, putînd deci primi sulul întreg, ci de tip Boston, la care se folosesc coli tăiate din sul în dimensiunile convenabile.

Este probabil că această operațiune se executa de fabrica de hîrtie, mai bine utilată pentru executarea acestei lucrări. În plus, recepția și contabilizarea unei hîrtii pe care se tipăresc valori nu poate avea loc cu rigurozitate decît pe coli tăiate, iar nu în role.

Hîrtia în coli dreptunghiulare poate produce numai pozițiile de filigran 1—4 prin introducerea hîrtiei în cele 4 poziții. Ținînd seama că o coală de tipar (Colecția Dr. Ilie Demetrescu) (150 + 150) din emisiunea „Spic de grîu" avea aproximativ următoarele dimensiuni: înălțime 28 × 15 plus 2 margini × 10 = 440 mm, lățime 22 × 10 × 2 + 2 marg. × 10 + + puncte 10 = 470 mm, deci 440 × 470 mm, aproximativ pătrată. (Col. Barbu Popescu).

Coala aproape pătrată îngăduia realizareaa atît a pozițiilor 1—4 cît și a pozițiilor 5—8 prin introducerea în mașina de tipar cu latura de 440 mm, iar nu cu cea de 470 mm. normală. Întru asemenea ipoteză clișeele, care erau fixe, nu mai puteau fi acoperite, o bandă verticală de 30 mm. a clișeului depășind formatul hîrtiei și se obțineau astfel coli de tipar 150 + un deșeu parțial.

Ținînd seama că fiecare coală de hîrtie era riguros contabilizată, rezultatul unei asemenea anomalii avea drept corolar obligația întocmirii unui proces-verbal constatator și a unei operațiuni contabile de scădere. Ca urmare, desigur că această eroare era imputată lucrătorului care introducea colile în mașina de tipar, încît acesta punea o deosebită atenție pentru a evita producerea acestei neregularități, ceea ce explică raritatea filigranelor în pozițiile 5—8.

Margini largi de peste 30 mm ar îngădui într-adevăr obținerea tuturor pozițiilor de filigran, dar această ipoteză trebuie exclusă, ar fi reprezentat risipă importantă de hîrtie, iar pe de altă parte pozițiile de filigran 5—8 n-ar fi trebuit să fie atît de rare.

Aceasta este, după părerea noastră, posibilitatea producerii pozițiunilor 5—8 ale filigranului, care, repet, este rară și deci nu poate fi decît rezultatul unui proces de fabricație cu totul incidental.

Filigranul PR prezintă o a doua anomalie: o pereche în care o bucată are filigran și alta nu, varietate extrem de rară.

Explicația îmi pare următoarea: filigranul se obține printr-un clișeu ce apasă hîrtia cu un valț, în cursul fabricației. Dacă un clișeu este căzut de pe acest valț de apăsare, în mod obligatoriu porțiunea de hîrtie ce urma să fie filigranată de clișeul căzut, rămîne compactă, adică fără filigran.

Socotim mai probabil că în latul valțului să fi rămas o bandă orizontală fără clișeu de filigranare, deoarece s-a găsit o pereche orizontală de 5 bani smarald, fără filigran (Colecția K. Dragomir) și una verticală, în care o bucată este cu filigran și cea de dedesubt fără (Colecția ing. H. Riesenberg).

Dacă, dimpotrivă, s-ar presupune că marginile colilor ar fi rămas nefiligranate și că pe aceste margini s-ar fi tipărit, în mod incidental, mărci prin deplasarea colii de hîrtie, această explicație nu-mi pare cu putință, deoarece coala de tipar intră în ghidajul de fabricație cu o toleranță de cîțiva milimetri și-apoi marginile colii nu puteau fi prea mari, deșeu ce la mii de coli nu ar fi neglijabil.

Incontestabil ne găsim în domeniul presupunerilor și acest articol nu este decît o încercare de a explica, în mod logic, anomaliile filigranului PR.

Gr. RACOVICEANU

EROARE SUEDEZE

Pentru prima dată Poșta suedeză a tipărit timbre, din greșeală, pe alt gen de hîrtie, fie fluorescentă, fie nefluorescentă. Cantitatea destul de mare — din care fluorescente

450 000 exemplare — a fost distribuită oficiilor poștale locale, dar nu a fost pusă în vînzare pentru colecționari. Cele două valori greșite, de 30 și 85 ore, sînt cotate ca rarități.

Filatelia 1978, nr. 10.

N NOU DESPRE ȘTAMPILA

VAPORUL LOCAL GIURGIU - ROUSTCHUCK"

În articolul „O contribuție : vapo- local Giurgiu", publicat în re- ta noastră din decembrie 1969, hai Bauer din București a sem- lat ștampila curentă VAPORUL OCAL GIURGIU — ROUS- HOUCK, datată 23 martie 1901, osită ca ștampilă de bord pe acel s fluvial de pasageri, care făcea ătura între porturile Giurgiu și se.

În continuare, menționa că „vasul rgiu a servit o bună perioadă a Giurgiu — Ruse, după care a t înlocuit pe această rută cu alt s", **nefăcîndu-se precizări crono- ice** însă. Se deschide astfel în d științific problema precizării mei date de folosire a ștamilei rly date), precum și a datei tîrzii te date).

Prezentăm ștampila VAPORUL OCAL GIURGIU — ROUS- HOUCK, cu data 30 aprilie 1913

(fig. 1). Este o ștampilă sub formă de cerc dublu, cu diametrele : 30/17,5 mm. Față de ștampila semnalată din 1901, care prezintă diametrele 30,5/17,5 mm, ea are diametrul exterior mai mic, ceea ce înseamnă că în 1913 se utiliza o altă ștampilă, confecționată pe parcurs.

Analiza documentului poștal (fig. 2)

Ștampila de bord **anulează francatura** de două mărci adezive bul-

gare, Yv. 82, totalizînd 10 stotinki, astfel că putem afirma că trimiterea poștală a fost depusă chiar la cutia de scrisori a vaporului ; de aceea nu mai apare vreo ștampilă a unui oficiu poștal bulgar de pe uscat la expediere.

Mărcile sînt aplicate pe aversul unei cărți poștale ilustrate policrom, care prezintă pe revers o vedere panoramică a orașului-port Ruse dinspre Dunăre, unde apare scris, sus, denumirea cu caractere slave (PYCE), iar dedesubt cu caractere latine (Roustchouck).

Documentul poștal pe care îl prezentăm este sub formă de fragment, existînd doar jumătatea din dreapta, căci o mînă inconștientă sau o întîmplare nefericită a rupt documentul. Ca urmare, jumătatea din stînga este pierdută. Credem că pe jumătatea din stînga exista ștampila de sosire în București. Cartea poștală are ca destinatar, scris în dreapta, pe Sofia Zaharof, soția avocatului Ion Zaharof din București, fost director administrativ al ziarului „Universul" în acel timp ; adresa : 10. str. general Florescu București. România (totul redactat în limba franceză) ; scrierea este cu un caracter degajat, cu creionul, ceea ce sugerează că misiva a fost scrisă la bordul vasului, ca suvenir.

Concluzia studiului

Considerînd contextul politic din Balcani în 1913 și apoi starea de neutralitate a statului român în perioada 1914—1916, credem că s-ar putea emite ipoteza că **anul 1913 a fost ultimul an** în care vasul local „Giurgiu" a circulat pe ruta respectivă. Așadar, termenul folosirii tîrzii a ștampilei de care ne ocupăm ar fi, în linii mari, elucidat.

În viitor, prin eforturi convergente, ar fi util să se precizeze și data folosirii timpurii a ștampilei (anul 1900 sau 1901 ?) care nu s-a stabilit pînă astăzi.

Mihai CHIRIȚESCU

JBLICAȚII FILATELICE ROMÂNEȘTI DIN SECOLUL AL XIX-LEA

România se bucură de un bine- eritat prestigiu în domeniul isto- i universale a presei filatelice. trivit unor surse documentare de ictă autenticitate, rezultă că, nu- ai după șapte ani de la apariția imei mărci poștale românești, blicului pasionat din țara noas- i i se ofereau „în premieră" pa- ni filatelice, de un deosebit in- es, în Buletinul telegrafo-poștal Direcției generale a Telegrafelor Poștelor. Această preocupare, me- tă să creeze și să mențină o presă atelică, s-a transmis de la o ge- rație la alta.

În rîndurile de față, vă cerem în- duința să publicăm date despre blicațiile filatelice românești care apărut în secolul al XIX-lea m căuta, ca în numerele viitoare, continuăm această preocupare.

— **Timbrophilo** — Jurnal philate- ticu român, București. A apărut perioadele 1/13 ianuarie 1881 — artie 1881 și noiembrie 1890 — martie 1893. Era o publicație lunară și avea formatul 33 × 24 cm.

— **Curierul mărcilor poștale,** Pi- tești. 15 decembrie 1890 — ianuarie 1891. Publicație lunară. Editura ti- pografiei I. M. Lazăr.

— **Monitorul Societății filatelice române.** Organ pentru filatelie în general și special pentru România. București, septembrie — decembrie 1892. Publicație lunară. Format : 28 × 22 cm. Din luna octombrie revista își schimbă subtitlul în : „Organ filatelic special pentru România".

— **România philatelică,** revistă lunară ilustrată. Organ al Societății philatelice din Iassy. Septembrie 1893. Format 33 × 24 cm.

— **Ecoul mărcilor.** Ziar philatelic național. Focșani 10 mai 1895.

— **Poșta română.** Ziar philatelic național. Focșani 15/27 aprilie 1895. Publicație lunară. Format : 32 × 24 cm. Director : Garabet Aslan. Ti- pografia : M. J. Cremnitzer.

— **Rumänischer Philatelist.** Bucu- rești, 1 mai 1896. Publicație lunară. A apărut în limbile germană și ro- mână.

— **Anunciatorul mărcilor.** Jurnal filatelic pentru colecționari și co- mercianți de mărci. Iassy, 3/15 mar- tie 1897. Publicație lunară. Direc- tor : I. Saraga. Tipografia : „Miron Costin". Textele erau scrise în lim- bile română, franceză și germană.

— **Le timbrophile roumaine.** Data aproximativă a primei apariții este preliminată pentru luna februarie 1897.

— **Filatelia română.** Jurnal fila- telic lunar pentru colecționari și comercianți de mărci. Bîrlad 25 sep- tembrie — 25 octombrie 1898. For- mat : 24 × 17 cm. Directori — pro- prietari : Theodoresco și Compania. Tipografia : George Cațofany și, mai tîrziu, tipografia S. Gross.

— **Timbrofilul,** revista mensuala. Organ al timbrologiei în România. București, noiembrie 1890 — mar- tie 1893. Cu începere din august 1892 își schimbă subtitlul în acela de organ al Societății române de timbrologie.

Gh. A.

Filatelia 1980 / nr. 7,

CENTENARUL EMISIUNII „PERLE"

Anul 1980 marchează pentru filatelia română un eveniment de mîndrie, prin faptul că o nouă emisiune poștală a depășit de acum pragul memorabilei vîrste de un secol.

Acum o sută de ani, în iulie 1880, erau puse în circulație două valori uzuale de 15 B și 25 BANI, mărci care s-au impus colecționarilor sub denumirea de „PERLE". Postclasicele românești din emisiunile „Paris", „București", „Perle", „Vulturi", „Cifră" și „Spic" depășesc, rînd pe rînd, granița celor 100 de ani. Rămîn în cursă doar emisiunile: „Vulturi", „Cifră" și „Spic de grîu".

Emisiunile postclasice formează pentru tinerii filateliști, și nu numai pentru ei, aria de studiu cea mai căutată, cu multiple posibilități de a oferi mari satisfacții. Pe lîngă exponatele de mărci postclasice deja consacrate pe plan național sau internațional (E. Săvoiu, B. Popescu, Ș. Sfîrlos, S. Abagiu, D. Crisescu), am avut plăcerea să admirăm la ultimele expoziții noi colecții valoroase din această perioadă (H. Risemberg, K. Tulbendjan, S. Dragomir ș.a.). Sînt convins că numeroși alți colecționari pregătesc, cu atenție și competență, valoroase exponate din această fertilă perioadă a filateliei române.

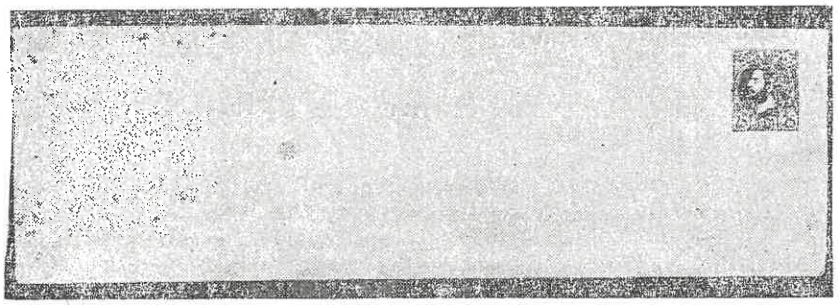

Fig. 1

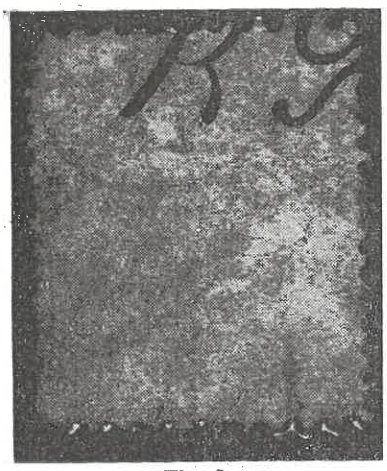

Fig. 2

Apariția emisiunii „PERLE" se datorează uzurii clișeelor de 15 B (scrisoare simplă internă) și 25 B (scrisoare simplă externă) de la tirajele BUCUREȘTI II gravate inițial la Paris de Albert Barré. Din acest motiv, în iulie 1880 s-a trecut la executarea unor clișee noi pentru valorile mai des utilizate, 15 și 25 BANI. După Brunel, aceste două mărci au fost puse în circulație deoarece la emisiunile precedente cifrele care indicau valoarea erau prea mici, dînd naștere la unele confuzii.

Desenul prezintă un model unic pentru ambele valori, prezentînd efigia lui Carol I în trei sferturi profil spre stînga. Efigia este încadrată într-un cerc format din 86 perle. În dreapta și stînga jos se află căsuțele cu indicația valorii. Întreg desenul mărcii este delimitat de un cadru dreptunghiular, cu dimensiunile 18:22½ mm. Acest cadru este mai gros în partea dreaptă și jos, și subțiat în stînga și sus.

Imprimarea mărcilor s-a făcut la „Imprimeriile Statului" din București prin procedeu tipografic, planșele fiind compuse din 130 clișee, așezate 13 rînduri orizontale de cîte 10 mărci.

Fig. 7

Fig. 3

Eseurile acestor două mărci sînt deosebit de variate. Atît compunerea colilor, cît și culoarea și calitatea hîrtiei sînt asemănătoare cu cele ale emisiunilor 1876/1879. Aceste eseuri sînt cunoscute în coli de 130 mărci (13 rînduri × 10 mărci), cît și în colițe mici de 12 timbre aranjate asemănător cu cele din emisiunea „București". Hîrtia este de diferite calități și culori, însă majoritatea este subțire și ușor satinată.

Fig. 4 și 5

Față de lucrarea lui Ed. Cohen privitoare la eseurile mărcilor românești, prezint un tip de eseu necunoscut, imprimat pe hîrtie colorată, subțire și satinată, avînd dimensiunile 22 × 6,9 cm. În partea din dreapta sus conține desenul mărcii de 25 B în tuș negru. Acest tip de eseu îl cunosc în 17 culori diferite (fig. 1).

Hîrtia: Tipărirea mărcilor s-a făcut pe hîrtie albă, de grosimi și calități diferite. Din anul 1880 și pînă la apariția acestui articol s-a crezut că hîrtia folosită pentru tipărirea „PERLELOR" nu are filigran. O coincidență fericită face ca, în anul centenarului acestei emisiuni, să fie descoperită prima marcă de 15 B care prezintă filigran. Însemnata descoperire o datorăm cunoscutului colecționar arh. V. Gheorghian. În prezent, această marcă a fost cedată colecției E. Săvoiu. Filigranul mărcii constă, probabil, în imprimarea literelor P.R. cu caractere de mînă (fig. 2).

Nuanțe de culori: La ambele valori gama de nuanțe a fiecărei mărci este foarte variată.

Dantelura: Efectuată cu ace-

leași mașini de perforat ca la emisiunile precedente, este executată în linie, dînd naștere la varietățile A, B, B_1, C, D.

Dantelura A pentru valoarea de

Fig. 6

15 B este extrem de rară, fiind în majoritatea cazurilor falsificată. Numai prezența ei pe plic prezintă o garanție absolută (fig. 3).

La ambele valori, 15 și 25 BANI, se cunosc perechi verticale, dantelate 11 1/2—13 1/2, iar orizontal nedantelate. Catalogul Kohl menționează mărcile de 15 B și 25 B nedantelate și trecute prin poștă. În realitate, acestea sînt eseuri circulate accidental prin poștă, fiind rare și deosebit de valoroase.

Varietăți de tipar : La ambele valori se întîlnesc cunoscutele „linii marginale" provocate de ridicarea unui spațiu tipografic subțire pînă la nivelul suprafețelor clișeelor. O varietate tipică nesemnalată o întîlnim la valoarea de 15 B și ea constă în apariția a trei puncte de culoare între literele cuvîntului BANI.

Fig. 8

Tot la marca de 15 B, cercetătorul Don Heller, într-un articol din „Romanian Philatelic Studies" nr. 1/77, prezintă două tipuri, determinate de dublarea cifrei 15 din căsuțele valorii :

a) cifra 15 din căsuța stîngă dublată, iar cea din dreapta normală (fig. 4) ;

b) cifra 15 din căsuța stîngă normală, iar cea din dreapta dublată (fig. 5).

Perioada de circulație : Mărcile emisiunii „PERLE" au circulat începînd cu luna iulie 1880 (CMPR-74) în paralel cu emisiunile „București II" și „Vulturi". În fig. 6 prezint un plic cu o francatură mixtă, „București II, 5 B și 50 B, circulate împreună cu o pereche verticală de 15 B PERLE. Plicul este expediat din comuna TALPA O-GRAZII, unde s-a aplicat ștampila notarului, iar francarea cu mărci s-a produs la biroul de poștă rurală OBEDENI, avînd data de 3 nov. 88.

Sosirea este marcată de ștampila cerc simplu GIURGIU — 4 nov. 88. Această piesă reprezintă un exemplu de circulație foarte tîrzie atît a emisiunii PERLE cît și a emisiunii BUCUREȘTI II.

De asemenea, obliterările întîlnite pe cele două mărci din seria „PERLE" pot contribui, prin studiul lor, la *cunoașterea și clasificarea* ștampilelor din acea perioadă (fig. 7, 8 și 9).

Fig. 9

Încercînd să fac o nouă prezentare a emisiunii „PERLE" în anul centenarului, care să conțină toate aspectele vechi și noi legate de aceste două îndrăgite mărci doresc să subliniez încă o dată evenimentul de reală mîndrie patriotică oferit de POȘTA ROMÂNĂ prin aparițiile sale filatelice de-a lungul timpului.

Leonard PAȘCANU

Bibliografie :

Catalogul mărcilor poștale românești, partea I, București, 1974.

Don Heller — „Romanian Philatelic Studies", nr. 1/1977.

Licitația Robson Lowe, oct. 1976

O. Gh. Boehm-Renei — „Emisiuni uzuale românești", „Filatelia" nr. 9/1966.

Filatelia 1966 nr. 9

Fig. 1

STUDII

EMISIUNILE UZUALE ROMÂNEŞTI 1880 — 1889

Fig. 2

Urmare la studiul emisiunilor uzuale româneşti 1872—1880 (tip Albert Barre), publicat în revista „Filatelia", în numerele 3—5/1963, ne ocupăm, în cele ce urmează, de mărcile uzuale apărute în perioada 1880—1889 şi anume de emisiunile aşa-zise „Desen nou" şi „Vultur".

EMISIUNEA „DESEN NOU"

În iulie 1880, planşele gravate la Paris de Albert Barre şi întrebuinţate un timp îndelungat (1872—1880), ajungînd în bună parte în stare de uzură înaintată, două dintre valorile cele mai mult întrebuinţate — respectiv cele de 15 şi 25 bani — au fost emise într-un desen cu totul nou.

Desenul prezintă efigia în trei-sferturi profil spre stînga, într-un medalion format din 86 perle, fondul medalionului fiind umplut cu haşuri fine orizontale. Deasupra medalionului apare într-o bandă inscripţia POSTA ROMANA iar în cele două colţuri de jos, în cîte o căsuţă, cifrele de valoare avînd între ele indicaţia monetară BANI pe un fond haşurat orizontal. La stînga şi dreapta, la margine, se află ornamente. Desenul întreg avînd un cadru dreptunghiular, format din linii subţiri la stînga şi sus, şi de linii mai groase la dreapta şi jos, are dimensiunile de 18:22½ mm (fig. 1).

Imprimarea mărcilor s-a făcut la „Imprimeriile Statului" din Bucureşti, în execuţie tipografică, planşele fiind compuse din 150 clişee aşezate în 15 rînduri orizontale de cîte zece, menţinîndu-se deci aranjamentul vechi, cunoscut de la planşele emisiunilor precedente. Tiparul mărcilor a fost, la început, clar şi îngrijit; o dată cu uzura progresivă a planşelor, el devine însă tot mai puţin clar şi şters, defecte la care contribuie în parte şi

Hîrtia, care este albă şi care a fost folosită succesiv în diferite calităţi şi grosimi, de la foarte subţire şi transparentă, pînă la grosime mijlocie (0,055—0,080 mm). Diferenţele de grosime ale hîrtiei au determinat presiuni mai slabe sau mai puternice în timpul executării tiparului, fapt care a influenţat considerabil claritatea desenului. Această împrejurare, combinată cu uzura planşelor, a făcut ca uneori, la unele mărci, să se estompeze aproape complet toate amănuntele desenului.

Dantelura, executată cu aceleaşi maşini de perforat în linii care au fost folosite la emisiunea uzuală precedentă (tipar Bucureşti) există în varietăţile A 13, ½, B 11, ½, B1 11; C 11, ½; 13; şi D 13, ½; 11, ½. Dantelura B1 11 este neregulată şi a fost abandonată definitiv scurt timp după emiterea acestor mărci.

Ca varietăţi de dantelură pot fi întîlnite exemplare nedantelate pe una sau ambele laturi orizontale, provenite din coli neterminate, cît şi danteluri duble verticale, provenite din maculaturi. Toate acestea au ajuns în circulaţie din lipsa unui control riguros de calitate la imprimerie. Alte varietăţi de dantelură, nu sînt cunoscute pînă în prezent, iar toate exemplarele cu dantelura cu deviaţie unilaterală s-au dovedit a fi falsificări.

La aceste mărci mai apare izolat şi o varietate de tipar şi anume aşa-zisele **„Linii marginale"** adică linii subţiri, verticale sau orizontale, care merg paralel cu liniile cadrului mărcii, la un interval de circa 0,5 mm şi care se întîlnesc mai ales la mărcile de la margine de coală, fiind provocate de ridicarea unui „spaţiu tipografic" subţire, pînă la nivelul suprafeţelor clişeelor.

Trecînd la tratarea în parte a celor două valori emise, sînt a se înregistra următoarele:

Valoarea de 15 bani există în nuanţele brun-închis şi brun-deschis, cu dantelurile B şi B1, şi în nuanţa brun-roz, cu dantelurile A, B, B1, C şi D. Se cunosc şi exemplare nedantelate orizontal B sau cu dantelura dublă verticală B. Dantelura A este foarte rară; majoritatea exemplarelor cu această dantelură ce se afla în colecţii, sînt falsificări.

Valoarea de 25 bani există în nuanţele albastru-închis dant. B şi B1; albastru, dant. A, B, B1, C şi D sau albastru-deschis dant. A, B şi B1. În nuanţa albastră se mai pot întîlni exemplare nedantelate orizontal sau vertical sau cu dantelură dublă verticală, o dată 11,½ şi a doua oară 13,½. După părerea noastră exemplarele complet nedantelate, menţionate în catalogul Scott, sînt de fapt eseuri.

EMISIUNILE UZUALE TIP „VULTUR" — 1885-1888

În anul 1881, România proclamîndu-se regat, era evident că — după un timp oarecare — şi mărcile poştale să-şi schimbe înfăţişarea, reflectînd în desenul lor schimbarea formei de stat. Dat fiind însă faptul că stocurile de mărci poştale din ultima emisiune „Bucureşti" şi din valorile suplimentare, emise în anul 1880, au putut satisface necesarul un timp mai îndelungat, noua emisiune nu a fost pusă în circulaţie decît abia începînd din anul 1885.

Desenul noilor mărci (machetatorul nu a putut fi identificat pînă acum), prezintă efigia în profil, spre stînga, într-un medalion central, înconjurat de trei-sferturi de cerc de inscripţii. În cercul înconjurător, sus este aşezată inscripţia POSTA ROMANA; înspre jos, la stînga şi dreapta, cîte 4,½ cercuri-rozete pe fond închis. Deasupra medalionului apare un vultur încoronat, cu capul îndreptat spre stînga şi cu aripile întinse larg, al cărui corp întrerupe banda de inscripţie, drept sus, la mijloc. În colţurile din stînga şi dreapta sus, sub aripile vulturului, se află cîte o rozetă ornamentală. În partea inferioară a desenului se văd, la stînga şi dreapta, două scuturi în care este înscrisă cifra de valoare, în caractere mari. Între cifre apare, într-o căsuţă, cu ornamente deasupra şi dedesubt, indicaţia monetară BANU respectiv BANI. Desenul întreg este încadrat de o linie groasă, care în mare parte se uneşte cu desenul central şi de o linie ceva mai subţire care formează cadrul propriu-zis al desenului cu dimensiunile de 18,½ : 22 mm (fig. 2).

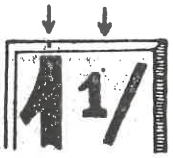
Fig. 3

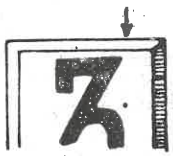
Fig. 4

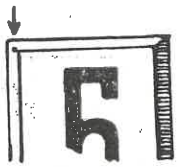
Fig. 5

Imprimarea s-a executat pe cale tipografică, la „Imprimeriile Statului", din Bucureşti, în coli de cîte 130 mărci, adică 13 rînduri orizontale de cîte 10 exemplare. În general, tiparul este clar şi — mai ales la început — îngrijit. Totuşi se întîlnesc şi tipare mai mult sau mai puţin murdare precum şi diverse greşeli întîmplătoare de tipar.

Aci trebuie menţionate în primul rînd aşa-zisele „Linii marginale" despre care s-a vorbit şi mai sus care aci se întîlnesc mai des. Mai rar apar aşa-zisele **„Bîrne"**

adică linii mai mult sau mai puțin groase, de obicei cu margini neregulate, care apar fie în intervalele dintre rîndurile de mărci, fie chiar în interiorul desenului. Aceste bîrne pot fi și tipice și în general au aceeași origine ca și liniile marginale și anume ridicarea unor „spații tipografice" la nivelul clișeelor, spații în jurul cărora s-au strîns în cursul procesului de fabricație, reziduuri formate din scame de hîrtie și cerneală de tipar.

Hîrtia este, la o mare parte din aceste mărci, teintată sau colorată, tiparnița românească rămînînd credincioasă tradiției monetăriei franceze și cumpărînd probabil de acolo stocurile de hîrtie necesare pentru tipărirea mărcilor (presupunere care pînă în prezent nu a putut fi însă stabilită cu precizie). Această hîrtie este **subțire** (pînă la grosimea mijlocie de 0,055—0,070 mm), uneori **foarte subțire** (0,045—0,050 mm, determinînd un tipar transparent) și **fără filigran.** Abia în anul 1889 apare o hîrtie nouă, **subțire, gălbuie, slab transparentă,** foarte fragilă, avînd o grosime de 0,050— 0,060 mm, cu pseudofiligranul „Stema mică", despre care se va vorbi la emisiunea respectivă.

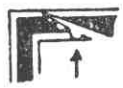

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Dantelurile sînt aceleași ca la emisiunile precedente, adică A 13,½; B 11,½ ; C 11,½ : 13, ½ și D 13, ½ : 11, ½, nemaiîntîlnindu-se aci dantelura veche 11 neregulată, care a fost scoasă din uz prin anul 1881—1882.

Ca varietăți de dantelură se întîlnesc exemplare complet, vertical sau orizontal nedantelate, provenite din coli neterminate, apoi danteluri duble verticale (scăpate în circulație din cauza lipsei unui control riguros de calitate) și în fine danteluri cu deviație unilaterală, determinată de faptul că unele coli, rămase neperforate la unul sau mai multe intervale și descoperite la control, au fost apoi perforate cu o altă gradație de dantelură.

SEMNE CARACTERISTICE DE RECUNOAȘTERE

Ca și mărcile emisiunilor uzuale din perioada 1872—1880, mărcile tip „Vultur", cu excepția valorii de 50 bani, au „semne secrete", un obicei care pe vremea aceea era deja perimat în alte țări, semne care însă astăzi sînt foarte binevenite pentru stabilirea autenticității mărcilor, cu atît mai mult cu cît falsuri excelente, executate de către Fournier din Geneva și Joh. Christmann din Allech bei München, în prima decadă a secolului nostru, pot fi identificate tocmai datorită faptului că ele nu prezintă aceste semne secrete.

Pentru a se evita o repetare în cuprinsul acestui articol, vom indica mai jos aceste semne caracteristice, care rămîn neschimbate pînă la încetarea imprimării mărcilor tip „Vultur".

La **valoarea de 1½ bani** apare, între liniile de încadrare ale căsuței de valoare din stînga, un punct microscopic deasupra cifrei 1 și deseori un alt punct la dreapta capului cifrei 1 din ½ (fig. 3).

La **valoarea de 3 bani,** semnul secret constă dintr-un punct microscopic lîngă bucla superioară a părții interioare a cifrei 3, din dreapta (fig. 4).

La **valoarea de 5 bani** se vede un punct în colțul din stînga sus, între liniile de încadrare ale căsuței de valoare din stînga (fig. 5).

La **valoarea de 10 bani** există un mic adaos înspre jos, la aripa dreaptă a vulturului, deci, privind desenul, în partea stîngă a mărcii, drept lîngă rozeta din stînga a mărcii, sus, care uneori atinge această rozetă (fig. 6).

La **valoarea de 15 bani** apare la dreapta, lîngă mijlocul literei A din POSTA, un punct microscopic și cîteodată încă două punctulețe în imediata apropiere a celui dintîi (fig. 7).

Uneori, chiar la prima emisiune, acest semn lipsește, ceea ce dă de bănuit că pentru imprimarea acestei valori s-au întrebuințat două planșe diferite, prima obținută de la un clișeu de origine (Urstöckel) avînd aceste semne caracteristice și alta de la un desen fără semne.

Valoarea de 25 bani poartă un punct microscopic sub linia verticală a cifrei 5 din stînga (fig. 8) care uneori, fiind foarte mic, în aparență lipsește.

★

Încadrînd mărcile acestor emisiuni în două grupe, și anume cu și fără filigran, s-au putut stabili următoarele două grupe principale:

MĂRCILE UZUALE TIP „VULTUR", FĂRĂ FILIGRAN

Aceste mărci au circulat, cu diferitele lor valori și în culori diferite, începînd de la sfîrșitul lunii martie 1885, cînd a apărut valoarea de 1½ negru pe hîrtie albă, și pînă în luna decembrie 1888, cînd au fost puse în circulație ultimele valori.

Valoarea de 1½ bani emisă la sfîrșitul lunii martie 1885, în culoarea negru și mai tîrziu în negru-gri, pe hîrtie albă, respectiv slab gălbuie, există cu dantelurile A, B, C și D, precum și nedantelate complet. În majoritatea cazurilor însă, exemplarele nedantelate care se întîlnesc sînt decupaje din benzi pentru ziare iar restul, probabil eseuri. Marca poate fi întîlnită și nedantelată vertical sau orizontal, în combinație cu dantelura A. În afară de aceasta, există și exemplare cu dantelura cu deviație unilaterală A, stînga sau sus 11½.

Ca varietăți de tipar tipice s-au observat unele mărci avînd colțul din stînga, sus, fie turtit (fig. 9), fie spart (fig. 10). Alte greșeli întîmplătoare de tipar, netipice, care se pot întîlni frecvent, constau din puncte care apar în diferite locuri ale căsuțelor de valoare etc. sau din linii mărginașe.

Kohl semnalează și existența unor imprimate recto-verso, avînd dantelura A.

Aci mai trebuie menționat că la unele mărci pe hîrtie curat albă există și tipar pătrunzător.

Valoarea de 1½ bani în culoare neagră pe hîrtie albăstruie, a fost emisă în decembrie 1888 și există cu dantelurile A, B, C și D cît și cu dantelura dublă verticală A. Trebuie menționat că uneori dantelura verticală B (11½) este mult deplasată, trecînd chiar prin mijlocul mărcilor, așa că pentru detașarea lor trebuia să se recurgă la ajutorul foarfecei.

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Varietățile de tipar — colțul din stînga sus turtit sau spart — se întîlnesc și aci, la fel ca și greșelile întîmplătoare și liniile mărginașe sau bîrne, în intervalele dintre mărci.

Valoarea de 3 bani în nuanțele oliv-mat sau oliv-închis, pe hîrtie albăstruie, emisă în primăvara anului 1886, se cunoaște cu dantelurile A, B, C și D, cît și cu dantelura cu deviație unilaterală A sus 11½ sau B stînga 13½.

Kohl a semnalat, ca varietate (după „Philatelic Record") existența unor exemplare cu tiparul recto-verso, dantelate B. O altă varietate, sau mai bine-zis o greșeală întîmplătoare de tipar tipică, este apariția unei bîrne în fața cifrei 3 din dreapta (fig. 11).

Exemplarele din această marcă, întrebuințate înjumătățit, sînt de origine filatelico-speculativă.

(Urmare în numărul viitor)

O. Gh. BOEHM-RENEI
Vatra Dornei

Filatelia 1966 nr. 10

STUDII

EMISIUNILE UZUALE TIP „VULTUR"

MĂRCILE FĂRĂ FILIGRAN *

Valoarea de 3 bani în nuanța violet-mat pe hîrtie verzuie a apărut în februarie 1887 și există în dantelurile A, B, C, și D. La nuanțele violet și violet-închis, apărute mai tîrziu, nu s-au observat pînă în prezent decît dantelurile A și B.

Ca varietăți de dantelură se cunosc exemplare nedantelate cu ștampila PREDEAL 12 IUN 87 și 14 IUN 87, provenite dintr-o coală întrebuințată în acea localitate. Se cunosc de asemenea și exemplare nedantelate vertical sau orizontal, în combinație cu dantelura A (semnalate de Kohl) precum și o dantelură cu deviație unilaterală B, dreapta, 13 1/2, semnalată de catalogul Senf.

Exemplare întrebuințate înjumătățit se cunosc cu ștampila BOTOSANI 17 MAR. 89, dar ele sînt probabil de origine filatelico-speculativă.

În ceea ce privește varietățile de tipar, se întîlnesc aci bîrna în fața cifrei 3 din dreapta cît și alte varietați tipice de tipar și anume: 1) colțul din stînga sus turtit; 2) la marginea din dreapta, jos, linia exterioară de încadrare se unește cu linia de cadru interior (Fig. 1 și 2).

Valoarea de 3 bani în nuanțele violet (dantelata A, B, C, D), violet-mat și violet-roșcat (dant. A și C.) și violet (dant. A și B) pe hîrtie albă — respectiv slab gălbuie — a fost pusa în circulație în luna februarie 1888, avînd aceleași varietăți de tipar ca și cele semnalate la această valoare pe hîrtie colorata.

Ca varietăți de dantelură, Kohl semnalează exemplare complet nedantelate sau nedantelate vertical sau orizontal, în combinație cu dantelura A.

Exemplare întrebuințate înjumătățite, semnalate tot de Kohl, sînt de origine filatelico-speculativă (astfel, un întreg poștal cu ștampila BOTOSANI 21 MAR 89, din fosta colecție Köhler-Berlin nu poate dovedi autenticitatea întrebuințării legale a valorii înjumătățite).

Valoarea de 5 bani a fost emisă pe hîrtie verzuie, în august 1886, mai întîi în nuanța verde-gălbui, dantelată A, B și C și mai apoi în nuanța verde-albăstrui, cu dantelurile A, B, C și D. La această din urmă nuanță apare și o varietate de tipar tipică și anume un defect la piciorul cifrei 5 din stînga, unde punctul final apare scobit. (Fig. 3).

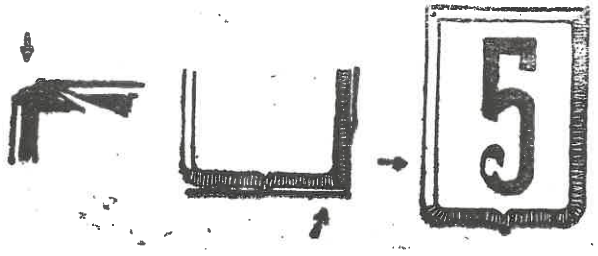

Fig. 1 Fig. 2 Fig. 3

Valoarea de 5 bani pe hîrtie albă, în nuanța verde-albăstruie (dant. A, C și D) respectiv verde-gălbuie (dant. A și C) a apărut în luna iulie 1888. Aci nu se mai observă varietatea de tipar, cunoscută de la aceeași valoare pe hîrtie verzuie; aceasta duce la concluzia că între timp planșa a fost revizuită. Exemplarele cu dantelura B, semnalate de Brunel și Michel și întîlnite în diferite colecții, s-au dovedit pînă în prezent a fi falsificări, ceea ce însă nu exclude posibilitatea ca să existe într-adevăr și piese autentice. Dantelura D — semnalată pentru prima dată de Zosczak — este foarte rară.

Valoarea de 10 bani a fost emisă în aprilie 1886, în nuanța roz-mat, pe hîrtie gălbuie, cu dantelurile A, B și C; în primăvara anului 1887 nuanța a fost schimbată în roz-carmin, cu dantelurile A, B, C și D.

Ca varietăți de tipar, care se mențin apoi și în continuare, apar aci: 1) colțul din stînga sus, turtit; 2)

colțul din stînga sus spart; 3) deasupra colțului din stînga sus se află două liniuțe iar colțul din dreapta jos este uneori spart.

Se cunosc și exemplare cu dantelura A, într-o nuanță roz-mat, foarte palida, pe hîrtie mai subțire (0,050 mm) la care tiparul este transparent și care se par a fi rare.

Există și piese cu dantelura avînd deviație unilaterală A, stînga 11 1/2.

Exemplarele întrebuințate înjumătățite, pe fragmente de scrisori purtînd ștampile din nordul Moldovei, sînt de origine filatelico-speculativă.

In decembrie 1888 această valoare a apărut într-un tiraj nou, în nuanța carmin, dantelată exclusiv A, avînd aceleași varietăți de tipar ca și pînă la acea dată.

Valoarea de 15 bani, în nuanțele brun-roșu deschis sau închis sau — mai tîrziu — în brun-ciocolată, a fost emisă în octombrie 1885. Sînt cunoscute dantelurile A, B, C și D, iar, ca varietăți, dantelura cu deviație unilaterală la exemplare în brun-roșu, A, sus 11 1/2, respectiv B, stînga, 13 1/2.

Exemplarele complet nedantelate, semnalate de Turtureanu și Konrad, după Kohl, sînt eseuri, întrebuințate la francare în mod abuziv. In schimb se cunosc piese orizontal nedantelate, în combinație cu dantelura A, întrebuințate în Moldova și provenite din coli neterminate, ajunse din greșeală la ghișee.

Și aci se cunosc exemplare cu dantelura B, pe hîrtie mai subțire (0,050 mm). La acestea tiparul apare pătrunzător pe verso; aceste varietăți sînt rare.

Ca varietăți de tipar se pot observa aci linii marginale care și ele sînt rare.

Kohl mai semnalează, după „Der Philatelist", existența unor piese întrebuințate înjumătățit. Această comunicare nu am putut-o verifica dar chiar dacă astfel de piese există, ele trebuie considerate ca fiind tot de origină filatelico-speculativă.

Valoarea de 15 bani în nuanțele brun-roșcat sau brun-ciocolată deschis, pe hîrtie gălbuie-brună, a fost pusă în circulație în decembrie 1888 și se cunoaște cu dantelurile A, B, C și D.

Pe hîrtie subțire (0,045 mm) semănînd întrucîtva cu cea luată spre întrebuințare în octombrie 1889, dar fără pseudofiligran, se întîlnesc exemplare dantelate A sau C, avînd tiparul pătrunzător.

Ca varietăți de tipar tipice apar aci: 1) colțul din stînga jos, turtit sau 2) spart; 3) linia verticală a cadrului întreruptă în dreptul părții superioare a cifrei de valoare din stînga.

Linii marginale și bîrne se întîlnesc izolat.

Valoarea de 25 bani, în nuanțele albastru-deschis-închis, pe hîrtie albă, a apărut în iulie 1886 cu dantelurile A, B, C și D. Nuanța închisă n-am întîlnit-o pînă în prezent decît cu dantelura A.

* Vezi numărul precedent al revistei.

Şi aci se întîlnesc exemplare pe hîrtie slab transparentă, avînd grosimea de 0,055 mm, cît şi mai multe varietăţi de tipar şi anume: diferite defecte mici la cifra 2 din stînga: 1) la capul cifrei 2) la spatele cifrei sau 3), la piciorul ei 4) colţul din stînga sus al cadrului, spart.

Valoarea de 25 bani în nuanţele albastru sau albastru-închis, pe hîrtie crem, a fost emisă în noiembrie 1888, fiind cunoscută cu dantelurile A, B, C şi D şi cu aceleaşi varietăţi de tipar ca şi cea emisă în iulie 1886. Aci însă, din cauza nerevizuirii planşelor, apar uneori, pe lîngă linii marginale, şi greşeli întîmplătoare sau tipare foarte murdare, la care planurile albe — mai ales în căsuţa indicaţiei de valoare — sînt pline de pete colorate.

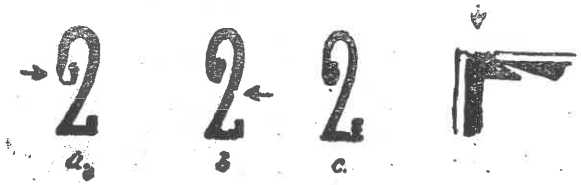

Valoarea de 50 bani a fost emisă în nuanţele ocru-gălbui sau ocru-închis, dantelate A, B, C sau D resp. galben-oliv, dant. C, în luna decembrie 1885. Nuanţa din urmă este rară.

Aci, în afară de linii marginale şi bîrne (ce se ivesc în cazuri cu totul izolate) nu se cunosc varietăţi tipice de tipar şi nici semne caracteristice de planşă.

Hîrtia este cea obişnuită, de culoare gălbuie.

MARCILE UZUALE TIP „VULTUR" CU PSEUDOFILIGRAN

La 14 octombrie 1889, mărcile uzuale tip „Vultur" au apărut într-o nouă emisiune, care se deosebeşte de cele precedente, prin hîrtia întrebuinţată pentru confecţionarea lor, planşele şi imprimarea fiind aceleaşi ca şi pînă atunci.

Hîrtia acestei emisiuni noi este, cum s-a arătat mai sus, subţire (0,050—0,060 mm), gălbuie, slab transparentă, foarte fragilă. Ea are ca pseudofiligran („timbru sec") „stema mică a României" într-un scut deasupra căruia este aşezată coroana şi dedesubt o bandă cu textul NIHIL SINE DEO; în pătrarul din stînga, sus, al stemei se află vulturul Munteniei, în cel din stînga jos, leul Olteniei, la dreapta sus capul de bour al Moldovei iar la dreapta jos delfinii Dobrogei.

Acest pseudofiligran, în mod obişnuit este încrustat pe versoul fiecărei mărci, în poziţia normală, adică cu coroana în sus (poz. I). Prin introducerea greşită a unor coli în presa de tipar, poziţia pseudofiligranului poate fi întîlnită cîteodată şi răsturnată (poz. II). Alteori pseudofiligranul este încrustat pe faţă în poziţie normală (poz. III) sau răsturnat (poz. IV). Poziţiile II şi IV sînt foarte rare.

Din cauza hîrtiei subţiri, tiparele transparente sînt frecvente.

Semnele caracteristice de planşă şi varietăţile tipice de tipar sînt cele semnalate pînă acum.

Toate valorile există cu dantelurile A, B, C şi D.

Analizînd fiecare valoare în parte s-au putut stabili următoarele:

Valoarea de 1 1/2 bani are culoarea neagră şi nu s-au observat alte varietăţi.

Valoarea de 3 bani există în nuanţele violet şi violet-mat.

Exemplare vertical sau orizontal nedantelate, în combinaţie cu dantelurile B resp. A şi B, au fost semnalate de Kohl, însă personal nu am avut posibilitatea de a verifica această semnalare.

Ca varietăţi de tipar se întîlnesc aci — pe lîngă cele cunoscute de la emisiunile precedente — alte două varietăţi şi anume: 3) o spărtură a clişeului în partea de jos, care se manifestă ca o linie subţire albă, neregulată, care începe în ornamentul sub litera B din BANI şi — întretăind literele ANI, cadrul interior vertical şi cifra 3 din dreapta — se termină întrerupînd şi cadrul exterior, vertical, din dreapta; 4) linia superioară a cadrului, deasupra vulturului, deformată.

Valoarea de 5 bani este cunoscută în nuanţele verde şi verde-gălbui. Varietatea de tipar, cu scobitura în

punctul final al cifrei 5 din stînga, nu s-a putut observa nici aci, în schimb însă există tipare murdare, la care, în căsuţele de valoare, apare, în faţa şi în spatele cifrei, urma slabă a unor bîrne.

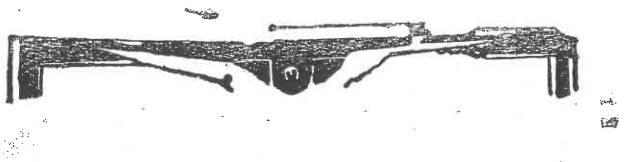

Valoarea de 10 bani există în nuanţele roşu-mat sau carmin. Autenticitatea dantelurii D la exemplare în nuanţa carmin, încă nu este dovedită.

Ca varietate se cunoaşte o dantelură cu deviaţie unilaterală A, stînga 11 1/2, care este rară.

Valoarea de 15 bani se cunoaşte în nuanţele brun-roşcat şi brun-ciocolată deschis. Ca varietate a fost semnalată o dantelură cu deviaţie unilaterală A, dreapta 11 1/2. Această comunicare nu s-a putut însă verifica pînă în prezent.

Valoarea de 25 bani există în nuanţele albastru şi albastru-închis.

★

În ceea ce priveşte poziţiile de pseudofiligran, existente la diferite valori, în combinaţie cu dantelurile existente, acestea nu au putut fi tratate aici, din cauză că materialul de studiu este cantitativ, destul de greu de găsit, astfel încît nu s-ar fi putut comunica încă decît anumite constatări care în nici un caz nu ar putea fi concludente.

★

Cu aceasta s-a încheiat studiul de faţă şi sper că prin aceasta s-au adăugat la cunoştinţele generale, anumite aspecte şi constatări încă prea puţin cunoscute, din tezaurul filatelic al ţării.

O. Gh. BOEHM-RENEI
Vatra Dornei

BIBLIOGRAFIE:

— *Manualul „Kohl" ediţia 1915.*
— *Cataloagele Senf 1940, Scott, Stanley, Gibbons, Yvert, Michel, Lipsia, Zumstein.*
— *Reviste: Postmarke-Sammlerwoche, Viena, Revista filatelică, Bucureşti.*
— *Colecţii: Leon Fischer, Bucureşti; ing. A. Isopescul; O. Gh. Boehm-Renei.*

Filatelia 1972 m-3

Fig 1

CONTRIBUȚII LA STUDIUL EMISIUNII „VULTUR" 1885–1889

În nr. 9/1970 al revistei noastre, am adus unele contribuții la studiul mărcilor uzuale „Vultur", în completarea amplei expuneri a regretatului O. Boehm-Renei asupra acestei emisiuni.

Așa cum arătam în acel articol, cercetătorul dispune pentru studiu de numai o mică parte din mărcile puse în circulație și oricînd pot să apară noi aspecte, desprinse din studierea altor exemplare, care n-au fost văzute de acesta.

Procurarea în ultimul timp a unei noi cantități de mărci „Vultur", mi-a permis ca prin studierea lor amănunțită să mai fac unele constatări, care — pe cîte îmi este cunoscut — n-au fost sesizate pînă acum.

1. Tov. Borsai din Făgăraș, a găsit o marcă de 25 bani, pe hîrtie albă, cu o ștampilă foarte clară din Tîrgu-Neamț datată 27 Iun. 83 [1]). Desigur că o singură ștampilă, datată în afara perioadei cunoscute și încă la doi ani de acestea, este dubioasă. Ea ar putea proveni dintr-o greșeală de compostare a oficiului respectiv. În felul acesta, se află în colecția mea mărci „Spic de grîu" cu

Fig. 2

ștampile greșite din anii 1339, 1885, 1886, 1891 și mărci „Ferdinand" cu ștampile greșite, din anii 1911, 1914, 1917. Cam așa am privit ștampila semnalată de tov. Borsai.

Iată însă că am găsit și eu o marcă de 15 bani, tot pe hîrtie albă, cu o ștampilă destul de clară de astă dată, din Craiova, datată 9 aprilie 1883; e drept că 83 este scris invers, dar este 83, după cum se vede în fig. 1.

[1]) *A se vedea nr. 1/1971 al revistei noastre.*

Desigur că acum, ștampila găsită de tov. Borsai ar putea să pară mai puțin dubioasă ! Totuși, după părerea mea, ambele ștampile din anul 1883, rămîn

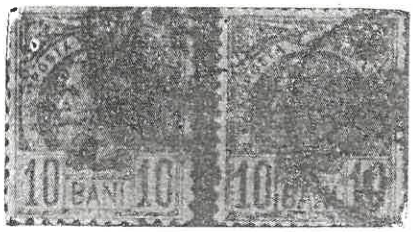

Fig. 3

încă destul de dubioase! Într-adevăr, atîta timp cît nu apar și mărci cu ștampile din anul 1894, nu putem afirma că mărcile „Vultur" de 15 bani și 25 bani (ambele pe hîrtie albă), ar fi fost puse în circulație în anul 1883! C.M.R. '64 situează punerea lor în circulație în anul 1885 și această dată nu poate fi contestată decît pe baza unor argumente puternice. Or, cele două ștampile, găsite de noi, nu pot constitui argumente destul de puternice. Ca urmare, socotesc că ele nu pot să reprezinte decît un semnal îndemnînd la reanalizarea atentă și la punerea la punct a datelor de punere în circulație a tuturor mărcilor tip „Vultur", problemă care încă nu pare lămurită, așa cum arătam în articolul meu.

2. În studiul său, Boehm-Renei arăta că valorile de 1½ bani negru și 3 bani violet, există pe o hîrtie galbenă. Această afirmație am verificat-o și am găsit-o perfect justă. Constat însă, că și marca de 15 bani brun, pe hîrtie albă, poate fi întîlnită și ea pe o hîrtie gălbuie, la fel cu cea pe care se găsesc celelalte mărci, de 1½ și 3 bani. Astfel, marca de 15 bani a fost imprimată pe trei feluri de hîrtie: albă, gălbuie și brună.

3. Încă o completare este aceea că mai există o diferență de desen, la mărcile de 1½, 3, 5, 10, 15 și 25 bani și anume: la majoritatea mărcilor nasul se termină cu un vîrf ascuțit, în timp ce — mult mai rar — se găsesc și exemplare la care vîrful nasului este rotunjit. Diferența este destul de ușor de observat, așa cum se vede în fig. 2, 3 și 4.

4. C.M.R. '64 menționează că există patru mărci tip „Vultur" imprimate pe hîrtie colorată și anume:

3 bani oliv, pe hîrtie albăstruie — 1885
5 bani verde, pe hîrtie verzuie — 1886
3 bani violet, pe hîrtie verzuie — 1887
1½ bani negru, pe hîrtie albăstruie — 1888

Desigur că, dacă examinăm separat numai exemplare de foarte bună calitate și fără să ținem seama de influența pe care o are culoarea mărcii asupra culorii hîrtiei, pare a fi așa; dar, dacă din fiecare din mărcile de mai sus așezăm mai multe exemplare, pe verso, pe aceeași hîrtie neagră vom observa că, la prima vedere, culorile se grupează astfel: 1½ bani negru la fel cu 3 bani violet și 3 bani oliv la fel cu 5 bani verde, ceea ce nu mai corespunde cu indicațiile C.M.R. '64.

Dacă ținem seama însă și de influența aparentă pe care culoarea mărcii o are asupra culorii hîrtiei, va fi ușor să alegem din fiecare valoare cîte o marcă, astfel ca să nu se mai vadă diferența de culoare a hîrtiei. Aceasta pentru că avem

Fig. 4

de-a face cu un singur fel de hîrtie, care însă *pare* diferită, datorită tratamentului diferit la care a fost supusă în timp fiecare marcă și mai ales datorită influenței aparente a culorilor mărcilor. De altfel și grosimea hîrtiei este riguros egală, de 0,070—0,075 mm la toate cele patru mărci de mai sus. Culoarea acestui unic fel de hîrtie este verzuie bătînd în albastru.

Alfred **NICOLAU**
Craiova

EXPOZIȚIE DE MAXIMAFILIE LA BAIA MARE

Cercul filatelic din cadrul Casei pionierilor din Baia Mare și-a inaugurat activitatea printr-o frumoasă expoziție de ilustrate maxime, care a făcut o binevenită propagandă în rîndurile tineretului. În cadrul ei a fost prezentat și exponatul tînărului filatelist băimărean Alexandru Pajer, care la expoziția „BRAȘOVIA 1971" a obținut o medalie de bronz și premiul special al Consiliului popular județean Brașov.

Expoziția cuprinde cărți maxime pe diferite teme, multe fiind interesante realizări personale. Pentru ca un număr cît mai mare de tineri să facă cunoștință cu materialul expus, Casa pionierilor a organizat vizionări colective pentru elevii din municipiul Baia Mare.

Ioan **BELU**

MAXIMAFILIE

BRAȘOV

Între 14 și 21 mai, filateliștii din filiala A.F.R. Brașov, vor organiza, cea de-a doua ediție a expoziției maximafile „Brașovia".

Expoziția va constitui un nou prilej de întrecere și de schimb de experiență între maximafiliști. Totodată ea va oferi posibilitatea unei preselecții în vederea participării colecțiilor la cea de-a doua expoziție maximafilă „Franța— România", care va avea loc în toamna acestui an la Paris.

Înscrierile pentru „Brașovia '72" se fac prin secția de maximafilie a A.F.R. iar exponatele admise vor trebui să parvină la sediul central al A.F.R. cel tîrziu pînă la data de 1 aprilie 1972.

BELGIA

În Belgia a avut loc de curînd o expoziție maximafilă bilaterală Belgia—R.P. Ungară, care s-a bucurat de succes, constituind o propagandă rodnică pentru această ramură spectaculoasă de colecționare.

Interesant pentru maximafiliștii români, este că la această expoziție, un colecționar belgian a luat parte cu un exponat exclusiv compus din ilustrate maximum românești.

ÎN JURUL ERORII DE 25 BANI (ALBASTRU) „SPIC DE GRÎU" — 1897

Potrivit Catalogului mărcilor poștale românești 1964, eroarea de 25 bani „Spic de grîu", albastru, s-a produs cu prilejul imprimării — în luna noiembrie 1897 — a unuia dintre tirajele mărcii de 5 bani „Spic de grîu", albastru (nr. 102). Și anume, ea a apărut în colile de 100 mărci (formate din 15 rînduri de cîte 10 bucăți), pe hîrtie albă de grosime variabilă, cu filigranul IV P R (de 13½... 14½ mm înălțime), în pozițiile 1, 2 și 3. Cotele indicate de catalog denotă că această eroare a intervenit numai în colile cu dințăturile A (13½: 13½) și C (11½: 13½), ocupînd în coală poziția 71.

Întîmplarea a făcut să ne cadă la îndemînă trei coli întregi deosebite din valoarea de 5 bani, albastră, cuprinzînd și eroarea de 25 bani. Examinîndu-le, am constatat unele deosebiri față de indicațiile catalogului, a căror cunoaștere socotim că ar putea să intereseze lumea noastră filatelică.

Mai întîi, în colile respective, eroarea în cauză se află amplasată în două poziții deosebite și anume:

a) la una, pe latura din stînga jos, la întretăierea celui de al optulea rînd orizontal, în coloana verticală unu, reprezentînd deci marca nr. 71;

b) la celelalte două coli, eroarea se găsește în colțul din dreapta sus, la întretăierea rîndului trei cu coloana opt, reprezentînd deci marca nr. 28.

Coala avînd eroarea cu amplasamentul a) are dințătura A, pe cînd celelalte două coli, avînd eroarea în amplasamentul b), au dințăturile A și respectiv. D (13½ : 11½) iar nu C, cum arată catalogul.

Al doilea fapt important constă în aceea că eroarea — indiferent de poziția ei în cele trei coli — a rezultat din unul și același clișeu. Într-adevăr, la toate cele trei mărci-erori, goarna din colțul dreapta sus prezintă aceeași spărtură (un defect identic) în locul de racordare dintre linia curbă ce pornește de la pîlnia goarnei către linia dreaptă dinspre mușțiucul ei (așa cum se arată, de altfel, și în figura de la pag. 27 a catalogului). Deosebit de aceasta, clișeul respectiv mai prezintă însă încă un defect, mai anevoie de distins dar mai semnificativ pentru problema acestei erori. Și anume, este vorba de o scrijilitură, de forma unei linii drepte și vertical-înclinată, în fața efigiei, pornind de sub nas și mergînd în sus, paralel cu fruntea, la o distanță de circa 1 mm (cum ar fi latura verticală a unghiului facial) pînă la marginea ovalului. Această scrijilitură este clară și este perfect vizibilă cu o lupă (mărind de 2 ori) la eroarea din poziția a) (71); la erorile din poziția b) (28) însă, scrijilitura este aproape complet ștearsă, mai mult ghicită. De altfel, întreg tiparul colii cu eroarea a) (în poziția 71) este deosebit de clar și proaspăt, de un albastru cu o oarecare nuanță de verde, pe cînd tiparul colilor cu eroarea b) (în poziția 28) arată o puternică uzură și o culoare mai tipic albastră. Din aceste împrejurări, ar reieși că cele două variante de coli de 5 bani „Spic de grîu", albastru, incluzînd eroarea de 25 bani, reprezintă două subtiraje ale tirajului din noiembrie 1897 mai sus amintit, care s-au succedat după ordinea a) și b) indicată de noi în text.

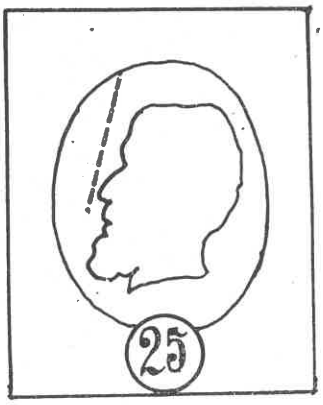

Cazuri de erori de culoare ale unor mărci, rezultate din rătăcirea în plăcile de tipar a unor clișee cu alte valori decît acelea ale plăcilor respective, se mai cunosc la noi. Clasice sînt erorile de 5 bani albastru și roz din coliță de 10 bani ale emisiunilor I (1878/79) și II (1879) „București", atît de rare și prețuite de filateliști.

Aproape necunoscut este însă cazul unui clișeu de 15 bani rătăcit în placa inițială de 25 bani din emisiunea „Expoziția generală — 1906". Astfel, am întîlnit un bloc de patru eseuri, cu cadrul de culoare brun-violetă, dintre care trei erau de 25 bani, iar al patrulea de 15 bani. Este știut că eseurile plăcii de 15 bani ale acestei emisiuni au cadrul de un verde deschis (germ.: „Maigrün"). Întrucît nu se cunoaște încă nici un exemplar de marcă propriu-zisă de 15 bani în culorile mărcii de 25 bani, rezultă că, de astă dată, eroarea comisă prin rătăcirea clișeului de 15 bani în placa inițială de 25 bani a fost corectată la timp; adică, între operația de tragere a eseurilor și cea de tragere pentru „Bun de tipar".

Ce soartă au avut acestea, ca urmare a măsurilor luate de administrația poștală?

În cazul erorilor amintite din emisiunea „București", autoritățile poștale au prins de veste despre existența lor numai scurt timp după ce mărcile respective fuseseră puse în vînzare. Astfel, unele din erori au apucat să fie folosite la francarea trimiterilor poștale. Se cunosc deci piese izolate de 5 bani (albastre, respectiv roz) sau în pereche cu 10 bani, atît neuzate cît și ștampilate. Gradul lor de raritate este exprimat — cu o anumită relativitate — și prin cotele lor din cataloage. Se cunosc de asemenea și cîteva coli întregi incluzînd eroarea de 5 bani albastru. După descoperirea de către autorități a erorilor respective, colile au fost retrase, în vederea anulării sau distrugerii prin tăiere a pieselor incriminate. Pentru a tempera tendința de creștere a prețului erorilor scăpate și — poate — și pentru a se da o oarecare satisfacție celor ce „n-avuseseră norocul" să pună mîna pe astfel de piese, autoritățile poștale au dispus ulterior efectuarea unor reimpresiuni cu plăcile mărcilor nr. 44 resp. 50 în culorile mărcilor nr. 45 resp. 51. Cu sporirea numărului filateliștilor, și acestea au devenit foarte rare.

În cazul erorii de 25 bani „Spic de grîu" se pare că inadvertența a fost remarcată de autoritățile poștale nemijlocit înainte de punerea tirajului respectiv în vînzare, deoarece nu se cunosc astfel de piese circulate. Colile respective au fost reținute — se pare în întregime — și vîndute ulterior la licitație publică. Din cauza formei și mărimii lor incomode, eroarea a fost de cele mai multe ori desprinsă de colecționari din coli, cuplată cu cîteva din mărcile înconjurătoare. Cea mai obișnuită formă este blocul de nouă mărci (în care eroarea de 25 bani ocupă centrul, încadrată fiind de celelalte opt mărci, de cîte 5 bani).

Mult mai rară și filatelic mai valoroasă, rămîne însă eroarea din poziția 71; aceasta este însă mai puțin prețuită, în parte din considerații estetice dar mai ales datorită necunoașterii celei de a doua dintre variantele relevate mai sus.

Dr. ing. **Ilie C. DEMETRESCU**

NOTĂ: Extras din Buletinul telegrafo-poștal, pag. 194, anul 1904:

„...în ziua de 17/30 august 1904, orele 11 a.m. se vor ține la Direcția generală licitație pentru vînzarea următoarelor cantități de mărci poștale scoase din uz a 5 bani albastru, cu eroarea de 25 bani:

— 148 perechi (eroarea alăturată cu o marcă);

— 47 coli întregi cu eroarea la margine în stînga, în al 8-lea rînd;

— 190 coli întregi cu eroarea între mărci spre dreapta, în rîndul 3/8.

Licitație prin oferte închise și sigilate care se vor deschide în fața ofertanților Supraoferte nu se primesc..."

CATALOAGE NOI

Catalogul „MICHEL" — Mittel-und Nordamerika (America Centrală și de Nord) 1972/73 — Ed. Schwaneberger Verlag — München, 1000 pag. ; preț 28 DM.

Ca și pentru catalogul „Europa", catalogul „Michel-Übersee" (alte continente) este împărțit în mai multe volume. Primul volum din ediția 1972/73 — recent apărut — cuprinde țările din America de Nord și America Centrală, inclusiv cele din Marea Caraibilor.

Acest sistem de grupare, după zonele geografice, înlocuiește vechea împărțire, în volume, după ordinea alfabetică a țărilor. Această schimbare vine în ajutorul filateliștilor care — colecționînd o anumită zonă geografică — nu mai sînt nevoiți să-și procure toate cele patru volume pentru a putea regăsi, după alfabet, țările care îi interesează.

Pe de altă parte, în noul sistem, o țară rămîne constant în catalogul zonei ei geografice, chiar dacă își schimbă (cum se întîmplă relativ frecvent) denumirea de stat.

Volumul introduce și în sectorul „Peste mări" noul sistem de cotare al cataloagelor Michel, înlocuind vechile cote convenționale prin prețuri în moneda R.F.G. (astfel cum s-a procedat anterior și în catalogul Europa).

Catalogul „MICHEL" — Întreguri poștale, Germania, 240 pagini; 22 DM.

Noul catalog „Michel" al întregurilor poștale cuprinde plicurile, cărțile poștale, benzile de ziare precum și mandatele poștale, începînd de la cele ale vechilor state germane la emisiunile ocupațiilor și emisiunile actuale ale celor două state germane, R.D.G. și R.F.G.

Numerotarea pieselor este axată pe cea a cunoscutului „Grosser Ganzsachen-Katalog" publicat în 1925 de dr. Ascher, lucrare de bază de mult epuizată. Cotele sînt stabilite (ca și la celelalte cataloage „Michel") în prețuri „reale" exprimate în monedă vest-germană.

Ilustrațiile volumului și enumerarea întregurilor sînt de cel mai mare folos pentru colecționari.

Filatelia 1970, nr. 2

STUDII

MĂRCILE UZUALE DIN 1890 — 1894 „CIFRA ÎN PATRU COLȚURI"

În decursul anilor, revista noastră a publicat articole de prezentare a emisiunilor clasice românești, pînă la emisiunea din 1871—72 „Barbă" precum și a mai multor emisiuni din perioada succesivă, pînă în 1893.

Din această suită de articole au lipsit cele privind emisiunea litografiată „Barbă", emisiunile „Cifra în pentru colțuri" și „25 ani de domnie", din anii 1890—1894.

Toate articolele noastre s-au menținut, voit, la nivelul de prezentare generală ; ele au descris principalele caracteristici, în materie de variante menționîndu-se la cele mai importante.

În numărul de față începem publicarea prezentării emisiunilor „Cifra în patru colțuri", în care autorul formulează și o serie de observații și concluzii personale, îndeosebi cu privire la clasificarea și data apariției lor.

Atît autorul cît și coloanele noastre stau la dispoziție pentru observații, completări sau eventuale rectificări mai importante.

În anul 1890, mărcile „Vultur" fiind pe cale de epuizare, poșta pune în circulație un nou tip de mărci, cunoscute curent sub denumirea „Cifra în patru colțuri". În prima perioadă după apariția lor, aceste mărci au circulat în paralel cu „Vulturii". În anul 1893,

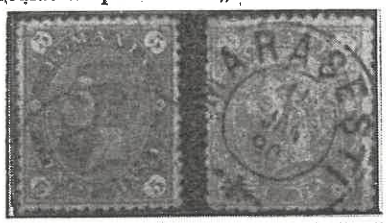

Fig. 1

poșta trece la noul desen „Spic de grîu". Pînă la epuizarea stocurilor, mărcile emisiunii „Cifra în patru colțuri" continuau să circule o vreme în paralel cu valorile seriei „Spic de grîu".

Desenul

Desenul „Cifrelor în patru colțuri" înfățișează chipul lui Carol I, spre stînga, cu barbă. Părul și barba sînt mai puțin ondulate, ca la modelul precedent, iar desenul este tratat tot în linii fine orizontale. Chipul este înscris într-un oval al cărui fond nu mai este plin de culoarea mărcii ci este alcătuit tot în linii fine orizontale.

Ovalul este mărginit de o linie groasă de culoare, trasată între două linii fine albe. O excepție intervine numai la marca de 25 bani la care există o variantă (tipul I) în care ovalul este mărginit de o linie albă groasă, apoi o linie de culoare, groasă și apoi o linie fină albă.

În jurul ovalului este o panglică de culoare, lată de 11/2 mm, mărginită, la țîndul ei, de o linie fină de culoare, între două linii fine albe. Pe panglică, cu litere

Fig. 2

albe, în partea de sus : ROMANIA ; în partea de jos valoarea mărcii, în litere ; în cele două laturi sînt așezate 2 rozete, formate din cîte 8 puncte în jurul unui mic cerc.

În cele patru colțuri ale desenului, în interiorul cîte unui ornament oval alb, este înscrisă valoarea mărcii, în cifre de culoare (de unde și denumirea de „Cifra în patru colțuri" dată emisiunilor de acest tip).

În spațiile rămase între ovalul mare, cele patru ovaluri din colțuri și cadru, sînt înscrise ornamente.

Cadrul este format din două linii de culoare: una, subțire, care se întîlnește cu linia subțire a ovalului și una groasă, în exterior, care și mărginește întregul desen.

Dimensiunile exterioare ale desenului sînt în medie de 18 1/2 × 22 1/2 mm, cu variații între 18 1/3 — 18 2/3 și 22 1/3 — 22 2/3.

Emisiunile

Din Catalogul mărcilor românești (C.M.R.) ediția 1964 ca și din principalele cataloage străine, se disting trei emisiuni în desenul „Cifra în patru colțuri" și anume :

1) 1890, aprilie 1 : emisiune de 7 valori, pe hîrtie transparentă cu „filigran" I „Stemă mică" (de fapt pseudofiligran încrustat); 2) 1891 : emisiune fără filigran, pe două feluri de hîrtie :

a. subțire transparentă (x) cu 7 valori

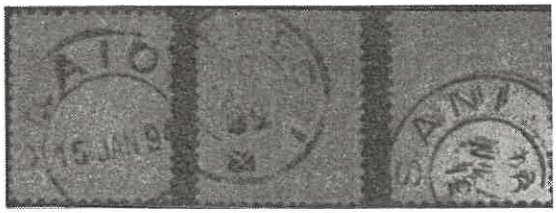

Fig. 3

b. albă, moale, mai groasă (y) cu 8 mărci (valoarea de 3 bani intervenind în două culori distincte : violet deschis și violet-albastru.

3) 1894, mai 10 : emisiune de 4 valori, pe hîrtie subțire, albă, cu filigran II (RP, de 11 1/2 mm).

Confruntînd aceste indicații cu observațiile făcute prin cercetarea atentă a unui mare număr de mărci din aceste emisiuni, am ajuns la concluzia că o parte din ele nu corespund în totul realității, întrucît se pot releva o seamă de nepotriviri atît în ceea ce privește numărul emisiunilor și data punerii lor în circulație, cît și în clasificarea sorturilor de hîrtie pe care au fost imprimate.

În sprijinul acestor observații, reproducem ca punct de pornire în fig. nr. 1 și 2, mărci purtînd, toate, ștampile clare din 1890. Toate aceste mărci sînt pe hîrtie fără filigran (care nu apare nici la lumina zilei, nici la lampă, nici în benzină). De asemenea, toate sînt imprimate pe hîrtie transparentă de grosime sensibil egală. N-am întîlnit nici o marcă pe hîrtie albă, moale, cu ștampilă din anul 1890; iar cele cu ștampile din anul 1891, sînt foarte rare.

Aceste observații duc la concluzia că mărcile fără filigran nu fac parte dintr-o singură emisiune a anului 1891 pe două feluri de hîrtie, cum arată aceste cataloage, ci provin de fapt din două emisiuni distincte, fără filigran : una din anul 1890, pe hîrtie transparentă și alta din anul 1891, pe hîrtie albă, moale.

Așadar, în anul 1890 au fost puse în circulație atît mărci cu filigranul I, pe hîrtie transparentă, cît și mărci, tot pe hîrtie transparentă, însă fără filigran. Cum măsurătoarea cu micrometrul ne arată că aceste hîrtii transparente, de o structură foarte apropiată sînt și de aceeași

Fig. 4 şi 5

grosime, putem afirma că ambele emisiuni din anul 1890, au fost imprimate pe acelaşi fel de hîrtie.

O altă observaţie: C.M.R. 1964 indică, cu semn de întrebare, ziua de 1 aprilie 1890, ca dată de apariţie pentru emisiunea *cu* filigran I şi atrage atenţia că face rezerve asupra acestei date. Murea situează data în luna martie, pentru această emisiune. Personal nu am găsit nici o marcă din această emisiune, cu ştampila mai veche ca luna aprilie 1890. S-ar părea că data din C.M.R. 1964 este bună!

Mărcile din fig. nr. 1 fiind imprimate pe hîrtie subţire transparentă, fără filigran, s-ar părea că situează data emisiunii fără filigran, pe hîrtie subţire, transparentă, în ianuarie 1890.

Credem însă că aceste date, care „par" juste, nu ar putea fi acceptate din următoarele considerente:

— ambele emisiuni fiind imprimate pe aceeaşi calitate de hîrtie, este posibil ca mărcile din fig. 1 să facă parte din emisiunea cu filigran I, dar să fi scăpat fără filigran;

Fig. 6

— faptul că după cele două ştampile din luna ianuarie 1890, de pe mărcile din fig. 1, nu mai întîlnim alte ştampile din anul 1890, decît abia în luna septembrie, ar denota că aceste mărci fac parte di ntiraje distincte;

— este neverosimil ca la trei luni după apariţia emisiunii „Vulturi" cu filigran I, în luna octombrie 1889, să apară o emisiune „Cifra" fără filigran şi după alte 2 sau 3 luni să apară o nouă emisiune „Cifra", de data aceasta cu filigran I.

Concluzia la care se ajunge pe baza datelor de mai sus, ar fi că emisiunea *cu* filigran I a apărut în luna ianuarie 1890, iar cele două mărci din figura 1 cu date corespunzătoare, fac parte din această emisiune, dar au scăpat fără filigran, fie în coli întregi, fie că sînt margini de coală rămase fără filigran din cauza aşezării incorecte a hîrtiei, fie la încrustare, fie la imprimare. [1])

[1]) **Nota redacţiei:** Kohl's Briefmarken Handbuch, ediţia 1912, care tratează aceste emisiuni cu obişnuita lui amănuntime, menţionează şi el, într-o notă marginală la seria din 1891 pe hîrtie albă, fără filigran, existenţa unei variante de hîrtie transparentă, fără filigran. Nota adaugă însă că aceste mărci „provin din primul tiraj (1890), în cadrul căruia au fost tipărite pe hîrtie transparentă, de tipul celei folosite la emisiunea „Vulturi" din 1889—1890." În continuare manualul Kohl arată că astfel de exemplare fiind rare, comportă cote preferenţiale, de amator.

Mărcile fără filigran puse în circulaţie tot în anul 1890 ar putea proveni dintr-un nou tiraj, efectuat în condiţii asemănătoare pe hîrtie fără filigran. O altă ipoteză ar fi că ele ar fi fost tipărite tot în cadrul primului tiraj, au fost reţinute iniţial, observîndu-se lipsa filigranului I, dar ar fi fost ulterior puse în circulaţie, în septembrie al aceluiaşi an.

În ipoteza unui tiraj distinct, realizat intenţionat pe hîrtie transparentă, fără filigran, ar trebui luată în considerare o revizuire a clasificării, prin includerea emisiunii distincte (a doua în ordinea apariţiei).

Data de apariţie a emisiunii fără filigran din anul 1891, pe hîrtie albă, moale, ar putea fi situată — pînă la proba contrarie — în luna iunie, aceasta fiind cea mai veche ştampilă întîlnită pînă acum.

Nici la emisiunile cu filigran II (PR), din anul 1894, data de 10 mai, indicată de C. M. R. 1964, nu corespunde, ea situîndu-se în realitate în luna ianuarie 1894, după cum se constată din ştampilele de pe cele trei mărci din fig. nr. 3. De altfel pe aceste mărci se găsesc curent ştampile din lunile februarie, martie şi aprilie 1894.

În concluzie, pe baza materialului de mai sus (cules dintr-o cantitate apreciabilă de mărci examinate) şi pînă la găsirea unor mărci cu ştampile mai vechi decît acestea, succesiunea punerii în circulaţie a emisiunii „cifra în patru colţuri" ar fi următoarea:

1. *1890, ianuarie* (11 ?)

Emisiune de 7 valori, pe hîrtie subţire, transparentă, cu „filigran" (pseudofiligran „Stema mică", încrustat).

2. *1890, septembrie*

Şapte valori, pe hîrtie subţire, transparentă, fără filigran.

Aci rămîne de stabilit, în lumina unor cercetări complementare, dacă avem de-a face cu o restanţă de tiraj, dintr-o cantitate „scăpată" la imprimare în ianuarie, pe hîrtie fără filigran, sau de un tiraj succesiv, executat cu bună ştire pe hîrtie fără filigran. În acest din urmă caz, el ar trebui considerat ca o emisiune de sine stătătoare şi clasificat ca atare.

În articolul de faţă, pentru uşurinţa expunerii, o vom indica provizoriu ca „emisiunea 2".

3. *1891, iunie* (28)

Emisiunea de 8 mărci pe hîrtie subţire, albă, moale, fără filigran. (Numărul lor a crescut, pe parcurs, la opt, valoarea de 3 bani apărînd în două culori net deosebite.)

4. *1894, ianuarie 15*

Emisiune de 4 valori, pe hîrtie obişnuită albă, cu filigran II (P R de 11½ mm).

Hîrtia

Emisiunile din anul 1890, atît cea cu filigran cît şi cea fără filigran, au fost imprimate pe acelaşi fel de hîrtie transparentă. Grosimea acestei hîrtii este de 0,055—0,07 mm, deci o hîrtie subţire. Mici diferenţe de

(continuarea în p. 9)

Fig. 7

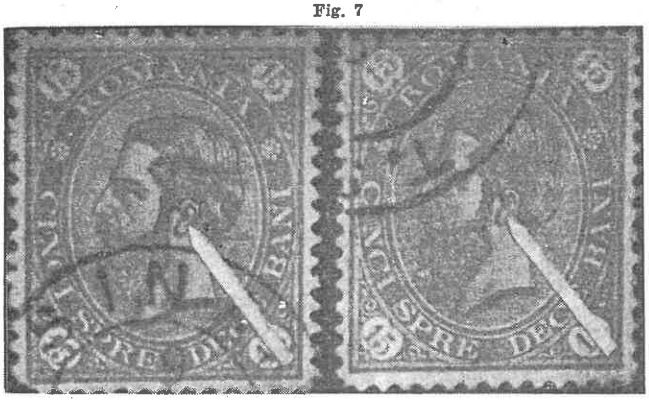

„CIFRA ÎN PATRU COLŢURI"

(urmare din p. 5)

structură, precum şi uşoara îngălbenire, datorită timpului şi agenţilor, se găsesc la hîrtia ambelor emisiuni. Nici una din cele două emisiuni neavînd o hîrtie cu un specific aparte, se poate afirma că aceste două emisiuni au fost imprimate pe aceeaşi hîrtie.

Emisiunea din anul 1891 a fost imprimată pe o hîrtie albă, moale (dar nu mai groasă, cum arată C.M.R., 1964) tot de 0,055—0,07 mm grosime, deci tot subţire. La unele mărci, această hîrtie s-a îngălbenit pînă la brun, devenind pulverulentă, datorită acţiunii diverşilor agenţi.

Emisiunea din anul 1894, cu filigran II, este imprimată pe o hîrtie albă, nu subţire, cum arată C.M.R., 1964, ci de 0,07—0,085 mm grosime, deci hîrtie obişnuită.

Diferenţe de desen

Mărcile de 1½ bani există în două tipuri care diferă între ele, prin distanţa dintre literele M şi A din cuvîntul JUMATATE. La tipul I distanţa este de 1 mm, iar la tipul II de 0,7 mm. Ambele tipuri se găsesc atît la emisiunea cu filigran I, cît şi la mărcile fără filigran pe ambele sorturi de hîrtie. Ambele tipuri apărînd pe aceeaşi planşă de tipar, se găsesc şi în perechi orizontale sau verticale.

Mărcile de 25 bani există de asemenea în două tipuri. La tipul I ovalul din jurul capului este mărginit de o linie groasă albă, apoi o linie groasă albastră şi o linie fină albă. Tipul II are ovalul mărginit de o linie groasă albastră între două linii albe fine, la fel ca la toate celelalte mărci din serie.

La tipul I, linia verticală a literei R din ROMANIA cade exact pe mijlocul ornamentului oval din colţ, pe cînd la tipul II, această linie cade în dreptul cifrei 2. La tipul I cifrele din cele patru colţuri sînt mai subţiri ca la tipul II. Aceste două tipuri se întîlnesc numai la mărcile din 1891, fără filigran, pe hîrtie albă, moale şi din 1894, cu filigran II P R. Mărcile din anul 1890 cu filigran I, şi din 1890 fără filigran, pe hîrtie subţire, transparentă, există numai în tipul I.

De observat că barba efigiei nu este identică la toate mărcile, existînd în trei forme diferite. Forma normală (fig. nr. 4) este rotundă, cu vîrful puţin retezat. Mai rar, barba are o formă perfect rotundă (ca în fig. nr. 5), fără să mai aibă vîrful retezat. Această formă se întîlneşte la valorile de 1½ bani, 3 bani (ambele culori) şi 15 bani. Excepţional de rar şi numai la valoarea de 15 bani, se întîlneşte şi o barbă cu contur pătrat (fig. nr. 6).

De asemenea, porţiunea albă dintre ureche şi favorit nu este identică la toate mărcile. Forma ei normală este cea din marca din dreapta, din fig. nr. 7 : ascuţită în partea de sus. La unele mărci, de 1½ bani şi 15 bani, forma este puţin diferită, nemaifiind ascuţită în partea de sus (aşa cum se vede la marca din stînga din aceeaşi figură).

Cifre de grosimi diferite se întîlnesc la mărcile de 5 bani şi 15 bani, după cum se vede în fig. nr. 8 şi 9 [2]). La cele de 5 bani, diferenţe intervin numai în colţul din stînga jos şi sînt foarte rare ; la cele de 15 bani aceste diferenţe se observă în toate cele patru colţuri şi sînt mai puţin rare.

(Urmarea, în numărul viitor)

Alfred NICOLAU
— Craiova —

2) Aceste două ilustraţii vor fi publicate în numărul viitor.

Filatelia 8/1930

The American Philatelist

NEWY ORK

Cu ani în urmă, după decesul unui negustor de mărci din Chicago — Rudolph Thomas — au fost găsite, în cadrul succesiunii sale, nu mai puţin de 179 ştampile false. Destinate contrafacerii unei game extrem de variate de obliterări, se găseau printre ele

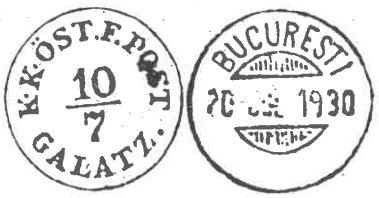

ştampile mute, ştampile cifrice, ştampile de loc şi dată din mai toate perioadele şi din numeroase ţări. Două se refereau la ţara noastră: o ştampilă „Galatz" a poştei de campanie austriacă şi o ştampilă de zi „Bucureşti", cu data reglabilă din 1930 probabil destinată „stampilării" supratiparurilor false pe emisiunea „Aviaţie" cu filigranul rar.

Un colectiv de experţi filatelici a cercetat amănunţit toate ştampilele, ale căror amprente au fost toate reproduse în mărime naturală în revista americană, pentru informarea şi prevenirea filateliştilor.

Reproducem şi noi, la rîndul nostru, ele două ştampile interesînd filatelia omânească, falsuri care fac şi mai ecesară verificarea atentă a pieselor e valoare pe care apar obliterări de est gen.

Philatelie

OLANDA

emisiune care are multe puncte contact cu mărcile poştale româ- formează obiectul unei suite de le în revista olandeză.

vorba de mărcile puse în circun provincia Corrientes, din Ar-, mărci care se situează printre ele" de frunte alle continentului erican.

enul lor s-a inspirat nemijlocit emisiunea franceză tip „Ceres". se ştie, cadratura acestor mărci şi la baza emisiunilor româ-zise „Paris" şi „Bucureşti" faimoaselor emisiuni clasice Hermes cap mare". Atît mărşti şi cele greceşti, cît şi mărcile „Corrientes" au preluat de la emisiunea „Ceres" o seamă de elemente: medalionul central şi cadrul înconjurător, inscripţiile şi friza ornamentală din părţile laterale.

Toate aceste detalii comune, stabilesc între aceste emisiuni din patru ţări diferite, o înrudire directă, de care nu se poate să nu se sesizeze cercetătorii în studierea procesului lor de creaţie şi a particularităţilor lor grafice.

Un element aparte, care apropie şi mai mult mărcile din Corrientes de filatelia românească, este modul cum au fost tipărite. Asemănător primelor emisiuni clasice româneşti, tipărirea mărcilor din Corrientes s-a făcut cu o presă acţionată manual, mărcile fiind imprimate treptat pe coala de hîrtie mutată cu mîna.

Din această cauză, dispoziţia mărcilor în coală variază intervenind nu mai puţin de patru scheme de aşezare. În timp ce la una dintre acestea, mărcile sînt aşezate în trei grupe suprapuse vertical, fiecare avînd cîte două rînduri de patru mărci, variantele celelalte grupează mărcile în rînduri

orizontale. Cele mai interesante pentru noi sînt variantele II şi III, respectiv cîte două rînduri de opt mărci în poziţie verticală şi două în aceeaşi poziţie, însă răsturnată; şi grupaj în rînduri de cîte 8 exemplare, din care patru în poziţie verticală şi patru răsturnate. Intervin astfel o seamă de „tête-bechuri" atît verticale cît şi orizontale, care fac ca această emisiune să ofere multiple posibilităţi de studiu deosebit de interesante şi atrăgătoare.

Folosirea unui sistem de imprimare înrudit cu cel din ţara noastră utilizat în primele timpuri în ţara noastră este de natură a atrage — fără îndoială — atenţia cercetătorilor români asupra emisiunilor din „Corrientes". Le semnalăm de aceea studiul deosebit de adîncit pe care-l semnează în revista olandeză cunoscutul specialist prof. dr. Leonardo Lowey, din Buenos Aires.

STAMPS

NEW YORK

Dispariţia de pe hartă a insulei Ada-Kaleh. ca urmare a marilor lucrări de la hidrocentrala Porţilor de Fier, formează obiectul unui articol recent al revistei. Pornind de la obliterarea din ultima zi de funcţionare a oficiului poştal Ada-Kaleh, articolul oferă publicului american o prezentare a insulei, cu o incursiune în istoricul ei şi dă apoi — în continuare — cîteva date cu privire la marile schimbări ce intervin în bazinul dunărean, ca urmare a lucrărilor în curs. Articolul este ilustrat de reproducerea plicului „prima zi" precum şi cu harta explicativă a schimbărilor geografice din această zonă, întocmită şi distribuită prin grija A.F.R.

sammler express

BERLIN

Una dintre mărcile cele mai rare din lume (şi probabil, cea mai valoroasă din Europa) este faimoasa eroare a mărcii suedeze de 3 skillingi din prima emisiune (1855), cunoscută sub denumirea de „Tre skilling Banco", după indicaţia valorii înscrisă în partea de jos a desenului ei.

Eroarea constă în faptul că marca, în loc de a fi verde, este galbenă, respectiv în culoarea valorii de opt skillingi din aceeaşi emisiune. Eroarea este cunoscută pînă în prezent într-un singur exemplar. Marca a fost, la un moment dat, în posesia fostului rege Carol II. În prezent, ea face parte din colecţia lui René Berlingin, om de finanţe stabilit în Liechtenstein şi proprietar al unui mare număr de rarităţi filatelice de primul rang, printre care şi mai multe exemplare excepţionale din emisiunea „Cap de bour" a Moldovei.

Prin piesele pe care le posedă, Berlingin este considerat azi printre cei mai importanţi posesori de mari rarităţi filatelice.

Interesantă, o butadă a lui Berlingin în cadrul unui interviu. Întrebat de ce colecţia sa e alcătuită aproape numai din rarităţi, a răspuns „Am căutat să-mi procur mai întîi mărcile mai „grele"; cele uşor de obţinut, le poţi obţine oricînd după aceea!"

Filatelia 1966 nr 11

XV ani de apariție

CUM AM

Ultimul număr al vechei reviste „Filatelia" (care a apărut în țara noastră între octombrie 1944 și februarie 1948) a văzut lumina tiparului la 15 februarie 1948 (Anul V, nr. 76 (82)

De la început trebuie însă reținut că în ciuda asemănării de nume, vechea revistă „Filatelia" nu a avut și nu are nimic comun cu revista noastră actuală „Filatelia". Revistă bilunară, proprietatea unor particulari, ea a fost ultima publicație filatelică care a apărut în țara noastră înainte de revista noastră. Din cele 16 pagini, format carte, ale vechei reviste, mare parte erau rezervate listelor de prețuri și publicității casei filatelice „Lianora" care edita publicația. În restul paginilor revista aducea cîte un studiu filatelic, știri din țară și străinătate și de obicei polemici vehemente, pe diferite teme, între „directorii" ei și alți filateliști cu care — tocmai în ultimul număr al revistei (Informațiuni, pag. 2), „directorii" încheie pace („în interesul bunului mers al filateliei române", ambele părți regretă și își retrag toate reclamațiile și procesele pendinte între părțile de mai sus, la diferite instanțe etc. etc.). Dar acesta era trecutul, pe cale a fi iremediabil încheiat și stins.

Un vînt nou sufla și în acest sector și filatelia intrase într-o perioadă de reînnoire. Și ea resimțea efectele marilor transformări din toate domeniile de activitate ale țării noastre. Se preconiza înființarea comerțului filatelic de stat, se căutau înnoiri, inclusiv în presa filatelică.

După dispariția vechei reviste mercantile „Filatelia", timp de cîteva luni de zile — mai precis între 15 februarie și 1 iunie 1948 — nu mai apare nici o revistă filatelică în țara noastră.

Cu greu s-ar fi găsit pe atunci o administrație a vreunui ziar sau a unei alte publicații care să-și asume riscul editării unei reviste de strictă specialitate care ar fi avut puțini cititori și care s-ar fi soldat desigur cu pierdere. Pe atunci nu existau filateliști organizați în cercuri, filatelia era la răspîntie și încă nu se desprinsese clar noul ei caracter de culturalizare și destindere, față de vechile aspecte, prea adesea speculative, de investiții și de cîștiguri ușoare.

În anii 1948—1950 o publicație filatelică nouă ia naștere. Ea va apare, succesiv, în diferite edituri. Astfel, numerele 1—13 din anul 1948 apar în editura Agerpres, de la nr. 14 (anul 1948) pînă la nr. 10, anul 1949, publicația apare prin grija Centrului de difuzare a publicațiilor periodice; nr. 11—24, anul 1949, sînt tipărite la „Slova", iar nr. 1—10, anul 1950 — la fosta tipografie „Universul".

Sărbătorim anul acesta cincisprezece ani de apariție a revistei noastre. Cincisprezece ani dintre care primii au constituit o perioadă de pornire — nu lipsită de greutăți — pe făgașul îndrumării și afirmării unei filatelii de tip nou.

Colaboratorul nostru, dr. T. Cutlic — unul dintre pionierii presei noastre filatelice — ne povestește mai jos despre începuturile revistei, care de atunci, cu sprijinul colaboratorilor și cititorilor săi, a străbătut o cale destul de lungă în slujba filateliei românești.

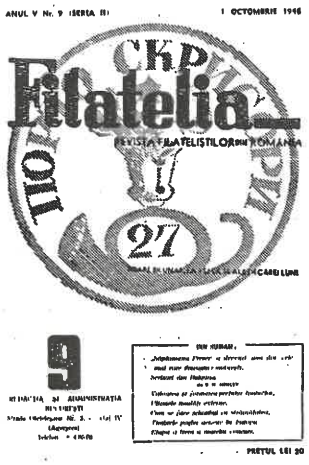
ANUL V Nr. 9 (SERIA II) 1 OCTOMBRIE 1948

CKPUL FILATELIA

Filatelia

REVISTA FILATELIȘTILOR DIN ROMÂNIA

27

9

PREȚUL LEI 20

Aceasta a fost poate epoca cea mai nesigură și mai grea a presei noastre filatelice.

Dar să încercăm să le luăm metodic și pe îndelete, depănînd amintirile acelor vremuri.

Deci după pauze amintite, la 1 iunie 1948 apare „Filatelia" — revista filateliștilor din România — avînd redacția și administrația la Agerpres, strada Oteteleșeanu nr. 3. Revista urma să apară bilunar, cu 22 pagini, format mic, din care, însă, patru rezervate jocurilor de cuvinte încrucișate. La al doilea număr, revista și-a extins spațiul la 32 de pagini, tot format mic, din care însă 10—14 pagini au fost rezervate jocurilor de cuvinte încrucișate, la început cu subiect filatelic, apoi din ce în ce mai puțin cu un asemenea subiect. Datorită „cuvintelor încrucișate" și a reclamelor, tirajul a crescut de la 1 000 la 1 500 exemplare.

În perioada aceasta, colaboratori și corespondenți voluntari nu prea se iveau. Dintre puținii care ne-au ajutat cu materiale amintesc aci pe D. N. Mincev din Sofia (R. P. Bulgaria), pe T. G. Comănescu, E. Lazăr, David Silber, Brezoescu, Octavian Mihail, O. Săndulescu din Galați, Ion Popa din Craiova. Și cam atît, pentru primele 14 numere. Începînd cu nr. 10 au început să fie publicate anunțuri de schimb care au mai înviorat vînzarea revistei. Între timp au dispărut reclamele și poate că acest fapt a făcut ca cheltuielile de tipar și costul hîrtiei să nu mai poată fi acoperite în întregime. Și astfel, o dată cu numărul 14 — Administrația nemaiiind dispusă să suporte pierderi materiale — revista a fost trecută la Centrul de difuzare al publicațiilor periodice.

Nu putem încheia acest capitol fără a arăta că — cu tot nivelul scăzut al revistei și cu toate lipsurile ei— ea a reușit să umple un gol și a menținut treaz interesul pentru filatelie.

Trecerea în cadrul unei alte administrații a coincis cu venirea tov. I. Vulpescu, a cărui pricepere redacțională a făcut ca conținutul revistei să se îmbunătățească de la număr la număr, fapt ce din păcate nu a dus și la o sporire mai substanțială a tirajului, pentru ca revista să poată trăi din vînzarea ei. În această situație, administrația interesată a găsit un „modus vivendi", îmbinînd profilul filatelic al revistei cu alte preocupări. Dacă pînă atunci trebuia să se împartă spațiul cu cuvintele încrucișate, începînd cu nr. 4 din anul 1949 filateliștii din țara noastră au avut surpriza unei noi publicații care sub denumirea de „Filatelie — Șah — Cuvinte încrucișate" încearcă să le cuprindă pe toate acestea la un loc, rezervînd din spațiul respectiv, 16 pagini (format mic) pentru filatelie, 5 pentru șah și 11 cuvintelor încrucișate; proporție care numai după cîteva numere se schimbă, în detrimentul filateliei, ale cărei pagini se reduc la 10—12.

Articolul de fond din primul număr „combinat" încerca să explice „de ce toate la un loc". Explicație care de fapt nu explică prea multe, căci unicul scop a fost „rentabilizarea" acestei reviste atît de puțin rentabile.

Un important eveniment pentru viitoarea dezvoltare a filateliei și a vieții noastre filatelice a fost înființarea Oficiului filatelic, sau pe scurt a O.F.I.L.-ului (cum s-a denumit atunci). Partea filatelică a revistei apare acum conform indicațiilor primite de la O.F.I.L. Începînd cu nr. 13 din 1 iulie 1949, a fost publicată și prima listă oficială cu prețurile de vînzare a mărcilor românești.

Dar au început din nou peregrinările de ordin administrativ. Astfel, administrația revistei trece la „Slova"

ÎNCEPUT

de Teodor CUTLIC

XV ani de apariție

începînd cu nr. 11 din 1 iunie 1949, apoi la fosta tipografie „Universul".

La 27 ianuarie 1950 are loc la București prima expoziție filatelică din anii de după război. Aceasta a fost comentată și descrisă în cîteva numere consecutive ale revistei, dîndu-se un nou impuls vieții filatelice din țară. După o lună se anunța deschiderea primului magazin filatelic de stat în București, pe b-dul N. Bălcescu nr. 35 (local care din păcate a căpătat mai tîrziu destinația de oficiu poștal).

Cu nr. 10 (la 15 mai 1950) simbioza greoaie — filatelie-șah-cuvinte încrucișate — se destramă, revista încetîndu-și apariția. Și astfel intervine din nou un gol, o pauză în apariția regulată a unei publicații filatelice.

În același an, la 1 octombrie 1950, o luăm iar de la început cu anul I și cu nr. 1. Revista apare de data aceasta lunar, prin grija Administrației P.T.T. — Serviciul de presă și editură, condus pe atunci de inimosul și regretatul I. Almosnino. Denumirea noii reviste este „Filatelie — organ al Oficiului filatelic" — tirajul 2 800 exemplare. Aceasta este publicația din care își are obîrșia revista noastră de azi. De aci pornește șirul colecției revistei noastre de azi.

Din fericire, de data aceasta nu se mai pune numai problema rentabilității ei. În această direcție, un cuvînt hotărîtor l-a avut directorul general de atunci al Administrației P.T.T.R., tov. M. Fîrșerotu, și astăzi un bun prieten al filateliei.

Iată ce se spunea în „cuvîntul înainte" (spicuim): „Obiectivul nostru este să sprijinim opera de reînnoire începută în filatelia noastră în ultimul timp, de a face din filatelie unul din mijloacele educative la îndemîna poporului muncitor, trebuie să facem din filatelia din țara noastră un mijloc de agitație și propagandă a realizărilor noastre pentru construirea socialismului și întărirea frontului păcii".

Organ al Oficiului filatelic, revista este redactată prin colaborarea salariaților acestei unități, dintre care se remarcau savuroasele contribuții ale lui D. Dospinescu, pe atunci responsabilul vremelnic al magazinului filatelic din b-dul N. Bălcescu. În rest, colaborările externe ale lui D. N. Mincev, traduceri din rubricile filatelice ale unor reviste străine și colaborări foarte sporadice ale lui M. Vlădescu.

O dată cu trecerea activității de desfacere a mărcilor poștale și a accesoriilor filatelice de la P.T.T.R. la Centrul de librării și difuzarea cărții, poșta renunță să mai editeze revista și astfel intervine o întrerupere nedorită; la reluarea apariției revista poartă denumirea ușor schimbată de „Filatelia" (în loc de „Filatelie").

Dacă am socoti anii revistei noastre numărîndu-i — strict calendaristic — de la data de 1 octombrie 1950, cînd a apărut primul număr, cincisprezece ani ar fi trebuit să se împlinească în anul 1965. Ținînd însă seama de întreruperea din anul 1952, sărbătorim anul acesta 15 ani de apariție.

Publicația este redactată prin grija unității filatelice de stat denumită acum I.C.S. Filatelia (care a luat locul vechiului O.F.I.L.). La numărul următor subtitlul se modifică în „Revistă de informare filatelică" — și apare, din păcate, la două luni o dată (1954—1957). Materialul, din ce în ce mai bun, se datorește formării unui prețios colectiv care sprijină conducerea I.C.S. Filatelia atît prin sfaturi cît și prin articole. Nu putem să nu nominalizăm dintre ei pe: prof. dr. ing. I. S. Antoniu, dr. Nic. Tripcovici, ing. Titus Orădeanu, ing. Mișu Herșcovici, N. Constantinescu-Puiu, Moise Baron, M. Mircu, Vs. Surjicov, Ion Ionescu, Ion Dumitrana, Ion Daday, maiorul Zlate, Traian Popp și alții Ne vom aminti totdeauna și de prețioasa colaborare a celor care astăzi nu se mai află în viață: Ștefan Ralescu, F. Jickeli, Edmund Iarosiewicz etc.

Începînd cu nr. 1, anul 1957, subtitlul s-a schimbat — devenind „Revista filateliștilor din Republica Populară Română", cu corectivul din nr. 9/1965 de „Republica Socialistă România".

Începînd de la 1 ianuarie 1958, „anul centenarului", revista își reia în sfîrșit apariția lunară, menținîndu-se același aspect grafic al copertei.

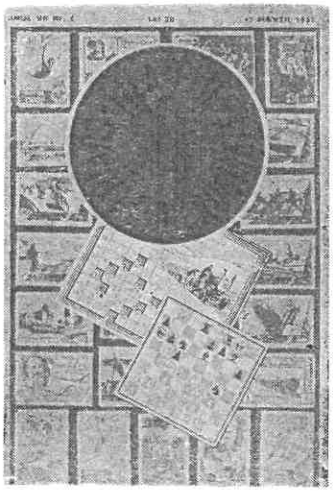

DISTINCȚII ACORDATE REVISTEI NOASTRE

1957 – MOSCOVA – expoziția filatelică a celui de-al VI-lea Festival mondial al tineretului, medalie de bronz.
1958 – BUCUREȘTI – expoziția „Centenarul mărcilor poștale românești", diploma de onoare.
1960 – VARȘOVIA – expoziția „Polska 60", diplomă în rang de medalie de argint.
– BRATISLAVA – expoziția „Bratislava 60", diplomă în rang de medalie de bronz argintat.
1961 – BUDAPESTA – expoziția „Budapest 1961", diplomă în rang de medalie de bronz.
1962 – PRAGA – expoziția „Praga 1962", plachetă de bronz argintat.
1963 – BUDAPESTA – expoziția „Socphilex", diplomă în rang de medalie de argint.
1964 – PARIS – expoziția „Philatec 64", diplomă în rang de medalie de argint.
1965 – VIENA – expoziția „Wipa 65", diplomă în rang de medalie de argint.
– VARNA – expoziția „Balkanphila I", medalie de aur.
1966 – WASHINGTON – expoziția „Sipex", diplomă în rang de medalie de bronz argintat.
– ISTANBUL – expoziția „Balkanphila II", diplomă în rang de medalie de argint.

Filatelia 1974, m6

RETROSPECTIVĂ

MĂRCILE ROMÂNEŞTI ÎN PRIMELE CATALOAGE

Cataloagele şi manualele filatelice sînt, astăzi, lucrări foarte complexe, bine ilustrate şi documentate, unelte indispensabile ale oricărui colecţionar de mărci poştale. Literatura filatelică, aşa cum o cunoaştem în zilele noastre, a străbătut circa 110 ani de la începuturile ei. Ea a pornit modest, cu lista-catalog, oferte, reviste periodice, sporadice sau de scurtă durată. Este însă surprinzător că ea a apărut la foarte scurt timp după ce — prin mijlocul deceniului 1850—1860 — începuseră să apară primii colecţionari de mărci poştale. Să ne aruncăm privirea în urmă şi să spicuim din acele prime eforturi cîteva amănunte privitoare la mărcile Moldovei şi ale **Principatelor Unite.**

De la început trebuie să precizăm că rîndurile ce urmează se bazează pe note fugare luate în biblioteca de la „Royal Philatelic Society" London, imediat după război. Între timp, acea bibliotecă s-a mai îmbogăţit cu alte cărţi rare, care sînt premergătoarele savantelor manuale şi cataloage specializate din zilele noastre.

Prima listă-catalog a fost aceea a lui **Oscar Berger-Levrault,** care — în septembrie 1861 — publica la Strassbourg „Timbres-Poste". A fost o listă scrisă de mînă şi multiplicată pe cale litografică, din care n-au supravieţuit decît trei exemplare complete. Biblioteca consultată de mine nu dispunea de această lucrare. Conţinutul ei, puţin amplificat, ne este cunoscut, mulţumită unui funcţionar parizian, colecţionar de mărci, care împreună cu alţi doi tovarăşi publică în decembrie 1861 „Catalogue des Timbres-Poste créés dans les divers états du globe". Astfel s-a născut primul catalog, ca atare, cunoscut azi drept **Catalogul Potiquet,** după numele lui Alfred Potiquet, care l-a publicat cu ajutorul colecţionarilor Edouard de Laplante şi Eugène Lacroix. Acest catalog a cunoscut un succes nesperat şi ca atare o a doua ediţie a apărut, fără modificări, în martie 1862. Între cele două ediţii, unul din colaboratori a pornit la drum pe cont propriu, şi anume E. de Laplante.

Primul efort pe tărîmul catalogării mărcilor poştale apărute pînă în acel moment a fost surprinzător de bun şi cuprinzător, (în ciuda unor vădite erori şi incertitudini) dacă ne gîndim la lipsa, pe atunci, a unor comunicaţii rapide. Potiquet nu cunoştea încă metodele de imprimare a mărcilor. El nu era tocmai sigur nici asupra culorilor, incertitudine care a supravieţuit pînă în zilele noastre. Nu trebuie uitat nici amănuntul că acest prim catalog nu cuprindea nici o imagine, ci doar descrieri de mărci. Şi acum, să citîm pagina referitoare la Moldova :

„Armoiries: R (rectangulaire) frappées en couleur avec un timbre à main.
5 Par., noir ; 40 Par., bleu ; 62 Par., vert ; 80 Par., rouge".

Iată deci a doua emisiune a Moldovei, garnisită şi cu o marcă fictivă de „62 Parale — verde".

A doua ediţie a catalogului (din martie 1862) îşi menţine întru totul catalogarea anterioară, inclusiv greşeala amintită.

Între timp la Bruxelles, în Belgia, în ianuarie 1862 apare „Le Manuel du Collectionneur de Timbres-Poste", semnat de un nume ce în deceniile următoare a devenit unul din cele mai bine cunoscute şi mai autoritative pe tărîm filatelic : **J. B. Moëns** — un distins librar care se lansase cu multă vervă şi în domeniul comerţului cu mărci.

J. B. Moëns a fost acuzat că s-ar fi inspirat „prea mult" din catalogul Potiquet. E adevărat că el nu adaugă decît prea puţin material nou, dar el are meritul de a fi început aprofundarea studiului filatelic, căci el este acela care ne dă, încă din 1862, o lucrare de sinteză : „De la falsification des Timbres-Poste". Cu privire la mărcile moldovene el se mulţumeşte să reproducă cele indicate de Potiquet.

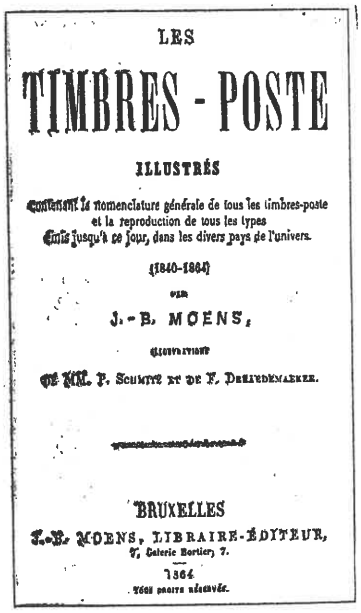
LES

TIMBRES - POSTE

ILLUSTRÉS

Contenant la nomenclature générale de tous les timbres-poste et la reproduction de tous les types émis jusqu'à ce jour, dans les divers pays de l'univers.

(1840-1864)

PAR

J.-B. MOENS,

ILLUSTRATEUR

DE M. P. SCHMITZ ET DE F. DERENDINGER.

BRUXELLES

J.-B. MOENS, LIBRAIRE-ÉDITEUR,
7, Galerie Bortier, 7.

1864

Tous droits réservés.

În aprilie 1862, la Brighton, un oraş de pe coasta de sud a Angliei, apare „The stamp collectors, Guide". Autorul era **Frederick Booty.** Trăsătura caracteristică a acestui catalog este că el cuprinde şi 200 de ilustraţii, desene fidele ale autorului, reproduse pe cale litografică. Deşi mărcile moldovene nu beneficiază de nici o ilustraţie, Booty enumeră patru valori (inclusiv fictiva 62 Parale — verde), dar adaugă deosebirea inscripţiei : Porto Scrisorei şi Porto Gazetei.

Tot în 1862, la Paris, au mai apărut catalogul „Timbres-Poste" a lui **E. de Laplante** (fără de a aduce nimic nou faţă de Potiquet cu privire la Moldova); apoi „Petit Manuel de l'Amateur des Timbres-Poste" de **F. Vallete.** (Acesta adaugă „papier blanc", la cele scrise de Potiquet).

În mai 1862 Londra revine cu un nou catalog, neilustrat, dar mai complet, mai extins — 72 de pagini — care în interval de doi ani publică 5 ediţii. Să le luăm pe rînd în ceea ce spun despre mărcile moldovene şi ale Principatelor Unite.

Prima ediţie, din mai 1862 :

„1862 — Arms (Bull's Head over horn). Col. imp.; executed with hand stamp, inscription :

PORTO SCRISOREI — Rectangular

40 Paras — blue ; 62 Paras — green ; 80 Paras — red.
Newspaper stamps :
Similar to previous : Inscription

PORTO GAZETEI

5 Paras — black".
Ediţia a II-a (1862) este identică.

Ediţia a III-a (1862), după ce reproduce cele din ediţia I, pe care le datează însă „1861" (în loc de 1862), adaugă :

MOLDO-WALLACHIA

1862 — Inscription "FRANCO SCRISOREI, Bull's head and Eagle over bugle horn. Executed with hand-stamp. Col. imp. Rectang.

3 Paras — yellow ; 6 Paras — rose ; 30 Paras — blue.

Ediţia a IV-a apare în 1863 şi inovează precum urmează :

Danubian Principalities

1854 — Inscription PORTO SCRISOREI — CYRILIC Bull's Head over bugle horn. Blue imp. on col. paper. Circular.

54 Paras — green ; 81 Paras — blue ; 108 Paras — rose.

1861 — Inscription PORTO SCRISOREI Bull's Head over bugle horn, executed with hand-stamp. Value above and below. Col. imp. — Rectangular.

40 Paras — blue ; 80 Paras — red.

Newspaper Label — Inscription PORTO GAZETEI. Same device — Rectangular.

5 Paras — black.

MOLDO-WALLACHIA

1862 — Inscription FRANCO SCRISOREI. Eagle displayed and Bull's Head over bugle horn; executed by hand stamp. Col. imp. Rectangular.

3 Paras — yellow ; 6 Paras — rose ; 30 Paras — blue.

Iată deci că la ediţia a IV-a **catalogul Mount Brown,** căci aşa se numea noul autor, înlătură fictiva marcă de 62 Parale şi indică prima emisiune a Moldovei (minus valoarea de 27 Parale, care n-a devenit cunoscut în Occident decît în 1868, prin intermediul unui corespondent al lui J. B. Moëns), ca fiind din 1854, iar a doua emisiune ca fiind din 1861.

Ediţia a V-a, în fine, în 1864, schimbă culoarea mărcii de 108 Par., atribuindu-i culoarea „pink", în loc de „rose", iar la mărcile Principatelor Unite indică culorile ca fiind :

3 Paras — yellow orange ; 6 Paras — orangered, lake ; 30 Paras — blue, light/dark.

Tot în Anglia mai apăruse, la Cambridge, în 1863 catalogul redactat de **„Sever and Francis"** sub titlul impresionant de : „Catalogue of Postage-stamps, American and Foreign, and US Revenue Stamps". Cu privire la mărcile moldovene şi ale Principatelor Unite nu ne aduce nimic nou, dimpotrivă vorbeşte de 40, 62 şi 80 Parale, urmate de 6 şi 30 Parale şi o marcă de 5 Parale, fără date de emisiune şi cu greşeli în reproducerea inscripţiilor.

Parisul revine însă pe primul plan cu un catalog în 1863 publicat de **Mahé et Cie** sub titlul „Guide Manuel du Collectionneur de Timbres-Poste" şi aduce, ca un nou aport, o coloană a preţurilor, precum urmează :

Moldo-Valachie
Valachie

1861 — Armoiries, tête de boeuf au dessous un cornet imprimé à la main, couleur sur blanc; coins ronds.

		Neufs :
5 Paras	— noir (Porto Gazette)	—.50
40 „	— bleu	1.—
62 „	— vert	1.25
80 „	— rouge	1.50
54 „	— bleu sur vert — rond	1.—
81 „	bleu sur bleu — rond	1.50
108 „	— bleu sur rose — rond	2.—

Moldo-Valachie

1862 — Aigle et tête de boeuf ; au dessous un cornet. Couleurs sur planc. Coins coupés

3 Par.	— jaune	—.50
6 „	— rouge	—.75
30 „	— bleu	1.—

Tot la Paris şi tot în anul 1863 mai apare catalogul lui A. Baillieu „Guide de l'Amateur de Timbres-Poste" cu preţuri puţin diferite de acelea ale catalogului „Mahé et Cie":

MOLDO-VALACHIE

Premiere Emission : Armes. Tête de boeuf au dessus d'un cornet. Frappées à la main sus papier blanc.

5 Paras	— jaune	— 1 fr.
40 „	— bleu	— 1 fr.
62 „	— vert	— 1 fr.
80 „	— rouge	— 1 fr.

Deuxième Emmission : Mêmes armoiries avec un aigle ; carrés, les coins coupés. Légende : SCRISOREI FRANCO

3 Paras	— jaune	— 50 c.
6 „	— rose	— 50 c.
30 „	— bleu	— 50 c.

Francezii în mod vădit nu se puteau debarasa de fictiva valoare de 62 Parale şi în plus Baillieu a catalogat drept galbenă marca de 5 Par. Porto Gazetei.

În Germania apăruseră mici cataloage, dar singurul, dintre cele timpurii, pe care l-am văzut este cel intitulat : KATALOG, apărut la Leipzig, în 1863, autorii fiind **Zschiesche şi Köder.** Germanii par mai bine informaţi, dacă ar fi să judecăm după descrierea mărcilor, dar menţin date de emisiuni greşite. Reproduc ceea ce spunea prima ediţie a acestui KATALOG :

DONAUFÜRSTENTÜMER :
MOLDAU

Marken 1854 : Ochsenkopf über einem Posthorn. Handstempel

		Ngr.
54 Paras	— grün auf grün	12
81 „	— blau auf hell-blau	15
108 „	— blau auf blass roth	15

1861 : Farbiger Druck auf weissem Papier. Abgestumpfte Ecken

40 Paras	— blau	7,5
80 „	— roth	12

Zeitungsmarke (PORTO GAZETEI)

5 Paras	— schwarz	7,5

MOLDAU und WALACHEI

1862 — Adler und Ochsenkopf über einem Posthorn. Abgestümpfte Ecken. Handstempel — Farbiger Druck auf weissem Papier.

3 Paras	— gelb	3
6 „	— rosa	4
30 „	— blau	7,5

A dispărut 62 Parale, avem, de asemenea, hîrtia indicată la prima emisiune a Moldovei şi o descriere mai exactă a emisiunii Principatelor Unite.

În oraşul Plymouth, de pe coasta de sud a Angliei, apărea în noiembrie 1865 „A descriptive Price-List and Catalogue of British, Colonial and Foreign Postage Stamps" spre vînzare de către **E. Stanley Gibbons,** comerciant de mărci străine, cu adresa la : 15, Treville Street, Plymouth.

Tînărul Gibbons, fiul unui farmacist, pune astfel bază marei case comerciale de astăzi care continuă să se dezvolte chiar şi acum, la Londra, publicînd neîncetat cataloage, albumuri, manuale, liste de licitaţii şi liste de ocazii. Pe partea interioară a copertei frontale a catalogului, între multe alte oferte, ni se anunţă: Moldo-Wallachia, 1865: 2, 5 şi 20 paras, seria de trei valori pentru 1 şiling. La pagina 9, la Moldova, catalogul face următoarea menţiune :

5 paras,	rect.	— black	1,0
40 „	„	— blue	0,6
60 „	„	— red	0,6
54 „	oval	— green	0,6
81 „	„	— blue	0,6
108 „	„	— rose	0,9

La „Molda-Wallachia" catalogul mai adaugă :

3 paras	rect.	— yellow	0,4
6 „	„	— rose	0,4
30 „	„	— blue	1,0

Set of 3 used : 1/3

New issue 1865

		per duzină 1.0
2 paras	— head	yellow 0,2
5 „	— blue	0,4
		per duzină 2.6
20 „		red 0.9

Seria de 3, neuzată : 1 şiling

De data aceasta avem de a face cu un catalog cu preţuri la care autorul era dispus să vîndă. Cînd te uiţi şi vezi că marca de 81 Parale se vindea la preţul aceleia de 40 Parale, că marca de 30 Par. Principatele Unite era mai scumpă decît orice marcă apărută înaintea ei în cele două principate şi că marca de 20 Par. Cuza echivala cu marca de 108 Par, Moldova, rămîi visător şi, fără să vrei, te întrebi de ce a trebuit să te naşti cu o jumătate de secol prea tîrziu !

Tot în 1865, la Paris, **Mme E. Nicolas** dădea publicităţii catalogul ei (redactat de Ernest Régnard) ; cu privire la principate cataloga precum urmează :

Principautés Danubiennes
Moldavie

1859 — Armoiries — Papier Vergé

54 paras	— vert	2.fr —
81 paras	— bleu	2.50 —
108 paras	— rose	2.50 —

Idem — Papier ordinaire

54 paras	— vert	2.— —
81 paras	— bleu	2.50 —
108 paras	— rose	2.50 —

Armoiries — Type ancien — Papier bleu

5 paras	— noir	1.—
40 „	— bleu	2.—
80 „	— rouge	2.—

Idem Type ancien — Papier blanc

5 Par	— noir	—.50
40 „	— bleu	2.—
80 „	— rouge	2.—

Idem — Type nouveau

5 Par.	— noir	—.50
40 Par.	— bleu	2.—
80 Par.	— rouge	2.—

Moldo-Valachie

Armoiries — Papier ordinaire

1862 — 3 Par	— jaune	—.25
3 „	— orange	—.25
6 „	— rose	—.50
6 „	— rouge	—.50
30 „	— bleu clair	—.50
30 „	— bleu foncé	—.50

Idem — Papier vergé

1864 — 3 Par	— orange	—.25
6 „	— rouge	—.50
30 „	— bleu	—.50

Supplément: Moldavie

1864 — Ephygie du Prince Couza

2 Par. — jaune
5 Par. — bleu
20 Par. — rouge

Şi catalogul Nicolas nu poate să stimuleze decît aceleaşi nostalgice speculaţii. Dar prin notele extrase din aceste prime cataloage sper să fi deschis calea celor ce doresc să-şi completeze cunoştinţele în domeniul dezvoltării istorice a filateliei, aşa cum ne este cunoscută astăzi.

În alte articole sper să mă pot ocupa — în viitor — de reviste filatelice şi evoluţia lor, de mari colecţionari şi piesele lor moldovene şi clasice româneşti, de studii specializate închinate mărcilor României.

Dr. L. N. CRISTEA
— Londra —

CATALOGUL MĂRCILOR POŞTALE ROMÂNEŞTI — (Catalogo dei francobolli din Romania) — Ed. Sassone, Roma, 1974.

Editura Sassone, din Roma, care publică de 32 ani cunoscutul catalog specializat „Sassone-Italia" şi catalogul Sassone-Europa, a realizat şi un catalog al mărcilor poştale româneşti.

Noua ediţie — pentru anul 1974 — se prezintă sub forma unui volum separat, în care sînt catalogate emisiunile noastre cu începere de la Capetele de Bour ale Moldovei şi pînă la emisiunile „Apollo" şi „Protecţia naturii", din 1973.

Numerotarea corespunde, în general, cu aceea a catalogului Yvert-Tellier. Pentru unele tipuri de mărci — folosite pentru mai multe emisiuni succesive — catalogul a regrupat, uneori, diferitele tranşe, chiar dacă au fost puse în circulaţie în ani diferiţi. În asemenea cazuri, se indică în text anul primei şi cel al ultimei tranşe puse în circulaţie.

Folosind o metodă de redactare similară cu cea a altor cataloage generale de largă circulaţie (ca Yvert, Scott etc.), catalogul Sassone înregistrează toate mărcile tip, menţionînd şi principalele varietăţi. O parte dintre varietăţi sînt explicitate prin ilustraţii la scară mărită, punînd în evidenţă particularităţile respective.

LITERATURĂ FILATELICĂ

În cele circa 120 pagini de text, catalogul pune la dispoziţia colecţionarilor un text clar, un instrument de lucru

uşor de consultat şi — prin aceasta — foarte util pentru cunoaşterea şi răspîndirea colecţionării mărcilor poştale româneşti.

„MAXIMA '74"

(Extras din palmares)

În continuarea amănuntelor publicate în numărul precedent al revistei cu privire la reuşita manifestare maximafilă de la Tg. Mureş, publicăm unele extrase din palmares. **În afara concursului** au expus: T. Atanasiu, T. Danieluc, C. Dumitru, J. Esra. **„Aur"** : R. Georgescu, V. Moroianu, G. Popovici, N. Tîrnăveanu. **„Vermeil"** : P. Angelescu, **„Argint"** : E. Angelescu, V. Arnăutu, M. Atanasiu, M. Băiaş, M. Cristea, Cr. Danieluc, Gr. Grecu, G. Mîndreanu, D. Nicolescu, E. Pănescu, V. Pănescu, G. T. Popovici, I. Stănescu, L. Tarnovetchi, D. Vintilă. La tineret, **„argint"**: Cr. Scăiceanu şi Felicia Tîrnăveanu. S-au mai acordat : 22 medalii de argint, 31 — de bronz (la maturi), 4 — bronz-argintat, 5 — bronz (la tineret) şi 6 diplome în rang de medalie de bronz — la literatură. Un corolar frumos al unei manifestări filatelice la fel de frumoase !

6/56 Filatelia 1956 , m. 6.

Emisiuni de timbre străine, cu circulație în Principatele dunărene

Asupra istoricului emisiunilor poștale din țara noastră, — în 1916 a apărut la București un amplu studiu de C. Minescu „Istoria timbrelor romîne" (originea, dezvoltarea și legislația lor). E curios că de existența în principate a birourilor poștale ale altor țări nu sînt comunicate nici un fel de date în acest studiu. Și au existat doar la noi, în trecut, birouri poștale austriace, franceze și grecești, pe care le semnalează cataloagele filatelice Senf, Michel, Yvert etc. precum și studiile speciale apărute în Franța.

Vom da aici cîteva informații asupra unora dintre emisiunile străine cu circulație în principatele romîne.

Încă din secolul al XVIII-lea imperiul austriac întreținea un trafic însemnat cu principatele Munteniei și Moldovei, avînd birouri poștale în cîteva orașe ale acestora precum și în porturile dunărene și la Constanța. Prin intermediul lor se primea și se transmitea corespondența și se expediau grupurile de bani ale caselor exportatoare de cereale, de produse semifabricate etc. și ale celor importatoare de mărfuri de lipscănie, fierărie etc. Pînă la 9 decembrie 1863, francarea trimiterilor prin aceste birouri se făcea prin plata taxei în numerar, la ghișeele respective. De la această dată s-au aplicat timbre poștale austriace cu valori în soldi, *) utilizate și mai înainte pe teritoriile Lombardiei și Veneției, pînă la retragerea austriacilor din Lombardia în 1859 și din Veneția în 1866.

In 1867, o parte din birourile austriace din principate au fost preluate de statul ungar, în urma modificării raporturilor din cadrul imperiului austro-ungar. Aceste birouri francau corespondența cu timbre pe atunci în circulație în imperiul austro-ungar, aplicînd stampila localității din țara noastră. Denumirea localității era indicată după ortografia germană, adică: Botuschani, Iassy, Galatz etc. ștampilele fiind confecționate la Viena. Birourile au funcționat și după emiterea seriilor poștale din principatele romîne, pînă în 1875, doi ani înaintea izbucnirii războiului pentru independență (1877).

In timpul războiului din Crimeea (1854—1855) existau în principatele dunărene birouri poștale militare austriace, care foloseau pentru corespondențele neoficiale supuse francării emisiunile austriace din 1850.

De la 15 aprilie 1866 pînă în 1873, birourile poștale austro-ungare utilizau în porturile dunărene și timbre poștale emise de „Prima so-

Cîteva timbre austriace și franceze (Levant) care au servit la francarea corespondenței în Principatele dunărene și chiar în regat. Se observă stampilele cu denumirile localităților de unde au fost expediate: GAL (atz), BOTUS (chani), (Ias) SY, (B)RAILA 20.APR., CONSTANȚA.

In ceea ce privește timbrul francez (Levant) obliterat „CONSTANȚA 30 JUN." credem că stampila a fost aplicată de oficiul poștal romîn din portul Constanța, pe o scrisoare sosită cu unul din vasele maritime ale Companiei de Navigație Fraissinet care face ruta Marsilia — Constanța — Brăila.

Așteptăm lămuriri din partea filateliștilor care sînt în măsură să le dea.

cietate privilegiată Cezaro-Crăiască pe Dunăre". Intîia emisiune a acestora, de culoare roșie, avea valoarea de 17 Kreuzeri cu cifra tipărită în centrul timbrului, încadrată la dreapta și la stînga de cîte o ancoră (emblema navigației) și înconjurată de numele societății („Erste k. k. priv. Donau Dampfschiffarts Gesellschaft) scris în oval și încadrat într-un dreptunghi. In 1868 au apărut alte 2 valori de 10 Kreuzeri, una de culoare liliachie și alta verde. Aceeași valoare a apărut în 1870 în roșu și apoi în 1879 în verde. Aceasta din urmă se deosebește de cea emisă în 1868, prin forma diferită a literei „F" din text.

In 1873 aceste timbre au fost retrase din circulație în țara noastră, dar au mai continuat să fie în uz în porturile dunărene din Bulgaria și Serbia, pînă în 1880, cînd au fost retrase și de acolo.

Birouri poștale franceze au existat în multe porturi fluviale și maritime ale Imperiului otoman, atît în Europa (inclusiv Principatele dunărene), cît și în Asia și Africa (Tunis și Egipt). Aceste birouri transmiteau corespondența francată cu timbre franceze pe care le obliterau cu o ștampilă rombică, formată din puncte, aproape identică în ce privește forma cu cea utilizată în metropolă, însă cu alte numere în centrul ei. Mai era întrebuințată în unele birouri și o altă ștampilă, cu indicația localității și a datei (există un studiu francez asupra tuturor obliterărilor: Langlois & Venezian-„Nomenclatura generală a birourilor poștale franceze din 1849—1876" Yvert & Tellier, Amiens, 1926).

La cifrele ștampilelor rombice se disting două mărimi:

cifra mică	cifra mare
Sulina nr. 4015	nr. 5099
Tulcea (Toulcha) 4017	„ 5102
Galatz între 1857—1862 nr. 4008, între 1862—75	5085
Brăila (Ibraila) între 1857—1862 nr. 4009 între 1662—755087.	
Constanța (Kustendje) nr. (numai cu cifra mare)	5139

Intre 1857—1875 s-a mai utilizat la birourile poștale franceze din țara noastră o ștampilă în formă de dublu cerc concentric, cu denumirea localității și data. Sînt mult apreciate timbrele stampilate Brăila, Constanța și Galatz.

Birouri de poștă grecești au existat în principate încă din anul 1840 pînă la 28 aprilie 1881. Prin desființarea de către Turcia a biroului poștal grec din Constantinopol, s-a ajuns la așa-zisul război poștal turco-grec, într-un timp cînd alte națiuni aveau dreptul de a-și menține birourile lor poștale pe teritoriul turc. Multe case comerciale din porturile Imperiului Otoman au început de atunci să-și predea corespondența vaselor maritime, în timpul staționării lor în porturi. Aceste vase aplicau pe scrisori o ștampilă specială cu indicația: „Via di Mare", „Postali Francesi" etc. Pînă în 1881 Grecia poseda pe întinsul Imperiului Otoman, 130 de birouri de poștă cu diferite numere de ștampile. Pînă în anul 1863, în birourile grecești, obliterarea se făcea cu o ștampilă romboidală, cu numărul respectiv în mijloc. După acest an, pe lîngă această ștampilă se mai aplica încă una cu indicația localității expeditoare și data.

Birouri poștale grecești, cunoscute ca existente în țara noastră au fost la Galați — din anul 1860, ștampila nr. 100; București — din anul 1857, ștampila nr. 102; Brăila — din anul 1860, ștampila nr. 101.

Turcia a protestat în mod repetat împotriva existenței tuturor birourilor poștale străine de pe teritoriul ei, dar n-a obținut suprimarea acestora decît prin tratatul de la Lausanne. Abia în 1923 au fost desființate toate birourile poștale străine din Turcia.

M. BARON

*) 100 soldi = 1 florin austriac.

5/56

Din istoricul emisiunilor filatelice pentru traseul Canalului de Suez

Compania Canalului de Suez a emis şi pus în circulaţie între 1 iulie şi luna octombrie 1868, 4 valori de timbre poştale nedantelate, litografiate: 1 centimă negru, 5 centime verde, 20 centime albastru, 40 centime roz.

Timbrele, de format dreptunghiular, având dimensiunile 25 x 19½ pînă la 19¾ mm., înfăţişează un vas maritim cu aburi, pe care se disting 3 catarguri. Desenul e încadrat într-un oval. In oval mai figurează inscripţia „Canal maritime de Suez". In fiecare colţ al timbrelor este indicată valoarea respectivă.

Emisiunile filatelice ale Companiei Canalului — care se considera stat în stat — au provocat, imediat după apariţie, o furtună de proteste ale opiniei publice, oglindite şi în presa egipteană, astfel că timbrele n-au mai putut circula decît scurtă vreme: în luna octombrie a aceluiaşi an au fost retrase.

Există multe falsuri ale acestei emisiuni.

Pe întreg teritoriul ţării au fost extinse emisiunile poştei egiptene.

In afară de aceste emisiuni oficiale egiptene, au mai fost în uz,

pe traseul canalului, între Port Said, (litoralul Mării Mediterane) şi Port Suez (la Marea Roşie), timbrele poştale curente ale ţărilor colonialiste, care exploatau canalul.

Sub stăpînirea imperiului otoman şi apoi sub protectoratul britanic, Egiptul a trebuit să accepte existenţa — în portul Alexandria, în Cairo şi în porturile de pe canal — a birourilor poştale ale Franţei, Marii Britanii, Italiei, Greciei, etc. Aceste ţări cu flote maritime cu circulaţie intensă pe Canal, francau corespondenţa poştală expediată din localităţile din apropierea canalului, cu timbre franceze, engleze, italiene, greceşti. Timbrele erau obliterate cu o ştampilă în formă de romb, purtînd în mijloc numărul acelui birou, din regiunea Canalului sau din Alexandria, ori o ştampilă cu un număr anumit.

Astfel birourile franceze din Alexandria şi Port Suez aplicau ştampila cu Nr. 3704 şi 5080, iar mai tîrziu cu Nr. 5105. Cel din Port Said, cu Nr. 5129 (între anii 1867-1894). Intre 1899—1900 au fost în uz provizoriu timbrele franceze cu supratipar „PORT SAID". Intre 1902-1928 Franţa a emis timbre poştale cu inscripţia POSTE FRANÇAISE — PORT SAID, 85 valori diferite, apoi timbre ale Casei de amortizare 4 valori, Taxă de plată 8 valori, toate cu aceeaşi inscripţie. Aceste timbre au circulat pînă la desfiinţarea biroului poştal francez

Filatelia 1980, nr. 6.

Emisiunile postclasice

DATELE RETRAGERII DIN CIRCULAȚIE A EMISIUNILOR DE MĂRCI POȘTALE DIN PERIOADA POSTCLASICĂ

Cataloagele poștale și literatura filatelică s-au preocupat de stabilirea datelor punerii în circulație a mărcilor noastre poștale, dar, în general, au omis a cerceta și datele retragerii din circulație a emisiunilor ori ale unor mărci din perioada postclasică. Deoarece, de cele mai multe ori, data emisiunii unor mărci nu a coincis cu retragerea puterii de francare a mărcilor din emisiunea precedentă, care au continuat să mai fie folosite un anumit timp, consider util să încerc a prezenta, în baza cercetărilor făcute, datele la care s-au produs aceste retrageri din circulație, cum și dispozițiile normative respective.

Fig. 1. Plic expediat recomandat din Slatina, francat cu mărcile de 5 și 10 bani „București 2" și cu marca de 25 bani „Perle".

I. Emisiunile denumite „Paris", „București 1", „București 2" și „Perle"

Dacă emiterea mărcilor poștale denumite azi „Paris", la 1/13 octombrie 1872, a scos din circulație, pe aceeași dată mărcile clasice anterioare, emisiunile „București 1", „București 2" și „Perle" au avut un caracter complementar, nici una din aceste emisiuni nescoțînd din circulație și neridicînd puterea de francare a celor precedente. Abia în anul 1885 încep a se produce, succesiv, aceste scoateri din circulație, și anume :

1) În „Monitorul Oficial" nr. 56 din 12/24 iunie 1885 a fost publicat anunțul nr. 10777, datat 7 iunie 1885, cu următorul cuprins :

„Direcția generală a telegrafelor și poștelor aduce la cunoștința tuturor că mărcile și cărțile poștale **care au curs pentru francarea corespondențelor** sunt de valorile și culorile următoare :

— Mărci de 1 1/2 bani valoare exprimată în cifre mici, culoare neagră
— Mărci de 3 bani valoare exprimată în cifre mari, culoare verde deschisă
— Mărci de 5 bani valoare exprimată în cifre mici, culoare verde închisă
— Mărci de 10 bani valoare exprimată în cifre mici culoare roșie
— Mărci de 15 bani valoare exprimată în cifre mari, culoare cafenie deschisă
— Mărci de 25 bani valoare exprimată în cifre mari, culoare albastru deschis
— Mărci de 50 bani valoare exprimată în cifre mici, culoare galben limonie
— cărți de 5 bani color roșă cu timbru încrustat negru
— cărți de 10 bani color galben cu timbru încrustat cărămiziu.

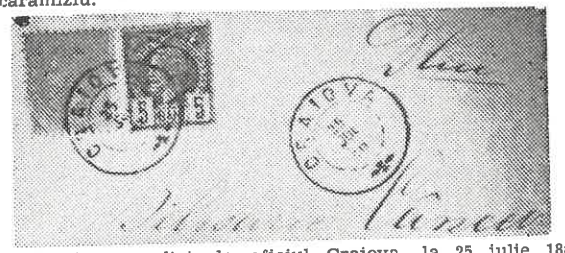

Fig. 2. Plic expediat de oficiul Craiova, la 25 iulie 1886, francat cu o marcă de 10 bani „București 2" și cu o marcă de 5 bani „Vulturi". Pe verso — ștampilele CALAFAT și CETATE, data 27 iulie 1886.

De la 1 (13) iuliu 1885, toate mărcile de diferite colori din emisiunile mai vechi se retrag din circulațiune și se mai pot aplica pe nici un fel de corespondență ; posesorii lor însă se pot prezenta în termen de 3 luni de astăzi la oricare oficiu poștal spre a li se da în schimb alte mărci care sunt în uz. După expirarea termenului acordat mai sus mărcile rămase nepreschimbate rămîn fără nici o valoare".

Textul mai sus citat poate genera unele probleme de identificare și de interpretare. Totuși, se poate ușor ajunge la concluzii certe, și anume :

a) Fără îndoială că mărcile poștale „cu cifre mici" erau mărcile din emisiunile „Paris" și „București", iar luînd în considerare și culoarea indicată se stabilește îndubitabil că mărcile de 1 1/2 bani, culoare neagră, cele de 5 bani culoare verde închis și mărcile de 10 bani de culoare roșie (toate avînd valorile indicate prin cifre mici) erau cele din emisiunea „București 2". Deci aceste trei mărci poștale erau în curs de circulație și nu s-au retras prin anunțul nr. 10777 din 7 iunie 1885 al Direcției generale.

b) Pentru mărcile poștale **„cu cifre mari"**, prevăzute în mai-sus citatul anunț, identificarea lor se poate stabili în mod cert datorită conținutului ordinului circular nr. 10776 din 19 iunie 1885, trimis de Direcția generală a telegrafelor și poștelor către diriginții tuturor oficiilor poștale (și publicat în „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 7 din 1 iulie 1885) prin care, de astă dată, se indică mărcile poștale care se retrag din circulație. Conținutul acestei circulări era următorul :

„Luați cunoștință de anunțul Direcțiunii, publicat în Monitorul Oficial No. 56 din 12/24 iunie 1885 și observați de aproape corespondența francată, atît la prezentare cît și la sosire, spre a nu purta mărci retrase din circulațiune, aceste mărci sunt următoarele :

— de 1 1/2 bani, unele în culoare măsliniu deschis și altele verde deschis ;
— de 3 bani, unele în culoare verde curat și altele de tot deschis ;
— de 5 bani, culoare galben închis ;
— de 10 bani, culoare albastru închis ;
— de 15 bani, culoare roșie ;
— de 25 bani, culoare portocaliu ;
— de 30 bani, culoare cărămiziu ;
— de 50 bani, culoare roză".

Fig. 3. Fragment dintr-un plic francat cu mărci „Cifra în 4 colțuri" și „Vulturi", obliterate la Călărași, la 13 JUN 1890.

Față de toate aceste indicații, putem ajunge la concluzia că au pierdut putere de francare, pe data de 1/13 iulie 1885, următoarele mărci :

— de 1 1/2 bani din emsiunile „Paris" și „București 1" ;
— de 3 bani, din emisiunile „Paris" și „București 2" ;
— de 5 bani, din emisiunile „Paris" și „București 1" ;
— de 10 bani din emisiunile „Paris" și „București 1" ;
— de 15 bani, din emisiunile „Paris", „București 1" și București 2" ;
— de 25 bani din emisiunea „Paris" ;
— de 30 bani din emisiunea „București 1" ;
— de 50 bani din emisiunea „Paris".

Au mai păstrat putere de circulație și francare și după 1/13 iulie 1885 mărcile de 1 1/2 bani, 5 bani, 10 bani și 50 bani din emisiunea „București 2", cum și mărcile de 15 și de 25 bani din emisiunea denumită „Perle" (cu inscripția „Poșta Română"). În cele două dispoziții mai sus reproduse ale Direcției generale a poștelor nu se vorbește nimic despre marca de 25 bani albastră, din emisiunea „București 2", dar desigur că această marcă era de mult timp epuizată, motiv pentru care se și emisese, încă din 1880, marca de 25 bani din emisiunea „Perle".

Pînă cînd au mai păstrat putere de francare mărcile, din emisiunile vechi, care, după cum s-a văzut mai sus, au rămas în circulație și după 1/13 iulie 1885 ? În această privință dispunem de următoarele dispoziții normative publicate :

Ordinul circular nr. 15946 din 7 septembrie 1885, adresat diriginților tuturor oficiilor poștale de Direcția generală a telegrafelor și poștelor (publicat în „Buletinul telegrafo-poștal" nr. 10 din 1 octombrie 1885, prin care se comunicau următoarele :

„Onor. Minister de finance emițînd o nouă serie de timbre poștale de 1 1/2 bani și 15 bani, încă cele de 1 1/2 bani de culoare neagră, cu inscripțiunea Poșta Română și cu valoarea în cifre mari la ambele unghiuri de jos și cele

Marcofilie

ŞTAMPILE PUBLICITARE MECANICE TIP „FLAMĂ" FOLOSITE ÎN 1980 LA PLOIEŞTI

Anul trecut, filateliştii din ţara noastră şi-au îmbogăţit colecţiile lor tematice cu o serie de ştampile mecanice publicitare tip „flamă" apărute la Ploieşti. Asemenea ştampile au fost folosite şi în anii precedenţi, dar anul 1980 a marcat un salt în acest domeniu

atît sub raport cantitativ, cît şi calitativ. Şi aceasta pentru că filiala Prahova a A.F.R., cu sprijinul Direcţiei judeţene de poştă, s-a preocupat, la sugestia şi a multor filatelişti, într-o măsură sporită de popularizarea unor evenimente politice, culturale, sportive etc., prin intermediul ştampilelor publicitare a căror colecţionare a devenit o activitate mult îndrăgită.

Cu acest prilej, ne propunem să prezentăm cititorilor revistei „Filatelia" flamele publicitare mecanice emise la Ploieşti în 1980, cu convingerea că prin aceasta venim în sprijinul celor care iubesc marcofilia şi al expozanţilor tematicieni.

Menţionăm că aceste flame, ale căror realizatori sînt semnatarii rîndurilor de faţă (machetator Neagu Marian), au fost folosite numai la Oficiul poştal Ploieşti — tranzit.

1. Desen : însemnele olimpiadei ; inscripţie : „Succes sportivilor români participanţi la a XIII-a olimpiadă de iarnă LAKE PLACID — S.U.A.". Data punerii în circulaţie : 06. 02. 80. 16.

2. Desen : o mulţime de alergători sub drapelul ţării şi a datei 9 martie. Textul : „Alegători ! Votaţi candidaţii Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste !". Data punerii în circulaţie : 20. 02. 80. 16.

3. Desen : Harta ţării încadrată de drapelul partidului şi al patriei, iar la mijloc avînd înscrisă data 9 martie. Text : „Trăiască victoria în alegeri a Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste !". Data punerii în circulaţie : 09. 03. 80. 09.

4. Desen : în stînga — un alergător cu flacăra olimpică în mînă, avînd deasupra capului cercurile

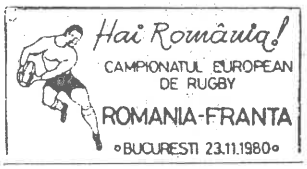

olimpice ; în dreapta — Statuia Libertăţii din Ploieşti. Între cele două desene, textul : „Ştafeta Flăcării olimpice Ploieşti 02.VII.1980". Data punerii în circulaţie : 02.07.80. 12.

5. Desen : Nadia executînd un exerciţiu la bîrnă şi cele 5 cercuri olimpice sub care se află textul : „Bravo Nadia !". Data punerii în circulaţie : 02.08.80.16. (A fost apreciată drept cea mai reuşită ştampilă publicitară mecanică realizată la Ploieşti).

6. Desen : Cercurile olimpice avînd deasupra un dreptunghi în care se află înscris cuvîntul „România" şi apoi drapelul ţării. Text : „Felicitări sportivilor români medaliaţi la Olimpiada de la Moscova !". Data punerii în circula-

ţie : 04.08.80.09.

7. Desen : Un rugbyst în acţiune. Textul : „Hai România ! Campionatul european de rugby. România — Franţa. Bucureşti. 23. 11. 1980". Data punerii în circulaţie : 21. XI. 1980. 18.

8. Desen : Trei coloane de instalaţii petrochimice înconjurate de lauri, între care sînt înscrişi anii „1880—1980". Textul : „100 de ani de la înfiinţarea Rafinăriei Ploieşti". Data punerii în circulaţie : 01. 12. 80. 22.

9. Desen : Trei colindători, într-un chenar cu motive populare. Text : „La mulţi ani ! 1981". Data punerii în circulaţie : 31. XII. 1980.

Gh. NILĂ
Marian NEAGU

---

de 15 bani de culoare cărămizie, cu aceiaşi inscripţiune şi cifre, tipul nou al celor de trei bani. Vi se comunică, dar, că de la 1 decembrie a.c. timbrele vechi de valoare echivalentă se vor retrage din circulaţiune, iar pînă la acea dată rămîn valabile de francare şi puteţi, la cerere, a le primi de la public în schimbul celor noi, căci de la data sus citată, ori cîte timbre vor rămîne nepreschimbate, nu vor mai avea nici o valoare".

Noile mărci poştale emise de Ministerul finanţelor, despre care se vorbeşte în această circulară, erau mărcile din emisiunea denumită „Vulturi", din care apăruse deja la data de 7 iunie valoarea de 3 bani culoare oliv, după cum reiese din „anunţul" nr. 10777 cu data de 7 iunie 85, mai sus citat. Era firesc ca pe măsura punerii în circulaţie a noilor mărci model „Vulturi" să se dispună retragerea mărcilor din vechile emisiuni.

Circulara din 7 septembrie 1885 anunţa emiterea mărcilor model „Vulturi" de 1 1/2 bani şi de 15 bani, stabilind data de 1/13 decembrie 1885 pentru retragerea din circulaţie a mărcilor vechi de 15 bani (emisiunea numită „Perle") şi de 1 1/2 bani (emisiunea numită „Bucureşti 2"). Dar, în realitate, la 1/13 decembrie 1885 şi-au pierdut puterea de francare numai mărcile de 15 bani, deoarece valabilitatea mărcilor de 1 1/2 bani a fost prelungită prin circulara nr. 22232 din 17 decembrie 1885, avînd următorul conţinut :

„Retragerea din circulaţie a mărcilor poştale franco de 1 1/2 bani tipul vechi, amînîndu-se pînă la finele lunii februarie stil nou, sînteţi invitat a le admite la francarea corespondenţelor pînă la data sus menţionată ; în acest interval veţi dispoza ca francarea taxelor de 3 bani să se facă şi cu mărci din această categorie (2 de cîte 1 1/2 bani)". (Publicată în „Buletinul telegrafo-poştal" nr. 12 din decembrie 1885, p. 203.)

Datele cuprinse în circularele mai sus citate ale Direcţiei generale a telegrafelor şi poştelor confirmă indicaţiile din „Catalogul Mărcilor Poştale Româneşti, 1974", referitoare la apariţia mărcilor model „Vulturi" de 3 bani oliv (iunie 1885) şi de 15 bani brun-roşcat (octombrie 1885), dar infirmă data de „martie 1885" indicată (la pag. 141) ca reprezentînd data de apariţie a mărcilor de 1 1/2 bani negre pe hîrtie albă (nr. 57 din citatul catalog). În adevăr, dacă aceste mărci ar fi fost puse în circulaţie în martie 1885, ar fi trebuit să fie incluse şi ele printre mărcile poştale care „au curs pentru francarea corespondenţelor", alături de mărcile, tot model „Vulturi" de 3 bani, cum şi de cele de 1 1/2 bani model „Bucureşti 2". Pe de altă parte, nu ar fi fost necesară, în acel caz, menţinerea valabilităţii mărcilor de 1 1/2 bani din vechea emisiune „Bucureşti 2" şi nici prelungirea valabilităţii lor pînă la finele lunii februarie 1886, dispusă prin circulara nr. 22232 din 17 decembrie 1885. Este, deci, foarte probabil că data emisiunii mărcilor „Vulturi" de 1 1/2 bani, hîrtie albă (nr. 57 din C.M.P.R. 1974) a fost nu martie 1885, ci martie 1886, în care sens ar trebui făcută şi modificarea respectivă.

În privinţa mărcilor de 5, 10 şi 50 bani din emisiunea „Bucureşti 2" şi de 25 bani din emisiunea „Perle", nu am găsit nici o dispoziţie de retragerea lor din circulaţie, astfel încît consider foarte probabil ca ele, rămase în număr relativ mic, să fi fost utilizate, în continuare, pînă în jurul datelor de punere în circulaţie a noilor mărci poştale „Vulturi", de valoare corespunzătoare, cum şi paralel, sau chiar împreună cu mărci din emisiunea „Vulturi". Această concluzie, teoretică, este confirmată de observarea practică, găsindu-se atît utilizări tîrzii cît şi francaturi mixte. Astfel se cunosc : un plic, expediat recomandat din Slatina, la 27 iulie 1885, francat cu mărci de 5 şi 10 bani emis. „Bucureşti 2" cum şi o marcă de 25 bani emis. „Perle" ; un bloc de 4 mărci de cîte 10 bani emis. „Bucureşti 2" obliterat la 24 februarie 1887 ; un plic expediat din Craiova, la 25 iulie 1886, francat cu o marcă de 10 bani emis. „Bucureşti 2" şi cu o marcă de 5 bani din emis. „Vulturi", purtînd şi ştampila de sosire Cetate, cu data de 27 iulie 1886.

Dumitru PAŞŞALEGA

(Va urma)

Filatelia 1959, VIII, nr-3.

POȘTA AUSTRIACĂ ÎN ȚĂRILE ROMÎNE

Cauzele și originea existenței unor poște străine în secolul al XIX-lea pe teritoriul țărilor romîne, Moldova și Muntenia, sînt de natură istorică. Prima cauză o găsim în regimul capitulațiilor, cărora li se supusese imperiul otoman (cele două țări romîne urmînd soarta puterii suzerane). O altă cauză și-a avut obîrșia în vremelnica ocupație austriacă, ce se străduise să se instaleze cît mai temeinic la noi, cu prilejul războiului Crimeii din 1854.

Regimul capitulațiilor se datora unor convenții prin care Poarta abdicase de la o parte din suveranitate în favoarea puterilor europene, chipurile pentru a permite acestora să ocrotească interesele supușilor lor.

Pe baza acestor convenții au fost înființate mai tîrziu în Levant și birouri poștale străine, care au funcționat pe lîngă cancelariile consulatelor respective. Pe teritoriul țărilor romîne au funcționat astfel poșta austriacă, franceză, greacă și rusă.

Aceste servicii poștale, — înființate în parte în epoca noastră prefilatelică — și-au continuat activitatea o bucată de vreme și după introducerea mărcilor poștale românești.

In articolul de față vom face o expunere sumară a poștei austriace din Moldova și Muntenia, spre a vedea în ce localități și în ce perioade a funcționat, ce mărci a folosit, precum și pentru a da unele indicații asupra ștampilelor pe care le-a utilizat.

1. POȘTA OFICIALĂ DE STAT

Poșta austriacă avea birouri poștale în mai toate orașele din Moldova și din Muntenia. Ele depindeau de Direcția poștelor din Viena, apoi din Sibiu, iar în cele din urmă de Ministerul Comerțului din Budapesta.

In epoca prefilatelică, primirea și expedierea corespondenței se făcea după sistemul cunoscut al plății taxei poștale la predare, de către expeditor. Pe scrisori se aplicau ștampile cu denumirea localității de plecare, fără sau cu data expediției, indicînd ziua și luna, însă fără menționarea anului. Inscrierea numelui localității, deși cu caractere latine, s-a făcut cu ortografia germană, adaptată la felul german de pronunțare a denumirilor românești, folosindu-se uneori chiar și cuvinte pur germane.

Fig. 1

Fig. 2

Din această perioadă se cunosc ștampile de diferite forme și modele: ovale, lunguiețe, circulare mari, etc., cu caractere de text și cadre diferite. Unele din aceste ștampile poartă și inscripția „Recomandirt" (ex. Iași, București). (fig. 1 și 2).

O categorie aparte o formează ștampilele de tip liniar. Aceste ștampile au în general textul pe două rînduri, din care primul arată localitatea (Bukarest, Bukurest, Bottuschan, Gallatz etc.) iar a doua, data (formată din zi și lună — în denumire prescurtată). Aceste ștampile liniare sînt asemănătoare cu acelea care se foloseau, în epoca respectivă în Austria. Au existat și ștampile liniare în care pe rîndul al doilea erau date alte indicații (ex: Recomandirt). (fig. 3 și 4).

Mai tîrziu, aceste tipuri de ștampile făcură loc celor rotunde, păstrînd totuși denumirile germane, uneori fără dată. (fig. 7).

După războiul din Crimeea, în anul 1854, pe cînd trupele austriace se aflau încă pe teritoriul romîn, poșta austriacă a introdus și la noi francarea cu mărci, folosind mărcile primei emisiuni austriace din 1850, cu valorile în „Kreuzer". Acest sistem a funcționat paralel cu acela al perceperii taxelor poștale în numerar (fig. 6).

In timpul ocupației militare unele oficii și „expediții" ale poștei austriace au fost transformate în oficii poștale militare de campanie. Totodată au fost introduse și

Fig. 3

Fig. 4

ștampilele poștei de campanie. Acestea, de formă rotundă, aveau inscripții diferite, circulare: „FELDPOST" No...[1] (fiecare număr corespunzînd unui birou poștal); „K.K.F. POST"[2] (numărul oficiului poștal); „K. K. OEST. F. P."[3] (numele localității); toate aceste tipuri aveau în centru data zilei de expediție, formată din ziuă și lună, sub formă de „fracție". Totodată s-au folosit și alte ștampile rotunde, avînd numai indicarea localității și a datei (fig. 5).

Poșta austriacă primea și abonamente de ziare, pe care le distribuia apoi abonaților. O colecție personală de ștampile rotunde austriace din 1858: „POSTÄMTS — ZEITUNGS — EXPE. LEMBERG[4]), dovedește că ziarele din Franța ne soseau la Iași, prin acea localitate.

Fig. 5. Ștampile rotunde ale poștei de campanie

O altă caracteristică a acestor poște austriace, este că unele oficii primeau și expediau scrisori pe credit, decontîndu-se periodic cu clienții, cărora le trimiteau apoi

1) Poșta de campanie no....
2) Poșta de campanie imperială și regală.
3) Poșta de campanie imperială și regală austriacă.
4) Exped. ziarelor, a Oficiului Poștal.

cîte o „Post-Rechnung", un fel de factură sau notă de plată.

Mărcile austriace din prima emisiune au circulat la noi pînă în 1857, cînd s-a revenit la vechiul sistem al perceperii taxelor poştale la prezentarea scrisorilor. Acest sistem a dăinuit pînă în 1863, cînd au introdus din nou mărcile (de astădată cu valoarea exprimată în „soldi" în loc de „Kreuzer") din seria emisă în special pentru provincia Veneţiei şi pentru oficiile din Levant.

Fig. 6. Ştampilă rotundă (Tecuci)

Fig. 7. Ştampilă rotundă (Brăila)

Şi aceste mărci au fost ştampilate paralel cu ştampilele rotunde ale oficiilor poştale de campanie cît şi cu cele cuprinzînd numele localităţilor.

P. Murea, în cartea sa „Istoricul timbrelor poştale romîneşti" ne dă un tabel cuprinzînd oraşele din Moldova şi din Muntenia, în care au funcţionat oficii austriace pînă la 1 apr. 1869 (cu indicaţii şi asupra ştampilelor pe care le foloseau în aceste localităţi). Oficiile enumerate în lucrare sînt:

Moldova: Bacău, Bîrlad, Botoşani, Focşani, Galaţi, Iaşi, Piatra N., Roman, Tecuci.

Muntenia: Brăila, Bucureşti, Buzău, Craiova, Giurgiu, Piteşti, Ploeşti.

Atît lista localităţilor unde se aflau oficii poştale austriace cît şi lista ştampilelor lor, au fost însă lărgite, în urma unor cercetări mai recente. Astfel, „Berner Briefmarken-Zeitung" publică în nr. 3 din anul 1958, un studiu asupra poştelor austriace din Levant, întocmit de cercetătorul turc Ismail H. T. Okday din Istambul. Autorul — utilizînd şi datele din lucrarea lui Edwin Müller „Die Postmarken von Österreich", prezintă tabelul localităţilor din Levant unde au existat birouri poştale austriace, pînă la încetarea regimului capitulaţiilor. Tabloul cuprinde oficiile aflate pe teritoriile ţărilor romîne, cu denumirile indicate pe ştampilele lor şi cu anii în care au funcţionat aceste oficii:

Bacău	Bakeu	1858—1869
Bîrlad	Berlad	1858—1869
Botoşani	Botuschan	1837—1869
Brăila	Ibraila	9.I.1845—1869
Bucureşti	Buckarest, Bucarest, Bukarest	1822—1869
Craiova	Kraiowa	1732—1853 [5]
Craiova	Craiova, Feldpost:	1854—1857
Focşani	Fokschan	1858—1869
Galaţi	Galatz, Gallatz	1836—1869
Giurgiu	Giurgevo	2.II.1858—1869
Iaşi	Jassy	1785—1869
Piatra N.	Piatra	1858—1869
Piteşti	Piteschti	1855—1869
Ploeşti	Ploeschti, Plojestie, Plojescht	1858—1869
Roman	Roman	1858—1869
Slatina	Slatina	1855—1869
Tecuci	Tekutsch	1858—1865
Vaslui	Vaslui	1855—1869

5) Anii 1732 pentru Craiova şi 1785 pentru Iaşi ni se par prea îndepărtaţi. De observat că G. Brunel indica anul 1837 ca început al primelor poşte străine în ţările romîne.

Biroul poştal din Craiova a fost închis în 1853. In 1854 el a fost înlocuit de Of. poştal de campanie al trupelor de ocupaţie.

Tabelul redat de noi nu cuprinde oficiile din localităţi care — pe atunci — nu erau cuprinse în graniţele ţărilor romîne (ex. Tulcea, Constanţa).

Nu regăsim în acest tabel oficiul Buzău, unde a fost înfiinţat un oficiu de campanie în primăvara lui 1855, o dată cu alte oficii de campanie. Existenţa acestui oficiu a fost dealtfel semnalată şi în lucrarea lui P. Murea. De asemenea tabelul nu menţionează Fălticenii, unde se pare că ar fi funcţionat un oficiu poştal, către sfîrşitul anului 1855.

II. O POŞTĂ AUSTRIACĂ PARTICULARĂ 1863—1873

Pe lîngă poşta austriacă de stat, a funcţionat la noi, între anii 1863 şi 1873, şi o poştă austriacă particulară deservită de vasele austriace de pe Dunăre, în baza unui privilegiu convenţional acordat de statul austriac societăţii de navigaţie denumită „Erste K.u.K. Donaudampfschiffahrt Gesellschaft" [6]). Aceasta asigura serviciul poştal în porturile dunărene de escală, cu începere de la Orşova (frontiera austriacă pe Dunăre) pînă la mare, deservind principalele porturi de pe malurile dunărene sîrb, bulgar şi romîn. Societatea se slujea de mărci speciale proprii. Ele sînt tipărite pe hîrtie subţire, fără filigrăn, dinţate (unele cu $9^1/_2$, altele cu 12), avînd dimensiunile 26 mm × 21 mm) de formă dreptunghiulară orizontală. Au apărut cinci emisiuni succesive avînd acelaşi tip:

15.IV.1866: 17 Kreuzer, roşu, D. 12
1867: 17 Kreuzer, roşu, D. $9^1/_2$
IX.1866: 10 Kreuzer, lila pal şi 10 kr. verde, D. $9^1/_2$
1868—1878: 10 Kreuzer, verde, tip I, D. $9^1/_2$
1870: 10 Kreuzer, roşu, D. $9^1/_2$.

Desenul, comun pentru toate emisiunile, poartă pe un fond de linii ondulate orizontal, inscripţia „Erste K.u.K. Donaudampfschiffahrt Gesellschaft", încadrată între două

Fig. 8. Scrisoare expediată de la Vidin la Brăila

elipse, concentrice, închise fiecare de cîte un dublu chenar, linia din afară mai groasă iar cea interioară mai subţire. Elipsa interioară, cu fond de culoare plin, include pe margini două ancore albe, împletite cu cîte un lanţ, una pe stînga, alta pe dreapta, înclinate în spre afară; iar la mijloc, printr-un cerc în zig-zag, menţiunea valorii în culoarea mărcii, pe fond alb.

Există un tip I şi un tip II, după litera f, care are bucla de sus rotunjită sau plată la 10 Kr, verde.

După cum societatea a avut propriile sale mărci, tot aşa a aplicat pe ele şi propriile-i ştampile, asemănătoare întrucîtva cu cele ale poştei austriace de stat, apropiindu-se însă de forma ovoidală. Inscripţiile acestor ştampile variază de la o localitate portuară la alta, ca de exemplu:

(continuare în pag. 7)

6) „Prima societate imperială şi regală de navigaţie cu vase cu aburi pe Dunăre".

A. F. R. A FOST PRIMITĂ ÎN FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE FILATELIE (F. I. P.)

O comunicare primită de la Hamburg, unde s-a ţinut ultimul congres F.I.P., ne-a adus ştirea că Asociaţia Filateliştilor din R.P.R. a fost primită în Federaţia Internaţională de Filatelie, la 29 mai a. c.

Expoziţia Centenarului primei mărci romîneşti, care s-a ţinut în noiembrie trecut şi la care filateliştii din R.P.R. şi asociaţia lor au adus o contribuţie importantă, a constituit prima afirmaţie de mare amploare a filateliei romîneşti, pe plan internaţional. Oaspeţii străini care ne-au vizitat, ca simpli vizitatori, ca delegaţi oficiali sau membri în juriul internaţional al expoziţiei, au avut atunci prilejul să cunoască mişcarea filatelică din ţara noastră şi să lege prietenii cu filateliştii romîni.

Cu acest prilej, d. Lucien Berthelot, preşedintele F.I.P. şi preşedintele de onoare al juriului Expoziţiei Centenarului, a arătat că „Expoziţia grandioasă constituie un omagiu demn Centenarului mărcii romîneşti şi rămîne un eveniment marcant şi în viaţa filatelică internaţională. In ultimul timp, filatelia romînă a luat un mare avînt. Asociaţia Filateliştilor a fost alcătuită acum cîteva luni, dar de la prima sa manifestare publică, organizarea expoziţiei actuale, a arătat de ce performanţe frumoase este capabilă. Sperăm că angrenîndu-se în activitatea F.I.P., filateliştii romîni vor desfăşura o activitate tot atît de preţioasă şi în viaţa filatelică internaţională".

Filatelia şi-a cucerit un loc important printre activităţile omeneşti. Milioane de oameni, de toate rasele şi naţionalităţile, răspîndiţi în toate colţurile lumii, se îndeletnicesc cu filatelia. In afară de rolul de a produce o destindere în activitatea de toate zilele, filatelia mai îndeplineşte un rol foarte important: acela de a uni pe oameni, acela de a lega prietenii, acela de a contribui direct la înţelegerea între popoare şi la lupta pentru Pace.

Schimburile de mărci prilejuiesc strîngerea legăturilor între colecţionarii din lumea întreagă. In fiecare zi, mii de corespondenţi de pe întreg globul îşi scriu. Obiectul scrisorilor este fără îndoială marca poştală, îmbogăţirea colecţiilor filatelice. Dar scriind mereu, ei ajung să devină buni prieteni, deşi sînt adeseori situaţi la distanţe mari unii de alţii, deşi sînt siguri că nu se vor întîlni niciodată. Şi în felul acesta, ceea ce omenirea încearcă de secole să realizeze — apropierea dintre oameni — filatelia izbuteşte să aducă la îndeplinire.

Alături de celelalte Asociaţii Filatelice din ţările socialiste, membre ale F.I.P., Asociaţia Filateliştilor din R.P.R., admisă în marea organizaţie internaţională a filateliştilor, se va strădui să aducă şi în cadrul F.I.P.-ului un aport concret şi constructiv la promovarea filateliei, ca mijloc de strîngere a legăturilor de prietenie între popoare.

Prin relaţiile internaţionale pe care şi le vor crea, A.F.R. şi filateliştii din R.P.R. vor contribui la cunoaşterea ţării noastre, a muncii harnice ce se duce în republica noastră pentru construirea socialismului, la cunoaşterea măreţelor realizări de pînă acum şi — mai ales — la crearea climatului favorabil pentru stabilirea unei păci statornice în lumea întreagă.

POŞTA AUSTRIACĂ ÎN ŢĂRILE ROMÎNE

(continuare din pag. 3)

— AGENŢIE GIURGEVO, în semicerc sus; la mijloc, SALDIRT; data jos (fără an) cu cifra zilei şi luna, indicată prin trei litere;

— D.D.S.G. (prescurtarea prin iniţiale a denumirii societăţii) şi OLTENITZA, ambele în linie dreaptă, fără dată;

— CALAFAT, în semicerc, cu data pe două rînduri, ziua (în cifre arabe), luna (în cifre romane);

— AGENŢIE D.D.S.G. T. MĂGURELE pe trei rînduri, în linie dreaptă, fără menţiunea datei etc., etc.

La Expoziţia Centenarului, colecţionarul L. Dengel din Sibiu a expus un număr de exemplare foarte frumoase din ştampilele D.D.S.G., precum şi foarte interesante obliterări ale poştei austriace din ţările romîne.

Mărcile societăţii de navigaţie dunăreană austriacă au devenit din ce în ce mai rare, în deosebi cele ştampilate, pe scrisori întregi.

Există eseuri nedinţate precum şi reimpresiuni, pe hîrtie mai groasă şi culori mai vii.

În 1873 Poşta Companiei dunărene a încetat să mai funcţioneze în porturile romîne. Ea şi-a continuat cîtva timp activitatea în porturile bulgare şi sîrbe, încetîndu-şi-o definitiv şi acolo în 1880.

Menţionăm că acest serviciu poştal al societăţii de navigaţie D.D.S.G. nu trebuie confundat cu serviciul poştal al agenţiilor Lloyd-ului austriac, ce au funcţionat aproape în acelaşi timp la Galaţi, Brăila, porturi în care făceau regulat escală vapoarele acestei Companii de navigaţie maritimă.

Agenţiile Lloyd-ului nu aveau mărci proprii. Ele foloseau mărcile poştei austriace de stat, pentru Levant, pe care le obliterau însă cu ştampile proprii, purtînd şi denumirea Companiei.

ED. KONYA

NOTĂ

Clişeele de ştampile sînt reproduse din lucrarea lui P. Murea „Istoricul timbrelor poştale romîneşti, Fig. nr. 6, reproduce o piesă din colecţia N. Tripcovici, iar Fig. 8 o scrisoare din colecţia ing. K. Müller, Bucureşti.

6/59

TIMBRELE DE FACTAJ

Ca şi mărcile „taxe de plată", timbrele de factaj romînești nu au fost aproape de loc studiate. Unele cataloage le ignorează, altele le pomenesc numai în treacăt, confundînd emisiunile.

Şi totuşi, colecţionarea timbrelor de factaj este destul de interesantă şi prezintă prin varietatea nuanţelor de culoare, de hîrtie şi dinţătură, un cîmp destul de vast pentru filteliştii care colecţionează mărcile romînești.

Prin studiul de faţă încercăm să acoperim lipsa de informare în materia timbrelor de factaj. Vom fi recunoscători tuturor filateliştilor care ne vor completa în cele ce relatăm mai jos.

*

În anul 1895, Direcţia Poştelor, înfiinţînd un serviciu de livrare la domiciliu a trimiterilor poştale (colete, grupuri, mostre, mandate), s-a pus problema perceperii unei taxe speciale de deservire, pe care s-o plătească destinatarul. S-a găsit că, rezolvarea cea mai comodă ar constitui-o emiterea unui timbru special, denumit „de factaj" după termenul francez utilizat pentru această operaţie. Drept model s-a luat cel întrebuinţat pentru „taxele de plată" din 1881, model care, de altfel, va fi păstrat pentru toate emisiunile timbrelor de factaj ce se vor succeda pînă la 1908.

Desenul timbrului de factaj constă într-un dreptunghi orizontal de dimensiunile 27,5 : 23 mm. avînd în mijloc, într-un oval, cifra 25 şi în cele patru colţuri, cornul de poştă. În stînga, într-un cartuş dreptunghiular vertical, pe fond alb, în majuscule — de jos în sus — se înscrie cuvîntul POSTA, iar în dreapta, într-un cartuş identic — dar de sus în jos — cuvîntul ROMANIA. Pe latura superioară a dreptunghiului, într-un cartuş orizontal se înscrie de asemenea în majuscule, legenda TAXA DE FACTAGIU, iar pe latura inferioară, într-un cartuş identic, cuvîntul BANI, avînd în dreapta şi în stînga cîte o steluţă.

Imprimarea timbrelor de factaj este tipografică şi a fost executată de Imprimeria Statului, în coale de 50.

Ne vom ocupa de fiecare dintre emisiunile succesive ale acestor timbre.

Emisiunea I

Primul timbru de factaj a apărut la 15 septembrie 1895, în culoarea brun roşcat, pe hîrtie cu pseudofiligranul „stemă mică", încrustat pe dosul timbrului şi — foarte rar — pe faţă, în poziţie orizontală, culcată spre dreapta sau spre stînga. Datorită dimensiunii ei reduse faţă de suprafaţa timbrului, stema apare multiplu şi fragmentar pe fiecare timbru.

Precum se ştie, hîrtia cu aceste pseudofiligrane nu a fost pregătită special pentru mărcile „taxă de plată" sau timbrele de factaj (care aveau un format mai mare), ci pentru mărcile poştale obişnuite, cu format mai mic. Astfel, pentru emisiunile „Vultur" sau „Cifra în 4 colţuri", apare cîte o stemă la fiecare marcă.

La această emisiune, hîrtia timbrului este subţire şi fragilă — de obicei gălbuie. Dar se întîlnesc rar şi exemplare pe hîrtie albă şi — foarte rar — pe hîrtie albă vărgată orizontal.

Datorită hîrtiei subţiri se întîlnesc frecvent exemplare la care tiparul apare transparent, unsuros.

Dinţătura obişnuită a timbrului este $13^1/_2$; se întîlnesc însă — mai rar — şi dinţăturile de $11^1/_2$ şi $11^1/_2 \times 13^1/_2$.

Emisiunea II

În ianuarie 1897 timbrul de factaj şi-a schimbat culoarea, apărînd în cărămiziu.

La această emisiune nu se mai cunoaşte hîrtia vărgată.

Dinţăturii obişnuite de $13^1/_2$ i se adaogă şi dinţăturile de $11^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$. Se cunosc exemplare cu dinţătură mixtă: $13^1/_2$ pe trei laturi şi $11^1/_2$ pe cea de a patra — verticală sau orizontală.

Emisiunea III

În octombrie 1898, timbrul de factaj apare pe hîrtia cu filigranul PR de tipul III (14 : 14,5 mm). Ca şi la taxele de plată, din acelaşi timbru, hîrtia prezintă aceleaşi sorturi: albă obişnuită, de grosime mijlocie, albă cartonată, precum şi o varietate, albă ripsată.

Filigranul se întîlneşte în toate cele 4 poziţii: normal (RP), întors, răsturnat (ꟼꟼ) şi răsturnat întors, poziţia normală fiind cea mai obişnuită.

Ca şi la taxele de plată, se întîlnesc şi aici rare exemplare fără filigran (provenite din marginile de coli), în dinţăturile $13^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$.

Timbrele emisiunii a III-a, în răstimp de şapte ani, au apărut în două culori: a) brun roşcat şi b) cărămiziu (cu excepţia celor tipărite pe hîrtie cartonată, care nu au apărut decît în brun roşcat).

În ce priveşte dinţarea, pînă astăzi se cunosc următoarele sorturi:

a) hîrtie albă obişnuită:
— în culoarea brun roşcat: $13^1/_2$; $11^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$;
— în culoarea cărămiziu: $13^1/_2$; $11^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$; $13^1/_2 \times 11^1/_2$;

b) hîrtie ripsată (în ambele culori) : $13^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$; $13^1/_2 \times 11^1/_2$;

c) hîrtie cartonată (brun roşcat) : $11^1/_2 \times 13^1/_2$.

Unele cataloage, printre care şi vechiul catalog romîn Conrad, menţionează existenţa unor perechi tête-bêche atît pe hîrtie obişnuită, cît şi pe hîrtie ripsată. Astfel de perechi nu au existat însă niciodată.

Emisiunea IV

În septembrie 1905, Poşta dispunînd de hîrtie franceză, satinată, albă pe faţă şi roz pe dos, fără filigran, procurată de la firma „Johannot et C-ie" din Annonay, adusă pentru imprimarea emisiunii „spic de grîu", a scos şi o emisiune a timbrului de factaj pe această hîrtie, în aceeaşi culoare cărămizie ca şi emisiunea precedentă. Foarte rare sînt exemplarele — margine de coală — care poartă fragmente din filigranul cu numele firmei franceze.

Emisiunea din 1905 există în dinţăturile $11^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$.

Se cunosc perechi nedinţate orizontal — între cele două mărci — în dinţăturile $11^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$. Reproducem una dintre aceste perechi, care sînt foarte rare.

Emisiunea V

Epuizîndu-se stocurile de hîrtie franceză, Poşta a scos în 1908, o nouă emisiune a timbrului de factaj — în

Filatelia 1961 , nr. 2

DENUMIRILE ROMÎNEŞTI ÎN ŞTAMPILELE POŞTALE AUSTRIACE

După prăbuşirea monarhiei austro-ungare, în 1918, după primul război mondial, teritoriile romîneşti care se aflaseră sub stăpînirea habsburgică s-au unit cu statul romîn.

Pînă în 1867 — anul aşa-zisului „compromis" („Ausgleich") dintre Austria şi Ungaria, din punct de vedere poştal toate aceste teritorii se aflaseră sub administraţia directă, unică, a poştei austriace. Din 1867, Transilvania, Banatul, Crişana şi Maramureşul trec în cadrul poştei ungare, de Austria continuînd să depindă unele teritorii făcînd parte în prezent din regiunea Suceava.

Această evoluţie şi această împărţire se oglindesc direct în istoria poştală şi filatelică, atît sub aspectul mărcilor poştale folosite cît şi sub acela al ştampilelor poştale din diversele regiuni.

În afară de studiul general al tipurilor de ştampile folosite, un aspect aparte şi deosebit de interesant îl constituie evoluţia lingvistică a denumirilor de localităţi, astfel cum apar pe ştampilele poştale.

Monarhia habsburgică era un adevărat conglomerat, un mozaic de naţionalităţi, alcătuit prin nesfîrşite manevre politice şi diplomatice. Poşta folosea — în nomenclatura ei — atît denumiri germane cît şi denumirile în limbile diferitelor naţionalităţi, germanizate sau transcrise fonetic, cu ortografia germană (limba germană fiind limba oficială, predominantă, a administraţiei austriace centraliste).

Popoarele din monarhie aspirau de mult la egalitate în drepturi, la folosirea în administraţie a limbilor lor. Revoluţia din anul 1848 părea că apropie clipa îndeplinirii acestor aspiraţii, dar înfăptuirea lor a fost întîrziată prin reprimarea sîngeroasă a răscoalelor populare. Diferitele popoare nu s-au putut bucura de libertăţi, nici chiar în privinţa limbii. Chiar şi în Ungaria — unde revoluţia fusese mai puternică — a fost introdusă din nou limba germană ca limbă oficială.

Situaţia aceasta a durat pînă în anul 1867, cînd a avut loc „compromisul" cu Ungaria, care a acordat Ungariei o poziţie de Stat aparte, în cadrul unei monarhii dualiste.

În anul 1918 s-a prăbuşit monarhia austro-ungară. Unele părţi ale ei au devenit state independente, altele s-au alipit ţărilor vecine, în raport cu naţionalitatea populaţiei.

★

În nota de faţă ne vom ocupa — pe scurt — de modul cum apar în ştampilele poştei austriace denumirile localităţilor romîneşti.

Ştampilele poştale austriace au fost în uz în toate provinciile unite cu Romînia, pînă în anul 1867; în partea fostă austriacă din actuala regiune Suceava, ele au continuat să fie folosite pînă în anul 1918.

Cum s-a mai arătat, pe timpul Austriei limba oficială era limba germană. Acolo unde exista şi o denumire germană a localităţii, ştampilele poştale au purtat această denumire. Acolo unde o astfel de denumire nu exista, numele localităţii a fost germanizat. Cu alte cuvinte au fost utilizate numele romîneşti (pe noi ne interesează aci numai acestea), însă adaptate ortografiei germane, prin înlocuirea acelor litere ale alfabetului romînesc care n-au corespondent în limba germană cu litere din alfabetul german, redînd un sunet fonetic apropiat. Astfel în loc de *ţ* s-a scris *tz* (ca de exemplu în Boiţa = Boitza) sau *cz* (ca în Căpruţa = Kaprucza). Grupul fonetic *ci* a fost transpus în *ts*, (ca în Curtici = Kurtits) etc. Dar nici acest mod de transpunere nu a fost unitar. Una din cauze a fost aceea că aceste ştampile erau comandate de diriginţii poştali; modul de ortografiere depindea deci de felul în care scriau ei numele localităţii. Mai găsim uneori la ştampilele poştale şi un altfel de a scrie, greşit sau incorect, ca — de exemplu — „Pojana Tsampi", care a fost însă ulterior corectată în „Pojanastampi" (romîneşte „Poiana Stampei").

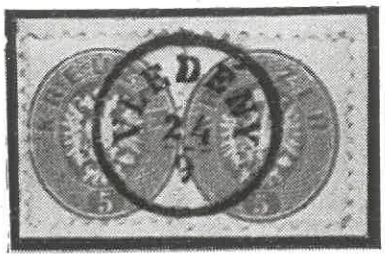

Pereche din emisiunea 1863, cu ştampila Vlădeni

Rezultă că aceste inscripţii ale ştampilelor poştale au fost scrise într-un fel adaptat ortografiei germane şi gîndite în limba germană.

Pentru cercetătorii acestei laturi a istoriei poştale a ţării noastre, vom reda o listă de localităţi, cuprinzînd, în primul rînd, transcrieri în ortografia germană, astfel cum apar pe ştampilele austriace. Aceste transcrieri sînt extrase din importanta lucrare a ing. Ed. Müller „Grosses Handbuch der Abstempelungen von Altösterreich", care constituie un text de bază în această materie. În co-

Boiţa Haţeg Coseşti Mihăileni Săcele Curtici

loana a doua redăm denumirea corectă, românească, astfel cum este redată în „Nomenclatura poştală a localităţilor din R.P.R.", Bucureşti, 1958, editată de Departamentul Poştelor şi Telecomunicaţiilor, Dir. G-lă a Poştei şi Difuzării Presei.

Lista care urmează nu are pretenţia să fie nici completă, nici definitivă, cu atît mai mult cu cît originea lingvistică a unora dintre localităţi este greu de stabilit. Scopul acestei lucrări este numai acela de a cerceta în general numele româneşti ale localităţilor de pe ştampilele poştale austriace.

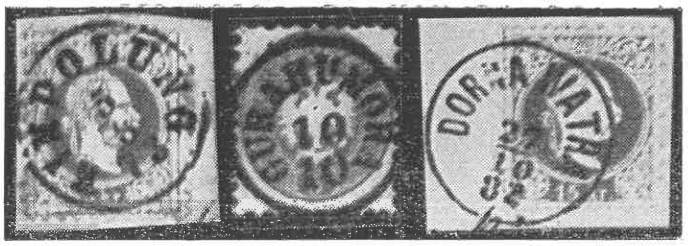

Cîmpulung Gura Humorului Vatra Dornei

TRANSILVANIA

Baroth — Baraolt
Boitza — Boiţa
Bukova — Bucova
Dewa — Deva
Hatzeg — Haţeg
Korond — Corund
Kossesd — Coseşti
Kovaszna — Covasna
Miheleny — Mihăileni [1])
Orlath — Orlat
Porumbach — Porumbac
Puj — Pui
Szetsel — Săcele
Tihutza — Tihuţa
Vledeny — Vlădeni
Vulkan — Vulcan
Zsibo — Jibou

CRIŞANA

Butyin — Buten
Berzova — Bîrzava
Bonczesd — Boncești
Gurahoncz — Gurahonţ
Kurtitz — Curtici

BANAT

Allios — Alios
Alt-Moldava — Moldova Veche
Alt Orsova — Orşova
Baziasch — Baziaş
Buttyin im Banat — Butin
Csakova — Ciacova
Furlog — Fîrliug
Kakova — Cacova
Kaprucza — Căpruţa
Karansebeş — Caransebeş
Kiszeto — Chizătău
Kossova — Coşava
Krassova — Craşova
Lugos — Lugoj
Lunkany — Luncani
Moravitza — Moraviţa
Oravicza — Oraviţa
Pankotu — Pîncota
Reschitza — Reşiţa
Roman-Bogschan — Bogşa Română
Svinica — Sviniţa
Szakul — Sacu
Szlatina — Slatina

REGIUNEA SUCEAVA

Bajaschestie — Băişeşti
Bossancze — Bosanci
Bukszoja — Bucşoaia
Dorna Watra — Vatra Dornei
Fratautz — Frătăuţi
Graniczestie — Grăniceşti
Gurahumora — Gura Humorului
Illischestie — Ilişeşti
a. Itzkany — Iţcani
b. Jtzkany — Iţcani
Jakobeni — Iacobeni
Kaczyka — Cacica
Kapukodrului — Capu Codrului
Kimpolung — Cîmpulung
Kirlibaba — Cîrlibaba
Klimoutz — Climăuţi
Mazanajestie — Măzăneşti
a) Pojana Tsampi — Poiana Stampei
b) Pojanastampi
Pozoritta — Pojorîta
Radautz — Rădăuţi
Scherboutz — Şerbăuţi
Sereth — Siret
Solka — Solca
Stanestie — Stăneşti
Straza — Straja
Stulpikani — Stulpicani
a) Suzawa — Suceava
b) Suczawa — Suceava
Unter Sinoutz — Sinăuţii de jos
Unter Wikow — Vicovu de jos
a) Vale Puttna — Valea Putnei
b) Valeputna — Valea Putnei
Wamma — Vama
Waschkoutz — Văscăuţi
Watra Moldawitza — Vatra Moldoviţei
Zadowa — Sadova

LUDOVIC DENGEL
— Sibiu —

[1]) Reg. Hunedoara

„Emisiunile de mărci ale R.P.R., din anul 1960"

Direcţia Generală a Poştelor şi Telecomunicaţiilor a editat şi difuzat în ţară o broşură documentară cu privire la emisiunile de mărci poştale apărute în ţara noastră în cursul anului 1960.

Prezentînd emisiunile nu numai prin descrierea lor tehnică ci şi cu interesante date informative asupra temelor lor, lucrarea pune în evidenţă rolul educativ şi instructiv al filateliei, aşa cum este înţeleasă şi practicată în regimul democrat popular.

Din trecerea în revistă a tematicii emisiunilor anului 1960, rezultă marea lor varietate, care oglindeşte evenimentele de seamă interne şi externe ale anului care s-a încheiat. Alături de aceste emisiuni, alte serii înfăţişează bogăţiile naturale ale ţării noastre, etc. Descrierile care însoţesc fiecare emisiune reamintesc că filateliştii nu

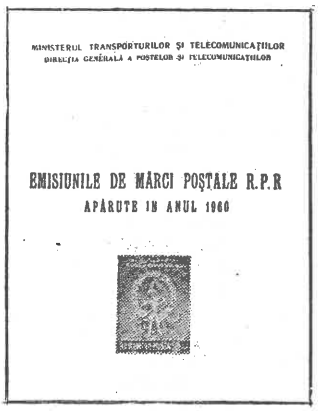

trebuie să se mulţumească să colecţioneze mărcile poştale, ci trebuie să le folosească şi ca o bogată sursă de documentare.

Cele 48 de pagini, ilustrate cu 117 clişee, prezintă şi plicurile „prima zi" şi obliterările speciale din cursul anului 1961.

Lucrarea fiind editată în scop de popularizare, s-a distribuit gratuit prin grija I.C.S. „Filatelia", care a trimis şi filialelor A.F.R. un număr de exemplare.

Pînă la apariţia noii ediţii a catalogului mărcilor poştale româneşti (actualmente în curs de pregătire), broşura aceasta va putea servi ca un îndreptar util asupra emisiunilor apărute în anul 1960.

Broşura este prima lucrare de acest gen realizată la noi şi sperăm că această iniţiativă va fi continuată. De altfel, I.C.S. „Filatelia" a şi anunţat apariţia cîte unui prospect de documentare pentru fiecare emisiune nouă care va fi pusă în circulaţie pe viitor.

Filatelie 1951, II, mai 5/51

Poşta locală Constanţa-Cernavodă în veacul al XIX-lea

De D. N. Mircev, membru al Institutului ştiinţific de filatelie — Sofia.

Serviciile poştale în Dobrogea în cursul veacului trecut au fost îndeplinite de către birourile poştale ale Austriei, Franţei, Greciei, ale Soc. austriace de navigaţie dunăreană (D. D. S. G.) şi Soc engleze de cale ferată dunăreană şi a Mării Negre (D. B. S. R.).

In ceeace priveşte serviciile poştei locale „Kustendje — Czernawoda" ale susnumitei societăţi engleze, informaţiunile sunt foarte sărace. Cu privire la acest serviciu poştal nu cunoaştem până în prezent în afară de notele fugitive — deseori eronate — apărute în presa filatelică mondială, decât articolul lui Franz See *Die Local-Post „Kusterdje Czernawoda în den Iahren 1867 bis 1871"*, publicat în revista „Der Briefmarkenbote" (Stuttgart), Nr. 12 din Decembrie 1943, care este utilizat şi puţin completat în lucrarea lui L. Dengel *„Istoria oficiilor poştale particulare a mărcilor lor, foste în circulaţie pe teritoriul României de azi"* (Sibiu, 1947) şi articolul nostru *„Poşta şi mărcile poştale în Dobrogea şi în decursul veacului al XIX-lea"*, publicat în Nr. 5, Mai 1948 al revistei „Postenska marca" din Sofia, în care am încercat să precizăm câteva fapte, mulţumită cercetărilor ce le-am făcut în această direcţie.

Poşta locală Kustendje—Czernawoda — „Constanţa-Cernavodă" — a fost creiată în 1867 de către concesionara liniei ferate legând aceste două oraşe din centrul dobrogean — comoania engleză „Danube-Black-Sea-Railyay" (D.B. R.) şi a funcţionat până în anul 1871.

Ea a deservit traficul poştal între oraşele Constanţa-Cernavodă, inclusiv localităţile aflate pe ambele părţi ale acestei căi ferate, cât şi legăturile poştale cu străinătatea.

Serviciile acestei poşte locale, deservind pe atunci o importantă legătură a bazinului dunărean cu Constantinopolul au conlucrat cu birourile poştei austriace de stat din Cernavodă şi Constanţa în ceeace priveşte corespondenţa adresată străinătăţii.

Pentru nevoile serviciului poştal D. B. S. R. a emis un timbru propriu de 20 paras, servind la francarea corespondenţei, transportată prin îngrijirea birourilor sale de poştă.

Mărcile au fost tipărite în negru pe hârtie verde-închis, puţin porcasă, de către firma M. Kaiser din Viena. Dantelura 8-9 1/2, neregulată. Tiraj — 5000. Timbrul reprezintă incinta vechiului port constanţean având o garnitură de tren gata de plecare şi câteva corăbii. Apoi mai se văd şi câteva coline, iar deasupra lor o semilună cu raze şi o stea. De origină constanţean ne aducem prea bine aminte de una din aceste coline — de cea mai mare — „Avretuk-tepe", care pe timpul turcilor a servit ca post de observaţie.

Am fost martorii distrugerii acestei coline în 1914-1915 şi ca, copii adeseori ne urcam pe „Avrap-tepe" — cum se numea colina, pentru a contempla vasta întindere a şesului dobrogean şi sbuciumatele valuri ale Mării Negre! Ne amintim chiar şi de clădirea cea mică de piatra (semănând cu o colibă eschimosă!) a caraulei turceşti de altă dată. Marca are în cele patru părţi următoarele inscripţii: sus — „Local-Post"; jos —20 paraş"; la stânga — „D. B. S. R.", iar la dreapta — „Kustendje-Czernawoda".

Anularea pe corespondenţă a mărcii D. B. S. R. se făcea printr'una sau mai multe linii de cerneală. Scrisorile adresate pentru streinătate, pe lângă marca de 20 parale erau francate şi anulate cu stampila oficiul poştei de stat austriace.

Nu se poate spune cu exactitate când a fost pusă în circulaţie şi când a fost retrasă marca postală a Soc. D. B. S. R. Un lucru se poate preciza, că această marcă locală, emisă de o companie particulară, a îndeplinit un serviciu poştal real.

In anii din urmă interesul faţă de această marcă rară şi interesantă este mereu crescând. Chiar acum câva timp presa filatelică a închinat multe rânduri mărcii poştale de 20 parale a Soc. D. B. S. R. ele conţin destule date eronate, ceeace ne-au făcut de altfel să scriem acest articol.

In cursul anului 1947 a fost găsită la Salzburg (Austria) o scrisoare având francatură mixtă, pe lângă marca de 20 de parale şi una de 15 soldi, emisiunea austriacă Lombardo din 1864 (Yvert Nr. 27). Scrisoarea a fost expediată din Constanţa, iar ambele mărci — obliterate cu stampila poştei austriace „Lloyd Agenzie Kustendje 25-8". La Salzburg scrisoarea sosise după o săptămână — la 1 Septembrie. Dar iată că L'Echo de la Timbrologie" (Septembrie, 1950) aduce stirea ca o altă scrisoare mult mai interesantă, expediată prin poştă „Constanţa-Cernavodă", a fost descoperită recent. Este vorba de o scrisoare, trimisă tot dela Constanţa şi adresată la Genova (Italia), francetă cu timbrul local de 20 parale plus două timbre Lombardo, a câte 15 soldi. Aceste trei mărci sunt obliterate tot cu stampila „Lloyd Agenzie Kustendje 8-5". Expediată deci la 8 Mai 1868 (data anului o avem dela stampila de tranzit a poştei din Viena — 12 Mai 1868), scrisoarea a fost primită de destinatar la 15 Mai.

Această marcă interesantă a poştei „Constanţa-Cernavodă o găsim notată în cataloagele Yvert, Landmans şi Konrad 1948. Primele două cataloage o notează sub Nr. 8, ca făcând parte din emisiunile Antreprizei poştale particulare din Constantinopol — „Lisnos", ceeace nu este adevărat. Aceasta nu-i nici chiar o marcă turcească — după cum scriu alţi filatelişti. Numai catalogul Konrad (1948) o menţionează ca emisiune a susnumitei soc. engleze de cale ferată — Konrad nu o cotează dat fiind că merită mai ales pe scrisoare, preţ de amator, pe când Yvert (1951) o cotează numai 30 fes. (neuzată) şi 100 fes. (uzată), iar Landmans (1951), tot cu un preţ ridicol —de 35 şi 100 lirete respectiv.

Din toate cele spuse până acum, reiese că marca de 20 parale D. B. S. R. este destul de rară. Din această cauză există multe falsuri periculoase şi reîmpresiuni. Catalogul Konrad notează următoarele reîmpresiuni: negru-galben; negru-verde; negru-bleu închis; negru-bleu deschis şi ne-

(Continuare în pag. 14).

Poşta locală Constanţa-Cernavodă

(Urmare din pag. 7).

gru-rose, pe cari le cotează a câte 20 lei.

L. Dengel în studiul său foarte interesant pe care l'am citat ceva mai sus, menţionează numai primele patru reimpresiuni (fără reimpresiunea negru (rose), cotându-le a 10 lei bucata.

Pe scrisori întregi aceasta marcă este de un mare interes filatelic. Astfel de scrisori sunt însă destul de rare.

In concluzie marca de 10 parale a Societăţi D. B. S. R., emisă pentru traficul poştal local între Constanţa-Cernavodă şi localităţile aflate pe traseul acestei linii de cale ferată este un document preţios pentru istoricul poştelor din secolul trecut în Dobrogea, ea îndeplinind, cu tot caracterul ei particular funcţii reale poştale şi nefiind nici marca turcă, nici emisă de antrepriza „Lianos" din Constantinopol, aşa cum am arătat că se susţine.

Filatelia 1958, nr. 9

Mărcile romînești pentru telegrame

Multe țări de pe glob, printre care și a noastră, au folosit mărci speciale pentru plata taxelor stabilite pentru transmiterea telegramelor. Treptat, numărul acestor emisiuni a scăzut, trecîndu-se tot mai mult la plata taxelor telegrafice în numerar, contra emiterii de recipise sau chitanțe.

La noi, singura emisiune de mărci pentru telegrame a apărut în 1871, coincizînd cu o reducere a tarifului telegrafic, de la 1 leu și 60 b. la 1 leu pentru fiecare telegramă de cel mult 20 cuvinte; iar pentru fiecare altă serie de 10 cuvinte sau fracțiune în plus, cîte 50 bani.[1])

Din acest tarif se desprinde o caracteristică: deși, în principiu, fiecare cuvînt costa cinci bani, taxarea nu se făcea pe numărul exact al cuvintelor din telegramă, ci pe grupe de douăzeci și zece cuvinte. Pentru fracțiunile mai mici de 10 cuvinte se plăteau tot 50 de bani, prin rotunjire.

Cu începere din anul 1871, s-a hotărît ca plata taxelor telegrafice calculate potrivit tarifului de mai sus, să se facă prin aplicarea de mărci speciale pentru telegrame.

Seria mărcilor pentru telegrame cuprinde cinci valori: 25, 50 bani, 1 leu, 2 lei și 5 lei, tipărite pe hîrtie albă, poroasă și fără filigran. Valorile de 25 și 50 de bani sînt dințate $10\frac{1}{2}$, iar celelalte trei de la $9\frac{1}{2}$ pînă la $10\frac{1}{2}$.

Nu se cunoaște cu precizie locul unde au fost imprimate aceste mărci. Se crede însă că — spre deosebire de celelalte emisiuni romînești — ele ar fi fost imprimate la Viena. Un indiciu în favoarea acestei teze este faptul că dințăturile acestei serii nu corespund cu cele ale celorlalte mărci romînești, însă sînt asemănătoare cu acelea ale mărcilor austriace contemporane.

Pe de altă parte, efigiile sînt încrustate în relief, într-un mod similar cu acela al efigiilor din emisiunile austriace din 1858 și 1861.

Marca de 25 de bani, bistru-brun, ca și cea de 50 de bani, albastră sau ultramarin, are forma dreptunghiulară, verticală (dimensiunile desenului 2x2,25), cu un dublu chenar exterior, incluzînd linii ondulate, iar în cele patru colțuri ale chenarului cîte un mic pătrățel. Acest dublu chenar exterior încadrează un alt dublu chenar interior, de formă ovală, în care se găsește inscripția „Romînia Serviciul Telegrafic", avînd, între cuvintele Romînia și Serviciul Telegrafic, simbolul telegrafic: fulgerul, iar la mijloc, încercuit de un șirag de perle, fondul plin, cu indicarea valorii de 25 sau de 50 de bani.

Celelalte trei, de 1 leu gri — violet, 2 lei ocru sau galben și 5 lei albastru-verzui palid, au formă dreptunghiulară orizontală. (Dimensiunile desenului: 2,25x3,9). Un dublu chenar exterior mărginește desenul, avînd un fond plin, împodobit pe marginile laterale cu o friză greacă, iar pe laturile de sus și jos, inscripția valorii în litere. Un al doilea chenar, tot liniar, mai mic, se află în interiorul celui dintîi, încadrînd un fond punctat peste care se suprapune același oval ca și la mărcile de 25 și 50 de bani, cu aceeași inscripție și cu aceleași fulgere, însă încadrînd, de data aceasta, efigia încrustată în relief alb, îndreptată către stînga. Pe marginile laterale, două cerculețe concentrice, cu fond alb, conțin, cele din stînga, valoarea în cifre, cele din dreapta, litera „L", (adică Lei).

Mărcile telegrafice se întîlnesc anulate cu trăsături în cerneală și cu ștampile rotunde.

De cele mai multe ori, mărcile poartă atît anularea cu cerneală cît și ștampilele rotunde; însă există și exemplare anulate numai cu cerneală sau numai cu ștampila rotundă. Nu cunoaștem cu precizie care erau instrucțiunile date cu privire la procedeul de urmat pentru anularea mărcilor telegrafice.

Pentru ștampilarea acestor mărci au fost confecționate ștampile speciale rotunde, încadrate de un singur cerc cu diametrul de 17 mm, conținînd inscripția în formă de arc cu denumirea localității, la mijloc data: ziua, luna și anul, aceste două din urmă prescurtate; iar în partea de jos o steluță în cinci colțuri. Tușul folosit era de culoare albastră, uneori albastru închis sau negru.[2])

Acest tip de ștampilă rotundă a fost folosit ulterior și pentru obliterarea mărcilor de pe trimiterile poștale.

Peste aceste două feluri de anulări, mărcile telegrafice mai primeau adeseori și o ștampilă cu totul deosebită, neîntîlnită pe trimiterile poștale, de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite și cu textul: „Compt. Controlatu".

Cu privire la această ștampilă s-a ajuns la concluzia următoare: mărcile aplicate rămînînd pe blanchetă în posesia oficiului telegrafic, treceau prin verificarea unui organ de control, spre încredințare că taxa a fost percepută conform tarifului și că ștampila aceasta a fost aplicată de către acest organ de control.

Mărcile speciale romînești pentru telegrame au fost scoase din circulație după o întrebuințare de aproape trei ani, la 1 ianuarie 1874, pentru a nu mai reapare nici odată, nici sub altă formă, revenindu-se la vechiul sistem de încasare în numerar a taxei pentru telegrame.

Există și eseuri pentru toate valorile însă numai de formă dreptunghiulară, în picioare, cu un desen mai simplu decît al celui aprobat, constînd dintr-un oval cu inscripțiile descrise. Unele au în centru valoarea, în tipar mai compact. Altele au în oval o efigie de același tip ca și aceea a emisiunii defectuoase din 1872 și indicația valorii înscrisă sub efigie, în formă de arc de cerc.

EDUARD KONYA

1) P. Murea — Istoricul timbrelor poștale romînești.
2) Se cunosc și exemplare obliterate cu stampilele rotunde avînd diametrul mai mare. Astfel de obliterări sînt mai rare.

Cercuri filatelice! Cadre didactice! Organizații de pionieri! Filateliști!
Părinți! Copii!

Un minunat mijloc de instruire și distracție îl constituie cele două diafilme documentare realizate recent de studioul „Ion Creangă":

Pe urmele capului de bour
(Imagini din istoricul poștelor și al primelor mărci poștale romînești)
și
O mare pasiune
(rolul educativ al filateliei)

Lei 13,70 un diafilm.
De vînzare la magazinele „Filatelia" și la ghișeele filatelice de la oficiile poștale.

Filatelia 1958, nr. 5

POȘTA ROMÎNĂ ÎN BULGARIA

Printr-o proclamație emoționantă din 12/25 aprilie 1877, Rusia, care sprijinea lupta de eliberare a popoarelor asuprite de imperiul otoman, a declarat război Turciei. Acest război a izbucnit ca urmare a luptelor de eliberare tot mai puternice duse de popoarele balcanice subjugate de veacuri.

In acest război care a dus și la eliberarea poporului bulgar, și-au dat prinosul și romînii. Cu acest prilej armata romînă a luat parte la marea bătălie de la Plevna, operînd apoi în luptele purtate în nordvestul Bulgariei. Nu pot fi date uitării bravura căpitanului de dorobanți Valter Mărăcineanu, vitejia ostașului Grigore Ion, eroismul sergentului Stan Gheorghe, jertfa fără seamăn a maiorului Popescu și a miilor de alți eroi căzuți la redutele de la Griviția, la Smîrdan, etc. Nenumărate acte de vitejie au fost înscrise pe steagurile regimentelor romînești, în crîncenele lupte de la Griviția.

* * *

După cum era și firesc, declararea războiului a necesitat concentrări de trupe romînești în Oltenia — spre Calafat și Dunăre. Se bănuia că pe acolo n-ar fi exclus un eventual atac din partea turcilor. Pe seama trupelor rusești rămăsese restul liniei de frontieră dunăreană. Pentru nevoile unităților concentrate, au fost deschise birouri poștale speciale în cîteva sate oltenești — spre Dunăre. Incă la începutul lunii mai 1877 asemenea birouri luară ființă în comunele Galicea Mare, Băilești, Moțăței, Cetatea și Poiana. Acestea au dăinuit aproape pe tot timpul campaniei.

Legăturile poștale ale oficiului de la Galicea Mare cu unele sate în care se găseau cantonate unități militare, datează din primele zile ale lunii mai 1877. Principala legătură a oficiului de la Galicea era cu Băileștii. Două luni mai tîrziu, după cum reiese dintr-un raport întocmit la 12 iulie 1877 la Poiana, de către maiorul Magheru „supraveghetorul" serviciului telegrafo-poștal al armatei — releul poștal Galicea-Băilești era întreținut cu regularitate. La Moțăței, unde se afla divizia a 2-a, se mai înființase încă de la începutul lunii un serviciu poștal bine organizat. Acesta făcea legătura cu cel de la Galicea; totodată întreținea releul cu oficiul de la Cetate, unde se afla pentru cîtva timp cartierul diviziei a 2-a. Oficiul poștal de la Cetate fusese creat din mai 1877 și mai ființa încă în ianuarie 1878. O activitate însemnată avusese oficiul din comuna Băilești, care era un centru militar de seamă. Acolo se găseau cantonate Cartierul general al corpului 2, împreună cu alte unități de dorobanți, vînători, călărași, artilerie etc. De aceea, chiar din iulie 1877, comandantul corpului 2 armată ceruse Ministerului de război permanența la Băilești a unui serviciu poștal regulat. Printr-o adresă — datată Băilești, 4 mai 1877 — colonelul Holban, comandantul brigăzii a 2-a, propune colonelului Logadi, comandantul diviziei a 2-a, înființarea unui serviciu poștal regulat care să întrețină legătura cu oficiul de la Galicea Mare. O asemenea propunere făcea și colonelul Anghelescu, comandantul diviziei a 3-a, prin adresa sa (datată Băilești, 25 mai 1877) către corpul 2 armată, spre a nu fi nevoie a se mai merge la oficiul de la Galicea. In cursul lunii iunie serviciul poștal de la Băilești, care primea și mesagerii, era destul de bine organizat. Legătura între Băilești și Galicea se făcea prin călărași, iar mai tîrziu printr-o trăsură specială. Prin Băilești se întreținea și releul poștal cu Negoi și Bistrețu, unde prin luna mai se aflau unele cantonamente militare. Mici servicii poștale au funcționat, unele pentru scurt timp, la Negoi, Bistrețu, Covei, Orlea, Rastu. Mai tîrziu, prin Calafat, Corabia și Bogdan se făcea legătura poștală și cu Bulgaria. S-ar putea spune că aici, în Oltenia, a luat naștere poșta militară romînă din Bulgaria, din anii 1877—78. Ceva mai tîrziu, prin faptul trecerii regimentelor pe pămîntul bulgar, după cum vom vedea, serviciile poștale se vor înmulți, desfășurînd o vie activitate.

Primele două birouri poștale militare romîne în legătură directă cu Bulgaria, și-au început activitatea în august 1877, odată cu trecerea trupelor romîne peste Dunăre. Unul se afla la Turnu-Măgurele, iar celălalt la Nicopole, pe teritoriul bulgar. Incetul cu încetul, pe măsura pătrunderii regimentelor în interiorul Bulgariei, serviciile poștale se înmulțesc. Pe rînd iau ființă alte două oficii: primul la Vîrbița (august 1877), unde se afla, la început, statul major al armatei romîne, iar al doilea la Poradim, ambele în apropierea Plevnei. In august, în preziua marilor lupte pentru cucerirea puternicei cetăți Plevna, marele cartier general se stabilise la Poradim. Acest lucru impunea înființarea unui serviciu telegrafo-poștal de mare importanță. In acest scop, prin ordinul circular din 28 august 1877, colonelul Barozzi, șeful marelui stat major, face cunoscute următoarele cu privire la înființarea serviciului poștal din Poradim:

„Pentru corespondența atît particulară[1]) cît și oficială de aci în Romînia s-a regulat un serviciu poștal, avînd drept centru stația Poradim, localul marelui cartier general..., unde se pot trimite toate corespondențele simple spre a fi trimise diferitelor localități din Romînia.

De cîte ori marele cartier general... se va muta, se va schimba odată cu aceasta și centrul poștal.

Toate acestea vi se comunică spre a le aduce la cunoștință corpului de sub comanda Dvs., fiecare divizie va înființa un organizator care va duce și lua corespondența".

Oficiul de la Poradim era în legătură cu Turnu-Măgurele prin oficiul Vîrbița și prin cel de la Muselin-selo (azi Muselievo), înființat în toamna anului 1877. Oficiul creat la Ghighen întreținea legătura cu poșta de la Corabia prin Măgura, comună situată pe malul bulgăresc al Dunării.

Cel mai important oficiu poștal era cel de la Vîrbița, unde se carta o foarte numeroasă corespondență. Inainte de a se fi instalat într-o locuință particulară, serviciile poștale erau adăpostite în două mari corturi militare. Primul șef al acestui important oficiu a fost Constantin

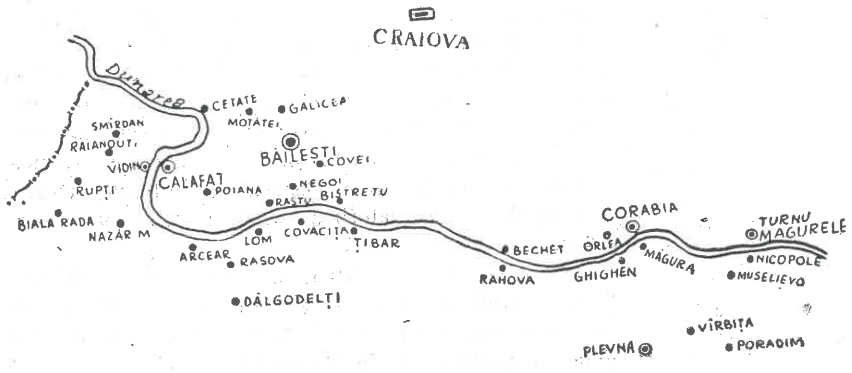

[1]) N.R. Prin „corespondență particulară" se înțelege aici aceea care intervenea între militari și familiile lor.

ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI DIN 1877-78

Într-un birou poştal militar din campania 1877—78

Manu — ajuns în 1900—1902 subdirector general al poştelor române. După cîtva timp acesta a fost înlocuit de Dimitrie Eliad. Amploiaţii oficiului au fost: Ion Gherman, Constantin Pop, Alexandru Mincopol, Gheorghe Tănăsescu, Gheorghe Rădulescu, Constantin Brădeanu şi Grigore Boboiceanu. Munca în acest serviciu poştal era peste puterile funcţionarilor. Corespondenţa şi mesageriile poştale ce trebuiau triate la Vîrbiţa erau aşa de numeroase, încît oficianţii munceau din răsputeri zi şi noapte.

Serviciile poştei române de la Poradim erau adăpostite într-o singură odaie de ţară. Impiegaţii oficiului erau Al. I. Dumitrescu şi Lazăr Gheorghiu. Camera de lucru servea şi drept locuinţă a acestor doi oficianţi.

După căderea Plevnei, în acest oraş iau fiinţă, pentru un scurt timp, două servicii de poştă. Unul se afla pe lîngă cartierul general al armatei române, iar celălalt pe lîngă marele cartier al comandantului suprem. În mod normal legătura poştală era asigurată zilnic prin căruţe, însoţite de impiegaţi. Ceva mai tîrziu serviciile poştale de la Plevna, precum şi oficiul de la Poradim, au fost desfiinţate. Rămase să funcţioneze doar încă pentru cîtăva vreme biroul de la Vîrbiţa. Acesta întreţinea legătura cu oficiul de la Nicopole, care la rîndul său făcea legătura peste Dunăre, cu ajutorul bărcilor, cu poşta de la Turnu-Măgurele. Biroul poştal de la Vîrbiţa se ocupa acum cu transportarea prizonierilor şi a trofeelor — rezultatul marii victorii de la Plevna. În ultimul timp oficiul era pus sub conducerea impiegatului Coslinschi, avînd ca ajutor pe practicantul Pănescu. Restul personalului însoţi trupele în marşul lor spre Vidin, spre a organiza birouri poştale în regiunea ce urma să fie eliberată. După ce îşi termină misiunea, oficiul Vîrbiţa şi-a încetat activitatea ca şi oficiul de la Nicopole.

A doua fază a existenţei poştei militare române în Bulgaria pe timpul războiului din 1877—78, începe cu căderea Plevnei. Acum trupele române aveau drept obiectiv să cureţe de duşmani terenul de la nord-vest de Plevna. Armata română porni deci în direcţia Vidinului. Odată cu aceasta, alte noi oficii erau pe cale să fie înfiinţate în unele localităţi. Pe ziua de 9 noiembrie 1877 ia fiinţă la Rahova (Oriahovo) un important oficiu telegrafo-poştal. Un cablu sub apă asigura legătura telegrafică între Rahova şi Bechet. Traficul poştal între cele două oraşele dunărene se făcea cu ajutorul bărcilor, însoţite de un amploiat. Acest oficiu a fiinţat pînă în primăvara anului 1878, cînd trupele româneşti au părăsit oraşelul. Locul lor a fost luat de armata rusă, care îşi deschise un oficiu poştal propriu. Continuîndu-şi drumul spre Vidin, rînd pe rînd cad în mîinile armatei române numeroase localităţi. În unele — care prezentau o importanţă oarecare — au fost înfiinţate birouri speciale. Astfel luară fiinţă oficiile de la Lom (Lom-Palanca) de sub conducerea lui Benedict Constantinescu şi a lui Marcel Teodorescu. Apoi în com. Nazăr-mahala (Nazărsca mahala, acum Gurcovo), unde se afla cartierul general al armatei, ia fiinţă un important oficiu poştal deservit de impiegaţii Constantin Pop, Gh. Rădulescu, Ion Gherman şi Grigore Boboiceanu — toţi foşti la oficiul de la Vîrbiţa. Oficiul de la Nazăr-mahala era în legătură directă cu poşta de la Calafat. Alte două oficii luară fiinţă — unul în com. Biala Rada, avînd ca oficiant pe S. Băsceanu, iar celălalt la Arcear, unde se afla pe atunci şi depozitul poştal. Birouri poştale — cu o existenţă de mai lungă sau mai scurtă durată — au fost create la Rainovca (Raianovţi) — în legătură cu Biala Rada, la Smîrdan, Ţibăr, Covaciţa şi Rupea (Rupţi).

D. N. MINCEV - Sofia

(sfîrşitul în nr. viitor)

Viaţa filatelică în R. P. Bulgaria

Începutul anului 1958 a marcat cîteva frumoase manifestări în legătură cu viaţa filatelică bulgară.

Emisiunea pentru străinătate Radio-Sofia a difuzat două dări de seamă, una despre seriile apărute în 1957, iar a doua despre emisiunile filatelice ale anului 1958.

În foaia jubiliară „Esperanto", editată cu ocazia aniversării a 50 ani de la înfiinţarea Asociaţiei esperantiste bulgare, este publicat articolul „Mărcile poştale jubiliare în esperanto", în care autorul — V. Tancov — trece în revistă mărcile cu tematica „esperanto" emise în toată lumea. Cotidianul „Vecerni novini" continuă de aproape 7—8 ani să publice în coloanele sale rubrica noutăţilor filatelice, iar cîteva reviste ilustrate publică materiale filatelice.

Un frumos succes în rîndul tineretului este marcat de activitatea „Cercului tinerilor filateliştі", creat în septembrie 1957 pe lîngă „Palatul pionierilor" din Sofia, care îşi ţine şedinţele în mod regulat de două ori pe săptămînă, sub conducerea tov. Nicolaev.

Anul acesta, viaţa filatelică a marcat o animaţie deosebită prin punerea în circulaţie — după o pauză de 11 ani — a 2 emisiuni cu tiraje restrînse. Este vorba de emisiunile „Oameni celebri" şi „Vînătoarea". Din prima există 50.000 serii complete — valoarea de 80 st. fiind cheia emisiunii. La emisiunea „Vînătoarea" (dantelate şi nedantelate) — emisiunea nedantelată avînd acelaşi tiraj ca şi cea precedentă), valoarea de 1 leva reprezintă cheia emisiunii.

Şedinţele Soc. filatelice sofiote au loc de două ori pe săptămînă. Cele mai căutate emisiuni sînt cele închinate sportului, florei, faunei, muzicii. Mărcile clasice sînt căutate de filateliştii înaintaţi, dar se găsesc din ce în ce mai greu.

În oraşele Plovdiv, Burgas, Varna, Pleven, etc. există de asemenea o animată mişcare filatelică.

D. N. M.

Filatelia 1958, nr. 6

POȘTA ROMÎNĂ ÎN BULGARIA PE TIMPUL RĂZBOIULUI DIN 1877-78

(Continuare din nr. trecut)

Poșta romînă în Bulgaria, pe timpul campaniei din 1877—78, a avut un caracter pur militar, fiind organizată și funcționînd numai pentru deservirea trupelor trecute în Bulgaria. Exprimăm părerea că populația locală, mai ales în împrejurările de atunci, nu a recurs, pentru nevoile sale, la ajutorul serviciilor poștale romîne. Totuși, poate că unele excepțiuni să fi existat.

Atît organizarea cît și bunul mers al serviciilor poștale au fost mereu în atenția celor în drept. Dovada o găsim în numeroasele adrese și ordine ale comandanților de mari unități. În acest sens sînt cele două adrese de la Moțăței, din 2 mai 1877, ale comandantului diviziei a 2-a, colonelul Logadi; dispozițiile din 19 iunie 1877 ale comandantului corpului II armată, generalul Radovici, ordinul circular nr. 529 din 20 iunie al șefului de stat major al diviziei a 3-a, lt. colonelul Măreulescu, ordinul circular nr. 169 din 15 ianuarie 1878 (de la Nazăr-mahala) al generalului Haralamb, comandantul corpului de vest, etc. În toate aceste adrese și ordine sînt înșirate numeroase instrucțiuni și îndrumări — detalii cu privire la bunul mers al serviciilor de poștă și telegraf. Cu supravegherea serviciului telegrafo-poștal al armatei — după cum aflăm dintr-o adresă (Poiana, 8 iulie 1877) a colonelului Slăniceanu, șeful marelui stat major, către comandanții de armată — fusese numit maiorul Magheru de la marele cartier general.

Din documentele ce am cercetat reiese că, cu toate greutățile inerente, releurile poștale militare au funcționat în mod satisfăcător. Transportarea poștei se făcea fie prin ostași călărași, fie prin trăsuri sau căruțe. Trebuie să mai notăm că personalul deservind aceste oficii, cu toate că a fost mic la număr, a lucrat cu mult devotament și cu mare entuziasm. Toate aceste oficii, înființate în a doua fază a campaniei armatei romîne, au fost desființate în primăvara anului 1878, odată cu semnarea tratatului de pace de la San-Ștefano (19.II/3.III.1878), trupele romîne reîntorcîndu-se în țară. Locul lor a fost preluat de către unitățile rusești, care la rîndul lor și-au înființat servicii poștale proprii. Mai tîrziu, acestea au deservit și populația locală.

La început corespondența militarilor — soldați și ofițeri — era supusă la plata taxelor poștale cuvenite. Este firesc că acest fapt dăduse loc la reclamații.

La intervenția făcută de Ministerul de război ca scrisorile militarilor să fie scutite de taxe poștale, Direcția generală a poștelor, prin adresa nr. 7640/1877, a făcut cunoscut că scrisorile adresate gradelor inferioare — sau cele expediate de către aceștia familiilor, rudelor sau cunoscuților — sînt scutite de plata taxelor.

În primele zile însă se remarcase că, cu toate dispozițiunile date, adesea scrisorile soldaților erau supuse la plata taxelor, la primirea lor de către destinatari. Aceasta se datora nu numai neatenției, dar mai ales faptului că pe corespondență nu figura nici un semn care să arate că scrisoarea venea din partea vreunui militar. Spre a se evita acest lucru în viitor, Direcția generală a poștelor, prin adresa nr. 11352 din iulie 1877 către Ministerul de război, propune ca pe viitor scrisorile ostașilor să poarte pe dosul plicului ștampila unității sau certificarea „vagmaisterului". Propunerea a fost adusă imediat la cunoștința unităților militare. Astfel, de la finele lunii iulie, toată corespondența ostașilor era supusă ștampilării. În puține cazuri, atunci cînd unitatea nu poseda ștampilă proprie, scrisorile purtau semnătura „vagmaisterului" — a plutonierului. La destinație corespondența era obliterată cu ștampila oficiului poștal respectiv.

Ceva mai tîrziu, probabil că a trebuit reamintită în mod expres această recomandație a Direcției generale a poștelor, întrucît iată ce cuprinde Ordinul de zi dat la Vîrbița pe ziua de 10 septembrie 1877, de către comandantul armatei de operație, generalul Cernat:

„Pentru ca gradele inferioare să se poată bucura de dreptul de a coresponda prin poștă cu familiile lor gratis, va trebui ca tuturor scrisorilor ce trimit, înainte de a le pune la poștă, să li se aplice pecetea companiei, escadronului sau bateriei".

Pe cît știm nu s-a găsit pînă acum — de această părere este și cercetătorul filatelic Grigore Racoviceanu — nici o scrisoare emanînd de pe vremea campaniei din Bulgaria, cu ștampila unității militare. Surprizele însă nu sînt excluse. O asemenea scrisoare ar prezenta, într-adevăr, o interesantă și prețioasă piesă filatelică.

În legătură cu poșta romînă în Bulgaria, din acești ani, vom aminti o piesă filatelică foarte interesantă. Este vorba de un plic, pe care am avut ocazia să-l vedem la București în anul 1943 și care a format, de altfel, obiectul a două articole apărute în presa filatelică romînă și bulgară. Un mare filatelist bulgar ne-a arătat un plic expediat de la Svištov în 1878 și adresat firmei comerciale Euloghi Gheorghiev din București. Scrisoarea era francată cu două-trei mărci romînești din emisiunea 1877—78, obliterate însă, ceea ce este interesant, cu ștampila poștei militare rusești din Svištov. La sosire în București plicul a fost ștampilat — cum este obiceiul — de astă dată cu ștampila poștei bucureștene. După cum se vede, acest plic — poate piesă unică — prezintă un mare interes istorico-filatelic, constituind o raritate într-adevăr prețioasă. Adevărată piesă de muzeu. Regretăm faptul că n-am avut posibilitatea de a o studia mai îndeaproape. Din păcate, scrisoarea se află acum în străinătate.

Trebuie amintită și colaborarea strînsă dintre serviciile poștale militare ruse și romîne.

Cu toate că atît rușii, cît și romînii dispuneau de servicii poștale proprii, totuși uneori, prin forța împrejurărilor, se impunea ca aceste servicii să colaboreze. Printr-o adresă datată Poradim, 13 septembrie 1877, lt. colonelul Pilat, subșeful statului major general, cere generalului Cernat să ordone ca releurile poștale romînești să primească și transportarea corespondenței unităților militare ruse, între Poradim și Nicopole sau viceversa. Dintr-un alt document datat tot de la Poradim (9 decembrie 1877) reiese întreținerea legăturilor poștale între Vîrbița și corpul de armată condus de generalul rus Arnoldi, prin mijlocirea romînilor aflați la Rahova. Dintr-un raport al comandantului regimentului 2 călărași (datat Lom-Palanca, 9 decembrie 1877) se vede întreținerea legăturii cu trupele rusești prin serviciul poștal militar romîn. Despre legăturile cu corpul de armată al generalului Arnoldi se amintește și într-un alt document (Lom-Palanca, 14 decembrie 1877) — ordin al Comandantului diviziei I-a, colonelul Lecca.

Dintr-o adresă a generalului Arnoldi, emanată din Dălgodelți (24 noiembrie 1877) către generalul Cernat, aflăm unele amănunte asupra organizării serviciului poștal întreținut de corpul rusesc. Acolo se spune: „Am dat ordin regimentului 4 al cazacilor de la Don, cantonat la Gorni Etropol, să primească corespondența romînă și s-o expedieze pînă la Kneaja și Etropol, prin poșta militară. Binevoiți a da ordin ca numele locului de destinație al scrisorilor să fie scris pe rusește".

D. N. MINCEV Sofia

Literatura consultată:

1. C. Minescu. Istoria poștelor romîne. Buc., 1916.
2. C. Minescu, S. Frăsie, etc. Poștele în Romînia. (În „Enciclopedia Romîniei". București).
3. 60 godini poșta, telegraf, telefon. Iubilejna kniga 1879—1939, Sofia (1939).
4. Plevenskata epopeia. Izdava voeno-istoriceschi muzei
5. D. N. Mincev. Pentru un istoric al filateliei balcanice. În rev. „Filatelia", an. II, Nr. 5.

D. N. Mincev. Prinos kăm istoriata na balcanscoto marcoliubie. „Bălgarska manca", an. XI.

6. Diverse documente, acte, memorii etc.

Filatelia 1962, , nr. 3

ISTORIE POȘTALĂ

STATUL ROMÎN ȘI POȘTA MILITARĂ RUSĂ ÎN RĂZBOIUL DIN 1877—1878

La 12/24 aprilie 1877 Rusia declară război Turciei. Drept rezultat al acestui război, la care a luat parte și tînăra armată română, s-a ajuns la proclamarea independenței de stat a Romîniei și la eliberarea Bulgariei. Statul feudal otoman a primit astfel o lovitură de grație în Balcanii pe care-i subjugase veacuri de-a rîndul.

Ca urmare a tratativelor purtate, la 4/16 aprilie 1877 fusese încheiată între Rusia și Romînia o convenție cu privire la trecerea prin Romînia a trupelor rusești, în drumul lor spre Bulgaria. Printr-o altă convenție specială, semnată tot atunci, au fost precizate pe larg condițiunile pentru aducerea la îndeplinire a art. III din prima convenție. Prin art. I al acestui document, guvernul romîn dădea rușilor dreptul de a se folosi de serviciile poștale și telegrafice existente pe teritoriul țării. In art. XVII se vorbește în special de serviciile telegrafo-poștale, în legătură cu conlucrarea lor cu rușii. Intr-un alt articol este vorba de crearea în Romînia a unor centre de etape rusești, în legătură cu trecerea și mișcările trupelor.

Cu o lună mai tîrziu, la 2/14 mai 1877 a fost încheiată la București următoarea

CONVENȚIUNE

despre primirea și predarea corespondenței și a mesageriilor de către oficiile poștale romîne, cantonamentelor militare poștale ruse și viceversa, în timpul războiului între Rusia și Turcia.

Subsemnații, director general al poștelor și telegrafelor și ajutorul șefului poștelor de cîmp al armate active am convenit:

1. Toată corespondența imperială rusă, oficială și particulară cum și mesageriile, vor fi supuse taxelor poștale, conform convenției uniunii poștale și legilor țării.

Achitarea taxelor cuvenite țării se va face conform art. XXIII din convenția generală încheiată între guvernul imperial și Romînia.

2. Corespondența de tot felul se admite a se transporta în pachete închise, saci, genți și geamantane.

3. Toată corespondența simplă, oficială, recomandată și mesageriile se vor trimite la oficiile romîne, totdeauna însoțite de o cartă (1) (form. A) în care se va însemna greutatea corespondenței, excluzînd greutatea anvelopei pachetului și a altor obiecte în care se trimite corespondența.

4. Oficiul poștal, primind corespondența, va semna de primirea ei într-o condică specială.

5. In cartele poștale, oficiile romîne vor nota greutatea română (2), iar cele ruse greutatea rusă.

6. La caz de necesitate, în localitățile în care nu vor fi cantonamente ruse, se admite a fi orînduiți, pe lîngă oficiile poștale romîne, cîte un amploiat sau curier rus, pentru desfacerea corespondenței, clasarea ei și predarea după destinațiune.

Director general al poștelor și telegrafelor romîne, C. Pilat.

Ajutorul șefului poștelor de campanie, Indescifrabil.

Nr. 6197 1877, mai 2/14.

(1) cartă = formular, buletin

(2) În anul 1877, în Rusia nu se introducese încă folosirea sistemului metric, în grame și kilograme.

Pe baza acestei convenții au fost create serviciile poștale de campanie ruse pe teritoriul romîn.

O dată cu trecerea în Bulgaria, rușii înființează și aci servicii poștale, tranzitarea făcîndu-se bineînțeles prin intermediul birourilor rusești aflate în Romînia și cu largul concurs al poștei romîne.

La 13 mai 1877, Directorul General al P.T.T., C. Pilat, informează pe ministrul de interne asupra felului cum decurge colaborarea ruso-română în domeniul telegrafo-poștal. In această adresă se spune, printre altele, că: „...sînt admiși în toate birourile noastre telegrafo-poștale amploiați rusi care fac serviciul armatei ruse la birourile telegrafice transmițînd telegramele în limba rusă și mai cu seamă cu litere slavone; iar la cele poștale, primind de la birourile noastre expedițiile ce sosesc pentru armata rusă spre a le preda la adresă și predînd birourilor noastre expedițiile armatei spre a fi expediate de noi la destinație".

Dintr-o adresă datată București, 12 iunie 1877, reiese că pe lîngă oficiile telegrafo-poștale romînești din Islaz și Corabia se găseau și telegrafiști rusi.

La Brăila, rușii înființează serviciul lor poștal în ziua de 1 iunie 1877. La început acesta se afla în casa Cleopatrei Lemani. De aci poșta rusă își mută serviciile după cum reiese din adresa nr. 5102 din 8 iulie 1877 a prefectului de Brăila, adresată primăriei, la hanul Roșu. Dar nu după multă vreme se mută și de aci, întrucît hanul Roșu nu prezenta „deplină siguranță".

Pe de altă parte prefectul jud. Buzău raporta Ministerului de Interne că Schönberg, secretar atașat pe lîngă administrația rusă a poștelor și telegrafelor, roagă a i se da concursul pentru deschiderea de oficii telegrafo-poștale rusești la Buzău, Movila Banului și Casota. Asemenea și la Bîrlad funcționa un birou poștal rusesc, instalat într-un local compus din 4 camere, situat pe strada principală, proprietatea lui G. Vasiliu.

Dintr-o adresă sub nr. 9367 din 11 decembrie 1877 a prefectului brăilean B. M. Missir către primărie, aflăm de ființarea unui releu poștal rusesc între Cernavodă și Brăila. Acest releu avea stațiuni intermediare

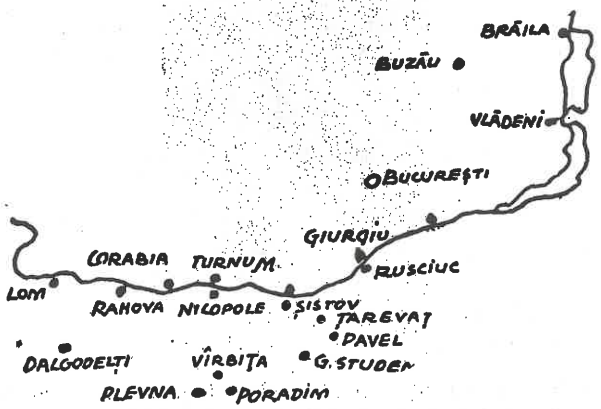

la Stelnica, Vlădeni, Luciu-Vechi și Tufești. Serviciul releului amintit dispunea de poștalioane, jandarmi, surugii și cai proprii. La Brăila acest releu dispunea de jandarmi, doi surugii, două poștalioane și șase cai.

In dimineața zilei de 15/27 iunie 1877 rușii forțează Dunărea, trecînd de la Zimnicea la Sistov. Aproape în

SUCCESUL MĂRCILOR POȘTALE ROMÎNEȘTI LA REFERENDUM-UL FILATELIC INTERNAȚIONAL: „CELE MAI FRUMOASE MĂRCI DIN 1960"

Așa cum am anunțat la timp, în anul 1961 Sindicatul de inițiativă pentru Cură și Turism din Marina di Massa, cunoscuta stațiune balneară din Italia, a organizat o expoziție filatelică cu participări internaționale, cu un caracter deosebit. Au fost expuse emisiunile apărute în lume în cursul anului 1960, cu scopul de a se alege — prin votul vizitatorilor expoziției — în rîndurile cărora se numără și numeroși turiști din toată lumea — cele mai frumoase mărci poștale emise în anul respectiv.

Recent Sindicatul de inițiativă ne-a comunicat rezultatele referendumului.

Au fost clasate 14 mărci poștale, din 13 țări diferite.

Pe locul întîi s-a clasat marca de o liră din Egipt reprezentînd bustul reginei Nefertiti, marcă reapărută în anul 1960, cu supratipar; iar pe locul II marca de 1 escudo din Portugalia, reprezentînd chipul navigatorului Don Henrique.

Țara noastră a fost singura țară care a văzut două dintre emisiunile sale clasate printre cele alese, și anume: emisiunea „Olimpiada de la Roma" și „Viticultura".

Dintre celelalte emisiuni alese citățm: R. P. Ungară (emisiunea dedicată Congresului F.I.P. de la Varșovia), R. P. Polonă (aniversarea bătăliei de la Grünewald), U.R.S.S. (valoarea de 40 kop din emisiunea dedicată celei de-a doua rachete cosmice); Anglia (Conferința europeană de poștă și telecomunicații); Ghana (Aniversarea independenței — 3 d) etc.

Și în acest an se organizează la Marina di Massa o expoziție similară, cuprinzînd mărcile poștale apărute în lume în anul 1961. Expoziția — la care de asemenea participă și țara noastră — are ca scop: o acțiune coordonată pentru îmbunătățirea mărcilor poștale, popularizarea filateliei, o mai bună cunoaștere și strîngere a legăturilor între popoare.

Expoziția este deschisă în tot timpul sezonului balnear (mai—octombrie).

Ca un amănunt original, indicăm că, așa cum s-a întîmplat și la expoziția din 1960, la închiderea expoziției mărcile sînt atribuite, prin tragere la sorți, celor care au participat la referendum: fiecare cîștigător primește emisiunile unei țări.

OAMENI ÎN SPAȚIUL COSMIC

După seria de mărci poștale din Surinam, dedicată cosmonautului sovietic Gagarin și americanului Shepard, tematica „Cosmos" a mai apărut recent într-o țară capitalistă. Republica Togo a pus în circulație o interesantă emisiune cu tema „Oameni în spațiul cosmic". Emisiunea a apărut sub forma unei coliță de 12 mărci poștale cu valorile de 20 și de 50 franci, grupate în jurul a patru portrete de cosmonauți: primul cosmonaut din lume, Iuri Gagarin, cosmonautul sovietic nr. 2, Gherman Titov și zburătorii americani, Alan Shepard și Virgil Grissom.

Desenele celor două valori, asemănătoare între ele, prezintă chipul unui zburător cu cască, înconjurat de o cunună de lauri formînd o roată înaripată. Fiecare marcă poartă numele cîte unuia dintre cei patru zburători susmenționați. În centrul coliței apar portretele zburătorilor.

Pe marginile coliței se află numele cosmonauților și data realizării zborului respectiv.

---

fiecare localitate eliberată rușii înființează servicii poștale de campanie, la o distanță de cîte 15 km. depărtare unul de altul. In ziua de 17.XI.1877 încep să funcționeze pe deplin birourile poștale rusești la Zimnicea și la Sistov. La 15.II.1878 centrele poștale militare de la Zimnicea și Sistov au fost mutate la Giurgiu și Rusciuc. La Sistov a rămas să funcționeze un oficiu poștal de rînd. Punctul cel mai important al legăturilor poștale rusești din Bulgaria cu Romînia a fost de acum înainte, Rusciuc-Giurgiu.

Din documentele ce am putut studia reiese că în tot timpul campaniei a avut loc o conlucrare foarte strînsă între serviciile poștale romînești și cele rusești. Astfel, dintr-o adresă datată Poradim 13 septemvrie 1877, semnată de lt. colonel Pilat, subșeful statului major (directorul general al P.T.T.), se cere generalului Cernat, comandantul armatei de operație, ca releurile poștale romînești să primească spre transportare orice corespondență militară rusă, de la sau spre Nicopole. Printr-o altă adresă tot de la Poradim, cu data de 9.XII.1877, lt. colonelul Pilat cerea generalului Cernat să dispună ca legăturile poștale între Vărbița (lîngă Plevna) și corpul de armată rus de sub comanda generalului Arnoldy să se facă prin intermediul generalului Haralambi, la Rahova. Intr-un raport de la Lom-Palanca (azi Lom), cu data de 9.XII.1877 se spune că escadronul III la Rusova face serviciul poștal „între trupele noastre și cele imperiale ruse". Același lucru aflăm și din raportul cu data de 10 decemvrie 1877. Printr-un ordin emanat tot de la Lom-Palanca (14.XII.1877), comandantul diviziei I-a romîne ordonă colonelului comandant al brigăzii de cavalerie, printre altele: ...„în satul Rusova vor rămîne 10 călărași și un brigadier, luați din escadroanele din Lom-Palanca, spre a forma poșta între cartierul diviziei și generalul Arnoldy."

La rîndul ei și poșta militară rusă colabora strîns cu poșta militară romînă stabilită în Bulgaria. Dintr-o adresă a generalului comandant al diviziei a IV-a ruse de cavalerie, datată din Dălgodelți (24 noiemvrie 1877) către generalul Cernat, aflăm informații cu privire la organizarea serviciului poștal de campanie rus, propunîndu-se înființarea a două releuri poștale de legătură cu poșta militară romînă.

După cum se vede poșta militară rusă în campania din 1877—1878 și-a desfășurat activitatea avînd concursul neprecupețit al autorităților civile și militare romîne.

Acest fapt reprezintă o pagină frumoasă a legăturilor romîno-ruse din trecut. Este totodată o pagină luminoasă a prieteniei nezdruncinate între popoarele sovietice, poporul romîn și cel bulgar.

D. N. MINCEV — Sofia

Filatelia 1963 nr. 1-2

CÎTEVA CONTRIBUȚII CU PRIVIRE LA POȘTA RUSĂ DE CAMPANIE DIN 1877—1878, ÎN ROMÎNIA

În articolul nostru „Statul romîn și poșta militară rusă în războiul din 1877—78", publicat în nr. 3/1962 al revistei „Filatelia", am avut prilejul să dăm la iveală unele date noi cu privire la organizarea și activitatea poștei ruse de campanie din 1877—78 în Romînia. În rîndurile de față vom da cîteva completări la articolul amintit mai sus.

În numărul său din 5 noiembrie 1877 ziarul bulgar „Bălgarin" („Bulgarul", care a apărut la București și apoi la Giurgiu, între 8.X.1877—28.IX. 1878), publica următoarea informație:

„Se anunță din partea Direcției poștelor și telegrafelor militare, că birourile telegrafice din Murfatlar, Mahmudia și Medgidia, Poradim, Bohot, sînt deschise și pentru corespondența particulară".

Primele trei localități se află în Dobrogea, iar celelalte două sînt situate aproape de Plevna. Deschiderea acestor oficii avusese loc probabil, în cursul lunii octombrie 1877 sau chiar ceva mai devreme.

Informații cu privire la crearea primelor relee poștale putem desprinde din ordinul nr. 206 din 16 decembrie 1877 al șefului Statului major rus, generalul-locotenent Nepokoiciţki, publicat în nr. 69 din 22 decembrie 1877 al ziarului Летучый Военный Листок, (Letucii voenîi listoc), organul armatei ruse de operații în Bulgaria. Ordinul prevede înființarea a patru releuri poștale, din care ultimul avînd parcursul Sistov (în Bulgaria) și mai departe, prin Romînia, — Zimnicea — comuna Bragadiru, spre frontiera romîno-rusă. În legătură cu înființarea acestor releuri a publicat o informație și ziarul „Bălgarin" — Nr. 31 din 8 februarie 1878. Este interesant de știut faptul că pentru a se asigura expedierea la timp a ziarului „Letucii voenîi listoc" spre unitățile aflate pe front și în Rusia, redacția ziarului își înființase în primul moment un serviciu poștal propriu, la Sistov, unde se afla atunci redacția numitei gazete. De la Sistov se întreținea rute în Bulgaria, iar în Romînia se făcea uz de releul amintit mai sus: Zimnicea—Bragadiru etc. spre Rusia.

Trebuie să amintim că birourile poștei ruse de campanie (atît din Bulgaria eliberată cît și cele create în Romînia) erau puse bineînțeles, în primele momente, numai în serviciul armatei. Nu mult timp după aceasta birourile începură să primească și corespondență particulară. Se acceptau scrisori expediate din Bulgaria în Romînia și mai departe în străinătate, cît și scrisori trimise din Romînia în Bulgaria.

Corespondența ostașilor era exceptată de plata taxelor poștale. Pe scrisori se aplica o ștampilă poștală specială cu textul „BEZPLAT" [1]).

Această ștampilă se întîlnește aplicată pe scrisori expediate din Romînia. Putem considera că același tip de ștampilă era utilizat și de birourile poștale ruse din Bulgaria.

Serviciile poștei de campanie ruse foloseau însă și alte ștampile, destinate în special obliterării corespondenței supuse taxelor poștale normale, care erau identice cu cele ale tarifului poștal din Rusia. Pînă acum se cunosc următoarele feluri de ștampile:

a. ștampilă dublu cerc, cu inscripția (în cerc) „Polevoia poct. kontora" — (birou poștal central); în mijloc data (ziua, luna și anul) pe trei rînduri, iar jos (în cerc) cifra cu numărul de ordine al biroului poștal. [2])

b. ștampilă idem, dar cu inscripția „Polevoie poct. otdelenie" (serviciul poștal militar) restul textului fiind ca la punctul a.

c. ștampilă idem, dar cu textul „Polev, poct. otdelenie" — prescurtat „Serviciul poștal militar" — restul fiind ca la punctul a.

Scrisorile expediate din Romînia prin poșta militară rusă, adresate pentru Rusia erau francate (ca și cele trimise din Bulgaria) cu mărci poștale rusești. În lipsa acestor mărci taxa era plătită în numerar de către expeditor. Este foarte interesant faptul că scrisorile din Romînia prin poșta militară rusă, adresate țărilor din Apus, erau francate cu mărci poștale românești [3]). În colecția regretatului filatelist Eduardo Cohen se află o scrisoare trimisă din Romînia la Milano, francată cu o bandă de trei mărci a 10 bani din emisiunea 1876, obliterate cu ștampila oficiului poștal militar rus nr. 2, cu data 1 octombrie 1877. O altă scrisoare, care se află în colecția M. Shure, este francată cu o pereche de 5 bani, tot din emisiunea 1876, dar obliterată cu ștampila oficiului poștal militar rus nr. 3. Grație amabilității

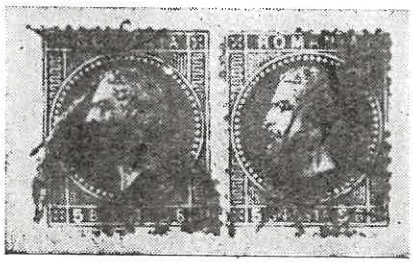

1) „Fără plată" — scutit de plata taxelor poștale.

2) Pînă în prezent ne sînt cunoscute numerele de ordine de la 1 la 3. Din documentația de care avem cunoștință pînă acum reiese cu precizie că la birourile poștei ruse de campanie care operau în Romînia au fost folosite ștampile cu numerele de ordine 2 și 3.

3) Nota redacției: această constatare denotă că înaintarea peste granițele Romîniei se făcea prin poșta română, care percepea implicit taxele poștale ce i se cuveneau pentru serviciile prestate, prin aplicarea francaturii cu mărci poștale românești.

1-2/63

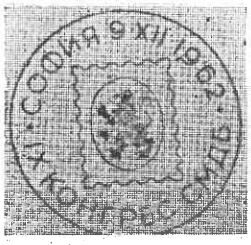

CONGRESUL ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR DIN R. P. BULGARIA

În prima decadă a lunii decembrie 1962 a avut loc la Sofia al nouălea Congres al Asociației filateliștilor din R. P. Bulgaria, la care au participat ca invitați și reprezentanți ai asociațiilor filatelice din R. S. Cehoslovacă, R. D. Germană, R. P. Polonă, R. P. Română, R.P. Ungară și R.P.F. Iugoslavia.

La Congres au participat circa 200 delegați cu vot deliberativ, pe lîngă numeroși invitați din Sofia.

În prezidiu au fost aleși reprezentanți ai Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, ai Direcției Generale a Poștelor, ai întreprinderii „Filatelia", ai revistei „Filatelen Pregled", conducătorii Asociației și ai unor filiale din provincie, precum și delegații asociațiilor prietene.

Din darea de seamă prezentată de tov. Doncio Stanceff, secretarul general al Asociației filateliștilor din R. P. Bulgaria, a rezultat că mișcarea filatelică bulgară a înregistrat în ultimii ani succese remarcabile, evidențiindu-se în mod special filiala din Sliven, puternic centru industrial. Realizările și stilul de muncă al acestei filiale au fost arătate pe larg, pentru a fi un exemplu pentru toate celelalte cercuri și filiale.

Darea de seamă a citat nominal conducerile din Sofia și provincie care au avut lipsuri în muncă și a evidențiat succesul deosebit obținut de expozițiile filatelice regionale de la Tîrnovo și Russe.

După darea de seamă a comisiei de cenzori, reprezentanții asociațiilor prietene au adus salutul filateliștilor din țările lor, toți manifestîndu-și dorința de a strînge și mai mult colaborarea cu filateliștii bulgari, pe toate tărîmurile de activitate ale filateliei.

După depunerea unei coroane de flori la mausoleul marelui om de stat Gheorghi Dimitrov, au început discuțiile, la care a participat un număr foarte mare de delegați.

Filateliștii care au luat cuvîntul au cerut ca întreprinderea „Filatelia" să-și îmbunătățească activitatea, ca nivelul artistic și grafic al emisiunilor de mărci bulgare să crească necontenit și să reprezinte un stil propriu. S-a propus de asemenea ca tirajul minim al emisiunilor să fie de 100 000, pentru a se înlătura orice speculație. De asemenea s-au prezentat propuneri pentru publicarea unei noi ediții a catalogului, pentru reînființarea Institutului științific de filatelie din Sofia etc.

Congresul a trecut apoi la alegerea noii conduceri, care este formată din 35 membri, în loc de 21 cîți erau în trecut. Cei aleși au desemnat ca președinte pe tov. Isaac Catalan, jurist, vechi filatelist, care este și un colecționar pasionat al mărcilor românești.

Cu ocazia Congresului, delegațiile Asociațiilor invitate au avut utile schimburi de păreri în problemele filatelice de interes general.

În cinstea Congresului a fost organizată o expoziție filatelică în holul Poștei Centrale din Sofia, unde au putut fi admirate multe mărci clasice bulgare de un interes cu totul deosebit.

Ing. VICTOR COMAN

---

bilității unui cercetător în materie de istorie poștală, Andrei Cronin din Canada, putem reproduce o pereche de mărci românești a 5 bani, emisiunea 1876, aflată în colecția C. de Stackelberg din Washington, obliterate cu ștampila oficiului poștal militar rus nr. 3 (vezi punctul c.) cu data de 1 decembrie 1877.

Personal am avut ocazia a vedea la București un plic foarte interesant. Este vorba de o scrisoare expediată în 1877—78 din Bulgaria, de la Sișt0v, fiirmei Evloghie Gheorghiev la București prin intermediul poștei de campanie ruse. Plicul era francat cu mărci românești pe atunci în curs, obliterate cu ștampila oficiului poștal din Sișt0v. La sosirea scrisorii în București, aceasta a fost predată poștei românești, care la rîndul ei a aplicat pe plic ștampila poștei București. Nu încape îndoială că scrisoarea în chestie reprezintă o frumoasă și interesantă piesă filatelică, întrucît întrunește următoarele caracteristici: 1) a fost expediată din Bulgaria în Rominia prin intermediul poștei de campanie rusă; 2) a fost francată cu mărci românești; 3) mărcile de pe plic au fost obliterate cu ștampila poștei militare ruse din Sișt0v; și 4) la sosirea scrisorii la București a fost aplicată ștampila poștei românești.

D. N. MINCEV-Sofia

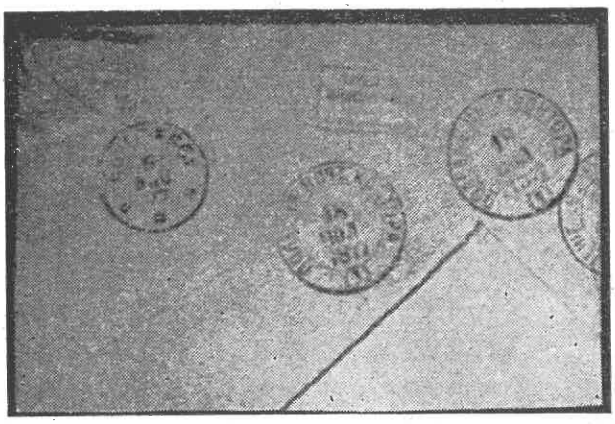

În completarea articolului colaboratorului nostru, prezentăm reproducerea unei piese foarte interesante, păstrată în arhiva de documente a Muzeului Româno-Rus din București (nr. de cotare 417). Este vorba de o scrisoare expediată în România din Bulgaria în timpul campaniei. Ștampila de expediere a poștei militare ruse POLEVAIA POCT KONTORA. Ștampila română de sosire. București. Ștampila mică, dreptunghiulară, este semnul de control al Muzeului Româno-Rus.

BIBLIOGRAFIE

S. D. TCHILINGHIRIAN, W. S. E. STEPHEN: *Stamps of the russian empire used abroad.* Part one. Bristol, 1957. Idem. Part six. Aberlour, 1960.

D. N. MINCEV — *Noi informații cu privire la serviciile poștale ruse în 1877—78.* În „Filatelen pregled", Sofia, nr. 12, decembrie 1961. (Articol reprodus în „The journal of the Rossica society of russian philately", în ambele ediții: engleza și rusă, New York, nr. 62, mai 1962).

1/59

Filatelia 1959, VIII, nr. 1

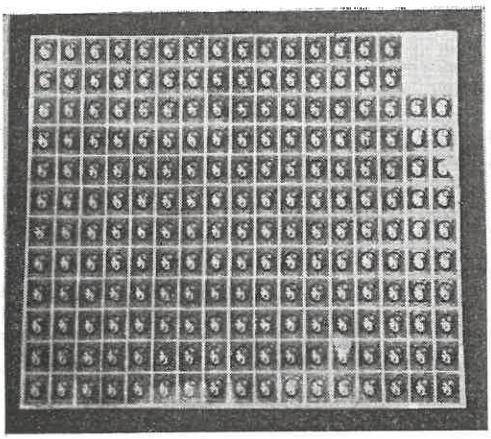

CÎTEVA OBSERVAȚII ASUPRA MĂRCILOR CLASICE ROMÎNEȘTI

de VADASZ DIONISIE *)

Marea expoziție internațională dedicată Centenarului mărcii poștale romînești a oferit — pe lîngă alte avantaje pentru filateliștii din țara noastră — posibilitatea de a cerceta și studia o serie de piese de valoare mondială ale filateliei clasice romînești, dintre care unele unice în lume.

Din materialul bogat care a fost expus trebuie să citãm în primul rînd ca fiind mai importante: 5 fragmente de scrisori din colecția Academiei R.P.R. francate cu primele emisiuni din Moldova (două francate cu cîte o piesă de 27 parale, două cu cîte o marcă de 54 parale și un fragment francat cu piesa de 108 parale).

Sub aspectul posibilităților de documentare și studii, materialele cele mai valoroase prezentate în cadrul expoziției au fost fără îndoială colile originale întregi expuse de Fabrica de Timbre. Dintre acestea amintim ca mai importante: colile de 2 bani portocaliu, 3 bani violet închis (cu două bucăți lipsă) și 4 bani albastru pe hîrtie gălbuie, toate din emisiunea 1868/70; din emisiunea 1871, valoarea de 5 bani roșu; din emisiunea 1872, 15 bani roșu (cu o bucată lipsă), 10 bani albastru „albastru-oțel" precum și coala de 50 bani albastru și roșu din emisiunea cunoscută sub numele de „impresiunea defectuoasă" (cu o bucată lipsă). Trebuie de asemeni remarcat blocul de 14 bucăți de 18 bani din emisiunea 1868/70 (neuzat), care pe cît știm reprezintă cel mai mare bloc neuzat din această valoare, cunoscut pînă în prezent.

Studierea amănunțită a unora dintre piesele citate mai sus a dus la unele constatări care pe deoparte întregesc cunoștințele despre aceste emisiuni iar pe de altă parte infirmă anumite afirmațiuni care au circulat pînă în prezent.

1) Așa, de exemplu, în legătură cu marca de 54 PARALE din prima emisiune „Cap de bour", în caietul nr. 42 din „Billig's grosses Handbuch der Fälschungen" s-a publicat o notă prin care se comunică, drept semn distinctiv al mărcii originale, atingerea cadrului goarnei de către cifra „5" din „54". Cercetarea celor două piese originale de 54 parale aparținînd Academiei R.P.R. și în special examinarea clișeului original cu care a fost tipărită marca, au dus la concluzia că afirmația de mai sus nu corespunde realității și că atingerea cifrei „5" de către cadrul goarnei este cu totul întîmplătoare și se explică probabil printr-un surplus de cerneală de tipar aderat pe clișeu.

2) Din valoarea de 20 BANI aparținînd emisiunii 1866 a fost expusă o bandă verticală de cinci bucăți din partea superioară a colii. In această bandă marca a 4-a prezintă — în cel de al doilea segment din linia „greacă" din partea stîngă — un punct roz (adică în culoarea hîrtiei). Acest punct este asemănător celui bine cunoscut din varietățile pe hîrtie groasă — și mai rar pe hîrtie subțire — din această emisiune (Zumstein nr. 16 x și 16 y), unde intervine însă în primul segment din dreapta din linia greacă.

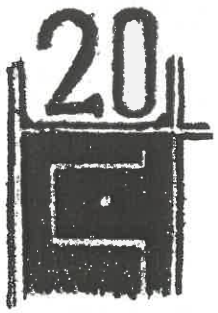

Pe coala întreagă din această valoare, expusă de Fabrica de Timbre, punctul din stînga apare numai pe marca din rîndul al 4-lea și pe locul 8. De aici concluzia că marca avînd punctul în partea stîngă ocupă locul 55 din coală și provine dintr-un tiraj ulterior acelora la care punctul apărea în dreapta. La acest tiraj, punctele din dreapta au fost probabil eliminate prin retușare, însă a apărut punctul din stînga.

3) Coală unică de 3 BANI expusă, era alcătuită din transpunerea blocului de report [1] de 9 ori. Blocul de report inițial — așa cum este cunoscut — este format din 8 mărci din tipurile

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8

Blocul de report este așezat în coală în rînduri orizontale în care el se repetă de trei ori.

In afara blocurilor de report întregi cuprinzînd cîte 8 mărci, coala este întregită printr-un corp completator format dintr-un grup de 18 mărci compus din trei „blocuri mici" de report avînd numai cîte 6 mărci. Aceste „blocuri de report mici" sînt formate din tipurile 2—3—4, în rîndul de sus și din tipurile 6—7—8 în rîndul de jos. Ultimul rînd al colii este format din 10 mărci și un spațiu gol, neimprimat, corespunzător unui număr de 5 mărci.

In coala expusă de Fabrica de timbre, marca a 6-a și a 7-a lipsesc, fiind tăiate din coală. Din ultimul rînd nu au rămas astfel efectiv decît 8 mărci din zece. In ordinea așezării lor, acestea sînt de următoarele tipuri:

5—6—7—8— 1———4—5—1

Ținînd seama de blocul format din 12 bucăți de mărci avînd și marginile inferioare prezentate la Expoziție de un alt colecționar și care are următoarea conformație:

1 — 2 — 3 — 4
5 — 6 — 7 — 8
1 — 2 — 3 — 4,

*** La punerea revistei sub tipar, aflăm că autorul articolului de față a încetat din viață în urma unui fulgerător atac de cord. Cu el se stinge un bun cunoscător al mărcilor clasice iar revista noastră pierde un colaborator de preț. Exprimăm și aici regretele noastre pentru această pierdere.**

1 Cititorii începători vor găsi unele lămuriri asupra „blocurilor de report" la sfîrșitul acestui articol

de blocul de 12 bucăţi din marginea inferioară a colii comunicat de Dorning Beckton (2) avînd conformaţia:

4 — 1 — 2 — 3
8 — 5 — 6 — 7
8 — 1 — 2 — 3

precum şi de blocul de 10 mărci din colţul de jos stînga al colii avînd forma:

5 — 6 — 7 — 8 — 5
5 — 6 — 7 — 8 — 1

citat de E. Cohen în aceeaşi lucrare putem afirma cu toată certitudinea că cele două mărci lipsă din coala Fabricii de Timbre au fost de tipul 2 şi 3. Drept concluzie finală a acestei probleme apare deci că planşa IV-a (cu care a fost tipărită valoarea de 3 bani) are formă B. iar aranajamentul mărcilor în coală era următorul:

1-2-3-4-1-2-3-4-1-2-3-4-2-3-4
5-6-7-8-5-6-7-8-5-6-7-8-6-7-8
1-2-3-4-1-2-3-4-1-2-3-4-2-3-4
5-6-7-8-5-6-7-8-5-6-7-8-5-7-8
1-2-3-4-1-2-3-4-1-2-3-4-2-3-4
5-6-7-8-5-6-7-8-5-6-7-8-6-7-8
5-6-7-8-1-2-3-4-5-1

4) Blocul de 18 BANI din colţul stîng sus al colii expuse este format numai din 4 mărci în loc de cinci, deoarece prima marcă (cea din colţul din stînga sus) lipseşte: al doilea şi al treilea rînd sînt însă formate din cîte 5 mărci. Deci fragmentul (blocul) amintit este format din mărci de următoarele tipuri:

6 — 7 — 8 — 5
1 — 2 — 3 — 4 — 1
5 — 6 — 7 — 8 — 5

Deoarece numerotarea tipurilor din blocul de report trebuie începută cu prima marcă din partea de sus — stînga a colii — blocul de mai sus constituie o dovadă deplină a celor susţinute de E. Cohen în lucrarea amintită, după care numerotarea tipurilor — aşa cum a fost făcută pînă acum — a fost greşită şi deci trebuie inversată astfel: tipul considerat pînă acum drept nr. 5 este de fapt tipul 1; tipul nr. 6 este tipul 2; nr. 7 este tipul 3; iar nr. 8 este în realitate tipul 4.

5) Coala de 5 BANI din emisiunea 1871 are următoarea conformaţie: corpul de bază al colii este compus din 7 blocuri de report cuprinzînd cele 10 tipuri. Blocurile sînt aşezate unul lîngă altul iar ultimele două rînduri din coală conţin cîte 15 mărci. Compunerea acestora din urmă este pe cît de interesantă pe atît de surprinzătoare, deoarece aceste rînduri sînt constituite din combinaţii de grupuri de report formate din cîte 4 sau cîte 2 mărci, aşezate în felul următor: un grup format din mărci de tipul 1 şi 2 iar dedesubt 2 mărci de tipurile 3 şi 4. Acest bloc se repetă iar lîngă el urmează un grup de 4 format din mărci de tipurile 5, 6, cu 7 şi 8; urmează o pereche verticală compusă din tipurile 7 cu 9 avînd alături o pereche din tipurile 6 cu 8, alta 10 cu 9, o pereche din tipurile 2 cu 4. După aceste perechi verticale urmează un grup de patru format din tipurile 5,6 şi respectiv 7,8, altul din tipurile 1,2 şi 3,4, şi în sfîrşit o pereche verticală formată din mărci de tipul 9 şi 10.

Din cele de mai sus rezultă următoarea configuraţie a colii:

1- 2-1- 2-1- 2-1- 2- 1- 2-1- 2-1- 2
3- 4-3- 4-3- 4-3- 4- 3- 4-3- 4-3- 4
5- 6-5- 6-5- 6-5- 6- 5- 6-5- 6-5- 6
7- 8-7- 8-7- 8-7- 8- 7- 8-7- 8-7- 8
9-10-9-10-9-10-9-10- 9-10-9-10-9-10
1- 2-1- 2-5- 6-7- 6-10- 2-5- 6-1- 2- 9
3- 4-3- 4-7- 8-9- 8- 9- 4-7- 8-3- 4-10

Este de remarcat că şi în colecţia expusă de Academia R.P.R. se găsea un bloc de şase din marginea inferioară a colii (compus din tipurile 1 — 2 — 9 şi 3 — 4 — 10), precum şi un bloc de nouă mărci tot din marginea inferioară a colii, (format din tipurile 9 — 10 — 9, 5 — 6 — 1 şi 7 — 8 — 3). Se poate deci deduce că aceste blocuri provin din colile tipărite cu planşa a cărei conformaţie este arătată mai sus. Totodată ele dovedesc existenţa unei planşe forma I avînd o altă compoziţie, aşa cum s-a putut deduce pînă acum pe baza celor presupuse de Wasserman şi Fraenkel şi citate de E. Cohen, după care ultimele 2 mărci, la ultimele două rînduri din coală, au fost ajustate.

6) La coala de 10 BANI ALBASTRU — OŢEL din emisiunea 1872 (aşa numita „impresiune defectuoasă") trebuie menţionat că primele două rînduri verticale sînt dantelate, lucru care nu a fost cunoscut pînă în prezent.

Dantelarea a numai două rînduri trebuie deci considerată ca o încercare. Ea nu exclude însă faptul că au putut exista şi coli întregi dantelate, probabil din ultimele tiraje şi de aici concluzia că mărcile care pînă acum au fost considerate ca avînd danteluri particulare, s-ar putea să fi fost totuşi dantelate oficial şi să provină din rămăşiţe neutilizate.

În afară de cele de mai sus, din studierea atentă a colii se poate constata că cuvîntul ROMANA între ultimele două litere (N şi A) se află o liniuţă fină oblică orientată către chenarul benzii. Această liniuţă — care se repetă în mod constant şi la piesele de culoare ultramarin — poate fi considerată ca un semn particular al acestei mărci.

Cele arătate mai sus constituiesc numai o parte a concluziilor ce ar putea fi trase din cercetarea amănunţită a pieselor amintite. O continuare şi completare a studierii acestor materiale ar putea scoate la iveală noi amănunte atît în ce priveşte caracteristicile fiecărui tip, a semnelor particulare la anumite mărci din blocul de report şi în mod special la poziţia mărcilor în coală.

Aceste cercetări ar constitui un preţios ajutor pentru toţi filateliştii care se ocupă în mod consecvent cu studiul mărcilor noastre clasice.

NOTĂ

Mărcile româneşti din emisiunile 1865—1872 au fost imprimate în litografie. Pentru lămurirea colecţionarilor începători, amintim că în acest procedeu, desenul mărcii se transpune în primul rînd pe hîrtie, cu ajutorul unor cerneluri speciale, folosindu-se gravura originală. Desenul astfel reprodus se trece apoi pe planşă, reproducîndu-l de atîtea ori, de cîte ori trebuie să apară marca pe coală. Pentru simplificare, se constituie mai întîi uncle planşe mici intermediare, pe care se reproduc patru, şase sau opt mărci, etc. Aceste planşe mici poartă numele de „blocuri de report" întrucît ele se reportează, se transpun de mai multe ori pentru alcătuirea planşei definitive corespunzătoare unei coli întregi. Astfel, o coală de 100 mărci ar putea cuprinde zece blocuri de report de cîte 10 exemplare.

Operaţia de transpunere a desenului original poate da loc unor mici diferenţe sau varietăţi mai mult sau mai puţin vizibile, determinate de un fir de praf, de o iregularitate a hîrtiei de transpunere sau orice alt incident în manipulare. Aceste varietăţi apar în coală constant la acelaşi loc, după poziţia mărcii respective.

(2) Citat de Ed. Cohen în lucrarea „Considérations sur quelques planches des Emissions lithographiées des timbres de Roumanie „1868—1872".

După aceste mici varietăți sau „semne", considerăm că mărcile din blocul de report sînt de diferite tipuri, după locul așezării lor în bloc. Cunoașterea acestor semne este foarte importantă întrucît permite stabilirea autenticității mărcilor clasice. Aceasta întrucît cei mai mulți falsificatori n-au cunoscut sau n-au ținut seama de semnele particulare ale blocurilor de report, semne pe care nu le-au reprodus sau pe care au căutat să le înlăture din desenele folosite pentru falsuri.

Emisiunile noastre litografiate 1868—1872 au avut planșe de cîte 100 de mărci. Aceste planșe au particularitatea de a nu avea o formă regulată și nici identică pentru toate emisiunile și valorile. Astfel, emisiunea februarie 1868 e formată din blocuri de report de 8 mărci (în două rînduri a cîte patru); 9 blocuri de report formează „grupul de bază" al colii, cuprinzînd 72 de mărci. Restul de 28 de mărci au fost completate, la dreapta sau stînga, sau în alte feluri, constituind planșe cu forme geometrice neregulate, prezentînd chiar și locuri goale, neimprimate. Numeroși cercetători au căutat să reconstituie structura planșelor utilizate, inclusiv rîndurile suplimentare care completează „grupul de bază".

A

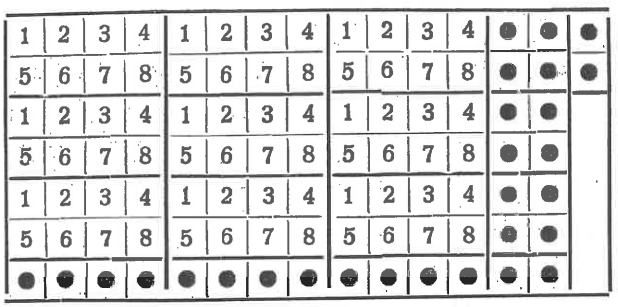

Diferitele forme de compunere a planșelor au fost indicate — pentru diferențiere — cu cîte o literă, începînd cu A. Pînă acum, au fost identificate pentru emisiunile din februarie 1878 trei forme diferite de planșe (A, B și C). Pentru emisiunea aprilie 1869 au fost identificate 4 forme (D, E, F și G) iar pentru emisiunea ianuarie 1871 două forme (H și I). Valoarea de 15 bani din 1872 a fost imprimată cu o planșă denumită K iar cea de 10 bani (defectuos) prezintă două tipuri de planșe (L și M). Ultima planșă poartă denumirea N și a fost folosită pentru valoarea de 50 de bani, impresiune defectuoasă.

(Continuare din coperta II)

— Care sînt impresiile dvs., d-le președinte, despre expoziția din București? a fost prima noastră întrebare.

— *„Despre expoziție nu pot să vorbesc decît în termenii cei mai elogioși. Colegii filateliști români, deși au avut la dispoziție, pentru organizarea acestei manifestări filatelice grandioase, un timp relativ foarte scurt — abia cîteva luni — totuși și-au realizat splendid sarcinile atît privind calitatea exponatelor, cît și cele privind tehnica organizării. Expoziția grandioasă la care, pe lîngă numeroși colecționari străini, au participat în număr frumos și filateliști maghiari, constituie un omagiu demn Centenarului mărcii românești și rămîne un eveniment marcat și în viața filatelică internațională".*

— Ce constatări ați făcut în legătură cu viața filatelică din România?

„In ultimul timp, filatelia română a luat un mare avînt. Asociația Filateliștilor a fost alcătuită acum cîteva luni și de la prima sa manifestare publică, organizarea expoziției actuale, a arătat de ce performanțe frumoase este capabilă. M-a bucurat faptul că unul din primii pași ai noii asociații a fost cererea de admitere în rîndurile membrilor F.I.P. Sperăm că angrenîndu-se în activitatea F.I.P., colegii noștri români vor desfășura o activitate tot atît de prețioasă și în viața filatelică internațională".

De la A. F. R.
CERCURI DE STUDII

Una dintre sarcinile de căpetenie ce revin A.F.R. este difuzarea filateliei în mase și totodată ridicarea nivelului filateliei, prin organizarea studierii temeinice a materialului filatelic.

Pentru studierea sistematică a diferitelor sectoare filatelice, A.F.R. organizează o serie de Cercuri de studii pe probleme filatelice. Fiecare cerc se va ocupa de un sector bine definit. Vor putea forma astfel obiectul unui cerc, mărcile unei anumite țări, unei anumite tematici, anumite emisiuni clasice, prefilatelia, poșta aeriană etc.

Cercurile de studii vor lucra sub îndrumarea Comisiei de Studii și Documentare. Ele vor putea grupa filateliști din întreg cuprinsul țării. Studiile ce vor fi întocmite în cercuri vor putea fi publicate fie în revistă, fie sub formă de broșuri. Cercurile vor putea stabili un program de lucru, axat pe problemele legate de domeniul respectiv de activitate și vor putea da lămuriri, la întrebările legate de specialitatea lor.

Comisia de studii așteaptă cu interes orice propuneri pentru organizarea de Cercuri de studii.

PE MALURILE GOLFULUI PERSIC...

Pe malurile Golfului Persic, acolo unde apele Oceanului Indian udă coastele peninsulei Arabe, se înșiră o serie de emirate și sultanate,, mărunte ca suprafață, însă extrem de importante prin fabuloasa lor bogăție în petrol. Interesele marilor trusturi capitaliste țin în ființă aceste rămășițe feudale, pentru ca să împiedice reunirea lor cu lumea arabă, limitrofă.

Pînă nu de mult, în toate aceste formații politice de operetă, serviciul poștal era asigurat de oficii poștale britanice, care foloseau mai întîi mărci ale poștei engleze a fostului Imperiu al Indiilor, iar după eliberarea Indiei, mărci britanice cu supratipar.

Primul statuleț care și-a creiat un serviciu poștal, și deci și mărci proprii, a fost Kuweit. Celelalte sultanate și emirate — Bahrain, Qatar, Muscat și Oman — au continuat să folosească mărci engleze cu supratipar. Mai tîrziu și Bahrein a emis unele valori mici proprii, avînd însă numai o putere de circulație locală.

De astă dată — desigur ca o concesie de prestigiu pentru potentații locali și ca o diversiune internațională — vor fi imprimate mărci poștale speciale pentru aceste teritorii. Fiecare va avea emisiuni proprii, cu subiecte supuse spre aprobare sultanului sau emirului respectiv. Pe lîngă acest progres politic — ce e drept, mai mult de ordin formal — noile emisiuni vor prezenta însă și un progres efectiv de ordin poștal, întrucît vor avea putere de francare și circulație și pentru traficul poștal internațional.

Lumea merge înainte. Chiar și aceste mici modificări oglindesc procesul uriaș de transformare în mers, fisurile ce se adîncesc necontenit în ceea ce mai stă în picioare din edificiul imperialist. Și încăodată, filatelia înregistrează toate aceste aspecte, adăugînd capitole noi imensei sale valori de documentare istorică.

Filatelia 1959, nr-4.

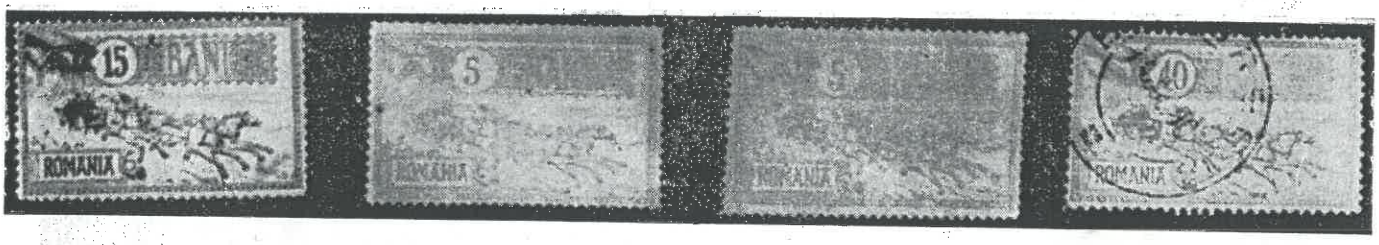

Fig. 1[1])

„CĂIŞORII"

Cu ocazia inaugurării Palatului Poştelor din Bucureşti au fost pregătite de către Direcţia Generală P.T.T., două emisiuni: prima cunoscută sub numele de „Efigii" şi a doua, „Căişorii".

Aceste două emisiuni au un element comun, constituit de olacul de poştă cu căişori, care la „Efigii" apare numai ca o completare a motivului, în timp ce la seria „Căişori" constituie motivul principal.

O altă caracteristică comună celor două emisiuni este că ele constituie primele două serii comemorative de format mare din ţara noastră.

In cele ce urmează ne vom ocupa de emisiunea „Căişori".

Cele opt mărci din care se compune seria au fost tipărite la Paris, la imprimeria Statului francez, din bd. Brune.

Deşi mărcile au fost imprimate în anul 1901 şi aduse încă din acel an în ţară, ele au fost puse în circulaţie de-abia în luna mai 1903. Aceasta din cauză că serbările proiectate pentru inaugurarea noului palat al Poştelor nu s-au mai ţinut, în urma supărării lui Dim. Sturdza, primul ministru de atunci, care a considerat că s-ar fi cheltuit prea mulţi bani cu construcţia palatului.

Cele 8 mărci au fost imprimate după un singur desen, executat de gravorul francez M. Thevenin. Se pare că modelul a fost inspirat de un tablou al lui V. Ureche.

Intr-un cadru dreptunghiular culcat, de dimensiunile 37 3/4 × 23 mm, pe fond alb, desenul înfăţişează — pornit de la un releu sau han de poştă, cu un frumos pridvor rustic — un olac cu doi pasageri, tras în goană de patru cai mici, iuţi şi rezistenţi, denumiţi tocmai din cauza staturei lor, „căişori". Surugiul grăbit călăreşte pe unul dintre aceşti cai, folosind biciul pentru a obţine o viteză cît mai mare. Desenul prezintă o greşeală de fond: surugiul, în loc să călărească pe calul din stînga — aşa cum era obiceiul — călăreşte pe calul din dreapta.

In partea de sus a desenului, alături de pridvorul clădirii, se află o placardă, ce pare a fi de lemn, cu fond crestat în motive naţionale. Intr-un cerc, se află cifra care reprezintă valoarea nominală a mărcii; exprimarea ei în „bani", în caractere majuscule semichirilice, este încadrată, în dreapta şi în stînga, de două motive de artă populară.

In colţul din stînga, de jos, înăuntrul unui cadru dreptunghiular, rotunjit la ambele laturi mici, găsim inscripţia „ROMANIA" cu caractere uşor stilizate. In partea dreaptă a acestuia se află emblema poştei: „goarna", cu muştucul în sus. Intre picioarele căilor înaintaşi, în direcţia colţului drept de jos al mărcilor, este înscris numele gravorului, Thevenin.

Mărcile sînt imprimate pe hîrtie subţire fină, uşor colorată în roz pe faţă (ca măsură de garanţie şi prevenire a falsurilor), în coale de cîte 80 bucăţi, în rînduri orizontale a cîte 5 buc. Hîrtia a fost fabricată de firma „Johannot et Cie. Annonay". Numele firmei se găseşte însemnat în hîrtie, cu litere latine înalte de cca. 8 mm, formînd un filigran de cca. 16 cm lungime, filigran care se repetă la intervale de cca. 8 cm. Filigranul acesta de fabricaţie al hîrtiei se găseşte pe una din marginile (stînga sau dreapta) coalei de mărci în poziţie verticală. Pe unele mărci apar cîte trei pînă la patru litere din acest filigran; astfel de exemplare sînt căutate în mod deosebit de către colecţionarii specializaţi.

Hîrtia este gumată cu o gumă gălbuie, prezentînd, pe alocuri, pete brune şi negricioase.

Dantelura: 14 × 13 1/2.

Tirajele celor 8 valori care formează seria au fost următoarele:

1 ban, brun deschis	500 000 buc.
3 bani, brun roşcat	300 000 buc.
5 bani, verde deschis, puţin gălbui	400.000 buc.
10 bani, roz	400 000 buc.
15 bani, negru	500 000 buc.
25 bani, albastru	100 000 buc.
40 bani, verde	100 000 buc.
50 bani, portocaliu	100 000 buc.

Mărcile sînt imprimate foarte îngrijit, desenul fin apărînd clar şi plastic. Ca urmare a îngrijirii cu care au fost executate, nu există varietăţi de culoare nici de dantelură, afară de unele excepţii la valoarea de 1 ban, din care au existat cîteva coli tipărite pe faţa albă a hîrtiei iar altele au rămas nedantelate.

Din cauza frumuseţei sale şi a reuşitei execuţiei, seria de „căişori" a avut o primire foarte favorabilă din partea colecţionarilor din lumea întreagă. Aceasta este şi cauza că seria a fost falsificată în curînd şi în repetate rînduri, cu toate că tirajul ei a fost relativ mare. Toate falsurile au fost executate prin foto-litografie, cu retuş ulterior.

Falsul I.

Falsul cel mai cunoscut este acela (fig. 5) în care panglica de la pălăria surugiului stă liber (2). Caracteristică la acest fals este şi deosebirea din desenul capetelor cailor înaintaşi. La mărcile autentice, capul

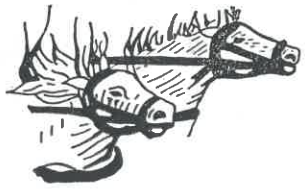

Fig. 2. Original

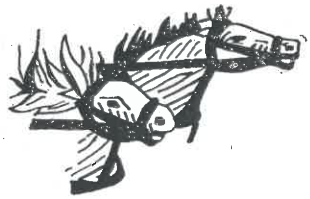

Fig. 3. Fals

calului înaintaş din stînga este umbrit cu linii mărunte şi puncte, nara dreaptă are forma de semilună cu colţurile în jos, iar hăţul — trecînd pe falcă — lasă partea de jos a fălcii neacoperită. La mărcile false, capul este umbrit numai cu haşuri, fără puncte; nara se prezintă ca un punct mărişor neregulat, plin, iar hăţul se contopeşte într-o linie groasă cu conturul fălcii.

1) Figura 1 reproduce succesiv de la stînga la dreapta, pentru compararea dimensiunilor: o marcă originală; un „fals I"; un „fals II"; un „fals III".

2) Acest fals este menţionat în catalogul Michel cu începere din anul 1932, după indicaţiile lui F. Billig, prelucrate apoi de Dr. A. Schröder în 1935 şi comunicate la noi, în „Revista Soc. Filatelice Romîne", 1937, prin grija lui T. Nosca.

Calul înaintaș din dreapta prezintă aceleași deosebiri: în desenul mărcilor autentice, nara are formă de semicerc, iar la fals, formă de punct. În fine, la mărcile autentice, sub hăț este vizibilă o parte din falcă, în timp ce la fals, hățul este contopit cu conturul fălcii. (Fig. 2 și 3).

Acest fals este tipărit pe o hîrtie albă, cu dantelura 11, sau 14 x 13, avînd guma albă. Mărimea desenului este de 37 1/4 x 23 mm (față de 37 3/4 x 23 mm la mărcile autentice).

Falsul se întîlnește adeseori și ștampilat cu ștampilă falsă, rotundă, în dublu cerc, cu inscripțiile „Iași sosire", „Turnu Măgurele", și o goarnă, „Brăila", cu diferite date din decembrie 1903 și iunie 1904.

Acest fals a fost confecționat probabil la Paris.

Falsul II.

La falsul al doilea s-a căutat să se elimine greșeala privind panglicile pălăriei surugiului. Autorul a căzut însă dintr-o greșeală în alta. De astă dată una din panglici este legată de pălărie iar a doua se lipește de mijlocul primei panglici, în loc de a se lipi de pălărie (fig. 6).

O altă diferență caracteristică se constată și la olac, mai ales la porțiunea dedesubt, dintre cele două roți, unde la original găsim 3 liniuțe, iar la fals numai una.

Falsul acesta a fost semnalat de către F. Billig și Dr. A. Schröder. Este tipărit tot pe hîrtie albă, însă are guma roz, pentru a imita tonul roz pe care hîrtia originală îl are pe față.

Dantelura variază între 12 3/4—14 3/4, însă se găsesc și exemplare avînd aceiași dantelură ca și mărcile autentice. Mărimea desenului: 37,5x23 mm.

Falsuri de acest fel există și ștampilate cu ștampile identice, ca și cele arătate mai sus. De aceea credem că ambele falsuri au la originea lor același „autor".

Falsul III.

In fine, prezentăm pentru prima oară, un al treilea fals pe care, după execuția tiparului, îl putem caracteriza ca fiind cel mai apropiat de finețea desenului original.

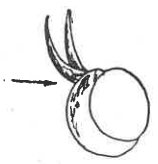

Fig. 4

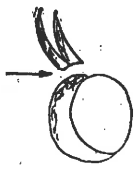

Fig. 5

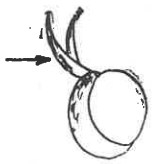

Fig. 6

Panglica de la pălărie nu mai flutură liber, despărțită de pălărie; se pot distinge spații libere sub hăț, la fălcile cailor înaintași, etc., etc. Cu toate acestea desenul arată, în caracterul liniilor și punctajelor, deosebiri esențiale față de original. Aceste deosebiri nu pot fi înlăturate în mod perfect atunci cînd o marcă tipografiată este imitată pe cale foto-litografică. Deosebirile generale dintre mărcile tipografiate și cele litografiate, trădează falsurile de la prima privire atentă. Astfel, în timp ce mărcile tipografiate au linii fine de tot, avînd ici colo mici întreruperi, mărcile litografiate au în genere linii mai groase și prezintă pete mici, din cauza întinderii cernelei de tipar; retușurile ulterioare diformează și mai mult desenul original supus încercării de imitare.

Tocmai pentru a dovedi acest lucru arătăm în mod comparativ același detaliu din desen, mărit, astfel cum apare la marca autentică și la cele false.

Din aceste reproduceri mărite se desprinde clar, că la falsul I, punctele fine din desen dispar, ele neputînd fi redate prin tehnica schimbată de imprimare. Totodată se îngroașă liniile în general și dispar unele întreruperi ale liniilor, caracteristice tehnicii imprimării prin tipografiere. (Fig. 8).

Falsul II arată că autorul a căutat să elimine diferențele dintre original și produsul propriu. Insă retușurile nu au reușit decît în foarte mică măsură. Dispar unele linii din desenul falsului I — inexistente la desenul originalului și apar cîteva puncte din cele ce se găsesc la original. In schimb, liniile — în general —

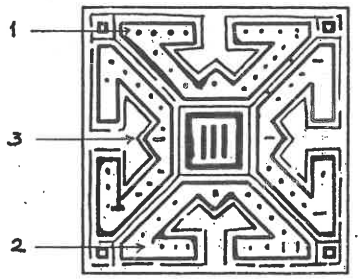

Fig. 7
Original

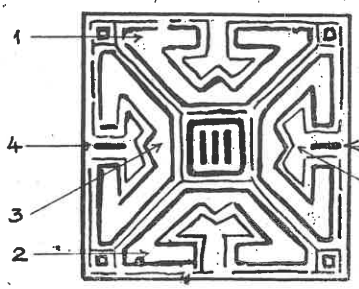

Fig. 8
Falsul I

se îngroașe și mai mult, formînd de multe ori pete în colțuri. (Fig. 9).

La falsul III, prin retușuri forțate la maximum, se ajunge pe deoparte la o trasare fină a liniilor, însă

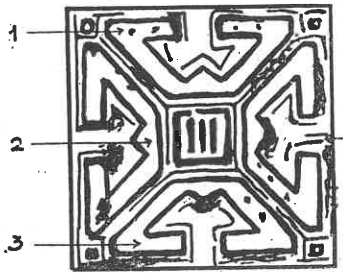

Fig. 9
Falsul II

unele linii dispar din desen; falsul reușește deci să înmulțească punctele, dar apar noi iregularități în desen. (Fig. 10).

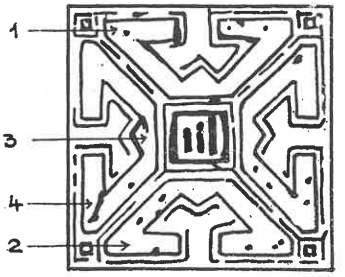

Fig. 10
Falsul III

Falsul III este tipărit tot pe hîrtie albă netedă, cu gumă albă. Mărimea desenului: 36,6 x 21,6 mm; dantelura 13,1/2 x 13.

Acest fals îl găsim și ștampilat fals cu ștampila rotundă în dublu cerc „București" sau „R. Vîlcea", cu goarna, cu diferite date.

Continuare în pag. 16

5/59

Filatelia 1959, nr. 5

POŞTA RUSĂ ÎN ŢĂRILE ROMÎNE

Dintre oficiile poştale străine care au funcţionat în secolul trecut pe teritoriul ţărilor romîne, Moldova şi Muntenia, cele mai interesante sînt oficiile poştale ruseşti.

Încă din anul 1775, Rusia înfiinţase între fostul Petrograd şi Constantinopol un serviciu de curieri, a cărui rută trecea prin Iaşi şi Bucureşti. Pe lîngă corespondenţa oficială, acest serviciu transporta şi corespondenţă particulară.

De-a lungul rutei acestui serviciu, au existat în oraşe — pe teritoriul ţărilor romîne — trei oficii poştale: la Iaşi, la Focşani şi la Bucureşti. Primele ştampile ale poştei ruse din aceste localităţi care ne sînt cunoscute, datează din preajma războiului ruso-turc din anii 1828—1829.

Oficiul poştal rusesc de la Focşani a funcţionat de prin anul 1853 pînă în 1838, cînd şi-a încetat activitatea. Închiderea lui coincizînd cu deschiderea unui oficiu poştal rusesc la Galaţi, se poate considera că oficiul a fost mutat de la Focşani, oraş cu trafic poştal limitat, la Galaţi, port dunărean care tocmai pe atunci începea să aibă o activitate intensă.

În timpul războiului Crimeii (1853—1856) ţările romîne fiind vremelnic ocupate de armatele austriace, oficiile poştale ruseşti au trebuit să-şi suspende activitatea. După terminarea ocupaţiei austriace, oficiile poştale ruseşti din Iaşi, Galaţi şi Bucureşti şi-au reluat activitatea [1]), funcţionînd în continuare pînă la 31 decembrie 1867, cînd au fost definitiv închise.

Deşi aceste oficii poştale au funcţionat şi după punerea în circulaţie, în Rusia, a mărcilor poştale, ele nu au folosit mărci poştale ruseşti pe teritoriul ţărilor romîne, achitarea taxelor poştale făcîndu-se numai în numerar. Ştampilarea s-a făcut cu diverse tipuri de ştampile, toate avînd textele în litere cirilice. Atît materialul documentar cît şi scrisori purtînd aceste ştampile, sînt rare.

Ştampilele oficiilor poştale ruseşti de pe teritoriul Munteniei şi Moldovei pot fi grupate, după forma lor, în patru categorii.

1. ŞTAMPILE LINIARE, PE UN SINGUR RÎND

Primele obliterări cunoscute, datînd din anii 1828—1829, au fost aplicate cu ştampile liniare, purtînd denumirea localităţii, pe un singur rînd. Data se adăuga, pe plic, de mînă. (Fig. 1, 2 şi 3).

Fig. 1. Fig. 2. Fig. 3.

Caracterele cirilice ale ştampilei au înălţimea de $3\frac{1}{2}$—4 mm.

Literele acestor ştampile au fost probabil montate pe o placă în formă ovalizată, astfel că la obliterările foarte pronunţate, numele localităţii apare uneori încadrat cu un oval. Cerneala este de culoare neagră, cîteodată neagră-cenuşie. Întipărirea obliterării este deseori foarte slabă.

2. ŞTAMPILE LINIARE, PE DOUĂ RÎNDURI

Prin anii 1835/37 au fost introduse la oficiile poştale ruseşti ştampile liniare pe două rînduri. În rîndul întîi se găseşte numele localităţii, în rîndul al doilea ziua, luna şi anul. Există ştampile care poartă în rîndul întîi şi cuvîntul „primit" sau „expediat". La obliterările foarte pronunţate este vizibil un chenar octogonal (aşa după cum la primele apărea uneori unul oval). Există trei tipuri diferite din aceste ştampile liniare pe două rînduri.

Tipul I

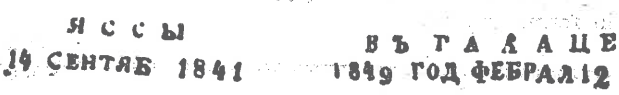

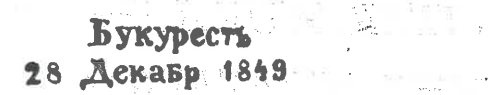

Fig. 4, 5, 6.

Aceste ştampile poartă în rîndul întîi numele localităţii, în rîndul al doilea ziua, luna şi anul. Înălţimea literelor sale de $2\frac{1}{2}$—3 mm. Literele, foarte neregulate, nu sînt aşezate pe aceeaşi linie ci cînd mai sus, cînd mai jos. Ştampilele de acest tip au fost folosite cam pînă la anul 1840 (fig. 4, 5 şi 6).

Tipul II

Ştampilele de acest tip au aceeaşi inscripţie, dar poartă în rîndul întîi şi cuvîntul „primit" sau „expediat" (fig. 7), uneori prescurtat. Ele au fost folosite cam pînă în anul 1846. Culoarea tuşului acestor două tipuri de ştampile este neagră, neagră-cenuşie, obliterarea foarte slabă.

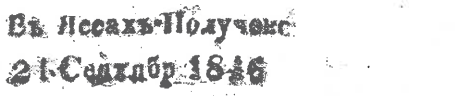

(Primit la Iaşi
21 Sept. 1846)
Fig. 7.

Tipul III

Începînd cu anul 1845 găsim şi al treilea tip de ştampilă liniară.. Aceasta e identică cu tipul II, dar dimensiunea literelor este mai mare. Culoarea cer-

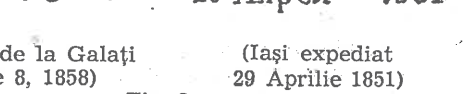

(Expediat de la Galaţi
Aprilie 8, 1858)
(Iaşi expediat
29 Aprilie 1851)
Fig. 8.

N.R.: Articolul face parte din seria articolelor de informare cu caracter general asupra poştelor străine care au funcţionat în secolul trecut pe teritoriul ţărilor romîne, Moldova şi Muntenia. Primul articol, „Poşta austriacă în ţările romîne" de Ed. Konya, a apărut în nr. 3/1959 al revistei noastre.

La redactarea articolului de faţă, autorul a folosit şi materialul informativ şi documentar al cunoscutului cercetător al mărcilor şi istoriei poştei romîneşti, Eduardo Cohen, din Lisabona.

[1]) În ceea ce priveşte data redeschiderii oficiilor, autorul nu cunoaşte stampile datînd dinainte de anul 1860. Această împrejurare l-ar determina să creadă că redeschiderea oficiilor a întîrziat, după anul 1856.

nelii este neagră, deseori şi roşie-cărămizie. Şi aici obliterarea este de cele mai multe ori slabă. Durata de folosire a acestor ştampile se întinde pînă în timpul războiului Crimeii, cînd oficiile poştale ruseşti şi-au întrerupt activitatea.

Cele trei tipuri de ştampile au fost folosite la toate trei oficiile poştale (Iaşi, Galaţi şi Bucureşti).

3. ŞTAMPILA CU CERC DUBLU, DE LA IAŞI

De la oficiul din Iaşi este cunoscută o singură ştampilă cu cerc dublu, folosită în anul 1852. În cerc

Fig. 9.

găsim în partea de sus numele localităţii — Iaşi —; în mijloc, pe două rînduri, indicarea anului, lunii şi zilei; în partea de jos a cercului se află o ornamentaţie în formă de ramuri cu frunze (reprodusă în fig. 9 în format redus).

4. ŞTAMPILELE ÎN CERC SIMPLU

După terminarea războiului Crimeii, cele trei oficii poştale ruseşti din Iaşi, Galaţi şi Bucureşti au fost redeschise. Ele au folosit ştampile noi, cu un cerc

Fig. 10.

avînd diametrul de 26 mm. Sus se găseşte numele localităţii; dedesubt, pe trei rînduri, ziua, luna şi anul. Uneori, luna este aşezată în rîndul de sus, iar ziua în rîndul al doilea. Jos se găseşte un ornament în formă de stea. Cerneala folosită la exemplarele cunoscute de autor este de culoare albastră, iar la ştampila Galaţi, neagră. Aceste ştampile au fost folosite pînă la închiderea definitivă a oficiilor poştale ruseşti, la data de 31.XII.1867.

LUDOVIC DENGEL
Sibiu

LITERATURĂ FILATELICĂ

CATALOGUL MĂRCILOR POŞTALE ROMÎNEŞTI

Editura Ştiinţifică a tipărit „Catalogul mărcilor romîneşti", cuprinzînd emisiunile poştale — de la „capul de bour", din Moldova, pînă în 1959 — precum şi mărcile pentru telegraf, porto şi fiscale-poştale, emisiunile regionale, ale poştelor locale şi ale poştelor străine care au funcţionat în ţările romîne.

Lexiconul şi tabelele anexe cuprind o serie de noţiuni şi îndrumări generale pentru orientarea în domeniul filatelic.

Această lucrare, prima de acest fel din ultimii 12 ani, este menită să ducă la o creştere a nivelului filatelic al iubitorilor de mărci şi să pună la îndemîna lor (şi îndeosebi a tineretului) un îndreptar pentru colecţionarea mărcilor romîneşti.

Catalogul cuprinde în 288 pagini, ilustrate cu circa 1.400 clişee, o serie de elemente de sistematizare a emisiunilor şi de studiu al caracteristicilor tehnice şi varietăţilor, pe care nu le cuprind cataloagele publicate peste hotare.

Catalogul a fost redactat de Francisc Konrad şi ing. Mişu Herşcovici.

Pentru redactarea lucrării în condiţii cît mai bune, au fost consultaţi şi unii cercetători şi colecţionari specialişti, ţinîndu-se seama, în măsura posibilului, de observaţiile lor.

Toţi filateliştii sînt rugaţi să comunice observaţiile lor şi eventualele completări, pentru a contribui la îmbunătăţirea continuă a ediţiilor viitoare.

Catalogul va fi pus în vînzare la toate magazinele şi ghişeele filatelice din ţară.

CATALOGUL MĂRCILOR CEHOSLOVACE „POFIS"

Catalogul „POFIS 1959" al mărcilor cehoslovace a apărut, la Praga, într-o nouă ediţie, cuprinzînd toate mărcile cehoslovace apărute din 1918 pînă la sfîrşitul anului 1958.

Avînd 329 pagini, ilustrate cu peste 800 clişee, catalogul prezintă în capitole distincte, emisiunile de mărci, cu indicarea preţurilor neto de vînzare, în coroane cehe.

Pentru colecţionarii mărcilor cehoslovace, catalogul POFIS este un îndreptar preţios, atît prin sistematizarea clară a emisiunilor, cît şi prin marele număr de detalii de studiu asupra varietăţilor de desen, retuş, dantelură, nuanţe de culoare şi poziţie de filigran.

Catalogul „POFIS" se remarcă prin expunerea şi clasificarea deosebit de clară a mărcilor. Vignetele sînt catalogate la emisiunile respective, iar plicurile prima zi într-un capitol separat, la sfîrşitul emisiunii.

Prin îmbogăţirea continuă a materialului şi prin adîncirea elementelor de studiu, fiecare ediţie nouă a catalogului POFIS pune la îndemîna marelui număr de prieteni ai mărcilor ţării prietene, elemente noi pentru îmbogăţirea şi îmbunătăţirea colecţiilor lor.

C. F.

CATALOGUE DES CARTES MAXIMUM DE FRANCE — 1959

Asociaţia Maximafililor francezi din Paris a editat catalogul cărţilor maxime din Franţa pe anul 1959, care cuprinde descrierea şi aprecierea valorică a cărţilor maxime emise, numerotate în ordinea mărcilor, după catalogul Yvert din anul 1959. Lucrarea ajută în cunoaşterea şi clarificarea documentelor maximafile franceze.

M. H.

De curînd au fost puse în vînzare prin magazinele filatelice vignetele expoziţiei „Bucureşti 1958" şi cele patru tipuri de vignete din seria „Poştalion".

Numărul vignetelor fiind extrem de redus, recomandăm filateliştilor, care nu le vor mai putea procura de la magazine, să se adreseze Asociaţiei Filateliştilor R.P.R., Bucureşti, strada Biserica Enei nr. 16, remiţînd costul lor, plus lei 2 pentru cheltuieli de expediere.

Filatelia 1963, nr. 11.

ISTORIE POŞTALĂ

O NOUĂ CONTRIBUŢIE CU PRIVIRE LA POŞTA RUSĂ DE CAMPANIE DIN 1877—1878, ÎN ROMÎNIA

În numărul 1—2 din anul acesta, revista noastră a publicat un articol în care colaboratorul nostru, D. N. Mincev, din Sofia, a adus o serie de contribuţii cu privire la oficiile poştei militare ruse ce au funcţionat pe teritoriul ţării noastre în timpul campaniei din 1877—1878.

Carte poştală interurbană.
La S. Petersburg, Doamniei Sale Elisabeta Alexandrovna Bogdanovici. În Piaţa Lituaniei, Fundătura Minsk, casa nr. 1, Ku. Jusupov apartamentul nr. 30.

Această scrisoare poate fi pusă în cutia poştală şi trimisă în toate localităţile cu poştă ale imperiului şi în străinătate. Pe această parte, în afară de adresă, nu este permis a se scrie nimic.

Acest articol — tradus în limba engleză de A. Cronin din Canada, a fost reprodus în întregime în nr. 64 al revistei „The Journal of the Rossica Society of Russian Philately". Această publicaţie — organul Societăţii colecţionarilor de mărci ruse din S.U.A., publică în mod regulat studii de nivel ridicat asupra istoriei poştale şi a mărcilor ruse, de la emisiunile din secolul trecut pînă la varietăţile cele mai interesante ale emisiunilor sovietice.

Articolul astfel reprodus în această revistă a fost recenzat şi în importanta revistă filatelică „Stamps" din S.U.A.

Ulterior apariţiei acestor materiale în presa filatelică din S.U.A., A.F.R. a primit la Bucureşti vizita cunoscutului dirijor Kurt Adler, de la Metropolitan Opera din New-York, în trecere prin ţara noastră în cursul unei călătorii prin R.P.R., R.P. Bulgaria şi U.R.S.S. (cu care prilej a dirijat la Timişoara două concerte ale Filarmonicii iar la Bucureşti, la Teatrul de Operă şi Balet, opera „Carmen"). Pe lîngă preocupările sale muzicale, Kurt Adler este şi un adînc cunoscător şi cercetător al istoriei poştale ruse, posesor al unei remarcabile colecţii specializate de mărci, obliterări, scrisori şi întreguri poştale ale poştei ruse.

În repetatele vizite făcute la sediul A.F.R., Kurt Adler — care este membru în conducerea Asociaţiei de studii filatelice „Rossica" şi colaborator activ la revista societăţii — a avut cu mai mulţi membri ai A.F.R., o serie de interesante convorbiri cu privire la istoria poştală rusă şi îndeosebi în legătură cu poşta militară rusă din Campania 1877—1878. Ca urmare a acestor discuţii şi a publicării articolului reprodus din revista noastră, d-sa a publicat în revista societăţii „Rossica" următoarea notă, care aduce o nouă şi interesantă contribuţie acestui capitol încă nu îndeajuns de cunoscut al istoriei poştale:

„Ca o completare la articolul d-lui Mincev, atît de bogat în informaţii, arătăm că membrii societăţii „Rossica" au putut aduce, prin documentele lor filatelice, unele contribuţii. Astfel, membrul nostru K. Stackelberg posedă o minunată pereche de mărci româneşti de 5 bani din emisiunea anului 1876, obliterate cu o minunată ştampilă a Oficiului militar (rus) nr. 3, cu data de 1 decembrie 1877. Pe această pereche se găseşte de asemenea şi o parte dintr-o altă ştampilă (indescifrabilă) dar care probabil este o ştampilă românească de tranzit.

Mai departe, membrul nostru A. V. Cotlear posedă o frumoasă carte poştală rusă interurbană de 4 copeici (fig. 1), ştampilată de Oficiul poştal militar (rus) nr. 5, cu data de 27 noiembrie 1877. Aceasta a fost probabil trimisă soţiei expeditorului, la S. Petersburg (Leningrad) unde a fost primită la 2 decembrie 1877, la ora 11 a.m. Conţinutul acestei cărţi poştale fiind foarte interesant (fig. 2) redăm în întregime traducerea lui:

„Scrisorile rog a le adresa la Bucureşti, la poşta rusă militară de cîmp, pînă la ridicare (poste-restante). Noi vom fi acolo la 17 decembrie. Scrisoarea merge aproximativ 7 zile. După aceste date se poate orienta. La Bucureşti vom sta 2 zile sau una. Scrisorile următoare, pe prima adresă. Eu sînt sănătos. Acum plecăm la Iaşi. V. Bogdanovici".

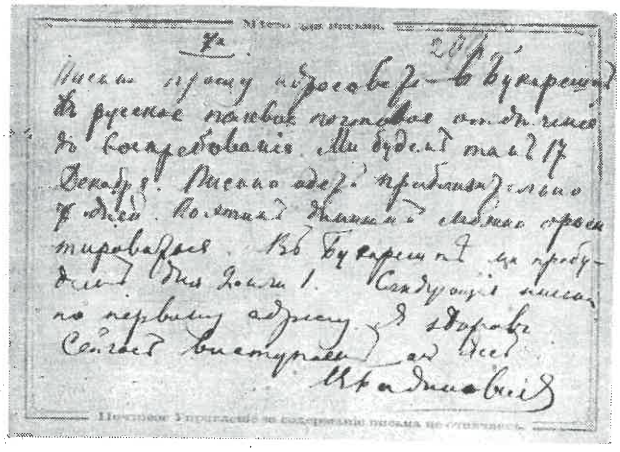

Textul corespondenţei de pe carta poştală.

Din conţinutul acestei cărţi poştale putem presupune că oficiul poştal militar nr. 5 de campanie se găsea pe atunci în regiunea Iaşilor".

Reproducînd aceste note, redacţia revistei noastre este bucuroasă a fi în măsură să aducă la cunoştinţa cititorilor ei un element nou cu privire la organizarea poştei militare ruse, pe teritoriul romîn, în timpul campaniei 1877—1878. Astfel, în afară de oficiile 1, 2 şi 3, citate în articolul semnat de D. N. Mincev, întîlnim aci şi un document cert, provenit de la oficiul nr. 5. Rămîne de localizat în continuare — pe bază de documente poştale — oficiul nr. 4 (în măsura în care şi acesta ar fi funcţionat pe lîngă unităţile care au trecut şi pe teritoriul românesc).

Red.

Filatelia
1961 nr. 4 4/61

ŞTAMPILELE „MICI" ŞI ŞTAMPILELE „DEGETAR"

Una din cele mai artistice emisiuni poştale romîneşti din secolul trecut este fără îndoială seria de poştă uzuală din anul 1872, cunoscută în mod curent sub denumirea de „Emisiunea Paris". Ea se remarcă atît prin sobrietatea desenului cît şi prin finetea tiparului şi poate rivaliza cu cele mai reuşite emisiuni de acest gen din filatelia mondială.

Printr-o împrejurare fortuită dar deosebit de fericită prin rezultatele estetice pe care le-a determinat, în epoca în care a fost pusă în circulaţie emisiunea „Paris", poşta romînă folosea un tip de ştampile de format mic, de o factură cu totul nouă faţă de cele pe care le folosise pînă atunci. Aceste ştampile, prin eleganţa lor, reprezintă cele mai desăvîrşite realizări ale ştampilofiliei romîne, în perioada clasică.

Atît formatul cît şi caracterele şi aşezarea inscripţiilor din ştampile sînt neobişnuit de „aerisite"; niciunul dintre aceste elemente nu este greoi, niciunul nu „încarcă" marca cu urme apăsătoare care ascund sau urîţesc desenul.

Aplicate pe mărcile emisiunii „Paris", sobre ca desen şi format şi fine ca execuţie, ştampilele de format mic — în diferitele lor tipuri — alcătuiesc combinaţii de un aspect armonios, care încîntă ochiul iubitorului de frumos şi de filatelie clasică.

Ştampilele de format mic pot fi împărţite în două categorii:

— aşa numitele „ştampile mici", cu diametrul de 20 mm date în folosinţă în anul 1870

Fig. 1. B. 29.

Fig. 2. B. 31.

— aşa numitele ştampile „degetar", date în folosinţă în anul 1871.

În ambele categorii există mai multe variante.

Indicii după care identificăm diversele tipuri de ştampile aparţin unei nomenclaturi stabilită pentru o clasificare generală a ştampilelor poştale, utilizate în ţara noastră pînă în anul 1881. Cele mai puţin comune sau cele de o raritate deosebită sînt arătate mai jos cu indicativele R, RR sau RRR.

Ştampilele „mici"

În anul 1870 au fost puse în serviciu o serie de ştempluri cu un cerc unic de 20 mm diametru. Ele conţin numele oficiului, în litere capitale egiptiene; data — la mijloc — cu indicaţia ultimelor două cifre ale anului, menţiune ce uneori este înlocuită printr-un dreptunghi plin; jos, o steluţă sau o „cruce Sf. Andrei". Aceste ştampile sînt cunoscute de colecţionari sub denumirea de „ştampile mici". Ele pot fi întîlnite în următoarele tipuri:

B 29, steluţă cu 6 raze: Adjud; Berlad; Bucureşti; Buzeu; Calafat; Călăraşi; Cîmpu-Lung; Itzcani Romăn; (ştemplul oficiului de graniţă cu Austria la acea dată); Focşani; Piteşti; Predeal (R).

Fig. 3. B. 30

B 30, steluţă cu 8 raze: Botoşani; Brăila; Crajova; Galaţi; Jassy; Roman.

B 31, „cruce Sf. Andrei" în alb: Bucureşti, Folticeni, Giurgiu, Ploeşti, T. Măgurele, T. Severin.

În fine, ni s-au semnalat de colecţionari, fără ca să putem identifica categoria: R. Sărat (R); R. Vîlcea (R); Tecuciu (R) şi T. Neamţu (R).

Aceste ştampile se întîlnesc uneori şi pe timbrele fiscale folosite pentru grupuri poştale.

Asemănătoare acestor ştampile sînt cele ale oficiilor Călnişteа (R); Glavaciocu (R) şi Neajlovu (R), ce aparţin însă categoriei ştampilelor rurale (E 8).

Ştampilele B 29—31 şi E 8 se întîlnesc în genere în negru, cîte odată în albastru, Botoşani în roşu şi T. Severin în violet.

Ştampilele „degetar"

În anul 1871 au fost puse în folosinţă graţioasele ştampile aşa-zise „degetar", tip B 32 cerc simplu de 17 mm diametru. [1]) Numele oficiului în caractere antiqua fine, jos, steluţă cu 5 raze, uneori 3 steluţe, data în centru, anul numai cu ultimele două cifre.

Cunoaştem: Adjud (R); Alexandria; Bacău; Bechet (RR); Berlad; Botoşani; Buzeu (R); Brăila; Buhuşi (RR) Bucuresci, Bucureşti (R); Calafat (RR); Călăraşi; Caracal (RR); Cîmpulung; Cîmpina (RR); Craiova (R); Comarnicu (RRR); Curtea d'Argeş; Dorohoiu (R); Drăgăşani (RR); Fălciu (R); Focşani; Folticeni; Găeşti (RR); Galatz; Giurgiu; Huşi (R); Jassy (R); Mărgineni; Mizil (R); Mihăileni (R); Moineşti (R); Oltenita (RR); Paşcani (R); Peatra (R); Piteşti (R); Ploeşti; Predeal (RRR); Rîmn Sărat; Rîmnicu Sărat; Rîmnicul Vălcea; Roman; Roşi de Vede (RRR); Slatina; Tecuciu; Tîrgu Frumos; Tîrgu Ocnii (RR); Tîrgu-Jiu; (RR); Tîrgu Vestei; T. Măgurele; Vaslui; Văleni de Munte; Urlaţi; Urziceni; Zimnicea (R) etc.

Aceste ştempluri aveau destinaţia de a oblitera timbrele telegrafice în curs la acea epocă, dar ele au fost folosite în mod obişnuit şi pentru obliterarea mărcilor poştale curente. În general aceste ştampile se întîlnesc în negru, uneori în albastru. Ele nu trebuie confundate cu cele ale poştei rurale E 5 identice.

B 32 A: identică 18 mm diametru: Bucuresci.

B 34, cerc simplu, 19 mm diametru, caract. „antiqua" fine de 3 mm jos mic motiv decorativ, data în centru ca la precedentele.

Fig. 4. B. 32.

Cunoaştem: Butoieşti (R); Hîrlău (RR); Işalniţa (R); Peleşti (R); Plaiurile Unite (RR); Potcova; Răcari (R); Stolnici; Timna (R). Aceste ştempluri s-au folosit la oficiile poştale din gări.

★

Nu putem avea pretenţia ca un scurt articol să analizeze toate amănuntele legate de acest capitol. Nădăjduim însă că din punct de vedere filatelic el a izbutit să contureze principalele aspecte, pentru a fi de folos tuturor colecţionarilor de mărci şi îndeosebi cercetărilor vechilor ştampile romîneşti.

GR. RACOVICEANU

BIBLIOGRAFIE:

C. I. *Minescu:* Istoria Poştelor Romîne.

[1]) Ştampilele tip B 29—31 se întîlnesc pe următoarele emisiuni: „Favoriţi", „Barbă", tipar de Paris şi Bucureşti, emisiunea 1880, „Vultur" şi taxe de plată brune.

Ştampilele tip B 32 se întîlnesc pe aceleaşi emisiuni ca şi precedentele, în plus pe timbrele telegrafice şi pe mărci din emisiunea „Cifra în patru colţuri":

B 33 pe „tipar Bucureşti";

B 34 pe „tipar Bucureşti", emisiunea 1880, „Vultur" şi „Cifra în patru colţuri".

Filatelia 1962 nr. 2 2/62

DISCUȚII

„CĂIȘORI" ȘI „EFIGII"

Primim de la unul dintre cititorii și colaboratorii noștri nota pe care o publicăm mai jos, prin care este ridicată problema denumirii juste a două dintre emisiunile poștale românești de la începutul acestui secol. Supunînd problema cititorilor săi, redacția noastră va citi cu plăcere și interes părerile pe care i le vor trimite în această privință alți cititori.

Într-un articol mai vechi [1]), am atras atenția asupra greșitelor denumiri ce se dau unor mărci românești, nu numai în vorbirea curentă, dar și în scris. Astfel, am amintit și eu despre greșeala ce se făcea în denumirea primelor noastre mărci, cărora li se zicea „cap de bou".

În același articol aminteam despre alte două greșeli de denumire și anume: „efigiile" și „căișorii".

De ce „efigii", cînd pînă la un timp, mai toate mărcile românești și străine purtau chipul sau efigia cuiva? Această serie, apărută în 1903, cu ocazia inaugurării Palatului poștelor, ar fi normal să poarte denumirea evenimentului care a determinat emiterea ei, cu atît mai mult, cu cît „efigiile" nu reprezintă decît un element de amănunt în ansamblul machetei.

În ceea ce privește „căișorii" desenul mărcilor reprezintă oare acel joc de noroc mecanic, ce se practica la Slănicul din Moldova acum vreo cincizeci de ani și care imita alergările de cai, în care fiecare jucător, își alegea un căluț care trebuia să iasă: întîiul, al doilea sau al treilea, după norocul fiecăruia? Hotărît, nu! Seria din 1903 n-are nimic comun cu acel joc.

Privind desenul mărcilor, e vădit că altceva a voit să ne spună. Caii din el nu reprezintă decît un detaliu dintr-un tot: un olac, sau o căruță a poștei — așa cum ne-o descriu Nestor Urechie și unii călători străini ce au trecut pe vremuri, prin țările române — alergînd în goana mare a cailor înhămați pentru transportul călătorilor și a corespondenței.

Macheta — semnată de francezul Thevenin [2]) — ne înfățișează, în goană, căruța poștei trasă de patru cai, din care al doilea din dreapta e încălecat de un surugiu, îndemnînd caii din pocnetul biciului; în căruță se zărește un călător, alături de un dorobanț cu baioneta la armă, pentru paza transportului. Pe planul al doilea se vede clădirea unei „poște" sau releu poștal, unde se schimbau caii.

Ar fi deci corect ca această serie să poarte denumirea de *seria olacului* sau *seria căruței de poștă.*

Filateliștii — pe lîngă dragostea de mărci — sînt și cercetători atenți a tot ceea ce se leagă de subiectele ce apar pe machetele mărcilor. Iată pentru ce — ridicînd din nou problema fostei denumiri a acestor două emisiuni — socotesc că discuția nu este de prisos și poate prezenta un interes real pentru înlăturarea unor greșeli care contravin fundamentării istorice a emisiunilor respective.

ED. KONYA

1) Revista „Filatelia" nr. 5 din 1 martie 1945.

2) Despre care să zice că a trăit cîndva și în țara noastră, luînd contact cu unele aspecte din trecutul nostru.

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE ÎN INDIA

Poșta indiană a emis la sfîrșitul lunii decembrie o serie — compusă din două valori — dedicată activității Comisiei arheologice din India și importantelor descoperiri făcute în ultimul timp.

Prima valoare, de 15 np, reproduce fotografia unei sculpturi din secolul al doilea înainte de era noastră, cu o factură mult asemănătoare stilului sculpturilor Bhaja. Sculptura, care înfățișează o divinitate simbolizînd prosperitatea și abundența, a fost găsită în urma săpăturilor efectuate recent de-a lungul unui drum străvechi. Prin modelarea delicată și prin expresivitatea trăsăturilor figurii, această sculptură este considerată ca una dintre operele de artă cele mai semnificative din perioada artei indiene timpurii.

Pe marca de 90 np apare reproducerea unuia dintre sigiliile de stil hindus, găsite anul trecut în cadrul cercetărilor arheologice făcute în albia secată a rîului Ghaggar, în regiunea de miazănoapte a Rajahstanului, regiune în care se aflau două dintre capitalele regionale ale imperiului văii Indusului. Aceste săpături au adus la iveală nenumărate obiecte și figurine de teracotă pictate, ornamente din aramă, etc. O grupă aparte o formează sigiliile de steatită care erau aplicate pe colete. Astfel de sigilii fiind găsite pînă departe, în Mesopotamia, dovedesc întinderea legăturilor comerciale în vremurile de demult, pe cuprinsul Asiei apusene.

Vechimea sigiliului reprodus pe marcă — determinată cu ajutorul carbonului radioactiv — se situează în jurul anului 2300 înainte de era noastră. De remarcat că pe sigiliu apare și o inscripție cu semnele tipice ale scrierii din Harapa, rămase nedescifrate pînă în prezent.

Filatelia 1958, VII, nr. 7 (31).

„TAXELE de PLATĂ"

(II)

EMISIUNEA I: 1 Mai (brun-castaniu).

Emisiunea a cuprins 6 valori: 2, 5, 10, 30, 50 şi 60 bani.

Toate mărcile sînt de culoare brună (castaniu închis). In primele tiraje, hîrtia fiind foarte netedă, culoarea s-a imprimat perfect, apărînd ca un strat uniform, plin şi uşor lucios, fapt care se observă cel mai bine la cifre, la exemplarele neuzate.

Pentru tirajele următoare a fost folosită o hîrtie mai puţin netedă, uşor poroasă, care ducea la o absorbire mai mare, dar neuniformă, a umidităţii din cerneală. De aceea, tiparul apare mai puţin compact, mai puţin neted, fără luciu şi uneori cu un aspect poros. Diferenţa de hîrtie poate fi uşor observată sub lupă, mai ales pe dosul mărcilor.

Culoarea diverselor tiraje nu prezintă deosebiri de nuanţă demne de semnalat; există unele diferenţe în intensitatea tonului, însă în cadrul aceleiaşi nuanţe.

Aceste amănunte prezintă interes pentru studiu, dat fiind că „taxele" din emisiunile imprimate pe hîrtie fără filigran — şi îndeosebi cele din 1881 — au fost deseori falsificate, întrucît simplitatea desenului şi imprimarea în tipografie nu prezintă greutăţi prea mari pentru falsificatori.

Atenţia colecţionarului trebuie deci să se îndrepte şi asupra elementelor arătate mai sus, comparînd mărcile ce i se oferă, cu exemplare a căror autenticitate este sigură.

Primele tiraje de mărci din emisiunea întîia au avut dantelura 11; cu această dantelură au fost confecţionate „taxele" pînă către sfîrşitul perioadei acestei emisiuni, cînd Fabrica de timbre a părăsit dantelura 11 (probabil în urma primirii de utilaj nou pentru dantelat). Tirajele succesive din această emisiune au dantelura $11\frac{1}{2}$.

Deşi cataloagele nu fac menţiune de existenţa unui tête-bêche la emisiunea întîia, se cunoaşte valoarea de 5 bani în pereche răsturnată.

EMISIUNEA II: 1885 (brun-roşcate).

In 1885, două dintre valorile seriei „taxă de plată" — 10 şi 30 bani — apar în culoare schimbată, brun-roşcat. Probabil că nu a fost vorba aci de o schimbare de culoare intenţionată, întrucît, pe de o parte, n-a fost schimbată culoarea la toate valorile din serie, iar pe de altă parte, s-a menţinut tot culoarea brună.

In fond, este vorba aici de o schimbare de cerneală. Valorile de 10 şi 30 bani epuizîndu-se, s-a imprimat un nou tiraj, pentru care s-a folosit o cerneală, tot brună, dar a cărei nuanţă se deosebea de cea folosită pînă atunci.

Hîrtia folosită este asemănătoare cu aceea a ultimelor tiraje din emisiunea I-a. Dantelura de bază e $11\frac{1}{2}$ pentru 10 bani şi $13\frac{1}{2}$ pentru 30 bani. Ambele valori sînt cunoscute în toate cele patru variante de dantelură şi anume: $13\frac{1}{2}$; $11\frac{1}{2}$; $11\frac{1}{2}$ x $13\frac{1}{2}$ şi, în sfîrşit, $13\frac{1}{2}$ x $11\frac{1}{2}$. Dantelurile mixte sînt rare, în special 30 bani în dantelura $13\frac{1}{2}$ x $11\frac{1}{2}$.

Din ambele valori există şi exemplare nedinţate.

EMISIUNEA III: 1887 (verde, pe hîrtie alb curat)

In decembrie 1887 apare prima emisiune de „taxe" de culoare verde, formată din patru valori.

Hîrtia — fără filigran — este de un alb curat, pe care-l vom denumi „alb de caolin" (pentru diferenţiere de albul mai puţin curat al hîrtiei altor emisiuni, pe care-l vom denumi convenţional „alb de humă").

Culoarea cernelii este de un verde plin însă de un ton închis caracteristic, intermediar între verde-gălbui — „vert jaune" sau „gelbgrün" — şi verde-cenuşiu — „graugrün" — care se deosebeşte uşor de diversele nuanţe de verde ale emisiunilor V—VIII.[6]).

Dantelura de bază e $13\frac{1}{2}$. Contrar indicaţiilor din unele cataloage, din cercetările făcute rezultă că nu s-ar putea compune serii complete, cuprinzînd cele patru valori, decît în dantelurile $13\frac{1}{2}$ şi $11\frac{1}{2}$ X $13\frac{1}{2}$.

In celelalte varietăţi de dantelură se cunosc:
D. $13\frac{1}{2}$ X $11\frac{1}{2}$: 10 şi 30 bani
D. 11: 30 bani

Din valoarea de 30 bani se semnalează şi existenţa unor exemplare nedinţate. Valoarea de 10 bani există şi cu imprimare pe ambele feţe ale mărcii („recto-verso").

EMISIUNEA IV: 1888—1890 (verde, pe hîrtie gălbuie)

Această emisiune este imprimată în aceeaşi nuanţă de verde ca şi emisiunea a treia, de care se deosebeşte însă prin hîrtie, de astădată de culoare gălbuie.

Seria cuprinde aceleaşi patru valori: 2, 5, 10 şi 30 bani.

Numai din dantelura $13\frac{1}{2}$ se poate forma o serie completă, întrucît valoarea de 10 bani nu se întîlneşte decît în această dantelură.

Varietăţi de dantelură:
D. $11\frac{1}{2}$: 5 şi 30 b.
D. $13\frac{1}{2}$ X $11\frac{1}{2}$: 30 bani
D. $11\frac{1}{2}$ X $13\frac{1}{2}$: 2, 5 şi 30 bani.

EMISIUNEA V: 1890—1896 (cu stemă mică încrustată)

In anul 1890 apar primele valori ale unei noi serii. Aceasta este foarte uşor de deosebit de celelalte emisiuni, întrucît are încrustată (în general pe verso) o stemă.

Valorile acestei emisiuni au fost puse în circulaţie succesiv, pe măsură ce se epuizau stocurile din emisiunea precedentă. Seria completă cuprinde şase valori: 2, 5, 10, 30, 50 şi 60 bani (ultima valoare apărînd numai la cîţiva ani după celelalte).

Hîrtia — netedă şi puţin casantă — este de un alb mai puţin curat decît „albul de caolin" pe care l-am întîlnit mai sus, fiind apropiat de albul de humă deschis. Privită în zare, hîrtia prezintă o stemă care se detaşează deschis pe fondul mai închis al hîrtiei.

Unele cataloage şi unii autori indică impropriu această stemă ca fiind un filigran. De fapt, este vorba de un efect asemănător[7]), obţinut însă prin încrustarea desenului în hîrtie, prin presiune mecanică, în aşa fel încît locurile presate (unde grosimea hîrtiei este mai redusă)

[6]) Şi de astădată ne lovim de lipsa unui nomenclator oficial — în limba romînă — al culorilor şi nuanţelor, care să permită folosirea unor denumiri constante, precise şi posibilitatea de a le identifica şi compara cu ajutorul unui modelar de culori.

[7]) Unii autori — printre care şi R. Zocsak — îl denumesc „pseudofiligran".

să apară vizibile, privind marca în zare. Imprimarea stemelor s-a făcut pe dosul colilor, stemele fiind astfel dimensionate încît pe fiecare marcă „franco" să apară, vertical, cîte o singură stemă întreagă. (În figura 3 reproducem schiţa stemei; trăsăturile ce apar negre în schiţă se văd deschise la privirea mărcii în zare).

Dimensiunile mărcilor „taxă" fiind mai mari decît ale celor „franco", mărcile cuprind fie o stemă întreagă plus fragmente din stemele învecinate, fie numai fragmentele mai multor steme (de obicei patru); (vezi figura 4, în care careul punctat trasează dimensiunea desenului mărcii).

Fig. 3 — Poziţia capului de bour în stema încrustată în poziţie normală, (privită pe dosul mărcii)

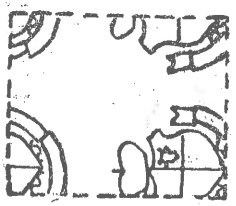

Fig. 4 — Exemplu de pseudofiligrane multiple, pe dimensiunea mărcilor taxe

Stema ar trebui să fie încrustată — normal — pe dosul hîrtiei, în aşa fel încît privind marca din faţă, capul de bour să apară în colţul de sus al scutului, în dreapta. Se întîlnesc însă adeseori steme încrustate pe faţa hîrtiei, atunci cînd colile au fost introduse greşit în maşina de tipografiat.

La mărcile taxă, stemele apar culcate, îndreptate fie spre dreapta, fie spre stînga. Există deci în total patru posibilităţi de poziţie a stemei, dacă ţinem seama şi de încrustarea stemei pe faţa sau pe dosul hîrtiei.

Exemplarele pe care apare cîte o stemă întreagă sînt preferate de către colecţionarii specializaţi.

Culoarea verdelui acestei emisiuni se deosebeşte atît de cea a celor două emisiuni verzi anterioare, cît şi de aceea a emisiunilor următoare. De astă dată este vorba de un verde generos, plin, caracteristic, mult mai accentuat decît al emisiunilor precedente şi diferit de nuanţa de smaragd puţin albăstrui, a celor următoare.

Calitatea cernelii permitea imprimarea culorii într-un strat plin, uniform, fără întreruperi sau porozităţi.

Şi la această emisiune, dantelura de bază este tot $13^1/_2$.

Se pot compune următoarele grupe de varietăţi, pe danteluri:

D.$13^1/_2$: seria completă, din şase valori;

D.$11^1/_2$: seria completă, din şase valori;

D.$11^1/_2$ × $13^1/_2$: 5,10,30 şi 50 b. (lipsesc deci 2 şi 60 bani);

D.$13^1/_2$ × $11^1/_2$: numai 10 bani (foarte rar).

Se cunosc perechi nedinţate în sens orizontal, de 2 bani (D.$11^1/_2$) şi de 30 bani (D.$13^1/_2$) precum şi perechi de 10 bani (D $13^1/_2$) nedinţate în sens vertical.

EMISIUNEA VI: (filigran P.R., în două variante de hîrtie)

a) **Filigran**

Înainte de a trece la descrierea acestei emisiuni, socotim necesar să aruncăm o scurtă privire asupra diverselor aspecte legate de introducerea şi folosirea filigranelor „P.R."

Prima dată cînd poşta română foloseşte hîrtie avînd un filigran propriu zis (care nu se confundă cu procedeul „încrustării" stemei) se situează în anul 1893. În acest an apar primele mărci franco pe hîrtie filigranată, filigranul fiind compus din literele P.R. (iniţialele cuvintelor „Poşta Română").

Desenul şi dimensiunea literelor PR a variat în decursul anilor. La început, literele au fost scunde şi mai late, avînd circa 12 mm înălţime şi trăsăturile literelor de circa 1 mm grosime. Literele au „picioruşe" aproape imperceptibile care, la multe mărci, nici nu se văd deloc. Acest filigran este curent denumit PR tip I. (vezi fig. 5)

În lucrarea sa „Istoricul Timbrelor Poştale Româneşti", P. Murea susţine, la pag. 111, că dimensiunile acestui tip de filigran ar fi fost alese şi aranjate pentru mărcile „taxa de plată" şi „taxa de factagiu".

Fig. 5

Fig. 6

În realitate, hîrtia cu filigran PR tip I n-a fost niciodată folosită pentru mărcile „taxă", ci numai pentru mărci „franco". Primele „taxe" cu filigran PR apar abia în anul 1893, deci cu cinci ani după introducerea hîrtiei filigranate la mărcile franco, iar tipul de filigran PR pe care îl prezintă este altul decît tipul I. Aceste constatări ne îndreptăţesc să aducem o rectificare indicaţiei susmenţionate din lucrarea lui Murea.

După filigranul PR tip I, poşta a folosit alte filigrane în care literele PR au desene diferite de cel iniţial. Literele sînt în general mai înalte, mai svelte. Specialiştii deosebesc varietăţile de filigran PR după dimensiuni şi unele detalii în desen (deosebirea de nivel între trăsăturile de jos ale buclelor literelor P şi R; picioruşe mai mult sau mai puţin accentuate, etc) [8])

Literele filigranei PR folosite la emisiunea a şasea de taxe au o înălţime care depăşeşte 14 mm; grosimea trăsăturilor este de circa 1 mm.; „picioruşele" literelor sînt mai bine accentuate (vezi fig. 6).

Filigranul poate fi întîlnit în poziţii variate, după felul cum a fost aşezată hîrtia la imprimare (normal, pe faţă; răsturnat, pe faţă; normal, pe dos; răsturnat, pe dos).

Filigranele fiind dimensionate şi aşezate în coală după mărimea mărcilor „franco" (mai mici decît „taxele") pe mărcile „taxe" apar deobicei fragmente din mai multe grupe de litere PR.

De asemenea, se găsesc mărci din această emisiune fără filigran; acestea au fost imprimate pe marginile de coală, care nu erau filigranate.

b) **Hîrtie.**

Prima observaţie în materie de hîrtie cu filigran PR este ca pentru mărcile „taxă" nu s-a folosit niciodată şi hîrtia filigranată din calitatea groasă, cartonată, cunoscută de la unele dintre tirajele mărcilor franco tip „Spic de grîu".

În mare, se deosebesc la „taxele de plată" din emisiunea VI:

1) o hîrtie (pe care o vom denumi „obişnuită") destul de compactă, de „plină", cu un aspect neted **pe ambele feţe;**

2) o hîrtie „striată", prezentînd strieri foarte dese, perpendiculare pe literele filigranului, uşor vizibile pe dosul mărcii. Aceste strieri nu se confundă cu dungile diverselor tipuri de hîrtii vărgate (care sînt de obicei mai rare şi mai groase) întrucît sînt mai reliefate, fapt care se observă destul de uşor privind pe dos marca, aşezată pieziş spre lumină. 9).

Din cauza asperităţilor pe care le formează strierea, hîrtia striată era introdusă la tipar pe partea netedă, pe care cerneala se imprima mai bine. Filigrana fiind aşezată pe dosul hîrtiei, apare din această cauză inversată, dacă privind marca din faţă (fig. 7) Mărcile la care filigranul — privit din faţă — apar în poziţie normală, sînt mai rare.

OCTAV. LUCHIDY şi N. TRIPCOVICI
(sfîrşitul în nr. viitor)

---

8) Astfel de exemplu, într-un studiu publicat recent în revista „Berner Briefmarken Zeitung" asupra varietăţilor de filigran şi hîrtie la emisiunile tip „Spic de grîu", F. Konrad distinge patru tipuri de filigran PR.

9) Tipul acesta de hîrtie este cunoscut în filatelie şi sub denumirile de „papier cotelé" sau „geripptes Papier".

Filatelia 1958, VII, m. 8 (29)

TAXELE DE PLATĂ (III)

c) **Danteluri şi culoare**

Emisiunea a şasea cuprinde şase valori : 2,5,10,30,50 şi 60 bani, — atît pe hîrtie obişnuită cît şi striată.

Culoarea cernelii este verde-smaragd deschis, care se întîlneşte cu mici diferenţe în intensitatea tonului.

Dantelura de bază este $13\frac{1}{2}$ din care se pot alcătui serii complete, cuprinzînd toate cele şase valori ale emisiunii, pe ambele varietăţi de hîrtie.

Celelalte varietăţi de dantelură se grupează astfel :

D $11\frac{1}{2}$: 2,5,10,30 şi 50 bani ;

D $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$: 2,5,10,30 şi 50 bani ;

D. $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$: 2,5,10,30 şi 50 bani.

In general emisiunea a şasea este aceea care prezintă posibilităţile de studiu cele mai interesante pentru colecţionarul specializat, prin gama vastă a varietăţilor sale de hîrtie, filigran, dantelură şi nuanţe.

EMISIUNEA VII : 1902—1910 (pe hîrtie colorată roz pe verso).

Această emisiune — penultima din „taxele tip I" — cuprinde aceleaşi şase valori : 2,5,10,30,50 şi 60 bani. Şi de astă dată, valorile au fost emise treptat, ultima apărută fiind valoarea mare de 60 bani.

Hîrtia este aceeaşi ca şi la emisiunea franco, tip „spic de grîu", din anul 1900. Ea are particularitatea că pe verso este de culoare roz deschis. Contrar celor susţinute de unii autori, această colorare nu provine de la gumaj, ci a fost aplicată tot ca o măsură de îngreunare şi combatere a falsificării mărcilor în dauna poştei.

Tocmai din această cauză, s-a socotit că nu mai era necesar ca hîrtia să aibă şi un filigran de protecţie contra falsurilor, fiecare porţiune din coală corespunzînd unei mărci.

In schimb, pe fiecare coală de hîrtie apare în filigran (ca o marcă de fabrică, aşa cum se obişnuia la multe fabrici de hîrtie) numele întreprinderii furnizoare : JOHANNOT ET CIE ANNONAY. Această inscripţie — în caractere mari de tipar, de circa 8 mm înălţime — apare o singură dată, la una din marginile colii.

Ţinînd seama de cele arătate, mărcile din această emisiune nu au — de regulă — nici un filigran. Prin excepţie, pe mărcile care au fost imprimate pe marginile de coală purtînd în filigran numele fabricii, pot apare fragmente din această inscripţie. Aceste exemplare fiind mai rare, sînt mai căutate de colecţionari.

Dat fiind că emisiunea a şaptea a circulat un timp mai îndelungat, se întîlnesc varietăţi de nuanţă — mai intense sau mai spălăcite — în gamele de verde smaragd.

Dantelura de bază este de astă dată $11\frac{1}{2}$, singura din care se pot alcătui serii complete, cuprinzînd şi valoarea de 60 bani. Varietăţi de dantelură :

D. $13\frac{1}{2}$: 2,5,10,30 şi 50 bani ;

D. $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$: 2.5,10,30 şi 50 bani ;

D. $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$: 2,5,10 şi 30 bani.

Din valoarea de zece bani se cunosc şi exemplare imprimate pe ambele feţe ale hîrtiei („recto-verso"), în dantelurile $11\frac{1}{2}$ şi $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$.

EMISIUNEA VIII : 1908—1910

Cu această emisiune se încheie ciclul „taxelor de plată" mari, din tipul I. In fond, este vorba de o emisiune paralelă cu emisiunea a şaptea.

Hîrtia folosită provine tot de la firma „Johannot et Cie" şi — ca atare — colile poartă pe margine aceeaşi inscripţie în filigran (cu aceleaşi caractere, dimensiune şi aşezare) ca şi la emisiunea precedentă. Diferenţa constă în faptul că, de astă dată, hîrtia nu mai este colorată în roz, pe verso, ci albă, cunată, pe ambele feţe.

Emisiunea nu cuprinde decît cinci valori : 2,5,10,30 şi 50 bani. Lipseşte valoarea ultimă, de 60 bani, întrucît stocul din această valoare imprimată pe hîrtie roz pe verso a fost îndestulător pînă la retragerea din circulaţie a taxelor din tipul I (mai, 1911) şi înlocuirea lor cu noul tip de „taxe", tip II.

Din emisiunea VIII se pot forma serii complete numai în dantelura $11\frac{1}{2}$. Varietăţi de dantelură :

D. $13\frac{1}{2}$: numai 30 bani (foarte rar) ;

D. $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$: 5,10,30 şi 50 bani ;

D. $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$: 5,10 şi 30 bani (valoarea de 10 bani fiind rară).

Această emisiune este bogată în perechi răsturnate („tête-bêche").

Astfel, valorile de 5 şi 20 bani există „tête-bêche", în dantelura $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$ iar valoarea de 10 bani există atît în dantelura $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$ cît şi $11\frac{1}{2}$.

Perechile răsturnate se găsesc atît în poziţie orizontală cît şi în poziţie verticală [10]).

FILIGRAN FISCAL „STEMA MARE"

După ce au fost enumerate emisiunile cunoscute în mod curent, trebuie menţionată aci şi existenţa unei varietăţi extrem de rare de „taxe", imprimate pe hîrtia rezervată timbrelor fiscale ale epocii. Această hîrtie are un pseudo-filigran incrustat, reprezentînd o stemă de dimensiuni mai mari decît cea incrustată în hîrtia emisiunii V. Stema este încrustată în acelaşi fel ca şi la emisiunea V, însă se deosebeşte prin dimensiuni (care sînt, de astădată, de circa 35 × 23 mm) şi prin desen, mult mai bogat ornamentat în partea de jos, care serveşte de suport scutului propriu-zis din stemă.

Dimensiunea acestei steme a fost calculată pentru mărimea timbrelor fiscale.

Exemplarele „taxă" imprimate pe această hîrtie provin, fără îndoială, din folosirea greşită a hîrtiei „fiscale" colile rătăcindu-se printre hîrtia pe care erau imprimate „taxele". La mărcile „taxă", stemele de acest tip apar în poziţie verticală şi nu culcate (cum era cazul la emisiunea V).

Din această varietate rară se cunosc numai două exemplare, de 30 de bani : primul poartă ştampila Constanţa [11]) ; al doilea poartă o ştampilă incompletă, probabil din Iaşi, cu data 29 mai 1902.

Inainte de a încheia, şi fără a intra în studiul ştampilelor speciale, menţionăm în treacăt că poşta a folosit şi ştampile rotunde, cu dată de tip curent, a căror inscripţie cuprinde, în partea de jos a cercului indicaţia : Taxa de Plată.

★

Cititorii care vor fi avut răbdare să urmărească această prezentare îşi vor fi putut da seama cît de interesant poate fi pentru colecţionari sectorul „taxelor de plată" din tipul I, sector care este lăsat pe planul al doilea chiar şi în multe dintre colecţiile avansate, constituind oarecum un fel de „cenuşăreasă" a filateliei româneşti.

In încercarea noastră de sistematizare, ne-am lovit nu numai de lipsa aproape completă de studii şi bibliografie, dar mai ales de datele contradictorii şi foarte adeseori greşite din diversele cataloage. Astfel de greşeli se întîlnesc chiar şi în cataloagele Michel şi Gibbons, care tratează mai pe larg acest capitol. Studiul materialului original a constituit de aceea firul conducător al prezentării de faţă.

Orice completare sau rectificare bazată pe noi observaţii sau materiale necunoscute nouă, va fi binevenită.

OCTAV LUCHIDY
NICOLAE TRIPCOVICI

---

10) Dintre toate emisiunile „taxe", emisiunea VII este aceea care este tratată în modul cel mai confuz în cele mai multe dintre marile cataloage. Ea nu apare de loc în catalogul Yvert. In Catalogul Michel (care este — dealtfel — cel care tratează cel mai pe larg emisiunile în chestiune) emisiunea este corect înregistrată însă se face o greşeală de bază, indicîndu-se că ea ar prezenta şi trei perechi răsturnate (tête-bêche), care, în realitate, fac parte din emisiunea VIII. Catalogul Zumstein, la rîndul său, contopeşte emisiunile VII şi VIII, făcînd menţiunea că hîrtia a fost de două feluri, însă fără a preciza că perechile răsturnate nu există decît pe hîrtie albă.

11) Acest exemplar a fost semnalat şi de R. Zocsak într-o scrută notă despre „Unele varietăţi în general necunoscute ale mărcilor româneşti", apărută în „Revista Societăţii Filatelice Române", martie—aprilie 1943, pagina 17.

Filatelia 1958, VII, nr 8 (29)

Manifestările filatelice prilejuite de sărbătorirea Centenarului primelor mărci poștale românești vor cuprinde, de bună seamă, și eseurile de mărci românești. Socotim potrivită publicarea articolului de față, cu atît mai mult cu cît în ultimii 10—15 ani nu s-a tratat nimic despre eseuri în presa noastră filatelică. Credem că pe această cale vom putea fi de folos mai cu seamă tinerilor începători într-ale filateliei. Vom începe deci cu noțiunile cele mai elementare asupra eseurilor de mărci poștale.

Despre eseurile de mărci poștale

DEFINIȚIA ESEURILOR

Cuvîntul *eseu* este de origină franceză: „essai" (dela „essayer"), căruia îi corespund, în limba română, cuvintele: încercare, probă. Cuvîntul francez respectiv a fost dealtfel adoptat și în alte limbi străine. Astfel, el este folosit și într-o limbă cu atît de mari posibilități de exprimare și în general refractară adoptării de cuvinte străine, cum este cea germană (das Essai, die Essais).

In ceea ce privește definiția eseurilor de mărci poștale, o vom reproduce, mai întîi, pe aceea a lui Edouard Cohen, autorul unei publicații de mare merit asupra eseurilor de mărci poștale românești.

„Eseurile sînt reproduceri de desene destinate să împodobească mărcile poștale; obținute indiferent prin ce procedeu de imprimare și multiplicare, ele sînt executate înaintea sau în timpul confecționării mărcii, fie în scopul alegerii desenului sau a culorii, fie pentru a controla desfășurarea fabricației." [1])

Intr-un sens mai larg decît autorul citat, dorim să definim eseurile de mărci poștale drept: *exprimarea materială a eforturilor tehnico-artistice desfășurate în vederea emiterii unei mărci poștale.*

Aceste eforturi constituie de fapt un lanț, care începe de la schițele cele mai simple și se încheie cu marca perfectată și gata de a fi emisă.

Prin această definiție, am vrea să punem pe primul plan tocmai consumul de energie tehnico-artistică, frămîntările ce preced nașterea unei mărci poștale, dinamica unei emisiuni de mărci poștale.

CLASIFICAREA ESEURILOR

După definiția dată, rezultă că esseurile de mărci poștale sînt de mai multe feluri și că, deci, este nevoie ca ele să fie sistematizate după anumite criterii.

Un prim criteriu — ce ni se impune în mod firesc — este acela privitor la diversele etape care — îmbunătățite treptat — duc la perfectarea mărcii. In acest sens, deosebim:

a) *Machetele mărcii.* Acestea sînt schițele în creion, tuș sau culori, pe care le elaborează autorul sau colectivul de autori, pentru a le prezenta instituției poștale în vederea alegerii desenului viitoarei mărci. Deși simplu și sumar executate, machetele constituie în fond elementul de cea mai mare însemnătate în buna reușită a unei emisiuni. Punctul de plecare al machetelor îl constituie indicațiile — adesea foarte sumare — ale autorității poștale care comandă sau supune la concurs machetele emisiunii. Materializarea lor artistică presupune studii foarte serioase de ordin istoric, iconografic, naturalistic, tehnic, geografic etc. — după natura subiectului mărcii — și un mare dar de concepție și inspirație artistică din partea autorului. Acesta poate să nu fie un desenator prea îndemînatec, însă trebuie să fie înainte de toate o personalitate cu o profundă și vastă cultură.

Unele administrații poștale își rezervă — prin condițiile concursului sau ale contractului — dreptul de a reține machetele prezentate. Acestea constituie un material documentar foarte interesant asupra nivelului artistico-cultural al unei epoci date. Alte administrații nu le reține deloc, sau reține numai macheta sau machetele alese pentru perfectare, păstrîndu-le uneori doar cîtva timp. In felul acesta, unele machete au putut și pot ajunge în posesia colecționarilor.

O parte întregitoare a machetelor din colecții o constituie și condițiile concursurilor sau ale comenzilor.

Eseu pentru mărcile telegrafice din 1872

b) *Desenul propriu-zis.* Acesta constituie desăvîrșirea artistică a machetei alese, prin transpunerea ei la scara clișeului. Această transpunere comportă perfectarea desenului prin proporționarea elementelor constitutive, precizarea jocurilor de umbre și lumină etc. In această fază, se valorifică aptitudinile artistice ale desenatorului, spre deosebire de cea precedentă, cînd s-au preliminat numai aptitudinile de concepție.

c) *Eseurile de clișeu* pun în lumină mersul operației de gravare și evident, rezultatul final: clișeul, reprezentînd, așadar, faze de trecere de la desen la clișeu. Ele sînt imprimate cu ajutorul tușului sau cernelurilor de diferite culori, pe măsură ce se perfectează clișeul. Atari eseuri sînt foarte rare, avînd legătură — propriu zis — cu o operație personală a gravorului. Un foarte frumos exemplu de astfel de eseuri ni-l oferă planșa III din publicația mai sus amintită (nr. 9, 10 și 11), planșă referitoare la pregătirea clișeului pentru emisiunea noastră zisă „Paris" din 1872 [2]). Un alt exemplu, mai modest, este reprezentat de clișeul pentru cartea poștală cu monogram dublu F., emisă, în foarte rudimentare condiții, către sfîrșitul primului război mondial.

d) Trecerea de la clișeu la *planșa litografică* sau la *planșa tipografică* este adevăratul prilej de efectuare de eseuri. In acest caz, avem eseuri sub formă de blocuri de diferite mărimi și de planșe întregi. Aceste eseuri au drept scop să arate și să controleze aspectul de ansamblu al clișeelor multiplicate, reunite în planșe. Ca exemplu, arătăm că pentru emisiunile „București" din 1876 și 1879 și „Poșta română" din 1880, au fost trase eseuri în blocuri de 12 bucăți, în negru pe hîrtie subțire divers colorată. De asemenea, pentru emisiunea zisă „Vultur" din anul 1885 au fost trase în negru eseuri în blocuri de 6, pe carton. Un caz curios de astfel de eseuri îl constituie trei eseuri în culori originale ale planșelor pentru valorile de 1, de 3 și 10 bani din emisiunea „Spic de grîu" din anul 1900, eseuri avînd clișeele nespațiate. In grupa

1) Cohen, Edouard: „Contributions à l'étude des essais des timbres-poste de **Roumanie**", Lisbonne, A. Maider, 1945, p. 12.

2) De asemenea, planșa IV (nr. 15—20) privind clișeul pentru emisiunea zisă „Poșta română" din 1880.

eseurilor de planșe tipografice se încadrează cu drepturi absolut egale și eseurile pentru planșele tipografice ale supratipărurilor (spre exemplu. eseurile în negru ale emisiunii „1918", din anul 1918).

Eseurile în planșe întregi nu se colecționează și nici nu se pot găsi decît în cazuri cu totul excepționale. De obicei, acestea se desfac în unicate, blocuri și arareori în fragmente ceva mai mari.

e) *Eseurile de culori* prezintă farmec deosebit pentru colecționari, fiind de altfel și cele mai răspîndite. Trăgîndu-se marca în mai multe culori, se dă autorității emitente posibilitatea de a alege cea mai potrivită combinație de clișeu-culoare. Nu totdeauna însă alegerea este cea mai fericită. Existența eseurilor de culori ne dă prilejul să apreciem acest lucru. Ca exemplu de eseuri de culori, deosebit de bogată este emisiunea zisă „Spic de grîu" din 1893. Pentru unele dintre valorile acestei emisiuni (1½, 3, 5, 10 și 15 bani) se găsesc eseuri în 16 culori. De un deosebit efect coloristic sînt valorile de 1 leu și 2 lei, trase în mai multe combinații de cîte două culori (cadru și centru [3]) pe hîrtie cu filigranul original (P.R.).

f) Din punctul de vedere al alcătuirii clișeelor diverselor mărci poștale, se deosebesc *eseuri de clișee simple și eseuri de clișee multiple sau compuse.* In primul caz, unei mărci îi corespunde un singur clișeu și deci și un singur eseu, ca tip. Clișeele multiple sau compuse se întîlnesc în cazul mărcilor alcătuite din două sau mai multe culori. Atari clișee sînt de fapt clișee parțiale, corespunzătoare fiecărei culori alcătuitoare a mărcii bicolore sau policrome. Frecvența destul de însemnată a unor mărci bicolore constituie una din caracteristicile emisiunilor clasice și, în general, mai vechi românești, spre deosebire de mărcile din aceeași epocă ale celor mai multe țări, care sînt aproape exclusiv monocrome. Citățm, dintre mărcile noastre bicolore mai vechi: 25 și 50 bani din emisiunea 1869 („favoriți") și 50 bani din emisiunea 1872 („barbă"), 1 leu și 2 lei din emisiunile 1893/96 („Spic de grîu"), 1900 (fără filigran), 1900 („fragmente"); apoi, patru din emisiunile din anul 1906 etc.

Se cunosc eseuri atît de pe clișeele parțiale respective, cît și eseuri bicolore, rezultate prin tragere repetată a colii pe două plăci litografice sau tipografice complimentare.

Dăm, ca exemplu de eseuri de clișee parțiale: cadrul valorilor de 50 bani litografiate și 1 leu „Spic de grîu"; apoi, cadrul și mijlocul cîtorva valori din emisiunea „Expoziția 1906".

Ca eseuri bicolore, citățm 1 leu și 2 lei „Spic de grîu", valorile emisiunii „Expoziția 1906" etc.

Eseu pentru desen central la seria „Expoziția 1907"

g) Dintr-un alt punct de vedere, se mai deosebesc eseuri de *tipuri și culori (care au fost adoptate la confecționarea mărcilor)* sau eseuri de culori și tipuri care, nefiind acceptate, n-au fost adoptate la confecționarea mărcilor.

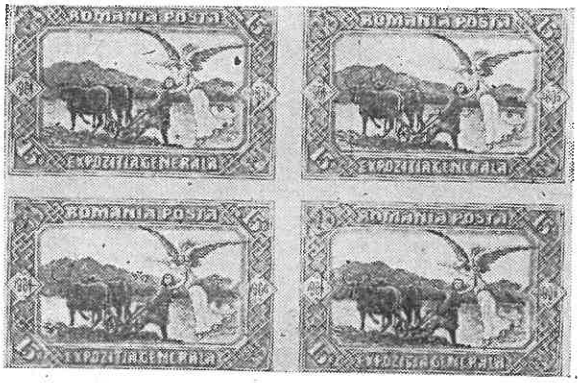

Eseu de tip parțial adoptat pentru seria „Expoziția 1907" (piesă unică în bloc de 4)

Eseurile de tipuri și culori adoptate sînt identice — ca tip și culoare — cu mărcile poștale corespunzătoare; se deosebesc însă de acestea din urmă printr-una sau mai multe caracteristici, cum sînt: hîrtia, dantelura (eventual lipsa de dantelură), lipsa gumajului.

Eseurile de tipuri adoptate și culori neadoptate se deosebesc de mărcile poștale corespunzătoare, în primul rînd prin culori care diferă de acelea ale mărcilor emise.

Eseurile de tipuri neadoptate se deosebesc mai mult sau mai puțin de tipurile adoptate. In unele cazuri, deosebirea este radicală. Eseurile de tipuri neadoptate au o poziție dificilă. Aceasta, întrucît, pe lîngă eseuri reale de tipuri neadoptate, se pot strecura și producții mistificate, fanteziste, menite să înșele pe colecționarii neavizați sau puțin vigilenți, iar pe de altă parte pot să introducă elemente de viciere a materialului documentar filatelic. Pentru aceasta, luarea lor în considerare implică anumite garanții oficiale sau publicații ale timpului.

In afară de aceasta și anumite elemente comune sau înrudiri cu tipurile adoptate (în ceea ce privește desenul, culorile, tehnica de imprimare), pot să constituie garanții de autenticitate pentru eseurile de tipuri neadoptate. Sub acest raport, citățm, ca exemplu, valoarea de 15 bani albastru-negru (neadoptată) din emisiunea „Expoziția 1906". Proba autenticității eseului acestui tip neadoptat, o constituie centrul său — specific acestui tip (după cum se constată și din întrîndurile din dreapta și stînga desenului central); acest centru a fost transpus, fără modificarea necesară, în compunerea mărcilor emise, de 5 și 10 bani. Am putea zice, deci, mai exact, că avem de-a face cu un eseu de tip parțial adoptat.

De observat că și valoarea de 10 bani prezintă două tipuri, foarte puțin diferențiate — și anume cu privire la literele cuvîntului „Romînia" [4]).

In practica filatelică se verifică destul de des cazuri în care se produc confuzii între mărcile nedantelate și mărcile de culoare schimbată — de o parte — și eseuri, de altă parte. Confuziile acestea sînt aproape întotdeauna interesate, fiind create de pletona de paraziți ai filateliei, care caută să tragă foloase de pe urma lor.

ILIE DEMETRESCU

(urmare în pag. 16)

3) Valoarea de 2 lei, de pildă, este cunoscută în următoarele perechi de culori: verde și brun; portocaliu și albastru; verde și violet-albăstrui; albastru și violet-albăstrui; violet-albăstrui și carmin; negru și roșu; roz și brun (Cohen, op. cit.).

4) Cohen mai menționează și posibilitatea de a grupa eseurile în *„eseuri oficiale"* și *„eseuri private"*, după cum este vorba de confecționarea mărcilor în imprimerii de stat sau particulare. Credem că o atare diferențiere a eseurilor nu are o însemnătate deosebită sub raportul filatelic. Ne întrebăm, de pildă, cîți dintre deținătorii de eseuri ale emisiunii „Expoziția" din 1906, știu că o parte din acestea (15, 25, 30, 40, 50 și 75 bani) provin de la fosta „Imprimerie națională", a Statului, iar altă parte (10 bani, 1, 50; 2,50; și 3 lei), de la fosta imprimerie Albert Baer din București. Nici chiar deținătorii seriei respective nu știu acest lucru și ca atare, nu-și crează probleme din această împrejurare.

ŞTIRI DIN ŢARĂ

Din activitatea Cercului filatelic Arad

Cercul Filatelic Arad, care funcţionează pe lîngă Clubul Sindical al Of. P.T.T.R. cu concursul Oficiului P.T.T.R. Arad şi a Magazinului Filatelic Arad, a organizat o expoziţie filatelică între 12—22 iulie a. c. în localul magazinului filatelic. Au fost expuse un număr de 40 panouri reprezentînd emisiunile R. P. R., U.R.S.S., şi a ţărilor de democraţii populare, precum şi numeroase panouri tematice ca: olimpiade, sport, aviaţie, faună-floră, cruce roşie, oameni celebri, studii de specialitate şi timbre clasice româneşti. Deschiderea festivă a expoziţiei a avut loc în seara zilei de 11 iulie a. c. Cu ocazia expoziţiei s-a confecţionat o ştampilă specială şi în prima zi s-au pus în circulaţie plicuri timbrate cu valoarea de 3,30 lei, din seria fauna Deltei.

BOTOŞANI

Cercul filatelic de la Casa de Cultură raională ţine în continuare şedinţele sale de comunicări şi schimb la care iau parte în număr mare filateliştii din oraş.

In ziua de 28 iunie a fost deschisă Expoziţia şcolară orăşenească, în cadrul căreea a fost organizată şi o frumoasă expoziţie filatelică cu mărci din R.P.R. şi din ţările de democraţie populară, sub lozinca „In întîmpinarea Centenarului mărcii româneşti".

La această expoziţie au participat şi elevi de la şcolile de 7 ani nr. 1, 2 şi 3. Tot în întîmpinarea centenarului a fost emis un program special prin postul de radioficare orăşenesc.

Despe eseurile de mărci poştale

(continuare din pag. 5)

Intr-adevăr, mărcile nedantelate şi erorile de culoare constituind varietăţi rare, sînt foarte mult căutate şi ating adeseori cote exagerate.

Este de aceea necesar să se facă o deosebire netă între eseuri şi aceste varietăţi sau erori[5]).

Astfel, acum 12—15 ani a produs mare vîlvă pe piaţa filatelică a Bucureştiului, apariţia aproape a tuturor valorilor din emisiunea „gravate" (taille douce) din 1908/1909, în fragmente de coală nedantelate, pe care s-au cerut preţuri foarte mari. In multe colecţii de „Romînia", se întîlneşte în bloc de 4 sau cel puţin în pereche — valoarea de 15 bani violet „nedantelată" din emisiunea respectivă, plătită foarte scump.

In toate aceste cazuri este vorba, de fapt, de eseuri. Dovada o constituie, mai întîi, inexistenţa oricărei recunoaşteri oficiale a unei atari emisiuni nedantelată; apoi, avem la îndemînă eseurile indiscutabile, ale valorii de 40 bani din aceeaşi emisiune, identice ca elemente constitutive cu „nedantelatele" respective şi anume, în culorile: verde-deschis, verde-oliv, portocaliu, brun-roşcat.

In emisiunea „Paris", se cunosc impresiuni din valorile de 3 şi 5 bani, avînd culorile schimbate între ele. Aspectul acestor imprsiuni este identic cu cel al mărcilor care au circulat efectiv, sub toate punctele de vedere (desen, gumaj, dantelură etc.). Totuşi, nu este vorba de varietăţi sau erori (culori schimbate), întrucît de fapt aceste impresiuni au fost făcute cu titlul de încercare, nu au fost puse deloc în circulaţie şi nu au fost niciodată recunoscute de poştă oficial, ca erori. Ele sînt, deci, *eseuri* (de altfel, ele sînt menţionate ca eseuri şi de cataloagele serioase ale vremii, cum este Kohl). Acelaşi lucru se poate afirma şi despre eseurile de 1 leu şi 2 lei, în culori schimbate, din emisiunile „Spic de grîu", care nu pot şi nu trebuie să fie considerate sub niciun cuvînt ca „erori", deşi în afară de culori ele prezintă toate celelalte elemente constitutive ale mărcilor din această emisiune (desen, mărime, dantelură şi gumaj).

5) In acest sens trebuieşte avut în vedere că mărcile nedantelate sau de culoare schimbată nu pot fi considerate ca varietăţi decît dacă exemplare din emisiunea respectivă „au trecut prin poştă" (expresie folosită în limbaj filatelic pentru a arăta că au fost vîndute la ghişeul poştal şi au servit efectiv la francarea unor corespondenţe transportate prin poştă).

Ştiaţi că.. ?

— *La expoziţia filatelică „Bucureşti 1958" au depus colecţii de mărci poştale, prefilatelice, cărţi poştale maxime etc. un număr de 111 colecţionari. Dintre acestea au fost admise 88 colecţii, dispuse în 122 panouri şi 30 vitrine.*

— *La expoziţia filatelică „Bucureşti 1958" toate literele alfabetului au fost reprezentate de numele participanţilor, afară de literile I, U, Y şi X.*

Cele mai puţine nume le-au avut literele E, H, I, L şi O iar cele mai multe au fost reprezentate de literile C, S şi P.

— *La expoziţia filatelică „Bucureşti 1958" cele mai multe panouri le deţin TARNAVSCHI TRAIAN din Sighişoara cu R. P. Polonă şi RADU EMIL din Bucureşti cu R.P. Romînă.*

— *In holul expoziţiei „Bucureşti 1958" a funcţionat un ghişeu filatelic de unde s-au putut obţine plicuri obliterate cu ştampila expoziţiei, plicuri prima zi cu primele 5 valori din seria „Ciuperci comestibile", vignete unicate şi în colite dantelate sau nedantelate precum şi 2 diafilme, accesorii filatelice, clasoare, etc.*

— *Expoziţia „Bucureşti 1958", care a avut loc în Palatul Poştelor, a cuprins o serie de săli complet renovate şi anume: un frumos hol pavoazat, în suprafaţă de 100 m², salonul mare al exponatelor, în suprafaţă de 250 m², bogat iluminat cu candelabre şi încă patru săli pentru colecţiile specializate, tematice şi maximafilie. Dintre aceste săli, una a fos în întregime rezervată secţiei tineret.*

— *La expoziţia filatelică „Bucureşti 1958" partea feminină a fost reprezentată în proporţie de 3,4%, de tovarăşele Mariana Zahalca şi Cornelia Ciuţu, eleve, prin colecţii de mărci şi de tovarăşa Mariana Santoma prin expunerea unui tablou frumos executat din mărci poştale.*

— *Pe toată durata expoziţiei, toate oficiile poştale P.T.T.R. din Capitală au delegat cîte o tovarăşă în frumoasele uniforme P.T.T. pentru serviciul de ordine.*

— *In holul expoziţiei se afla „Cartea de aur" a expoziţiei unde colecţionarii, vizitatorii tineri şi bătrîni şi-au putut exprima părerile şi sugestiile lor.*

M. P.

I. P. 2, c. 2418

6/59

TIMBRELE DE FACTAJ

Ca şi mărcile „taxe de plată", timbrele de factaj romînești nu au fost aproape de loc studiate. Unele cataloage le ignorează, altele le pomenesc numai în treacăt, confundînd emisiunile.

Şi totuşi, colecţionarea timbrelor de factaj este destul de interesantă şi prezintă prin varietatea nuanţelor de culoare, de hîrtie şi dinţătură, un cîmp destul de vast pentru filteliştii care colecţionează mărcile romînești.

Prin studiul de faţă încercăm să acoperim lipsa de informare în materia timbrelor de factaj. Vom fi recunoscători tuturor filateliştilor care ne vor completa în cele ce relatăm mai jos.

*

In anul 1895, Direcţia Poştelor, înfiinţînd un serviciu de livrare la domiciliu a trimiterilor poştale (colete, groupri, mostre, mandate), s-a pus problema perceperii unei taxe speciale de deservire, pe care s-o plătească destinatarul. S-a găsit că, rezolvarea cea mai comodă ar constitui-o emiterea unui timbru special, denumit „de factaj" după termenul francez utilizat pentru această operaţie. Drept model s-a luat cel întrebuinţat pentru „taxele de plată" din 1881, model care, de altfel, va fi păstrat pentru toate emisiunile timbrelor de factaj ce se vor succeda pînă la 1908.

Desenul timbrului de factaj constă într-un dreptunghi orizontal de dimensiunile 27,5 : 23 mm. avînd în mijloc, într-un oval, cifra 25 şi în cele patru colţuri, cornul de poştă. In stînga, într-un cartuş dreptunghiular vertical, pe fond alb, în majuscule — de jos în sus — se înscrie cuvîntul POSTA, iar în dreapta, într-un cartuş identic — dar de sus în jos — cuvîntul ROMANIA. Pe latura superioară a dreptunghiului, într-un cartuş orizontal se înscrie de asemenea în majuscule, legenda TAXA DE FACTAGIU, iar pe latura inferioară, într-un cartuş identic, cuvîntul BANI, avînd în dreapta şi în stînga cîte o steluţă.

Imprimarea timbrelor de factaj este tipografică şi a fost executată de Imprimeria Statului, în coale de 50.

Ne vom ocupa de fiecare dintre emisiunile succesive ale acestor timbre.

Emisiunea I

Primul timbru de factaj a apărut la 15 septembrie 1895, în culoarea brun roşcat, pe hîrtie cu pseudofiligranul „stemă mică", încrustat pe dosul timbrului şi — foarte rar — pe faţă, în poziţie orizontală, culcată spre dreapta sau spre stînga. Datorită dimensiunii ei reduse faţă de suprafaţa timbrului, stema apare multiplu şi fragmentar pe fiecare timbru.

Precum se ştie, hîrtia cu aceste pseudofiligrane nu a fost pregătită special pentru mărcile „taxă de plată" sau timbrele de factaj (care aveau un format mai mare), ci pentru mărcile poştale obişnuite, cu format mai mic. Astfel, pentru emisiunile „Vultur" sau „Cifra în 4 colţuri", apare cîte o stemă la fiecare marcă.

La această emisiune, hîrtia timbrului este subţire şi fragilă — de obicei gălbuie. Dar se întîlnesc rar şi exemplare pe hîrtie albă şi — foarte rar — pe hîrtie albă vărgată orizontal.

Datorită hîrtiei subţiri se întîlnesc frecvent exemplare la care tipărul apare transparent, unsuros.

Dinţătura obişnuită a timbrului este $13^1/_2$; se întîlnesc însă — mai rar — şi dinţăturile de $11^1/_2$ şi $11^1/_2 \times 13^1/_2$.

Emisiunea II

In ianuarie 1897 timbrul de factaj şi-a schimbat culoarea, aparînd în cărămiziu.

La această emisiune nu se mai cunoaşte hîrtia vărgată.

Dinţăturii obişnuite de $13^1/_2$ i se adaogă şi dinţăturile de $11^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$. Se cunosc exemplare cu dinţătură mixtă: $13^1/_2$ pe trei laturi şi $11^1/_2$ pe cea de a patra — verticală sau orizontală.

Emisiunea III

In octombrie 1898, timbrul de factaj apare pe hîrtia cu filigranul PR de tipul III (14 : 14,5 mm). Ca şi la taxele de plată, din acelaşi timbru, hîrtia prezintă aceleaşi sorturi: albă obişnuită, de grosime mijlocie, albă cartonată, precum şi o varietate, albă ripsată.

Filigranul se întîlneşte în toate cele 4 poziţii: normal (RP), întors, răsturnat (ꟼd) şi răsturnat întors, poziţia normală fiind cea mai obişnuită.

Ca şi la taxele de plată, se întîlnesc şi aici rare exemplare fără filigran (provenite din marginile de coli), în dinţăturile $13^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$.

Timbrele emisiunii a III-a, în răstimp de şapte ani, au apărut în două culori: a) brun roşcat şi b) cărămiziu (cu excepţia celor tipărite pe hîrtie cartonată, care nu au apărut decît în brun roşcat).

In ce priveşte dinţarea, pînă astăzi se cunosc următoarele sorturi:

a) hîrtie albă obişnuită:
— în culoarea brun roşcat: $13^1/_2$; $11^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$; $13^1/_2 \times 11^1/_2$;
— în culoarea cărămiziu: $13^1/_2$; $11^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$; $13^1/_2 \times 11^1/_2$;

b) hîrtie ripsată (în ambele culori): $13^1/_2$; $11^1/_2 \times 13^1/_2$; $13^1/_2 \times 11^1/_2$;

c) hîrtie cartonată (brun roşcat): $11^1/_2 \times 13^1/_2$.

Unele cataloage, printre care şi vechiul catalog romîn Conrad, menţionează existenţa unor perechi tête-bêche atît pe hîrtie obişnuită, cît şi pe hîrtie ripsată. Astfel de perechi nu au existat însă niciodată.

Emisiunea IV

In septembrie 1905, Poşta dispunînd de hîrtie franceză, satinată, albă pe faţă şi roz pe dos, fără filigran, procurată de la firma „Johannot et C-ie" din Annonay, adîsă pentru imprimarea emisiunii „spic de grîu", a scos şi o emisiune a timbrului de factaj pe această hîrtie, în aceeaşi culoare cărămizie ca şi emisiunea precedentă. Foarte rare sînt exemplarele — margine de coală — care poartă fragmente din filigranul cu numele firmei franceze.

Emisiunea din 1905 există în dinţăturile $11^1/_2$, $11^1/_2 \times 13^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$.

Se cunosc perechi nedinţate orizontal — între cele două mărci — în dinţăturile $11^1/_2$ şi $13^1/_2 \times 11^1/_2$. Reproducem una dintre aceste perechi, care sînt foarte rare.

Emisiunea V

Epuizîndu-se stocurile de hîrtie franceză, Poşta a scos în 1908, o nouă emisiune a timbrului de factaj — în

aceeași culoare cărămizie — pe hîrtie albă, netedă, nefiligranată, cu dințăturile $11\frac{1}{2}$ și $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$. Această emisiune a avut o viață foarte scurtă, la data de 31 decembrie 1908 toate timbrele de factaj fiind retrase din circulație.

De atunci, timp de 20 ani, administrația Poștei, a încasat taxa de factaj în numerar.

Emisiunea 1928—1932

Cu începere din octombrie 1928 s-a trecut din nou la perceperea taxei de factaj prin aplicarea unui timbru special de factaj. De data aceasta însă nu s-a mai tipărit un timbru nou, ci s-a supratipărit marca poștală uzuală de 10 bani, verde sau verde gălbui, care era în curs la acea dată.

upratiparul, în culorile carmin sau roșu cărămiziu, sta în cuvintele FACTAJ — 5 — LEI în majuscule rei rînduri. El există în două tipuri de caractere, care leosebesc după coada mai lungă sau mai scurtă a 5. Ambele tipuri se găsesc în aceeași coală.

După înălțimea supratiparului și după lungimea cuvîntului LEI se deosebesc trei feluri de supratipar:

a) 16 mm; $10\frac{1}{2}$ mm — carmin și roșu cărămiziu;
b) $15\frac{1}{2}$ mm; 11 mm — roșu cărămiziu;
c) $17\frac{1}{2}$ mm; $9\frac{1}{2}$ mm — roșu cărămiziu.

Supratipărirea a fost executată fără prea multă grije. Abundă liniile marginale, literele incomplet tipărite, petele de culoare.

Ca varietate se semnalează cifra 5 cu bucla închisă. Se cunosc exemplare din tipul a) cu supratiparul răsturnat, dar numai ștampilate, provenite dintr-o singură coală care a fost desfăcută la un singur oficiu poștal. Reproducem un astfel de supratipar în pereche, piesă filatelică deosebit de rară.

*

Există, de asemenea, exemplare cu supratiparul deplasat lateral sau vertical și cu supratiparul incomplet, din toate tipurile.

In 1932 s-a renunțat din nou — și de data aceasta, se pare, definitiv — la plata taxei de factaj prin aplicarea unui timbru special. Ultimele timbre de factaj au fost deci cele din emisiunea 1928—1936.

OCTAV LUCHIDE și G. NOSKA

Filatelia 1965 nr 7

STUDII DE SPECIALIZARE

MĂRCILE „TAXĂ DE PLATĂ" ROMÂNEŞTI DIN PERIOADA 1911-1930

La 7 mai 1911 poşta română a emis o serie nouă de mărci „Taxă de plată" menite să înlocuiască vechile mărci „Porto" în format orizontal, al căror desen fusese păstrat neschimbat încă din anul 1881 (fig. 1).

Noile mărci „Taxă de plată" au un format vertical. Desenul — cu dimensiunile de $19^1/_2:25^1/_2$ mm — arată, la mijloc, cifra de valoare şi, dedesubt, indicaţia monetară (BANI) într-un dreptunghiu de $18:19^1/_2$mm format din linii groase. Deasupra apare numele ţării iar jos indicaţia „TAXA DE PLATĂ". In colţurile dintre

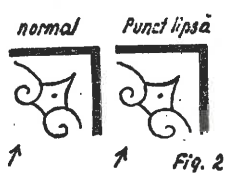

Fig. 2

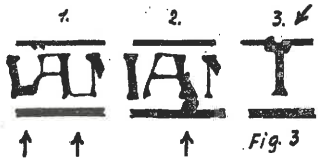

Fig. 3

dublul oval şi cadrul interior se mai află cîte un ornament decorativ, sub mijlocul căruia apare un punct. Acesta lipseşte însă în unele cazuri, formînd varietăţi tipice la cele mai multe valori (fig. 2). Aceste puncte lipsesc de obicei la stînga sus, mai rar la dreapta sus sau la stînga jos şi numai izolat lipsesc două puncte.

La diferitele valori **puncte-lipsă** s-au putut observa pînă în prezent după cum urmează:

Punct lipsă la	Valori						
	Bani				Lei		
Stînga sus	5	10	20	30	2	3	6
Dreapta sus	5	10	20		2		6
Stînga jos		10	20				
Dreapta jos			20				
Stînga-dreapta sus	5	10					6
Stînga sus-jos		10					
Dreapta sus-stînga jos		10					

Toate mărcile „Taxa de plată", în desenul arătat, care au rămas în uz pînă în anul 1932, se pot grupa în mai multe emisiuni care însă au anumite caracteristici comune. Astfel **imprimarea** lor pe cale **tipografică** s-a executat mereu la Imprimeriile statului, din Bucureşti, în coli a 100 bucăţi şi **dantelurile** sînt cele obişnuite pentru această perioadă: A $13^1/_2$, B $11^1/_2$, C $11^1/_2$; $13^1/_2$ şi D $13^1/_2$; $11^1/_2$. In anul 1922 mai apare dantelura în pieptene E $13^1/_2:14$ iar începînd din anul 1924 dispar dantelurile B şi C şi, un an mai tîrziu, şi dantelura D.

Din cauza întrebuinţării îndelungate a planşelor, la majoritatea valorilor au apărut, în urma uzurii, diferite **varietăţi de tipar** care au rămas apoi caracteristice pentru valorile respective, la toate emisiunile succesive. Aceste varietăţi de tipar — care se pot observa mai ales începînd din anul 1918 — sînt următoarele:

La valoarea de 5 bani (fig. 3)

1. Tălpile ultimei linii a literei M şi a primei linii a literii din ROMANIA sînt diformate; tălpile de la sfîrşitul lui A sînt legate cu o linie de litera N.

2. A doua linie a primului A din ROMANIA, este prelungită în jos pînă la cadrul interior.

3. I litera I din ROMANIA e sus legată de cadrul exterior, printr-un adaos.

La valoarea de 10 bani (fig. 4)

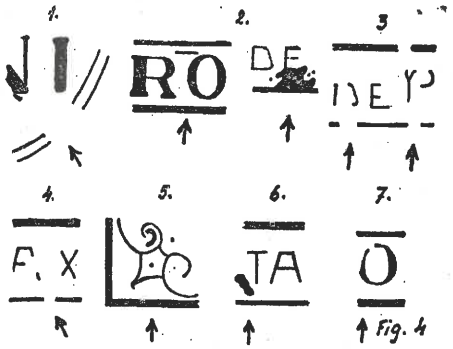

Fig. 4

1. Dublul oval este întrerupt la dreapta jos; literele NI din BANI sînt defecte în partea de jos (această varietate apare deja la emisiunea din anul 1911).

2. Liniuţa orizontală deasupra intervalului între R şi O din ROMANIA şi E din DE PLATA este defectă jos.

3. Trei zgîrieturi oblice prin cadrul vertical din stînga, cît şi prin D din DE şi P din PLATA, care trec şi prin linia orizontală de încadrare de jos.

4. Primul A din TAXA este defect la dreapta.

5. In ornamentul din stînga jos apare o pată în formă de virgulă.

6. Punct lunguieţ în faţa piciorului literii T din TAXA.

7. Litera O din ROMANIA este defectă la stînga.

8. Colţul din dreapta sus este defect (de obicei în combinaţie cu o linie mărginaşă la dreapta).

La valoarea de 50 bani (fig. 5)

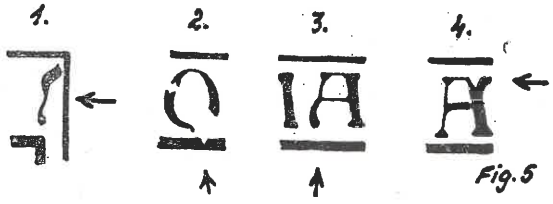

Fig. 5

1. Intre liniile de încadrare din dreapta sus apare o linie frîntă şi colţul din dreapta jos este spart.

2. Litera O din ROMANIA este defectă.

3. Prima linie a primului A din ROMANIA, e diformată.

4. A doua linie a celui de-al doilea A din ROMANIA, e spintecată sus.

La valoarea de 1 leu (fig. 6)

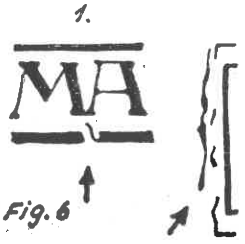

Fig. 6

1. Cadrul sub MA din ROMANIA este spart.
2. Linia de încadrare din stînga este spartă şi tot acolo apare o linie mărginaşă neregulată.

La valoarea de 2 lei (fig. 7)

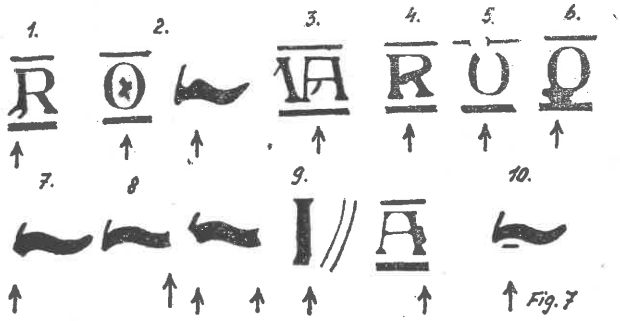

Fig. 7

1. Adaos bifurcat jos la prima linie a literei R din ROMANIA.
2. În interiorul literei O din ROMANIA se află un punct gros neregulat, şi piciorul cifrei 2 e diformat.
3. Orizontala primului A din ROMANIA a întretăiată de o liniuţă oblică.
4. Linia de mijloc a literii R din ROMANIA e îngroşată.
5. Litera O din ROMANIA este, sus, deschisă şi linia cadrului deasupra, întreruptă.
6. În partea de jos a literei O din ROMANIA apare o pată care uneşte litera cu linia de cadru de dedesubt.
7. Piciorul cifrei 2 este defect la stînga.
8. Piciorul cifrei 2 este defect la dreapta.
9. Piciorul cifrei 2 este defect la stînga şi la dreapta; litera I din LEI este defectă jos şi a doua linie a celui de-al doilea A din ROMANIA are un adaos.
10. Sub piciorul cifrei 2 apare o liniuţă scurtă, orizontală.
11. Deasupra celui de-al doilea A din PLATA se află o liniuţă orizontală.
12. Semn de exclamaţie între literele P şi L din PLATA.
13. Ultima linie a literii M din ROMANIA are un adaos la mijloc.

La valoarea de 3 lei (fig. 8)

Fig. 8

1. Linia exterioară, verticală, din dreapta, e spartă în partea de jos.
2. Cadrul sub literele MA din ROMANIA e întrerupt, ca şi linia exterioară a ovalului iar în acel loc apare un punct gros (acesta a fost observat numai la emisiunea 1924—1926).
3. Linia stîngă, exterioară, de încadrare, e spartă la mijloc.
4. Piciorul literei L din LEI este defect.
5. Între linia interioară, verticală, de încadrare şi ramura descendentă a ornamentului din stînga sus, se află un punct.
6. Sub litera X din TAXA apare o liniuţă orizontală.
7. În partea superioară a celui de-al doilea A din TAXA apare o pată în formă de semicerc; linia de încadrare de jos e îngroşată sub DE şi PL din DE PLATA.
8. Liniile verticale de încadrare din stînga sînt defecte în partea de sus.
9. Pe ramura orizontală a ornamentului din dreapta sus apare un adaos înspre sus, în formă de semicerc.
10. Piciorul literei L din LEI este defect.
11. Linia de încadrare sub R din ROMANIA, este spartă.
12. Verticala literei E din LEI e defectă în partea de jos.
13. În verticala literei E din LEI apare o liniuţă albă, oblică.
14. Litera I din LEI este sus bifurcată.
15. La capătul din dreapta al ramurii orizontale a ornamentului din stînga, sus, apare un adaos.
16. Linia interioară de încadrare, deasupra literelor E şi P din DE PLATA, este întreruptă.
17. La dreapta cuvîntului ROMANIA apare o liniuţă orizontală care atinge verticala de încadrare din dreapta.

La valoarea de 6 lei (fig. 9)

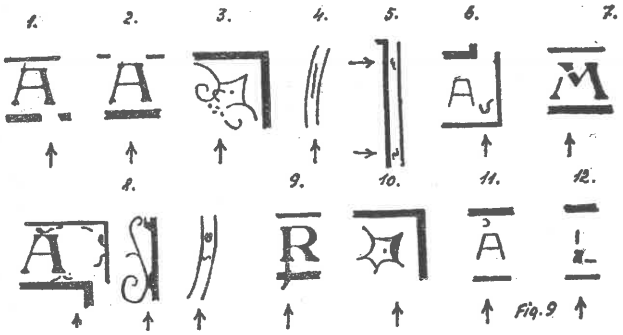

Fig. 9

1. Cadrul interior este spart, la dreapta primului A din ROMANIA.
2. Cadrul exterior este spart deasupra celui de-al doilea A din ROMANIA.
3. Centrul ornamentului din dreapta sus este defect.
4. Între liniile ovalului central apare, la stînga, o pată lunguiaţă.
5. Între liniile verticale de încadrare din dreapta se află mai multe pete.
6. Punct lunguieţ lîngă piciorul celui de-al doilea A din PLATA.
7. Litera M din ROMANIA şi cadrul exterior din dreapta sus, sînt defecte.
8. Mai multe pete în partea dreaptă a mărcii (cauzate de necurăţenia plăcii de imprimare).
9. Piciorul primei linii a literei R din ROMANIA e legat, printr-o liniuţă, cu ornamentul din stînga sus.
10. Centrul ornamentului din dreapta sus e îngroşat.
11. Deasupra celui de-al doilea A din PLATA apare un mic semicerc.
12. L din PLATA este defect.

După indicarea diferitelor caracteristici generale, trebuie arătate următoarele în legătură cu fiecare emisiune în parte.

(Sfîrşitul în numărul viitor)

O. BOEHM-RENEI
Vatra Dornei

Filatelia 1965 nr.8,

STUDII DE SPECIALIZARE

MĂRCILE „TAXĂ DE PLATĂ" ROMÂNEŞTI DIN PERIOADA 1911–1930

EMISIUNEA DIN 7 MAI 1911

a fost imprimată în culoarea albastru metalic, pe hîrtie colorată verde-gălbui, sau mai tîrziu verde-albăstrui, simplă sau x, cu scame albastre de grosime mijlocie, avînd pseudofiligranul PR (fig. 10) în monogram încrustat pe verso I normal sau II răsturnat, respectiv încrustat pe față III în poziție normală sau IV răsturnată. Proporția pozițiilor pseudofiligranului încă nu s-a putut stabili; este însă sigur că poziția II și mai ales IV sînt relativ rare.

Fig. 10

În multe cazuri pot fi întîlnite și tipare murdare, diferite greșeli întîmplătoare de tipar, netipice, cît și linii mărginașe.

Dantelurile existente la această emisiune sînt ABCD, în linie.

Trecînd la cercetarea fiecărei valori în parte, sînt de arătat următoarele:

Valoarea de 2 bani se cunoaște în ambele nuanțe cu cele patru danteluri, apoi cu punct lipsă la stînga sus și în fine pe hîrtie x cu scame, dant. D.

Valoarea de 5 bani există dant. A B C. și D pe hîrtie obișnuită și dant. C pe hîrtie x cu scame. Puncte lipsă s-au constatat la stînga sus (de 14 ori în coală) sau la dreapta sus (o dată în coală). Ca varietate de tipar se întîlnește aci o liniuță sub ultima linie a literei M și prima linie a literei A din ROMANIA (fig. 11).

Valoarea de 10 bani se cunoaște cu dant. A B C și D pe hîrtie simplă și dant. C pe hîrtia x cu scame. Ca varietate de tipar apare deja aci cea indicată mai sus la poziția 1 (fig. 4), dar numai la exemplare pe hîrtie verde-albăstruie. Puncte lipsă s-au observat la stînga sus (de 11 ori în coală), la dreapta sus (de 4 ori), la stînga jos (de 4 ori) [1] și în fine la stînga și dreapta sus sau la stînga sus și jos sau la dreapta sus și stînga jos (cîte o dată în coală). Nelămurită este încă o varietate la care lipsește punctul din interiorul ornamentului din dreapta

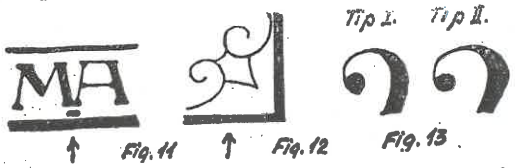

Fig. 11 Fig. 12 Fig. 13

jos (fig. 12), neputîndu-se stabili pînă în prezent dacă este vorba de o varietate tipică sau întîmplătoare.

Valoarea de 15 bani există dant. B C și D pe hîrtie simplă și dant. C pe hîrtie X cu scamă.

Valoarea de 20 bani a fost imprimată în două tipuri, dintre care tipul I are cifra 2 cu capul îngust (40 bucăți în coală) iar tipul II cifra cu capul lat (de 60 ori) (fig. 13). Ea se întîlnește cu cele 4 danteluri, atît pe hîrtie simplă cît și pe hîrtia X cu scame. Punct lipsă nu s-a observat decît la stînga sus (de 2 ori în coală) (numai la tipul II).

Valoarea de 30 bani se cunoaște cu dantelurile A B C și D pe hîrtie simplă și dant. A și C pe hîrtia X cu scame. Punct lipsă apare numai la sînga sus (de 2 ori în coală).

Valorile de 50 și 60 bani există cu cele patru danteluri, numai pe hîrtie simplă, la fel ca și valoarea de 2 lei care însă nu se cunoaște decît cu dant. B C și D. La ultimele trei valori nu s-au putut observa puncte lipsă.

[1] Vezi articolul din numărul precedent al revistei.

EMISIUNEA 1918

În anul 1918 o parte din valorile emisiunii precedente au fost imprimate din nou, cu aceleași planșe de tipar și pe aceeași hîrtie verde-gălbuie sau verde-albăstruie, simplă, de grosime mijlocie și cu aceleași pseudofiligrane (în cele patru poziții menționate mai sus) nemaiputîndu-se însă observa hîrtia cu scame. Imprimarea s-a făcut de astă dată în culoare neagră.

În ceea ce privește **varietățile de tipar**, ele sînt cele menționate în partea introductivă a prezentului studiu, la valorile respective. Relativ la puncte lipsă sînt valabile cele arătate la emisiunea precedentă.

Dantelurile și alte varietăți ce au putut fi observate sînt următoarele:

La valoarea de 5 bani se cunosc dantelurile A B C și D, apoi exemplare cu dantelură dublă verticală C. Varietate de tipar: 2 puncte lipsă, la dreapta și stînga sus.

Valoarea de 10 bani există cu dant. A B C și D cît și cu dantelură dublă orizontală D, care provine din coli întrebuințate în ianuarie 1920 în Bucovina. La această valoare s-au putut observa și exemplare în tipar dublu, foarte slab exprimat, dantelate A, provenite dintr-o coală întrebuințată tot în Bucovina, în aprilie 1919. Ca varietăți netipice se întîlnesc aci linii mărginașe verticale sau orizontale cît și tipare murdare.

Valoarea de 20 bani se cunoaște dantelată B și D. Aci s-au mai putut observa în plus, față de emisiunea precedentă, puncte lipsă și la tipul I la dreapta sus cît și la tipul II la stînga jos sau la dreapta jos.

Valoarea de 30 bani, există dant. B și D iar valoarea de 50 bani dant. A și D.

EMISIUNEA 1919

Epuizîndu-se stocurile vechi de hîrtie cu pseudofiligran, în cursul anului 1919 a fost efectuat un tiraj nou al valorilor emisiunii precedente, de astă dată însă pe o hîrtie fără filigran, netedă, de grosime mijlocie, colorată galben-verzui pînă la verde-gălbui, cu multiple nuanțe intermediare, care nu mai permit o clasificare în două grupe distincte. Eventual s-ar putea face o deosebire între o hîrtie gălbuie, cu un ton slab verzui, care se întîlnește frecvent la valorile de 5 și 10 bani și o hîrtie verde-gălbuie, predominantă la celelalte valori. Rar de tot se întîlnesc la această emisiune exemplare cu linii de filigran.

Celelalte caracteristici sînt aceleași ca la emisiunea precedentă, atît în ce privește varietățile de tipar cît și punctele lipsă.

Valorile de 5 și 10 bani se cunosc cu dantelurile A B C și D. La valoarea din urmă se întîlnesc și tipare murdare.

Valoarea de 20 bani există de asemenea cu cele patru danteluri; aci nu s-a mai putut observa decît punct lipsă la stînga sus, în legătură cu tipul II. Din cauza lipsei pronunțate de mărci imediat după primul război mondial, această valoare a fost întrebuințată și înjumătățită, pe mandate poștale, în mai multe localități din Bucovina. Pînă acum s-au putut stabili următoarele localități și date de întrebuințare: POIANA STAMPI 10.VIII.19; KIMPOLUNG 5.IX.19; DRAGOJESTIE 8.II pînă la 13.II.20 (ștampile vechi folosite provizoriu în continuare).

Valoarea de 30 bani este semnalată cu dantelurile A B și D și **valoarea de 50 bani** cu dantelurile A și D. Trebuie menționat că la aceste două valori dantelura A a fost semnalată abia în ultimii ani (Catalogul mărcilor poștale românești, prima ediție).

Personal nu am întîlnit încă asemenea exemplare şi opinez că existenţa acestei danteluri, autentice, mai este susceptibilă de discuţie şi verificare.

Marea lipsă de hîrtie de după război s-a făcut simţită şi la mărcile de „Taxă de plată", căci după un an şi jumătate apare

EMISIUNEA DIN ANUL 1921

compusă din valoarea de **10 bani** (care se întîlneşte exclusiv cu dantelura B) şi valoarea de **20 bani** (care există cu dantelurile B şi C).

La aceste mărci hîrtia este tot fără filigran, albă-gri, de grosime mijlocie, de calitate inferioară, asemănătoare cu o hîrtie sugativă subţire, la care se pot observa, în transparenţă, gaurele fine ca de vîrf de ac.

EMISIUNEA 1922

În anul 1922 s-a făcut un nou tiraj al mărcilor „Taxa de plată" de tipul celor emise în 1919, dar adaptate la noua situaţie monetară; nu s-au mai imprimat deci valorile de 2 şi 15 bani, în schimb a apărut valoarea nouă de 1 leu. Pentru aceasta — spre deosebire de celelalte valori — s-au compus planşe noi de tipar.

Imprimarea **s-a executat tot în culoare** neagră, pe hîrtie netedă de diferite calităţi şi anume:

w. slab gălbuie, de grosime mijlocie,

x. gri-albă, de grosime mijlocie, uneori nouroasă în transparenţă,

y. gri-albă, foarte subţire, nouroasă şi mai mult, sau mai puţin transparentă.

z. gri-albă, groasă, cartonată.

Caracteristicile generale şi varietăţile de tipar sînt aceleaşi ca şi pînă acum. La danteluri apare aci şi dantelura în pieptene E $13^1/_2$:14.

Linii de filigran se întîlnesc relativ mai des la mărcile acestei emisiuni, fiind totuşi destul de rare.

Valoarea de 5 bani se cunoaşte pe hîrtie w dant. B sau D şi pe hîrtia x dant. B. Cu linie de filigran s-au găsit exemplare pe ambele hîrtii, în dantelurile cunoscute.

Valoarea de 10 bani există pe hîrtie w dant. B şi D şi pe hîrtie x dant. A D şi E. La această valoare se mai poate observa o greşeală întîmplătoare de tipar — tipică numai pentru această emisiune — cauzată de o fractură la un clişeu, unde litera B din BANI, dublul oval, ramura dreaptă a ornamentului din stînga jos, al doilea A din TAXA şi cele două linii orizontale de încadrare de jos apar afectate de o zgîrietură (fig. 14).

Valoarea de 20 bani există în cele două tipuri cunoscute, cu dantelurile B şi D pe hîrtie w; pe hîrtie x încă nu s-au întîlnit decît dantelurile A B şi D. In afară de aceasta se mai întîlnesc exemplare pe hîrtie foarte subţire y, cu tiparul puternic transparent, dant. A, care par a fi rare.

Valoarea de 30 bani s-a întîlnit pe hîrtie w şi hîrtie x în dantelurile A B şi D, fiind cunoscută şi pe hîrtie foarte subţire Y, dant. A cît şi pe hîrtie groasă, cartonată z, dant. A şi D, varietatea din urmă de hîrtie părînd a fi rară.

Valoarea de 50 bani se cunoaşte pe hîrtie w dant. A şi C şi pe hîrtie x dant. A şi D. Aci s-au mai întîlnit exemplare pe hîrtie z groasă cartonată, cu dantelura A, semnalîndu-se din unele părţi şi existenţa dantelurii D, lucru care pînă în prezent n-a putut fi verificat. Ca varietate de dantelură s-au întîlnit la această valoare exemplare cu dantelură dublă, orizontală D, provenită dintr-o coală întrebuinţată în nordul Moldovei, în ianuarie 1923.

Valoarea de 60 bani există pe hîrtia w dantelată B şi D iar pe hîrtia x dant. A şi E. La exemplare pe hîrtie x se poate observa o greşeală întîmplătoare determinată de aşezarea unor firicele de murdărie pe un clişeu; apar, astfel, sub prima linie a literii N şi sub prima linie a celui de-al doilea A din ROMANIA, două virgule care unesc acele litere cu cadrul dedesubt (fig. 15). Aci trebuie menţionat în mod special că nu este vorba decît de greşeli trecătoare care nici într-un caz nu trebuie confundate cu varietăţile de tipar, menţionate în prima parte a acestor expuneri.

Valoarea de 1 leu şi valoarea de 2 lei pe hîrtie w gălbuie, de grosime mijlocie, se cunosc, prima cu dant. A C şi D iar a doua cu dant. A D şi E cît şi cu dantelură

Fig. 14.

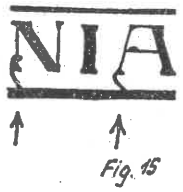

Fig. 15

dublă verticală A.

EMISIUNEA 1924

Majorîndu-se tarifele poştale şi fiind necesare valori mai mari de mărci porto, în anul 1924 a apărut o emisiune nouă cuprinzînd valorile de 1, 2, 3 şi 6 lei. Acestea au fost imprimate cu planşe noi, în afară de valoarea de 1 leu pentru care s-au folosit planşele de la emisiunea precedentă. Caracteristicile acestor mărci sînt cele menţionate la începutul expunerii. Hîrtia, fără filigran, este de culoare verde-gălbuie, de grosime mijlocie şi calitativ bună. Varietăţi de tipar nu se întîlnesc decît excepţional iar puncte lipsă se întîlnesc rar. La valoarea de 1 leu se cunosc dantelurile A D şi E; la valoarea de 2 lei, cele A şi E; la valoarea de 3 lei, dantelura A, existînd şi piese cu dantelură dublă verticală provenind din coli întrebuinţate în Bucovina în decembrie 1924; valoarea de 6 lei există cu dantelurile A şi E. Cu dantelura A se întîlnesc şi piese pe hîrtie groasă, a cărei grosime variază şi care este relativ rară.

Epuizîndu-se ultimele rămăşiţe de hîrtie verde-gălbuie, care, probabil, a rămas încă din primii ani de după primul război mondial, a apărut

EMISIUNEA 1926

imprimată în culoare neagră, pe hîrtie în următoarele varietăţi: netedă, albă (x); subţire, foarte subţire, puternic transparentă, asemănîndu-se cu hîrtia foiţă (y) (z) groasă, cartonată (z). Linii de filigran se întîlnesc la toate valorile. Caracteristicile de tipar sînt cele arătate mai sus; această emisiune cuprinde valorile de 1, 2, 3 şi 6 lei.

Valoarea de 1 leu se cunoaşte pe hîrtie x dant. A D şi E, apoi cu dantelură dublă orizontală A şi cu tipar dublu, slab exprimat, dantelură E. Pe hîrtie y ca şi pe hîrtie z această valoare se întîlneşte cu dant. E.

Valoarea de 2 lei există pe hîrtie x, dant. A şi E cît şi A nedantelat vertical, dantelură dublă A verticală şi dantelură triplă A orizontală apoi pe hîrtie y dant. A şi E., pe hîrtie z dant. E (aceasta din urmă fiind rară).

Valoarea de 3 lei se cunoaşte numai dant. E, pe hîrtie x sau y şi la fel şi valoarea de 6 lei.

La mărcile acestei emisiuni apar izolat, în intervalele dintre mărci, aşa-zise „capete de cuie"[2]) cît şi linii mărginaşe.

★

La emisiunea din anul 1930 cu supratiparul 8 IUNIE 1930 care cuprinde cele patru valori mari, varietăţile de tipar ale mărcilor de bază sînt cele semnalate şi descrise mai sus. Hîrtia este netedă, albă, subţire, fără filigran sau cu linii de filigran, şi dantelura este E $13^1/_2$:14, existînd şi dant. A $13^1/_2$ la valoarea de 2 lei şi dant. D (rar) la valoarea de 1 leu.

Supratiparul tipografiat există în două tipuri şi anume I normal de $1^1/_2$ mm înălţime, sau II, mare de $1^3/_4$ mm înălţime, fiind aşezat uneori III puţin oblic şi prezintă cîteodată diferite defecte mărunte, fără importanţă. Aci ar mai fi de menţionat că intervalele între 8 şi I din IUNIE respectiv între E din IUNIE şi 1 din 1930 nu sînt constante, fiind normal de 1 mm, mijlociu de 3/4 mm sau mic de 3/4 mm 1/2 mm respectiv normal de 1 mm mare de $1^1/_4$ mm sau mic de 1 mm.

Supratipar răsturnat se cunoaşte la valorile de 1 leu (numai uzat), 2 lei (semnalat de Konrad) şi 6 lei.

O. BOEHM-RENEI Vatra Dornei

---

2) Semne determinate de capetele cuielor de fixare a planşelor de tipar.

Filatelia 1973, XXII, nr. 1 (201)

STUDII

MĂRCILE UZUALE „SPIC DE GRÎU", CU FILIGRANUL „P R"

Începînd din anul 1893, au fost puse în circulație mărcile uzuale „Spic de grîu" cu filigrane „PR"; aceste filigrane au fost notate în C.M.R. cu indicativele II, III, IV și V, după dimensiunile și forma literelor.

Timp de șapte ani, pînă în anul 1899 inclusiv, au fost puse în circulație 6 emisiuni „Spic de grîu", diferențiate între ele atît prin tipul de filigran „PR" cît și prin calitatea hîrtiei întrebuințate.

Datele de punere în circulație, care nu corespund cu cele din C.M.R., vor fi arătate în cele de mai jos, la fiecare emisiune în parte, pe bază de date certe.

După cum se știe, filigranarea hîrtiei se execută în timpul procesului tehnologic de fabricare a hîrtiei, pe pasta încă moale; astfel, atunci cînd hîrtia este introdusă sub tipar, ea are filigranul deja executat.

Hîrtia însă nu a fost întotdeauna introdusă sub tipar pe o singură parte și în aceeași poziție, astfel ca literele filigranului să apară pe marcă într-o singură poziție. În fapt, hîrtia a fost introdusă în toate cele 4 poziții posibile și aceasta pe ambele fețe; astfel că filigranul ne apare în toate cele opt poziții posibile, după cum se vede în figura 1. Aceste poziții se citesc privind marca în zare, așezată în poziție normală, cu partea tipărită spre ochi.

Filigranul „PR" poate fi văzut, astfel, la majoritatea mărcilor. Mai rar, atunci cînd nu se distinge bine, se poate privi marca tot în zare, pe verso, urmînd a se transpune poziția astfel citită, în poziția ei normală. Foarte rar, atunci cînd filigranul nu se vede nici privind marca pe verso, recurgem la benzină așa cum am arătat în articolul din nr. 10/1971 al revistei noastre.

Cînd filigranul nu apare în zare, nici la lumina zilei, nici la lampă și nu apare nici la benzină, marca este sau din seria fără filigran, sau dintr-una din seriile cu filigran, dar rămasă fără filigran, din cauza introducerii greșite a hîrtiei sub tipar. Aici trebuie procedat cu multă atenție și cu multă răbdare, întrucît există și astfel de mărci rămase fără filigran, după cum ne arată C.M.R., ba chiar unele nearătate în C.M.R.

MĂRCILE CU FILIGRANUL II

Caracteristicile principale ale acestora sînt următoarele: (fig. 2)

— înălțimea filigranului	11½ mm
— lățimea filigranului	15½ mm
— distanța între literele P și R	4½ mm
— grosimea liniilor	¾ mm
— buclele literelor, rotunde;	
— înălțimea buclei literei P	6 mm
— înălțimea buclei literei R	4½ mm

Fil. II Fil. III

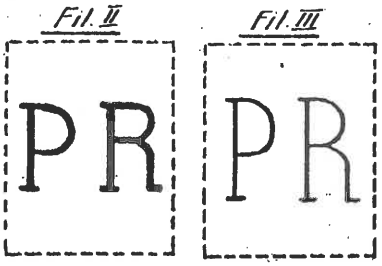

Fig. 2 și 3.

Seria de mărci cu acest filigran, a fost pusă în circulație în anul 1893, cea mai veche ștampilă întîlnită fiind din luna octombrie.

Hîrtia pe care au fost imprimate este albă, slab gălbuie, puțin poroasă și groasă de 0,075—0,08 mm.

Valorile puse în circulație sînt: 1½ bani negru, 3 bani brun, 5 bani albastru, 10 bani verde, 15 bani roșu, 25 bani violet, 50 bani portocaliu, 1 leu brun și roz, și 2 lei portocaliu și brun.

Dantelurile întîlnite, pe valori, sînt următoarele (Indicative conform C.M.R.):
— dantelat A: toate valorile;
— dantelat C: 10 bani, 15 bani;
— dantelat D: 1½ bani, 5 bani, 15 bani, 25 bani.

Filigranul se găsește normal în poziția 1; în celelalte poziții posibile se găsesc următoarele valori:
— poziția 2: 3 bani, 5 bani, 15 bani;
— poziția 3: 1½ bani, 5 bani, 15 bani, 25 bani;
— pozițiile 5—8: nici o valoare.

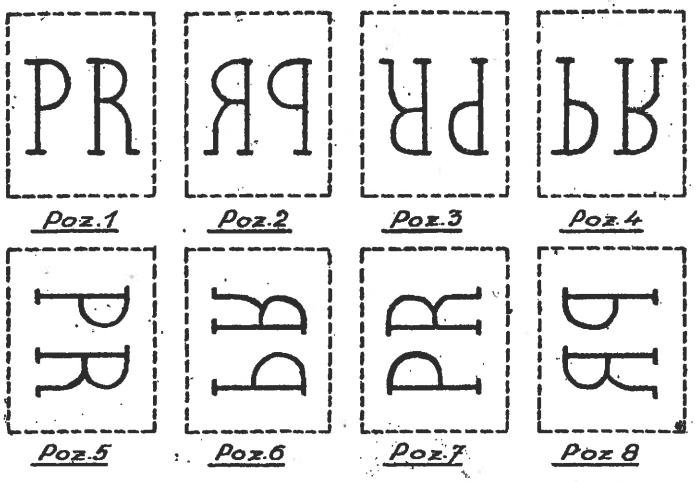

Fig. 1.

Exemplare rămase fără filigran nu se găsesc.

Deși menționate în cataloage, există perechi orizontale, nedantelate la mijloc, la valorile de 1½ bani și 5 bani.

În afară de hîrtia obișnuită pentru această serie și arătată mai sus, a mai fost întrebuințată și o hîrtie, de aceeași grosime, dar gălbuie, moale la pipăit și lucioasă, foarte asemănătoare cu hîrtia care a fost întrebuințată în anul 1895 la prima serie cu filigranul IV. Valorile întîlnite, imprimate pe această hîrtie, sînt 1½ bani, 3 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani și 50 bani. Numărul de exemplare găsite pe această hîrtie fiind însă foarte redus, nu se poate preciza dacă aceste mărci sînt o eroare de hîrtie la emisiunea cu filigranul II, sau o eroare de filigran, la emisiunea cu filigranul IV, pe hîrtie gălbuie, pusă în circulație în anul 1895.

MĂRCILE CU FILIGRANUL III

Caracteristicile principale ale acestui filigran sînt următoarele: (fig. 3)

— înălțimea filigranului	12½ mm
— lățimea filigranului	14 mm
— distanța între literele P și R	4 mm
— grosimea liniilor	½ mm
— buclele literelor, rotunde;	
— înălțimea buclei literei P	7 mm
— înălțimea buclei literei R	5½ mm

Seria de mărci, cu acest filigran, a fost pusă în circulație în anul 1897, cea mai veche ștampilă întîlnită fiind din luna ianuarie.

Hîrtia pe care au fost imprimate este albă, slab gălbuie, netedă, cartonată și în grosime de 0,100—0,105 mm.

Valori puse în circulație: 1 ban brun, 3 bani brun, 5 bani albastru, 10 bani verde, 15 bani roșu, 25 bani violet, 50 bani portocaliu și 1 leu brun și roz, lipsește aici valoarea de 2 lei.

Dantelurile întîlnite, pe valori, sînt următoarele:
— dantelat A: toate valorile;
— dantelat B: toate valorile;
— dantelat C: 1 ban, 10 bani, 15 bani, 25 bani;
— dantelat D: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani.

Filigranul se găsește normal în poziția 1; în celelalte poziții posibile se găsesc următoarele valori:
— poz. 2: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
— poz. 3: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 15 bani, 25 bani, 1 leu;
— poz. 4: 1 ban, 3 bani, 25 bani, 50 bani;
—poz. 5—8: nici o valoare.

Exemplare rămase fără filigran am găsit numai valoarea de 50 bani.

Valoarea de 3 bani brun se găsește cu dublă dantelură verticală, pe partea dreaptă (așa a fost desprins din coală exemplarul întîlnit de mine).

MĂRCILE CU FILIGRANUL IV

Caracteristicile principale ale acestui filigran sînt următoarele: (fig. 4)

— înălțimea filigranului	14 mm
— lățimea filigranului	14 mm
— distanța între literele P și R	3½ mm
— grosimea liniilor	¾ mm
— buclele literelor, rotunde;	
— înălțimea buclei literei P	7½ mm
— înălțimea buclei literei R	6½ mm

Cu acest filigran au fost imprimate și puse în circulație două serii de mărci, pe două calități de hîrtie, perfect distincte și la date diferite, după cum se va vedea.

a) seria pe hîrtie gălbuie

A fost pusă în circulație în anul 1895, cea mai veche ștampilă întîlnită datînd din luna ianuarie.

Hîrtia este netedă, lucioasă, clar gălbuie și în grosime de 0,075—0,08 mm.

Valori puse în circulație: 1 ban brun, 1½ bani negru, 3 bani brun, 5 bani albastru, 10 bani verde, 15 bani roșu, 25 bani violet, 50 bani portocaliu și 1 leu, brun și roz.

Dantelurile întîlnite, pe valori, sînt următoarele:

— dantelat A: toate valorile;
— dantelat B: 3 bani;
— dantelat C: 1½ bani;
— dantelat D: 1 ban, 3 bani.

Filigranul se găsește normal în poziția 1; în celelalte poziții posibile, se găsesc următoarele valori:

— poz. 2: 1 ban, 1½ bani, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 50 bani;
— poz. 3: 1½ bani, 3 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani;
— poz. 4: 1 ban, 1½ bani, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
— poz. 5—8: nici o valoare.

Exemplare rămase fără filigran am întîlnit numai valoarea de 1 ban brun.

Valorile de 5 bani albastru, 10 bani verde și 25 bani violet, din această serie, au fost supratipărite, în anul 1896, respectiv cu valorile de 10 paras, 20 paras, și 1 piastru, pentru nevoile poștei

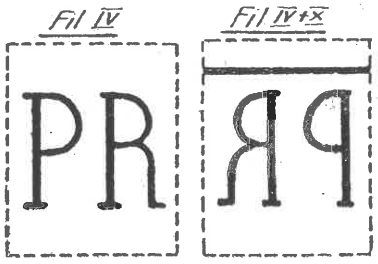

Fig. 4 și 5.

române în Constantinopol. Supratiparul a fost aplicat cu tuș de culoare violetă. Aplicarea s-a făcut cu ștampile de mînă, foarte neregulat.

b) **Seria pe hîrtie albă**

C.M.R. indică data de punere în circulație a acestei serii anul 1897—1898!

Patru sînt dovezile că în realitate nu aceasta este data de punere în circulație a acestei serii și anume:

I. Existența următoarelor mărci cu ștampile mai vechi:

— 3 bani brun:	1895
— 5 bani albastru: 1 septem.	1895
— 15 bani roșu:	1895
— 3 bani brun: 12 ianuarie	1896
— 5 bani albastru:	1896

II. Existența categorică a mărcii de 1½ bani negru, pe această hîrtie! În adevăr, conform C.M.R., ea apare ultima dată în anul 1895, pe hîrtie gălbuie, moale, cu filigranul IV și nu mai apare pe hîrtie albă, cu filigranul IV, în anul 1897. Dar din moment ce se constată că ea apare și pe hîrtie albă cu filigranul IV, dacă data de punere în circulație a acestei serii ar fi 1897, ar fi inexplicabilă și inadmisibil ca ea să apară în 1893 cu filigranul II, să fie suprimată din seria cu filigranul III din anul 1897, care a fost pusă în circulație în luna ianuarie pentru ca mai apoi să apară din nou în același an.

III. Cele trei mărci, pentru poșta română din Constantinopol, supratipărite cu tuș negru, sînt din această serie, cu filigranul IV, pe hîrtie albă. Ori se știe că oficiul din Constantinopol a fost înființat (și desființat) în anul 1896.

IV. În fine, este greu de admis, dacă nu chiar imposibil, acest joc al filigranelor: seria cu filigran IV hîrtie gălbuie în anul 1895, seria cu filigran III în anul 1897 și apoi — tot în anul 1897, dar mai tîrziu — o altă serie tot cu filigranul IV, filigran care fusese deja înlocuit cu filigranul III.

Deci, pe baza celor de mai sus, această serie a fost pusă în circulație în anul 1895, cea mai veche ștampilă întîlnită fiind din luna septembrie.

Hîrtia pe care au fost imprimate aceste mărci este albă, aspră la pipăit și cu grosimea de 0,085—0,105 mm.

Valorile puse în circulație sînt: 1 ban brun, 1½ bani negru, 3 bani brun, 5 bani albastru, 10 bani verde, 15 bani roșu, 25 bani violet, 40 bani verde, 50 bani portocaliu și 1 leu brun și roz.

Dantelurile întîlnite, pe valori, sînt următoarele:

— dantelat A: toate valorile;
— dantelat B: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 50 bani;
— dantelat C: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 40 bani, 50 bani;
— dantelat D: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani.

De observat că mărcile de 3 bani, dantelate B și C precum și marca de 50 bani, dantelată C, nu sînt prevăzute în C.M.R.

Filigranul se găsește, în mod normal, în poziția 1; în celelalte poziții posibile, se găsesc următoarele valori:

— poz. 2: toate valorile, afară de 1½ bani;
— poz. 3: toate valorile, afară de 1½ bani și 1 leu;
— poz. 4: toate valorile, afară de 1½ bani și 1 leu;
— poz. 5: 1 ban, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
— poz. 6: 15 bani;
— poz. 7: 10 bani;
— poz. 8: 10 bani.

Exemplare rămase fără filigran, se găsesc la următoarele valori, pe danteluri:
— dantelat A: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 40 bani;
— dantelat B: 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 50 bani, 1 leu;
— dantelat C: 3 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 40 bani;
— dantelat D: 3 bani, 5 bani, 15 bani, 25 bani.

În mod cu totul excepțional și întîlnită pînă acum, într-un singur exemplar, există și marca de 5 bani albastru care, pe lîngă filigranul IV, foarte clar, în poziția 2, mai are — tot în filigran — și o linie orizontală, pe care C.M.R., o denumește filigranul X: (fig. 5).

Valorile de 5 bani albastru, 10 bani verde și 25 bani violet din această serie au fost supratipărite cu tuș negru, în anul 1896, respectiv cu valorile de 10 paras, 20 paras, și 1 piastru, pentru poșta română, în Constantinopol.

Printre mărcile cercetate, se găsesc și unele, nu prea rare, cu filigranul IV, în culorile de mai sus, dar imprimate **pe o hîrtie costată** cu 25 dungi pe 2 cm. Acest lucru a fost observat și de regretatul dr. Frantisek Novak (a se vedea nr. 9/1969 și 2/1971 ale revistei noastre).

Pe danteluri, se găsesc următoarele valori:

— dantelat A: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani;
— dantelat B: 3 bani, 10 bani, 15 bani;
— dantelat C: 3 bani;
— dantelat D: 5 bani, 10 bani, 15 bani, și 25 bani.

Mărcile acestea se găsesc și în diferite poziții de filigran (în afară de poziția 1, care este cea normală) după cum urmează:

— poz. 2: 3 bani, 5 bani, 15 bani, 25 bani;
— poz. 3: 25 bani;
— poz. 4: 3 bani, 5 bani, 15 bani 25 bani;
— poz. 5—8: nici o valoare.

Cum au apărut aceste mărci pe hîrtie costată ?

Cercetînd ștampilele vizibile de pe cele circa 100 exemplare găsite din această categorie, se constată că toate poartă date din anul 1898, cea mai veche fiind din luna ianuarie. De aici ar putea rezulta următoarea ipoteză: în ianuarie 1898 a apărut necesitatea imprimării unei noi emisiuni și atunci au fost imprimate primele 6 valori (care sînt și cele mai utilizate) pe o nouă hîrtie, costată. În acest caz am avea de-a face cu o emisiune distinctă. Dar de ce cu filigranul IV și nu cu filigranul III, cel întrebuințat cu numai un an înainte ? Mai tîrziu, intrînd în vigoare noile culori, propuse de U.P.U., s-a imprimat o nouă emisiune, toată pe hîrtie costată, cu aceste noi culori și cu un nou filigran, filigranul V. Această ipoteză însă, este valabilă numai dacă nu vor apărea ștampile cu data mai veche de 1898 *), în care caz cade, rămînînd ca valabilă numai ipoteza că aceste mărci, cu filigranul IV, pe hîrtie costată, ar constitui o eroare de hîrtie la emisiunea din anul 1895, cu filigranul IV, pe hîrtie albă, ipoteză la care mă și opresc deocamdată.

Tot cu filigranul IV, tot pe o hîrtie costată, dar cu 44 de dungi pe 2 cm. în loc de 25, se găsesc și trei mărci de 15 bani roșu, cu o singură ștampilă vizibilă din anii 1899. Aceste mărci nu pot proveni decît dintr-o eroare de hîrtie, dar este imposibil de spus din care emisiune.

MĂRCILE CU FILIGRANUL V

Caracteristicile principale ale acestui filigran, sînt următoarele: (fig. 6).

— înălțimea filigranului	14½ mm
— lățimea filigranului	13½ mm
— distanța între literele „P" și „R"	3½ mm
— grosimea liniilor	¾ mm

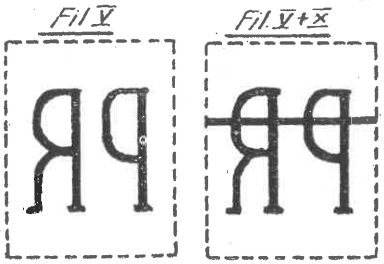

Fig. 6 și 7.

— buclele literelor nu mai sînt rotunde ca la celelalte filigrane, ci sînt formate din două linii paralele verticale, racordate la colțuri; uneori numai una din litere apare astfel, cealaltă fiind rotundă.

— înălțimea literei „P" (bucla)	7½ mm
— înălțimea literei „R" (bucla)	7 mm

Cu acest filigran au fost imprimate și puse în circulație două emisiuni, pe hîrtii diferite și la date diferite, după cum urmează:

a) **Seria pe hîrtie costată**

C.M.R. indică data de punere în circulație a acestei emisiuni, anul 1899.

Cele patru exemplare de 3 bani brun, cu filigran clar V și pe hîrtie costată, cu ștampile din anul 1898 (10 iunie 1898; 12 iunie 1898; ..... august 1898; .... 1898) cred că sînt suficiente, pentru a situa data de punere în circulație a acestei serii în luna iunie a anului 1898.

Hîrtia este costată orizontal, cu 25 dungi pe 2 cm; grosimea ei nu poate fi măsurată, întrucît se știe că operația de costare a hîrtiei se face asupra hîrtiei gata confecționate (realizîndu-se un fel de pseudofiligran), datorită cărui fapt grosimea ce se măsoară nu este cea reală a hîrtiei. Cu titlu informativ, grosimea măsurată poate fi indicată de 0,085—0,105 mm.

Valorile puse în circulație sînt: 1 ban brun, 3 bani brun, 5 bani verde, 10 bani roșu, 15 bani negru, 25 bani albastru, 50 bani portocaliu, 1 leu brun și roz și 2 lei portocaliu și brun.

Cît privește valoarea de 15 bani roșu, menționată în C.M.R. nu am găsit-o și sînt de părere că nici nu va fi găsită vreodată, din două motive:

(Continuare în pag. 10)

*) Nota Red.: Astfel de ștampile ar trebui să fie destul de numeroase și de concludente, pentru a exclude erorile de comportare a datelor.

(Urmare din pag. 9)

1. Nu era nevoie să fie emise, în cadrul unei aceeași serii, două mărci de aceeași valoare, dar în culori diferite;
2. Această serie, emisă cu noile culori, prescrise de U.P.U., nu putea include și o marcă cu altă culoare; ori U.P.U. prevăzuse clar că valoarea de 15 bani va avea culoarea neagră.

Dantelurile întîlnite, pe valori, sînt următoarele:

dantelura A: toate valorile;
dantelura B: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
dantelura C: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
dantelura D: 3 bani, 5 bani, 10 bani.

Filigranul normal se găsește în poziția 2. În celelalte poziții posibile pot fi găsite următoarele valori:

— poz. 1: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
— poz. 3: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani;
— poz. 4: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
— poz. 5—8: nici o valoare.

Exemplare rămase fără filigran, se găsesc valorile de 1 ban, 3 bani, 5 bani, 15 bani.

Valoarea de 3 bani se găsește cu tiparul pătruns (Abklatsch).

Foarte rar se găsesc unele valori, din aceste mărci, imprimate pe o hîrtie albă, aspră la pipăit, în grosime de 0,09—0,1 mm. dar care nu a fost costată; aceste valori sînt:

dantelura A: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
dantelura B: 10 bani;
dantelura C: 10 bani, 15 bani;
dantelura D: 10 bani și 15 bani.

Tot pe această calitate de hîrtie se găsesc rămase fără filigran exemplare din valorile de 10 bani și 15 bani.

Dar hîrtia vărgată despre care vom vorbi în cele ce urmează are tot grosimea de 0,09—0,1 mm. și este albă și aspră la pipăit; aceasta ne-ar putea duce la ideea că mărcile de mai sus ar face parte din cele pe hîrtie vărgată. Din acest impas ne scoate însă o marcă de 3 bani, cu ștampilă clară din anul 1898, deci aceste mărci fac parte din seria pe hîrtie costată, dar hîrtia a rămas necostată *).

Tot din aceste mărci, excepțional de rar, întîlnită o singură dată, se găsește și o marcă de 25 bani albastru, care prezintă pe lîngă filigranul V, în poziția 2 și o linie orizontală, tot filigran, care în C.M.R. este denumită filigranul X (fig. 7).

b) Seria pe hîrtie vărgată

A fost pusă în circulație în anul 1899, cea mai veche ștampilă întîlnită fiind din luna iulie.

Hîrtia pe care au fost imprimate aceste mărci este albă, poroasă, cu grosime de 0,09—0,1 mm.

Hîrtia este vărgată, cu dungi (în număr de 16 pe 2 cm.) obținute în timpul procesului tehnologic de fabricare a hîrtiei, pe pasta moale, vărgatul fiind deci de fapt un filigran.

Valorile puse în circulație sînt: 1 ban brun, 3 bani brun, 5 bani verde, 10 bani roșu, 15 bani negru, 25 bani albastru, 50 bani portocaliu și 1 leu brun și roz.

Dantelurile întîlnite, pe valori sînt următoarele:

dantelura A: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani, 50 bani;
dantelura B: 1 ban, 3 bani, 10 bani, 15 bani, 25 bani;
dantelura C: 1 ban, 3 bani, 5 bani, 10 bani, 15 bani;
dantelura D: 1 ban, 10 bani, 15 bani și 25 bani.

Filigranul se găsește în mod normal în poziția 2; în celelalte poziții posibile se găsesc următoarele valori:

— poz. 1: 1 ban, 3 bani, 5 bani;
— poz. 3: 1 ban, 5 bani, 15 bani;
— poz. 4: 1 ban, 15 bani;
— poz. 5—8: nici o valoare.

Comparînd cele expuse pînă aici, cu cele ce se găsesc înscrise în C.M.R. 64, se constată unele nepotriviri apreciabile.

Desigur, corectarea datelor de punere în circulație, s-a făcut datorită faptului că cel ce a întocmit această parte a catalogului nu a întîlnit ștampile cu date atît de vechi, ca acelea care au stat la baza acestor corectări. De altfel, și aceste date vor mai putea fi corectate, dacă se vor găsi alte ștampile, cu date și mai vechi.

De asemenea unele danteluri, unele varietăți de hîrtie și de filigrane, n-au fost trecute în catalog pentru că autorul nu le-a întîlnit și ne putem aștepta ca eventual să mai apară și altele, pe măsură ce aceste mărci vor fi cercetate.

Cînd însă danteluri arătate în C.M.R. ca existente (și aici intervine o mare nepotrivire) nu se găsesc în realitate, chestiunea devine mai complicată! De ce nu se găsesc?

Personal am cercetat aproape 50 000 mărci cu filigran „PR", dintre care circa 15 000 dezlipite de mine de pe fragmente, deci care nu au fost „alese" de alți cercetători; n-am găsit aceste danteluri! Mai mult, de 4—5 ani, cer tuturor corespondenților mei aceste mărci și nu le pot obține. Iar colecționarii vechi ai acestor mărci (Borsai, Racz, Popescu etc.) nu le au nici ei.

Dar ceea ce este mai curios, este că, deși aceste danteluri nu se găsesc, ele sînt cotate în C.M.R. majoritatea sub 1 leu și o parte cu cote numai ceva mai mari, între 1 leu și 10 lei. Deci, aceste mărci sînt calificate drept comune, judecînd după aceste cote!

Atunci, de ce nu se găsesc?

Dată fiind experiența acumulată din studierea mărcilor uzuale românești, puse în circulație între anii 1872 și 1926, pe baza nepotrivirilor constatate dintre catalog și realitate (dintre care unele au și fost publicate în revista noastră) sînt de părere că aceste danteluri nu există! Și dacă totuși unele din ele ar exista, ele ar trebui cotate cu cote de amator.

Să vedem cum s-ar fi putut strecura aceste greșeli în catalog:

Filigranele au fost în așa fel așezate, unul față de altul încît după imprimare — să apară pe fiecare marcă un filigran, plasat frumos la mijlocul mărcii; aceasta a fost ideea.

În realitate însă, din cauza introducerii greșite a coalei de hîrtie, la imprimare, majoritatea mărcilor nu prezintă decît fragmente din filigran. Mărci cu filigranul perfect centrat nu se găsesc nici 10 la sută!

Din mărcile care au filigranul întreg (chiar cînd este bine centrat), o parte poartă ștampile „grele", murdare, din cauza cărora filigranul se citește greu; o altă parte au filigranul însuși slab imprimat. Rămîn astfel foarte puține exemplare la care filigranul să fie în același timp întreg și bine vizibil, iar pe mărci al căror filigran nu este întreg și foarte clar vizibil, este foarte ușor să se facă confuzie între II și III pe de o parte, între III și IV pe urmă și mai ales între IV și V.

Aceasta ar fi explicația faptului că în catalog sînt trecute atîtea danteluri, care nu se găsesc în realitate.

Totuși cercetarea nu se poate opri la explicația de mai sus! Dacă nu le-am găsit personal aceasta nu este o dovadă definitivă că nu există! Aceste danteluri trebuie căutate de toți cei care se ocupă cu mărcile „Spic de grîu", pentru întregirea acestui capitol. În acest scop, facem un apel, la toți cei ce studiază aceste mărci, să comunice orice completare Cercului de studii „Spic de grîu". Pentru facilitatea urmăririi, vom da *) un tabel cu tot ce am găsit pînă acum în materie de filigrane, hîrtii, danteluri, poziții de filigran, în speranța că va fi întregit, datorită acestor contribuții.

În încheiere mai trebuie arătat că se găsesc și filigrane deformate (unele pînă la imposibilitatea de a fi recunoscute) din care fac parte toate cele patru tipuri. Desigur, diferențele de dimensiuni, pînă la ½ mm nu pot fi considerate ca deformări, acestea datorîndu-se variațiilor de dimensiuni ale hîrtiei, așa cum am arătat în nr. 2/1971 al revistei noastre! Dar există și filigrane prezentînd deformări ale buclelor și ale liniilor verticale, destul de apreciabile. De această chestiune s-a ocupat în detaliu colecționarul Racz care a comunicat în nr. 9/1970 al revistei noastre, că ar fi identificat aici peste 70 varietăți de filigran.

Chiar dacă aceasta mai comportă o atentă și prudentă reverificare, este totuși lesne de desprins de aci cît de vaste sînt posibilitățile de studiu pentru cei ce doresc să aprofundeze studiul specializat al emisiunilor atît de interesante „Spic de grîu".

ALFRED NICOLAU
— Craiova —

*) Nota Red.: Această ipoteză cată a fi confirmată și prin identificarea altor exemplare cu date corespunzătoare.

* *În numărul următor vom publica tabelul sinoptic al acestor emisiuni.*

CATALOAGE NOI

Michel — Übersee Katalog, vol. 2: America de Sud, 1973—1974.

După volumul rezervat emisiunilor din America de Nord și Centrală, Editura Michel a publicat, recent și volumul „America de Sud", continuînd astfel noua serie de cataloage, pe continente.

Noul catalog prezintă cote puse în concordanță cu nivelul mediu al pieței filatelice internaționale.

Dintre piesele celebre sud-americane, citățm, cu titlu de curiozitate, „Guiana britanică" (nr. 9 Mi.), considerată drept raritatea nr. 1. În noua ediție a catalogului ea figurează cu 1 200 000 mărci.

Catalogul cuprinde toate teritoriile sud-americane, plus teritoriile britanice din Antarctica, dat fiind că acestea depinseseră administrativ — pînă în 1962 — de insulele Falkland și ca atare au rămas în continuare în această parte a catalogului. Celelalte teritorii antarctice for face însă parte dintr-un alt volum.

Lucrarea are 672 pagini și circa 7 500 de ilustrații. Prețul: 28 DM.

Stanley Gibbons—Europe, vol. 3.

În completarea primelor două volume, la sfîrșitul lunii Decembrie 1972 a văzut lumina tiparului și cel de-al treilea volum cuprinzînd țările europene ale căror denumiri se înscriu, în ordine alfabetică, de la Q la Z.

Printre altele, volumul cuprinde capitolele România, Rusia și U.R.S.S., Saar, San Marino, Spania, Suedia, Turcia. Tot aici se înscriu — după denumirile engleze — Elveția și Iugoslavia.

Urcări importante de cote sînt de semnalat mai ales la mărcile cantonale și „Elveția șezînd", din 1854 (emisiunea din München). Astfel, spre pildă, valoarea de 40 rappen, verde-gălbui neobliterată, a crescut de la 500 la 700 lire sterline! Vestita „Geneva dublă", din septembrie 1843, neobliterată, trece — în decurs de doi ani — de la 3 750 la 6 000 lire sterline.

Volumul este completat cu un tabel de convertire a cursurilor în opt monede naționale și de un vocabular filatelic foarte util.

Prețul volumului 3: 2,65 lire sterline.

HOTĂRÎREA
CELEI DE-A TREIA CONFERINȚE A.F.R.

Cea de-a treia Conferință pe țară a Asociației Filateliștilor din Republica Socialistă România, analizînd activitatea desfășurată pe perioada 1968—1972,

HOTĂRĂȘTE:

1. Consiliul Central A.F.R., Comitetele filialelor și ale cercurilor filatelice vor lua toate măsurile pentru a traduce în viață sarcinile rezultate din Hotărîrile Plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 și ale Conferinței Naționale din iulie 1972, privind educația maselor în spiritul eticii și echității socialiste, în cadrul formelor specifice activității filatelice.

În îndeplinirea acestor sarcini organele A.F.R., la toate nivelele, vor colabora strîns cu organele Departamentului Poștelor și Telecomunicațiilor, cu Consiliile Populare, cu Comitetele pentru cultură și educație socialistă, cu organele sindicale, organizațiile U.T.C., ale pionierilor și cu instituțiile de învățămînt.

2. În cadrul manifestărilor filatelice internaționale, Consiliul A.F.R. va asigura o prezentare calitativă superioară a exponatelor participante pentru a se asigura locuri fruntașe în palmaresurile acestor expoziții, contribuind, în modul acesta, la ridicarea prestigiului filateliei românești.

O atenție deosebită se va acorda atragerii filateliștilor posesori de colecții clasice, mai ales românești.

3. Consiliul Central A.F.R. se va îngriji de organizarea în continuare, în țară, a unor manifestări filatelice internaționale de amploare, în scopul întăririi legăturilor de prietenie cu alte popoare.

4. Se va intensifica atît la nivel central, cît și la nivel local popularizarea filateliei prin presa cotidiană și periodică, radio, televiziune și alte mijloace de propagandă.

5. Dezvoltarea filateliei în rîndul tineretului va constitui o sarcină permanentă a Consiliului A.F.R., a tuturor membrilor asociației, între altele și în direcția atragerii unor cadre tinere, capabile în organele de conducere.

În scopul intensificării activității filatelice de tineret, birourile filialelor și cercurilor filatelice vor întări legăturile cu organele județene, sindicale, U.T.C. și de pionieri și vor atrage în comitetele filialelor pe reprezentanții acestor organizații.

În perioada 1972—1976 se va organiza și o expoziție filatelică pentru tineret, cu participare internațională, unde vor fi prezentate exponatele selecționate cu grijă de către cercuri și filiale.

6. Se va desfășura o activitate susținută pentru dezvoltarea și diversificarea filateliei tematice în lumina noilor cerințe prevăzute în documentele F.I.P. În acest scop se vor organiza expoziții corelate cu prevederile de la pct. 3 de mai sus.

Pentru intensificarea filateliei tematice se vor organiza simpozioane, expoziții profilate pe o anumită tematică etc., iar revista „Filatelia" va dezvolta preocupările și propaganda filateliei tematice.

7. Se va dezvolta în continuare activitatea maximafilă prin atragerea de noi membri și prin acțiuni de propagandă între care: organizarea de expoziții interjudețene, de simpozioane naționale, odată la 2 ani, de întărire și extindere a legăturilor de colaborare cu societățile sau secțiile de maximafilie din cadrul asociațiilor filatelice din alte țări.

Avînd în vedere experiența și succesele de pînă acum ale maximafiliei românești, Consiliul Central va propune organizarea unei Expoziții maximafile europene, la București, în anul 1974.

8. Dat fiind noile condiții ale schimbului filatelic internațional cît și a valorilor crescute ale mărcilor poștale, Consiliul Central A.F.R. va face propuneri de îmbunătățire a regulamentului de schimb, astfel încît acesta să asigure, în primul rînd, completarea colecțiilor filatelice ce se vor prezenta în expoziții.

9. Comitetul Executiv va îmbunătăți îndrumarea și sprijinirea filialelor prin: întîlniri pe resoarte, participarea la manifestările organizate de filiale, întărirea controlului, sprijinirea unor schimburi de experiență etc. De asemenea, filialele mai puternice vor sprijini activitatea în filialele cu număr mai mic de membri, situate în apropierea lor.

Filialele vor desfășura o activitate susținută în vederea înființării de noi cercuri filatelice în întreprinderi, în așezămintele culturale, în școli, în universități și în unitățile socialiste din mediul rural, care să activeze de preferință pe lîngă casele de cultură sau casele pionierilor.

10. Comitetul Executiv va acorda o atenție specială dezvoltării revistei „Filatelia" prin mărirea numărului de pagini și îmbunătățirea conținutului.

11. Comitetul Executiv A.F.R. va constitui un colectiv care, cu sprijinul filialelor, va redacta un proiect de modificare a Statutului, ținînd cont și de propunerile făcute în Conferință.

12. Consiliul Central A.F.R. filialele și cercurile filatelice vor lua măsuri pentru creșterea numărului de membri A.F.R., pentru a se realiza mărirea substanțială și continuă a numărului de membri. Concomitent se vor lua măsuri pentru îmbunătățirea evidenței.

13. Comitetul Executiv va studia și celelalte propuneri făcute în Conferință și va informa periodic Consiliul Central despre stadiul de îndeplinire a prezentei Hotărîri și de rezolvare a celorlalte propuneri făcute.

Cea de-a treia Conferință A.F.R. pe țară își exprimă convingerea că filateliștii membri A.F.R. vor depune toate eforturile pentru îndeplinirea în bune condițiuni a sarcinilor ce le revin din prezenta hotărîre.

Filatelia 1973, nr. 2,

PUNCTE DE VEDERE

PIESE FILATELICE?

Obiectul pasiunii filateliștilor îl constituie, în primul rînd, marca poștală. În decursul anilor aria s-a extins însă foarte mult, ajungîndu-se ca — în prezent — să se colecționeze și să se studieze ștampile din diferite perioade, etichete, întreguri, piese maximafile etc.

Desigur, lărgirea „domeniului" filateliei a făcut să crească numărul celor care se apleacă, cu dragoste și atenție, asupra însemnelor poștale, adunîndu-le, comparîndu-le, analizîndu-le cu migală și răbdare. Nu rareori, din astfel de ore de studii au rezultat concluzii care au contribuit la elucidarea unor nedumeriri istorice, la reliefarea unor momente culturale, aniversare etc. În acest fel, filatelia se dovedește un auxiliar prețios al istoricilor, al geografilor, al cercetărilor din cele mai diferite domenii de activitate. Pe bună dreptate, Dicționarul enciclopedic român (Editura politică — 1964, vol. II, pag. 382) relevă că „Filatelia dezvoltă spiritul de observație și simțul artistic, îmbogățind totodată cunoștințele generale ale filatelistului".

Aceeași sursă precizează însă clar și conținutul acestei activități: „colecționarea și studierea mărcilor poștale".

Abordînd astfel problema, se pune întrebarea, firească, cît de departe pot merge sectoarele legate de filatelie? Tot astfel, se pune și întrebarea dacă și colecția de autografe pe mărci poștale, prezentată de filatelistul Ion Dogaru, din București, la expoziția organizată la sediul A.F.R., cu prilejul aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii, poate fi considerată filatelică sau nu.

Avînd în vedere decizia comitetului de organizare, format din filateliști de prestigiu, care a acordat două cadre colecționarului respectiv, s-ar putea desprinde faptul că răspunsul este afirmativ.

Ce au cuprins, în fond, cele două panouri la care ne referim? Un număr de 64 de cartoane, fiecare purtînd cîte o marcă emisă cu prilejurile aniversărilor Republicii. Pe colțul acestora a fost aplicată o ștampilă „de zi" a poștei iar de-a latul lor — semnătura unor personalități ale vieții politice, culturale, artistice și sportive. Aceeași semnătură se află și sub marcă, pe carton. Dedesubt, colecționarul a înscris numele și prenumele persoanei respective, gradul militar, funcția, titlul etc.

Desigur, pasiunea de a colecționa autografe este relevabilă, indiferent de faptul că acestea sînt date pe mărci poștale. Dar mai pot fi oare considerate compozițiile respective drept filatelice și prezentate într-o expoziție? Iată o întrebare la care — după părerea noastră — răspunsul nu poate fi în nici un caz afirmativ, avîndu-se în vedere obiectul filateliei și precizările făcute la începutul acestor rînduri. Da, exponatele respective pot fi constituite într-o colecție. Dar, nu de mărci — deci filatelică — ci de... autografe! Ceea ce înseamnă cu totul altceva decît FILATELIE. Iată de ce, relevînd strădaniile colecționarului, pasiunea cu care a constituit exponatele respective, ne exprimăm totuși opinia că piesele respective nu trebuiau întîlnite într-o expoziție filatelică.

Exponatul, prin caracterul său ieși din comun, original, a trezit interes. Rămîne deschisă problema în ce măsură are contingență cu filatelia și credem că nu ar fi lipsit de interes de aflat și părerea altor filateliști și vizitatori ai expoziției, în această privință.

A. U. RELL

Nota redacției: *Punctele de vedere exprimate în cadrul acestei rubrici pot constitui subiecte de discuții pentru cei interesați. Dorim să publicăm părerile cititorilor în legătură cu problemele abordate, cu convingerea că din astfel de dezbateri activitatea filatelică va avea de cîștigat.*

STUDII

MĂRCILE UZUALE „SPIC DE GRÎU" CU FILIGRANUL „PR".

În numărul precedent al revistei noastre, am publicat un studiu semnat de colecționarul Alfred Nicolau, din Craiova, atent cercetător al emisiunilor postclasice românești.

Studiul s-a axat pe filigranele emisiunilor „Spic de grîu" și — pe baza unui bogat material documentar — a semnalat o serie de elemente interesante în legătură cu aceste emisiuni.

În afară de clasificarea pe tipuri de filigran, studiul a stabilit și o sistematizare a pozițiilor diferitelor filigrane, în măsura în care intervin pe varietăți de hîrtie și de dantelură.

Bineînțeles, un asemenea studiu a comportat examinarea unor cantități mari de mărci, pentru fiecare filigran în parte. Constatările acestor cercetări au fost expuse în articolul apărut în numărul nostru din luna trecută. Astfel cum am anunțat, publicăm acum — în completare — tabelul sinoptic al variantelor ce au putut fi identificate pînă în prezent.

Eventuale contribuții, observații sau completări, rugăm a fi comunicat cercului de studii „Spic de grîu", pe adresa: Alfred Nicolau, str. Vasile Alecsandri nr. 132, Craiova.

TABEL

cuprinzînd mărcile „spic de grîu" cu filigranul „PR" identificate, pe tipuri de filigran, calități de hîrtie, danteluri și poziții de filigran

Denumirea mărcilor	Filigr. II		Filigr. III		Filigran IV						Filigran V						
					Hîrtie moale		Hîrtie albă			Hîrtie colată	Hîrtie colată			Hîrtie albă		Hîrtie vărgată	
	Danteluri	Poziții filigran	Danteluri	Poziții filigran	Danteluri	Poziții filigran	Danteluri	Poziții filigran	Fără filigran	Danteluri	Poziții filigran	Danteluri	Poziții filigran	Fără filigran	Danteluri	Poziții filigran	Danteluri	Poziții filigran
1 bani brun			A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.D.	1.2.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5	A.D.	A	1.	A.B.C.	1.2.3.4	A.B.	A.	2.	A.B.C.D.	1.2.3.4.
1½ bani negru	A.D.	1.3.			A.C.	1.2.3.4.	A.											
3 bani brun	A.	1.2.	A.B.D.	1.2.3.4.	A.B.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5	A.B.C.D.	A.B.C.	1.2.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.	A.	2.	A.B.C.	1.2.
5 bani albastru	A.D.	1.2.3.	A.B.D.	1.2.3	A.	1.2.3.4	A.B.C.D.	1.2.3.4	A.B.D.	A.D.	1.2.4							
5 bani verde												A.B.C.D.	1.2.3.4	A.	A.	2.	A.C.	2.3.
10 bani verde	A.C.	1	A.B.C.D.	1.2	A.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.7.8.	A.B.C.	A.B.D.	1							
10 bani roșu												A.B.C.D.	1.2.3.4.		A.B.C.D.	2.	A.B.C.D.	2.
15 bani roșu	A.C.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.	A.	1.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.6.	A.B.C.D	A.B.D.	1.2.4.							
15 bani negru												A.B.C.	1.2.3.4.	A.	A.C.D.	2	A.B.C.D.	1.2.3.4.
25 bani violet	A.D.	1.3.	A.B.C.D.	1.3.4.	A.	1.2.3.	A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	A.D.	1.2.3.4.							
25 bani albastru												A.	2.3.				A.B.D.	2.
40 bani verde							A.C.	1.2.3.4	A.C.									
50 bani portocaliu	A.	1	A.B.	1.4.	A.	1.2.	A.B.C.	1.2.3.4.	B.			A.	2.					
1 leu brun și roz	A.	1	A.B.	1.3.	A.	1.	A.	1.2.	B.			A.	2.					
2 lei portocaliu și brun	A.	1										A.	2.					

Filatelia 1970 nr. 7

VARIETĂȚI LA MARCA DE 10 BANI DIN EMISIUNEA „SPIC DE GRÎU"

Sub acest titlu cititorii revistei au putut citi în numărul 9 din anul trecut prima parte dintr-un studiu referitor la marca de 10 bani din tipul „Spic de grîu", valoare apărută în nu mai puțin de cinci emisiuni diferite.

Majoritatea filateliștilor se mulțumesc a considera diferitele varietăți (defecte, devieri sau alte particularități) ca elemente apte a aduce cîte un amănunt de diversificare în colecțiile lor. Nu tot astfel stau lucrurile pentru cei care doresc să pătrundă mai adînc în timbrologie și care le consideră ca un mijloc necesar — ba chiar indispensabil — pentru o cercetare istorică și chiar științifică a emisiunilor respective.

În cazul mărcii care ne preocupă, împrejurarea că aceste particularități au putut fi întîlnite chiar din însăși faza de început a fabricației și că ele nu au fost înlăturate nici retușate pe parcurs, precum și constatarea că există trei tipuri distincte ale acestei mărci, au ajutat ca în cursul cercetărilor să nu se piardă din vedere unele defecte cît de cît vizibile.

Mi-ar fi cu neputință ca în cadrul unui spațiu limitat să înșir descrierea tuturor defectelor de tipar descoperite în decursul celor cinci ani, cît a durat studiul acestei valori: numărul lor total a întrecut 150 de varietăți! Lesne deci de închipuit cîte pagini de revistă ar fi necesare dacă am dori să redăm reproducerile și descrierea tuturor. Ne vom mărgini de aceea numai la cazurile cele mai interesante dintre tot felul de accidente tipografice. O redare mai amănunțită și-ar putea eventual găsi locul într-un viitor catalog intens specializat.

O surpriză pentru mine a fost cînd — cercetînd eseuri în bloc de șase (pe care mi le-a împrumutat un însemnat colecționar român) am putut constata că un exemplar prezenta un defect frapant la cifra zero din

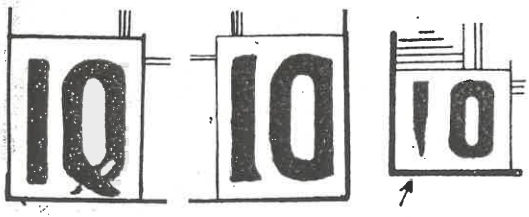

Fig. 1, 2 și 3

cartușul stîng; aceasta fusese schilodită în asemenea măsură încît semăna, în mare, cu o literă „Q" (fig. 1). Desenul respectiv este de tipul I, iar cifra a fost deteriorată chiar în cursul fabricării clișeului; datorită lipsei de atenție a lucrătorului, la formarea planșei ea s-a putut strecura printre celelalte clișee ireproșabile. În această stare, această variantă de pornire intervine pe parcurs la toate patru emisiunile. Aceasta dovedește că, în cursul fabricării lor nu s-a efectuat o retușare.

O altă deviere tipică a zeroului din cartușul drept, de astă dată, la marca de tip II (fig. 2) constă din deformarea liniei verticale exterioare în dreapta cifrei; astfel ambele extremități au un aspect colțuros, dînd cifrei zero aparența unei litere „D" majuscule inversă. În afară de aceea mai intervine și o deformare a cifrei unu al cărei picior urmărește încovoietura cifrei zero. Într-un bloc de zece mărci (cîte două în cinci rînduri) am întîlnit-o pe cea de-a noua marcă. Se pare că ea provine din ultimul rînd al unei coli din prima emisiune (verde). Este interesant că din cele zece mărci citate numai a cincea este ireproșabilă. Și acest bloc mi-a fost împrumutat.

Există însă și defecte aparente ale cifrelor cauzate de suprafața inegală a clișeului. Un asemenea caz îl prezintă cifra unu din cartușul stîng al mărcii de tip II (fig. 3) care numai arareori poate fi întîlnită în întregime. Astfel de piese le putem identifica după un al doilea semn

Fig. 4, 5 și 6

tipic: acesta constă dintr-o ușoară scobitură în linia verticală din stînga cadrului, la o depărtare de 6 mm de la colțul din sus.

Defecte tipice certe sînt cele care se găsesc la încadrarea exterioară de mărci. Un exemplu frapant prezintă colțul drept de sus cu începutul liniei orizontale turtit (fig. 4). O a doua variantă prezintă acest început de linie încovoiat (fig. 5). Aceasta din urmă prezintă — în afară de acesta — și cartușul drept dinafară deformat. De reținut că ambele mărci sînt de tipul I.

O altă marcă, tot din tipul I (fig. 6) se prezintă și cu linia verticală stîngă din cadru deteriorată în partea de sus și semănînd cu un ferăstrău.

Unele întreruperi ale liniei orizontale ale cadrului, în partea de sus se prezintă în accentuări diferite. Astfel, de exemplu, marca din tipul II prezintă o ruptură deasupra literei „O" din cuvîntul ROMANIA (fig. 7). Alta, de tipul I (fig. 8), descoperă primele trei litere din acest cuvînt, în timp ce în colțul stîng al mărcii de tipul II — pe care îl redăm — s-a pierdut contactul cu linia orizontală.

În reproducerile detaliilor din marca de tipul I (fig. 9) se pot regăsi întreruperile cadrului ambelor linii orizontale.

O altă categorie de defecte tipice în restul desenului mărcilor o formează deteriorările provenite din zgîrieturi. Una dintre acestea o putem releva pe marca de tipul I (fig. 10), în coloana stîngă. Cealaltă a format pe o marcă de tip II (fig. 11) un cerculeț în triunghi, la dreapta jos. Atare cerculețe pot fi găsite și pe mărci de tipul I dedesubtul inscripției ROMANIA și anume sub literele „R" și „M" (fig. 12).

Se mai cunosc un șir întreg de defecte de acest gen, însă ele nu sînt atît de frapante încît să atragă interesul acelor colecționari care le urmăresc numai pentru aspectul lor, nu și pentru studiul evoluției procesului de fabricație.

Pe lîngă aceste defecte constante, mai intervine la marca de zece bani şi o gamă largă de defecte neconstante, incidentale, constînd din tot felul de pete pe porţiunile albe ale desenului mărcilor şi — uneori — chiar în afara desenului. Originea lor trebuie căutată în mici neglijenţe în tipografie, unde nu se dădea întotdeauna destulă atenţie curăţirii planşelor. Datorită faptului că ele nu au un caracter constant, cercetătorii nu au ţinut seamă de ele. Şi totuşi, şi acestea ar fi meritat să fie remarcate ca elemente subsidiare, îndeosebi cele mai mici care nu-şi schimbau mărimea şi poziţia.

Un exemplu din această categorie apare pe marca de tipul II (fig. 13) avînd un punct în litera „O". Poziţia lui neclintită ne face să bănuim că de astă dată avem de a face cu un defect al materialului însuşi şi nu cu un rezultat al necurăţeniei planşei.

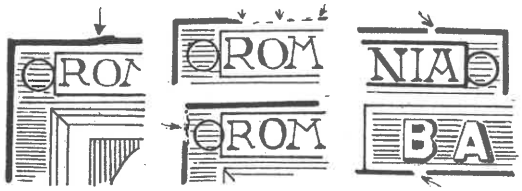

Fig. 7, 8 şi 9

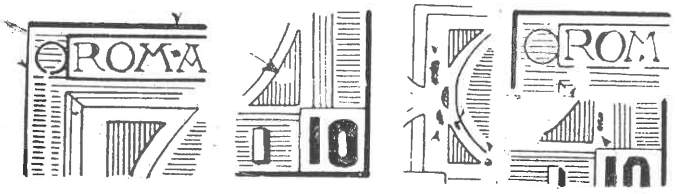

Fig. 10, 11, şi 12

Pe marginile exterioare ale mărcilor se află diferite liniuţe, unele drepte, altele încovoiate, puncte şi pete avînd forme bizare. Una dintre acestea apare pe marca de tipul I deasupra colţului ei superior drept (fig. de lîngă titlu).

Iniţial cu ajutorul defectelor tipice întîlnite pe perechi sau în blocuri de mărci, am intenţionat să reconstruim întreaga planşă, localizînd într-însa şi poziţia lor. Deşi am izbutit să reconstituim un rînd de blocuri compuse pe alocuri şi din zece mărci, nu mi-am putut realiza ideea pînă la capăt. Continuitatea reconstrucţiei se oprea la mărcile fără nici un defect. Pentru comparaţie, ne-ar fi fost necesare colile întregi, care însă ne lipseau.

Totuşi, munca noastră nu a rămas fără nici un folos. În trei cazuri am putut descoperi că în decursul tipăririi clişeele au fost strămutate. Din acest fapt rezultă că planşa (sau planşele) au fost compuse din clişee izolate. Oricare ar fi fost cauza strămutării lor, ne aflăm înaintea problemei de a şti cum trebuie să fie considerată planşa astfel alterată.

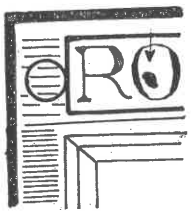

Fig. 13

Cu aceasta am epuizat în general observaţiile noastre referitoare la tipurile I şi II ale acestei valori. Mai adăugăm că mărcile cu filigranul VI fiind relativ rare, ne-a fost posibil să completăm gama de exemplare cu anumite defecte, la toate cele patru emisiuni, numai în şase cazuri.

În ceea ce priveşte emisiunea de tip III, am putut identifica circa 23 de tipuri de defecte de imprimare. Majoritatea lor constau din deformarea cadrelor, întrucît — prin lunga întrebuinţare a planşelor — acestea se îngroşau treptat. Astfel, în ultimii ani de fabricaţie din ele nu au rămas — uneori — decît numai frînturi.

După aceste contribuţii, mai rămîne un cîmp destul de vast pentru continuarea unor cercetări, la care doresc tuturor mult succes.

Dr. **František Novak** — Praga
Membru corespondent al Academiei
de Filatelie din Paris

CELE MAI FRUMOASE MĂRCI DIN ANUL 1969

Noua ediţie a concursului anual al revistei italiene „Il Collezionista" pentru alegerea celor mai reuşite mărci din anul 1969, s-a încheiat.

Pentru administraţiile poştale, din zona italiană (Italia, San Marino şi Vatican) s-au primit 12 391 buletine, care au situat pe primele locuri : 1) Italia : marca emisă de Ziua mărcii poştale 1969 (Poştalion — gravată de Melio Mele) ; 2) San Marino : marca de 180 lire din seria „San Marino-Riccione" (pictura „Apus de soare la Riccione") ; 3) valoarea de 90 lire din seria „Bramante" (San Marino).

Pentru concursul referitor la emisiunile din celelalte ţări ale lumii s-au primit 9 177 buletine. Pe primele trei locuri : 1) Volta Superioară : 50 fr. — „Napoleon trecînd Alpii la St. Bernard", pictură de I. L. Davis ; 2) 8 c. Insulele Solomon ; 3) Franţa, 1 fr. „Portretul lui Philippe le Bon", de Rogier de la Pasture (din suita „Artă").

Precum se ştie, la concursul „Lumea întreagă" revista redă cîte o singură marcă din fiecare ţară urmînd ca dintre toate, cititorii să aleagă una singură pentru locul I. Clasarea se face apoi în ordinea voturilor primite.

Ţara noastră, care se situase anul trecut pe locul 2, cu marca „Ecce Homo" de Tizian, anul acesta — cum era de prevăzut — a fost net handicapată de marca propusă de organizatori: una dintre valorile seriei „Sport — 1969". În ochii participanţilor la concurs, aceasta nu a putut ţine piept cu o seamă de mărci din alte ţări, multe dintre care reproduceau picturi.

Filatelia 1979, nr. 9.

PRIMA EMISIUNE DE CĂRȚI POȘTALE COMEMORATIVE DIN LUME NU A CIRCULAT DOAR 15 ZILE!

Catalogul Mărcilor Poștale Românești ediția 1974, la pag. 477, ne indică faptul că prima emisiune de cărți poștale comemorative din lume (cotă C.M.R. 31 a, b) „au circulat numai 15 zile".

Este just că aceste splendide cărți poștale, în emisiune jubiliară pentru comemorarea a 25 de ani de domnie a lui Carol I, au acoperit prin circulația lor o perioadă de timp scurtă. La fel, datorită tirajului redus, și seria jubiliară din 1891, care este considerată printre primele emisiuni jubiliare din lume, a circulat numai trei zile (10, 11 și 12 mai 1891).

M-am întrebat, adesea, care să fie cauza limitării în timp a acestor superbe întreguri poștale și ce a putut determina administrația poștelor să le retragă din circuitul poștal ? Desigur, explicații s-ar putea da, dar atunci cînd enunți o idee este necesar să te documentezi pentru a o susține. Din acest punct de vedere, „Nota" din pag. 477 a C.M.P.R. nu m-a satisfăcut, pentru că, de regulă, retragerea din circulație a unor întreguri poștale nu s-ar putea datora decît schimbării tarifului poștal, or, în cazul în speță, acest tarif poștal nu s-a modificat decît după mai bine de un an de la emiterea întregurilor.

Se cunoaște faptul că, pentru introducerea în serviciul intern a cărților poștale închise, directorul Poștelor Române, Mihail Șuțu, a propus corectarea regulamentului ce data din anul 1873 pentru înființarea cărților poștale și că, în baza respectivei propuneri, prin Decretul nr. 2611 din 22 sept. 1890 (1), la articolul II al regulamentului din 1873 s-au introdus următoarele prevederi :

„Se admite introducerea în serviciul poștal și a cărților poștale închise, purtînd un timbru în valoare de 5 bani, prevăzut de lege".

„Se autorizează confecționarea de cărți poștale închise, după formatul adoptat în țările din Europa ; aceste cărți însă nu vor putea circula decamdată decît în interiorul comunei de prezentare" (2).

Pentru corelarea legii de exploatare poștală cu realitățile economice ale epocii, tot directorul Șuțu, reluînd lucrările făcute în primul său directorat (3), redactează un nou proiect de lege, care este aprobat de Consiliul de Miniștri în ședința din 26 ianuarie 1891, urmînd a fi supus „pe biroul Corpurilor Legiuitoare" (4).

Prin respectivul proiect se făcea propunerea, printre altele, de a se introduce cărți poștale închise de 15 bani (5). Dar acest proiect (ca atîtea altele !) a rămas „în cartoanele Camerei, iar directorul M. Șuțu a trebuit să se retragă, întrerupîndu-și o activitate destul de rodnică" (6), din cauza unor numeroase aspecte ale politicianismului epocii.

În anul 1891 — data emiterii cărților poștale comemorative C.P. 31 a și C.P. 31 b) — tariful pentru cărțile poștale închise era de 5 bani. De aceea, noile întreguri poștale jubiliare au fost încrustate cu desenul mărcii de 5 bani a emisiunii jubiliare (C.M.R. 96). Abia în anul 1892, tariful cărților poștale închise se modifică, odată cu intrarea în vigoare a Legii Telegrafo-Poștale, sancționată prin Decretul nr. 2350 din 9 iulie 1892 (7) și care prevedea la art. 30, al. „d" (Partea a III-a „Serviciul poștal" — Titlul I — „Serviciul corespondențelor, taxelor poștale"), următoarele :

„Art. 30. Taxa transportului corespondențelor în toată întinderea României, cuprinzîndu-se și predarea la domiciliul destinatarilor, se fixează după cum urmează :

. . . . . .

d) Pentru cărțile poștale închise la 5 bani de carte în interiorul aceleeași comune și la 15 bani pentru toată țara și pentru provinciile limitrofe unde scrisorile sunt admise a circula cu taxa redusă de 15 bani".

În spiritul acestor prevederi, în mod legal, puterea de circulație a primelor cărți poștale comemorative din lume nu încetează nici la 9 iulie 1892, căci puteau fi utilizate „în interiorul aceleeași comune". De aceea, și după această dată, posesorii unor asemenea întreguri poștale le-au utilizat în circuitul poștal, iar pentru corespondența „pentru toată țara" le francau suplimentar cu 10 (zece) bani. Alteori, pur și simplu, în necunoștință de cauză, aceste cărți poștale au fost expediate și după publicarea Legii Telegrafo-Poștale din 1892, acoperirea francării conform prevederilor legale fiind făcută la destinație.

Posed în colecția mea o piesă filatelică (C.M.R. — C.P. 31a) expediată din București „la 17 iulie 92" (data menționată de expeditor în „stil vechi" — data corectă „stil nou" 30 iulie 1892), prin ambulanța poștală feroviară nr. 3 — A.M.B. III (București — Vârciorova), destinată

localității DRĂGHICI (astăzi satul Drăghici, comuna MIHĂEȘTI, jud. ARGEȘ), îndrumată de expeditor „prin Gara Câmpulung", dar cartată corect de oficiul ambulanței poștale feroviare pentru gara (de traseu) GOLEȘTI (8).

Cartea poștală în discuție (vezi foto) a circulat nefrancată corespunzător pînă la destinație, dar nu și pînă la destinatar, pentru că : expeditorul, la 17 iulie 1892, nu avea cunoștință de schimbarea tarifului de francare și a expediat-o ; oficiantul de pe A.M.B. III (București-Vârciorova), cunoscînd noua Lege Telegrafo-Poștală, face aplicațiunea art. 31 (francare insuficientă), o semnalează prin ștemplul suplimentar „T" aplicat cu altă culoare de cerneală (9), factorul rural la destinație, de asemenea, conform Legii Telegrafo-Poștale din 19 iulie 1892, aplică o francare suplimentară de 20 bani (10 bani + 10 bani penalizare) prin două timbre „Cifra în patru colțuri" (C.M.R. 78 b, 5 bani verde — iarbă + C.M.R. 80 a, 15 bani brun închis).

În concluzie, contestăm, fără dubiu, faptul că prima emisiune de cărți poștale comemorative din lume

nu a circulat doar 15 zile (!), ci chiar și după intrarea în vigoare a Legii Telegrafo-Poștale din 1892 și, probabil și pe mai departe, pînă la epuizare, diferența de tarif poștal acoperindu-se prin francare suplimentară (10).

Gr. CUCULIS
Tulcea

Bibliografie:

1) Buletinul Telegrafo-Poștal, 1890, pag. 3.
2) C. Minescu, Istoria Poștelor Române, București, Imprimeria Statului 1916, pag. 433.
3) Mihail Șuțu a fost director al Poștelor Române în două rînduri : 30 martie 1888—25 aprilie 1889 și, respectiv, 28 nov. 1889—26 febr. 1891.
4) C. Minescu, op. cit., pag. 435.
5) Ibidem, pag. 435, cu referire la Dosarul Direcției Poștelor nr. 70, p. I/1888.
6) Ibidem, pag. 435.
7) Monitorul oficial nr. 87, din 19 iulie 1892.
8) Situată pe linia ferată București—Vârciorova, construită de „Concesiunea Strousberg", începînd de la 9 mai 1878, data deschiderii liniei Pitești—Vârciorova, Gara Golești (pe linia inaugurată încă de la 13 sept. 1872) capătă o importanță mai mare. La intrarea în funcțiune a ambulanțelor poștale feroviare nr. I—II și, respectiv, III—IV, aceste ambulanțe, cu oprire obligatorie în Golești, cartau corespondența și cu varianta de ștemplu AMB — G. GOLEȘTI.
9) Ștemplul AMB III în tuș albastru-verzui, ștemplul „T" în tuș negru.
10) Art. 30 din Legea Telegrafo-Poștală din 1892 prevedea : „în caz de francare insuficientă, obiectele corespondenței de orice natură sînt supuse în sarcina destinatarilor la o dublă taxă pentru suma insuficientă".

NOUTĂȚI ROMÂNEȘTI

(continuare din cop. II)

3) NAVE MARITIME DE MARE TONAJ

Emisiunea este formată din șase valori, care ilustrează diferite cargouri mineraliere și petroliere, după cum urmează :

— Marca de 55 bani reprezintă cargoul românesc „Galați", construit în Șantierul naval din Galați. Cargoul are o capacitate de 4 400 tdw, lungimea 106 m, viteza 14,5 noduri.

— Marca de 1 leu reprezintă cargoul „București", construit în Șantierul naval „3 Maj" din Rijeka — Iugoslavia ; nava are capacitatea de 12 900 tdw, lungimea de 152 m, viteza de 14,5 noduri.

— Marca de 1,50 lei reprezintă mineralierul „Reșița", construit în Șantierele navale din Japonia. Mineralierul are capacitatea de 25 800 tdw, lungimea de 181 m și viteza de 16 noduri.

— Marca de 2,15 lei reprezintă mineralierul „Tomis", construit în Șantierul naval din Constanța. Nava are capacitatea de 55 000 tdw, lungimea de 220 m și viteza de 15,7 noduri.

— Marca de 3,40 lei reprezintă petrolierul „Dacia", construit în Japonia. Petrolierul are o capacitate de 85 400 tdw, lungimea de 242 m și viteza de 16 noduri.

— Marca de 4,80 lei reprezintă petrolierul „Independența", construit în Șantierul naval din Constanța. Tancul petrolier are o capacitate de 150 000 tdw, lungimea de 304 m și viteza de 16 noduri.

Mărcile au formatul 27/42 mm și sînt tipărite în șase culori, în sistemul tifdruc (heliogravură), în coli a 50 buc., pe hîrtie cromo, dantelate, în următorul tiraj :

— valorile de 55 bani și 1,50 lei = 2 000 000 buc. ;

— valoarea de 1 leu = 3 000 000 buc. ;

— valorile de 2,15 și 3,40 lei = 1 000 000 buc. ;

— valoarea de 4,80 lei = 250 000 buc.

Machetele grafice ale emisiunii au fost realizate de Vladimir Stoianov.

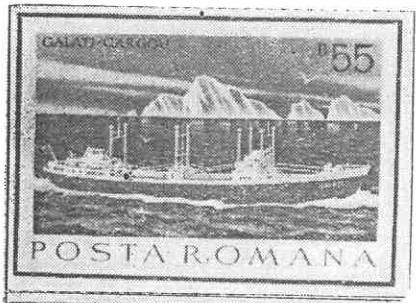

VEȘTI DIN ȚARĂ

● **Ploiești.** Evenimentele sportive desfășurate pe teritoriul județului Prahova, în luna august 1979, au fost consemnate prin apariția a patru plicuri speciale. Cele patru competiții sportive au fost : 1. Turneul internațional de șah al României, juniori, Ploiești 2—4 august ; 2. Turneul internațional de șah al României, feminin, Sinaia 2—16 august ; 3. Premiul municipiului Ploiești la trap, Ploiești 5 august, și 4. Balcaniada aeronautică ediția a III-a, Strejnic — Ploiești, 25 august.

Reușitele plicuri și ștampile realizate cu aceste ocazii au fost primite de către filateliști cu deosebit interes.

Machetarea a fost executată de arh. Manole Ioan și Neagu Adrian.

Felicităm în mod deosebit pe președintele filialei Prahova, care pune astfel în slujba filateliei talentele sale profesionale.

Filatelia 1980, nr. 9-10.

Încă o enigmă

ÎNTREGUL POȘTAL DE 3 BANI „SPIC DE GRÎU"

Deși de atîta timp zeci, sute de cercetători studiază materialul filatelic românesc (mărci, întreguri, ștampile etc.), tot mai apar piese care pun probleme ce își așteaptă dezlegarea.

O astfel de piesă a apărut la expoziția republicană de întreguri poștale din anul acesta, la București. Este vorba, anume, de un plic cu marcă fixă tip „Spic de grîu", de 3 bani, brun-roșcat. Acest plic a fost prezentat în colecția cunoscutului cercetător, ing. Mihail Popovici, din București, în două exemplare : unul neștampilat, cel de-al doilea trecut prin poștă.

Deși era vorba de o expoziție profilată pe întreguri poștale, multora „le-a scăpat" această piesă. Și totuși, este vorba de un întreg, cu adevărat excepțional, care pune serioase probleme. Într-un cuvînt, o adevărată „enigmă" a filateliei românești, în domeniul întregurilor poștale.

Să încercăm să vedem despre ce este vorba.

Precum se știe, întreguri cu marca fixă tip „Spic de grîu" au apărut între anii 1894 și 1906 în diferite emisiuni, mărcile fixe avînd valorile de 5 și de 10 bani. Întregul cu marca de 5 bani a apărut la început cu marca fixă de culoare albastră (1894), mai apoi, într-o emisiune succesivă — în 1899 — cu marca de culoare verde, pentru a se conforma cu hotărîrea ce fusese luată de Uniunea Poștală Universală de a se uniformiza în toate țările făcînd parte din U.P.U. culorile mărcilor poștale, fie ele adezive sau fixe (uniformizare destinată a înlesni recunoașterea valorii în funcție de tariful internațional : ex. : verde, taxa pentru o carte poștală simplă „loco" etc.).

Despre un întreg poștal românesc cu marca de 3 bani nu există nici o mențiune în vreun catalog de specialitate și nici nu a format obiectul vreunei semnalări în revistele de specialitate. Este adevărat că în „Dicționarul filatelic" (autor Marcel Dănescu, ed. Sport Turism, 1979) o planșă în culori inserată după pag. 160 reproduce cele două întreguri din colecția M. Popovici semnalate mai sus, dar și de astă dată prea puțini sînt cei care și-au dat seama de caracterul lor de excepție, cu atît mai mult cu cît textele din dicționar nu dădeau nici o explicație asupra lor.

Merită deci, după părerea noastră, să ne oprim asupra acestor „enigmatice" piese din sectorul întregurilor poștale românești.

Este vorba de un plic, de culoare albă, pe care a fost imprimată imaginea unei mărci de 3 bani, de tipul valorii adezive corespunzătoare din emisiunea „Spic de grîu". Precum se știe, această valoare fusese inițial propusă a fi realizată în culoarea portocalie (CMR IV) în 1893 dar s-a renunțat la această intenție, cantitățile de mărci adezive care apucaseră a fi tipărite din cele patru valori (3, 10, 15 și 25 bani) **nefiind puse în circulație.** Ca atare, această serie figurează în cataloage cu mențiunea **„Neemisă".**

Scurt timp după aceea a fost emisă prima serie de 11 valori „Spic de grîu" care a circulat (în culori schimbate pentru cele patru valori din varianta inițială, neemisă). În această serie, marca de 3 bani a avut culoarea brun-roșcat și, cu mici variante de nuanță, culoarea sa brună s-a menținut pentru această marcă pînă la ultima emisiune (înlocuită, în 1908, cu mărcile uzuale zise „Tipografiate" și „Gravate"). Ceva mai mult, nuanța brun-roșcat, care fusese folosită inițial (dar care suferise anumite abateri cromatice pe parcurs) a revenit în ultima perioadă de folosire a gamei „Spic de grîu". Spunem aceasta pentru a sublinia că simpla comparare a nuanței nu este suficientă (în absența filigranului) pentru a localiza perfect în timp data cînd a fost tipărit plicul cu marca de 3 bani. Probabil, totuși, că el a luat naștere în ultima perioadă de circulație a tirajului „Spic de grîu" din 1903 (CMR 1125 D).

Plicul din colecția Popovici (reprodus în „Dicționarul filatelic" și expus la București) este de format mare și a fost prezentat și în stare **uzată :** un exemplar trecut prin poștă, francat suplimentar cu trei valori din seria „25 de ani Regat", de 5, 10, și 15 bani și două mărci de cîte 1 ban din seria „40 ani domnie".

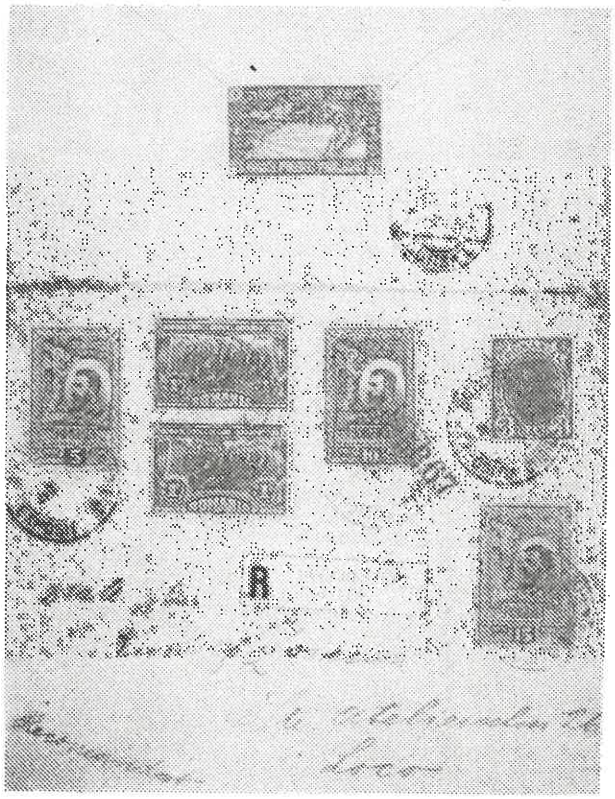

Este vădit că avem de a face cu o francatură filatelică îngrijit compusă. Pe verso, plicul poartă una din vinietele Expoziției generale române din 1906, de culoare roșie. Scrisoarea a fost expediată „Recomandat", Loco, poartă cuvenita etichetă de recomandare și este adresată lui Rudolf Zoscsak, care avea să se înscrie pe parcurs în rîndul celor mai cunoscuți filateliști și experți filatelici români. Interesant este că scrisul este lesne de recunoscut ca aparținînd lui Zoscsak. Piesa este obliterată cu ștampila Oficiul poștal detașat de la expoziție și poartă pe verso ștampila de sosire și distribuire, București, cursa I.

Experiența arată că Zoscsak — conștient de interesul anumitor piese filatelice — se îngrijea constant de a expedia pe adresă proprie trimiteri cu noile emisiuni sau astfel expediate încît să poarte ștampilele noi, pe măsura punerii lor în serviciu. (Astfel, spre pildă, în colecția D. Pașșalega, Craiova, „Oficiile poștale din București" explicitată într-o comu-

(continuare în pag. 6)

Filatelia 1980, nr. 9-10

ÎNTREGURILE POȘTALE — UN DOMENIU DE INVESTIGAT

În filatelie, ca și în alte domenii, dezvoltarea activității duce la identificarea de căi și posibilități noi. Ridicîndu-se tot mai mult deasupra simplei pasiuni, de colecționar, activitatea filatelică a cîștigat noi valențe, integrîndu-se în sfera preocupărilor cultural-educative de masă. Totodată, seriozitatea cu care se abordează astăzi studiile de filatelie clasică și modernă, importanța contribuțiilor aduse de filateliștii-cercetători, la cunoașterea istoriei poștale și chiar a unor amănunte de istorie națională și universală, situează această preocupare foarte aproape de cercetarea științifică propriu-zisă. În această lumină, promovarea unor activități care tind să rînnoiască filatelia contemporană se impune tot mai mult în cadrul asociației noastre.

Întregurile poștale, prin caracterul lor complex, documentar și filatelic totodată, oferă un cîmp larg de cercetare, cu perspective deosebit de interesante. Mărturii peste vreme ale unor oameni sau fapte care au fost, documente în același timp de istorie poștală și științifică filie, întregurile poștale constituie un imens material de studiu și o sursă de date valoroase privind organizarea și circulația poștală de-a lungul istoriei, precum și asupra relațiilor multilaterale stabilite prin corespondență între cetățenii diferitelor țări. Privite cu interes de colecționarii secolului trecut, adandonate apoi din preocupările filateliștilor, întregurile poștale apar din nou la lumină, ca urmare a creșterii importanței lor în colecțiile specializate ale vremii noastre. Ele dau o tot mai mare pondere valorică exponatelor, prin caracterul lor de autenticitate poștală.

Aspectele **istorice** ale întregurilor poștale românești au început să fie studiate tot mai temeinic în ultimele decenii. Pornind de la lucrarea de bază a lui C. N. Minescu și cea a lui Petre Murea din 1938, s-a făcut un început de sistematizare cronologică a întregurilor poștale, mai ales după caracteristicile lor de imprimare și utilizare. Contribuții importante au adus studiile lui D. Pașsalega, în special pentru elucidarea unor date controversate asupra cărților poștale clasice românești și a benzilor de ziare. E de remarcat, totodată, activitatea publicistică și expozițională ăa unor filateliști ca : Mihail Popovici, Pompiliu Voiculeț-Lemeny, Dumitru Biala, Mihai Bauer, Iosif Micu etc., în promovarea interesului pentru colecționarea și studiul întregurilor poștale românești.

Revista FILATELIA, prin serialul „Să învățăm filatelie", a contribuit de asemenea, în anii trecuți, la instruirea tineretului în colecționarea întregurilor poștale.

Odată cu „Centenarul cărții poștale românești", aniversat în 1973 printr-o expoziție, interesul pentru colecționarea și studiul acestor piese filatelice a crescut simțitor. La rîndu-i său, „Catalogul mărcilor poștale românești", apărut în 1974, acordînd un capitol important (34 pagini) întregurilor poștale, a contribuit de asemenea, la stimularea atracției pentru această nouă ramură a filateliei.

Sub aspect **propagandistic,** importanța ce revine mărcii poștale, în general, și întregurilor poștale, în special, nu poate fi ignorată. Trebuie să subliniem, însă, că abia după 23 August 1944, odată cu transformările revoluționare din țara noastră, adevăratul rol propagandistic al emisiunilor de mărci poștale și mai ales a întregurilor a fost pus în valoare în mod corespunzător. În ultimele decenii, emisiunile noastre oglindesc deopotrivă trecutul glorios de luptă și prezentul bogat în realizări ale poporului nostru, ilustrează figurile proeminente ale științei, artei și culturii naționale, ducînd totodată în lume mesajul de prietenie, colaborare și pace al României socialiste.

Privită sub aceste aspecte, colecționarea întregurilor poștale cîștigă în importanță, iar studiul lor devine un criteriu de valoare în aprecierea muncii filatelice în ansamblu.

În etapa actuală se impune, deci, o clarificare rațională și metodologică pentru ca această activitate nouă, în plină dezvoltare, **să fie** orientată pe un drum bun și **sprijinită** în mai mare măsură.

Cu ce trebuie să începem ?

Consider că, în primul rînd, este necesară precizarea : ce intră și ce nu intră în categoria întregurilor poștale ?

Răspunsul la această întrebare trebuie să înlăture unele confuzii ce încă mai există în rîndul unora dintre colecționarii noștri.

Cred că trebuie să începem cu o enunțare de principiu care aparține lui Lucien Berthelot, fostul președinte al F.I.P. : **„Este filatelic numai ceea ce ar putea circula sau a circulat în mod efectiv prin poștă, iar nu ceea ce a fost confecționat special pentru filateliști".**

Pornind de la acest principiu de bază, am putea enunța definiția întregurilor poștale astfel : **„efect poștal emis oficial cu marcă imprimată și în valoare corespunzătoare taxei plătite pentru prestația poștală căreia îi este destinat".**

E de subliniat că întregurile poștale au fost și sînt emise de administrația poștală de stat în baza unor reglementări legale ale statului respectiv și în conformitate cu normele stabilite de U.P.U. Astfel, ele au, ca și mărcile poștale o utilizare poștală certă și, deci, calitatea de a fi colecționate filatelic.

Apărute doar în Anglia (Milready) odată cu primile mărci poștale în 1840, întregurile poștale au fost emise și în alte țări, fie înainte (Rusia) fie după introducerea în circulația poștală a primelor mărci adezive.

Așadar, să recapitulăm ce intră în categoria întregurilor poștale :

1. Plicurile de corespondență, cu marca imprimată, simple sau semiilustrate ;
2. Cărțile poștale simple sau semiilustrate, cu toate varietățile lor (c. p. duble, c. p. închise, c. p. militare, c. p. de servicii etc.) ;
3. Benzile de ziare cu mărci imprimate ;
4. Mandatele poștale ;
5. Telegramele ;
6. Aerogramele ;
7. Alte efecte poștale cu marcă imprimată (frahte, citații etc.).

Metodologia colecționării și studiului întregurilor poștale cuprinde o muncă desfășurată în etape, și anume :

1. **Stringerea materialului** (întregurilor), identificarea și sortarea lui, în primul rînd pe criterii cronologice și pe cele două grupe principale : circulate și necirculate.
2. **Documentarea** asupra întregurilor poștale prin studierea literaturii filatelice și a documentelor poștale referitoare la apariția, caracteristicile și circulația lor.
3. **Studiul** pieselor colecționate și în cadrarea lor în criteriile de catalogare existente, pentru identificarea exemplarelor catalogate și mai ales a varietăților, erorilor sau chiar a unor întregiri necunoscute încă.

(continuare din pag. 5)

nicare la „Cercul de studii al A.F.R., la București", numeroase dintre piesele exemplificative proveneau din colecția Zoscsak și purtau adresa scrisă de dînsul).

Iată deci că întregul care ne preocupă **a circulat efectiv prin poștă,** fie chiar și în singurul exemplar cunoscut pînă în prezent *).

Revenind acum la întregul de 3 bani ca atare, după cercetări îndelungate am putut stabili existența certă a încă unui exemplar, neuzat, în colecția Țanu (Bacău), de tipul și de dimensiunile celui din colecția Popovici. Spunem aceasta pentru că, foarte curios, un plic de **format mai mic,** pe hîrtie foarte **ușor** teinată, a fost expus tot la Expoziția republicană de întregiri poștale din 1980 de colecționarul Pompiliu Voiculeț-Lemeny. De astă dată, plicul era adresat, dar **nu purta** nici o ștampilă sau semn de trecere prin poștă.

În fine, verbal ni s-a semnalat că ar mai exista două astfel de întregiri (din tipul de format mare), unul în provincie, în țară, și unul peste hotare, dar nu am putut încă intra în posesia unor fotografii și nu am putut constata „de visu" existența lor certă.

Iată deci cum se conturează elementele acestei „enigme" filatelice. Faptul că, oricum, au ieșit din serviciile poștei **mai multe exemplare** ridică probleme : a) dacă este vorba de un tiraj pregătit dar nepus în circulație în proporții de masă ; b) dacă avem de-a face cu o emisiune „neemisă" (din care au „scăpat" numai cîteva exemplare) sau, în fine, c) dacă ambele variante (format mare și format mic) nu sînt, în fond, decît simple eseuri, din care unul a fost folosit de Zoscsak pentru a-l expedia prin poștă.

Zoscsak să fi socotit oare că întregul urma să fie pus în circulație regulată și a dorit să-l aibă cu obliterare specială și timpurie ? Greu de răspuns.

Oricum, problema rămîne pusă. Pînă în prezent lipsesc elemente certe pentru a da răspuns. Nu este însă exclus ca prin cercetări minuțioase în arhivele Poștei să se găsească soluția justă. Dacă și amatorii întregurilor poștale vor da dovadă de aceeași perseverență care animă atîția cercetători ai istoriei poștale și ai mărcilor și ștampilelor noastre, cu atare, n-ar trebui să fie imposibil să eliminăm și acest „semn de întrebare".

Dr. Nicolae TRIPCOVICI

*) Un alt întreg similar, expediat prin poștă tot de Zoscsak, ne-a fost semnalat verbal, dar nu l-am putut încă viziona.

4. **Organizarea colecției,** ca rezultat al documentării și studiului efectuat, pe baza criteriilor științifice de analiză și sinteză, astfel ca, în etapa următoare, să se poată trece la stabilirea modului în care se va face.

5. **Prezentarea colecției** sub forma unui exponat, în care să se poată urmări clar **ideea care a stat la baza organizării** acestuia. Colecția astfel prezentată va fi valoroasă nu numai prin raritatea sau varietatea pieselor (întregurilor) pe care le conține, ci și prin maniera de prezentare și contribuția pe care o aduce colecționarul respectiv la o mai bună cunoaștere a acestui domeniu de filatelie.

6. Nu trebuie să se piardă din vedere interesul deosebit **documentar-istoric** al textelor de pe întregurile poștale, în special de pe cărțile poștale. Iată, de exemplu, cum din studiul textelor de pe unele cărți poștale germane se pot afla căile prin care, pe baza unor tranzacții comerciale, s-au scurs în străinătate, încă înainte de primul război, numeroase valori (mărci) din emisiunile clasice românești.

De aceea este necesar ca textele ce prezintă interes documentar deosebit să fie fotografiate pentru a însoți în exponat cartea poștală respectivă. În asemenea cazuri, colecționarul va avea o dublă satisfacție.

7. În imensitatea materialului de întregi poștale existent și, pînă în prezent, destul de puțin cunoscut și exploatat, colecționarul trebuie să se hotărască de la început ce vrea să facă, să-și delimiteze aria de colecționare și studiu, fiindcă este imposibil să cuprindă și să studieze totul. **Specializarea** devine astfel necesară și se poate observa de pe acum această tendință. Colecționarea și studiul pe categorii de întregi devin tot mai mult o realitate, care își găsește expresia în expozițiile filatelice din ultima perioadă.

Chiar categoria de întregi a cărților poștale a început să fie colecționată și prezentată expozițional pe sub-categorii : cărți poștale militare, cenzurate, Crucea Roșie etc.

Prin această dezvoltare nouă a colecțiilor filatelice, însăși „noțiunea de filatelie" își lărgește conținutul, cuprinzînd nu numai colecționarea mărcilor, ci și a efectelor poștale emise de administrația poștală de stat. La rîndul său, „filatelistul" evoluează de la pasiunea de simplu colecționar de mărci la cea de cercetător al unor documente poștal-istorice, integrîndu-se astfel într-o ramură a cercetării istorice propriu-zise.

8. Pentru a se asigura o dezvoltare a colecționării și studiului întregurilor poștale sînt necesare și unele măsuri organizatorice. Ele sînt dealtfel în curs de realizare. În principiu, trebuie mers pe **constituirea de colective** sau **grupe** de întregi poștale pe **filiale**, în cadrul cărora să se reunească colecționarii din această ramură nouă a filateliei, să poată face schimb de piese, de păreri, de informații etc. în vederea întocmirii unor colecții și exponate cît mai valoroase. Activitatea în cadrul acestor colective poate lua și forma de referate sau comunicări privind rezultatele unor studii asupra întregurilor poștale.

Rezultatele activității acestor colective pot fi deosebit de importante pentru precizarea unor date documentare în acest domeniu, pentru completarea și corectarea catalogării întregurilor poștale, iar, în final, pentru realizarea unui „Catalog al întregurilor poștale românești", împlinind astfel o dorință justificată a colecționarilor de întregi din toată țara.

9. O problemă importantă, legată de colecționarea întregurilor poștale, o constituie **stabilirea unor criterii obiective de clasificare și evaluare** a acestora.

Împărțind de la început întregurile în cele două categorii principale : necirculate și circulate, cred că pentru fiecare din aceste categorii se pot stabili următoarele criterii :

— Pentru necirculate : a. vechimea ; b. tirajul ; c. calitatea.

— Pentru circulate : criteriile de mai sus, plus : a. ștampilarea ; b. valoarea documentară ; c. concordanța.

Întrucît primele criterii sînt ușor de înțeles, voi insista asupra concordanței.

Prin asemănarea cu criteriile din maximafilie, întregurile pot fi diferențiate calitativ și valoric și sub aspectul existenței sau inexistenței unor concordanțe. Astfel :

a) **Concordanța de subiect** între imaginea de pe întregul circulat (carte poștală, plic etc.) semiilustrat și imaginea de pe marca tipărită ;

b) **Concordanța de loc** între imaginea de pe întreg și ștampila aplicată ;

c) **Concordanța de timp** între data ștampilei și perioada de utilizare a întregului respectiv.

Se înțelege că întrunirea tuturor criteriilor și concordanțelor pe un întreg poștal constituie o piesă de categoria I și trebuie evaluat ca atare.

Concordanța numai a două elemente reprezintă un întreg de categoria a II-a, iar restul întregurilor rămîn categoriei a III-a, urmînd a fi evaluate corespunzător.

Respectarea criteriilor și concordanțelor arătate mai sus, consider că este importantă pentru a împiedica pătrunderea în colecții a unor întregi „fabricate filatelic", deci necirculate efectiv prin poștă. Totodată, astfel se va combate tendința de a încărca panourile din expoziții cu plicuri (întregi) strînse din corespondența unor instituții, dar care nu întrunesc nici un cirteriu de valoare, **mai ales sub raportul concordanțelor**, și, deci, denaturează sensul unui exponat de studiu filatelic al întregurilor poștale.

Punctajul acordat de juriu, pentru a fi cît mai obiectiv, va trebui să țină seama și în cazul exponatelor de întregi poștale de criterii obiective, ca și de contribuția personală a colecționarului în studierea materialului prezentat. Se vor putea promova astfel la expoziții de rang superior exponate valoroase și competitive.

Este necesar, de asemeni, să se țină seama de **cadrul** în care este prezentat un întreg poștal, întrucît întregurile au o largă utilizare astăzi și în cadrul colecțiilor (exponatelor) tematice. Și în aceste cazuri trebuie să se aibă în vedere criteriile de apreciere și punctaj ale întregurilor, ele putînd să contribuie la creșterea sau scăderea punctajului general al exponatului tematic respectiv.

Desigur, toate cele arătate și propuse mai sus pot face obiectul unor discuții în paginile revistei. Acest lucru ar fi de dorit pentru a putea ajunge la o reglementare și în domeniul colecționării de întregi poștale și al prezentării lor în expoziții.

Concluziile reieșite din acest dialog cu cititorii ar putea sta la baza unui proiect de regulament al expozițiilor de întregi poștale, care să fie avizat de conducerea A.F.R. și trimis Federației Internaționale de Filatelie (Comisia de întregi poșale), pentru o eventuală adoptare și generalizare.

Dr. Răzvan PANAITESCU

DUPA 35 DE ANI DE LA APARIȚIE... O SURPRIZĂ

Ing. Mihail Popovici, din București, ne semnalează prezența unui bloc de patru (3 mărci + o vinietă), colț de coală din partea inferioară dreapta, din emisiunea de poștă aeriană „O.S.P." din anul 1945, a cărui margine laterală este nedantelată și a cărui fotografie o reproducem.

Semnalat recent, după 35 de ani de la punerea emisiunii în circulație, acest bloc de patru ne apare ca o curiozitate filatelică.

Într-adevăr, din construcția colii — care cuprinde 30 mărci și 10 viniete formînd un număr de 10 blocuri de cîte 3 mărci și o vinietă — rezultă că eroarea de dantelură apare numai la 2 mărci și 2 viniete din compoziția a 2 blocuri situate unul în rîndul superior și altul în rîndul inferior.

Exemplul poate fi considerat drept o eroare, chiar dacă în fond este vorba de o coală scăpată la controlul de fabricație cît și pe rețeaua de distribuție.

Prin prezența ei, corespondentul nostru face un apel la toți filateliștii de a verifica emisiunea și a comunica pe adresa redacției revistei „Filatelia", despre existența părții superioare dreapta a acestui bloc margine de coală.

Emisiunile „PARIS-BUCUREȘTI"

CÎTEVA ERORI „SPECTACULOASE" DE TIPAR

Emisiunea PARIS-BUCUREȘTI, prima emisiune românească de mare circulație (1), tipărită într-un prim tiraj la Paris și ulterior — succesiv — în mai multe tiraje la București, a beneficiat de o izbutită realizare artistică și tehnică, ceea ce l-a îndreptățit pe Anatole Hulot (2) să declare în presa vremii : „Ce timbre est le plus parfait comme gravure tipographique et impression dans tous les timbres usinés sur la deux continents" (3).

Afirmația de mai sus nu reprezintă o simplă autolăudare, deoarece ea se poate socoti ca fiind valabilă și astăzi, sub o perspectivă istorică de peste un secol.

Fără a intra în amănunte asupra modului de tipografiere (4) trebuie să facem cîteva precizări de principiu asupra realizării generale a tiparului celor trei tiraje mai importante ce au format această emisiune.

Tirajul Paris a avut o execuție îngrijită, în ceea ce privește clișeele și modul de tipărire, încît, în afara semnelor particulare constante, nu sîntem în măsură să semnalăm varietăți și anomalii deosebite. De remarcat, totuși, că astfel de deosebiri față de tip pot fi întîlnite la o cercetare mai atentă, dar ele nu pot face decît obiectul unui studiu de strictă specialitate, deoarece astfel de „semne de tipar" sînt de o minimă importanță și — în general — nelocalizabile în coală.

Tirajul București I, deși executat cu clișeele originale aduse de la Paris, lasă foarte mult de dorit din punctul de vedere al realizării tiparului, atît din cauza plăcilor de imprimat ce începuseră să dea semne de uzură, cît și pentru faptul că instalațiile tinerei — pe atunci — tipografii de la București erau departe de a se putea compara cu cele ale Fabricii de timbre de la Paris. În plus, multe operațiuni erau executate cu mijloace simple, rudimentare, iar personalul nu avea o calificare corespunzătoare. Tiparul a fost defectuos, lipsit de finețea tirajului de la Paris : culorile slabe, prezentînd multe goluri albe ce lasă să se întrevadă spicurile celulozei din hîrtie. În general, un aspect fie șters, fie îmbîcsit, iar drept urmare inscripțiile și detaliile apar adeseori aproape necitețe și nesesizabile. Din această cauză, la primul tiraj de la București se întîlnesc diferite **erori** de tipar **întîmplătoare,** care nefiind tipice (deci nelocalizabile în coală) nu constituie varietăți (5).

Unele dintre aceste erori de tipar prezintă însă un aspect deosebit de „spectaculos", și, bineînțeles, că nu au putut scăpa atenției colecționarilor. O astfel de „eroare spectaculoasă", semnalată în presa de specialitate, dar nereprodusă pînă în prezent, este celebra **„barbă de capră"**, localizată la valoarea de 15 BANI brun-roșcat. Eroarea constă dintr-un adaos rotund ascuțit în partea de jos a bărbii (fig. 1).

O altă eroare de tipar, deosebit de importantă, care de asemeni nu a fost reprodusă pînă în prezent, este **„dubla impresiune"** (6) la valoarea de 5 BANI oliv-gălbui (fig. 2).

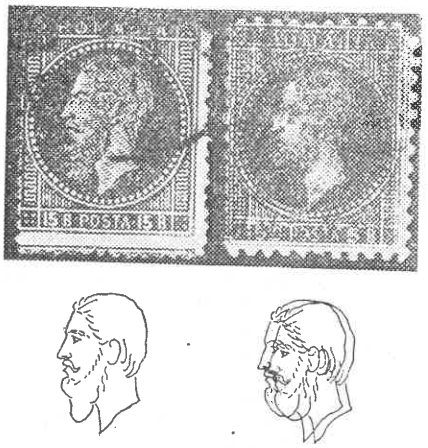

Fig. 1 și 2

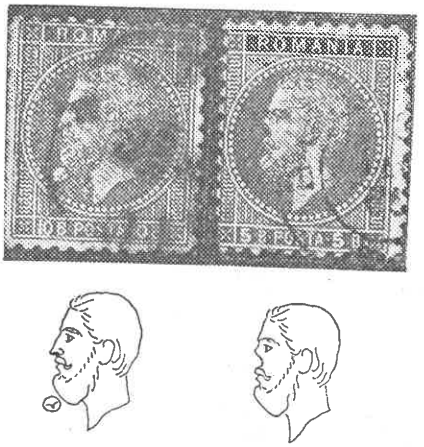

Fig. 3 și 4

În fine, merită să semnalăm la acest tiraj și eroarea pe care am numit-o **„lună cu pasăre"**, întîlnită la valoarea de 10 BANI albastru, denumită astfel deoarece pe un disc rotund și perfect delimitat se conturează o pasăre în plin zbor frontal (fig. 3).

Tirajul București II. Epuizarea succesivă a stocurilor de mărci poștale pe de o parte, iar pe de alta dorința conformării la recomandarea Congresului Uniunii Poștale Universale, care se ținuse la Paris în luna mai 1878, a condus la executarea unui nou tiraj avînd culorile schimbate în conformitate cu recomandările făcute la congres. Imprimarea acestor mărci, deși grafic nu o egalează pe aceea a tirajului de la Paris, putem spune că este net superioară celei din tirajul București I. Faptul se datorează revizuirii și curățirii plăcilor vechi, precum și a utilizării unor plăci tipografice noi. Cu toată acuratețea tirajului față de cel anterior, pot fi întîlnite și aici unele „erori spectaculoase". Astfel, la valoarea de 5 BANI verde-deschis am întîlnit o eroare pe care am denumit-o **„5 BANI fără nas".** Ea constă în lipsa aproape totală a nasului efigiei, aceasta datorîndu-se probabil extinderii unei pete de culoare din fondul imediat alăturat (fig. 4).

Asemenea piese merită să fie popularizate, ele contribuind la atragerea a cît mai mulți pasionați în colecționarea și studierea mărcilor poștale românești. Iar în acest context, emisiunea „Paris-București" poate constitui nesecate posibilități de studiu filatelic referitor la marca propriu-zisă, întrucît dispunem de un foarte bogat material filatelic, așa cum inițial am arătat.

Ing. Silviu DRAGOMIR

1) Emisiunea PARIS-BUCUREȘTI a fost tipărită în circa 55—60 000 000 exemplare, tiraj neobișnuit de mare pentru acel timp.

2) Anatole Hulot era încă din anul 1862 directorul Fabricii de timbre din Paris, găsindu-l în funcțiune și în anul 1876, cînd s-a făcut transferul inventarului necesar tipăririi tirajelor „București".

3) „Acest timbru este cel mai perfect ca gravură tipografică și ca impresiune, între toate timbrele executate pe cele două continente".

4) A se revedea : Dr. ing. Ilie C. Demetrescu, „TEHNICA DE IMPRIMARE A EMISIUNII „PARIS-1872'. Revista „FILATELIA" nr. 10/1972.

5) A se revedea : Ing. Kiriac Dragomir, începutul capitolului : „Mărcile românești postclasice", din „Catalogul mărcilor poștale românești" ed. 1974.

6) A nu se confunda cu fenomenul „SCHMITZDRUCK" produs de instabilitatea mesei de lucru la contactul brusc cu matrița reproducătoare. Un astfel de fenomen, numit la noi „tipar dublu", se datorește vibrațiilor respective și conduce la o dublare de foarte mică extensie, în timp ce „dubla impresiune" presupune neapărat trecerea de două ori — succesiv — prin procesul de tipărire.

Filatelia 1981, nr. 6.

TOT DESPRE ÎNTREGUL POŞTAL DE 3 BANI „SPIC DE GRÎU"

Sub o manşetă „Încă o enigmă" revista noastră a publicat în numărul dublu 9—10/1980 o notă privind întregul poştal cu marcă fixă de 3 bani „Spic de grîu". Nota a avut darul de a trezi interes în rîndul multor cititori, la redacţie primindu-se o seamă de informări, păreri şi contribuţii, asupra cărora informăm mai jos.

Aşteptăm cu interes şi eventualele noi comunicări care ar putea aduce elucidări sau completări în legătură cu ceea ce denumisem de la început „Încă o enigmă".

Cunoscutul cercetător al întregurilor poştale româneşti, D. Biala ne comunică cele ce urmează :

„În revista „Filatelia" a apărut articolul „Întregul poştal de 3 bani „Spic de grîu", semnat de dr. N. Tripcovici, întreg care a fost reprodus şi în „Dicţionarul filatelic" realizat de M. Dănescu, după piese existente în colecţia ing. M. Popovici (neuzată şi „trecută prin poştă"). Articolul menţiona că astfel de întreguri, necirculate, se mai cunoşteau — la data aceea — în colecţiile Dorel Ţanu (Bacău) şi Ion Borşa (Reşiţa) şi — într-o variantă de format mai mic — în colecţia P. Voiculeţ-Lemeny (Bucureşti).

Cerîndu-mi-se părerea asupra acestui întreg, am opinat că este vorba de un eseu.

La data exemplarului circulat ce se cunoştea (1906), valorile poştale pentru întreguri erau următoarele :

— pentru cărţile poştale simple cu marcă fixă : 5 bani pentru trimiteri în cuprinsul ţării şi 10 bani pentru trimiteri peste hotare ;

— cărţi poştale „duble" : marcă fixă de 5+5 bani ;

— cărţi poştale „închise" cu marcă fixă de 10 sau de 15 bani ;

— mandate poştale cu marcă fixă de 5 bani.

Pentru corespondenţele francate cu mărci adezive, tariful era de 15 bani pentru scrisorile simple pe cuprinsul ţării şi de 35 bani pentru cele recomandate.

În literatura filatelică privitoare la întregurile poştale, am găsit plicul cu marca fixă de 3 bani „Spic de grîu" în capitolul „Rumänien Auslieferung" din „Grosser Ganzachenkatalog", editat la Dresda — Nachwitz de P. H. Crodel, în 1928. La pag. 958 (unde încep a fi enumerate întregurile poştale româneşti) primul subcapitol apare cu indicaţia **„Privatumschlänge"** (Întreguri particulare), unde sînt înscrise 5 piese cu valori diferite, prima fiind chiar cea de 3 bani. Explicaţia din catalog este următoarea :

„1908 : Chipul regelui, spre stînga (în limba germană) : 1). 3 bani, brun-lilas ; 2). 5 bani, verde ; 3). 10 bani, roşu ; 4). 15 bani, violet şi 25 bani albastru".

Ca temei bibliografic, catalogul se referă la un articol publicat de Rudolf Zoscsak în revista filatelică germană „D.B.Z." (Deutsche Briefmarkenzeitung") în anul 1908, sub titlul „Ganzsachen von Rumänien" (Întreguri din România).

Din catalog ar rezulta, deci, că plicul de 3 bani ar face parte dintr-o emisiune de „Întreguri poştale particulare". Cum şi în ce fel s-ar fi obţinut aprobarea Poştei române pentru a se realiza astfel de plicuri nu am reuşit să clarific pînă în prezent.

Din informaţiile primite de la cunoscutul filatelist A. Ionescu din Bucureşti am desprins că astfel de plicuri ar fi avut şi colecţionarul Onic Tulbendgian (azi decedat), cu francaturi completate cu mărci adezive din emisiunea „Torcătoarea" şi din alte emisiuni, expediate prin poştă tot de R. Zoscsak.

Este de reţinut că aceste trimiteri au fost efectuate **înainte** de 1908, data cînd Zoscsak a făcut comunicarea menţionată mai sus în presa de specialitate.

După cum s-a menţionat în articolul din nr. 9—10 al revistei „Filatelia", întregul se cunoaşte şi într-o a doua variantă, de format mai mic, probabil destinat trimiterilor de cărţi de vizită. Un asemenea exemplar — adresat dar necirculat — a putut fi văzut la expoziţia de întreguri poştale din Bucureşti, 1980, în exponatul prezentat de colecţionarul Pompiliu Voiculeţ-Lemeny".

Dumitru C. Biala

★

Tot în legătură cu întregul de 3 bani sus amintit, am primit şi alte comunicări, din ţară şi de peste hotare. De la Craiova, **ing. Constantin Iulian** ne-a trimis reproducerea unui plic din colecţia d-sale, cu marca fixă de 3 bani (plic format mare) expediat în Bucureşti „Loco", francatura la nivelul tarifului pentru scrisori simple fiind completată prin aplicare de mărci adezive : 2 de cîte 1 ban şi una de 5 bani din emisiunea „40 ani de domnie", din 1906. Şi acest plic are adresa scrisă de R. Zoscsak. Expedierea nu a mai fost făcută de la oficiul „Expoziţiei" (prin care fusese trimis plicul semnalat anterior), ci de la un alt oficiu, obliterarea fiind aplicată atît pe marca fixă cît şi pe cele adezive cu o ştampilă „Covor".

De la München, cunoscutul cercetător al mărcilor româneşti, **dr. Liviu Cristea** ne-a informat că posedă şi dînsul un astfel de întreg, neuzat (format mare, 151,5 x 123 mm, confecţionat din hîrtie gălbuie, vărgată diagonal NE/SE (cîte 6 linii la un cm)[1] şi cu alte linii diagonale NE/SE, la distanţe de 25 mm între ele. Cîteva alte plicuri similare (de asemeni necirculate) sînt cunoscute de d-sa şi în alte colecţii din străinătate. Comunicarea mai insistă şi asupra unor detalii în desenul mărcii fixe, şi anume : a) marca, de culoare brun roşcat, este cu circa 1/4 mm mai lungă şi mai lată decît marca de 3 bani corespunzătoare „Spic de grîu" adezivă, fără filigran ; b) exemplarul descris nu pare să aibă o demarcare netă a laturii inferioare fixe care se prezintă a avea un cadru numai la Nord, Est şi Vest ; c) la cel de al doilea picior al literei A din BANI apare un punct de culoare ; un punct asemănător apare deasupra literei N, între primul şi al doilea din cele trei ovaluri ale efigiei, în intervalul alb [2]). Un alt punct similar este situat la circa „minutul" doi în acelaşi culoar alb, sub piciorul literelor AN din ROMANIA. În fine, corespondentul nostru opinează că întregul circulat semnalat în articolul din revista nr. 9—10/1980 pare a fi obliterat de poştă de complezenţă, la cererea lui R. Zoscsak, care ar fi avut legături bune la oficii poştale. După părerea d-sale, piesa ar fi un eseu.

De la Craiova, aflăm că un întreg de 3 bani, necirculat, format mare, se află şi în colecţia D. Paşşalega.

În fine, din partea **ing. Mihail Popovici** din Bucureşti am primit comunicarea că întregul de 3 bani (semnalat mai sus după publicaţia lui P. Crodel, din Dresda) figurează — alături de celelalte aşa zise „Întreguri particulare" despre care s-a vorbit, în catalogul de întreguri al dr. Ascher — „Grosser Ganzsachen katalog" din 1928, volumul II (Mozambic — Württemberg) apărut în editura Robert Noske, din Borna-Leipzig.

Interesant este însă felul cum sînt definite aceste „Întreguri particulare" în glosarul explicativ al termenilor filatelici, din partea introductivă a acestui catalog. Iată traducerea textului respectiv :

„În diverse ţări imprimeriile de stat completează întreguri particulare, tipărindu-le cu figurine poş-

tale indicatoare de taxă. În felul acesta ele satisfac cele mai extinse dorințe ale celor ce le comandă, atît sub aspectul formatului, culorii hîrtiei, desenului figurinei poștale, cît și în general al modului de confecționare. Chiar dacă parte din aceste fabricate își pot datora existența unor considerente pur filatelice, este totuși neîndoielnic că mare parte din acestea (și mai ales emisiunile mai vechi) au luat naștere din necesități reale. Ele prezintă ca atare interes pentru colecționari. Din acest motiv se dau în catalog informații asupra lor".

În fine, în marele „Lexicon Philatelic", al editurii „Transpress" din R.D.G. (ediția a doua, 1974), termenul „Întreguri particulare" este redactat astfel :

a) „plic sau carte poștală cu marcă fixă imprimată, emis la comanda specială a unui particular și care nu a fost vîndut la ghișeele poștale. Acestea au fost tipărite de poștă dar au fost utilizate de cel care a dat comanda".

Precum se vede, nota publicată în revistă a avut darul de a atrage interesul multor cititori în jurul întregului cu marca fixă de 3 bani „Spic de grîu". În lumina contribuțiilor primite, să încercăm a desprinde — dacă nu concluzii definitive și certe — cel puțin unele deducții, susceptibile — bineînțeles — de ulterioare completări sau perfecționări în lumina unor ulterioare comunicări care ar putea să ne parvină.

Prima concluzie care apare, plauzibilă, este că nu poate fi vorba de „Întreguri particulare" fabricate de poștă la comandă specială, pentru uzul unor anumiți clienți. Asemenea practici comerciale nu au fost în uzul Poștei române și nu există nici o bază documentară care ar putea duce la o astfel de definire. În afară de aceasta, trebuie avut în vedere că plicurile cu marca fixă de 3 bani (pentru că de acestea este vorba aci) nu poartă nici un semn, nici o indicație, nici o inscripție sau caracteristică de natura celor uzitate pe plicurile „particulare" realizate în alte țări[3]).

În al doilea rînd, ne referim la faptul că în catalogările susmenționate apar 5 întreguri cu mărci fixe „Spic de grîu" de valori diferite. Aparte inserarea lor în catalog, trebuie spus că în afara plicului de 3 bani, celelalte nu le-am întîlnit nici în stare nouă și cu atît mai puțin circulate. În lumina acestei împrejurări, plicul de 3 bani capătă profil aparte, atît pentru că a ajuns în colecții un număr relativ mare de exemplare neuzate, cît și pentru că se cunosc **cert cel puțin două** trecute prin poștă, cu francaturi adezive în completare (pe lîngă împrejurarea că ne-au fost semnalate și **alte cîteva** plicuri de asemeni trecute prin poștă). Se prea poate ca aceste plicuri (de 3 bani) să fi fost imprimate la cererea poștei, cu titlu de eseuri (în cele două formate, mare și redus). Dar faptul că destul de multe au ieșit din imprimeria de timbre sau chiar din poștă ajungînd pe piață precum și că mai multe exemplare au fost admise de cel puțin două oficii poștale la expediere, creează o situație susceptibilă de discuție. S-ar putea astfel pune întrebarea dacă nu ar putea căpăta un caracter de „Neemise", exemplare ajunse în circuitul trimiterilor poștale constituind excepții. Aceasta indiferent de considerentele subiective că R. Zoscsak ar fi uzat de legături de prietenie pentru a face ca ele să fie acceptate și transmise la destinație.

Rămîne deci deschisă întrebarea (și pînă la o elucidare universal admisă, fiecare poate alege răspunsul pe care-l consideră mai întemeiat) : avem de a face numai cu un eseu ? Exemplarele circulate pot avea un alt caracter ? Dar cele ajunse în colecții în stare neuzată ?

Poate că faptele noi vor ajuta la elucidări, pe baze mai largi și certe.

Sub aspectul „eseu" rămîne deschisă și problema unei atente comparări grafice între desenul mărcii fixe de 3 bani și cel al valorii similare, adezive, în lumina observațiilor formulate de dr. L. Cristea. De aci se vor putea trage concluzii dacă la „întreg" a folosit un clișeu cu totul nou, ceea ce ar putea — poate — contribui la întărirea opiniei de bază, „Eseu"[4]).

Cît privește celelalte patru întreguri „Spic de grîu" semnalate în catalogul Ascher, le-am considera deocamdată ca punînd probleme diferite, pe care nu le putem elucida încă aci.

Încă o dată se dovedește că farmecul studiilor de istorie poștală rezultă, în mare măsură, și din aspectele care pun întrebări, care comportă cercetări de natură tehnic-filatelică și documentară pentru a putea fi complet elucidate. Și — spre satisfacția cercetătorilor — aceste aspecte sînt de departe a fi epuizate.

Nicolae TRIPCOVICI

[1]) Ing. M. Popovici arată că pe 1 cm apar 6 spații clare între 7 linii vărgate întunecate. Formatul mărcii fixe, imprimate pe plicul în chestiune, este de $19^3/_4 x 24^3/_4$, în timp ce marca similară din emisiunea fără filigran 1900/1908 este de $19^1/_2 x 24^1/_4$ mm.

[2]) Ing. M. Popovici a regăsit pe exemplarele din colecția sa punctul de culoare sub litera A nu însă și celelalte două puncte de culoare. Rămîne de verificat dacă nu este vorba de pete întîmplătoare.

[3]) Unele zvonuri că totuși o cantitate de întreguri ar fi fost confecționate la comanda unei firme din Iași nu și-au găsit pînă în prezent o confirmare sau o bază documentară certă.

[4]) În „Lexicoanele" mari filatelice se întîlnește și noțiunea de „Eseuri circulate", pentru piese de acest gen, trecute prin poștă (în împrejurări de excepție).

IN MEMORIAM

Asociația filateliștilor din R. S. România anunță, cu profund regret, încetarea din viață, la 11 mai 1981, a celui ce a fost AURELIAN MATACHE — membru al Consiliului și al Comitetului Executiv A.F.R., director adjunct al Întreprinderii Rompresfilatelia.

Om cu o mare noblețe sufletească, înzestrat cu calități profesionale deosebite, caracter distins și colaborator apropiat, lasă prin dispariția sa un gol în colectivul și în inimile noastre.

Aurelian Matache a fost pentru toți filateliștii din țara noastră un exemplu de competență profesională și de probitate morală. În cadrul resortului organizatoric al asociației noastre a inițiat o serie de măsuri care au asigurat desfășurarea la un înalt nivel a unor acțiuni filatelice.

Prin moartea sa, Comitetul Executiv al A.F.R. a suferit o grea pierdere. Îi vom păstra o frumoasă amintire.

Filatelia 1979, nr. 9.

STUDIUL PE COLI AL EMISIUNII „TAXA DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI" — 1931

1. **Introducere**

La începutul anului 1979, autorii au achiziționat (din aceeași sursă) un număr de coli din emisiunea TAXĂ DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI și și-au propus să le studieze, deoarece cercetătorii acestei emisiuni (1), (2) menționau explicit că nu au dispus de coli, ci au cercetat doar un mare număr de mărci individuale.

Studiul colilor a pus în evidență o serie de aspecte inedite, care au determinat lărgirea sferei de cercetare la totalitatea emisiunii.

2. **Cele două planșe ale emisiunii**

De la început, ne-a contrariat faptul că mărcile valorilor de 1 leu și 2 lei nu semănau între ele (fig. 1).

Pornind de la această constatare și examinînd exemplare din toate valorile și tirajele acestei emisiuni, se poate demonstra că acestea provin din două planșe diferite.

Prima planșă (P—I) cuprinde toate valorile în BANI și valoarea de 2 lei, iar cea de a doua, valorile de 1 leu, 3 lei și 6 lei (P—II).

Planșa P—I a apărut în anul 1911 iar planșa P—II a debutat în 1922 cu valoarea de 1 leu și a continuat în 1924 cu valorile de 3 și 6 lei.

În tabelul de mai sus sînt indicate numai cele mai evidente deosebiri, dar se pot constata diferențe apreciabile și la celelalte elemente ale desenului.

Nr. crt.	Elementului caracteristic	PLANȘA P—I	PLANȘA P—II
1.	Dimensiunile cadrului exterior pe verticală pe orizontală	 25,3 mm 19,0 mm	 24,8 mm 18,5 mm
2.	Înălțimea cifrei care indică valoarea	5,5 mm	5 mm
3.	Poziția agrafei din dreapta sus	unită cu cadrul orizontal	separată de cadrul orizontal
4.	Literele „IA" din ROMÂNIA	amplasate la o distanță medie de 0,5 mm	totdeauna unite jos
5.	Literele „MAN" din ROMÂNIA	unite sau separate jos	totdeauna unite jos
6.	Literele „LA" din PLATA	„A" pare plasat deasupra lui „L"	„LA" au părțile inferioare riguros pe aceeași orizontală

3. **Tipurile mărcilor din planșa P—I**

La pct. 5 din tabelul de mai sus se menționează că mărcile din planșa P—I pot avea literele „MAN" din ROMÂNIA unite sau separate jos.

Pornind de la această observație, studiate, de la această regulă făceau excepție:

Marca 82 (rîndul IX, coloana 2) și marca 77 (rîndul VI, coloana 7) care nu a putut fi identificată clar deoarece prezintă varietatea „cu piciorul din dreapta lui M lipsă".

Se apreciază că ambele excepții sînt o urmare a uzurii matrițelor.

Mărcile de tip I-b nu au putut fi discriminate cu precizie deoarece literele „MA" sînt mult mai apropiate ca literele „AN" iar legătura dintre ele poate fi determinată, în parte, de ancrasarea tiparului.

Analizînd și alte valori ale planșei P—I, atunci cînd am găsit mărci de tipul II acestea au fost dispuse pe coloană și au avut în dreapta sau în stînga mărci de tipul I (fig. 2).

Menționăm că pentru aceste valori nu am dispus de blocuri mai mari ca 10 mărci, astfel încît nu putem să extrapolăm constatările făcute asupra colilor cu valoarea de 2 lei și să apreciem că mărcile de tip II din planșa P—I sînt amplasate pe coloanele 2 și 7 sau că aceste coloane conțin numai acest tip de mărci.

În urma analizei colilor cu valoarea de 2 LEI a rezultat că, cel puțin în acest caz, mărcile pot fi grupate pe tipuri distincte, și anume:

Tip I-a la care literele „MAN" din ROMÂNIA nu sînt unite jos;

Tip I_b la care literele „MA" din ROMÂNIA sînt unite jos iar litera „N" este separată;

Tip II la care literele „MAN" din ROMÂNIA sînt unite jos.

La mărcile de tip I-a și I-b distanța dintre literele A și N este între 0,4 și 0,5 mm.

Mărcile de tip II se află amplasate pe coloanele 2 și 7. În colile

Ca urmare a celor de mai sus, se poate afirma că mărcile emisiunilor TAXĂ DE PLATĂ — 1911—1931 au fost realizate în două planșe distincte ca dimensiuni și desen și că în cadrul planșei P—I există cel puțin două tipuri de mărci, în funcție de amplasarea liberă sau unită în partea de jos a literelor „MAN" din ROMÂNIA.

4. **Dispunerea în coală a varietăților în cazul valorii de 1 LEU.**

Din analiza colilor ce conțin această valoare rezultă următoarea dispunere a varietăților pe coală:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I										
II										
III										
IV		LIS-S								
V										PCS
VI										
VII				D						PSJ
VIII				MAS						PDJ
IX										
X	TA AXA LA	AXA LA	AXA LA							AXA

unde am notat:

a) AXA — literele respective din TAXA, unite jos;

b) D — D supradimensionat în „DE" și X cu puncte spre dreapta;

c) LA — literele respective din PLATA unite jos;

d) LIS-S — linia de încadrare din stînga spartă;

e) MAS — cadru spart sub MA din ROMÂNIA;

f) PCS — punct cu ∅ 1 mm în afara cadrului din stînga;

g) PDJ — punct suplimentar în agrafa din dreapta jos;

h) PSJ — punct suplimentar în afara agrafei din stînga jos;

i) TA — literele respective din AXA — unite sus.

Din materialul studiat rezultă, de asemenea, următoarele:

— Literele AX din TAXA pot fi sau nu unite jos, dar nu se poate face o distincție clară pe poziții, ca urmare a distanței mici între ele și a ancrasării tiparului. Pe colile analizate, în circa trei cazuri din

patru, respectivele litere erau unite jos ;

— Literele XA și LA, din TAXA, respectiv PLATA, au tendința să fie unite jos și în alte poziții din rîndul X, totul depinzînd de ancrasarea tiparului;

— Punctele din agrafă sînt bine conturate și nu lipsesc pe nici o marcă ;

— Cifra 1 diferă, practic de la marcă la marcă, putînd avea talpa ușor concavă, vîrful din stînga tălpii mai mult sau mai puțin rotunjit etc. ;

— Litera „L" din LEU are partea superioară diferită de la marcă la marcă, avînd în multe cazuri concavități pronunțate ;

— Marca 64 din coală (rîndul VII, coloana 4) conține eroarea clasică „D supradimensionat". Această eroare am regăsit-o la toate emisiunile dintre anii 1922—1931, ceea ce confirmă faptul că pe parcurs a existat o singură matriță pentru această valoare ;

— Toate mărcile corespund caracteristicilor planșei P—II, așa cum a fost descrisă în cap. 2 ;

— Pe colile studiate am regăsit toate varietățile menționate în (1), (2), (3).

5. Dispunerea în coală a varietăților în cazul valorii de 2 LEI.

Din analiza colilor ce conțin această valoare rezultă următoarea dispunere a varietăților pe coală :

	1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	PO	LE	VSJ	LEI PCS	LEI		PCS		DS	
II	DEP		EI PCD			DE			ROA	
III	LE		LEI			ASS SS	OE		ASS RC	
IV	ASS	LE	LE			ASS MNI		AG		
V	DE	DE LEI	DE LE	DE LE	DE LE PT			SS	EIS LE	
VI	ASS RCO	LE	LEI	LEI	LE	ASS	M	EI		
VII	LE	DE LEI ASS	DE LE OUS	ASS LE	ASS LEI	ASS CGS	EIS LEI	ASS	A	EIS
VIII		LE	LE	DE LE	DS LE	ASS	EI			
IX	R		LE	DE LE	LE	ASS	ASS	EI		
X	DE	DE LE	DE LEI	DE EIS LEI	DE LEI	ASS LE PCS	ASS EIS LE	EI	EI	

unde am notat :

A — A din ROMÂNIA spart în dreapta sus ;

AG — punct suplimentar în agrafa din stînga sus și o linie în agrafa din dreapta sus ;

ASS — agrafa din stînga sus legată cu cadrul mărcii ;

CGS — cadrul interior din stînga mult îngroșat ;

DE — barele de sus ale lui E (din DE) unite ;

DEP — punct deasupra lui D ;

DS — punct lipsă în agrafa din dreapta sus ;

EI — literele respective din LEI unite jos ;

EIS — EI din LEI unite sus ;

LE — literele respective din LEI unite jos ;

LEI — literele respective unite jos ;

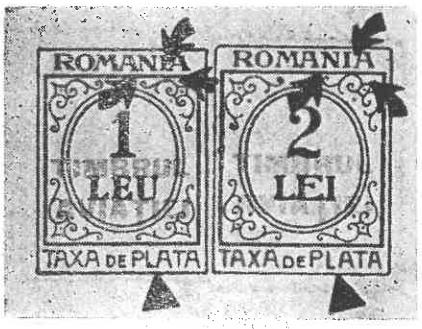

Fig. 1 : Mărci de tip P—I și P—II (O marcă de 2 LEI și una de 1 LEU).

M — M cu piciorul din dreapta practic lipsă ;

MNI — M spart în fragmentul 3, N cu 2 excrescențe și I deformat la capătul de sus al verticalei ;

OE — D din DE, deformat, arată ca „O" ;

OUS — O din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus, cifra 2 îngroșată

Fig. 2 : Blocuri conținînd mărci de tip I și tip II. (Două blocuri de 4 din valorile de 10 bani și 30 bani cu coloane care conțin mărci de tip II).

în special la baza sa ;

PCD — punct între cele două cadre din dreapta ;

PCS — punct între cele două cadre din stînga ;

PO — punct deasupra lui O din ROMÂNIA ;

PT — semipunct cu ∅ 1 mm sub talpa lui 2 ;

R — R din ROMÂNIA spart sus ;

RC — R din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus printr-un punct ;

RCO — R din ROMÂNIA unit cu cadrul de sus, de jos și cu litera „O" ;

ROA — în ROMÂNIA, Ă unit cu

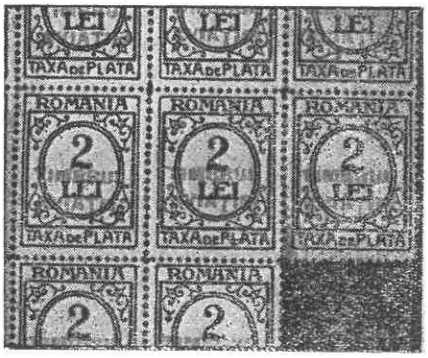

Fig. 3 : Fragment de coală cu eroarea „PLA" tăiat de o linie orizontală.

O la mijloc iar barele orizontale ale primului A întrerupte la mijloc ;

SS — punct lipsă în agrafa din stînga sus ;

VSJ — prelungire a vîrfului cadrului din stînga jos.

Detaliile ar putea continua cu cele ale cifrei 2, care are vîrful și coada barei inferioare precum și intrîndul în această bară în cele mai diverse forme, cu micile întreruperi ale ovalelor centrale, ale agrafelor etc., etc. Practic, se poate spune că nu există pe coală două mărci identice.

Pentru a nu încărca tabelul variantelor, nu s-a înscris în el dispunerea tipurilor așa cum au fost ele descrise în cap. 3.

Confruntînd cele de mai sus cu (1), (2), (3) se constată că s-au găsit și alte varietăți, între care ar fi de menționat „PIATA", mari spărturi ale ovalului „PLA" din PLATA tăiat de o linie orizontală etc.

În această situație, am căutat coli sau fragmente din alte tiraje și în special din emisiunea anului 1911. Din păcate nu am putut procura decît fragmente pe care însă am avut șansa să găsim varietăți cunoscute, dar inexistente pe colile din colecția noastră (fig. 3).

Studiul făcut asupra întregului material a condus la următoarele concluzii :

— A existat o singură planșă a valorii de 2 lei (P—I) cu care s-au tras toate emisiunile începînd din anul 1911 și pînă în 1931 ;

— Planșa a fost utilizată circa 21 ani, ceea ce explică marele ei grad de uzură, precum și numeroasele varietăți apărute ;

(continuare în pag. 15)

Mexic : Centenarul nașterii lui Albert Einstein 1,60 P, poșta aeriană. * Centenarul orașului Hermosillo, capitala statului Sonora 80 c. * Centenarul morții lui Rowland Hill 1,60 P., poșta aeriană.

Montserrat : Uniforme militare 30, 40, 55 c, 2,50 $. Bloc de 4 valori.

Nicaragua : Anul internațional al copilului 20, 90 c, 2, 2,20, 10 C. Bloc de 20 C.

Peru : Cultura nazca 20, 80 S.

Saint Christof : Centenarul morții lui Rowland Hill 5, 15, 50 c, 2,50 $.

Sf. Lucia : Diversificarea agriculturii 10, 35, 50 c, 3 $.

Salvador : Centenarul aderării la U.P.U. 10, 75 c, poșta aeriană. * A 75-a aniversare a organizației panamericane pentru sănătate 10, 25 c.

Statele Unite ale Americii : Arhitectură 4×15 c. * Floră protejată 4×15 c. * Câini polițiști 15 c.

Surinam : Pești 1, 2, 3. 5, 35, 60, 90, 120 c.

Trinidad-Tobago : Al 4-lea congres de geologie din America Latină 10, 35, 45, 70 c. Bloc de 4 valori.

Turks și Caicos : Protecția naturii 6, 20, 25, 55 c, 1 $. Bloc de 2 $.

Uruguay : Jocurile Olimpice 1980 5, 7 N $. Două blocuri de 25 c. * Departamentul Salto

3,45 N $. * Uniforme militare 5, 5 N $.

Virgine : Anul internațional al copilului 5, 10, 13 c, 1 $. Bloc de 4 valori.

ASIA

Afghanistan : Ziua femeii 10 A. * Ziua internațională a alfabetizării 20 A. * Agricultură 1 A. * Primul recensământ complet al populației 3 A.

Bahrain : Anul internațional al copilului 50, 100 f. * Opt timbre de 100 f.

Bhutan : Anul internațional al copilului 2, 5, 10 Nu. Bloc de 3 valori.

Birmania : Bijuterii 15, 20, 50 p, 1 K.

R. P. Chineză : Ziua muncii 8 f. * A 60-a aniversare a mișcării de la 4 mai 2×8 f.

R. P. D. Coreeană : Anul internațional al copilului 5, 10, 15, 20, 30 j. Bloc de 50 j.

Filipine : Floră 30 s, 1,20, 2,20, 2,30, 5, 5 P.

Irak : Al 5-lea turneu de fotbal din Golful Arabic 10, 15, 50 f. * Festivalul primăverii la Mossoul 15, 25, 35 f. * A 50-a aniversare a aderării la U.P.U. 25, 35, 75 f.

Iran : Revoluția islamică 3, 5, 10, 20 R. — Valori uzuale 15, 19 R.

Japonia : Săptămîna filatelică 2×50 y. * Campania națională pentru reîmpăduriri 50 y.

Kuweit : Al 29-lea campionat internațional de fotbal al militarilor 30, 80 f. * Ziua mondială a mediului înconjurător 30, 80 f.

Maldive : Henri Matisse 20, 25, 30 l, 1,50, 5 R. Bloc de 4 R.

Mongolia : Centenarul morții lui Rowland Hill. Bloc de 4×1 T.

Nepal : Festival la Red Machchindranath 75 p.

Oman : Arabii 40, 100 B.

Sri Lanka : Vesak : fresce din templul de la Kelaniya 25 c, 1, 10 R. * Eroul național Piyadasa Sirisena (1875—1946) 1,25 R.

Siria : A 16-a aniversare a revoluției din 18 martie 100 p. * Valori uzuale 25 p.

Thailanda : Fructe 1, 2, 5, 6 B.

R. P. D. a Yemenului : Mișcarea de ameliorare 20, 35, 60, 90 f.

OCEANIA

Australia : A 150-a aniversare a Australiei Occidentale 20 c. * A 50-a aniversare a primului zbor peste Polul Sud de către Richard Byrd (1888—1957), 20, 55 c.

Brunei : Anul internațional al copilului 10 s, 1 $.

Indonezia : A 50-a aniversare a Biroului internațional al educației 150 R.

Nauru : Serie uzuală 2, 3, 4, 5 c.

Niue : Centenarul morții lui Rowland Hill 2×20 c, 2×30 c, 2×50 c, 2×60 c. Bloc de 5 perechi.

Noua Zeelandă : Mici porturi 15, 20, 23, 35 c. * Anul internațional al copilului 10 c.

Papua și Noua Guinee : Obiecte de schimb din provincia Milne-Bay 7, 15, 25, 35 c.

Solomon : Jocurile Pacificului de Sud 8, 20, 35, 45 c.

Samoa : A 10-a aniversare a sosirii pe Lună 12, 14, 24, 26, 50 s, 1 $. Bloc de 1 $.

STUDIUL PE COLI AL EMISIUNII „TAXA DE PLATĂ — TIMBRUL AVIAȚIEI" — 1931

(continuare din pag. 5)

— De-a lungul anilor, planșa a suferit numeroase retușuri și reparații, ceea ce explică apariția unor varietăți numai în cadrul unor emisiuni sau tiraje ;

— La ultimele tiraje (1931) retușurile erau de-acum atît de numeroase încît două mărci din aceeași coală nu mai erau practic identice;

— În (1) se susține că „în 1924 apare o emisiune nouă cuprinzînd valorile de 1, 2, 3 și 6 lei. Acestea au fost imprimate cu planșe noi în afară de valoarea de 1 leu, pentru care s-au folosit planșele de la emisiunea precedentă". Afirmația este evident eronată, planșele noi de tip P—II s-au tras numai pentru valorile de 3 și 6 lei, în timp ce pentru valoarea de 2 lei s-a folosit vechea planșă de tip P—I ;

— Dacă placa valorii de 1 LEU conține într-adevăr o eroare, marca 64 — „D supradimensionat", valoarea de 2 lei se caracterizează prin tipurile I și II descrise în cap. 3, restul varietăților fiind o urmare a uzurii planșei și neexistînd practic o așa-numită „varietate majoră";

— În această situație, rămîne la aprecierea autorilor viitoarelor cataloage de tip CMPR-1974 să aleagă sau să includă varietățile cele mai reprezentative (poate cu o mențiune pentru varietățile cu „punct lipsă în agrafă" care caracterizează o mare parte din valorile emisiunii).

6. Supratiparul „TIMBRUL AVIAȚIEI"

Taxele de plată cu valoarea de 1 și 2 lei și supratipar TIMBRUL AVIAȚIEI se aplicau de oficiile poștale pe corespondența incomplet francată cu mărci TIMBRUL AVIAȚIEI.

Supratiparul are o lungime de 15,5 mm și o înălțime de 6,6 mm, fiind format din cuvintele TIMBRUL, deasupra, și AVIAȚIEI, dedesubt, astfel amplasate încît se termină pe aceeași verticală.

Nu există decalări flagrante între două supratipare nici pe orizontală nici pe verticală, decalările nedepășind circa 1 mm față de o valoare medie.

Supratiparul nu este totdeauna perfect orizontal, prezentînd uneori înclinații de cîteva grade (ex. marca VI-6).

Literele supratiparului prezintă mici diferențe de la poziție la poziție, cele mai vizibile fiind cele legate de tedula lui T.

Datorită ancrasării tiparului, pe unele exemplare deschiderea superioară a primului A din AVIAȚIEI practic nu există.

Supratiparul din poziția VII-3 are primul „I" din AVIAȚIEI fragmentat în trei, iar la marca X-10, al doilea A din AVIAȚIEI are o pată albă pe piciorul drept.

Există și alte mici varietăți, precum și urme de culoare roșie (puncte sau linioare) în afara supratiparului.

Pe coli, supratiparul nu are o poziție fixă, putînd fi plasat mai sus sau mai jos, mai la dreapta sau mai la stînga, semnalîndu-se chiar supratipare dispuse pe două mărci.

Fig. 4 : Bloc de patru cu dublă dantelură.

În sfîrșit, pentru a completa varietățile menționate în (3), în fig. 4 se prezintă o dublă dantelură verticală pe un bloc de patru din valoarea de 1 leu.

Bibliografie :

1) O. Boehm-Renei : Mărcile „TAXA DE PLATĂ" românești din perioada 1911—1930, în „Filatelia" nr. 7/1965 și 8/1965.

2) O. Soreanu : Taxele de plată 1911—1930, în „Filatelia" nr. 6/1976.

3) Catalogul mărcilor poștale românești (CMPR) — 1974.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA
Ing. Ioan-Sandu LAZĂR

Filatelia. 1929, m. 9.

DANTELURILE MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI POST-CLASICE (1876—1928)

Studiul mărcilor poștale românești post-clasice reprezintă un domeniu vast de cercetare, la îndemîna unei largi categorii de filatelişti. Marca uzată, care se găsește încă în circuitul filatelic, ajută pe cercetătorul acestei perioade mult mai bine decît marca neuzată. Este adevărat că anumite aspecte se pot studia numai pe mărci neuzate (grosimea hîrtiei guma). Marca uzată, mult mai ieftină, oferă cercetătorului posibilitatea studierii următoarelor aspecte: dantelură, microsemne, caracteristicile hîrtiei și, acolo unde e cazul, filigranul, ștampilografie, date de punere în circulație, în cazul în care nu există documente.

Depistarea danturilor, obiectul prezentului studiu, s-a putut realiza cu foarte mare eficiență pe marca obliterată. Voi da un exemplu: cercetătorul C. Celarian a studiat emisiunea „Uzuale Ferdinand 1919—1925" numai pe exemplare neobliterate, depistînd un număr de 167 danteluri diferite; subsemnatul am reluat acest studiu pe mărci obliterate (întîlnind tot ceea ce a semnalat C. Celarian) și am găsit un număr de 44 danteluri noi, ceea ce reprezintă un procent de 26% față de cele semnalate anterior, sau 21% din numărul de danteluri existente (211).

În prezenta lucrare, sînt trecute în revistă toate emisiunile de la 1876 pînă la 1928. Practic, au fost cercetate aproape toate emisiunile poștale care reprezintă varietăți majore la dantelură. După această dată, varietățile de dantelură sînt minime și evidente, mai ales la emisiunile cu tiraje foarte mari (uzuale). Emisiunile comemorative, cu tiraje limitate, au fost executate cu mai multă atenție de către Fabrica de Timbre, prezentînd numai sporadic varietăți de danteluri.

La emisiunea BUCUREȘTI II (CMPR 43—46) nu este menționată în ultimele cataloage dantelura B (11½); în tabelul 1 am menționat-o ca fiind cunoscută deoarece se întîlnește frecvent, dar mai rar decît dantelura B_1 (11).

Emisiunile studiate sînt în covîrșitoarea lor majoritate uzuale, singura excepție fiind emisiunea jubiliară „25 de ani de domnie" din 1891.

Emisiunile comemorative din perioada 1903—1928, neinserate în tabelele alăturate, prezintă foarte puține varietăți de dantelură, și anume:

— CĂIȘORI (CMPR 142—149), tipărită în Franța, dantelată în casetă 14 : 13½;

— EFIGII (CMPR 150—156) — Idem;

— TORCĂTOAREA (CMPR 157—160), tipărită în țară, dantelată în linie B (11½) sau C (11½ : 13½);

— ȚESĂTOAREA (CMPR 161—164), tipărită în țară, dantelată în linie A (13½), B (11½) sau mixt (pe 3 laturi 11½, iar pe a 4-a 13½);

— MAMA RĂNIȚILOR (CMPR (165—168), tipărită în țară, dantelată în linie B (11½), D (13½ : 11½) sau mixt (pe 3 laturi 11½, iar pe a 4-a 13½);

BUCUREȘTI I 1876-1879

Valoarea facială	Nr. cat.	clișee Paris A	B	B_1	C	D	Valoarea facială	Nr. cat.	clișee noi A	B	B_1	C	D
1½ b	43	•	•	•	•	•	10 b	45 a		•	•		••
5 b	44	•	•	•	•	••	5 b albastru	44 E			•		
10 b	45		•	•	••		30 b	47		•	•		
15 b	46	•	•	•	•	••							

BUCUREȘTI II 1879-1880

PERLE (55÷56) & JUBILIARE (94÷98)

Valoarea facială	Nr. cat.	A	B	B_1	C	D	Valoarea facială	Nr. cat.	A	B	B_1	C	D
1½ b	48	•	•	•	•	•	15 b	55	•	•	•	•	•
3 b	49		•	•	•	•	25 b	56	•	•	•	•	•
5 b	50		•	•	•	•	1½ b	94	•	••	—	•	••
10 b	51	•	•	•	•	•	3 b	95	•	•	—	•	•
15 b	52	•	•	•	•	••	5 b	96	•	•	—		••
25 b	53	•	•	••	••	••	10 b	97	•	•	—		••
50 b	54		•	•	••	••	15 b	98	•	•	—	•	••

VULTURI 1885 - 1889

Valoarea facială	Nr. cat.	hîrtie albă A	B	C	D	Nr. cat.	hîrtie colorată A	B	C	D	Nr. cat.	filigran „stemă mică" A	B	C	D
1½ b	57	•	•	•	•	62	•	•	•	•	70	•	•	•	•
3 b oliv	—	—	—	—	—	63	•	•	•	•	—	—	—	—	—
3 b violet	58	•	•	•	•	64	•	•	•	•	71	•	•	•	•
5 b	59	•	•	••	••	65	•	•	•	•	72	•	•	•	•
10 b	—	—	—	—	—	66	•	•	•	•	73	•	•	•	•
15 b	60	•	•	•	•	67	•	•	•	•	74	•	•	•	•
25 b	61	•	•	•	•	68	•	•	••	••	75	•	•	•	•
50 b	—	—	—	—	—	69	•	•	•	•	—	—	—	—	—

CIFRA ÎN PATRU COLȚURI 1890 - 1894

Valoarea facială	Nr. cat.	filigran „stemă mică" A	B	C	D	Nr. cat.	hîrtie fără filigran A	B	C	D	Nr. cat.	hîrtie cu filigran PR A	B	C	D
1½ b	76	•	•	•	•	83	•	•	•	•	—	—	—	—	—
3 b	77	•	•	•	•	84	•	•	•	•	91	•	•	•	••
5 b	78	•	•	•	•	85	•	•	•	•	92	•	•	•	••
10 b	79	•	•	•	••	86	•	•	•	•	—	—	—	—	—
15 b	80	•	•	•	•	87	•	•	•	•	—	—	—	—	—
25 b	81	•	•	•	•	88	•	•	•	•	93	•	•	•	••
50 b	82	•		•	•	89	•	•	•	•	94	•	•	•	

A(13½); B(11½); B_1(11); C(11½ : 13½); D(13½ : 11½)

• danteluri catalogate

•• danteluri necatalogate

pab

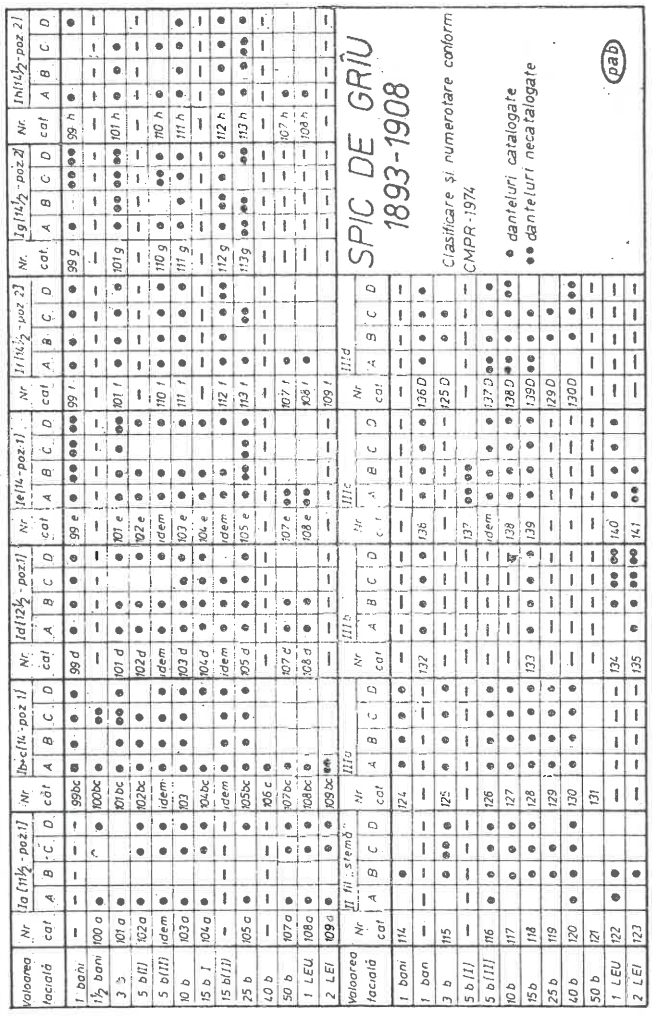

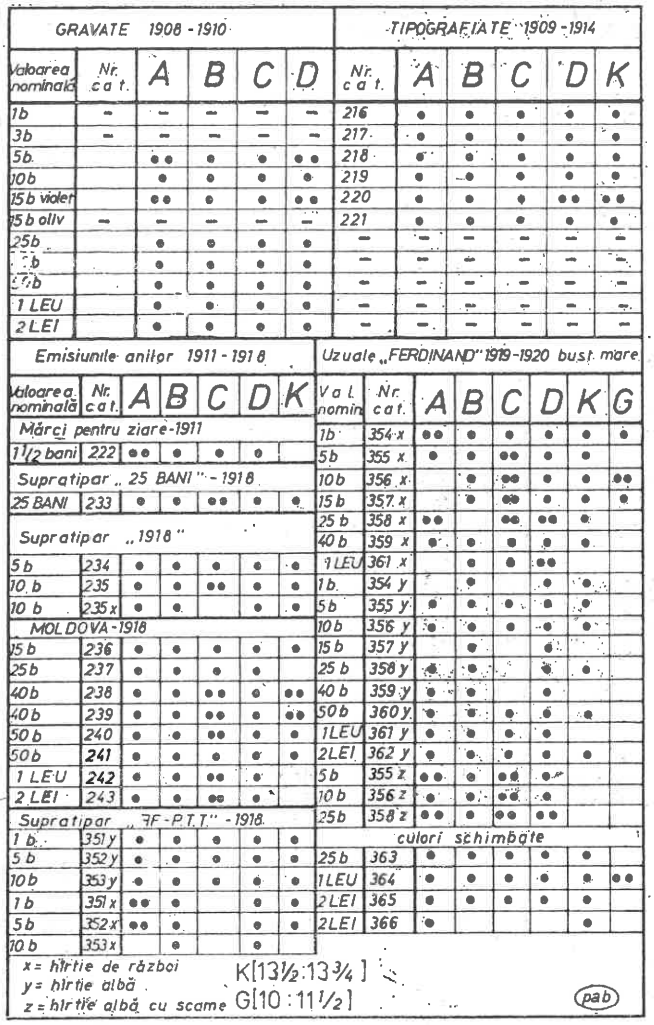

GRAVATE 1908 - 1910

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D
1b	–	–	–	–	–
3b	–	–	–	–	–
5b		••	•	•	••
10b		•	•	•	•
15b violet		••	•	•	••
15b oliv	–	–	–	–	–
25b		•	•	•	•
40b		•	•	•	•
50b		•	•	•	•
1 LEU		•	•	•	•
2 LEI		•	•	•	•

TIPOGRAFIATE 1909 - 1914

Nr. cat.	A	B	C	D	K
216	•	•	•	•	•
217	•	•	•	•	•
218	•	•	•	•	•
219	•	•	•	•	•
220	•	•	•	••	••
221	•	•	•	•	•
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–

Emisiunile anilor 1911 - 1918

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
Mărci pentru ziare - 1911						
1 1/2 bani	222	••	•	•	•	
Supratipar „25 BANI" - 1918						
25 BANI	233	•	•	••	•	•
Supratipar „1918"						
5b	234	•	•	•	•	•
10b	235	•	•	••	•	•
10b	235x	•	•		•	•
MOLDOVA - 1918						
15b	236	•	•	•	•	•
25b	237	•	•	•	•	
40b	238	•	•	••	•	••
40b	239	•	•	••	•	••
50b	240	•	•	••	•	•
50b	241	•	•	•	•	•
1 LEU	242	•	•	••	•	
2 LEI	243	•	•	••	•	
Supratipar „RF - P.T.T." - 1918						
1 b	351 y	•	•	•	•	•
5 b	352 y	•	•	•	•	•
10b	353 y	•	•	•	•	•
1 b	351 x	••	•		•	•
5 b	352 x	••	•		•	•
10 b	353 x		•		•	

Uzuale „FERDINAND" 1919-1920 bust mare

Val. nomin.	Nr. cat.	A	B	C	D	K	G
1b	354 x	••	•	•	•	•	•
5b	355 x	•	•	••	•	•	
10b	356 x		•	••	•	•	••
15b	357 x		•	••	•	•	•
25 b	358 x	••		••	••	•	
40 b	359 x	•	•	•	•	•	
1 LEU	361 x		•	•	••		
1b.	354 y		•		•	•	
5b	355 y	•	•	•	•	•	
10b	356 y	•	•	•	•	•	
15 b	357 y		•		•		
25 b	358 y	•	•		•	•	
40 b	359 y	•	•		•		
50b	360 y	•	•	•	•	•	
1LEU	361 y	•	•	•	•		
2LEI	362 y	•	•	•	•	•	
5b	355 z	••	•	••	••		
10b	356 z	•	•	••	•		
25b	358 z	••	•	••	••		
culori schimbate							
25 b	363	•	•	•	•	•	
1LEU	364	•	•	•	•	•	••
2 LEI	365	•	•	•	•	•	
2LEI	366	•				•	

x = hîrtie de război K[13 1/2 : 13 3/4]
y = hîrtie albă
z = hîrtie albă cu scame G[10 : 11 1/2]

pab

Uzuale „FERDINAND" 1920-1925" . bust mic

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
3 b	367	•	•	•	•	•
3 b h. cu scame	367a	••	•	••	•	
5 b	372	•	•	•	•	•
10 b verde	377a	•			•	•
10 b oliv	377a	•		••		••
25 b (I) brun	371/I	••	••	••	••	••
25 b (II) brun	371/II	•	•	•	•	•
25 b (III) brun	386	•				•
30 b	368a	•	•	•	•	•
30 b h cu scame	368 b	••	•	••	•	
50 b (I)	373/I	•	•	•	•	•
50 b (II)	373/II	••			•	•
50 b (III)	373/III					•
50 b (IV)	373/IV	••		••		••
60 b	374	•	•	•	•	•
1 LEU (I)	369/I	•	•	•	•	•
1 LEU (II)	369/II	••				•
1 LEU (III)	369/III					•
1 LEU (IV)	369/IV					••
2 LEI (I) roz-carmin	375	•	••	••	•	•

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
2 LEI (I) verde	378/I	•				•
2 LEI (II) verde	378/II	••				•
2 LEI (III) verde	378/III					••
2 LEI (IV) verde	378/IV					••
3 LEI (I) albastru	376	•	•	•	•	••
3 LEI (I) brun	382/I	•				•
3 LEI (II) brun	382/II					•
3 LEI (III) brun-eroare	382E/III					••
3 LEI (I) roz-mat	383/I	•				
3 LEI (II) roz-mat	383/II	•				
3 LEI (III) carmin-roz	387/III	••				•
3 LEI (IV) carmin-roz	387/IV					••
5 LEI (I) verde	370	••	•	••	•	•
5 LEI (I) brun	388/I					•
5 LEI II brun	388/II	•			•	•
6 LEI albastru	379	•			•	•
6 LEI roz	384	•				•
6 LEI oliv	385	•				•
7,50 LEI	380	•				•
10 LEI	381	•				•

pab

— ÎNGERI (CMPR 169—172), tipărită în Anglia, dantelată în casetă $11^3/_4$;

— 25 ANI DE LA PROCLAMAREA REGATULUI (CMPR 173—182), tipărită în Anglia, dantelată în casetă 12 ;

— CAROL I, 40 DE ANI DE DOMNIE (CMPR 183—192) — Idem ;

— EXPOZIȚIA GENERALĂ (CMPR 193—203), tipărită la București, dantelată în linie B ($11^1/_2$) și rar A ($13^1/_2$) ;

— OBOLUL (CMPR 204—207), tipărită în Anglia, dantelată în linie 11 ;

— JUBILIARE 1913, tipărită la București, dantelată ($11^1/_2 : 13^1/_2$) la formatele verticale și ($13^1/_2 : 11^1/_2$) la formatele orizontale ;

— ÎNCORONAREA DE LA ALBA-IULIA (CMPR 389—395), tipărită în Germania, datelată în țară, B, C, D, K ;

— 60 DE ANI DE VÎRSTĂ FERDINAND (CMPR 396—405), tipărită și dantelată în Germania, 11, în linie ;

— CINCANTENARUL INDEPENDENȚEI (CMPR 411—422), tipărită și dantelată în Franța, $15^3/_4$, în casetă.

Primele mărci poștale românești dantelate au fost emise în luna februarie 1872 (CMPR 31—33).

Emisiunea PARIS a fost datelată 14 : $13^1/_2$, în casetă.

În tabelele alăturate au fost inserate dantelurile emisiunilor, ținîndu-se cont pe cît posibil și de calitatea de hîrtie a diferitelor tiraje, iar unde a fost cazul și de tipurile de clișeu. La emisiunile cu filigran s-au catalogat numai pozițiile normale ale filigranelor. S-a utilizat numeroatarea din CMPR — 1974. La emisiunea „Uzuale Ferdinand — bust mic" am menționat și noile tipuri de cifră descoperite de mine și comunicate în ședința Cercului de studii și documentare al A.F.R., din luna februarie 1976.

Majoritatea celor menționate în cele patru tabele alăturate au fost prezentate în cadrul unui exponat la NAȚIONALA — 1978 și stau la dispoziția oricărui cercetător.

Este de dorit ca următoarea ediție a catalogului să fie completată cu noile date prezentate în acest articol.

Ing. Barbu POPESCU

VEȘTI DIN ȚARĂ

Tulcea. Cu ocazia celei de a IV-a ediții a Festivalului interjudețean de folclor „Cununa cîntecului românesc", desfășurat la Tulcea între 22 și 25 iulie 1979, filiala județeană A.F.R., în colaborare cu Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Tulcea, a realizat un frumos plic cu o obliterare specială. Ștampila a fost folosită la francarea întregii corespondențe depuse între zilele de 22 și 25 iulie la ghișeele oficiului poștal Tulcea 1.

● **Pitești.** Grupa de maximafilie, înființată la 3 martie 1974, este condusă din 1977 de către Gh. Balint și numără, cu un an în urmă, 35 de membri.

● **Iași.** Cu prilejul turneului internațional de șah „Memorialul Mihail Sadoveanu", ediția a V-a, desfășurat între 3 și 17 iulie a.c. la Iași, filiala A.F.R. Iași a realizat un plic special, francat cu uzuala stema județului și obliterat cu o ștampilă specială.

POȘTA REDACȚIEI

La răspunsul publicat de noi cititorului Ioan Chiorean, în nr. 7 al revistei, la rubrica „Poșta redacției", am primit mai multe scrisori cu opinii privind propunerea de a se adopta noi termeni ca : „Plimaxfila" sau „Plimax", pornind de la ideea că o marcă cu imaginea identică ilustrației unui întreg poștal poate fi aplicată peste marca fixă a acestuia și apoi obliterată cu o ștampilă care să prezinte concordanța maximă cu subiectul mărcii.

Redăm mai jos spicuiri din scrisoarea adresată redacției de **dr. Valeriu Neaga** :

„De la început trebuie subliniat faptul că un întreg poștal, după cum este denumit, reprezintă un tot indivizibil, fiind considerat de filatelişti ca o marcă poștală de format mare, iar marca fixă (imprimată), îi asigură valoarea de francare și, respectiv, de circulație.

Aplicarea unei mărci adezive peste marca fixă, imprimată, anulează integral valoarea întregului poștal și rolul pentru care a fost tipărit, acesta devenind un plic obișnuit, un rebut filatelic.

Anularea unui întreg poștal sau amputarea lui, chiar involuntară (de către neștiutori), trebuie combătută în paginile revistei și cu ocazia diverselor reuniuni filatelice.

Să nu se facă confuzia inadmisibilă pentru un filatelist avansat cu „întregurile maxime", preconizate și realizate în ultimele două decenii de diverși colecționari (ing. Adrian Bocșan ș. a.), pe care se aplică o marcă adezivă cu subiect identic sau asemănător celui de pe întregul poștal (fie cu marca fixă, fie cu imaginea din stînga întregului respectiv) și se obliterează cu o ștampilă de zi sau ocazională, pe cît posibil în concordanță cu subiectul întregului poștal.

Marca adezivă se aplică numai pe spațiul liber al întregului poștal.

Problema pieselor circulate prin poștă, abordată în același răspuns, este mult controversată.

O piesă circulată are, fără îndoială, o valoare mai mare pentru un exponat.

Dar ce ne facem cu un exponat care cuprinde numai mărci, inclusiv colițe (dantelate sau nu), care nu au circulat prin poștă ?

Atîta timp cît se admit în exponat mărci neobliterate, problema celorlalte piese filatelice urmează să fie abordată de fiecare filatelist și mai ales expozant, așa cum consideră el mai potrivit pentru ilustrarea unei teme sau completarea unui studiu, cu condiția ca aceste piese să cuprindă elemente certe poștale (marcă, ștampilă etc.)".

Strempel Henrich, Cugir. 1. Cînd realizăm un exponat, printre cele cîteva premise de bază pe care trebuie să le avem clare în minte este și aceea că filatelia este fiica poștei. Cu cît o piesă filatelică a avut relații mai strînse cu poșta, cu atîta este mai apreciată în marile expoziții internaționale. De pildă, o colecție de întreguri poștale necirculate este răsplătită cu diplomă de participare. Aceleași piese, circulate, ridică rangul aprecierii la bronz-argintat, sau chiar la argint (în funcție de vechimea pieselor, calitatea obliterărilor etc.). F.D.C.-urile și plicurile speciale circulate au valoare filatelică sporită, cu condiția să nu poarte pe față ștampile cu date diferite. La circulare, rugat, oficiantul poștal poate aplica ștampila de plecare pe spate. 2. Piesa propusă cu statuia lui Petru Groza își are locul într-un exponat tematic, fără a putea figura într-unul de maximafilie, ... deci fortind nota într-un mod riscant pentru aprecierea colecției. 3. Mai bine arătați o fotocopie sau o copie xerox a celeilalte fețe a ilustratei, pe aceeași planșă. 4. Este bine ca textul exponatului să completeze inscripțiile mărcilor poștale. O repetare mecanică nu lasă o impresie bună juriilor.

COTELE „ZUMSTEIN"

Elveția : 162—165 Pro patria, cetăți și castele 20+10, 40+20, 70+30, 80+40 C (4) 4,65 4,65.

Andorra (Poșta franceză) : 297—298 Europa 1,20, 1,70 F (2) 2,30 2,30.

Belgia : 2099 30 de ani NATO 30 F (1) 3,00 3,00 ; 2100 25 de ani monumentul dedicat prizonierilor politici din Breendonk 6 F (1) 0,60 0,60 ; 2101 Ziua mărcii 8 F (1) 0,90 0,90 ; 2102—2103 Europa 8, 14 F (2) 1,70 1,70.

R. F. Germania : 1003 Uzuale (completare) 230 Pf (1) 3,60 3,60 ; 1020—1021 Europa 50, 60 Pf (2) 2,15 2,15 ; 1022 A 50-a aniversare a nașterii Annei Frank 60 Pf (1) 1,15 1,15 ; 1023 Expoziția internațională a transporturilor — Hamburg 1979 — 60 Pf (1) 1,15 1,15.

Berlinul Occidental : 586 Uzuale (completare) 230 Pf (1) 3,60 3,60 ; 950 100 de ani tipografia federală 60 Pf (1) 1,15 1,15.

Anglia : 868—871 Primele alegeri directe ale parlamentului vest-european 9, 10 1/2, 11, 13 p (4) 2,80 3,50.

Guernsey : 192—193 Europa 6, 8 p (2) 0,95 0,95.

Jersey : 201—205 Al 25-lea raliu aerian internațional 6, 8, 10½, 11, 13 p (5) 3,25 3,25.

Iugoslavia : 1878 75 de ani ziarul „Politika" 2 D (1) 0,35 0,35 ; 1879 10 ani întîlnirea administrațiilor autonome 2 D (1) 0,35 0,35 ; 1880 Anul internațional al copilului 4 D (1) 0,90 0,90.

Luxemburg : 989—990 Europa 6, 12 F (2) 1,95 1,95 ; 991—994 Aniversări 2, 5, 6, 9 F (4) 2,25 2,25.

Malta : 590—595 Sfîrșitul alianței militare cu Anglia 2, 5, 7, 8, 17, 20 c (6) 5,25 5,25.

Norvegia : 815—816 Anul internațional al copilului 1,25, 1,80 Kr (2) 1,85 1,85.

Portugalia : 1446—1448 Lupta împotriva zgomotului 4,00 5,00, 14,00 E (3) 1,50 1,50 ; 1449—1450 30 de ani NATO 5,00, 50,00 E (2) 3,50 3,50 ; 1451 Idem Bloc (1) 7,00 7,00.

San Marino : 1205 100 de ani de la nașterea lui Albert Einstein 120 L (1) 0,50 0,50 ; 1206—1207 Europa 170, 220 L (2) 1,55 1,55.

Națiunile Unite (Geneva) : 84—85 Anul internațional 6, 8, 10½, 11, 13 p (5) (2) 14,00 14,00.

Bulgaria : 2682 Feribot Varna-Ilicivosk 13 st (1) 0,50 0,50 ; 2683 150 de ani de la nașterea lui H. Danov 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2684 60 de ani răscoala de la Vladja 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2685 Expoziția filatelică națională „Bulgaria 78" 5 st (1) 0,35 0,20 ; 2686—2688 100 de ani bibliioteca națională „Kyril și Metodiu" 2 13, 23 st (3) 1,50 0,90 ; 2689 Idem Bloc 80 st (1) 3,00 3,00 ; 2690—2694 100 de ani marca poștală bulgară. Expoziția internațională „Philaserdica" 2, 13, 23, 35, 53 st (5) 4,50 2,75 ; 2695 90 de ani Universitatea din Sofia 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2696 200 de ani de la nașterea lui N. Karastoianov 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2697 50 de ani Baletul național 13 st (1) 0,50 0,40 ; 2698—2699 Marca de Anul nou 2, 13 st (2) 0,60 0,40 ; 2700 100 de ani marca bulgară Bloc 1 L (1) 3,50 3,50 ; 2700 A Idem nedantelat 7,00 7,00 ; 2701 30 de ani CAER 13 st (1) 0,50 0,40 ; 2702—2706 100 de ani marca bulgară (II) 2, 13, 23, 35, 53 st (5) 4,50 2,75 ; 2707 100 de ani banca populară bulgară 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2708 100 de ani de la nașterea lui A. Stamboliski 2 st (1) 0,20 0,15 ; 2709 Anul internațional al copilului 23 st (1) 1,00 0,55.

Polonia : 2500 50 de ani Compania aeriană LOT 6 zl (1) 1,20 0,40 ; 2501—2504 Anul internațional al copilului 50 gr, 1,00, 1,50, 6,00 zl (4) 1,40 0,50.

România : 3607—3613 Pionieri și aviației 55 B, 1,00, 1,50, 2,15, 3,00, 3,40, 4,80 L (7) 7,25 7,25 ; 3614 Idem Bloc 10 L (1) 8,50 8,50 ; 3115—3116 2050 de ani Statul dac centralizat 55 B, 1,50 L (2) 1,00 — ; 3117—3122 Anul internațional al copilului 55 B, 1,00, 1,50, 2,15, 3,40, 4,80 L (6) 7,00 — ; 3123—3124 Campionatul mondial de hochei — juniori 1,30, 3,40 L (2) 2,40 —.

U.R.S.S. : 4770—4773 Olimpiada Moscova 1980 — Turism 1+0,50, 1+0,50, 1+0,50, 1+0,50 R (4) 38 16,50 ; 4774 60 de ani ziare expediate prin poștă 30 K (1) 2,00, 1,20 ; 4775 20 de ani revoluția din Cuba 6 K (1) 0,45 0,30 ; 4776 60 de ani republica Bielorusă 4 K (1) 0,35 0,25 ; 4777 325 unirea Ucrainei cu Rusia 4 K (1) 0,35 0,25 ; 4778 400 de ani universitatea Vilnius 4 K (1) 0,35 0,25 ; 4779 Expoziția filatelică internațională „Philaserdica" 15 K (1) 1,10 0,50 ; 4780 Sateliți pentru radioamatori 4 K (1) 0,35 0,25 ; 4781—4785 Locomotive rusești cu abur 2, 3, 4, 6, 15 K (5) 2,00 1,00 ; 4786 25 ani de la desțelenire 50 K (1) 3,25 1,40 ; 4787 Cercetarea planetei Venus 10 K (1) 0,70 0,30 ; 4788 100 de ani de la nașterea lui Albert Einstein 6 K (1) 0,45 0,25 ; 4789 Congresul mondial veterinar de la Moscova 6 K (1) 0,45 0,25 ; 4790—4794 Jocurile olimpice de vară de la Moscova 1980 (Seria a IX-a) 4+2, 6+3, 10+5, 16+6, 20+10 K (5) 5,50 2,25 ; 4795 Idem Bloc 50+25 K (1) 5,00 2,25.

Cehoslovacia : 2371—2373 Jubilee 30, 60 H, 1 Kčs (3) 1,20 0,90 ; 2374—2378 Prima aniversare a zborului comun sovieto-cehoslovac 30, 60 H, 1,60, 2,00, 4,00 Kčs (5) 6,00 3,50 ; 2379 Idem Bloc 10 Kčs (1) 7,00 7,00 ; 2379 A Idem nedantelat (1) 75,00 75,00 ; 2380—2384 25 de ani serviciul de protecția florilor de munte 10, 20, 30, 40 H, 1 Kčs (5) 2,80 2,80 ; 2385—2390 Aniversări 10, 20, 20, 30, 30, 60 H (6) 1,25 1,25.

Ungaria : 3311 30 de ani Declarația drepturilor omului 1 Ft (1) 0,55 0,55 ; 3311 I Idem, colită 6,50 6,50 ; 3312—3314 Anul internațional al copilului 1, 1, 1, Ft (3) 1,80 0,75 ; 3315 60 de ani de la proclamarea republicii sovietice 1 Ft (1) 0,60 0,25 ; 3316 Uzuală 1 Ft 0,60 0,25 ; 3317 Expoziția filatelică a tineretului din Békescsaba 3+1,50 Ft (1) 2,15 —.

SCHIMB

— **Ofer** la schimb timbre neștampilate numai noutăți, cronologic sau tematic, din : Anglia, Canal, Gibraltar, Malta, Israel, Austria, O.N.U. (Viena), R.D.G., Polonia, Cehoslovacia. Alexandru Istrate, str. Brazilliei 17, 71221 București. Предоставляю гашеные марки. Желаю только чистые новинки, полные серии и блоки из СССР.

Alexandru Istrate, str. Brazilliei 17, 71221 București 63, România.

— **Lichidez** colecția filatelică (mărci românești și străine) precum și colecția revistelor „Filatelia" românească și din U.R.S.S. legate pe ani. Anatolie Ivăncescu, str. Viitorului, Bloc 13/C Tîrnăveni, cod 3225.

— **Doresc** să am **schimb** cu filateliști din toată lumea. Poplăcenel Viorel, str. Ana Ipătescu nr. 8, Sibiu, cod 2400, România.

— **Caut schimb** cărți maxime, întregurí poștale cu sau fără obliterări speciale, inclusiv suporturi și timbre pentru maxime. **Ofer** material similar orice temă. Ing. Baran, Văscăuțeanu 18, 6600 — Iași.

— **Caut** mărci ștampilate Spania, anii 1856—1864, perfectă stare. Răspund imediat. Theodorescu Gh., str. Emil Bodnaraș 45 — 77362 București. Tel. 45.19.56.

— **Caut** plicuri, ilustrate, cărți poștale, fragmente cu ștampila LUGOS perioada pînă 1892. De asemenea, francatură mecanică din toată lumea. Schimbul la înțelegere. Gavril Drăgănescu, str. Magnoliei 4, 1600 — Lugoj.

— I want new issues mint of your country also in quantity. I give in change mint or used complete sets of Arabian countries and Guinea. Pavone Roberto — Casella postale 1068 — Napoli Vomero Italy.

— Rumän. Ganzsachen (Bildbriefumschläge und karten) mit vogelabbildungen, ältere und neue, gebraucht und ungebraucht gesucht. Gebe D.D.R., B.R.D./W.B. Horst Lohde D.D.R.-89 Görlitz, Konsul Str. 5.

Filatelia 1983/nr. 3.

CONTRIBUȚII

DIMENSIUNILE CADRELOR LA EMISIUNILE „SPIC DE GRÂU"

Aceste emisiuni, printre cele mai variate din filatelia românească, au primit denumirea „SPIC DE GRÂU" pentru faptul că 5 din cele 7 clișee (deosebite) ale mărcilor ce o compun cuprind în desenele lor spice de grâu.

Catalogarea lor apare controversată, în primul rînd, datorită diferitelor elemente de care ar trebui să se țină seamă la clasificare, și anume:

— cinci filigrane diferite, iar, în plus, pozițiile lor posibile;
— lipsa filigranului;
— calitatea și structura hîrtiei utilizate;
— varietăți de dantelură, prezentînd toate combinațiile din gama 13½—11½;
— utilizarea de cerneluri cu culori și nuanțe multiple;
— dimensiunile cadrelor mărcilor etc., iar, în al doilea rînd, pentru că noile descoperiri ce s-au adăugat în decursul anilor au fost clasificate — adeseori forțat — numai în cadrul grupelor deja constituite în cataloagele anterioare. Astfel:
— 3 grupe în catalogul 1938 (C. Nămoloiu — G. Nosca);
— 7 grupe în catalogul 1947 (F. Konrad);
— 17 grupe în catalogul 1974 (K. Dragomir — A. Surpățeanu).

Sîntem în fața unui paradox: emisiunile respective, deși bine cunoscute, sînt totuși insuficient studiate, cu catalogări ce au la bază clasificări simpliste, moștenite de la un catalog la altul, de la o ediție la alta.

VALORI STUDIATE	DIMENSIUNI (mm) ORIZONTAL <÷<	DIMENSIUNI (mm) VERTICAL <÷<	NR. DE CADRE
1 BAN brun	18 2/3 – 19 1/3	24 1/4 – 24 2/3	13
1 BAN negru	18 2/3 – 19	24 – 24 1/4	4
1 BANI brun	19 – 19 2/3	24 1/2 – 24 3/4	13
1 BANI negru	19 1/3 – 19 2/3	24 1/3 – 24 3/4	8
3 BANI brun	19 – 19 2/3	23 3/4 – 24 1/2	16
5 BANI albastru și verde	19 1/4 – 19 3/4	24 1/2 – 24 2/3	18
10 BANI verde și roșu	19 – 19 3/4	24 – 24 1/2	18
15 BANI roșu-tip I	19 1/4 – 19 2/3	24 1/4 – 24 2/3	10
15 BANI rosu tipII	19 – 19 1/3	24 – 24 1/3	8
15 BANI gri-tip I	19 1/3 – 20	24 1/3 – 25 1/4	14
15 BANI gri-tip II	19 – 20	24 – 24 2/3	13
15 BANI negru tip II	19 – 19 1/4	24 – 24 1/4	5
15 BANI violet tip II	19 1/4 – 19 2/3	24 – 24 2/3	11
25 BANI violet și albastru	19 1/4 – 19 2/3	24 1/4 – 24 1/2	10
40 BANI verde	19 1/4 – 19 2/3	24 1/4 – 24 1/2	9
50 BANI galben	19 – 19 1/2	24 – 24 1/2	10

FIG. 1 Sistematizarea măsurătorilor făcute asupra valorilor obliterate din emisiunile SPIC DE GRÂU. (După A. Nicolau)

Ultimele prezentări ale emisiunii au numai aparența certitudinii și stabilității, pentru că la un examen mai atent apar tot felul de anomalii care ar putea fi puse la punct doar pe viitor, cu ocazia mult așteptatei monografii a mărcilor poștale românești. Nici un catalog nu-și poate lua în prezent răspunderea reorganizării acestor emisiuni cu tiraje presărate de-a lungul a 25 de ani (1893—1918).

Deoarece se întrevede, totuși, posibilitatea ca viitorii cercetători să abordeze problema unei ordonări definitive a emisiunilor SPIC DE GRÂU, printr-o catalogare științifică, doresc să abordez, deocamdată, chestiunea dimensiunii cadrelor acestor mărci — criteriu care pînă acum nu a fost luat în considerare la clasificările ce au pornit, în principal, de la filigran, anul apariției, hîrtie și culoare.

Dr. Frantisek Novak din Praga a constatat și comunicat diferențe ale dimensiunilor cadrului la mărcile de 10 BANI verde, stabilind 3 tipuri avînd variații cuprinse între ¼ și ½ mm (v. „Filatelia" 9/1969).

Ing. Kiriac Dragomir, în partea întîi a CMPR '74 (v. pag. 151), preia și extinde problema dimensiunilor la mărcile SPIC DE GRÂU.

Dar cea mai mare contribuție a avut-o regretatul cercetător craiovean **Alfred Nicolau**, care a detaliat atît intensiv, cît și extensiv studiul acestor emisiuni, punînd baze științifice în abordarea problemelor ridicate de aceste mărci (v. „Filatelia" 7/1971, 9/1971, 1/1973 și 2/1973), cît și prin studiile personale din cadrul Cercului tematic „Spic de grîu", al cărui inițiator a fost. Și tot lui îi revine meritul de a fi aprofundat, în cadrul măsurătorilor executate pe mii de mărci, problema dimensiunii cadrelor.

Se constată că, datorită diferențelor de dimensiuni, marca de 10 BANI verde se găsește și în multe alte combinații ale mărimii cadrului, ca dealtfel și marca de 10 BANI roșu. Dar să vedem la ce concluzii se ajunge prin

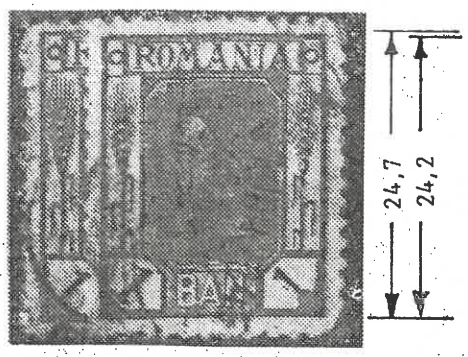

sistematizarea rezultatului măsurătorilor executate de A. Nicolau pe circa 60.000 de mărci din toate valorile și toate culorile emisiunii*), cu excepția celor de 1 LEU și 2 LEI, la care procurarea materialului cantitativ întîmpină dificultăți.

Prima constatare ce se desprinde din examinarea tabelului este că dimensiunile variază pe orizontală între 18 2/3 și 20 mm, iar pe verticală între 23 3/4 și 25 1/4 mm, deși nu s-au găsit mărci cu dimensiunile maxime pe ambele laturi.

O altă constatare este că în cadrul aceleiași valori și tip de marcă, diferențele nu depășesc 1 mm pe orizontală și 0,9 mm pe verticală.

Putem oare să afirmăm că toate aceste dimensiuni, găsite în circa 200 de cadre diferite (sau tipodimensiuni) care se deosebesc uneori doar cu 1/4 mm, ar fi tipuri de tipar? Se pare că ne aflăm din nou în fața unui caz similar ca atunci cînd am analizat dantelura mărcilor din emisiunea PARIS — BUCUREȘTI (1872—1880) și am determinat un număr neobișnuit de mare de danteluri. De fapt aceasta este problema tuturor mărcilor din toate timpurile, dar mai ales a celor vechi. Hîrtia este un material higroscopic, care își modifică dimensiunile în funcție de starea de umiditate în care se găsește. De asemenea, este sensibilă și tratamentelor la care a fost supusă în timp. Dacă luăm în considerare că mărcile pe care le măsurăm au fost adeseori păstrate în pivnițe sau poduri, că au fost spălate cu apă rece sau caldă (uneori de mai multe ori), că în apă s-au adăugat eventual și diferite substanțe, că au primit gumă de diferite calități, că însăși hîrtia prezintă diferențe de comportament fizico-chimic chiar în cadrul acelușiași sortiment și, în fine, că miile de mărci intrate în studiu nu au fost măsurate într-o zi-două și că însuși gradul de umiditate diferă de la o zi la alta, putem conclude, în primul

rînd, că marea varietate de dimensiuni ale cadrului s-ar putea datora acelorași cauze care au făcut ca și alte mărci ieșite de la tipar cu dimensiuni practic egale să ajungă să difere între ele, creînd false tipodimensiuni.

Dar este oare posibil ca două sau mai multe mărci care au avut inițial dimensiuni egale să ajungă, datorită →

*N.R. *Ar fi necesar a se întocmi un tabel centralizator făcut numai pe baza mărcilor neuzate, care să poată fi comparat cu tabelul centralizator bazat pe mărcile uzate. Numai în acest fel ne-am putea da seama de variația cadrelor. Astfel, Fr. Novak din Praga a constatat diferențe — ce e drept, mici — între perechi de mărci uzate și neuzate.*

unor împrejurări enumerate mai sus, să-şi modifice dimensiunile şi să difere între ele cu 1 mm, adică cu circa 4% ? Alfred Nicolau afirma că nu. Am repetat şi eu asemenea încercări, fără a reuşi să realizez diferenţe între cadre mai mari de 1/3 mm. **Am putea, deci, afirma, în al doilea rînd, că mărcile care au suferit în timp un acelaşi tratament nu pot căpăta diferenţe ajungînd la circa 1 mm, iar în cazul că acestea totuşi se pot constata, ele sigur provin de la tipar şi constituie tipuri diferite.** Dealtfel, această a doua concluzie ne-ar putea conduce la certitudinea că în cadrul perechilor, al blocurilor sau al colilor în care mărcile au dimensiuni diferite, acestea pot proveni numai din diferenţe de dimensiuni între clişee, constituind adevărate tipuri de mărci. Or, în dintr-o coală ar trebui să-şi fi schimbat, eventual, dimensiunile în aceeaşi măsură. **Putem să concludem, în al treilea rînd, că numai studiind colile întregi s-ar putea stabili dacă şi cîte anume dimensiuni diferite de cadru există, şi numai atunci am putea cunoaşte şi determina eventualele tipuri.**

O asemenea acţiune nu este realizabilă decît dacă s-ar studia materialul existent la Consenvatorul de timbre, dar şi atunci va trebui multă atenţie, răbdare şi control riguros, deoarece mărci de aceeaşi valoare, din acelaşi tiraj, au fost imprimate pe hîrtii de calităţi diferite şi au primit gume cu compoziţie chimică şi cu efecte mecanice deseori diferite. Deci nu se vor clasifica drept tipuri toate cadrele ce prezintă diferenţe, ci ar trebui să se ţină seama de poziţia fiecărei mărci în coală.

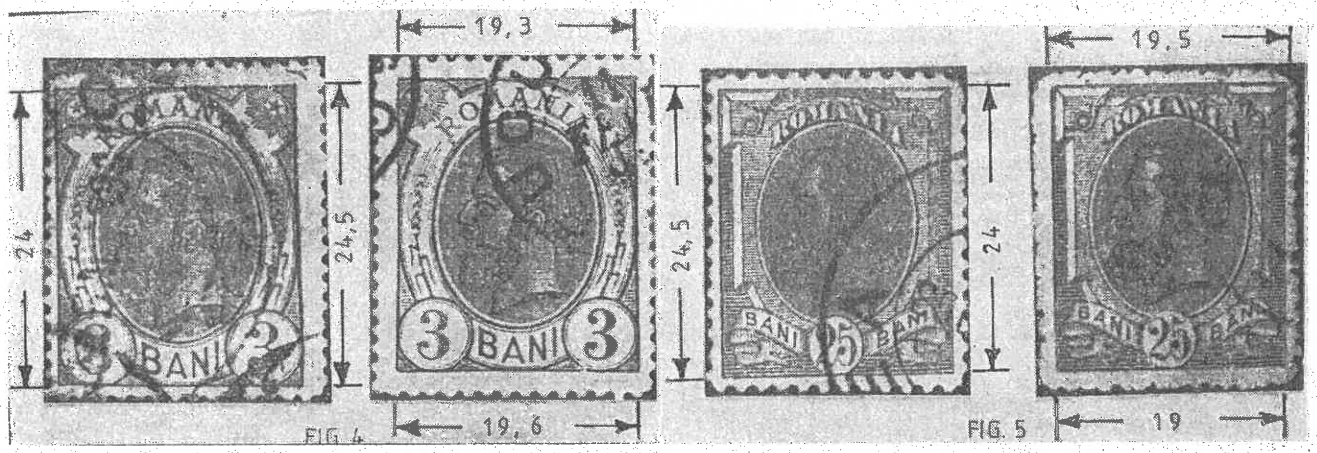

literatura de specialitate, cercetătorii au publicat astfel de perechi şi blocuri, începînd chiar cu dr. Fr. Novak, constatîndu-se, totuşi, destul de puţine tipuri reale. Iată deci că, atunci cînd avem de-a face cu mărci care au suferit, toate, în mod egal, aceleaşi influenţe, nu mai găsim o atît de mare diversitate de dimensiuni ca în tabelul prezentat, în care întîlnim circa 200 de „tipuri" (nereale însă, şi datorate unor cauze fizico-chimice ulterioare procesului de tipărire).

Dacă am reuşi să demarcăm numai tipurile reale, provenite din diferenţe de dimensiuni între clişee la fiecare dintre valorile emisiunii, am putea considera problema rezolvată prin cunoaşterea pentru fiecare valoare a tipurilor existente. Această precizare s-ar putea face numai măsurînd toate mărcile dintr-o coală întreagă (deoarece coala a fost imprimată practic pe o aceeaşi hîrtie, a primit aceeaşi gumă pe toată întinderea ei şi a fost supusă unor condiţii care au influenţat, în mod egal, toate mărcile din cuprinsul ei). Deci toate mărcile

Pentru a demonstra diversitatea problemelor ridicate de dimensiunea cadrului mărcilor SPIC DE GRÎU, trebuie amintit şi un alt aspect, relevat tot de Alfred Nicolau, anume forma trapezoidală a unora dintre cadre. Fiind vorba — se pare — de erori tipice, va trebui ca la determinarea tipurilor să se ia în considerare şi acest aspect.

Prin urmare, putem considera determinarea numărului de tipuri în funcţie de dimensiunea mărcilor din emisiunile SPIC DE GRÎU ca fiind o problemă soluţionabilă, dar care rămîne, în continuare, deschisă pentru studii amănunţite şi prudente.

Ing. Silviu DRAGOMIR

N.R.: Abaterile în dimensiunile clişeului pot fi determinate şi de calitatea pastei hîrtiei folosite, precum şi de modul cum s-a comportat fie în procesul mecanic de fabricaţie, fie sub efectul umidificării. Aceste aspecte pot fi studiate în continuare.

ÎN URMĂ CU MAI BINE DE UN VEAC

Ediţia din anul 1876 a „Marelui Larousse" dădea un interesant tablou despre viaţa filatelică din acele vremuri. Astăzi, aceste rînduri reprezintă pentru noi o adevărată pagină de istorie filatelică. Iată ce se scria despre filatelie în urmă cu 107 ani :

Cînd în Anglia s-a introdus pentru prima oară marca poştală nimeni nu şi-ar fi închipuit că odată cu aceasta s-au pus bazele unei noi ramuri comerciale, ce urma să exploateze această nouă pasiune a oamenilor. Mania colecţionării timbrelor poştale s-a născut în anul 1849 şi s-a propagat cu iuţeala unui fulger în toate ţările civilizate.

Pasiunea nevinovată, care, fără grijă poate fi recomandată de orice mamă fiicei sale, este, în acelaşi timp, un plăcut şi uşor instrument pentru însuşirea cunoştinţelor de geografie şi istorie.

După cum era de aşteptat, ideea colecţionării mărcilor poştale s-a născut în Franţa. Duminicile în grădinile Tuillerilor în jurul palatului Luxembourg se putea vedea, pînă seara dîrziu, o masă mişcătoare de oameni în plină agitaţie, care avea o perfectă asemănare cu aspectul unei burse într-o zi „furtunoasă".

La Londra, de asemenea, pe înserat, pe Birchin Lanc, spre stupefacţia, dar şi spre necazul poliţiştilor, o mulţime de oameni, bărbaţi şi femei de vîrste diferite, de la lorzi pînă la coşari, cu toţii avînd în mînă un album sau un portofel, cumpărau-vindeau, schimbau mărci poştale. Aşa s-a născut un mou comerţ.

Zilele trecute urmărind anunţurile de la mica publicitate dintr-o revistă, am găsit nu mai puţin de 60 de anunţuri ale unor magazine de timbre poştale. În urmă cu un an nu exista în toată Londra nici un magazin de acest fel, astăzi le numeri cu sutele, iar proprietarii lor au strîns o avere frumuşică. Aceasta ca să nu mai pomenim de mai bine de zece reviste cu un conţinut ce interesează aproape în exclusivitate numai pe colecţionarii de mărci poştale şi în care putem găsi diferite articole, apoi liste de preţuri şi diferite prospecte. O asemenea mişcare de masă a stîrnit, fără îndoială, şi interesul speculanţilor. Ar fi o minune ca ei să scape o asemenea ocazie! Şi iată cum, în mod subtil şi îndrăzneţ, exploatează buna credinţă a publicului. Astfel, prin anul 1860, în marile cotidiene ale Parisului, a apărut următorul anunţ : „Caut corespondent străin pentru realizarea unei afaceri deosebit de bănoase. La cerere scrisă trimit mostre şi prospecte complete. Scrieţi pe adresa M.A.B. Posterestante Paris". Afacerea băneaască a constat în faptul că de pe scrisorile primite în urma anunţului din toată lumea, acest negustor a decupat mărcile, realizînd astfel primul său capital comercial. Nu era o treabă prea cinstită, dar iată un alt fapt care prin îndrăzneala sa îl depăşeşte pe cel precedent. În anul 1863, un „afacerist" publică în ziarul londonez „Times" următorul anunţ : „Pentru 20 cent. (2 pence) vă trimit minunatul portret al majestăţii sale Napoleon, gravat de Barre, de la curtea împăratului". Anunţul, deosebit de tentant, a făcut ca foarte mulţi să trimită cele 20 centime, pentru care au şi primit portretul în cauză, care, însă, nu era altceva decît timbrul francez de 10 cent., înfăţişîndu-l pe Napoleon, realizat, într-adevăr, după gravura lui Barre. S-au făcut nenumărate asemenea mici şi mari excrocherii în dauna colecţionarilor de mărci poştale.

Astfel suna, acum mai bine de un veac, pagina lui Larousse (ediţia 1876), despre filatelie şi viaţa filatelică.

Încheierea descrierii vieţii filatelice de atunci suna astfel :

„De cîţiva ani, însă, pasiunea colecţionării mărcilor poştale şi-a pierdut din intensitate, astăzi, numai după cîţiva ani, ea aproape că nu mai există".

Aceste prevestiri pesimiste din ultima frază închinată acestei „manii" nu s-au adeverit însă.

În anul 1983 putem constata că marea familie a filateliştilor numără astăzi, pe glob, zeci şi zeci de milioane şi numărul lor este în permanentă creştere.

Theodor CUTLIC

Filatelia 1972 nr. 9

STUDII

VARIETĂȚI LA SUPRATIPARURILE „TIMBRU DE AJUTOR"

Fig. 1

Fig. 14

Războaiele, ca mijloc de rezolvare prin forță a diferendelor internaționale, constituie intervenții excepționale nu numai în viața omului izolat, ci și în viața întregii țări. Războiul atrage nenumărate perturbații în fiecare ramură a producției, a consumurilor și — bineînțeles — și a activității și necesităților poștale.

Fig. 2 și 3

Evenimentele legate de războaie, care influențează într-o măsură atît de intensă viața societății, prezintă pentru filateliști un interes deosebit, datorită marelui număr de emisiuni provizorii, de emisiuni de emergență precum și aspectelor atît de variate ale activității poștelor de campanie etc.

Din acest punct de vedere, activitatea poștei române în timpul primului război mondial și mărcile poștale respective se încadrează și ele în regula generală și nu constituie o excepție. Astfel, încă din anul 1915, România a emis primele ei mărci pentru suprataxe poștale, cunoscute sub denumirea de timbre de ajutor.

Supratiparul „Timbru de ajutor" a fost aplicat atît asupra mărcilor uzuale din emisiunea 1908—1914 (Z. 217, 218, 222 și 223) precum și pe timbrul fiscal de 5 lei. Același gen de supratipar a fost aplicat și pe mărcile „Porto" din emisiunea 1911, valorile de 5 și 10 bani (Z. „Porto" nr. 36 și 37).

Mai tîrziu, în anul 1918, o cantitate de mărci uzuale de 5 și 10 bani, purtînd supratiparul „Timbru de ajutor" a fost supratipărită a doua oară, din eroare, cu cifra 1918*).

Încasările realizate din vînzarea mărcilor cu supratiparul „Timbru de ajutor" erau deferite Fondului pentru ajutorarea familiilor ostașilor mobilizați. Marca de 5 bani (Z. 237, fig. 1) trebuia aplicată în mod obligatoriu, în afară de francatura tarifară poștală, pe toate trimiterile poștale în interior. „Timbrul de ajutor" de 10 bani trebuia aplicat pe coletele poștale și telegrame. Valorile mai mari (50 bani, 1 leu și 5 lei) se foloseau numai în scopuri fiscale. Totuși, oficiile poștale nu aveau nimic de obiectat dacă pe trimiterile poștale se aplicau timbre de ajutor de o valoare mai mare decît cea obligatorie. Valoare filatelică nu au însă decît timbrele de ajutor purtînd obliterări poștale certe.

Supratiparul TIMBRU DE AJUTOR, pe două rînduri, a fost aplicat, cu cerneală neagră, folosindu-se forme de tipar înalt compuse, probabil, din două rînduri. Uneori, culoarea supratiparului este intensă, alteori mai ștearsă, putînd merge pînă la o nuanță de un negru-cenușiu. În cazul unor „alunecări" ușoare laterale a unuia dintre rînduri, intervin unele modificări în aranjamentul vertical, de ansamblu, al supratiparului. Acestea pot fi observate la o atentă examinare a poziției celor două rînduri, unul față de celălalt. Ele pot fi identificate mai bine, confruntîndu-se modul cum se situează literele B (din cuvîntul TIMBRU) și J (din cuvîntul AJUTOR). Dacă pornim de la premisa că trăsătura verticală din stînga literei B ar trebui să fie fixă (în poziție constantă), iar litera J (din AJUTOR) ar putea fi mobilă, putem proceda la confruntarea poziției lor reciproce. Din aceasta, vom putea releva (ca urmare a „alunecării" literei J spre dreapta) în mod cert trei variante (tipuri) de supratipar. În plus, se poate constata și o subvariantă, constînd dintr-o variație a înălțimii supratiparului. Toate

Fig. 4

aceste varietăți nu au fost relevate pînă în prezent nici de „Catalogul mărcilor poștale românești", nici de cataloagele mondiale.

La **primul** dintre aceste „tipuri" (fig. 5), linia verticală imaginară, coborîtă din trăsătura verticală stîngă a literei B (din TIMBRU) cade jos, **după** trăsătura verticală a literei J, din AJUTOR. Lungimea cuvîntului TIMBRU este de 12 mm, cea a cuvintelor DE AJUTOR, de 17,5 mm,

Fig. 5

iar înălțimea supratiparului, de 7 mm. La supratipărurile cu marginile ferm încadrate, înălțimea literelor este de 2,6—2,7 mm, iar grosimea lor de 0,6 mm. (Mărimea literelor rămîne constantă la toate cele trei tipuri, cît și la subvarianta 2/a.)

La cel de-al doilea tip (fig. 8), linia imaginară verticală coborîtă, ca mai sus, din trăsătura verticală stîngă a literei B, cade prin mijlocul trăsăturii verticale a literei J (AJUTOR). Cuvîntul TIMBRU este de astă dată de 12 mm lungime, iar DE AJUTOR măsoară 18 mm. Înălțimea supratiparului este de 7,5 mm. Precum

Fig. 6 și 7

s-a mai arătat, forma și dimensiunile literelor sînt identice cu acelea ale supratiparului tip 1.

Subvarianta 2/a prezintă aceleași poziții reciproce ale literelor B și J ca și la tipul 2. În schimb, lungimea cuvintelor DE AJUTOR este acum de numai 17 mm, iar înălțimea supratiparului este de nu mai puțin de 13 mm! (fig. 9).

Tipul 3 (fig. 10): linia imaginară verticală coboară din trăsătura stîngă verticală a literei B (din TIMBRU), căzînd **înainte** de trăsătura verticală a literei J (din AJUTOR). Lungimea cuvîntului TIMBRU este de 12,5 mm, iar DE AJUTOR, 17,5 mm. Înălțimea supratiparului: 7,6 mm. Dimensiunile și desenul literelor sînt aceleași ca și la tipurile 1 și 2 la subvarianta 2/a.

În ceea ce privește supratiparul timbrului de ajutor de 5 lei, el nu ne este cunoscut pînă în prezent, decît în subvarianta 2/a.

Toate cele trei tipuri de supratipar pot fi frecvent întîlnite.

Din cercetarea unor fragmente de coli, rezultă că pe lîngă unele grupări constante ale anumitor tipuri (vezi fig. 11) se pot întîlni și grupaje în care sînt alăturate timbre cu supratipăruri de tipuri diferite. Ex.: fig. 12 : tipurile 2, 2, 3, 2; fig. 13: tipurile 2, 2, 2, 1. Cel de-al treilea tip apare foarte rar.

Mărcile uzuale, cu supratiparul TIMBRU DE AJUTOR, sînt interesante și sub aspectul calității hîrtiei pe care au fost tipărite. Astfel, valorile de 50 bani și 1 leu, apar pe o hîrtie albă, netedă, fără filigran (cîte o dată prezentînd o ușoară nuanță de suprafață colorată, determinată de împrăștierea culorii în procesul de imprimare). Dantelura poate fi $13\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$ și $13\frac{1}{2} \times 11\frac{1}{2}$. La valoarea de 50 bani poate fi întîlnită și — rareori — dantelura $11\frac{1}{2}$.

La valorile de mare consum, de 5 și 10 bani, hîrtia este de regulă albă, netedă, uneori cu o structură poroasă vizibilă. Grosimea medie este de 0,07 mm. Fără filigran. Danteluri ca la valorile de 50 bani și 1 leu. Pe lîngă acestea, mai intervine aci și dantelura $13\frac{1}{2} \times 14$. La valoarea de 5 bani, hîrtia albă prezintă uneori o nuanță de suprafață verde deschis sau verde-gălbuie.

Valoarea de 5 bani a fost tipărită și pe așa-zisa „hîrtie de război", fără fili-

*) *N. Red.: vezi C.M.R., capitolul Timbre fiscale-poștale obligatorii, erorile indicate sub nr. 20 E și 21 E.*

gran, cu aspect aspru. Grosimea : 0,075 mm.; danteluri ca și la mărcile tipărite pe hîrtie albă.

Valoarea de 10 bani există cu supratiparul TIMBRU DE AJUTOR pe aceleași

Fig. 8

sortimente de hîrtie și cu aceleași variante de dantelură ca și la cea de 5 bani. Ea este cunoscută și cu o nuanță **de suprafață** roz, la exemplare pe hîrtie albă, sau roșietică, la cele pe hîrtie de război.

Timbrele „Porto" (Taxă de plată) de 5 și 10 bani din emisiunea 1911, cu supratiparul TIMBRU DE AJUTOR, se încadrează în categoria timbrelor porto fiscale-poștale (vezi C.M.R. ed. 1964, pag. 278, nr. 1 și 2, respectiv Z. 1971, pag. 843, nr. 1 și 2). Sub aspectul caracteristicilor supratiparului, ele prezintă întocmai aceleași particularități ca și celelalte TIMBRE DE AJUTOR despre care s-a tratat mai sus.

Ele se cunosc pe hîrtie netedă, verzuie și pot prezenta unele nuanțe mergînd de la verzui la verde-gălbui și pînă la verde-albăstrui. O parte din supratipărurile valorii de 10 bani au fost aplicate pe timbre cu filigranul PR în monogramă, o altă parte pe hîrtie de aceleași nuanțe, însă fără filigran. Rezultă deci că supratiparul a fost aplicat nu numai pe cantități de mărci provenind din tirajele emisiunii 1911 (deci pe hîrtie cu filigran) ci și din alte tiraje, pentru care a fost folosit un nou tip de hîrtie, fără filigran, pe care îl vom găsi în emisiunile succesive „Taxa de plată" din anii 1921—1922 (tipar negru). Nu am întîlnit pînă acum valoarea de 5 bani pe hîrtie cu filigran.

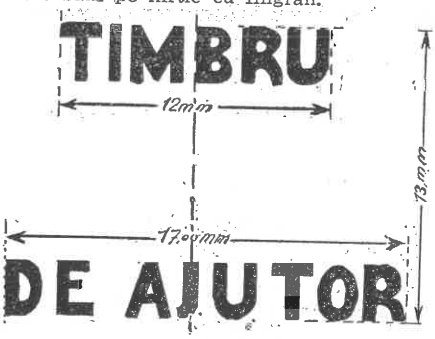

Fig. 9

La ambele sortimente de hîrtie, dantelurile sînt $11\frac{1}{2}$, $13\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2} \times 13\frac{1}{2}$, $13\frac{1}{3} \times 11\frac{1}{2}$. Mai rară este dantelura $11\frac{1}{2}$.

Mărcile cu supratipar dublu (TIMBRU DE AJUTOR și 1918 — C.M.R. 20 E și 21 E) prezintă aceleași caracteristici de supratipar ca și cele cu supratiparul simplu TIMBRU DE AJUTOR. Cantitatea lor fiind mult mai mică decît a celor cu supratiparul simplu, ele apar în cataloage cu cote mai ridicate. Catalogul mărcilor poștale românești, în ediția 1969 nu men-

Fig. 10

ționase decît dublul supratipar pe valoarea de 5 bani, însă în ediția 1964 a înregistrat și valoarea de 10 bani. Pînă în prezent, nu ne sînt cunoscute supratipăruri duble deplasate.

Hîrtia timbrului fiscal de 5 lei cu s.t. TIMBRU DE AJUTOR este cenușie, cu o suprafață aspră și o structură poroasă. Acest timbru există în toate variantele de dantelură citate la timbrele „Taxă de plată".

Deformări ale unora dintre literele din supratipar sînt rare. În schimb intervin uneori supratipăruri imperfecte, cu conturul literelor neclar (fig. 14). La valoarea de 50 bani se cunoaște un supratipar fals, care poate fi identificat după unele deformări în desenul literelor.

Dr. P. DIȚA
Velky Krtiš — R.S. Cehoslovacă

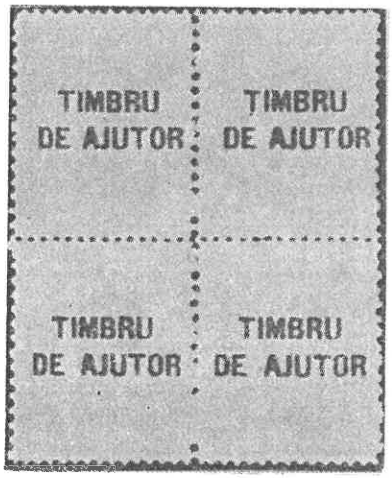

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Cataloagele Bolaffi, 1973 Ed. S.C.O.T. Torino.

Editura Bolaffi a lansat noile sale cataloage pentru anul 1973.

Catalogul mărcilor italiene prezentat la 1 septembrie la Tîrgul filatelic de la Veneția, cuprinde numeroase modificări de cote, reflectînd tendința în ușoară urcare la multe din emisiunile din perioada regatului italian. Emisiunile clasice ale fostelor state italiene și neobliteratele primelor emisiuni ale poștei italiene continuă a fi foarte ferme.

Majorări mai modeste apar la unele emisiuni din capitolele „Republicii" și Vaticanului.

Au fost puse în vînzare și cataloagele Bolaffi 1973, pe țări, în următoarele volume : O.N.U., Cipru, Malta, Gibraltar, Franța (vol. I—III), Elveția (vol. I—II) Marea Britanie, Liechtenstein precum și cataloagele temelor „Olimpiade", „Europa" și „Precursorii poștei aeriene — Cosmos".

LITERATURĂ FILATELICĂ

Tipărite în format de buzunar, aceste cataloage constituie un instrument practic și comod de lucru pentru cei ce colecționează numai unele sectoare limitate.

Cu începere din numărul 4 din luna august, revista publică un studiu adîncit asupra poștei din lagărele de concentrare din perioada 1939—1945, domeniu care formează unul dintre capitolele cele mai pasionante ale istoriei poștale moderne.

În afară de datele istorice și tehnice, suita de articole mai cuprinde și evaluarea indicativă a pieselor, exprimată comparativ în puncte.

Catalogul tematic al mărcilor bulgare dedicate lui Gheorghi Dimitrov. Ed. Filatelia, Sofia 1972 — 28 pag.

Editura sofiotă „Filatelia" oferă colecționarilor pe linia filateliei angajate, un catalog al emisiunilor care au fost dedicate în cursul anilor, marelui patriot bulgar și luptător pentru cauza socialismului, Gheorghi Dimitrov.

Catalogul enumără toate mărcile apărute, indicînd pentru fiecare nu numai datele tehnice obișnuite ci și elementele tematice pe care le înfățișează.

În partea a doua, sînt prezentate plicurile „prima zi" sau ocazionale (cu explicațiile necesare pentru încadrarea lor justă în colecții) precum și ștampilele speciale și ilustratele maximum realizate de poștă.

Catalogul oferă tematicienilor informații foarte utile (mai ales cu privire la piesele auxiliare filatelice) pentru o orientare de ansamblu asupra acestui interesant capitol al filateliei angajate.

Filatelia. 1984/nr.5 (336)
XXXII

ISTORIE POȘTALĂ

ȘTAMPILA „BIROULUI DE CENSURĂ MILITARĂ BUCUREȘTI—SCRISORI“ LA IAȘI — 1917

Articolul de istorie poștală „1917: IRKUTSK-IAȘI“, autor dr. Mihail Chiriţescu („Filatelia“ 5/83), are meritul de a fi trasat linia unui nou cîmp de cercetare marcofilă, în domeniul ștampilelor de cenzură.

Este vorba despre ștampila „Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori“, folosită în timpul primului război mondial şi, deci, şi în momentul operaţiunilor militare pentru apărarea Capitalei, cînd, începînd din toamna anului 1916, guvernul român a dispus, la 12/25 NOV. 1916, mutarea instituţiilor de stat la Iaşi.

În cadrul acestei acţiuni a fost avacuat la Iaşi şi „Biroul de censură militară pentru civili (n.a.) Bucureşti-Scrisori“, birou ce nu putea să funcţioneze decît în cadrul Direcţiei Generale a P.T.T.*)

Corespondenţe asemănătoare celei prezentate de dr. Mihail Chiriţescu ne-au fost semnalate ulterior şi de dr. Valeriu Neaga, cu următoarele date mai caracteristice:

Nr. crt	Felul trimiterii	Of. poştal de expediere şi data de expediere	Destinaţia corespondenţei	Data ştampilei de sosire la Biroul de censura militara Bucuresti-Scrisori aflat la Iasi	Data ştampilei de primire şi distribuire a corespondenţei de către of. poştal Iaşi	Observaţii
1	C.P. ilustrată	PETROGRAD 22. I. 917	IAŞI	6. III. 917	6. III. 917	Mărci aplicate 5 K (Yv. 65)
2	C.P. simplă UPU	PETROGRAD 7. VII. 917	IAŞI	5. IX. 917	9. IX. 917	Marcă fixă 4 k tip P.18 (Michel Întreguri, ed. '78)
3	C.P. ilustrată	PETROGRAD 23. XI. 917	IAŞI	28. XII. 917	28. XII. 917	Mărci aplicate 5 × 1 k (Yv. 1098)

Din acest puţin material avut la dispoziţie, putem observa că ştampila „Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori“, aplicată la Iaşi, a trecut de la biroul de cenzură la oficiul poştal pentru distribuire, fie în aceeaşi zi, fie la intervale scurte, de 1—3 zile, aceasta poate şi datorită zilelor de repaus duminical.

De asemenea, mai putem observa, pentru ştampila „Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori“, ca dată timpurie cunoscută pînă în prezent, data de 6.III.1917, iar a folosirii tîrzii a aceleiaşi ştampile, data de 28 decembrie 1917.

Pe de altă parte, şi oraşul Iaşi avea un birou de cenzură militară, după cum se poate vedea de pe ştampila aplicată pe marca poştală de 5 bani „Carol“ tipografiate (CMPR '74, nr. 218), cu data de 25.SEP.916.

În această situaţie, ar fi interesant de cunoscut, şi aici ar fi contribuţia pe care o solicităm filateliştilor, de a ne semnala dacă, odată cu mutarea „Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori“ la Iaşi (13/26 NOV.916), ştampila „Biroului de censură militară — IAŞI“ a mai fost sau nu folosită în paralel cu ştampila „Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori“.

C.P. simplă U.P.U., cu marcă fixă de 4 k (tip P.18 catalog „Michel“ întreguri poştale ed. 1978), avînd ştampila de plecare PETROGRAD 7.7.917 şi ştampila Biroului de Censură militară Bucureşti-Scrisori la Iaşi cu data 5 SEP. 917.

Pentru aceasta este necesar ca filateliştii şi cercetătorii acestui domeniu, care deţin astfel de corespondenţe, să ne semnaleze corespondenţa plecată sau sosită în Iaşi, pe care s-a aplicat ştampila „Biroului de censură IAŞI“, în perioada 13/26 NOV. 916, pînă la 28 DEC. 1917.

În încheiere, menţionez că o colecţie cu astfel de ştampile de cenzură militară trebuie să cuprindă neapărat corespondenţă circulată spre Iaşi din perioada de dinaintea mutării autorităţilor de stat din Bucureşti, urmată de corespondenţa circulată în perioada staţionării Biroului de censură militară Bucureşti-Scrisori la Iaşi, ca şi corespondenţa circulată cu ştampila Biroului de censură militară — IAŞI, atît dinainte, cît şi din timpul în care oraşul Iaşi devine capitala ţării, sediul guvernului şi al Marelui Cartier General.

**) Birourile de censură militară — pentru militari — funcţionau în cadrul fiecărei unităţi militare, cu material de corespondenţă şi ştampile de cenzură proprii.*

Ing. Mihail POPOVICI

La închiderea ediţiei, dr. N. Tripcovici ne semnalează o piesă care aduce — după părerea noastră — un element nou şi decisiv cu privire la folosirea la Iaşi, în refugiu, a materialului de inventar transportat de la Bucureşti (ştampile, imprimate etc.). Este vorba despre o scrisoare expediată „Loco“, din Iaşi, cu ştampila de plecare (22 iunie 1917) şi ştampila rotundă a „Biroului de Censură Militară Bucureşti“, cu data 25 iunie 1917 (aplicată, însă, la Iaşi), şi ştampila de sosire a poştei din Iaşi, din 3 iulie 1917, aplicată pe timbre „taxă de plată“. În plus (şi acesta este elementul interesant), scrisoarea poartă o banderolă de închidere a cenzurii cu textul „CENSURAT/CENSURA MILITARĂ A JUDEŢULUI ILFOV“, pe care a fost aplicată ştampila sus-menţionată a cenzurii militare.

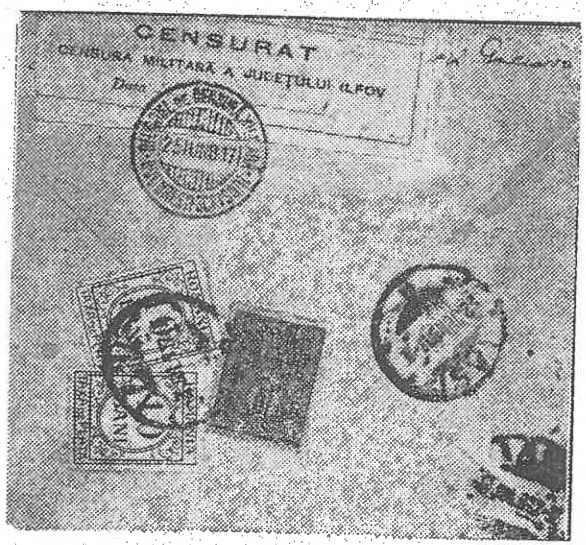

Filatelia. 1984/nr 5.

O NOUĂ ȘTAMPILĂ DE CENZURĂ MILITARĂ LA IAȘI?

Din cauza ocupației dușmane asupra unei părți a teritoriului țării, în intervalul decembrie 1916 — noiembrie 1918, guvernul și parlamentul român au fost evacuate la Iași. Această perioadă merită a fi cercetată de filateliștii care se preocupă de istoria poștală a țării noastre.

Dacă pentru studiul mărcilor poștale emise în Moldova în anii 1917—1918 ne stă la îndemînă valorosul articol al lui Rudolf Zocsak din 1921 *), pentru ștampilele poștale și de cenzură aplicate pe corespondența epocii, literatura filatelică este deficitară. Este, deci, cu atît mai meritorie inițiativa cunoscutului filatelist, dr. Mihail Chirițescu **), de a da publicității un întreg poștal care a circulat între 13 septembrie și 2 noiembrie 1917 de la Irkutsk la Iași, avînd aplicate ștampile poștale și de cenzură, atît ale țării de expediție, cît și ale țării de destinație.

Vom încerca, răspunzînd apelului autorului, să contribuim la clarificarea semnificației ștampilelor Poștei din București și ale organelor de cenzură aplicate pe teritoriul Moldovei în perioada decembrie 1916 — noiembrie 1918, dînd publicității o carte poștală care a circulat în perioada 3 iulie — 11 septembrie 1917, de la St. Gallen (Elveția) la Iași.

Cartea poștală trimisă recomandat din Elveția la 3 iulie 1917 este francată cu o marcă elvețiană de 35 c (Z 111) și poartă ștampila poștală rotundă de expediție „St. Gallen 1 — Briefaufgabe" (expediție). Circulînd prin Rusia, singura cale de legătură, în acea epocă, a României cu Occidentul, cartea poștală poartă o ștampilă de cenzură rusă dreptunghiulară, fără dată, cu inscripția „Deschis V. Cenzurat" (în limba rusă). La Iași, localitatea de destinație, Poșta română a aplicat ștampila rotundă de sosire „Iași", cu o dată neidentificabilă, iar cenzura militară își atestă controlul prin două ștampile. Prima este o ștampilă uzuală rotundă, în tuș roșu, cu inscripția „Biuroul de cenzură militară — București — Scrisori", avînd în centru data de „11 sept. 1917". Caracteristicile acestei ștampile sînt identice cu cele descrise de autorul sus-citat. Cea de-a doua ștampilă, de format oval, pe care o redăm mai sus are dimensiunea de 43 mm × 25 mm și poartă, în partea superioară, inscripția cu tuș roșu „Censura Militară **Centrala**", iar, în mijloc, cu litere de tipar, cuvîntul „LIBER". Inscripția din partea inferioară nu poate fi identificată.

În ceea ce privește prima ștampilă de cenzură militară, împărtășim opinia că ea aparține cenzurii militare evacuate de la București, care a folosit-o la Iași, atît pe corespondența internă, cît și pe cea externă, în cea mai mare parte a perioadei decembrie 1916 — noiembrie 1918***).

Întrucît nu ne este cunoscută vreo corespondență expediată sau sosită la Iași, în această perioadă, care să poarte ștampila de cenzură militară cu inscripția „Iași", ci, dimpotrivă, avem în colecția noastră o carte poștală circulată de la Iași la București, în perioada septembrie 1916 care poartă ștampila „Biroul de cenzură militară — Iași — 30 sept. 1916", considerăm, pînă la eventuala stabilire documentară a contrariului, că această din urmă ștampilă a cenzurii militare a fost înlocuită în perioada sus-citată cu cea evacuată de la București.

În legătură cu ștampilele cenzurii militare folosite la Iași, semnalăm și recenta identificare ****) a unei noi ștampile (din păcate numai descrisă, fără a fi reprodusă), de format dreptunghiular, cu inscripția „Cenzurat-Censura Militară București-Poșta Cla". Ștampila are dimensiunea 57 mm × 23 mm și este relatată aplicarea ei la Iași la datele de 28 octombrie 1916 și 22 ianuarie 1917. Este probabil că această din urmă ștampilă să fi fost aplicată la Iași, alternativ cu ștampila rotundă cu inscripția „Biroului de Cenzură Militară București-Scrisori".

Existența, pe aceeași corespondență, a celei de-a doua ștampile avînd inscripția cenzurii militare **centrale**, alături de ștampila ovală, este mai greu de explicat. Este posibil ca o anumită corespondență, în special cea venită din străinătate (țările neutre), să fi fost supusă suplimentar controlului unui organ special de cenzură militară, centrală, care a aplicat o nouă ștampilă.

Problema folosirii la Iași, în perioada decembrie 1916 — noiembrie 1918, de către organele cenzurii militare a mai multor ștampile pe trimiterile poștale, avînd caracteristici și texte diferite, este departe de a fi epuizată. Numai printr-o largă și asiduă colaborare a filateliștilor care posedă în colecțiile lor trimiteri poștale din acea epocă, se va putea clarifica acest frămîntat capitol din istoria Poștei române.

Radu ECONOMU

*) *Rudolf Zocsak „Studiu asupra mărcilor emise în Moldova în anii 1917—1918", „Filatelistul român" nr. 1 din aprilie 1921.*

**) *Dr. Mihail Chirițescu — „1917 Irkutsk — Iași", „Filatelia" nr. 5/1983, p. 8.*

***) *Posedăm în colecția noastră corespondență sosită la Iași, avînd aplicată aceeași ștampilă „Biuroul de cenzură militară — București — Scrisori", la datele de 23 iulie 1917, 28 octombrie 1917, 19 iunie 1918.*

De asemenea, sînt cunoscute ștampile ale cenzurii militare, de același format și cu aceleași caracteristici, cu inscripția „Galați — 9 oct. 1917" și „Roman 24 martie 1917".

****) *Constantin Milu „O ștampilă interesantă", „Filatelia" nr. 11/1983, p. 6.*

PE SCURT

PIATRA NEAMȚ

Vineri, 13 aprilie, la Piatra Neamț a avut loc constituirea Grupei filatelice „Poștașul" a filateliștilor din cadrul Direcției județene de poștă și telecomunicații Neamț. Organizatorul grupei: Ion Anton. Le dorim succes !

SUCEAVA

Din Suceava ne-a fost transmisă informația că D.J.P.Tc., în colaborare cu Filiala Suceava a Societății de științe filologice din România, a realizat 4 ștampile publicitare, cu prilejul desfă-

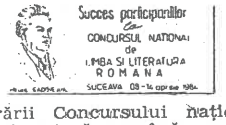

șurării Concursului național de limbă și literatură română, care a avut loc, între 8—14 aprilie, în această reședință de județ. Ștampilele, avînd același text: „Succes participanților / la / Concursul național / de / limbă și literatură / română / Suceava 08—14 aprilie 1984", reprezintă, fiecare chipul următorilor scriitori: Ion Florea Marian, Mihail Sadoveanu, Eugen Lovinescu și Nicolae Labiș. Ștampilele au fost aplicate pe un plic special, care are în ilustrație harta județului Suceava și, în medalioane, pe această hartă, figurile a 6 scriitori care s-au născut sau au trăit pe teritoriul județului Suceava.

Machetator: cpt. dr. Ioan Daniliuc.

IAȘI

A intrat în tradiție ca evenimentele politice, istorice, culturale, social-economice aniversate în județul Iași să fie consemnate și filatelic. Astfel, la 26 aprilie a.c., s-au împlinit 350 de ani de la înscăunarea domnitorului Vasile Lupu în Moldova, fapt marcat de Filiala A.F.R. Iași printr-o reușită ștampilă publicitară, ce a fost aplicată la Oficiul PTTR Iași 1 pe corespondența primită și expediată în ziua respectivă.

BACĂU

Între 8—14 aprilie a avut loc la Bacău cea de-a VIII-a ediție a Olimpiadei de istorie a României — etapa na-

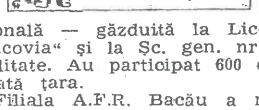

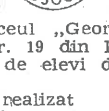

țională — găzduită la Liceul „George Bacovia" și la Șc. gen. nr. 19 din localitate. Au participat 600 de elevi din toată țara.

Filiala A.F.R. Bacău a realizat cu acest prilej o flamă publicitară adecvată evenimentului. **(Dorel Țanu)**

Filatelia 1972, XXI, nr. 3 (191)

PE FIRUL ISTORIEI

EMISIUNILE ŞI ŞTAMPILELE OCUPAŢIEI GERMANE, 1916–1918

POŞTA GERMANĂ ÎN ROMÂNIA 1917—1918

August 1916 : doi ani după izbucnirea primului război mondial, România se avîntă în viltoarea pe care o declanşaseră şi în care se înfruntau marile interese ale imperialismului şi capitalismului. În momentele cruciale, armata română s-a găsit singură în faţa superiorităţii numerice şi tehnice a inamicului şi numai eroismul ostaşilor români a putut salva ţara de dezastru.

Filatelic, această perioadă este marcată prin emisiunile „Moldova" cît şi prin emisiunile poştelor de ocupaţie. Variind ca importanţă de la o prezenţă pur simbolică (poşta turcă) şi pînă la servicii efective poştale pentru populaţia civilă (poşta germană) acestea au reflectat, ca importanţă, rolul fiecărui partener în cadrul alianţei, fiind totodată o expresie a spiritului imperialist al epocii.

Ne vom ocupa în cele ce urmează de poşta Administraţiei militare germane, care a avut un rol preponderent în con-

Fig. 1

diţiile respective, servind în mod curent şi populaţia civilă.

După ocuparea de către armatele Puterilor centrale, la sfîrşitul anului 1916, a unei părţi însemnate din teritoriul României, orice corespondenţă poştală a populaţiei civile de pe cuprinsul teritoriului ocupat încetează. Această situaţie se va menţine pînă la 1 iunie 1917 cînd, după cum anunţă ziarul oficial al autorităţilor de ocupaţie, „Bukarester Tageblatt" (nr. 165 din 31 mai 1917) se înfiinţează „Serviciul poştal german din România" [1]). Dintr-un ordin al Administraţiei militare din 10 iulie 1917, referitor la funcţionarea serviciului poştal, extragem următoarele :

— Administraţia militară din România [2]) organizează şi conduce serviciul poştal pe cuprinsul teritoriului ocupat ;

— Serviciul poştal serveşte şi populaţia civilă, permiţînd circulaţia corespondenţei cu ţările Puterilor centrale şi în teritoriile ocupate de armatele lor :

— Se pot expedia numai scrisori simple, cărţi poştale şi hîrtii de valoare (pînă la 500 gr.), francate în conformitate cu tarifele U.P.U., şi anume :

- scrisori simple pînă la 20 gr. 25 bani
- cărţi poştale 10 bani
- hîrtii de valoare, pentru fiecare 100 gr. 10 bani.

— Toate trimiterile poştale trebuie să treacă prin postul de control şi supraveghere al Administraţiei militare, cu sediul în Bucureşti ;

— Se menţin în continuare taxele pe trimiterile poştale, care se percepeau anterior de Poşta română în folosul fiscului. Astfel pe fiecare scrisoare sau carte poştală (exceptînd trimiterile în străinătate) trebuiau aplicate pe lîngă francatura obişnuită şi **„Timbre de ajutor"** ;

— Vînzarea mărcilor poştale şi timbrelor de ajutor se face numai la oficiile poştale sau la locurile stabilite de către comandanţii teritoriali.

În conformitate cu aceste dispoziţii, trimiterile poştale trebuiau predate oficiilor poştale personal de către expeditor, deschise şi avînd scrisă pe verso, obligator, adresa expeditorului şi francate conform tarifelor plus timbrul de ajutor. Tot de la oficiile poştale trebuia ridicată şi corespondenţa sosită. În aceste condiţii este clar că o trimitere francată necorespunzător era imediat depistată şi respinsă.

Unele din aceste prevederi au fost ulterior modificate, în măsura în care o cerea funcţionarea serviciului poştal. Astfel, spre sfîrşitul anului 1917, timbrele de ajutor au fost puse în vînzare şi în tutungerii : la 1 ian. 1918 se desfiinţează taxele fiscale pe trimiterile poştale, iar în luna iunie 1918 apar timbrele „Porto", ca urmare a numărului destul de mare de scrisori francate insuficient şi a modificării prescripţiilor de predare a corespondenţei către şi prin oficiile poştale.

Serviciul poştal înfiinţat în aceste condiţii la 1 iunie 1917 de Administraţia militară nu se extindea în Dobrogea şi în teritoriul de operaţii al Armatei a 9-a germane (zona de la nord-est de linia imaginară Mizil-Hîrşova, cuprinzînd şi oraşele Buzău, Focşani, Galaţi). Asupra acestei din urmă regiuni serviciile poştale de ocupaţie nu vor fi extinse decît după încheierea armistiţiului, în perioada 1917/18.

MĂRCILE POŞTALE

Mărcile poştale folosite de Administraţia militară au fost realizate prin supratipărirea mărcilor germane / tip „Germania" / în uz în perioada respectivă. De aceea regăsim şi la exemplarele cu supratipar nuanţele de culoare caracteristice acestei emisiuni.

După forma şi tipul supratiparului deosebim următoarele :

★ **Prima emisiune,** apărută în iunie 1917 : 3 valori, cu supratiparul din fig. 1 (C.M.R. 1959 nr. 1—3) ;

— **15 bani** pe 15 pf. violet ; s. t. roşu (iniţialele în casetă) şi negru (valoarea) ;

— **25 bani** pe 20 pf. albastru ultramarin ; s. t. negru ;

— **40 bani** pe 30 pf. portocaliu şi negru ; s. t. roşu (iniţialele în casetă) şi negru (valoarea).

Tirajul cel mai mic s-a înregistrat la valoarea de 40 bani : numai 105 000 buc. Supratiparul valorii noi în litere gotice de culoare neagră s-a executat la Berlin iar supratiparul M.V.i.R. [3]) cu litere latine în chenar, la Bucureşti. S-a preconizat aplicarea supratiparului M.V.i.R. în roşu pe valorile de 15 şi 40 bani şi în negru pe valoarea de 25 bani ; se întîlnesc totuşi şi valorile de 15 şi 40 bani cu supratipar negru. Acesta din urmă a rezultat dintr-o „greşeală" (probabil intenţionată) a unor funcţionari însărcinaţi cu executarea operaţiei de supratipărire ; cert este că aceste mărci cu erori nu au fost vîndute la oficiile poştale, dar încăpute pe mîna unor speculanţi — au fost folosite, probabil, în scopuri filatelice, inclusiv prin francarea unor scrisori trecute prin poştă.

Din supratiparul executat la Bucureşti se cunosc numeroase varietăţi : supratipar dublu, supratipar răsturnat, supratipar dublu din care unul răsturnat. Despre natura şi originea acestor „varietăţi" vom reveni încă în cuprinsul acestui articol. Trebuie să mai menţionăm aici şi existenţa unor exemplare din valoarea de 15 bani, pe care lipseşte supratiparul M.V.i.R.

Analiza unor coli întregi sau fragmente de coală din această emisiune indică şi două defecte ale plăcii de tipar : a) pe marca a 45-a din coală supratiparul nu are chenarul închis ; b) pe marca a 59-a, apare un accent deasupra literei „M". Distanţa dintre supratiparul M.V.i.R. şi cel al valorii noi diferă de la coală, la coală, probabil datorită marginilor lor neegale.

★ **A doua emisiune,** apărută în perioada iulie-octombrie 1917, cuprinde patru valori, cu supratiparul din fig. 2 (C.M.R. 1959 nr. 4—7) şi anume :

— **10 bani** pe 10 pf., roz-carmin sau roşu-roz fără luciu ;

— **15 bani** pe 15 pf., violet ;

— **25 bani** pe 20 pf., albastru ultramarin sau albastru pal ;

— **40 bani** pe 30 pf., portocaliu şi negru.

Fig. 2

Supratiparul, executat la Berlin, constă din iniţialele M.V.i.R. şi valoarea nouă, ambele în litere gotice şi de culoare neagră, aplicat — spre deosebire de prima emisiune — dintr-o singură trecere prin maşină. Tirajul minim s-a înregistrat la valoarea de 15 bani (220 000 buc.), care a fost vîndută la oficiul poştal din Bucureşti doar în martie 1918 şi atunci numai în cantităţi foarte mici [4]). Spre deosebire de toate celelalte valori cu supratipar, aceasta nu a fost pusă în vînzare şi la oficiul special din Berlin.

Valoarea de 25 de bani a fost realizată într-un tiraj restrîns şi prin supratipărirea unor coli avînd pe margini liniile caracteristice tirajelor efectuate cu cilindri de tipar. Aceste exemplare sînt greu de identificat după ce au fost detaşate din coală, culoarea lor (un albastru şters) confundîndu-se uşor cu albastrul pal al celuilalt tiraj.

O altă caracteristică a acestei emisiuni este că la valoarea de 40 bani deosebim un supratipar mat şi unul lucios ; mărcile din prima categorie au fost vîndute numai la Berlin, însă au avut putere de francare obişnuită şi ca atare pot fi întîlnite şi ştampilate, efectiv circulate. La aceeaşi valoare apare şi o interesantă greşeală de tipar şi anume, pe marca a 21-a a unui tiraj parţial (nr. tiparului H 5517—17) **lipseşte cifra „40"** care a căzut probabil accidental din ramă în timpul lucrului [5]).

★ **A treia emisiune,** pusă în circulaţie în lunile martie—mai 1918, marchează instituirea unui serviciu poştal unitar pe întreg teritoriul ocupat, inclusiv cel al Armatei a 9-a. Ea cuprinde cinci valori cu supratiparul din fig. 3 (C.M.R. 1959 nr. 8—12) şi anume :

— **5 bani** pe 5 pf., verde ;
— **10 bani** pe 10 pf., roz sau roz-brun ;
— **15 bani** pe 15 pf., violet ;
— **25 bani** pe 20 pf., albastru deschis sau albastru-violet ;
— **40 bani** pe 30 pf., portocaliu şi negru. Supratiparul, de culoare neagră, a fost executat la Berlin. El se deosebeşte de cel al emisiunilor anterioare prin înlocuirea iniţialelor M.V.i.R. cu denumirea ţării — „Rumänien" — tipărită cu caractere gotice. Distanţa dintre cifre şi cuvîntul „bani" variază între 0,4 şi 1,2 mm ; la valoarea de 40 bani se cunosc chiar exemplare la care distanţa este de numai 0,3 mm. Valoarea de 25 bani, albastru-violet, a fost realizată prin aplicarea supratiparului atît pe coli tipărite folosind plăci de tipar cît şi pe colile imprimate cu cilindri (acestea din urmă

Fig. 3

identificîndu-se prin liniile paralele caracteristice, de pe marginea de coală).

Valorile cu tiraje mai mici din aceste trei emisiuni (de ex. : valoarea de 40 bani din emisiunea I) [6]) au fost falsificate încă din timpul primului război mondial, probabil în teritoriul ocupat din Belgia şi oferite spre vînzare, obliterate cu o ştampilă autentică din Bucureşti.

TIMBRELE DE AJUTOR

O categorie aparte în emisiunile Administraţiei militare germane o formează „Timbrele de ajutor", autorităţile germane menţinînd pe teritoriul ocupat taxa fiscală pe trimiterile poştale, care fusese introdusă în România la 24 dec. 1914, dublînd însă totodată taxele încasate : — 10 bani pentru o scrisoare, în loc de 5 bani ; — 20 bani pentru o telegramă, în loc de 10 bani.

După cotropirea ţării, Administraţia militară a confiscat stocurile existente de timbre de ajutor şi fiscale şi pentru a preîntîmpina apariţia unor falsuri în dauna poştei, le-a supratipărit cu iniţialele M.V.i.R.. În funcţie de forma şi mărimea timbrelor au fost folosite trei tipuri diferite de supratiparuri, toate executate la Bucureşti (fig. 5—7).

Valorile de 5 şi 10 bani din aceste emisiuni au fost destinate trimiterilor poştale iar valorile mai mari numai operaţiunilor fiscale. Trimiterile poştale purtînd în loc de timbrele de ajutor de 5 sau 10 bani, una din valorile mai mari, nu au fost însă respinse de oficiile poştale. Fireşte, numai piesele obliterate cu ştampile poştale şi care pot face dovada că au circulat efectiv, prezintă un interes şi o valoare filatelică. Aplicarea pe corespondenţe a timbrelor de ajutor a fost obligatorie în perioada 1 iunie — 1 ianuarie 1918 ; ele au redevenit din nou obligatorii cu începere de la 1 octombrie 1918, respectiv în ultimele zile ale ocupaţiei.

În iunie 1917 au fost puse în circulaţie primele valori din seria „timbrelor de ajutor" emise de Poşta română în 1916, cu supratiparul M.V.i.R. tip I (fig. 4). S-a preconizat ca supratiparul să fie roşu pe valoarea de 5 bani, negru, şi negru pe cea de 10 bani, brun. Întîlnim însă şi exemplare avînd culoarea supratiparului inversată. Tot referitor la supratipar mai poate fi menţionată şi aici existenţa unor timbre cu supratipar răsturnat, dublu sau chiar deplasat (cuprinzînd două mărci alăturate). Mai trebuie amintit că timbrele au fost tipărite iniţial pe hîrtie albă şi apoi pe hîrtia gri a mărcilor de război. Cum ambele stocuri au fost valorificate prin supratipărire, întîlnim şi aici aceste varietăţi. (C.M.R. 1959, nr. 1, 2, pag. 226). Avem deci :

— **5 bani** negru, s.t. tip I roşu sau negru pe hîrtie albă sau gri ;
— **10 bani,** brun, s. t. tip I negru sau roşu pe hîrtie albă sau gri.

Timbrele acestei prime emisiuni au fost folosite mai ales în Bucureşti şi împrejurimi.

În lunile august-septembrie în regiunea oraşelor Corabia, Caracal şi Calafat a fost pusă în vînzare o cantitate din valoarea de 10 bani, brun, cu supratiparul M.V.i.R. tip II (fig. 5) — C.M.R. 1959 nr. 5. Culoarea supratiparului este neagră, mai rar roşie, şi de data aceasta au fost valorificate stocuri de timbre tipărite pe hîrtie albă şi gri. Interesant pentru această emisiune este faptul că la mărcile tipărite pe hîrtie albă se menţionează existenţa a două nuanţe de culoare brun şi brun-roşcat, ambele numai cu supratipar negru. În schimb, la timbrele tipărite pe hîrtie gri nu se cunoaşte decît o singură nuanţă : brun, dar cu supratipar negru sau roşu. Deci : **10 bani**
— brun, s.t. tip II negru ; hîrtie albă ;
— brun-roşcat, s.t. tip II negru ; hîrtie albă ;
— brun, s. t. tip II negru sau roşu; hîrtie gri.

Şi aici se cunosc numeroase varietăţi datorate aplicării defectuoase a supratiparului.

Fig. 4

Cum stocurile de timbre confiscate de Administraţia militară a retipărit (folo-administraţia militară a retipărit (folosind clişeele originale) valoarea de 10 bani din seria timbrelor de ajutor emisă de Poşta română în 1916, pe care a aplicat apoi supratiparul M.V.i.R. tip II, negru C.M.R. 1969 nr. 6). Nuanţa aleasă

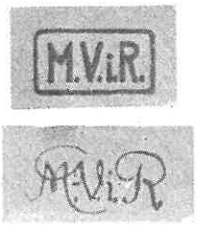

Fig. 5—6

pentru retipărirea timbrului a fost violetul deschis, pe care supratiparul se putea distinge mai uşor. Se cunosc şi aici numeroase varietăţi de aplicare a supratiparului menţionîndu-se chiar şi existenţa unui supratipar dublu din care unul tip I şi al doilea de tipul II.

Notăm deci:

— **10 bani,** violet deschis, s.t. tip II, negru.

Apărută în septembrie 1917 în regiunea oraşelor Ploieşti şi Craiova, această valoare a fost vîndută în luna noiembrie şi la oficiul poştal din Bucureşti.

TIMBRELE FISCALE

Timbrele fiscale cu supratipar vertical tip III (fig. 6), apărute în iunie 1917, au fost folosite iniţial numai în scopuri fiscale. Abia din octombrie se semnalează primele trimiteri poştale, purtînd în loc de timbre de ajutor, timbre fiscale de 10 bani, brun. (C.M.R. 1959 nr. 3) :

— **10 bani,** timbru fiscal, brun ; s.t. tip III, roşu.

Fig. 7

Acest timbru a fost ulterior retipărit (folosindu-se clişeele originale) într-o culoare galben-ocru pe care a fost aplicat supratiparul tip II roşu. Primele tiraje au fost retipărite pe o hîrtie lucioasă, iar cele următoare pe hîrtie mată (C.M.R. 1959 nr. 7) :

— **10 bani** timbru fiscal galben-ocru, s.t. tip III, roşu; hîrtie lucioasă sau mată.

Interesant este istoricul valorii de 5 bani negru cu supratipar tip II (C.M.R. 1969, nr. 4). Supratipărită din greşeală o dată cu valoarea de 10 bani, într-un tiraj de numai 2 000 buc., ea nu a fost vîndută la oficiile poştale, ci a încăput pe mîna unor speculanţi, care au „circulat-o" prin poştă. Abia la sfîrşitul lunii septembrie 1918 ea a fost pusă efectiv în circulaţie (o dată cu reinstituirea impozitului pe trimiterile poştale) fiind însoţită de apariţia timbrului porto fiscal-poştal (C.M.R. nr. 8). Avem deci :

— **5 bani,** negru, s.t. tip II, carmin, roşu sau negru.

(Catalogul Michel 1940 menţionează şi timbrul de culoare cenuşie. Nu credem însă că e vorba de o nouă impresiune ci doar de variaţia caracteristică a culorilor timbrelor din acea perioadă).

(Continuare şi sfîrşit în numărul viitor)

Ing. Norbert BLISTYAR
— Bocşa Vasiovia —

---

1) *Instituirea serviciului poştal pe cuprinsul teritoriului ocupat a fost dispusă prin ordinul comandamentului militar*
2) *— nu prin poşta germană (n.a.). (OKM), 24 feb. 1917 II. a JN 3811.*
3) *M.V.i.R. — Militär Verwaltung in Rumänien = Administraţia militară în România.*
4) *În presa filatelică a timpului se menţionează că această valoare se oferea spre vînzare în loturi de 2000—3000 buc. la preţul de 2,5—4 mărci buc. de către diferite persoane particulare.*
5) *Revista „Illustriertes Briefmarken Journal" menţiona, în 1918, cazul unui filatelist care a achiziţionat 5000 buc. în coli întregi şi 5000 buc. în fragmente de coli, fără a găsi măcar un exemplar cu acest defect.*
6) *Se menţionează raportul nr. 97, mai 1918, întocmit de A. Friedemann.*

Filatelia 1972 nr. 4.

ŞTAMPILE POŞTALE ŞI DE CENZURĂ ALE OCUPAŢIEI GERMANE, 1916—1928 *)

Fig. 1.

TIMBRE „TAXA DE PLATĂ"

La sfîrşitul lunii iunie 1918 au fost puse în circulaţie timbrele „Taxa de plată", realizate prin aplicarea supratiparului „M.V.i.R.", tip II (fig. 5), roşu, pe cinci valori ale emisiunii Poştei Române din 1911, fără filigran. În august au mai apărut cu supratipar identic şi valorile de 5 şi 10 bani, tipărite pe hîrtie cu filigran. Avem deci:

— **5, 10, 20, 30 şi 50 bani**, s.t., tip II roşu; hîrtie fără filigran;

— **5 şi 10 bani**, s.t., tip II roşu ; hîrtie cu filigran.

Interesant este de menţionat că în Bucureşti s-a folosit pentru anularea acestor timbre o ştampilă specială „BUCURESTI / TAXA DE PLATĂ".

În această categorie includem şi timbrele „Taxa de plată pentru timbrul de ajutor", realizate prin aplicarea supratiparului „M.V.i.R." tip II, negru pe valoarea de 10 bani emisă de Poşta Română în 1916: — **10 bani roşu**, s.t., tip II negru; cu şi fără filigran.

Credem că indicaţia din C.M.R. 1959 privind data apariţiei acestui timbru — septembrie 1917 — ar trebui verificată. Aceasta atît pentru că în presa filatelică a timpului nu se găseşte nici o menţiune despre el pînă în octombrie 1918, cît şi pentru că în perioada iunie 1917 — ianuarie 1918 fiind obligatorie aplicarea timbrelor de ajutor în valoare de 10 bani, timbrul porto corespunzător ar fi trebuit să aibă valoarea de 20 bani. În condiţiile existente pe atunci, aplicarea unui supratipar cu noua valoare nu ar fi constituit nici o problemă.

La toate emisiunile „Timbru de ajutor" şi „Taxa de plată", pot fi întîlnite nenumărate mici defecte ale chenarului precum şi diferenţe în poziţia supratiparului pe timbru. Fiind determinate de modul cum a fost executată operaţia de supratipărire nu credem că enumerarea lor amănunţită ar putea prezenta un interes deosebit.

„Greşelile" de tipar însoţesc — de altfel — aproape toate emisiunile supratipărite la Bucureşti. Analizînd multitudinea lor, e greu să nu sesizăm caracterul voit speculativ al unor astfel de operaţii. Astfel, în primele luni ale anului 1918 au fost aduse în faţa instanţelor judecătoreşti două cazuri ale unor funcţionari care au realizat intenţionat astfel de greşeli; susţinuţi de personalităţi marcante ale Administraţiei militare de ocupaţie, pedeapsa ce li s-a aplicat a fost însă ca şi inexistentă. 7)

Numărul mare al greşelilor de tipar ar putea fi împărţit astfel:

— o primă categorie, grupînd erorile cauzate de neatenţia celor însărcinaţi cu supratipărirea şi sortarea mărcilor. Aici includem, printre altele, supratiparul deplasat sau chiar răsturnat 8) pe timbrele de ajutor de 5 şi 10 bani, care au ajuns a fi puse în vînzare şi — pe această cale — în circulaţie;

Fig. 2 : supratiparul pentru mărcile din Zona armatei a IX-a de ocupaţie.

— o a doua categorie, greu de deosebit de prima, în care greşelile de tipar au fost realizate intenţionat (supratipar dublu, răsturnat, schimbări de culoare). Aceste mărci şi timbre, deşi nu au fost vîndute la oficiile poştale, se găsesc şi pe scrisori circulate efectiv;

— o ultimă grupă care cuprinde falsurile realizate de o grupă de speculanţi şi care pot fi identificate mai ales prin studiul atent al ştampilelor aplicate.

OBLITERĂRI POŞTALE

Obliterarea corespondenţei s-a făcut la început numai în Bucureşti, unde între 1 iunie 1917 şi 1 ianuarie 1918 au fost folosite, practic, numai ştampilele

Fig. 3 : una dintre ştampilele false (nr. 13).

nr. 1 şi 2. Ştampila nr. 3, confecţionată în ianuarie 1917, a fost păstrată pînă în februarie 1918 în biroul oficiului, fiind puţin folosită. Ştampila nr. 1 era păstrată la postul de control şi a fost modificată în martie 1918, înlocuindu-se steluţa cu litera „c" (nr. 4). Ştampila nr. 2 ajunsese în decembrie 1917 într-un asemenea grad de uzură încît a fost necesară recondiţionarea ei; din 24 martie 1918 ea apare din nou clară (putem identifica astfel obliterările de complezenţă, mai ales pe timbrele de ajutor).

În martie apare o nouă ştampilă, avînd în partea inferioară un „d" (nr. 5) şi apoi, în iunie, una cu litera „e".

Cum pînă la 15 ianuarie 1918 toată corespondenţa trebuia să treacă prin postul de control şi supraveghere din Bucureşti 9) obliterări cu ştampilele altor localităţi decît Bucureşti, pe timbrele de ajutor, sînt practic — şi cu foarte rare excepţii — obliterări false, perioada dintre 1 octombrie 1918 şi retragerea trupelor germane, cînd timbrele de ajutor deveniseră din nou obligatorii fiind prea scurtă şi prea tulbure pentru o corespondenţă poştală susţinută.

O dată cu înfiinţarea, în ianuarie 1918 a oficiilor poştale şi de control în principalele localităţi din Muntenia, scrisorile au fost obliterate de cele mai multe ori cu ştampilele româneşti existente, la care — în locul inscripţiilor din partea inferioară — au fost introduse steluţe. Sînt astfel menţionate şi ştampile din Craiova (nr. 6), Turnu-Severin (nr. 7), Ploieşti (nr. 8), Cîmpulung (nr. 9), Piteşti (nr. 10), apoi din Giurgiu, Turnu Măgurele, Brezoi, Bucureşti-Nord, Buzău, Brăila.

După desfiinţarea taxei fiscale asupra trimiterilor poştale, la 1 ianuarie 1918, timbrele de ajutor nefolosite au fost — chipurile — „valorificate" de un grup de speculanţi, prin obliterarea lor cu ştampilele nr. 1, 2 şi 3, cu data modificată. Abia în martie 1918 asemenea obliterări au fost interzise, în încăperile oficiului poştal fiind — de atunci — întotdeauna prezent un ofiţer însărcinat cu supravegherea şi controlarea activităţii.

Sînt menţionate şi numeroase **ştampile** false, cele mai frecvente avînd inscripţia „Bukarest". Ştampila nr. 11 e mai mare decît nr. 2, pe care încearcă s-o imite; nr. 12 e cu 1,5 mm mai mică decît nr. 2 şi are anul „1918" în loc de „918" iar nr. 13 încearcă s-o imite pe cea cu nr. 1.

**) Vezi şi articolul publicat în numărul precedent al revistei noastre.*

7) În cel de-al doilea caz judecat la 17 apr. 1918 (la care au fost citaţi drept martori un număr din salariaţi însărcinaţi cu execuţia şi coordonarea aplicării supratiparului), inculpatul a realizat nenumărate varietăţi de supratipar. El a fost totuşi condamnat la numai 17 zile închisoare pentru „neglijenţă în manipularea colilor de timbre fără supratipar".

8) Supratiparul M.V.i.R. răsturnat pe prima emisiune este considerat fals de Cat. mărcilor poştale româneşti 1938 cît şi de catalogul Michel.

9) „Postüberwachungsstelle".

Fig. 4: ştampilele nr. 1—6.

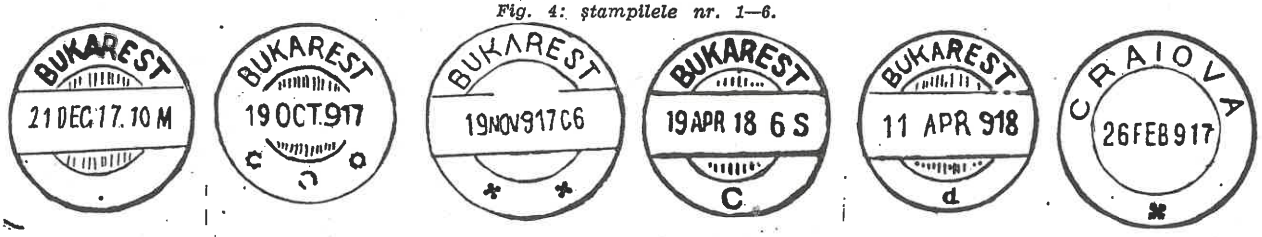

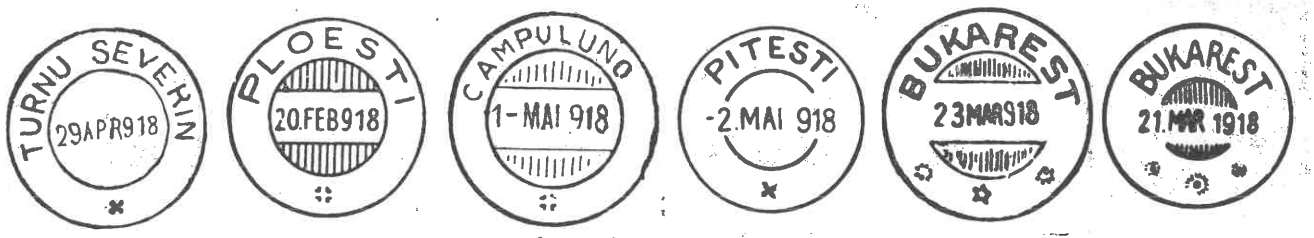

Fig. 5 : ştampilele 7—10. În continuare, două ştampile false (nr. 11 şi 12)

ŞTAMIPLE DE CENZURĂ

Deoarece întreaga corespondenţă era cenzurată, se foloseau ştampile corespunzătoare de control. Confecţionate din cauciuc, cu posibilitatea schimbării datei, ele apar în diferite forme şi culori. Enumerăm în continuare cîteva din cele pe care le-am întîlnit : **Tip A:** (folosită în Bucureşti) fără chenar, „GEPRÜFT“, [10] 28 mm lungime, cifrele 4 mm înălţime; apare în 29 septembrie 1917, violet. **Tip B:** (folosită în Bucureşti) cu chenar (37×62), „GEPRÜFT“, 32 mm lungime, cifrele 6 mm înălţime. (Se pare că ar exista două ştampile identice, cu excepţia modului de indicare a lunii) :

— albastru deschis: 11 AUG, 31 AUG;
— negru albăstrui: 6 NOV;
— verde: 19 XI; 20 XII;
— negru: 24 XII; 23 OKT; 20 OKT; 24 NOV;
— roşu: 11 XI;
— violet: 1 X; 21 XII; 19 DEZ; 27 XII.

Tip C: aceeaşi formă, „GEPRÜFT“ 37 mm lungime, cifrele 5 mm înălţime:

Albastru deschis
3, 13, 25 MRZ
10, 26 APR
albastru-verde sau verde
20 DEZ ; 27, 30 APR ; 5 MAI.

Tip D: chenar mic (29×57 mm), roşu (din 5, 12, 17, 29 DEZ.) fig. 8.

Tip E : Folosită în Craiova.

Tip F: identic cu tipul D; albastru (data: 26 FEB.); verde (din 21 MAERZ) ; albastru-verzui (din 12 MRZ).

Tip. G: oval, verde (data: 12 APR.) fig. 7.

GEPRÜFT
29. SEPT. 1917
Postüberwachungsstelle.

Fig. 6: ştampilă de cenzură, tip A.

Scrisorile cenzurate mai poartă, în afară de ştampilele de cenzură, şi o adnotaţie de mînă, cu creionul sau cu creion colorat (de obicei prima literă din numele ofiţerului sau funcţionarului care a efectuat cenzura). Se găsesc aplicate — în acelaşi scop de identificare — şi cifre în chenar (latura 7 mm) de diferite culori.

POŞTA PE TERITORIUL DE OPERAŢII AL ARMATEI A 9-a

Precum am mai arătat mai sus, regiunea din imediata vecinătate a frontului (cuprinzînd şi oraşele Buzău, Brăila, Focşani, Galaţi) nu depindea din punct de vedere administrativ de autorităţile de ocupaţie cu reşedinţa în Bucureşti. De aceea, după instituirea serviciului poştal de către administraţia militară, în regiunea menţionată nu a funcţionat decît poşta de campanie (Armee Post-Direktion 11) care nu servea însă şi populaţia civilă. Numai în cazuri extreme comandanţii sectoarelor respective puteau permite transmiterea unor corespondenţe ale civililor prin poşta de campanie. Pentru francare s-au folosit la început mărci germane fără supratipar.

Fig. 7: ştampilă de cenzură, tip. G.

La încheierea armistiţiului, s-a pus problema integrării acestui teritoriu în administraţia poştală a autorităţilor de ocupaţie. „Dispoziţia“ poştelor de campanie nr. 396, apărută în acest sens la Berlin la 21 feb. 1918 stabilea că pe întreg teritoriul urmau a fi folosite mărcile cu supratiparul „RUMÄNIEN“. Totuşi, organul ei oficial [12] menţionează în martie 1918 apariţia unei emisiuni speciale destinate acestei regiuni. Aceasta s-a realizat prin aplicarea supratiparului „Gültig 9. Armee“, în chenar (fig. 7) pe mărci tip „Germania“ (C.M.R. 1959, nr. 13—16) şi anume :

10 pf.: roz-carmin sau carmin ;

15 pf.: violet (imprimat cu plăci de tipar) ; violet mat (imprimat cu cilindri) ;

20 pf.: albastru sau ultramarin ;

30 pf : portocaliu şi negru ; supratipar lucios ;

— idem **s.t. mat.**

Valoarea de 30 pf. se vindea numai la preţul de 32 pf. Din varietatea cu supratipar neagră, lucios, se cunoaşte o singură coală (cu seria H. 3664.10), păstrată la Muzeul poştal din Berlin.

Se semnalează mici defecte în placa de tipar cu care a fost executat supratiparul: „u“ cu un singur punct în „tremă“ ; „i“ fără punct ; litere sau chenar întrerupt. La mărcile din poziţiile nr. 1, 76 şi 89 din coală lipseşte punctul după cifra 9.

La această emisiune sînt cunoscute şi falsuri, executate la Charlottenburg. Ele se recunosc prin culoarea neagră-cenuşie a supratiparului şi prin dimensiunile ceva mai mici ale chenarului.

Toată corespondenţa trecea prin Bucureşti, unde i se aplicau ştampilele menţionate mai sus.

Timbrele de ajutor şi fiscale cu supratipar asemănător, au fost destinate numai operaţiunilor fiscale. Se menţionează însă şi existenţa cîtorva scrisori care au circulat efectiv, avînd aplicate (în locul timbrelor de ajutor cu supratipar M.V.i.R.) asemenea timbre. Astfel de exemplare pe scrisori efectiv şi dovedit circulate, pot fi considerate drept curiozităţi.

Retragerea trupelor germane în 1918 din teritoriul cotropit a încheiat acest capitol de istorie şi de istorie poştală. Preţurile fantastice cerute în perioada respectivă de comercianţi şi chiar de unele firme cu renume (ca „Fraţii Senf“ din Leipzig) : pînă la 100 mărci seria obliterată (în timp ce „Moldova“ 40 par. se oferea cu 30—55 mărci) s-au prăbuşit asemenea viselor expansioniste ale imperialismului german.

Pentru a avea o privire completă asupra emisiunilor ocupaţiei germane din anii 1916—1918, mai trebuie să amintim aci şi de cărţile poştale care au circulat în această perioadă.

În acest scop, au fost folosite exclusiv cărţi poştale germane, purtînd marca fixă de tipul „Germania“ şi supratipărite cu supratipare asemănătoare celor ale emisiunilor de mărci respective.

Este interesant de amintit că pe lîngă cărţile poştale simple, au circulat şi cărţi poştale cu „răspuns plătit“ (duble).

Lista şi cotele acestor întreguri sînt date în recentul catalog „Michel“ al întregurilor poştale germane, care poate fi consultat la Biblioteca centrală a A.F.R.

*

Am încercat să prezint cîteva în caracteristicile poştei germane în România. Desigur că — mai ales la capitolele privind ştampilele poştale şi de cenzură — mai pot fi aduse multe alte detalii şi completări, dar ele îşi au — credem — mai puţin locul într-un articol

Fig. 8: ştampilă de cenzură, tip. D.

de prezentare generală. Mulţumesc pe această cale tuturor acelora care m-au ajutat în strîngerea materialului, de la piese desperecheate şi pînă la extrase din presa filatelică a timpului.

Ing. Norbert BLISTYAR
Bocşa Vasioviei

BIBLIOGRAFIE

— *Catalogul mărcilor poştale româneşti(C.M.R.), ed. 1959.*
— *Catalogul Michel, ed. 1940, 1943 şi 1971.*
— *Catalogul Zumstein, ed. 1971.*
— *Gustav Friesen : Poşta germană în România ocupată — Ill. Briefmarken Journal, nr. 24—1918.*
— *Colecţia „Illustriertes Briefmarken Journal“, Leipzig, 1918.*

10) *Geprüft = controlat, cenzurat.*

11) *Un ordin de zi interzicea vînzarea lor către trupa de ocupaţie.*

12) *Deutsch. Reichsanzeiger, u. Königl. Preussischer Staatsanzeiger.*

Filatelia 1966 nr 4

DOUĂ TIPURI ALE MĂRCII DE 10 BANI — C. M. R. NR. 219 —

Marcă din cele mai comune şi totuşi filatelic atît de interesantă, valoarea de 10 bani roşu (roz) — C.M.R. nr. 219 — tipografiată, a apărut mai intîi tipărită pe întreguri poştale. Imprimată pe cărţi poştale simple sau închise, ea a început să circule în anul 1907. Ca marcă adezivă, ea a apărut abia în cel de-al doilea trimestru al anului 1914, adică cu 7 ani mai tîrziu, pe cînd celelalte valori de tip asemănător, de 5 şi 15 bani, tipărite simultan cu ea pe întreguri, circulau ca mărci adezive încă din anul 1909.

Desenul mărcii fixe de 10 bani tipărită pe întreguri, este identic cu al celeilalte valori, tipografiate. Cel al mărcii adezive diferă însă de ele prin grosimea liniei ovalului interior care înconjoară bustul efigiei. În loc de a se subţia spre vîrful ovalului, devenind şi mai subţire dedesubtul coroanei, linia îşi menţine aci grosimea iniţială pe tot parcursul ei. Spaţiul alb dintre vîrful capului şi oval este, de aceea, cu o fracţiune de milimetru mai îngust decît la celelalte valori. În comparaţie cu marca precursoare de pe întreguri, la marca adezivă cifra valorii apare mai înaltă şi mai masivă.

Similitudinea desenului cu celelalte valori şi cu marca fixă de 10 bani, s-a ivit abia la marca de 10 bani roz-violet, tipărită pe hîrtie de război gri cu pori mari, precum şi pe hîrtie pur albă, netedă (C.M.R. nr. 246 a, x şi y). Dimensiunile acestei mărci variază, fiind mai mici cu 0,25 pînă la 0,75 mm. Marca este de altfel cunoscută numai cu supratipare. Mai întîi o întîlnim cu supratiparul anului „1918" (C.M.R. nr. 235 x), în al doilea rînd cu monograma regelui Ferdinand, din acelaşi an (data emiterii indicată în C.M.R. este greşită) şi în al treilea rînd cu supratiparul „Poşta Română Constantinopol 1919" (C.M.R. din 1959, nr. 5 a, omisă în ediţia 1964).

Catalogul mărcilor poştale româneşti din 1959 califică drept foarte rare exemplarele acestei mărci rămase fără supratipar, abţinîndu-se însă de la evaluarea lor. În a doua ediţie, din 1964, catalogul a renunţat la adverbul „foarte" şi le cotează, neuzate, cu 10 lei, evaluare care nu mi se pare corespunzătoare.

Trăgînd concluzii din faptul că valoarea de 10 bani roz-violet a fost tipărită cu clişeele originale, o consider ca tip I, iar pe cealaltă — deşi emisă mai înainte — ca tip II (fig. 1).

Teoria despre originea emisiunii supratipărite cu monograma regelui Ferdinand am expus-o în studiul intitulat „Despre probleme puse de o emisiune românească", publicat în nr. 7, anul XII, al acestei reviste. Studiul aprofundat al colilor de ghişeu la valoarea de 10 bani roz-violet m-a dus la concluzia că ele n-au fost confecţionate prin reimpresiunea tipului II, ci cu alte planşe, cu totul noi, fabricate la Iaşi. Continuitatea mi s-a clarificat însă abia anul trecut. Am expus-o în capitolul III, „10 BANI, LIE DE VIN", al studiului „LES TIMBRES ROUMAINS SURCHARGÉS DU MONOGRAMME DU ROI" prezentat Academiei de filatelie din Franţa.

Planşele originale cu care au fost tipărite mărcile de 10 bani tip II, duse la Iaşi cu ocazia retragerii din Bucureşti a armatei şi a guvernului, au suferit, pînă în cele din urmă, un grad atît de mare de uzură încît ele n-au mai fost apte pentru tipar. Acest fapt poate fi observat îndeosebi la emisiunea cu supratipar „TAXA DE PLATĂ" (C.M.R. nr. 45).

S-a recurs deci la confecţionarea unor noi planşe, alcătuite din clişeele originale aduse împreună cu planşele vechi. Aceste clişee au fost de tipul I şi se pare că stocul lor nu atingea nici 50 de bucăţi. Pe lîngă aceasta, mai toate erau defectuoase.

Fig. 1

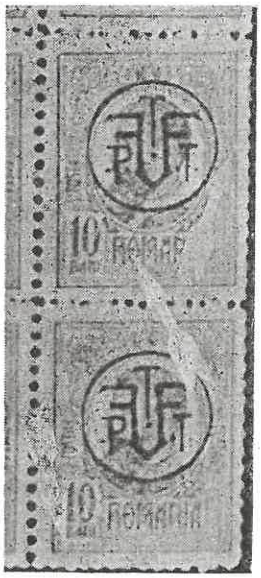

Fig. 2 (în stînga) şi fig. 3 (în dreapta): săgeţile indică particularităţile de desen menţionate în textul studiului. Stînga: mărcile din poziţiile 2, 3, 4 şi 5; dreapta: cele din poziţiile 20, (sus) şi 25, (jos).

Fabrica de timbre a tipărit mărcile tipografiate folosind planşe compuse din 150 de clişee. Acest mod de fabricaţie i-a fost prescris de Anatole Hulot, directorul Fabricii de timbre de pe lîngă Monetăria din Paris, care i-a cedat — în anul 1876 — planşele cu

care aceasta tipărea pentru guvernul român emisiunea de mărci zisă „Paris". „Demi-planşele" lui erau alcătuite din 150 de clişee orînduite în 15 rînduri de cîte 10 mărci, avînd deci formatul de dreptunghi vertical. La emisiunile următoare, Fabrica de timbre din

Fig. 4 : Detalii la mărcile din bloc : poziţiile 2, 3, 4 (rîndul de sus) şi 7, 8, 9 (rîndul al doilea).

Bucureşti a schimbat formatul planşelor, trecînd la dreptunghiul orizontal, clişeele fiind aşezate cîte 15, în 10 rînduri.

Nevoită să adopte un mod de fabricaţie corespunzător ustensilelor aduse din Bucureşti, Fabrica de timbre din Iaşi a rezolvat problema noilor planşe într-un chip pînă atunci necunoscut. În loc de a fi compuse din 150 clişee separate, planşele noi sînt formate de astă dată din 6 blocuri. Din restul clişeelor de tip I (care fuseseră utilizate pînă atunci numai pentru imprimare pe întreguri) s-au întrebuinţat 25 de clişee pentru a compune un bloc (5×5) care a fost folosit drept patriţă pentru confecţionarea matriţelor pe cale galvanică. (figura 2 : mărcile din poziţiile 3, 4 din bloc; fig. 3 : mărcile din poziţiile 20 şi 25).

Am arătat mai sus că aproape toate au avut defecte. Astfel, un defect marcant se întîlnea pe ultima marcă din bloc (a 25-a), sub forma unei pete albe, rotunde, care întrerupe încadrarea din jos a cartuşului, sub litera „B" din BANI. A douăzecea marcă din bloc, care formează cu cealaltă o pereche verticală, are şi ea un defect originar : litera „O" în ROMANIA este întreruptă la dreapta jos (fig. 3). Aceste două defecte cardinale confirmă justeţea ipotezei mele.

Din cele spuse, rezultă că localizarea tuturor defectelor este posibilă numai în cadrul blocului şi nu — ca de obicei — în coala de tipar, respectiv în foaia de ghişeu. Situaţia e deci similară cu aceea a blocurilor de report cu care au fost confecţionate planşele emisiunilor clasice româneşti de mărci litografiate.

La mărcile litografiate, numărul planşelor putea fi constatat după orînduirea suplimentelor. În cazul de faţă însă, el poate fi stabilit numai după defectele posterioare, care au luat naştere în decursul procesului de galvanoplastie sau — eventual — cu ocazia compunerii planşelor pe a doua treime a colii de tipar.

După perforaţie, colile de tipar au fost împărţite în foi de ghişeu, acestea avînd cîte 100 sau 50 de mărci. Pentru reconstrucţia colii de tipar se pot folosi numai foi de ghişeu cuprinzînd o sută de mărci. După urmele de găuri din colţurile mărcilor din primul sau din ultimul rînd vertical (poziţiile 1 şi 91, respectiv 10 şi 100) a foii de ghişeu (urme lăsate de acele maşinii de perforat) ne putem orienta cu care parte a colii de tipar avem de-a face. A doua treime din coala de tipar este totdeauna cuprinsă în ambele feluri de foi de ghişeu de o sută de mărci. Prin acest procedeu eu am putut stabili, din materialul studiat, existenţa a trei planşe diferite. Sînt însă convins că ele au fost mai multe.

În această categorie de defecte coincide şi defectul întîlnit în desenul ramurii de măslin, pe a opta marcă din bloc (vezi fig. 4, defectul la ramura din stînga mărcii aflate în poziţia 8 — a doua din rîndul de jos).

În foaia de ghişeu ne întîlnim cu menţionatul defect numai în al patrulea bloc; iar în altă foaie, el este plasat în al doilea bloc.

Există bineînţeles şi alte defecte din această categorie, dar asupra lor nu voi insista, din cauza spaţiului restrîns.

Un exemplu interesant de defect variabil apare pe a patra marcă din bloc. La începutul fabricaţiei blocurilor, această marcă este aparent normală. În decursul galvanoplastiilor repetate se aşezau însă deasupra efigiei, petece de murdărie. Acestea apăreau mai întîi sub formă de puncte care se uneau treptat între ele, formînd în cele din urmă un fel de gloriolă (Fig. 4, marca din poziţia 4). În sfîrşit gloriola s-a unit cu capul, spaţiul alb dintre cap şi oval devenind şi mai restrîns decît la tipul II din această valoare (fig. 2).

Progresivitatea uzurii patriţei de bloc o putem urmări în combinaţia cu alte defecte originare. Acestea, abia vizibile la început, se îngroaşă treptat. De exemplu, rosătura lăuntrică a liniei de încadrare verticală din dreapta mărcii s-a mărit într-atît încît a devenit de-a binelea o ruptură a ei. Sau o mică ştirbitură a cadrului de jos, în apropiere de colţul stîng, nevătămat, al mărcii din al doilea loc în bloc (fig. 5) e acompaniată pe celălalt bloc (fig. 2) de fărîmarea aceluiaşi colţ.

Pe marginea acestei cercetări notez că încă de cînd am descoperit periodicitatea defectului pe cea de-a 25-a marcă din bloc, am avut ideea că plasarea ei a fost poate intenţionată. În lipsa altor semne, acea pată albă, bătătoare la ochi, a putut să servească drept o indicaţie pentru lucrătorii care împărţeau, după operaţia de perforare, coala de tipar în foi de ghişeu.

Fig. 5

Supratiparul monogramei regale, centrat exact pe ovalul efigiei, este foarte rar la marca de 10 bani roz-violet. El poate fi întîlnit, absolut excepţional, numai o dată în foaia de ghişeu. Imaginea mărcii fiind mai mică, a făcut ca şi mărimea foilor de ghişeu să fie, în ambele direcţii, cu 4—4,5 mm mai mică decît la celelalte valori din emisiunile respective.

De această împrejurare nu s-a ţinut însă seama şi imprimarea supratiparului s-a făcut fără a micşora distanţele, fapt care explică deplasările de centrare.

Dr. Frantisek Novak - Praga
Membru coresp. al Academiei
de Filatelie din Paris

Filatelia · 1983 / nr. 5.

ISTORIE POȘTALĂ

1917: IRKUTSK—IAȘI

Anul epopeic 1917, cu jertfele și victoriile poporului român pentru păstrarea ființei de neam și pentru idealul național al Unirii, este evocat într-o piesă poștal-filatelică, prezentînd, ca element de prim ordin, o ștampilă de cenzură din București, folosită, însă, la Iași, în anul 1917, al cărei studiu, început cu aceste rînduri, ar trebui, după părerea noastră, continuat în viitor, cu concursul altor colecționari.

La o dată nedeterminată din 1917, un român — care semnează în corespondență „Angel" — a plecat din Moldova pentru a străbate spațiul eurasiatic, cu scopul de a ajunge în Anglia, apoi în Franța. El a parcurs ruta: Odessa — Harkov — Saratov — Samara — Celiabinsk — Omsk — Tomsk — Irkutsk. Ajuns în acest oraș, pe malul lacului Baikal, a expediat la Iași unui prieten o carte poștală ilustrată, datată „12/9/917. Ircutsk. Siberia".

Cartea poștală, cu dimensiunile 138/83 mm, este confecționată din carton subțire, de culoare alb-gri pal, de calitate inferioară — producție de război, și are tipărit, pe avers, în partea superioară, inscripția „Carte poștală", în limbile rusă și franceză; pe revers, apare imaginea în alb-negru și, jos, inscripția bilingvă, în rusă și franceză: „Spărgătorul de gheață Angara în acțiune".

Trimiterea poștală a fost francată cu marca rusă cu vulturul heraldic imperial rus de 5 kopeici, lila, nedantelată (Rusia, Yv 113), din seria uzuală circulată în intervalul 1917—1919. Poșta rusă a obliterat marca cu o ștampilă uzuală ovală, oval dublu (31/25 și 19/13 mm), cu tuș negru, avînd inscripționat, între cele două ovale, sus, „Irkutsk", jos, „Vokzal" (Gara), în centru, data pe un rînd „13.9.17" aplicată cu tuș negru. La biroul de cenzură s-a aplicat ștampila uzuală de cenzură militară rusă, dreptunghiulară, cu dimensiunile 52/12 mm, cu tuș violet. Inscripția ștampilei este stearsă, dar se pot citi: litera „M" (militar) și numărul biroului „N. 1409".

Ajunsă la Iași, după un timp îndelungat, cartea poștală a trecut prin biroul de cenzură militară; i s-a aplicat ștampila uzuală de cenzură, cerc dublu 26/18 mm, cu inscripția între cele două cercuri „Biroul de cenzură militară — București — Scrisori", în centru, pe un singur rînd, data „1 Nov 917". Banda centrală cu data este încadrată, deasupra și dedesubt, de două calote hașurate cu 12 linii verticale paralele. Ștampila s-a aplicat cu tuș negru. De asemenea, a primit ștampila uzuală de sosire a oficiului poștal Iași — rotundă cerc simplu — 28 mm, în partea superioară inscripția „Iași", dedesubt, două semicercuri în interior — convex, sus, concav, jos, avînd în centru, pe un rînd, data „2 Nov 17 C 1" (Cursa întîia), aplicată cu tuș negru. Apoi, cartea poștală a fost distribuită la destinatar de către factorul poștal, care a aplicat ștampila sa cu indicativul „29",

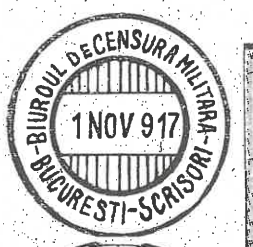

cu tuș negru. Deci, de la Irkutsk la Iași, a circulat poștal în lungul interval 13 septembrie — 2 noiembrie 1917.

Folosirea, la Iași, a ștampilei de cenzură militară din București, se poate explica în lumina contextului istoric al evenimentelor. În momentul operațiunilor militare pentru apărarea Capitalei, în toamna lui 1916, s-a ajuns la bătălia de pe Neajlov—Argeș 16—20 noiembrie), pe care armata noastră — silită să lupte pe două fronturi — a pierdut-o. Exegeții primului război mondial*) arată că în intervalul 13—20 noiembrie s-a desfășurat „Săptămîna convoaielor", în care guvernul român a efectuat transferarea ministerelor și instituțiilor importante la Iași. În cadrul acesteia au fost evacuate și personalul și parte din materialul cenzurii militare, inclusiv ștampilele. Probabil că la Iași a funcționat un birou special de cenzură militară pentru scrisorile cu străinătatea, unde — din lipsă de ștampile suficiente — ștampila cenzurii militare din București, adusă la Iași, a fost, probabil, folosită în paralel cu cele similare ale cenzurii militare din Iași, deja existente.

Întrucît data ștampilei prezentate de noi este destul de tîrzie, este important ca alți filateliști să semnaleze piese cu datele timpurie și tardivă de folosire la Iași, eventual și alte ștampile de acest gen. Folosirea cea mai timpurie a ștampilei trebuie căutată, relativ la data „Săptămînii convoaielor", cînd ștampilele ar fi trebuit să fi sosit la Iași, după cum s-a arătat mai sus. Data folosirii tîrzii rămîne deschisă.

O chestiune poate să constituie aflarea condițiilor de reorganizare și amplificare a biroului de cenzură în noile condiții în care Iașul devenise Capitala țării și sediul guvernului. Răspunsuri la aceste probleme pot aduce studii întreprinse în viitor în mod concertat de mai mulți filateliști din țară, pentru care le solicităm contribuția.

Dr. Mihail CHIRIȚESCU

* *Constantin Kiriţescu: „Istoria războiului pentru întregirea României", ediția I, 1922, 2 volume, București.*

DIN ARHIVELE VREMII

STAȚII DE POȘTĂ ROMÂNEȘTI DIN PERIOADA 1829—1839

Colaboratorii noștri MARIA GEORGESCU și ION SPIRU, cercetînd Fondul arhivistic al ocîrmuirii județului Teleorman, la Arhivele statului — filiala Teleorman [1]), au găsit un material puțin cunoscut privind stațiile de poștă din Țara Românească, imediat după pacea de la Adrianopol (1829). Îl publicăm, foarte succint, în rîndurile ce urmează.

În fiecare județ a funcționat un anumit număr de stații de poștă, în raport cu mărimea și așezarea sa geografică. Județul Teleorman a avut opt asemenea stații [2]).

Distanța dintre stațiile de poștă era de „o poștă", adică 20 km, deși nu întotdeauna acest lucru constituia o regulă.

Stația de poștă arăta astfel: o curte mare împrejmuită cu gard de parmaci, adică par lîngă par, avînd două porți. Una se afla la vest și alta la sud. Încăperile de la aceste porți erau construite din lemn și acoperite cu paie, stuf, coceni etc. Aceste încăperi de la poarta din vest erau locuite de căpitanul de poștă, de călători și de surugii, în timp ce încăperile de la poarta de sud erau destinate fînarului și grajdului, avînd deasupra lor orzăria.

La construirea unei stații de poștă se foloseau: 800 pari pentru gard, 140 furci pentru cosorobi (grinzi), 800 martaci sau răzlopi pentru pereții clădirilor (pari spintecați pe din două și neteziți în exterior), 2000 pari pentru fînar, 1000 de lanți pentru prins nuielele, 80 de care cu trestie pentru acoperiș, 13.000 nuiele pentru podul grajdului etc.

Personalul stațiilor de poștă era format din: căpitanul de poștă, surugii, odăieși, rîndași și un ceauș (responsabil de starea drumurilor). De îngrijirea drumurilor de poștă din județe se ocupau epistații (funcționari), iar contracciul era acela care lua în arendă stațiile de poștă.

Slujbașii poștelor se bucurau, în afară de leafă, și de anumite privilegii (de exemplu, scutirea de serviciul militar), de care nu se bucurau țăranii clăcași. Pentru a se asigura buna desfășurare a stațiilor de poștă, li se repartiza un anumit număr de sate (între 8—14 sate), cu obligația de a aproviziona aceste stații de poștă cu cereale și fîn, precum și cu material și mînă de lucru, ori de cîte ori era cazul.

Costul unei călătorii cu cariola sau căruța de poștă era de 12 parale la oră și de cal. La mai mulți cai se plătea după numărul lor. Din 1833, costul s-a ridicat la 20 parale.

Ar mai fi și alte aspecte de spus, dar spațiul ne oprește. Sperăm totuși ca aceste informații să contribuie la o mai bună cunoaștere a trecutului nostru poștal și, totodată, să prețuim drumul și eforturile înaintașilor în dezvoltarea transportului poștal din țara noastră, așa cum este el astăzi.

[1]) *Arhivele Statului — filiala Teleorman, dosarele: 1/1828, 509/1834, 687/1837 etc.*

[2]) *Bragadiru, Ciolănești, Piatra, Plosca, Rușii de Vede, Sfințești, Tecuci și Zimnicea. Din 1837, stația de la Plosca se mută la Alexandria.*

Filatelia 1983 11/983
nr. 11.

ISTORIE POȘTALĂ

O ȘTAMPILĂ INTERESANTĂ

SERVICIUL TELEGRAFO POSTAL ROMAN din HERSON Data 12/10/917

În primul război mondial, după victoriile de răsunet de la Mărăști (11/24 iulie 1917) și Mărășești (5/19 august 1917), trupele române rămîn singure în fața puhoiului german. Parte din unitățile sanitare militare cu răniții români sînt evacuate în Ucraina de sud. Publicăm o carte poștală rusească expediată din Herson la data de 12/10/1917, avînd marca fixă de trei kopeici, culoare roșie ; francatura este completată cu o marcă adezivă de o kopeică, nedantelată, avînd în medalion acvila bicefală, de culoare galben-portocalie (Rusia, Yv 109), din seria uzuală 1917—1919. Mărcile sînt obliterate cu o ștampilă eliptică, tip goliat, a Serviciului telegrafo-poștal român din Herson (Kerson), oraș situat pe Nipru, aproape de vărsarea în Marea Neagră. Frumusețea și raritatea ștampilei domină asupra celorlalte patru obliterări ale piesei filatelice. Este o ștampilă de zi, aplicată cu tuș negru, avînd cadrul format din două elipse concentrice, cu axele de 49/29 mm ; cadrul prezintă o spărtură completă pe axa mare la ora 3.

Inscripția, etajată armonios în spațiul central, cuprinde pe primele trei rînduri : SERVICIUL TELEGRAFO — POȘTAL ROMAN — din HERSON, iar pe rîndul de jos, data, cifrele (12/10/917) fiind înscrise de mînă. În tranzit prin Iași, cartea poștală trece prin Serviciul de cenzură militară (două ștampile), apoi cartată și dirijată (ștampila factorului poștal din Iași cu nr. 18) la destinație : Tecuci (ștampila de zi dublu cerc, cu puncte și grile — 25 OCT. 917).

Prima ștampilă de cenzură militară aplicată la Iași, cu tuș negru (fig. 1), este o ștampilă de zi, dublu cerc, 28/18 mm, cu puncte și grile, avînd în exergă inscripția „BIUROUL DE CENSURĂ MILITARĂ — BUCUREȘTI — SCRISORI" : în centru, pe un rînd, data 20 OCT. 917. *)

A doua ștampilă de cenzură a fost aplicată pe această piesă tot la Iași : de formă ovală, contur dublu, dimensiuni 37/27, în spațiul central poartă sus inscripția CENSURAT, iar dedesubt litera R. Examinînd mai multe piese cu acest gen de ștampile ovale, se constată că la Iași au fost folosite ștampile purtînd litere mari diferite (C, G, M, R, S, U etc.), cu tușuri diferite (negru, roșu, brun, brun-roșcat) ; aceste litere indicative identificau cenzorul care efectuase verificarea.

BIUROUL DE CENSURĂ MILITARĂ · BUCUREȘTI-SCRISORI · 20 OCT. 917

Fig. 1

În articolul „Ștampile speciale", publicat de L. Rothman în revista „Romanian Philatelic Studies" vol. 3, nr. 2 din 1979, sînt descrise două piese : o scrisoare cu ștampila eliptică a Serv. T.P. din Herson, datată 19/10/917 și o C.P. de Cruce Roșie, în care se menționează existența în Herson a Lazaretului Nr. 1 (spital de boli contagioase pentru militarii români), pe baza cărora se presupunea existența — la acea dată — a unui personal militar român în acest oraș.

Cartea poștală pe care o prezentăm acum, avînd aceeași ștampilă goliat, dar cu o dată timpurie (12/10/917), cuprinde interesanta comunicare a unui medic colonel (fig. 2), care avea sub îngrijire răniții evacuați în orașul Herson. Prezența unităților medicale militare românești la Herson în toamna anului 1917 a necesitat un Serviciu telegrafo-poștal care a folosit efecte poștale ale

Fig. 2

țării gazdă. Confecționarea unei ștampile din cauciuc, cu data manuscrisă, arată că ea a fost introdusă de urgență.

Dr. Constantin MILU
— Ploiești —

**) Soarta acestei ștampile de cenzură din București, ajunsă și folosită la Iași în perioada noiembrie 1917—1918, a fost descrisă în articolul intitulat „1917 : IRKUTSK-IAȘI" al Dr. M. Chiriţescu („Filatelia" nr. 5/1983).*

O peregrinare asemănătoare a avut-o și ștampila dreptunghiulară cu inscripția pe trei rînduri „CENZURAT-CENSURA MILITARA-BUCUREȘTI POȘTA C-LA" (cu dimensiunile 57/23 mm).

Spicuim din colecția noastră și o carte poștală ilustrată, expediată din Montreux la 28.X.1916, tranzitată la Petrograd (ștampila de cenzură rusă, de formă dreptunghiulară, 54/24 mm, tuș violet, cu nr. 543 și ștampila triunghiulară purtînd în interior fracția 15/6).

O altă c.p. ilustrată este expediată din Petrograd la 22 ian. 1917, de către un membru al delegației conduse de primul ministru I. I. C. Brătianu, pe timpul guvernului provizoriu (Kerenski) ; cenzurată cu aceeași ștampilă dreptunghiulară rusă, tuș violet, cu nr. 1643. Cele două piese sosite la Iași și supuse cenzurii militare poartă ștampila dreptunghiulară românească de cenzură care fusese adusă de la București, 57/23 mm.

— Iași. Machetator : Tănase Daniliuc.

★ La 20 septembrie curent, s-au împlinit 150 de ani de la

Filatelia 1985/nr. 4.

PE MARGINEA UNUI ARTICOL DIN „ALMANAHUL FILATELIC 1985“ [1]

În penuria de astăzi a apariţiilor editoriale cu caracter filatelic (cataloage, îndrumare, cărţi tematice etc.) aşteptăm cu îndreptăţită nerăbdare publicarea — devenită aproape anuală — a Almanahului filatelic. Şi ca de obicei, la finele anului trecut a apărut mult aşteptatul Almanah pe 1985 de care, iată, aproape fiecare dintre noi poate să se declare satisfăcut atît prin competenţa, cît şi prin diversitatea materialelor publicate.

Din totalitatea articolelor de sinteză doresc să remarc, chiar dacă nu în primul rînd, materialul scris cu o deosebită pricepere de către Traian Ataman despre mărcile uzuale „Ferdinand“. Autorul face o amplă trecere în revistă, propunînd şi o clasificare a acestor emisiuni ce au apărut de-a lungul unei perioade întinse, în tiraje repetate, cu schimbări de culoare, modificări de modele şi tipuri, hîrtii şi danteluri mereu altele.

Fig. 1

Dar în afara competenţei cu care este studiată perioada respectivă, ca şi a pertinenţei observaţiilor făcute, autorul impresionează plăcut prin aceea că are marele merit de a scoate în evidenţa contribuţia adusă de fiecare dintre înaintaşii săi (C. Cel̆areanu, Ilie Demetrescu, Alfred Nicolau ş.a.) în studierea şi cercetarea ariei investigate. Or, acest fapt trebuie să ne bucure într-o perioadă în care am început să ne obişnuim ca autorii, fie ei chiar avansaţi, să „uite“ foarte frecvent de a mai specifica ceva despre antecesori în clarificarea zonei studiate, cum ar fi : poşta rurală, ştampile de cenzură, ştampile „Moldova“ etc., ca să nu dăm decît doar cîteva exemple.

Revenind la articolul în cauză, aş dori să fac două completări care să aducă şi mai „la zi“ materialul pus în discuţie.

În primul rînd doresc să fac o precizare asupra microsemnului gravorului, nu însă înainte de a reaminti contextul problemei respective. Mărcile uzuale 1919—1928 formează două serii, în funcţie de formatul bustului din medalion, cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de „bust mare“ sau model I şi „bust mic“ sau model II. Mărcile uzuale model II, a căror emitere începe în octombrie 1920, prezintă în colţul din stînga — jos — sub cartuşul valorii — un microsemn al gravorului, format din două iniţiale : „F. T.“ pentru valorile de 3 B, 30 B şi 5 L şi „M. F.“ (?) pentru restul valorilor. Traian Ataman dă denumirea de TIP A desenului cu microsemnul FT şi TIP B desenului cu celălalt microsemn. Or, cel de al doilea microsemn nu este MF aşa cum eronat s-a preluat de-a lungul timpului din autor în autor, ci „H. F.“. Această precizare a devenit certă o dată cu găsirea desenului-machetă pe care-l redau în premieră (fig. 1) pentru a fi de folos şi altor filatelişti ce studiază mărcile uzuale „Ferdinand“. Publicarea lui [2] devine un instrument la îndemîna celor care vor să intre în amănuntele desenului acestor mărci, precum şi pentru facilitarea unor expertize proprii.

În al doilea rînd aş dori să înlătur o altă legendă acreditată „după ureche“, cum că desenul modelului I ar fi identic cu cel al hîrtiei monedă [3] aflată pe atunci în circulaţie (fig. 2). Acest lucru apare în mod evident la o atentă analiză, făcută sub lupă, a ambelor desene.

Fig. 2

Închei afirmînd încă o dată că astfel de articole de sinteză ca cel prezentat de cercetătorul filatelist Traian Ataman vor fi întotdeauna bine primite de marea masă a filateliştilor.

Ing. Silviu DRAGOMIR

[1] *„Comentariu asupra emisiunii de mărci uzuale 1919—1928“ de Traian Ataman (Almanahul Filatelic 1985, pag. 185).*

[2] *Acest desen-machetă a fost ataşat la actul ce dă „bun de tipar“ emisiunii, purtînd data de 04.12.1919, sub semnătura Ing. A. Popescu. Precizările făcute atrag şi rectificările de rigoare.*

[3] *Hîrtia monedă de 10, 25 şi 50 BANI emisă la 17 iunie 1917 de B.N.R. şi M.F. au ca gravor pe Horaţiu Sava-Dimitriu.*

CITITORII NE SEMNALEAZĂ

OBSERVAŢII TEHNICE

Multitudinea seriilor cu tematică Sport, emise cu ocazia Jocurilor Olimpice, campionatelor mondiale, continentale sau pur şi simplu serii „Sport“, cuprind toate ramurile mai vechi sau mai noi ale acestei îndeletniciri. Stilizate sau fotografice, imaginile de pe mărcile poştale „Sport“ rămîn — ca realizare — la latitudinea machetatorului, chemat să redea specificul fiecărei mişcări.

În unele ramuri sportive (mai ales jocurile) mişcarea este executată de către sportiv după reguli mai puţin rigide, fiecare introducînd elemente originale, după imaginaţia sa. Acest lucru se oglindeşte şi în realizările graficienilor care pot face machete fără greşeli „de fond“. Alte ramuri sportive au, însă, reguli rigide de executare a mişcării, determinate fie de regulamente (patinaj artistic, gimnastică, lupte), fie de aparatele sau materialele folosite (canotaj, caiac-canoe, slalom nautic) — mişcări ce nu se deosebesc aproape deloc pe orice meridian unde se practică disciplina sportivă respectivă. De aceea, mărcile poştale ilustrînd aceste sporturi sînt cele mai susceptibile de greşeli, deoarece machetatorul nu poate da curs liber fanteziei (în afara culorii), schimbînd, după voia sa, mişcarea.

Din păcate, două mărci poştale apărute în anul 1984 — valoarea de 4 lei din seria „Preolimpiada Los Angeles“ şi cea de 1 leu din emisiunea „Jocurile Olimpice Los Angeles“ — dedicate canotajului ilustrează, prin diversele greşeli pe care le cuprind, slaba preocupare a machetatorului pentru cunoaşterea disciplinei respective şi a materialului cu care se practică acest sport. În felul acesta nu se face un serviciu nici sportului şi cu atît mai puţin filateliei, ţinînd seama de larga arie de răspîndire a mărcilor poştale, atît în ţară, cît şi în străinătate.

Semnalez cîteva dintre greşeli, greu de trecut cu vederea :

— Marca de 4 lei din seria „Preolimpiada Los Angeles“ reprezintă un schif de 4 rame fără cîrmaci şi nu cu 4 vîsle, cum a apărut informaţia dată de O.S.E.T.C.M. în revista „Filatelia“ nr. 5/84.

Poziţia sportivilor de pe această marcă este ireală, ea nepermiţînd, practic, vîslirea. Se ştie că într-un schif laba piciorului este prinsă într-un palonier cu poziţie fixă, iar scăunelul pe care este aşezat sportivul este montat pe un căruciorul mobil ce execută mişcarea de înainte şi înapoi necesară vîslitului. Or, în desenul mărcii, vîrful picioarelor sportivilor se află în imediata apropiere a căruciorului, în poziţia „în faţă“, ceea ce nu ar mai permite mişcarea de „înapoi“.

Întrucît mînerele ramelor execută o mişcare semicirculară în jurul furcheţilor care le sprijină, sportivul se apleacă în afara bărcii (în poziţia „înainte“) spre partea în care se află rama — stînga sau dreapta — respectiv, în ambarcaţiunea de 4, doi spre stînga şi doi spre dreapta. La vîsle, fenomenul nu se întîmplă, deoarece sportivul are în fiecare mînă cîte o vîslă, pe cînd rama se ţine cu ambele mîini. Pe marca sus-amintită toţi patru sportivi se apleacă spre dreapta, ceea ce este imposibil.

Înălţimea bordajului bărcii este în realitate mai mare, pentru a nu permite valurilor să pătrundă în interior, ceea ce lipseşte din desenul mărcii.

Furcile sînt reprezentate doar prin două linii ce nu susţin nimic. În realitate, cinci bare de duraluminiu sprijină rama.

Am arătat această marcă unui antrenor care, rîzînd, mi-a spus : „Noroc că în realitate barca arată altfel, cei de pe marcă s-ar scufunda la primul val şi nu ar putea face nici o mişcare. Toţi cei patru sportivi sînt rameuri pe partea dreaptă“.

— Referitor la cea de-a doua marcă (valoarea de 1 leu), despre care aminteam mai sus şi care reprezintă un schif simplu, voi cita doar cuvintele campioanei olimpice, Vali Răcilă, care, văzînd această marcă, a spus : „Cu o asemenea barcă nu aş fi cîştigat nici măcar titlul de campioană naţională de junioare“. Fără alte comentarii.

Dan ŢĂRAN
Membru al Comitetului Federaţiei române de canotaj-yachting

Filatelia nr. 10 1964

CONTRIBUŢII LA STUDIUL EMISIUNII DE MĂRCI UZUALE 1919 – 1926

— TIPURI ŞI DEFECTE TIPICE la valorile de 1, 2 şi 3 lei —

În numărul precedent al revistei noastre am publicat o serie de observaţiuni cu privire la unele tipuri şi defecte tipice întîlnite la unele dintre mărcile romîneşti uzuale emise între anii 1919 şi 1926[1]). Publicăm în numărul de faţă observaţiunile autorului cu privire la celelalte valori.

★

Valoarea de 1 leu (375) prezintă trei tipuri (necatalogate) astfel :

a. **Tipul I** aparţine planşei cu care s-a tipărit iniţial marea majoritate a tirajelor acestei valori într-o mare varietate de hîrtie, nuanţe şi în toate dantelurile A, B, C, D, K.

Valorile (cifra şi scrisul) sînt plasate exact în mijlocul cartuşului : litera U din cuvîntul LEU este de mărimea originalului, însă vizibil mai mică ca la tipul II, iar litera L seamănă cu litera C (fig. 1).

Se cunosc următoarele varietăţi ale tipului I :

— dublă dantelură verticală A (375)
— dublă dantelură orizontală A (375)
— hîrtie groasă A K
— hîrtie subţire K (375 c)
— hîrtie ondulată orizontal D (375 b)
— hîrtie cu filigran linie oriz. K (375 c, 375 d)
— hîrtie cu filigran vertical K (375 d)
— hîrtie vărgată orizontal D (375 b)
— hîrtie gălbuie K (375 a, 375 d).

Dinţătura A există la nuanţa liliachiu (necatalogat) ; dinţăturile B, C, D sînt foarte rar întîlnite.

Exemplarele în culoarea neagră (necatalogat) şi nuanţele violet aprins, roz şi azur (necatalogate) sînt foarte preţuite de colecţionari pentru raritatea şi frumuseţea lor.

Se observă la acest tip, uneori, o mică deplasare a cuvîntului LEU spre marginea dreaptă sau stîngă a cartuşului ; aceste deplasări fiind observate numai la mărci izolate, trebuie considerate drept mici abateri ale tipului I, examinarea în coale este astăzi materialmente imposibilă.

1 LEU violet negricios (375 d) a fost falsificat în dauna colecţionarilor.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 1 : 1 leu, lila (nr. 375), cu nuanţele respective. Litera U mică (tip necatalogat). *Fig. 2 :* 1 leu lila (375) ; Litera U mărită (tip necatalogat). *Fig. 3 :* 1 leu violet-brun (375 c) ; Bucla cartuşului redusă (tip necatalogat).

b. **Tipul II** a fost tipărit cu o nouă planşă, într-un număr restrîns de tiraje, avînd caracteristicile următoare (fig. 2) :

— cuvîntul LEU situat foarte aproape de marginea stîngă a cartuşului ;
— litera U din LEU vizibil diferită (mai mare) ca acea a tipului I.

A fost tipărit pe hîrtie subţire şi numai în nuanţe din gama violet roz (375 b) în dantelura K (fig. 10).

c. **Tipul III** a fost tipărit cu o nouă planşă într-un tiraj redus şi prezintă următoarele diferenţieri (fig. 3) :

— cuvîntul LEU scris normal (ca la tipul I) este uşor deplasat către marginea dreaptă a cartuşului (ca la abaterea semnalată la tipul I) ;
— linia interioară a cadrului cartuşului prezintă o subţiere adesea pînă la ruptură şi anume în dreptul literei U
— bucla interioară a cartuşului, în dreapta jos, este redusă aproape complet.

Cu acest tip s-au imprimat mărci din ultimele tiraje în nuanţe din gama violet brun (375 c) pe hîrtie subţire, în dantelura K.

Nu se cunosc varietăţi.

Valoarea 2 lei prezintă următoarele tipuri :

a. **2 lei roz carmin T1.** (376) ; tipul acesta a fost pus în circulaţie în 1922, anterior valorii de 2 lei verde, motiv pentru care clişeul cu care a fost tipărit trebuie considerat drept clişeu iniţial (fig. 4).

Caracteristicile acestui tip iniţial sînt :

— cifra de valoare, 2, este desenată relativ subţire ;
— cuvîntul „LEI" este scris cu litere ornate, avînd litera L asemănătoare literii C, desen întîlnit prima oară la valoarea de 1 leu (nr. 375) ;
— linia exterioară a cadrului cartuşului este întreruptă la vîrful acestuia.

Varietăţile cunoscute sînt următoarele : nedantelat vertical A[2]) ; dublu dantelat vertical K ; hîrtie gălbuie groasă AK ; hîrtie gălbuie A ; hîrtie subţire K ; hîrtie filigranată linie orizontală AK; hîrtie lucioasă K.

Mărcile au fost dantelate cu valorile A,D,K şi prezintă unele din nuanţele cele mai frumoase şi mai rare :

— roşu aprins (376 a) dantelat K (existenţa dantelurii A — catalogată — nu se verifică)
— carmin violet (lie de vin) (376 b) dantelat A. Această marcă nu a circulat ; se ştie că au existat 2—3 coale (una pe hîrtie mai puţin gălbuie, cu dantelura clară şi bine centrată) care au fost ridicate de la poştă de un colecţionar atras, pe drept cuvînt, de reala lor frumuseţe. Din această nuanţă există falsuri destul de bine executate.

In afară de nuanţele roşu aprins şi carmin violet, se găsesc — foarte rar — mărci în culoarea sîngelui, numai neobliterate şi prezentînd o dantelură deplasată.

2 lei verde T I (377) a fost pus în circulaţie în 1924 ; tipărit cu clişeul mărcii de 2 Lei roz carmin T I (376) ale cărui caracteristici au fost descrise mai sus, pe hîrtie subţire, în nuanţe foarte apropiate. Prezintă următoarele varietăţi : dublu dantelat vertical K ; hîrtie cu filigran linie orizontală A,K. Se cunosc numai dantelurile A (rar) şi K.

b. **2 lei verde T II** (377 II) a fost tipărit cu o nouă planşă, pe hîrtie subţire, în nuanţe apropiate (fig. 5).

Se cunosc următoarele varietăţi :

— cifra de valoare 2 desenată mai gros decît la tipul I

[1]) În ceeace priveşte indicarea anului 1919 ca dată de punere în circulaţie a primelor mărci uzuale tip „Ferdinand", ne referim la nota explicativă publicată o dată cu articolul precedent, în nr. 9/1964 al revistei noastre. Tot cu acel prilej au fost date explicaţii în legătură cu prezentarea de către autor a tuturor mărcilor uzuale tip „Ferdinand" dintre anii 1919—1926, ca formînd o singură emisiune.

[2]) Reamintim aci că literele majuscule indică dantelura ; ele corespund indicativelor din Catalogul mărcilor poştale romîneşti.

— legătura între bucla cifrei şi talpă este ascuţită
— scrisul ornat cu litere „antiqua grase"
— linia exterioară a cadrului cartuşului nu prezintă întreruperea semnalată la tipul I.

La acest tip se cunosc şi următoarele varietăţi de hîrtii: hîrtie groasă (rar); hîrtie cu filigran linie orizontală (rar); hîrtie ondulată vertical (rar).

În afara dantelurii K (catalogată), dr. Fr. Novak din Praga — un bun cunoscător al mărcilor romîneşti — a expus la expoziţia internaţională „Centenarul mărcilor poştale romîneşti" din 1958 un exemplar cu dantelura B, dantelură cu totul necunoscută la această marcă.

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 4: 2 lei roz carmin (376 I) şi 2 lei verde (377 I): cifra subţire, scris ornat, cadrul cartuşului întrerupt sus. *Fig. 5:* 2 lei verde (377 II): cifra groasă, legătura cu talpa ascuţită; scrisul cu caractere „antiqua grace". *Fig. 6:* 2 lei verde (377 III): cifra mai groasă, legătura cu talpa rotunjită, scrisul „antiqua grase", diferit de cel de la nr. 377 II.

c. **2 lei verde T III** (377 III): a fost de asemenea tipărită cu o planşă nouă, pe hîrtie subţire; el are următoarele caracteristici (fig. 6):

— cifra de valoare 2 este mai groasă decît la tipul II;

— legătura între bucla cifrei şi talpă se face în cot rotunjit, spre deosebire de tipul II;

— scrisul este ca la tipul II, însă litera E din „LEI" este mai îngustă ca la tipul II;

— linia exterioară a cadrului cartuşului nu prezintă întreruperea, semnalată numai la tipul I.

Acest tip este întîlnit şi pe hîrtie cu filigran linie orizontală (rar) cît şi pe hîrtie lucioasă.

Nuanţa verde aprins, care apare numai la acest tip, este foarte rară şi apreciată.

Nu se cunoaşte altă dantelură decît în măsura K.

Tipurile II şi III din valoarea de 2 lei verde au fost puse în circulaţie în 1924—1925.

Valoarea de 3 lei prezintă următoarele trei tipuri:

a. **3 lei albastru** (378 I) curent denumită „cifra cu cioc", în circulaţie din 1922; planşa acestui tip trebuie considerată drept planşa primelor tiraje şi prezintă următoarele caracteristici (fig. 7):

— cifra valorii, 3, are vîrful de sus „cu cioc" iar pe cel de jos cu buclă;

— cuvîntul „LEI" este scris cu litere ornate, litera L seamănă cu un C, astfel că întregul cuvînt se citeşte CEI în loc de LEI;

— la unele tiraje, linia exterioară a cadrului cartuşului este întreruptă la vîrful de sus al acestuia.

Din acest tip se cunosc, în culoarea albastră, următoarele varietăţi:

— hîrtie groasă (D)
— „ subţire (K)
— „ filigran vertical (A) (foarte rar)
— „ vărgată orizontal (C) (foarte rar)
— „ vărgată vertical (A)
— „ gri-gălbuie (ADK)
— „ lucioasă (K)
— „ pestriţă (K) (foarte rar).

Dantelurile cunoscute sînt A,D (f.f. rar), C (rar), D şi K.

Nuanţele sînt puţine şi apropiate între ele.

Guma este, în general, de culoare gălbuie.

3 lei brun T I (379 I), „cu cioc", în circulaţie din 1924; a fost imprimat cu planşa valorii 378 T I numai pe hîrtie subţire şi numai în dantelură K; are deci aceleaşi caracteristici.

Această marcă este cunoscută şi pe hîrtie vărgată orizontal (f. rar) cît şi pe hîrtie cu filigran linie orizontală (rar).

În colile acestei valori se observă înlocuirea clişeelor nr. 88, 89 şi 90 cu clişeul valorii de 3 lei brun, tipul II (nr. 379), formîndu-se astfel:

— trei perechi combinate vertical 379 T I cu 379 T II, în care tipul I poate fi aşezat sus sau jos;

— două perechi verticale şi una orizontală în combinaţia T I şi T II.

Nu se poate afirma că această înlocuire, din greşeală sau cu scop speculativ, a apărut la toate tirajele; fapt cert este că pînă în prezent nu s-au găsit coale din valoarea de 3 lei brun, formate numai din mărci de tipul I.

Tipurile combinate în perechi şi mai ales în blocuri de 6 mărci, în care tipurile apar situate atît vertical cît şi orizontal, sînt foarte rare; ele prezintă un interes filatelic cu totul deosebit şi sînt preţuite de colecţionari.

Pentru acest motiv ele au fost falsificate; falsul este uşor de recunoscut prin faptul că perechile au fost combinate greşit: T I cu T III (neexistent) în loc de T I cu T II! Nu se cunosc falsuri în perechi combinate orizontal.

3 lei roz mat T I (nr. 380 I), „cu cioc", în circulaţie din 1925.

A fost imprimat pe hîrtie subţire, în dantelura E, în puţine nuanţe foarte apropiate.

Se cunosc exemplare cu filigran orizontal (rar).

Imprimarea s-a făcut cu planşa valorii de 3 lei brun, tip I (379 I). În consecinţă, se observă şi la această nuanţă înlocuirea clişeelor de tip I cu clişeul de tip II, situate în coală tot în poziţiile 88, 89 şi 90.

În asemenea coli vom găsi, deci, aceleaşi combinaţiuni de tipuri în perechi:

— trei perechi verticale T I + T II sau
— două perechi verticale T I + T II şi una pereche orizontală T I + T II.

Spre deosebire de valoarea 3 lei brun T I (cu cioc), din care nu s-au găsit coli formate exclusiv din acest tip, la valoarea de 3 lei roz mat, s-a găsit o coală formată numai din mărci din acest tip (fără înlocuirile arătate). Această coală se află în Conservatorul de mărci al P.T.T., din Bucureşti. Aceasta dovedeşte că numai la o parte din colile de 3 lei roz mat (T I) clişeele poziţiilor 88, 89 şi 90 au fost înlocuite cu clişee de 3 lei, din tipul II.

Perechile T I + T II verticale şi mai ales acelea combinate orizontal, sînt rare şi de asemenea foarte apreciate de colecţionari.

Din această valoare se cunosc falsuri în bloc de patru, însă nu s-au găsit pînă în prezent falsuri în perechi combinate.

b. **3 lei brun T II** (nr. 379), curent denumit „cifră cu furcă", în circulaţie din 1924. A fost tipărit în coli de 100 mărci **exclusiv** de tipul II, pe hîrtie mijlocie şi subţire, cu dantelura K (fig. 8).

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 7: 3 lei albastru (378 I), 3 lei brun (379 I), 3 lei roz mat (380 I): cifra 3 cu cioc, scrisul ornat, litera L seamănă cu un C; *la unele tiraje*, cadrul cartuşului este întrerupt. *Fig. 8:* 3 lei brun (379 II) şi 3 lei roz mat (380 II); cifra 3 cu punct la ambele vîrfuri, mediana cifrei se termină „în furcă"; cuvîntul LEI scris cu „antiqua grase"; *la unele tiraje*, cadrul întrerupt. *Fig. 9:* 3 lei roz portocaliu (380 III) şi nuanţele respective, 3 lei roz carmin (381 III) şi nuanţele respective: cifra 3 cu puncte la ambele vîrfuri, mediana cifrei se termină drept, cuvîntul LEI scris cu „antiqua grase", diferite însă de cele de la tipul II.

(Continuare în pag. 7)

neală, dînd astfel naştere şi unor varietăţi; el este dispus neregulat şi aproape că diferă ca poziţie şi tipar de la o marcă la alta din coală.

Mărcile poştale cu acest supratipar, şi în special cele cu filigranul vertical, sînt rare şi căutate de colecţionarii specializaţi în domeniul poştei aeriene.

Trebuie amintit, de aceea, că supratiparul de pe mărcile poştale cu filigran vertical a fost contrafăcut, existînd falsuri bine reuşite. Se recomandă, de aceea, colecţionarilor expertizarea mărcilor de acest fel.

Tirajul acestei prime emisiuni de mărci de poştă aeriană — cu şi fără supratipar — pe varietăţile de hîrtie gumată ce ne sînt cunoscute, a fost următorul:

Filigran	Emisiunea fără supratipar (nr. serii; gumaj)	Emisiunea cu supratipar „8 iunie 1930" (nr. serii; gumaj)
Orizontal	100 000 gumă galbenă şi albă	40 000 gumă albă
Vertical	100 000 gumă galbenă	1 300 gumă galbenă

O colecţie specializată de mărci poştale aeriene nu poate fi bine studiată şi cercetată fără cunoaşterea varietăţilor; de asemenea nu poate fi considerată niciodată completă şi de aceea nu am pretenţia să spun că am cercetat totul, ceea ce mă face să continui cu studierea acestor mărci cărora m-am dedicat cu dorinţa de a putea acumula cît mai mult material de studiu, rezultatele ţinîndu-le cu toată plăcerea la dispoziţia tuturor celor care se interesează de acest domeniu.

Şi aceste prime mărci de poştă aeriană — emisiune 1928 şi 1930 — îşi au varietăţile lor.

Prima varietate este o eroare de tipar care apare la valoarea de 1 LEU culoare maro, pe hîrtie cu filigran vertical sau orizontal, gumată alb sau gălbui, cu sau fără supratipar şi care se repetă o dată în coală (r 4, c 3) [2]. Este o eroare permanentă şi anume: litera „L" din cuvîntul „LEU" prezintă o întrerupere la intersecţia dintre cele două bare (fig. 11).

O a doua varietate, de data aceasta accidentală, menţionată numai de catalogul american SCOTT, apare la valoarea de 2 lei, culoare albastră, cu supratipar „8 Iunie 1930", filigran orizontal şi gumă albă. Este vorba de un straif orizontal din coală, neperforat, trecut neobservat, astfel că o pereche verticală apare ca nedantelată la mijloc. Acesta este un exemplar splendid şi care întregeşte o colecţie specializată de mărci de poştă aeriană.

O a treia varietate, rară şi necatalogată, apare la valorile de 1 leu culoare maro şi 2 lei culoare albastră, ambele pe hîrtie cu filigran linii ondulate orizontal, la care supratiparul „8 iunie 1930" este întors (ranversat).

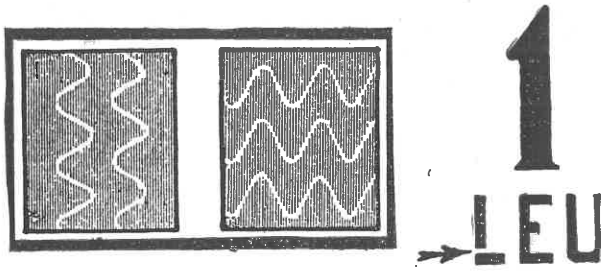

Fig. 9 Fig. 10 Fig. 11

Fig. 9 şi 10: Filigran vertical şi orizontal. *Fig. 11:* Varietate constantă la valoarea de 1 leu.

Astfel R. Zoscsak, în Revista Societăţii filatelice romîne, nr. 3—4 din anul 1943, menţionează ca prezentate pentru expertizare, în stare neuzată, fără a specifica culoarea gumei, un singur bloc de patru din valoarea de 1 leu culoare maro şi două exemplare de 2 lei culoare albastră, toate cu supratiparul autentic, însă ranversat.

Explicaţia acestor varietăţi constă în aceea că prin executarea dantelurii, unele mărci poştale desprinse din coală au fost reaşezate greşit faţă de poziţia iniţială, adică au fost întoarse în plan cu 180°, iar după supratipărire au fost puse în circulaţie.

In fine, o altă varietate constantă ce apare în colile de mărci poştale cu filigran linii ondulate vertical şi hîrtie gumată gălbui, se întîlneşte la toate valorile (1, 2 şi 5 lei) cu supratipar „8 iunie 1930", unde cifra „0" din anul 1930 apare ca cifra „8" (r. 10, c. 4), citindu-se „8 iunie 1938". Această varietate mai apare şi în r. 5, c. 3, la valoarea de 2 lei pe hîrtie cu filigran orizontal şi gumă albă.

Ing. Mihai POPOVICI

Bibliografie

— Catalogul Scott şi Gibbons 1964.
— Catalogul mărcilor romîneşti, Bucureşti 1959.
— Dir. Generală P.T.T. Bucureşti — „10 ani de activitate telegrafo-poştală, 1930—1940".
— P. Murea — „Istoricul timbrelor poştale romîneşti", Timişoara, 1938.
— Revista Soc. Filatelice Romîne din Bucureşti, nr. 8/9 din 1937 şi 3—4 din 1943.
— Lt. col. T. Radu — „Zborul nostru", Bucureşti, 1931.
— Aero-Almanah, Bucureşti, 1934.
— Normes Internationales — Marques de nationalité et d'immatriculation des aéronefs — Avril 1964 — Montreal — Canada.
— Règlement des Radiocommunication — Genève, 1959.

2) r = rîndul; c = coloana.

EMISIUNEA UZUALĂ 1919—1926

(Continuare din pag. 5)

Caracteristicile acestui tip, care îl diferenţiază complet de tipul I, sînt:

— cifra de valoare, 3, este terminată cu puncte la ambele vîrfuri;

— linia mediană a cifrei este terminată în furcă;

— cuvîntul „LEI" este scris cu litere „antiqua grase";

— linia exterioară a cadrului cartuşului este întreruptă la vîrful de sus, la unele tiraje.

Se cunosc exemplare (f. rare) cu filigran linie orizontală.

După cum am arătat, clişeul acestui tip a fost introdus în colile de 3 lei brun, T I şi 3 lei roz mat T I, în poziţiile 88, 89 şi 90, formînd perechi combinate vertical şi orizontal.

3 lei roz mat T II (380 II) „cu furcă". Această marcă nu a fost tipărită în coală ca marca de 3 lei brun T II (379); ea se găseşte numai în parte din colile de 3 lei roz mat T I şi anume cele 3 mărci din poziţiile 88, 89 şi 90. Aceasta explică îndeajuns marea ei valoare filatelică.

c. 3 lei tipul III (fig. 9) prezintă următoarele caracteristici:

— cifra de valoare 3 începe şi se sfîrşeşte cu punct, ca la tipul II;

— linia mediană a cifrei se termină drept;

— cuvîntul „LEI" este scris cu litere „antiqua grase";

— linia exterioară a cadrului cartuşului nu prezintă la vîrful de sus întreruperea observată în general la tipurile I şi II.

Cu tipul III au fost imprimate următoarele mărci:

— 3 lei roz portocaliu, T III (380) în circulaţie din 1925, tipărit în general pe hîrtie mijlocie şi subţire, lucioasă, cu dantelura K. Se cunosc exemplare pe hîrtie cu filigran linie orizontală (rar) şi pe hîrtie pestriţă (prezentînd mici puncte în compoziţia hîrtiei) (f. rar).

— 3 lei portocaliu roz (380 a) în circulaţie din anul 1925, dantelat A (f. rar) şi K; prezintă numai nuanţe apropiate.

— 3 lei portocaliu, nuanţă foarte frumoasă şi apreciată, dantelura cunoscută în dantelura K; această varietate nu a fost catalogată pînă în prezent.

(Sfîrşitul în nr. viitor) C. CELARIANU

Filatelia 1964 vol 1

CÎTEVA CONTRIBUŢII ASUPRA VALORII DE 3 LEI DIN EMISIUNEA DE MĂRCI UZUALE 1919 — 1926

În timpul şi după primul război mondial greutăţile de asigurare a necesarului de mărci poştale, mai întîi, extinderea serviciului nostru poştal, mai apoi, — atît ca teritoriu cît şi ca volum de corespondenţă — au necesitat măsuri grabnice pentru satisfacerea nevoilor de francare. Astfel :

— s-au refolosit clişeele uzate din perioada 1893—1914, tipărindu-se în culori schimbate, mărcile emisiunii curent denumite „Moldova" (236—243) ;

— în 1918—1919 au fost puse în circulaţie — supratipărindu-le stocurile rămase din valori ale emisiunii uzuale 1909—1913 „tipografiate" (nr. 233, 234, 235, 351, 352, 353 [1]) ;

Aceste emisiuni de tranziţie fiind cu totul nepotrivite situaţiei şi necorespunzătoare cerinţelor traficului poştal, se impunea înlocuirea lor cu mărci uzuale noi de mare tiraj.

În 1919—1926, în mod treptat, cu mijloace tehnice reduse, utilizînd feluritele stocuri de hîrtie ce mai puteau fi găsite, au fost puse în circulaţie emisiunile de mărci poştale uzuale (354—388) în două modele succesive denumite „Ferdinand".

Dintre mărcile acestor emisiuni, în care abundă valorile, culorile şi tipurile şi în care combinaţiunile între varietăţile de hîrtie, nuanţe şi dinţătură par nesfîrşite, valoarea de 3 lei atrage în mod cu totul deosebit atenţia colecţionarilor.

Această marcă aparţine modelului „ci" şi prezintă următoarele tipuri şi varietăţi :

TIPUL I (fig. 1) are cifra de valoare 3 „cu cioc" sus, în loc de punct şi cuvîntul „lei" este scris cu litere „ornate". Se observă la unele tiraje că linia exterioară a cadrului cartuşului este întreruptă la vîrful de sus. Coala de tipar de 100 mărci cuprinde, la unele tiraje, în poziţiile 88, 89, 90, aceeaşi marcă, însă de tipul II. Introducerea în planşa de tip I a clişeelor de tip II a putut fi făcută întîmplător sau cu scop speculativ.

Cu tipul I s-au imprimat :

3 lei albastru tip I (378) în circulaţie din 1922, cu dantelurile A. B. (f. rar), C (rar), D, K[2], pe următoarele varietăţi de hîrtie : hîrtie groasă (D) ; hîrtie subţire (K) ; hîrtie cu filigran (vertical) (f. rar) A ; hîrtie vărgată (f. rar) orizontal (C) şi vertical (A) ; hîrtie gri-gălbuie (A,D,K) ; hîrtie lucioasă (K) ; hîrtie pestriţă [3] (f. rar) K. Guma este în general de culoare gălbuie. Nuanţele sînt puţine şi apropiate.

3 lei brun, tip I. (379 I), în circulaţie din 1924 ; dinţătura K. A fost imprimat cu planşa (378) numai pe hîrtie subţire. Se cunosc exemplare pe hîrtie vărgată orizontal (f. rare) şi cu filigran linie orizontală. În coală, se observă

Fig. 1 : 3 lei tip I
— cifra 3 cu cioc în loc de punct ; cuvîntul „lei" scris ornat
— 3 lei albastru (378) ; 3 lei brun (379 I) ; 3 lei roz mat (380 I)

Fig. 2 : 3 lei tip II
— linia mediană a cifrei 3 terminată în furcă
— cuvîntul „lei" scris cu „antiqua" grase
— 3 lei brun (379) ; 3 lei roz mat (380 II)

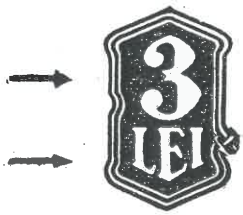

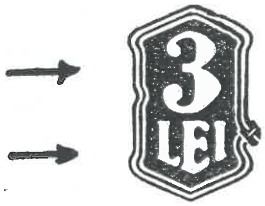

Fig. 3 : 3 lei tip III.
— linia mediană a cifrei 3 terminată drept
— cuvîntul „lei" ocru, cu „antiqua" grase
— 3 lei roz portocaliu (380) ; 3 lei carmin roz (381)

înlocuirea clişeelor nr. 88, 89, 90 cu clişeul aceleiaşi mărci însă de tip II — formînd astfel trei perechi combinate vertical TI + TII (fig. 4) sau două asemenea perechi şi una pereche combinată orizontal TI + TII. Deşi nu s-a găsit nici o coală exclusiv de tipul I, nu se poate afirma că înlocuirea celor 3 clişee s-a făcut în toate planşele cu care s-a tipărit această valoare. Catalogul Zumstein situează greşit marca de tip I în coala de tip II ; indicaţiunea că întreg ultimul rînd conţine marca de tip I, formîndu-se astfel numai perechi combinate vertical — nu corespunde realităţii.

3 lei roz mat tip I (380 I) în circulaţie din 1925. A fost imprimat pe hîrtie subţire, dantelura K. Se cunosc exemplare cu filigran orizontal. Existenţa în conservatorul de timbre P.T.T. Bucureşti a unei coli din această valoare *exclusiv de tip I,* dovedeşte că numai o parte din coli au fost imprimate cu planşa, la care cele 3 clişee din poziţia 88, 89, 90 au fost înlocuite cu clişeele tipului II. În aceste coli vom găsi, ca şi în colile de 3 lei brun TI, acelaşi număr de perechi combinate vertical şi orizontal.

1) Numerotările mărcilor indicate între paranteze precum şi indicativele tipurilor de filigrane şi de danteluri, sînt cele din Catalogul Mărcilor Poştale Romîneşti, ediţia 1959.

2) Literele indicative ale dinţăturilor şi ale calităţilor de hîrtie corespund aceluiaşi catalog.

3) Am denumit hîrtie „pestriţă", hîrtie avînd următoarele caracteristici : mici puncte de culoare în compoziţia hîrtiei.

Catalogul Zumstein arată pentru valoarea de 3 lei roz mat, TI, că mărcile de tip II au fost introduse în coala de tip I (ceea ce este exact) însă nu arată cîte şi în ce anume poziţii s-a făcut înlocuirea. Indicaţiunile greşite ale catalogului Zumstein n-ar mai trebui să continue, întrucît Catalogul mărcilor româneşti a arătat încă din 1959 care este poziţia tipurilor în coala de 3 lei.

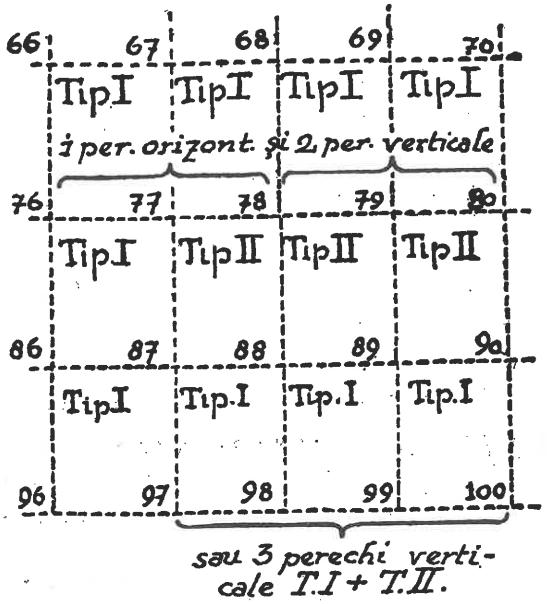

Fig. 4 : Poziţia în coală de 3 lei tip I (brun sau roz-mat) a celor trei mărci de 3 lei tip II (brun sau roz-mat)

Perechile TI + TII verticale şi mai ales cele orizontale se întîlnesc rar şi sînt foarte mult apreciate de colecţionari.

TIPUL II (fig. 2) are cifra de valoare 3 începută şi sfîrşită cu punct; linia mediană a cifrei se termină în furcă iar cuvîntul lei este scris cu litere „antiqua" grase. Se observă, ca şi la tipul I, în general, o întrerupere a liniei exterioare a cadrului cartuşului la vîrful de sus.

Cu tipul II s-au imprimat :

3 lei brun, tipul II (379) în circulaţie din 1924. A fost tipărit în coale de 100 mărci, *exclusiv de tip II,* pe hîrtie mijlocie şi subţire, dinţătura K. Se cunosc exemplare cu filigran linie orizontală. Nuanţa brun închis este rar întîlnită. După cum am arătat, clişeul acestui tip a fost introdus în colile de 3 lei brun TI şi 3 lei roz TI în poziţiile 88, 89, 90, formînd perechi combinate vertical şi orizontal (fig. 5).

3 lei roz TII (380 II). *Această marcă nu a fost tipărită în coală ca marca de 3 lei brun* TII (379); *ea se găseşte numai în parte din colile de 3 lei roz mat TI şi anume cele 3 mărci din poziţiile 88, 89 şi 90.* Aceasta explică îndeajuns marea ei valoare filatelică. În mod cu totul greşit catalogul Zumstein (care o înregistrează sub numărul 403 a II) îi atribuie o cotă derizorie, ca oricărei mărci de mare tiraj.

TIPUL III (fig. 3) prezintă cifra de valoare 3 începută şi sfîrşită cu punct, ca la tipul II, *însă* cu linia mediană a cifrei terminată drept; cuvîntul „Lei" apare cu litere „antiqua" grase; la acest tip linia exterioară a cadrului cartuşului nu prezintă la vîrful de sus întreruperea observată în general la tipurile I şi II.

Cu tipul III au fost imprimate mărcile :

3 lei roz portocaliu T III (380), în circulaţie din 1925, tipărit în general pe hîrtie mijlocie şi subţire lucioasă; dantelura K. Se cunosc exemplare cu filigran linie orizontală şi pe hîrtie pestriţă (f. rar). Nuanţa portocaliu-roz (380 a) există (f. rar) cu dantelura A. La unele exemplare, marca 380 prezintă un defect de clişeu: cuvîntul POSTA şi cifra de valoare sînt acoperite în parte cu o pată mare neretuşată. În afară de aceste nuanţe catalogate, există mărci (f. rar) într-o frumoasă culoare portocalie.

3 lei carmin roz, T III (381), în circulaţie din 1925. Tipărit pe hîrtie groasă, mijlocie şi subţire, dantelat K; se cunosc mărci cu filigran vertical (f. rar) şi orizontal. Prezintă nuanţe mergînd de la roz pînă la roşu aprins (376 a) şi roşu violet (376 b), nuanţe foarte frumoase şi preţuite. Nuanţa roz este mai vie la acest tip şi nu se poate confunda cu nuanţa roz mat, de la tipul I (380 I).

FALSURI

Emisiunea de mărci uzuale 1919—1926, cu o lungă perioadă de circulaţie, executată prin tipografiere, s-a pretat la numeroase falsuri. În dauna poştei au fost falsificate valorile mari, fiind cele mai solicitate de trafic; iar în dauna colecţionarilor, mărcile căutate pentru raritatea nuanţei sau a tipului.

Falsurile sînt bine reuşite ca desen: uneori, clişeele sînt mai mici decît originalul, scrisul indică oarecare nesiguranţă în trăsături, iar hîrtia şi modul de aplicare al gumei diferă ca aspect.

Ceea ce caracterizează în general falsurile este dantelura care se prezintă adesea cu măsuri neutilizate, schimbate pe trei sau patru margini şi chiar pe marginile opuse ale mărcii.

La marca de 3 lei, care formează obiectul studiului de faţă, perechile de tipuri combinate — aceste raritäţi ale mărcilor noastre — au tentat cu drept cuvînt pe falsificatori şi au dăunat colecţionarilor necunoscători.

S-a ales culoarea brună, această culoare fiind mai uşor de obţinut într-una din nuanţele pe care le prezintă marca de 3 lei şi s-au tipărit perechi combinate dispuse numai vertical.

Fig. 5 : Aşezarea în coală a perechilor orizontale şi verticale TI + TII (brun sau roz-mat) autentic.

Fig. 6 : Idem pereche verticală, (orizontală nu există) TI+ TIII (brun sau roz-mat) fals.

În afară de unele din deosebirile arătate mai sus, aceste falsuri păcătuiesc şi prin aceea că tipul I, în loc să fie împerechiat cu tipul II este împerechiat cu tipul III (neexistent în culoarea brună) (fig. 6). Această combinaţie greşită identifică imediat şi categoric falsul.

Catalogul Zumstein indică existenţa valorii de 3 lei brun tipul III sub numărul 402 III; în realitate acest tip nu există în culoarea brună decît fals şi anume în împerechierea de falsuri TI+TIII.

C. CELARIANU

(Continuare în pag. 12)

CÎTEVA CONTRIBUŢII ASUPRA VALORII DE 3 LEI DIN EMISIUNEA DE MĂRCI UZUALE 1919—1926

1/64

(urmare din pag. 5)

Din valoarea de 3 lei roz mat — culoare delicată şi fără nuanţe — nu se cunosc perechi de tipuri combinate falsificate; cele false prezintă o culoare roz cu totul nepotrivită coloritului mărcii originale.

Se cunosc blocuri de patru mărci din valoarea de 3 lei cu clişee foarte reuşite, pe hîrtie groasă, albă sau gălbuie, nedantelate, în care tipul I şi tipul III sînt tiparite exclusiv sau împerechiate, în culorile albastru, violet, galben şi roz. Aceste mărci pot fi considerate drept eseuri ale falsificatorilor.

Se cunosc de asemenea valori de 15, 20, 25, 30, 50, 60, 75 şi 90 lei tipărite în diferite culori pe hîrtie lucioasă pe care P. Murea în „Istor cul timbrelor poştale romîneşti" le socoteşte drept „probe", afirmaţie discutabilă.

Falsurile cunoscute prezintă perechi de acelaşi tip sau perechi verticale în care tipul I şi III îşi schimbă locul în rînd între ele; din aceasta deducem că tipărirea acestora s-a făcut cel puţin în benzi de patru mărci.

Valoarea de 3 lei s-a falsificat la Tg. Jiu şi probabil şi în altă localitate, o dată cu alte valori.

Revista „Filatelia pentru toţi" din 1923 arată că această „afacere" a fost judecată de Trib. Gorj şi că cei trei falsificatori au fost condamnaţi la 6 luni şi una zi închisoare şi 20 000 lei despăgubiri civile poştei. Ulterior, aceeaşi revistă — nr. 23 din 23 martie 1923 — a publicat anunţul următor:

„Vînd falsificate la Tg. Jiu: 1 leu ştampilat lei 1 500, 1 leu neştampilat lei 500, 2 lei neştampilat lei 500, 3 lei negumat lei 500 etc. E. S. la adresa acestei reviste".

După cît se vede, profitorii în această „afacere" au fost şi acei care au vîndut falsurile drept falsuri.

Filatelia 1966 nr. 7

STUDII

MĂRCILE UZUALE 1920-1926

— PROBLEMA PLĂCILOR DE 3 LEI CU TIPURI COMBINATE —

Mărcile poştale cunoscute sub denumirea de „mărcile uzuale Ferdinand" şi emise în perioada 1920—1926, constau, în realitate, din mai multe emisiuni şi din mai multe tiraje. Ele au apărut neregulat, „după nevoia momentului"; deci, fără un plan de ansamblu definit. Emisiunile şi tirajele nu atît s-au succedat, cît mai cu seamă s-au întreţesut unele cu altele, de mai multe ori şi neregulat, dînd astfel naştere la o complexitate foarte greu de lămurit.

În lipsă de altă soluţie mai bună, un material extrem de eterogen se prezintă — în diversele cataloage — clasificat, mai întîi, după cele două modele de clişee (şi acelea foarte asemănătoare) : „capul mare" şi „capul mic", iar în cadrul fiecăruia, prin înşiruirea valorilor, cu oarecari distingeri de tipuri, feluri de hîrtie şi nuanţe de culoare. Cu aceasta sîntem însă departe de a cunoaşte adevărata structură a emisiunilor uzuale „Ferdinand". Sub acest raport, relevăm — între altele — surpriza pe care am încercat-o, acum cîţiva ani, la aflarea unei descoperiri a meticulosului cercetător de la Praga, dr. Frantisek Novak, mare cunoscător şi iubitor al mărcilor româneşti, cu privire la existenţa a trei plăci categoric diferite pentru valoarea de 1 leu violet, din seriile „capul mic".

Se poate afirma, fără teamă de tăgadă, că sînt foarte puţine cazuri în materie de mărci — dacă va mai fi vreunul de acelaşi calibru — ca în timp de pace şi la un nivel al tehnicii tipografice relativ ridicat, cum era cel de acum 40 de ani, să se poată produce o atare complexitate de emisiuni şi tiraje. Tocmai în acest fapt rezidă însă interesul filatelic de studiere a acestor mărci, deşi din punct de vedere tehnic el constituie partea slabă a acestor emisiuni.

Una dintre numeroasele probleme pe care ni le pun aceste mărci se referă la plăcile de 3 lei cu tipuri combinate. Este vorba, aşadar, de mărcile cu numerele 272 I + 272 II şi 273 I + 273 II din „Catalogul mărcilor poştale româneşti" din 1964, corespunzătoare mărcilor de 3 lei brun, tipul I „cu cioc" + tipul II „cu furcă", respectiv de 3 lei roz-mat, aceleaşi tipuri.

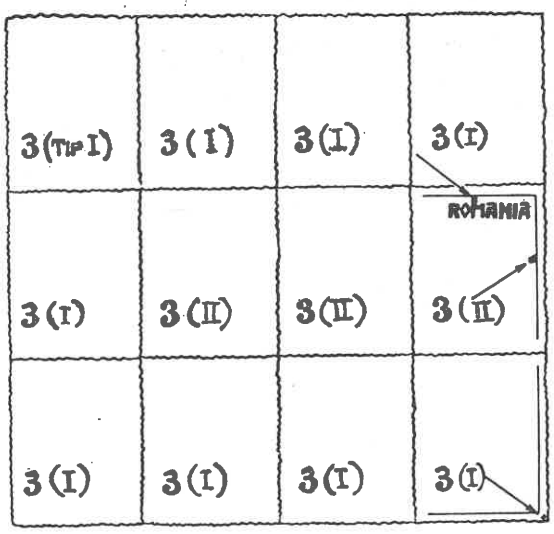

Fig. 1. Blocul 77—80 : 87—90 : 97—100 din coala roz-pal de 3 lei tip I în combinaţie cu 3 buc. 3 lei tip II (88—90) ; cu indicaţiile (de la stînga la dreapta) : 1) ştirbitura verticală, în continuarea prinţului picior al lit. M ; 2) ştirbitura la 2/5 din latura verticală a clişeului şi 3) înţepătura de ac din colţul dreapta jos. Evidentă dantelura A.

Într-adevăr, catalogul Zumstein 1942 prevede, cu privire la mărcile de 3 lei brun (în traducere românească) : „La unele coli ale ultimului tiraj al nr. 402, tipul II, ultimul rînd de jos, consta din 10 mărci tipul I" (preţul perechilor verticale tip I şi II, rezultate pe această cale, este de 25.—25.—.). Cît priveşte mărcile de 3 lei roz-mat, se arată : „La unele coli ale nr. 403 a, tipul I, unele valori ale rîndului penultim constau, de asemenea, din tipul II. Rezultă astfel perechi de tipul I şi II, verticale (20.—20.—) şi orizontale (30.—30.—)". Observaţia respectivă se păstrează neschimbată şi în ediţia 1966 a catalogului Zumstein, cu excepţia cotelor care au devenit (70.—70.—) pentru perechile verticale de 3 lei brun şi (35—35—) pentru perechile verticale 3 lei roz şi (50—50—) perechile orizontale 3 lei roz.

Punctul de vedere al catalogului Zumstein este împărtăşit şi de catalogul A.F.A. Frimaerkekatalog 1957 din Aaarhus-Danemarca, care prevede o singură cotă (50 cor.) pentru perechi verticale de 3 lei brun combinat, iar pentru culoarea roz-pal, două cote : 30 cor. pentru perechile verticale şi 50 cor. pentru perechile orizontale.

În cataloagele Konrad 1947 şi 1948 se menţionează existenţa perechilor tip I şi II pentru cele două culori (brun şi roz) cu cotele de 110.——.— şi 50.——.— în ediţia 1947, şi 2 000.— şi 1 500.— în 1948 ; în rest, nici o altă specificaţie.

„Catalogul mărcilor româneşti", ediţia 1959, arată textual : „La valorile de 3 lei brun şi 3 lei roz-mat de tipul I (cu cioc), partea din colile de 100 mărci (probabil o dată pe o coală de tipar) conţinea cîte 3 mărci de tipul II (cu furcă) şi anume ultimele din rîndul al 9-lea, adică locurile 88, 89 şi 90". Astfel se pot detaşa perechi de tipul I şi II, fie 3 perechi verticale, fie 2 verticale şi 1 orizontală. Preţurile acestor perechi sînt în perfectă concordanţă cu cele afirmate în textul explicativ de mai sus. Şi anume :

— la 3 lei brun, perechea verticală (tip I şi II)... 200, ——.—, iar perechea orizontală...250,——,— ;

— la 3 lei roz-mat, perechea verticală (tip I şi II) 90,——,—, iar perechea orizontală 125,——,—.

În ediţia următoare, din 1964, a „Catalogului mărcilor româneşti" care a inclus observaţiile şi propunerile de ameliorare făcute în răstimpul celor cinci ani despărţitori, textul explicativ referitor la aceste două tipuri amestecate s-a păstrat absolut neschimbat. Singure cotele au urmat cursul obişnuit al sporirii, devenind :

— la 3 lei brun, perechea verticală...200,——,—, iar la perechea orizontală....300,——,— ;

— la 3 lei roz-mat, perechea verticală...100,——,—, iar la perechea orizontală...150,——,—.

Într-un articol publicat în revista „Filatelia" sub semnătura unui foarte merituos colecţionar şi cunoscător îndeosebi al mărcilor uzuale Ferdinand — C. Celarianu — se ia de asemenea poziţie categorică în problema colilor, respectiv a plăcilor de 3 lei cu tipuri combinate [1]).

Textual, se arată : „Cu tipul I s-au imprimat... — *3 lei brun, tip I* (379 I), în circulaţie din 1924 ;... În coală, se observă înlocuirea clişeelor nr. 88, 89, 90 cu clişeul aceleiaşi mărci însă de tip II — formînd astfel trei perechi

[1]) Celarianu C. — Cîteva contribuţii asupra valorii de 3 lei din emisiunea de mărci uzuale 1919—1926. In : „Filatelia", XIII, nr. 1 (73), ian. 1964, p. 4—5 şi 12, 5 fig.

Fig. 2. Blocul 88—90 : 98—100 din coala brun-spălăcit de 3 lei tip. II, cu 3 buc. de 3 lei tip I (98—100) ; cu indicațiile : 1), 2) și 3) semne de capete de cuie ; 4) efigie cu bot ; 5) înțepătură de ac din colțul dreapta jos. Evidentă dantelura K.

combinate vertical T I + T II (fig. 4) sau două asemenea perechi și una pereche combinată orizontal T I + T II. Deși nu s-a găsit nici o coală exclusiv de tipul I, nu se poate afirma că înlocuirea celor 3 clișee s-a făcut în toate planșele cu care s-a tipărit această valoare. Catalogul Zumstein situează greșit marca de tip I în coala de tip II ; indicațiunea că întreg ultimul rînd conține marca de tip I, formîndu-se astfel numai perechi combinate vertical, nu corespunde realității ;

— *3 lei roz-mat tip I* (380 I) în circulație din 1925.. Existența în conservatorul de mărci al P.T.T. București a unei coli din această valoare compusă *exclusiv din mărci de tipul I,* dovedește că numai o parte din coli au fost imprimate cu planșa la care cele 3 clișee din poziția 88, 89 și 90 au fost înlocuite cu clișeele tipului II. În aceste coli vom găsi, ca și în colile de 3 lei brun T I, același număr de perechi combinate vertical și orizontal.

Catalogul Zumstein arată pentru valoarea de 3 lei roz-mat, T I, că mărcile de tip II au fost introduse în coala de tip I (ceea ce este exact) însă nu arată la cîte și în ce anume poziții s-a făcut înlocuirea. Indicațiunile greșite ale catalogului Zumstein n-ar mai trebui să continue, întrucît Catalogul mărcilor românești a arătat încă din 1959 care este poziția tipurilor în coala de 3 lei".

Cele afirmate mai sus atît de categoric sînt întărite și prin figura 4, în a cărei legendă se arată : „Poziția în coala de 3 lei tip I (brun sau roz-mat) a celor trei mărci de 3 lei tip II (brun sau roz-mat)".

În cadrul unui alt articol, pe o temă mai cuprinzătoare, publicat, cu nouă luni mai tîrziu, tot în „Filatelia", sub semnătura C. Celarianu, problema plăcilor de 3 lei cu tipuri combinate primește aceeași dezlegare ca mai sus [2]).

Controversa menționată n-ar avea sens, dacă am dispune de o coală întreagă de 3 lei brun cu tipurile combinate. Investigațiile noastre, desfășurate de mulți ani, de a găsi, pentru informare, la colecționari, comercianți de mărci și la instituții de stat, o astfel de coală, au rămas fără rezultat, pînă acum cel puțin. Este cazul să ne exprimăm regretul că, la timpul său, anumite instituții de stat — cum sînt : Administrația poștelor, Fabrica de timbre etc. — n-au socotit potrivit să rețină și să conserve pentru posteritate cîteva coli de mărci din toate tipăriturile respective, și anume, în forma lor nativă. Este știut că un astfel de material, reținut în momentul scoaterii de sub tipar, are un preț de cost cu totul neînsemnat. Valoarea sa documentară însă, este și mai ales devine, cu timpul, din ce în ce mai mare.

Materialul văzut de noi, pînă acum, în legătură cu preocuparea de față, se reduce — pentru varianta roz-pal — la : cîteva coli întregi de 100 bucăți, mai multe blocuri de 12, 15 și 18 mărci, din colțul dreapta jos al colii (în numărul indicat se cuprind și cele trei mărci de tipul II) ; apoi, multe blocuri de 9 și mai cu seamă de 4 și perechi în toate combinațiile posibile ale celor două tipuri. Întregul material a avut dantelura A ($13^1/_2 : 13\,1/_2$). În toate cazurile, ultima marcă din coală, a 100-a, are colțul din dreapta jos deteriorat, datorită fixării colii printr-un ac. Culoarea roz-pal prezintă nuanțe de intensitate variabilă.

În ceea ce privește varianta brună, singurul material văzut de noi, pînă în prezent, constă din două blocuri de cîte trei perechi combinate, mai multe blocuri de cîte două perechi combinate și ceva mai puține perechi verticale. Culoarea este brun-pal, spălăcit, și imprimarea ștearsă, confuză mai cu seamă la partea de jos a clișeelor, ceea ce denotă o puternică uzură a acestora. Deosebit de forma cu tipuri combinate, am întîlnit și deținem mai multe blocuri de culoare brună, spălăcită, constînd fie numai din tipul I, fie numai din tipul II. Aprecierile asupra materialului combinat le facem de altfel în com-

Fig. 3 Blocul 87—88 ; 97—98 din coala brun-spălăcit de 3 lei tip II 1) din fig. 2. Prin suprapunerea celor două perechi 88—98 din cu 2 buc. de 3 lei tip I (97—98) ; cu indicația : 1) semnul de cui figurile 2 și 3, se prelungește spre stînga cu încă o pereche verticală cele trei perechi verticale tip II : I din blocul figurii 2.

parație cu materialul omogen de tipurile I sau II de culoare brună, care este, în general, ceva mai intensă, și tiparul în orice caz mai clar. Întregul material brun cu tipuri combinate văzute de noi, are dantelura K ($13^1/_2 : 14$). O altă constatare deosebit de interesantă constă în aceea că *la tot acest material n-am întîlnit decît exclusiv combinația verticală II/I și niciodată I/II sau cea orizontală I—II, respectiv II—I.* Fără a avea pretenția că am putut cerceta totalitatea sau poate nici chiar majoritatea materialului respectiv existent în țară, constatarea aceasta ne-a frapat determinîndu-ne să adîncim observațiile.

Metoda adoptată a fost aceea a semnelor și microsemnelor de clișee și din spațiile intermediare ale clișeelor, cu frecvență permanentă sau destul de deasă, menite să poată identifica locul în coală al diferitelor piese izolate.

(Sfîrșitul în numărul următor)

Dr. ing. **Ilie C. DEMETRESCU**

[2]) Celarianu C. — Contribuții la studiul emisiunii de mărci uzuale 1919—1926. Tipuri și defecte tipice la valorile de 1, 3 și 3 lei. În : „Filatelia", XIII, nr. 10 (82), oct. 1964, p. 4—5 și 7, 9 fig.

Filatelia 1966 1418 8/66

STUDII

MĂRCILE UZUALE 1920 — 1926

— PROBLEMA PLĂCILOR DE 3 LEI CU TIPURI COMBINATE * —

Astfel, la coala de 3 lei roz-pal, al treilea clișeu de tipul II, ocupînd poziția 90 în coală, prezintă două defecte care se repetă sistematic la toate colile și blocurile văzute de noi: o știrbitură puternică, de forma unei pene care se înfige oblic la înălțimea de 2/5 a laturii verticale din dreapta; un fel de accent ascuțit deasupra primului picior al literei M din cuvîntul ROMANIA. Aceste defecte de clișeu nu le-am observat la nici una din perechile de margine corespunzătoare din blocurile de 3 lei combinat brun. Ceva mai mult, clișeul tip II, ocupînd poziția 90 din această ultimă placă, prezintă o particularitate, de astă dată nu de defect ci de construcție și care deci se menține în mod sistematic la toate perechile 90/100: linia generală a nasului se continuă pe aceeași curbă cu linia exterioară a mustăților, imprimînd chipului un aspect de bot. La celelalte clișee, între vîrful nasului și mustață se formează un unghi ascuțit. Clișeul cu particularitatea relevată l-am mai întîlnit o dată la un bloc de patru din coala 3 lei tip II brun fără combinația cu 3 lei tip I, ocupînd poziția dreapta-sus.

Fig. 4.—Bloc de patru clișee de 3 lei tip II din coala brun-spălăcit; indicația: 1) efigia cu bot, care se află și în figura 2, indicația 4).

Dar să apelăm, mai departe, și la contribuția semnelor de capete de cuie pentru fixarea clișeelor. Într-adevăr, la toate cele trei blocuri din colțul dreapta-jos al colii 3 lei tip II brun, pe care le avem, constatăm prezența identică a defectului de ac și două semne de capete de cuie pe albul vertical despărțitor al perechilor 89/99 și 90/100; cel de sus, mai slab imprimat, se află cam la 1/2 mm deasupra laturii orizontale inferioare a clișeelor (tip II) 89 și 90, iar cel de jos, mai puternic imprimat, se află ca la 2½ mm deasupra aceleiași laturi a clișeelor (tip I) 99 și 100. Același lucru l-am constatat și la blocul respectiv din colecția Celarianu. Aceste semne nu le prezintă blocurile corespunzătoare din coala de 3 lei roz-pal, din colecția noastră.

La un bloc din trei perechi (verticale) II/I din colțul de dreapta-jos al colii de 3 lei combinat brun, am întîlnit, pe lîngă semnele tipice de capete de cuie, descrise mai sus, încă un semn de forma unei virgule întoarse cu 180°, adică avînd concavitatea în jos; acest semn — extrem de interesant — se află pe albul vertical dintre mărcile (tip I) 98 și 99 și anume pe orizontala care înjumătățește cuvîntul ROMANIA al mărcilor (tip I) de jos.

Semnul acesta — absolut același — îl mai găsim sub forma unui alt bloc de patru, de astă dată însă, marca cu pricina fiind situată în colțul de dreapta-jos. Suprapunînd cele două perechi verticale II/I cu același semn, adică perechea din dreapta a blocului de 4 peste perechea din stînga a blocului de 6 mărci (combinate), reconstituim o porțiune de 8 mărci ale colii de 3 lei brun, dintre care cele patru de deasupra (87, 88, 89 și 90) sînt toate de tipul II (3 cu furcă), iar cele de dedesubt (97, 98, 99 și 100) sînt toate de tipul I (3 cu cioc). În felul acesta, avem dovada incontestabilă că cel puțin teoria tipăririi colilor în cele două culori (brun-spălăcit și roz-pal) cu una și aceeași placă, nu este exactă.

Ar mai rămîne să facem dovada că placa corespunzătoare culorii brun-spălăcit a constat din 90 clișee de tipul II și din 10 clișee de tipul I, reprezentînd rîndul (orizontal) 91...100. Dacă problema se pune în sensul unei alternative între teoria catalogului Zumstein și aceea a Catalogului mărcilor poștale românești, atunci dreptatea este de partea primului. Dacă însă se cere ca teoria catalogului Zumstein să fie fundamentată în întregime pe fapte concrete, problema continuă să rămînă dificilă, atîta vreme cît nu avem la îndemînă un exemplar al colii în discuție.

Cu toate acestea, mai dispunem încă de alte argumente valabile, dar nu absolut suficiente în sensul teoriei catalogului Zumstein. De pildă, inexistența — după știința noastră — măcar a unei singure perechi de 3 lei brun combinat în sens orizontal I—II sau în sens vertical tot I/II atîrnă foarte greu în balanță. Pe lîngă aceasta, adăugăm faptul că cel de-al doilea bloc de 6 (adică de trei perechi verticale II/I), văzut de noi în colecția dr. Dumitrescu, nu prezintă nici defectul de ac din colțul de dreapta-jos și nici unul din semnele de capete de cuie semnalate în cele de mai sus. Admițînd că acest bloc este altul decît cele două cu semne de capete de cuie, ar însemna că putem prelungi spre stînga șirul de perechi verticale II/I — în cazul cel mai rău — cu încă două, însumînd astfel șase perechi. Ar mai rămîne în discuție încă patru perechi verticale nesigure. Adăugăm că am mai văzut blocuri de patru (de cîte două perechi II/I verticale) fără semne de felul celor relevate mai sus. Este foarte probabil că acestea ar putea proveni din capătul de stînga ale celor zece perechi verticale combinate II/I.

În concluzie:

1. Studiul de față ia o poziție critică în controversa dintre cataloagele de mărci străine (Zumstein etc.) și românești, cu privire la existența unei singure plăci sau a două plăci diferite pentru colile de 3 lei cu tipurile combinate (I + II), culorile brun-spălăcit, respectiv roz-pal.

2. Folosind metoda comparației semnelor de capete de cuie și a microsemnelor sistematice de clișee, rezultă că pentru cele două variante de culori cu tipuri combinate corespund două plăci diferite.

3. Colile și fragmentele de coli de 3 lei tip I de culoare roz-pal, întîlnite, arată că unele coli de 100 mărci constau numai din tipul I, iar altele cuprind 97 mărci tipul I și 3 mărci tipul II, ocupînd locurile 88, 89 și 90. Această împrejurare face posibile mai multe combinații între cele două tipuri, atît sub formă de blocuri (de 6 și 4 bucăți), cît mai ales de perechi (verticale și orizontale).

(Sfîrșitul în pag. a 14-a).

* Vezi și numărul precedent al revistei noastre.

(urmare din pag. a 9-a)

8/66

MĂRCILE UZUALE 1920—1926

4. Fragmentele de coli culoare brun-spălăcit întîlnite, constau din blocuri (de 6—4 bucăți) de tipul I, tipul II și tipuri I+II combinate. Aceste ultime fragmente — care ne preocupă în studiul de față — ca și perechile rezultate prin descompunerea lor, sînt exclusiv de forma verticală II/I. Nu se cunoaște — de autor — nici un singur caz de o altă formă a combinației (verticală I/II și orizontală I—II, resp. II—I).

5. Cu ajutorul semnelor de capete de cuie, se face dovada că unele din colile de culoare brun-spălăcit constau: sigur din cel puțin patru perechi II/I în colțul din dreapta jos și foarte probabil din zece perechi II/I în partea de jos a colii (rîndurile 81—90 și 91—100).

6. În subsidiar, se face dovadă că cel puțin clișeul 90 de tipul II este total diferit în cele două coli de culoare brun-spălăcit, respectiv roz-pal.

Dr. ing. Ilie C. DEMETRESCU

NOTĂ : Pentru noi elemente, în legătură cu tema articolului de față, cunoscute de cititori, rugăm a se face comunicări pe adresa autorului : str. Sandu Aldea 12 — București, 33, telefon 18.24.64.

Filatelia 1973/nr. 4.

MICROSEMNE RELEVANTE LA MĂRCILE UZUALE DIN 1920–1926

Introducere

Studiul „microsemnelor", la mărcile poştale a jucat un rol deosebit în studiile şi cercetările filatelice. Să ne gîndim mai cu seamă la neînsemnatele microsemne care au permis punerea în lumină a metodei de multiplicare prin blocuri-report, folosită la emisiunile noastre litografiate, studii care constituie gloria filateliei clasice româneşti.

Cu dezvoltarea tehnicii mecanice de multiplicare a clişeelor, importanţa acestor elemente de analiză filatelică s-a redus în mare măsură. Au intervenit totuşi, uneori, împrejurări accidentale care au făcut din nou actuale microsemnele. Un caz excepţional în acest sens este reprezentat de aşa-zisele emisiuni din perioada de tranziţie după primul război mondial (1919) cunoscute sub denumirea de emisiuni „Cluj-Oradea", care au prilejuit studiile doctorului A. B. Szalay din Sibiu, concretizate în publicaţia „Hohère Philatelie — Die Philatelie der Zukunft", în două volume 8°, însumînd peste 1 000 pagini [1]).

Un alt caz oarecum similar, însă de proporţii cu mult mai reduse, se referă la cele două tipuri de mărci uzuale ale emisiunilor din perioada 1920—1926[2]), în care s-au tipărit un mare şi necunoscut număr de emisiuni, serii şi tiraje. Cu titlul de exemplificare asupra însemnătăţii pentru studii filatelice, care trebuie acordată acestor foarte interesante mărci, reamintim observaţia făcută cu un alt prilej[3]), de regretatul cercetător dr. Frantisek Novak, din

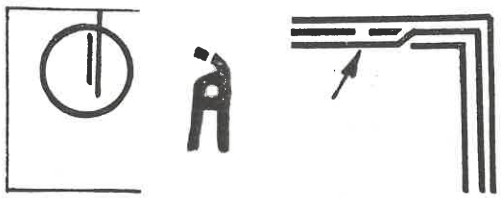

Fig. 1, 2 şi 3

Praga. Este vorba de semnalarea a trei plăci din emisiunile perioadei 1920—1926, categoric diferite pentru valoarea de 1 leu violet, modelul „cap mic", în sensul că acestea reprezintă trei tipuri deosebite de clişee (aşa cum se arată, de altfel, şi în C.M.R. 1964: tipul I, II şi III).

În studiul pe care îl amintim la nota 3 am reuşit să reconstituim cu ajutorul microsemnelor (respectiv al capetelor de cuie) o placă (de pe care azi nu se mai cunosc coli întregi) formată din mărci brun-spălăcit de 3 lei, tipul II, combinate cu mărci tot de 3 lei, însă de tipul I. În felul acesta (adică prin reconstituire) s-a făcut dovada că mărcile de 3 lei, tipurile combinate, de culoare roz-pal şi brun-spălăcit, fac parte din coli, respectiv plăci, total diferite. Astfel, coala de culoare roz-pal constă din 97 bucăţi de tipul I, plus 3 bucăţi tipul II (nr. 88...90), iar coala brun-spălăcit din 90 bucăţi tipul II şi 10 bucăţi de tipul I (nr. 91...100).

În speranţa că se vor putea alătura la această cercetare şi alte persoane posesoare de material filatelic prezentăm în cele ce urmează unele din observaţiile noastre cu privire la o serie de microsemne relevante, constatate la mărcile uzuale 1920—1926, modelul cap mare şi cap mic.

1. **Mărcile modelul I** („Cap mare" sau, după C.M.R. 1964, indicativul db) au fost emise în perioada 1920—1922, în condiţiile grele ale lipsurilor de tot felul, urmare a războiului.

Primele tiraje, în cadrul a şapte valori, au fost trase pe hîrtie zisă „gri" (în realitate brună, ordinară sau de

Fig. 4, 5 şi 6

război), iar cele următoare şi cele mai numeroase pe hîrtie albă, inclusiv albă cu scame.

1.1. Dintre aceste mărci amintim mai întîi, marca de **10 BANI** care prezintă, pe unul din exemplare, o zgîrietură albă, sub forma unei linii drepte verticale, pornind din marginea cadrului de sus, tăind capul efigiei la jumătatea urechii şi oprindu-se la marginea de sus a gulerului hainei (fig. 1). Cercetînd materialul de care dispunem (un mare număr de blocuri de patru şi mărci izolate) n-am găsit nici un exemplar în grupa mărcilor pe hîrtie de război; în schimb, am găsit şapte exemplare pe hîrtie

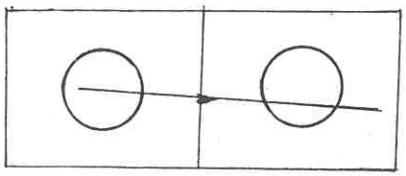

Fig. 7. Mărcile sînt redate în poziţie răsturnată, orizontal

albă şi anume: 1) unul pe hîrtie de grosime mijlocie, dantelura 13½: 13½; 2) unul pe hîrtie subţire transparentă, dantelura 13½: 13½; 3) unul pe hîrtie cu scame, dantelura 11½: 11½; 4) unul pe hîrtie mijlocie, dantelura 11½: 13½; 5) unul pe hîrtie subţire transparentă, dantelura 11½ 13½; 6) unul pe hîrtie mijlocie, dantelura 13½: 11½; 7) unul pe hîrtie subţire, dantelura 13½: 11½. Aproape fiecare din aceste exemplare reprezintă o altă nuanţă de roşu, de la roşu-roz pînă la roşu-violet („lie-de-vin") închis, ceea ce ar fi încă o indicaţie că provin din unele tiraje deosebite. Menţionăm că aproape toate aceste exemplare mai prezintă o a doua zgîrietură albă, tot sub forma unei linii verticale, paralelă cu prima, la 1 mm spre stînga, însă mai scurtă, vizibilă numai în regiunea capului, din creştet şi pînă la atingerea urechii.

Frecvenţa exemplarelor cu semnul de mai sus, faţă de cantitatea materialului cercetat, ne îndreptăţeşte să presupunem că acesta intervine o singură dată în coala de 200 exemplare.

1.2. Marca de **40 BANI** prezintă, de asemenea, un microsemn şi anume deteriorarea literei A din cuvîntul BANI. Această deteriorare constă din despărţirea cîrligului de la vîrful literei (caractere din vechiul alfabet românesc), sub forma unui punct, aşa cum se arată şi în figura 2.

Microsemnul respectiv l-am aflat, mai întîi, la una din cele patru mărci (nr. 2 din dreapta sus) ale singurului eseu cunoscut al acestei valori, un bloc de patru nedan-

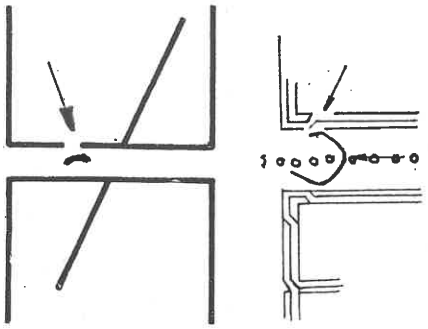

Fig. 8 şi 9

telat pe hîrtie albă, în culoare verde-închis. În cadrul materialului pe hîrtie de război (35 blocuri de patru plus 30 mărci izolate = 170), l-am aflat, de asemenea, o singură dată, şi anume în aceeaşi poziţie a unui bloc de patru, dantelura 13½: 11½. Cît priveşte materialul pe hîrtie albă (16 blocuri de patru + 36 mărci izolate = 100, l-am găsit de trei ori: o dată în poziţia 1 (stînga sus) a unui bloc de patru, dantelura 11½: 11½ şi de două ori în poziţiile 1 şi 2 a două blocuri de patru dantelura 13½: 11½.

4/23

Constatările acestea ar îndreptăți supoziția că, pentru toate tirajele valorii de 40 bani, modelul „cap mare" (hîrtie de război și albă), s-a folosit o singură placă.

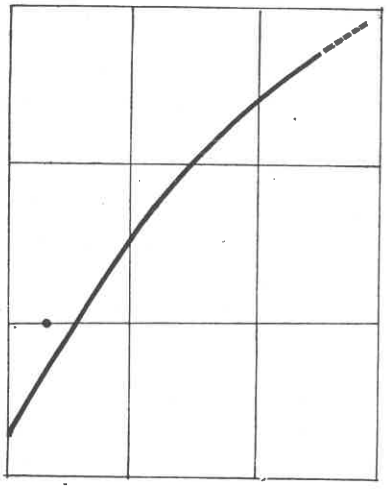

Fig. 10

1.3. La marca de **1 LEU**, deosebim trei microsemne:
a) un punct alb în colțul din dreapta sus, prin întreruperea la 1 mm. înainte de sfîrșitul liniei de mijloc a cadrului (fig. 3);

b) un punct alb circular, în locul punctului semicircular din cadru, în fața capătului superior al cifrei 1, rezultat din extinderea semicircularului, prin spargerea liniei a treia verticale din cadru;

c) cifra 1, indicatoare a valorii, puțin deosebită la una din mărci, față de cazurile obișnuite, așa cum se arată în figura 4.

Punctul de la litera a) l-am observat, mai întîi, la marca nr. 4 (dreapta jos) dintr-un eseu (singurul cunoscut) în bloc de patru pe hîrtie albă, nedantelat, al valorii de 1 LEU roz. Cercetînd întregul material din mărcile respective (40 blocuri de 4 + 55 mărci izolate = 215 buc. verde închis și 37 blocuri de patru + 15 mărci izolate = 163 bucăți roz), am găsit încă patru exemplare cu acest microsemn; și anume: marca nr. 3 dintr-un bloc de patru, verde-închis, dantelura $11\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$; marca nr. 4 din două blocuri de patru verde-închis, dantelura $11\frac{1}{2}$: $11\frac{1}{2}$ și la un unicat verde-închis, dantelura $11\frac{1}{2}$: $11\frac{1}{2}$.
Punctul de la litera b) l-am găsit la numai două exemplare: la marca nr. 4 dintr-un bloc de patru, verde-închis, dantelura $13\frac{1}{2}$: $11\frac{1}{2}$ și la marca nr. 3 dintr-un bloc de patru roz, dantelura $13\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$.
În cazul cifrei 1 deosebite, am cercetat, de asemenea, materialul de care am putut dispune, găsind un singur exemplar în materialul verde-închis: la marca nr. 1 dintr-un bloc de patru dantelura $11\frac{1}{2}$: $11\frac{1}{2}$ și două exemplare în materialul roz: la marca nr. 2 și respectiv 4 din două blocuri de patru dantelura $13\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$.

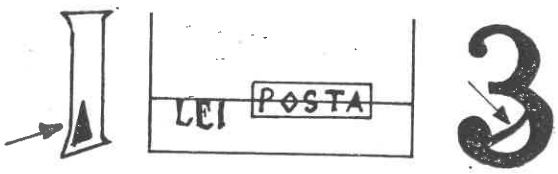

Fig. 11, 12 și 13

Frecvența atît de redusă a acestor microsemne îndreptățește — credem — supozițiile că microsemnele respective s-au aflat o dată în coala de 200 bucăți și că la emisiunile verde-închis și roz ale valorii de 1 LEU, modelul „Cap mare", au fost folosite aceleași clișee, dacă nu chiar aceeași placă. Și de astă dată, găsirea în coli întregi a valorilor în cauză va confirma sau infirma supozițiile noastre.

2. Mărcile modelul II („Cap mic" sau după C.M.R. 1964, — indicativul dh) au fost emise într-o relativ foarte lungă perioadă (1920—1926), deci oarecum paralel și în continuarea mărcilor modelul I. Prezintă cele mai multe valori și cele mai numeroase tiraje, în condiții de tehnică tipografică și de hîrtie din ce în ce mai bune dar și extraordinar de variate (nuanțe de culori, sorturi de hîrtie, gumă, danteluri).

Dintre aceste mărci, prezentăm următoarele exemplare cu microsemne:

2.1. Un bloc de patru la mărcile de **25 BANI**, brune (nr. 263 după C.M.R. 1964), la care exemplarele 1 și 3 prezintă o zgîrietură albă, comună, de forma unei linii fine, aproape verticală, care taie capul în spatele urechii și atinge colțul din dreapta al literei O din POSTA; apoi, piciorul din dreapta al literei M, taie capul exemplarului 3 la stînga de ureche și se oprește la marginea de jos a gulerului hainei. La ieșirea sa din exemplarul 1, zgîrietura trece printr-o știrbitură de forma unei pene, cu vîrful în sus în chenarul de jos (fig. 7). Cercetînd materialul de care am putut dispune, am mai aflat încă un bloc de patru, în care însă numai exemplarul 1 poartă zgîrietura respectivă și anume, partea sa a doua, corespunzătoare exemplarului 3 de la blocul precedent. La blocul al doilea, am mai constatat o gaură de ac în colțul din stînga/jos al exemplarului 3, care ar corespunde cu gaura de ac din colțul stînga/jos, obișnuită a colilor de 100, uzuale, din perioada 1920—1926. În acest caz, exemplarele cu zgîrietura semnalată ar corespunde pozițiilor 71+81 din coala de 100. Rămîne ca această presupunere să fie verificată la coli întregi ale valorii de 25 bani brună, în măsura în care se vor mai găsi.

2.2. Mărcile cu valoarea de **30 BANI** fac parte din grupa primelor valori ale tiparului „cap mic", fiind notate, în C.M.R. 1964, cu anul de emisiune 1920. Ele au fost păstrate multă vreme în circulație, găsindu-se nenumărate nuanțe de violet-liliachiu, pe hîrtie de calitate gălbuie, albă, albă cu scame, subțire, mijlocie, groasă pînă la carton, dantelată în toate combinațiile obișnuite ale epocii ($11\frac{1}{2}$: $11\frac{1}{2}$, $13\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}$: $13\frac{1}{2}$, $13\frac{1}{2}$: $10\frac{1}{2}$; $13\frac{1}{2}$: 14, dublu dantelat). Valoarea de 30 bani reprezintă, așadar, una dintre valorile cu cele mai multe tiraje. Uneori, plăcile au fost folosite excesiv, pînă la tocirea completă a unor părți ale clișeelor. În această ultimă privință, posedăm un șraif de 20 de bucăți de la partea de sus a plăcii cu clișeele în așa măsură tocite, încît chenarul de sus nu se mai cunoaște în nici un fel; plăcuța cu fondul închis pe care se află cuvîntul ROMANIA se continuă în mod

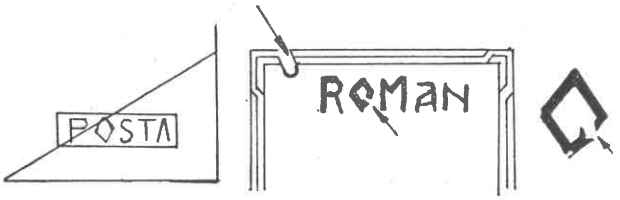

Fig. 14, 16 și 15

uniform pînă la margine. Pentru remedierea acestui neajuns, tipograful a tras o zgîrietură de forma unei linii albe subțiri de la un capăt la altul al plăcii, peste cele zece clișee tocite. O atare operație intră, fără îndoială, în categoria retușurilor, foarte rare la plăcile din clișee metalice. Este singurul caz evident de **retuș** la plăcile tipografice ale emisiunilor perioadei 1920—1926, cunoscut de noi.

2.3. Mărcile cu valoarea de **60 BANI** tipărite — potrivit C.M.R. 1964 — în anul 1922, în culoarea verde și verde-închis. Faptul că se găsesc în cea mai largă varietate de danteluri (A, B, C, D, și K; dublă dantelură orizontală și verticală; nedantelate vertical) este o indicație că au avut loc mai multe tiraje. Am socotit necesară menționarea acestor aspecte, în legătură cu împrejurarea că toate aceste mărci se bazează pe un singur clișeu și în mod exclusiv, nemaiîntîlnindu-se la alte valori ale emisiunilor în cauză.

Într-adevăr, clișeul respectiv prezintă un mic punct alb în colțul din dreapta/sus pe fondul colorat plin al benzii care poartă cuvîntul ROMANIA (fig. 5). Absolut toate mărcile de **60 bani** cercetate, de toate nuanțele de verde și de toate dantelurile, au acest microsemn. De asemenea, și eseul în bloc de patru al acestei valori, în culoare brun-roșcat pe hîrtie albă nedantelată, poartă, la toate cele patru exemplare, semnul respectiv. Ar fi de mirare dacă s-ar găsi la vreun alt exemplar din restul valorilor emisiunilor „Cap mic" acest semn; de asemenea, dacă s-ar găsi vreun exemplar din mărcile de 60 bani fără acest semn. Așadar, toate clișeele folosite la tirajele valorii respective derivă dintr-un singur clișeu de bază, caracteristic, reprezentînd un caz unic între valorile emisiunilor „Cap mic".

(Continuare în pag. 8)

MICROSEMNE LA MĂRCILE UZUALE DIN 1920—1926

(Urmare din pag. 7)

2.4. Un bloc de patru găsit între mărcile de **3 LEI, tipul I,** culoarea albastră, emise (după C.M.R. 1964) cu începere din anul 1922, prezentînd o zgîrietură albă de forma unei linii curbe foarte fine, cu partea concavă în jos, cam la 45°. Cercetînd şi alt material, am aflat acelaşi defect încă o dată la o coală de 100 bucăţi, şi anume în cadrul blocului de nouă mărci din colţul stînga/sus. Linia respectivă porneşte din marginea de jos a mărcii nr. 21, străbătînd mărcile din poziţiile 21, 11, 12, 2 şi 3, din coală. Este de remarcat că atît blocul de patru, cît şi coala, poartă un mic semn „cap de cui", caracteristic, situat pe spaţiul alb dintre mărci, la circa 6 mm mai la stînga de capătul de jos al curbei (fig. 10 şi 8). În felul acesta, am putut situa blocul de patru respectiv în coala de 100 bucăţi (1 + 2: 11 + 12).

2.5. Mărci cu valoarea de **3 LEI, tipul III,** emise în a doua jumătate a perioadei 1920/1926, în culorile portocaliu-roz şi roz; cele din urmă într-un mare număr de nuanţe, de la roz-portocaliu pînă la roşu-aprins (aşa-zis imperial), roşu-închis şi roşu-violet (lilie-de-vin) Este de presupus că şi numărul tirajelor a fost mare.

În ceea ce priveşte microsemnele, am putut deosebi — la materialul de care am dispus — următoarele:

a) la nuanţele de **roz:**

— litera E din cuvîntul LEI cu accent ascuţit („aigu" din limba franceză) în alb; întîlnit o singură dată, la marca nr. 4 dintr-un bloc de patru, roz, hîrtie albă, dantelura 13½ 14 (fig. 6);

— litera I din cuvîntul LEI cu un punct triunghiular ascuţit colorat la capătul său de jos (fig 11); întîlnit o singură dată la marca nr. 2 dintr-un bloc de patru roz, hîrtie albă, dantelura 13½: 14, şi de asemenea, în cadrul jumătăţii de jos a unei coli de 100, nuanţa roz-violet şi anume la marca nr. 88;

— zgîrietura albă de forma unei linii fine, drepte, paralele cu marginea de jos a mărcii, trecînd peste marginea de sus a cuvîntului LEI şi tăind pe la jumătate cuvîntul POSTA (fig. 12), întîlnită la marca nr. 1 dintr-un bloc de patru roz, hîrtie albă, dantelura 13½: 14; de asemenea, întîlnită şi în cadrul jumătăţii de jos a unei coli de 100, nuanţe roşu-aprins, dantelura 13½: 14, şi anume la mărcile nr. 81 şi 82; potrivit acestei ultime indicaţii, blocul de patru cu zgîrietura respectivă face parte din poziţia 82 + 83/92 + 93 a colii.

b) la nuanţele **portocaliu şi roz-închis:**

— cifra 3 prezintă un pinten alb, de forma unei mici zgîrieturi, care pleacă de la inserţia punctului de jos al cifrei şi se uneşte aproape cu marginea buclei inferioare a cifrei (fig. 13); întîlnit la marca nr. 2, respectiv 4, din cîte un bloc de patru portocaliu, respectiv roşu-închis, hîrtie albă-tulbure (cu puncte gri în masa pastei), dantelura 13½: 14;

— zgîrietură albă de forma unei linii fine, curbe, cu concavitatea în sus, începînd din marginea de jos, aproape de colţul din stînga şi traversînd vîrful de jos al penelor vulturului pînă la marginea clişeului (fig. 14); întîlnită o singură dată la marca nr. 1 dintr-o pereche roşu-închis, pe hîrtie albă tulbure (puncte gri în masa pastei) şi la marca nr. 3 dintr-un bloc de patru roz-portocaliu, pe hîrtie albă, dantelura 13½: 14.

Frecvenţa redusă a acestor microsemne faţă de materialul cercetat ne îndreptăţeşte să presupunem că acestea se află o singură dată în coala de 200 bucăţi, cel puţin a unora dintre tiraje. Zgîrieturile albe reprezintă, probabil, semne accidentale, intervenite în decursul utilizării plăcilor, respectiv clişeelor. Ultimele două microsemne comune la cele două culori ale mărcii de 3 LEI tipul III constituie o indicaţie în sensul că s-a folosit, dacă nu aceeaşi placă, dar cel puţin aceleaşi clişee.

2.6. În ceea ce priveşte plăcile, respectiv colile de **3 LEI tipuri combinate,** microsemnele au fost amintite în cadrul articolului semnalat la nota 3 de mai sus, încît nu mai revenim asupra lor în cele de faţă.

2.7. **Mărci de 6 LEI,** emise în trei culori deosebite: albastru, roz-carmin şi oliv şi deci cel puţin trei tiraje deosebite. Ţinînd seama însă şi de nuanţele culorilor respective, trebuie să admitem că au avut loc mai multe tiraje. Despre geneza acestora ştim foarte puţine lucruri. Sigure sînt numai culorile iniţiale alese, fiind atestate prin „Bun (ul) de imprimat", dat în fiecare caz pe cîte un bloc de opt mărci, dispuse în două rînduri de cîte patru bucăţi. Dintre acestea, cunoaştem numai cîte o jumătate; adică, cîte un bloc de patru bucăţi şi anume:

— pentru culoarea albastră, blocul cu clişeele şi culoarea mărcii respective;

— pentru culoarea roz-carmin, blocul cu clişeele mărcii de 1 LEU (tipul II) şi în culoarea mărcii de 6 LEI (Bun de imprimat pentru) timbre a 6 (Lei);

— pentru culoarea oliv, blocul cu clişeele şi culoarea mărcii respective.

În legătură cu stabilirea de microsemne, am cercetat următorul material neuzat, cel mai mult în blocuri de patru bucăţi:

— culoarea albastră: 45 bucăţi, dantelura 13½: 13½ şi 180 bucăţi dantelura 13½: 14½.

— culoarea roz-carmin: 70 bucăţi dantelura 13½: 14½.

Astfel, am putut stabili următoarele microsemne:

a) la culoarea **albastră:** — la un singur exemplar, litera O din cuvîntul ROMANIA prezintă o spărtură pe latura din dreapta/jos şi un punct alb în colţul din stînga/sus a chenarului (fig. 15—16; — litera P din cuvîntul POSTA prezintă uneori o spărtură (întrerupere) a liniei albe (duble) din partea dreaptă de sus a piciorului. Acest defect — de mărime puţin diferită — l-am aflat numai la două exemplare, dintre care cel mai mic la marca nr. 4 dintr-un alt bloc de acelaşi fel (fig. 17);

b) la culorile albastru şi roz, litera O din cuvîntul POSTA prezintă, în cazul a cîte două exemplare, o spărtură a liniei albe interne pe latura dreaptă/jos (fig. 18);

c) la culorile albastru (o dată) şi oliv (de două ori), am întîlnit un mic semn de cap de cui parţial, ca o semilună cu concavul în jos, în colţul din dreapta/jos al mărcii; capul acesta de cui a determinat o neimprimare, de forma unei mici ştirbituri în colţul respectiv al clişeului (fig. 19);

d) la toate cele trei culori, un cap de cui determină un semn de forma unei linii fine, aproape circulare, dar incomplete (fig. 9), situată în spaţiul alb dintre scutul

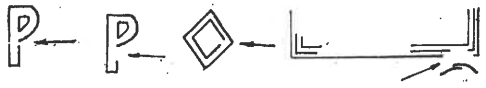

Fig. 17, 18 şi 19

valorii şi goarna din colţul stîng. Prin partea sa de sus, capătul de cui determină o uşoară neimprimare (spărtură) în marginea clişeului (întrerupere la colţul din stînga/jos a ultimei linii a chenarului). Acest semn, foarte caracteristic, l-am găsit, mai întîi, în spaţiul alb dintre mărcile 1 şi 3, la două blocuri de patru albastre şi la un bloc oliv; de asemenea, în colţul stînga/sus al mărcii 1 la două blocuri albastru şi roz şi, în sfîrşit, în colţul stînga-jos al unui exemplar izolat oliv.

Cu deosebire acest ultim microsemn, foarte caracteristic face proba că, pentru tirajele de 6 lei în culorile albastru, roz şi oliv, a fost folosită o singură placă tipografică.

La încheierea acestor semnalări nelimitative, ne exprimăm speranţa că şi alţi iubitori ai emisiunilor uzuale din perioada 1920—1926 vor contribui cu aportul lor la întregirea cunoştinţelor noastre despre una din cele mai complexe şi mai interesante perioade a filateliei româneşti.

Dr. ing. Ilie C. DEMETRESCU

1) Tipărită la Sibiu, în 1935.

2) Zise şi tipul „cap mare" şi tipul „cap mic" şi notate cu indicativele db, respectiv dh, în Catalogul mărcilor poştale româneşti, din 1964 (C.M.R. 1964).

3) Articolul Demetrescu, Ilie C. — Mărcile uzuale 1920—1926. Problema plăcilor de 3 lei cu tipuri combinate. În: „Filatelia", 15, nr. 7 (123) şi 8 (124), iul., aug. 1966, p. 4—5. resp. 9 şi 14.

Cu ocazia celei de-a 50-a aniversări a Republicii Turcia, Federaţia Cluburilor filatelice din Turcia va organiza, la Izmir, între 26 octombrie şi 5 noiembrie 1973, cea de-a patra ediţie a expoziţiei filatelice a ţărilor balcanice „BALKANFILA IV". Informaţii se pot cere Comisarului expoziţiei pentru ţara noastră, Ion Sucanov, pe adresa sediului central al Asociaţiei.

PUNCTE DE VEDERE

PIESE FILATELICE?

Obiectul pasiunii filateliștilor îl constituie, în primul rînd, marca poștală. În decursul anilor aria s-a extins însă foarte mult, ajungîndu-se ca — în prezent — să se colecționeze și să se studieze ștampile din diferite perioade, etichete, întreguri, piese maximafile etc.

Desigur, lărgirea „domeniului" filateliei a făcut să crească numărul celor care se apleacă, cu dragoste și atenție, asupra însemnelor poștale, adunîndu-le, comparîndu-le, analizîndu-le cu migală și răbdare. Nu rareori, din astfel de ore de studii au rezultat concluzii care au contribuit la elucidarea unor nedumeriri istorice, la reliefarea unor momente culturale, aniversare etc. În acest fel, filatelia se dovedește un auxiliar prețios al istoricilor, al geografilor, al cercetărilor din cele mai diferite domenii de activitate. Pe bună dreptate, Dicționarul enciclopedic român (Editura politică — 1964, vol. II, pag. 382) relevă că **„Filatelia dezvoltă spiritul de observație și simțul artistic, îmbogățind totodată cunoștințele generale ale filatelistului".**

Aceeași sursă precizează însă clar și conținutul acestei activități: **„colecționarea și studierea mărcilor poștale".**

Abordînd astfel problema, se pune întrebarea, firească, cît de departe pot merge sectoarele legate de filatelie? Tot astfel, se pune și întrebarea dacă și colecția de autografe pe mărci poștale, prezentată de filatelistul Ion Dogaru, din București, la expoziția organizată la sediul A.F.R., cu prilejul aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii, poate fi considerată filatelică sau nu.

Avînd în vedere decizia comitetului de organizare, format din filateliști de prestigiu, care a acordat două cadre colecționarului respectiv, s-ar putea desprinde faptul că răspunsul este afirmativ.

Ce au cuprins, în fond, cele două panouri la care ne referim? Un număr de 64 de cartoane, fiecare purtînd cîte o marcă emisă cu prilejurile aniversărilor Republicii. Pe colțul acestora a fost aplicată o ștampilă „de zi" a poștei iar de-a latul lor — semnătura unor personalități ale vieții politice, culturale, artistice și sportive. Aceeași semnătură se află și sub marcă, pe carton. Dedesubt, colecționarul a înscris numele și prenumele persoanei respective, gradul militar, funcția, titlul etc.

Desigur, pasiunea de a colecționa autografe este relevabilă, indiferent de faptul că acestea sînt date pe mărci poștale. Dar mai pot fi oare considerate compozițiile respective drept filatelice și prezentate într-o expoziție? Iată o întrebare la care — după părerea noastră — răspunsul nu poate fi în nici un caz afirmativ, avîndu-se în vedere obiectul filateliei și precizările făcute la începutul acestor rînduri. Da, exponatele respective pot fi constituite într-o colecție. Dar, nu de mărci — deci filatelică — ci de... autografe! Ceea ce înseamnă cu totul altceva decît FILATELIE. Iată de ce, relevînd strădaniile colecționarului, pasiunea cu care a constituit exponatele respective, ne exprimăm totuși opinia că piesele respective nu trebuiau înfățișate într-o expoziție filatelică.

Exponatul, prin caracterul său ieșit din comun, original, a trezit interes. Rămîne deschisă problema în ce măsură are contingență cu filatelia și credem că nu ar fi lipsit de interes de aflat și părerea altor filateliști și vizitatori ai expoziției, în această privință

A. U. RELL

Nota redacției: *Punctele de vedere exprimate în cadrul acestei rubrici pot constitui subiecte de discuții pentru cei interesați. Dorim să publicăm părerile cititorilor în legătură cu problemele abordate, cu convingerea că din astfel de dezbateri activitatea filatelică va avea de cîștigat.*

STUDII

MĂRCILE UZUALE „SPIC DE GRÎU" CU FILIGRANUL „PR".

În numărul precedent al revistei noastre, am publicat un studiu semnat de colecționarul Alfred Nicolau, din Craiova, atent cercetător al emisiunilor postclasice românești.

Studiul s-a axat pe filigranele emisiunilor „Spic de grîu" și — pe baza unui bogat material documentar — a semnalat o serie de elemente interesante în legătură cu aceste emisiuni.

În afară de clasificarea pe tipuri de filigran, studiul a stabilit și o sistematizare a pozițiilor diferitelor filigrane, în măsura în care intervin pe varietăți de hîrtie și de dantelură.

Bineînțeles, un asemenea studiu a comportat examinarea unor cantități mari de mărci, pentru fiecare filigran în parte. Constatările acestor cercetări au fost expuse în articolul apărut în numărul nostru din luna trecută. Astfel cum am anunțat, publicăm acum — în completare — tabelul sinoptic al variantelor ce au putut fi identificate pînă în prezent.

Eventuale contribuții, observații sau completări, rugăm a fi comunicate cercului de studii „Spic de grîu", pe adresa: Alfred Nicolau, str. Vasile Alecsandri nr. 132, Craiova.

TABEL

cuprinzînd mărcile „spic de grîu" cu filigranul „PR" identificate, pe tipuri de filigran, calități de hîrtie, dantelură și poziții de filigrare

Denumirea mărcilor	Filigr. II		Filigr. III		Filigran IV							Filigran V						
					Hîrtie moale		Hîrtie albă			Hîrtie colată		Hîrtie colată			Hîrtie albă		Hîrtie vărgată	
	Dantelură	Poziții filigran	Dantelură	Poziții filigran	Dantelură	Poziții filigran	Dantelură	Poziții filigran	Fără filigran	Dantelură	Poziții filigran	Dantelură	Poziții filigran	Fără filigran	Dantelură	Poziții filigran	Dantelură	Poziții filigran
1 bani brun			A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.D.	1.2.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.	A.D.	A	1.	A.B.C.	1.2.3.4.	A.B.	A.	2.	A.B.C.D.	1.2.3.4.
1½ bani negru	A.D.	1.3.			A.C.	1.2.3.4.	A.											
3 bani brun	A.	1.2.	A.B.D.	1.2.3.4.	A.B.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.	A.B.C.D.	A.B.C.	1.2.4.	A.B.C.D	1.2.3.4.	A.	A.	2.	A.B.C.	1.2.
5 bani albastru	A.D.	1.2.3.	A.B.D.	1.2.3	A.	1.2.3.4	A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.B.D.	A.D.	1.2.4.							
5 bani verde												A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.	A.	2.	A.C.	2.3.
10 bani verde	A.C.	1	A.B.C.D.	1.2.	A.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.7.8.	A.B.C.	A.B.D.	1							
10 bani roșu												A.B.C.D.	1.2.3.4.		A.B.C.D.	2.	A.B.C.D.	2.
15 bani roșu	A.C.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.	A.	1.3.4.	A.B.C.D.	1.2.3.4.5.6.	A.B.C.D	A.B.D.	1.2.4.							
15 bani negru												A.B.C.	1.2.3.4.	A.	A.C.D.	2	A.B.C.D.	1.2.3.4.
25 bani violet	A.D.	1.3.	A.B.C.D.	1.3.4.	A.	1.2.3.	A.B.C.D.	1.2.3.4.	A.B.C.D.	A.D.	1.2.3.4.							
25 bani albastru												A.	2.3.				A.B.D.	2.
40 bani verde							A.C.	1.2.3.4.	A.C.									
50 bani portocaliu	A.	1	A.B.	1.4.	A.	1.2.	A.B.C.	1.2.3.4.	B.			A.	2.					
1 leu brun și roz	A.	1	A.B.	1.3.	A.	1.	A.	1.2.	B.			A.	2.					
2 lei portocaliu și brun	A.	1										A.	2.					

Filatelia 1983/m.7.

CONTRIBUȚII

ASISTENȚA SOCIALĂ

(1920 — 1928)

Emisiunea cunoscută sub numele de Asistență Socială a apărut probabil în 1920 și a fost rertasă în 1930. Ea a fost tipărită din necesitatea de a se alimenta fondurile de asistență socială prin instituirea unei suprataxe obligatorii, care a funcționat aproape un deceniu.

Prin poștă au circulat numai valorile de 10 b (pentru cărți poștale și ilustrate), 25 b (pentru scrisori), 50 b (pentru telegrame), 1 L (pentru telegrame și mandate poștale) ; celelalte valori, de 2 L, 5 L și 50 L au servit exclusiv pentru scopuri fiscale.

Timbrele au fost tipografiate pe hîrtie albă, în șapte culori distincte (verde, negru, roșu, violet, albastru, gri și galben cu nuanțe bine cunoscute.

Desenatorul nu este cunoscut. Există în stînga cadrului, jos, o inscripție formată din trei litere, greu de descifrat chiar la microscop (P.A.I. — să fie Audisio ? ; după cercetătorul filatelist Odo Boehm, ar fi P.A.S.).

Desenul este unic pentru toată seria și are ca figură centrală o tînără femeie în constum național (alegoria asistenței), așezată în genunchi pe un piedestal și încadrată de un bătrîn (la stînga) și un copil (la dreapta), ilustrînd astfel necesitatea asistenței sociale pentru extremele neajutorate ale existenței umane.

Sus, apare pe o banderolă albă inscripția Asistență Socială, iar jos, România. În stînga, jos, se află cartușul valorii. Cadrul desenului are dimensiunile 18,5/24,5 mm.

Clasificarea „clasică" a emisiunii este următoarea :

Prima emisiune (1921—1922), formată din valorile 10 b verde, 25 b negru, 50 b roșu, 1 L violet, 2 L albastru, 5 L gri și 50 L galben.

La valorile mici (10 și 25 bani) se disting două tipuri, astfel : la 10 b, cifrele plasate la 1 mm sau 1/2 mm de marginea de sus a cartușului ; la 25 b, cifra 2 este la distanță de 1/4 mm de marginea din stînga a cartușului sau o atinge.

Cercetătorul Odo Boehm distinge : tip I — format din cifre mari, groase și cu circa 1/4 mm mai înalte, și tip II — cu cifre mai zvelte și ceva mai mici, pentru valorile de 10 b și 25 b ; dar mai distinge cîte două tipuri la 50 b (tip I mai mare decît tip II) și la 1 L (la care tip I este scurt și gros și tip II, invers).

A doua emisiune (1928) este formată dintr-o singură valoare — 25 b negru, pe hîrtie cu filigran XI.

Hîrtia fără filigran este, de regulă, albă, cu filigran X în linie, însă se întîlnesc, mai rar, și alte varietăți (gălbuie, vărgată, cartonată, pelur). A doua emisiune — 25 b negru, din 1928— are hîrtie cu filigran XI (hîrtie filigranată linii ondulate orizontal, de proveniență bavareză, utilizată în 1922 pentru seria „Alba Iulia").

Guma, în mod obișnuit, este albă împroșcată (cu puncte), dar există și exemplare cu gumă alb-gălbuie uniformă. La 25 b din 1928 guma este gălbui-cenușie.

Dantelura comună este K, mai rar A, foarte rar B și C. Excepțional se întîlnesc exemplare dublu dantelate sau nedantelate parțial orizontal sau parțial vertical (apărute accidental), precum și perechi dublu dantelate vertical.

Această emisiune, insuficient studiată (existența unei singure fișe bibliografice exemplifică elocvent afirmația), ridică o seamă de semne de întrebare:

— De ce sînt mai multe tipuri pentru unele valori ?

— Cum se clasifică ?

— Are un interes filatelic sau nu ? ș.a. Pentru a răspunde la aceste întrebări. este necesară semnalarea unor constatări.

Căutînd diferențele între tipuri și măsurînd cu o riglă fină, sub microscop, dimensiunile cartușului valorii, precum și ale cifrelor și literelor înscrise în acesta (vezi tabelul) rezultă că :

— Există două tipuri de cartuș : 6/3,1 mm și 6/3,2 mm ;

— Literele valorii au o înălțime constantă de 0,9 mm, dar variază foarte mult lățimea ;

— Înălțimea cifrelor diferă, dar se pot distinge două tipuri ; tipul mic (sau tip I) de la 3,3 la 3,7 mm ; tipul mare (sau tip II) de la 3,8 la 3,9 mm ;

— Existînd combinații din 4 cifre diferite (1, 2, 5, 0), acestea diferă între ele ca lățime,așa cum se observă în tabel.

În baza datelor obținute (tipul cifrelor și hîrtiei cu sau fără filigran XI), precum și a unor argumente mai jos arătate, clasificarea corectă ar fi aceasta.

Prima emisiune : 1920/1921 — tip I (cifre mici) 10 b verde, 25 b negru, 1 L violet, 2 L albastru.

A doua emisiune : 1921/1924 — tip II A (cifre mari) 10 b verde, 25 b negru, 50 b roșu, 1 L violet (la această valoare semnalez o eroare de culoare verde-cenușiu), 5 L gri și 50 L glaben.

A treia emisiune : 1928 — tip II B (cifră mare pe hîrtie cu filigran XI 25 b negru).

Tipurile se pot distinge mai ușor astfel : dacă prelungim imaginar marginea superioară a ornamentului de deasupra tabletei cu inscripția România peste cartușul valorii, atunci se observă că : la tipul „mic" (I) cifrele se plasează sub această linie, iar la tipul „mare" (II) cifrele se plasează deasupra acestei linii.

În plus, la valoarea de 1 L violet : tipul „mic" (I) are plasat pe centru inscripția LEU, iar tipul „mare" (II) o are plasată mai la dreapta.

Tipul I (mic) datează din 1920/1921 și pentru aceasta pledează apariția la sfîrșitul lui 1921 a tipului II (mare).

După cum se observă, această opinie este contrară aceleia a lui Boehm după care cifrele mari ar fi fost cele inițiale, fiind ulterior schimbate pentru că „apăsau" prea mult asupra întregului desen. (?).

Faptul că tipul cu cifrele mari este cel repetat în 1928, că în perioada 1921—1928 se observă numai tipul cu cifre mari pe trimiterile poștale sînt argumente în favoarea opiniei mele.

Se confirmă cele două tipuri la valoarea de 1 L violet ; de asemenea, două tipuri la 10 b și 25 b (dar inversate) ; cu toată bunăvoința, nu pot confirma însă afirmația lui Boehm că ar exista două tipuri și la valoarea de 50 b roșu.

Corelația acestei emisiuni cu altele simultane sau ulterioare ne arată o serie de coincidențe care ne ajută la plasarea în timp a valorilor.

Se observă relația cu mărcile uzuale din 1919—1928 : 2 L albastru din primul model și 10 b verde și 1 L violet din cel de-al doilea model.

S-ar putea ca ideea schimbării culorii valorii de 1 L, din verde în roșu și apoi în violet, la mărcile uzuale să fi provenit de la emisiunea pentru asistență socială ; la fel, la 2 L galben, trecerea de la albastru (la primul model) sau de la 10 b roșu (din primul model) la verde, în cel de-al doilea.

Există și o serie de asemănări între emisiunea Asistența Socială (1929—1930) și mărcile uzuale „Ferdinand" (1919—1928) : nu se cunoaște machetatorul, ambele sînt tipografiate, au aceleași dămensiuni, în general, hîrtia, guma și dantelura sînt asemănătoare, unele culori asemănătoare la aceleași valori și, în fine, au fost contemporane.

Valoarea	Cartuș	Litere	Cifre	Cifra 1	Cifra 2	Cifra 5	Cifra 0
10 B	6/3, 1	0, 9/2, 5	3, 5/2	3, 5/0, 5			3, 5/1, 1
25 B	6/3, 1	0, 9/2, 4	3, 3/2, 5		3, 3/1, 1	3, 3/1, 2	
1 L	6/3, 1	0, 9/2, 1	3, 7/0, 8	3, 7/0, 8			
2 L	6/3, 1	0, 8/1, 9	3, 3/1, 2		3, 3/1, 2		
10 B	6/3, 2	0, 9/2, 8	3, 8/2, 3	3, 8/0, 8			3, 8/1, 3
25 B	6/3, 2	0, 9/2, 8	3, 8/2, 8		3, 8/1, 2	3, 8/1, 4	
50 B	6/3, 2	0, 9/2, 6	3, 8/2, 8			3, 8/1, 2	3, 8/1, 3
1 L	6/3, 2	0, 9/2, 4	3, 9/0, 8	3, 9/0, 8			
5 L	6/3, 2	0, 9/2, 1	3, 8/1, 2			3, 8/1, 2	
50 L	6/3, 2	0, 9/2, 1	3, 8/2, 8			3, 8/1, 2	3, 8/1, 3

Dar le deosebește faptul că la Asistența Socială tariful a fost relativ constant, pe cînd la uzuale tariful poștal a fost modificat continuu ; nu trebuie uitat că noi nu aveam practica suprataxelor pe aceeași marcă (pe atunci) ; apoi mărcile uzuale au avut o utilizare poștală nestrînsă (mai tîrziu și de fiscal), pe cînd cele de asistență socială au avut o utilizare cu mult mai largă (poștală, fiscală, pe notele de plată de telefon și telegrafice etc.).

→

VALENȚELE EDUCATIVE ALE FILATELIEI

Privită în adîncime și cu seriozitatea cerută de orice activitate culturală, filatelia dezvăluie o serie întreagă de importante aspecte educative nu totdeauna bine puse în lumină. În esența sa superioară, filatelia nu este nici un hobby oarecare, nici colecție mecanică, nici simplă „pasiune" mai mult sau mai puțin dezinteresată. Ea implică energii intelectuale, pedagogice și culturale grupate într-o sinteză, care determină adevărate acte de „tărie", de experiență spirituală autentică și creatoare.

Iată, de pildă, într-un prim plan, intelectual și etic, solicitarea și disciplinarea unor activități și forțe sufletești de o calitate deosebită. Spiritul de organizare, de observație și clasificare pe care-l presupune orice colecție — care nu se poate face fără concentrare, atenție, tenacitate — primește stimulente, motivații și satisfacții ce-l formează, îl adîncesc și-l diversifică într-o tot mai largă măsură. O colecție, în special tematică, dar și cronologică, constituie o lecție de mare atenție și metodă, de claritate a scopului urmărit, de deprindere cu o ordine strictă. Conștiințele confuze, împrăștiate, diletante nu pot face filatelie, fiindcă lor le lipsesc tocmai aceste calități esențiale : spiritul limpede, organizarea, consecvența și voința. În același timp, intervine, și autocontrolul: există, firește, și destule cazuri „maniacale". Dar adevăratul filatelist se caracterizează printr-o pasiune stăpînită, controlată, fidelă — desigur — afecțiunii sale, însă nu mai puțin autocritică, de natură să elimine orice extravaganțe și excese. Acestea constituie, de fapt, tot atîtea deformări, tot atîtea defecte morale.

Orientarea spre dezinteresare și nespeculativ trebuie subliniată din această cauză cu tărie. Deși filatelia are și aspecte economice, materiale, cu neputință de negat, adevăratul filatelist se deosebește radical de speculant prin faptul că reflexul său de colecționar merge, în primul rînd și adesea exclusiv, spre valoarea-temă, valoarea-exponat, valoarea-colecție, nu spre valoarea „cotă". El nu acumulează pur și simplu doar „franci Yvert" sau „mărci Michel", ci — mai presus de toate — piese care se integrează armonic într-un sistem, într-un ansamblu și cadru organizat. Piesele sale au, se înțelege, și o anumită valoare. Însă aceasta la filatelistul adevărat, bine educat, constituie doar un mijloc sau o consecință inevitabilă, nu un scop în sine, prioritar. Personal, evit pe „filateliștii" care se dezvăluie a fi, în primul rînd, doar simpli „negustori"... Tendința de speculă este, din păcate, un vechi flagel filatelic. Din această cauză, rezistența împotriva lui, care trebuie să plece mai ales din noi înșine, devine un adevărat comandament moral și social.

Nu mai puțin însemnate sînt valorile cultural-ideologice. Dacă le-am trecut — aparent — pe un plan secund, faptul se explică prin aceea că doar calitățile morale amintite pot servi cu adevărat scopurile înalt-educative ale filateliei. În esență, intervine o relație subtilă de ordin dialectic, între deschiderea spre universal și concentrarea atenției și memoriei în interiorul spațiului național. Filatelia deschide vaste perspective spre toate punctele cardinale, spre toate zonele geografice posibile. Parcurgîndu-o în toate sensurile, intuiești întreaga unitate a cosmosului și umanității. Universul întreg ni se deschide larg în față așa cum este : solidar și de o imensă varietate, la orice nivel al său : cosmic-geografic, turistic, antropologic, zoologic, politic, cultural etc., fiecare dintre noi deschizîndu-și fereastra spre domeniul în care are afinitățile cele mai profunde. Sîntem în plin imperiu al libertății de alegere, evaziunii, relaxării, zborului imaginației, al tuturor viselor și — de ce să n-o spunem ? — chiar și al defulărilor, „vindecării" complexelor și frustrărilor: însule paradisiace, frumuseți magnifice apar, printr-un gest magic, în fața noastră... În același timp, pe acest larg ecran, universal, încep să fie proiectate și să prindă un nou relief — prin comparație și integrare — și toate imaginile și simbolurile culturii naționale atît de larg ilustrate în filatelie : de la istorie la literatură, de la peisajul cosmic la realizările tehnice, de la mesajele ideologice la cele artistice, de la sport la economie. Filatelia pe teme naționale reprezintă o adevărată enciclopedie a patriei, în efigii multiple, un album sintetic și miniatural, o carte unică, de „aur", a tot mai multe dintre realizările noastre. Și pe măsură ce colecționăm, sentimentul de solidaritate, mîndrie și patriotism luminat se dezvoltă, fiindcă o adevărată colecție documentează, cultivă și edifică despre energiile și valorile creatoare românești, prin totalitatea informațiilor pe care ea le adună, le asimilează, le integrează.

Sub acest aspect, filatelia tematică sub orice formă, pe teme cultural-artistice-tehnice ca și oricare altele, reprezintă un permanent studiu sistematic, un neîncetat efort de documentare și de specializare, uneori foarte riguroasă și dificilă. Orientată mereu spre datele cele mai complete și mai precise pe care le presupune acest tip de colecție, filatelia tematică înlătură, prin chiar esența sa, diletantismul, aproximația, superficialitatea. Ea tinde să devină o operă de competență științifică și de documentare superioară. O astfel de filatelie te obligă să „înveți" mereu. Și ce poate fi mai stimulant, mai fecund, mai creator, decît o permanentă dezvoltare spirituală ? Acumulările cantitative ale filateliei deschid calea, prin adevărate mutații interioare, spre mari depășiri de ordin intelectual, spre o tot mai înaltă calitate a actelor de viață morală și socială pe care ea le implică.

Adrian MARINO
— Cluj-Napoca —

→

Corelații privind culorile se mai pot face și cu emisiunea „Ferdinand 60 de ani" din 1926, pentru valorile de 10 b verde și 1 L violet.

O altă remarcă constă în aceea că începînd cu această emisiune de asistență socială, culoarea negru pentru 25 b și violet pentru 1 L au făcut o adevărată tradiție pentru o perioadă îndelungată, și iată dovada :

— 25 b negru CMPR 74 — 423, 456, 471, 493, 521, 545, 679, 589, 615, 610, 656, 674 ;

— 1 L violet CMPR 74 — 369, 399, 406, 425.

Deși timbrele pentru Asistența Socială au avut caracteristicile tehnice corespunzătoare unor mărci poștale, au fost desconsiderate, în principal, pentru următoarele motive : nu au purtat inscripția „Poșta", nu au circulat toate valorile prin poștă (unele valori avînd numai utilizare fiscală), în fine, pentru că reprezentau suprataxe o căror contravaloare nu a fost destinată pentru plata unor prestații poștale.

Aceste critici se pot combate, însă, cu argumente filatelice.

Intenționat nu a fost pusă inscripția „Poșta" pentru a le mări sfera de utilizare. Acest argument nu ar putea servi, dealtfel, pentru a le dezavua, întrucît și alte serii pur poștale se află în aceeași situație. „Exemplu, „uzualele" Carol II, fără inscripția „Poșta", din 1934.

În privința caracterului lor de suprataxe, este interesant să reamintim că modalitățile de suprataxare în circuitul poștal, utilizate la noi pînă la data apariției emisiunii pentru Asistența Socială, au îmbrăcat forme diferite :

a) Astfel, inițial, s-au emis serii poștale și de binefacere fără suprataxă facultativă pe marcă (1906 : „Torcătoarea", „Țesătoarea", „Mama Răniților", „Îngeri", „1907", „Obolul").

b) Mai apoi, timbrele de ajutor — suprataxă facultativă poștală (fără inscripția „Poșta") ; Timbru de ajutor pentru mobilizați, 1914) ; „Traian" — timbru de ajutor pentru ardeleni (1915).

c) Suprataxe obligatorii : timbrele de ajutor din 1916 și 1918 și timbrul de ajutor emisiunea „Moscova" (1917), necirculat.

Tot în această perioadă, în 1915, a apărut și o serie de timbre de ajutor cu utilizare multiplă : poștală, fiscală, factaj și pentru telegrame.

Ca argumente pentru a considera emisiunea „Asistență socială" ca avînd interes filatelic se pot invoca :

1. Au circulat obligatoriu în circuitul poștal (fie chiar numai unele valori), chiar dacă nu purtau inscripția POȘTA.

2. Sînt direct sau indirect recunoscute de toate cataloagele autohtone sau străine.

3. Sînt bine cunoscute de filateliști și au tradiție, chiar dacă, pe nedrept, nu sînt suficient apreciate (și studiate).

Această emisiune face parte integrantă din filatelia noastră, în care și-a cîștigat un loc bine meritat prin influența pe care a exercitat-o în epoca respectivă. Ca atare, ea merită să fie apreciată la același nivel ca și emisiunile poștale de francatură și merită a fi atent studiată.

Traian ATAMAN

Bibliografie

1. Boehm, O. Gh. : Timbrele românești de asistență socială. „Filatelia" nr. 8 1963, pag. 4—5.

2. Catalogul Mărcilor Poștale Românești, 1964, pag. 271—272.

3. Catalogul Mărcilor Poștale Românești, 1974, pag. 456.

4. Catalogul Michel Ost, 1933, pag 622.

5. Catalogul Zumstein — Europa 1932, pag. 316.

Filatelia 1985 / nr. 3.

FRANCAREA CU MĂRCI OFICIALE

Efectele crizei economice din anul 1929 a statelor capitaliste au cuprins și România. În domeniul poștei, criza s-a reflectat și prin reducerea traficului poștal, care a însemnat, implicit, o reducere a veniturilor. Datele statistice arată că în timp ce în anul 1930 în cadrul traficului intern fuseseră expediate 268 992 corespondențe simple, în 1933 numărul lor a scăzut cu 36.433 trimiteri poștale simple. Corespondența recomandată a urmat aceeași tendință, scăzînd cu 42,4%. Efectele crizei s-au resimțit și mai accentuat în traficul internațional, la care — în perioada amintită — volumul corespondenței simple scade cu 25,8%, respectiv cu 58,8% la recomandate.[1])

La începutul crizei economice, pe baza legii din 3 august 1929, Administrația P.T.T. a fost reorganizată, devenind Re-

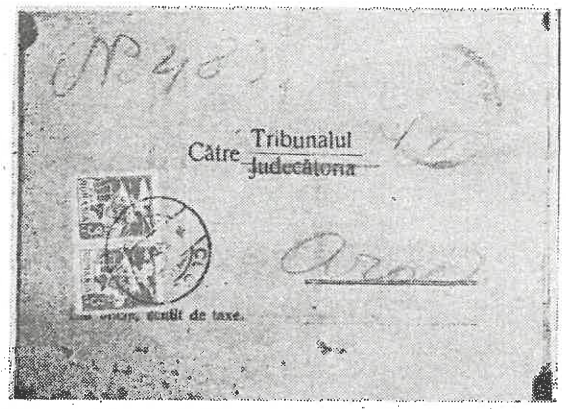

Fig. 1 — Adeverință de înmînare a Tribunalului din Arad, taxată ca o scrisoare simplă. Francatură cu o pereche de 3 lei din prima emisiune de mărci oficiale.

gie Autonomă. Avînd gestiune autonomă, aceasta era obligată să-și acopere cheltuielile cu venituri provenite din activitatea proprie.

În tendința de a estompa efectele crizei și de a asigura veniturile necesare, Regia Autonomă P.T.T. a întreprins o serie de măsuri. Astfel, asupra salariilor lucrătorilor P.T.T. au fost aplicate curbele de sacrificiu, urmîndu-se cursul salariilor din celelalte ramuri ale economiei. Începînd de la 1 ianuarie 1930, au fost modificate taxele pentru scrisorile interne (exceptînd cele „loco"), sporind pentru o scrisoare simplă pînă la 20 gr. de la 5 lei la 6

Fig. 2 — Scrisoare recomandată adresată președintelui Senatului, cu francatură mixtă, compusă dintr-o bandă verticală de 3 × 2 lei, o pereche verticală de 3 lei ale primei emisiuni oficiale și o pereche de 2 lei din uzualele în curs. Timbrele pentru fondul aviației nu au fost prevăzute în dispozițiile poștale.

lei. Pentru fiecare categorie de greutate suplimentară a fost stabilită o taxă de 2 lei. În același timp, a fost suprimată taxa timbrului de asistență socială [2]) etc.

Dintre toate măsurile luate, cea mai deosebită, chiar unică în istoria Poștei românești, a fost desființarea gratuităților pentru trimiterile poștale și introducerea timbrelor oficiale*)

Prin circulara nr. 186082 din 31 august 1929, publicată în Buletinul T.P. nr. 18/sept. 1929, se stabilește că de la 1 octombrie se suprimă gratuitățile poștale de care se bucurau diferite societăți și instituții de binefacere, culturale, sportive etc., iar de la ziua de 16 noiembrie același an încetează și gratuitățile poștale de care beneficiaseră autorităților județene și comunale rurale, urbane ori municipale.

Datorită faptului că autoritățile de stat nu aveau prevăzute în bugetele lor cheltuieli pentru francarea corespondenței, Poșta a prelungit termenul de gratuitate poștală de la 16 noiembrie la 31 decembrie [3]).

Ordinul prevedea că francarea corespondenței de către societățile și instituțiile de binefacere se va face conform tarifelor în vigoare, cu mărci poștale din emisiunile în curs pentru uzul particularilor, dar fără timbru de asistență socială.

Autoritățile județene și comunale vor franca corespondența poștală fie cu mărci obișnuite pentru uzul particularilor, fie cu timbre speciale, ce se creează pentru uzul autorităților și cu care oficiile și agențiile poștale de toate categoriile vor fi aprovizionate înainte de 15 noiembrie 1929.

De relevat că dispozițiile poștale admiteau autorităților de stat utilizarea și a mărcilor uzuale obișnuite sau chiar și a mașinilor de francat. Numai casa regală trebuia să folosească în exclusivitate timbrele oficiale.

Ordinul inițial fiind insuficient de clar cu privire la nomenclatorul societăților și autorităților la care se suspendau gratuitățile, au apărut ulterior mai multe circulare cu precizările cuvenite. Astfel, categoria institutiilor a fost lărgită cu băncile populare, băncile federale și cooperativele sătești, iar regimul autorităților de stat a fost extins și pretorilor și notarilor. De asemenea, au fost suspendate gratuitățile poștale pentru autoritățile bisericești [4]).

Prin circulara nr. 39457 din 28 febr. 1930 s-a pus în vedere oficiilor poștale că timbrele oficiale pot fi vîndute la cerere și particularilor, dar că valabilitatea de francare rămîne exclusivă numai pentru corespondența autorităților. Această dispoziție a pus capăt frămîntărilor din rîndurile filateliștilor, crefnd posibilitatea completării colecțiilor lor cu timbre oficiale neuzate.

Fig. 3 — Scrisoare recomandată cu aviz de primire a Comitetului local de revizuire Timișoara, francată cu o bandă de 3 × 2 lei și o pereche de 10 lei. Taxa scrisorii 6 lei, taxa de recomandare 10 lei și taxa avizului de primire 10 lei.

Emisiunea timbrelor oficiale din 1929, supratiparul din 1930, precum și emisiunea din 1931 sînt analizate pe larg, cu toate varietățile cunoscute, în Catalogul mărcilor poștale românești. Mai puțin cunoscute sînt particularitățile francaturilor cu aceste emisiuni speciale.

Perioada de circulație poștală a emisiunilor oficiale a fost mai mică de doi ani și jumătate. Înainte de 31 decembrie 1929, societățile și instituțiile de binefacere, culturale, sportive etc., nefiind obișnuite cu noul procedeu și avînd, în același timp, la dispoziție mărcile poștale uzuale, rareori au recurs la folosirea timbrelor oficiale. În consecință, corespondența francată cu timbre oficiale, la sfîrșitul anului 1929, este foarte rară. Utilizarea curentă a acestor timbre începe din ianuarie 1930.

În intervalul scurt de existență, au apărut trei emisiuni oficiale, dintre care unele cu și fără filigran, altele cu filigrane diferite. Supratiparul din 1930, fiind executat destul de neîngrijit, a dat naștere la diferite varietăți (supratiparuri deplasate, răsturnate sau lipsite de supratipar). Cele trei emisiuni oficiale și multitudinea de varietăți au înlesnit apariția diverselor francaturi mixte și francaturi deosebite.

Autoritățile de stat și societățile avînd dreptul de a utiliza la francare și mărcile poștale pentru uzul particularilor, s-a creat posibilitatea unor francaturi mixte, compuse

**) În ciuda afectării lor speciale, aceste figurine se înscriu de drept și de fapt în categoria mărcilor poștale, neavînd caracter fiscal sau de altă natură. Folosim, însă, aici termenul de „timbru oficial", întrucît acesta a fost înscris, la timpul său, în compoziția grafică a lor.*

din timbre oficiale şi mărcile uzuale în curs. Acestea sînt mult mai rare decît francaturile mixte formate din timbrele primelor două emisiuni oficiale.

Valorile cele mai frecvent folosite la francare din prima emisiune au fost de 2, 6 şi 10 lei, iar la cele cu supratipar, valorile de 1, 2, 4, 6 şi 10 lei. De la ambele emisiuni, valorile de 50 bani, 25 şi 50 lei au fost rar utilizate la francare.

Timbrele emisiunii a treia, din 1931, apărute la sfîrşitul perioadei de utilizare a timbrelor oficiale, au fost puţin fo-

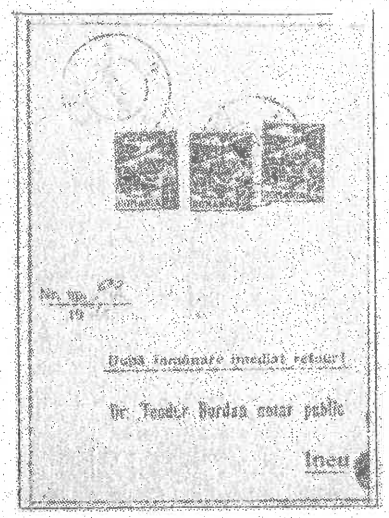

Fig. 4 — Adeverinţă de înmînare a notarului public din Ineu, francată cu valorile de 1 + 2 + 2 ale emisiunii cu supratipar. Taxa reglementară era de 6 lei. Pe culoarea de 1 leu, supratiparul este deplasat în sus.

losite la francare, cu excepţia valorii de 1 leu. La aceasta a contribuit şi faptul că primele două emisiuni au fost retrase din circulaţie numai la 15 martie 1932, o dată cu încetarea valabilităţii timbrelor oficiale.

Corespondenţa oficială nefrancată sau insuficient francată nu era supusă la taxa „porto" şi nici refuzată de a fi transmisă. Aceasta a fost francată din oficiu de către Poştă cu timbre oficiale, dresîndu-se procese verbale constatatoare de taxele debitate fiecărei autorităţi în parte [5]). Dacă, totuşi, apar scrisori „porto", ele provin din greşeli de serviciu şi sînt piese filatelice excepţional de rare.

Fig. 5 — Adeverinţă de primire, expediată de prefectura poliţiei, cu francatura mixtă compusă din 2 lei emisiunea întîi şi 4 lei emisiunea a doua, cu supratipar.

Care a fost aria de răspîndire în circulaţia filatelică a corespondenţei francate cu mărcile oficiale ?

Analizînd volumul corespondenţei oficiale, se constată un fenomen curios : în perioada crizei s-au înregistrat scăderi mari, la toate categoriile de trimiteri poştale, dar volumul corespondenţei oficiale a rămas aproape constant. În anul 1930 au fost expediate în ţară 38.089.757 corespondenţe, iar în anul 1933, 37.602.552. De fapt, expeditoare ale corespondenţelor oficiale au fost autorităţile publice, ale căror legături de serviciu nu au fost influenţate de criză.

Ţinînd seama că volumul corespondenţei oficiale din perioada de circulaţie poştală a timbrelor oficiale însumează cca. 84 de milioane trimiteri, ar apare paradoxal afirmaţia că francaturile cu timbre oficiale ar fi tot atît de rare ca şi cele cu mărci postclasice. Şi, totuşi, aceasta este realitatea. Să analizăm motivele.

Comparativ cu corespondenţa internă neoficială, trimiterile poştale oficiale reprezintă doar cca. 14%, din care aproximativ 40—45% au fost francate cu mărcile uzuale în curs. Colecţiile de francaturi aflate la diverşi filateliştii atestă că Tribunalele, Judecătoriile rurale, Curţile de Apel, Notarii, Societăţile de asigurări, Autorităţile bisericeşti etc. au folosit intens la francare mărcile uzuale obişnuite. Banca Naţională, cu sucursalele ei, folosea şi mărci curente perfonate cu iniţialele ei (BNR).

Timbrele oficiale fiind mai puţin apreciate de către filatelişti — unii considerîndu-le, greşit, chiar semipoştale — ele nu au fost cuprinse în multe colecţii. Corespondenţa poştală francată cu timbre oficiale a suscitat şi mai puţin interes. Din aceste motive, timbrele respective au devenit obiectul preferat al pachetarilor, fiind dezlipite masiv de pe plicuri. Pe de altă parte, mai trebuie avut în vedere şi faptul că deţinătorii corespondenţei cu timbre oficiale (autorităţile oficiale), după ce au efectuat reorganizarea arhivelor lor, au dat la retopit toate acele plicuri care au considerat că nu prezintă interes arhivistic. Prin aceste procedee, s-au împuţinat atît de mult trimiterile poştale cu timbre oficiale, încît au devenit rare, iar cele francate cu timbrele utilizate mai puţin sînt foarte rare.

Numărul redus de corespondenţe francate cu timbre oficiale care s-au păstrat pot fi considerate deosebite din punct de vedere filatelic, aproape în ansamblu. Ele merită mai multă atenţie din partea colecţionarilor, oferind şi posibilitatea grupării lor în exponate inedite de istorie poştală cu piese filatelice contemporane.

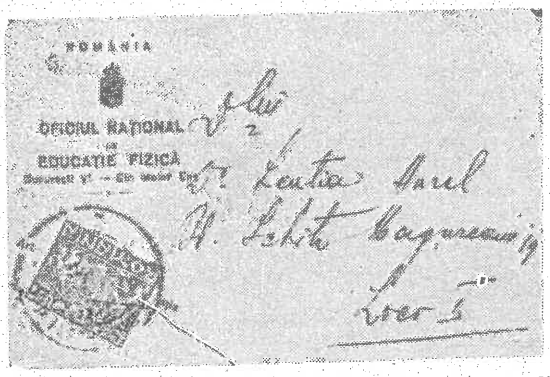

Fig. 6 — Cartea de vizită poştală în plic deschis, expediată de Oficiul Naţional de Educaţie Fizică, francată cu valoarea de 1 leu a emisiunii a treia oficiale.

Privind retrospectiv modul de utilizare a mărcilor poştale oficiale se constată că acestea au avut o viaţă scurtă şi lipsită de eficienţă. Procedeul fiind neobişnuit, în ţara noastră a fost nevoie de dispoziţii noi şi precizări permanente privind utilizarea lor. Dificultăţile cauzate de neconformarea unor autorităţi oficiale de a franca corespondenţa poştală — pe de o parte — şi obligaţia Poştei de a transmite operativ corespondenţa oficială — pe de altă parte — au dat naştere unui vast circuit birocratic de evidenţe şi reclamaţii. Prin admiterea mărcilor uzuale obişnuite la francarea corespondenţei oficiale, emisiunea oficială s-a dovedit în mare parte inutilă, încărcînd bugetul Poştei, în perioadă de criză, cu cheltuieli suplimentare pentru emiterea lor. Iată motivele pentru care mărcile oficiale au încetat a mai fi emise şi nu au mai fost repetate.

Gheorghe CSERNI
— Arad —

Bibliografie :

1. „Zece ani de activitate telegrafo-poştală 1930—1940" D.G.P.T.T., ed. M.O. şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, Buc. 1940.

2. Circulara nr. 249454/17 dec. 1929 din Bulet. T. P. nr. 1 / ian. 1930.

3. Circulara nr. 211836/11 nov. 1929 din Bulet. T.P. nr. 22/ nov. 1929.

4. Circulara nr. 201660/1 oct. 1929 din Bulet. T.P. nr. 19/ oct. 1929.

Circulara nr. 252440/26 nov. 1929 din Bulet. T.P. nr. 23/ dec. 1929.

Circulara nr. 8138/14 ian. 1930 din Bulet. T.P. nr. 2/ian. 1930.

5. Circulara nr. 3012/28 febr. 1930 din Bulet. T.P. nr. 5/ martie 1930.

Filatelia 1965 nr. 10

POVESTEA UNEI EMISIUNI DE ACUM 40 DE ANI

„JUBILEUL SOCIETĂȚII DE GEOGRAFIE" — 1927

Împrejurările emisiunii. Societatea Română de Geografie (denumită pe scurt, în cele ce urmează, Societatea), fondată la 15 iunie 1875, și-a sărbătorit semicentenarul în anul 1925. Pentru acest rar eveniment în viața unei asociații științifice românești, a fost alcătuit un program bogat, comportînd organizarea de festivități comemorative (cu invitarea unor societăți științifice române și străine, ca și a unor personalități din lumea științifică), baterea unei medalii comemorative în aur, argint și bronz etc.

În legătură cu acest eveniment s-a pus pe tapet și ideea construirii unui palat propriu al Societății, în care scop au fost lansate liste de subscripție publică.

Într-una din ședințele Comitetului de conducere al Societății (3 martie 1925), a fost ascultată — înainte de a se intra în ordinea de zi — expunerea unui membru al Societății — Sersescu — funcționar în Direcția generală P.T.T., care a propus emiterea unui timbru jubiliar, cu supratază, al cărui venit net să fie afectat pentru construirea palatului plănuit [1]). Comitetul și-a însușit propunerea și a dat delegație vicepreședintelui său, generalul Coandă, să se ocupe cu aducerea ei la îndeplinire.

La puține zile, o adresă a Societății pornea către Ministerul Comunicațiilor — de care ținea pe atunci Direcția generală P.T.T. (în cele ce urmează, Dir. P.T.T.) — prin care i se aduce la cunoștință o aprobare a regelui de a se emite „un timbru jubiliar" — de fapt, o serie jubiliară — pentru „o sumă îndoită decît cea obișnuită". Totodată se comunica și proiectul emisiunii, constînd din următoarele puncte: 1) Compunerea; 5 valori (0,50+0,50 lei; 1+1 leu; 2+2 lei; 3+3 lei; 5+5 lei, în total 23 lei); 2) tirajul emisiunii: 40 000 serii; 3) Data emisiunii: 1 iunie 1925; 4) Desenele timbrelor; 5) Cheltuielile emisiunii să fie suportate în proporție egală de societate și P.T.T.

Răspunsul foarte întîrziat (5 mai 1925) față de data serbărilor, a fost negativ. S-a aprobat însă ca să se vîndă prin ghișeele P.T.T. viniete proprii ale Societății, care să poată fi cumpărate de public pentru francarea facultativă a corespondenței.

În felul acesta, proiectul Societății de a emite seria de mărci comemorative a căzut. Între timp, serbările semicentenarului au avut loc, cu mult fast, la 15 iunie 1925.

Fig. 1 — Schița în creion pentru macheta mărcii de 2+8 lei (Ștefan cel Mare), mărimea 16,3 × 20,5 cm, avînd în dreapta, jos, semnul O. R. (Octav Roguschi), iar în stînga, jos, viza „Admis", în cerneală, a lui Tzigara-Samurcaș.

Gîndul emiterii unei serii de mărci — dacă nu pentru momentul serbărilor, dar cel puțin pentru latura sa financiară — n-a fost însă părăsit. La cevă peste un an de la prima cerere către Ministerul Comunicațiilor, intervine o a doua (la 17 aprilie 1926), prin care ministerul este rugat să aprobe emiterea „unei serii de mărci poștale cu preț mărit"... „în vederea sporirii fondului clădirii palatului propriu al Societății". De astă dată condițiile emisiunii propuse au fost puțin schimbate față de cele precedente. Și anume: 1) valorile emisiunii: 5 diferite (1+9 lei; 2+8 lei; 3+7 lei; 5+5 lei și 6+4 lei); 2) Tirajul emisiunii: 70 000 serii complete; 3) Desenele celor cinci valori.

De pe urma emisiunii solicitate, Societatea — „care preia asupra sa și toate spesele de tipar etc" — conta pe un beneficiu de 2 300 000 lei, partea Direcției generale P.T.T. fiind de 1 190 000 lei [2]). Sub acest raport, speranțele optimiste nu s-au realizat decît parțial. În orice caz, întorsătura lucrurilor se arăta făgăduitoare.

La mai puțin de o lună de la data cererii, Direcția generală a P.T.T. comunică aprobarea emiterii, cu unele condiții din parte-i; 1) Dir. P.T.T. își rezervă dreptul de a „aviza" asupra inscripțiilor de pe clișeele mărcilor, de interes pentru poștă; 2) Tipărirea mărcilor, cu clișee confecționate de Societate „la un atelier bine reputat", rămîne să se facă la Fabrica de Timbre sau la un „institut" particular — după alegerea Societății. Operația urmează a se face în prezența a cîte unui delegat din partea celor două părți; 3) Mărcile — atîta timp cît vor avea putere de francare — vor fi puse în circulație de Direcția generală P.T.T.; 4) Termenul înăuntrul căruia se va face vînzarea urmează a se fixa ulterior.

De acum înainte, lucrurile au mers — potrivit planului — destul de bine cel puțin sub raport tehnic; însă, într-un ritm relativ încet.

Desenele mărcilor. Catalogul mărcilor poștale românești 1964 indică drept autor al mărcilor pe pictorul L. Bassarab. Această indicare se bazează, de bună seamă, pe o presupunere — îndreptățită, pînă la un punct oarecare — dat fiind că graficianul căruia îi datorăm mărcile din acel timp este, obișnuit, Ludovic Bassarab [3]). Cu toate acestea, metoda presupunerilor nu este îngăduită într-o lucrare de date categorice, cum trebuie să fie un catalog filatelic. Și mai ales, este reprobatoare forma categorică sub care este prezentată data respectivă: „Desenele, de L. Bassarab". În cazul cel mai puțin rău, se putea zice: „Desenele, probabil de L. Bassarab".

Iată că această libertate pe care și-a luat-o autorul catalogului se dovedește o mare greșeală. Într-adevăr, pentru executarea desenelor, secretarul Societății, profesorul Tzigara-Samurcaș, care era în același timp și directorul Muzeului etnografic de artă populară din București, a apelat la serviciile colaboratorului său Octav Roguschi, conservator la acel muzeu și reputat grafician și pictor în ulei și acuarelă [4]). Aceste lucruri le deținem — cum s-ar zice — de la origină. În

---

[1]) Ideea creării de venituri pe calea emiterii de mărci poștale cu supratază, nu este originală, în cazul de față. Un precedent — primul, de altfel, în țara noastră — îl constituie emisiunile așa-zise de binefacere din 1906—1907 („torcătoarea", „țesătoarea", „mama răniților", „îngerii" și „obolul"). Și anume, cele patru valori (3, 5, 10 și 15 bani) ale fiecăreia din aceste cinci emisiuni au fost vîndute cu cîte o supratază **nemenționată** în legenda mărcilor (7 bani pentru valoarea de 3 bani și 10 bani pentru toate celelalte valori). Originalitatea emisiunii de față rezidă în faptul că a fost prima în țara noastră la care supratasa a fost menționată în legenda mărcilor.

[2]) Valoarea totală a emisiunii se ridica — potrivit proiectului — la: 70 000 serii × 50 lei = 3 500 000 lei. Valoarea poștală sau de francare face: 70 000 × 17 lei = 1 190 000 lei; iar supratasa — ca parte a Societății: 70 000 × 33 lei = 2 310 000 lei. Față de acest venit brut scontat, Societatea estima cheltuielile de emitere, în sarcina sa, la circa 10 000 lei.

[3]) Și anume începînd cu „Comemorativele" din 1915; apoi „Alba Iulia" din 1922, „Aniversarea a 60 de ani de vîrstă" din 1926.

[4]) Pictorul O. Roguschi face parte din generația Tonitza-Șirato, cu care a fost coleg la Școala de Belle Arte din București, ca elev al lui Mirea. S-a născut la Brăila în anul 1878 și a murit la frumoasa vîrstă de 85 de ani (1963). De la începutul carierei sale a fost angajat în calitate de conservator la Muzeul etnografic de artă populară, post pe care l-a deținut mulți ani. În această calitate a colecționat cea mai mare parte din obiectele de artă populară românească din fondul muzeului. Interesul său pentru acest domeniu artistic al poporului nostru se reflectă și din cele peste 40 000 de motive de artă populară românească desenate după te-

timpul cercetării, de acum peste douăzeci de ani, al dosarului emisiunii, aflat în arhiva societății, am avut prilejul să intru în legături personale atît cu profesorul Tzigara-Samurcaș, cît și cu pictorul Roguschi. Pe lîngă o serie de informații asupra condițiilor emisiunii, am primit, din partea acestora, și unele din materialele documentare folosite în acest studiu. Executarea machetelor s-a făcut sub îndeaproapea supraveghere a lui Tzigara-Samurcaș — el însuși un reputat critic de artă. Chiar primele schițe în creion au fost urmărite de acesta pentru a corespunde întocmai cu condițiile fixate, încît au fost prevăzute cu viza sa. Redăm, (fig.1), în fotografie redusă, singura machetă-schiță în creion păstrată și anume aceea pentru marca de 2+8 lei cu efigia lui Ștefan cel Mare.

Că autorul desenelor pentru emisiunea de față nu putea fi pictorul L. Bassarab reiese și din faptul că stilul acestora este categoric diferit de acela al mărcilor desenate în mod cert de Bassarab [5]).

Clișeele mărcilor. După desăvîrșirea desenelor, executarea clișeelor a fost încredințată de Societate „Institutului de arte grafice „Marvan" din București, care se bucura de o bună reputație în branșa respectivă. De pe aceste clișee s-au tras probe, din care s-au trimis Dir. P.T.T. cîte cinci exemplare de pe fiecare, în total 25 exemplare. In răspunsul său de confirmare a primirii, aceasta reamintește condițiile de tipărire fixate, exprimîndu-și totodată părerea ca culorile mărcilor să fie — pe cît posibil — la fel cu acelea ale mărcilor poștale de valori corespunzătoare, „afară, bineînțeles, dacă nu aveți ceva de obiectat".

Imprimarea mărcilor. Deși avea toată libertatea să-și aleagă tipografia cea mai convenabilă — întreprindere particulară sau de stat — Societatea se hotărăște pentru imprimarea mărcilor la Fabrica de chibrituri și timbre (R.M.S.) de la Filaret (București). In acest sens, trimite — potrivit condițiilor stipulate — Direcției P.T.T. clișeele mărcilor — pachetate și sigilate cu sigiliul instituției — cerînd ca înainte de tipărire să i se supună spre aprobare „tiragiile de probă". Fabrica de Timbre corespondînd prin intermediul Dir. P.T.T., înaintează 11 coli de cîte 100 mărci, „tipărite în diferite culori, însă ale unui singur clișeu, spre a fi examinate". După acceptare, roagă să se înapoieze cele 11 coli trimise; dintre acestea, cele alese pentru tipărit (adică culorile) să fie investite cu mențiunea „bun de imprimat și cu sigiliul autorității respective pe fiecare coală, întrucît urmează a fi păstrate în modelarul Fabricii de Timbre". Două zile mai tîrziu, Societatea „remite cele cinci coli semnate de noi și cu indi-

Fig. 2 — Eseu în negru, pe hîrtie neagră nedantelat, de pe placa mărcii de 3+7 lei (Mihai Viteazul)

cația specială a fiecărei culori și a efigiei corespunzătoare". Totodată își exprimă dorința ca „culorile să fie cît mai saturate", rugînd ca să i se trimită „pentru fiecare planșă corecturi duble, spre a da bun de imprimat. Una din colile corecturii — neperforate și negumate bineînțeles — ar servi colecției noastre".

In sfîrșit, a urmat imprimarea în sistemul tipografic, pe hîrtie albă simplă, fără filigran. Dantelarea s-a făcut, după cum se știe, în mod uniform la $13^1/_2 : 13^1/_2$.

Operația de imprimare s-a efectuat sub supravegherea a doi delegați din partea Dir. P.T.T. și a Societății, în conformitate cu indicația Dir. P.T.T.

Deși s-a vorbit atît de mult despre „tiraje de probă" și „bunuri de imprimat", în cele de mai sus, nu ne sînt cunoscute decît puține lucruri despre eseurile acestei emisiuni. Destul de frecvent s-au văzut, la timpul său (1927—1945), eseuri nedantelate, în negru, pe hîrtie albă, de mărimea naturală a clișeelor, pentru toate valorile. Se pare că una sau numai cîteva coli din fiecare au fost distribuite la colecționari; în ce condiții, nu se știe! De asemenea, am văzut o singură dată, cîte un exemplar din fiecare valoare, colorate și nedantelate, la mărimea naturală; apoi valoarea de 5+5 lei în negru, la mărimea 6:5 a dimensiunilor, într-un singur exemplar, pe hîrtie subțire colorată (albă, roz, verde și albastru). Menționăm că acest ultim clișeu este neterminat (jumătatea inferioară a dreptunghiului nefiind hașurată). In sfîrșit, am mai văzut, o singură dată, proba negativă în negru pe alb a clișeului tuturor valorilor la scara 2:1 față de dimensiunile normale. Nu avem cunoștință de eseurile din colecțiile Fabricii de Timbre, Direcției P.T.T. și Societății.

Distribuția mărcilor. După recepția mărcilor imprimate, Dir. P.T.T. solicită avizul Societății asupra datei de „dare în circulație a timbrelor", ca și indicarea cantității de mărci pe care dorește să i se rezerve pentru membrii săi. Societatea a decis „punerea în vînzare" a mărcilor jubiliare pe ziua de 15 martie 1927, rugînd să i se rezerve la dispoziția sa cantitatea de 7 000 de serii.

Printr-o adresă către Societate, Dir. P.T.T. arată că își dă toate silințele ca întregul stoc să fie vîndut, uzînd, la nevoie, de posibilitatea ce are ca termenul de valabilitate să fie prelungit [6]).

Cu toate planurile și angajamentele luate, socoteala de acasă nu s-a potrivit cu cea din tîrg. In primele săptămîni după punerea în vînzare a mărcilor jubiliare, s-a manifestat o cerere foarte insistentă din partea publicului, cu caracter de speculă.

Față de această situație, organele P.T.T. au luat măsuri de frînare, refuzînd chiar cereri scrise de 30 de serii și procedînd la vînzări individuale de cîte o serie. Secretarul general al Societății, dimpotrivă, a încurajat prin toate mijloacele desfacerea rapidă a mărcilor, dînd chiar aprobări pentru vînzarea unor mari cantități către diverși „filateliști" și „mici vînzători" [7]).

Refuzîndu-se executarea aprobărilor Societății, s-a ajuns la conflict între cele două instituții, Societatea ridicînd o serie de obiecții asupra modului de distribuție.

In scurt timp, entuziasmul pentru această emisiune deosebit de scumpă [8]) s-a topit rapid, cererea a scăzut

(Continuare în pag. a 7-a)

---

sături, covoare, ceramică, sculpturi în lemn etc. pe care le-a lăsat la sfîrșitul vieții sale. Autoritatea sa în materie a făcut să i se încredințeze, în mai multe rînduri, organizarea secției de artă populară în cadrul a diverse expoziții internaționale. A avut o activitate didactică, fiind numit, în anul 1906, ca profesor la catedra de artă decorativă și perspectivă la Școala de Belle Arte, unde a funcționat cîțiva ani. Pe lîngă grafică (diverse pergamente oficiale, proiecte de mobilier cu caracter românesc etc.), Roguschi a pictat și o serie de tablouri în ulei și acuarelă, cu care a participat la cîteva expoziții, în special saloane oficiale.

5) Compară și articolul „In jurul emisiunii Alexandru cel Bun", în „Filatelia", XIV, nr. 5 (89), mai 1965, p. 4—5.

6) Prin circulara cu nr. 35741 din 28 februarie 1927 a Direcției generale P.T.T. privitoare la punerea în circulație pe ziua de 15 martie 1927 a timbrelor comemorative ale „Societății regale române de geografie" se arată că: „Termenul de valabilitate la francare este pînă la 14 aprilie a.c. inclusiv".

Din documentația avută la dispoziție nu reiese că s-ar fi prelungit termenul de valabilitate la francare acordat inițial.

7) Astfel, s-au acordat aprobări pentru 2 000 serii unui „mic vînzător de produse R.M.S., invalid de război; pentru 4 000 de serii unui oarecare ing. Max Cerbeano din București; diverse cantități unor cunoscuți filateliști din Paris" etc.

8) Reamintim astfel că prețul de vînzare al unei serii a fost de 50 lei, din care 17 lei (1/5) putere de francare, iar restul de 33 lei (2/3) suprataxă în favoarea Societății de Geografie.

9) Minescu C. — Falsificarea timbrelor poștale; în Revista Societății Filatelice Române, II. nr. 11, nov. 1938.

10) Nămoloiu C. și Nosca G. — Falsificările timbrelor poștale moderne — Jubileul de 50 de ani al Soc. Regale Române de Geografie; în: Revista Societății Filatelice Române, II, nr. 11, nov. 1938, p. 7—9 și nr. 12, dec. 1938, p. 3—6

(Urmare din pag. a 5-a)

și mărcile au rămas nevîndute. Către finele anului 1927, după 9 luni de la punerea lor în circulație, secretarul general al Societății arată cu amărăciune Direcției P.T.T. că „toți membrii Comitetului Societății au rămas surprinși de neînsemnatul rezultat ce a ieșit din vînzarea mărcilor noastre jubiliare". In anul următor, s-a încercat vînzarea prin licitație a stocului de mărci jubiliare nevîndute, iar pe ziua de 5 mai 1928 se trimitea un delegat care să ridice de la depozitul general de timbre al Dir. P.T.T. „întregul stoc de timbre rămas nevîndut".

„JUBILEUL SOCIETĂȚII DE GEOGRAFIE"

Fig. 3

Eseu în negru al negativului cliseului, mărit la 2 : 1 (36 × 50,8 mm), pentru marca de 5 + 5 lei.

Eseu în negru pe hîrtie colorată (albă, roz, verde și albastră) al cliseului neterminat, la mărimea 6 : 5 a dimensiunilor (22,5 × 30,5 mm), față de cliseul admis, pentru marca de 5+5 lei. A se observa jumătatea inferioară nehașurată a dreptunghiului.

Fig. 4

Fig. 5

Eseu nedantelat al cliseului terminat admis, la mărimea naturală (18 × 24,4 mm) pentru marca de 5+5 lei, culoare albastră. Se menționează că eseurile similare pentru celelalte mărci ale emisiunii sînt colorate diferit față de culorile admise și anume : în negru pentru 1+9 lei ; în negru-violet pentru 2+8 lei ; în carmin pentru 3 + 7 lei și în brun-violet pentru 6 + 4 lei.

Epilog

După stabilizarea prețurilor, emisiunea în cauză a cotat printre cele ieftine. Astfel, în ultimii ani dinaintea celui de-al doilea război mondial, prețul său era cam la același nivel cu prețul „Incoronării" din 1922, ceva peste prețul emisiunii „60 de vîrstă" din 1926 și cam la jumătate din cel al „Independenței" din 1927. Cu toate acestea, în acești ani — probabil în 1937 — s-a produs falsificarea emisiunii respective, evident în detrimentul filateliștilor. In urma sesizărilor, mai întîi din străinătate, societatea filatelică a timpului a reacționat prompt, publicînd în organul său de publicitate un avertisment [9]) și un studiu asupra falsului respectiv în sine [10]). Falsificarea a fost determinată, între altele, de simplitatea desenelor, de natura hîrtiei comune și lipsită de filigran, ca și de modul de imprimare. Depistarea falsului este totuși lesnicioasă, întrucît sînt afectate toate elementele mărcii : desenul, dimensiunile, culoarea, hîrtia, dantelura, guma.

ing. ILIE DEMETRESCU

10/65

I DAUNA POȘTEI

FALSUL „ROVERETO"

u întotdeauna falsurile de mărci poștale au fost făcute în dauna filateliștilor. Falsuri filatelice au fost comise multe ori și în dauna poștei. Astfel de „operațiuni" se nosc încă din perioada timpurie a filateliei, însă posiitatea de a realiza cîștiguri tipărind noile figurine poșe, a atras atenția răufăcătorilor.

Din punct de vedere strict filatelic, falsurile de această tură care au apucat să circule efectiv prin poștă consrie curiozități în cadrul istoriei poștale.

In aproape toate cazurile, au fost falsificate în dauna ștei mărci uzuale, de largă circulație, mai ușor de ısat în cantități mai mari. Tocmai de aceea multe dintre au fost distruse, altele zac neremarcate în rîndul ısei de mărci de tipul respectiv.

Un caz de acest fel poate fi întîlnit la emisiunea de ırci de taxare a ziarelor (Zeitungsstempelmarken) aus-ace, din 1 noiembrie 1859.

Valoarea de 1 kreuzer, albastru, a fost falsificată în una poștei (respectiv a fiscului, dată fiind natura spe-lă; fiscal-poștală, a acestei emisiuni).

Imprimarea s-a făcut cu clișee false, imitate după tipul al mărcii originale; trăsăturile desenului falsificat cît ale inscripțiilor sale prezintă deosebiri mai mari sau mai ci față de cele ale mărcilor originale. Printre semnele tinctive se constată deosebiri la litera K din cuvîntul reuzer"; ornamentele din colțuri prezintă cercuri legate loc de cercuri libere) iar în bara verticală din stema pe pieptul vulturului bicefal se văd numai două linii loc de trei.

Pînă în prezent, astfel de falsuri se cunosc numai cu mpila oficiului poștal din Rovereto, localitate din regiunea Alpină, situată azi pe teritoriul italian. De aceea ele sînt cunoscute sub denumirea de „falsuri Rovereto".

Cataloagele specializate austriace „Oesterreich Spezialkatalog" (Austria Netto Katalog) și „Wiener Briefmarken Katalog" nu numai că menționează existența acestor fal-

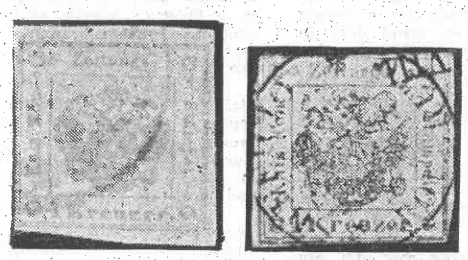

Stînga : marcă autentică ; dreapta : reproducere a falsului, purtînd ștampila din Rovereto.

suri, dar le atribuie o cotă mult mai ridicată decît originalelor.

Clasînd dubletele comune din colecția mea, am avut surpriza de a identifica un exemplar fals. Identificarea a fost ușurată de însăși ștampila, de format circular, care poartă vulturul cu două capete și inscripția I. R. UFFICIO ROVERETO.

Nu strică, desigur, ca acei care au astfel de mărci în colecție sau printre dubletele lor, să le verifice din nou, în lumina celor arătate.

Max KUMMER

Filatelia 1984/nr. 5.

ESEURI

PROBELE DE TIPAR ALE EMISIUNII „CINCANTENARUL INDEPENDENȚEI — 1927"

Fig. 1

1. Scurt istoric.

La 9 mai 1877 România își proclama independența de stat consolidată prin Războiul de independență (1877—1878) și recunoscută pe plan internațional prin pacea de la San-Stefano și Congresul de la Berlin (1878).

Independența de stat dobîndită în 1877—1878 a impulsionat lupta poporului român pentru eliberarea teritoriilor naționale și desăvîrșirea statului național unitar, proces încheiat la 1 decembrie 1918.

În anul 1923 noua constituție proclamă România „Stat național unitar și indivizibil".

În anul 1927 au loc mari serbări prilejuite de-a 50-a aniversare a independenței de stat a României.

Poșta română a participat și ea la acest jubileu inițiind emiterea unei serii comemorative. Conform obiceiurilor anilor respectivi, pentru emisiunile jubiliare, Poșta română s-a adresat unor imprimerii străine, de data aceasta Stabilimentului Grafic Hélio-Vaugirard — Paris, care urma să tipărească în heliogravură mărcile componente ale acestei emisiuni, prezentînd mai întîi cîteva eseuri.

Eseurile sînt o primă materializare a intențiilor machetatorilor și producătorilor de mărci privind aspectul, hîrtia, procedeul de imprimare etc.

2. Cîteva precizări privind terminologia adoptată în domeniul eseurilor

Din punct de vedere al machetelor, eseurile se împart în două mari categorii: a) proiecte neadoptate; b) proiecte adoptate.

Odată proiectele adoptate, se trece la realizarea unor probe de culoare în vederea alegerii și stabilirii culorilor și nuanțelor. Probele de culoare pot conține toate sau numai o parte din detaliile caracteristice.

Pornind de la probele de culoare, se

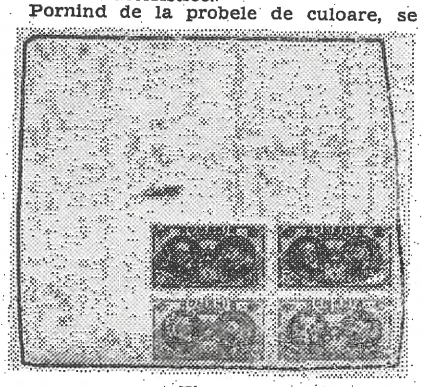

Fig. 2

trece la probele de tipar în vederea obținerii vizei „bun de tipar".

De regulă, eseurile se caracterizează prin ultima fază în care au fost aprobate.

3. Proiectele neadoptate ale emisiunii „Cincantenarul Independenței"

În jurul anului 1935 piața filatelică bucureșteană a fost inundată (1) cu eseuri care se refereau la diferite emisiuni din perioada 1912 și 1930. Toate aceste eseuri erau imprimate în aceleași game de culori și pe același tip de hîrtie, lăsînd impresia că au fost executate în același timp. Nu se cunoaște originea acestor eseuri, dar este cunoscut faptul că originalele desenelor reproduse se găseau în arhivele Poștei din București, ceea ce nu lasă nici o îndoială asupra originalității lor.

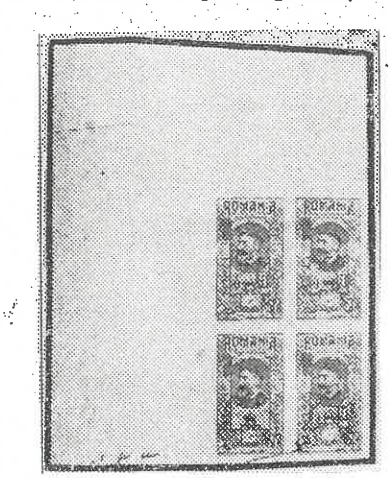

Fig. 3

Printre eseurile amintite în (1) sînt menționate și cele aferente emisiunii „Cincantenarul Independenței". Din cele 9 machete amintite, două poartă semnătura machetatorului — pictorul G. Chirovici. În fig. 1 se prezintă una din aceste machete.

Se pare că din cele 9 proiecte neacceptate, cele mai apropiate de intențiile Administrației poștale române ar fi fost tocmai aceste două machete. Astfel s-ar putea explica acordarea lucrării pictorului G. Chirovici care, menținînd liniile generale ale celor două proiecte neadoptate, le-a transformat în trei din machetele care aveau să fie aprobate.

4. Machetele adoptate de Poștă

Cele trei modele adoptate (2) vor fi notate în cele ce urmează ca tip V (format vertical) tip 01 (format orizontal cu o efigie) și tip 02 (format orizontal cu două efigii).

Machetele adoptate, dacă au fost reproduse exact, de Stabilimentul Grafic Hélio-Vaugirard, prezintă o neuniformitate în ceea ce prezintă inscripțiile marginale.

Într-adevăr, dacă pe machetele tip V și 02 inscripțiile marginale sînt G. Chirovici, în dreapta, și Hélio-Vaugirard — Paris, în stînga, pe tipul 01 lipsește, în dreapta, numele pictorului, iar în stînga este menționat doar Hélio-Vaugirard.

Se pare că acest aspect a trecut neobservat sau în orice caz nu a fost sesizat pînă în prezent în literatura de specialitate.

5. Probele de culoare

Odată machetele primite, Hélio-Vaugirard a trecut la realizarea probelor de culoare care nu aveau valoarea facială imprimată.

Colile nedantelate se compuneau din o sută de figurine, sub formă de două blocuri a 50, cu o bandă despărțitoare între ele. Componența colii a rămas aceeași pentru mărcile tip (3).

Analizînd probele de culoare realizate se constată, și de data aceasta, o neconcordanță, și anume omiterea cuvîntului „POȘTA" pe eseurile de tip 02.

Din datele cunoscute și publicate (1) s-ar fi realizat:

— 5 probe de culoare de tip 01
— 4 probe de culoare de tip 02
— 4 probe de culoare de tip V, proba de culoare „verte-ardoise" de tip 01 neexistînd printre cele ale seriei apărute.

Aceste informații trebuie reconsiderate în sensul că Poșta română a primit și o probă de culoarea brun-roșcat de tip 02, așa cum se va vedea din cele ce urmează.

Dimensiunile colilor cu probe de culoare erau mult mai mari decît cele cu mărci tip. Astfel, în timp ce dimensiunile colilor de mărci de format orizontal sînt de aproximativ 242×350 mm, colile probelor de culoare aveau dimensiunile de circa 282×430 mm și aveau trasate linii subțiri de ghidare, pe verticală la 41 mm și pe orizontală, la 25 mm de cadrele mărcilor.

6. Probele de tipar

Probele de culoare au fost (probabil) predate machetatorului care le-a adus amendamentele necesare pentru a obține așa-numitul „bun de tipar".

În colecția autorului se găsesc 5 blocuri a cîte 4 eseuri, colț de coală, pe care machetatorul a lipit mici fragmente de hîrtie pentru a desena valoarea facială, respectiv cuvintele Bani, Lei sau Poștă. Caracterele cu care au fost desenate aceste fragmente au fost apoi reproduse aidoma pe mărcile definitive cu respectarea culorilor aferente. Caracterele au fost desenate cu tuș negru pe hîrtie albă și lipite cu o gumă care de-a lungul anilor a pătruns hîrtia, dîndu-i o tentă gălbuie.

Pe marginea colilor, au fost făcute o serie de adnotări.

În fig. 2 este prezentat un bloc cu eseuri de tip 02 pe care s-au lipit fragmente inscripționate cu valoarea de 25

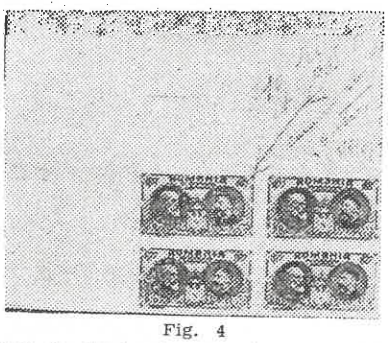

Fig. 4

Bani în stînga și cu cuvîntul Poșta, în dreapta.

Eseurile au culoarea brun-roșcat, iar pe marginea lor s-a făcut adnotarea „Cette couleur n-est pas..." (Această culoare nu este...), probabil „admisă", „acceptată", „aprobată" etc., ținînd seama că această culoare nu a mai apărut în emisiunea propriu-zisă.

În fig. 3 este prezentat un bloc de eseuri de tip V pe care s-au lipit fragmente inscripționate cu „6" și respectiv „Lei". Culoarea este cea aferentă valo-

→

REALIZĂRI AEROFILATELICE

★ Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la înființarea companiei AIR FRANCE,

s-au realizat plicuri aerofilatelice care au fost expediate de la Paris, în ziua de 31 august, pe adresa Comisiei Aerofilatelice a A.F.R. De menționat că s-a folosit plicul „Prima zi a emisiunii", „50 de ani AIR FRANCE" și că la oficiul poștal al aeroportului Orly s-a aplicat o ștampilă publicitară ce ilustrează aeroportul Orly (de unde decolează avioanele spre București).

★ Pentru a marca 50 de ani de la constituirea aeroclubului „OLTENIA", s-a efectuat un zbor special (6.11.83) București — Craiova, cu un avion al companiei TAROM, transportîndu-se un sac poștal ce a conținut plicuri care ilustrează atmosfera unui miting aviatic, mărcile fiind obliterate cu o ștampilă ce redă silueta unui avion BAC 1—11.

★ La 21 noiembrie 1983, data la care s-au împlinit 200 de ani de la primul voiaj aerian al omului (la Paris, cu balonul construit de frații Montgolfier), Cercul „Aeronautica" din cadrul Filialei A.F.R. București (majoritatea membrilor fiind oameni ai muncii la Întreprinderea de Avioane București) a deschis expoziția „IN MEMORIAM". Un catalog, o diplomă, un plic și o ștampilă foarte reușită au fost elementele

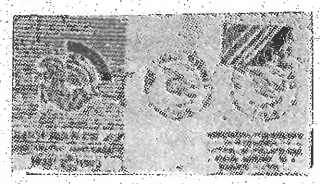

pregătite de comitetul de organizare pentru expozanții și vizitatorii expoziției.

Ing. Alexandru BARTOC

CONTRIBUȚII

PLICUL DE 25 BANI „SPIC DE GRÎU"

Încă... un nou întreg poștal (plic) 25 Bani „SPIC de GRÎU".

În articolul «Tot despre întregul poștal de 3 Bani „Spic de grîu"» publicat în revista „Filatelia" nr. 5/81, dr. N. Tripcovici menționa: «Așteptăm cu interes și eventuale noi comunicări, care ar putea aduce elucidări sau completări în legătură cu ceea ce denumisem la început: „Încă o enigmă"».

Iată că din îndepărtata Australie, revista „THE N.S.W. PHILATELIST", din august 1983, publică articolul „Un nou imprimat poștal românesc", sub semnătura cercetătorului filatelist de origine română, C.M. Trevers.

Acesta, cunoscînd articolul din revista „Filatelia", în care dr. N. Tripcovici menționa că „În afara plicului de 3 Bani Spic de grîu, celelalte plicuri (n.n.: 5 Bani: 10 B; 15 și 25 B) nu le-am întîlnit nici în stare nouă și cu atît mai puțin circulate", iar, în nota de subsol nr. 3 al aceluiași articol, cita „Unele zvonuri că totuși o cantitate de întreguri ar fi fost confecționate la comanda unor firme din Iași, nu și-au găsit pînă în prezent o confirmare sau o bază documentară certă", semnalează în revista australiană despre un nou întreg poștal românesc descoperit întîmplător.

Fig. 1

Astfel, C.M. Trevers arată că într-una din deplasările sale în Austria (Viena) a achiziționat plicul din fig. 1.

Piesa filatelică măsoară aproximativ 155×123 mm, este confecționată din hîrtie albastră-gri, avînd tipărit, în negru, numele firmei ieșene (FRAȚII DIAMANT, JASSY), și adresa (An die/Niederösterreichische / Escompte-Geselschaft / WIEN).

Marca poștală imprimată pe plic este de tip „Spic de grîu", de 25 Bani, de culoare albastră și cu dimensiunile 19,5×24,5 mm.

Pe marcă și alături pe plic a fost aplicată ștampila de zi, dublu cerc „JASSY ★ GARA" pe care se poate descifra data „4 MAI 90"(?).

În completare, C.M. Trevers menționează că, judecînd după ștampila de sosire (Viena, 1906), aplicată pe spatele plicului, anul este corespunzător cu acela al circulației plicurilor de 3 Bani.

M. P.

→

rii de 6 lei din emisiunea propriu-zisă. Inscripțiile au fost lipite numai pe trei din cele patru eseuri ale blocului, pe cel de-al patrulea neexistînd nici o urmă care să poată duce la presupunerea că fragmentele s-au dezlipit. O explicație ar fi că în acest fel s-a dorit să se pună în evidență adăugirile necesare.

În fig. 4 este prezentat un bloc de eseuri de tip 02 pe care au fost lipite fragmente cu inscripția „10 Lei", în stînga, în timp ce cuvîntul „POȘTA" din dreapta a fost scris, liber, cu creionul. Culoarea este cea aferentă valorii de 10 lei din emisiunea propriu-zisă. Pe marginea blocului s-a făcut manual adnotarea „10 lei et POSTA comme sur les autres" (deci 10 lei și POSTA ca și pe celelalte" — subînțeles, mărci de același tip).

De o deosebită importanță este data la care a fost făcută adnotarea: 3 iunie 1927.

Celelalte două blocuri sînt eseuri de tip 01, avînd lipite fragmente cu inscripția 30 Bani, respectiv 3 Lei (cu respectarea culorilor adoptate).

Tot în colecția autorului se mai găsesc cinci blocuri colț de coală care nu au fost modificate. Dintre acestea, un bloc de culoare maro, tip 01, este adnotat cu mențiunea „5 Lei" — valoare care a fost adoptată ca atare. În rest două blocuri sînt de tip 02, corespunzător valorilor de 25 Bani și 7,5 Lei, iar două de tip V — corespunzător valorilor de 50 Bani și 4 Lei.

7. Concluzii

Se poate aprecia că din eseurile descrise există unele pentru care s-a dat „bun de tipar" și care se încadrează, deci, în categoria eseurilor „PROBE DE TIPAR".

Existența probelor de tipar la emisiunea „Cincantenarul Independenței" este menționată pentru prima oară prin acest articol.

Se poate presupune că modificarea probelor de culoare s-a făcut numai pentru cîteva valori, pentru restul valorilor dîndu-se doar indicații privind valoarea ce va fi imprimată pe culoarea respectivă.

Data de 3 iunie 1927 arată clar că emisiunea nu a apărut la data jubileului — 9 mai — așa cum au susținut unii autori (ca G.P. de Macarovici) sau că ar fi sosit la timp în țară, dar din motive necunoscute ar fi fost difuzată mai tîrziu.

CMPR 1974 indică data de 1 august 1927 ca prima zi a emisiunii, dată care, în lumina celor de mai sus, apare plauzibilă.

În ceea ce privește modul în care probele de culoare și probele de tipar au ajuns în circuitul filatelic, prin diverse analogii, s-ar putea considera că ele au provenit direct de la Stabilimentul Grafic Hélio-Vaugirard prin dispersarea, de-a lungul anilor, a arhivelor respectivei tipografii.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

Bibliografie

1. *Contribution a l'étude des essais des timbres-poste de Roumanie — Edouard Cohen — Lisabona 1945.*
2. *CMPR 1974.*
3. *Mărci românești cu benzi despărțitoare — Dr. ing. Marcel Șapira, „Filatelia" nr. 7/1978.*
4. *Catalogul timbrelor poștale românești 1945 — Dr. G. P. de Macarovici.*
5. *Eseuri sau probe de tipar — L. Belcea, „Filatelia" nr. 5/1978.*
6. *Dicționar filatelic — M. Dănescu.*
7. *Mic dicționar enciclopedic, ediția a II-a, București, 1978.*

Filatelia 1963, XII, nr. 7

Fig. 1

Fig. 2

OBLITERĂRI SPECIALE ȘI PIESE AEROFILATELICE ÎN ȚARA NOASTRĂ

Aerofilatelia este o ramură a filateliei care se ocupă cu studiul și colecționarea mărcilor poștale și scrisorilor de poștă aeriană, a pieselor filatelice realizate cu prilejul primelor zboruri și a zborurilor speciale precum și a diverselor obliterări, etichete și viniete de poștă aeriană.

Domeniul de cercetare și colecționare de piese aerofilatelice este tot atît de vast ca și domeniul modern al colecțiilor tematice, în aerofilatelie existînd posibilități nelimitate de specializare.

În acest număr prezentăm o scurtă expunere cu caracter general a unor noțiuni aerofilatelice, astfel cum au fost precizate de Congresul Federației Internaționale a Societăților Aerofilatelice (F.I.S.A.) ținut la Berlin în 1962. Totodată vom prezenta și cîteva piese aerofilatelice din țara noastră, ca o primă contribuție pentru popularizarea acestui interesant domeniu de cercetare și colecționare.

După cum se știe, bazele terminologiei aerofilatelice au fost puse la Congresul al II-lea al aerofilateliștilor, ținut la Viena în 1933. Acestei terminologii i-au fost aduse o serie de adaptări la recentul Congres al F.I.S.A., ținut la Berlin în 1962.

Astfel, s-au admis următoarele grupări în domeniul aerofilateliei:

I — documente de poștă aeriană
II — mărci de poștă aeriană — mărci cu tematica aviație
III — obliterări de poștă aeriană
IV — literatură

În rezoluțiile Congresului de la Viena nu se vorbise nimic despre zborurile pionierilor navigației aeriene iar unele capitole cu privire la poșta prin balon și la poșta prin dirijabile (aeronave sau zepeline) fuseseră prea mult simplificate.

Pentru o împărțire și clasificare sistematică, Congresul F.I.S.A. a subdivizat cronologic gruparea I a documentelor aerofilatelice și anume: a) poștă aeriană, pînă la 1918 inclusiv; b) începuturile poștei aeriene regulate (de la 1919) și c) epoca modernă (colecțiile putînd fi începute fie din 1939 fie din 1945).

La rîndul lor, aceste subdiviziuni (cu limitele cronologice arătate) au fost împărțite:

A. După felul aeronavelor, în poșta prin dirijabile; balon; elicopter; avion; catapultare; planoare; rachete; zboruri cosmice; aeriană de campanie; provenită din zboruri accidentale; prin porumbei etc.

B. După scopul ce se urmărește, în: zboruri record; zboruri transatlantice; zboruri la mare distanță.

Mergînd pe linia unei specializări mai adîncite, subdiviziunile de mai sus pot fi împărțite, la rîndul lor, în:

1. Zboruri pe tipuri de avioane (cu elice, cu turbopropulsoare, avioane cu reacție.)

2. Zboruri pe companii de navigație aeriană (ex. Aeroflot, Tarom, Lufthansa, Sabena, SAS etc.)

3. Zboruri după orașele de pornire sau zboruri după aeroporturi de destinație (ex. București—Berlin etc.)

4. Zboruri pe deasupra unor teritorii (zboruri transatlantice, polare, deasupra unor ținuturi ale globului etc.).

Și această clasificare a fost împărțită în:

— Zboruri de încercare; primul zbor; zboruri speciale pentru intervenții în situații grave; zboruri de reluarea circulației aeriene; zboruri pentru punerea în serviciu a noi tipuri de avioane.

Subdiviziuni corespunzătoare au fost admise de Congresul F.I.S.A. și pentru grupele II, III și IV de mai sus.

În general, regulamentele expozițiilor internaționale filatelice admit în categoria colecțiilor aerofilatelice, expunate cuprinzînd fie mărci de poștă aeriană, fie obliterări speciale, fie plicuri și plicuri prima zi de circulație aeriană, avînd caracterul de plicuri zburate.

În ceea ce privește aerofilatelia, literatura noastră filatelică cu privire la obliterări speciale, plicuri și plicuri prima zi de circulație aeriană este destul de săracă.

Piesele aerofilatelice românești mai vechi sînt rare, prea puține s-au păstrat la unii filateliști. De multe ori, fiind răzlețe, trec neobservate și nu au rămas întregi decît numai datorită întîmplării.

Știm cu toții că obliterarea aeriană este rezultatul aplicării unei ștampile speciale sau uzuale de poștă aeriană, (fig. 1) pe mărcile poștale adezive sau încrustate, ori pe plicurile și imprimatele poștale expediate pe calea aerului.

De asemenea, prin „prima zi de circulație aeriană", sau — mai pe scurt — „prim zbor" se înțelege o corespondență obliterată cu o ștampilă specială de „prim zbor" sau cu o ștampilă uzuală de poștă aeriană, purtînd data primei curse a avionului din orașul de plecare (decolare).

În orașul de destinație (la aterizare) plicul trebuie să fie obliterat de asemenea cu o ștampilă specială care să marcheze același eveniment sau, în lipsă, de una uzuală a aeroportului respectiv cu data de sosire (vezi fig. 2).

Dezvoltarea transporturilor aeriene a fost sprijinită de toate țările interesate, în chipul cel mai larg posibil, imediat după primul război mondial.

Prima țară care și-a extins rețeaua de transport aerian peste graniță a fost Franța, care a dezvoltat, în curs de cîțiva ani, o rețea poștală aeriană, intensă.

În ceea ce ne privește, anul 1920 marchează prima legătură aeriană externă Paris-București (trecînd prin orașele Strassbourg, Praga, Budapesta) cu transport de corespondență poștală. Cu acest prilej, la București au avut loc

Fig. 3

Fig. 4

mari mitinguri de aviație. De la acest eveniment nu ne este cunoscut nici un plic sau vreo obliterare specială de poștă aeriană.

Din lucrarea „istoricul timbrelor poștale românești" de P. Murea aflăm că transportul corespondenței poștale pe cale aeriană la noi în țară, a început în anul 1920. Trans-

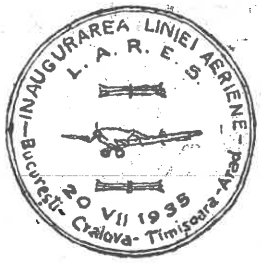

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

porturile aeriene în interiorul țării le făceau cu avioanele societății particulare A.R.P.A. Pentru transportul poștal aerian se încasa o suprataxă peste tariful poștal. Suprataxă aeriană se încasa separat de francatura poștală obișnuită din acea vreme.

Supratiparurile aplicate pe mărci poștale din emisiunile uzuale 1920/21, sînt falsuri fără valoare filatelică, considerate ca atare și de cataloagele filatelice Michel și Lipsia.

O dată cu introducerea primelor mărci poștale de poștă aeriană, la 1 septembrie 1928, aceste ștampile au fost scoase din uz. De la această dată corespondența poștală pe cale aeriană se depunea la ghișeele oficiilor poștale din localitățile cu aeroporturi, unde erau obliterate cu o ștampilă uzuală a oficiului poștal respectiv sau cu o ștampilă de poștă aeriană (vezi fig. 3 și 4).

Mai tîrziu, pentru obliterarea corespondențelor expediate pe calea aerului poșta a folosit o ștampilă de format oval culcat. Această ștampilă — aplicată cu tuș negru — se întîlnește pe scrisori francate fie cu marca de poștă aeriană din emisiunea „Vederi cu avioane" (CMR 522—526) fie cu mărci uzuale însoțite de mărcile de suprataxă „timbrul aviației".

La inaugurarea liniei aeriene BUCUREȘTI—CRAIOVA—TIMIȘOARA—ARAD la 20 iulie 1935 cu avioanele societății LARES a fost folosită o obliterare cu tuș roșu, (fig. 5) care a fost aplicată numai pe plicuri.

Din revista „Filatelia pentru toți" nr. 28, anul 1934, aflăm că pentru serbările Unirii ce au avut loc în luna mai 1929 la Alba Iulia, un avion transportînd și corespondență poștală, a plecat de pe aerodromul din București în ziua de 20 mai, ora 6 dimineața și a aterizat la ora 10 dimineața la Alba Iulia. Avionul a transportat corespondență poștală predată în ziua de 19 mai 1929 la București, cu destinația Alba Iulia și Aiud. După cum afirmă revista, accasta a fost singura cursă poștală aeriană

Fig. 9

Fig. 10

pe această rută iar numărul total al corespondenței transportate în acea zi ar fi fost de cca. 150 scrisori și cărți poștale.

Ștampila comemorativă, aplicată pe corespondența transportată purta inscripția „SERBĂRILE UNIREI 10—20 MAI 1929/ALBA IULIA—BUCUREȘTI" precum și data poștei: 19 mai 1929 (fig. 6).

Transportul de corespondență pe cale aeriană, realizat la 25.X.1935 pe distanța Brașov—București, prin primul tren aerian format din planoare remorcate de avion, a prilejuit folosirea unei interesante ștampile speciale, arătată în fig. 7.

O altă manifestare marcată de o frumoasă obliterare aerofilatelică a fost „PRIMUL ZBOR POȘTAL PENTRU DESCHIDEREA LINIEI AERIENE BUCUREȘTI—HAIFA" (27 octombrie 1936) cu avioane ale companiei aeriene polone (fig. 8).

Dintre ștampilele mai recente, prezentăm în continuare — pentru exemplificare — ștampilele de prim zbor folosite la deschiderea noii linii aeriene „BERLIN—PRAGA—BUDAPESTA—SOFIA—BUCUREȘTI" la 13 mai 1956 (fig. 9 și 11). Pe plic se află și o ștampilă specială a aeroportului Băneasa (fig. 10).

Recent, cu prilejul primului zbor cu avionul turbopropulsor IL-18, pe linia București—Berlin au fost folosite în R. P. Romînă și în R. D. Germană două ștampile aerofilatelice cu care s-a obliterat corespondența (v. fig. 12).

Pentru alcătuirea unui material documentar cît mai complet, rugăm pe toți cei care posedă piese aerofilatelice și obliterări speciale ale zborurilor din țară sau care au legătură cu țara noastră, să trimită fotocopii sau desene făcute pe hîrtie de calc, după piesele originale, pe adresa revistei.

Ing. MIHAI POPOVICI

Fig. 11

Fig. 12

(Continuare din pag. 3)

Ștampila șefului de gară Medgidia-sud am întîlnit-o și pe o marcă de 5 bani cu supratipar fals „1918" (C.M.R. nr. 234) achiziționată de mult din Germania, într-un plic cu o sută de mărci comune romînești. Trebuie remarcat ca indexul alfabetic din atlasul manual „Steiler's Handatlas" nu indică denumirea „Văcăreni"; se indică numai două localități denumite „Văcărești" situate în fostele județe Ilfov și Dîmbovița. Existența oficiului poștal „VĂCĂRENI" va trebui deci verificată și în caz pozitiv, și autenticitatea ștampilei descrise.

În caz că s-ar dovedi inexistența oficiului sau falsul ștampilei, ar fi clar că avem de-a face cu falsuri în dauna filateliștilor.

Ștampila ceferistă descrisă, se exclude însă de la sine.

Dr. FRANTISEK NOVAK

membru al A.I.E.P.

(Asociația internațională a experților filatelici)

Filatelia 1964 nr. 3

CONTRIBUŢII CU PRIVIRE LA OBLITERĂRI AEROFILATELICE DIN ŢARA NOASTRĂ

În nr. 7/1963 al revistei „FILATELIA" am prezentat — pe lîngă o scurtă expunere cu caracter general a unor noţiuni aerofilatelice, astfel cum au fost precizate de Congresul Federaţiei Internaţionale a Societăţilor Aerofilatelice (F.I.S.A.) ţinut la Berlin în anul 1962 — şi cîteva obliterări speciale ale unor piese aerofilatelice din ţara noastră, ca o primă contribuţie pentru popularizarea acestui interesant domeniu de cercetare şi colecţionare.

În acest număr prezint în continuare alte date şi piese aerofilatelice, provenite fie de la unele prime zboruri efectuate de avioanele ţării noastre pe liniile interne, fie de la prime zboruri ale altor companii de transport aerian, în legătură cu ţara noastră.

— În ordinea cronologică a zborurilor în primul rînd — legăturile de poştă aeriană stabilite, începînd cu anul 1921, de Compania franceză de navigaţie aeriană internaţională „C.I.D.N.A."

Din revista „Il Collezionista—Italia Filatelica" nr. 8/1963, desprindem că în anul 1921 guvernul turc a semnat cu compania franceză de navigaţie aeriană (C.I.D N.A.) un acord pentru transportul corespondenţei pe calea aeriană între Istanbul şi Bucureşti, avînd legătură feroviară cu Parisul, prin „Orient Express".

Pînă la acea dată, transportul corespondenţei se făcea fie pe cale maritimă, cu vapoarele poştale, fie prin cale ferată, cu „Orient Expressul". Pe baza convenţiei încheiate de C.I.D.N.A cu guvernul turc, s-a stabilit ca avioanele acestei companii să efectueze transportul corespondenţei „prin avion", de la Istanbul (care pe atunci mai purta denumirea de Constantinopol) spre Bucureşti.

Din punct de vedere strict aerofilatelic, această legătură de poştă aeriană a ocazionat şi o emisiune poştală care are o poveste aparte. Astfel, oficiile poştale străine care au funcţionat la Istanbul pînă în 1923, au căutat să folosească noul mijloc pentru expedierea rapidă a corespondenţei lor spre capitalele de pe traseul liniei C.I.D.N.A. Dintre acestea, oficiul poştal italian a fost singurul care a realizat o emisiune specială cu supratipar, destinată francării corespondenţei „prin avion", aplicînd pe marca poştală italiană de 25 c „Espresso" (Yv. nr. 1) un supratipar negru, pe care apar silueta unui avion biplan, textul SERVIZIO POSTALE AEREO şi valoarea : PIASTRE 15 [1]).

Este interesant de menţionat aci că în amintirea deschiderii liniilor aeriene regulate internaţionale ale Companiei C.I.D.N.A., au fost ridicate la aeroporturile din Paris, Praga, Varşovia, Viena, Budapesta, Bucureşti şi Istanbul monumente comemorative. Un astfel de monument — purtînd inscripţii în limbile română şi franceză — a fost inaugurat la 12.XI.1922 şi la Bucureşti, cu ocazia deschiderii liniei aeriene Paris—Bucureşti—Constantinopol şi se află nu departe de intrarea în aeroportul Băneasa.

— La 14.2.1925 a fost inaugurată linia Varşovia—Bucureşti, printr-un zbor cu care a călătorit delegaţia polonă la conferinţa ce a avut loc cu prilejul punerii în exploatare a acestei noi linii.

Cu această ocazie au fost puse în circulaţie plicuri speciale pe care a fost imprimat — în culoarea roşie-vişinie — următorul text în limbile polonă şi franceză : „WARSZAWA (LUB LWOW — BUKAREST—PREMIER VOL POSTAL VARSOVIE (LUB. LEOPOL) — BUCAREST"

— La 1.6.1930, deschiderea unei noi linii aeriene regulate Varşovia—Bucureşti a prilejuit folosirea unei ştampile (aplicată cu tuş violet) purtînd silueta unui avion şi următorul text în limba polonă şi franceză : „OTWERCIE LINJI LOTNICZE — Inauguration de la ligne aér. WARSZAW — BUCARESTI 1.VI 1930".

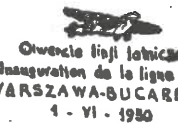

— La 2.6.1930 poşta polonă a folosit pentru linia aeriană Gdansk—Varşovia—Bucureşti, o ştampilă de formă triunghiulară. Ştampila poartă silueta unui avion şi inscripţia în limbile polonă şi franceză : „I LOT-I VOL : GDANSK — WARSZAWA — LWOW — GALATI — BUCARESTI 2.VI.1930".

— La 29.6.1931, compania polonă pentru transporturile aeriene, prelungeşte ruta, deschizînd noua linie Varşovia—Bucureşti—Salonic. Cu acest prilej poşta polonă a confecţionat o ştampilă de formă rotundă, pentru obliterarea corespondenţei. Această ştampilă conţine pe lîngă silueta avionului şi textul în limba polonă : „I LOT GDANSK — WARSZAWA —

LWOW — BUCARESTI — SOPHIA — SALONIQUE", iar corespondenţa respectivă a fost obliterată astfel : cu tuş violet pentru ruta VARŞOVIA—SOFIA şi VARŞOVIA—SALONIC şi cu tuş negru pentru ruta LWOW—SOFIA şi LWOW—SALONIC, ambele rute cu escală Bucureşti.

— La 3.10.1937 Compania aeriană română — LARES — inaugurează primul zbor Bucureşti—Belgrad—Milano. Corespondenţa provenind de la acest zbor a fost obliterată cu tuş de culoare albastră, cu o ştampilă specială ovală, purtînd inscripţia „LARES S.A. PRIMUL ZBOR DE INAUGURARE PE LINIA BUCUREŞTI—BELGRAD—MILANO".

Pe lîngă această ştampilă plicul mai poartă aplicat cu tuş negru şi ştampila rotundă de poştă aeriană a

oficiului, cu textul „BUCURESTI I — 3 oct. 1937 14 — C. AVION — P".

— La 13.3.1957, compania belgiană de transporturi aeriene „SABENA" inaugurează linia Bruxelles—Bucureşti prin Budapesta, utilizînd pe această rută un avion bimotor Douglas Dc. 3. Cu acest prilej corespondenţa primită la aeroporturile Bruxelles şi Bucureşti a fost obliterată cu tuş negru, cu ştampile speciale. Pentru ruta Bruxelles—Bucureşti, ştampila prezintă silueta unui avion şi inscripţia, în lim-

1) În nr. 8/1963, revista „Il Collezionista-Italia Filatelica" arată că numai puţine exemplare din mărcile astfel supratipărite au ajuns în circulaţie, stocul fiind distrus. Revista pune această măsură pe seama închiderii tuturor oficiilor poştale străine din Turcia, efectuată scurt timp după supratipărirea mărcilor, ca urmare a prevederilor din tratatul de la Lausanne. (1923) Noi ridicăm întrebarea dacă distrugerea nu a fost dispusă de autorităţile superioare poştale, considerîndu-se supratipărirea ca o măsură locală, neautorizată, aspect care rămîne de cercetat. Se cunosc totuşi cinci exemplare din aceste mărci cu supratipar, din care un exemplar circulat pe plic (la muzeul poştal din Londra), iar restul în colecţii particulare. Menţionăm că din cataloagele specializate de poştă aeriană numai cataloagele „Sanabria", „Champion" şi „Field" prezintă date în legătură cu această emisiune.

bile flamandă și franceză, „SABENA — 1° LUCHT POSTVERBINDUNG — 1° LIAISON POSTALE AERIENNE BRUSSEL—BRUXELLES—13.3.57—BUCURESTI".

Pentru zborul retur din 14 3.1957, obliterarea corespondenței s-a făcut cu tuș negru, cu o ștampilă specială de formă rotundă, purtînd textul în limba romînă „PRIMA LEGĂTURĂ POSTALĂ AERIANĂ BUCUREȘTI — BRUXELLES PRIN SABENA 14.3. 1957".

— La 2.9.1957, pentru vizitarea tîrgului de toamnă de la LEIPZIG

(30.8—10.9.1957), compania de transport aerian LUFTHANSA din R.D.G. inaugurează linia aeriană Berlin-Leipzig—Praha—Budapesta—București, utilizînd pe această rută avioane DH 612. Cu acest prilej, pentru corespondența transportată, poșta R D.G. confecționează o ștampilă semioficială care a fost aplicată cu tuș de culoare albastră pentru traseul Leipzig — Praha, cu tuș de culoare roșie pentru traseul Leipzig—Budapesta și cu tuș de culoare verde pentru linia Leipzig-București. Ștampila, de formă dreptunghiulară, pe lîngă emblema companiei aeriene, poartă inscripția: 1 MESSELUFTPOST — DEUTSCHE LUFTHANSA LEIPZIG — PRAG — BUDAPEST — BUKAREST 2.9.1957 DH 612. Intreaga corespondență poartă — pe lîngă această ștampilă — și

o ștampilă specială de mașină, cu tuș negru, a aeroportului LEIPZIG BPA 32.

— La 8.10.1957, compania belgiană de transporturi aeriene SABENA deschide o nouă linie aeriană: Bruxelles — Köln — Budapest — București, utilizînd pe această rută un avion bimotor „Convair CV 440 Metropolitan". Pentru acest zbor, întreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care, pe lîngă silueta unui avion, apare inscripția SABENA și textul în limba germană: „ERSTFLUG KÖLN — BUDAPEST — BUCAREST 8.10.1957".

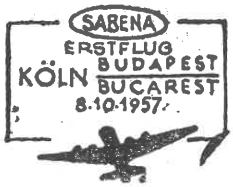

— La 2.9.1959, și compania austriacă de transporturi aeriene „AUA" deschide prima linie de zbor pe ruta Viena — Belgrad — București, utilizînd avioane de tip „Viscount". Intreaga corespondență a primit o obliterare specială cu tuș negru, cu o ștampilă dreptunghiulară pe care apar emblema companiei AUA și textul în limba germană „AUSTRIAN AIRLINES ERÖFFNUNGSFLUG WIEN — BUKAREST — WIEN 101 — 2.9.1959".

Iată, pe scurt, descrierea încă a cîtorva ștampile aerofilatelice în legătură cu țara noastră, folosite cu prilejul unor prime zboruri.

Cu acest prilej, reînnoiesc apelul către toți cei care posedă piese aero-

filatelice romînești sau în legătură cu țara noastră, să comunice acest lucru, trimițînd fotografii sau desene pe hîrtie de calc, după piesele originale, pe adresa revistei, în vederea întocmirii unui material documentar cît mai complet.

Ing. MIHAI POPOVICI

BIBLIOGRAFIE :

— Luftpost der DDR. de Heinz Nenner, Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1960.
— Monograpie de la Poste Aérienne Transportée par Sabena, de E. Vandenbauw, Bruxelles—Belgique 1961.
— Ilustrowany katalog znaczkow polskich 1963.
— Polskie znaky pokzcowe 1935, de Laszkiewics A.

MĂRCILE ROMÎNEȘTI LITOGRAFIATE

(Continuare din pag. 5)

Tot la marca de 2 bani, Brunel amintește că există 2 tipuri — primul la care extremitatea gîtului atinge cercul perlat și al 2-lea tip la care gîtul este puțin mai depărtat de cercul perlat.

De asemenea la valoarea de 2 bani mai există și o varietate datorită uzurii clișeului, în care apare FOSTA în loc de POSTA. Eduardo Cohen este de părere că această eroare nu există decît în colile din primul tiraj, iar Sir John Wilson este de părere că este mai degrabă o varietate de transfer, decît o eroare.

Despre valoarea de 4 bani, Sir John Wilson semnalează că există retușuri în partea anterioară a urechii la tipul 4, iar capul apare mai îndepărtat de perle la tipurile 2—5—7 și 8 decît la tipurile 1—2—4 și 6.

La această marcă există un retuș care constă în aceea că la partea din dreapta de jos, în spațiul situat între linia curbă a cercului în care este situată efigia și liniile cadrului (spațiu în care în mod normal apar niște linii orizontale la desenul unei mărci obișnuite), din cauza uzării clișeului liniile s-au șters și lucrătorul le-a completat prin linii punctate. De asemenea și cadrul în care este înscrisă valoarea s-a uzat și a fost completat printr-o linie formată din puncte. Acest retuș aparține tipului 8 din blocul de report și a fost semnalat prima oară în revista „Le timbre poste" din 1879.

Sir John Wilson prezintă, în articolul citat, fotografia unei perechi verticale cu ștampila IASSI dublu cerc cu agrafa, la care marca de jos este astfel retușată. Această piesă făcuse parte din vestită colecție Ferrari. Retușul mai este cunoscut în bloc de 10 în colecția Witzleben și în bloc de 4 în colecția Cohen, piesă care provine din colecția Rotschild.

Un alt retuș care apare tot la tipul 8 este cel care constă în aceia că literele ST și ROMA din POSTA ROMANA au fost redesenate și lipsesc 3 perle din cercul perlat în spatele capului, în locul în care cercul taie linia greacă.

Există și alte două retușuri care afectează liniile cadrului sub cuvîntul POSTA și linia greacă în partea superioară dreaptă, retușuri care sînt semnalate de Sir John Wilson, Poncelet și dr. Floyd și care au fost descrise în „Philatelie Journal of Great Britain" din februarie 1927, la pag. 28.

Se cunoaște, de asemenea, un alt retuș la tipul 6. la care partea anterioară a gîtului a fost redesenată și unul la tipul 1 sub literele ANA din ROMANA.

ION POPESCU
EDUARD KONYA

(In numărul viitor vom publica un articol asupra altor varietăți cît și despre obliterări la această emisiune).

Filatelia 1964 nr.7.

AEROFILATELIE

OBLITERĂRI DE POŞTĂ AERIANĂ DIN ŢARA NOASTRĂ

Fig. 1

Fig. 3

În numerele 7/1963 şi 3/1964 ale revistei „FILATELIA" am prezentat cîteva date şi obliterări speciale privind unele piese aerofilatelice romîneşti şi străine, provenite de la unele „Prime zboruri" efectuate fie de avioanele romîneşti pe liniile interne sau externe, fie de avioane ale unor companii străine de transport aerian în legătură cu ţara noastră; aceasta ca o contribuţie pentru popularizarea acestui interesant domeniu de cercetare şi colecţionare.

În acest număr voi prezenta cîteva date şi piese aerofilatelice în legătură cu începuturile poştei aeriene la noi în ţară.

Prima apariţie a „poştei aeriene" în filatelia romînească, datînd din anul 1921, este legată de aşa-zisa „emisiune" formată din mărci uzuale din seria „Ferdinand" 1920, supratipărite cu monograma ARPA înscrisă într-o casetă dreptunghiulară verticală, încadrînd indicaţia anului şi valorii (fig. 2).

P. Murea, în lucrarea sa „Istoricul Timbrelor Poştale Romîneşti", precum şi cataloagele Michel şi Lipsia citează aceste mărci numai pentru a arăta că nu au nici un caracter oficial; fiind simple fabricate particulare, ele nu au nici o valoare filatelică.

Am considerat totuşi nimerit să menţionăm aci apariţia lor, ca o indicaţie semnificativă asupra interesului care se manifesta în ţara noastră, chiar şi sub această formă, încă din anul 1921, pentru problemele poştei aeriene[1]).

O altă încercare pentru transportul corespondenţei pe cale aeriană de care se aminteşte, se pare că a avut loc în anul 1925, cu o cursă aeriană BUCUREŞTI—GALAŢI, care n-a durat decît cîteva zile, dar despre care din păcate nu posedăm nici o documentaţie oficială.

Încercări cu mai mult succes s-au făcut de-abia în anul 1926. Astfel cu prilejul marelui miting aerian de la BUCUREŞTI — 24 IUNIE 1926 — au fost inaugurate linii aeriene, care au redeschis traficul prin GALAŢI.

Una din noile linii aeriene deschise a fost şi BUCUREŞTI—GALAŢI—IAŞI. Corespondenţa expediată în ziua de 24 iunie 1926 a fost francată cu mărcile poştale uzuale aflate în curs de circulaţie, din emisiunea „Ferdinand 1920/1926", care au fost obliterate cu o ştampilă de plecare pentru poşta aeriană, rotundă dublu cerc (respectiv cu diametrele 31 mm şi 21,5 mm) cu inscripţia „BUCUREŞTI AVION 24 IUNIE 1926" (fig. 1).

Această ştampilă a fost găsită aplicată şi pe corespondenţa dintre anii 1928—1930, de către biroul poştal al aeroportului Băneasa, bineînţeles cu data schimbată.

Separat de această ştampilă, pentru fiecare linie aeriană nou deschisă, pe corespondenţă a mai fost aplicată şi cîte o ştampilă specială de formă dreptunghiulară, cu dimensiunea 54×30 mm — avînd chenarul format din linii ondulate — fiecare ştampilă purtînd inscripţia de inaugurare a liniei respective.

Fig. 4

Astfel pentru linia aeriană BUCUREŞTI—IAŞI, ştampila specială poartă inscripţia: INAUGURAREA PRIMULUI SERVICIU POŞTAL AERIAN BUCUREŞTI—GALAŢI—IAŞI 24 IUNIE 1926 (fig. 4).

Acelaşi model de ştampilă a fost utilizat şi pentru celelalte rute, cu deosebirea că inscripţia era modificată numai pentru localitatea de sosire.

Se pare că pentru corespondenţa de poştă aeriană de pe traseul BUCUREŞTI—GALAŢI nu s-a folosit o ştampilă specială de inaugurare.

Timidele încercări făcute în anul 1926 au condus totuşi ca — în decursul anilor — traficul de poştă aeriană să sporească oarecum.

Data de 1 septembrie 1928, se poate înscrie ca începutul transportării corespondenţei în mod regulat prin poşta aeriană precum şi a deschiderii legăturilor aeriene şi de tranzit prin BUCUREŞTI cu următoarele aeroporturi: GALAŢI, CLUJ şi IAŞI.

La Bucureşti primirea corespondenţei aeropoştale se făcea — în afară de ghişeul special de la Poşta Centrală — şi la un birou poştal aflat chiar la aeroportul Băneasa. Acesta din urmă îndeplinea şi rolul de birou pentru tranzitarea corespondenţei de poştă aeriană sosită din străinătate ori din ţară, ca spre exemplu, scrisorile expediate de la Iaşi la Cluj, care tranzitau prin Bucureşti, Băneasa şi viceversa.

Serviciile de poştă aeriană înfiinţate la 1 septembrie 1928 pentru oraşele sus indicate au funcţionat pînă la 15 octombrie 1928.

Cu prilejul deschiderii noilor linii aeriene şi pentru prima dată la noi în ţară, PTT a emis într-un tiraj restrîns, o serie de mărci poştale pentru francarea corespondenţei de poştă aeriană, compusă din 3 valori (1, 2 şi 5 lei), pe hîrtie cu filigran vertical, serie care a fost pusă

Fig. 2

1) Într-o notiţă apărută în revista filatelică „DER BANATER PHILATELIST" nr. 1 din ianuarie 1921, în legătură cu „POSTA AERIANA A ANULUI 1920" în ţara noastră, se arată că la redacţia acelei reviste, a fost prezentată o scrisoare fără adresă şi ştampilă de sosire, pe care erau aplicate opt mărci poştale supratipărite, din emisiunile uzuale 1908/1909; 1909/1913 şi 1911 (CMR[2]) nr. 213, 214, 216—219, 221 şi 222) precum şi un timbru de ajutor din anul 1918 „culori schimbate" de 5 bani verde CMR timbre ajutor nr. 7. Mărcile poştale erau supratipărite în sistem litografic cu următoarea inscripţie aşezată pe patru rînduri într-o casetă dreptunghiulară verticală: anul „1920", iniţialele majuscule „ARPA" formînd o monogramă, apoi cifrele „2", „5" sau „10" după valoarea mărcii poştale şi pe ultimul rînd cuvîntul „LEI" (fig. 1).

„Supratiparurile" de mai sus au apărut pe piaţă obliterate cu tuş de culoare albastră, cu o ştampilă dreptunghiulară de 30×15 mm purtînd pe trei rînduri, inscripţia „POŞTA AERIANĂ ROMÂNĂ — BUCUREŞTI—CLUJ—3.10.1920" (fig. 2).

Revista mai menţionează şi altă ştampilă de aceeaşi formă purtînd inscripţia: POSTA AERIANĂ ROMÂNĂ BUCUREŞTI — IAŞI. 3.10.1920.

În legătură cu autenticitatea mărcilor revista preciza — încă de pe atunci — că acest supratipar e făcut numai cu scop speculativ.

2) Catalogul mărcilor poştale romîneşti, ediţia 1959 — prescurtat CMR.

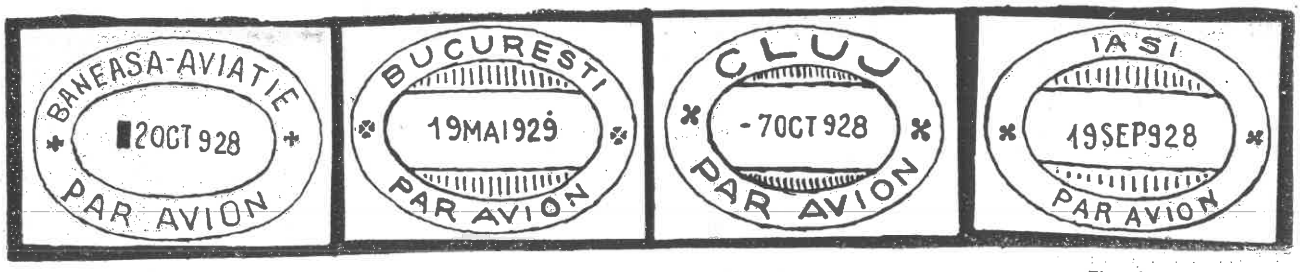

Fig. 5 Fig. 6 Fig. 7 Fig. 8

în circulație la 1 sept. 1928. Din cauza tirajului redus aceste mărci au fost epuizate într-un timp foarte scurt. Epuizarea acestui prim tiraj se explică prin marile cereri ale amatorilor filateliști.

Datorită acestui fapt precum și a francării corespondenței de poștă aeriană cu alte mărci poștale obișnuite aflate în uz, PTT-ul a emis un nou tiraj, de astă dată pe hîrtie cu filigran schimbat în poziție orizontală. Noul stoc de mărci poștale aeriene comandat a fost pus în circulație la 20 octombrie 1928, adică după 5 zile de la închiderea traficului poștal aerian din acel an, astfel că se poate spune oarecum că nu avem corespondență circulată în anul 1928 pe care să fie aplicate mărci de poștă aeriană cu filigran orizontal.

Închiderea traficului pentru poștă aeriană la acea dată se datorește faptului pe de o parte că noile servicii pentru poșta aeriană au fost prea puțin popularizate în rîndul marelui public iar pe de altă parte, lipsei de organizare pentru executarea în mod corespunzător a unui serviciu de expediere a corespondenței pînă la destinatar. Aceasta din urmă a dus la pierderea încrederii și a interesului marelui public precum și al instituțiilor și întreprinderilor pentru transportul corespondenței prin poștă aeriană; deși aceasta era taxată ceva mai mult decît corespondența obișnuită, ea ajungea la destinație în același timp cu cea expediată prin calea ferată.

După unele date necontrolate, publicate în revista „COLECȚIONARUL DE MĂRCI POȘTALE" nr. 2 din 15 mai 1929, în intervalul de la 1 sept. pînă la 15 octombrie 1928 au trecut prin biroul de tranzit BUCUREȘTI—BĂNEASA un număr de cca 600 scrisori simple și recomandate ceea ce din punct de vedere practic înseamnă că rezultatul transportului corespondenței pe cale aeriană a fost cu totul nul.

Începînd cu anul 1928 serviciile pentru primirea corespondenței de poștă aeriană mai sus citate au primit pentru obliterarea corespondenței la plecare, ștampile speciale eliptice formate din două elipse concentrice între care se află numele aeroportului și mențiunea „PAR AVION", avînd indicat în centrul elipsei ziua, luna și anul.

Astfel, la București, ghișeul special pentru primirea corespondenței de poștă aeriană de la Poșta Centrală avea o ștampilă cu dimensiunea elipsei mari de 38/27,5 mm (fig. 6).

Biroul poștal de la aeroportul Băneasa avea o ștampilă cu dimensiunea elipsei mari de 38/27 mm (fig. 5), în timp ce oficiile poștale ale orașelor Iași, Cluj și Galați posedau stampile cu dimensiunile elipsei mari de 37,5/27,5 mm, respectiv 37,5/27 mm și 38/27 mm (fig. 7, 8).

Pentru sosirea corespondenței, serviciile de poștă aeriană din orașele de mai sus au utilizat aceleași ștampile poștale speciale ca și pentru plecarea corespondenței.

În multe cazuri corespondența a fost obliterată și cu ștampila uzuală rotundă a oficiului poștal din localitatea aeroportului respectiv.

Între anii 1928—1930, la ghișeul special de la Poșta Centrală precum și la oficiile poștale din orașele Cluj și Galați obliterarea corespondenței s-a făcut cu tuș de culoare roșie iar la biroul poștal de la Băneasa și la Oficiul poștal din orașul Iași cu tuș de culoare neagră.

Începînd cu anul 1930 obliterările de poștă aeriană s-au făcut în general cu tuș de culoare neagră.

În anii 1934 și 1937 ghișeul special al oficiului special Poșta Centrală București a utilizat pentru primirea corespondenței de poștă aeriană noi ștampile asemănătoare formate tot din două elipse concentrice cu următoarele dimensiuni: cea din anul 1934 are dimensiunea elipsei mari de 38/37,5 mm iar cea din 1937, dimensiunea elipsei mari de 28/20 mm. Ele au fost aplicate cu tuș de culoare neagră.

În articolul „Obliterări speciale și piese aerofilatelice în țara noastră" apărut în revista „FILATELIA" nr. 7/1963 am arătat că pentru serbările „UNIRII" ce au avut loc în luna mai 1929 la Alba Iulia, un avion poștal avînd între altele și corespondență poștală a decolat de pe aeroportul București-Băneasa în ziua de 20 mai cu destinația Alba Iulia și retur.

În completarea rîndurilor articolului de mai sus arătăm că întreaga corespondență pe lîngă obliterarea făcută la București cu o ștampilă comemorativă rotundă, formată din două cercuri concentrice, purtînd inscripția „Serbările Unirii 10—20 Mai 1929 București—Alba Iulia" mai avea o obliterare făcută cu o ștampilă eliptică formată din două elipse concentrice cu inscripția „București par avion 20.5.1929" (data în centru) precum și o ștampilă specială de sosire —

Fig. 9

Fig. 10

rotundă — formată din două cercuri concentrice cu diametrele de 32 mm și 19,5 mm avînd următoarea inscripție între cercuri: „ALBA IULIA PRIN AVION" și linear în centru data „20 MAI 1929" — fig. 10.

Un alt eveniment care a prilejuit emiterea unei ștampile speciale de poștă aeriană au fost serbările din 9 MAI 1929 pentru inaugurarea mausoleului eroilor de la MĂRĂȘEȘTI.

Cu acel prilej un avion poștal a decolat în ziua de 9 mai 1929 de pe aeroportul Băneasa cu destinația Mărășești avînd între altele și corespondență poștală. Aceasta a fost obliterată de ghișeul special București poșta centrală precum și de aeroportul Băneasa cu ștampilele cunoscute mai sus arătate.

La aterizare, corespondența a fost obliterată cu o ștampilă specială de sosire, rotundă, formată din două cercuri concentrice cu diametrele 33 mm și 20 mm purtînd următoarea inscripție între cercuri „MARASESTI PRIN AVION" iar linear în centru „9 mai 1929" — fig. 9.

Pentru înapoierea la București întreaga corespondență a fost obliterată printr-un procedeu asemănător cu aceleași ștampile.

Ing. MIHAI POPOVICI

BIBLIOGRAFIE

— *P. Murea — „Istoricul timbrelor poștale românești"*
— *Laurențiu Botez — „Exploatarea poștală", Ed. de stat didactică și pedagogică, București 1961.*
— *Revista „Der Banater Philatelist" — anii 1920—1924*
— *Revista „Colecționarul de mărci poștale"* — anii 1929—1930.

Notă: toate clișeele sînt schițe iar nu reproduceri.

Filatelia 1965, XV, nr. 2

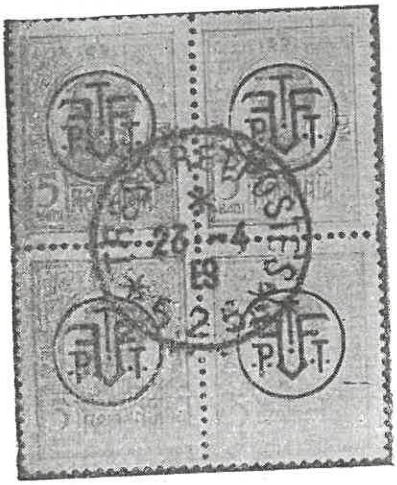

AEROFILATELIE

ÎNCEPUTURI DE POŞTĂ AERIANĂ ÎN ŢARA NOASTRĂ

În articolul „Contribuţii cu privire la obliterări aerofilatelice din ţara noastră" publicat în nr. 3/1964 al revistei „Filatelia", s-a vorbit — între altele — şi despre transportul corespondenţei pe cale aeriană efectuat între Constantinopol [1]) şi Bucureşti — cu începere din anul 1921 — de către compania franceză de navigaţie aeriană internaţională CIDNA.

În acest număr ne propunem a arăta cititorilor unele date noi şi piese aerofilatelice în legătură cu ţara noastră, privind perioada anilor 1918—1921.

Cu toate că războiul încetase de foarte curînd, în ţara noastră a existat încă din anii 1918—1919 o preocupare pentru transportul de pasageri şi poştă pe cale aeriană. Astfel, încă din anul 1919 s-au pus la Paris bazele Companiei Franco-Române de navigaţie aeriană, care a luat forma legală în anul 1920, o dată cu înfiinţarea aviaţiei civile în România.

Primele curse de pasageri şi poştă, cu avioane avînd personal francez, au fost făcute de această companie în anul 1921. Din anul 1922 Compania Franco-Română se transformă în Compania internaţională de navigaţie aeriană (CIDNA) efectuînd la 26 septembrie 1922 [2]) primul zbor Paris-Bucureşti-Constantinopol.

Pînă la încheierea acordului din 1921 dintre guvernul turc şi compania franceză de navigaţie aeriană transportul corespondenţei pe distanţa Constantinopol—Bucureşti se făcea pe mare sau prin calea ferată.

Pentru perioada 1918—1921 — perioadă în care la Versailles, Saint Germain, Neuilly, Trianon şi Sèvres se încheiau tratate de pace cu ţările învinse — unele amănunte în legătură cu transportul corespondenţei între cele două capitale mai sus arătate ne sînt date de buletinul filatelic francez „Champion" din mai 1931. Aci se menţionează că transportul corespondenţei între Constantinopol şi Bucureşti a fost încredinţat aviaţiei militare franceze care opera încă în teritoriile din Orient şi Orientul Mijlociu.

Un afiş (fig. 1) publicat în iulie 1919 la Constantinopol arată că transportul corespondenţei se făcea bisăptămînal cu avioane militare franceze circulînd pînă la Bucureşti, de unde apoi, prin transport feroviar cu vagoanele Orient-express, corespondenţa ajungea la destinaţie pe calea obişnuită.

Transportul corespondenţei cu avioane decolînd de pe aeroportul din Constantinopol cu destinaţia Bucureşti, sau Paris prin Bucureşti, a fost limitat la scrisori oficiale sau particulare, obişnuite sau recomandate.

Toată corespondenţa efectuată cu aceste avioane a fost obliterată cu tuş de culoare neagră sau violet închis, cu o ştampilă dreptunghiulară cu dublu chenar purtînd inscripţia în limba franceză „ARMÉES ALLIÉES EN ORIENT/POSTE AÉRIENNE" [3]) (fig. 2).

Revista franceză „L'Officiel de la philatélie", într-unul din numerele sale din mai/1947 prezenta o aerogramă provenită de la aceste zboruri, cu data de 8 sept. 1919, obliterată cu tuş de culoare neagră cu o ştampilă dreptunghiulară de felul celei descrise mai sus. Acelaşi catalog francez de poştă aeriană „Champion" menţionează că aerogramele obliterate cu o ştampilă ovală cu dublu chenar, avînd aceeaşi inscripţie şi purtînd data din septembrie—octombrie 1919 şi expediate din sectoarele de poştă militară franceze operînd în Bulgaria, unor unităţi ale bazelor aliate din Constantinopol, sînt foarte rare. Dat fiind că aceste ştampile au fost falsificate în scop filatelic, se impune o atentă examinare şi expertizare a pieselor respective.

Pe lîngă obliterările de mai sus, fiecare sector francez de poştă militară operînd în aceste teritorii (cunoscute în filatelie sub denumirea de „Levant Français" şi-a obliterat corespondenţa cu o ştampilă circulară cu diametrul de 26—27 mm, purtînd în partea superioară textul „TRÉSOR ER POSTES", în centru, pe trei rînduri, o stea, apoi ziua şi luna şi respectiv anul în cifre arabe, iar în partea inferioară, între două stele, un indicativ numeric compus din trei cifre arabe.

O astfel de ştampilă, purtînd indicatorul numeric 525 (fig. 3), a fost găsită aplicată pe următoarele mărci poştale româneşti în bloc de patru care au circulat între anii 1917—1919: 1 ban, negru şi 5 bani, verde din emisiunea 1909 cu supratipar roşu, respectiv negru FPTT (Yvert nr. 258 A şi 258 B), precum şi pe marca poştală de ajutor de 5 bani, gri închis, din emisiune 1916/1918, cu supratipar roşu MVIR (Yvert nr. 18), fără a i se putea însă stabili cert proveniența.

Unele amănunte cu privire la semnificaţia acestui indicativ numeric ne sînt date de cunoscutul filatelist S. Strowsky, în articolul „Les estampilles postales françaises au XX-e siècle" II-ème partie, cap. V., Les armées d'occupation — 2° L'Armée française du Levant — publicat de revista filatelică „L'Echo de la Timbrologie" nr. 844 din 28.2.1931.

Din articolul menţionat rezultă că fiecare ştampilă purta un indicativ numeric format din trei cifre, din care prima cifră arăta (în cadrul delimitării geografice) zona militară a armatelor franceze de operaţiuni din Levant, iar ultimele două reprezentau numărul de ordine al sectorului poştal militar francez situat în oraşul făcînd parte din zona militară respectivă.

Astfel, indicativul numeric 524 este format dintr-o primă cifră „5" care reprezintă zona militară geografică a armatelor franceze de operaţiuni din Turcia, Balcani şi Europa Centrală, în timp ce prin ultimele două cifre (24) se indică numărul de ordine al sectorului poştal militar francez (atribuit în cazul de faţă oraşului Sofia din Bulgaria).

[1]) În articolul de faţă, oraşul Istanbul este indicat cu denumirea pe care o purta încă în epoca respectivă.

[2]) Noile informaţii culese duc la rectificarea datei de 26.XI.1922 indicată de articolul publicat în revista „Filatelia" nr. 3/1964.

[3]) Vezi şi catalogul francez istorico-descriptiv de poştă aeriană „Champion", 1937.

Indicatorul numeric 600, a cărui primă cifră este „6", fost repartizat armatelor franceze de operațiuni din Li-an, Alexandrette și Cilicia etc. Unii indicativi numerici rprind în plus și una dintre primele litere ale alfabetu-ii latin (A, B, C, etc.) prin care se indică subsectorul ostal militar. Astfel, în timp ce sectorul poștal militar ancez Smirna purta indicativul numeric 528, subsectorul ostal militar francez Constanța avea drept indicativ, umărul 528 A.

Alți indicativi numerici pe care-i citează S. Strowsky articolul menționat sînt: 502 = Constantinopol; 520 = Timișoara; 520 B = Arad; 530 =Makri-Kevi și 530 = Hadim-Kevi in Asia minoră.

Reprezentarea sectoarelor de poștă militară numai prin fre avea și scopul de a asigura secretul mișcării, repar-iei și destinației armatelor de operațiuni în teritoriile spective.

După cum am arătat, singura ștampilă cunoscută pînă prezent cu indicativul numeric 525 a fost întîlnită pe ărci românești din perioada 1917—1919, aplicate pe orespondența expediată din București cu destinația Con-antinopol sau Paris.

Din cele arătate, tragem concluzia că ștampila purtînd dicativul numeric 525 a fost folosită de sectorul poștal ilitar francez cu sediul în orașul București.

Același Buletin filatelic menționează că autoritatea mi-ară franceză în aceste ținuturi din Levant, a obținut ică din 1918 permisiunea de a emite o serie de mărci emioficiale (viniete) pentru poșta aeriană.

Această emisiune, după cum indică catalogul francez e poștă aeriană „Champion", cuprinde două viniete de oștă aeriană negumate. Dintre acestea, valoarea de 1 fr. edantelată (fig. 4), purtînd ștampilă de control, a a-ărut în două nuanțe de culori: una în albastru, portocaliu chis și roz și alta în albastru deschis, portocaliu și roz. doua valoare, de 2 fr., tot nedantelată (fig. 5) a avut florile roșu, galben și albastru, fără a purta însă ștam-la de control.

Din valoarea de 1 fr. în prima varietate de nuanțe au pus în circulație un număr restrîns de exemplare; n a doua varietate nu se cunoaște decît un singur emplar, izolat, pe o hîrtie subțire, avînd formatul 05 X 52 mm.

În încheiere, rugăm pe toți cercetătorii acestui plăcut domeniu de aerofilatelie cît și pe toți cei care se dedau unor astfel de studii, să ne comunice ori-

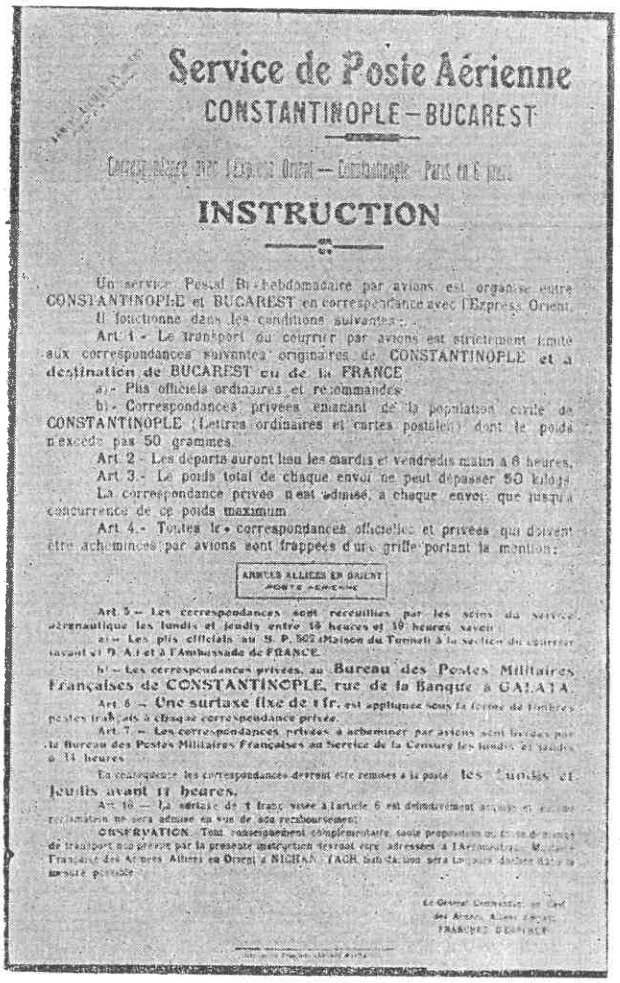
Service de Poste Aérienne
CONSTANTINOPLE – BUCAREST
INSTRUCTION

ce date în legătură cu piesele aerofilatelice și în special cu cele din perioada anilor 1918—1928 care să privească țara noastră.

Ing. M. POPOVICI și T. G. COMĂNESCU

(Urmare din pag. 7)

Dată fiind marea extindere a unor tematici unii filaliști au recurs la fracționarea temelor generale, alcătuin-și colecții mai restrînse, limitate, pe **subteme**. Astfel, cadrul temei largi „Artă", mulți colecționează numai rtă antică", „Artă modernă", „Pictură", „Sculptură", eramică", „Arhitectură"; alți colecționari au tratat ta numai dintr-o singură țară sau numai dintr-o anu-ită galerie etc. Alții, care colecționează sportul, temă it de variată și bogată în emisiuni, s-au limitat la tra-ea „olimpiadelor", sau la o anumită categorie de spor-ri, la „campionate internaționale" etc. De asemenea na „Descoperiri geografice" fiind foarte vastă, se ate limita colecționarea la „Explorarea polilor", sau Columbiana", „Descoperirea Africii", „Australiei" etc. t privește tematicele „Faună" sau „Floră" care în-gistrează o varietate și un număr impresionant de mărci, ntru a se putea realiza o colecție bine studiată din nct de vedere științific și filatelic, este indicat a se nita la o categorie anumită de faună sau floră. În rijinul acestei idei, a fracționării temelor generale, s-ar tea prezenta numeroase exemple.

O dată aleasă tema, colecționarul va trebui să-și ocure documentele filatelice (F.D.C., ilustrate maxime, literări speciale, ștampile poștale etc.) cu care să regească colecția. O dată cu acordarea unui accent mai științific colecției tematice, completarea cu astfel de documente trebuie luată în considerare, pentru ca într-adevăr să se poată trata subiectul în fond.

Trebuie arătat că sînt și unele rezerve asupra plicurilor „prima zi" și a ilustratelor maxime, pentru care interesul unor filateliști a crescut atît de mult. Mulți consideră că astfel de „piese filatelice", realizate la „comandă" pentru fiecare emisiune nouă (dînd naștere unei noi industrii, destul de înfloritoare) nu ar constitui adevărate documente poștale și ca atare nu ar trebui să-și găsească locul în colecțiile tematice.

Încă un element care trebuie să stea în atenția colecționarului tematic este **cercetarea subiectelor secundare**, adică detaliul unei mărci poștale, sau al unei obliterări, cînd acestea aduc o completare reală și utilă studiului întreprins. Menționăm că această cercetare a subiectelor secundare — fără a aluneca pe panta exagerărilor — este uneori tot atît de necesară ca și cercetarea „varietăților" la colecțiile clasice.

În concluzie, întocmirea unei colecții tematice așa cum se prezintă azi, nu este atît de simplă. Colecționarul va întîmpina unele greutăți care pot fi învinse prin perseverența și pasiunea ce trebuie să-l caracterizeze. Trebuie reținut însă că pentru a realiza o colecție tematică bună, pe lîngă originalitate este necesar în primul rînd un studiu serios și îndelungat atît în domeniul filatelic cît și în cel cultural.

C. SMIRNOV

(Continuare în numărul următor).

Filatelia 1964, nr. 10

Fig. 1

AEROFILATELIE

PRIMELE MĂRCI ROMÎNEȘTI DE POȘTĂ AERIANĂ

Ținînd pas cu progresele tehnice, administrația P.T.T. a folosit pentru transporturile sale și calea aeriană. Astfel, la 1 septembrie 1928 iau ființă curse regulate de poștă aeriană, în care scop au fost emise primele mărci românești de poștă aeriană, cunoscute sub denumirea prescurtată de: AVIAȚIE „C. RAIU" (fig. 1).

Seria se compune din 3 valori — 1 leu, maro, 2 lei, albastru și 5 lei roșu. Desenul lor, repetat la fiecare valoare, arată un avion în zbor peste ogoare; pe fuselajul lui apar, în aceleași culori cu ale mărcii poștale, inițialele „C. RAIU", iar pe ampenaj (coada avionului), litera „C".

Marcile poștale au de jurîmprejur un chenar lat, întrerupt, în partea superioară, de inscripția cu litere mari, albe „ROMANIA", în partea inferioară de indicația „POSTA AERIANA", iar în colțul din stînga, jos, într-un cartuș, de cifra valorii, exprimată în lei.

Aceste mărci au formatul 26x42 mm. Ele au fost tipărite în coli de 100 bucăți, la Fabrica de Timbre (actualmente Imprimeria Băncii de Stat București), prin metoda tiparului adînc (tifdruc), în rotoheliogravură, pe hîrtie cu filigrana linii ondulate orizontal sau vertical (fig. 2). Gumajul este alb sau gălbui (de culoare închisă sau deschisă), iar dantelura este 13½, în cea mai mare parte defectuoasă.

Machetatorul acestor mărci poștale a fost cunoscutul pictor în ulei și unul din puținii miniaturiști de talent din țara noastră, Ludovic BASARAB (1875—1933).

Și acum cîteva cuvinte despre machetă și despre semnul de recunoaștere care apare pe avionul „C. RAIU" înfățișat pe această emisiune (fig. 2). Aceasta cu atît mai mult cu cît explicarea justă a semnificației acestor inițiale a constituit de mult un semn de întrebare atît pentru aerofilateliștii noștri cît și pentru cercetătorii istoricului transporturilor aeriene din țara noastră.

Pentru ca un avion să fie admis la circulația aeriană civilă internațională, el trebuie să poarte un semn de recunoaștere al naționalității și o înmatriculare. Acesta este format dintr-un grup de caractere (litere și cifre). Astfel, prin Convenția internațională de navigație aeriană din octombrie 1919-Paris, s-a stabilit ca semnul de recunoaștere al naționalității să fie ales după prima sau primele două caractere ale indicativului de apel radio, atribuit statului respectiv prin Regulamentul de Radiocomunicații, în timp ce semnul de înmatriculare să fie format din litere sau cifre. Prin aceeași convenție internațională s-a mai stabilit ca grupa de caractere ce formează semnul de recunoaștere al unui avion să fie constituită din 5 litere ale alfabetului sau o combinație de litere și cifre din care prima parte să formeze semnul de recunoaștere al țării respective iar ultima parte să formeze înmatricularea propriu-zisă a avionului. Cînd semnele de recunoaștere sînt formate din litere, combinațiile utilizate vor trebui să fie astfel alese încît să nu se confunde: cu grupele de cinci litere întrebuințate în codul internațional al semnalelor; cu grupele de trei litere începînd cu litera Q, utilizată în codul Q; cu semnalul de salvare S.O.S. sau cu ori și care alt semnal de urgență ca de ex.: XXX, PAN, TTT etc.

Pentru România, semnul de recunoaștere al naționalității și înmatricularea legală pe vremea aceea a fost CV-TRI sau CV-PRA etc. aplicat pe fuselaj și pe intradosul aripelor, iar pe ampenajul vertical se punea numai semnul de recunoaștere al naționalității adică „C V".

Astăzi, Republica Populară Română are ca semn de recunoaștere al naționalității inițialele „YR" urmate de trei litere, ca de ex.: „TAV", „ILB" etc. care constituie înmatricularea propriu-zisă a avionului.

Avionul înfățișat pe marca poștală a fost un avion de pasageri Blériot, tip SPAD, folosit pe atunci în traficul internațional de Compania internațională de navigație aeriană (C.I.D.N.A.), o companie cu capital în mare parte francez, ale cărei avioane atingeau și aeroporturile românești. Silueta avionului a fost redată de machetator cu unele modificări între care una a fost îndepărtarea rezervoarelor de benzină, care la acest tip de avion erau așezate deasupra aripei superioare, avînd aspectul unor flotoare întoarse.

Cu acest tip de avion, C.I.D.N.A. făcea curse regulate de pasageri și poștă pe ruta Paris-București — prin Belgrad — și apoi, mai departe, la Istanbul.

Semnele de recunoaștere ale avionului înfățișat pe mărcile de poștă aeriană, au fost, de asemenea, reprezentate simbolic. Ele constituie înlocuirea semnelor de pe macheta avionului, împrumutată de la soc. franceză C.I.D.N.A., prin semne românești.

Modul cum a înscris pictorul aceste semne constituie, de fapt o abatere de la regulile convenției internaționale. Fantezia pictorului și a forurilor care au aprobat macheta acestei mărci a dus la apariția unei emisiuni cu desenul greșit. Astfel, combinația utilizată formată din 5 litere începe cu o formație dintr-o singură literă „C" și nu din două, și se termină cu o formație din patru litere, „RAIU", în loc de trei litere, așa cum prevedea convenția pentru

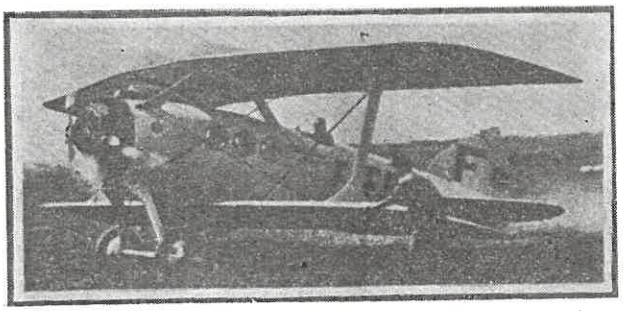

Fig. 2: Avion Blériot tip „Spad 56" — CIDNA 1928/1929. Greutate totală 2 110 kg; viteză 100 km/oră; 5 pasageri.

țara noastră; aceasta, pentru ca să se poată folosi simbolic pe marca poștală, numele unuia dintre cei mai vestiți piloți români de vînătoare — căpitanul Vasile Craiu [1]) —, dată fiind personalitatea acestuia. Astfel apare pe mărcile de poștă aeriană românească, pe fuselajul avionului, semnul de recunoaștere „C-RAIU", iar pe ampenajul vertical, litera „C".

În iunie 1930, stocul din aceste mărci, rămas neîntrebuințat, a fost supratipărit cu inscripția „8 iunie 1930". Supratiparul — ca și dantelura dealtfel — a fost executat defectuos, îmbîcsit de cele mai multe ori cu cer-

[1]) Căpitanul Vasile Craiu a intrat în aviație în anul 1913, obținînd brevetul de pilot nr. 59, la 13.8.1915. A zburat pe avioane de vînătore Bebé Nieuport care au acționat în prima parte a războiului mondial în reg. Galați. Din 1917, în cea de-a doua parte a războiului, își începe adevărata sa carieră eroică și glorioasă, doborînd la Mărășești un avion inamic la 10 noiembrie 1917 și înscriind în istorie, în timpul luptelor de pe frontul Moldovei, eroice fapte de arme pentru aviația română. Moare la 24 august 1918, într-un zbor temerar.

neală, dînd astfel naștere și unor varietăți; el este dispus neregulat și aproape că diferă ca poziție și tipar de la o marcă la alta din coală.

Mărcile poștale cu acest supratipar, și în special cele cu filigranul vertical, sînt rare și căutate de colecționarii specializați în domeniul poștei aeriene.

Trebuie amintit, de aceea, că supratiparul de pe mărcile poștale cu filigran vertical a fost contrafăcut, existînd falsuri bine reușite. Se recomandă, de aceea, colecționarilor expertizarea mărcilor de acest fel.

Tirajul acestei prime emisiuni de mărci de poștă aeriană — cu și fără supratipar — pe varietățile de hîrtie gumată ce ne sînt cunoscute, a fost următorul:

Filigran	Emisiunea fără supratipar (nr. serii; gumaj)	Emisiunea cu supratipar „8 iunie 1930" (nr. serii; gumaj)
Orizontal	100 000 gumă galbenă și albă	40 000 gumă albă
Vertical	100 000 gumă galbenă	1 300 gumă galbenă

O colecție specializată de mărci poștale aeriene nu poate fi bine studiată și cercetată fără cunoașterea varietăților; de asemenea nu poate fi considerată niciodată completă și de aceea nu am pretenția să spun că am cercetat totul, ceea ce mă face să continui cu studierea acestor mărci cărora m-am dedicat cu dorința de a putea acumula cît mai mult material de studiu, rezultatele ținîndu-le cu toată plăcerea la dispoziția tuturor celor care se interesează de acest domeniu.

Și aceste prime mărci de poștă aeriană — emisiune 1928 și 1930 — își au varietățile lor.

Prima varietate este o eroare de tipar care apare la valoarea de 1 LEU culoare maro, pe hîrtie cu filigran vertical sau orizontal, gumată alb sau gălbui, cu sau fără supratipar și care se repetă o dată în coală (r 4, c 3) [2]). Este o eroare permanentă și anume: litera „L" din cuvîntul „LEU" prezintă o întrerupere la intersecția dintre cele două bare (fig. 11).

O a doua varietate, de data aceasta accidentală, menționată numai de catalogul american SCOTT, apare la valoarea de 2 lei, culoare albastră, cu supratipar „8 Iunie 1930", filigran orizontal și gumă albă. Este vorba de un șiraif orizontal din coală, neperforat, trecut neobservat, astfel că o pereche verticală apare ca nedantelată la mijloc. Acesta este un exemplar splendid și care întregește o colecție specializată de mărci de poștă aeriană.

O a treia varietate, rară și necatalogată, apare la valorile de 1 leu culoare maro și 2 lei culoare albastră, ambele pe hîrtie cu filigran linii ondulate orizontal, la care supratiparul „8 iunie 1930" este întors (ranversat).

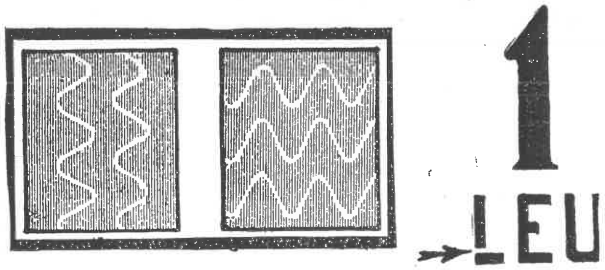

Fig. 9 Fig. 10 Fig. 11

Fig. 9 și 10: Filigran vertical și orizontal. *Fig. 11:* Varietate constantă la valoarea de 1 leu.

Astfel R. Zoscsak, în Revista Societății filatelice romîne, nr. 3—4 din anul 1943, menționează ca prezentate pentru expertizare, în stare neuzată, fără a specifica culoarea gumei, un singur bloc de patru din valoarea de 1 leu culoare maro și două exemplare de 2 lei culoare albastră, toate cu supratiparul autentic, însă ranversat.

Explicația acestor varietăți constă în aceea că prin executarea dantelurii, unele mărci poștale desprinse din coală au fost reașezate greșit față de poziția inițială, adică au fost întoarse în plan cu 180°, iar după supratipărire au fost puse în circulație.

In fine, o altă varietate constantă ce apare în colile de mărci poștale cu filigran linii ondulate vertical și hîrtie gumată gălbui, se întîlnește la toate valorile (1, 2 și 5 lei) cu supratipar „8 iunie 1930", unde cifra „0" din anul 1930 apare ca cifra „8" (r. 10, c. 4), citindu-se „8 iunie 1938". Această varietate mai apare și în r. 5, c. 3, la valoarea de 2 lei pe hîrtie cu filigran orizontal și gumă albă.

Ing. Mihai POPOVICI

Bibliografie

— **Catalogul Scott și Gibbons 1964.**
— **Catalogul mărcilor românești, București 1959.**
— **Dir. Generală P.T.T. București — „10 ani de activitate telegrafo-poștală, 1930—1940".**
— **P. Murea — „Istoricul timbrelor poștale românești", Timișoara, 1938.**
— **Revista Soc. Filatelice Romîne din București, nr. 8/9 din 1937 și 3—4 din 1943.**
— **Lt. col. T. Radu — „Zborul nostru", București, 1931.**
— **Aero-Almanah, București, 1934.**
— **Normes Internationales — Marques de nationalité et d'immatriculation des aéronefs — Avril 1964 — Montreal — Canada.**
— **Règlement des Radiocommunication — Genève, 1959.**

2) r = rîndul; c = coloana.

EMISIUNEA UZUALĂ 1919—1926

(Continuare din pag. 5)

Caracteristicile acestui tip, care îl diferențiază complet de tipul I, sînt:

— cifra de valoare, 3, este terminată cu puncte la ambele vîrfuri;

— linia mediană a cifrei este terminată în furcă;

— cuvîntul „LEI" este scris cu litere „antiqua grase";

— linia exterioară a cadrului cartușului este întreruptă la vîrful de sus, la unele tiraje.

Se cunosc exemplare (f. rare) cu filigran linie orizontală.

După cum am arătat, clișeul acestui tip a fost introdus în colile de 3 lei brun, T I și 3 lei roz mat T I, în pozițiile 88, 89 și 90, formînd perechi combinate vertical și orizontal.

3 lei roz mat T II (380 II) „cu furcă". Această marcă nu a fost tipărită în coală ca marca de 3 lei brun T II (379); ea se găsește numai în parte din colile de 3 lei roz mat T I și anume cele 3 mărci din pozițiile 88, 89 și 90. Aceasta explică îndeajuns marea ei valoare filatelică.

c. **3 lei tipul III** (fig. 9) prezintă următoarele caracteristici:

— cifra de valoare 3 începe și se sfîrșește cu punct, ca la tipul II;

— linia mediană a cifrei se termină drept;

— cuvîntul „LEI" este scris cu litere „antiqua grase";

— linia exterioară a cadrului cartușului nu prezintă la vîrful de sus întreruperea observată în general la tipurile I și II.

Cu tipul III au fost imprimate următoarele mărci:

— **3 lei roz portocaliu, T III** (380) în circulație din 1925, tipărit în general pe hîrtie mijlocie și subțire, lucioasă, cu dantelura K. Se cunosc exemplare pe hîrtie cu filigran linie orizontală (rar) și pe hîrtie pestriță (prezentînd mici puncte în compoziția hîrtiei) (f. rar).

— **3 lei portocaliu roz** (380 a) în circulație din anul 1925, dantelat A (f. rar) și K; prezintă numai nuanțe apropiate.

— **3 lei portocaliu**, nuanță foarte frumoasă și apreciată, dantelura cunoscută în dantelura K; această varietate nu a fost catalogată pînă în prezent.

(Sfîrșitul în nr. viitor) C. CELARIANU

Filatelia 1980, nr. 5.

ÎNCEPUTURILE POȘTEI AERIENE ÎN ROMÂNIA

La începuturile ei, aviația a fost considerată mai mult ca un sport de mare îndrăzneală și atracție publică; dar o dată cu sfîrșitul primului război mondial — unde căpătase o întrebuințare exclusiv militară — ea s-a dezvoltat mult găsindu-și în scurt timp utilizarea și în alte domenii.

Pe de o parte, la sfîrșitul războiului rămăseseră fără utilizare numeroase avioane, aerodromuri, aparataje de radionavigație, servicii meteorologice precum și un numeros personal de specialitate ; pe de altă parte se realizaseră în acest domeniu însemnate progrese atît în ceea ce privește viteza avioanelor cît și prin mărirea capacității lor de transport. Toate acestea au creat condițiile pentru înființarea și dezvoltarea unei aviații civile de transport aerian pentru mărfuri, poștă și pasageri.

După cum este cunoscut, din iulie 1919, au fost efectuate transporturi de corespondență între Constantinopol (astăzi Istanbul) și București, de către aviația militară franceză, care opera încă în teritoriile din Orient și din Orientul mijlociu.

Încă din perioada anilor 1918—1919, la scurt timp după încheierea armistițiului primului război mondial (Franța — Compiègne 11.XI.1918) a existat în România o preocupare pentru realizarea și organizarea transportului de pasageri și poștă pe calea aerului.

O comunicare primită recent de A.F.R. de la biroul de documente aeriene al Direcției Comerciale a Companiei „AIR FRANCE" (datată Paris — octombrie 1969) evocă o serie de date privind înființarea primelor legături aeriene Paris—București.

Între altele se arată aci că tratativele comerciale în această problemă au fost începute din partea Franței, care era interesată în dezvoltarea relațiilor de prietenie cu țările balcanice și nu mai puțin a relațiilor comerciale. Primele contacte au fost stabilite prin tînărul aviator Pierre de Fleurien, fost pilot în serviciul aeronautic militar francez care a primit această însărcinare de la fostul său comandant, generalul Duval, pe atunci subșef al Marelui Stat Major Francez.

Legătura cu cercurile comerciale din România s-a făcut prin Aristide Blank, directorul unei bănci române, a cărei sucursală era la Paris.

În cursul discuțiilor purtate s-a constatat că legăturile comerciale între România și Franța reprezentau un mijloc anevoios, cu durata de mai multe zile, supus multor greutăți de ordin administrativ, în timpul traversării țărilor europene.

În discuții s-a abordat problema deschiderii unei linii aeriene între cele două capitale, care ar fi asigurat o legătură rapidă și lesnicioasă; ea nu numai că apărea posibilă ci și imediat realizabilă.

Ca urmare a acestor discuții Fleurien a prezentat un prim proiect considerînd ca necesar un capital de circa trei milioane franci francezi. Proiectul fiind acceptat de partea română, **s-a născut la 23 aprilie 1920 Compania Franco—Română de navigație aeriană** (CFRNA). Din consiliul de administrație

Fig. 1

al acestei companii, făceau parte generalul Duval (însărcinat cu organizarea părții tehnice), aviatorul Fleurien (cu partea administrativă), de marele pilot francez Deullin (însărcinat cu recrutarea și antrenarea personalului de zbor) precum și directorul sucursalei din Paris a Băncii; I. Basteki (mai tîrziu director general al întreprinderii aeronauticii Române — I.A.R.)

După numai cîteva luni, întrevăzîndu-se posibilitatea organizării unui serviciu aerian zilnic, pe secțiuni, pe traseul Paris — București, aviatorul Fleurien este numit director general al CFRNA după amenajarea aerogării Strasbourg (inaugurată la 21.IX.1920), el începe tratative și cu guvernul cehoslovac, Praga devenind a doua etapă a acestei linii (4.X.1920).

În continuare, după tratative cu Austria și Ungaria pentru amenajarea aeroportului Viena și Buda-Pesta. Fleurien obține aprobarea guvernului român pentru deschiderea liniei aeriene Paris—București.

Fig. 2

Secțiunile primelor linii aeriene Paris—Strasbourg și Strasbourg — Praga, deschise de marele pilot francez Deullin, funcționînd normal, spre satisfacția generală, s-a propus (pentru considerente de moment) ca CFRNA să organizeze cît mai curînd posibil o legătură Praga—Varșovia. Aceasta a fost inaugurată la 12.4.1921, urmînd ca secțiunile liniei aeriene spre București să fie realizate mai tîrziu.

De-abia la 1.V.1922, CFRNA a putut să organizeze traseele Praga—Viena—Budapesta și la 28.VI.1922, secțiunea Budapesta București; pentru ca, în final, liniile ei să atingă Constantinopolul la 30.IX.1922.

Astfel CFRNA a realizat legătura aeriană Paris—București—Constantinopol, care devine prima linie aeriană transcontinentală din lume, atît prin importanța sa politică cît și amploarea traficului și randamentului ei.

Evenimentul înfăptuirii complete a programului amplu ce și-l propusese CFRNA a fost marcat prin inaugurări în aceeași zi de 12.IX.1922 — în fiecare din țările participante a cîte unui monument comemorativ în forma unui mic obelisc. Cel din țara noastră se află chiar la intrarea pe aeroportul Băneasa și poartă pe fiecare din cele patru fețe următoarele inscripții :

— Paris—Strasbourg—Praga—Varșovia—Viena—Buda—București—Constantinopol.

— La 12.XI.1922, s-a făcut inaugurarea acestui monument pentru comemorarea deschiderii liniei aeriene internaționale Paris — București — Constantinopol de către Compania Franco-Română de navigație aeriană.

— În aceeași zi au avut loc inaugurări asemănătoare ale aeroporturile capitalelor următoarelor state : Franța, Cehoslovacia, Polonia, Austria, Ungaria, România, Turcia.

— Le 12.XI.1922 ce monument a été inauguré, en commémoration de l'ouverture de la ligne internationale de Paris — București — Constantinopol par la Compagnie Franco-Roumaine de la navigation aérienne.

O dată cu înființarea acestei prime linii aeriene transcontinentale din lume — Paris — București — Constantinopol — aerodromul Băneasa devine primul aeroport al țării.

Primele curse de pasageri și poștă au fost făcute de această Companie începînd cu anul 1921.

Cu privire la aceste prime manifestări aviatice, încerc reconstituirea unele date aerofilatelice în rîndurile ce urmează.

Astfel, redactorul revistei iugoslave „FILATELIJA", Milan K. Ivanović ne scrie în cursul anului 1967, cu mare durere, că cea mai mare parte din colecția sa aerofilatelică în legătură cu Țările balcanice (ce o alcătuise personal începînd din anul 1920) i-a fost distrusă în timpul celui de-al doilea război mondial. Numai dintr-un carnet cu însemnări personale filatelice, reține că avea în colecția sa următoarele piese aerofilatelice :

— 1.VI.1922 — zborul CFRNA București—Belgrad
— 15.IV.1923 — „ „ Belgrad—București—Istanbul
— 1.VI.1923 — „ „ București—Belgrad
— 10. X.1923 — „ „ Ankara—Istanbul—București Belgrad—Varșovia
— 15. X.1923 — „ „ Belgrad—București (pilot Maurice Noguès)

Nu mai puțin cunoscutul publicist-filatelist J.L.N. Best, din Londra, ne-a comunicat că în colecția sa aerofilatelică în legătură cu țara noastră, posedă următoarele piese :

— 1923 — Zborul București—Paris, via Praga—Strasbourg; piesă obliterată cu o ștampilă cu tuș roșu, avînd și o etichetă „ROMÂNIA — POSTA AERIANĂ — POSTE AERIENNE" de culoare portocalie.

— 1923 — Zborul București—Praga, via Belgrad—Budapesta; piesă obliterată cu o ștampilă cu tuș roșu, avînd și aceeași etichetă.

— 1924 — Zborul București—Budapesta, piesă obliterată cu cu o ștampilă cu tuș verde și tuș negru, purtînd mențiunea „ERKEZETT LEGI POSTAVAL" (Sosit cu poșta aeriană).

— Din colecția A. Lamy (Paris) îmi este semnalat un plic circulat prin CFRNA de la Budapesta la Paris, obliterat cu o ștampilă cu tuș negru cu inscripția PAR AVION — LEGI POSTA în cadru dreptunghiular și ștampila rotundă Buda-Pesta, cu data — se pare — 1923 (fig. 1).

— În colecția personală posedăm următoarele piese aerofilatelice :

— carte poștală ilustrată (fig. 2) CFRNA (22 rue des Pyramides, Paris) reprezentînd o secțiune schematică a avionului trimotor Caudron C. 81 special echipat pentru zborul de noapte. Acest avion a circulat pe linia aeriană Paris—Strasbourg—Praga—Varșovia—Viena—Budapesta—Belgrad—București—Constantinopol—Ankara.

— Plic de „prim zbor" Budapesta—București, obliterat cu tuș negru, cu o ștampilă cu cadru dreptunghiular, fără dată purtînd silueta unui avion și inscripția pe două rînduri „LEGI POSTA/BUDAPESTA—BUCUREȘTI" precum și ștampilele rotunde : de plecare din Ungaria cu obliterarea oficiului BUDAPESTA K 72 K — 28.VI.1924 și de sosire la BUCUREȘTI cu data de 29.VI.1924 (fig. 3).

Fig. 3

— Fragment de plic (fig. 4) zburat de la București la Pa- obliterat la plecare cu tuș negru cu o ștampilă rotundă CUREȘTI—AVION 25 IUNIE 1925" și la sosire în Franța cu ampilă rotundă cu inscripția „PARIS — DISTRIBUTION .1925. 7".

— Cîteva etichete aeropoștale, care se aplicau pe plicurile care erau transportate pe calea aeriană din perioada anilor 1920—1925 (fig. 5).

Din scrisorile menționate cît și din cataloagele filatelice și aerofilatelice, am putut extrage începînd cu anul 1920, următoarele date în legătură cu primele zboruri de poștă aeriană ale CFRNA privind țara noastră.

— 5. X.1920 Zborul Praga—Paris — piesă purtînd o ștampilă pe două rînduri „COMPANIA FRANCO—ROMÂNĂ DE NAVIGAȚIE AERIANĂ".

— 23. IV.1921 Zborul Praga—Varșovia, obliterare roșie pe două rînduri „LETECKA POSTA — POSTE AERIENNE".

— 2. V.1921 Inaugurarea liniei aeriene Paris — Varșovia (12.IV.1921, după catalogul polonez).

— 1. V. 1922 Deschiderea primei linii aeriene Paris—Budapesta.

— 28.VI.1922 Deschiderea primei linii aeriene Budapesta—București. Obliterare roșie încadrată cu legenda „PAR AVION — LEGI POSTA" cu data de 28.VI.1922, aplicată prin grija CFRNA și înlocuită în 1923 printr-o ștampilă dreptunghiulară a oficiului poștal Budapesta.

— 16.VII.1922 Deschiderea liniei Viena—Praga—Varșovia—Budapesta.

— 15.IX.1922 Deschiderea liniei Viena—București.

— 30.IX.1922 Prima cursă Paris—Viena—București—Constantinopol (3.X.1922 catalog francez).

— 29. X.1922 Deschiderea liniei Praga—Bresbourg (Bratislava) — Constantinopol.

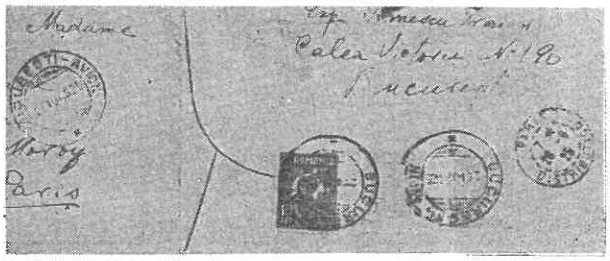

Fig. 4 (Schiță)

— VII.1923 Inaugurarea primului zbor de noapte — Strasbourg—Paris.

— IX.1923 Curse regulate de noapte Belgrad—București.

— X.1923 Curse de noapte Budapesta—București (pilot Maurice Noguès).

La 1.I.1925 CFRNA ia numele de Compania internațională de navigație aeriană (CIDNA) care, la 5.VIII.1933 este înglobată în Compania AIR FRANCE.

Nu mult după aceea, folosindu-se experiența acumulată de zborurile CFRNA a fost realizată la noi în țară cu titlu experimental prima linie de transport aerian intern cu avioane proprii pe ruta București—Galați, în lungime de 183 km.

Astfel, în anul 1925, își ia zborul de pe cîmpul de la Băneasa prima pasăre de transport aerian intern : un avion Potez XV cu 2 locuri (unul pentru pilot și celălalt pentru un pasager) plus sacul de poștă.

Fig. 5

În anii puterii populare transporturile aeriene interne și externe românești capătă o dezvoltare continuă, lungimea liniilor aeriene interne depășind 5 000 km iar cea a liniilor externe, peste 15 000 km.

Potrivit directivelor celui de-al X-lea Congres al P.C.R. în anii care urmează transporturile aeriene vor lua o impetuoasă dezvoltare, aviația civilă urmînd a fi dotată permanent cu avioane moderne de viteză și capacitate sporită.

Ing. **Mihail POPOVICI**
— A.I.J.P. —

BIBLIOGRAFIE

— *Revista Filatelia 3/1964; 10/1964; 2/1967.*

— *Catalogue Historique et descriptif de la poste aerienne, Paris, 1937.*

— *Ilustrovany Katalog Znaczkov Polskich 1963.*

— *Catalogue de la poste aérienne J. Silomba 1958—1959.*

— *Revista ROSSIKA, vol. III, no. 31, mai—iunie 1938.*

Maurice Noguès, *pilot francez, șeful escadrilei „Les Cigognes" din timpul primului război mondial. Fondator al Companiei franco-române de navigație aeriană; creatorul primei legături pe calea aerului între Paris—București, în anul 1922.*

La 17.I.1967 la Paris, cu prilejul evocării figurii marelui pilot (pe atunci încă în viață), președintele Uniunii piloților civili din Franța, amintind aportul celebrului pilot francez la crearea liniei aeriene Paris—București, acțiune care s-a bucurat și de concursul tehnicienilor și aviatorilor români, a arătat între altele, că nașterea companiei franco-române, prima legătură pe calea aerului între malurile Senei și ale Dunării, a contribuit la dezvoltarea prieteniei și a relațiilor comerciale dintre cele două țări (Scînteia, 18.I.1967).

Filatelia 1986/nr. 3.

CURSELE POȘTALE CU AVIOANELE COMPANIEI C.F.R.N.A — C.I.D.N.A. — AIR FRANCE (1920—1940)

După primul război mondial, un mijloc de transport care își dovedise pe depun eficacitatea, deși era abia la începutul evoluției sale, a fost avionul. Folosirea lui în timpul războiului arătase principala sa caracteristică : parcurgerea într-un timp relativ scurt a unor distanțe mari.

Țări ca Anglia și Franța, care își dezvoltaseră mult industria aviatică, încep imediat după război să organizeze linii aeriene civile pentru transportul de pasageri și mărfuri.

Administrațiile poștale, interesate într-un transport rapid al corespondenței, au încheiat convenții și aranjamente cu companiile aeriene ale caror avioane făceau curse pe liniile respective.

Odată cu introducerea curselor aeriene, apar și cursele poștale aeriene. Se pot defini drept curse poștale aeriene acele curse poștale care se desfășoară pe baza unei convenții încheiate între o administrație poștală și o companie de avioane, care au loc după un program bine fixat, pe un anumit itinerar, admițindu-se corespondență destinată pentru o serie de localități de pe ruta aeriană respectivă sau cu legături directe cu acestea. Corespondența se transporta în saci închiși, fără a se face cartarea sa în avion.

Corespondența aeriană în legătură cu țara noastră circulase anterior (în 1919) cu avioane militare franceze pe ruta Constantinopol — București (vezi „Filatelia" nr. 2/1966, p. 8), dar nu se poate vorbi de curse aeriene poștale române.

Primele curse poștale aeriene române au început odată cu inaugurarea, de către Compania Franco-Română de Navigație Aeriană (C.F.R.N.A.), a liniei Paris-Budapesta-București (28.6.1922) și apoi a liniei Paris-București-Constantinopol la 30.9.1922.

Prima rută poștală aeriană română s-a bazat pe „Aranjamentul pentru exploatarea serviciului poștal aerian între Administrația Poștelor Române și a Direcțiunii aviației, pe de-o parte, și Compania Franco-Română de Navigație Aeriană (din Paris), pe de altă parte". Acest aranjament, care conținea 20 articole reglementînd transportul corespondenței cu avioanele companiei, a fost încheiat la 17 noiembrie 1920 la București, și a intrat în

Fig. 3 și 4

vigoare la sfîrșitul anului 1922, odată cu inaugurarea liniei pînă la Constantinopol.

Cursa poștală aeriană între București —Paris și București — Constantinopol (Istanbul) a fost deservită de avioanele Companiei C.F.R.N.A. De la 1 ian. 1925, C.F.R.N.A. ia numele de Compania Internațională de Navigație Aeriană (C.I.D.N.A.). Începînd cu 1 sept. 1933, prin fuziune cu alte companii aviatice franceze, C.I.D.N.A. își schimbă numele în „AIR FRANCE".

Aranjamentul cu C.F.R.N.A. trebuia să aibă o valabilitate de 20 de ani. Totuși, ținîndu-se seama de noile condiții oferite de evoluția aviației, s-a simțit nevoia încheierii unui nou contract. Acesta a fost semnat la București la 30 septembrie 1938 și era valabil între 1 ianuarie 1937 și 31 decembrie 1940. Acest contract, conținînd 15 articole, reglementa modul de transport al corespondenței (ce să transporte, pe ce linie, pentru ce țări etc.).

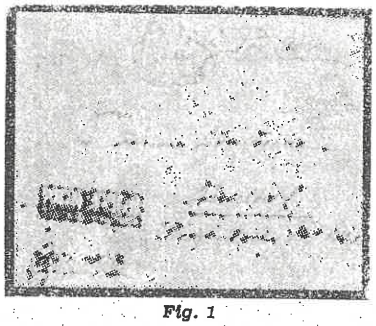

Fig. 1

Itinerarele curselor poștale aeriene cu avioanele franceze a variat în perioada 1922—1940, astfel:

A. În anul 1922, cursele poștale aeriene încep să se desfășoare pe itinerarele :

1. București — Belgrad — Budapesta — Viena — Praga — Strasbourg — Paris și retur. Cursa se executa în 2 zile, cu popas de noapte la Viena. Plecarea avea loc marțea și simbăta din București și revenirea lunea și vinerea.

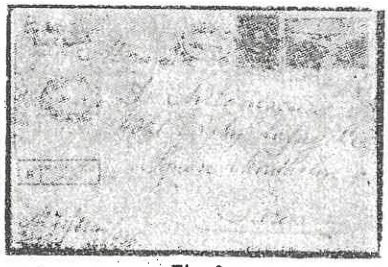

Fig. 2

Între București — Budapesta erau 2 curse pe săptămînă (marți și simbătă), iar de la Budapesta la Paris cursa se făcea zilnic.

2. București — Constantinopol și retur ; cursa dura trei ore.

Cele 2 curse au circulat pe aceste itinerare și în anii 1923 și 1924.

B. În anul 1925 sînt semnalate trei curse cu avioane franceze, și anume :

1. București — Belgrad — Budapesta — Viena — Innsbruck — Zürich — Bâle — Paris și retur (în 2 zile, cu escală de noapte la Viena).

2. București — Belgrad — Budapesta — Viena — Praga — Cracovia — Varșovia și retur (în 2 zile, cu escală de noapte la Praga).

3. București — Constantinopol — Angora (Ankara) și retur (în 8 ore).

C. În 1926, se semnalează noi modificări în itinerarele curselor :

1. București — Belgrad — Budapesta — Viena — Praga — Nürnberg — Strasbourg — Paris și retur (în 2 zile).

2. București — Praga — Varșovia și retur (în 2 zile).

3. București — Constantinopol.

Cursele poștale aeriene și-au menținut aceleași itinerare în anul 1927.

D. Din anul 1928, sînt semnalate numai 2 curse aeriene cu avioane franceze : București — Paris și București — Constantinopol (Istanbul).

1. Cursa București — Paris și retur a circulat pe itinerarul menționat în anul 1926 și în perioada 1927—1938. În anul 1931, distanța București — Paris era străbătută numai în 14 ore și 10 minute, cursa aeriană căpătînd denumirea „Flèche d'Orient". Cursa devine zilnică (exceptînd duminica), fiind suspendată în timpul iernii, devenind, însă, neîntreruptă din iarna 1933—1934. Sînt menționate orare diferite pentru sezonul rece și pentru cel cald.

În anul 1939, cursa, care între timp primise numărul 221, este suspendată pînă la 12 iunie 1939, cînd se redeschide pe itinerarul București — Arad — Budapesta — München — Strasbourg — Paris și retur. La începutul anului 1940, datorită evenimentelor internaționale, cursa este din nou suspendată.

2. Cursa București — Istanbul și retur a circulat pe acest itinerar pînă la 6 oct. 1935, cînd este desființată. Cursa avea loc de 1—3 ori pe săptămînă (în funcție de sezon, fiind suspendată în timpul iernii). Nu se cunosc date care să ateste reînființarea sa după 6 octombrie 1935 și pînă la 15 iunie 1939, cînd se înființează cursa 2100 București — Istanbul și retur, care circula de trei ori pe săptămînă și care a fost în funcțiune și în anul 1940. Nu se cunoaște cu avioanele cărei companii se făcea cursa 2100.

Din anul 1927, linia aeriană Paris — București — Constantinopol a primit o a doua bifurcație : Belgrad — Sofia — Constantinopol. Administrația Poștelor Române (D.G.P.T.T.) nu a folosit această rută aeriană pentru a înființa o nouă cursă poștală aeriană.

Traficul de corespondență cu avioanele companiei aeriene franceze a fost în continuă creștere. Trebuie ținut seama că pînă în anul 1930 era singura companie aeriană internațională care transporta corespondență externă românească pe calea aerului și chiar după 1930 această companie rămîne principalul „cărăuș" al corespondenței aeriene externe românești „PAR AVION".

Date despre corespondența poștală aeriană externă expediată din țara noastră în perioada 1928—1931 spre țările parcurse de cursa aeriană Paris — București — Constantinopol sînt arătate în tabelul nr. 1.

Pentru o privire de ansamblu asupra creșterii traficului de corespondență externă aeriană față de totalul corespondenței externe expediate se poate urmări tabelul nr. 2.

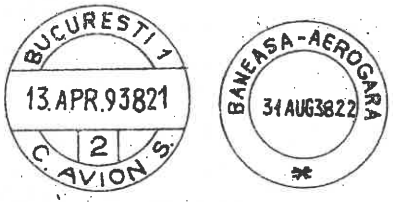

Fig. 5 și 6

Din punct de vedere aerofilatelic, se cunoaște o etichetă cu litere albe pe fond albastru avînd inscripția „PRIN AVION VIA AIR FRANCE" (fig. 1) și care arăta că îndrumarea corespondenței să se facă numai prin Compania AIR FRANCE.

Pentru obliterarea corespondenței la expediere au fost folosite ștampile de poștă aeriană. Multe din aceste ștampile au fost descrise în articole de specialitate (vezi „Filatelia" nr. 7/63, 3 și 7/64, 2/67, 6/70 și „Îndrumarul filatelistului" 1972).

Mai puțin cunoscută este o ștampilă bieliptică, format mic (27,5/20,5 mm),

→

CITITORII NE SEMNALEAZĂ

„ERORI SPORADICE"

Cititorul nostru ing. MARIN PITIGOI, din București, ne semnalează unele abateri de tipar prin imprimare la emisiunea poștală „Colaborarea cultural-economică intereuropeană 1983".

Este vorba despre deplasarea imaginilor mărcilor valorilor de 3 lei, reproducînd figurile lui Richard WAGNER și, respectiv, Johannes KEPLER. După clasificarea făcută în articolul „Din nou despre eroare și varietate în filatelie" de dr. Valeriu Neaga („Filatelia" nr. 2/83), acestea se încadrează în capitolul „Erori sporadice", adică erori care se produc din cînd în cînd, fără continuitate, și provin numai din tipografie, datorită unor dificultăți tehnice. În cazurile prezentate de cititorul nostru, de imprimare a culorilor, ele pot fi etichetate ca varietăți față de mărcile întregului tiraj.

Totuși, colecționarea lor constituie o problemă discutabilă, întrucît, teoretic, sînt nenumărate.

Prezentăm pentru cercetătorii mărcilor poștale românești imaginea mărcilor reproducînd figura lui Richard Wagner, care prezintă o deplasare a imaginii (a culorii) pe orizontală de circa 1 mm. O deplasare asemănătoare se întîlnește și la marca reproducînd figura lui Johannes KEPLER.

CARE ESTE ADEVĂRUL ?

Cititorul nostru N. PINTEA din Cluj-Napoca ne semnalează că în articolul „Prezența operei de artă pe marca poștală românească" de Gh. A. Bighia, publicat în „Îndrumătorul filatelistului", București, 1978, se menționează că portretul lui Vasile Alecsandri (de la a cărui naștere se împlinesc, în acest an, 165 de ani), reprodus pe marca de 1,60 lei din emisiunea „120 ani de la Revoluția din 1848" (CMPR'74 nr. 2792), ca și pe plicul cod 1131/73, cu aceeași temă, nu este realizat de pictorul Niccolo LIVADITTI, cum este inscripționat pe ambele piese poștale menționate mai sus, ci de pictorul român C.D. STAHI (1844—1920).

Se întreabă : care este adevărul ?

După cît ne este cunoscut, pictorul italian Niccolo Livaditti (1804—c. 1853) a realizat pictura „Familia vornicului Alecsandri", care apare pe colița expoziției filatelice „Socfilex '73" (CMPR 3231), pictură care se află la Muzeul de Artă al R. S. România.

Cu toate diligențele depuse atît la Biblioteca Academiei R. S. România — Cabinetul de stampe, la Muzeul de Artă din Iași, cît și la amabilitatea unor pasionați maximafiliști, care ne-au pus la dispoziție toate c.p. ilustrate cu figura „bardului de la Mircești", nici una nu redă chipul ilustrat pe marca poștală și pe plicul realizat cu prilejul aniversării a 120 de ani de la Revoluția din 1848.

Poate vreunul dintre cititorii revistei să posede vreo c.p. ilustrată sau alt material documentar care, în comparație cu portretul lui Vasile ALECSANDRI, reprodus pe cele două piese filatelice mai sus menționate, să vină cu date certe cu privire la autorul acestei picturi.

→

folosită de Oficiul poștal București I, cu inscripțiile „București I, Par Avion". Între zona superioară și cea inferioară are cîte un ornament sub formă de aripi (fig. 2).

O altă ștampilă, tot bieliptică, format obișnuit (37,5/27 mm), a fost semnalată în anul 1936, cu deosebirea că — față de cea folosită anterior — nu are în

TABELUL 1

TARA	1928 buc.	1929 buc	1930 buc	1931 buc
IUGOSLAVIA	177	236	1834	512
UNGARIA	282	606	3.319	317
AUSTRIA	1707	2804	11.169	1499
CEHOSLOVACIA	640	904	4.169	539
GERMANIA	1086	1838	9459	1745
ALSAȚIA-LORENA	545	749	2493	-
FRANȚA	4.132	5067	44431	3993
TURCIA	1.045	1.180	3.880	448

OBIECTE DE CORESPONDENȚA EXPEDIATE „PAR AVION"
(C.I.D.N.A.)

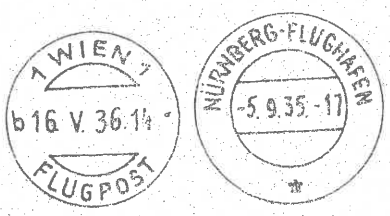

Fig. 7 și 8

interiorul elipsei micile liniuțe verticale paralele (fig. 3).

La sosirea corespondenței în țara noastră, au fost folosite ștampile speciale de poștă aeriană la toate cursele poștale aeriene.

Prezentăm două ștampile ale Oficiului poștal central București 1 și una a Oficiului poștal Băneasa — Aerogară (fig. 4, 5 și 6).

Un rol important în studiul corespondenței transportate cu avioanele companiei sus-menționate îl ocupă și ștampilele localităților de escală ale curselor aeriene, care erau, totodată, centre de primire sau expediere a scrisorilor „Par Avion".

Există multă corespondență care, din neglijență și din graba de a fi expediată mai repede spre destinație, nu a fost ștampilată la sosire pe aeroporturile localităților din țările de escală.

Fig. 10

Cu atît mai interesante sînt, deci, acele piese care prezintă atît ștampila de tranzit a aeroportului, cît și ștampila oficiului poștal de destinație.

În fig. 7, 8 și 9 sînt prezentate, spre exemplificare, ștampile folosite la Viena, Nürnberg și Paris, iar în fig. 10, o piesă cu ștampila de tranzit aerian din Praga, plicul prezentînd pe spate o ștampilă de poștă aeriană din Bratislava și una a oficiului telegrafo-poștal din Bratislava (localitatea de destinație).

Numărul obiectelor de corespondență externă expediate prin avion folosind inclusiv celelalte companii aeriene se ridică la 1.013.708 bucăți în perioada 1926—1938 (fără anul 1932).

Numărul corespondenței sosite în perioada 1934—1938 este de 852.697 bucăți. Marea majoritate a acestor piese au fost obliterate cu ștampile de poștă aeriană.

Desigur, acest articol nu a reușit să descrie toate momentele curselor poștale aeriene cu avioane franceze,

TABELUL 2

OBIECTE DE CORESPONDENȚA EXTERNĂ EXPEDIATE			
ANUL	TOTAL buc	- din care „PAR AVION" buc	%
1928	21.282.497	9.614	0,045
1929	21.495 567	13.364	0,062
1930	21.867.023	81.164	0,371
1931	19.508.192	11.691	0,060
1932	16.362 369	nu s-au găsit date	-
1933	13.916 386	76.222	0,547
1934	13.431.154	87.642	0,652
1935	15.612.325	121.057	0,775
1936	nu s-au găsit date	116.191	-
1937	- " -	216.243	-
1938	- " -	280.320	-

CREȘTEREA TRAFICULUI DE CORESPONDENȚĂ EXTERNĂ „PAR AVION"

Fig. 9

dar și-a propus să fie un punct de plecare pentru noi cercetări în acest domeniu.

Ing. Călin MARINESCU

Bibliografie :

1. Buletinul Telegrafo-Poștal 1933—1940.
2. Statistica P.T.T. pe anii 1928—1938.
3. „1930—1940, zece ani de activitate" — Direcțiunea Generală a P.T.T., Imprimeria națională, București 1940.

Filatelia 1984/nr.7. 1984/7

CIRCULAȚIA SCRISORILOR DE POȘTĂ AERIANĂ ÎN ROMÂNIA, 1930—1931

Începînd cu vara anului 1926, au fost oferite publicului român primele servicii de poștă aeriană pentru diferite rute interne. Pînă în prezent, revistele filatelice nu au publicat date despre circulația scrisorilor de poștă aeriană în România, în primii săi ani de existență. Cu totul întîmplător, cercetînd în cadrul Bibliotecii Academiei R.S.R. unele situații înserate în publicația „Statistica PTT", în anii 1930 și 1931,

am găsit cîteva mențiuni referitoare la funcționarea serviciilor de poștă aeriană pentru rutele interne și externe, în perioada respectivă.

Astfel, în anul 1930, legături de poștă aeriană pe rutele interne au funcționat în intervalul iulie — octombrie inclusiv și au fost efectuate cu avioanele „LARES", ale Direcției Aviației Civile pendinte de Ministerul de Industrie și Comerț. Corespondența poștală cu mențiunea „PRIN AVION" și taxată corespunzător tarifului în vigoare a circulat pe ruta București — Galați — Chișinău și retur. Pe rutele

externe, transportul corespondenței poștale s-a efectuat în intervalul aprilie-noiembrie inclusiv, în conformitate cu convențiile încheiate de Regia Autonomă PTT din România, pe de o parte, cu Compania Internațională de Navigație Aeriană („CIDNA") pentru ruta Paris — Strassbourg — Nürenberg — Praga — Viena — Budapesta — Belgrad — București — Istanbul și retur, iar, pe de altă parte, cu Compania de aviație poloneză „LOT" pe ruta București — Galați — Cernăuți — Lwów — Varșovia — Gdansk și retur. S-au expediat din România un număr de 11.173 scrisori din care în: AUSTRIA (11.169), CEHOSLOVACIA (4.169), FRANȚA (46.924), GERMANIA (9.459), IUGOSLAVIA (1.483), POLONIA (410), TURCIA (3.880), UNGARIA (3.319). Cu avioanele CIDNA au fost transportate și 413 colete poștale din țară în străinătate și 2.170 din străinătate pentru România. Pentru transporturile de corespondență și mesagerie, Regia Autonomă PTT a plătit Societății CIDNA suma de 515.538.

În anul 1931 Regia Autonomă PTT a deschis noi rute interne și externe. Astfel, cursele interne deservite de avioanele LARES au funcționat din luna iulie pînă în octombrie inclusiv, asigurînd, în afară de legătura București — Galați

Destinația	Scrisori			Cărți poștale	TOTAL
	simple	cu răspuns plătit	cu EXPRES		
Austria	1.473	1	25	-	1.499
Bulgaria	80	-	-	1	81
Cehoslovacia	643	-	5	-	648
Danzig-Gdansk	11	-	1	-	12
Franța	3.952	5	29	7	3.993
Germania	1.712	1	32	-	1.745
Grecia	250	1	-	-	251
Jugoslavia	512	-	-	-	512
Polonia	148	1	1	-	150
Turcia	444	3	1	-	448
Ungaria	308	1	8	-	317
alte țări	2.205	10	27	2	2.247
TOTAL	11.738	23	129	10	11.900

— Chișinău și ruta nouă București — Constanța — Balcic.

Cursele externe cu avioane CIDNA și LOT au funcționat în perioada aprilie-octombrie inclusiv, după cum urmează:

— cursele CIDNA au deservit în afară de ruta București — Paris și noua rută București — Sofia — Istanbul;

— cursele LOT pe ruta Gdansk — București au fost prelungite și pe traseul București — Sofia — Salonic.

Comparativ cu anul 1930, numărul scrisorilor externe „PRIN AVION" expediate în anul 1931 din România a scăzut la 14,7%.

Pentru transportul corespondenței „PRIN AVION" Regia Autonomă PTT a plătit, în anul 1931, 67.636 lei companiei CIDNA și 5.142 lei celei poloneze — LOT.

Din cele de mai sus, colecționarii de piese filatelice „zburate" efectiv din România pot trage mai multe concluzii, în primul rînd referitoare la raritatea comparativă a celor din anii 1930 și 1931.

Ing. Barbu POPESCU

→

Maria Curie, apare, în Polonia, în 1947 (Yv 493 și 494) într-o serie de 15 valori dedicată unor personalități de origine poloneză. Seria a fost însoțită și de o coliță (Yv BF 9) care reproduce unele valori, inclusiv Yv 494. În 1950, după reforma monetară din Polonia pe cele două mărci semnalatate (Yv 493 și 494) au fost aplicate supratiparuri cu noua monedă divizionară (groși). Au fost utilizate mai multe tipuri de ștampile, cu tuș de diferite culori, astfel încît există un număr apreciabil de variante.

Dubla calitate, de personalitate cu renume mondial și de poloneză, este evocată de valorile Yv 609 și Yv 1279 din serii emise în 1951 și 1963. Premiile Nobel ale Mariei Curie sînt amintite de o marcă din 1967, care face parte dintr-o serie (Yv 1633—1635) apărută cu ocazia centenarului nașterii, și de alta,

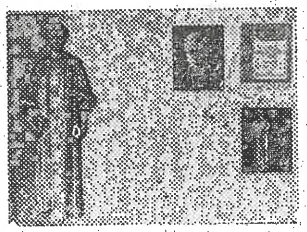

relativ recentă, (Yv 2624) din 1982. O altă marcă poloneză (Yv 807) prezintă statuia fizicienei, din Varșovia. De asemenea, au fost puse în circulație și întreguri poștale avînd pe Maria Curie ca subiect, iar, în octombrie 1983, o carte poștală, a cărei ilustrație reprezintă ansamblul de dansuri populare al Universității „Maria Sklodowska-Curie", din Lublin.

Tot în Polonia au fost folosite și cele mai multe obliterări dedicate Mariei Curie, cu ocazia unor expoziții (Swardedz — 28.II.1971) sau comemorări (40 de ani de la moarte — 1974, Lublin și Swardedz, aceasta din urmă reproducînd marca franceză Yv 1533). Trebuie menționat că pe toate emisiunile poloneze numele este scris Maria Sklodowska-Curie, evidențiindu-se astfel originea poloneză.

Conf. univ. Dan ANGHELESCU

POȘTA MARITIMĂ ROMÂNĂ 1895—1916

Bibliografia filatelică privind poșta maritimă română a consemnat pînă acum destul de multe articole în revistele și lucrările de specialitate filatelică.

Voi cita numai acele articole care, pe lîngă că aduc multe elemente noi, fac și o sinteză a tuturor cunoștințelor de pînă la apariția lor: „Ștampile poștale fluviale și maritime de bord" de ing. M. Popovici, „85 de ani de la înființarea primei societăți maritime românești — 1895—1980" și „Ștampile de bord utilizate de S.M.R." (1) și (2), de ing. S. Dragomir, toate din Catalogul de filatelie tematică „Marina"

Fig. 1

(1979—1981) și articolul „Începuturile serviciului poștal pe vapoarele Serviciului Maritim Român" de Anghel Vlăsceanu, din „Almanahul filatelic 1984".

Aceste articole, tratînd despre istoricul S.M.R.-ului, menționează vasele cu care s-a făcut transportul poștal și instrucțiunile de îndeplinire a serviciului poștal și fac o catalogare a ștampilelor folosite pe vapoarele poștale.

Fig. 3

Ștampilele poștale reprezintă, din punct de vedere filatelic, obiectivul principal. Pentru a le putea studia este însă necesar să se cunoască în primul rînd itinerariile pe care au circulat vapoarele poștale ale S.M.R.-ului, ștampilele indicînd în general și localitățile între care se deplasau vapoarele. Desigur, au mai existat excepții, cînd unele ștampile au fost întrebuințate și după ce a fost modificat itinerarul vaporului, dar aceste cazuri sînt mai rare.

Pentru cursivitatea articolului, se vor relua unele informații despre începuturile activității S.M.R.-ului, încercînd a trata într-un nou mod problema legăturilor vapoarelor poștale cu trenurile exprese făcînd legătura cu vestul Europei.

Pînă la înființarea Serviciului Maritim Român (S.M.R.) în anul 1895, Direcția Generală a Poștelor și Telegrafelor (D.G.P.T.) din țara noastră nu a avut un serviciu organizat, decît sporadic, pentru transportul poștal pe mare, fapt datorat și poziției geografice a României, care nu putea avea legături directe decît cu statele din Orient, prin ieșirea sa la Marea Neagră.

Regulamentul stabilit de către Comisia Europeană a Dunării la 14 mai 1890 prevedea ca D.G.P.T. să poată transmite corespondență poștală prin toate vapoarele de poștă, pasageri și mărfuri, care vor acosta în porturile noastre. Companiile de vapoare trebuia să comunice în fiecare an, cu o lună înainte de deschiderea navigației, Comisiei Europene a Dunării și Administrației Poștelor, itinerariile lor precizînd punctele, zilele și orele de plecare și de sosire ale navelor.

D.G.P.T. dăduse ordin oficiilor poștale din Brăila, Galați, Sulina și Constanța să expedia corespondențele poștale destinate oficiilor noastre din porturile unde acostează, cît și pentru biroul austriac și otoman din Constantinopol (Istanbul) cu care era în directă cartare prin vapoarele Companiei austriece Lloyd, ale Companiei otomane Egée, ale Companiei franceze Fraissinet, ale Companiei italiene Florio Rubattino care făceau o cursă pe săptămînă și prin vapoarele mesageriilor care făceau cîte o cursă la două săptămîni.

În anul 1895 se înființează S.M.R. care deschide o nouă epocă și în istoria poștală, creîndu-se curse poștale maritime prin intermediul vapoarelor românești.

Ziua inaugurării curselor S.M.R. se poate considera 26 august 1895, cînd vaporul Medeea a plecat pe un itinerar ad-hoc din Brăila. La 26 septembrie 1895 s-a produs deschiderea oficială a liniilor maritime Constanța — Constantinopol și Brăila — Constantinopol.

Nu toate liniile de vapoare ale S.M.R. au fost folosite pentru curse poștale.

Astfel „Linia Occidentală" (vapoarele avînd plecarea din Brăila) se pare că nu a fost folosită niciodată (chiar pînă în anul 1940) pentru curse poștale. De fapt această linie era deservită numai de vapoare comerciale.

La fel „Linia Dunării", Brăila — Constanța — Constantinopol, pentru anii 1895—1899 nu s-au găsit date certe care să atestă înființarea unor curse poștale, mai ales pe distanța Brăila — Constanța. De fapt această linie era deservită numai de vaporul Medeea (poștal), la început o dată pe săptămînă, apoi, de la 1 noiembrie 1896, de 3 ori pe lună. Cu toate acestea, vaporul Medeea, folosit mai mult ca rezervă pentru vapoarele de pe linia Constanța — Constantinopol, în tot semestrul I/1898, a fost imobilizat în portul Constanța.

Înființarea liniei de vapoare Constanța — Constantinopol a determinat D.G.P.T. să încheie un acord, la 11 iunie 1897, cu Direcțiunea Căilor Ferate Române (de care depindea la acea dată S.M.R.) pentru transportul pe calea ferată a expedițiilor poștale române, cît și pentru acela al altor state care doreau să uzeze de tranzitul nostru.

Astfel iau naștere primele curse poștale maritime cu vapoare românești. Condițiile de transport și de manipulare a expedițiilor poștale cu vapoarele S.M.R. stabilite prin această convenție (care a intrat în vigoare la 1 iulie 1897) sînt descrise în articolul „Începuturile serviciului poștal pe vapoarele Serviciului Maritim Român" de Anghel Vlăsceanu, în „Almanahul filatelic 1984".

Este necesară însă precizarea că predarea poștei către ofițerul S.M.R., în portul Constanța, se făcea într-adevăr de către conductorul poștal din Constanța și de către conductorul poștal care sosea cu trenul, dar e vorba de conductorul poștal al trenului accelerat 21 sau al trenurilor exprese care soseau înainte de miezul nopții în „Constanța-Port" și nu de conductorul poștal al Biroului Ambulant nr. 13 București — Constanța, care sosea în „Constanța-Gară" la ora 13.40 cu trenul 139. Menționez că vaporul din Constanța-Port pleca seara (ora 24) pentru a ajunge în plină zi la Constantinopol spre a da prilej călătorilor să admire splendorile Bosforului.

O nouă convenție, relativ la transportul expedițiilor poștale între Constanța—Constantinopol și retur cu vapoarele S.M.R. a fost încheiată la 1 ianuarie 1900. Clauzele acestei convenții au fost redate în articolele citate la început, deci nu vor mai fi reluate.

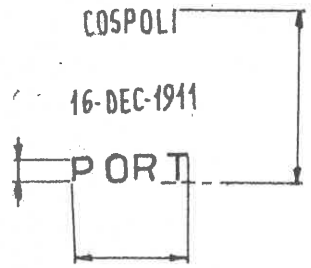

Fig. 2

Revenind la înființarea S.M.R. trebuie amintit că tot în anul 1895 s-a inaugurat podul de cale ferată de la Cernavodă, ceea ce a dus la crearea unei legături rapide și în transportul expedițiilor pe calea ferată între București și Constanța. A fost pusă astfel problema dirijării mai rapide a traficului de călători, mărfuri și poștă dinspre Europa spre Orient prin țara noastră și viceversa, care scurta mult timpul de transport și ar fi adus mari beneficii țării noastre. Înființarea liniei maritime Constanța—Constantinopol a rezolvat favorabil această problemă. Astfel de la 26 septembrie 1895, deschiderea oficială a liniei maritime Constanța—Constantinopol, și pînă la 6 februarie 1896 vapoarele românești au circulat de 2 ori pe săptămînă între Constanța—Constantinopol, apoi pînă la 28 noiembrie 1897, de 3 ori pe săptămînă.

Pentru accelerarea traficului, profitînd de linia S.M.R., trenul „Orient-Express" își modifică în 1895 ruta astfel: Paris — Avricourt — Strasbourg — Stuttgart — München — Viena — Budapesta — Verciorova — București — Constanța — Constantinopol.

Tot astfel și trenul „Ostende Express": (Londra) — Ostende — Bruxelles — Frankfurt — Nürnberg — Viena — Budapesta — Verciorova — București — Constanța — Constantinopol (14 noiembrie 1895).

Trebuie făcută o distincție netă între cele două trenuri exprese: chiar dacă au circulat pe același traseu Viena — Constanța ele au fost trenuri diferite, ambele circulînd la noi în țară din 1895 și anume: primul sîmbătă spre duminică, iar al doilea joi (tur) și luni, respectiv sîmbătă (retur). Cele două trenuri exprese ajungeau pînă la Constanța—Port de două ori pe săptămînă, fiind în directă legătură cu vapoarele S.M.R. care plecau și soseau spre și de la Constantinopol.

Între 6 februarie 1896 — 29 noiembrie 1897 trenul accelerat nr. 21 circula de 3 ori pe săptămînă pînă la Constanța-Port, fiind în legătură cu cele trei curse de vapoare spre Constantinopol. În celelalte zile trenul accelerat 21 circula numai pînă la Constanța-Gară.

Datorită creșterii traficului poștal, la 1 octombrie 1895 se înființează birourile postale ambulante nr. 13 și 14 București — Constanța și retur atașate la trenurile 139 și

Filatelia 1987 / nr. 8 (375)

POȘTA MARITIMĂ ROMÂNĂ 1895—1916

Bibliografia filatelică privind poșta maritimă română a consemnat pînă acum destul de multe articole în revistele și lucrările de specialitate filatelică.

Voi cita numai acele articole care, pe lîngă că aduc multe elemente noi, fac și o sinteză a tuturor cunoștințelor de pînă la apariția lor: „Stampile poștale fluviale și maritime de bord" de ing. M. Popovici, „85 de ani de la înființarea primei societăți maritime românești — 1895—1980" și „Stampile de bord utilizate de S.M.R." (1) și (2), de ing. S. Dragomir, toate din Catalogul de filatelie tematică „Marina"

Fig. 1

(1979—1981) și articolul „Începuturile serviciului poștal pe vapoarele Serviciului Maritim Român" de Anghel Vlăsceanu, din „Almanahul filatelic 1984".

Aceste articole, tratînd despre istoricul S.M.R.-ului, menționează vasele cu care s-a făcut transportul poștal și instrucțiunile de îndeplinire a serviciului poștal și fac o catalogare a ștampilelor folosite pe vapoarele poștale.

Ștampilele poștale reprezintă, din punct de vedere filatelic, obiectivul principal. Pentru a le putea studia este însă necesar să se cunoască în primul rînd itinerariile pe care au circulat vapoarele poștale ale S.M.R.-ului, ștampilele indicînd în general și localitățile între care se deplasau vapoarele. Desigur, au mai existat excepții, cînd unele ștampile au fost întrebuințate și după ce a fost modificat itinerarul vaporului, dar aceste cazuri sînt mai rare.

Pentru cursivitatea articolului, se vor relua unele informații despre începuturile activității S.M.R.-ului, încercînd a trata într-un nou mod problema legăturilor vapoarelor poștale cu trenurile exprese făcînd legătura cu vestul Europei.

Pînă la înființarea Serviciului Maritim Român (S.M.R.) în anul 1895, Direcția Generală a Poștelor și Telegrafelor (D.G.P.T.) din țara noastră nu a avut un serviciu organizat, decît sporadic, pentru transportul poștal pe mare, fapt datorat și poziției geografice a României, care nu putea avea legături directe decît cu statele din Orient, prin ieșirea sa la Marea Neagră.

Regulamentul stabilit de către Comisia Europeană a Dunării la 14 mai 1890 prevedea ca D.G.P.T. să poată transmite corespondență poștală prin toate vapoarele de poștă, pasageri și mărfuri, care vor acosta în porturile noastre. Companiile de vapoare trebuia să comunice în fiecare an, cu o lună înainte de deschiderea navigației, Comisiei Europene a Dunării și Administrației Poștelor, itinerariile lor precizînd punctele, zilele și orele de plecare și de sosire ale navelor.

D.G.P.T. dăduse ordin oficiilor poștale din Brăila, Galați, Sulina și Constanța de a expedia corespondențele poștale destinate oficiilor noastre din porturile unde acostează, cît și pentru biroul austriac și otoman din Constantinopol (Istanbul) cu care era în directă cartare prin vapoarele Companiei austriece Lloyd, ale Companiei otomane Egée, ale Companiei franceze Fraissinet, ale Companiei italiene Florio Rubattino care făceau o cursă pe săptămînă și prin vapoarele mesageriilor care făceau cîte o cursă la două săptămîni.

În anul 1895 se înființează S.M.R. care deschide o nouă epocă și în istoria poștală, creîndu-se curse poștale maritime prin intermediul vapoarelor românești.

Ziua inaugurării curselor S.M.R. se poate considera 26 august 1895, cînd vaporul Medeea a plecat pe un itinerar ad-hoc din Brăila. La 26 septembrie 1895 s-a produs deschiderea oficială a liniilor maritime Constanța — Constantinopol și Brăila — Constantinopol.

Nu toate liniile de vapoare ale S.M.R. au fost folosite pentru curse poștale.

Astfel „Linia Occidentală" (vapoarele avînd plecarea din Brăila) se pare că nu a fost folosită niciodată (chiar pînă în anul 1940) pentru curse poștale. De fapt această linie era deservită numai de vapoare comerciale.

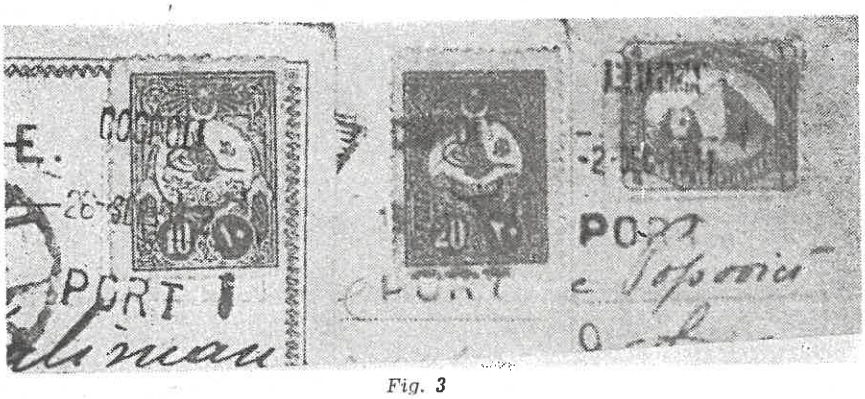

Fig. 3

La fel „Linia Dunării", Brăila — Constanța — Constantinopol, pentru anii 1895—1899 nu s-au găsit date certe care să ateste înființarea unor curse poștale, mai ales pe distanța Brăila — Constanța. De fapt această linie era deservită numai de vaporul Medeea (poștal), la început o dată pe săptămînă, apoi, de la 1 noiembrie 1896, de 3 ori pe lună. Cu toate acestea, vaporul Medeea, folosit mai mult ca rezervă pentru vapoarele de pe linia Constanța — Constantinopol, în tot semestrul I/1898, a fost imobilizat în portul Constanța.

Înființarea liniei de vapoare Constanța — Constantinopol a determinat D.G.P.T. să încheie un acord, la 11 iunie 1897, cu Direcțiunea Căilor Ferate Române (de care depindea la acea dată S.M.R.) pentru transportul pe calea ferată a expedițiilor poștale române, cît și pentru acela al altor state care doreau să uzeze de tranzitul nostru.

Astfel iau naștere primele curse poștale maritime cu vapoare românești. Condițiile de transport și de manipulare a expedițiilor poștale cu vapoarele S.M.R. stabilite prin această convenție (care a intrat în vigoare la 1 iulie 1897) sînt descrise în articolul „Începuturile serviciului poștal pe vapoarele Serviciului Maritim Român" de Anghel Vlăsceanu, în „Almanahul filatelic 1984".

Este necesară însă precizarea că predarea poștei către ofițerul S.M.R., în portul Constanța, se făcea într-adevăr de către conductorul poștal din Constanța și de către conductorul poștal care sosea cu trenul, dar e vorba de conductorul poștal al trenului accelerat 21 sau al trenurilor exprese care soseau înainte de miezul nopții în „Constanța-Port" și nu de conductorul poștal al Biroului Ambulant nr. 13 București — Constanța, care sosea în „Constanța-Gară" la ora 13.40 cu trenul 139. Menționez că vaporul din Constanța-Port pleca seara (ora 24) pentru a ajunge în plină zi la Constantinopol spre a da prilej călătorilor să admire splendorile Bosforului.

O nouă convenție, referitor la transportul expedițiilor poștale între Constanța—Constantinopol și retur cu vapoarele S.M.R. a fost încheiată la 1 ianuarie 1900. Clauzele acestei convenții au fost redate în articolele citate la început, deci nu vor mai fi reluate.

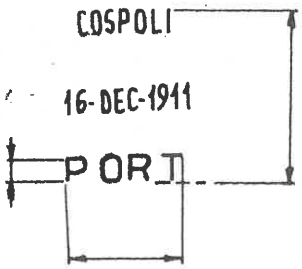

Fig. 2

Revenind la înființarea S.M.R. trebuie amintit că tot în anul 1895 s-a inaugurat podul de cale ferată de la Cernavodă, ceea ce a dus la crearea unei legături rapide și în transportul expedițiilor pe calea ferată între București și Constanța. A fost pusă astfel problema dirijării mai rapide a traficului de călători, mărfuri și poștă dinspre Europa spre Orient prin țara noastră și viceversa, care scurta mult timpul de transport și ar fi adus mari beneficii țării noastre. Înființarea liniei maritime Constanța—Constantinopol a rezolvat favorabil această problemă. Astfel de la 26 septembrie 1895, deschiderea oficială a liniei maritime Constanța—Constantinopol, și pînă la 6 februarie 1896 vapoarele românești au circulat de 2 ori pe săptămînă între Constanța—Constantinopol, apoi pînă la 28 noiembrie 1897, de 3 ori pe săptămînă.

Pentru accelerarea traficului, profitînd de linia S.M.R., trenul „Orient-Express" își modifică în 1895 ruta astfel: Paris — Avricourt — Strasbourg — Stuttgart — München — Viena — Budapesta — Verciorova — București — Constanța — Constantinopol.

Tot astfel și trenul „Ostende Express": (Londra) — Ostende — Bruxelles — Frankfurt — Nürnberg — Viena — Budapesta — Verciorova — București — Constanța — Constantinopol (14 noiembrie 1895).

Trebuie făcută o distincție netă între cele două trenuri exprese: chiar dacă au circulat pe același traseu Viena — Constanța ele au fost trenuri diferite, ambele circulînd la noi în țară din 1895 și anume: primul sîmbătă spre duminică, iar al doilea joi (tur) și luni, respectiv sîmbătă (retur). Cele două trenuri exprese ajungeau pînă la Constanța—Port de două ori pe săptămînă, fiind în directă legătură cu vapoarele S.M.R. care plecau și soseau spre și de la Constantinopol.

Între 6 februarie 1896 — 29 noiembrie 1897 trenul accelerat nr. 21 circula de 3 ori pe săptămînă pînă la Constanța-Port, fiind în legătură cu cele trei curse de vapoare spre Constantinopol. În celelalte zile trenul accelerat 21 circula numai pînă la Constanța-Gară.

Datorită creșterii traficului poștal, la 1 octombrie 1895 se înființează birourile postale ambulante nr. 13 și 14 București — Constanța și retur atașate la trenurile 139 și

140. Acestea circulau zilnic între București și Constanța — Gară ajungînd pînă în Constanța — Port.

În afară de aceste birouri poștale ambulante a mai fost înființată o cursă poștală mixtă feroviară-maritimă : București — Constanța — Constantinopol.

Tocmai aici se lămuresc confuziile existente pînă acum în literatura de specialitate. Datorită ștampilelor existente se știa că ar fi existat o cursă mixtă de acest fel, dar se considera că ea n-ar fi circulat efectiv între București și Constanța.

În realitate, însă, s-ar putea vorbi chiar de trei curse mixte, și anume:

1. București — Constanța — Constantinopol — cu plecare din București marți, joi și sîmbătă cu trenul accelerat nr. 21 și apoi din Constanța cu vaporul.

2. Idem — plecarea sîmbătă spre duminică cu trenul „Orient Express" și apoi cu vaporul.

3. Idem — plecare joi cu trenul „Ostende Express" și apoi cu vaporul.

Fiecare dintre cele trei curse folosea ștampiluri proprii. Bineînțeles că fiecare cursă avea și retur — Constantinopol — Constanța — București. Corespondența era transportată în saci închiși și post-pachete și se oblitera doar ceea ce se dădea direct în mînă la conductorul poștal sau se depunea la cutia vagonului poștal, fie la cutiile poștale de la bordul vapoarelor.

De la 28 noiembrie 1897, numărul curselor poștale mixte a fost redus la două (Orient-Express și Ostende-Express), cursa cu plecare marți, făcînd legătura numai cu trenul accelerat nr. 21, nefiind rentabilă. De la această dată, trenul accelerat 21 circulă numai de două ori pe săptămînă pînă la Constanța-Port, în aceleași zile ca și cele două trenuri exprese : duminică și joi (tur) și duminică și miercuri (retur). Această situație s-a păstrat pînă la 7/20 aprilie 1905.

Temporar, în anul 1899, linia de vapoare Constanța — Constantinopol a fost prelungită pînă la Salonic și Pireu și probabil în același timp au fost prelungite și cursele poștale respective.

Cursele poștale mixte au continuat cu siguranță pînă în anul 1905, dar se cunoaște corespondență cu ștampile ale curselor mixte și în anul 1911 (4 noiembrie). În paralel cu trenul 21 și returul-său 22 a funcționat o cursă poștală feroviară simplă, probabil în zilele cînd nu circula decît pînă la Constanța-Gară și nu avea legătură cu vapoarele poștale ale S.M.R.

De la 7/20 aprilie 1905, una dintre cursele de vapoare Constanța — Constantinopol a fost prelungită pînă la Pireu, deservind acest port o dată pe săptămînă, prelungindu-se implicit și cursa poștală.

De la 10/23 aprilie 1905 a fost prelungită și cealaltă cursă de vapoare (implicit și cea poștală) pînă la Smirna, cu escală la Mitilene, de asemenea o dată pe săptămînă. Cursele au continuat în cele două direcții pînă în luna februarie 1906, cînd S.M.R. a suspendat cursa între Constantinopol și Pireu. Au continuat însă cursele între Constanța — Constantinopol și Smirna.

De la 5/18 octombrie 1906 a fost pus în circulație vaporul de pasageri și poștă „Împăratul Traian", cursa Constanța — Constantinopol fiind prelungită pînă la Alexandria, în Egipt. Pînă la 1 mai 1909, informațiile găsite sînt incerte. Se arată că a existat o cursă poștală S.M.R. Constanța — Alexandria, cît și una Constanța — Smirna. Nu se cunoaște însă dacă în acest timp cursele de vapoare și, deci, și poștale au trecut prin portul Pireu.

Începînd cu 1 mai 1911, cursele de vapoare poștale între Constanța și Constantinopol se ridică la trei pe săptămînă și astfel vor rămîne pînă la sfîrșitul intervalului studiat în articolul de față (anul 1916).

Cele trei curse poștale au fost transformate în birouri poștale ambulante, cu nr. 1 (tur) și nr. 2 (retur) pentru distanța Constanța — Constantinopol, iar mai departe continuau ca simple curse poștale. Data înființării acestor birouri poștale ambulante maritime nu se cunoaște exact, dar ele existau cu certitudine la 6 august 1913 și funcționau și în anul 1916.

Pentru urmărirea desfășurării curselor poștale maritime folosind vapoarele S.M.R. este prezentat alăturat un tabel care redă itinerariile curselor, perioada de circulație pe aceste itinerarii, numărul de curse pe săptămînă și zilele de plecare și sosire a curselor tur și retur la punctele terminus : zilele săptămînii au fost scrise prescurtat.

Între anii 1901 și 1907, cursele de vapoare și, deci, și cele poștale au fost suspendate temporar, mai ales din cauza izbucnirii unor epidemii de ciumă în Orient. Astfel cursa Constanța — Constantinopol între 12—27 ianuarie 1901, 7 iulie — 11 septembrie 1901, 20 octombrie — 24 noiembrie 1901, 1—13 iulie 1902, iar între 12/25 iulie — ? 1907, cursa Constanța — Smirna — Alexandria între Smirna și Alexandria.

Din 1895 și pînă în 1916 toate cursele poștale maritime au fost dotate cu ștampile care obliterau corespondența depusă la cutiile poștale de la bordul vapoarelor, ale vagoanelor poștale (în cazul curselor mixte) sau date direct conductorilor poștali care însoțeau cursele.

Principalele tipuri de ștampile ale curselor poștale maritime și mixte au fost prezentate și explicate în articolele menționate la început, din Catalogul de filatelie tematică „Marina" mai 1979 — iunie 1981, și într-un articol din revista „Der Rumäniensammler Rundschreiben der Arbeitsgemeinschaft Rumänien" nr. 57 (II/1985).

Mai sînt necesare însă unele precizări cu privire la folosirea lor cît și la locul unde au fost aplicate.

Ștampilele eliptice, cu inscripția din partea superioară „EXPRES", au fost aplicate în anii 1896 și 1897 în vagoanele poștale ale celor două trenuri exprese, iar apoi și pe vapoare. Astfel avem ștampilele vagonului poștal al trenului Orient-Express cu inscripția din partea superioară „PARIS — CONSPOLI", precum și cele ale vagonului poștal al trenului Ostende-Express cu inscripția din partea superioară „OSTENDE — CONSPOLI". Bineînțeles că există și ștampile de retur. Odată cu predarea expedițiilor poștale din vagonul poștal către vapor, erau predate și ștemplurile, cursa poștală încheindu-se la Constantinopol și returul la București.

Cursa poștală mixtă care circula cu trenurile accelerate nr. 21 și 22 folosea ștemplul bicircular cu inscripția „BUCURESCI — CONSTANȚA — COSPOLI" și retur. Se cunosc ștampile de ornament, în partea de jos „goarna", cît și „floare cu patru petale" (mai tîrzii), inscripționate CONSPOLI.

Ștampila eliptică cu inscripțiile, CONSPOLI — TURQ" și „CONSTANȚA — BUCURESCI" datată 12 mar. 1898 (în articolul apărut în „Filatelia" din decembrie 1980), dacă data este corect redată, consider că ar fi putut fi folosită în vagoanele poștale ale ambelor trenuri exprese, deoarece nu se menționează ruta vreunuia dintre ele, dar este tot o ștampilă a curselor poștale mixte.

Din aprilie 1905 se semnalează ștampila bicirculară „CONSTANȚA — CONSTANTINOPLE — SMYRNE" și returul său, care în afară de dată mai include o goarnă poștală și prescurtarea SMR.

O ștampilă identică (fig. 1), dar purtînd inscripția „PIRÉE — CONSTANTINOPLE — CONSTANȚA", a fost semnalată de cercetătorul Gabriel Sassower în anul 1984 în revista „Romanian Philatelic Studies" nr. 2/1984, fiind găsită aplicată pe o carte poștală militară românească necirculată.

Data tîrzie de 4 feb. 1910 pune ștampila sub semnul întrebării, dar nu putem exclude faptul că pentru un timp foarte scurt cursa poștală maritimă ar fi fost prelungită pînă la Pireu la acea dată.

Oricum, ștampila ar fi trebuit să existe între 7/20.04.1905 și 02.1906, pentru a însoți cursa poștală respectivă.

De la 5/18.10.1906, pe ruta Constanța — Alexandria s-a aplicat ștampila bicirculară „CONSTANȚA — ALEXANDRIA" și retur. Din anul 1908 (an cunoscut după piesele circulate) pe această rută se folosesc și ștampile „etajate".

ITINERARIUL CURSEI POSTALE	PERIOADE DE CIRCULAȚIE	NR CURSE PE SAPT.	PLECARI - SOSIRI			
			TUR		RETUR	
1. (BUCUREȘTI)-CONSTANȚA--CONSTANTINOPOL	26.09.1895-6.02.1896	2				
1. IDEM	6.02.1896-28.11.1897	3	D Ma J	D Mi V	D Ma V	D Mi S
1. IDEM	28.11.1897-7/20.04.1905	2	D J	L V	S Ma	(S) D Ma
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL - PIREU 2.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL-SMIRNA	7/20.10/23.04.05 ....02.1906	1 1	D,J			Ma,S
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL 2.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL-SMIRNA	....02.1906-5/18.10.1906	1 1	D,J			Ma,S
1.C-TA-CONSTANTINOPOL-SMIRNA (?) 2.C-TA-C-TINOPOL-(?)-ALEXANDRIA	5/18.10.1906- .....1908 (?)	1 1	D,J			Ma,S
1.CONSTANȚA-CONSTANȚINOPOL 2.C-TA-C-TINOPOL-SMIRNA-ALEXANDRIA	1.05.1909 - 1.10.1909	1 1	D J	L Ma	S V	S Ma
1.CONSTANȚA - CONSTANTINOPOL 2.C-TA-C-TINOPOL-SMIRNA-ALEXANDRIA	1.10.1909- 1.05.1910	1 1	D J	L L	Ma Ma	Ma S
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL-SMIRNA 2.C-TA-C-TINOPOL-PIREU-ALEXANDRIA	1.05.1910- 1.05.1911	1 1	D J	Ma L	J V	D Mi
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL 2.C-TA-C-TINOPOL-SMIRNA-PIREU-ALEX.	1.05.1911- 1912	2 1	J,D Ma	V,L L	Ma,S S	Mi,D V
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL 2.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL-SMIRNA 3.C-TA-C-TINOPOL-PIREU-ALEXANDRIA	.....1912- ...02.1914	1 1 1	J D Ma	V Ma L	S Mi V	D V Mi
1.CONSTANȚA-CONSTANTINOPOL 2.C-TA-C-TINOPOL-PIREU-ALEXANDRIA 3.CONSTANȚA-BALCIC	..02.1914- 1.09.1916	2 1 3	J,D Ma L,Mi,S	V,L S(L) L,Mi,S	S,J V L,Mi,S	D,V Mi L,Mi,S

La fel ca și ștampilele „etajate" aplicate la cursele poștale feroviare în vagoanele poștale, și la bordul vapoarelor poștale s-au aplicat astfel de ștampile. O ștampilă e alcătuită din trei etaje : sus denumirea localității de escală (a portului) care se schimbă la fiecare oprire, fiind mobilă, la mijloc data și jos cuvîntul PORT, care este fix.

Într-o fotografie alăturată se exemplifică două obliterări diferite ale aceluiași ștemplu cu localitățile ALEXANDRIA și COSPOLI și o ștampilă a unui ștemplu, puțin mai mare, cu localitatea COSPOLI (fig. 2).

(Continuare în pag. 12)

„EXTURISPO'87"

BRAȘOV

Foaierul Teatrului Național din Brașov a găzduit, la începutul lunii iulie a.c., o nouă și prestigioasă expoziție filatelică, dedicată celei de a 22-a aniversări a Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român și Conferinței Naționale a Partidului.

În cadrul expoziției, organizată de Filiala județeană a A.F.R., în colaborare cu O.J.T. și C.J.E.F.S. Brașov, au fost prezentate 48 de exponate cu temele „Turism" și „Sport", din 23 județe și municipiul București, atît tematice propriu-zise, cît și de întreguri poștale, marcofilie și maximafilie. Cinci dintre exponate au aparținut unor tineri filatelișți.

Au reținut atenția publicului vizitator și a juriului exponatele : „Sportul în filatelia românească" (Iosif Adam si, respectiv, Vasile Paul), „Procedee tehnico-tactice de bază și specifice posturilor în jocul de fotbal" (Gheorghe Irimie); „Amintiri bucureștene" (Constantin Drăgușin), „Călătorie în Arctica sovietică" (Rodica Zahariuc), „Locuri de suflet și de frumusețe" (Emil Cristofor), „Jocuri neolimpice" (Grigore Eftimescu), „Construcții sportive" (Corina Moldovan), „Itinerarii turistice europene" (Mihai Drăgușin). Un exponat original de istorie poștală, cu accent pe marcofilie, și anume : „Poșta locală turistică și de cabane din România, 1894—1939", a fost prezentat de Vasile Florkievitz. Pe aceeași linie elevată s-au situat exponatele : „Stațiuni balneoclimaterice din Carpații orientali și meridionali" (Emilia Drăgușin), „Canada turistică" (Aurel Anton), „Arhitectura în România — obiective turistice de prim ordin" (Florin Bobescu, Răzvan Georgescu și, respectiv, Radu Stroe), „Jocuri sportive individuale și de masă" (Maria P. Huică).

Din Palmaresul expoziției reținem : o diplomă în rang de medalie de vermeil (Constantin Drăgușin), 2 de argint mare (Vasile Florkievitz și Maria P. Huică), 13 de argint (Iosif Adam, Aurel Anton, Florin Bobescu, Emil Cristofor, Emilia Drăgușin, Mihai Drăgușin (Brașov), Grigore Eftimescu, Răzvan Georgescu, Gheorghe Irimie, Corina Moldovan, Radu Stroe, Vasile Paul, Rodica Zaharciuc), 11 de bronz argintat, 15 de bronz. Au mai fost acordate numeroase premii speciale, precum și o reușită plachetă, a expoziției.

Catalogul expoziției a cuprins cuvinte de suflet, scrise pentru vizitatori și expozanți, de prof. Petru Istrate — președintele Filialei județene A.F.R. și al Comitetului de organizare, și de Virgil Ludu — arhicunoscut iubitorilor de sport, care își încheie articolul cu fraza : „Și pentru noi toți — de ce nu? — prin filatelie, această punte de aur spre cultură și lume. Pasiune în care regăsim tot ce s-a spus pînă acum. Pămînt, apă, cer, orașe, capodopere, muzee, țări, tradiții, continente. Desigur, călătorim cu trenul, avionul, vaporul. Încercați să călătoriți și cu atlasul și mărcile. Vom vedea, astfel, cît de frumoasă este planeta noastră și vom înțelege și mai bine de ce trebuie ea iubită !...".

Un plic ocazional și o ștampilă publicitară, sugestiv realizate, au oferit publicului vizitator un prilej în plus de satisfacții.

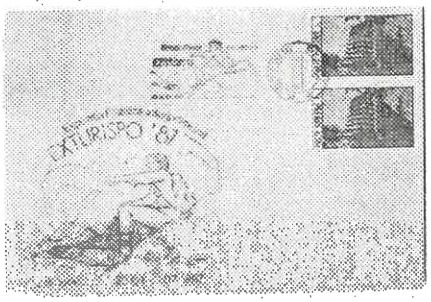

Organizatorii expoziției, sprijiniți de O.J.T., C.J.E.F.S. și D.J.P.Tc., sub îndrumarea nemijlocită și permanentă a organelor locale de partid și de stat, și-au pus toată energia, talentul și entuziasmul pentru a asigura reușita deplină a manifestării. Și au avut succes ! Cei care participă la o manifestare filatelică organizată la Brașov nu mai scapă prilejul următoarelor, întrucît ospitalierul oraș de la poalele Tîmpei, cu multiplele sale valențe culturale, oferă, prin intermediul filateliei, aspecte inedite din cele mai variate domenii ale activității umane.

Dr. Valeriu S. NEAGA

PE SCURT

BOTOȘANI

Cu prilejul împlinirii a 25 de ani d la prima legătură în mondoviziune, rea lizată prin satelitul TESLAR-1, Grupare „Astrofila", de pe lîngă Filiala A.F.I Botoșani, a realizat un plic ocazional i machetarea lui Mihai Pastramagiu, pre cum și o ștampilă poștală publicitar (machetator : Mihai Constantinescu) c data de 25.7.1987, care a fost aplicată l acea zi și pe corespondența primil și expediată de Of. P.T.T.R. Botoșani **(Prof. Vasile Arnăutu).**

IAȘI

În perioada 2—6 iulie a.c. a avut lo la Iași, Regata internațională de canota la startul căreia s-au prezentat sportiv din 4 țări (Bulgaria, Polonia, România s U.R.S.S.).

Evenimentul a fost evidențiat și fila telic de către Filiala A.F.R. Iași, pri realizarea unei ștampile publicitare, a plicată manual, la 4 iulie a.c. pe cores pondența primită și expediată de Ofi ciul P.T.T.R. Iași 1. Machetator : Neculа Baran. **(Col. dr. Tănase Daniliuc)**

PIATRA NEAMȚ

★ „Mărci poștale din Republica Popu lară Chineză" s-a intitulat expoziția fi latelică de la Piatra Neamț, organizat de Filiala A.F.R. Neamț cu prilejul des chiderii, la 1 iunie a.c., în Complexu Muzeal Neamț a „Expoziției de artiza nat din R.P. Chineză".

Bucurîndu-se de aprecierea unui nu meros public, manifestarea filatelică fost consemnată și prin realizarea unu plic și a unei ștampile ocazionale. Ma chetator : Nicolae Lucian Bică.

★ Între 28 iunie — 11 iulie a.c., l sediul Filialei A.F.R. din Piatra Neam a fost deschisă Expoziția filatelică „Va canțele muzicale", la care au participa expozanți din județul Neamț. Cu aces prilej au fost realizate un plic și ș ștampilă ocazională, în machetarea Ni coletei Carmen Iacob. **(Dr. Nicolae Pav lidis).**

(Continuare din pag. 7)

Caracteristicile acestor ștampile se determină, ca și la ștampilele similare ale curselor poștale feroviare, prin lungimea cuvîntului PORT, înălțimea literelor acestui cuvînt, care sînt mereu aceleași (exceptînd uzura ștemplului), și putem măsura cu aproximație înălțimea totală a ștampilei, care însă poate varia cu pînă la 0,5 mm, după cum e fixat unghiul de rotire a rotilei cu localitatea (fig. 3).

Deci, într-o viitoare catalogare a acestor ștampile trebuie să se țină seama că sînt ștampile de bord și nu ale unor oficii (agenții) poștale fixe.

Birourile poștale ambulante nr. 1 și 2, Constanța — Constantinopol, au avut ștampile proprii, monocirculare. „BR. AMB. MARITIM ROMAN — CONSTANȚA — CONSTANTINOPOL" cu numărul 1 sau 2 (tur sau retur) și cu liniuțe verticale paralele. Se cunosc piese circulate din anii 1913 și 1914.

Nu se știe dacă au existat și nu s-au găsit încă ștampile aplicate în cursele poștale Constanța — Balcic.

Toate cursele poștale, atît mixte cît și cele numai maritime descrise pînă acum, se foloseau numai de vapoarele S.M.R. Totuși, Administrația poștală din țara noastră (D.G.P.T.) s-a folosit pentru transporturile poștale spre Constantinopol și de vapoare străine.

Deși în „Darea de seamă asupra mersului serviciilor de Poștă, Telegraf și Telefon de [illegible] (1/4) aprilie 1894 pînă la 1 (14) aprilie [illegible] la pagina 38 se afirmă că „în noiembrie 1895 înființîndu-se un serviciu maritim român regulat între Constanța — Constantinopol, Administrația noastră a renunțat la serviciul vapoarelor străine pentru transportul expedițiilor poștale", totuși, la pagina 653, erau menționate curse poștale românești între Constanța și Constantinopol astfel: cu vaporul austriac de două ori pe săptămînă, cu cel italian o dată pe săptămînă și cu cel român de două ori pe săptămînă.

Aceste curse poștale cu vapoare străine sînt menționate a fi circulat și între 1905—1907 și în „Darea de seamă asupra mersului serviciilor de poștă, telegraf și telefon de la 1 aprilie 1905 pînă la 1 aprilie 1907".

Deci acestea au existat. De fapt, în circulara D.G.P.T. nr. 27002 din 17 iunie 1897 se menționa că la bordul vapoarelor străine, cum ar fi „Lloyd-ul austriac" sau alte vapoare, care soseau la Constanța sau în alte porturi românești, existau cutii de scrisori ale Poștei române, la care scrisorile depuse trebuia să fie francate cu mărci românești sau otomane. În caz contrar, mărcile nu erau anulate prin ștampilare (cu ștampile românești) și scrisorile se tratau ca nefrancate. Nu se cunoaște încă ce ștampile au fost aplicate în cadrul acestor curse poștale maritime.

Serviciul Maritim Român a înființat o serie de agenții în localitățile de escală ale vapoarelor sale.

Dacă în anul 1905 se semnalau agențiile : Constantinopol, Pireu, Smirna, Sulina, în anul 1906 se adaugă cele din Brăila, Galați, Mitileni, Alexandria, Rotterdam și Liverpool. Numărul lor a variat în funcție de itinerariile vapoarelor S.M.R.

Cu acest prilej, țin să precizez că la Mitileni s-a înființat o agenție a S.M.R. probabil în anul 1905, odată cu prelungirea cursei Constanța — Constantinopol pînă la Smirna. Ea apare în ă menționată în anul 1906. Cu unele suspendări, această agenție va funcționa pînă în anul 1916 și apoi, din nou după 1918. Astfel, consider că s-a răspuns și la o parte din întrebările puse în articolul „Serviciul Maritim Român — Mitileni" de N. Tripcovici („Filatelia" nr. 4/1980).

Iată că și Poșta română se poate mîndri cu un serviciu poștal maritim bine pus la punct, cu linii poștale directe care legau România de Turcia, Grecia și Egipt.

Desigur, nici acest articol n-a epuizat toate amănuntele temei propuse, existînd încă multe semne de întrebare.

Ing. Călin MARINESCU

Bibliografie

1. *„Buletinul Telegrapho-Postale 1890—1916".*
2. *Darea de seamă a „Direcțiunei Generale a Poștelor și Telegrafelor asupra mersului serviciului pe anii 1894—1907".*
3. *„Dare de seamă asupra Serviciului Maritim Român" (istoric), București, 1900.*
4. *„Dare de seamă asupra exploatării Serviciului Maritim Român pe anii 1896, 1897 și 1898".*
5. *Mersul trenurilor de călători pe anii 1896—1916.*
6. *Calendarul maritim de Amadeus Heinrich, București, 1909—1911.*
7. *Revista „Marina", Galați, 1912—1916.*

Filatelia 1975, nr. 5. 5/75

ISTORIE POȘTALĂ

POȘTA MILITARĂ ROMÂNĂ ÎN CAMPANIA ÎMPOTRIVA FASCISMULUI

Se împlinesc, anul acesta, trei decenii de cînd victoria asupra fascismului german a pus capăt celei mai cumplite încleștări pe care a cunoscut-o omenirea în decursul vremurilor. Trei decenii de cînd zorii păcii și victoriei au izgonit negura cruntă a nazismului, de cînd popoarele au trecut la munca pașnică, de construire a unei lumi noi, a unui viitor de pace și progres.

Pentru țara noastră, Ziua Victoriei a încununat lupta plină de elan, dăruire și entuziasm, dusă de armata română alături de armata sovietică și de celelalte forțe ale coaliției antihitleriste. După actul istoric de la 23 August 1944, armata română a dus lupta pentru eliberarea întregului teritoriu național. Cot la cot cu armata sovietică, ea a luat parte la uriașa ofensivă, jalonată la tot

pasul de lupte crîncene (duse în condiții grele climatice și de teren), departe de fruntariile țării, pe teritoriul Ungariei și — adînc — pe cel al Cehoslovaciei, pînă la glorioasa zi a Victoriei. Drumul oștirii noastre a fost jalonat — pe întregul traseu — de zecile de mii de morminte ale celor ce au căzut la datorie, pentru idealurile de demnitate și independență națională, pentru o lume de dreptate și progres social.

Filatelic, războiul împotriva fascismului înscrie în istoria poștală și — implicit în colecțiile, în preocupările noastre — un capitol dintre cele mai interesante. Sute de mii de ostași au luat parte la lupte, au scris celor de acasă, au primit scrisori de la aceștia. Un volum uriaș de corespondență a țesut legătura între front și Patrie. Fiecare dintre aceste scrisori este o frîntură din marea epopee a anilor 1944—1945, cînd poporul nostru a înscris cu mînă fermă și hotărîtă, una din paginile cele mai luminoase ale istoriei sale. Fiecare răvaș, fiecare scrisoare reflectă climatul de înaltă tensiune patriotică care însufleța, în zilele acelea, întregul nostru popor. Tocmai de aceea, în primul rînd, scrisorile din timpul campaniei se cer studiate sub aspectul conținutului lor, al mesajelor pe care le poartă și numai în al doilea rînd, sub cel strict filatelico-poștal.

Piesele circulate între front și țară, în timpul războiului antihitlerist, constituie documente deosebit de valoroase pentru capitolul respectiv din colecțiile tematice narative de Istorie a patriei. În afară de elementele strict filatelice (ștampile de campanie, obliterările de pe traseul parcurs, adnotări speciale poștale de serviciu, ștampile de cenzură etc.) aceste piese aduc în colecții și în exponate, prețioase contribuții istorico-documentare. Prezența lor îmbogățește expunatele respective cu un ecou de neînlocuit, al evenimentelor de acum trei decenii.

De multe ori, o astfel de scriscare poate înscrie în colecție — prin conținutul ei — un mesaj plin de patriotism, de hotărîre, de abnegație, scris în limba simplă și cinstită a ostașului care știe că luptă pentru o cauză, pentru idealuri majore.

Iată pentru ce acest capitol de istorie poștală se cere atent studiat. Pînă în prezent, sînt încă destul de puține colecțiile care au adîncit cum se cuvine studiul istorico-poștal și documentar al corespondențelor din timpul războiului antihitlerist. Încă mai se află în sipete, în sertare, de multe ori păstrate cu pioșenie, corespondențe de la cei căzuți. Încă se mai păstrează astfel de scritori ca amintire din timpuri de grea încercare. Ei bine, astfel de piese trebuie depistate, trebuie studiate, trebuie încorporate în colecții. Filatelia română are datoria de onoare de a construi un număr de exponate valoroase axate pe această temă, de a studia multiplele aspecte ale poștei de campanie, ale cenzurii de război, ale legăturilor poștale dintre front și țară.

În această ordine de idei, revista „Filatelia" a apelat la cercetători ai istoriei noastre poștale și avem satisfacția de a putea anunța că o seamă de contribuții valoroase sînt pe cale de definitivare. Ele vor pune la dispoziția cititorilor noștri numeroase date interesante, atît cu privire la istoria poștală propriu-zisă a campaniei pe frontul de vest, cît și pentru o primă sistematizare a aspectelor filatelice (în primul rînd, al ștampilelor de campanie, apoi a domeniului atît de vast al ștampilelor de cenzură etc.).

În așteptarea acestor contribuții, să încercăm — aci — cîteva dintre punctele de reper din acest domeniu al filateliei noastre.

1) Primul punct de subliniat, este că în tot timpul campaniei din Ungaria și Cehoslovacia, unitățile militare românești nu au folosit niciodată — pentru obliterarea corespondențelor militarilor lor — ștampilele poștale găsite la organele poștale locale. Nu există — astfel — corespondențe expediate de pe front sau sosite la militari, pe front sau în teritoriile în care au ajuns unități militare românești, care să poarte ștampile poștale maghiare sau cehoslovace. În aceste condiții se poate considera că orice piesă care ar putea apare, cu astfel de ștampile, este vădit contrafăcută sau un fabricat pentru inducerea în eroare a colecționarilor.

2) Imensa majoritate a corespondențelor ostașilor de pe front a fost scrisă pe cărți poștale militare. Din acestea există variante cu marca fixă fără valoare (respectiv, „Cărți poștale militare gratuite") și altele cu mențiunea „Carte poștală militară", însă a căror marcă fixă poartă indicația valorii (în lei). Primele se distribuiau — într-un anumit număr pe lună, gratuit, ostașilor; cele cu valoare se puteau achiziționa în număr nelimitat, la unități. Pe ambele tipuri de cărți poștale era indicat — într-un cerc — „Locul sigiliului cenzurei militare".

În afară de cărți poștale, au fost trimise corespondențe și în plicuri închise, mai mult de ofițeri. Nu au existat în acest scop plicuri „Întreguri poștale" cu marcă fixă. Scrisorile închise pe care le-am întîlnit au circulat fără francatură însă poartă toate — conform prescripțiunilor — sigilul de control al cenzurii unității militare de care aparținea expeditorul.

3) Unitățile române care au luptat pe frontul de vest au folosit serviciile poștei militare române. Aceasta era organizată cu oficii poștale militare, pe unități, fiecare fiind dotat cu ștampilă poștală proprie. De formă circulară, ștampila purta indicațiile „Oficiul poștal militar", numărul de ordine al oficiului (jos) și — în centru, data (ziua, luna, anul). Firește, aceste ștampile nu purtau nici o indicație de localitate. Se deosebesc cel puțin două tipuri de ștampile (cu cifra încadrată în semicerc sau fără acest semicerc).

4) Dat fiind că ștampilele nu indicau localitatea și că instrucțiunile de campanie interziceau a se înscrie în scrisoare vreo mențiune despre locul unde se afla dislocată unitatea militară, localizarea trimiterilor poștale se poate face numai pe baza elementelor istorice, respectiv după „marșrutul" unității militare. Cunoscîndu-se (după adresa trimițătorului sau după ștampila cenzurii militare unitatea din care făcea parte expeditorul), după ștampila poștală, datată, se poate reconstitui în ce zonă se afla unitatea respectivă. În felul acesta se poate stabili dacă scrisoarea sau cartea poștală a fost expediată de pe teritoriul Ungariei, Cehoslovaciei etc.

5) Sacii cu poșta militarilor erau colectați la centrele de colectare poștală și de aci îndrumați spre țară, folosindu-se mijloacele de transport la dispoziție (cînd era posibil, și avioane militare). La sosirea în țară, sacii erau predați punctelor de cartare, spre dirijare la adresele respective. Aceste puncte aplicau ștampilele lor, ca ștampile de sosire (în cazul cînd destinatarul locuia chiar în localitatea respectivă) sau ca ștampile de tranzit (dacă erau dirijate mai departe).

6) Ștampilele de cenzură militară constituie un capitol foarte interesant de studiu, datorită marii lor varietăți. Prezența lor conferă întotdeauna trimiterilor circulate prin poștă, un aspect foarte atractiv pentru colecționarii pieselor de istorie poștală. Foarte diferențiate între ele, aceste ștampile ni se prezintă într-o gamă întreagă de tipuri. Unele dintre ele poartă indicația unității militare care le-a utilizat și aplicat, altele nu au astfel de indicații, limitîndu-se la mențiunea „Censurat", „Cenzurat", „Poșta Militară Cenzurat" etc.: unele sînt aplicate cu tuș negru, altele cu roșu etc. Toate sînt însoțite și de semnătura cenzorului care a efectuat lectura trimiterii respective și care răspundea de controlul ei.

7) În timpul campaniei, unele unități militare române — în funcție de evoluția operațiunilor militare — au efectuat trimiterea corespondențelor militarilor lor prin poșta militară sovietică de campanie cea mai apropiată. Din materialul vast pe care l-am cercetat, rezultă că aceste trimiteri au fost făcute folosindu-se cărți poștale militare române și poartă la plecare sigiliul sau viza de control a cenzurii militare a unității românești. Pe traseu, ele au fost verificate — în unele cazuri — și de cenzura militară rusă. Obliterarea scrisorilor trecute prin poșta militară rusă a fost făcută cu ștampilele oficiului poștal militar sovietic (ex.: **ștampile circulare** „Polevaia Pocsta", cu data **în centru: zi, lună, an**). În continuare, ele au intrat apoi în rețeaua poștală română, primind obișnuitele ștampile la sosirea la centrele de cartare și distribuire către adresanți.

→

5/75

UN SECOL DE LA ÎNFIINȚAREA PRIMELOR BIROURI AMBULANTE FEROVIARE

Pînă în octombrie 1869, toate cursele poștale, adică transportul expedițiilor poștale în alte localități, se făceau prin diligențe, cariole ori călăreți. La 19/31 octombrie 1869 inaugurîndu-se și punîndu-se efectiv în circulație linia ferată București (gara Filaret)—Giurgiu, începe și transportul corespondenței poștale cu trenul pe distanța București-Giurgiu și viceversa. În decembrie 1869 începe a funcționa linia ferată Itzcani—Roman, la care s-au adăugat ramurile Pașcani—Iași (în iunie 1870) și Verești—Botoșani, (în noiembrie 1871). În 1872 a început exploatarea definitivă a liniilor ferate București (gara Tîrgu Vestei)—Pitești și București—Ploești—Buzău—Brăila—Galați— Tecuci—Adjud—Bacău—Roman. Pe toate aceste linii circulau trenuri care transportau și corespondența poștală astfel că, spre sfîrșitul anului 1872, funcționau următoarele curse poștale feroviare : 1) București—Giurgiu (de 2 ori pe zi) ; 2) București—Pitești (de 2 ori pe zi) ; 3) Pașcani—Iași (de 2 ori pe zi) ; 4) București—Itzcani (zilnic) ; 5) București—Galați (zilnic) ; 6) Galați—Roman (zilnic); 7) Tecuci—Bîrlad (zilnic) ; 8) Botoșani—Verești (zilnic), cum și același număr de curse feroviare pe parcursul invers al acestor linii ferate. În acest fel a luat

naștere poșta feroviară ambulantă, care a înlocuit, tot mai mult, cursele poștale făcute cu mijloace hipomobile.

Aceste curse poștale nu constituiau însă *birouri* poștale, ele neefectuînd decît transportul *pachetelor* de scrisori primite de la birourile poștale și predarea lor în stațiile de destinație, iar nu și alte operații poștale. Din această cauză, expedițiile poștale, transportate în vagoane poștale, erau însoțite de un simplu *conductor poștal*, slujbaș inferior al poștelor. Curînd, însă, s-a simțit nevoia înființării, astfel cum existau în alte țări, a unor adevărate *birouri poștale ambulante* care, parcurgînd distanțe lungi, pînă la frontierele României, să culeagă corespondența poștală a birourilor poștale stabile de pe parcurs, *să o recarteze*, și s-o predea, făcînd și schimbul poștal cu oficiile străine de frontieră (respectiv cu birourile poștale ambulante străine ajungînd la frontiera noastră).

Principala legătură poștală cu apusul și nordul Europei se realiza, pe atunci, prin gara Itzcani, însă pînă în 1875 Austria nu avea un birou poștal ambulant care să ajungă la Itzcani, ambulantul din Cracovia terminîndu-și cursa la Lemberg. De aceea, înființarea unor birouri poștale ambulante București—Itzcani și retur, a trebuit să aștepte punerea în circulație a unui birou poștal ambulant Lemberg-Itzkany (Suceava). De altfel, chiar în actul prin care s-a concesionat, în 1868, concernului reprezentat de Victor d'Offenheim, construcția și exploatarea liniei ferate Itzcani—Roman, se prevedea nu numai dreptul guvernului român de a înființa o poștă ambulantă pe acea linie (cu obligația concesionarei de a pune la dispoziție vagoanele poștale necesare), dar și precizarea că acest aranjament se va realiza după ce se va înființa o poștă ambulantă și „pe drumul de fer de la Lemberg, la Cernăuți și Suceava".

În sfîrșit, punîndu-se în circulație biroul poștal ambulant austriac Lemberg—Itzkany, și retur, nr. 54 (în legătură cu biroul poștal ambulant Lemberg—Krakau—Oswieczim—Breslau), ministerul nostru de interne, prin decizia nr. 5.335 din 28 martie 1875 a dispus înființarea primelor birouri ambulante române, și anume : biroul ambulant Nr. 1, București—Itzcani, și biroul ambulant Nr. 2, Itzcani—București, care au și început să funcționeze la 1 mai 1875. Rezultatele funcționării acestor birouri poștale au fost expuse de directorul general al poștelor, către ministrul de interne, în modul următor :

„...Aceste birouri ambulante aduc servicii reale publicului, căci prin acest mijloc schimbul corespondențelor din și pentru străinătate câștigă aproape 24 ore în parcursul lor. Afară de aceasta, s-a adus o simțitoare ușurare birourilor noastre, care în loc de a fi în legătură cu cîte 20 de biurouri au acum a face numai cu ambulanța și aceasta din urmă face dînsa recartarea corespondențelor".

Succesul primelor două birouri poștale ambulante a determinat înființarea altor două asemenea birouri, pe linia ferată București—Vîrciorova, măsură prevăzută prin convenția încheiată cu Austria, la 19/31 mai 1874, și posibilă, după consolidarea liniei ferate Pitești—Slatina—Craiova—T. Severin—Vîrciorova, dată în folosință în 1875. Astfel, au luat naștere și au început să funcționeze, de la 1 mai 1876, birourile poștale ambulante Nr. 3, București—Vîrciorova și Nr. 4, Vîrciorova—București. Următoarele birouri poștale ambulante (Nr. 5, 6, 7 și 8) s-au înființat abia în anul 1889, și acestora le-au urmat altele, ajungîndu-se, în anul 1907 la 22 birouri ambulante feroviare, plus altele mixte (cu trenul și cu vaporul). La această dată funcționau și 82 curse poștale feroviare. Funcționarea birourilor poștale ambulante era reglementată prin „Instrucțiuni pentru transportul poștei pe căile ferate și pentru serviciul poștei ambulante", din 8/20 aprilie 1875, aprobate prin decizia nr. 5335 din 28 martie 1875 a ministrului de interne. Textele acestui act normativ precizează deosebirile dintre cursele poștale feroviare și birourile poștale ambulante. În art. 2 se arată că serviciul poștal pe căile ferate se face :

„a/ Prin mijlocul conductorilor *de tren* ai companiilor concesionare ;

b / Prin conductorii *poștali* în vagoane poștale *ordinare* ;

c / Prin birouri ambulante în vagoane *speciale*".

Operațiile poștale ale biroului poștal ambulant, în vagonul poștal, se efectuau de un *oficiant poștal*, care, conform art. VI din decizia nr. 5.335/1875 era un amploiat *superior* din Direcția generală, însoțit și ajutat la manipulările fizice de un conductor poștal. În art. 23 din instrucțiunile menționate se prevedeau următoarele :

„Oficiantul poștei ambulante desface în vagonul poștal pachetele și sacii de scrisori ce a primit, *sortează scrisorile și le recartează...*, închide pachetele de scrisori și înainte de a ajunge la stații le predă conductorului ambulant, care îngrijește a se preda la stația respectivă împreună cu celelalte obiecte poștale".

Spre deosebire de cursele poștale, care, în primii 25 ani de funcționare nu au posedat și folosit ștampile poștale proprii (ele fiind dotate cu astfel de ștampile abia prin anul 1896) birourile poștale ambulante au avut, chiar de la început, ștampile poștale proprii. Atît cursele poștale, cît și birourile poștale ambulante primeau (prin depunere, în stațiile de pe parcurs, în cutia de scrisori a vagonului poștal) cărți poștale și scrisori simple. Din cauza diferenței mai sus-arătată, numai corespondența depusă birourilor poștale ambulante pur-

tă — însă — ștampile de poștă ambulantă, care obliterau mărcile poștale, fixe sau adezive ale respectivelor corespondențe. Potrivit circulării direcției generale a poștelor, nr. 3.139 din 3 martie 1868, conductorii poștali ai curselor feroviare erau obligați *să scrie* pe acele scrisori originea lor (stația la care au fost depuse), iar birourile poștale de *destinație* urmau să oblitereze mărcile poștale cu ștampila lor.

Începînd din anul 1896 se găsesc multe corespondențe purtînd ștampilele curselor poștale, de forma dreptunghiulară, cu inscripția „TREN", și un număr, (cu cifre arabe) indicînd *trenul* cu care circula cursa poștală respectivă. Ștampilele folosite de birourile poștale ambulante au avut forme variate : ovale pînă prin 1880, apoi rotunde, pînă prin 1896, cînd au fost introduse ștampile de formă dreptunghiulară, pentru a se reveni, mai apoi, la forma „dublu cerc". Toate aceste ștampile purtau în inscripția lor cuvîntul prescurtat „AMB." și un număr (uneori în cifre arabe, de cele mai multe ori în cifre romane) indicînd numărul *biroului poștal*, iar nu numărul trenului la care era atașat vagonul poștal [1]).

Dumitru PAȘȘALEGA

[1] *Pentru alte amănunte, ca și pentru ștampilele birourilor poștale ambulante a se vedea articolele aceluiași autor, „Ștampilele ambulanțelor poștale", în „FILATELIA", nr. 2 și 3/1971.*

POȘTA MILITARĂ

Evident, aceste indicații sînt departe de a epuiza materia, studiile putînd și trebuind să fie mult adîncite, pe baza cercetării atente a unui material cît mai bogat, ce va fi depistat și semnalat de cititorii noștri.

Articolele pe care urmează să le publicăm — în continuare — vor aduce elemente prețioase pentru studiul poștei de campanie care însoțea unitățile pe linia de bătaie, cît și al poștei care servea unitățile dislocate în spatele frontului (depozite, centre de refacere, spitale etc.) O atenție deosebită va trebui dată ștampilelor poștale și de cenzură (acestea din urmă așteptînd să fie sistematizate, după perioade și tipuri).

În fața filateliștilor noștri, a iubitorilor istoriei poștale, a tuturor celor care se apleacă cu recunoștință și respect asupra acestor pagini glorioase ale istoriei patriei, stă un cîmp vast de studiu, care așteaptă să fie cercetat. Tuturor ne revine sarcina de a depista piesele care evocă această perioadă, de a le scoate la iveală, de a le prezenta în expoziții, de a le comenta în articole. Așteptăm ca într-un viitor apropiat, să putem saluta realizări cît mai cuprinzătoare în această direcție.

Nicolae TRIPCOVICI

Filatelia 1974, nr. 10.

MECANOTELIE

TIPURI DOMINANTE DE FRANCATURI MECANICE ROMÂNEȘTI

Cadrul nu permite noi referiri la catalogarea francaturilor mecanice, nici tratarea acestui gen de material filatelic sub toate aspectele, inclusiv din punct de vedere al reglementărilor, funcțiilor poștale și utilității filatelice a lor. (Acest articol, după cele publicate în revista „Filatelia" cu ani în urmă **) are menirea ca în noua conjunctură filatelică, să facă un tur de orizont asupra utilității colecționării acestui material filatelic, modul de încadrare al acestuia în colecții tematice sau de subiect, dar în principal să prezentăm tipuri de francaturi mecanice dominante în perioada de după acel 30 decembrie 1947, pas hotărîtor în făurirea noului destin românesc, neocupîndu-ne de ștampilele de zi ale francaturilor mecanice, care aparțin unui alt domeniu de colecționare, ștampilografiei filatelice.

Francatura mecanică este de fapt o marcă fixă cu caracter aparte, puțin „spectaculoasă", foarte puțin cunoscută și mai puțin utilizată — ca element complementar al colecțiilor și exponatelor filatelice, sau ca o ramură de colecționare a-

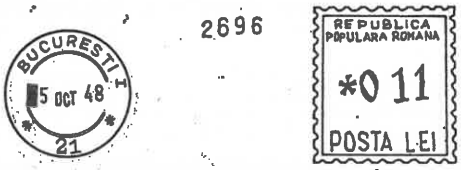

parte. Aparține patrimoniului poștal, istoriei poștale și implicit și filateliei. Tipurile dominante a francaturilor mecanice se pot împărți în două : tipuri care existau / chiar dacă inscripționarea este schimbată / și în perioada care a precedat Proclamarea Republicii și tipuri care au circulat în urma introducerii unor mașini de francare noi, structural schimbate față de cele precedente.

Mai întîi cîteva referiri la perioada de tranziție. Există o francatură mecanică foarte cunoscută și utilizată pe scară largă de oficiile poștale și de ghișeele poștale mari / dimensiunea 27 pe 30 mm / care înainte de Proclamarea Republicii

avea sus inscripția „ROMÂNIA POSTA" în centru valoarea francaturii, iar jos cuvîntul „LEI". După 30 decembrie 1948 în același chenar / figura nr. 1 /. sus în primul rînd cu litere mai mari apare inscripția „REPUBLICA", în rîndul doi „POPULARĂ ROMÂNĂ", iar pe latura de jos „POSTA LEI". Din anul 1948 menționez o interesantă francatură mecanică de dimensiuni apropiate celei precedente, care în partea superioară pe primul rînd are inscripția „REPUBLICA POPULARĂ", pe al doilea rînd „ROMÂNĂ", iar jos „POSTA LEI" tot cu majuscule însă cu litere mai mici. / figura nr. 2 / La această francatură mecanică trebuie reținut anacronismul desenului uitat în circulație cu mult după naționalizare.

Un grup interesant de francaturi mecanice este acel care convențional poartă denumirea „grupul PTT" din cauză că în partea de sus a francaturilor găsim litere mici majuscule, care indică apartenența la sistemul organizatoric poștal. Primul tip / figura nr. 3 / are dimensiunea 30 pe 28 mm și se compune dintr-un chenar simplu, dublat în exterior de unul care imită dantelura mărcii, în interiorul căruia, sus găsim textul „REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ", la mijloc valoarea nominală precedată de o stea în cinci colțuri, iar în partea de jos, textul „LEI POSTA LEI". Sus în colțul drept și stîng se află un „T" cu linia orizontală alungită care sparge chenarul interior, sub linie se găsesc literele „P" / cu bucla mare / și un „T". Acest tip de francatură mecanică se cunoaște cu și fără numărul din interiorul chenarului. Al

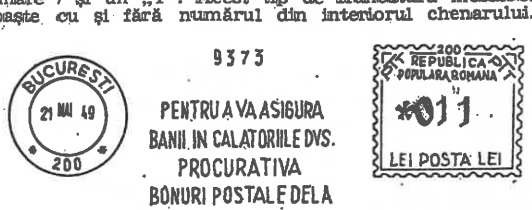

doilea tip „PTT" are dimensiunea de 26 pe 30 mm. Chenarul ca la tipul precedent / figura nr. 4 /. PTT, cu litere majuscule din colțul drept și stîng are litere cu mult mai mici și nu întrerup chenarul interior ca de altfel și la tipul următor despre care o să amintim. Așezarea textului în interiorul francaturii : pe primul rînd „REPUBLICA" cu litere mai mari, iar jos cuvintele „POSTA LEI" sînt scrise cu litere cu mult mai mici ca la tipurile precedente. Ultimul tip din grupa amintită pe care vreau ca să-l evidențiez — și care a fost foarte mult timp în circulație — inclusiv la Poșta centrală— cu care s-a francat și anticipat corespondența pentru instituții, redacții etc. / figura nr. 5 // are dimensiunea 36 pe 28 mm. și are următoarele caracteristici : în colțul drept și stîng inițialele „PTT" cu majuscule, cunoscute în două dimensiuni. La acest tip sînt francaturi care au indicate în

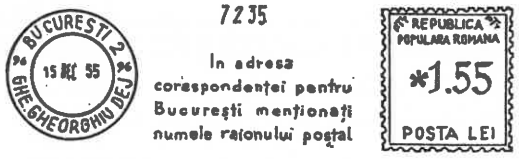

chenar numărul indicativului, altele nu. De asemenea, unele francaturi au text publicitar altele nu, iar altele nu au nici ștampila de zi a francaturii.

În afara celor amintite mai sus, trecînd în revistă în mod cronologic francaturile mecanice aplicate după 1 ianuarie 1948, o să ne dăm seama de diversitatea acestui gen de piese filatelice. Cronologic menționăm francatura în circulație începînd cu anul 1948, dimensiunea 27 pe 30 mm., care în partea superioară pe primul rînd cu litere mai mari are inscripția „REPUBLICA", pe al doilea rînd cu litere mai mici „POPULARĂ ROMÂNĂ", cifra de mijloc este precedată de

o rozetă în cinci colțuri, iar pe latura de jos se află inscripția cu majuscule — mai mari decît denumirea țării „POSTA LEI". Tot în anul 1948, este în circulație o francatură mecanică cu chenar simplu de dimensiunea 32 pe 30 mm. a cărei caracteristică deosebită este că pe latura de jos, cuvîntul „POSTA" este într-un chenar asupra căruia se găsește cuvîntul „LEI" / figura nr. 6 /. O francatură pe care vreau s-o menționez și care a fost aplicată de poștă și fără text publicitar și ștampila de zi, este aceea care a circulat în anii '50, dimensiunea 28 pe 30 mm. Caracteristicile deosebite ale ștampilei : între chenarul interior și cel exterior cu dantelură este o distanță mai mare, valoarea nominală este precedată sau de o rozetă sau de o stea în cinci colțuri, iar cuvîntul „POSTA" în chenar este lipit de latura de jos, care asupra lui are sau n-are cuvîntul „LEI", / figura nr. 7 /.

Cîteva cuvinte despre un grup de francaturi mecanice cu denumirea completă a statului și care sînt patrulatere. Acest tip de francatură a circulat în principal în deceniul al șaselea.

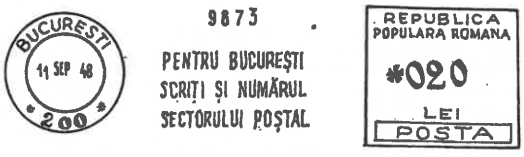

Prima ștampilă pe care o menționăm din acest grup are dimensiunea 25 pe 29 mm., denumirea statului este completă și scrisă cu litere majuscule foarte mici, valoarea francaturii este precedată de o rozetă, iar pe latura de jos cuvintele „POSTA" și „LEI" sînt lipite și de liniile laterale, în chenar este indicat și indicativul mașinii de francat/figura nr. 8 /. Același tip de francatură, are denumirea statului cu litere mai mari, valoarea francaturii nu este precedată de o rozetă, iar pe latura de jos cuvintele „POSTA LEI", sînt așezate la mijloc, dimensiunea 27 pe 30 mm., în chenar nu este indicat

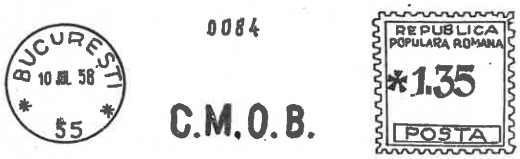

numărul mașinii. La tipul următor subliniem în mod deosebit faptul că cele două cuvinte „POSTA LEI" se deosebesc, poșta fiind scrisă cu litere de rînd — cu excepția primei litere — iar lei, cu majuscule. Următorul tip din grupa amintită, pe care îi menționăm are la denumirea statului cuvîntul „REPUBLICA", pe primul rînd și cu litere mai mari,, rozeta care precedă valoarea francaturii este formată mai mult din linii, iar jos cuvintele „POSTA LEI" au litere majuscule mai late. Tipul următor care se cere a fi evidențiat are în general caracteristicile primei francaturi amintite la acest grup, trebuie reținut însă că „POSTA LEI" are litere de dimensiuni mai mici ca la tipul de bază și indicativul mașinii, din chenar, cifre mai mari.

Ultimele două pe care le amintim la acest grup de francaturi au caracteristici aparte. Prima, prin faptul că, latura de sus și de jos n-au aceeași dimensiune, — 29, respectiv 26 mm. —, iar textul și francatura sînt astfel așezate încît umplu tot interiorul ștampilei. A doua este un dreptunghi — dimensiunea 32 pe 27 mm, care în partea superioară are denumirea statului / pe primul rînd cuvîntul „REPUBLICA" /, valoarea francaturii este precedată de o cruce malteză, iar pe latura de jos are inscripționarea „LEI POSTA LEI".

Ca francaturi mecanice de tranziție care leagă cronologic

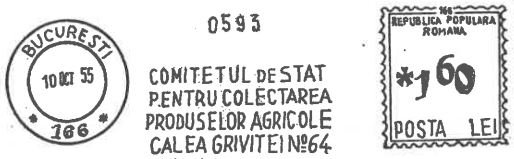

tipurile de mai sus cu cele în circulație în perioada următoare o să amintim două. Prima, de dimensiunea 31 pe 29 mm., are denumirea statului „R.P. ROMÎNĂ", în centru valoarea francaturii precedată de o rozetă care la dreapta și la stînga are cuvîntul „LEI", iar pe latura de jos tot cu majuscule mari cuvîntul „POSTA". A doua francatură de dimensiunea 26 pe 30 mm. — are denumirea statului prescurtată „R.P.R.", iar pe latura de jos cuvintele „POSTA LEI" umplu întreg spațiul.

Grupul de francaturi mecanice cu denumirea „POSTA ROMÂNĂ" — ca însemn de stat, sînt dominante și astăzi. Ele au fost introduse treptat după Proclamarea Republicii Socialiste România, în august 1965. Caracteristicile lor principale

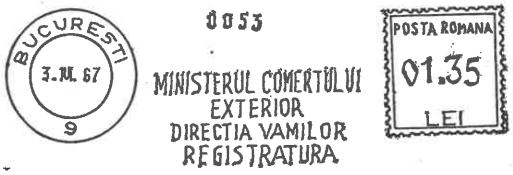

sînt patrulatere cu laturi aproape egale și de format mai mic ca cele precedente. Primul tip are dimensiunea 25 pe 26 mm., cifrele din mijloc nu sînt precedate de nici un semn, iar pe latura de jos la mijloc se află cuvîntul „LEI". A doua francatură pe care o menționăm are aceleași caracteristici ca prima, valoarea francaturii însă este precedată de o rozetă. O altă francatură pe care vrem s-o menționăm are dimensiunea 27 pe 27 mm., la care denumirea „POSTA ROMÂNĂ" se compune din litere mai mari / tip schmale / iar valoarea francaturii este procedată de o stea, în cinci colțuri plină / în loc de rozetă. Următorul tip pe care îl prezentăm se deosebește de cel precedent prin aceea că pe cuvîntul „ROMÂNĂ" sînt puse accentele, iar valoarea francaturii / cifrele sînt de un tip aparte / sînt precedate de un romb în loc de rozetă. Același tip de francatură o cunoaștem și fără accentele de pe literele care indică apartenența de stat. O frumoasă francatură mecanică are mașina de francat care deservește ambasada S.U.A. ; dimensiunea 26 pe 30 mm., în partea de sus denumirea „POSTA ROMÂNĂ" cu litere elegante, în centru valoarea francaturii precedată de un punct, iar pe latura de jos centrat cu litere schmale cuvîntul „LEI".

Deși prezentul articol nu-și propune a analiza chiar sumar textele publicitare ale francaturilor mecanice totuși pentru a evidenția și a sublinia importanța lor și pentru colecțiile tématice și de subiect se impun cîteva referiri.

La tema presă, poștă, istoria poștală, comunicații poștale pot fi folosite la alcătuirea exponatelor zeci de francaturi mecanice. În acest context consider interesant și sugestiv textul publicitar și ilustrația folosită atît înainte cît și după Proclamarea Republicii Populare Române / figura nr. 10 /.

Chiar și la tematica angajată pot fi folosite cu eficiență unele francaturi mecanice. De exemplu, pe o francatură tip „REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ" se poate citi lozinca „TRĂIASCĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ" pe o alta „UZINELE 23 AUGUST" / figurile 11 și 12 / legat de ultima trebuie menționat că francatura mecanică este un tip ieșit din comun. Chenarul este format din linii care

imită o dantelură plină, întretăiată pe latura de sus de numărul mașinii. Interiorul ștampilei este plin. Sus în primul rînd se găsește cuvîntul „REPUBLICA" în al doilea rînd „POPULARĂ ROMÂNĂ" urmat pe verticală de valoarea francaturii precedată de o rozetă, iar pe latura de jos pe două rînduri se află cuvintele „LEI POSTA".

Aceste cîteva exemple luate la întîmplare ne demonstrează elocvent importanța cunoașterii și folosirii francaturilor mecanice românești și în colecțiile tematice și de

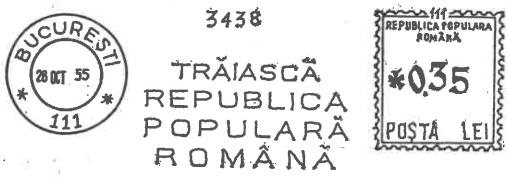

subiect. Avîndu-se în vedere complexitatea acestei ultime probleme merită să revenim cu alt prilej. De asemenea, viitoarea

„Monografie a mărcilor poștale românești" care va clasifica și „cataloga" tipurile de francaturi mecanice, va ușura cunoașterea, colecționarea și folosirea lor în exponate, contribuind la valorificarea mai bună a patrimoniului nostru filatelic și în acest domeniu.

Iosif MICU (A.I.J.P.)

PENTRU POPULARI - ZAREA FILATELIEI

În scopul propagandei pentru răspîndirea filateliei în masele largi ale populației și pentru atragerea tineretului sovietic în rîndurile colecționarilor de mărci poștale. Asociația Unională a Filateliștilor Sovietici (W.O.F.) a editat trei cărți poștale ilustrate cu reproduceri de mărci poștale policrome, însoțite de texte propagandistice : prima ilustrată este dedicată mărcilor cu tematica „Cosmos" : a doua face propaganda pentru colecționarea tematică și a treia recomandă intrarea în rîndul filateliștilor organizați, prin înscriere în asociația W.O.F.

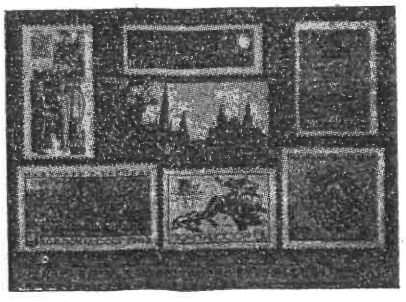

O altă carte poștală, editată anterior, poartă un text de felicitări și urări pentru începutul de an nou, ilustrată, de asemenea, cu reproduceri de mărci poștale, a înregistrat unul dintre cele mai mari succese, drept care s-a trecut la editarea seriei amintite, care se bucură de o mare popularitate.

Ing. Sandu Bulat

 Filatelia · 1987, nr. 11-12 (378-379). XXXVI

STUDIUL ȘTAMPILELOR PE CORESPONDENȚA FRANCATĂ MECANIC

Conform datelor menționate în Almanahul P.T.T. din 1930, mașinile de francat au început a fi utilizate în România din anul 1929 avînd la bază regulamentul publicat în Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 11 din iunie 1928.

Un paragraf al regulamentului prevedea obligația beneficiarului mașinii de francat de a depune corespondența la Oficiul P.T.T. unde era înregistrată (oficiul de control), însoțită de un centralizator în două exemplare.

Concomitent cu cartarea și expedierea corespondenței, oficiul de control verifica dacă valoarea înscrisă pe marca amprentei este conformă cu tariful prevăzut în instrucțiuni pentru o trimitere simplă sau înregistrată — recomandat, expres, par avion, etc. — și, în același timp, oblitera mărcile (în cazul francării mixte) și timbrele care nu erau anulate de amprenta mașinii (Asistență socială, Fondul aviației, etc.)

Pentru a exemplifica o serie de aspecte legate de prezența ștampilelor pe corespondența francată mecanic au fost studiate piesele filatelice din colecția personală și din colecțiile prezentate la diferite expoziții, concluziile fiind redate fără pretenții exhaustive, în mod cronologic, funcție de schimbările care au intervenit în conținutul lor.

În primul an de funcționare a mașinilor de francat (12 mașini în iulie 1929 și 112 mașini la sfîrșitul anului) a existat obligativitatea ca pe trimiterile (simple și înregistrate) francate mecanic să fie aplicate timbre de asistență socială (ca și în cazul francării cu mărci adezive). Acest sistem complica manipularea și evidența expedierilor atît la beneficiarul mașinii, cît și în cadrul oficiului de control.

Corespondența francată mecanic în 1929 poartă, de regulă, timbrul de asistență socială AS 2 — CMPR 1974 (cu excepția celei aparținînd instituțiilor scutite de taxa acestui timbru) obliterat, în majoritatea cazurilor, cu amprenta mașinii (dacă timbrul a fost aplicat anterior francării conform instrucțiunilor, în dreapta sus a trimiterii) sau cu ștampila oficiului, cînd nu a fost anulat de amprentă.

Pe corespondența înregistrată, expediată cu sau fără timbru de asistență socială, se constată existența ștampilei de zi a oficiului de control, de regulă ștampila „R.P." („Recomandat—Prezentare"), alături de una din ștampilele : „Recomandat", „Expres", „Par avion" etc., sau de o etichetă specifică trimiterii.

După 1 ianuarie 1930 și pînă la sfîrșitul lui mai 1931, piesele filatelice nu oferă nici un indiciu din care să reiasă că în această perioadă s-ar fi aplicat timbre de asistență socială pe trimiteri francate mecanic. Pe corespondența neînregistrată apare numai amprenta de francare, iar pe cea înregistrată și ștampilele oficiului de control care se aplicau în mod curent pe trimiterile înregistrate și francate cu mărci adezive.

De la 29 mai 1931 (cînd întîlnim timbrul pentru „Fondul aviației") și pînă la începutul anului 1940 (nr. 43 București — 2 februarie) pe corespondența francată mecanic (simplă sau înregistrată), cu excepția trimiterilor efectuate de instituțiile scutite de a aplica aceste timbre (ministere, ziare, reviste), s-au identificat următoarele timbre pentru „Fondul aviației" : FA 3, 4 — emise la 15 mai 1931 ; FA 7 — emis în aprilie 1932 ; FA 13, 14 — emise în octombrie 1936.

Anularea acestor timbre s-a făcut cu ajutorul amprentei de francare sau cu ștampila oficiului de control (fără texte speciale) în perioada 15 mai 1931 — decembrie 1937 și cu amprenta de francare sau ștampila octogonală a oficiului de control (text : „CONTROLAT") din 1938 pînă la 2 febr. 1940 (ultima datare cu timbre FA pe corespondența din colecția personală).

Ștampilele aplicate de oficiile de control pe corespondența (simplă sau înregistrată) francată mecanic, în perioada 1929—1937 nu prezintă caracteristici speciale, comparativ cu ștampilele utilizate în cadrul altor oficii.

Prin format, text și scopul utilizării, poate fi menționată ca deosebită ștampila oficiului București 30/Banca Națională (fig 1) întîlnită pe corespondența francată de B.N.R. (mașina seria poștală 51 — dată timpurie : 9 nov. 1931). Ștampila nu a fost aplicată pentru a anula timbrele (obliterate de amprenta mașinii), ci pentru a consemna că valoarea francată este conformă cu tariful poștal.

Volumul mare al corespondenței Băncii Naționale a impus de la începutul funcționării mașinii de francat o atentă verificare, atestată prin aplicarea ștampilei oficiului București 30 care funcționa în cinta băncii. Că aceste verificări, care efectuau de toate oficiile de control (i din primii ani de funcționare a mașin de francat) necesită aplicarea unei șt pile cu conținut adecvat, o confirmă zența pe trimiterile francate mecanic, cepînd cu anul 1938, a ștampilelor a înscris textul : „CONTROLAT".

Din studiul efectuat a reieșit că ac ștampile pot fi grupate în două tegorii distincte :

1. **Ștampile manuale** formate din d cercuri concentrice (D = 25—26 mm, d 17—18 mm) cu octogon circumscris. În cercuri, în partea superioară este înscr denumirea localității și numărul oficiu poștal, iar la bază textul : „CONTROL încadrat de două asteriscuri. În interio cercului mic (întrerupt sau secționat unele ștampile) apare data compusă cifre arabe pentru zi, an și oră și lit pentru luna din an.

În această categorie se înscriu următ rele ștampile utilizate de o serie de of din București și provincie la oblitera trimiterilor francate mecanic : a) în negru : fig. 2 — Buhuși (nr. 54 — 4 1938) ; fig. 3 — București I (nr. 21 — nov 1938, nr. 99 — 11 iulie 1939, nr. 111 14 dec. 1938, nr. 137 — 15 nov. 1939) ; fig — București 30 (nr. 51 — 18 oct. 1948) ; 5 — București I (nr. 2 — 17 iun. 1938, 93 — 15 ian. 1939, nr. 118 — 4 mart. 1941 fig. 6 — Sibiu I (nr. 69 — 19 și 20 no 1940) ; fig 7 — București 2 (nr. 4 — 4 o 1942) ; fig. 8 — Ploești 2 (nr. 13 — 30 o 1940) ; b) în tuș roșu : fig. 4 — Buc rești 30 (nr. 51 — 20 iun. și 20 nov. 19 30 oct. 1948) ; fig. 5 — București I (1 70 — 20 nov. 1948).

Ștampile cu caracteristicile figurilor 3 5 — Oficiul București I găsim utilizate de Oficiul București II în tuș negru (nr. — 28 apr. 1939, respectiv nr. 162 — 8 sep 1942).

În perioada în care au fost aplicate corespondența francată mecanic (1938—194 aceste ștampile au avut scopul de a ates verificările efectuate (valorile conform t rifului P.T.T.) și de a anula următoare timbre (în cazul cînd nu erau oblitera cu amprenta mașinii) : FA 13, 14 (Fondu aviației — emise în oct. 1936) între an 1938—1940 ; FP 2, 3 (Fiscale-poștale, emis în 1943/44), în iunie — dec. 1944 ; TA (Timbre pentru orfani și văduve de răzb — emise în 1947) între dec. 1947 și aprili 1948 ; TA 34, 35 („I.O.V.R." — emise 1948) în martie — nov. 1948.

2 **Ștampile mecanice pe rulou**, compus din ștampilă de zi cuplată cu o serie d texte publicitare cu sau fără indicații P.T.T Ștampila de zi este formată din dou cercuri concentrice (D = 25 mm, d = 1 mm), cercul interior fiind de regulă în trerupt în dreptul datei (fig. 9), secționat — format „lamă" sau înlocuit cu un octo gon cu laturile verticale lipsă (fig. 10 11, 12). Între cercuri în partea superioară a ștampilei se află înscrise denumirea localității și numărul oficiului poștal, iar la bază textul : „CONTROLAT". În cercul mic apare data cu aceleași elemente cu ștampila din prima categorie.

Fără pretenția de a fi identificat majoritatea ștampilelor, supun atenției pe cele aplicate în tuș negru de oficiile București I și II pe corespondența francată mecanic de o serie de întreprinderi și instituții bucureștene : fig. 9 — București I (nr. 9 — 28 oct. 1942, nr. 151 — 26 aug. și 24 nov. 1943) ; fig. 10 și 11 — București I (nr. 49 — 10 și 16 mart 1942, nr. 51 — 30 oct.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

1943, nr. 151 — 25 aug. și 24 nov. 1943, 20 ian. și 19 aug. 1944) ; București 2 (nr. 15 — 12 și 26 febr. 1944) ; fig. 12 — București 1 (nr. 99 — 28 mai 1945, nr. 132 — 6 oct. 1944, nr. 138 — 19 sept. 1944, nr. 150 — 10 nov. 1944, 13 ian., 2 și 13 mart 1945, nr. 200 — 20 nov. 1944).

Ștampilele mecanice pe rulou au avut, pe lîngă scopul de a atesta verificările efectuate (valorile conform tarifului P.T.T.) și o funcție publicitară, corespondența cercetată neavînd aplicate timbrele FP 2, 3 decît în perioada iunie — dec. 1944 (anulate odată cu francarea mecanică).

Pe un număr foarte redus de trimiteri francate cu mărci adezive s-au identificat ștampile mecanice pe rulou, cu textul : „CONTROLAT".

Din confruntarea datelor cu privire la perioada cînd au funcționat cele două categorii de ștampile cu textul : „CONTROLAT", au reieșit următoarele concluzii :

— ștampila manuală octogonală a fost folosită de la începutul anului 1938 pînă la sfîrșitul anului 1942 la oficiile București I și II și la unele oficii din provincie, iar în perioada 1938—1948 (octombrie) la oficiul București 30 care deservea numai mașina de francat seria poștală 51 ;

— ștampila mecanică pe rulou a funcționat la oficiile București I și II în perioada 1942—1945.

Ștampila manuală octogonală aplicată în tuș roșu de oficiul București I la o dată foarte tîrzie — noiembrie 1948, pe o trimitere francată mecanic de uzinele „23 August" (nr. 70), presupune ori experimentarea folosirii ei în Republica Populară Română, ori aplicarea acestei ștampile și în perioada 1943—1948.

Fig. 13

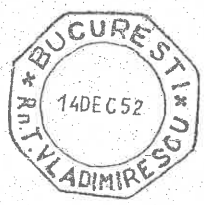

Fig. 14

În afara celor două categorii de ștampile cu text : „CONTROLAT" utilizate pe corespondența francată mecanic, în 1945 au fost identificate ștampile mecanice pe rulou fără text publicitar (linii simple) ale oficiului București I (în tuș negru, nr. 163—12 aug. 1945 și nr. 150 — 18 aug. 1945). Aceste ștampile au forma unui octogon (L = 12 mm) în care este înscris un alt octogon cu laturile verticale lipsă. Între ele, în partea superioară, apare denumirea localității și numărul oficiului ; la bază, textul : „CONTROLAT" este înlocuit cu un asterisc iar în centru — data cu același conținut ca al celorlalte ștampile (fig. 13).

Corespondența francată mecanic în perioada 1946 — 1951 (excepție corespondența înregistrată) nu prezintă nici un alt în-

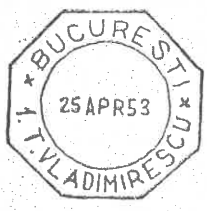

Fig. 15

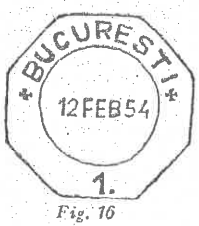

Fig. 16

semn poștal în afara celor semnalate mai sus (fig. 4 și 5) și a ștampilelor (fără text „CONTROLAT") care aveau caracter publicitar (inclusiv ștampilele complementare).

Începînd din anul 1938, mașinile de francat care nu mai funcționau la proprietari au fost preluate și utilizate de P.T.T., după ce în prealabil li s-au adaptat ștanțe cu texte publicitare — indicații P.T.T. Dacă trimiterile francate mecanic de ghișeele poștale nu au fost înregistrate (Recomandat, Expres, A R, etc.) acestea nu poartă, în afara amprentei mecanice, o altă ștampilă, timbrele (FA, FP și TA) fiind obliterate odată cu francarea mecanică.

De la începutul anului 1952 și pînă la sfîrșitul anului 1964 pe trimiterile (simple și înregistrate) francate mecanic de diferite întreprinderi și instituții (excepție P.T.T.) au fost identificate ștampile de formă octogonală (L = 15 mm), avînd în interior cîte un cerc (D = 23 mm) în mijlocul căruia este înscrisă data. Între octogon și cerc în partea superioară a ștampilei, găsim denumirea localității, cu sau fără numărul oficiului P.T.T., iar la bază denumirea raionului, cu sau fără numărul oficiului, sau numai numărul oficiului înlocuit, uneori, cu un asterisc. Cînd ștampila poartă două texte, acestea sînt despărțite prin asteriscuri.

După reforma monetară din 28 ianuarie 1952 (posibil și mai devreme) s-au aplicat de către o serie de oficii de control următoarele ștampile în tuș verde : fig. 14 — București/Rn. T. Vladimirescu în perioada 16 martie — 14 dec. 1952 (nr. 2, 17, 92, 118) ; fig. 15 — București/1. T. Vladimirescu în perioada 25 apr. 1953 (nr. 133) — 4 dec. 1956 (nr. 9) ; București 22 în perioada 17 oct. 1953 — 5 mai 1955 (nr. 107) ; fig. 16 — București/1 în perioada 3 oct. 1952 — 10 mart. 1956 (nr. 3, 5, 9, 11, 12, 14, 16, 24, 29, 84, 85, 118, 139, 147, 155) ; fig. 17 — București I în perioada 23 nov. 1955 (nr. 35) — 20 oct. 1958 (nr. 31).

În tuș negru au fost aplicate ștampilele: fig. 18 — București/1 (fără asterisc) în perioada 6 oct. 1959 — 23 mai 1964 (nr.. 5, 24,

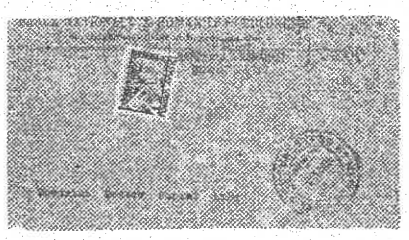

Ștampila din fig. 1 pe corespondență

25 31, 48, 70, 76, 79, 96, 100, 134, 135, 139, 147, 148, 155, 307) ; fig. 19 — București/3 în perioada 20 iul. 1963 — 25 mai 1964 (nr. 162) ; fig. 20 — oficiul PTT Sibiu la 15 nov. 1952 (L = 12 mm, d = 10 mm).

Cu toate că instrucțiunile prevedeau aplicarea acestor ștampile în tuș verde, oficiul P.T.T. Sibiu le-a utilizat cu tuș negru chiar din anul introducerii (1952), iar oficiile București/1 (fig. 18) și 3 (fig. 19) în tuș negru, respectiv de la sfîrșitul anului 1959 și începutul lui 1963.

Pentru informarea filateliștilor colecționari de amprente de francatură mecanică din perioada R. S. România amintesc că din anul 1965 ștampilele octogonale au fost retrase din dotarea oficiilor de control, corespondența simplă francată mecanic purtînd numai amprenta mașinii, iar corespondența înregistrată francată mecanic, toate însemnele poștale care se aplică de obicei pe aceeași categorie de trimiteri francate cu mărci adezive.

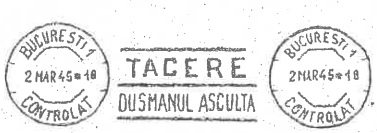

Fig. 12

Întrucît în perioada de început a utilizării mașinilor de francat și ulterior (1960—1970) piesele filatelice cu amprente de francare mecanică nu au intrat în vederile colecționarilor, o mare parte din acestea nu s-au păstrat. În unele cazuri amprentele au fost colecționate prin decupare de pe corespondențe. Din acest motiv ștampilele cu textul „CONTROLAT" pe scrisori întregi sînt rare.

În acest context articolul are în vedere stimularea cercetării corespondenței francate mecanic, pentru identificarea tuturor ștampilelor (cerc sau octogon) cu sau fără

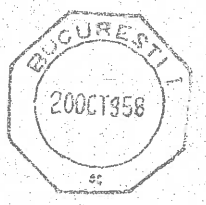

Fig. 17

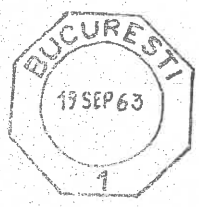

Fig. 18

Fig. 19

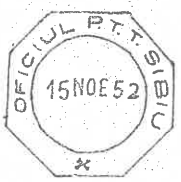

Fig. 20

textul : „CONTROLAT", utilizate în diferite perioade de oficiile P.T.T. din București și provincie.

Filateliștii posesori de asemenea piese obliterate cu alte ștampile decît cele semnalate aici sînt rugați să comunice redacției caracteristicile (oficiul și data cînd au fost aplicate, dimensiuni, texte, culoarea tușului etc.) în vederea elucidării unei perioade din marcofilia românească mai puțin sau deloc cercetătată pînă în prezent.

Emilia DRĂGUȘIN

PE SCURT

ARAD

„Ziua recoltei" din acest an a fost marcată de Filiala A.F.R. Arad prin realizarea unei ștampile ocazionale care a fost aplicată la 25 octombrie a.c. pe corespondența primită și expediată de Oficiul P.T.T.R. 1 Arad. **(Cornel Telecan)**

BUCUREȘTI

Gruparea de filatelie tematică angajată românească, ancorată plenar în actualitatea vieții românești, a realizat cu prilejul alegerilor de deputați în consiliile populare o ștampilă omagială datată 15.11.87, care a fost aplicată cu tuș negru

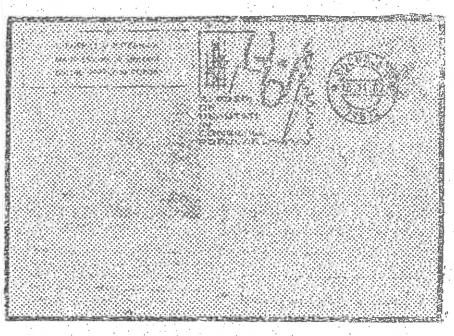

pe o carte poștală (cod 057/86 — BUCUREȘTI : Bulevardul 1 Mai), însoțită de ștampila complementară cu textul : „ALEGERILE, O PUTERNICĂ / MANIFESTARE A UNITĂȚII / DINTRE PARTID ȘI POPOR" (aplicată cu tuș roșu).

TIMIȘOARA

Cercul filatelic „Universitatea — Timișoara", din cadrul Filialei A.F.R. Timiș a organizat, între 10—15 noiembrie a.c., Expoziția „Ziua mărcii poștale românești". Manifestarea a fost marcată și prin realizarea unui plic special și a unei ștampile ocazionale, în machetarea lui Dan Țăran.

Filatelia 1987 /un.6

ÎNCEPUTURILE FRANCATURII MECANICE ÎN ROMÂNIA (1929—1947)

— scurt istoric, tipuri de mașini —

Afirmația că filatelia a încetat a fi o simplă pasiune, devenind o artă, un domeniu de studiu, este confirmată și întărită de la o zi la alta de varietatea preocupărilor colecționarilor, de cercetări privind marca, ștampila poștală, cît și de cele care conduc la alcătuirea unor expoziții de înaltă competitivitate.

Aceste cercetări cuprind și studiul amprentelor mașinilor de francat : un tărîm nou în ce privește varietatea aspectelor pe care le prezintă, cît și a problemelor pe care le ridică. Francaturile mecanice, mereu mai sus în ierarhia preferințelor filateliștilor, au devenit piese bine apreciate în colecțiile de istorie poștală, de tematică și de marcofilie.

1. Scurt istoric

În acest context, s-a considerat utilă prezentarea unor date care se referă la începuturile aplicării sistemului de francare cu mașina la noi în țară.

În „Almanahul P.T.T." din 1930 se face mențiunea că mașinile de francat au început să fie utilizate din ianuarie 1929, avînd la bază regulamentul publicat în Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 11 din iunie 1928.

Din prevederile primului regulament, cu privire la aplicarea francaturii mecanice în circuitul poștal din România, sînt de semnalat o serie de condiții care trebuia să fie îndeplinite de beneficiari (instituții și întreprinderi de stat sau particulare etc.) și anume :

— mașinile de francat se achiziționează direct de către beneficiari de la firmele specializate sau de la cei care nu le mai utilizează ;

— folosirea lor în circuitul poștal necesită aprobarea prealabilă a Administrației poștale care, pe lîngă obligația de a asista la instalarea mașinii, are dreptul de a controla periodic modul de funcționare ;

— fiecare mașină de francat poartă un număr de serie care este reprodus și pe clișeul ștanțelor de francat ;

— orice modificare a mașinii se face cu avizul P.T.T. ;

— ștanțele care imprimă taxele poștale sînt puse la dispoziția beneficiarilor, de către P.T.T., contracost ;

— ștanțele se confecționează de la 25 bani la 20 lei pentru uzuale ; pentru valorile de francare mai puțin uzitate, totalul francării se poate completa cu ștanțe aplicate una lîngă alta ;

— amprentele de francare se aplică direct numai pe trimiterile poștale care permit această operațiune ;

— în caz de conținut voluminos, francarea se face pe plicul gol, după care se introduce conținutul ;

— pentru expedierea de pachete cu ziare, probe de mărfuri etc., se utilizează etichete prevăzute cu o banderolă imprimată cu numele beneficiarului, pe care se face francarea înainte de a fi lipite pe colet ;

— amprentele urmează să fie imprimate în culoarea roșie ;

— trimiterile poștale francate mecanic sînt supuse acelorași instrucțiuni de taxare ca și cele francate cu mărci adezive ;

— se pot franca cu mașinile toate categoriile de corespondență, inclusiv „ramburs" și „prin avion" ;

— taxele de expediere francate mecanic pot fi completate cu mărci adezive ;

— taxele de francare vor fi achitate anticipat pentru valoarea stabilită cu beneficiarul mașinii ;

— fiecare operațiune de francare se contorizează pînă la epuizarea sumei plătite anticipat, cînd mașina se blochează ;

— orice text și ilustrație în scop de reclamă, în afara numelui și adresei beneficiarului mașinii, sînt admise după ce în prealabil se achită taxa de publicitate prevăzută de tarif ;

— corespondența francată mecanic se depune însoțită de un centralizator numai la oficiul de control al mașinii, unde este preluată sub semnătură.

După verificarea valorii de francare, oficiantul aplică pe corespondență ștampila de zi de formă octogonală sau rotundă — ștampile care vor face obiectul unui alt articol.

Conform Buletinului Telegrafo-Poștal nr. 13 din iulie 1929, existau în circuitul poștal 12 mașini de francat.

Pe lista P.T.T. din ianuarie 1930 figurau mașinile de francat a 112 deținători (beneficiari ai unei remize de 3% la sumele plătite) ; în septembrie 1936, lista P.T.T. consemnează 123 deținători, număr care la începutul anului 1938 ajunge la 131, din care numai 111 aveau mașinile în funcțiune. Proporția se menține și în 1940, cînd din 158 de mașini existente, numai 119 erau utilizate.

În perioada războiului, cînd în mare parte activitatea economică a fost în regres, numărul mașinilor de francat în funcțiune se micșorează foarte mult, fiind utilizate, în general, numai cele deținute de instituțiile de stat și de întreprinderile care deserveaua industria de război.

Mașinile de francat preluate de Administrația poștală au fost utilizate după 1937 la francarea corespondenței depuse la oficiile P.T.T. (fig. 10, 18, 19), iar din 15 august 1947, data cînd a avut loc reforma monetară, și la completarea valorii de francare la cărțile poștale în circulație (CMPR '74 C.P. 120).

Din enumerarea datelor extrase din buletinele și listele P.T.T. se desprinde faptul că în anul 1929 s-a înregistrat cea mai mare activitate în această direcție. În 1931 și ulterior, din cauza persistenței crizei economice pe plan mondial, o parte a instituțiilor și întreprinderilor din România deținătoare de mașini de francat, și-au încetat activitatea, iar altele au renunțat treptat, la utilizarea lor.

În acest context, numărul mașinilor de francat, în 1940 a scăzut, comparativ cu anul 1930, o parte din ele schimbînd deținătorul (lista P.T.T. din septembrie 1936). La aceasta au contribuit și formalitățile foarte greoaie ce decurgeau din aplicarea regulamentului, cît și obligația pe care o avea expeditorul de a aplica pe corespondență timbre de asistență socială, fondul aviației etc. —, sistem ce complica manipularea și evidența expedițiilor.

2. Tipuri de mașini

Începînd cu anul 1929, în circuitul poștal al României au funcționat cinci tipuri de mașini procurate din străinătate. La baza utilizării lor a stat primul regulament de funcționare, care nu a suferit modificări pe perioada 1929—1947. Se preconizase introducerea unui nou regulament în 1940, dar a fost abandonat din cauza conflagrației pe plan mondial.

Pentru diferențierea amprentelor în funcție de tipul mașinii utilizate, de conținu-

CARACTERISTICILE AMPRENTELOR MAȘINILOR DE FRANCAT UTILIZATE ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1929—1947

AMPRENTĂ FRANCATURĂ MECANICĂ				FRANCOTYP (F)				HASLER (H)	UNIVERSAL(U)		MIDGET (M)	FRANCOTYP P.T.T.	
				F.I			F.II		U.P.F. Postal Frankers	US		A	B
				A	B	C							
I. CADRU (C) buc.				1					1-4	1-3	1		
	1	Dimensiuni mm.		26-29/30	34/30	26-27/30	27,34/30	28/32	22/25	22/25		29/33	29,38/33
	2	Dantelură		6-12/6-12	8/8	6-12/6-12	6-10/6-10	8/8	8-10/8-10	10/10		—	
	3	Nr. serie poștală		Cifre arabe								—	C. arabe
	4	„ROMÂNIA" h.mm.		2-2,5	2,5		1-1,5	2,5			3	3.	
	5	„POȘTA" h.mm.		2-2,5			1-1,5	2,5	1,5-2	2,5	2	3	
	6	Valoarea de francare l.h.mm.	Lei	1-4/4-6				3/6	1,5-3/5	5/6	1,5-2/3	1,5-3,5/6	
			Bani					2/5	2/4				
	7	Rozetă ø mm.		2-3				2-2,5	—	—	2 steluțe de 1 mm.	—	3
				—				—					—
	8	„LEI" h.mm.		2,5-3				3	2,5	2,5	1-3, ei-2	2,5	
	9	Două coroane l.h.mm.		3/3							Una 6/4	Două arabescuri	
II. ȘTAMPILA DE ZI (S)		Cerc 1 ø		24-26				27-28	23-25	25		27	25
		Cerc 2 mm.		14-17				18	15-17	15	17	Cu lamă	15
		Întrerupt		Da	—	—	Da	—	—				
	1	Localitatea		Da			și județ	Da					
	2	Data Ziua-cifre h. 2,5 mm		Arabe									
	3	Luna cifre		Arabe				Romane				—	
	4	Luna litere		Latine				—				Latine	
	5	Anul-cifre		Arabe									
	6	Nr. serie poștală		Cifre arabe							—	Neoficiu	Carabe
	7	Steluțe (2)		Da	—	Da		Da	—	—	Da	—	Da
	8	Dreptunghi în cercul mic mm.		—				14-14,5/ 11-11,5	—				
III. NR. DE ÎNREGISTRARE AL OPERAȚIUNII DE FRANCARE (N)				4 cifre arabe		—	4 cifre arabe	5 cifre arabe	—				
IV. TEXT ORIZONTAL - To				Da							—		
	1	a-To între C și S		Da		—	Da		—				
	2	b-To în dreapta S		Da	—	Da	—		Da		—		
	3	a + b		Da	—		Da		—				
	4	a+b+To sub S		Da			—						
	5	c-To sub C		Da	—		Da		—				
V. TEXT VERTICAL - Tv				—		Da			—				
	1	d-Tv între C și S		—		Da			—				
	2	e-d+To sub C și S		—		Da			—				
VI To + ILUSTRAȚIE (I)				Da		—		Da		—		Da	
	1	f-To+I între C și S		Da		—	Da		—				Da
	2	g-To+I în dreapta S		Da		—			Da	—	Da	—	
	3	f+b		Da	—		Da		—				
	4	g+a		Da	—		Da		—				
	5	f+g		Da	—			Da	—	—			
	6	f+c		Da			—						
VII LIPSĂ TEXT, ILUSTRAȚIE				Da	—			Da			—		

tul detaliilor (text, ilustrație) și de poziția acestora, este necesară detalierea elementelor componente redate de altfel în tabel.

În fig. 1, de pildă, în partea stîngă apare marca amprentei de francatură mecanică — cadrul (C), în care sînt inscripționate, conform regulamentului de funcționare a mașinilor (1928), următoarele date: la mijlocul laturii superioare, numărul seriei poștale (3) a mașinii de francat; în partea superioară, „ROMÂNIA" (4) și „POȘTA" (5); în centru, valoarea de francare (6), cu sau fără rozetă (7); la bază, pe mijloc, „LEI" (8) și, la colțuri, detaliu din stema țării (9).

Administrația poștală a cuplat cadrul (C)* cu ștampila de loc și dată (S), al cărui rol nu era de a anula francatura, ci de a consemna locul și data trecerii prin poștă a corespondenței. Ștampila este plasată la dreapta cadrului, fiind compusă din două cercuri concentrice (foarte rar format lamă sau cercul mic întrerupt).

Între cercuri, în partea superioară, este înscrisă denumirea localității (1), în partea inferioară, numărul seriei poștale a mașinii (6), încadrat de regulă de două steluțe (7), iar în centrul cercurilor, data compusă din zi (2) — cifre arabe, lună (4) — cifre arabe, romane sau litere, și an (5) — cifre arabe. La unele mașini, în cercul mic este înscris un dreptunghi (8) — fig. 12.

Textul orizontal (To) și, mai rar, vertical (Tv.), cuplat adesea și cu ilustrație (I), este înscris în diferite poziții față de cadru și de ștampila de zi (între ele, la dreapta ștampilei de zi, sub cadru etc.).

Pe amprentele aplicate de mașini, avînd sisteme de înregistrare contorizate, fiecare operațiune este înscrisă sub forma unui număr (N), care apare între cadru și ștampila de zi, în partea superioară.

Cele cinci tipuri de mașini de francat, care au funcționat în perioada 1929—1947, sînt diferențiate în ce privește sistemul de funcționare, înregistrare și blocare.

— Mașini „Francotyp" (fig. 1—11) și „Hasler" (fig. 12), cu stanțe de valori variabile și blocare prin epuizarea unui tichet de carton furnizat de Administrația poștală și plătit anticipat. Acest tichet era de patru culori, în funcție de suma pe care o reprezenta: 5.000 lei — verde, 10.000 lei — albastru, 20.000 lei — galben, 50.000 lei — mov.

La epuizarea valorii tichetului, mașina funcționa în continuare dacă se introducea un nou tichet care deblocă automat mașina, inclusiv contorii care marcau numărul de ordine al tichetului introdus. Dacă la „Francotyp" se puteau înregistra 9999 operațiuni (cu excepția amprentelor cu distanță mică între cadru și ștampila de zi unde numărul nu apare — fig. 8), la „Hasler" se putea merge pînă la 99.999 de operațiuni.

— Mașini „Universal Postal Frankers" (fig. 13—15), „Universal 5" (fig. 16) și „Midget" (fig. 17), cu stanțe de valori fixe și cu blocare directă atunci cînd se ajungea la suma plătită anticipat oficiului poștal. Cînd contorii totalizatori ai taxelor ajungeau la suma plătită anticipat de beneficiar, mașina se bloca automat, neputînd fi pusă în funcțiune decît după ce se achita din nou suma. În acest caz, oficiul deschidea mașina și efectua deblocarea.

Mașinile „Francotyp", „Hasler", „Universal Postal Frankers" și „Midget" au putut fi utilizate începînd cu primele luni ale anului 1929, iar „Universal 5" (a cărei descriere o găsim în Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 3, martie 1930) a fost admisă din decembrie 1929.

Mașina „Universal 5" avea cliseele cadrului, ștampilei cu localitatea și data, precum și ale textului fixate pe un tambur care era pus în mișcare printr-un sistem de angrenaje cu ajutorul unei manivele. Un rotor purtător a cinci valori — 0,25, 0,50, 1, 4 și 5 lei — permitea, prin învîrtire, aducerea în fața cliseului cadrului a valorii care urma a fi imprimată odată cu elementele de pe tambur. Fiecărei valori din cele amintite îi corespundea cîte un carton care înregistra numărul de imprimări. Un carton principal, așezat de la început la suma plătită (maximum 99.999 lei), scădea din această valorile imprimate pînă se ajungea la zero, cînd mașina se bloca automat.

O parte din mașinile „Francotyp" intrate în patrimoniul Administrației poștale au fost utilizate de o serie de oficii P.T.T. cu stanțe modificate la elementele cadrului și ștampilei de zi, iar textul cuprindea numai indicații de serviciu P.T.T. (fig. 18, 19).

Din datele menționate în buletinele P.T.T. și din cercetările efectuate pe un număr de amprente adecvat stabilirii unei statistici, a rezultat că din 158 de mașini, existente în anul 1940 în România, majoritatea erau „Francotyp" (104 buc.) și „Universal Postal Frankers" (36 buc.), restul fiind „Hasler" (10 buc.), „Universal 5" (6 buc.) și „Midget" (2 buc.).

Aproape în totalitate (142 buc.), amprentele au în componență, pe lîngă cadru și ștampilă de zi, text de serviciu (denumirea și adresa beneficiarului), însoțit adesea de text publicitar și o ilustrație reprezentînd fie stema țării pentru instituții de stat, fie emblema întreprinderii sau reclama unor produse ale beneficiarului mașinii de francat. De regulă, textele sînt în limba română, excepție făcînd amprentele cu următoarele serii poștale: nr. 54 Buhuși — text în limba franceză; nr. 77 Brașov — text în limbile română, germană și ungară; nr. 164 București — text în limbile română și franceză.

Identificarea tipului de mașină în funcție de amprentă se realizează fără erori dacă se ține seama de următoarele considerente:

— „Francotyp" și „Hasler" au comun dimensiunile cadrului, mai mari ca la celelalte tipuri de mașini;

(Continuare în pag. 13)

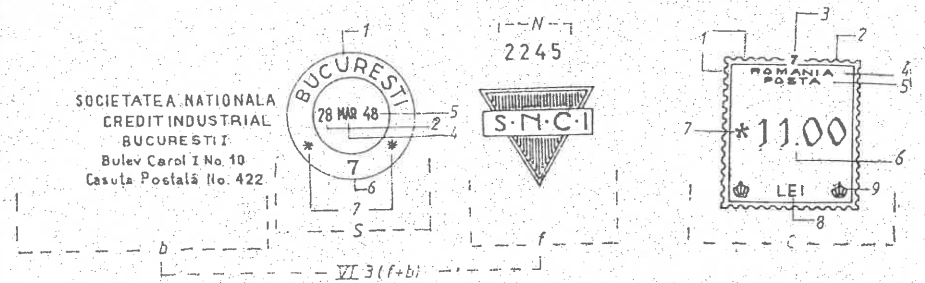

Fig. 1 — F.II, VI.3

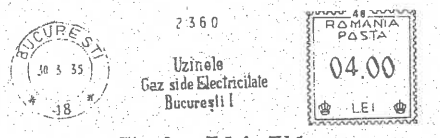

Fig. 2 — F.I.A, IV.1

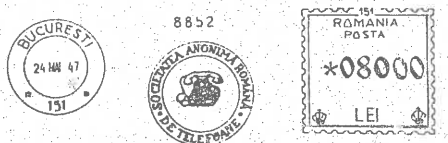

Fig. 3 — F.I.B, VI.1

Fig. 4 — F.I.A., VI.1

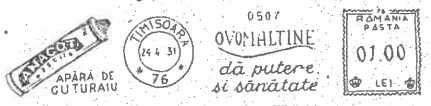

Fig. 5 — F.I.A., VI.4

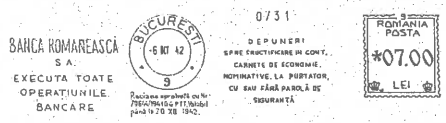

Fig. 6 — F.I.A, IV.4

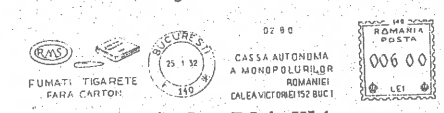

Fig. 7 — F.I.A, VI.4

Fig. 8 — F.I.C, V.2

Fig. 9 — F.I.A, VI.6

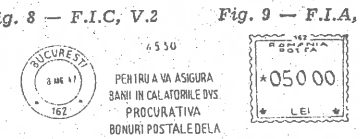

Fig. 10 — F.II, IV.1

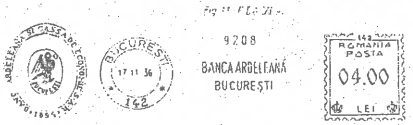

Fig. 11 — F.I.A., VI.4

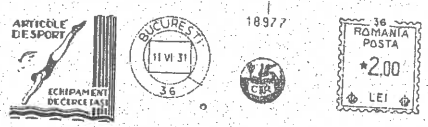

Fig. 12 — H, VI.5

Fig. 13 — U.P.F., VI.2

Fig. 14 — U.P.F., IV.2

Fig. 15 — U.P.F., VII

Fig. 16 — U.5, IV.2

Fig. 17 — M, VI.2

Fig. 18
F.P.T.T.A, VI.1

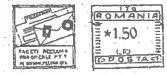

Fig. 19
F.P.T.T.B, VI.1

---

*) *Cadrul — marca amprentei de francare*

Filatelia 1987 / nr. 6 (373)

UNELE VARIETĂȚI DE TIPAR LA EMISIUNILE „ASISTENȚA SOCIALĂ" ȘI „I.O.V.R."

Incasarea la trimiterile poștale, peste valoarea nominală, a unor taxe în folosul unor instituții sau organizații oficiale prin timbre de Asistență Socială, I.O.V.R. etc. a atras atenția filateliștilor din mai multe motive : nu era clară relația unora dintre aceste timbre cu filatelia ; sînt ieftine și, deci, greu previzibilă o creștere a valorii lor ; nu sînt estetice s.a.m.d.

Cu toate acestea, ele prezintă unele avantaje deloc de neglijat : sînt ușor de procurat, accesibile oricui, se găsesc în cantități mari, au tiraje enorme și tocmai

Fig. 1

de aceea au în mod sigur varietăți, erori de tipar, de culoare, dantelură, hîrtie etc. Pînă acum, emisiuni întregi necunoscute, ca să nu mai vorbim de faptul că chiar cele cunoscute nu au semnalate, decît parțial, varietățile, erorile, tipurile etc. Trebuie, însă, să existe pasiune în a le căuta.

Pentru generațiile mai vechi de filateliști, mirajul „clasicelor" a fost atît de mare încît este explicabil faptul că nu au acordat nici o atenție timbrelor de Asistență Socială, I.O.V.R. etc., iar pentru generațiile de azi ele au rămas, practic, necunoscute.

Modalitatea tehnică de imprimare prin tipografierea timbrelor de Asistență Socială și I.O.V.R. (datorită excesului de cerneală sau a porozității hîrtiei) generează mici modificări în grosimea liniilor, ancrasarea desenului, apariția de pete etc., care diferențiază, uneori, chiar timbrele învecinate de pe aceeași coală.

Aparent, se pot inventaria o multitudine de microsemne, dar care sînt aleatorii. De aceea, am considerat că acestea nu merită o atenție specială. Sînt, însă, utile în localizarea pe coală.

Studiind un mare număr de astfel de timbre, am observat unele varietăți de tipar, și anume :

La timbrele de Asistență socială (1921—1924) — valoarea de 50 B roșu prezintă ambele cifre tăiate de o linie oblică, începînd din bucla cifrei 5 și trecînd apoi prin cifra zero (fig. 1). Se întîlnește numai la tipul II, o dată pe coală.

Fig. 2

La timbrele I.O.V.R. (model definitiv) — valoarea de 1 L roșu (febr./martie 1948), clișeul cu varietăți de tipar (fig. 2) prezintă cele mai importante diferențe, față de valoarea de 1 L violet (oct. 1948) la : litera R cu brațul din dreapta mult îngroșat ; linia semicirculară a soarelui spartă, absența vîrfului ascuțit al casei, în stînga ; în stînga casei doi copaci în loc de trei ; figura femeii neconturată ; invalidul cu ceafa mai mică și „spartă" ; crucile din stînga, jos, mai groase ; la inscripția „LEU" din stînga, litera E prezintă, la brațul superior, o linie verticală ce se unește, sus, cu cantușul valorii ; la inscripția „LEU" din dreapta, brațul inferior al literei E face o buclă. Clișeul este mult modificat, se pare, prin uzură.

Fig. 3

În ce privește valoarea de 1 L violet (oct. 1948), aceasta are, la inscripția „LEU" din stînga, litera E „spartă" (fig. 3).

Faptul că varietatea de tipar de la 1 L roșu (fig. 2) nu se întîlnește la 1 L violet (fig. 3) și invers sugerează că s-au folosit ștanțe diferite, deci, după uzarea clișeului cu 1 L roșu, s-a făcut unul nou pentru 1 L violet.

Semnalarea de față reprezintă doar un punct de plecare și nu unul final. Suprataxele sînt în prezent o „cenușăreasă", dar studiindu-le poate că ne vom schimba optica asupra lor.

Traian ATAMAN

ÎNCEPUTURILE FRANCATURII MECANICE

(Continuare din pag. 5)

— „Francotyp" are cifrele la valoarea de francare cu înălțimi constante și mai mari comparativ cu „Hasler", care are înălțimi diferențiate pentru cifrele reprezentînd „lei" mai mari față de cifrele reprezentînd „bani") ;

— „Hasler" are înscris în cercul mic al ștampilei de zi un dreptunghi (fig. 12 — fig. 8) și numărul operațiunii compus din nouă cifre (N). Excepție fac amprentele care au distanță mică între cadru și ștampila de zi, unde numărul de înregistrare nu mai apare (fig. 8) ;

— „Universal Postal Frankers", „Universal 5" și „Midget" au comun dimensiunile cadrului (mai mici ca la „Francotyp" și „Hasler"), lipsindu-le din amprentă numărul de înregistrare al operațiunilor de francare ;

— „Universal 5" are cifrele la valoarea de francare mult mai mari și cu alte caracteristici comparativ cu „Universal Postal Frankers", care se prezintă cu înălțimi diferențiate pentru „lei" și „bani" ;

— „Midget" are conținutul amprentei monocromatic. Cadrul este secționat în două dreptunghiuri. În cel superior apar denumirile „ROMANIA" și „POSTA", inițiala mașinii (M), numărul seriei poștale, precum și o coroană întercalată de două stele. În cel inferior este înscrisă valoarea de francare și denumirea „Lei". La acest tip de mașină, din ștampila de zi lipsește numărul seriei poștale ;

— „Francotyp P.T.T." are cadrul nedantelat și inscripționările : „ROMANIA", sus, și „POȘTA", jos, înscrise în cîte un dreptunghi. Cuvîntul „POȘTA" este încadrat, în dreapta și în stînga, de două arabescuri. La unele amprente, seria poștală apare atît în cadru, cît și în ștampila de zi (fig. 19), la altele lipsește din cadru, iar la ștampila de zi este înlocuită cu numărul oficiului emitent (fig. 18).

Prezentînd succint o serie de date cu privire la începuturile mecanoteliei în România, precum și tabelul cu caracteristicile amprentelor mașinilor de francat utilizate în perioada 1929—1947, nu avem pretenția epuizării temei și a altor criterii de clasificare.

Constantin DRĂGUȘIN
Emilia DRĂGUȘIN

Bibliografie :

— *„Ștampile speciale românești din epoca modernă și contemporană" de dr. Valeriu S. Neaga, în „Catalogul primei expoziții republicane de marcofilie — Ploiești 1979".*

— *„Mașinile de francat utilizate în România în perioada 1929—1940", referat prezentat de Răzvan Popescu — Tîrgoviște, la Simpozionul de francatură mecanică — Sibiu 1984.*

— *„Mecanotelia — o ramură nouă de colecționare" de dr. N. Tripcovici, în „Almanahul filatelic 1986".*

SEMNALĂRI

De curînd ne-au sosit din țară două buletine realizate pentru membrii grupărilor, dar și pentru tematicienii interesați să primească un plus de informații din domeniile filatelice respective.

★ Este vorba despre nr. 5 „DOCUMENTAR FRAM", al Grupării de francatură mecanică de pe lîngă Filiala A.F.R. Sibiu, care analizează, începînd din acest număr, „Evoluția elementelor amprentei de francatură mecanică" din România (autor : Virgil Stoia). Atrage, de asemenea, atenția EXTRASUL din „Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea grupărilor filatelice din cadrul filialelor A.F.R." (cap. V art. 16—17) și propunerile de candidați pentru noul colectiv de conducere al Grupării de filatelie tematică FRAM, ce va fi ales la Conferința Filialei A.F.R. Sibiu.

Un scurt comentariu cu privire la rezultatele unui chestionar lansat de publicația „Meter Stamps Society Buletin" (S.U.A.) pe tema : „Cine sînt colecționarii de francatură mecanică ?" și „Să vedem care este situația la noi" (n.n. în România) ; Schimb ; Erori, varietăți și Noii membri ai Grupării FRAM completează sumarul acestui număr.

★ Buletinul de informații editat de Grupurarea tematică de filatelie polară a A.F.R. „POLAR EXPRES" nr. 86/mai 1987 prezintă tematicienilor de profil „Noutăți din filatelia polară apărute în România, U.R.S.S., Canada, T.A.A.F., Argentina, South Georgia & South Sandwich, Tristan da Cunha, Insulele Aland" ; „Vitrina cu cărți" și o informație despre apariția Buletinului 2 „Emil Racoviță — Antarctica" din ciclul „Bibliografia tematică polară" (270 de titluri de lucrări), al cărui tiraj depinde de solicitarea prealabilă a fiecărui membru, la adresa : Prof. Dan Terzi, C. P. 3, 5100 Buzău 1.

filatelia
nr. 3 — 1965

REVISTA
ASOCIAȚIEI FILATELIȘTILOR
DIN R.P.R.
Redacția și Administrația:
București, 45. Str. Biserica Enei, 16; tel. 16.67.15

Colectivul de redacție
Lucian BELCEA
Alexandru DUMITRESCU
Constantin SMIRNOV
Vsevolod SURJICOV
Nicolae TRIPCOVICI (redactor șef)

MĂRCILE R.P.R. CU SUPRATIPAR

Pentru început, cîteva date pentru amatorii de statistică: pînă la data apariției acestor rînduri, lista mărcilor R.P.R. cuprinde 103 mărci cu diferite supratipăruri. Laolaltă, aceste mărci supratipărite au însumat un tiraj de circa 230 milioane.

Și încă un amănunt: cu ocazia acestor supratipăriri, datorită greutăților tehnice inerente unui proces de imprimare care cere o precizie deosebită în execuție, a rezultat, firește, și un anumit procent de mărci incorect imprimate. Aceste deșeuri de tipar — care ar fi putut forma obiect de vînătoare pentru amatorii de așa-zise „varietăți" sau „erori" — au fost toate distruse prin ardere, la Fabrica de timbre. Datorită îndemînării profesionale a lucrătorilor fabricii, procentul rebuturilor de tipar a fost, de altfel, redus.

Mărcile R.P.R. supratipărite pot fi împărțite în următoarele categorii:

— supratipăruri cu caracter politic

— supratipăruri determinate de măsuri cu caracter economic sau financiar (reduceri de tarife poștale, reforma bănească etc.)

— supratipăruri determinate de diferite evenimente culturale (inclusiv cele filatelice) sau sportive.

Primele mărci supratipărite, reprezentînd proporția cea mai mare din tirajele cu supratipar, au apărut după înlăturarea monarhiei și proclamarea R.P.R.

În nr. 1-2/1964 al revistei noastre am descris „nașterea" primei mărci a republicii noastre: „Recensămîntul 1948". Concomitent se punea însă problema de a se asigura urgent necesarul de mărci uzuale pentru marele consum al corespondenței și trimiterilor poștale. Față de capacitatea de imprimare, relativ redusă, de care dispunea pe atunci Fabrica de timbre, nu ar fi fost ușor de realizat, într-un timp foarte scurt, o nouă emisiune cu desene noi, corespunzătoare, în tiraje de masă. S-a hotărît, de aceea, a se supratipări stocurile importante care existau din emisiunea uzuală „Vederi", pe atunci în curs (stocurile ridicîndu-se la circa 15 milioane exemplare din fiecare din cele 11 valori ale seriei).

Supratipărirea stocurilor existente de mărci, realizată într-un timp record, a permis să se pună în circulație importante cantități de mărci necesitate de traficul poștal. Supratipărirea acestor mărci a avut loc între 14 martie — 15 aprilie 1948. Simultan au fost supratipărite și mărcile porto, într-un tiraj de circa 800 mii bucăți de fiecare din cele patru valori.

În ordine cronologică, urmează supratiparul din 1948, „31 lei", aplicat pe mărci de lei 32 „Prietenia romîno-bulgară", ca urmare a reducerii tarifului poștal (recomandata de la 32 la 31 lei, scrisoarea simplă de la 12 la 11 lei). Din tirajul inițial de 3 milioane al acestei mărci, au fost supratipărite cu tuș negru, cu noua valoare, 2 700 000 bucăți, cantitatea nesupratipărită fiind deci de 300 000 bucăți.

Evenimentul care a dus însă la o utilizare de amploare a supratipărurilor, pe parcursul a nu mai puțin de 10 luni din anul 1952, a fost reforma bănească efectuată în ianuarie 1952, în interesul tuturor celor ce muncesc, de la orașe și de la sate, lovind necruțător în elementele afaceriste și speculative. Cu acest prilej au fost supratipărite cu valori noi, 79 de mărci cu un tiraj însumînd 49 752 850 bucăți, folosindu-se stocurile existente din emisiunile anului 1948. Toate aceste mărci aveau valabilitate de francare pînă la epuizare și existau la data respectivă în cantități însemnate, fie în depozit, fie pe rețeaua poștală.

Supratipărirea stocurilor existente a avut și efecte de ordin „filatelic", în sensul că unora dintre mărci li s-a redus, prin supratipărire, în mod simțitor, tirajul, cantitățile rămase nesupratipărite fiind în unele cazuri de numai 50—100 mii exemplare [1]). În actuala conjunctură, de propășire a filateliei noastre și de creștere continuă a cererilor de peste hotare — aceste cifre reprezintă cantități extrem de reduse.

Tocmai în perioada aplicării reformei bănești se găsea în lucru la Fabrica de timbre, seria de 4 valori pentru sărbătorirea Centenarului nașterii marelui nostru dramaturg I. L. Caragiale. Cele 3 valori de cîte 11 lei ale seriei au fost supratipărite cu 0,20, 0,55 și 0,75 lei. Dintre acestea, valorile de 0,20 și 0,75 lei s-au dovedit a nu corespunde întocmai cu noile tarife poștale care au fost puse în vigoare după reforma bănească. Aceste supratipăruri fiind primele realizate, datorită grabei nu au putut fi studiate îndeajuns. Astfel, pe două din cele 3 valori ele au fost aplicate cu totul inestetic, fără „menajament", de-a curmezișul chipului lui Caragiale. Aceste trei mărci nu au circulat nesupratipărite.

[1]) Publicăm mai departe, în acest articol, lista lor.

Spre bucuria filateliștilor, cele 3 mărci din seria „Caragiale" au fost ulterior retipărite — tot în culorile lor inițiale — cu valorile adecvate noului tarif.

La data reformei bănești, mărcile existente în coli întregi au fost retrase de pe rețea și împreună cu cele din depozit au fost date la supratipar. Operațiunea a fost efectuată în continuare în perioada februarie-noiembrie 1952. Aceasta, pe de o parte, datorită cantității mari de mărci, iar pe de altă parte și faptului că utilajul pe care-l moștenise de la vechiul regim, nu avea decît o capacitate destul de limitată, cu care trebuiau realizate — pe lîngă aceste supratipăruri — emisiunile comemorative noi precum și stocurile de mărci ale noii emisiuni uzuale destinată a înlocui mărcile cu supratipar. Aceste împrejurări obiective au făcut ca folosirea emisiunilor supratipărite să se prelungească pe o perioadă mai mare.

După cum am arătat și mai sus, nu au fost supratipărite decît coli întregi. Toate mărcile fracționate, respectiv detașate din colițe originale, au fost distruse. Această distrugere s-a făcut prin ardere la Poșta centrală.

In cadrul supratipărurilor efectuate, s-a ținut seama ca tușul utilizat să prezinte un contrast cît mai viu cu culoarea mărcilor, utilizîndu-se — după caz — tuș negru, roșu și în două cazuri tuș albastru (U.P.U. 20 lei și Aviație 30 lei).

Dar ca totul „să fie cît se poate de filatelic", întîmplarea a făcut ca — datorită unei scăpări din vedere la Fabrica de timbre, — o marcă să fie supratipărită în parte cu tuș negru și în parte cu tuș roșu. Este vorba de valoarea de 4 lei din „Planul cincinal" (tuș negru 2 140 000 buc., tuș roșu 60 000 buc.).

Ținînd seama de faptul că valorile dintr-o emisiune au de obicei dimensiune comună, pentru ușurința manipulării noile valori nominale au fost aproape totdeauna aceleași pentru toate valorile dintr-o serie (exemple: Aurel Vlaicu, Centenarul Eminescu, Centenarul 1848, Pușkin, Planul de stat 1950, Ordine și medalii etc.).

Tirajul mărcilor supratipărite cu prilejul reformei bănești a variat mult, de la o valoare la alta, în funcție de stocurile de mărci disponibile care au fost date la supratipărire [2]).

In tiraje de peste un milion de bucăți au apărut următoarele mărci cu supratipar (în ordinea numerotării din catalogul mărcilor poștale românești, ediția 1960): 1221, 1227, 1249, 1253, 1254, 1255, 1256, 1257, 1259, 1261, 1262, 1263, 1278, 1279, 1280—1281, 1282, 1283, 1285, 1289 și 1290.

In tiraje variind între 500 000 și 1 000 000 de exemplare au fost supratipărite mărcile nr. 1258, 1260, 1264, 1292.

Tiraje între 250 000 și 500 000 exemplare au avut mărcile nr. 1228, 1241, 1243, 1247, 1248, 1250, 1252, 1276, 1277, 1286, 1287, 1288, 1291, 1293, precum și mărcile Porto nr. 104—107 (fără filigran) și 108—109 (cu filigran).

Tiraje între 100 000 și 250 000 exemplare au avut mărcile nr. 1222—1226, 1229, 1240, 1242, 1251, 1268, 1272—1275.

Tiraje foarte limitate au avut celelalte mărci supratipărite, din care — ținînd seama și de cantitățile folosite la francatură — s-au păstrat desigur cantități foarte mici neobliterate. Acestea constituie deci valorile vîrf — din punct de vedere filatelic — în cadrul emisiunii cu supratipar.

Astfel, tiraje între 90 și 100 000 exemplare au avut mărcile nr. 1220, 1230—1238, 1244, 1246, 1266, 1267, 1269—1271.

In 84 300 exemplare a fost supratipărită marca de 5 lei din seria Centenarul Andreescu, în 84 300 marca de 11 lei (nr. 1245) din seria Pionieri. 75 900 exemplare au fost supratipărite din marca de 3 lei din seria G.M.A. (nr. 1265) și în fine în numai 60 000 exemplare, marca de 4 lei din seria Planul cincinal, cu supratipar roșu (1284).

Ca urmare a acestor supratipăriri, dintr-o serie de emisiuni au rămas nesupratipărite cantități extrem de mici (cifre în care se cuprind și cele care au fost folosite la francatură):

— Constituția, 12 lei		100 000 exemplare
— Centenarul revoluției	2 + 2 lei	50 000
— „ „	5 + 5 „	50 000
— „ „	10 + 10 „	50 000
— „ „	36 + 18 „	50 000
— Pușkin	30 „	100 000
— U.P.U.	20 „	100 000
— Centenarul Eminescu	11 „ (Scris. III)	100 000
— Centenarul Andreescu	11 „ nedantelat	60 000
— Planul de Stat	11 „ „	50 000
— 1 Mai 1950	31 „ „	50 000
— Pionieri 1950	8 „	100 000
— Jocurile Mondiale Universitare de iarnă	20 „	100 000
— Expoziția tehnică și agricolă	11 și 31 „ „	100 000
— Ordine și medalii	2 „ „	50 000
— „ „	4 „ „	50 000
— „ „	11 „ „	50 000
— „ „	35 „ „	50 000
— „Arlus" 1951	4 „	70 000
— „ „	35 „	80 000
— Planul Cincinal	6 „	50 000
— „ „	7 „	50 000
— „ „	8 „	50 000
— „ „	30 „	50 000

După această supratipărire în cantități de masă, supratipăririle s-au rărit. Din 1952 și pînă astăzi nu am mai avut de înregistrat decît un număr restrîns de supratipăruri.

Astfel — cu ocazia Expoziției Universale de la Bruxelles — au fost supratipărite, la 20 iulie 1958, tripticele emise în 1957 cu ocazia lansării primilor sateliți artificiali ai Pămîntului, de către U.R.S.S.

In 1959 — un supratipar de formă rombică, cu tuș roșu a fost aplicat pe colița Centenarului mărcii românești, pentru marca Zece ani de comerț filatelic de stat. Altul a apărut cu prilejul lansării primei rachete cosmice în Lună. Cel de-al treilea a marcat Jocurile Balcanice din 1959 (CMR nr. 1724).

Anul 1962 ne aduce de asemenea două noi supratipăruri — primul pe marca emisă cu ocazia turneului de fotbal de juniori UEFA — cu textul „1962 Campioana europeană" — cu noua valoare nominală de 2 lei. De asemenea marca prilejuită de Campionatele mondiale feminine de handbal în 7, ce au avut loc la București și care au dat cîștig de cauză țării noastre, a fost supratipărită cu textul „Campioană mondială" și cu un nominal nou de lei 5.

Și în sfîrșit, cu ocazia Conferinței pe țară a A.F.R., la 30 martie 1963 a fost supratipărită cu un tuș violet-albastru, marca emisă de „Ziua mărcii poștale" din noiembrie 1962.

Fără a avea pretenția unui studiu, nădăjduim că rîndurile de mai sus vor constitui totuși un sprijin pentru filateliștii care își îndreaptă atenția spre mărcile românești cu supratipar, o colecție ce acum încă se poate realiza ușor, dar care peste puțină vreme va pune probleme chiar filateliștilor încercați.

T. CUTLIC

[2]) Cifrele privind tirajele au fost publicate în „Catalogul filatelic oficial al timbrelor R.P.R.", publicat în anul 1954 de Ministerul Culturii, Direcția Generală a Editurilor și Difuzării Cărții — I.C.S. Filatelia.

Filatelia 1982/nr 1 1982/1

CĂRȚI POȘTALE SUPRATIPĂRITE DIN PERIOADA 1948 — 1952

Un domeniu al filateliei insuficient de elucidat, neglijat și de Catalogul mărcilor poștale românești 1974, îl reprezintă cărțile poștale supratipărite după proclamarea Republicii și în perioada reformei bănești din 1952.

Privind supratiparurile din 1948, amintitul catalog nu menționează un supratipar „real" cu abrevierea „R.P.R.", aplicat pe cărți poștale militare de doi lei. După părerea

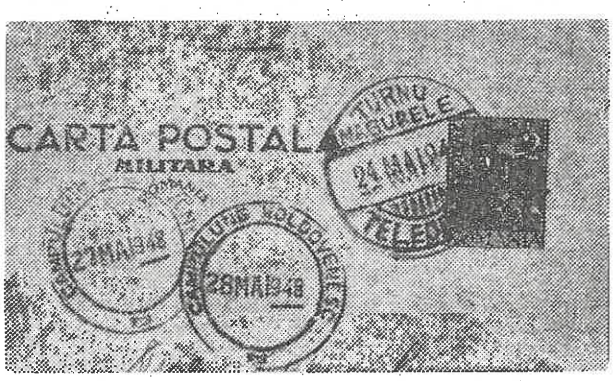

subsemnatului, acesta este supratiparul nr. 1 real aplicat pe o carte poștală după proclamarea Republicii și nu ștampila aplicată manual „Trăiască Republica Populară Română", ștampilă publicitară folosită pe corespondență pe scară largă, după proclamarea Republicii, (aplicarea pe efigia fostului rege e un fapt divers, neesențial pentru a o încadra ca piesă filatelică cu statut autonom). A doua piesă elucidează o problemă și mai interesantă. După proclamarea Republicii, s-a folosit francatura mecanică pentru stabilirea tarifului poștal. Francatura se pare că a fost efectuată și pe cărți poștale cu răspuns plătit, cu tuș negru. Mai este interesant de reținut că această francatură mecanică mai are un supratipar, schimbare de tarif de „4,50", atît pe cartea poștală propriu-zisă cît și pe anexa „răspuns". Ultima piesă mai are un supratipar „R.P.R.", în chenar deasupra stemei regatului, pe cărțile poștale cuplate.

În legătură cu supratiparurile efectuate în anul 1952 cu mașini de francat mecanic, în literatura filatelică a fost omisă francatura mecanică de 0,10 lei, cu o stea în față și cu inscripția „Republica Populară Română", iar în partea de jos „LEI POSTA LEI", aplicată pe cărți poștale militare cu marca fixă tip Stema RPR, cu un nominal de 2 lei. De reținut că asemenea piese, astăzi, sînt adevărate rarități.

Prezentăm în premieră o deosebit de interesantă piesă care ne lărgește cunoștințele despre aceste „supratiparuri" ale reformei monetare din anul 1952. Da data aceasta „supratiparul", aplicat pe o marcă fixă de 6 lei de culoare cărămizie, cuprinde toate elementele unei francaturi mecanice. Marca francaturii de 0,30 este de tipul II, cu un romb în fața cifrei și cu abrevierea „PTT" neîncadrată în chenar; inscripția în dublu cerc între două rozete este „305 București 305", iar a textului publicitar „În adresa corespondenței pentru București, menționați numărul raionului poștal". Deci „supratiparurile" pe plan central s-au făcut și cu mașina de francat nr. 305 și, probabil, ținînd seama de nevoia mare de cărți poștale, și cu alte mașini de francat. Se recomandă colecționarilor de întreguri poștale să-și cerceteze cu atenție colecțiile pentru a descoperi eventuale alte francaturi mecanice folosite ca supratiparuri. De reținut că supratiparul descris e datat „01.02.52", deci în jurul acestei date trebuie căutate supratiparuri similare.

În urma cercetărilor de mai mulți ani, se pot spune unele lucruri în plus și în legătură cu obliterările cu ștampila oficială a oficiilor care aveau dreptul de a încasa noua taxă după reforma bănească, operațiune efectuată de toate oficiile PTT, care au avut în stoc cărți poștale. Se poate afirma, fără a greși, că unități poștale mari au aplicat această ștampilă pe marca fixă — vezi marca fixă „Of. P.T.T. Raion Gh. Gheorghiu-Dej" sau lîngă marca fixă „Of. P.T.T. reșed. Sibiu, Magazia de mat". De asemenea, tușul folosit a fost negru sau violet. Autorul acestor rînduri n-a văzut și n-a auzit că ar fi existat ștampile aplicate cu tuș roșu, albastru sau verde.

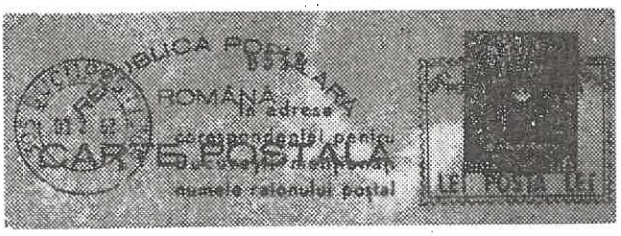

Rămîne deci ca, prin cercetări ulterioare, să elucidăm aceste două capitole deosebit de interesante ale filateliei noastre de după eliberarea țării.

Iosif MICU

cca. 1980 ! De identificat !

Filatelia ~~1971/107.3~~

STUDIU

VALOAREA DE 10 BANI DIN SERIA „UZUALE"-1960

Seria de mărci uzuale din 1960 este una din cele mai interesante emisiuni de mărci din perioada postbelică, atît din punct de vedere tematic, cît și din punct de vedere al caracteristicilor filatelice. Valorile de 3 și 55 bani au fost prezentate în coloanele revistei „Filatelia" nr. 6/1973 și respectiv 3/1971. Nu mai puțin interesantă este și valoarea de 10 bani.

Intrucît și această valoare a fost în circulație timp îndelungat (pînă la sfîrșitul anilor '70) este firesc că și ea a fost tipărită în tiraje succesive. Dintre acestea, două se deosebesc radical.

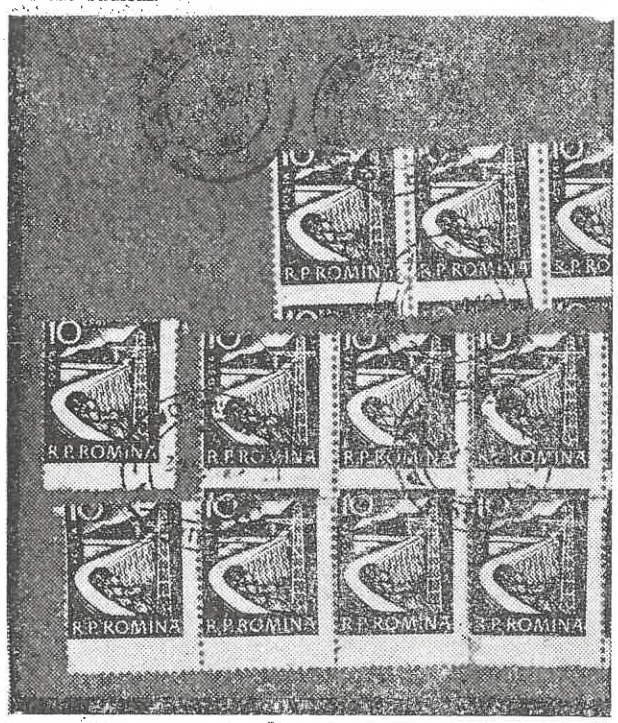

Fig. 1

Culoarea mărcii tirajului de bază (denumită în CMPR — 1974 **„gri-violet"**) este o culoare atractivă care scoate în evidență frumusețea desenului : un baraj și o linie de înaltă tensiune. În prima perioadă de circulație a acestei valori au apărut și mărci de culoare **gri**. La „tirajul tîrziu" (denumire convențională) culoarea este **gri închis** și, după cum vom vedea, se deosebește de primele tiraje și prin alte elemente.

Hîrtia este alb-gălbuie la primele tiraje, iar la „tirajul tîrziu" este mai subțire și de o nuanță alb-gri.

Dantelura diferă și ea : 14—14 1/2 în primul caz și 14—13 1/2 în al doilea caz. În urma spălării, dantelura poate prezenta și unele mici abateri (pînă la o jumătate de punct de odontometru).

Sînt de semnalat două varietăți de dantelură : cel puțin o coală a ajuns în circulație cu perforarea deplasată de sus în jos, astfel încît, în perimetrul unei mărci, desenul ei (deplasat în sus) este incomplet, apărînd în schimb, jos, o porțiune din imaginea mărcii din rîndul următor. Interesant de remarcat că mărcile de pe plicul reprodus în ilustrație (fig. 1) nu au aceeași înălțime, respectiv înălțimea măsurată între laturile dantelate, aceasta variind între 23 1/2 și 25 mm. Marca tip la tirajele de bază are 24 mm înălțime, iar la „tirajul tîrziu" fix 25 mm. O altă varietate de dantelură interesantă este perforarea dublă în partea de sus a mărcii, care a fost întîlnită la tirajul de bază, de culoare gri-violet. (Fig. 2).

Totodată și dantelura verticală prezintă o deplasare, încălcînd, uneori, și marginea unor șiruri de exemplare alăturate. (Exemplu : în francatura reprodusă în fig. 1, primul exemplar din stînga din rîndul 3 și ultimul din dreapta, din ultimul rînd de mărci.)

Filigran: hîrtia emisiunii are filigranul VII în pozițiile 3 și 4. La „tirajul tîrziu" filigranul este mai corect conturat, cu litere uniforme și ordonate, probabil și datorită calității superioare a hîrtiei. La valoarea de 10 bani, pozițiile 1—2 și 5—8 ale filigranului trebuie considerate varietăți rare.

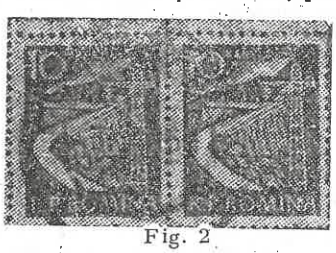

Fig. 2

Fig. 3

Desen : Și această marcă a seriei prezintă numeroase varietăți, dintre care vom semnala cîteva pe care le considerăm mai interesante. Astfel :

— O frumoasă varietate prezintă un punct de culoare albă sub al doilea picior al literei „R" din cuvîntul „ROMÂNIA": (Fig. 3).

— Ultimele trei mărci de pe primul rînd, de la stînga la dreapta, prezintă prima linie de înaltă tensiune întreruptă de nori. (Fig. 4).

— Litera „Ș" din cuvîntul „POȘTA" fără sedilă.

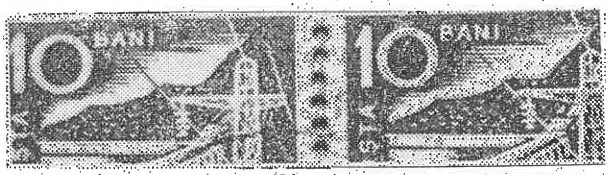

Fig. 4

— La tirajul de culoare gri, există exemplare care au în partea de sus a clișeului o spărtură de circa 2 mm, cu aspectul unei virgule albe.

— Punct alb deasupra primei litere „R" din „R.P.R.".

În cadrul filateliei avansate cunoașterea cît mai multor detalii despre o marcă poștală nu se orientează numai în domeniul istoriei poștale, ci și în acela al cercetării filatelice de studiu. În prezent (cînd și în exponatele tematice și de subiect nu numai că se admit, dar se consideră chiar binevenite „elemente de studiu") găsirea varietăților sau erorilor trebuie să fie legată de practica filatelistului. Astfel, într-o colecție cu tema „Hidrocentrale" sau „Baraje" o marcă de 10 bani de culoare gri-violet, alături de cea de culoare gri din perioada tîrzie va adăuga nu numai o notă atractivă, dar va atrage atenția privitorului și a juriului asupra pregătirii și cunoștințelor filatelice ale expozantului.

Iosif MICU

Filatelia 1978, nr. 12,

Studii

EMISIUNEA UZUALĂ 1960 — 1967

Apărute în 1960, mărcile uzuale — reprezentînd diferite aspecte din activitatea economică, socială și culturală a țării — au fost folosite timp de aproape un deceniu pentru francarea corespondenței curente și, citeodată, le mai întîlnim și azi pe plicuri expediate de oficii poștale mai mici. Faptul că au circulat o perioadă îndelungată și au fost tipărite în tiraj nelimitat a facilitat, desigur, apariția unor varietăți de desen, hîrtie și culoare și astfel emisiunea devine interesantă pentru studiu. Totuși, ea nu s-a bucurat de o atenție deosebită din partea filateliștilor, singurul material de studiu fiind cel publicat de cunoscutul cercetător al mărcilor poștale contemporane, Iosif Micu, în nr. 3/71 al revistei Filatelia, dar care se limitează la analiza valorii de 55 bani din punct de vedere al varietăților de culoare, desen, dantelură și hîrtie. Cercetarea tuturor acestor aspecte la cele 21 de valori ale seriei ar depăși, desigur, limitele spațiului disponibil și de aceea vom insista în cele ce urmează numai asupra varietăților de hîrtie și culoare.

Momentul apariției și utilizării acestor mărci uzuale coincide pe plan european cu o perioadă de intense cercetări tehnologice și încercări practice efectuate de mai multe administrații poștale în scopul automatizării operațiilor de tranzit poștal și îmbunătățirii calitative a efectelor poștale, ca o cerință majoră a volumului mereu crescînd al corespondenței. În final, aceste cercetări au făcut ca majoritatea mărcilor poștale emise azi să fie tipărite pe hîrtie fluorescentă. Ajunși aici, considerăm util a ne opri puțin asupra noțiunii de fluorescență în filatelie.

În vederea obținerii unei hîrtii cu un grad superior de alb se folosesc de mult timp înălbitori optici, substanțe care au proprietatea de a absorbi parțial radiația violetă și ultravioletă din lumina solară, de a o transforma în radiație cu o lungime de undă mai mare din domeniul vizibil și apoi a o emite ca atare. Prin aplicarea acestor substanțe pe hîrtie sau material textil ușor gălbui se obține un efect de înălbire optică, datorită suprapunerii celor două culori complementare — albastru și galben. Se folosesc, desigur, o mulțime de combinații, dar caracteristic pentru orice hîrtie tratată astfel este faptul că în lumină ultravioletă emite o radiație albastră care, chiar dacă variază în ceea ce privește domeniul lungimilor de undă, prezintă întotdeauna un maxim la aprox. 450 nm. Două mărci, dintre care una tipărită pe hîrtie obișnuită iar cealaltă pe hîrtie fluorescentă, nu se pot deosebi decît sub lampa de cuarț, care devine un accesoriu indispensabil cercetării moderne. În afara efectului de înălbire, fluorescența realizată astfel poate fi utilizată și pentru automatizarea operațiilor de obliterare mecanică, cu condiția să apară o diferență între marcă și suport.

Confirmînd așteptările noastre, mărcile uzuale din această serie s-au găsit tipărite atît pe hîrtie obișnuită cît și fluorescentă, o fluorescență alb-cenușie cu tentă albastră pe care o întîlnim apoi în aceeași nuanță și intensitate la etichetele de recomandare și la hîrtia plicurilor simple. Aceasta dovedește că scopul adaosului de substanțe fluorescente nu a fost acela de a pregăti condițiile automatizării operațiilor de obliterare și eventual cartare mecanică, ci numai înălbirea optică. Cercetarea s-a făcut folosind o lampă UV „Michel lux" cu lungimea de undă a radiației emise de 355 nm.

O primă surpriză au constituit-o diferențele de intensitate a fluorescenței, mărcile putîndu-se grupa în trei categorii distincte: puternic fluorescente (notate mai departe cu F), cu fluorescență medie (F/2) și slab fluorescentă (F/4). Existînd posibilitatea ca această diferențiere să se datoreze dizolvării substanțelor fluorescente în timpul operațiilor de spălare a mărcilor, am verificat în continuare loturi mari de timbre preobliterate, așa cum se găsesc ele în plicurile filatelice cu premii și care nu au ajuns în contact cu apa, identificîndu-se și aici cele trei grupe de intensitate, ceea ce dovedește că diferențierea apare încă din procesul de fabricație. În tabelul alăturat sînt cuprinse rezultatele obținute.

Desigur că tabelul este susceptibil a fi completat pe măsură ce vom cunoaște noi date.

Odată dovedită existența mărcilor tipărite pe hîrtie fluorescentă este necesar ca în viitoarea ediție a Catalogului mărcilor poștale românești să se facă mențiunea lor alături de cele tipărite pe hîrtie obișnuită, la fel cum procedează alte cataloage pentru situații similare. Dar separarea celor trei categorii funcție de intensitatea fluorescenței constituie numai obiect de studiu specializat și nu își găsește locul într-un catalog obișnuit, unde se va nota numai hîrtia obișnuită și hîrtia fluorescentă, grupînd toate cele trei categorii.

Cercetînd în continuare sub lampa de cuarț mărcile tipărite pe hîrtie obișnuită, s-a putut confirma și pune în evidență existența unor varietăți de culoare uneori greu de deosebit în condiții normale de iluminare. Caracteristic pentru hîrtia obișnuită nefluorescentă este nuanța violetă pe care o prezintă în lumina UV, ceea ce indică și aici folosirea unor substanțe de înălbire optică, dar nefluorescente. Suprapunerea și interferența acestora cu cernelurile de tipar, a căror compoziție și nuanță variază probabil în timp, a dus la apariția unor varietăți de culoare, la majoritatea valorilor din serie, pe care le enumerăm în tabelul următor.

Iată deci cît de diferite apar culorile în lumină UV. Denumirile culorilor diferă parțial de cele menționate în CMPR datorită faptului că pentru identificarea lor s-a folosit Tabela de culori LIPSIA.

Varietățile în diferite nuanțe de violet pe care le întîlnim la majoritatea valorilor se datoresc folosirii în cantități mărite a substanțe-

Nr. CMPR 74	Valoarea	Hîrtia			
		O	F/4	F/2	F
1952	3 bani	x			
1953	5 bani	x		x	
1954	10 bani	x	x	x	x
1955	20 bani	x			x
1956	30 bani	x	x		
1957	35 bani	x			
1958	40 bani	x			x
1959	50 bani	y		x	
1960	55 bani	x	x	x	x
1961	60 bani	x			
1962	75 bani	x			
1963	1 leu	x	x	x	x
1964	1,20 lei	x		x	x
1965	1,50 lei	x			x
1966	1,55 lei	x	x	x	x
1967	1,60 lei	x	x		x
1968	1,75 lei	x	x	x	x
1969	2 lei	x		x	x
1970	2,40 lei	x			
1971	3 lei	x			
1972	3,20 lei	x	x		

Nr. CMPR	Valoare	Culoarea	
		în lumina normală	sub lampa de cuarț
1952	3 bani	carmin-lila roz	violet roșcat
		lila purpură	lila roz închis
1953	5 bani	oliv	negru violet
		oliv brun	violet brun
1954	10 bani	gri violet închis	violet negricios
		lila negru	violet închis
1955	20 bani	albastru indigo	albastru violet închis
		indigo gri	violet albastru închis
1956	30 bani	roșu deschis	roșu carmin
		roșu portocaliu	roșu liliachiu
1957	35 bani	roșu carmin	cărămiziu-roșu sînge
		roșu aprins	roșu brun
		roșu purpuriu	roșu liliachiu
1958	40 bani	ocru gălbui	brun portocaliu
		ocru roșcat	brun ocru
		brun bistru	violet albastru (!)
1959	50 bani	violet albastru	violet închis
		albastru violet închis	albastru violet deschis
1960	55 bani	albastru cobalt	albastru
		ultramarin violet	albastru violet închis
		ultramarin gri	
1961	60 bani	verde smaragt	negru verzui
		verde albastru	verde gri
1962	75 bani	gri verzui închis	violet brun
		oliv negricios	brun violet închis
1963	1 leu	roșu	roșu strălucitor
		roșu carmin	purpură
		roz violet	violet carmin
1964	1,20 lei	gri negricios	albastru negricios
		negru albăstrui	violet albastru închis
1965	1,50 lei	violet roșcat	violet carmin
		purpură violet	violet
1966	1,55 lei	verde închis	violet închis
		verde albastru închis	verde negricios
1967	1,60 lei	albastru	albastru violet
		albastru închis	albastru violet închis
1968	1,75 lei	brun roșcat	violet roșcat
		lila brun	violet închis
1969	2 lei	sepia	brun închis
		brun negricios	violet albastru închis
1970	2,40 lei	violet	violet închis
		violet închis	violet azurat
		violet roșcat	lila carmin
1971	3 lei	gri închis	albastru violet închis
1972	3,20 lei	albastru	albastru violet închis
		ultramarin violet	albastru violet

lor nefluorescente de tratare a hîrtiei amintite mai sus.

Rezumînd cele discutate aici rezultă că mărcile Emisiunii uzuale 1960—67 au fost tipărite atît pe hîrtie obișnuită cît și pe hîrtie fluorescentă, iar identificarea varietăților de culoare la timbrele emise pe hîrtie obișnuită este mult mai ușoară folosind lampa UV. Celor care văd în studiul varietăților numai jocul cotelor le spunem aici că tipărirea pe hîrtie fluorescentă nu justifică cote mai mari pentru o varietate sau alta.

Nu avem pretenția de a fi elucidat toate problemele legate de hîrtia și culoarea mărcilor din această serie, credem însă că am reușit să trezim interesul filateliștilor și pentru emisiunile noastre contemporane. Despre utilizarea hîrtiei fluorescente și la alte emisiuni vom revieni, cu acceptul redacției, într-unul din numerele viitoare.

Ing. Norbert BLISTYAR

Bibliografie :

— Catalogul mărcilor poștale românești, 1974.
— Revista Filatelia nr. 3/71.
— Sammler Dienst nr. 16/79.
— Tabela de culori — Lipsia.

ontribuții

„CU PRIVIRE LA ȘTAMPILELE CĂSUȚELOR POȘTALE“

În articolul cu titlul de mai sus, ărut în revista „Filatelia“ nr. 3/76, se scria că au fost identificate autor șase ștampile. La patru ntre ele sînt reproduse și imagile respective, iar la celelalte două sesc, „aceasta se datorează faplui că le-am întîlnit numai fragentar și neclare“ (Gr. R.).

Rîndurile de față se referă la ampila a șasea : „C 120 e cc diam. 22 ; bandă BUCUREȘTI I, jos SUȚE POȘTALE (inscripția 2,5 n) ; folosită în 1939“. (Gr. R.). te una din cele două ștampile cu agînea nereprodusă în articol. Întrucît în colecția subsemnatului istă această piesă, voi căuta s-o scriu, folosind aceleași indicative termeni :

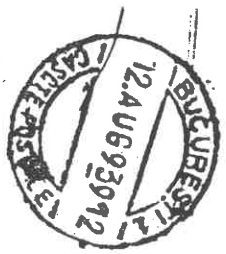

C 120 e cc, diametrele 27/19 mm, bandă pînă la extremități de 10 mm lățime, BUCUREȘTI 1 (inscripție 2,50 mm) — sus, CĂSUȚE POȘTALE (inscripție 2 mm) — jos ; folosită în 1939. Piesa este datată : 12. AUG 93912. „BUCUREȘTI 1“ și „CĂSUȚE POȘTALE“ sînt pe un rînd, circular, între cele două cercuri.

Mai jos, vom face cîteva observații în legătură cu cele patru imagini și descrieri ale ștampilelor „căsuțe poștale“.

Astfel, la fig. 1, „BUCUREȘTI“ este amplasat sus și nu jos, cum a apărut în articol ; „CĂSUȚE POȘTALE“ se completează cu „jos“, de asemenea cu : „inscripțiile sînt circulare, pe un singur rînd, între cele două cercuri“.

La fig. 2 : „cerc interior cu grile ; bandă int. ; CĂSUȚE POȘTALE — sus, circular, pe un rînd ; BUCUREȘTI... — jos, circular, pe un rînd“.

La fig. 3 : „bandă extremă ; BUCUREȘTI / 1 — sus, circular, pe două rînduri ; CĂSUȚE POȘTALE — pe două rînduri, liniar drept“.

La fig. 4 : „bandă extremă ; cerc interior cu grile în partea superioară ; BUCUREȘTI 1 — sus, circular, între cele două cercuri, pe un rînd ; CĂSUȚE / POȘTALE — jos, pe două rînduri, liniar drept“.

Cred că ar trebui ca cele șase ștampile să fie catalogate de la C 120 a la C 120 f, deoarece „a“ se repetă și la fig. 1 și la fig. 2.

În cazul acesta, piesa ultimă descrisă va purta indicativul C 120 f și nu C 120 e.

Mihail IONIȚĂ-ALESU

Filatelia 1978, nr. 12.

ERORI ȘI VARIETĂȚI LA EMISIUNEA „POȘTA LOCALĂ PĂLTINIȘ“

Înființată în 1895 și desființată în 1926, POȘTA LOCALĂ PĂLTINIȘ a avut una din cele mai lungi existențe din istoria poștelor locale turistice și, în orice caz, cea mai lungă de la noi din țară.

În lunga sa existență, POȘTA LOCALĂ PĂLTINIȘ a realizat nu mai puțin de 7 emisiuni cu un total de 16 mărci diferite.

Raritatea acestor mărci precum și înscrierea lor în colecții tematice de poște locale și turism fac aceste emisiuni din ce în ce mai căutate, cu atît mai mult cu cît aceste mărci au circulat efectiv într-o mare proporție din tiraj.

Este un merit al CMPR-1974 de a fi inclus această emisiune în cuprinsul său, cu atît mai mult cu cît de la lucrarea lui L. Dengel „Istoria oficiilor poștale particulare și mărcile lor“, SIBIU, 1974, abordarea acestei emisiuni în literatura noastră filatelică este practic inexistentă.

În același timp, interesul pentru această emisiune, pe plan mondial, rămîne deschis, menționînd în acest sens lucrările : L.M. și WILLIAMS-„HOTEL POSTS OF HUNGARY AND ROMANIA“, LONDRA 1962, și L. S. ETTRE-„HOTEL POSTES OF THE SIEBENBURGISCHER KARPATHENUEREIN“, apărută în 1977.

În spiritul interesului crescînd pentru aceste emisiuni, prezint în cele de mai jos cîteva erori și varietăți care, după părerea mea, ar putea suscita interesul cititorilor și ar merita să fie menționate într-o viitoare ediție a CMPR.

1) În figurile 1 și 2 este prezentată eroarea KURHAUS cu U spart, la emisiunea din 1909, valoarea de 5 h (CMPR-PLP-9).

După cum se vede din figura 1, eroarea este prima marcă din coala de 50 buc. Tirajul mărcii a fost de 2000 bucăți, de unde rezultă că au existat în total 40 bucăți asemenea erori, din care probabil că unele s-au pierdut în incendiul din august 1916 (vezi CMPR-74, pag. 514) și poate deci fi considerată ca o eroare rarisimă.

Desigur că întrebarea firească care se pune este dacă în atelierul firmei W. KRAFTT-SIBIU ambele valori ale emisiunii din 1909 s-au tras cu aceeași planșă la care s-a înlocuit numai valoarea.

Colile în ambele cazuri sînt 50 de mărci, ceea ce ar putea confirma această presupunere. Pe de altă parte, valoarea de 2 HELLER este atît de rară încît nu a fost reconstituit nici blocul de report, astfel

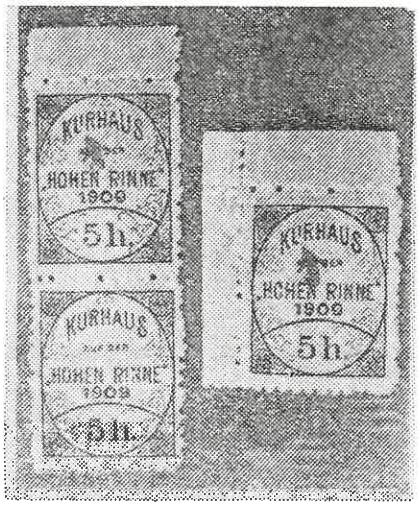

Fig. 1 și 2

Fig. 3

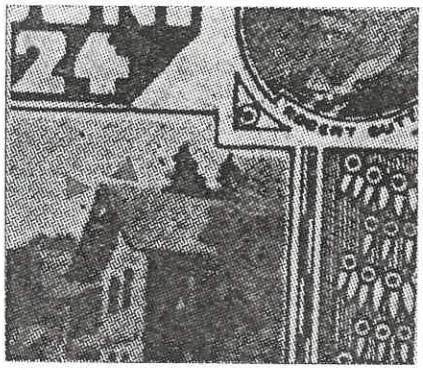

Fig 4

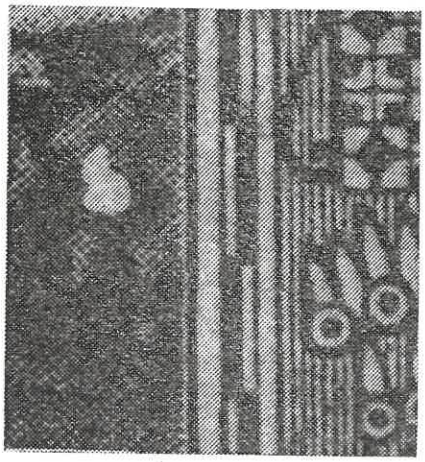

Fig. 5

Fig. 6

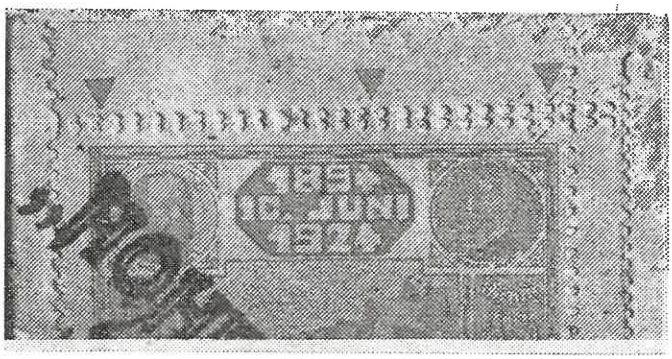

Fig. 7

încît nu se poate răspunde precis la această întrebare.

Sesizarea existenței acestei valori și pe o marcă de 2 H ar elucida problema de mai sus și ar anunța probabil cea mai rară eroare din filatelia românească.

2) Emisiunea POȘTA LOCALĂ PĂLTINIȘ — 1924 a fost tipografiată în coli de 10 buc., pe două rînduri de 5 mărci, cu un tiraj total de 30 000 bucăți (CMPR-74 ; PLP-15 și PLP-16). Mărcile au un decor pe clădirea sanatoriului (fig. 3).

Marca nr. 4 din coală nu are decorul (crucea) din vîrful sanatoriului (detaliu fig. 4) iar marca nr. 5 are o pată albă în formă de ciupercă, în stînga jos, în interiorul cadrului cu vederea stațiunii (detaliu fig. 5).

Erorile există atît pe valoarea de 50 bani (verde) cît și pe cea de 1 leu (roșu), ceea ce indică realizarea ambelor valori cu aceeași placă tipografică.

3) În fig. 6 este prezentat un plic, efectiv circulat, conținînd o marcă de 1 leu roșu din emisiunea anului 1924.

Marca prezintă în partea de sus o dublă dantelură nesesizată pînă în prezent în literatura de specialitate (fig. 7).

De menționat că piesa prezentată este cu atît mai interesantă cu cît fiind marca a 5-a din coală prezintă și eroarea „ciupercă".

Mărcile descrise mai sus fac parte din colecția mea, colecție care e departe de a fi semnificativă în ceea ce privește această emisiune.

Consider că posesorii unor bogate colecții PĂLTINIȘ ar trebui să-și investigheze serios materialul pentru ca eventual să poată îmbogăți cunoștințele noastre despre frumoasa și interesanta POȘTĂ LOCALĂ TURISTICĂ PĂLTINIȘ.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

O ENIGMĂ ÎN ȘTAMPILOGRAFIE

Studiul ștampilelor poștale este atrăgător mai cu seamă prin împrejurarea că fiecare piesă este un unicat ce se repetă de multe ori prin exemplare identice cu deosebiri infime, alteori, dimpotrivă, întîlnim un exemplar unicat și încă necunoscut. Întotdeauna o ștampilă pune puncte de întrebare care cer a fi tălmăcite. Într-o asemenea situație pășim pe calea presupunerilor : dubiu, dacă ștampila este autentică, dacă a fost folosită în epocă sau este opera unui amator de curiozități, ca atare o mare prudență se impune în luarea unei poziții definitive.

Acestea sînt reflecțiile ce ni s-au impus la prezentarea a două ștampile MIHĂILENI, din care una inedită.

Oficiul poștal Mihăileni, situat la granița între Moldova și Bucovina, a primit ștemplu poștal încă din anul 1857 (B1 dublu cerc cu diametrele 21/13, jos MOLDOVA), apoi în 1859 (B3 FRANCO), în 1865 (B16 agrafă bogată), în 1866 ? (B19 agrafă simplă și B21 cu indicația de timp) și, în fine, la 1871 (B32 ștampilă degetar, prima cu indicație de ani).

Oficiul Mihăileni manipula un număr destul de important de scrisori, după cum rezultă din datele prezentate de CMPR 1974, pag. 85.

B19 (colecția Gr. Racoviceanu), cerc concentric cu diametrele 25/15, zi și lună în centru, jos agrafă, este o ștampilă de mult cunoscută și publicată în lucrarea Gr. Racoviceanu asupra ștampilelor poștale folosite în Țările Române pînă la 1881 (pag. 45), dar îndoiala se naște în clipa cînd această ștampilă din perioada 1862—66 apare pe o marcă poștală de 1 1/2 bani din 1891 (CMPR nr. 94). Că ștemplul a fost aplicat de complezență nu este cea mai mică îndoială, deoarece marca poștală de 1 1/2 era portul unui ziar și pînă azi nu este cunoscută vreo publicație periodică în Mihăileni, iar ștemplurile B19 erau de mult scoase din uz în 1891, dealtfel emisia jubiliară din 1891 n-a fost distribuită nici unui oficiu din provincie.

O a doua problemă care se pune este dacă s-a folosit ștemplul original. Înclinăm spre afirmativă, prin împrejurarea că grafismul este identic ștampilelor din epocă. Este probabil că ștemplul original din Mihăileni a fost folosit cu multă grijă și s-a păstrat în stare de prospețime rară, probabil restituit poștei centrale la București s-a folosit în ipoteza noastră.

B129 c (colecția Gr. Cuculis) cerc concentric cu diametrele 26/14, zi și lună în centru, jos steluțe laterale și cifra 92, pe o marcă poștală de 15 bani „cifra

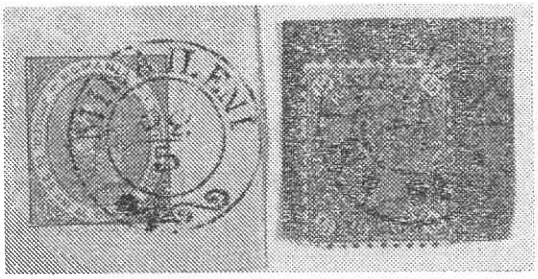

B 129 c *B 19*

în patru colțuri" (CMPR nr. 80). Am catalogat această ștampilă cu indicativul B129 c, aparținînd perioadei 1881—1947, a cărei numerotație este între 101—199 în categoria ștampilelor singulare, fiind singura de acest fel cunoscută pînă în prezent.

Este de observat că dimensiunile diametrelor între B19 și B129 c sînt diferite, iar inscripția la prima este de 3 mm, iar la a doua de 4 mm, dovedind existența unor ștempluri diferite, în plus apariția steluțelor și cifra 92 înlocuiesc agrafa din ștampila B19 și reprezintă epoca de circulație a emisiunii „cifra în patru colțuri".

Este de presupus că ștemplul B129 c a fost confecționat în mod special pentru oficiul Mihăileni, cifra 92 reprezentînd anul și este probabil că era mobilă.

Ștampila B129 c, în privința grafismului, este vădit inspirată de B19, dovedind că la data confecționării ștemplului exista încă ștemplul B19 care a fost trimis poate la București ca tip pentru confecționarea unui ștemplu cu datarea completă.

Este exclus ca B129 c să reprezinte o ștampilă de ambulanță poștală feroviară sau neferoviară deoarece asemenea categorii apar cu un grafism diferit sau numai în perioada republicană (auto) și într-o regiune cu totul străină de Mihăileni.

Nu avem motiv de îndoială în privința autenticității și am fi mulțumitori să ni se comunice de alți colecționari piese similare.

Gr. CUCULIS
Gr. RACOVICEANU

Filatelia · 1982 / nr. 4 (311)

IULIU POPPER — 125 ANI DE LA NAȘTERE

Cercetătorul filatelist din Uruguay, Enrico SALDLERIS, a publicat în revista „VENEZUELA FILATELICA Y NUMISMATICA", Caracas — martie/aprilie 1973, articolul „Poșta locală în Țara de Foc", avînd ca moto „Realitatea întrecută de născocire", pentru o punere la punct a romancierului ceh LANGE, care povestește cu lux de amănunte în „Nuvele filatelice" (Praga — 1964) viața lui Iuliu Popper, ca fiind născut și trăit în orașul Praga.

Autorul articolului redă povestea lui I. Popper, așa cum a fost văzută de romancierul ceh Lange, după care prezintă realitatea, arătînd că, de fapt, Iuliu Popper, fiul unui înțelept pedagog (Naftuli G. Popper, autor a mai multor cărți de învățămînt românesc și ebraic), s-a născut la București, în 1857, și nu la Praga. În continuare, prezintă date din viața acestuia, precum și expediția întreprinsă de el în Patagonia cu un grup de 50 de oameni, expediție bine dotată cu unelte și puternic înarmată, fapt ce nu a întîrziat să găsească bogate zăcăminte de aur, ceea ce i-a permis să fundeze colonia „EL PARAMO". Popper a făcut mai multe expediții în interiorul Țării de Foc, precum și în insulele LENNOX și INSULA NOUĂ, construind poduri și șosele, descoperirilor sale dîndu-le numele unor personalități sau localități din România, între care citează: Rio Rosetti, Rio Carmen, Podul Sinaia etc. Arată, de asemenea, că Popper a creat o administrație și o jurisdicție proprii, a format o miliție, a bătut monede și, în sfîrșit, a imprimat faimosul său timbru poștal, litografiat la Buenos Aires.

În încheiere, autorul articolului relatează că la sesiunea științifică, organizată de Societatea de geografie din Buenos Aires în onoarea sa (1891), I. Popper a rostit un amplu discurs, care a fost publicat în ziarele locale, alături de o hartă a Țării de Foc întocmită de el, această consacrare glorioasă a operei sale fiind și ultima sa bucurie. În dimineața zilei de 6 iunie 1893, Iuliu Popper a fost găsit mort. Regretat de oamenii de știință din Buenos Aires, exploratorul român Iuliu Popper este înmormîntat în cimitirul „Recoleta" din Buenos Aires.

Fig. 1

Anul acesta se împlinesc 125 de ani de la nașterea lui Iuliu POPPER (1857—1893), explorator român, unul din pionierii sudului american. Prin prodigioasa sa activitate de explorare geografică și geologică a Țării de Foc, precum și a năzuințelor sale referitoare la cercetarea regiunilor antarctice, el a dus faima României. Activitatea sa a fost făcută cunoscută atît prin cărți și reviste din țara noastră, cît și prin paginile revistei „Filatelia".

În cele ce urmează, voi căuta să redau din activitatea lui Iuliu Popper în Țara de Foc, ca organizator al serviciului poștal. Însărcinat de guvernul republican cu explorarea părții argentiniene a Țării de Foc și a protejării indigenilor, Popper a căutat, în primul rînd, să înlesnească schimburile de mărfuri între localnici și să achite salariile personalului expediției sale. În acest scop a considerat necesar să bată monedă proprie pentru uz intern. Astfel, în anul 1889 Popper emite primele monede din aur pur, fără nici un aliaj de întărire, care azi sînt adevărate rarități numismatice (Fig. 1). Dar Popper nu s-a mulțumit numai cu atît, ci a căutat să înființeze un serviciu poștal care să lege locurile de popas ale expedițiilor sale în Țara de Foc cu cel mai apropiat oficiu poștal de stat: orașul PUNTA ARENAS (SANDY POINT) din CHILE sau SAN SEBASTIAN din ARGENTINA. Astfel, în cursul lunii ianuarie 1891, pune în circulație o marcă poștală în valoare de 10 centavos (Fig. 2), cu putere de francare numai pentru transportul intern al corespondenței cu diferite mijloace de comunicații (călăreți, tren, vasele lui Popper ș.a.). Cum corespondența din Țara de Foc era îndrumată fie prin

Fig. 2

Chile, fie prin Argentina, o marcă poștală chileană, respectiv argentiniană, era indispensabilă, cunoscînd că același procedeu era utilizat și pentru corespondența provenită din Chile sau Argentina spre Țara de Foc. Comunicațiile cu PUNTA ARENAS (SANDY POINT) din Chile fiind mai frecvente, francatura mixtă Țara de Foc — Chile este mai comună decît cea argentiniană. Sînt cunoscute astăzi, în colecții particulare, aproximativ 10 astfel de plicuri cu francatură mixtă. (Fig. 3). Marca poștală a Țării de Foc a fost desenată de RODOLPHO SOUCOUP și a fost litografiată în coli de 100 buc. în rînduri de cîte 10, de firma JUAN KIDD et Co. din Buenos Aires. Culoarea mărcii poștale este carmin-roz, uneori brun-roz (roșu-trandafiriu). Colile sînt perforate cu dantelura de 11½. Din mărcile poștale ale Țării de Foc sînt cunoscute 12 tipuri diferite. Aranjamentul celor 12 tipuri în coală este prezentat în fig. 4, și se recunosc după cum urmează:

Tipul 1: Punct între literele „V" și „O" din „CENTAVOS"; punct sub litera „D" din „DIEZ", imediat la marginea panglicii.

Tipul 2: Punct înăuntrul literei „O" din „CENTAVOS"; punct în porțiunea de vîrf a literei „O" din „FUEGO".

Tipul 3: Linia de cadru de la stînga cifrei „1" din panoul aflat în colțul de N—V este întreruptă la bază, avînd și două puncte la dreapta întreruperii.

Tipul 4: Punct la stînga primei litere „O" din „ORO".

Tipul 5: Punct deasupra cadrului panoului din colțul de N—V; punct în vîrful stîng la a doua literă „R" din „TIERRA".

Fig. 3

Tipul 6: Punct în capul ciocanului, ceva mai jos de verticala literei „T" din „CENTAVOS".

Tipul 7: Două puncte la dreapta literei „L" final din „LOCAL"; două puncte, unul mai mic și altul mai mare, în brațul celei de-a doua litere „R" din „TIERRA".

Tipul 8 : Punct deasupra spațiului literelor „D" și „E" din cuvîntul „DEL".

Tipul 9 : Un semn vertical între cifrele „1" și „0", aflate în panoul din colțul de S—V ; punct aflat pe cadrul panoului deasupra literei „T" din „CENTAVOS".

Tipul 10 : Semn (punct, defect) în colțul de N—V al capului ciocanului, la stînga și la dreapta liniei verticale a ciocanului ; semn (punct, defect) în partea inferioară a cozii ciocanului, mai jos de literele „RA" din „TIERRA".

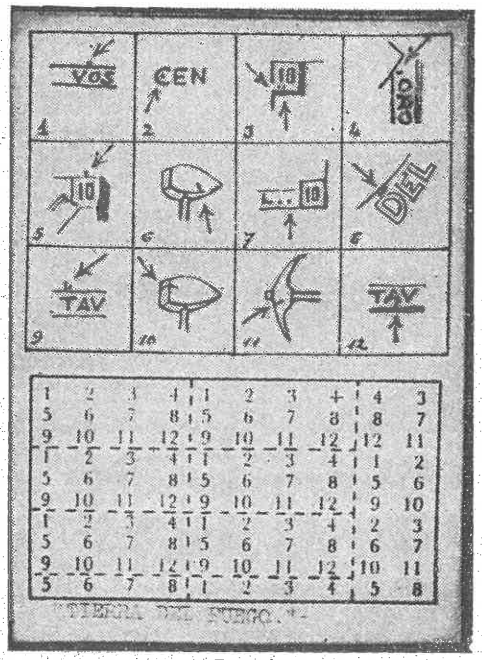

Fig. 4

Tipul 11 : Defecțiune la tîrnăcop, aflată sub capătul cozii tîrnăcopului.

Tipul 12 : Linie slabă legînd brațul drept al literei „A" din „CENTAVOS", mergînd spre fondul mărcii și aflată deasupra capului ciocanului.

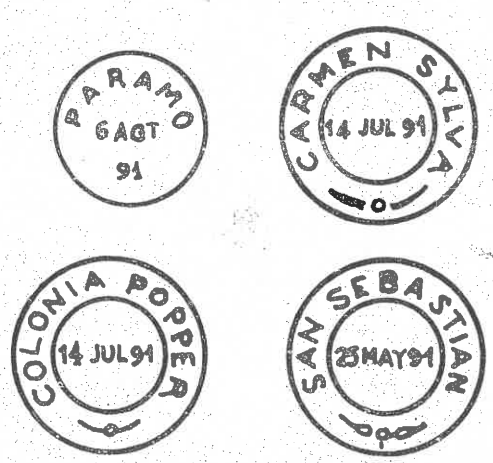

Fig. 5

Defecte proeminente apar la mărcile poștale nr. 4 din rîndul 1 coloana 4 și nr. 68 din rîndul 7 coloana 8, ambele mărci de tipul 4.

Astfel, marca poștală cu nr. 4 are linia cadru din vîrf, în colțul de N—E, absentă, în timp ce marca nr. 68 prezintă litera „E" din „FUEGO" și liniile verticale de deasupra acestei litere, cu defecte.

Aceste defecte au fost retușate deasupra literei „E", cît și între literele „E" și „G". Defecte mai mici apar la toate tipurile de mărci poștale, astfel că fiecărui tip de marcă poștală îi poate fi determinată poziția în coală.

Ștampilele oficiilor poștale din Țara de Foc au fost confecționate pentru următoarele concesiuni : „AURICOSTA" ; „CARMEN SYLVA" ; „COLONIA POPPER (RIO GRANDE)" ; „PARAMO" și „SAN SEBASTIAN" (Fig. 5).

Ștampila oficiului poștal AURICOSTA este lineară. Celelalte ștampile sînt de forma dublu cerc, avînd la mijloc pe un singur rînd: ziua, luna și anul, cu excepția oficiului poștal „PARAMO" care este un cerc simplu avînd la mijloc pe două rînduri : ziua, luna/an.

Mărcile poștale au avut valabilitate pînă în luna august 1891, după care au fost suprimate de către guvernul argentinian, ca fiind contrare legii. Scrisorile francate cu marca poștală a Țării de Foc sau cele cu francaturi mixte (mărci poștale din Țara de Foc și Chile, respectiv Argentina) sînt mari rarități filatelice (Fig. 3).

În țara noastră, gruparea tematică de filatelie polară din cadrul Asociației Filateliștilor, cu prilejul aniversării a 75 de ani de la moartea lui I. Popper (6 iunie 1968), a emis un plic omagial cu figura exploratorului român (**Fig. 6**). Pe plic s-a aplicat marca poștală uzuală tip

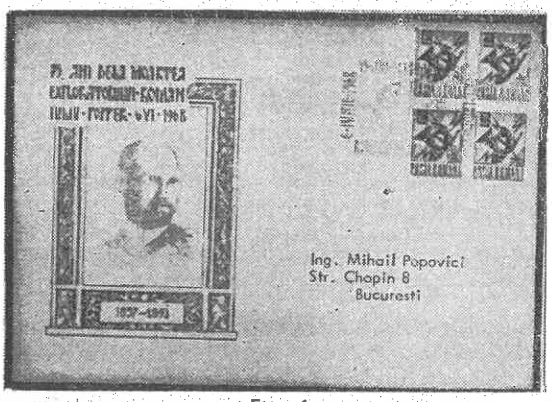

Fig. 6

1967 (CMPR — 2736) în bloc de patru, reproducînd emblema poștei, obliterată cu o ștampilă de forma dreptunghiulară avînd de jur împrejur legenda „6 IUNIE 1968 / 75 ANI DE LA MOARTEA / EXPLORATORULUI / ROMÂN — IULIU POPPER", iar central, simbolic, roza vînturilor între milesimile „1857—1893". Plicul, în machetarea lui I. Dumitrana, a fost tipărit la întreprinderea poligrafică Filaret.

Activitatea lui I. Popper a fost cunoscută și de Societatea Geografică Română, căreia acesta i-a trimis un album cu fotografii din „Țara de Foc". În jurnalul său, Popper menționează : „Albumul a fost legat „EN UNA PIEL DE FOCA MARINA" care servise exploratorilor „PER ALGUN TIEMPO DE ALIMENTACION". Pe album s-a aplicat o placă executată din aurul găsit „EN LA PLAYA COMPEDIDA ENTRE LA PUNTA SINAIA Y EL RIO CARMEN", pe care era gravat titlul. Pentru activitatea desfășurată, Societatea Geografică Română l-a proclamat membru corespondent. Scrisoarea de mulțumire pentru această numire este din EL PARAMO, localitatea de reședință a lui Popper în Țara de Foc, și poartă data de 10 martie 1892.

Ing. Mihail POPOVICI

Bibliografie

— *Buletinul Societății Geografice Române / 1888. (Dare de seamă a secretarului general către adunarea generală, 28.II.1888).*

— *Cronica numismatică și arheologică nr. 123/124 din Iulie/Decembrie 1942 ; „MONETE de AUR emise de un bucureștean în ȚARA DE FOC", de Ilie TABREA.*

— *Revista „Filatelia" nr. 46/1966 ; 10/1966 ; 1/1967 și 11/1974.*

— *„STRĂBĂTÎND LUMEA", de Val. Tebeica, 1958 : „Exploratorul I. POPPER în Țara de Foc".*

— *Revista „NATURA" (Seria Geografie-Geologie) nr. 3/1968 : „Un explorator în Țara de Foc", de S. Ciulache și C. Popescu.*

— *„STELLA POLARIS" nr. 4/1969 : „Iuliu POPPER și poșta lui în Țara de Foc", de ing. Mihail POPOVICI.*

— *„Magazin Istoric" nr. 9 și 10/1974 : „Un român în Țara de Foc", de Val. Tebeica.*

— *„Filatelia Italiana" nr. 18/1966 : „Adevărul asupra mărcilor din Țara de Foc", de Sergio CASADIO.*

— *„ANTARCTIC POSTS" de Dr. J. H. Harvei PIRIE, Londra 1948 : „Tierra del Fuego".*

— *„Le Philatéliste Belge" nr. Ianuarie/Febr. 1948 : „La poste locale de la Terre de Feu", de A. D. COOK.*

— *„The Stamp Lover", Mai 1943, Londra : „Terra del Fuego", de H. F. Johnson.*

— *„Stamp Collecting", Nov. 1969 : „Tierra del Fuego", de Peter Kelley.*

Filatelia 1979, nr. 9 (280), an XXVIII.

DANTELURILE MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI POST-CLASICE (1876—1928)

Studiul mărcilor poștale românești post-clasice reprezintă un domeniu vast de cercetare, la îndemîna unei largi categorii de filateliști. Marca uzată, care se găsește încă în circuitul filatelic, ajută pe cercetătorul acestei perioade mult mai bine decît marca neuzată. Este adevărat că anumite aspecte se pot studia numai pe mărci neuzate (grosimea hîrtiei guma). Marca uzată, mult mai ieftină, oferă cercetătorului posibilitatea studierii următoarelor aspecte: dantelură, microsemne, caracteristicile hîrtiei și, acolo unde e cazul, filigranul, ștampilografie, date de punere în circulație, în cazul în care nu există documente.

Depistarea dantelurilor, obiectul prezentului studiu, s-a putut realiza cu foarte mare eficiență pe marca obliterată. Voi da un exemplu: cercetătorul C. Celarian a studiat emisiunea „Uzuale Ferdinand 1919—1925" numai pe exemplare neobliterate, depistînd un număr de 167 danteluri diferite; subsemnatul am reluat acest studiu pe mărci obliterate (întîlnind tot ceea ce a semnalat C. Celarian) și am găsit un număr de 44 danteluri noi, ceea ce reprezintă un procent de 26% față de cele semnalate anterior, sau 21% din numărul de danteluri existente (211).

În prezenta lucrare, sînt trecute în revistă toate emisiunile de la 1876 pînă la 1928. Practic, au fost cercetate aproape toate emisiunile poștale care reprezintă varietăți majore la dantelură. După această dată, varietățile de dantelură sînt minime și evidente, mai ales la emisiunile cu tiraje foarte mari (uzuale). Emisiunile comemorative, cu tiraje limitate, au fost executate cu mai multă atenție de către Fabrica de Timbre, prezentînd numai sporadic varietăți de danteluri.

La emisiunea BUCUREȘTI II (CMPR 43—46) nu este menționată în ultimele cataloage dantelura B (11½); în tabelul 1 am menționat-o ca fiind cunoscută deoarece se întîlnește frecvent, dar mai rar decît dantelura B_1 (11).

Emisiunile studiate sînt în covîrșitoarea lor majoritate uzuale, singura excepție fiind emisiunea jubiliară „25 de ani de domnie" din 1891.

Emisiunile comemorative din perioada 1903—1928, neinserate în tabelele alăturate, prezintă foarte puține varietăți de dantelură, și anume:

— CĂIȘORI (CMPR 142—149), tipărită în Franța, dantelată în casetă 14 : 13½;

— EFIGII (CMPR 150—156) — Idem;

— TORCĂTOAREA (CMPR 157—160), tipărită în țară, dantelată în linie B (11½) sau C (11½ : 13½);

— TESĂTOAREA (CMPR 161—164), tipărită în țară, dantelată în linie A (13½), B (11½) sau mixt (pe 3 laturi 11½, iar pe a 4-a 13½);

— MAMA RĂNIȚILOR (CMPR 165—168), tipărită în țară, dantelată în linie B (11½), D (13½ : 11½) sau mixt (pe 3 laturi 11½, iar pe a 4-a 13½);

BUCUREȘTI I 1876-1879

Valoarea facială	Nr. cat.	clișee Paris A	B	B_1	C	D	Valoarea facială	Nr. cat.	clișee noi A	B	B_1	C	D
1½ b	43	●	●	●	●	●	10 b	45 a		●	●		●●
5 b	44	●	●	●	●	●●	5 b albastru	44 E			●		
10 b	45		●	●	●●		30 b	47		●	●		
15 b	46	●	●	●	●	●●							

BUCUREȘTI II 1879-1880

Valoarea facială	Nr. cat.	A	B	B_1	C	D	Valoarea facială	Nr. cat.	A	B	B_1	C	D
1½ b	48	●	●	●	●	●	15 b	55	●	●	●	●	●
3 b	49		●	●	●	●	25 b	56	●	●	●	●	●
5 b	50		●	●	●	●	1½ b	94	●	●●	–	●	●●
10 b	51	●	●	●	●	●	3 b	95	●	●	–	●	●
15 b	52	●	●	●	●	●●	5 b	96	●	●	–		●●
25 b	53	●	●	●●	●●	●●	10 b	97	●	●	–		●●
50 b	54		●	●	●●	●●	15 b	98	●	●	–	●	●●

PERLE (55÷56) & JUBILIARE (94÷98)

VULTURI 1885 - 1889

Valoarea facială	Nr. cat.	hîrtie albă A	B	C	D	Nr. cat.	hîrtie colorată A	B	C	D	Nr. cat.	filigran „stemă mică" A	B	C	D
1½ b	57	●	●	●	●	62	●	●	●	●	70	●	●	●	●
3 b, oliv	63	–	–	–	–	63	●	●	●	●	–	–	–	–	–
3 b violet	58	●	●	●	●	64	●	●	●	●	71	●	●	●	●
5 b	59	●	●	●●	●●	65	●	●	●	●	72	●	●	●	●
10 b	–	–	–	–	–	66	●	●	●	●	73	●	●	●	●
15 b	60	●	●	●	●	67	●	●	●	●	74	●	●	●	●
25 b	61	●	●	●	●	68	●	●	●●	●●	75	●	●	●	●
50 b	–	–	–	–	–	69	●	●	●	●	–	–	–	–	–

CIFRA ÎN PATRU COLȚURI 1890 - 1894

Valoarea facială	Nr. cat.	filigran „stemă mică" A	B	C	D	Nr. cat.	hîrtie fără filigran A	B	Ç	D	Nr. cat.	hîrtie cu filigran PR A	B	C	D
1½ b	76	●	●	●	●	83	●	●	●	●	—	–	–	–	–
3 b	77	●	●	●	●	84	●	●	●	●	91	●	●	●	●●
5 b	78	●	●	●	●	85	●	●	●	●	92	●	●	●	●●
10 b	79	●	●	●	●●	86	●	●	●	●	—	–	–	–	–
15 b	80	●	●	●	●	87	●	●	●	●	—	–	–	–	–
25 b	81	●	●	●	●	88	●	●	●	●	93	●	●	●	●●
50 b	82	●		●	●	89	●	●	●	●	94	●	●	●	

A(13½); B(11½); B_1(11); C(11½ : 13½); D(13½ : 11½)

● dantelurі catalogate

●● dantelurі necatalogate

pab

SPIC DE GRÂU 1893-1908

Clasificare și numerotare conform CMPR-1974

● dantelurі catalogate

●● dantelurі necatalogate

pab

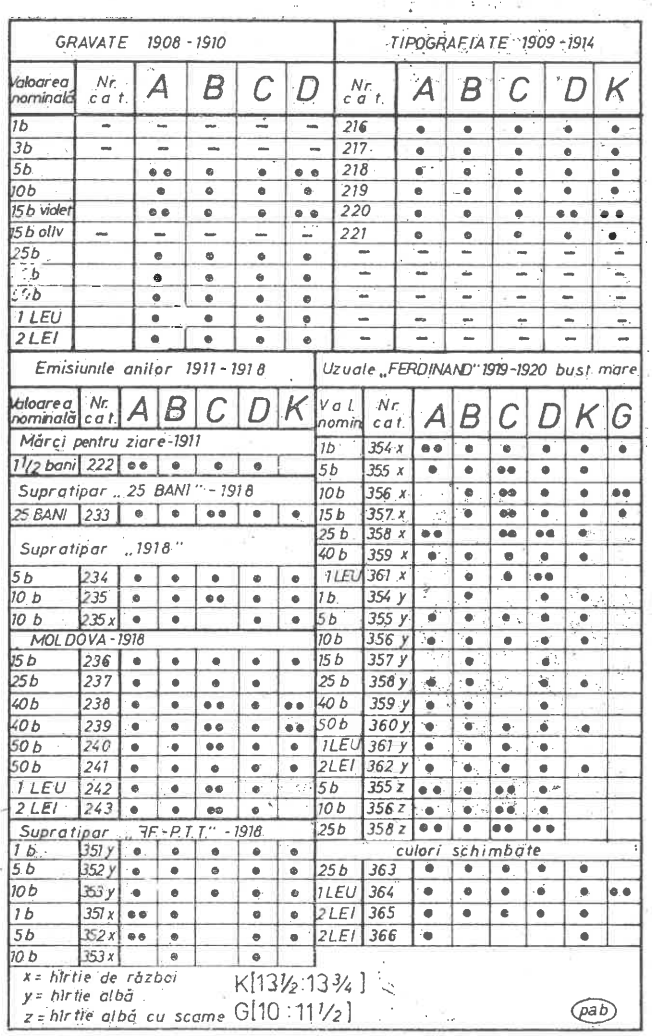

GRAVATE 1908 - 1910

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D
1b	–	–	–	–	–
3b	–	–	–	–	–
5b		●●	●	●	●●
10b		●	●	●	●
15b violet		●●	●	●	●●
15b oliv	–	–	–	–	–
25b		●	●	●	●
40b		●	●	●	●
50b		●	●	●	●
1 LEU		●	●	●	●
2 LEI		●	●	●	●

TIPOGRAFIATE 1909 - 1914

Nr. cat.	A	B	C	D	K
216	●	●	●	●	●
217	●	●	●	●	●
218	●	●	●	●	●
219	●	●	●	●	●
220	●	●	●	●●	●●
221	●	●	●	●	●
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–
–	–	–	–	–	–

Emisiunile anilor 1911 - 1918

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
Mărci pentru ziare-1911						
1 1/2 bani	222	●●	●	●	●	
Supratipar „25 BANI" - 1918						
25 BANI	233	●	●	●●	●	●
Supratipar „1918"						
5b	234	●	●	●	●	●
10 b	235	●	●	●●	●	●
10 b	235x	●	●		●	●
MOLDOVA - 1918						
15 b	236	●	●	●	●	●
25 b	237	●	●	●	●	
40 b	238	●	●	●●	●	●●
40 b	239	●	●	●●	●	●●
50 b	240	●	●	●●	●	●
50 b	241	●	●	●	●	●
1 LEU	242	●	●	●●	●	
2 LEI	243	●	●	●●	●	
Supratipar „ȚF - P.T.T." - 1918						
1 b	351 y	●	●	●	●	●
5 b	352 y	●	●	●	●	●
10 b	353 y	●	●	●	●	●
1 b	351 x	●●	●		●	●
5 b	352 x	●●	●		●	●
10 b	353 x		●		●	

Uzuale „FERDINAND" 1919-1920 bust mare

Val. nomin.	Nr. cat.	A	B	C	D	K	G
1b	354 x	●●	●	●	●	●	●
5b	355 x	●	●	●●	●	●	
10b	356 x		●	●●	●	●	●●
15 b	357 x		●	●●	●	●	●
25 b	358 x	●●		●●	●●	●	
40 b	359 x	●	●	●	●	●	
1 LEU	361 x		●	●	●●		
1 b.	354 y		●		●	●	
5 b	355 y	●	●	●	●	●	
10 b	356 y	●	●	●	●	●	
15 b	357 y		●		●		
25 b	358 y	●	●		●	●	
40 b	359 y	●	●		●		
50 b	360 y	●	●	●	●	●	
1 LEU	361 y	●	●	●	●		
2 LEI	362 y	●	●	●	●	●	
5 b	355 z	●●	●	●●	●		
10 b	356 z	●	●	●●	●		
25 b	358 z	●●	●	●●	●●		
culori schimbate							
25 b	363	●	●	●	●	●	
1 LEU	364	●	●	●	●	●	●●
2 LEI	365	●	●	●	●	●	
2 LEI	366	●				●	

x = hîrtie de război
y = hîrtie albă
z = hîrtie albă cu scame

K[13½ : 13¾]
G[10 : 11½]

pab

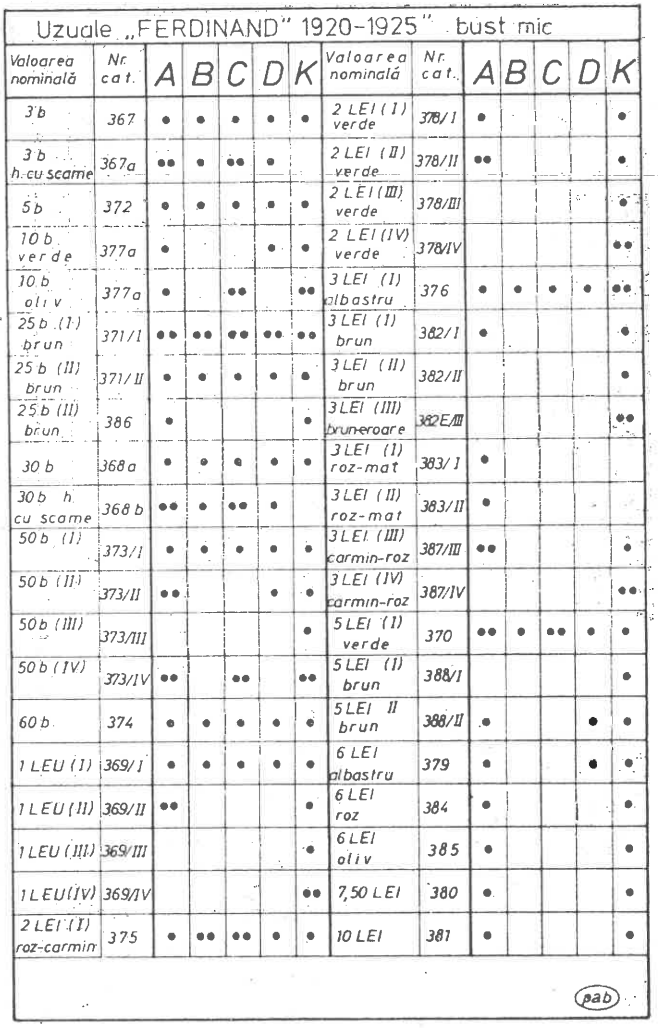

Uzuale „FERDINAND" 1920-1925" bust mic

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
3 b	367	●	●	●	●	●
3 b h. cu scame	367a	●●	●	●●	●	
5 b	372	●	●	●	●	●
10 b verde	377a	●			●	●
10 b oliv	377a	●		●●		●●
25 b (I) brun	371/I	●●	●●	●●	●●	●●
25 b (II) brun	371/II	●	●	●	●	●
25 b (III) brun	386	●				●
30 b	368a	●	●	●	●	●
30 b h cu scame	368 b	●●	●	●●	●	
50 b (I)	373/I	●	●	●	●	●
50 b (II)	373/II	●●			●	●
50 b (III)	373/III					●
50 b (IV)	373/IV	●●		●●		●●
60 b	374	●	●	●	●	●
1 LEU (I)	369/I	●	●	●	●	●
1 LEU (II)	369/II	●●				●
1 LEU (III)	369/III					●
1 LEU (IV)	369/IV					●●
2 LEI (I) roz-carmin	375	●	●●	●●	●	●

Valoarea nominală	Nr. cat.	A	B	C	D	K
2 LEI (I) verde	376/I	●				●
2 LEI (II) verde	378/II	●●				●
2 LEI (III) verde	378/III					●
2 LEI (IV) verde	378/IV					●●
3 LEI (I) albastru	376	●	●	●	●	●●
3 LEI (I) brun	382/I	●				●
3 LEI (II) brun	382/II					●
3 LEI (III) brun-eroare	382E/III					●●
3 LEI (I) roz-mat	383/I	●				
3 LEI (II) roz-mat	383/II	●				
3 LEI (III) carmin-roz	387/III	●●				●
3 LEI (IV) carmin-roz	387/IV					●●
5 LEI (I) verde	370	●●	●	●●	●	●
5 LEI (I) brun	388/I					●
5 LEI II brun	388/II	●			●	●
6 LEI albastru	379	●			●	●
6 LEI roz	384	●				●
6 LEI oliv	385	●				●
7,50 LEI	380	●				●
10 LEI	381	●				●

pab

— ÎNGERI (CMPR 169—172), tipărită în Anglia, dantelată în casetă 11¾ ;

— 25 ANI DE LA PROCLAMAREA REGATULUI (CMPR 173—182), tipărită în Anglia, dantelată în casetă 12 ;

— CAROL I, 40 DE ANI DE DOMNIE (CMPR 183—192) — Idem ;

— EXPOZIȚIA GENERALĂ (CMPR 193—203), tipărită la București, dantelată în linie B (11½) și rar A (13½) ;

— OBOLUL (CMPR 204—207), tipărită în Anglia, dantelată în linie 11 ;

— JUBILIARE 1913, tipărită la București, dantelată (11½ : 13½) la formatele verticale și (13½ : 11½) la formatele orizontale ;

— ÎNCORONAREA DE LA ALBAIULIA (CMPR 389—395), tipărită în Germania, datelată în țară, B, C, D, K ;

— 60 DE ANI DE VÎRSTĂ FERDINAND (CMPR 396—405), tipărită și dantelată în Germania, 11, în linie ;

— CINCANTENARUL INDEPENDENȚEI (CMPR 411—422), tipărită și dantelată în Franța, 15¾, în casetă.

Primele mărci poștale românești dantelate au fost emise în luna februarie 1872 (CMPR 31—33).

Emisiunea PARIS a fost datelată 14 : 13½, în casetă.

În tabelele alăturate au fost inserate dantelurile emisiunilor, ținîndu-se cont pe cît posibil și de calitatea de hîrtie a diferitelor tiraje, iar unde a fost cazul și de tipurile de clișeu. La emisiunile cu filigran s-au catalogat numai pozițiile normale ale filigranelor. S-a utilizat numeroatarea din CMPR — 1974. La emisiunea „Uzuale Ferdinand — bust mic" am menționat și noile tipuri de cifră descoperite de mine și comunicate în ședința Cercului de studii și documentare al A.F.R., din luna februarie 1976.

Majoritatea celor menționate în cele patru tabele alăturate au fost prezentate în cadrul unui exponat la NAȚIONALA — 1978 și stau la dispoziția oricărui cercetător.

Este de dorit ca următoarea ediție a catalogului să fie completată cu noile date prezentate în acest articol.

Ing. Barbu POPESCU

VEȘTI DIN ȚARĂ

Tulcea. Cu ocazia celei de a IV-a ediții a Festivalului interjudețean de folclor „Cununa cîntecului românesc", desfășurat la Tulcea între 22 și 25 iulie 1979, filiala județeană A.F.R., în colaborare cu Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Tulcea, a realizat un frumos plic cu o obliterare specială. Ștampila a fost folosită la francarea întregii corespondențe depuse între zilele de 22 și 25 iulie la ghișeele oficiului poștal Tulcea 1.

● **Pitești.** Grupa de maximafilie, înființată la 3 martie 1974, este condusă din 1977 de către Gh. Balint și numără, cu un an în urmă, 35 de membri.

● **Iași.** Cu prilejul turneului internațional de șah „Memorialul Mihail Sadoveanu", ediția a V-a, desfășurat între 3 și 17 iulie a.c. la Iași, filiala A.F.R. Iași a realizat un plic special, francat cu uzuala stema județului și obliterat cu o ștampilă specială.

Filatelia 1979, nr. 10.

VARIETĂȚI DE DANTELURĂ LA EMISIUNEA „PARIS-BUCUREȘTI"

Emisiunea Paris-București (1872—1880) s-a realizat într-o foarte mare varietate de danteluri. Vom încerca să sistematizăm unele observații făcute de-a lungul anilor, pe toate tirajele acestei emisiuni [1]).

La tirajul PARIS-1872, dantelura a fost realizată cu mașini de perforat „în casete" [2]), adică se perfora întreaga coală dintr-o dată, cu ajutorul unei prese prevăzută cu preducele (fr. poinçons), realizîndu-se astfel danteluri perfecte pe toate laturile mărcilor, prezentînd colțuri regulate, fără știrbituri și cu centraj bun, deși distanțele dintre mărci sînt destul de mici. Întregul tiraj a fost dantelat $14:13\frac{1}{2}$, dar se găsește și în stare nedantelată.

La tirajele BUCUREȘTI I și II, dantelura a fost executată prin sistemul cel mai rudimentar de perforare, anume, folosind mașini lucrînd prin tăiere „în linie". Mașina perfora intervalul dintre rînduri (deci orizontal), apoi perfora intervalul dintre șiruri (deci vertical) sau invers, după obișnuința lucrătorilor. Acest sistem a avut trei principale neajunsuri față de sistemul dantelării „în casete" folosit la tirajul anterior, de la Paris :

— neuniformitatea dinților de la colțul mărcilor, conducînd uneori chiar la lipsa de colțuri ;

— defecte de dantelură, avînd drept urmare rînduri orizontale sau șiruri verticale rămase nedantelate, ori prezentînd, dimpotrivă, o dublă operație de dantelare ;

— procentaj foarte mare de mărci descentrate.

Exemplare complet nedantelate provenite din coli sînt extrem de rare, constituind mari excepții. Trebuie acordată o mare atenție eseurilor prezentate drept mărci standard.

La aceste ultime două tiraje nu poate fi vorba de o dantelură de bază, așa cum obișnuit se menționează în cataloage, deoarece erau mai multe mașini în

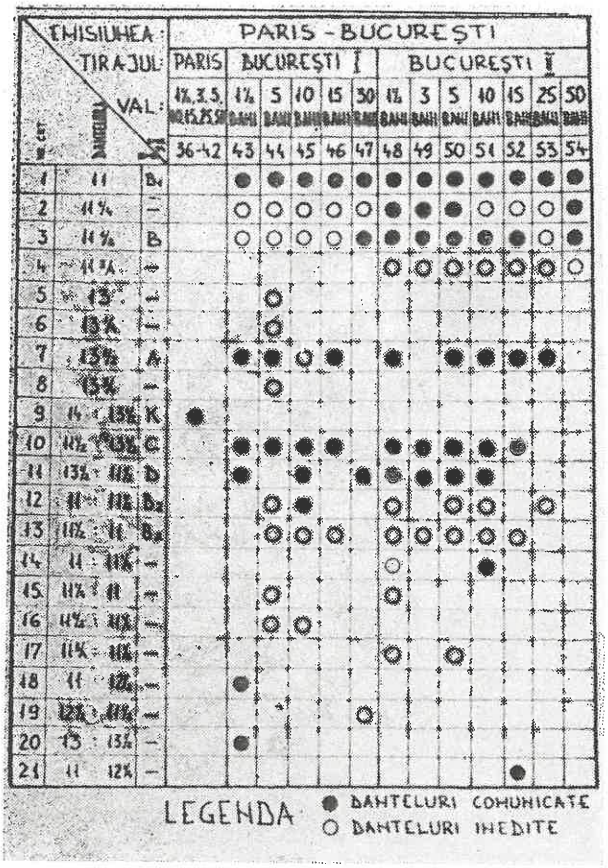

măsură să execute destul de numeroasele varietăți de dantelură pe care frecvent le întîlnim astăzi. Nu putem ști în mod cert cîte mașini, sau mai bine spus cîți piepteni s-au folosit pentru dantelare. Afirmația lui E. Cohen [3]) că ar fi fost două astfel de mașini nu apare fondată, deoarece varietatea combinațiilor este extrem de mare.

Dantelurile întîlnite pînă în prezent se pot sistematiza după cum rezultă din tabelul alăturat.

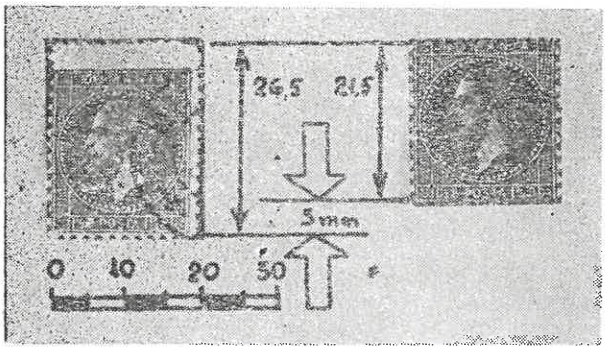

Înălțimi maxime și minime

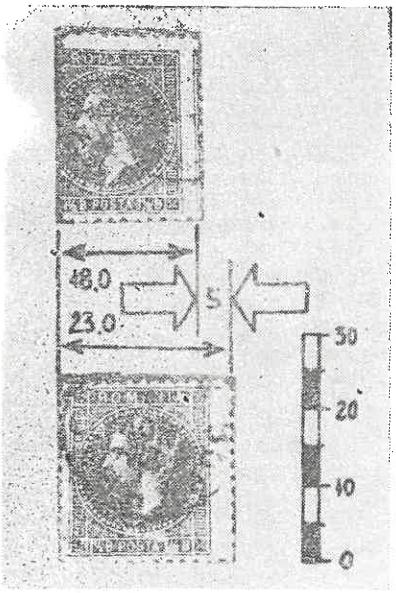

Lățimi maxime și minime

Cîteva precizări suplimentare :

— Tirajul PARIS-1872 poate fi întîlnit uneori și cu descentrări, constante însă în coală datorită sistemului de perforare ;

— Tirajele BUCUREȘTI I și II pot furniza piese extrem de diferențiate, atît ca lățime, cît și ca înălțime ;

— Marea varietate constatată în frecvența dinților s-ar putea explica nu numai prin utilizarea unor ma-

[1]) A se vedea în articolul „Some notes on the Paris — Bucharest issue (1872—1880)" din ROMANIAN PHILATELIC STUDIES, expunerea de motive ce au condus la considerarea unei singure emisiuni PARIS — BUCUREȘTI, compusă din cele trei tiraje : PARIS, BUCUREȘTI I și BUCUREȘTI II.

[2]) Deși mașina de dințat „în linie" a englezului HENRY ARCHER a fost inventată în anul 1852, totuși fabrica de timbre din Paris folosea încă din 1862 sistemul de perforare „în casete".

[3]) EDUARDO COHEN : „LES TIMBRES DE ROUMANIE DES ÉMISSIONS DE 1872 À 1879", Lisbonne 1952.

șini imperfecte de perforat, ci și prin deformările suferite în timp de către hîrtia utilizată ;

— Mărcile nedantelate parțial provin din coli a căror perforare a fost greșită și au scăpat controlului de calitate. În mod special este apreciată lipsa dantelurii verticale atunci cînd ea apare între două mărci pereche, orizontale ;

— Mărcile cu dantelură diferită pe o singură latură (extrem de rare) pot fi explicate prin aceea că la controlul de calitate s-a observat scăparea unor „linii" nedantelate, iar colile respective au fost introduse la una dintre mașini — alta decît cea inițială — și perforate complet. (Ex. de semnalări ale unor astfel de piese : Tirajul București I, 1½ BANI dantelat 13½, iar dreapta 13 ; 1½ BANI dantelat 11, iar jos 11½, și 5 BANI dantelat 11, iar dreapta 11½. Tirajul București II, 10 BANI dantelat 11½, iar sus 13).

Referitor la emisiunea PARIS — BUCUREȘTI (1872 — 1880) ar mai trebui adăugat că ea se pretează perfect la studii de specialitate, precum și că simplitatea imaginii este compensată de satisfacția găsirii unor deosebit de bogate varietăți în ceea ce privește nu numai dantelura, dar chiar tiparul, culorile, hîrtia, obliterările primite etc.

Ing. Silviu DRAGOMIR

FILATELIA PENTRU TINERET

PE MARGINEA UNEI SCRISORI

Corespondentul nostru ing. Radu Grămescu din Iași ne adresează o scrisoare maraton în care ridică o serie de probleme care-i preocupă pe foarte mulți colecționari. Vom rezolva aici unele dintre acestea.

Semnatarul scrisorii își manifestă nemulțumirea față de organizarea unor expoziții în ale căror regulamente se prevede realizarea unor medalii sau diplome în rang de medalii, care în cele din urmă nu se mai execută, sau se trimit expozanților după multe luni de zile, în cel mai bun caz. Și dă, ca exemplu, filialele Brașov, Focșani, Tîrgoviște (Trilaterala Brașov, Prahova, Iași ; 120 ani de la Unire ; 60 ani de la 1 Decembrie 1918). Îi informăm pe toți cititorii că o ședință a Comitetului Executiv al A.F.R. din iunie 1979, analizînd activitatea expozițională, a constatat o serie de deficiențe, rezultate, în primul rînd, din organizarea unui număr prea mare de expoziții de amploare, cărora filialele nu le pot face față. S-a constatat că marea majoritate a filialelor au trimis din timp planul expozițional pentru 1980, fapt care semnifică o îmbunătățire a intențiilor comitetelor filialelor alese la sfîrșitul anului trecut. Rămîne ca filialele să nu uite între timp că s-au angajat să organizeze anumite expoziții. Întrucît numărul marilor expoziții (interjudețene, republicane) este foare mare, s-a recomandat, la propunerea tovarășului președinte al A.F.R., prof. univ. dr. C. Danciu, ca o parte dintre expozițiile Femina, de pildă, să fie încredințate spre organizare cercurilor filatelice mai puternice, știut fiind că acestea dispun de mijloace superioare celor ale unor filiale mai puțin active. Pe bună dreptate, președintele A.F.R. a subliniat necesitatea stimulării activității expoziționale în cercuri, „în măsura în care competiția constructivă între cercuri și filiale poate și trebuie să existe și să devină fertilă. Desigur, deocamdată filialele au o experiență mai bogată și pot, și trebuie, într-o primă etapă, să sprijine cu activiști experimentați activitatea cercurilor filatelice". Acest lucru ar contribui, fără îndoială, la împrospătarea cadrelor active în domeniul filateliei, pe de o parte, și ar integra mai eficient mișcarea filatelică, în efortul general, la nivel național, de a se realiza o autogospodărire și o autoconducere și mai larg democratică și în unitățile de bază ale mișcării filatelice.

Există o tendință, la unii filateliști, de a-și trimite colecțiile de la o expoziție la alta, fără a încerca să le îmbunătățească continuu, nu numai prin completarea lor cu ultimul plic special, ci și conceptional. Acestei goane după distincții în expoziții, la unii, îi corespunde o anume nepăsare față de colecțiile prezentate, din partea anumitor jurii care „constată boli, dar nu iau măsuri terapeutice". Deși s-a afirmat că sînt prea mulți medici în mișcarea filatelică, efecte terapeutice binefăcătoare nu s-au prea constatat, de către cei care au avut posibilitatea să urmărească ani la rînd un număr mare de exponate românești. Pentru remedierea acestor aspecte, prof. univ. dr. C. Danciu a trasat sarcină revistei Filatelia ca marile expoziții să fie comentate și tehnic, în sensul de a se semnala greșelile filatelice mai frecvent întîlnite la exponate, pentru a putea fi evitate pe viitor sau pentru a fi tot mai sever sancționate, în cazul în care anumiți colecționari persistă conștient în greșeală.

Ar fi de dorit ca într-un viitor regulament al expozițiilor în țara noastră să se specifice că o filială poate organiza cîte o expoziție, pentru 3—4 expoziții organizate de cercurile pe care le arondează, ca să evităm pe viitor să avem filiale care organizează anual 4—5 expoziții, în timp ce în cercurile care o compun nu s-a organizat nici una. Ar trebui ca exponatele în premieră să nu poată fi înscrise la o expoziție de rang superior celor județene, fără aprobarea comisiei de expoziții a A.F.R. Pentru că, din ce în ce mai frecvent, nu ajung panourile pentru tot ceea ce se trimite și chiar dacă nu se fac nedreptăți, se vorbește c-ar fi posibile. Chiar corespondentul nostru afirmă că la „Națională '78" tot ce nu s-a expus s-a „jurizat" și a primit diplomă. Ca membru în juriul respectiv, menționez că s-a dat, cînd a fost cazul, și bronz-argint unor colecții neexpuse (îmi amintesc, răsplătită cu această distincție, o colecție cronologică R.F.G.).

Nimeni nu afirmă că în filatelia contemporană românească nu mai este nimic de făcut sau de îmbunătățit, că totul este perfect. Dar, există un număr mare de factori de răspundere bine intenționați, preocupați de destinele filateliei. Există un progres real și continuu. Mai sînt multe de făcut. Și atîta vreme cît nimeni nu este lovit cînd greșește fără să vrea, sau stă prea mult pe gînduri, atîta vreme cît sîntem îndrumați de Poșta română, singurul organ tehnic competent, care nu se lasă dirijat de fantezia uneori debordantă a unor filateliști prea pasionați, în măsură să exagereze importanța filateliei față de economia națională, de pildă, există, cu certitudine, perspectiva unui viitor din ce în ce mai luminos. Desigur, intensificarea activității în cercuri trebuie atent îndrumată de filiale, pentru ca eventuala lipsă inițială de experiență să nu se concretizeze în greșeli regretabile. De aceea se cuvine ca această renaștere a filateliei românești să fie fructul colaborării rodnice dintre Comitetul Executiv al A.F.R., filiale, cercuri și filateliști. Președintele A.F.R. consideră că sarcina cea mai dificilă o au filialele și, în numeroase ședințe ale Biroului și ale Comitetului Executiv A.F.R., a atras atenția Comisiilor A.F.R. asupra necesității de a menține o legătură permanentă și nemijlocită cu conducerile filialelor pentru a le stimula sau tempera, în funcție de situație, în împlinirea unei activități filatelice prestigioase, pe măsura vremurilor luminoase pe care le trăim.

Dr. Nicolae NEAGU

● **Muzica.** În revista „Muzica" din 1979, în toate cele 6 numere apărute pînă în luna august, distinsul filatelist Titus Moisescu publică un serial intitulat „Filatelie muzicală" pe care îl recomandăm cu căldură cititorilor „Filateliei" și, în primul rînd, tineretului. Felicităm revista „Muzica" pentru inițiativa remarcabilă de a găzdui această suită de articole.

Filatelia 1984, nr. 10.

110 ANI DE LA EMITEREA PRIMELOR ÎNTREGURI POȘTALE ROMÂNEȘTI

Piesele cuprinse în titlul de mai sus sînt cele dintîi întreguri poștale românești, puse în circulație la data de 3/15 octombrie 1870 — deci au împlinit 110 ani în octombrie anul acesta — constînd din benzi de hîrtie pe care se afla tipărită marca în valoare trebuitoare pentru francarea periodicelor și a altor tipărituri.

Trebuie semnalată greșita redactare a titulaturii la primele două emisiuni de asemenea benzi, anume: „DIARE PERIODICE", care luată astfel cum este scrisă ar însemna că se referă la **ziare ce apar periodic (!?)**, ceea ce este un pleonasm și, mai ales, un nonsens, ziarele fiind prin definiție publicații periodice. De fapt, prin textul acesta se înțelegea că benzile erau destinate pentru **ziare și alte publicații periodice**, adică **reviste**, dar un asemenea text fiind prea lung pentru a putea fi tipărit pe lățimea mărcii de numai 21 mm, s-a ajuns la redactarea greșită mai sus citată. Dealtfel, nici nu era nevoie decît de un singur cuvînt dintre cele două scrise pe marcă, anume: „PERIODICE", care cuprinde atît ziarele cît și revistele. Precizăm că legea prevedea putința trimiterii, înfășurate cu benzi, astfel ca să se vadă felul trimiterii, a orice fel de tipărituri (afișe, broșuri ș.a.), regulamentul prevăzînd folosirea unei banderole pentru fiecare 15 grame sau fracțiune. De aceea, se întîlnesc banderole multiple circulate, folosite deci la francarea greutăților mai mari de 15 g.

De asemenea, trebuie atrasă atenția asupra termenului, greșit folosit, de „mărci încrustate", întîlnit uneori, deoarece asemenea mărci nu există nicăieri în lume (1), fiind vorba în fapt despre **mărci tipărite în relief** sau, propriu-zis, **gravate**, cum sînt cele de pe primele cărți poștale românești, precum și din alte țări.

La benzile de ziare însă nu sînt asemenea mărci, ci numai mărci tipărite direct pe aceste benzi.

Prima țară din lume în care s-au emis asemenea benzi a fost Statele Unite ale Americii, în 1857; în anul următor s-au emis în Confederația Germaniei de Nord, Anglia și apoi în Franța și alte țări, **țara noastră fiind cea de a șasea din lume în care s-au folosit asemenea efecte poștale.**

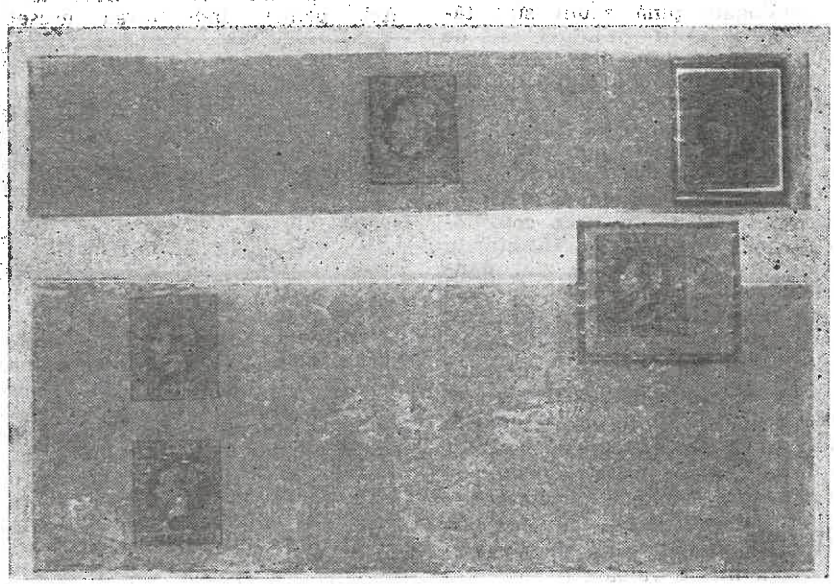

Dăm mai jos varietățile benzilor de ziare:

1870. Cea dintîi bandă pentru ziare, cu marca neagră de $1\frac{1}{2}$ — dar fără mențiunea BANI — este cunoscută în două varietăți, după culoarea hîrtiei:

a. verde (caracterizată și ca fiind verde-gălbuie);

b. albastru-verzui (sau verde-albastru) catalogate 1 și 1 a (2) sau BZ 1 și BZ 2 (3), cu dimensiunile de 390/38,4 mm, separate în coli prin cîte o linie neagră subțire pe toată lungimea benzilor.

1871. Benzile de hîrtie ale celei de a doua emisiuni, caracterizată ca fiind de culoare „galben-portocaliu", în cataloagele românești, **nu sînt varietăți**, ci aprecieri diferite ale aceleiași singure culori a benzilor acestei emisiuni (galben).

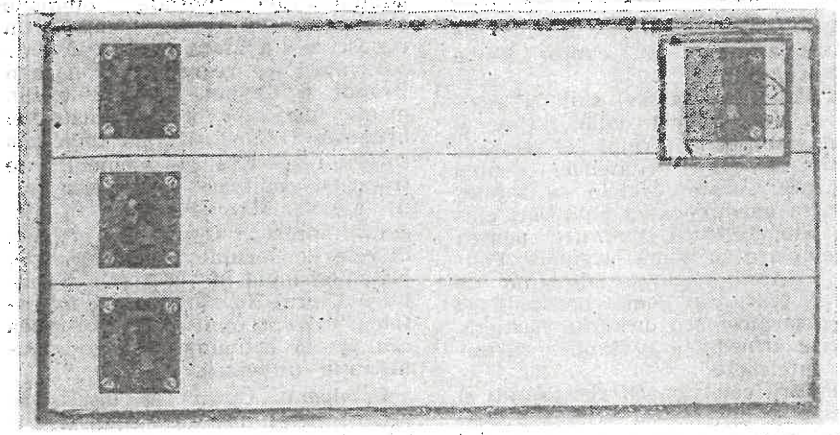

Fig. 1 și 2: Primele trei emisiuni de benzi românești neobliterate, în poșete fragmente obliterate.

Există, totuși, o varietate de culoare a hîrtiei, anume galben-lămîie, mai rar întîlnită (4).

Benzile acestei emisiuni sînt mai lungi ca primele, dar mai puțin înalte: 467/35 mm, iar liniile despărțitoare, subțiri și de aceeași culoare cu marca, sînt numai în partea stîngă a acesteia, în lungime maximă de 40 mm, cele mai multe fiind scurte, de numai 8—20 mm. N-au întreruperi, fapt care constituie varietăți.

1893.BZ.4, cu mărci tip „Cifra în 4 colțuri", în valoare de $1\frac{1}{2}$ BANI, dînd loc la varietăți, după cum:

a. linia despărțitoare este întreagă;

b. linia despărțitoare este numai la jumătatea de sus;

c. linia despărțitoare lipsește în întregime.

Sînt, de asemenea, 6 varietăți de culoare neagră a mărcii, de la negru deschis-gri, gradat pînă la negru închis-lucios.

1894.BZ.5, cu mărci tip „Spic de grîu" de $1\frac{1}{2}$ Bani negru, pe benzi de hîrtie de trei culori: a. hîrtie albă; b. hîrtie crem; c. hîrtie alb-crem, varietăți derivînd din culoarea neuniformă a hîrtiei, toate cele trei nuanțe avînd seamă albastre; de asemenea, marca are

5 nuanțe de negru, de la deschis la închis.

1896.BZ.6, cu mărci tot de tip „Spic de grîu", dar din clișeul cărora s-a scos fracțiunea „½" în urma reducerii tarifului la 1 ban, dar avînd acum greșeala : „1 BANI" (deci plural la unitate !), de culoare maro în vreo 7 nuanțe, între deschis-șters, deschis, închis și foarte închis, ceea ce dă tot atîtea varietăți. Benzile sînt din hîrtie cu și fără scame albastre, dar de 2 culori : a. hîrtie albă ; b. hîrtie gălbui.

Toate benzile de ziar cunoscute și catalogate pînă acum sînt tăiate cu un cuțit ghilotină sau de mînă cu foarfecele din colile care au fost tipărite, după liniile despărțitoare ale acestora, cam neregulat, găsindu-se benzi avînd linii și sus și jos, pe cînd altele nu au deloc sau au numai una singură.

La „Expoziția republicană de întreguri poștale" din 1980, colecționarul ing. Ioan Borca (Reșița) a expus însă o bandă de ziar **dantelată**, anume 11½ (fig. 3). Este vorba de un exemplar din BZ 6 de „1 BANI", de culoare brun pe hîrtie gălbuie, dantelat pe amîndouă părțile în lungimea benzii, ceea ce înseamnă că, cel puțin la această emisiune, o parte a tirajului a fost dantelată astfel, toate benzile cunoscute pînă acum din această valoare fiind însă tăiate. În orice caz, alte benzi dantelate nu se mai cunosc, din nici o valoare.

Personal, am avut în colecție un număr de 500 benzi pentru publicații periodice, dar nu am găsit printre acestea nici una dantelată, ceea ce este o prezumție că dantelarea s-a făcut numai la emisiunea citată, cel puțin pînă la o eventuală probă contrarie, care nu poate fi exclusă, dar este puțin probabilă, deoarece primul gest al abonaților la ziare și reviste precum și al acelora care primeau diferite tipărituri înfășurate în asemenea benzi era să le rupă și să le arunce, prea puțini fiind aceia care le scoteau fără să le rupă, și dintre acestea, firește, prea puține s-au păstrat.

Banderola descrisă mai sus constituie deci o varietate rară și valoroasă, urmînd a fi catalogată astfel :

1896.BZ.6 c, pe hîrtie gălbuie, dantelate — numai în lungime — 11 ½.

1899.BZ.7 este o emisiune dintre cele numite „ajutătoare", folosite de obicei la schimbări de tarif pînă la emiterea mărcilor cu noul tarif. Aci, pentru îndreptarea greșelii „1 BANI" de la emisiunea precedentă, stocul rămas din emisiunea 1894 a fost supratipărit în culoare roșie cu textul „1 BAN", scris sub formă de fracție, dar fără linite despărțitoare, cifra „1" sus și cuvîntul „BAN" jos, pe marca de „1½ BANI" neagră. Acest supratipar are numeroase varietăți prin necentrarea tipăririi textului, foarte rare fiind exemplarele cu supratiparul aplicat în centrul mărcii, peste efigie ; cele mai multe exemplare îl au mult în jos, cuvîntul „BAN" ajungînd sub marcă, în parte sau în întregime pe bandă, cu mici varietăți la nuanța culorii.

1901.BZ.8, cu marca de 1 Ban brun, îndreptîndu-se astfel în desenul mărcii cuvîntul „BANI" în singularul „BAN", marca fiind tipărită pe hîrtie subțire de două feluri : a. crem fără scame ; b. griverzuie cu scame subțiri albăstrii ; culoarea maro (bistru) a mărci avînd nuanțe ce merg de la deschis la închis.

1905.BZ. 9, cu marca avînd a lăsi desen ca la precedenta e... siune, dar tipărită în negru cu vreo 5 nuanțe, de la deschis foarte șters (efigia aproape nu se vede), a deschis, închis, foarte închis și ... cios ; benzile sînt de două felu... : a. cu hîrtie albă ; b. cu hîrtie crem, ambele culori cu sau fără scame.

1909. BZ. 10, cu marcă de p „Tipografiate", în culoarea neg..., de mai multe nuanțe între deschis și închis, are varietăți dună

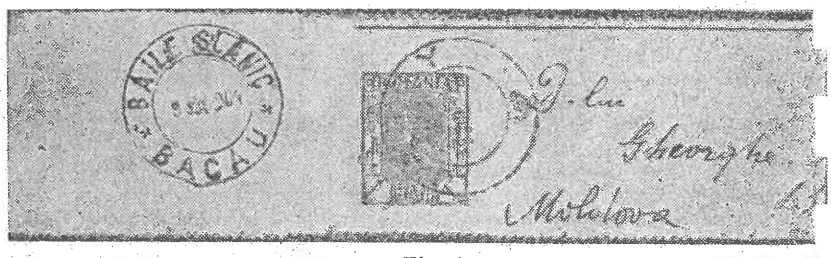

Fig. 3

cum este tipărită pe benzi de hîrtie de următoarele două felu : a. albă fără scame ; b. crem u scame.

Aceasta este ultima bandă cu marcă pentru periodice, după ac t an ne mai emițîndu-se aseme a întreguri poștale.

Dr. Pompiliu VOICULEȚ-LEMENY

---

(1). „A încrusta" înseamnă a f a un corp într-altul, de pildă : încrustație de bucățele de lemn, artistic tăiate, într-o altfel de ese ă de lemn, sau de bucăți de fildeș n lemn ș.a., operație numită în lim...a franceză „márqueterie".

(2). „Catalogul întregurilor poștale românești" de D. Biala, M. Ba ...r și Pompiliu Voiculeț-Lemeny.

(3). „Catalogul mărcilor poștale românești", cap. „Întreguri poștale".

RECENZII

„VLASTOS — CIPRU, 1981",
108 pag., preț 150 drahme

Pînă în anul trecut, catalogul mărcilor poștale din Cipru era inclus — ca un capitol aparte — în catalogul „Vlastos", Grecia. De astă dată, ținînd seama și de creșterea numărului colecționarilor mărcilor din Cipru în lumea întreagă, editorul a socotit nimerit să separe acest capitol, publicîndu-l — pentru anul 1981 — într-un volum separat.

Această a 14-a ediție a catalogului îmbracă aceeași haină grafică extrem de îngrijită ca și catalogul „Vlastos-Grecia".

Ilustrațiile redau mărcile în culori în mărimea originală. Textele grecești sînt dublate de transpunerea în limba engleză, ceea ce înlesnește mult consultarea lucrării de către cei care nu cunosc limba greacă.

Cotele, în drahme, sînt la paritatea de 1 dr.=1 dolar S.U.A. și sînt stabilite la nivelul cel mai recent al pieței filatelice. Pentru mărcile „uzate", cotele se înțeleg pentru exemplare cu obliterări clare, citețe. Pentru „neuzate", pentru exemplare cu guma originală. Pentru mărcile neuzate dinainte de anul 1937, cu guma originală și fără șarniere sau urme de șarnieră, cotele urmează a fi stabilite la buna înțelegere.

Pentru colecționarii specializați și cei ce se interesează de istorie poștală, partea a doua a catalogului enumeră obliterările din perio...a administrației poștale otomane (1871—1876), în genere mai puțin cunoscute (în afară de lucrarea e referință a regretatului Orl n Brandt și Ceylan, și pe cele ...n prima perioadă a administrației britanice (1878—1881), cu indicarea cotelor respective. De asemeni, e e tratat și capitolul poștei austri e în insulă. Mărcile emise în decursul anilor în Cipru, sînt grupate în cele două capitole ale perioa ...i britanice (pînă în 1960) și a Re ...blicii Cipru. Nu sînt incluse în ...talog mărcile emise în porțiunea din insulă actualmente sub administrație turcească.

Catalogul „Cipru" se înscrie a același nivel de calitate ca și catalogul „Vlastos-Grecia"

Filatelia 1981, nr. 2.

Contribuţii

TIMBRE FISCALE FIXE PE... ÎNTREGURI ROMÂNEŞTI?

Contribuţia pe care încerc să o aduc, în cele ce urmează, se referă la trei „Foi de expediţie poştală", piese filatelice vechi din colecţia mea, poate mai puţin sau deloc cunoscute, (omise din CMPR 1974, la p. 496, D — FRAHTE) şi pe care le voi descrie :

1. FOAE DE EXPEDIŢIE POŞTALĂ, pe hîrtie alb-gălbuie, cu dimensiunile de 200/131 mm. În colţul din dreapta al formularului, se află imprimat timbrul fiscal, format 28/43, cu stemă într-un cadru rombic vertical, de culoare neagră pe fond decorativ roz. În stînga şi dreapta stemei se află cuvintele ROMÂNIA —TIMBRU, iar sub romb se menţionează valoarea de ZECE BANI, 10 B, cifra 10 repetîndu-se în cele patru colţuri ale timbrului. Sub timbru, separat de două bare, se află textul TAXARE, dispus orizontal pe 18 rînduri (fig. 1).

2. FOAIE DE EXPEDITIE POSTALĂ, pe hîrtie albă 200/161. În colţul din dreapta se află imprimat timbrul fiscal, format 28/32, cu efigie „Carol I" spre stînga în oval, de culoare brun. Deasupra efigiei cuvîntul ROMÂNIA, iar în stînga şi dreapta, TIMBRU-FISCAL şi 10 BANI, 10 BANI. Sub timbru, separat de o bară, se află un text, dispus pe 10 rînduri, în care se menţionează : „Peste timbrele fiscale de mai sus, se aplică ştampila de zi a oficiului de prezentare". Sub acest text, separată de o bară se află indicaţia : „Loc pentru timbrele poştale", dispusă oblic dinspre stînga sus, spre dreapta jos (fig. 2).

3. FOAIE DE EXPEDITIE POSTALĂ, pe hîrtie albă 206/156. Timbrul fiscal imprimat, format 28/45, cu efigie „Ferdinand" spre stînga, în cerc, de culoare violet. Deasupra, cuvîntul ROMÂNIA sub care, în stînga, se află un vultur iar în dreapta, pe două rînduri, TIMBRU FISCAL. Sub efigie, cifra 30 este încadrată de BANI. Textele de sub timbru sînt identice cu cele de la punctul 2 (fig. 3).

După cum se vede, s-ar părea că avem de-a face cu „Întreguri poştale", aceste formulare îndeplinind condiţiile unei atari caracteristici, ele avînd imprimate figurine cu valoare de taxare şi funcţie de expeditie poştală. Dar, figurinele tipărite pe formulare reprezintă imaginile unor timbre fiscale, deci valoarea lor se referă la taxări fiscale şi nu poştale, de unde rezultă că formularele au funcţie de expeditie poştală, însă taxarea exprimată prin figurinele imprimate este fiscală.

Este cunoscută practica şi scopul aplicării de timbre fiscale adezive (similare cu cel descris la punctul 1, avînd formatul 31/45, dantelat 11½) pe scrisorile ce însoţeau obiecte şi valori şi a obliterării lor cu ştampila de zi a oficiilor poştale. Aceste timbre fiscale adezive nu reprezentau o taxă poştală pentru trimiteri, ci o taxă fiscală fixă de 10 bani pentru o coală în care erau înscrse valori, aşa cum se prevedea în legislaţia fiscală în vigoare în acele vremuri.

În articolul „Timbre fiscale româneşti obliterate poştal" publicat în revista „Filatelia" nr. 9/1971, la p. 6, cercetătorul Dumitru Paşşalega din Craiova aduce o documentată şi competentă contribuţie privind clarificarea acestei probleme.

Aceste imprimate, emise oficial de poştă, facilitau trimiterile poştale cu valori declarate sau nu, punîndu-se la îndemîna beneficiarilor un instrument modern şi practic, ordonat, cu toate datele necesare, urmînd doar a fi completate, înlocuindu-se astfel vechiul sistem de scrisori însoţitoare scrise de mînă în fel şi chip de către expeditori.

Să admitem că folosirea timbrelor fiscale s-a perpetuat şi în cazul imprimatelor poştale oficiale, de data aceasta nu prin aplicarea de timbre adezive de către beneficiar, ci prin tipărirea lor pe aceste imprimate, considerînd că şi acest procedeu venea în întîmpinarea simplificării trimiterilor de valori prin poştă. Dar în această situaţie, însuşi imprimatul oficial emis de poştă era purtător al unei valori (10 bani) fiscale şi nu poştale.

Mai mult : în situaţia aplicării timbrului fiscal adeziv pe o scrisoare sau o declaraţie însoţitoare a unei trimiteri poştale cu valoare, poşta „trecea cu vederea" şi proceda la obliterarea acestuia cu ştampila de zi a oficiului poştal primitor ; mai tîrziu, aplicarea ştampilei de zi a oficiului poştal pe timbrul fiscal tipărit pe imprimat a fost chiar reglementată de poştă ca obligatorie, această indicaţie fiind înscrisă pe formular, sub timbru, aşa cum am arătat la punctele 2 şi 3.

Nu cunosc legislaţia poştală care prevedea tipărirea imprimatelor cu timbru fiscal fix şi ştampilarea lor pe astfel de trimiteri poştale. În schimb, legislaţia fiscală prin „Legea asupra timbrului şi înregistrării", promulgată la 31 iulie 1881, la art. 8 *), prevedea : „În tóte casurile în cari se va întrebuinţa timbrul mobil, semnătura se va scrie chiar pe timbrul mobil. La cas cînd asemenea timbre se vor găsi neanulate prin semnătură, actul se va considera ca netimbrat. Se exceptează actele prevêdute la Art. 16, pentru cari timbrul mobil se va anula de către autoritatea care le liberează, în momentul liberării sau la care se vor adresa, în momentul primirei lor". Iar prin punctul VII din „Instrucţiuni privitoare la aplicarea Legei timbrului şi înregistrarei" **), se precizează :"... Dacă însă actul este destinat a fi presintat unei autorităţi publice, precum : petiţiunile, declaraţiunile şi altele, orî dacă este liberat de o autoritate publică, ...anularea se va face de către autoritatea ce primesce sau liberează actul. Operaţiunea anulării, în acest cas, consistă în desfiinţarea timbrului prin aplicaţiunea asupra mărcei a unui sigiliu sau ştampile cu cerneală. Este bine a se întrebuinţa pentru aceasta negréla oleósă sau tuşul..."

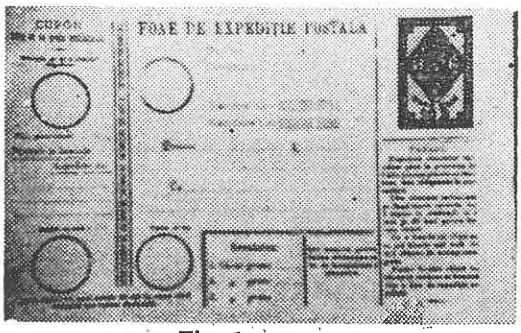

Fig. 1

Fig. 2

Desigur, posibilitatea unei documentări ample care să ne ajute a găsi un răspuns la aceste „necunoscute" depinde atît de cunoaşterea altor piese filatelice de acest gen, aflate eventual în alte colecţii, care s-ar intercala şi ar continua cele cunoscute, cît şi de cunoaşterea legislaţiei poştale aferentă emiterii acestor imprimate poştale.

*) COLECŢIUNE DE LEGI, REGULAMENTE, CONVENŢIUNI ŞI ARANGIAMENTE TELEGRAFO-POŞTALE, Bucuresci, 1888, p. 94.
**) Ibidem, p. 111.

Cu toate incertitudinile şi servindu-ne numai de materialul de care dispunem, să încercăm totuşi a stabili legături între datele asupra cărora nu avem îndoieli şi în acelaşi mod să abordăm evoluţia în timp a „Foilor de expediţie poştală".

Pe de-o parte, cea mai tîrzie dovadă pare a fi o scrisoare, din colecţia mea, însoţitoare a două grupuri în valoare de lei 10.000 expediată din Galaţi la 23 aprilie 1871. Scrisoarea nu are timbru fiscal.

Pe de altă parte, instituirea Legii asupra timbrului şi înregistrării la data de 1 martie 1872, presupune introducerea timbrelor fiscale adezive şi, respectiv, aplicarea lor pe trimiterile poştale cu valori, anulate fiind cu ştampila de zi a oficiilor poştale. Astfel de scrisori au fost exemplificate în revista „Filatelia"

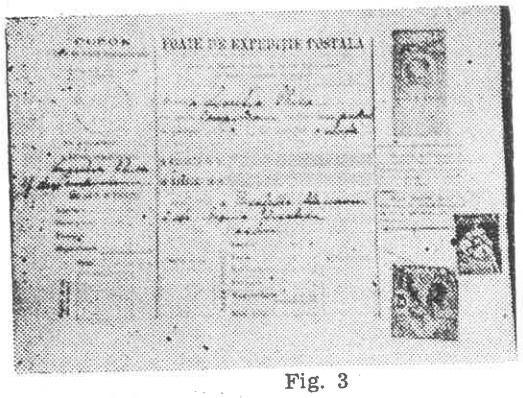

Fig. 3

nr. 9/1971, p. 6, şi prin încă cinci scrisori aflate în colecţia mea, pe care le enumăr în continuare, pentru informarea celor interesaţi : a) o scrisoare expediată din BUZEU cu data de 3/JUL./77, taxată poştal „Franco, 70", ,manuscris ; b) o scrisoare tot cu ştampila BUZEU/25/NOE =, taxată poştal „Franco, 1,50", manuscris ; c) o scrisoare din FOCŞANI, 15/MAR/78, taxată FRANCO, cu o ştampilă dreptunghiulară de 27/8 mm şi cifra 90 manuscris ; d) o scrisoare din TÂRGU-JIU/16/DEC/81, taxată FRANCO cu o ştampilă fără cadru de 21/5 mm şi cifra 1—75 manuscris ; e) o scrisoare din T. JIIU/2/APR/85, taxată „Franco, 1—75, manuscris.

Putem presupune că timbrele fiscale adezive de 10 bani, **aplicate numai pe astfel de trimiteri poştale** au fost folosite pînă în anul 1885. Cele mai tîrzii dovezi le avem exemplificate prin scrisoarea din 1885 menţionată în revista „Filatelia" nr. 9/1971 (unde taxa poştală a fost încasată PORTO) şi printr-o scrisoare din colecţia mea, datată 2 aprilie 1885, unde taxa poştală a fost încasată FRANCO.

În această situaţie, nu este exclusă posibilitatea ca FOILE DE EXPEDIŢIE emise oficial de poştă, avînd imprimat cîte un timbru fiscal fix, tip „Stemă", de 10 bani, să fi fost introduse după anul 1885. Dovada exemplificată la punctul 1 de mai sus care atestă existenţa acestora, fiind un imprimat necirculat, nu ne ajută la stabilirea datei ce ne interesează.

Necunoscută este şi data încetării circulaţiei acestora, dar există probabilitatea că aceasta se situează simultan cu data (de asemenea necunoscută) cînd se emit noi „Foi de expediţie poştală", avînd imprimat un nou tip de timbru fiscal fix de 10 bani, cu efigie „Carol I" (exemplificat la punctul 2 de mai sus) care va circula probabil pînă în anul 1907.

Motivul pentru care stabilim această dată se datoreşte faptului că, din anul 1907, au fost emise noi „Foi de expediţie poştală", avînd imprimată pentru prima oară **o marcă poştală fixă** cu figie „Carol I", **cu valoarea de 25 bani, reprezentînd desigur o taxă poştală de trimitere** şi nu taxa fiscală de 10 bani percepută pentru trimiterile de valori. Aceste efecte poştale sînt înregistrate în CMPR 1974, la p. 496, D-FRAHTE, FR. 1, unde se află redat un detaliu în care se prezintă o **marcă poştală fixă** şi nu un timbru fiscal fix. Pînă la ce dată au avut putere de circulaţie aceste frahte ? Probabil pînă după 1914, cînd s-a produs schimbarea lui Carol I, cu Ferdinand I.

Astfel constatăm existenţa a noi „Foi de expediţie poştală" unde întîlnim iarăşi tipărit timbrul fiscal (cărei cauze i se datoreşte revenirea la imprimarea timbrului fiscal fix?), cu valoare de 30 bani (nu de 10 bani) şi cu efigie „Ferdinand" (exemplificare la punctul 3 de mai sus). Apreciem că acestea au circulat pînă în anul 1920, cînd au fost emise noi formulare.

Din 1920, noile „Foi de expediţie poştală" au imprimate cîte **o marcă poştală fixă** cu efigie „Ferdinand", avînd valoarea de 25 bani (înregistrată în CMPR 1974, p. 496, D-FRAHTE, FR. 2.).

După cum se poate observa, analiza de mai sus se bazează pe o seamă de supoziţii la care se aşteaptă şi alte contribuţii, menite a stabili o ordine în desfăşurarea problemelor ridicate. Oricum, aceste probleme pun în evidenţă caracterul funcţional poştal al acestor piese vechi, motiv pentru care considerăm că ar fi justificată înscrierea lor în „marea familie" a întregurilor poştale.

Gheorghe A. BIGHIA

COMPLETĂRI ŞI PRECIZĂRI

În revista „Filatelia" nr. 7/1980, pag. 6 şi 7, sub semnătura ing. Barbu Popescu a apărut articolul „Contribuţii la studiul ştampilelor TAXA DE PLATĂ (1868—1881)", în care autorul afirmă că această ştampilă (cu diferite valori în BANI) s-a aplicat la oficiile poştale din Bucureşti şi Craiova, în perioada 1868—1881.

Cercetînd piese cu acest tip de ştampile, din colecţia subsemnatului, am constatat că :

1. Ştampilele poştale TAXA DE PLATĂ s-au aplicat şi în alte localităţi, nu numai în Bucureşti şi Craiova, de exemplu la Brăila, conform fotocopiei anexate.

Scrisoarea respectivă a fost expediată din Hunedoara (Vajda Hunyad, sub fostul stat austro-ungar) la data de 22.9.71, conform ştampilei tip cerc simplu diametru 23 mm, aplicată pe marca fixă austriacă de 5 Kr., pe faţa scrisorii, dreapta sus, adresată lui „Hanser Löventhal" din Brăila, România, scrisoare ce a sosit la Brăila pe data de 27.9.71, conform ştampilei tip B.21, Brăila diam. 26,5/15,5 mm, aplicată pe versoul scrisorii, unde se află aplicate şi ştampilele localităţilor de tranzit : Brasso 24.9.71, diam. 26 mm şi Ploieşti 27.9., tip B 16 agrafă bogată diam. 25/14 mm.

Oficiul poştal austro-ungar „Vajda Hunyad", constatînd taxarea scrisorii insuficientă (5 Kr., care era corectă numai pentru intern), a aplicat pe faţa scrisorii, stînga sus, ştampila „AFFRANCHIS. INSUFF." (francare insuficientă) pentru ca la destinaţie să se încaseze de la destinatar diferenţa de francare, fapt ce s-a realizat, însă cu un alt sistem decît cel redat în articolul sus arătat, şi anume :

După ce scrisoarea a sosit la oficiul de destinaţie, Brăila, şeful oficiului sau alt salariat însărcinat cu astfel de probleme a calculat francarea corectă a scrisorii, conform tarifelor în vigoare la acea dată, ţinînd cont şi de avertizarea oficiu-

ZIUA FEROVIARILOR

— Povestea unui record absolut —

La 16 februarie 1952, în memoria eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști de la atelierele Griviția, s-a sărbătorit „Ziua feroviarilor". Cu acest prilej a fost pusă în circulație, pentru prima oară în țara noastră, o marcă poștală în cinstea acestor eroi. Marca, de 0,55 lei, înfățișează o locomotivă și mecanicul ei.

Această marcă are și ea povestea ei. Inițial ea nu era prevăzută în programul emisiunilor anului 1952. Pe atunci, programul și chiar numărul mărcilor se stabileau cu 5—6 luni înaintea începerii anului calendaristic și erau riguros respectate.

La cererea expresă a Ministerului Transporturilor (aceasta era atunci denumirea ministerului), care a fost făcută abia la 15 februarie 1952, urma să se emită o marcă omagială închinată feroviarilor. Conducerea direcției de resport a ministerului respectiv insista ca marca să fie în circulație a doua zi, adică la 16 februarie. Degeaba s-a arătat filiera de lucru — de la machetare, confecționarea cilindrului, probele de culori, imprimare, dantelare și pînă la difuzare — argumentele nu au fost luate în considerare. Conducerea Direcției generale a poștelor și telecomunicațiilor nu avea interes să aibă dificultăți cu ministerul, așa că și-a însușit „încurajarea" : — descurcă-te !

Pictorul Cristea Müller a executat macheta (după afișul ce apăruse în cinstea acestei sărbători) în noaptea care a urmat. Am stat lîngă el deoarece îmi era frică : eu eram acela care trebuia să mă descurc (șeful serviciului de timbre și efecte poștale). S-au băut zeci de cafele, s-au fumat pachete și pachete de „Mărășești", simpaticul pictor, obosit după o zi de muncă, nu a fost slăbit nici o clipă... ca să nu adoarmă. În dimineața zilei de 16 februarie, la orele 6,30 a început lucrul la Fabrica de timbre (alarmată în prealabil de noi) unde — prin solicitudinea inginerului Tiberiu Manoliu, a regretatului Ion Dumitrana, a lui Ioan Sasu și a altor tehnicieni — s-au efectuat toate operațiunile, s-a dat „bun de imprimat" etc. și la ora 12,45, la ghișeul filatelic al Oficiului poștal București I, s-a pus în vînzare marca închinată „Zilei feroviarilor".

Cred că este vorba de un record unic în felul său ! Să tipărești o marcă în mai puțin de 24 de ore de la începerea lucrărilor !...

Să zicem că ne-am descurcat !

Dr. T. CUTLIC

---

lui de expediere a scrisorii — AFFRANCHIS. INSUFF., a inscripționat manuscris, cu creion roșu, „40", cifră ce reprezintă diferența de francare, pe care apoi oficiantul de serviciu, sau factorul poștal de la

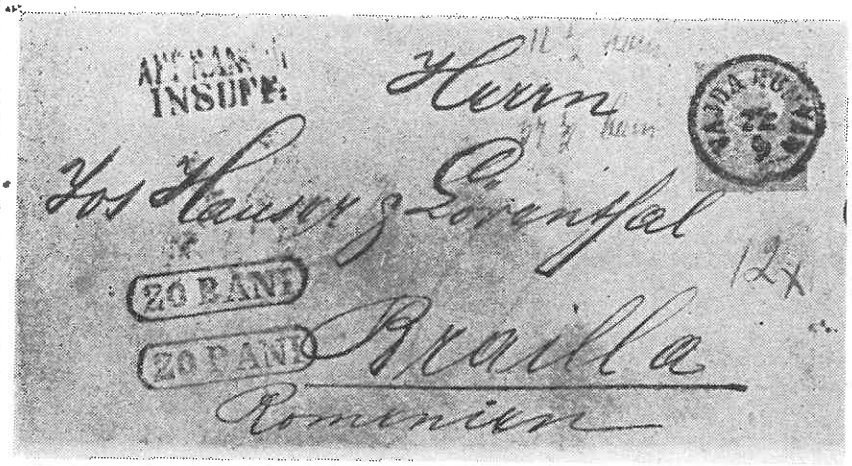

oficiul de destinație Brăila, a încasat-o de la destinatar, aplicînd în acest scop de două ori ștampila TAXA DE PLATĂ „20 BANI", (singura de care dispunea la acea dată, considerăm noi, oficiul poștal Brăila), deci în total 40 BANI, sumă ce o stabilise și o înscrisese în manuscris cu creion roșu, pe fața scrisorii, salariatul însărcinat cu calcularea taxei de transport a scrisorilor, de la oficiul Brăila.

2. Din cele redate mai sus reiese că înscrisul manuscris cu creion de diferite culori, pe scrisori, nu se efectua de oficiul de expediere, cum s-a afirmat în articolul sus arătat, ci de către un salariat însărcinat în acest scop al oficiului poștal de destinație, care calcula taxa de plată pe care oficiantul poștal sau factorul poștal o încasa de la destinatar, cu care ocazie aplica și ștampila cu valoarea încasată. În cazul exemplului nostru — 40 BANI, diferență de francare.

3. Aceasta se confirmă și din faptul că pe unele scrisori oficiale interne, nefrancate, avînd înscris manuscris, cu creion negru sau colorat, 10, 20, 28, 30, 60 etc. se aflau înscrise de expeditor cu aceeași cerneală ca și adresa destinatarului, textele : „INTERESUL DVS.", „POSTAREA VĂ PRIVEȘTE", „VĂ PRIVEȘTE" etc. (adică pe destinatar), care suportă costul transportului scrisorii, după ce în prealabil salariatul oficiului de destinație, însărcinat în acest scop (și nu de expediere), calcula taxa de încasare, ce o încasa oficiantul sau factorul poștal după ce în prealabil aplica și ștampila de încasare : 10 BANI, 20 BANI, 28 BANI etc. (a se vedea textul „VĂ PRIVEȘTE", înscris în diagonală pe fața fotocopiei scrisorii nr. 4, pag. 7 din articolul în cauză).

Viorel BUZOIANU

Filatelia 1981, nr. 3.

ÎNTREGURI POȘTALE ROMÂNEȘTI CLASICE NECATALOGATE

Nu trebuie să mire faptul că — deși au fost publicate pînă acum la noi două cataloage de întreguri poștale (1) — se mai găsesc piese încă necatalogate, între care unele chiar necunoscute, dată fiind împrejurarea că, în țara noastră, nu

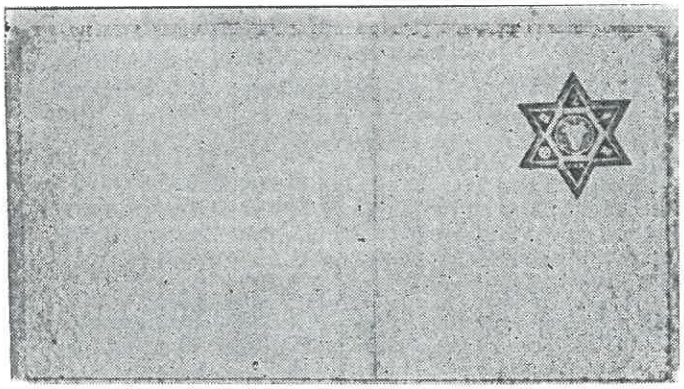

Fig. 1

s-au colecționat întreguri poștale decît în mică măsură, prima colecție de asemenea piese filatelice fiind expusă abia în anul 1971, la „Balcanfila III", de către autorul acestui studiu, cam de atunci începînd a se răspîndi și la noi colecționarea de întreguri poștale.

Prezentăm cronologic cîteva întreguri poștale românești necatalogate.

I.1865. Primele date ce privesc piesa pe care o descriem aici sînt cuprinse în cel dintîi catalog de mărci poștale apărut în România (2), în care sînt descrise patru eseuri

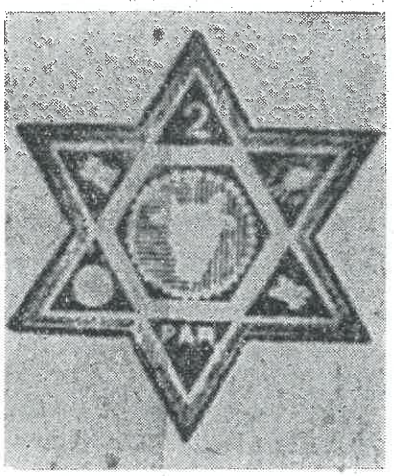

Fig. 2

de mărci poștale românești, printre care „modelul II... care nu a fost aprobat pentru că se luase hotărîrea ca timbrele ce urmau să fie emise să poarte chipul domnitorului Cuza" și se menționează faptul că acest model „a fost imprimat în relief pe colțul drept superior la unele plicuri", fără însă a reproduce un asemenea plic, astfel încît înfățișarea acestui întreg poștal era necunoscută pînă acum.

Cunoscutul publicist filatelic L. N. Williams, editorul revistei londoneze „The Cinderella Philatelist", comunicîndu-ne xerografia unui asemenea plic și cerînd relații asupra acestei chestiuni filatelice, îl reproducem aproape în mărime naturală, dimensiunile în realitate fiind de 133/72 mm (fig. 1).

În colțul din dreapta sus este marca tipărită în relief (pe care o vedem mărită în fig. 2), în forma unei stele cu șase colțuri, avînd înscrise în cel de sus cifra „2", iar în cel de jos valuta : „PAR" (adică PARALE, moneda de atunci a țării noastre), iar în mijlocul stelei un hexagon, trasat în linii groase albe, are înscris un cerc perlat, în care conturul unui cap de bour se detașează pe un fond hașurat (jumătatea din stînga orizontal, iar cea din dreapta vertical), alte linii albe subțiri — dublînd pe partea dinăuntru liniile groase ce mărginesc desenul stelei — totul, inclusiv liniile pe marginile plicului, fiind tipărite în culoarea albastru, **în relief**, ceea ce denotă o tipărire foarte îngrijită, putem spune chiar de lux.

Acest plic este primul plic românesc și primul constituind un întreg poștal, deoarece are marca tipărită, urmînd a fi catalogat ca **eseu.** După cît se cunoaște, se pare că a fost tipărit la Cernăuți, oraș aflat pe atunci sub ocupație austriacă.

Deși nu a circulat, este totuși foarte însemnat, nu numai pentru filatelia românească, ci și pentru filatelie în general, deoarece este unul dintre primele plicuri — întreg poștal cu marcă tipărită din lume !

În adevăr, prima țară în care s-au emis asemenea plicuri este Finlanda în care, în anul 1845, s-au pus în circulație plicuri avînd tipărită o marcă, pe cînd plicurile emise în Anglia în 1849, după macheta graficianului Mullready, nu au o marcă tipărită, ci numai valoarea poștală de 1 și 2 centi.

Atragem atenția asupra faptului că aceste plicuri de scrisori nu trebuiesc confundate cu ceea ce în Belgia și Franța s-a numit „CARTE-LETTRE", care sînt cărți poștale închise prin lipirea marginilor perforate (3), pe cînd „ENVELOPPE-LETTRE" sînt simple plicuri pentru pus scrisori înăuntru lor, astfel cum este și eseul românesc descris mai sus.

Poșta română are deci în această privință o întîietate mondială, fiind printre primele care a studiat și pus în aplicare acest efect poștal, dispunînd să se facă în acest scop plicuri cu mărci tipărite, inițiind deci folosirea unor asemenea întreguri poștale încă din anul 1865, deci acum 116 ani.

Faptul că aceste plicuri-scrisori nu au fost emise, rămînînd în stare de eseuri, nu le scade cu nimic însemnătatea, fiind printre cele dintîi întreguri poștale de acest fel din lume !

II. 1873. La „Expoziția republicană de întreguri poștale 1980" de la „Ateneul Român" din București a fost expusă de către colecționarul ing. I. Borca (Reșița) un foarte interesant eseu al primei cărți poștale românești, **necunoscut** pînă atunci.

Eseul se deosebește de cărțile poștale definitive ale primei emisiuni ale acestui întreg poștal prin aceea că forma octogonală a mărcilor

Fig. 3

— tipărite în relief în culoare verde — este întregită în cele patru colțuri cu cîte un același desen în arabescuri. Efectul vizual însă al mărcii, care apare la acest eseu într-o formă dreptunghiulară rotunjită la colțuri, nu este estetic, fiind prea încărcată prin aceste arabescuri. De aceea, probabil, acest eseu nu a fost aprobat, cerîndu-se, se vede, gravorului să scoată arabescurile, marca căpătînd fără acestea un contur precis octogonal, original și foarte estetic.

3/1981.

Eseul acesta urmează să fie catalogat ca atare la CP. 1 (fig. 3), fiind tipărit pe carton crem, în dimensiunile de 139/91 mm.

III. Expoziția de întreguri poștale, ediția a II-a, a mai prilejuit și lămurirea situației plicurilor avînd tipărite cîte o marcă de „3 BANI" brun-roșcat, la fel cu cea a emisiunii „Spic de grîu" 1893, ce au fost expuse, și anume :

Fig. 4

1) Un plic de carte de vizită în dimensiunile de 111/68 mm, cu hîrtie alb-gălbuie, avînd scrisă adresa unei persoane din București, dar neobliterat (colecția autorului, fig. 4) ;

2) Un plic de scrisoare în dimensiunile de 135,1/122 mm, nescris și neobliterat (col. Dorel Țanu, Bacău) ;

3) Un plic la fel cu precedentul, dar francat în plus cu două mărci de „1 BAN" din emisiunea jubiliară „Expoziția 1906" și trei mărci (5, 10 și 15 B) din emisiunea „25 ani regat", precum și cu vinieta expoziției din 1906, de culoare roșie, toate aceste mărci fiind obliterate cu stampila oficiului P.T.T. „BUCUREȘTI/EXPOZIȚIA JUBILIARĂ/25 OCT 906". Totalul valorii acestor mărci, **inclusiv** cea de 3 B. tipărită pe plic, este de 35 bani, care era taxa pentru o scrisoare recomandată trimisă în aceeași localitate, plicul purtînd dealtfel eticheta „R. BUCUREȘTI Expoziție (ultimul cuvînt fiind scris cu caractere de mînă) No. 184" (colecția ing. M. Popovici).

Cu această piesă este acum dovedit faptul că plicurile cu marca de 3 B. tipărită — deci întreguri poștale — au circulat efectiv, fiind primite la francare și obliterate ca atare de către Oficiul P.T.T. special al expoziției din 1906. Faptul că nu se mai cunosc încă și alte asemenea plicuri circulate se explică prin tirajul probabil mic și timpul scurt în care au fost în vînzare, deci puține exemplare circulate, din care, firesc, și mai puține s-au păstrat.

Rostul emiterii acestor plicuri este lămurit prin valoarea ce o au mărcile tipărite, anume „3 BANI", care reprezenta taxa poștală pentru trimiterea unei scrisori în aceeași localitate, adresare ce era și este încă denumită „Loco", termen prescurtat de la „Loco-Transport", folosit de către serviciile poștale în trecut.

Acest fel de taxare apare pentru întîia dată, oficial, în „Regulamentul pentru fixarea taxelor poștale din România", din anul 1870, în care se prevede o „taxă locală" (art. 6), care se aplica la „scrisorile distribuite în circumscripția comunală de la locul unde se găsește situat biroul poștal la care ele au fost depuse". Această taxă era pe atunci de 5 bani (pentru amănunte, vezi CMPR 1974, pag. 64).

Curînd însă, începînd cu emisiunea 1870 („Favoriți"), această taxă „Loco" a fost redusă la 3 bani, taxare pentru care s-a emis marca de „3 BANI" violet (nr. 25), taxare continuată la toate emisiunile „Postclasice" precum și la cele mai multe de „Mărci moderne" (1900—1927).

Toate emisiunile citate mai sus au dealtfel și valori de 1 1/2 bani pentru „DIARE PERIODICE" fiindcă mărcile de 3 bani nu erau pentru periodice, ci — după cum am arătat — pentru scrisorile „Loco".

Dealtfel, nu au fost emise numai plicuri cu valoarea de 3 Bani, ci o întreagă serie de cinci valori, după cum apare în „Dr. Aascher's Ganzzachen — Katalog" (pag. 956), astfel :

III. 1908. 1. 3 Bani brun — lila ; 2. 5 b. verde ; 3. 10 b. roșu ; 4. 15 b. violet ; 5. 25 b. albastru, — toate avînd cota „3" (coroane austriece).

Anul emiterii acestora este însă greșit arătat ca fiind 1908, deoarece, după cum rezultă din obliterarea mai sus citată, aceste plicuri erau în circulație în anul 1906, dar este posibil ca unele valori să fi fost emise ulterior, inclusiv în anul 1908.

De asemenea, este îndoielnică afirmația din titlul seriei, după care această emisiune de plicuri ar fi particulară („Privatumscläge"), deoarece nu vedem cum niște particulari ar fi avut la dispoziție clișeele sau li s-ar fi îngăduit să le reproducă, poșta fiind, și atunci, monopol de stat.

IV. 1891. Cu prilejul emiterii mărcilor pentru sărbătorirea împlinirii a 25 ani de domnie a lui Carol I, care sînt cele dintîi mărci jubiliare din lume, s-a emis și primul carton comemorativ din lume, conținînd seria de mărci și cartea poștală jubiliare.

Pînă acum, însă, nu se cunoștea decît un singur tip al acestui carton, emis la 22 mai 1891, adică atunci cînd mărcile jubiliare au fost puse în vînzare pentru public la oficiile poștale și debite, deoarece întregul tiraj nu a fost gata la data de 10 mai, cînd trebuia să fie emis. Se știa, totuși, că un mic număr de mărci jubiliare a putut fi distribuit oficialităților la data mai sus arătată. Nu se știa însă cum anume a fost făcută această primă distribuire, fapt ce devine cunoscut acum datorită colecționarului și cercetătorului Leonard Pașcanu, care a descoperit existența primului tip al primului carton comemorativ din lume, din care deci sînt două tipuri.

Acest prim tip a fost făcut dintr-un carton de calitate inferioară, mărginit pe cele patru laturi de un chenar tipărit din linii simple, care înconjoară seria de mărci jubiliare lipite în partea de sus a

Fig. 5

cartonului, sub care se află lipită cartea poștală jubiliară, toate aceste piese filatelice fiind obliterate : „BUCURESCI/10 MAI 1891", ștampila, de tipul B 65 (clasificarea autorului), cu data pe un rînd, avînd în partea de jos o stea în cinci colțuri.

Lucrul cel mai interesant la această piesă îl constituie numele și calitatea oficială a adresantului, precum și semnătura autografă a trimițătorului, foarte frumos caligrafiate pe cartea poștală, a cărei fotografie o reproducem (fig. 5). Între cartea poștală și linia de jos

(continuare în pag. 8)

Filatelia 1981, nr. 3.

CÎTEVA OBSERVAŢII PRIVIND ŞTAMPILELE LINIARE CU DATA, FOLOSITE DE POŞTA AUSTRIACĂ ÎN BUCUREŞTI

Condiţiile înfiinţării şi funcţionării oficiilor Poştei austriece în Principatele Române în trecut sînt cunoscute colecţionarilor şi celor pasionaţi de istoria poştală, atît din lucrările de specialitate cît şi din articolele pe această temă publicate de-a lungul anilor în revistele „Filatelia" şi „Romanian Philatelic Studies", astfel încît nu mai considerăm necesar a proceda la o prezentare generală a acestui subiect, însă fără a păstra în mod riguros proporţia reală între înălţimea literelor şi lungimea ştampilei) este reprodusă şi ştampila I 8 cu data semnalată de Gr. Racoviceanu (12 iul.) indicînd anul 1851 în ceea ce priveşte utilizarea ei.

Comparînd aceste informaţii cu piese din colecţia mea, am constatat unele neconcordanţe, fapt pentru care am considerat necesar a reveni la o analiză mai

A treia piesă este o scrisoare expediată din Anglia la 2 Oct 1854 şi adresată la Galaţi. Pe verso (fig. 3) apar ştampilele de tranzit AUS ENGLAND PER AACHEN 3/10/B (de culoare roşie) ; HERMANNSTADT 9/10 ; ştampila liniară BUKAREST 13 Oct, culoare neagră şi, în final, ştampila de sosire GALLATZ 16 Oct, de culoare albastră. Dimensiunile ştampilei BUKAREST sînt : lungime 29,7 mm şi înălţime 4,5 mm.

Iată deci trei ştample datînd din anii 1849, 1852 şi 1854 cu dimensi-

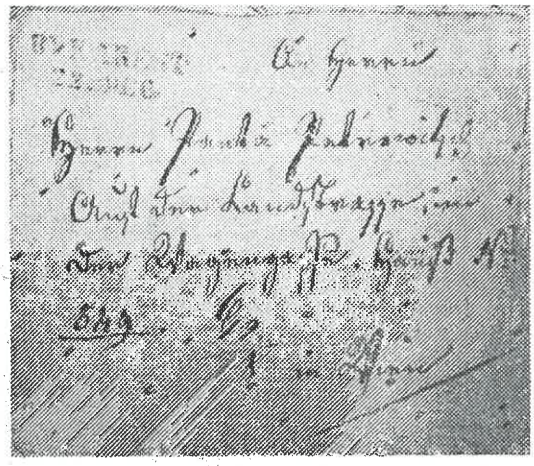

Fig. 1

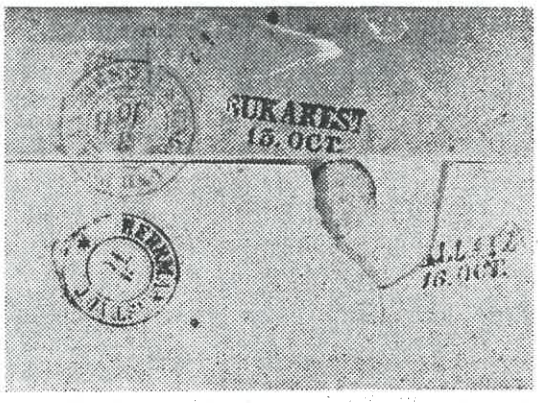

Fig. 3

Problema pe care dorim s-o discutăm aici este cea a **ştampilelor liniare CU DATĂ** folosite în Bucureşti şi a **perioadei de folosire a acestora.**

O primă informaţie privind utilizarea unei ştampile liniare cu dată o găsim la H. şi B. Birnbach (în 1930), care au semnalat existenţa **unui singur tip,** cu menţiunea că datează din 1853. Dacă ilustraţiile publicate de aceştia au reprodus ştampile folosite la scara 1 : 1, atunci ne găsim în faţa ştampilei avînd înălţimea literelor de 4 mm.

În 1963, Gr. Racoviceanu menţionează existenţa a **două ştampile** de acest gen : I 8 — cu înălţimea caracterelor de 3 mm şi utilizată după 1845 şi I 9 — cu înălţimea literelor de 4 mm care ar fi fost folosită cu începere din 1845. Dacă ilustraţia a reprodus şi în acest caz ştampilele la scara 1 : 1 atunci prima (I 8) are o lungime de 24 mm, iar a doua (I 9) de 30 mm.

O informaţie de dată recentă (Silviu Dragomir în „Romanian Philatelic Studies", vol. 4 nr. 1/80) aduce dovada utilizării ştampilei I 9 la 3 Apr. 1853. În ilustraţia care însoţeşte articolul, prezentînd diverse ştampile liniare folosite de Poşta austriacă în Bucureşti (din păcate detailată în problema perioadei în care a fost utlizată ştampila I 9.

Pe prima scrisoare (fig. 1) expediată în 1849, după cum reiese din conţinut, este aplicată ştampila BUKAREST 22 Dec., în culoare albastră cu nuanţă verzuie, iar pe verso o ştampilă dreptunghiulară de sosire WIEN 5/1. Scrisoarea a fost perforată pentru dezinfectare fără a fi marcată această operaţie prin vreo ştampilă sau sigiliu sanitar. Dimensiunile ştampilei BUKAREST sînt: lungime 30 mm şi înălţime 4 mm.

A doua scrisoare (fig. 2) poartă ştampila liniară BUKAREST 29 Mai de culoare neagră, lungimea tot 30,2 mm şi înălţimea 4,2 mm. Pe verso ştampila de sosire rotundă — dublu cerc — HERMANNSTADT 1/6 si o notaţie manuscrisă a des-

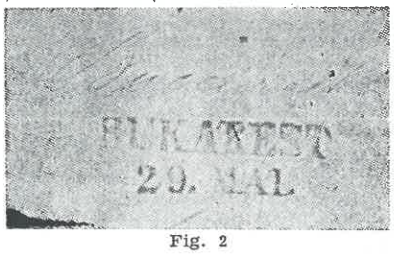

Fig. 2

tinatarului din care rezultă anul : 1852. Şi această scrisoare a fost perforată, pentru dezinfectare.

uni atît de apropiate încît este de considerat că au fost aplicate folosindu-se acelaşi ştemplu. Variaţiile minimale ale dimensiunilor s-ar putea datora, după părerea noastră, fie suportului, fie, poate, unei recondiţionări discrete, indicată dealtfel prin evoluţia formei literei S şi parţial R. Dimensiunile corespund toate ştampilei I 9. Dacă dimensiunile reale ale ştampilei I 8 sînt cele care rezultă din ilustraţia apărută în lucrarea lui Gr. Racoviceanu (lungime 24 mm şi înălţime 3,4 mm) este exclusă categoric ideea că una din ştampilele prezentate aici ar fi de acest tip. Putem deci afirma cu certitudine că ştampila BUKAREST (I 9) a fost utilizată încă din 1849.

Desigur, este oarecum riscant a trage o concluzie definitivă pe baza cîtorva piese şi ca atare problema rămîne deschisă. Ne adresăm de aceea tuturor colecţionarilor care posedă piese cu ştampila liniară BUKAREST [1]), cu rugămintea de a verifica dimensiunile acestora şi data utilizării, informaţii necesare delimitării şi precizării intervalului de timp în care au fost utilzate.

Ing. Norbert BLISTYAR

1) Notă

* Dînd curs chemării autorului, relevăm şi noi că bibliografia exis-

3/1981.

tentă prezintă unele impreciziuni și contradicții cu privire la perioada în care au fost folosite ștampilele liniare menționate în articol.

În ce privește ștampila I 8 nu sîntem în măsură a aduce elemente noi, încît nu am întîlnit pînă în prezent alte piese în afara celei comunicate de Gr. Racoviceanu și amintite de ing. S. Dragomir. Problema rămîne deci deschisă, cu atît mai mult că în timp ce Gr. Racoviceanu o menționează ca fiind utilizată după 1845, cunoscuta lucrare a lui Tchilingirian și Stephen asupra oficiilor poștale austriece în străinătate, deși se referă la Gr. Racoviceanu, indică anul 1851 ca dată de punere în folosință.

În ce privește ștampila I 9, întîlnită de Gr. Racoviceanu cu dată din 1854 și de S. Dragomir din 1854, ea este menționată de Tchilingirian și Stephen (vol. VI, pag. 440) ca fiind pusă în uz în 1854, iar în articolul de mai sus al ing. N. Blistyar, ea apare cu date mai timpurii (mai 1852 și chiar decembrie 1849).

Ca o contribuție, precizez că posed o scrisoare expediată din București la 22 august 1847 la Rinteln, în Germania, purtînd pe față o ștampilă de plecare I 9, din București (fig. 4). Pe verso, apar ștampila de dezinfectare aplicată cu cerneală neagră de carantină austriacă de la Timiș, un sigil cu ceară roșie de carantină și ștampila rotundă de sosire Rinteln/7/9/1847. (Fig. 5.)

Fig. 4

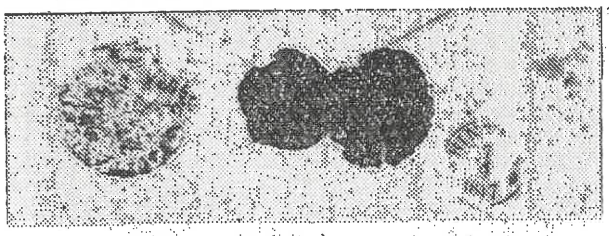

Fig. 5

În felul acesta, data primei folosiri a ștampilei I 9 apare tot mai timpurie. Și va putea fi — poate — împinsă și mai mult de ulterioare semnalări.

Nicolae TRIPCOVICI

ÎNTREGURI POȘTALE ROMÂNEȘTI

(continuare din pag. 6)

a chenarului este aplicată, cu tuș negru, o ștampilă liniară cu numele și adresa celui ce a lucrat acest carton comemorativ. Dat fiind însă calitatea necorespunzătoare unei astfel de tipărituri, a cartonului folosit, Direcția Generală P.T.T. a editat un alt frumos carton, format din două părți, pe prima fiind tipărită, în culori, stema de atunci a țării și textul explicativ al emisiunii, încadrate într-un triplu chenar cu ornamente geometrice, tipărit în culorile drapelului țării noastre; pe cea de a doua filă fiind aplicate mărcile și cartea poștală, obliterate cu o ștampilă avînd data pe trei rînduri: „BUCUREȘCI / 22 / MAI / 91", jos fiind crucea Sf. Andrei în alb.

Astfel fiind, tipul definitiv al primului carton comemorativ din lume a fost lucrat într-o grafică foarte frumoasă, la „Fabrica de timbre", al cărei nume este scris, în caractere ornate, în partea de jos a cartonului.

Dr. Pompiliu VOICULEȚ-LEMENY

1. D. Biala, M. Bauer și P. Voiculeț-Lemeny: „Catalogul întregurilor poștale românești", București, 1973. (Xerbgrafiat); „Catalogul mărcilor poștale românești" 1974, cap. „Întreguri poștale" (v. nota 67, pag. 559), București, 1974.
2. P. Murea: „Istoricul timbrelor poștale românești", Timișoara, 1938.
3 și 4. Descrise sub nr. 31—36 și 37 în „Handbuch sämtlicher Postkarten" etc., de Theodor Haas, Verlag Senf, Leipzig.

COTELE „ZUMSTEIN"

Andorra (Poșta franceză): 311 Pictură de Sant Cserni de Nagol 2 F (1) 1,50 1,50.

Anglia: 763 a Uzuală 11 p (1) 0,90 0,90; 944—945 Uzuale 3, 22 p (2) 1,80 1,80; 946—950 Marcă de sărbători 10, 12, 13 1/2, 15, 17 1/2 p (5) 5,00 5.50.

Austria: 1632 350 de ani de la apariția ziarului oficial din Linz 2,50 S (1) 0,65 0,65; 1633 750 de ani de la fondarea orașului Waidhofen pe Thaya 2,50 S (1) 0,65 0,65; 1634 25 de ani armata austriacă 2,50 S (1) 0,65 0,65; 1635 100 de ani de la nașterea lui Wegener 4 S (1) 1,15 1,15; 1636 100 de ani de la nașterea lui Musil 4 S (1) 1,15 1,15; 1637 Viena invită la WIPA'81 (II) 16+8 S (1) 5,75 5,75; 1638 Marcă sărbători 4 S (1) 1,15 1,15.

Belgia: 2167 Filatelia pentru tineret 5 F (1), 0,35 0,35; 2168 50 de ani Institutul de radio 10 F (1) 1,25 1,25; 2169 Marcă de sărbători 6,50 F (1) 0,75 0,75.

Cehoslovacia: 2461—2464 Floră 50 H, 1, 2, 4 Kcs (4) 5,25 5,25; 2465—2469 Decupări cu foarfeca 50 H, 1, 2, 4, 5 Kčs (5) 8,50 5,25.

Danemarca: 718—720 Dantele cusute din Schleswigul de Nord 1,10, 1,30, 2,00 Kr (3) 2,40 2,40.

Finlanda: 870 Campionatul mondial de biatlon 1,10 MK (1) 1,15 1,15; 871—872 Marcă de sărbători 0,60, 1,10 MK (2) 1,40 1,40.

Franța: 2224 Asociația franceză de golf 1,40 F (1) 1,15 1,15; 2225 300 de ani „Comedia franceză" 2 F (1) 1,50 1,50; 2226 Pictură de Modigliani 4 F (1) 3,00 3,00; 2227 Pictură de le Nain 3 F (1) 2,25 2,25; 2228 A 40-a aniversare a Proclamației către francezi și 10 ani de la moartea lui de Gaulle 1,40 F (1) 1,15 1,15; 2229 Garda Republicii 1,70 F (1) 1,40 1,40; 25—26 Mărci de serviciu pentru comunitatea vest-europeană 1,40 2 F (2) 2,50 2,50; 21—23 Mărci de serviciu pentru UNESCO 1,20 1,40 2 F (3) 3,50 3,50.

Gibraltar: 418 Uzuale — completare 15 p (1) 1,25 1,25; 419—420 Marcă de sărbători 15, 15 p (2) 2,50 2,50.

Groenlanda: 125 Comemorativă Ejnar Mikkelsen 4 Kr (1) 2,25 2,25.

Italia: 1 743 250 de de ani de la nașterea lui Mazzeis 320 L (1) 1,25 1,25; 1744—1746 Clădiri guvernamentale 80, 150, 170 L (3) 1,45 1,45; 1747—1748 Arta italiană (VII) 520, 620 L (2) 3,60 3,60; 1749 Marcă de sărbători 120 L (1) 0,55 0,55; 1750—1752 Ziua mărcii 70, 120, 170 L (3) 1,30 1,30.

Iugoslavia: 1962—1963 Protecția naturii 4,90, 13 D (2) 1,95 1,95; 1964—1967 Cristale de stîncă 2,50, 3,40, 4,90, 13 D (4), 2,75 2,75; 1968 Cu suprataxă pentru lupta împotriva tuberculozei 1 D (1) 0,25 0,25; 1969 Conferința generală UNESCO 4,90 (1) 0,60, 0,60; 1970—1971 A 12-a reuniune a copiilor — UNICEF — la Belgrad 4,90, 13 D (2) 1,95 1,95; 1972 Suprataxă pentru săptămîna olimpică 0,50 D (1) 0,20 0,20; 1973—1974 Conferința pentru securitate și cooperare în Europa — Madrid — 4,90 13 D (2) 1,95 1,95.

Jersey: 231—236 160 de ani Fundația regală de geografie — Expediția „Operațiunea Drake" 7, 9, 13 1/2, 14, 15, 17 1/2 p (6) 5,75 5,75.
17 1/2 p (5) 4,75 4.75.

(continuare în pag. 15)

JUGEND — BRIEFMARKENZEITUNG, NR 5/1980

Penultimul număr din 1980 al revistei Comisiei de tineret a Federației elvețiene de filatelie, în ciuda dimensiunilor reduse, reprezintă un model de presă filatelică adresată tineretului. Revista se deschide cu o prezentare a palmaresului elvețian la „Jupostex — Holland": 2 vermeil, 9 argint, 14 bronz-argintat, 11 premii speciale, 4 felicitări. Au participat în total 372 colecții din 29 de țări. Nivelul a fost extrem de înalt. (Reamintim cititorilor „Filateliei" că tinerii filatelisti din țările socialiste n-au obținut decît 3 medalii de argint: R.S.R., R.D.G. și U.R.S.S.). Evenimentului îi sînt dedicate mai multe pagini. În continuare sînt prezentate stampile figurative și flame publicitare folosite de poșta elvețiană între 13.9 și 7.12.1980 (peste 40 tipuri).

Obișnuita lecție de filatelie — tehnică privește ștampilele publicitare.

Rubricile de „Schimb" și „Noutăți" din toată lumea încheie acest reușit număr.

Filatelia 1981, nr. 2.

PE MARGINEA UNEI SCRISORI

Recent, am primit o scrisoare de la patriarhul filateliei transilvănene Ludovic Dengel. În primul moment am crezut că sînt cîteva rînduri referitoare la plăcuta surpriză pe care i-am făcut-o publicînd un scurt articol al lui Barbu Popescu, într-un număr trecut, despre frumoasa pildă pe care o constituie pentru filateliștii români, cu ocazia sărbătoririi unei vîrste venerabile.

Parcurgînd epistola lui Ludovic Dengel, am aflat însă, printre altele, următoarele : „Mai mulți cercetători filateliști din București m-au înștiințat telefonic sau în scris, că donația mea pentru A.F.R. — Bibliotecă, compusă din 254 de cataloage străine, nu a fost predată de către ing. Barbu Popescu, căruia i le-am predat în toamna anului 1979, pentru a fi depusă la D-voastră". Ludovic Dengel este sincer îngrijorat că după mai mult de un an valoroasele cataloage n-au fost remise Bibliotecii A.F.R., unde filateliștii întreabă mereu despre ele, iar bibliotecara nu le poate oferi nici unul din cele 254 cataloage reținute de mai bine de un an de către B. Popescu.

Scrisoarea respectivă este o revenire la corespondența mai veche trimisă de Ludovic Dengel pe adresa A.F.R., în legătură cu aceeași problemă.

Ne-am dat astfel seama, pentru ce anume insista B. P. să apară neapărat articolul său despre Ludovic Dengel. Amărăciunea pe care ne-a pricinuit-o faptul că B.P. a profitat de buna noastră credință spre a-i cîștiga încrederea faimosului filatelist sibian ne-a împiedicat să ne indignăm. Într-un fel, ne simteam și noi vinovați, ca și cînd am fi putut intui intențiile ascunse ale secretarului Cercului de studii al A.F.R.

B. Popescu afirmă, că „n-are de pierdut decît lanțurile". Aceasta să-l facă oare să-i dușmănească pe cei ce vor să apere cuceririle noastre revoluționare, legalitatea, buna-cuviință, cinstea și dreptatea ?

Revista „Filatelia" i-a publicat, de-a lungul anilor, toate articolele încredințate redacției, nevrînd să accepte ca adevărată afirmația unui alt colaborator, care ne relatase că B. Popescu l-ar fi solicitat în calitate de consilier pentru trucarea unor piese aerofilatelice vechi.

Mai mulți filateliști faimoși, ca ing. Ilie Demetrescu și regretatul Gr. Racoviceanu se plînseseră de diferite practici necinstite ale lui B. Popescu, dar mulți credeam că pasiunea pentru filatelie și vîrsta înaintată îl fac atît de impetuos pe B. Popescu. Ne-am înșelat cu toții. De fapt, el ne-a înșelat pe noi toți.

Gr. Racoviceanu, în acea zi de viscol din decembrie, în care a căzut pe treptele A.F.R., venea la redacție ca să depună o plîngere contra lui B. Popescu. În deruta pe care am resimțit-o toți cei care eram acolo, datorită traumatismului craniocerebral care, pînă la urmă, s-a dovedit a-i fi fatal lui Gr. Racoviceanu, nimeni nu s-a mai gîndit să insiste în discuție, să afle dacă reclamația era deja scrisă, s-o ceară pentru înregistrare. Nimeni nu putea gîndi birocratic, la apusul titanului filateliei românești. Desigur, pe viscolul acela, Gr. Racoviceanu ar fi putut cădea mergînd după cumpărăturile zilnice, și nu-l putem învinui pe B. Popescu de acest deces. Cînd însă trăiești în filatelie din mici găinării, e imposibil să nu devii și autorul moral al unor tragedii de proporții. În „Măsură pentru măsură". Shakespeare face să fie iertat un om culpabil de crimă, care regretă fapta sa și dorește sincer să-și spele rușinea și condamnă mai aspru, la moarte, pe fanfaronul necinstit capabil să provoace mari dezordini, de tot felul, în viața cetății.

Astăzi, cînd am aflat că B. Popescu „n-are de pierdut decît lanțurile", că nu l-a interesat niciodată să fie respectat, considerat un om cinstit, un filatelist corect, că, pentru el, nu contează ce gîndesc ceilalți despre el, toată amărăciunea noastră se transformă în revoltă. Nu numai împotriva mentalității lui B. Popescu, ci și împotriva bunei noastre credințe. Acum va trebui să privim cu suspiciune pe orice filatelist despre care se vorbește una sau alta. Într-un moment dificil pentru Asociația noastră, cînd ni se cer : responsabilitate, probitate, capacitate de înțelegere matură a unei situații vitrege, păgubitoare pe nedrept pentru A.F.R., ne dăm seama că printre noi sînt unii care merită acuzațiile adresate oficial unor oameni bine intenționați, de bună-credință, care nu le meritau, decît ca activiști ai asociației din care face parte și B. Popescu. Cît de mulți sîntem oare noi, cei pe care ne putem bizui ? Dacă toate reclamațiile primite împotriva lui B. Popescu sînt întemeiate, sîntem totuși destul de mulți pentru a putea impulsiona mișcarea filatelică românească, pentru a-i da strălucirea la care aspiră legitim, pentru a recîștiga încrederea D.G.P.Tc. și a celorlalte foruri a căror îndrumare și conducere ne onorează.

A.F.R. urmează să se pronunțe în cazul lui B. Popescu. Dincolo de aceasta, însă, credem că reacția opiniei publice a filateliștilor rămîne cel mai sigur indicator al stării de sănătate morală a asociației.

Dr. Nicolae NEAGU

(continuare din pag. 11)

stitutului, a asigurat pe cei prezenți de sorțiinul pe care-l va acorda personal cercului nou înființat.

Noul cerc a primit denumirea de „Cercul filatelic Știință și Tehnică", președinte fiind ales conf. univ. Nicolae Guidea, un mare pasionat al filateliei, prezent la toate manifestările filatelice, atît ca organizator cît și ca expozant.

Membrii noului cerc filatelic au prezentat o expunere de diapozitive cu tematică adecvată, menită să dezvolte și mai mult competența și pasiunea pentru filatelie.

(Victoria Văcărașu)

IN MEMORIAM

În ziua de 20 ianuarie 1981 s-a stins din viață avocat Grigore Racoviceanu, membru de onoare al A.F.R., colaborator distins al revistei „Filatelia", autor al Catalogului ștampilelor poștale românești, care a dedicat mai bine de șase decenii studiului mărcilor și ștampilelor poștale românești.

Gr. Racoviceanu a fost autorul primei sistematizări a ștampilelor poștale românești și — prin studii, broșuri, cărți publicate în țară și peste hotare — a contribuit la menținerea mărcilor poștale clasice românești în prima linie a valorilor filateliei mondiale.

ERATĂ

În nr. 9—10/1980 al revistei noastre, în cronica expoziției filatelice omagiale „Tudor Vladimirescu" din municipul Tîrgu Jiu, din greșeală a apărut că președinte al juriului a fost dr. Răzvan Panaitescu (care de fapt a fost membru în juriu), în loc de col.-dr. Vasile Popescu.

În nr. 1/1981, la pag. 8, se va citi „Un nou cerc filatelic la București", în loc de „Un nou cerc filatelic la Bacău".

Filatelia 1982, nr. 11 (318), an XXXI,

APARIȚIA UNEI ERORI DE CULOARE LA MĂRCILE POȘTALE ROMÂNEȘTI

Pentru clarificarea problemei pusă în discuție în cadrul acestui articol, dorim să facem o precizare a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească o marcă pentru a fi catalogată drept eroare de culoare.

Prin eroare de culoare se înțelege acea marcă poștală care prezintă o culoare sau una din culori total diferită față de mărcile emise din aceeași valoare.

Alături de mărcile cu cadru sau centru ranversat, erorile de culoare se situează printre cele mai spectaculoase și apreciate varietăți apărute de-a lungul timpului, în orice țară ar fi emise ele.

În general, geneza erorilor de culoare provine din neatenția tipografilor în procesul de imprimare (alegerea clișeelor mărcilor, precum și a cernelurilor de tipar).

Analizînd lista mărcilor poștale românești, de la apariția lor și pînă astăzi, constatăm că și emisiunile țării noastre oferă cîteva exemple din această categorie de varietăți, mult apreciată de filateliști, cît și de cotele cataloagelor.

Astfel, România se înscrie în circuitul filatelic mondial cu cîteva spectaculoase erori de culoare, pe care dorim să le reamintim : 5 B albastru 1879 București I (CMPR 44 E) ; 5 B roz 1879 București II (CMPR 50 E) ; 25 B albastru 1897 Spic de grîu (CMPR 105c.E) ; 2 L portocaliu-galben 1903 Efigii (CMPR 155 E) ; 6 L albastru și 10 L roșu 1926 din seria „A 60-a aniversare Ferdinand I" (CMPR 403 E, respectiv 405 E).

Recent, am avut ocazia să achiziționez o marcă din seria jubileu „Carol I — 40 ani de domnie" (1906), și anume, valoarea de 15 B (CMPR 74 nr. 187). Marca este în stare uzată și imprimată în culorile albastru și negru, în loc de violet și negru.

Ziarele românești din 1 iulie 1905 publică anunțul unui concurs, în vederea obținerii unor proiecte pentru o serie comemorativă, pe care Direcția Generală a Poștelor dorea să o emită la 10 mai 1906. Termenul de prezentare a proiectelor expira la 14 oct. 1905 și peste 30 de concurenți și-au trimis schițele lor. Concursul a fost cîștigat de arhitectul J. Pompilian, iar imprimarea seriei, compusă din 10 valori, s-a realizat cu ajutorul unor plăci de cupru, de o perfecțiune și claritate ireproșabilă, la firma londoneză BRADBURY, WILKINSON & Cie Ltd. ENGREWERS. Emisiunea a fost tipărită în coli de 100 bucăți pe hîrtie fără filigran, numele firmei fiind menționat la distanțe egale pe marginea colilor. Deși fără filigran, la această serie nu s-au semnalat falsuri pînă în prezent, datorită perfecțiunilor procedeelor și mijloacelor tehnice de tipărire. După P. Murea, tirajul valorii de 15 B a fost de 2.000.000 exemplare.

Întrebarea, care se impune imediat pentru marca de 15 B în culoarea albastră, este legată de autenticitatea ei : devine ea o nouă eroare de culoare sau este rezultatul unui trucaj ?

Pentru stabilirea adevărului, această marcă a fost înaintată atît Comisiei de expertiză a A.F.R., cît și Laboratorului central de expertize criminalistice din cadrul Ministerului de Justiție, pentru elucidarea următoarelor probleme :

1. Dacă marca poștală din valoarea de 15 B a emisiunii „Carol I — 40 ani de domnie" din 1906, de culoare albastră este autentică.

2. Dacă culoarea albastră a acestei mărci poștale este originală sau a fost obținută pe cale chimică din culoarea violetă a mărcilor comune ale acestei emisiuni.

Problemele au fost clarificate în Raportul de expertiză nr. 200 din 26 iunie 1982, întocmit de Laboratorul central de

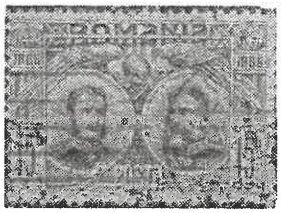

expertize criminalistice al Ministerului de Justiție, din care au rezultat următoarele :

1. Procedînd la compararea mărcii în discuție cu cele comune din aceeași valoare, se înregistrează totale asemănări. Imaginea mărcii este identică, respectiv inscripțiile literale și cifrice, portretele centrale, vulturul cu cruce de deasupra lor, coroanele din colțurile de sus etc. Măsurătorile efectuate cu mare precizie la microscop demonstrează aceeași repartiție spațială a elementelor componente. Ceea ce nu se poate obține, presupunînd clișeul un fals, este microrelieful desenului și detaliile foarte fine. Utilizînd un microscop stereoscopic „Wild Heerburgg" — cu obiectiv „zoon" și sistem de fotografiere automat, s-a avut posibilitatea măririi foarte mult a mărcii cu păstrarea claritățiî desenului atît la marca în discuție, cît și la cele de comparație. Examinarea în aceste condiții a permis relevarea unei totale similitudini, infimele diferențe datorîndu-se imperfecțiunilor inerente de imprimare (chiar între două mărci de comparație putînd fi sesizate deosebiri în acest sens).

Avînd în vedere identitatea tuturor elementelor mărcilor analizate, se confirmă că marca supusă expertizei este autentică.

2. La a doua problemă, legată de culoarea albastră a mărcii, în loc de violet, se precizează :

Nici la examinarea microscopică, nici sub acțiunea radiațiilor ultraviolete și infraroșii cu diverse filtre, nu se evidențiază indiciile unei intervenții chimice. Marca examinată nu prezintă nici o fluorescență deosebită față de mărcile comune, iar trăsăturile și ancolajul hîrtiei sînt neatinse.

Pe de altă parte, nuanța curată, pură a albastrului, nu atestă cromatic că ar fi conținut pigmenți violeți. Dealtfel, este o imposibilitate absolută, de ordin tehnic, de a obține din violet culoarea albastră, în timp ce invers este posibil, adică să se „scoată" culoarea violetă din albastru amestecat cu roșu.

În consecință, conchidem că marca expertizată este autentică, fiind tipărită cu un clișeu original. Culoarea albastră este originală, marca fiind imprimată cu o cerneală tipografică de această culoare.

Iată, deci, că aceste din urmă două concluzii certifică apariția, în circuitul filatelic, a unei noi erori de culoare, imprimată în anul 1906 și care de-acum își va ocupa un loc binemeritat în rîndul varietăților majore din cadrul mărcilor poștale românești.

Cu siguranță că ecourile acestei semnalări vor duce la o revedere atentă a pieselor existente în colecții pentru valoarea de 15 B a seriei „Carol I — 40 ani de domnie" (1906) și așteptăm semnalarea altor piese din această valoroasă varietate.

Doresc, de asemenea, să atrag atenția colecționarilor asupra existenței mărcii de 15 B din seria „25 de ani de la proclamarea regatului" (1906), tipărită în aceleași condiții de firma londoneză, apărînd tot în culoarea albastră, în loc de violet.

O comparație între alte piese din colecții cu marca ce a stat la baza subiectului acestui articol, va fi, desigur, foarte utilă și rog pe această cale pe colecționarii deținători de astfel de piese filatelice să-mi înlesnească posibilitatea verificării lor.

Înscrisă în viitorul catalog al mărcilor poștale la locul care i se cuvine, marca de 15 B albastră din seria jubileul „Carol I — 40 ani de domnie" (1906) îmbogățește patrimoniul filatelic românesc cu o nouă și valoroasă eroare de culoare.

Leonard PAȘCANU

Bibliografie :

Catalogul mărcilor poștale românești — ed. 1974, de K. Dragomir și I. Surpățeanu.

PE SCURT

★ Cu ocazia prezentării palmaresului celui de-al V-lea Salon filatelic de toamnă al revistei CRONICA, Filiala A.F.R. Iași a organizat cea de-a doua ședință a cercului său de studii.

De data aceasta, invitatul filialei a fost Dumitru Passalega (Craiova) — un nume binecunoscut în rîndul cercetătorilor istoriei poștale românești.

În prezența unui mare număr de filateliști din București, Iași, Rîmnicu Vîlcea, Suceava, D. Passalega a prezentat comunicarea „Ștampile FRANCO folosite exclusiv în Moldova, în perioada 1852—1865". Comunicarea, însoțită de numeroase materiale originale sau fotocopii, a fost audiată cu deosebit interes. **(Ing. Theodof Ville)**

★ Meciul de rugby România — Franța, care a avut loc la 31 oct. a.c. în București, a fost ilustrat de filateliștii bucureșteni printr-o ștampilă publicitară adecvată.

★ Echipa de rugby Politehnica Iași a aniversat 30 de ani de activitate. Evenimentul a fost evidențiat filatelic prin editarea unui plic special, obliterat cu

o ștampilă publicitară, care a fost aplicată la 16 octombrie a.c. la Oficiul 1 Iași. Machetatorul ștampilei : Constantin Cozianu.

★ Cu ocazia Balcaniadei de tenis, desfășurată în luna octombrie la Timișoara, arh. Dan Țăran a realizat o ștampilă figurativă, folosită la 12.10.82 în acest oraș de pe malurile Begăi.

★ Cercul „Nicolae Grigorescu" din orașul Cîmpina (jud. Prahova) ne anunță că ședințele de schimb ale acestui cerc au loc în fiecare marți (de la 17,00—18,30), la clubul Școlei. De asemenea, legătura se poate lua cu acest cerc la adresa : Mihai Georgescu, bd. N. Bălcescu nr. 26, 2150 Cîmpina.

★ **Ședințele de schimb** ale Cercului filatelic „Vasile Alecsandri" (Filiala A.F.R. Bacău) au loc, cu regularitate, în fiecare duminică între orele 10—13, la Casa de cultură a sindicatelor din Bacău. La aceste ședințe iau parte membrii cercurilor filatelice din municipiul Bacău. **(Dorel Țanu)**

Filatelia 1983 / nr.

ALTĂ EROARE DE CULOARE DIN 1906

În revista „Filatelia" nr. 110 din 1982, pag. 8, Leonard Pașcanu aducea la cunoștința filateliștilor existența unei erori de culoare, neevidențiată pînă acum, din seria „Carol I — 40 ani de domnie" și anume 15 B albastru în loc de violet.

Tot în 1906, cu o lună înaintea seriei pomenite, se tipărise la aceeași imprimerie londoneză, avînd gravor pe același arhitect J. Pompilian, una din cele mai perfecte emisiuni românești din punct de vedere tehnic: „25 ani de la proclamarea regatului". Valoarea de 5 B, avînd un tiraj de două milioane exemplare, are medalionul pe fond verde. Posed două exemplare obliterate, dintre care unul pe fragment, la care fondul este albastru, un exemplar în albastru azuriu, celălalt în albastru mai închis, deci apar nuanțe de albastru ca și la 25 B. Eroarea s-a produs, probabil, prin înscrierea în cartuș a cifrei de 5 B pe cîteva coli pregătite pentru valoarea de 25 B albastru, confuzia provenind de la cifra terminală 5, așa cum presupunem că s-a întîmplat și în cazul semnalat de Leonard Pașcanu, care menționează, în plus, existența la emisiunea „25 ani de la proclamarea regatului" și a unei alte valori în albastru și anume 15 B, deci o valoare terminată cu aceeași cifră.

Dacă și alți filateliști ar semnala eroarea relevată aici, n-ar face decît să confirme, cu și mai multă certitudine, existența ei.

Constantin MERIȘCA

COMPLETARE LA ARTICOLUL

Filatelia 1982, nr. 11. (318).

1932—1982

50 DE ANI DE LA „EFIRO"

Unul dintre evenimentele din acest an ale filateliei românești este și împlinirea a 50 de ani de la marea expoziție filatelică „EFIRO", deschisă în Capitala țării noastre. Aceasta a marcat începuturile unor expoziții filatelice, care au avut o înrîurire puternică asupra întregii noastre mișcări filatelice.

„EFIRO" (prescurtarea „Expoziției Filatelice Române") a fost prima manifestare filatelică românească cu caracter internațional. Ea sărbătorea deodată două jubilee poștale de o deosebită însemnătate : „75 de ani de la introducerea primelor mărci poștale românești „Cap de bour" și „70 de ani de la unificarea poștelor Principatelor Române".

Organizată de revista „Tribuna Filatelică", avînd în frunte pe George Matheescu — Sinaia, cunoscutul colecționar al mărcilor clasice românești, expoziția a fost deschisă în ziua de 20 noiembrie 1932 în admirabilul decor al sălii Fundației „I.I. Dalles" — un frumos și modern salon de expoziție. Manifestarea s-a bucurat de participarea unor cunoscuți filateliști de prestigiu internațional din țară și de peste hotare, care i-a asigurat un însemnat succes public.

Regulamentul expoziției a cuprins — în douăsprezece clase de expunere — colecții specializate de mărci poștale românești și moderne, colecții generale de mărci poștale românești și străine, selecțiuni de mărci rare din diferite țări, colecții de întreguri și formulare poștale, colecții de tineret, o clasă de literatură, una consacrată albumelor, articolelor și accesoriilor filatelice și o clasă a diverselor colecții, nefăcînd parte din colecțiile de mai sus.

Expoziția a cuprins valoroase colecții, incalculabile ca preț, adunate și aranjate într-o ordine specială și prezentată sub cel mai frumos aspect și sub cea mai riguroasă îngrijire.

Filateliștii au putut admira selecțiuni din celebra colecție „Carol II", remarcîndu-se, printre altele, următoarele piese, azi mari rarități : o scrisoare cu trei exemplare „Cap de bour", 108 par., albastră pe hîrtie roz-pal, obliterate în roșu cu o ștampilă rotundă JASSY — MOLDOVA, adresată la Galați ; o altă scrisoare cu patru mărci „Cap de bour", tot din prima emisiune, din care două valori de cîte 27 par., albastru pe hîrtie roz-pal, cu ștampila rotundă, roșie : JASSY-MOLDOVA. De asemenea, o pereche de mărci neuzate „PORTO-GAZETEI" (1858) de 5 par., negru pe hîrtie albă, fără spărtură în cadrul de jos, alături de multe alte rarități în coli întregi.

O remarcabilă colecție din România, expusă pentru bogăția și frumusețea pieselor, a fost cea a lui Witzleben —

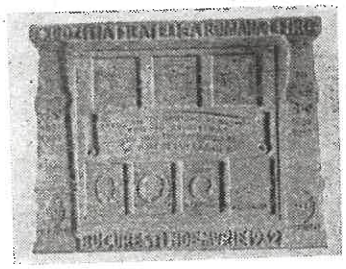

Placheta expoziției

selecțiuni de mărci poștale clasice românești — întrecută, la acea vreme, doar de celebra colecție Rothschild. S-au remarcat aici, la prima emisiune „Cap de bour", trei scrisori, din care una cu marca de 27 par., negru pe hîrtie roz-pal, a doua cu marca de 54 par., albastră pe hîrtie verzuie, iar a treia cu valoare de 108 par. albastră, pe hîrtie roz-pal. Tot din prima emisiune „Cap de bour" au fost expuse o pereche, un bloc de patru și un bloc de șase bucăți de 81 par. roșu pe hîrtie albă, toate perechi răsturnate. Două exemplare din periodicul intitulat „Moș Ion" (ianuarie 1865) purtau — unul o francatură cu o marcă Cuza de 2 par. galbenă, celălalt, aceeași marcă, dar de culoare orange. De asemenea, au produs admirație mai multe blocuri de pînă la 18 mărci inclusiv, pe hîrtie groasă, din emisiunea „Favoriți 1866", litografiate, valoarea de 2 par. galben, precum și aceeași valoare în bloc de 14 mărci, din colțul drept al colii cu spațiul liber. Au mai fost expuse tipare de probă ale mărcilor din emisiunea „Paris" 1875, precum

Vinieta expoziției

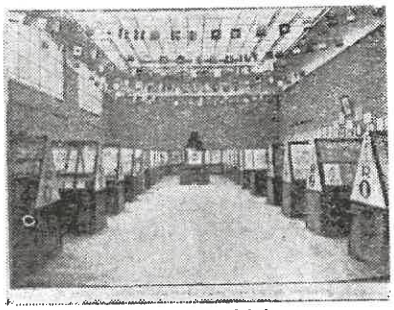

Sala expoziției

și foarte multe piese din aceeași emisiune, în blocuri de cîte patru și șase bucăți sau în coli întregi. Într-o colecție de eseuri și tipare de probă au fost și reimpresiuni din 1891, făcute cu ocazia găsirii clișeelor originale ale primelor mărci „Cap de bour" de 27, 54, 81 și 108 par. (pe patru foi albe fiind aplicate cîte două amprente în negru).

La „EFIRO" a putut fi văzută și frumoasa colecție de studiu a lui Ed. Cohen (București), cuprinzînd mărci românești pînă la 1900, tipare de probă (începînd cu primele eseuri din 1860 și pînă în 1930), emisiunile poștei austriece în România, precum și mărcile folosite de „Prima Societate de Navigație Dunăreană" (DDSG), cu obliterări din porturile riverane românești, precum și o seamă de scrisori circulate, purtînd astfel de francaturi.

La această primă manifestare filatelică cu caracter internațional, au mai expus : H. Birnbach—Berlin, o superbă colecție specializată de mărci clasice românești cu studiul retușurilor și un studiu al obliterărilor din Moldova ; George Matheescu — Sinaia, o colecție de întreguri poștale românești, cuprinzînd toate emisiunile de cărți poștale, mandate, telegrame etc., de la 1873, pînă la zi (1930) ; R. Zoscsak — București, o colecție de piese filatelice clasice românești, dintre care s-a evidențiat un studiu al valorii de 6 parale roșu (ștampilate și neștampilate) din prima emisiune „Principatele Unite 1862" ; Elias Saraga — Iași, o colecție de vechi ștampile poștale românești din anii 1862—1872 ; ing. C. Urzicescu — București, o colecție de mărci postclasice românești, dintre care s-a remarcat emisiunea „Căișori" 1903, în coli, pe hîrtie albă și roz, în nuanțe deschise și închise ; apoi colecția C. Minescu — București, cu selecțiuni de mărci poștale românești nedantelate ; superba colecție P. Vișoianu — București, de eseuri românești, precum și deosebite colecții de mărci românești expuse de Dr. Ștefan Belu, C. Helmis, N. Bobeș, Nicki S. Petit — toți din București.

Salonul expozițional „EFIRO" a mai cuprins și o parte din marea și splendida colecție a Fabricii de Timbre — Filaret, care a prezentat coli întregi din unele emisiuni tipărite la această fabrică, începînd cu tipare de probă în negru din anii 1860, 1865, și apoi coli originale din toate emisiunile de la 1891 încoace.

Dintre colecțiile interesante de mărci străine, s-au remarcat valoroasele colecții „Selecțiuni, Franța 1849—1900", expuse de Th. Champion — Paris, compuse aproape în întregime din mărci neuzate, ce grupau toate perechile răsturnate în stare ireproșabilă, în majoritate prezentate în blocuri ; apoi selecțiuni din Rusia 1857—1904, în parte neuzate, cu varietăți de hîrtie, centre răsturnate etc. ; Finlanda 1856—1904 ; Elveția, cu primele emisiuni cantonale ; Zürich 1843 ; Geneva 1843 ; Basel 1845 ; precum și poștele federale 1850—1854 ; de asemenea, colecția complet neuzată Marea Britanie 1840—1904. Nu lipseau vechile state italiene : Neapole, Sardinia, Toscana, Parma, Modena ; apoi selecțiuni din Spania, Portugalia, Luxemburg, Belgia, Austria ș.a.

Alte colecții remarcate au fost prezentate de V.V. Tilea — București, S. Bayer — Roma, G. Tabacovici, prof. V. Anastasiu și general Papazoglu din București, încheindu-se cu colecții aerofilatelice, colecții cu care s-au evidențiat Ed. Petersilie jr. — Osnabruck (piese circulate cu Zeppelinul) ; S. Lupovici — București (scrisori zburate românești, privind începuturile și dezvoltarea aerofilateliei în țara noastră) și maior Septimiu Cuteanu — București, cu „O pagină de aerofilatelie românească", ilustrînd rutele legăturilor poștale aeriene și mărcile respective.

În cadrul expoziției a fost distribuită prima coliță comemorativă românească „EFIRO" — cu valoare de 6 + 5 lei, executată în atelierele Fabricii de Timbre — Filaret, care, spre cinstea țării noastre, prin frumusețea grafică ocupă un loc de frunte între primele colițe apărute în țările cu tradiții filatelice.

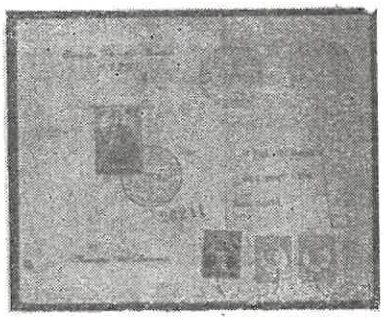

Plicul francat cu colița expoziției

Pentru popularizarea expoziției, Oficiul PTT București Gara de Nord a folosit o ștampilă publicitară cu textul: →

Tip. I

DIN PRIMELE ÎNTREGURI POȘTALE CU FRANCATURI MECANICE ALE REPUBLICII

Proclamarea Republicii Populare Române, la 30 Decembrie 1947, a impus retragerea din circulație a mărcilor și întregurilor poștale cu efigia fostului rege și înlocuirea acestora cu mărci și întreguri poștale care să reflecte noua realitate.

În acest articol vom căuta să prezentăm cîteva din primele întreguri poștale nesemnalate pînă în prezent în literatura filatelică românească și străină, pe care a fost aplicată noua francatură mecanică ca urmare a proclamării Republicii Populare Române.

În această perioadă ne sînt cunoscute ca întreguri poștale : cărțile poștale duble (cu răspuns și răspuns plătit), mandatele poștale, telegramele și telegramele mandat. Acestor întreguri poștale li s-au aplicat francaturi mecanice cu taxă poștală adecvată.

Se pare că aplicarea francaturii mecanice s-a făcut cu cel puțin trei mașini de francat ale Administrației P.T.T., întrucît în materialul ce l-am avut la dispoziție am găsit trei tipuri de impresiuni ale acestor mașini, cunoscute deocamdată în culoare neagră, și anume :

Tipul I de impresiune (descris sumar în articolul „Cărți poștale supratipărite din perioada 1948—1952" de Iosif Micu, în „Filatelia" 1/82) este de formă pătrată, cu valoarea nominală de 06,00 lei, avînd înălțimea cifrelor de 5—5,5 mm. În partea superioară, apare legenda „REPUBLICA/POPULARA ROMANA", jos, cuvîntul „POȘTA", încadrat într-un dreptunghi, iar în colțurile superioare, inițialele „P.T.T.". Înaintea valorii nominale de 06,00 LEI apare o steluță cu 5 raze, iar, între valoarea nominală și cuvîntul POȘTA, cuvîntul „LEI". Francatura mecanică are dimensiunile de 30/30 mm. Acest tip de francatură a fost aplicat pe cărțile poștale duble (cu răspuns și răspuns plătit) cu marca fixă, inventariat în CMPR '74, sub nr. 113 (C.P.). Dimensiunile întregului poștal pe care a fost aplicată această francatură sînt de 147,5 × 209 mm, carton crem.

Din acest tip de francatură se mai cunosc impresiuni cu valori nominale de 02,00 lei și respectiv 05,00 lei, avînd înălțimea cifrelor de 4,5—5 mm și, înaintea valorii nominale, aceeași steluță cu 5 **raze.**

Acest tip de francatură mecanică a fost aplicat pe telegramele care au fost tipărite în perioada 1940—1943 (dimensiunile 215/151 mm). De asemenea, și pe mandatele poștale (148/103 mm — carton alb) și pe telegramele-mandat (214/154 mm), din perioada 1947, toate cu marcă fixă efigia fostului rege. Valoarea nominală a întregului de bază a fost de 2,00 lei la telegrame. La mandatele poștale și telegramele-mandat, această valoare era de 100,00 lei. Aceste trei întreguri poștale nu au fost catalogate în CMPR '74.

Tipul II de impresiune este asemănător cu tipul I, însă prezintă valoarea nominală de 02,00 lei, avînd înaintea valorii nominale o steluță cu **6 raze.** Acest tip de francatură mecanică a fost găsit aplicat pe telegrame din perioada 1947 (dimensiunile 215/151 mm), care aveau ca marcă fixă efigia fostului rege, cu valoare nominală de 100,00 lei. Nici acest întreg poștal nu a fost catalogat în CMPR '74.

Tipul III de impresiune este și el asemănător tipurilor I și II, cu deosebirea că în colțurile superioare **nu mai apar inițialele P.T.T.** Valoarea nominală a acestui tip este de 05,00 lei, avînd, înaintea valorii, o steluță cu 5 **raze.** Acest tip de francatură mecanică a fost aplicat pe telegramele-mandat care au fost tipărite în perioada 1940—1943 (214 × 154 mm) și care aveau ca marcă fixă efigia fostului rege, cu valoare nominală de 5,00 lei. Catalogul CMPR '74 nu prevede nici acest întreg poștal.

Pînă în prezent, nu ne sînt cunoscute astfel de francaturi mecanice aplicate pe cărți poștale simple, militare sau formulare poștale pentru acte de procedură.

Cu acestea, nu considerăm că s-a epuizat acest capitol și așteptăm noi semnalări.

Pe această cale, adresăm un apel colecționarilor interesați de a veni cu noi observații, date și elemente din această perioadă puțin cunoscută, pentru completarea catalogului întregurilor poștale românești.

Tip. I

Tip. II

Tip. III

Ing. Emanoil SĂVOIU
Ing. Mihail POPOVICI

→

„VIZITAȚI EXPOZIȚIA / FILATELICĂ ROMÂNĂ / „EFIRO" / 20—30 NOEMBRIE 1932", iar corespondenței recomandate i s-a aplicat, de către același

oficiu, o ștampilă dreptunghiulară „R — BUCUREȘTI / EXPOZIȚIA FILATELICĂ / No. _____".

Tot în scop de popularizare, Comitetul de organizare a expoziției a pus din timp la dispoziția filateliștilor o vinietă de propagandă în diferite culori, tipărită în coli mici de cîte 10 bucăți, precum și o insignă confecționată din alamă emailată, color, de formă elipsoidală, cu legenda : „EXPOZIȚIA FILATELICĂ ROMÂNĂ BUCUREȘTI 1932".

La ghișeul poștal din incinta expoziției, pe un număr de colițe, a fost aplicat, manual, un supratipar roșu, în formă de goarnă poștală. Exemplare prevăzute cu această goarnă au fost acceptate, la francarea unor corespondențe, de acest ghișeu poștal.

Pe toată durata expoziției, corespondența a fost obliterată cu o ștampilă ocazională rotundă dublu cerc, cu textul : „EXPOZIȚIA FILATELICĂ ROMÂNĂ / EFIRO" și, central, data.

Expozanților, pentru merite filatelice, colaboratorilor și membrilor participanți la buna organizare a expoziției, li s-au acordat placheta metalică a expoziției, de formă trapezoidală (9—10 x 8 cm).

„EFIRO '32" a oferit filateliștilor din țara noastră posibilitatea de a cerceta și studia o serie de piese de valoare mondială, atît ale filateliei clasice românești, cît și străine, dintre care unele unice în lume.

Expoziția „EFIRO '32", prima și ultima dintre cele două războaie, încheie una

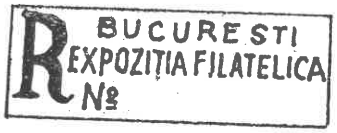

din cele mai frumoase manifestări filatelice cu caracter internațional.

Ing. M. POPOVICI

Bibliografie

— *Revista „Tribuna Filatelică" 1932/1933.*
— *Revista „Filatelia pentru toți" 1932/1933.*
— *Îndrumarul Filatelistului 1968.*
— *Almanahul filatelic 1979.*
— *Extras din catalogul expoziției republicane de marcofilie Ploiești 1979.*
— *„Medalii și plachete românești de G. Buzdugan și G. Niculiță 1971.*
— *Colecția de întreguri poștale dr. V. Neaga ; ing. M. Popovici.*

Filatelia 1984, nr. 11 (342)

Fig. 1

ȘTAMPILELE BIROURILOR DE CENZURĂ MILITARĂ DIN BUCUREȘTI ȘI IAȘI 1916—1919

Primele defrișări în hățișul marcofiliei de cenzură militară românească din primul război mondial au fost operate de cercetătorii Gr. Racoviceanu, N. Tripcovici, Vs. Surjicov, N. Blistyar și D. Pașșalega. Mergînd pe firul evenimentelor istorice, cercetînd trimiterile poștale trecute prin oficiile poștei civile și filiera cenzurii militare în perioada august 1916 — noiembrie 1919, surprindem frămîntata existență a Biroului de cenzură militară din București, însoțind Administrația Centrală în refugiu la Iași și revenind în Capitală.

Monitorul Oficial, fidel înregistrator al acelor zile de restriște, anunță în nr. 190 din 22 noiembrie 1916, pe prima coloană : „Se publică spre cunoștința generală că, pînă la noui dispoziții, M.O. va apare la Iași, strada Lăpușneanu, la tipografia Dacia".

„Noile dispoziții" s-au produs abia peste doi ani, cînd în nr. 189, din 14 noiembrie 1918, se anunță că „începînd de la 15 noiembrie corespondența să se adreseze la București". Numărul 192 din 17 noiembrie reintroduce pe copertă adresa din București și publică programul întoarcerii Administrației în Capitală.

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Pornind de la observația dr. M. Chiriței scu [1]) asupra ștampilei „Biurou l de cenzură militară — București scrisori", semnalată a fi folosită la Iași în 1917, s-a lansat ipoteza că această ștampilă a însoțit Administrația țării în refugiu la Iași, pe perioada 22 noiembrie 1916 — 17 noiembrie 1918.

Dezbaterile ulterioare din revista „Filatelia" au confirmat ipoteza prin piese circulate în acele vremuri. În „Filatelia" nr. 11/1983, p. 6, ne arăta că la Iași a ajuns și ștampila cu cadrul dreptunghiular 56/23 mm, inscripția pe trei rînduri „CENZURAT / CENZURA MILITARĂ / BUCUREȘTI POȘTA C-LA".

Cum era și firesc, nu se putea ca numai un singur ștemplu să însoțească Biroul central de cenzură venit de la București.

Materialul circulat, după cum vom vedea, confirmă și această ipoteză. Cercetătorii vor să verifice, într-o nouă etapă, dacă ștemplurile de cenzură sosite de la București au fost folosite în paralel cu cele de cenzură din Iași.

A fost descrisă, chiar, o ștampilă de cenzură de formă ovală, parțial lizibilă, considerată ca inedită [4]).

Ștampila aceasta a fost văzută, în ultimii ani, într-un exponat de marcofilie românească, pe o scrisoare expediată recomandat și cenzurată la Iași ; avînd caractere diferite pe fiecare din cele trei rînduri etajate, ștampila cuprinde, pe rîndul de jos, cuvîntul „Recomandate", indicînd astfel pe ce fel de trimiteri se aplica. (Fig. 15) Analiza ștampilelor folosite de Biroul de cenzură militară de pe lîngă oficiile poștale civile conduce la existența a două grupe : ștampile de zi și ștampile fără dată. Din prima grupă remarcăm ștampila de zi „BIUROUL DE CENSURĂ MILITARĂ. BUCUREȘTI — SCRISORI.", faimoasa ștampilă pelegrină. Întîlnită frecvent pe corespondențe cenzurate, ștampila pare „banală" la prima vedere. Materialul cercetat ne dezvăluie, în final, surpriza existenței a trei tipuri (T.I, T.II, T.III). (Fig. 2, 3, 4.)

Redăm în tabel caracteristicile tipurilor :

Tabelul 1

CARACTERISTICI		TIPUL STAMPILEI		
		I	II	III
DIAMETRELE CERCURILOR CONCENTRICE IN mm	EXTERN	29	28	28,5
	INTERN	19	18	18
PREPOZITIA „DE" UNEȘTE IN EXERGA CUVINTELE BIUROUL „DE" CENZURA	POZITIE	LA BAZA	LA BAZA	LA MIJLOC
	DISTANTA INTRE L-C	4,5 mm	3 mm	2,5 mm
NUMARUL LINIILOR DIN CELE 2 GRILE	SUS	12	12	11
	JOS	12	12	11

Întîlnim cele trei tipuri pe corespondența dinspre, înspre, loco și tranzit, atît la București înainte de 23 noiembrie, cît și la Iași în perioada refugiului. (Fig. 5, 6, 7.)

Tipul I al ștampilei este frecvent întîlnit pe corespondență, iar tipul III foarte rar, ceea ce îi conferă acestuia din urmă un indice de raritate crescut.

Se mai cunosc două ștampile rotunde de zi, din Capitală, folosite de cenzură la Iași :

— Ștampila rotundă Ø 32/21 mm cu inscripția în exergă „BIUROUL DE CENZURA MILITARĂ + POȘTA CENTRALĂ +" ; cercul interior incomplet, format din două calote cu grile, delimitînd spațiul rezervat datei ; întîlnită în 1917 (15 decembrie) și 1918 (20 mai). (Fig. 8.)

— Ștampila rotundă Ø 32/21 mm, cadrul identic cu precedenta, avînd în exergă inscripția „CENZURA MILITARĂ POȘTALĂ", jos crucea Sf. Andrei formată din patru unghiuri. (Fig. 9.)

— Ștampila gazdă, tot de zi, inclusă în prima grupă, dublu cerc Ø 27/18 mm, are în exergă inscripția „BIUROUL DE CENSURĂ MILITARĂ. IAȘI." ; în cercul interior, data încadrată de punte cu grile (sus și jos cîte 11 linii) ; folosită și după 23 noiembrie 1916, în paralel cu setul de ștampile din Capitală (fig. 11), veterană în uz la 16 noiembrie 1918.

Menționăm, tot în prima grupă, ștampila dreptunghiulară mică 49/16 mm, inscripția pe patru rînduri etajate „CENZURAT / CENZURA MILITARA / BUCUREȘTI CENTRAL SCRISORI / Data...". Teoretic, este o ștampilă de zi, rîndul de jos fiind rezervat manuscrierii datei (fig. 12). Practic, întîlnim această ștampilă-hibrid aplicată pe corespondență la București și Iași, de cele mai multe ori fără completarea datei, în două tipuri (T.I, T.II). Distingem la T.II latura inferioară a cadrului ondulată (fig. 13).

Grupa a doua cuprinde ștampilele fără dată :

— Ștampila dreptunghiulară mare din Capitală, cadrul 56/23 mm, cu inscripția pe trei rînduri „CENZURAT / CEN-

Fig. 5

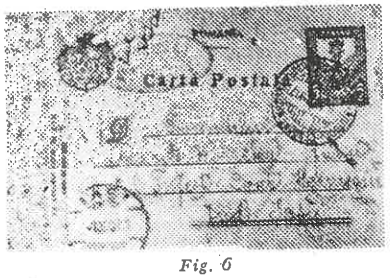

Fig. 6

Fig. 7

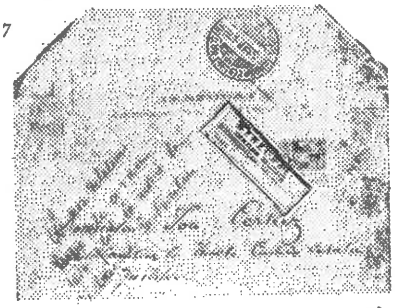

SURA MILITARĂ / BUCUREŞTI POŞTA C-LA" (fig. 14) ; întîlnită la Bucureşti, apoi la Iaşi (fig. 15) şi din nou la Bucureşti, în 1919 (tabel 2).

Fig. 11

CENZURAT
CENZURĂ MILITARĂ
BUCUREŞTI CENTRAL SCRISORI
Data.....

Fig. 12

CENZURAT
CENZURA MILITARA
BUCUREŞTI CENTRAL SCRISORI
Data.....

Fig. 13

— Ştampila dreptunghiulară mare din Iaşi 56/23 mm, inscripţia pe trei rînduri „CENZURAT / CENZURA MILITARĂ / A JUDEŢULUI IAŞI" (fig. 16), folosită din 1916, apoi în paralel cu cele sosite din Capitală (fig. 17) şi în 1919 după plecarea Cenzurii Centrale la Bucureşti.

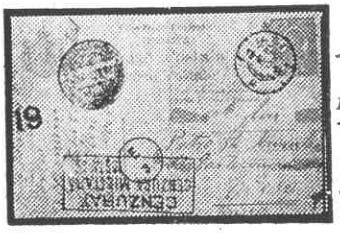

Fig. 14 →
Fig. 15 ←
Fig. 16 →

CENZURAT
CENZURA MILITARĂ
BUCUREŞTI POŞTA C-LA

CENZURAT
CENZURA MILITARĂ
A JUDEŢULUI IAŞI

În timpul ocupaţiei Capitalei se foloseau, însă, ştampilele cenzurii străine. Ştemplurile Biroului de cenzură din Bucureşti nu au fost aduse în Capitală concomitent cu înapoierea Administraţiei (17.XI.1918) ; două c.p. simple cenzurate la Iaşi şi obliterate cu ştampila rotundă, de zi, tip II (fig. 3), la 19 şi 22 ianuarie 1919, ne arată că materialul de cenzură al Biroului bucureştean se găsea, încă, la datele respective, la Iaşi.

Acelaşi tip de ştampilă (T.II) a fost aplicat la Bucureşti pe o scrisoare recomandată cu data 15 martie 1919 ;

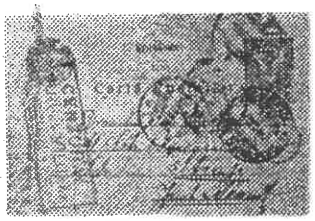

Fig. 17

Fig. 18

prin urmare, ştampilele Biroului au sosit în Capitală în intervalul 22 ianuarie — 15 martie 1919, cu un decalaj în timp de cîteva luni, în urma revenirii Administraţiei. În cursul anului 1919, ştemplurile cenzurii militare sînt retrase treptat din uz, folosindu-se noua ştampilă negativă de formă rotundă, ∅ 28 mm, cu inscripţia „CENSURA MILITARĂ BUCUREŞTI", avînd monograma „C. M." la mijloc (fig. 18).

Banderolele de închidere, etichetele de cenzură şi celelalte ştampile fără dată (ale cenzorilor militari), de forme geometrice diferite, formează obiectul altor comunicări.

Tabelul 2 ←

OBLITERARI CU STAMPILELE BIROURILOR DE CENZURA DIN BUCURESTI SI IASI 1916-1919

CIRCULAŢIA POŞTALĂ	STAMPILE DE ZI ROTUNDE						STAMPILE FĂRĂ DATĂ		
	BIROUL DE CENZURA MILITARA BUCUREŞTI - SCRISORI			BIROUL DE CENZURĂ MILITARĂ POŞTA CENTRALA	CENZURA MILITARĂ POŞTALĂ	BIROUL DE CENZURĂ MILITARĂ IAŞI	DREPTUNGHIULARE		ROTUNDE
	TIP I	TIP II	TIP III				CENZURAT. CENZURA MILITARA. BUCUREŞTI POŞTA C-LA	CENZURAT CENZURA MILITARA A JUDEŢULUI IAŞI	CENZURA MILITARA BUCUREŞTI (SIGILIU)
INAINTE DE 23 NOV. 1916			SCRISOARE TREN SANITAR 9 SEPT. 1916			C.P. 28 OCT. 1916	C.P. MILITARA 12 OCT. 1916		—
REFUGIU LA IAŞI 23 NOV. 1916 17 NOV. 1918	SCRISOARE PRIZONIERI DE RAZBOI 2 OCT 1917	C.P. 13 MART. 1918	C.P. MILITARA 15 AUG 1917	C.P. 6 IAN. 1918	C.P. MILITARA 21 IUN. 1918	C.P. MILITARA 10 SEPT 1917	C.P. 20 MART. 1918	C.P. 17 FEBR 1918	—
DUPĂ REVENIREA ADM. LA BUCUREŞTI 17 NOV. 1918 15 NOV. 1919		C.P. CENZURATA LA IAŞI 22 IAN. 1919 SCRIS. RECOM CENZ. LA BUC. 15 MAR. 1919.				SCRIS. REC. 16 NOV. 1919	SCRISOARE BUCUREŞTI. RECOMANDATE 9 IUL. 1919.		SCRISOARE RECOMANDATA 28 MAI 1919

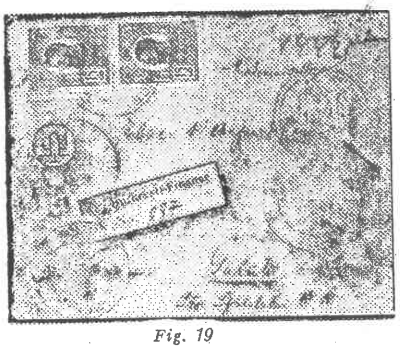

Fig. 19

[1]) *Dr. M. Chiriţescu : „1917 Irkutsk — Iaşi", „Filatelia" nr. 5/1983, p. 8.*

[2]) *Ing. M. Popovici : „Ştampila Biroului de cenzură militară Bucureşti—scrisori la Iaşi — 1917", „Filatelia" nr. 5/1984, p. 7.*

[3]) *Dr. N. Tripcovici : „Ştampila Biroului de cenzură militară Bucureşti", „Filatelia" nr. 5/1984, p. 7.*

[4]) *R. Economu : „O nouă ştampilă de cenzură militară la Iaşi ?", „Filatelia" nr. 5/1984, p. 6.*

[5]) *D. Paşşalega : „Corespondenţa de război 1877—1878 ; 1916—1918", „Filatelia" nr. 12/1973, p. 9.*

Problema marcofiliei de cenzură militară şi civilă din primul război mondial (dezbătută în mai multe rînduri în paginile revistei noastre [5]), deşi subtilă, rămîne totuşi maleabilă unei jalonări concrete. Interesul deosebit pe care îl prezintă pentru istoria noastră poştală scrisorile de cenzură ar face necesară înfiinţarea unei grupări specializate sub auspiciile unui cerc de studii al A.F.R. Sperăm ca acest apel să poată fi materializat cît mai curînd.

Dr. Constantin MILU
— Ploieşti —

(Continuare din pag. 3)

tate de 80 gr., prezintă, în aceeaşi parte inferioară, inscripţia pe două rînduri :

„EXPOZIŢIA FILATELICĂ/INTERNAŢIONALĂ".

Crearea Asociaţiei filateliştilor a condus şi la stabilirea primei insigne de membru al A.F.R. : un medalion cu diametrul de 12 mm, din material galben, avînd pe fond albastru-închis, ca simbol central, motivul primei mărci poştale Moldova de 27 parale „Capul de bour" şi goarna poştală, iar între două cercuri, în partea superioară, iniţialele A.F.R. (fig. 6).

În afară de aceste insigne, medalii şi plachete, Asociaţia filateliştilor a instituit, pentru activitate îndelungată şi rodnică în mişcarea filatelică românească, insigna de onoare A.F.R. clasa I în rang de aur şi clasa a II-a, în rang de argint.

Fig. 6

Fig. 7

Insigna de onoare confecţionată din metal galben, emailată şi cu diametrul de 14,8 mm, prezintă central, pe un fond albastru-închis, „Capul de bour", goarna poştală şi iniţialele A.F.R. Între ramuri de laur, de culoare aurie (clasa I) şi de culoare argintie (clasa a II-a), ce înconjoară de o parte şi de alta medalionul, se interpun, în partea de jos a insignei — emailate, sub formă de bandă — culorile tricolorului (fig. 7).

Ing. Mihail POPOVICI
— A.I.J.P. —

Colecţii consultate :

— *Colecţia acad. prof. dr. ing. I. S. Antoniu — Bucureşti.*
— *Colecţia ing. C. Apostolide — Galaţi.*
— *Colecţia dr. N. Tripcovici — Bucureşti.*
— *Colecţia Robert Weinhara — Călăraşi.*
— *Colecţia ing. Mihail Popovici.*

Filatelia 1984, XXXII, nr. 8 (339)

DRUMUL DE LUPTĂ ŞI JERTFE AL ARMATEI ROMÂNE PE FRONTUL ANTIFASCIST

CIMITIRUL DIN ZVOLEN

Glorie veşnică eroilor români căzuţi pentru eliberarea Republicii Cehoslovace de sub jugul fascist 1944—1945.

Aniversînd în acest an 40 de ani de la victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, ne îndreptăm gîndurile cu recunoştinţă faţă de toţi cei care, pe front şi în ţară, răspunzînd chemării patriotice a Partidului Comunist Român — „Totul pentru front, totul pentru victorie" — au luptat pînă la sacrificiul suprem pentru a împlini voinţa de unitate a poporului român.

Eliberarea Ardealului, înstrăinat vremelnic contrar voinţei întregii naţiuni, participarea eroică a armatei române din septembrie 1944 pînă în mai 1945, alături de armata sovietică, la lupta de eliberare a popoarelor ungar, austriac şi cehoslovac, au înscris glorioase fapte de arme în istoria noastră.

Dacă despre faptele de arme ale luptătorilor pe frontul antifascist s-a scris şi se va mai scrie despre modul de organizare şi funcţionare al oficiilor poştale militare nu s-a scris pînă în prezent decît foarte puţin. În nr. 8/1969, cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a zilei de 23 August — sărbătoarea naţională a poporului român,

revista „Filatelia" a publicat, sub semnătura prof. Carol König, muzeograf la Muzeul militar central, o serie de documente poştale provenite de la ostaşii de pe front, păstrate în arhiva Muzeului militar central. Tot în revista „Filatelia" nr. 8/1975 a fost publicat, sub semnătura cunoscutului publicist filatelic Iosif Micu, articolul „Contribuţii cu privire la poşta militară română pe frontul antihitlerist", articol ce a deschis o arie vastă de cercetări ulterioare, chiar dacă s-a referit îndeosebi la ofi-

ciile poştale militare care au funcţionat pe lîngă Armata a IV-a. Despre un număr de scrisori circulate, expediate de ostaşi care au luptat pe frontul antifascist, cuprinse în colecţia mea „Marea conflagraţie a secolului XX", am publicat o relatare intitulată „Din corespondenţa luptătorilor pe frontul antifascist", în catalogul expoziţiei filatelice organizate în anul 1981 de Filiala A.F.R. Bucureşti cu prilejul sărbătoririi zilei de 23 August. Şi cam atît.

Se pune, în mod firesc, întrebarea: de ce un capitol de istorie poştală de un interes atît de mare nu a fost tratat decît atît de puţin ? ! Fără îndoială că una din cauze se datorează numărului mic de documente circulate poştal care s-a păstrat. Dar faptul că în cele 247 de zile cît au funcţionat oficiile poştale de pe lîngă Armata I şi a IV-a numai Oficiul nr. 25 şi celelalte oficii care au deservit Armata a IV-a au manipulat peste 1.140.000 scrisori duce la concluzia că nu s-a făcut încă suficient pentru a se pune în valoare acest material poştal ce trebuie să aparţină patrimoniului istoric şi filatelic românesc.

Pornind de la această dorinţă, am propus ca la Cercul filatelic de pe lîngă

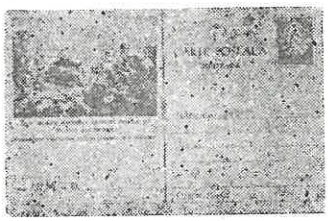

Casa Armatei din Capitală să fie iniţiat un colectiv care să adune şi să studieze cît mai adîncit acest capitol, încă prea puţin cercetat, al istoriei poştale româneşti.

După cum se ştie, oficiul poştal militar al Armatei a IV-a şi-a început activitatea la 25 septembrie 1944 la Sibiu şi purta nr. 734. Mutat mai apoi la Mediaş el a primit numărul 25.

În ceea ce priveşte Armata I, dat fiind că pînă în prezent nu au fost cercetate temeinic documentele de arhivă ale oficiilor poştale militare care au deservit această armată, pe baza unor scrisori efectiv circulate cred că se poate considera că oficiul poştal de tranzit al acestei armate a purtat, iniţial, numărul 925, iar apoi numărul 50.

Oficiul poştal militar nr. 25, care deservea Armata a IV-a, era, în acelaşi timp, şi un oficiu de tranzit al celorlalte 24 oficii poştale militare care deserveau diferite unităţi din componenţa acestei armate, cum au fost oficiile poştale nr. 15, 24, 30, 34, 36, 38, 41, 43, 44, 51, 54, 56, 60, 66, 71, 72, 78, 86, 104, 107, 122, 125, 176, 185. Toate celelalte oficii, cu alte numere decît cele de mai sus, aparţineau oficiului poştal de tranzit nr. 50 de pe lîngă Armata I.

Constituirea unei colecţii care să acopere integral toate oficiile poştale care au funcţionat în cadrul unităţilor militare de pe frontul antifascist este foarte anevoiasă, dar nu imposibilă. Cei care s-ar încumeta să se avînte în acest domeniu ar putea începe cu prezentarea oficiilor poştale ale unităţilor Armatei I sau a IV-a şi celor care au operat în Ungaria, Cehoslovacia sau Austria.

Reconstituirea gloriosului drum de luptă al armatei române pe frontul antifascist, prin intermediul corespondenţelor circulate efectiv prin oficiile poştale militare care au servit unităţile pe front, nu constituie numai un act patriotic, dar şi un prilej de mari satisfacţii pentru cei care şi-ar propune un asemenea subiect de colecţionare.

Dintr-un început, trebuie precizat că această corespondenţă nu începe cu scrisorile circulate prin oficiile poştale militare enumerate mai sus. Începuturile ei trebuie căutate în scrisorile circulate prin poşta civilă, de la unităţile militare din ţară, care — după istoricul act de la 23 August 1944 — au întors armele împotriva ocupanţilor fascişti.

Iată, de pildă, ce scrie părinţilor săi, la 15 septembrie 1944, un ostaş din Regimentul 1 greu fortificaţii, care opera în Ardeal: „Noi ne aflăm — după cum ştiţi — în lupta pentru reîntregirea ţării, luptă din care credem că vom ieşi învingători". Era o puternică expresie a stării de spirit a noii armate populare, născută în focul revoluţiei de eliberare socială şi naţională, armată însufleţită de cauza dreaptă a eliberării patriei şi a altor popoare de sub dominaţia fascistă.

Tot pe o carte poştală, circulată prin oficiile poştale civile, un luptător din Regimentul 115 infanterie scria familiei, la 29 septembrie 1944: „Vă scriu aceste rînduri din Pădurea Seuca. Cînd vă scriu bubuie tunurile ca în infern". Era confirmarea crîncenei lupte pe care noua armată română o dădea cu ocupanţii fascişti.

După eliberarea Ardealului, trupele Armatei I şi a IV-a şi-au continuat eroic drumul de lupte şi jertfe pentru înfrîngerea definitivă a fascismului german şi pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei.

Odată cu începerea operaţiunilor militare pe teritoriul Ungariei, Oficiul poş-

tal nr. 25 se instalează în mai multe localităţi, iar permanenţa de la Oradea se mută la Miskolc.

Din corespondenţa luptătorilor care au participat la asaltul Budapestei, în ianuarie 1945, ostaşii din Regimentele 3 Dorobanţi — Olt, 42 Artilerie şi altele, scriind prin Oficiile poştale militare nr. 38, 86 şi 121, după ce înştiinţau pe cei de-acasă că sînt în viaţă, îi asigurau: „să nu le ducă de grijă, că nu le lipseşte nimic". „Deşi e frig, e foarte frig, sîntem bine îmbrăcaţi". Aceste sprecieri constituiau dovada convingătoare că

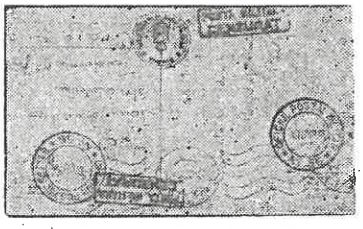

poporul român — aşa cum arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu — «Angajîndu-se în războiul antifascist cu toate resursele de care dispunea, înfruntînd cu înalt spirit de sacrificiu condiţiile deosebit de grele ale atîtor ani de război, a răspuns cu înflăcărare chemării patriotice „Totul pentru front, totul pentru victorie"».

Un subofiter din Regimentul 31 Dorobanți scria în aprilie 1945 de pe frontul din Cehoslovacia, prin Oficiul poștal militar nr. 38 : „Cînd voi veni din război să mă întrebați în ce poziție eram cînd v-am scris : sub un pod, într-un colț, cu mantaua pe umăr...".

Înaintarea victorioasă a trupelor române este relatată și în scrisoarea unui ostaș din Regimentul codificat „Nufărul", deservit de Oficiul poștal militar nr. 50, care scria : „Trecem din țară în țară, aproape în fiecare lună. Am să învăț toate limbile dacă o să mai țină mult așa".

Dar războiul era pe sfîrșite.

În aprilie 1945, un ostaș din Batalionul 22 Vînători de munte, care opera în Munții Iavorina, din Cehoslovacia, scria, prin Oficiul poștal militar nr. 71 : „Se apropie ziua victoriei. De-abia aștept să vin acasă". Nostalgia dorului de patrie era tot mai evidentă în toată corespondența luptătorilor de pe frontul antifascist.

În aceste corespondențe, întîlnim, însă, și momente dureroase, scrisori expediate din țară care se reîntorc la expeditor cu mențiunea : „Decedat la...". Sînt dovezi ale supremului sacrificiu, al tributului de sînge pe care peste 100.000 de ostași români l-au plătit pe frontul antifascist pentru eliberarea patriei și a altor popoare de sub dominația fascistă.

Dacă începuturile corespondenței luptătorilor pe frontul antifascist, atestate cu documente efectiv circulate prin poștă, se situează la mijlocul lunii septembrie 1944, trebuie arătat că ultima dată pe care am întîlnit-o pe corespondența expediată de un ofiter din Regimentul 9 Vînători de gardă, prin Oficiul poștal militar nr. 30, poartă data de 1 iulie 1945.

Documentarea cu corespondența circulată a unor oficii, ca, de pildă, Oficiul numărul 15, cel al Corpului Aerian Român sau a oficiilor care au servit Armata I, este greu de realizat, astfel de piese avînd un caracter de raritate, mai ales scrisorile circulate recomandat.

Din datele cunoscute de pe frontul din Cehoslovacia rezultă că prin oficiile poștale din cadrul Armatei a IV-a nu ar fi fost expediate decît numai 136 scrisori recomandate.

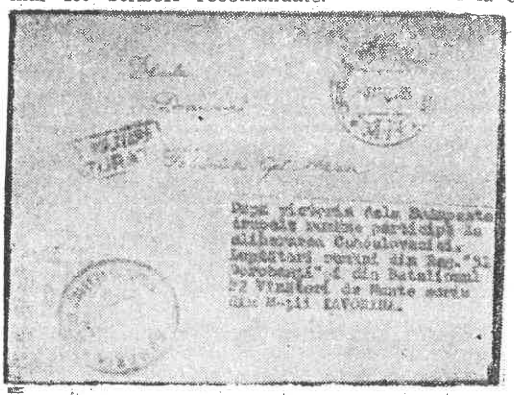

Alcătuirea unei colecții documentare, avînd ca obiect „Poșta militară română pe frontul de vest", nu se va limita la o simplă înșiruire de piese cu ștampile ale oficiilor poștale militare. Cercetătorul va putea corela acest studiu cu cel al suporturilor (cărți poștale militare sau obișnuite, ștampilele cenzurii și cele de tranzit). Stabilirea localităților din care au fost expediate, provenind de la marsruturile militare respective în timpul campaniei, astfel cum pot fi identificate de literatura istorică, constituie un aspect deosebit de pasionant al acestor studii, după cum cuprinsul misivelor alcătuiește evocări emoționante ale perioadei atît de înălțătoare a luptelor întregului popor român pentru Eliberare.

Ștampilele oficiilor poștale militare nr. 54 și nr. 71

Cercetările vor trebui să elucideze și situația de la oficiile poștale militare ale Armatei I, tranzitate prin Oficiul poștal militar nr. 50.

În încheiere, este de amintit că acei care pășesc în cîmpul expozițional cu acest subiect vor trebui să țină seama că în exponat pot fi încadrate, ca material ilustrativ, și cărțile poștale semiilustrate, editate de Poșta română, cu reproduceri după picturi cu subiecte din războiul antifascist, cum sînt „Luptele de la Debrețin", „Luptele din Munții Tatra" sau tabloul „Pînă la ultimul" — toate consacrate luptei ostașilor români pentru eliberarea patriei și a altor popoare de sub tirania fascistă.

Teodor MELNIC

UN DOCUMENT EMOȚIONANT

Pentru deosebita ei valoare patriotică și emoțională, reproducem din nr. 8/1969 al revistei noastre unul din documentele păstrate în arhiva Muzeului militar central București — cartea poștală militară expediată de pe front familiei de către Constantin Godeanu, erou al clasei muncitoare :

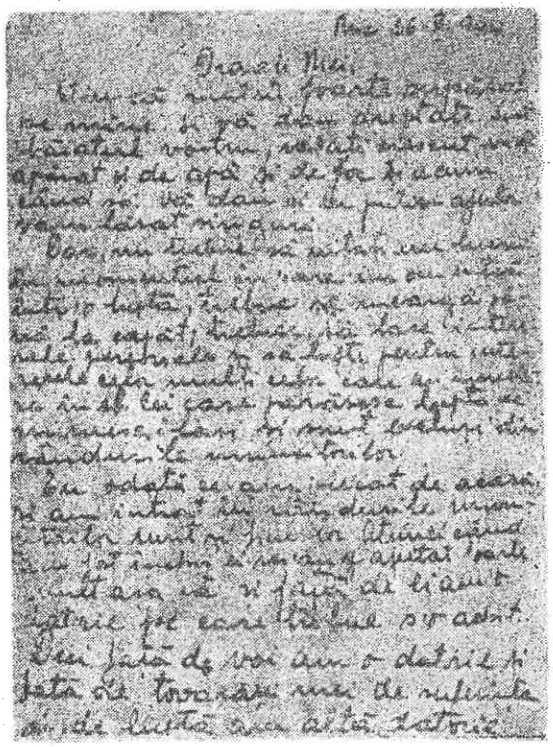

„Dragii mei,

Știu că sînteți foarte supărați pe mine. Și vă dau dreptate. Sînt băiatul vostru, m-ați crescut, m-ați apărat de apă și de foc și acum — cînd să vă dau și eu puțin ajutor — v-am lăsat singuri.

Dar nu trebuie să uitați un lucru: în momentul în care un om intră în luptă, trebuie să meargă pînă la capăt; trebuie să lase interesele personale și să lupte pentru interesele celor mulți, celor care au încredere în el. Cei care părăsesc lupta se numesc lași și sînt excluși din rîndurile muncitorilor.

Eu, odată ce am plecat de-acasă și am intrat în rîndurile muncitorilor, sînt și fiul lor. Atunci cînd am fost închis, ei m-au ajutat foarte mult, așa că și față de ei am o datorie pe care trebuie s-o achit.

Deci, față de voi am o datorie și față de tovarășii mei de suferință și de luptă am altă datorie...".

PIESELE FILATELICE — MATERIAL DIDACTIC ȘI DE CERCETARE

Nota „O lucrare postuniversitară", publicată în revista „Filatelia" nr. 2/1983, evidențiază aportul filateliei în lucrările de perfecționare ale cadrelor didactice.

O nouă temă filatelică a fost folosită în cadrul lucrărilor pentru acordarea gradului I în învățămînt. De data aceasta la Deva. Este vorba despre lucrarea intitulată „Filatelia, mijloc de cunoaștere și reflectare a satului românesc" susținută de profesor de istorie ILEANA SONOC de la Școala generală nr. 5 Deva.

Tema a fost aleasă de comun acord cu conducătorul științific pentru gradul I, lector universitar dr. Ioan Piso de la Facultatea de istorie-filozofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Lucrarea a necesitat o muncă minuțioasă și investigații teoretice multiple și greu accesibile, dar strădaniile au fost răsplătite din plin prin obținerea notei maxime. La susținerea lucrării, în afara comisiei, au participat numeroși colegi de breaslă, precum și membrii Filialei A.F.R. Hunedoara și ai Cercului filatelic Deva.

Ing. Iuliu VERNICHESCU
— Deva —

Filatelia. 1984, nr. 12. (343)

DEPISTAREA FALSURILOR LA UZUALELE DIN 1890 „CIFRA ÎN PATRU COLȚURI"

Falsuri ale seriei de uzuale românești din anul 1890 — CIFRA ÎN PATRU COLȚURI — au fost semnalate pentru prima oară de regretatul cercetător Alfred Nicolau din Craiova (v. „Filatelia" nr. 12/1969). Referirea, făcută la finele unui articol de sinteză a respectivei serii, a rămas oarecum fără ecou, atît datorită nerelevării unor caracteristici concludente pentru depistarea contrafacerilor, cît și lipsei unor ilustrații reprezentative.

Între timp am întîlnit falsurile semnalate, le-am fotografiat, le-am mărit în clar, iar ca urmare, redau în prezentul material cîteva îndrumări cu ajutorul cărora oricare dintre colecționari poate, utilizînd cel mai simplu și comun instrument (rigla pentru uzul didactic), să stabilească autenticitatea pieselor din colecție.

Seria CIFRA ÎN PATRU COLȚURI este compusă din 7 valori, circulînd curent timp de circa cinci ani, pînă la înlocuirea lor definitivă cu uzualele SPIC DE GRÎU (1894). Referitor la falsurile găsite se pot trage următoarele concluzii :

— Falsurile s-au semnalat la valorile : 25 BANI (CMPR 74 nr. 88) și 50 BANI (CMPR 74 nr. 89), dar este posibil ca și alte valori să fi fost contrafăcute.

— Falsurile sînt o realizare de epocă, pentru aceasta pledînd faptul că au fost găsite în colecții constituite în secolul trecut, precum și că ștampilele false de obliterare (v. fig. 3 și 4) sînt și ele tot de epocă.

— Am localizat două rînduri de falsuri, pentru aceasta concluzie pledînd existența a două variante (fig. 2 și 3) pentru aceeași valoare (25 BANI).

Ținînd seama de cele expuse mai sus, a patra concluzie care se impune este aceea că falsurile uzualelor CIFRA ÎN PATRU COLȚURI au fost relativ puține la număr. Altfel nu se poate explica de ce nu au fost semnalate nici pînă la Alfred Nicolau în anul 1969, nici în viața filatelică, nici în presa de specialitate

Fig. 3

și nici în „Billig's Handbuch der Fälschungen Rumänien" (vol. II din anul 1938) a cunoscuților cercetători Otto Stiedl și Fritz Billig.

Marca de 25 BANI originală este redată în fig. 1, la care se va urmări cu atenție :

— poziția literei „R" (din ROMANIA) față de scutul purtînd valoarea mărcii („25") și care la originale poate ocupa una din cele două poziții, anume : tipul I (marca din stînga) și tipul III (marca din dreapta). Diferență clară (v. săgețile) ;

— ovalul din jurul efigiei, compus din trei linii, dintre care două albe la

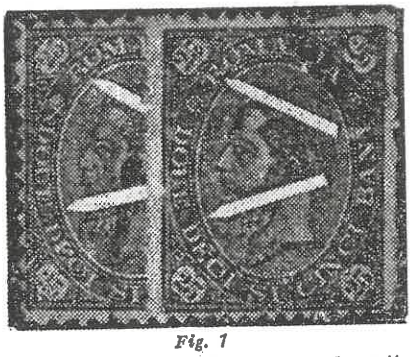

Fig. 1

exterior și o alta de culoare, la mijloc (v. săgețile de jos). La tipul I (marca din stînga) linia albă internă este foarte groasă, iar celelalte două sînt mai subțiri și practic egale, în timp ce la tipul III (marca din dreapta) linia de culoare de la mijloc este foarte groasă, iar cele albe extreme

Fig. 2

sînt mai subțiri și, practic, egale ;

— distanța dintre centrul rozetei și bara literei „R" este de 2,3 mm la tipul I și 2,1 mm la tipul II ;

— linia cefei este bine conturată față de hașurile ce formează fondul efigiei ;

— dantelura se încadrează în cele patru combinații : A, B, C sau D ; structura hîrtiei este albă și moale la pipăit ;

— de remarcat : conturul exact al cifrelor, finețea ornamentației și precizia ovalului de încadrare a efigiei.

Falsul 25 BANI tip I, aflat în colecția proprie, este redat în fig. 2 și poate fi ușor depistat între originale dacă observăm :

— poziția literei „R" (din ROMANIA) este complet deplasată spre stînga (față de originale, tip I și II), astfel încît această literă abia ajunge la jumătatea scutului purtînd valoarea mărcii, fiind foarte apropiată de rozetă ;

— distanța dintre centrul rozetei despărțitoare și bara literei „R" este de 1,3 mm ;

— linia cefei nu este clară ;

— dantelura 13 (A).

Falsul 25 BANI tip II, aflat în colecția ing. Em. Săvoiu, este redat în fig. 3 și poate fi, de asemenea, ușor depistat între originale, deosebindu-se clar și față de falsul anterior (tip I). Atenție la :

— poziția literei „R" (din ROMANIA) este intermediară între originalul de tip III și falsul de tip I, astfel încît această literă apare centrată față de scutul purtînd valoarea mărcii ;

— ovalul din jurul efigiei este, de asemenea, asemănător originalului de tipul I ;

— distanța dintre centrul rozetei despărțitoare și bara literei „R" este de 2,1 mm (ca la original) ;

— linia cefei, foarte neclară, practic nu se poate distinge ;

— dantelura 13 1/2 : 13.

Aspectul general al ambelor falsuri este nectar față de originale, ornamentația, mai puțin fină, ovalul de încadrare a efigiei, mai imprecis, cifrele, în general mai subțiri, iar literele, mai groase. Tușul tiparului, mai puțin dens, iar filigranul — atunci cînd există — este aplicat slab și nu poate fi cercetat.

Marca de 50 BANI originală are următoarele caracteristici, care se vor urmări cu atenție :

— poziția literei „R" (din ROMANIA) este centrată față de cifra „5" ;

— distanța dintre centrul rozetei despărțitoare și bara literei „R" este de 4 mm, iar cea dintre același centru și litera „C" (prima literă din CINCI) este de 3,5 mm ;

— a doua literă „C" (din CINCI) este aliniată radial cu scutul din stînga-jos ;

— dantelura se încadrează în cele patru combinații A, B, C sau D.

— linia cefei, bine conturată, desenul — în general — fin și precis.

Falsul 50 BANI (aflat în colecția proprie, precum și în cea a ing. Em. Săvoiu) este redat în fig. 4. Prezentînd un aspect general ceva mai îngrijit față de falsurile de la marca de 25 BANI, el poate fi, totuși, destul de ușor de depistat dacă observăm :

— poziția literei „R" (din ROMANIA) este centrată față de scutul purtînd valoarea mărcii ;

— distanța dintre centrul rozetei despărțitoare și bara literei „R" este de 5 mm, iar dintre același centru și litera „C" (prima literă din CINCI) este de 2 mm ;

— a doua literă „C" (din CINCI) cade radial înaintea scutului din stînga-jos ;

Fig. 4

— dantelura 12 1/2 : 13 1/2 sau asemănătoare nu se încadrează în cele patru combinații ale originalului ;

— linia cefei este neclară.

La toate aceste detalii date asupra falsurilor — comparativ cu originalele, — consider că oricare filatelist, fie el chiar începător, poate să-și expertizeze singur mărcile din colecție.

Ing. Silviu DRAGOMIR

Filatelia 1984, nr. 10.

ISTORIE POȘTALĂ

ȘTAMPILE ȘI BIROURI AMBULANTE

În cartea sa — „Istoria poștelor române", C. Minescu enumeră birourile poștale ambulante ce au circulat în țara noastră pînă în anul 1912, inclusiv. Totuși, tema birourilor poștale ambulante nefiind decît adiacentă lucrării, nu au fost aprofundate unele schimbări ale rutelor sau chiar au fost omise unele birouri ambulante cu o perioadă scurtă de circulație.

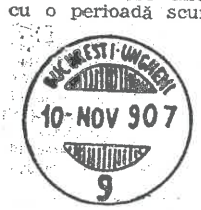

Fig. 1

Fig. 2

Avînd la bază date din „Buletinul Telegrafo-Poștal" 1905—1916, voi încerca să aduc informații noi în acest domeniu.

Unul dintre cele mai importante birouri ambulante : Nr. 9, 10 — București — Iași și retur, care lega Bucureștiul cu estul Moldovei, a fost prelungit, după 1906, pînă la Ungheni. Această prelungire era necesară pentru a se face tranzitul cu birourile poștale ambulante din Rusia prin punctul de frontieră Ungheni. Data cînd a avut loc această prelungire nu s-a putut stabili exact, dar în Circulara Nr. 25.908 din 28 mai 1907 a Direcției Generale a P.T.T. se menționa că acest birou ambulant circula deja, la 3 aprilie 1907, pe ruta prelungită.

Biroul ambulant Nr. 9 era atașat trenurilor accelerat 1 și mixt 303, iar nr. 10, la trenurile accelerat 2 și mixt 304.

Existența ștampilelor acestor birouri ambulante a fost menționată de D. Passalega în revista „Filatelia" nr. 2, 3/1971, fără a le reproduce. Aceste ștampile sînt formate dintr-un cerc exterior cu diametrul de 22 mm. În partea superioară sînt scrise cele

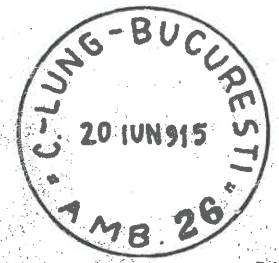

Fig. 3

două localități „BUCUREȘTI-UNGHENI"; jos, numărul ambulantului „9". În mijloc, data : zi, lună an (fig. 1).

Idem, „UNGHENI-BUCUREȘTI-10" — fig. 2.

În „Suplimentul Buletinului Telegrafo-Poștal" nr. 22 din 15 noiembrie 1911 sînt menționate noi schimbări (fără a se da data punerii în circulație). De pildă, Birourile poștale ambulante Nr. 5, 6 BUCUREȘTI — BURDUJENI și retur sînt deviate pe ruta BUCUREȘTI — IAȘI și retur, atașate trenurilor 121/202/121, respectiv 122/201/122.

De asemenea, sînt puse în circulație Birourile poștale ambulante Nr. 25, 26, BUCUREȘTI — CONSTANȚA și retur, atașate trenurilor 185 și 186, și Birourile poștale ambulante Nr. 27 și 28 GALAȚI — BURDUJENI și retur, atașate trenurilor 204/147 și 148/203.

Nu au fost semnalate încă ștampilele acestor birouri.

Se pune întrebarea cît timp au funcționat Birourile poștale ambulante Nr. 5 și 6 pe ruta BUCUREȘTI — IAȘI și retur, deoarece la 27 mai 1913 era menționată deja vechea rută.

Alt birou poștal ambulant care și-a schimbat ruta este și Nr. 25 și returul său Nr. 26, care, în „Suplimentul Buletinului Telegrafo-Poștal" nr. 14 din 15 iulie 1912, este menționat că va funcționa pe ruta BUCUREȘTI — CÎMPULUNG și retur, cu atașare la trenurile 107/151 și, respectiv, 152/108.

Pentru aceste din urmă două birouri sînt semnalate două tipuri de ștampile mai cunoscute :

a) Ștampila monocirculară (diametru circa 33 mm) „C.-LUNG — BUCUREȘTI" — fig. 3.

b) Ștampila bicirculară (29,5/17,5 mm) „C-LUNG — BUCUREȘTI" — fig. 4.

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Un alt birou ambulant și returul său, dar pentru care nu s-a găsit încă documentare istorică, este Nr. 29 și 30.

Este cunoscută o ștampilă bicirculară, la care cercul interior este incomplet, formînd două semicercuri, închise în dreptul datei, umplute cu liniuțe verticale paralele. La mijloc, data cu zi, lună în litere prescurtat, an fără 1 la o mie. Jos: „AMB. XXX", în partea de sus, localitățile de plecare-sosire „... — BUCUREȘTI". Probabil Constanța — București.

O altă ștampilă nereprodusă pînă acum, deși destul de frecventă, este cea a Biroului poștal ambulant 22 — GIURGIU — BUCUREȘTI. Ștampila este monocirculară cu diametrul de 26 mm — fig. 5. Acest tip de ștampilă s-a întîlnit la birourile ambulante : I, II, V, VI, VII, VIII, XXI, XXII existînd, probabil, și la altele.

Birourile poștale ambulante Nr. 23, 24 BUCUREȘTI — GALAȚI și retur au avut un tip de ștampilă mai deosebit de al celorlalte. Aceasta este monocirculară. Două linii despart ștampila în trei zone. În centru, data cu zi, lună în litere prescurtat, data fără 1 la o mie. În zona de jos, în semicerc, localitățile de plecare-sosire „GALAȚI — BUCUREȘTI", foarte subțire scrise, iar spațiul pînă la dată este umplut cu liniuțe verticale paralele. În zona superioară, un semicerc înscris de linia despărțitoare și umplut cu liniuțe verticale paralele. Deasupra lui, inscripția „BIR. AMB. Nr. 24".

Birourile ambulante nr. 17 și 18 au avut, de asemenea, un tip deosebit de ștampilă (fig. 6). Ștampila este bicirculară 30/17 mm. În partea superioară are inscripția „BURDUJENI AMB. XVII", iar în partea inferioară, cuvîntul „EXPRES". La mijloc, data la fel ca mai sus.

Desigur, nici acest articol nu epuizează capitolul atît de interesant al birourilor poștale ambulante aflate în circulație pînă la izbucnirea primului război mondial, dar poate sta la baza unor noi cercetări.

Ing. Călin MARINESCU

CENTENAR „PANAIT ISTRATI"

Între 2 și 8 septembrie, în municipiul Brăila au avut loc manifestările dedicate „Centenarului nașterii scriitorului de faimă mondială Panait Istrati", născut pe meleagurile brăilene.

Pentru a marca acest eveniment deosebit și pe plan filatelic, Filiala A.F.R. Brăila, în colaborare cu Comitetul județean de cultură și educație socialistă și Biblioteca județeană „Panait Istrati" au realizat două plicuri speciale și două ștampile adecvate.

Grafica primului plic reprezintă în imagine portretul scriitorului și inscripționarea : „Aniversare UNESCO — Panait Istrati — Centenar 1884—1984", iar marginal „Filiala A.F.R. Brăila, Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Brăila, Biblioteca județeană Panait Istrati".

Plicul a fost francat cu mărcile „Stema județului Brăila" (val. 55 B) și „Stema municipiului Brăila" (val. 1,20 L), obliterate cu o ștampilă figurativă cu portretul scriitorului încadrat de textul : „100 ani de la naștere 1884—1984", facsimilul semnăturii scriitorului și „Brăila 6100/02.09.84".

Al doilea plic redă lucrări din opera scriitorului și inscripționarea : „Panait Istrati — CENTENAR 1884—1984", iar deasupra încadramentului „FILIALA A.F.R. BRĂILA".

Plicul are aceeași francatură ca și primul, obliterată cu o flamă dreptunghiulară cuprinzînd portretul respectiv, însoțit de textul : „Panait Istrati — 100 ani de la naștere 1884—1984", alături, ștampila rotundă tip poștal : „Brăila 6100/02.09.84".

Grafica ambelor plicuri aparține arh. Costel Drăgan.

La realizarea acestor frumoase piese filatelice și-au adus contribuția D.J.P.Tc. și Tipografia Brăila.

Peste ani, aceste suveniruri filatelico-poștale unicat, aflate în colecțiile pasionaților și nu numai ale lor, vor aminti omagiul Brăilei adus lui Panait Istrati.

A. Panait POPESCU

Filatelia. 1981, xxx, nr. 2 (297)

FALSURILE UNOR OBLITERĂRI ALE AMBULANȚELOR POȘTALE FLUVIALE

Falsificarea — de orice natură — constituie un act infracțional ce se pedepsește de lege. Combaterea falsurilor este o îndatorire cetățenească, un act moral.

În apărarea colecționarilor și a prestigiului filateliei române, publicăm studiul de față, întocmit de Comisia de expertiză a asociației noastre. Din considerente de spațiu, acest studiu se publică eșalonat, partea a doua — ultima — va apărea în numărul viitor al revistei noastre.

I

Acest articol tratează, în principal, obliterările figurative tip „Vapor" ce se efectuau la bordul vaselor fluviale de transport, de către ambulanțele poștale, care, de fapt, nu erau altceva decît sucursalele oficiilor poștale din porturile terminus ale curselor respective.

Articolul prezintă, succint, importanța studiului acestor obliterări, datele cunoscute din literatura filatelică, caracteristicile particulare ale obliterărilor originale pentru fiecare cursă în parte și tratează apoi, pe larg, despre falsificarea obliterărilor tip „Vapor" și a ștampilelor de zi Tulcea, Măcin și Sulina. De asemenea, sînt analizate și ștampilele false de pe vapoarele „Basarabeț" și „Bolgaria".

Obliterările de tip „Vapor" sînt spectaculoase și destul de rare, în special aplicate în întregime pe scrisori sau întreguri poștale. Ele rivalizează ca atracție și frumusețe cu orice alte obliterări din istoria poștală mondială, iar la noi apreciem că sînt tot atît de atractive ca și celebrele obliterări „Degetar".

În majoritatea cazurilor, piesele obliterate cu ștampilele „Degetar" 1914—1916 și îndeosebi pe valorile de 3, 5 și 15 Bani. Se cunoaște numai o piesă originală francată cu două mărci de 1 Ban și una de 3 Bani din emisiunea „Căișori".

În schimb, obliterările tip „Degetar" au fost aplicate pe mărcile clasice „Favoriți" și „Barbă", mărci

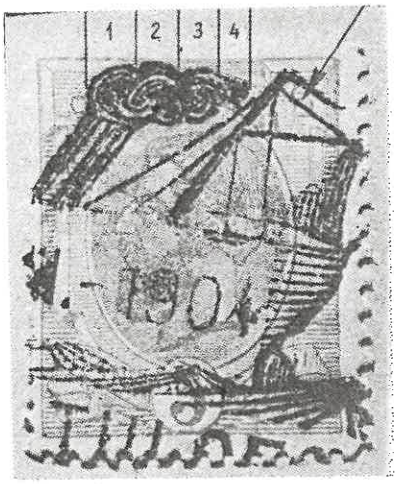

Fig. 1

deosebit de valoroase chiar obliterate cu cea mai comună ștampilă.

Fig. 2

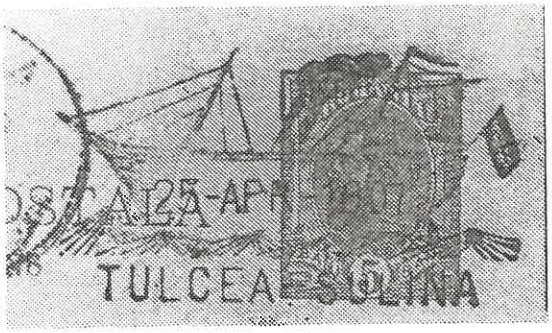

Fig. 3

sînt mai căutate și mai valoroase decît piesele obliterate cu ștampila tip „Vapor", deoarece ultimele au fost aplicate aproape în totalitate numai pe mărcile uzuale din perioada anilor 1893 — 1901 pînă în

Locul obliterărilor ambulanțelor fluviale tip „Vapor", în istoria poștală, se înscrie în perioada postclasică și începutul perioadei moderne.

Ce cunoaștem despre aceste obliterări din literatura filatelică ?

Clasicul literaturii filatelice românești Constantin Minescu, în cunoscuta sa lucrare „Istoria Poștelor Române", face două afirmații. Prima : „În anul 1875 se efectuau săptămînal curse de trei ori pe săptămînă pe ruta GIURGIU-RUSCIUC, de două ori pe ruta CALAFAT — VIDIN și de trei ori pe ruta GALAȚI — TULCEA". A doua afirmație : „În anul 1879 se mai efectuau de șase ori pe săptămînă curse pe rutele GALAȚI — ISACCEA — TULCEA și TULCEA — SULINA de cinci ori".

Istoriograful ștampilelor poștale românești Gr. Racoviceanu semnalează numai obliterarea cu indicativul D 23, respectiv ștampila dublu cerc cu textul, sus — BRĂILA — GALATZ, jos — CURSA II, iar în centru data în linie (ziua, luna și ultimele două cifre ale anului). Ștampila era datată 1875. După apariția lucrării sale, au fost descoperite numeroase obliterări cu această ștampilă, localizîndu-se și cursele numărul I, III și IV.

Revenind la ștampilele tip „Vapor" amintim că au fost obiectul studiului unor numeroși cercetători străini, printre care J. Paior (Australia), L. N. Cristea și Gabriel Sassower (Anglia), precum și cunoscutul S. Tchilingirian, ultimul arătînd că pe Dunăre au funcționat șase vase fluviale românești care foloseau la bord o ștampilă poștală ilustrativă tip „Vapor", fără a indica însă și cursele și perioada de folosire. Un alt reputat cercetător, Ed. Cohen, afirmă că între anii 1890—1900 cursele poștale românești pe Dunăre erau : TULCEA — SULINA, SULINA — TULCEA, GALAȚI — TULCEA, TULCEA — GALAȚI, GALAȚI — SULINA, SULINA — GALAȚI, CERNA-VODĂ — GALAȚI, GALAȚI — CERNA-VODĂ.

El a dedus aceste curse după fragmentele ştampilelor figurative tip „Vapor" aplicate pe mărci uzuale din acea perioadă.

În literatura noastră filatelică, primul care semnalează obliterările cu ştampile figurative tip „Vapor" este Armand Vrînceanu, în revista „Filatelia" nr. 8/1968, sub titlul „Ştampile vechi fluviale". El descrie aceste obliterări ca reprezentînd silueta unui vapor navigînd, căruia i se disting clar catargele, coşul care fumegă, drapelul fluturînd, pe chilă fiind înscrisă data cursei (ziua, luna, anul) iar sub valuri denumirea cursei. El semnalează existenţa a două ştampile : una pe o carte poştală expediată TULCEA — GALAŢI, datată 18 mai 1899, şi a doua reconstituită pe mărci „Spic de grîu", SULINA — TULCEA. Semnalează, totodată, şi posibilitatea existenţei cursei TULCEA — SULINA. Mai afirmă că din manuscrisul lui Odo-Boehm Renei reiese că ar fi existat obliterări GALAŢI — TULCEA, SULINA — GALAŢI şi GALAŢI — SULINA, tuşurile folosite în marea lor majoritate fiind negru şi mai rar albastru.

Fig. 4

În 1970, M. Bauer în articolul „Ştampile de bord fluviale" (publicat în „Îndrumătorul filatelistului") confirmă existenţa a patru asemenea ştampile aflate în colecţia sa : SULINA — TULCEA, TULCEA — SULINA, TULCEA — GALAŢI şi GALAŢI — TULCEA. Mai afirmă că posedă şi o marcă de 15 Bani roşu „Spic de grîu" cu un fragment avînd portul de plecare CERNA-VODĂ, fără a şti care era portul terminus — GALAŢI sau SULINA. Confirmă, de asemenea, că data cea mai veche cunoscută este 18 mai 1898, iar cea mai nou întîlnită 10 aug. 1913. A fost utilizat tuş negru şi, mai rar, albastru sau violet.

Ca o completare a articolului lui M. Bauer, cercetătorul Ludovic Dengel publică în revista „Filatelia" nr. 4/1972 articolul „Alte ştampile de bord fluviale şi maritime româneşti", unde reproduce desenul cursei CERNA-VODĂ — GALAŢI.

În anul 1973, ing. Mihail Popovici a publicat în revista „Filatelia" nr. 3 un articol intitulat „Alte ştampile fluviale", din care reiese că au existat opt rute poştale, pe care le-am indicat mai sus, dar face următoarele observaţii : din materialul pe care-l posedă a constatat că, datorită uzurii ştampilelor, spre exemplu, pe ruta SULINA — TULCEA, la două date diferite (1901 şi 1914), ştampilele ilustrative diferă una de alta, fie prin forma literelor la inscripţia care indică ruta, fie prin trăsăturile desenului ce redau silueta vaporului. S-ar putea trage astfel concluzia că au existat mai multe tipuri de ştampile. Ne vom pronunţa asupra acestei afirmaţii în concluziile acestui articol.

În sfîrşit, mai trebuie semnalate : articolul cercetătorului L. N. Cristea — „Ştampile de bord din România" (publicat în „Romanian Philatelic Studies", editat de G. Pataki în S.U.A.) şi articolul lui D. Mincev — „Despre ştampilele poştale de bord ale Companiei dunărene ruse" (revista „Filatelia" nr. 4/1964), semnalînd că desenul acestei ştampile este redat şi în lucrarea lui Gr. Rocoviceanu.

Fig. 5

După cum se vede, n-am făcut referiri la articolele lui Gr. Cuculis, şi anume : „Contribuţii asupra ştampilelor fluviale", „Poşta dunăreană şi ştampilele ei de bord prezente în porturile româneşti la începutul sec. XX" („Filatelia" nr. 3/1977), „Începuturile poştei româneşti în Dobrogea" („Almanahul filatelic 1979") precum şi la cele două articole publicate în revista „Romanian Philatelic Studies" şi în revista „S.P.A. Journal" vol. 42, nr. 3, din nov. 1979, publicaţie de specialitate a Societăţii filatelice americane, pentru considerentul că toate aceste articole se bazează pe descrieri de piese falsificate.

II

A. Generalităţi ale ştampilelor tip „Vapor" originale

1) Fiind executate din oţel, toate ştampilele originale prezintă o fineţe grafică deosebită.

2) Fiecare dintre cele opt rute diferite prezintă diferenţe mici de desen, dar esenţiale pentru stabilirea autenticităţii lor. Aceste diferenţe de desen elimină definitiv ipoteza folosirii pentru obliterări a unei singure ştampile la care se schimbau doar data şi porturile indicînd direcţia cursei.

3) Distanţa dintre valuri şi denumirea cursei se păstrează întotdeauna constantă în cadrul aceleiaşi ştampile.

4) Înălţimea literelor şi a cifrelor întîlnite la fiecare ştampilă în parte este constantă.

5) Fumul care iese din coş este compus din patru rotocoale (fig. 1).

6) Sub primul steag există numai o parîmă oblică care leagă catargul de pînza triunghiulară (fig. 1).

B. Caracteristicile specifice originalelor localizate pe curse

1) SULINA — TULCEA (fig. 2) :

— primul grup de valuri este format din patru linii, iar ultimul grup din cinci linii ;

— lungimea cuvintelor SULINA — TULCEA este de 42,5 mm (din care SULINA şi TULCEA au 18 mm fiecare) iar distanţa dintre ele este de 6,5 mm ;

— linia despărţitoare este de 3 mm ;

— înălţimea literelor şi a cifrelor este de 3,5 mm ;

— după cifra zilei şi indicaţia lunii se găsesc puncte fine în dreapta jos ;

— caracterul literelor şi al cifrelor din conţinutul datei şi al cursei este de tip grotesc ;

→

— distanța dintre SULINA — TULCEA și valuri este de 1 mm ;

— bordul este format din două linii paralele și de aceeași grosime.

2) TULCEA — SULINA (fig. 3) :

— primul și ultimul grup de valuri sînt formate din cinci linii;

— lungimea cuvintelor TULCEA — SULINA este de 41 mm ;

— înălțimea literelor și a cifrelor este de 3,5 mm ;

— caracterul literelor și al cifrelor este grotesc ;

— distanța dintre valuri și localitățile cursei este de 1 mm ;

— diferă de cursa SULINA — TULCEA prin forma celor două steaguri și prin unghiul sub care iese fumul din coș.

3) GALAȚI — TULCEA (fig. 4, colecția L. N. Cristea) :

— primul grup de valuri este format din șase linii ;

— ultimul grup are, de asemenea, șase linii ;

— la bază, în dreapta, există, după cifra zilei și literele lunii, un punct ;

— literele din denumirea cursei și cele ale lunii sînt scrise cu caractere grotești ;

— cifrele sînt scrise cu caractere egiptiene ;

— bordul vasului este desenat dintr-o singură linie mai groasă.

4) TULCEA — GALAȚI (fig. 5) :

— primul și ultimul grup de valuri sînt formate din cinci linii ;

— lungimea cuvintelor TULCEA — GALAȚI este de 39 mm ;

Fig. 6

— bordul vasului este format dintr-o singură linie îngroșată ;

— primul catarg este format din două linii care se unesc în vîrf ;

— cifrele sînt scrise cu caractere egiptiene, iar literele cu caractere grotești ;

— înălțimea literelor și a cifrelor este de 4 mm.

5) SULINA — GALAȚI (fig. 6) :

— bordul vasului este format din două linii paralele, prima subțire (în exterior) iar a doua mai groasă (în interior) ;

— catargele sînt formate, de asemenea, din două linii fine care se unesc spre vîrf ;

— primul grup de valuri este format din patru liniuțe ;

— distanța dintre valuri și cuvintele SULINA — TULCEA este de 2 mm ;

— înălțimea literelor este de 4 mm iar a cifrelor de 3,5 mm ;

— cifrele sînt scrise cu caractere egiptiene iar literele cu caractere grotești ;

— cifrele zilei și ale anului sînt despărțite de literele lunii prin liniuțe.

Pentru celelalte curse, datele obținute din fragmentele de ștampile pe mărci sînt destul de reduse și vor fi ulterior comunicate.

(continuare în numărul viitor)

Corneliu SPINEANU
Membru în Biroul Comisiei de filatelie tradițională a F.I.P., Președintele Comisiei de expertiză a A.F.R.
Leonard PAȘCANU
Expert

AL XV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE ȘTIINȚE ISTORICE

(continuare din pag. 1)

nă). A doua, în chip de „flamă", prezintă în stînga o casetă dreptunghiulară, în care apar Sala Palatului și inscripția „Al XV-lea Congres internațional de științe istorice. București, România. 10—17.VIII.1980" iar în dreapta ștampila rotundă de zi cu data închiderii congresului : București, 17 august 1980. Grupa de maximafilie a filialei București a realizat o ilustrată maximă prin obliterarea mărcii cu prima ștampilă descrisă, folosind suportul cu globul terestru susținut de Atlas.

Poșta română a emis și un set de întreguri poștale compus din trei plicuri (cod 0327—0329/80) a căror marcă fixă reprezintă emblema Congresului, cu inscripția în limba engleză ; ca semiilustrații, ele prezintă — în ordine — Muzeul de istorie al R.S.R. din București, Palatul culturii din Iași și Muzeul județean Argeș din Pitești.

La oficiul PTTR Craiova a fost folosită la 15.08.1980 o ștampilă mecanică figurativă, executată la inițiativa filialei A.F.R. Dolj, prin străduința distinsului tematician ing. Aurelian Cîrjeu ; partea figurativă redă — într-un încadrament de lauri — un vas ceramic din Muzeul Olteniei și inscripția „Al XV-lea Congres internațional de științe istorice", iar pe linia inferioară „București august 1980".

O deosebită amploare au avut manifestările filatelice organizate de filiala București în timpul Congresului, culminînd cu expoziția „Istorie și filatelie", găzduită de Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România. Cu această ocazie au fost emise două plicuri festive „2050 de ani", care prezintă Argedava (Popești de Argeș), precum și falera din tezaurul dac de la Herăstrău (sec. I î.e.n.), obliterate cu o ștampilă figurativă înfățișînd un vas ceramic get de la Popești. Expoziții filatelice cu tematică istorică au avut loc și la Timișoara și în alte orașe din țară.

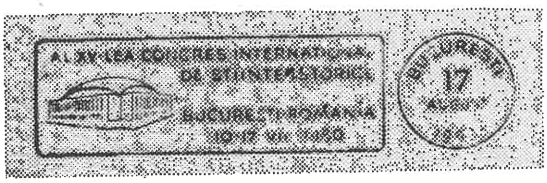

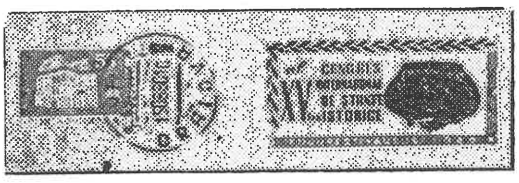

În intervalul 10—17 august 1980, Bucureștiul a fost centrul istoriografiei mondiale. Marele forum al istoricilor s-a înscris ca un eveniment prestigios în viața științifică internațională, în dezvoltarea științelor istorice, ca o contribuție de seamă la mai buna cunoaștere și apropiere dintre popoare, la promovarea încrederii și colaborării internaționale, la cauza generală a înțelegerii, destinderii și păcii în întreaga lume.

Piesele filatelice apărute cu ocazia acestui eveniment permit realizarea unui capitol în colecțiile avînd ca temă multiplele aspecte ale vieții culturale în patria noastră.

Dr. Mihail CHIRIȚESCU

3/1981 Filatelia 1981, nr. 3.

FALSURILE UNOR OBLITERĂRI ALE AMBULANȚELOR POȘTALE FLUVIALE

(continuare din numărul trecut — 2/-981)

III

Ștampilele figurative tip „Vapor" false și microsemnele caracteristice falsurilor

Trebuie precizat de la început că a fost depistat pînă în prezent un singur fel de fals și, ca urmare, indiferent de rută, microsemnele caracteristice falsurilor vor fi aceleași pentru toate cursele. Aceste microsemne pot fi analizate în desenul din fig. 7, precum și în fotografia din fig. 7 a.

Toate falsurile au fost realizate cu același ștemplu, confecționat din zinc și fixat pe lemn prin cuie, spre deosebire de ștemplurile originale care erau confecționate din oțel, fiind individualizate pentru fiecare cursă în parte.

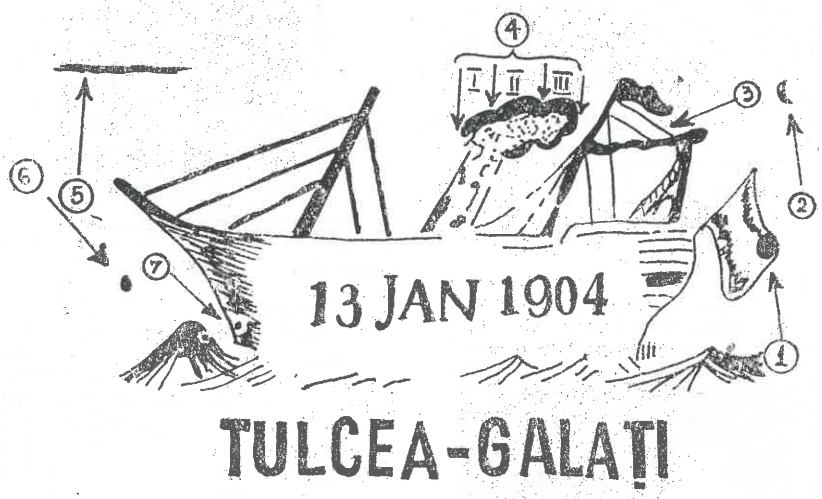

Fig. 7

Fără să fi văzut ștemplul fals, dar analizînd piesele contrafăcute, se poate trage concluzia certă că era compus dintr-o parte fixă care reproducea desenul vasului (întotdeauna același) și o parte mobilă, respectiv data și denumirea cursei.

Trebuie să semnalăm că nu totdeauna vor putea fi întîlnite toate semnele caracteristice falsurilor indicate în fig. 7, și aceasta datorită modului de aplicare a ștampilei (mai lejer sau mai apăsat), cantității de tuș folosită sau datorită suportului pe care a fost aplicată ștampila. Cu certitudine însă vor putea fi observate cîteva din microsemnele menționate pentru falsuri.

Dintre caracteristicile principale, remarcăm următoarele :

— la falsuri fumul are trei rotocoale, în loc de patru la originale (4) ;

— sub primul steag există la falsuri două parîme oblice, față de una singură la originale (3) ;

— al doilea steag are la falsuri aceeași formă, indiferent de cursă, și prezintă un punct caracteristic datorat cuiului de fixare a ștemplului (1). La originale, forma acestui steag diferă de la o cursă la alta ;

— puncte caracteristice mai apar în primul grup de valuri și în prova vasului (7) ;

— săgeata 6 indică un punct caracteristic în fața navei iar săgeata 5 indică o linie de tuș care apare în majoritatea cazurilor în diverse forme ;

— toate contrafacerile înscriu în dată luna cu caractere egiptiene, pe cînd la originale s-au folosit numai caractere grotești.

Fig. 7 a

IV

Pe lîngă ștampilele „Vapor" contrafăcute au mai fost falsificate și trei ștampile dublu cerc :

— TULCEA (fig. 8) și MĂCIN — avînd data sub formă de fracție și un ornament „Steluță" — și

— SULINA — cu data fracționată și ornament „Goarnă poștală".

V

Un alt capitol al contrafacerilor asupra căruia dorim să atragem în mod special atenția colecționarilor este acela al obliterărilor ambulanțelor fluviale rusești de pe Dunăre.

Ștampilele care le supunem unei minuțioase expertize sînt ale vapoarelor „BOLGARIA" și „BASARABEȚ".

Ștampila ambulanței fluviale rusești a Companiei de navigație pe Marea Neagră și Dunăre (OBSCESTVO CERNOMORSKO-DUNAISKAGO PAROHODSTVA) — „PARAHOD BOLGARIA" — a fost semnalată de Knopf — Goldberg. Această ștampilă este inclusă în lucrarea cercetătorului Gr. Racoviceanu „Ștampile postale folosite în Țările Române pînă în anul 1881", sub indicativul H9.

Descrierea ștampilei conține elemente referitoare la textul dintre cele două cercuri, precum și la dimensiunile diametrelor care sînt de 33 și 28 mm. De asemenea, în reproducerea desenului acestei ștampile se observă un ornament în partea ei de jos.

Expertizînd mai multe piese similare cu cea din fig. 10 am ajuns la concluzia că aceste obliterări au fost contrafăcute. Dovezile care susțin această părere sînt următoarele :

a) La ștemplul original diametrele cercurilor sînt de 33 și 28 mm iar la cel fals de 38 și 26 mm ;

b) Ștemplul fals nu prezintă ornamentul din partea de jos a ștampilei ;

c) Supuse analizei la lampa cu ultraviolete, toate ștampilele de pe C.P. prezintă aceeași fluorescență dovedind că atît ștampila de bord

„PARAHOD BOLGARIA“ cît și CERNAVODĂ — GALAȚI (datată 7 aug. 1916) au fost aplicate în același loc. Această posibilitate este exclusă în cazul cînd piesa ar fi originală, deoarece cele două ștampile

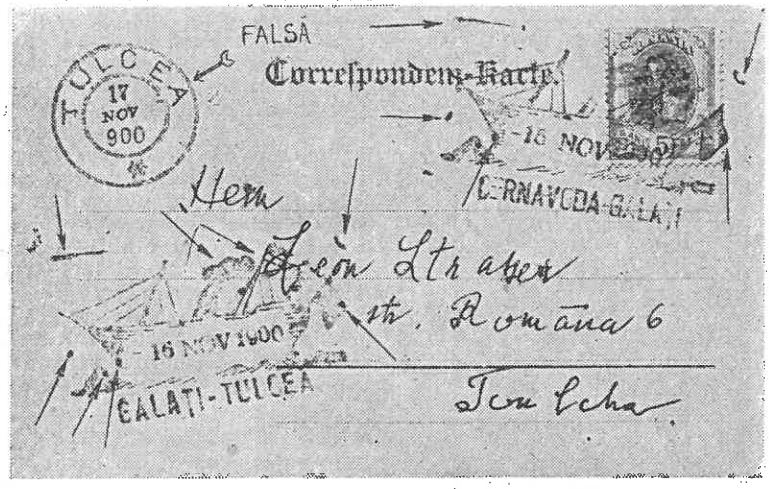

Fig. 8

se aflau la bordul unor nave diferite, deci utilizau tușuri diferite ;

d) Ștampila „PARAHOD BOLGARIA“ este aplicată cu același tuș

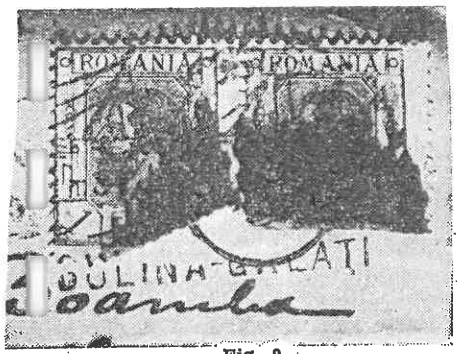

Fig. 9

ca și ștampila CERNAVODĂ — GALAȚI, care prezintă toate caracteristicile falsurilor ;

e) O ultimă probă în dovedirea contrafacerilor acestei piese care clarifică cu certitudine că ștampila „PARAHOD BOLGARIA“ este falsă reiese din faptul că ea a fost aplicată în 1916 pe mărci rusești care au fost puse în circulație cu un an mai tîrziu, și anume în 1917 (Zumstein nr. 123).

Aceste dovezi incontestabile ne conduc la concluzia că ștampila „PARAHOD BOLGARIA“, cu carecteristicile prezentate în fig. 10, este contrafăcută.

A doua ștampilă este cea din fig. 11 care se presupune că ar aparține unei organizații de navigație ruse numită „Direcția generală a transporturilor de mărfuri și poștă“, text înscris pe ștampilă cu litere anticva de 6 mm. Sub acest text se află înscris numele vaporului („PARAHOD BASARABEȚ“) precum și inițialele P.U.C. — Vapor rusesc dunărean.

În centrul ștampilei se află vulturul bicefal. Textul și desenul sînt delimitate de un cerc cu diametrul de 38 mm. Această ștampilă a fost publicată pentru prima oară de Gr. Cuculis în revista „Filatelia“ nr. 3/1977 și a apărut în ultima perioadă pe diverse piese filatelice dovedite contrafăcute din următoarele considerații :

a) Analizînd C.P. din fig. 11 precum și alte piese similare la lampa cu raze ultraviolete, am constatat că fluorescența reflectată de ștampila figurativă „Vapor“ TULCEA — GALAȚI datată 8 mai 1916 și ștampila „PARAHOD BASARABEȚ“ este identică, dovedind utilizarea aceluiași tuș, ceea ce la o piesă originală ar fi imposibil de realizat ;

b) Ca și în cazul ștampilei „PARAHOD BOLGARIA“, obliterarea

Fig. 10

„PARAHOD BASARABEȚ“ a fost aplicată în 1916 pe mărci rusești apărute în anul următor — 1917 (Zumstein nr. 123).

CONCLUZII

1) Putem afirma cu certitudine că există ștampile figurative „Vapor“ diferite pentru opt curse : SULINA — TULCEA ; TULCEA — SULINA ; SULINA — GALAȚI ; GALAȚI — SULINA ; GALAȚI — TULCEA ; TULCEA — GALAȚI ; CERNA-VODĂ — GALAȚI ; GALAȚI — CERNA-VODĂ.

Ele au fost confecționate din oțel și gravate foarte fin.

2) Există un singur fel de fals, același pentru toate cursele, caracterizat prin microsemnele din fig. 7.

3) Piesele falsificate au fost realizate în mai multe feluri :

a) Obliterările tip „Vapor“ și ștampilele de sosire sau chiar de tranzit false. Ele au fost aplicate pe plicuri sau cărți poștale necirculate la care s-au completat adresa și un text (fig. 8) ;

b) Plicuri sau C.P. circulate de pe care s-au dezlipit mărcile inițiale. În locul acestora au fost aplicate mărci neobliterate, de regulă din emisiunea „Spic de grîu“, care au fost obliterate ulterior cu ștampila figurativă „Vapor“ falsă. Sub aceste mărci se poate constata existența vechilor ștampile (fig. 9).

c) Piese originale circulate în zona fluvială pe care alături de obliterările existente au fost aplicate și cele de „Vapor“ false, în scopul obținerii unei valori mult mărite ;

d) Pînă în prezent nu se cunoaște exact cîte vase erau folosite pentru fiecare cursă și nici perioadele exacte cînd au circulat ;

e) Cele mai timpurii și tîrzii date cunoscute în urma studiului făcut de noi sînt :

— pentru Sulina — Tulcea : 23 sept. 1901 și 6 oct. 1912 ;

— pentru Tulcea — Sulina : 23 sept. 1905 și 10 aug. 1913 ;

— pentru Tulcea — Galați : 18 mai 1899 și 1 dec. 1901 ;

— pentru Galați — Tulcea : 14 oct. 1898 și 30 iun. 1902 ; →

— pentru Sulina — Galaţi : 17 iulie 1911.

De menţionat că tovarăşul ing. Mihail Popovici cunoaşte o piesă Tulcea — Galaţi datată 16.03.1916 pe care Comisia de expertiză nu a văzut-o ;

f) Tuşul folosit la originale este în mod obişnuit negru, mai rar albastru şi rar violet ;

Fig. 11

g) Comisia de expertiză, formată din autorii acestui articol şi tovarăşul Ionuţ Plaiu, a examinat 187 piese obliterate cu ştampile figurative „Vapor", ştampilele de zi Tulcea, Măcin, Sulina, precum şi ştampilele ambulanţelor ruseşti „Bolgaria" şi „Basarabeţ", constatînd că 181 dintre ele sînt false ;

h) Fantezia falsificatorului a mers pînă acolo încît a confecţionat şi cărţi poştale maxime cu asemenea obliterări, precum şi ziare sau broşuri pe care a aplicat mărci şi le-a obliterat fals cu ştemplul figurativ tip „Vapor", creînd astfel „mari rarităţi". Toate asemenea piese sînt categoric false ;

i) Afirmaţia că ar exista, datorită uzurii ştampilelor, mai multe tipuri de ştempluri pentru fiecare cursă este total eronată. Cei care au făcut astfel de afirmaţii au greşit comparînd obliterări originale cu unele false. Tocmai bazat pe o astfel de afirmaţie, ridicată la rangul de descoperire, au fost publicate toate „studiile" prezentate de Gr. Cuculis în diverse reviste româneşti şi străine care nu fac altceva decît să încerce a da certificate de autenticitate unor falsuri.

De aceea, considerăm că este de dorit ca :

a) Revistele „Romanian Philatelic Studies" şi „S. P. A. Journal" din S. U. A. să aducă la cunoştinţa cititorilor lor noile constatări arătate în acest studiu ;

b) Casele de licitaţii străine înainte de a prezenta asemenea piese la licitaţie să le trimită Comisiei de expertiză a A.F.R. pentru expertizare deoarece în ultimul timp, la diverse licitaţii, s-au vîndut sau cel puţin au fost prezentate spre vînzare piese false.

Comisia de expertizare a A.F.R. face apel la toţi colecţionarii să-şi prezinte piesele filatelice româneşti sau străine dubioase pentru expertizare, ajutînd în acest fel filatelia română cît şi Federaţia Internaţională de Filatelie (F.I.P.) în lupta contra falsurilor.

Notă : Mare parte din piesele originale folosite pentru expertizare au provenit din colecţiile ing. Mihail Popovici, regretatul dr. Sergiu Crivda şi ing. Emanoil Săvoiu.

Corneliu SPINEANU
Membru în Biroul Comisiei de filatelie tradiţională a F.I.P.,
Preşedintele Comisiei de expertiză a A.F.R.
Leonard PAŞCANU
Expert

ATOMUL ŞI FEMEIA

(continuare din pag. 1)

emisia radiaţiilor gamma este posterioară unei dezintegrări, a elaborat, împreună cu O. Frisch, teoria fisiunii nucleare (proces care condiţionează degajarea de energie în centralele atomo-electrice). Portretul Lisei Meitner este reprodus, însoţit de simbolul atomului, pe o emisiune austriacă (Yv 1417).

A doua categorie include mărci ale căror machete, fără a face personalizări, reprezintă femei şi simboluri atomice, exprimînd astfel condiţia şi aspiraţiile femeii moderne, compatibilitatea femeii cu orice domeniu de activitate, inclusiv cel al atomului. Semnificativă este marca (Yv 1 188) emisă în 1959 în R.P. Chineză, pe care se observă cîteva femei, de diferite profesii şi, în centru, deasupra unei cărţi, un atom. O compoziţie asemănătoare a machetei prezintă, în aceeaşi ţară, şi emisiunea (Yv 2 183) dedicată celui de al patrulea congres naţional al femeilor, iar marca (Yv 2 221) apărută cu ocazia celei de a 60-a aniversări a mişcării „Patru mai" arată figura unei tinere însoţită de elemente — inclusiv un evident atom — care simbolizează cercetarea ştiinţifică, expresie a modernizării vieţii femeii.

Aceeaşi temă (figură de femeie şi simbol atomic) într-un context analog (al doilea congres al femeilor din R. D. Germană) se întîlneşte pe valoarea de 25 pf (Yv 1771) dintr-o serie a R. D. Germane, iar marca sovietică dedicată industriei chimice (Yv 2 592), din emisiunea consacrată îndeplinirii planului cincinal (1962), reprezintă în prim plan o femeie, muncitoare chimistă, şi un grup de atomi, redaţi prin mici cercuri, care formează o moleculă, un derivat al benzenului, produs în aparatură din al doilea plan al desenului.

Plicurile prima zi, întregurile, precum şi obliterările speciale aduc elemente suplimentare faţă de mărci. Astfel este F.D.C.-ul emis de Polonia, în 1967, corespunzător seriei Yv 1633—1635, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de naşterea Mariei Curie. Analog, pe un plic emis în U.R.S.S. în 1959, dedicat expoziţiei realizărilor economiei, marca (Yv 2 221), ilustraţia şi ştampila reproduc acelaşi subiect : un grup de trei oameni (inclusiv o femeie) care susţin un atom. De asemenea, pe ilustraţiile a două întreguri sovietice, din 1977, dedicate celei de a 20-a aniversări a filialei siberiene a Academiei de Ştiinţe, respectiv îndeplinirii planului cincinal, apar femei, în contextul activităţii ştiinţifice, alături de simbolul atomului.

În încheiere să amintim cîteva emisiuni pe ale căror machete, pe lîngă alte elemente, apar femei şi simboluri atomice (fără însă ca această corelaţie să constituie subiectul principal) : U.R.S.S. (Yv 4 017), R. P. Chineză (Yv 2 322), Bulgaria (Yv 2 109), Turcia (Yv 1 164), Egipt (Yv BF 22), Mongolia (Yv 561) precum şi valoarea de 1 Kčs din seria cehoslovacă „Tîrgul industrial Brno, 1961" ; aceasta din urmă reprezintă un simpozion al tehnicii moderne (exprimată printr-un atom) la care participă şi o femeie. De asemenea, în tema tratată poate fi încadrată şi o serie din Ruanda (Yv 167 — 172) ; mărcile, identice ca aspect, arată o femeie care încearcă să apere un copil de efectele bombei atomice.

Conf. univ. Dan ANGHELESCU

Filatelia 1985, nr. 2 (345).
XXXIV.

CULORI ŞI NUANŢE LA EMISIUNILE DE ASISTENŢĂ SOCIALĂ (1920 - 1929)

Timbrele de Asistenţă Socială, utilizate între 1920—1929, au servit, de fapt, la perceperea unor contribuţii în folosul fondului de asistenţă socială.

Deşi aceste taxe au fost obligatorii atît pentru trimiterile poştale, cît şi pentru documentele fiscale, ele nu au propriu-zis caracter de timbre poştale sau fiscale, deoarece contravaloarea lor nu reprezenta — parţial sau total — taxe tarifare poştale sau fiscale.

În **circuitul poştal** au fost folosite următoarele valori: 10 b — pentru cărţi poştale şi plicuri mici, pînă în 1924; 25 b — pentru scrisori, apoi — din 1924 — şi pentru cărţi poştale şi plicuri mici, deci o uniformizare de tarif; 50 b şi 1 L — pentru mandate telegrafice, note de plată pentru telefoane, colete. Timbrul de 50 b se aplica şi pe orice cerere timbrată sau pe certificate — avînd, deci, o utilizare mixtă poştal-fiscală. **Utilizare pur fiscală** au avut valorile de 2, 5 şi 50 lei.

Valorile mari puteau fi folosite benevol şi pentru trimiteri poştale. Asa se explică existenţa unor exemplare autentice circulate şi ştampilate poştal.

Există şi adaptări fortuite ale acestor timbre în cazuri, ce-i drept rare, din lipsă temporară a unor valori, ca de pildă: două timbre întregi şi unul înjumătăţit de 10 b, sau trei exemplare de 10 b — ambele situaţii pentru valoarea de 25 b; sau patru timbre de 25 b, pentru a înlocui lipsa valorii de 1 L pentru colete şi altele.

La clasificarea pe care am propus-o într-un articol anterior[1]), trebuie să fac rectificarea că am găsit în cele din urmă (după 8 ani de cînd studiez această emisiune) şi tipul mic la valoarea de 50 b roşu, cu dimensiunile pentru cifre 3,3/1,1 şi 3,3/1,2 mm — aşa cum corect menţiona Odo Gh. Boehm. Este, totuşi, surprinzător cît de greu am întîlnit această valoare, deşi a fost emisă într-un tiraj foarte mare. Mai uşor am găsit erorile de culoare.

De reţinut, însă, faptul că emisiunea este strîns legată de francatura uzuală din acea perioadă (cu care are multiple asemănări) şi la care se constată o abundenţă cromatică rar întîlnită.

[1]) *„Filatelia" nr. 7/83, pag. 2—3.*

Se ştie că stabilirea culorii iniţiale este, uneori, dificilă, pentru că se pune sub mai multe aspecte problema criteriului ce trebuie adoptat. De pildă, statistic: cea mai frecventă culoare. În ce priveşte datarea — examinarea francaturii, pe cît posibil, „early date" (dată timpurie). Culoarea este menţionată „oficial" în cataloage, dar, după cum vom vedea, de cele mai multe ori se dau denumiri prea vagi. Ultimul procedeu l-ar oferi examinarea eseurilor de tipar aprobate — ceea ce nu este întotdeauna posibil.

Folosind ghidajul teoretic, metodologia practică a constat în examinarea a cît mai multe exemplare numai la lumina zilei, în zi însorită (dar nu în lumina solară directă, pentru că se observă în aceste condiţii o aparentă deschidere, „decolorare" a culorii, ci în lumina solară indirectă). Recunoaşterea, catalogarea şi clasificarea au fost efectuate folosind tabelele de culori „Michel", cu eşantioane clar redate pe hîrtie, examinate şi comparate în exact aceleaşi condiţii de luminozitate.

Dificultăţile sînt, însă, sporite şi de faptul că intervine şi un alt parametru: **tipar clar** (ce are tendinţa de a apărea mai deschis) şi **tipar ancrasat** sau cu pete, care are tendinţa inversă, de a apărea mai închis (aceasta fiind, însă, numai o iluzie optică).

Mai mult încă, dificultatea examinării culorii desenului este sporită şi de suprainadăugarea culorii hîrtiei (albă, gălbuie, roz, gri etc.).

În tabelul de mai jos prezint sistematizarea culorilor din această emisiune, erorile de culoare la valorile: **25 b negru** — culoarea **brun-negricios** (sau sepia), care este indicată greşit în cataloage drept negru-oliv, pentru că adevăratul negru-oliv se întîlneşte numai la valoarea de 5 b negru din francatura uzuală 1919—1928; **1 L violet** — eroarea **gri-oliv** — un exemplar neştampilat, gumat, pe care l-am semnalat în articolul precedent, şi **5 L gri** — am găsit o eroare de culoare **brun-oliv**.

Mi se pare surprinzător că la peste o jumătate de secol de la retragerea acestei emisiuni se mai pot descoperi, încă, lucruri noi. Dar tocmai în aceasta constă farmecul filateliei, demonstrînd nebănuitele posibilităţi ale unei emisiuni.

Traian ATAMAN

TABELUL CULORILOR EMISIUNII DE ASISTENŢĂ SOCIALĂ

Valoarea	Culoarea iniţială	Nuanţe	Varietăţi	Erori
10b.	verde	închis deschis (mat lăptos)	verde-gălbui verde-aprins verde-oliv verde-albăstrui	
25b.	negru		cenuşiu	brun-negricios (sepia)
50b.	roşu		roz-carmin roşu-aprins	
1L.	violet		lila	gri-oliv
2L.	albastru	închis deschis	albastru-cobalt bleu	
5L.	gri	închis deschis		brun-oliv
50L.	galben		galben-portocaliu	

Bibliografie

1. Boehm O. Gh. — Timbrele româneşti de Asistenţă Socială. „Filatelia" nr. 8, 1963, pag. 4—5.

2. Teleguţ M. — Francaturi înjumătăţite. „Filatelia" nr. 9, 1983, pag. 8.

★ Filiala A.F.R. Botoşani a realizat, în colaborare cu Filialele A.F.R. Olt, Suceava şi Vaslui, un nou şi reuşit set de ilustrate maxime color, cu seria de mărci „Aniversări-Comemorări II/1983" şi obliterate cu ştampile publicitare cu o bună concordanţă de localitate (unde s-au născut personalităţile respective), după cum urmează :

— cu marca de 1 leu, reprezentîndu-l pe bacteriologul şi parazitologul dr. Mihai Ciucă, obliterată la Săveni, jud. Botoşani ;

— cu marca de 2 lei, reprezentîndu-l pe agronomul, economistul şi omul politic Petru Sebeşan Aurelian, obliterată la Slatina ;

— cu marca de 3 lei, reprezentîndu-l pe scriitorul şi publicistul Alexandru Vlahuţă, obliterată în com. Alexandru Vlahuţă, jud. Vaslui;

— cu marca de 4 lei, reprezentîndu-l pe inginerul energetician Dimitrie Leonida, obliterată la Fălticeni, jud. Suceava.

NOI REALIZĂRI DE ILUSTRATE MAXIME

★ Alte trei reuşite ilustrate maxime color au fost realizate, cu frumoase ştampile publicitare, de Filiala A.F.R. Braşov, cu mărcile :

— de 7,05 lei, din seria uzuale 1972, reprezentînd „Biserica Neagră din Braşov" ; obliterată cu ştampila „Expoturispo '84" ;

— de 0,55 lei, din seria „Flori rare, monumente ale naturii" 1972, reprezentînd Floarea de colţ, obliterată cu ştampila „Protejaţi flora alpină" ;

— de 1 leu (din seria „Staţiuni balneo-climaterice" 1982, reprezentînd Hotelul „Cioplea" din Predeal, obliterată cu ştampila „Vizitaţi Predealul, oraş turistic".

Cărţile poştale ilustrate au fost realizate de Editura „Meridiane", Muzeul de istorie naturală Sibiu şi O.S.E.T.C.M., completîndu-se francatura (pînă la valoarea pentru o c.p.), pe partea destinată corespondenţei şi obliterîndu-se cu aceeaşi ştampilă.

★ Filiala A.F.R. Sibiu şi-a îmbogăţit palmaresul realizărilor cu o nouă ilustrată maximă. Este vorba despre marca poştală şi despre ilustrata, puse în circulaţie de Poşta română, reprezentîndu-l pe Simion Bărnuţiu, conducător al revoluţiei de la 1848 şi unul dintre cei mai de seamă cărturari români din secolul trecut. Simion Bărnuţiu a trăit mulţi ani la Sibiu, unde a făcut facultatea de drept. Aici, la Sibiu, a redactat şi difuzat cunoscutul manifest revoluţionar „PROVOCAŢIUNE". Prin editarea acestei ilustrate maxime, prevăzută cu o ştampilă ocazională, Filiala A.F.R. Sibiu cinsteşte memoria acestui mare român.

1/1985 Filatelia 1985, nr. 1.

ȘTAMPILELE ROMÂNEȘTI DE POȘTĂ RURALĂ (R)

Ing. Kiriac DRAGOMIR

ȘTAMPILE CLASICE (1865 — 1872)

RL

RLJ

RS 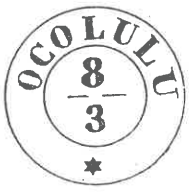

RA

ȘTAMPILE POSTCLASICE (1872 — 1900)

RJ 1

RJ 2

RP

RD

Ștampilele de poștă rurală constituie piese de primă importanță pentru colecțiile de istorie poștală locală.

Perioada filatelică a ștampilelor poștei rurale își deschide porțile în 1865, o dată cu reorganizarea de epocă a poștei și telegrafelor din România [1]. În acest context, Cezar Librecht, cu sprijinul generos al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a stăruit și reușit să inițieze și să desăvîrșească un așezămînt poștal rural public de înalt prestigiu pe tot cuprinsul țării [2]. Noua reformă a serviciului de expediție rurală a fost reglementată prin Decretul princiar nr. 357 din 26 februarie/10 martie 1865 [3]. Dispozițiile acestui decret au fost dezvoltate și precizate prin actul normativ intitulat **„Instrucții pentru serviciul poștei rurale"** [4]. Capitolul „Așezarea serviciului" precizează, în principal :

1. Birourile de expediție rurală, înființate la reședința subprefecturilor de plasă (acolo unde nu este stație telegrafo-poștală) vor primi scrisori de la toate comunele subordonate ; ele sînt în directă relație cu stațiile telegrafo-poștale din orașele de reședință districtuală sau cele mai apropiate.

2. Biroul rural se compune din : un expeditor (șeful biroului), un curier și un om de serviciu. Tot personalul birourilor poștale va fi plătit de județ, și, în ceea ce privește serviciul, depind de Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor, cu toate drepturile și obligațiile celorlalți ampleiați telegrafo-poștali.

3. În toate comunele din țară serviciul poștei se va îndeplini de către notari (cu atribuții de expeditori comunali) și de cîte un călăreț special angajat.

4. De două ori pe săptămînă (duminica și joia, ora 12), comunele vor trimite scrisorile și corespondența lor oficială prin călăreți la biroul de expediție rurală, de unde, primind expediția sosită, o vor aduce la notarul comunei spre împărțire.

5. Tot de două ori pe săptămînă (lunea și vinerea), birourile de expediții rurale, după sosirea tuturor trimișilor comunali, vor înainta toată corespondența la stația telegrafo-poștală cea mai apropiată, prin călăreți care, predînd-o, vor lua pe aceea sosită și se vor înapoia cu ea la biroul expediției rurale.

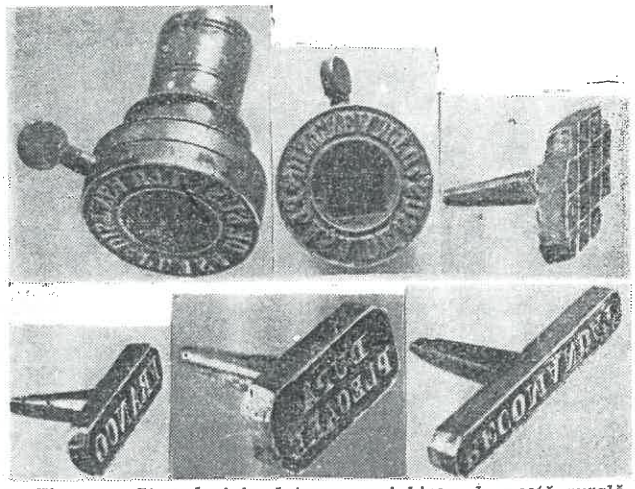

Fig. 1 — Ștempluri în dotarea unui birou de poștă rurală, în 1865 (PLASA DE SUS — DIST. NEAMȚU" : 1. Corpul cu cheia de fixare a datei și fațeta gravată; 2. Matrița cu lăcașul de montare a datei ; 3. „Ștampila grătar" ; 4. FRANCO ; 5. DUPĂ PLECARE ; 6. RECOMANDAT (Arhivele Statului București, fond sigilii și ștampile).

Cu privire la „Manipulația scrisorilor" extragem :

a. La comună (serviciul poștal comunal) evidența expediției se ținea prin două registre, unul în care se înscriau faturile scrisorilor particulare sosite și pornite și al doilea pentru corespondența oficială. Toate scrisorile depuse de trimițători trebuia să fie sigilate cu buline sau ceară roșie (cele recomandate și cu recipisă de întoarcere, cu trei pînă la cinci peceți de ceară). Scrisorile plătite (notate cu X) erau trimise la biroul rural, însoțite de „fatura de pornire" împreună cu banii, unde, la predare, călărețiii comunali primeau adeverința respectivă, pe care o aduceau la notarul comunei spre păstrare și justificare. Scrisorile „cu porto".

→

---

[1] *Primul act de guvernămînt care atestă existența unui serviciu poștal rural de stat în Țara Românească (pentru corespondența oficială) este Ofisul domnesc nr. 109 din 19 ianuarie 1851, dat de Barbu Dimitrie Știrbei către Departamentul din Năuntru („Buletinul Oficial al Principatelor Țării Românești", nr. 7, din 29 ian. 1851, p. 25). De reținut că scrisori particulare purtînd ștampile cu caracter poștal pătrundeau în mediul rural încă din 1841 (v. ing. Kiriac DRAGOMIR : „Primele sigilii și ștampile poștale prefilatelice din Țara Românească", „Filatelia", nr. 2/1984). Dar, abia în 1862 s-a procedat la organizarea unei poște rurale în ambele principate în accepția serviciului poștal public cu trimiteri oficiale și particulare, către și din comune rurale, cu birouri poștale pe lîngă subprefecturi (ASB. MF. dos. 260/1862, f. 121). Măsurile organizatorice din 1851 și 1862 au fost parțiale, nesatisfăcătoare și de scurtă durată.*

[2] *Cezar Librecht, primul director general al Direcției Generale a Telegrafelor și Poștelor din România (1 septembrie 1864 — 11 februarie 1866) a desfășurat, în timpul directoratului său, una din cele mai rodnice activități, reușind să pună noi și solide baze pentru organizarea, dezvoltarea și ridicarea administrației poștelor și telegrafelor la un înalt prestigiu național și european.*

[3] *„Buletinul Telegrafo-Poștal", nr. 10/1865, p. 73.*

[4] *Idem, supliment, nr. 15/1865, pp. 121—124. Legislația poștală rurală din 1865 a fost urmată, îmbunătățită și dezvoltată în timp, o dată cu reorganizarea poștei rurale din 1872, 1875, 1881 și 1892.*

(cu plata taxelor poştale plătite de către destinatar) se manipulau prin faturi speciale.

b. La plasă (biroul rural) evidenţa expediţiei se ţinea prin 6 condici şi 14 formulare imprimate. Şeful biroului (expeditorul), primind scrisorile şi banii pentru cele plătite pe loc („franco"), lipea pe fiecare mărcile cuvenite şi le anula cu

Tabelul „R" [1]

JUDEŢUL B.T.P.	PLASA Biroul rural	Data înfiinţării 1865	19.1 (1865) RL	RL a	RL J	RL Ja	RS	RA	19.2 (1872) RJ 1	RJ 1a	RJ 2	RJ 2a	RP	RD
1. ARGEŞ														
Curtea de Argeş	1. Argeş	–												
Piteşti	2. Cotmeana	01.12										●		
idem	3. Găleşeşti	01.12										●		
Curtea de Argeş	4. Loviştea	01.12										●		
Piteşti	5. Olt	01.12									●			
idem	6. Piteşti	–												
Curtea de Argeş	7. Topolog	01.12										●		
2. BACĂU														
Bacău	1. Bistriţa de Jos	01.08	□							○				
idem	2. Bistriţa de Sus	–												
idem	3. Tazlăul de Jos	01.08	■						●					
Tg. Ocna	4. Tazlăul de Sus	01.08	□						○					
idem	5. Trotuş	–												
3. BOLGRAD														
Bolgrad	1. Cahulo-Prut	01.09	□						●					
idem	2. Domeniilor	01.09	□						●					
idem	3. Ismail	–												
4. BOTOŞANI														
Botoşani	1. Coşula	15.06	□								●			
idem	2. Jijia	15.06	□								○			
idem	3. Miletin	15.06	■								○			
idem	4. Siret	15.06	■											
idem	5. Ştefăneşti	15.06	□								●			
idem	6. Târg	–												
5. BRĂILA														
Brăila	1. Balta	–							●					
idem	2. Vădeni	–									●			
6. BUZĂU														
Buzău	1. Buzău	01.08		■					●					
idem	2. Cimp	01.08		■							●			
idem	3. Pîrscov	01.08		□					●					
idem	4. Sărata	01.08		■					●					
idem	5. Slănic	01.08		■					●					
idem	6. Tohani	01.08		■										
7. CAHUL														
Cahul	1. Costangalia	01.09	■											
Leova	2. Cotul Morii	–												
idem	3. Tigheci	01.09	■											
8. COVURLUI														
Galaţi	1. Horincea	–									●			●
idem	2. Prut	–							●					○
idem	3. Siret	–												●
9. DÎMBOVIŢA														
Târgovişte	1. Bolintin	15.06	■								●			
idem	2. Deal	–												
Găeşti	3. Cobia	–												
Târgovişte	4. Dîmboviţa	15.06	□							●				
idem	5. Dîmboviţa-plai	–	–	–	–	–	–	–		●				
Idem	6. Ialomiţa	15.06	■							●	●			

kd/bp

Tabelul „R" [2]

JUDEŢUL B.T.P.	PLASA Biroul rural	Data înfiinţării 1865	19.1 (1865) RL	RL a	RL J	RL Ja	RS	RA	19.2 (1872) RJ 1	RJ 1a	RJ 2	RJ 2a	RP	RD
Târgovişte	7. Ialomiţa-plai	–	–	–	–	–	–	–		●				
idem	8. Neajlov	15.06	■							●				
idem	9. Plaiurile Unite	15.06	■											
10. DOLJ														
Craiova	1. Amaradia	15.06			■						●	●		
idem	2. Balta	15.06			■						●	●		
Calafat	3. Cîmpului	–												
Craiova	4. Dumbrava	15.06			■						●	●		
Bechet	5. Jiul de Jos	–									○	○		
Craiova	6. Jiul de Sus	15.06			■						○	○		
Idem	7. Ocol	–												
11. DOROHOI														
Dorohoi	1. Başeu	01.08	■											
Mihăileni	2. Berhometea	–												
Dorohoi	3. Coşula	–												
idem	4. Herţa	01.08	■											
idem	5. Prutul de Sus	01.08	□											
Rădăuţi	6. Prutul de Jos	01.08	■											
12. FĂLCIU														
Huşi	1. Crasna	–										●		
idem	2. Mijloc	–								●				
idem	3. Podoleni	–								○				
Fălciu	4. Prut	–												
13. GORJ														
Tîrgu Jiu	1. Amaradia	15.06	■							●				
idem	2. Gilort	15.06	■							●				
idem	3. Jiu	15.06	□							○				
idem	4. Ocol													
idem	5. Novaci	15.06	□							●				
idem	6. Vulcan	15.06	□							●				
14. IALOMIŢA														
Călăraşi	1. Balta	15.06	■											
idem	2. Borcea	15.06	■											
Urziceni	3. Cîmp	15.06	■											
Călăraşi	4. Ialomiţa	15.06	■											
15. IAŞI														
Iaşi	1. Bahlui	01.08					■				●			
idem	2. Braniste	01.08					■				○			
Tîrgu Frumos	3. Cîrligătura	–												
Iaşi	4. Copou	01.08					□				○			
idem	5. Codru	01.08					□				●			
idem	6. Stavnic	01.08					■				●			
idem	7. Turia	0108					□				●			
16. ILFOV														
Bucureşti	1. Dîmboviţa	09.12		■								●		
idem	2. Mostiştea	01.09		■										
idem	3. Negoeşti	14.09		■										
Oltenita	4. Oltenita	09.09		■										
Bucureşti	5. Sabar	18.09		■										
idem	6. Snagov	02.09		■					●		●			
17. ISMAIL			–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

kd/bp

Tabelul „R" [3]

JUDEŢUL B.T.P.	PLASA Biroul rural	Data înfiinţării 1865	19.1 (1865) RL	RL a	RL J	RL Ja	RS	RA	19.2 (1872) RJ 1	RJ 1a	RJ 2	RJ 2a	RP	RD
18. MEHEDINŢI														
Turnu Severin	1. Blahniţa	01.08					■					○		
idem	2. Dumbrava	01.08					■					●		
idem	3. Cîmp	01.08					■					○		
idem	4. Closani	01.08					■					●		
idem	5. Motrul de Jos	01.08					■					●		
idem	6. Motrul de Sus	01.08					■					●		
idem	7. Ocol	01.08					■							
19. MUSCEL														
Cîmpulung	1. Argeş	01.09	□											●
idem	2. Dîmboviţa	01.09	□											●
idem	3. Nucusoara	–												
Idem	4. Podgoria	01.09	□											●
idem	5. Rîurile	01.09	□											●
Idem	5a. Rîurilor													●
20. NEAMŢ														
Piatra	1. Bistriţa	01.08		■										
idem	2. Mijloc	01.08		■						●				
Idem	3. Munte	01.08		■						●				
idem	4. Piatra	01.08		■										
Idem	5. Plasa de Sus	01.08		■										
21. OLT														
Slatina	1. Mijloc	–												
idem	2. Olt	15.06	□							●				
idem	3. Şerbăneşti	15.06	□							●				
idem	4. Vedea	15.06	□							●				
22. PRAHOVA														
Ploieşti	1. Cîmp	15.06	■											
idem	2. Cricov	15.06	■											
Idem	3. Filipeşti	15.06	■											
Idem	4. Podgoria	15.06	□											
Cîmpina	5. Prahova	15.06	■											
Văleni	6. Teleajen	15.06	■											
Ploieşti	7. Tîrgşor	–												
23. PUTNA														
Focşani	1. Bilieşti	01.08		■										
idem	2. Gîrle	01.08		■										
Adjud	3. Răcăciuni	–												
Focşani	4. Vrancea	01.08		■										
idem	5. Zăbrăuti	01.08		■										
24. RÎMNICU SĂRAT														
Rîmnicu Sărat	1. Grădiştea	01.08	■											
Idem	2. Marginea de Jos	01.08	■											
idem	3. Marginea de Sus	01.08	■											
idem	4. Orasului	01.08	■											
idem	5. Rîmnic-plai	01.08	□									○		
idem	6. Rîmnicu de Jos	01.08	■											
idem	7. Rîmnicu de Sus	01.08	□									●		
25. ROMAN														
Roman	1. Fundului	01.08					■							

Tabelul „R" [4]

JUDEŢUL BTP	PLASA Biroul rural	Data înfiinţării 1865	19.1 (1865) RL	RL a	RL J	RL Ja	RS	RA	19.2 (1872) RJ 1	RJ 1a	RJ 2	RJ 2a	RS	RD
Roman	2. Moldova	01.08				■								
idem	3. Siretul de Jos	01.08				■								
idem	4. Siretul de Sus	01.08				■								
26. ROMANAŢI														
Caracal	1. Balta	–							●					
idem	2. Ocol	–												
idem	3. Oltet	–							●					
idem	4. Oltul de Jos	–												
idem	5. Oltul de Sus	–							●					
27. SUCEAVA														
Fălticeni	1. Moldova	24.11				■								
idem	2. Munte	24.11				■								
idem	3. Şomuz	–												
idem	4. Siret	24.11				□								
28. TECUCI														
Tecuci	1. Bîrlad	–							●					
idem	2. Berheci	–							●					
idem	3. Nicoreşti	–							●					
idem	4. Zeletin	–							●					
29. TELEORMAN														
Turnu Măgurele	1. Călmăţui	01.07	□											
idem	2. Teleorman	01.07	■											
idem	3. Tîrg	01.07	■											
Alexandria	4. Marginea	01.07	■											
30. TUTOVA														
Bîrlad	1. Corod	–								●				
idem	2. Pereschiv	–							●					
idem	3. Şemila	–								○				
idem	4. Tîrg	–								●				
idem	5. Tutova	–									●			
31. VASLUI														
Vaslui	1. Crasna	–									○			●
idem	2. Fundurile	–									○			●
idem	3. Mijloc	–									○			○
idem	4. Racova	–									●			●
idem	5. Stemnic	–									○			●
32. VÎLCEA														
Rîmnicu Vîlcea	1. Cozia	–								●				
idem	2. Horez	–								○				
idem	3. Ocol	–								○				
idem	4. Olt	–												
idem	5. Oltetul de Jos	–								●				
idem	6. Oltetul de Sus	–							●					
idem	7. Otasău	–								●				
33. VLAŞCA														
Giurgiu	1. Cîlnistea	–												●
idem	2. Giavacioc	–												●
idem	3. Marginea	–												
idem	4. Neajlov	–												●

kd/bp

ştampilele biroului (grătare sau rotunde de zi). După desăvîrşirea manipulaţiei, formîndu-se faturi şi pachete, expediţia rurală se preda staţiei telegrafo-poştale tutelare.

Decretul 357/1865 urma să cuprindă 32 judeţe (din totalul de 33) şi 1144 reşedinţe de plasă (din totalul de 164) şi să deservească 2658 comune rurale (din 3020). Din cercetările de pînă acum reiese însă că din cele 144 poşte rurale posibile numai 100 (din 22 judeţe, cu, respectiv, 1732 comune dependente) au fost înfiinţate în spiritul decretului 357 şi dotate cu ştampile rurale care se pot încadra în capitolul poştei rurale clasice (1865—1872) [5]).

După abdicarea domnitorului Cuza (11/23 februarie 1866) a început o adiere de declin a poştei rurale şi, treptat, în 1871 ajunge ca inexistentă în majoritatea judeţelor [6]). În vederea remedierii, se elaborează şi sancţionează **„Legea pentru înfiinţarea unui serviciu de poşte rurale“** (Decretul nr. 734 din 3/15 martie 1872). Din **„Regulamentul şi instrucţiunile pentru poştele rurale“** (Regulamentul Lahovari n.n.) rezultă că noua organizare, cu aplicare de la 1 mai 1872, are ca temei Decretul 357/1865, urmînd ca poşta rurală să activeze tot în 32 judeţe, dar desfăşurat într-un număr de plăşi mai mare ca în trecut [7]). Din materialul de referinţă rezultă că poşta rurală din perioada postclasică a fiinţat în 136 reşedinţe de plasă, deservind 2352 comune în subordine, unele birouri comandînd ştampile noi, altele utilizînd în continuare pe cele vechi [8]).

ŞTAMPILELE DE POŞTĂ RURALĂ (R) sînt ştampile date în folosinţa expediţiilor poştale de poştă rurală. Ştampilele poştei rurale erau comandate şi plătite de judeţ [9]). Ele se confecţionau de către gravori din ţară, pe bază de licitaţie şi „după modele date de către Direcţia Generală a Telegrafelor şi Poştelor“ [10]).

Ştampilele poştei rurale sînt clasificate în două categorii : 1. Ştampile rurale clasice (1865—1872) şi 2. Ştampile rurale postclasice (1872—1900). Ele sînt notate cu litera „R“ (iniţiala cuvîntului „Rurale“).

1. — Ştampilele rurale clasice (RL), cunoscute îndeobşte sub denumirea de „ştampile Librecht“ şi notate cu simbolul „RL“ (Rurale Librecht), s-au executat pentru expediţiile de poştă rurală înfiinţate potrivit decretului 357/1865. Prezintă următoarele caracteristici : dublu cerc, cu diametre variabile (în majoritate 25/15 mm), cu inscripţii majuscule egiptiene : sus, districtul („DIST“) şi jos, plasa („PL“), despărţite prin două steluţe ; data (zi şi lună), în cifre arabe, sub formă de fracţie.

Ştampilele rurale clasice se împart în patru tipuri, după alcătuirea textului (DIST. sau JUD sau numai cu denumirea plăşii) :

RL — „Rurale-Librecht“ (tip de bază), ex. : DIST. PRAHOVA — PL. TELEJANU.

RLJ — „Rurale-Librecht-cu judeţ“, ex. : JUD. DOL = JIU — PL. AMARADIA.

RS. — „Rurale-cu stea“ şi cu denumirea plăşii, ex.: OCOLU.

RA — „Rurale-cu agrafă“, idem, ex. : STAVNICU.

TABELUL R (1—4) conţine birourile poştale rurale, cu data înfiinţării lor, grupate pe judeţe şi tipuri de ştampile, clasice şi postclasice [11]). Ştampilele considerate ca existente sînt notate cu un pătrat (clasice) sau cerc (postclasice) ; pentru ştampilele cunoscute (şi desenate), pătratele, respectiv cercurile, au fost umplute. Sîntem încă în faza de continuare a cercetărilor. Cu privire la nominalizarea unei ştampile rurale se recomandă procedeul alfanumeric : la simbolul unei ştampile se adaugă numărul de ordine al judeţului, după care urmează denumirea plăşii (biroului poştal rural). Exemplu : RL.22. TELEJANU este ştampila rurală clasică din districtul 22. Prahova, plasa Teleajen. Fiind a şasea plasă din district, notarea se poate simplifica prin simbolul RL.22.6, ceea ce corespunde la aceeaşi ştampilă rurală din Prahova (Teleajen). Practic, în vorbirea curentă însă, denumirea respectivă se enunţă: RL. Teleajen-Prahova, cuprinzînd un înţeles deplin.

Tabelul „R“ (1—4) din acest studiu cuprinde ştampilele din perioada 1865—1881.

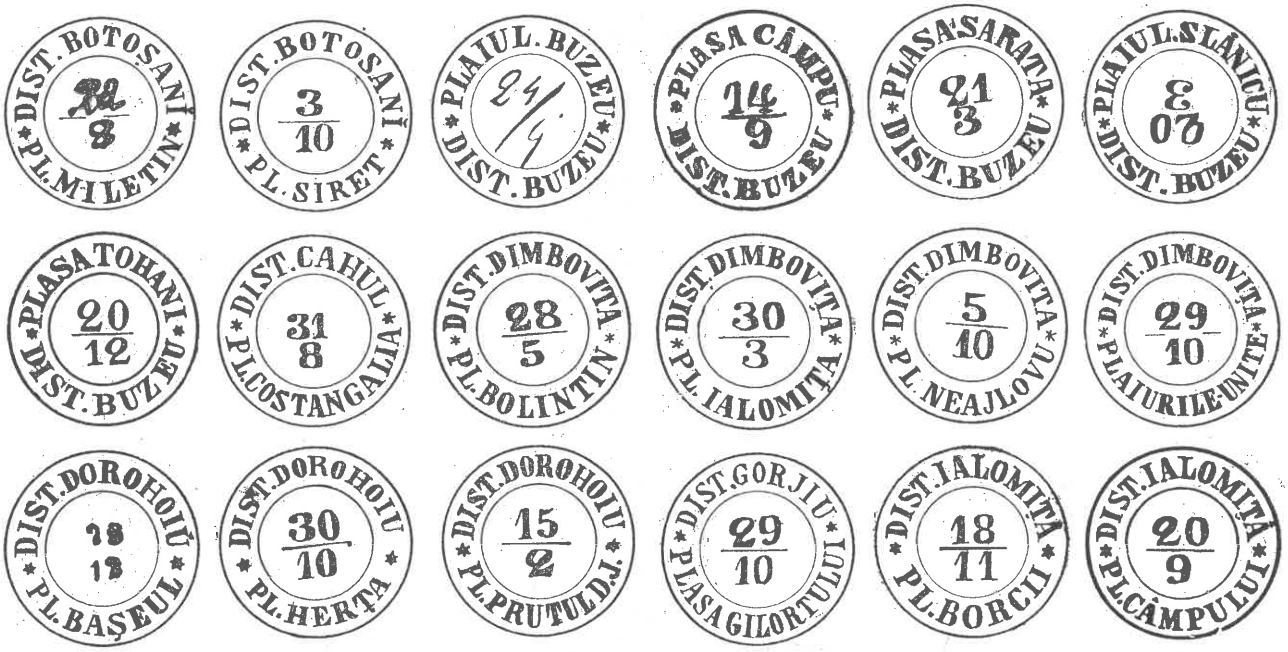

[5]) *Activitatea serviciului poştal rural în 1865 a început la 15 iunie în judeţele Botoşani, Dîmboviţa, Dolj şi Gorj parţial, Ialomiţa, Olt şi Prahova (B.T.P. nr. 10/1865, p. 118) ; organizarea a continuat în restul de 17 judeţe pînă în septembrie-octombrie (v. TABELUL R).*

[6]) *Primele birouri rurale desfiinţate sînt cele din judeţul Dolj (Tel. nr. 86 din 15/27 iunie 1866), apoi Mehedinţi (Tel. nr. 27 din 17/29 ianuarie 1868) etc.*

[7]) *Pentru lege, v. „Monitorul Oficial“ nr. 78, din 6/18 aprilie 1872 şi pentru regulament, sancţionat la 1/13 aprilie 1872, idem, nr. 84, din 13/25 aprilie 1872, p. 527). Ordinea de înfiinţare a serviciului poştal rural în cursul anului 1872 începe cu luna mai : jud. Buzău, Ialomiţa şi Vîlcea ; în septembrie, jud. Bolgrad, Iaşi, Muscel şi Vaslui ; în noiembrie, jud. Dolj, Fălciu, Vîlcea şi Vlaşca, şi în decembrie, în jud. Argeş, Brăila, Olt şi Romanaţi. În cursul anului următor sînt înfiinţate în restul judeţelor, cu excepţia Covurlui (abia în iunie 1874). (V. Lahovari, op. cit., pag. 18.)*

[8]) *Birourile poştale din judeţele Cahul, Dorohoi, Ialomiţa, Prahova, Roman şi Teleorman (şi altele, parţial) n-au mai comandat ştampile noi, utilizînd în perioada postclasică aceleaşi ştampile din 1865 (RL), adesea recondiţionate şi, uneori, adaptate noii situaţii, incluzînd data cu cele trei elemente : ziua, luna (în litere) şi anul întreg (ex. : RLa. PLASA BILIESCI — DIST. PUTNA 2 MAI 1879). Ştampila RL. OLTENIŢA — JLFOVU a fost recondiţionată o dată cu darea ei în folosinţă (sept. 1865), prin suprimarea literelor PL. Multe din ştampilele rurale clasice s-au utilizat pînă tîrziu, peste pragul lui 1890 (ex. RL. BASEUL — DOROHOIU, RLa. MUNTELE — ROMAN, RA. BAHLUIU — Iaşi).*

[9]) *Toate cheltuielile privind înfiinţarea şi întreţinerea serviciului poştal rural, priveau judeţul respectiv, pe temeiul art. 52 al. 11 din Legea pentru înfiinţarea consiliilor judeţene (Decretul nr. 396, din 31 martie 1864, publicat în Buletinul legilor Principatelor Unite Române nr. 36—38/1864).*

[10]) *Ştampilele RL au fost executate de Menahem J. Carniol (96 lei bucata). Abateri de la ştampilele RL fac ştampilele RLJ din judeţele Dolj, executate de A. Sulder & Co., iar cele din Roman şi Suceava (de tip RLJa), de către A. Kruze (gravor Hans). Ştampilele RS (Mehedinţi) au fost executate de Herman Cronberg şi cele RA (Iaşi), de către gravorul localnic Iancu Pecetaru. Tot atunci s-au executat şi ştampilele obliterante GR2 (grătare simple) şi ştampilele adiţionale RECOMANDAT, DUPĂ PLECARE şi FRANCO şi din 1872 ştampilele P. D. (plătite pînă la destinaţie), PORTO (pentru scrisorile neplătite) şi R. R. (pentru scrisorile cu retur-recipisă) prevăzute în regulamentul Lahovari.*

[11]) *TABELUL R a fost întocmit în conformitate cu „Nomenclatorul comunelor din ţară, din 1865“, publicat în „Buletinul Telegrafo-Poştal“ nr. 23, din 12/24 octombrie 1865, p. 194 ş.u. Nu sînt cuprinse unele reforme administrative din 1875/1880.*

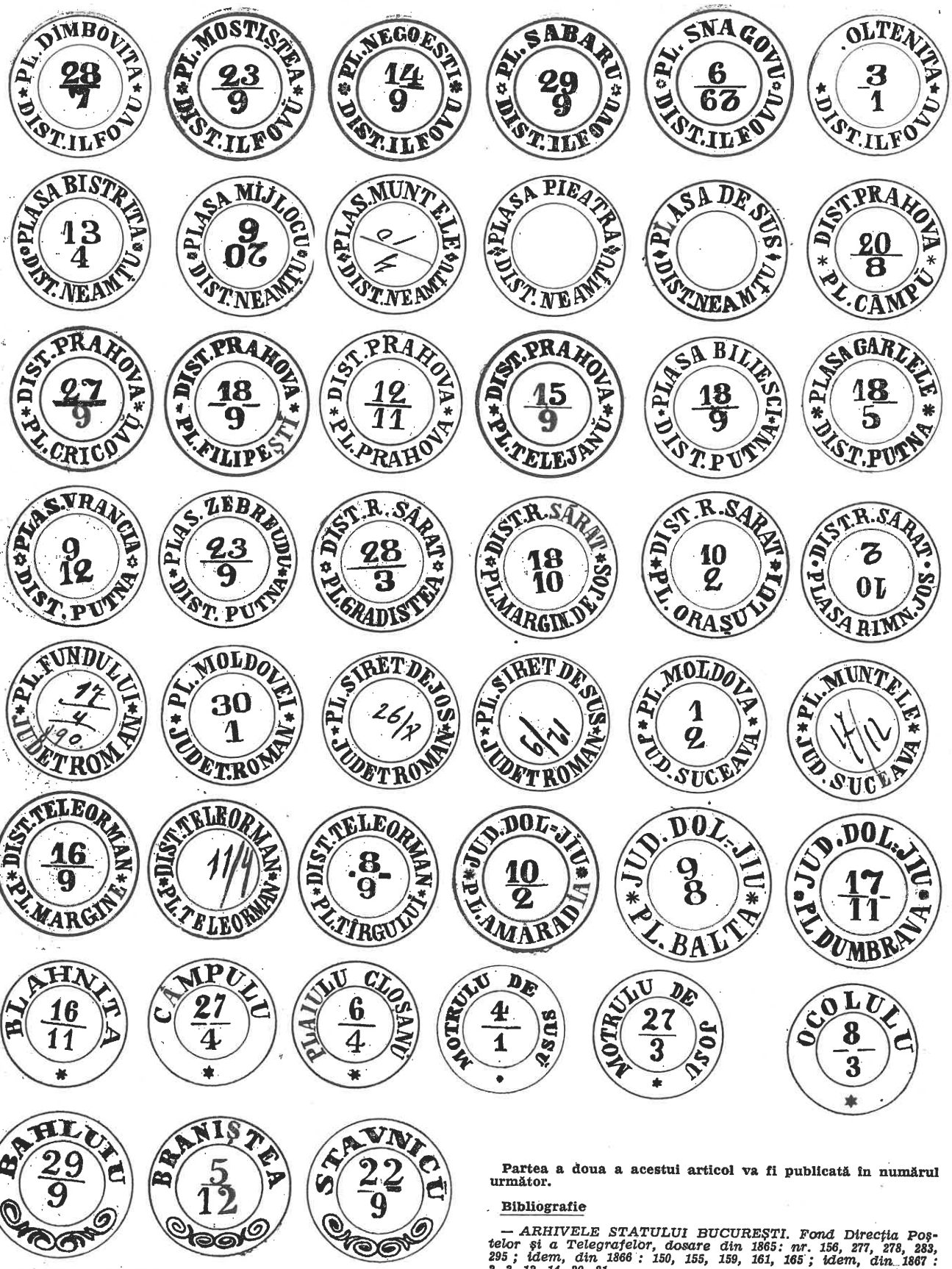

— **Colecții de referință :** Savin Brătan, K. Dragomir, Leonard Pașcanu, D. Pașșalega, Barbu Popescu, Răzvan Popescu, Herbert Riesenberg, Teodor Săndulescu + desene, Emanoil Săvoiu, Constantin Milu, Vintilă Slonovschi ș.a.

Partea a doua a acestui articol va fi publicată în numărul următor.

Bibliografie

— *ARHIVELE STATULUI BUCUREȘTI. Fond Direcția Poștelor și a Telegrafelor, dosare din 1865: nr. 156, 277, 278, 283, 295 ; idem, din 1866 : 150, 155, 159, 161, 165 ; idem, din 1867 : 2, 3, 13, 14, 20, 21.*

— *G. LAHOVARI : Darea de seamă din 1872/73.*

— *K. DRAGOMIR : „Filatelia" nr. 11/1972, nr. 10/1975 și nr. 8/1980.*

— *D. PAȘȘALEGA : Almanah filatelic 1984 și 1985.*

Filatelia 1985, nr. 2.

ȘTAMPILELE ROMÂNEȘTI DE POȘTĂ RURALĂ (R)

Ing. Kiriac DRAGOMIR

(continuare din numărul precedent)

2. ȘTAMPILELE POSTCLASICE ALE BIROURILOR POȘTALE RURALE (RJ), denumite uneori și „ștampilele Lahovari" și notate cu simbolul „RJ" (Rurale-județ), s-au executat conform decretului nr. 734 din 3/15 martie 1872 (M.O. nr. 78) și actului normativ intitulat „Regulament și instrucții de manipulare pentru poștele rurale", sancționat prin Decretul nr. 773 din 6/18 aprilie 1872 (M.O. nr. 84). Ele nu au fost întîlnite pînă acum pe mărci clasice-litografiate, de unde și trecerea lor în categoria ștampilelor postclasice. Primele ștampile cunoscute poartă anul 1872 și se găsesc pe mărcile începînd cu emisiunea Paris. Dată timpurie : RJ1. PL. SĂRAȚI — JUD. BUZEU 6 DEC. 72 (colecția ing. H. Riesenberg).

Aceste ștampile se deosebesc net de ștampilele rurale clasice prin faptul că data este dispusă pe trei rînduri (ziua/luna/anul). Anul apare pentru prima oară la ștampilele de poștă rurală ; de reținut că luna este înscrisă acum prin litere majuscule (primele trei ale lunii, ex. : OCT.), înlocuind cifrele arabe de la ștampilele RL. De asemenea, cuvîntul „District" este înlocuit cu acela de „Județ", de unde și catalogarea lor cu simbolul „RJ" (Rurale cu județ).

Ștampilele rurale postclasice au fost clasificate în patru tipuri de bază, după forma și alcătuirea textului :

RJ1 — „Rurale-Județ", cu cerc simplu, mărime mijlocie (21,5—24 mm), avînd sus (sau jos) denumirea județului și opus denumirea plășii (biroului poștal) ; anul din două sau patru cifre (RJ1a) ;

RJ2 — „Rurale-Județ", cu dublu cerc (cerc mare 23—26 mm și cerc mic 13—16 mm), avînd denumirea județului sus sau jos (RJ2a) și opus denumirea plășii (biroului poștal [12]) ;

RP — „Rurale-Plasă", mici, cerc simplu (cca. 20 mm), avînd ca text numai denumirea plășii, și

RD — „Rurale-Degetar", foarte mici, cerc simplu (cca. 17 mm), executate după tipul ștampilelor degetar („D") ale birourilor telegrafo-poștale din 1871.

În acest studiu nu intră ștampilele denumite „Rurale-Comunale" (catalogate cu simbolul „RC") utilizate poștal de notarii comunelor dependente de biroul rural (al plășii respective), începînd din 1872 și respectiv nici ștampilele „agenților speciale" sau a „birourilor autorizate" (1893—1905), care sînt cuprinse în studii aparte [13].

În perioada corespunzătoare filateliei postclasice (1872—1900) au avut loc cunoscutele reforme de poștă rurală [14]. În legătură cu studiul nostru reținem înființarea de birouri rurale din gări. Trebuie de știut însă că aceste birouri (cu cîteva excepții) au utilizat multă vreme, și în majoritatea cazurilor, aceleași ștampile prevăzute în TABELUL „R" [15]. Acest fapt face dificilă constatarea dacă scrisorile, puntînd ștampile RL și RJ lipsite de text cu indicare de an sau alte însemne, au fost sau nu manipulate prin birouri rurale din gări. În caz pozitiv, astfel de scrisori

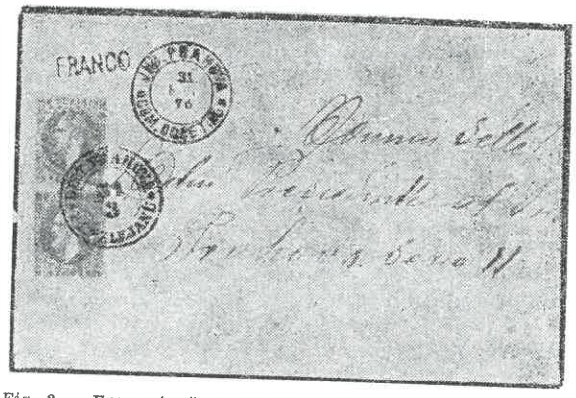

Fig. 2 — Francatură cu mărci poștale postclasice (emisiunea „Paris"). Mărcile obliterate cu ștampila RL.22. TELEJANU și, pe scrisoare, ștampila postclasică RC.2 OGRETINU. (Colecția Th. Săndulescu).

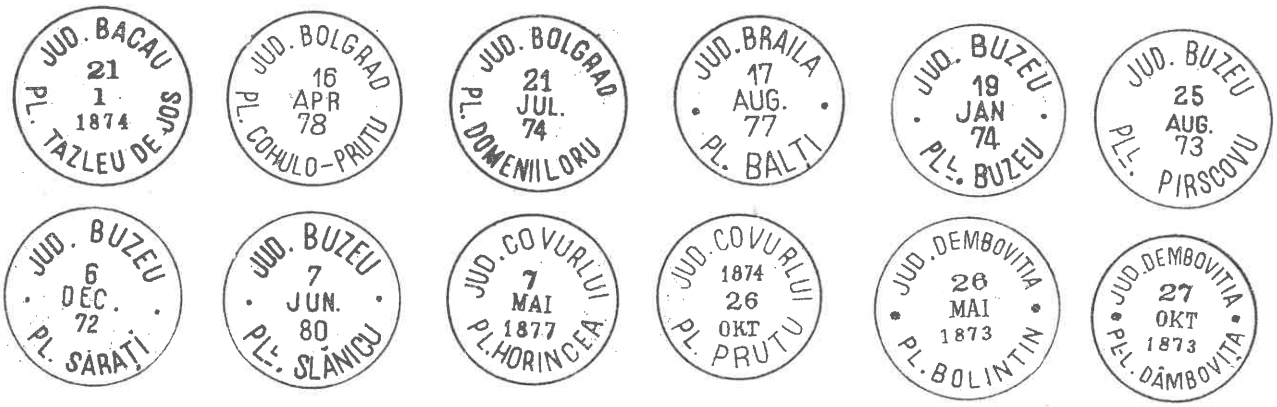

[12] *Nu sînt cuprinse aici ștampilele RL din județele Cahul, Dorohoi, Ialomița, Prahova, Putna, Roman, Suceava și Teleorman, care au fost utilizate în continuare și după 1872. De asemenea, sînt omise și unele ștampile RJ tîrzii, apărute ca urmare reglementărilor din 1880/1892.*

[13] *Ștampilele RC au în text denumirea comunei, cu sau fără COM., JUD., sau PL. Ștampilele rurale comunale se împart în patru categorii de bază : RC1 — cu indicativele COM., JUD. și PL. Au fost întîlnite în perioada 1880—1890 (ex. : COM. MAGLAVITU — PL. CAMPU — JUD. DOLJIU 16 SEP. 85) ; RC2 — cu indicativele COM. și JUD. Au fost întîlnite începînd din 1873 (ex. : COM. LARGU — JUD. BUZEUL 6 FEB. 73) ; RC3 — cu denumirea comunei, avînd ca indicativ numai JUD. Au fost întîlnite începînd din 1891 (ex. : CARPINISTEA — JUD. BUZĂU 15 APR. 91) ; și RC4 — cu denumirea comunei și s-au întîlnit după 1883 (ex. : VERBITA 22 NOV. 87). Ștampilele rurale-comunale sînt foarte numeroase (estimate la cca. 3000). Catalogarea lor este în curs (ing. H. Riesenberg), cercetarea întîmpinînd serioase dificultăți.*

[14] *Pentru text dezvoltat, vezi D. Pașșalega, „Almanahul Filatelic 1985".*

[15] *În conformitate cu decizia 28.628/1872, unele birouri rurale și-au mutat serviciul de expediție de la sediul subprefecturii în gările cele mai apropiate. Astfel, în 1872—73 iau ființă 15 birouri rurale în gările (în paranteze denumirea plășii, respectiv a biroului rural, vezi TABELUL „R") : 1. ALBEȘTI (22.4 Podgoria), 2. BUCECEA (4.4 Siret), 3. BUFTEA (16.6 Snagov), 4. CILIBIA (6.2. Cîmp), 5. COMANA (33.1. Cîlnișteа), 6. CRIVINA (22.1. Cîmpu), 7. GALBENI (25.3. Siretul de Jos), 8. GHIDIGENI (30.2. Pereschiv), 9. LEORDENI (19.4. Podgoria), 10. MIRCEȘTI (25.2. Moldova), 11. MUFTIU (5,2. Vădeni), 12. PODU ILOAIEI (15.1. Bahlui), 13. TITU (9.1. Bolintin), 14. ULMENI (6.4. Sărata) și 15. VALEA SEACĂ (2.1. Bistrița de Jos).*

Începînd din ianuarie 1875, se mută încă cinci birouri rurale de la subprefecturi în gările (de pe noua linie ferată Pitești — Slatina — Craiova — Vîrciorova) : 16. COSTEȘTI (1.2. Cotmeana), 17. CORBU (21.4. Vedea), 18. PIATRA OLT (26.5. Oltul de Sus), 19. BALȘ (26.3. Olteț) și 20. STREHAIA (18.5. Motru de Jos).

Birourile rurale din gări (din 1875, oficii poștale) erau dirijate de un expeditor rural, dotat cu tot inventarul aferent avut la subprefectură, inclusiv ștampilele respective, cu unele excepții (pentru ștampilele de zi a se vedea TABELUL R) ; mai tîrziu, după 1880 apar la unele poște rurale din gări ștampile tip RCG, cu denumirea „GARA" (ex. : GARA GHIDIGENI JUD. TUTOVA). Ca și registratorul subprefecturii, expeditorul rural din gări manipula mărci, franca scrisori și aplica ștampilele cuvenite, conform instrucțiunilor de manipulare poștală curentă.

[16] *Exemple în colecții competiționale : ing. Silviu Dragomir, av. D. Pașșalega, ing. Em. Săvoiu ș.a.*

sînt interesante documente de istorie poștală. Dar nu numai acestea ! Trebuie subliniat că toate scrisorile de poștă rurală francate cu mărci postclasice (mai ales din emisiunile „Paris — București") sînt interesante și valoroase piese filatelice. Obțin coeficienți de preferință, în mod deosebit, scrisorile cu ștampile obliterante RL și ștampile originare RC (fig. 2), scrisori cu date timpurii și tîrzii, scrisori cu francaturi mixte, cu francaturi încărcate sau cu mărci reutilizate — circulate în dauna poștei etc. [15]).

În încheiere, țin să mulțumesc tuturor celor care au contribuit la realizarea de lungă durată a acestei prezentări →

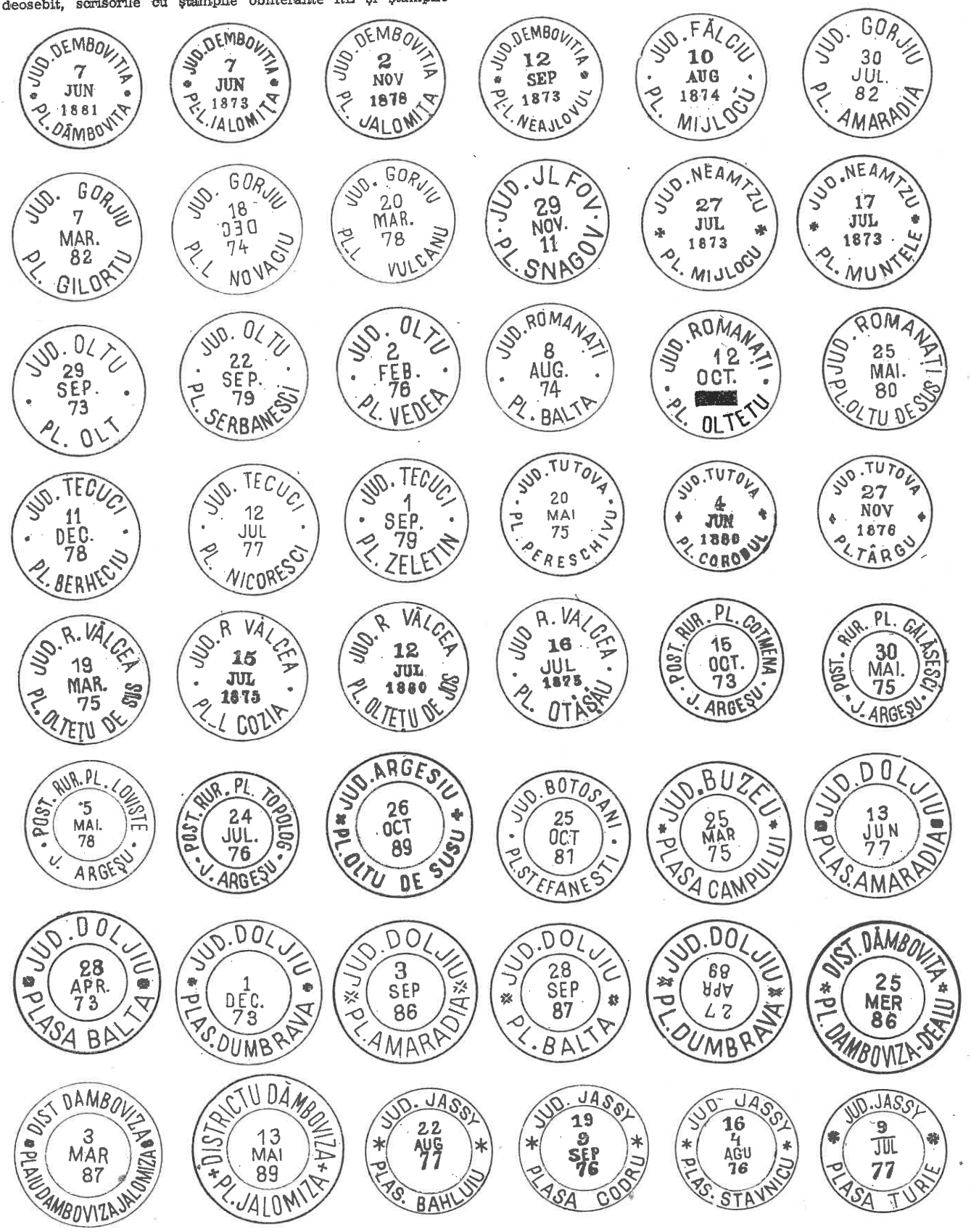

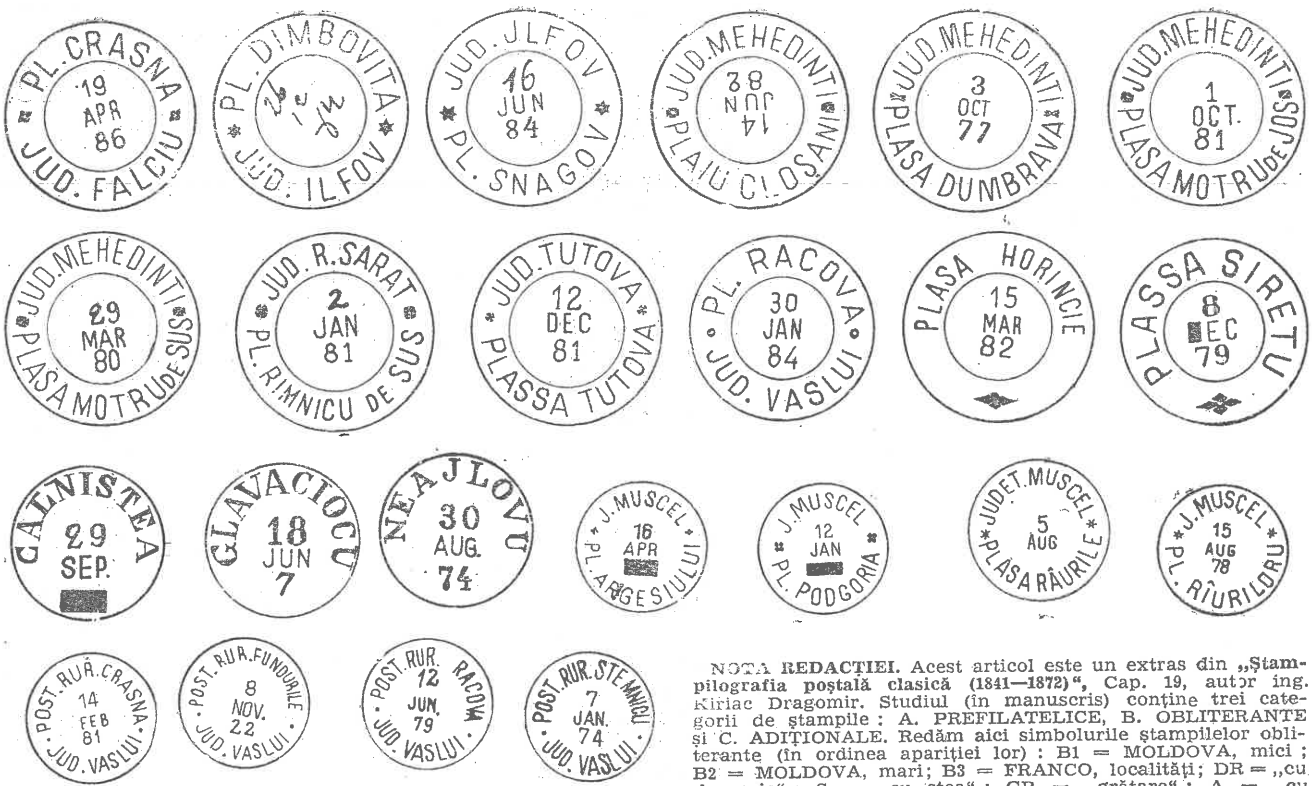

în premieră, cu mențiunea că, chiar sub acest aspect, sintetizat prin tabele și ștampile desenate (mărime 1/1), studiul nu este exhaustiv, așteptînd în continuare prețioasele completări.

NOTA REDACȚIEI. Acest articol este un extras din **„Ștampilografia poștală clasică (1841—1872)"**, Cap. 19, autor ing. Kiriac Dragomir. Studiul (în manuscris) conține trei categorii de ștampile : A. PREFILATELICE, B. OBLITERANTE și C. ADIȚIONALE. Redăm aici simbolurile ștampilelor obliterante (în ordinea apariției lor) : B1 = MOLDOVA, mici ; B2 = MOLDOVA, mari; B3 = FRANCO, localități; DR = „cu draperie" ; S = „cu stea" ; GR = „grătare" ; A = „cu agrafă" ; T = de timp ; H = ștampile mici ; D = degetare ; OS = oficii sucursale ; OB = oficii balneare ; OD = oficii deosebite ; G = poșta din gări și R = poșta rurală (v. CMPR '74 și „Filatelia" nr. 8/1980, 10/1983 și 2/1984).

TÎRGU JIU

La finele anului trecut, filateliștii gorjeni, în colaborare cu Comitetul județean de cultură și educație socialistă și D.J.P.Tc. Gorj, au organizat, în sala Muzeului de istorie din Tg. Jiu, o expoziție filatelică județeană, în cinstea Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român.

Materialele filatelice expuse au oglindit momente, realizări și personalități ale poporului român.

Cu acest prilej, au fost realizate un plic și o ștampilă avînd inscripționarea „Patriei mai multă energie electrică". Imaginea de pe plic reprezintă termocentralele din Rovinari și Turceni, imagine care, de altfel, se regăsește și în desenul ștampilei. **(Prof. Cornel Alexandrescu)**

OȚELU ROȘU

În orașul de pe malurile Bistrei, a avut loc, între 22—31 decembrie 1984, o expoziție omagială dedicată aniversării a 37 de ani de la proclamarea Republicii. Organizată de Cercul filatelic de la Liceul industrial, manifestarea filatelică s-a bucurat de un deosebit interes din partea publicului vizitator.

Cu acest prilej, a fost realizată o ștampilă ocazională care a marcat evenimentul. **(Ion Stolojescu)**

SIBIU

★ În cinstea celei de-a 37-a aniversări a Republicii, Filiala A.F.R. Sibiu a organizat, între 30 decembrie 1984 — 24 ianuarie a.c., o expoziție filatelică omagială, cuprinzînd 8 colecții cu peste 6.000 piese filatelice reprezentînd pagini din istoria poporului român. Expozanți : Iosif Berta, Nicolae Salade, Monica Olaru, Virgil Cristea, Vicențiu Holanda, Gheorghe Tulban, Neagu Constantin și Constantin Popa.

PE SCURT

★ Filiala A.F.R. și D.J.P.Tc. Sibiu au pus în circulație, la finele anului trecut, o ștampilă publicitară manuală cu dată fixă care comemorează centenarul con-

stituirii și punerii în funcțiune, la Sibiu, a primului pod de fier turnat din țara noastră.

Realizarea filateliștilor sibieni coincide cu emisiunea intitulată „Colaborarea cultural-economică intereuropeană 1984", cu tema „Poduri", pusă în circulație de Poșta română tot la finele anului trecut.

Plicurile și ilustratele maxime purtînd această ștampilă se încadrează în colecții de istorie filatelică sibiană și în exponate cu tema „Poduri". **(Ion Opriș)**

VASLUI

În cadrul întreprinderii fruntașe „Mecanica" din Vaslui, a luat ființă, de curînd, o nouă grupă filatelică. Abonați la revista „Filatelia" și la emisiunile de mărci poștale românești, membrii tinerei grupe, sub conducerea inimosului filatelist Vasile Mititelu, și-a propus în planul de măsuri mărirea numărului de membri, ședințe de inițiere în filatelie, înființarea unei biblioteci cu cele mai reprezentative lucrări în materie, confecționarea a cinci panouri cu ajutorul cărora vor organiza o microexpoziție filatelică permanentă în cadrul întreprinderii, împrospătată periodic cu emisiunile de mărci poștale care să sublinieze evenimentele istorice, economice și culturale din viața poporului nostru. **(Prof. C. Didilescu)**

CRAIOVA

„Cel mai bun diriginte de oficiu P.T.T.R." s-a intitulat concursul inițiat de D.J.P.Tc. Dolj și încheiat la finele anului trecut.

Cu deosebită bucurie a fost primită, de către filateliștii craioveni, știrea că primul loc a fost cîștigat de Lidia Banciu, diriginta Oficiului P.T.T.R. 3 Craiova, unde funcționează și un magazin filatelic cu o deservire ireproșabilă.

Merită să evidențiem și noi atît inițiativa D.J.P.Tc. Dolj — care ar putea fi extinsă în toată țara —, cît și faptul că la magazinul filatelic craiovean din subordinea Oficiului P.T.T.R. 3 filateliștii se bucură de o servire civilizată din partea personalului condus de diriginta Lidia Banciu. Felicitări ! **(Ing. Gh. Văduva)**

BOTOȘANI

La una dintre cele mai mari întreprinderi botoșănene — „Electrocontact" — va fi organizată la 30 martie a.c. o expoziție filatelică și numismatică omagială, dedicată împlinirii unui deceniu de la înființarea acestei unități economice.

50 de panouri de expunere și 10 vitrine pentru exponate numismatice, recent executate de către filateliștii întreprinderii „Electrocontact", își așteaptă expozanții. **(Ing. Nicolae Iosub)**

NEAMȚ

În cinstea Congresului al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste a fost constituită Grupa filatelică școlară „Emil Racoviță" la Școala generală nr. 2 din Piatra Neamț. Organizatori : prof. Victor Popa și învățătoarea Emilia Răruț. **(Dr. Nicolae Pavlidis)**

Filatelia. 1979, nr. 9

ŞTAMPILE CU „POŞTA“ [1]

PREZENTARE. Într-o ştampilă poştală (de serviciu) cuvîntul „POŞTA“ pare a fi de prisos. Cu toate acestea, multe administraţii poştale, ca: Argentina, Chile, Elveţia, Franţa etc. mai folosesc asemenea inscripţionări. De relevat că aceste ştampile sînt mult mai rare.

După cum vom vedea, asemenea ştampile se întîlnesc şi la noi în ţară. Nu sînt prea numeroase, dar, pe lîngă elementele componente ale unei ştampile normale, mai prezintă şi inscripţia POŞTA.

După cercetările noastre, aceste ştampile sînt mai puţin răspîndite şi cu folosiri diferite, de la un oficiu la altul.

Cea mai veche ştampilă, cu localitate, dată şi „POŞTA“, întîlnită la noi, este o ştampilă BACĂU/POŞTA, Early Date 13.12.69 — ştampilă în colecţia ing. Kiriac Dragomir (prima ştampilă folosită într-o gară din România).

CLASIFICARE. La sistematizarea de faţă s-a ţinut cont de o serie de criterii, ca vechimea, tipul de ştampilă etc.

Luînd tipul cel mai vechi întîlnit, Early Date, ca bază-tip, am trecut la clasificarea pe care v-o prezentăm mai jos.

Elementul principal este textul POŞTA. Un alt element constant la toate aceste obliterări este inscripţionarea localităţii în partea superioară a ştampilei.

Compartimentul 1. „Ştampile cu POŞTA“, care are două diviziuni.

1.1. Ştampile care au numai localitatea, data şi „POŞTA“;

1.2. Ştampile care, pe lîngă localitate, dată şi „POŞTA“, mai au şi alte menţiuni de serviciu poştal.

DESCRIERE. Fiecare diviziune 1.1 şi 1.2. are grupe diferite, la care se pot ataşa alte ştampile noi (ca poziţionare a textului), descoperite de cei interesaţi, însă în care vom păstra elementul comun „POŞTA“ în cadrul tipului de ştampilă şi a grupei în cauză.

Diviziunea 1.1. cuprinde acele ştampile care au două elemente, şi anume: primul — localitatea, şi al doilea — elementul comun „POŞTA“, care, în grupe, diferă după aranjamentul cuvîntului „POŞTA“, în cadrul ştampilei.

Diviziunea 1.1 are două grupe: 1.1.1. şi 1.1.2.

Grupa 1.1.1. : Localitatea în partea de sus a ştampilei, iar „POŞTA“ la baza ştampilei.

În cadrul acestei grupe întîlnim mai multe tipuri, după aranjamentul textului ştampilei (care se poate urmări în fig. 1):

I. Ştampilă formată din două cercuri concentrice (localitatea/„POŞTA“, despărţite prin două steluţe). (Fig. 2).

II. Ştampilă formată din două cercuri concentrice (localitatea/„POŞTA“, despărţite prin două cruciuliţe ale Sf. Andrei, fig. 3, 4, 5).

III. Ştampilă formată din două calote simple (localitatea/„POŞTA“, fig. 6).

IV. Ştampilă formată din două calote zebrate (localitatea/„POŞTA“) (ştampile evolutive). (Fig. 7 a şi 7 b).

Grupa 1.1.2. : Localitatea şi „POŞTA“ sînt plasate, ambele, în partea superioară a ştampilei.

În această grupă se întîlnesc două tipuri de ştampile:

I. Ştampilă formată din două cercuri concentrice (Localitatea şi „POŞTA“, în partea superioară a ştampilei). (Fig. 8 şi 9). Ex.: PLOIEŞTI-POSTA/18 IAN. 924.

II. Ştampilă formată din două calote zebrate (Localitatea şi „POŞTA“ dispuse în partea superioară a ştampilei). (Fig. 10, 11, 11 a).

Grupa 1.2.1. : Localitatea, „POŞTA“ şi E.S. (întregul text) în partea inferioară a ştampilei „POŞTA“ cu E.S. (Fig. 16).

Grupa 1.2.2. : Localitatea, „POŞTA“ şi E.S. (întregul text) în partea superioară a ştampilei.

Cuprinde două tipuri:

I. Ştampilă formată din două cercuri concentrice (localitatea, „POŞTA“ şi E.S. împreună, în partea de sus a ştampilei, la baza ei — o cruciuliţă a Sf. Andrei. (Fig. 17, 18, 19).

II. Ştampilă formată din două cercuri concentrice localitatea, „POŞTA“ şi E.S. împreună, în partea de sus a ştampilei, la baza ei menţiune numerică în caractere romane. (Fig. 20).

Grupa 1.2.3. Ultima grupă, aranjamentul grafic începe cu localitatea şi „POŞTA“, în partea superioară a ştampilei, iar E.S. la baza ştampilei.

Cuprinde două tipuri:

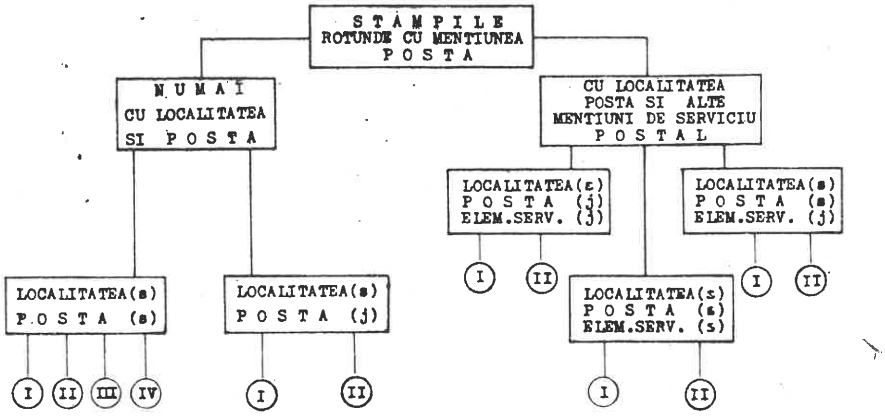

Fig. 1: (s) = elementele inscripţionării din cadrul ştampilei — în partea de sus;

(j) = aceleaşi elemente — în partea de jos a ştampilei.

Diviziunea 1.2. determină o subîmpărţire mai largă, mărind numărul grupelor la trei, ţinîndu-se cont de aranjarea textului în cadrul acestei diviziuni în care elementul principal este „POŞTA“. Acesta este prezent în diferite poziţii faţă de celelalte elemente (localitatea, data şi alte denumiri de serviciu poştal) în cadrul aranjamentului care indică şi domeniul de utilizare a ştampilei.

Grupa: 1.2.1. : Localitatea plasată în partea superioară a ştampilei, lăsînd „POŞTA“ şi „E.S.“ [2] cu destinaţie diferită în partea de jos a ştampilei.

Cuprinde două tipuri:

I. Ştampilă formată din două cercuri (localitatea în partea de sus a ştampilei „POŞTA“ şi E.S. în partea de jos a ştampilei. (Fig. 12, 13, 14 şi 15).

II. Ştampilă formată din două calote zebrate; în partea de sus a ştampilei localitatea, iar în partea

I. Ştampilă formată cu două calote zebrate (bare apropiate), în care localitatea şi „POŞTA“ se găsesc în partea superioară a ştampilei, iar E.S. la baza ştampilei. (Fig. 21, 22).

II. Ştampilă avînd două calote zebrate (bare rărite), localitatea şi „POŞTA“ le întîlnim în partea de sus a ştampilei, iar E.S. sînt, de asemenea, la baza ştampilei. (Fig. 23, 24 şi 25).

Ştampilele de genul: „POŞTA CENTRALĂ BUCUREŞTI“, „BUCUREŞTI/POŞTA, a VIII-a BALCANIADĂ DE ATLETISM — 12 SEPT. 1937“ sau altele asemănătoare considerăm că nu fac obiectul articolului nostru, şi, prin urmare, nu le-am inclus.

În speranţa că vom mai întîlni şi alte ştampile cu „POŞTA“, nu ne mai rămîne decît să cercetăm cu atenţie asemenea obliterări şi să le semnalăm pentru a completa cît de cît marcofilia românească.

2

3

4

5

6

7a

7b

8

9

10

11a

11b

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

Note:

1) Ştampile poştale româneşti de serviciu, rotunde şi cu menţiunea POŞTA.

2) „E.S." — Elemente suplimentare de serviciu poştal în cadrul ştampilei.

Mihai BAUER

1985/10 Filatelia. 1985 / nr. 10.

ISTORIE POȘTALĂ

ȘTAMPILE NEDESCOPERITE?

În ultimele două decenii s-au întîlnit multe mărci și chiar trimiteri poștale purtînd amprentele unor vechi ștampile necunoscute pînă atunci. S-ar putea să se mai fi folosit și alte ștampile din care să mai existe încă exemplare nedescoperite pînă acum.

Doresc să semnalez cîteva situații care au putut să prilejuiască aplicarea unor ștampile, sau măcar a unor însemne poștale, încă nedescoperite, ori nepublicate, cu îndemnul de a se cerceta atît arhivele referitoare la acele situații, cît și mărcile poștale din colecții. Astfel :

1. De la înființarea sa și pînă în iunie 1884, actuala Gară de Nord din București a purtat denumirea de „Gara Tîrgoviște", sub diferite forme. Aceeași denumire a purtat-o și oficiul său poștal, înființat în septembrie 1873. Dar în urma construirii liniei ferate Titu-Tîrgoviște, și a gării din orașul Tîrgoviște, în luna mai 1884 existau două gări cu același nume ivindu-se, deci, posibilități de confuzie. Pentru soluționarea acestei probleme, Direcția generală a telegrafelor și poștelor a trimis circulara nr. 7582 din 4 mai 1884, cu următorul cuprins:

„Domnule diriginte, avînd în vedere că în urma deschiderii liniei ferate Titu-Tîrgoviște, fiind două gări cu numirea de gara Tergoviște, se poate da loc de confuziuni regretabile în transmiterea corespondențelor pentru acele gări. Spre a dispărea atari eventualități, vi se comunică că gara de la orașul Tergoviște se numește gara CIOCÎRLAN, iar cea de la BUCUREȘTI gări Tergoviște".

Dar după o lună, prin circulara nr. 9448 din 5 iunie 1884, Direcția generală a telegrafelor și poștelor revenea și comunica rețelei poștale că întrucît Direcția generală a căilor ferate a schimbat denumirea gării Tîrgoviște în „Gara de Nord", oficiul telegrafo-poștal din București care se numea Gara Tergoviște se va numi pe viitor oficiul București — Gara de Nord. Așadar, inițial, cel puțin de la 4 mai 1884 pînă la 5 iunie 1884, gara orașului Tîrgoviște a purtat numele de „Gara Ciocîrlan". Este posibil, deci, să se găsească nu numai scripte de serviciu feroviar, dar chiar corespondență poștală cu această denumire, eventual amprente de ștampilă.

2. În Monitorul Oficial nr. 21 din 26 ianuarie 1879 a fost publicat decretul domnesc nr. 141 din 25 ian. 1879 prin care a fost aprobat jurnalul Consiliului de miniștri nr. 1 și jurnalul Consiliului medical superior, aprobîndu-se un plan de măsuri „spre a se feri România de invaziunea pestei orientale" existente în Rusia și Bulgaria. Printre alte măsuri de prevenire a propagării epidemiei de ciumă, au fost stabilite și următoarele: oprirea importului anumitor mărfuri din Rusia și Bulgaria, carantina călătorilor și dezinfectarea bagajelor acestora, iar cu privire la corespondența poștală s-au dispus următoarele :

— scrisorile și imprimatele se vor împărți în pachete mici și vor fi supuse unei dezinfecțiuni sistematice ;

— scrisorile cu valori în hîrtie și pachetele se vor deschide în fața directorului carantinei și după ce se vor fi dezinfectat, se vor închide și sigila cu un sigiliu oficial, înaintîndu-se la destinație.

Epidemia de ciumă prelungindu-se în Rusia și Bulgaria, prin decretul domnesc nr. 295 din 13 februarie 1879 (publicat în M. Of. nr. 35 din 14/26 februarie 1879) a fost sancționat un regulament, mai dezvoltat, pentru măsurile de carantină. Se prevedea că dezinfectarea se face prin expunerea corespondenței la vapori fierbinți de acid sulfuric, ținîndu-se deasupra vaporilor timp de 5 minute cu ajutorul unui clește lung sau a unui grătar. Scrisorile cu valori în hîrtie și pachetele, după dezinfecție, vor fi închise și sigilate cu sigiliu oficial. Prin art. 69 se dispunea înființarea, pe litoralul maritim al țării, a două puncte de carantină, la Sulina și Constanța, precum și a unei autorități sanitare de revizie în portul Mangalia.

Dată fiind durata aplicării măsurilor de carantină, trebuie să fi existat, relativ destul de multă corespondență supusă măsurilor de dezinfecție. Este puțin probabil să nu se mai găsească nici un plic cu sigiliul oficial, cu alte semne sau măcar îngălbenit de vaporii fierbinți. Faptul că se cunosc scrisori de carantină cu cîteva decenii mai vechi întărește speranța descoperirii și a celor din 1879.

3. Periodic, aproape anual, înainte de primul război mondial, mari unități militare (corpuri de armată, divizii), erau concentrate timp de 1—2 luni, cu care prilej se înființau și funcționau **oficii telegrafo-poștale militare.** Se cunosc foarte puține ștampile folosite de aceste oficii poștale militare. Astfel se cunoaște (în colecția ing. Ion Trăistaru — Craiova) un plic purtînd ștampila de expediere cu inscripția : „OFICIUL TELEGRAFO-POȘTAL MILITAR" (în partea superioară) și „DIVISIA DE CAVALERIE" (în partea inferioară) iar la mijloc data : „29 SEP 903".

Dar Divizia de cavalerie a efectuat mai multe asemenea concentrări, de exemplu : prin circularele nr. 35211 și 35242 din 16/29 august 1905, Direcția generală a telegrafelor și poștelor anunță că pe tot timpul concentrării Diviziei de cavalerie de la Roman va funcționa un oficiu telegrafo-poștal militar, care va efectua serviciu de telegraf, poștă ușoară, mandate poștale și mesagerii, începînd de la 18/31 august 1905. (Buletinul telegrafo-poștal 1905, p. 197—198.) Nu știu să se fi găsit piese cu amprente ale ștampilelor poștale folosite în celelalte concentrări de oficiul telegrafo-poștal al diviziei de cavalerie.

Prin circulara nr. 34940 din 25 august 1905, Direcția generală a telegrafelor și poștelor anunță că, motivat de concentrarea Corpului III de armată pe teritoriul comunei Gaița din județul Ialomița, s-a dispus ca în această comună să funcționeze, în perioada 15/28 august — 14/27 septembrie 1905, un oficiu telegrafo-poștal militar, efectuînd serviciul de poștă ușoară, telegraf, mandate poștale și mesagerii. (Bul. tel. postal 1905, p. 197.)

Dispoziții similare de înființare a oficiului telegrafo-poștal militar în comuna Gaița — Ialomița, cu prilejul concentrării Corpului III armată, s-au luat și prin circulara nr. 23148 din 30 mai 1906 (pentru perioada 22 mai — 20 iunie 1906), precum și prin circulara nr. 32717 din 11 iunie 1908, tot ale Direcției generale a telegrafelor și poștelor (pentru perioada 11 mai — 1 septembrie 1908).

Nu știu dacă se cunosc piese purtînd aceste ștampile militare.

4. Între 20 și 28 octombrie 1920 deci timp de 8 zile, a avut loc greva generală a proletariatului din România la care au participat circa 400 000 de salariați. Greva a cuprins toate ramurile industriei și transporturile inclusiv poșta. Potrivit comunicatelor Marelui Stat Major al Armatei, publicate în Monitorul Oficial din 24, 27 și 28 octombrie 1920, pentru transportarea **corespondenței oficiale urgente** a ministerelor a fost organizat și a funcționat, cu începere de la 25 octombrie 1920, un serviciu de poștă aeriană. Acest serviciu poștal aerian era efectuat de avioane militare, cursele poștale aeriene fiind următoarele : București — Craiova: București — Sibiu: București — Constanța: București — Galați: București — Iași. Mai erau și cîteva legături secundare între Sibiu — Cluj, între Iași — Chișinău și între Iași — Cernăuți.

Este posibil ca pe acele corespondențe transportate aerian în condițiile expuse, să se fi aplicat și să se mai găsească ștampile poștale sau administrative, ori alte însemne sau mențiuni speciale. Ele ar trebui căutate și ar putea fi — eventual — găsite.

Dumitru PASSALEGA

DE LA COMISIA DE MAXIMAFILIE A A.F.R.

Semnalăm cititorilor noștri și, îndeosebi, expozanților realizarea unor cartoane-suvenir, la nivelul Filialei A.F.R. Hunedoara, cu mărcile de 3 lei (Viola Dacica) și de 5 lei (Aquila Chrysaëtos), din emisiunea „Semicentenarul Parcului național Retezat" 1985, aplicate pe cărți poștale ilustrate, editate de O.S.E.T.C.M., cod 3901/85, cd. 11024, și obliterate cu ștampilele expoziției filatelice „Semicentenarul Parcului național Retezat", Deva 1.IX.1985.

Dacă în cazul unor reproduceri de artă (pictură) există o identitate între tabloul de pe marcă și cel de pe cartea poștală ilustrată, în alte cazuri Statutul internațional al maximafiliei interzice folosirea ca suport a unor cărți poștale (care reproduc macheta mărcii), ca și a unor colaje, decupaje, montaje etc.

Piesele realizate la Deva cu cărțile poștale ilustrate care reproduc (cu mici modificări) macheta mărcilor sînt rebuturi filatelice și nu pot fi incluse într-un exponat, indiferent de clasa de competiție.

Reamintim concurenții filatelici și cercurilor filatelice că este util, în interesul colecționarilor, să solicite și avizul Comisiei de maximafilie, ori de cîte ori intenționează să realizeze ilustrate maxime.

De asemenea, omologarea ilustratelor maxime se face numai pe plan central, de către Comisia de maximafilie, tot așa cum se face și expertizarea mărcilor și a altor materiale filatelice de către Comisia de expertiză a A.F.R.

Filatelia 1985, nr. 9.

ABATERI CUMULATE LA MĂRCILE POȘTALE ROMÂNEȘTI

1. GENERALITĂȚI

În intenția autorului, noțiunea de ABATERI CUMULATE este folosită pentru mărcile pe care se pot defini cel puțin două caracteristici distincte față de tipul normal, indiferent dacă este vorba despre erori, varietăți, curiozități sau de combinații între acestea. (Vezi Lexiconul filatelic — CMPR '74.)

Dacă denumirea propusă este sau nu cea mai indicată, vor aprecia filateliștii cu preocupări în domeniul lingvisticii, autorul alegînd-o doar pentru că nu a găsit alta mai sintetică.

Încercînd o sintetizare a ABATERILOR CUMULATE, o primă clasificare ar cuprinde două grupe:

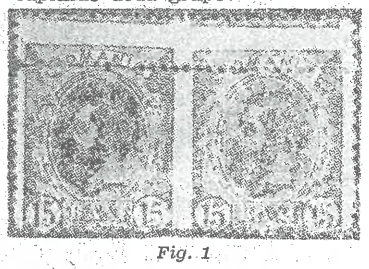

Fig. 1

A. Abateri **cumulate** la mărcile fără supratipar (sau la cele la care supratiparul nu contribuie la definire) ;

B. Abateri **cumulate** la mărcile cu supratipar.

Fig. 2

Fiecare din aceste două grupe se pot, la rîndul lor, divide în mai multe subgrupe: abateri cumulate duble, abateri cumulate triple, cvadruple etc.

În cele de mai jos prezentăm cîteva varietăți cumulate, reprezentative, din colecția autorului.

2. ABATERI CUMULATE LA MĂRCI FĂRĂ SUPRATIPAR

Fig. 1 : o pereche orizontală nedantelată la mijloc din valoarea de 15 bani SPIC DE GRÎU dant. A, filigran PR-mare în poziția 2.

Așa cum se observă, mărcile au în partea de sus o dublă dantelură.

Fig. 2 : un bloc de 4 mărci din valoarea de 2 lei sepia (CMPR 963) din emisiunea GAZETA MATEMATICĂ — 50 de ani de la înființare 1945.

Blocul prezintă o curiozitate în sensul că dantelura este deplasată astfel încît POȘTA și LEI-2 apar deasupra imaginii mărcii. În același timp, prima marcă din bloc este eroarea cunoscută sub denumirea „ȚIȚEICA, CU VIRGULĂ PE FRUNTE" (eroare care se găsește în coală în poziția 69).

Un alt exemplu ar fi și marca de 20 lei, cafenie, din emisiunea VEDERI — mărci uzuale 1948.

Marca este eroarea cunoscută sub denumirea de „201", avînd o liniuță după „20" semnalată în CMPR '74. În același timp, marca prezintă și un frumos „abklatsch" total.

Deși exemplarul poartă supratiparul „R.P.R.", faptul că acest supratipar nu prezintă caracteristici distincte față de marca tip face ca ea să se încadreze în această grupă.

3. ABATERI CUMULATE LA MĂRCI CU SUPRATIPAR

3.1. **Abateri cumulate duble**

Fig. 3 : o pereche din emisiunea „POȘTA AERIANĂ — 8 IUNIE 1930", cu supratipar deplasat (CMPR '74 nr. 468.1 y). Ceea ce nu era pînă în prezent cunoscut este că există și exemplare la care supratiparul deplasat apare și „abklatsch", așa cum este în cazul perechii prezentate în fig. 4.

Fig. 5 : o pereche orizontală, valoare de 1 ban din emisiunea SUPRATIPAR — F.P.T.T. 1919 cu supratipar inversat și deplasat pe orizontală. O altă pereche din aceeași marcă (**fig. 6**) are supratiparul inversat deplasat pe verticală.

Fig. 7 : marca de (15+2) BANI din emisiunea „CLUJ" cu eroarea BAN-I depărtat (marca a doua din coală) prezintă și un abklatsch total.

Fig. 3

Fig. 4

3.2. **Abateri cumulate triple**

Fig. 8 : o pereche de 10 bani din emisiunea SUPRATIPAR-1918 are supratiparul : inversat ; deplasat ; abklatsch.

Fig. 9 : marca CMPR 1433 — 1 leu/30 lei verde din emisiunea PLANUL CINCINAL are supratiparul : inversat ; deplasat pe orizontală „LEU-1" în loc de „1 LEU" ; deplasat pe verticală.

4. CONCLUZII

Articolul prezintă pentru prima oară în literatura filatelică de specialitate mărci românești care conțin cel puțin

Fig. 7 și 9

două caracteristici distincte față de tipul normal.

Piesele exemplificate nu au mai fost prezentate pînă acum în literatura filatelică de specialitate și trebuie cunoscute și incluse cel puțin într-o monografie a mărcilor poștale românești.

Se poate aprecia, însă, că abaterile cumulate care includ supratiparul sînt în număr mai mare, lucru explicabil dacă se ține seama că o bună parte din supratipăruri se realizează în grabă în situații conjuncturale.

De reținut că mărcile poștale cu abateri cumulate sînt piese rare, foarte rare sau chiar unicate.

Fig. 5

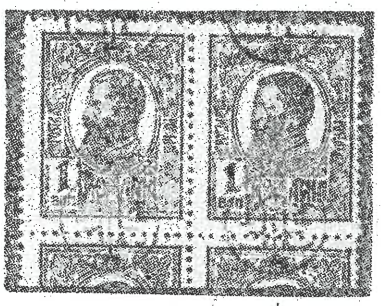

Fig. 6

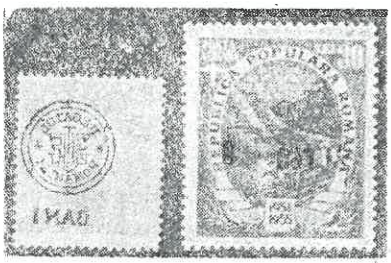

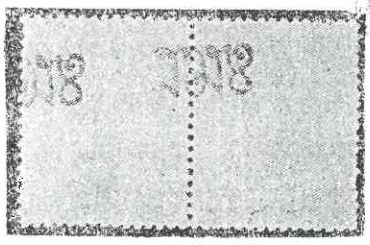

Fig. 8

Ca în toate situațiile în care se propun noi teme filatelice, revista „Filatelia" așteaptă părerile și completările cititorilor.

Dr. ing. Marcel ȘAPIRA

Filatelia 1985, nr. 9.

CITITORII NE SEMNALEAZĂ

Ing. ALEXANDRU BELCIN (Timișoara) ne semnalează din colecția proprie o dublă varietate de dantelură și tipar, apărută în procesul de tipărire a valorii de 5 B verde, pe hîrtie gri, din emisiunea uzuale Ferdinand 1920—1922 — bust mare, Model I (CMPR '74 nr. 355 X 1).

Piesa în cauză este o pereche verticală neuzată, nedantelată orizontal (sus, jos și la mijloc), iar marca de sus, în

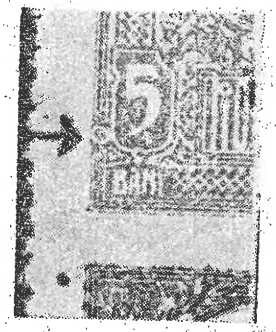

cadrul din stînga, în dreptul vîrfului cifrei 5, prezintă o circumferință albă cu Ø de 0,75 mm. Posesorul nu menționează dantelura verticală a mărcii. Mai interesant ar fi fost să se știe a cîta marcă din coală este.

Dacă varietățile luate separat sînt menționate în Catalogul mărcilor poștale românești '74, dubla varietate constituie o curiozitate și, totodată, o satisfacție pentru cel ce o posedă.

Cititorul revistei noastre ION CRUCEANĂ, din Pitești, ne semnalează o interesantă perforare a unei mărci poștale aplicate pe plicul firmei comerciale cu antetul „PROMETEU"/FABRICA DE CARTON ASFALTAT — din București

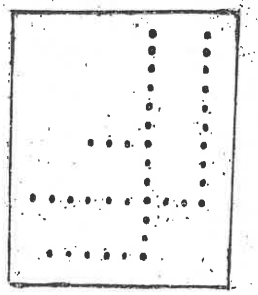

IV Str. Unirii nr. 69—71, adresată unei firme comerciale din orașul Pitești.

Plicul este francat cu o singură marcă poștală cu valoarea de 6 + 1 L din emisiunea „Uzuale 1940" (CMPR '74 nr. 739), obliterată cu ștampila dublu cerc „BUCUREȘTI" din 30.OCT.41, care poartă perforarea particulară de mai sus. Plicul mai poartă ștampila de sosire dublu cerc „PITEȘTI — CURSA II" din 1.NOV.41.6 și ștampila de „CENZURAT — BUCUREȘTII/319". „Catalogul de perforații românești" nu menționează această firmă comercială „PROMETEU", dar în introducere afirmă — pentru completarea articolului semnat de Gr. Racoviceanu în „Filatelia" nr. 1/1970 (n.r.) și a stabilirii ultimei emisiuni sau a datei de circulație a unor astfel de perforații — că sistemul de perforare a fost mai puțin folosit după cel de-al doilea război mondial și, fără a fi formal revocat, a încetat în 1952, ultimele instituții fiind „SOCIETATEA DE RADIO" și ziarul „ROMÂNIA LIBERĂ", fără alte mențiuni.

În legătură cu mărcile poștale perforate, lucrarea „CATALOGUE SPECIALISÉ DES TIMBRES DE FRANCE", vol. I (1849—1900), Ed. „Yvert et Tellier" 1975, precizează că „Mărcile poștale perforate nu sînt interesante decît dacă se află pe scrisori întregi circulate sau pe mari fragmente, avînd ca antet denumirea firmei sau a instituției".

Deducem din fotocopia prezentată de cititorul Ion Cruceană din Pitești că semnul sau desenul utilizat ca perforare pe marca sus-citată este al firmei comerciale „PROMETEU" din București.

După eroarea semnalată și descrisă în revista „Filatelia" nr. 10/84 (valoarea de 55 B din emisiunea „Aviația sportivă" 1955), dată că acum un alt cititor al revistei și cercetător al mărcilor poștale românești, DORIN RAESCU din Orșova, ne semnalează cu vădită bucurie prezența în colecția sa a unei mărci poștale ștampilate de 40 B — policromă — din emisiunea „Încheierea Programului Apollo 1972" (CMPR '74 nr. 3194), a cărei dimensiune a „oglinzii mărcii" pe verticală este mai mică cu 2 mm față de dimensiunea normală, fapt ce se poate observa numai prin comparație.

Pentru o exemplificare concretă, redăm în fotocopie, după original și eroare, marca respectivă.

Marca reprezintă un aspect al îndeplinirii misiunilor spațiale americane nr. 4, 5 și 6 din programul APOLLO, cu reproducerea, în stînga, a navei cosmice, iar în dreapta a modulului sau vehiculului lunar „PĂIANJENUL" sau „LEM-ul", cunoscut și sub denumirea de „Vulturul", cu care au fost executate misiunile respective.

După o atentă analiză a mărcii în original, eroarea se datorează deplasării pe verticală cu circa 2 mm a uneia sau mai multor coli, în procesul de imprimare a culorii negre ce s-a executat într-o altă fază.

Această eroare se observă prin comparație cu marca originală, în care culoarea neagră este reprezentată începînd cu banda neagră pe care este reprodus textul „POȘTA ROMÂNĂ 40 B", apoi de umbra neagră de pe nava cosmică și cel mai bine prin deplasarea în sus, pe verticală, a părților negre ale picioarelor, centrului și umbrelor vehiculului lunar „PĂIANJENUL".

Eroarea este cu atît mai interesantă cu cît marca, prin dantelare, a rămas ca suprafață cu aceeași mărime ca a mărcii normale, în timp ce „oglinda mărcii" ca suprafață s-a micșorat, datorită scurtării înălțimii mărcii cu 2 mm, fără ca acest fapt să poată fi observat la Controlul Tehnic de Calitate al lucrului efectuat.

Această particularitate, provenită în procesul de imprimare în policromie și dantelare, face ca eroarea să impresioneze.

Cercetătorul și colecționarul Dorin Raescu consideră că dacă și alți filatelișți vor găsi în colecțiile lor astfel de exemplare, acestea fac parte din aceeași coală.

Cititorul nostru TĂNASE CAROL din Tg. Mureș ne informează că posedă coliță nr. 89 din 1972 „Încheierea programului Apollo" (CMPR 3201), care prezintă o defecțiune de tipar, și anume, dantelura mărcii din colță în loc să cadă pe marginea exterioară a cadrului alb din jurul mărcii este deplasată vertical de jos în sus, astfel că aceasta acoperă în partea inferioa anul emisiunii „1972" și numele machetatorului „VLASTO".

Este prima sesizare despre această defecțiune la colița emisiunii „Încheierea programului Apollo", dar nu și prima de acest gen apărută la alte emisiuni, și care se datorează procesului tehnologic.

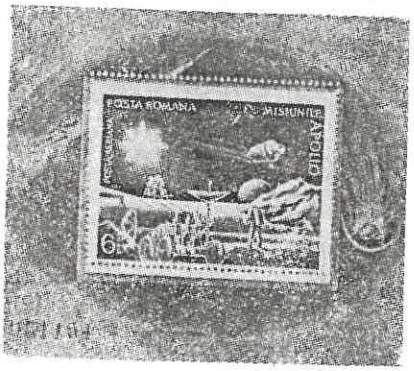

Aceste defecte cu caracter accidental și care se repetă sistematic sînt minore și nu anulează folosirea poștală a mărcii.

Nu trebuie să uităm că prezența erorilor majore ocupă un loc de frunte în ansamblul unei colecții, în timp ce găsirea unor abateri de mică importanță, ca în cazul de mai sus, le face loc mai ales în colecțiile specializate.

Pentru orientarea dv. și a celor interesați în acest domeniu este bine să citiți articolul „ERORI MAJORE și ERORI MINORE" sub semnătura N.T., publicat în „Almanahul filatelic — 1985", ca și articolele din revista „Filatelia" nr. 11/82; 1/83 și 2/83.

Filatelia 1985, nr. 7. 7/85

ISTORIE POȘTALĂ

DESPRE POȘTELE AUSTRIECE ÎN PRINCIPATELE ROMÂNE

Funcționarea poștei austriece în Principatele Române a fost cercetată de-a lungul anilor de mai mulți filateliști. De fiecare dată elemente noi veneau să completeze imaginea formată anterior. Cu toată străduința cercetătorilor, au mai rămas, totuși, aspecte neelucidate, atît în ceea ce privește utilizarea ștampilelor, cît și asupra relațiilor și aranjamentelor existente la acea dată între diferitele instituții care interveneau în activitatea poștală propriu-zisă.

Iată că, acum, o scrisoare expediată din Galați la Iași, la 26/13 aprilie 1856, de Cezar Libbricht[1]) (viitorul director general al poștelor din Principatele Unite și colaborator apropiat al domnitorului Al. Ioan Cuza I), pe cînd acesta era șeful Direcției telegrafului din Galați, vine să întărească ideea unei funcționări paralele a poștei consulare și a poștei militare de campanie austriece în Principatele Române, în perioada 1854—1857.

În ce privește poșta consulară și cea militară de campanie austriece, vom reaminti, aici că prima funcționa în Principatele Dunărene încă de la începutul sec. XIX, constituind mulți ani de-a rîndul principala legătură poștală între Principate și Europa Centrală și Occidentală. Poșta militară austriacă și-a desfășurat activitatea mai tîrziu, în condițiile create prin ocuparea Principatelor de către armata austriacă, în ultimele luni ale anului 1854, ca urmare a războiului Crimeii. Această poștă a fost autorizată să transmită și corespondența persoanelor particulare, după cum rezultă din Decretul 1793—286/12 martie 1854. Aceasta a stabilit și taxe diferențiate, în funcție de caracterul corespondenței, și anume un tarif redus pentru corespondența plecată sau adresată militarilor, și un al doilea tarif, pentru corespondența particulară.

Pînă în prezent nu a fost încă identificat nici un document oficial sau mențiune scrisă care să ateste desființarea poștei consulare austriece sau trecerea ei sub jurisdicție militară austriacă și, ca atare, se poate, deci, presupune că, începînd cu data decretului sus-menționat, ar fi funcționat în paralel în Principate două organizații poștale austriece, pentru transmiterea corespondenței oficiale, dar și a trimiterilor unor persoane particulare.

Acest dualism fiind neobișnuit, în decursul anilor s-au exprimat diferite păreri referitoare la relațiile dintre poșta consulară și cea militară austriece. Astfel, H. și B. Birnbach, în lucrarea lor „Moldau-Walachei, Die fremden und einheimischen Posten bis 1875" (Berlin, 1930) afirmă că în perioada 1854—57 poșta consulară și poșta militară austriece funcționau paralel, respectiv se completau reciproc pentru transmiterea corespondenței pe anumite rute. În acest sens, la pag. 51 din lucrarea susmenționată este descrisă și reprodusă o scrisoare expediată în mai 1856 din München la Roma, cu mențiunea „Via Czernowitz". Pe spate apar ștampila liniară „Czernowitz", apoi ștampila rotundă „Jassy" cu ornamente, caracteristică poștei consulare austriece, aplicată cu tuș albastru. Alături, fără ca autorii să menționeze culoarea (ceea ce ar putea însemna că este neagră), ștampila „FELDPOST No 2" a poștei militare austriece și ștampila de sosire Roman „KKF POST 11" (K.K. Feldpost). Ștampila „Jassy" cu ornamente și ștampila „FELDPOST No 2" au aceeași dată — 27.5. Prima era, deci, ștampila de atestare a sosirii în Iași la poșta consulară austriacă și a doua, predarea ei către poșta militară austriacă, ruta Iași — Roman fiind parcursă numai de poșta militară austriacă. Acest document ar părea a fi, deci, concludent.

Gr. Racoviceanu („Ștampilele poștale folosite în Țările Române pînă în anul 1881" — București 1963, pag. 95), susține ideea că, pe timpul ocupației austriece, oficiile poștale consulare ale Austriei au fost transformate în oficii poștale de campanie. Din păcate, însă, nu indică un document de referință în sprijinul ideii enunțate. Aceeași părere o susține și Em. Munteanu („Poșta austriacă în

Fig. 1

Principatele Române", în „Almanahul filatelic 1984" — pag. 102). La fel și S. D. Tchilinghirian și W.S.E. Stephen („Austrian post offices abroad", partea a IV-a, 1966, pag. 431), care intitulează perioada a II-a, 1854—1857, ca perioadă a poștei militare austriece, poștă care absoarbe și cele 5 oficii consulare austriece existente înainte de ocupație.

Recent, G. Sassower („Austria"[2]) nr. 63, 1983, pag. 17 g) atrage atenția asupra argumentelor aduse de H. și B. Birnbach în favoarea funcționării paralele a poștei consulare și a poștei militare

Fig. 2

austriece în Principate, reconsiderînd astfel părerile emise anterior.

Dar să revenim la scrisoarea expediată de C. Libbricht. Ea este o scrisoare cu caracter oficial, scrisă în limba franceză, datată 25/13 aprilie 1856 și trimisă de la Galați la Iași. (Să nu uităm, Libbricht era belgian și probabil încă nefamiliarizat cu limba română sau germană.). Prin scrisoare se solicită Direcției centrale a poștelor din Iași expedierea urgentă a unor formulare și plicuri (fig. 1). Adresa este scrisă în limba germană, folosindu-se chiar formula de politețe „Loebl" obișnuită în

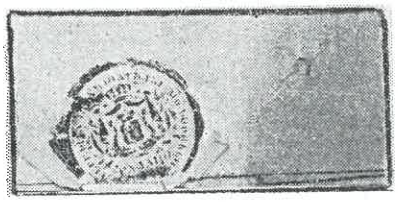

Fig. 3

cancelariile austriece și a fost expediată din Galați în 26 aprilie, după cum atestă ștampila liniară „GALLATZ" aplicată cu tuș negru, utilizată de poșta consulară austriacă dinainte de 1854 (fig. 2). Pe spate a fost aplicat sigiliul „Telegraf a Principatului Moldovei — Galați", cu inscripție chirilică, făcînd dovada că scrisoarea provine de la o instituție oficială moldovenească (fig. 3). Conform numărului de înregistrare din partea superioară a documentului (fig. 1), scrisoarea a fost prezentată în 29/17 aprilie. Importantă pentru noi este rezoluția trecută în stînga, jos (fig. 1) — „Drucksorten am 17/29 April 856 per Feldpos-expd." („Imprimatele au fost expediate în 17/29 aprilie 856 prin poșta de campanie")[3]).

Nu vedem de ce funcționarul respectiv ar fi făcut mențiunea expresă „Feldpost", în condițiile în care toate transporturile poștale ar fi fost militare austriece. Se poate deduce că el, din contră, voia să indice că dintre cele două posibilități de expediere posibile — poșta consulară și poșta de campanie — a ales-o pe cea mai rapidă, după cum reclama urgența cererii; și aceasta a fost poșta militară. Considerăm de aceea că, prin formulare, această adnotație vine în sprijinul presupunerii unei funcționări paralele a celor două poște austriece: consulară și militară de campanie.

În legătură cu scrisoarea analizată, subliniem faptul că aceasta a fost expediată și transportată prin poșta consulară „ex offo" (menționată pe scrisoare, v. fig. 2), adică scutită de taxe. Or, de această scutire se bucurau numai trimiterile oficiale. Iată, deci, o scrisoare provenită de la o instituție moldovenească — Direcția telegrafului din Galați — care beneficiază de scutire de taxă la transport prin poșta consulară austriacă din Moldova.

Norbert BLISTYAR
— Bocșa —

NOTA REDACȚIEI: Problema unei funcționări a poștei consulare în Principatele Române și după instituirea poștei militare de campanie a format obiectul unor luări de poziție „pro" și „contra", din partea unor cunoscuți cercetători ai acestui capitol de istorie poștală.

Contribuția pe care o publicăm pune în discuție un nou document, care ar putea aduce elemente noi.

În ce privește scrisoarea semnalată mai sus de H. și B. Birnbach trebuie arătat că unii comentatori au interpretat prezența în paralel a unor ștampile ale poștei consulare și a celei de campanie, nu în sensul unei funcționări paralele, ci prin aceea că ștempluri ale oficiilor consulare ar fi fost folosite în continuare în noua rețea a poștei militare de campanie.

Redacția așteaptă cu interes eventuale noi semnalări de documente, care ar putea aduce elemente suplimentare pentru clarificarea problemei puse în discuție.

---

[1]) *Redăm, aici, numele în ortografierea în care semnătura sa apare pe documentul citat (fig. 1). Această formă va fi utilizată în tot cursul articolului, deși, ulterior, numele apare sub forma „Librecht".*

[2]) *Editat de „Austrian Stamp Club of Great Britain".*

[3]) *Recent, din Viena, cunoscutul cercetător și publicist austriac de istorie poștală, J. Wirth, interpretează adnotația trecută în stînga, jos (fig. 1), astfel: „imprimatele au fost expediate la 17/29 aprilie prin curier poștal (ppb — adică per Post-bote, abreviere utilizată curent în secolul trecut), cu poșta de campanie".*

Filatelia 1985, nr. 3.

ISTORIE POȘTALĂ

EVOLUȚIA TARIFELOR POȘTALE ÎN ROMÂNIA (I)

24 ianuarie 1859 — 3 decembrie 1918

Creșterea permanentă a interesului filateliștilor pentru istoria poștală m-a determinat să consider utilă publicarea unui studiu sumar asupra evoluției taxelor poștale în România veche, și anume de la 24 ianuarie 1859, data unirii celor două Principate române, și pînă la sfîrșitul lunii decembrie 1918, lună în care s-a produs actul istoric, cu caracter plebiscitar, al Marii Adunări Naționale de la ALBA IULIA, ca și ratificarea lui legală prin Decretul-lege nr. 3631 din 11 decembrie 1918 (urmate de alte legi și tratate internaționale) ceea ce a dus la transformarea vechii Românii în noul Stat Național Unitar Român.

Am considerat preferabilă expunerea sub formă de text (în loc de simple tabele) cu indicarea actelor normative, pe perioadele respective de aplicare.

CORESPONDENȚA INTERNĂ

I. Perioada 24 ianuarie 1859 — 30 aprilie 1862

a) Moldova

Potrivit „AVIZ"-ului publicat în „GAZETA DE MOLDAVIA" din 30 octombrie 1858, taxa poștală a unei scrisori, „pe orice depărtare aicea în Principiat", în greutate de 2 1/2 dramuri, adică circa 8 grame [1]), era de un leu, deci de 40 parale, iar scrisorile recipisate erau supuse „la o îndoită taxă", deci la 80 parale. Taxa poștală pentru transportul gazetelor era de 5 parale.

Acest nou tarif, care a generat apariția celei de-a doua emisiuni poștale, valabil de la 1 noiembrie 1858, era încă în vigoare la 24 ianuarie 1859 și a continuat să fie aplicat pînă la 30 aprilie 1862, unificarea taxelor poștale în cele două Principate realizîndu-se cu începere de la 1 mai 1862. Se mai cuvine a menționa :

— aceleași taxe poștale se aplicau scrisorilor destinate altor localități, ca și scrisorilor locale, pentru acestea din urmă nefiind încă legiferată o taxă redusă ;

— pentru scrisorile mai grele se calcula taxa poștală prin aplicarea multiplului respectiv la taxa de 40 parale, taxa de recipisă fiind unică (40 par) ;

— scrisorile trimise cu procedeul „porto" nu erau supuse unei suprataxe, destinatarul plătind aceeași taxă ca și trimițătorul în cazul în care acesta ar fi francat scrisoarea sa.

b) Muntenia și Oltenia

În perioada 24 ianuarie 1859 — 30 aprilie 1862, serviciul poștal în Muntenia și Oltenia a continuat a fi concesionat unor antreprenori particulari, avînd drepturile și îndatoririle prevăzute în actele cu caracter normativ numite „Condițiile cu care se arenduiesc poștele țării, începîndu-se de la 1 august 1856 pînă în anul 1861" și apoi, „Condițiile cu care s'a dat în antrepriză poștele din țerra Românească pe cursu de nouă luni, cu începere de la 1 August pînă la 1 Maiu 1862". Prin art. 23, pct. D din primul act normativ de mai sus (în vigoare de la 24 ianuarie 1859 pînă la 31 iulie 1861), ca și prin art. 19 pct. d din cel de-al doilea act normativ (deci valabil de la 1 august 1861 pînă la 30 aprilie 1862), particularii trebuia să plătească pentru transportul scrisorilor lor cîte două parale de fiecare dram și pentru fiecare poștă [2]).

Articolele la care ne-am referit mai includ în textele lor și posibilitatea recipisării scrisorilor prevăzînd următoarele :

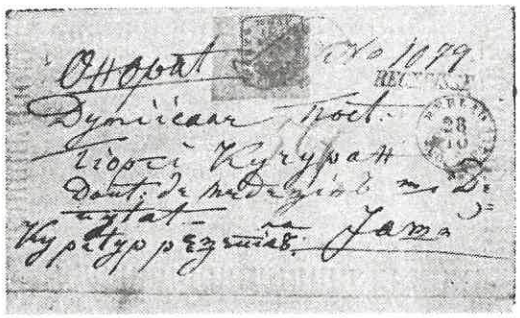

Fig. 1 — Plic expediat din Bîrlad, la 28 oct. 1859, francat cu o marcă de 80 par. reprezentînd taxa poștală de 40 par. + taxa de recipisare, tot de 40 par.

„Cînd însă va voi cineva a dobîndi și adeverință de la destinatorul scrisorii sale, va plăti taxa îndoită și atunci pe de o parte antreprenorul îi va slobozi o recipisă, cu însemnarea întrînsa a datei primirei și a taxei plătite pentru acea scrisoare, iar pe de altă parte va fi dator a-i aduce adeverință de prediarea ei cu siguranță și la vreme, căci la din potrivă se va îndatora ai întoarce acea taxă împătrită". („Condițiile..." aplicabile pînă la 31 iulie 1861). Și :

„Cînd însă va voi cineva a dobîndi și adeverință de la destinatorul scrisorii sale va plăti taxa scrisorei îndoită, și atunci pe de o parte antreprenorul îi va libera o recipisă explicativă de data primirei și de taxa plătită, iar pe de alta, va fi datoru a-i aduce adeverință, de predarea ei cu siguranță și la vreme, căci la din potrivă se va îndatora a întoarce acea taxă împătrită". („Condițiile..." pentru intervalul 1 august 1861 — 1 mai 1862).

Am reprodus aceste dispoziții normative pentru a evidenția că această operație de asigurare a trimițătorului scrisorii nu echivala cu simpla „recomandare", ci era mai complexă, conținînd, succesiv, atît „recomandarea", cît și „confirmarea de primire", după denumirile și conținutul lor actual.

Plata taxelor poștale făcîndu-se în numerar la biroul poștal și anterior plecării mijlocului de transport poștal, nu se putea pune problema costului transportului poștal „porto".

II. 1 mai 1862 — 31 decembrie 1864.

Decizia Ministerului de finanțe (unificat) nr. 7390 din 27 aprilie 1862 [3]) a stabilit taxele poștale aplicabile cu începere de la 1 mai 1862 pe întregul teritoriu al celor două Principate unite. Pentru scrisorile adresiate în orice alte localități din acest teritoriu al țării, oricare ar fi depărtarea localității de destinație, prin „TARIFA Nr. I" s-au fixat amănunțit taxele poștale, în funcție de greutatea lor, atît pentru scrisorile francate, cît și pentru cele nefrancate. Aceste taxe erau următoarele :

Greutatea scrisorii	Scrisori francate lei	Scrisori francate parale	Scrisori nefrancate lei	Scrisori nefrancate parale
De la 1 pînă la 5 dramuri	-	30	1	15
De la 5 pînă la 10 dramuri	1	20	2	-
De la 10 pînă la 50 dramuri	2	10	5	-
De la 50 pînă la 100 dramuri	6	-	8	-
De la 100 pînă la 150 dramuri	12	-	14	-
De la 150 pînă la 200 dramuri	18	-	20	-

Trebuie remarcat că :

— Taxarea în raport de greutatea scrisorii nu corespunde cu aplicarea multiplilor la taxa scrisorilor din primele două trepte.

— Îndeplinirea serviciului poștal de către organele de stat, în regie proprie, s-a extins, cu începere de la 1 mai 1862, în toată țara, iar o dată cu aceasta, taxele poștale s-au redus mult : de exemplu, pentru primele două trepte de greutate, taxa poștală introdusă de la 1 mai 1862 revenea la 6 parale de dram, în loc de 16 parale de dram cît revenea în Moldova între 1 noiembrie 1858 — 1 mai 1862.

— Taxa poștală pentru scrisorile nefrancate este mai mare decît taxa poștală a scrisorilor francate de trimițător și tariful aplicabil de la 1 mai 1862 este primul prin care s-a stabilit o suprataxă pentru corespondența nefrancată. Suprataxa pentru scrisorile nefrancate stabilită prin acest tarif nu este nici egală cu taxa de francare, nici constantă, analiza ei ducînd la constatarea că procentul ei descrește, de la 83% pînă la 11%, în raport cu taxa de francare.

— Prin aceeași decizie s-a stabilit, pentru prima dată în România, o taxă mult redusă pentru scrisorile locale, și anume de 6 parale pînă la greutatea de 5 dramuri.

În privința recomandării scrisorilor, decizia prevedea : „Poșta primește și scrisori recomandate (chargées). În asemenea caz ele trebuie neapărat să fie francate la pornire și pentru recomaindare se va plăti pe deasupra taxa unei scrisori simple (de 5 dramuri), oricare ar fi greutatea scrisorii recomiandate. Dacă expeditorul va cere să i se aducă recepisă de primirea unei scrisori recomandate, va mai plăti și pentru aceasta, osebit iarăși taxa unei scrisori simple". Prin urmare, operațiile de recomandare și de confirmare a primirii sînt separate, independente și necesită, fiecare, cîte o taxă de 30 parale.

Tariful prevedea și taxa pentru ziare, prin următorul text : „Taxa foilor tipărite sub bandă, trimise de particulari este de 3 parale de foaie în mărimea unei coli, însă acestea nu vor putea să aibă scrisori cu dînsele, decît adresia, data și semnătuna trimițătorului. Taxa acestor foi se plătește la predarea lor".

III. 1/13 ianuarie 1865 — 1/13 ianuarie 1868.

Prin art. 34 din Legea Telegrafo-poștală, promulgată cu Decretul nr. 1279 din decembrie 1864, pusă în aplicare de la 1/13 ianuarie 1865, s-a prevăzut :

„Guvernul este autorizat a înființa stațiuni telegrafo-poștale și a desființa din cele existente după necesitate, **precum și a stabili și schimba tarifele telegrafo-poștale".**

→

Prin „Regulamentul pentru fixarea taxelor telegrafo-poștale a corespondințelor interioare din România", sancționat prin Decretul nr. 1728 din 5 decembrie 1864, pus în aplicare o dată cu legea telegrafo-poștală, s-au stabilit următoarele taxe poștale pentru scrisorile **simple** :

— 5 parale pentru scrisorile locale (în cuprinsul poștei de primire) ;

— 20 parale pentru scrisorile adresate în alte localități din țară.

Prin art. 3 din acest regulament se preciza că „scrisoarea simplă este aceea ce nu trece de 15 grame". În consecință, pentru o scrisoare în greutate de peste 15 grame, pînă la 30 grame inclusiv, se plătea taxa îndoită ; peste 30 grame pînă la 45 grame, taxa întreită și așa mai departe.

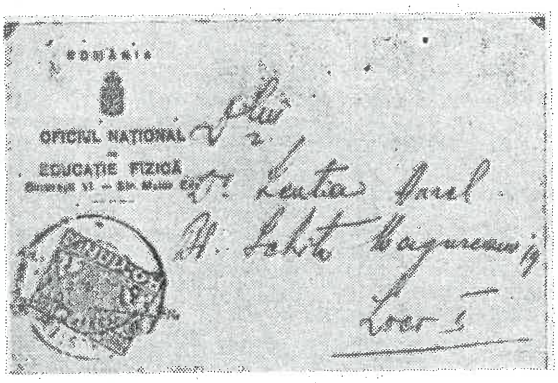

Fig. 2 — Plic expediat la 31 iulie 1864, francat cu marca de 30 par.

Taxa de recomandare a fost stabilită la 20 parale, indiferent de greutatea scrisorii, iar taxa pentru retur-recipisă, atunci cînd trimițătorul solicita o astfel de confirmare de primire, era de încă 20 parale. Aceste taxe se adăugau taxei poștale care fusese calculată după greutatea scrisorii.

Taxa pentru tipărituri, adică ziare și imprimate, era de 2 parale pentru fiecare 15 grame. În privința scrisorilor nefrancate, regulamentul a adoptat concepția aplicării unei suprataxe fixe, și anume, de 10 parale în cazul scrisorii simple, sau de cîte 10 parale de fiecare 15 grame greutatea scrisorii, greutate care determina și taxa de francare a scrisorii respective. În cazul scrisorilor **francate insuficient,** suprataxa se adăuga la minusul de francare, la „neajuns"-ul de francatură.

IV. 1/13 ianuarie 1868 — 3/15 septembrie 1870.

Pe data de 1/13 ianuarie 1868 a intrat în vigoare „Legea pentru înființarea unui nou sistem monetar și pentru fabricarea monetelor naționale", promulgată prin Decretul din 16 aprilie 1867, lege prin care s-a desființat moneda ideală (de calcul) a leului împărțit în 40 parale și s-a creat moneda **efectivă** a leului subdivizat în 100 bani. Pentru transformarea „leilor vechi" și paralelor în „lei noi" și în bani, ca și pentru operația inversă, urma să se aplice tabela de transformare, prevăzută în art. 8 din lege, indicînd echivalențele. Procedîndu-se astfel, valoarea de 20 parale, reprezentînd taxa poștală a unei scrisori interne adresată în alte localități, a fost transformată în 18 bani, iar valoarea de 5 parale, reprezentînd taxa poștală a unei scrisori locale, a fost transformată în 4 bani. Pe această bază au și fost emise și puse în circulație mărcile poștale de 18 bani și de 4 bani, cum și mărcile de 2 bani pentru tipărituri 4).

Pentru scrisorile nefrancate, suprataxa fixă de 10 parale s-a transformat în 10 bani, după cum rezultă din adresa nr. 980/1868 a oficiului poștal central.

Dumitru PAȘȘALEGA

(Continuare în numărul viitor)

1) În Moldova, un dram reprezenta 3,23 grame.

2) În Muntenia și Oltenia un dram echivala cu 3,18 grame. Prin „poștă", în sensul textului din „Condiții", se înțelegea parcursul dintre o stație-releu de poștă și cea următoare. Prin urmare, costul transportului poștal de la Craiova la București (prin stațiile intermediare : Teslui, Mirila, Slatina, Mogoșești, Colonești, Lunca-Corbului, Pitești, Circinovu, Găești, Mărunțișu, Florești și Bolintinul), în greutate de 4 dramuri (echivalînd cu circa 13 grame) costa 2 lei și 24 parale, iar recipisată costa 5 lei și 8 parale.

3) Publicată în „MONITORUL" Nr. 93, din 28 aprilie 1862.

4) Aceste mărci poștale au fost puse efectiv în circulație în ziua de 1 februarie 1868, fiind trimise de Direcția generală a telegrafelor și poștelor, către biroul poștal central, cu adresa nr. 624, din 30 ianuarie 1868 (calendar Iulian). Ele nu au fost, deci, folosite în luna ianuarie 1868, taxele poștale fiind plătite în numerar.

DIN PLANURILE DE EMISIUNI PE 1985 ALE ADMINISTRAȚIILOR POȘTALE

Publicăm, în continuare, programe de emisiuni anunțate de diverse administrații poștale :

CIPRU : Uzuală cu tematica peisaje

IRLANDA : Bicentenarul Observatorului din Dunsink (1) ; Primul zbor al unui irlandez (1) ; 800 ani de la acordarea Chartei orașului Cork (1) ; Bi-centenarul Academiei regale irlandeze

Wawel (2) ; Sport : hochei (1) ; Războiul de apărare împotriva fascismului (tranșa a II-a, 2 valori) ; Centenarul nașterii lui J. Witkiewicz (1) ; Fabrica de vagoane de cale ferată „Pafawag" (4) ; Ex-

Filatelia 1985
nr. 7

7/85

CONTRIBUȚII

ȘTAMPILĂ POȘTALĂ DE DIRIJARE

În perioada celui de-al doilea război mondial, corespondența particulară era supusă cenzurii militare, care funcționa pe lîngă oficiile poștale din capitalele județelor. Aceste ștampile formează obiectul multor studii filatelice deosebit de interesante și folositoare istoriei poștale locale, regionale și chiar generale.

Am urmărit un număr mare de corespondențe particulare care au trecut prin birourile cenzurii din județele Sibiu, Tîrnava Mare și Hunedoara și am constatat lucruri demne de consemnat. Astfel, o carte poștală simplă expediată la 26 august 1941 din comuna Agârbiciu (aflată pe linia ferată Sibiu — Copșa), adresată la Sibiu și purtînd ștampila oficiului poștal „Agârbiciu jud. Târnava Mare", ca să ajungă la destinație a trecut mai întîi pe la biroul cenzurii din Sighișoara, capitala județului, de unde s-a înapoiat pe aceeași rută : Sighișoara — Mediaș — Copșa — Agârbiciu — Sibiu, purtînd ștampila „CENZURAT / SIGHIȘOARA / No. 12".

Tot astfel, o scrisoare recomandată, expediată la 10 nov. 1942 din Mediaș la București, a poposit mai întîi pe la biroul cenzurii din Sighișoara, iar o corespondență din Orăștie cu destinația Sibiu a fost dirijată mai întîi la Deva, capitala județului Hunedoara, unde — după ce a fost verificată de cenzură — i-a fost aplicată ștampila „Cenzurat-Deva" și a fost dirijată pe aceeași rută (Deva — Orăștie — Sibiu) la destinatar. Pe nici una dintre corespondențele de felul celor amintite (și au fost destul de multe) nu s-a făcut nici o mențiune care să indice traseul de urmat. Acest traseu s-a stabilit la cartarea corespondenței de către oficiul poștal care a primit-o.

Și totuși, sînt în posesia unei cărți poștale simple, expediată din Petroșani la 24 NOE. 942 prin oficiul poștal local, cu destinația Sibiu, pe care a fost aplicată o ștampilă ovală (43/21 mm, **la mijloc), avînd în interior,** pe două rînduri, inscripția „De Cenzurat / Deva". Este singura ștampilă de acest fel pe care am întîlnit-o. Ea a fost folosită la oficiul poștal din Petroșani. Este o ștampilă specială de atragerea atenției organelor poștale de la cartarea corespondenței ca această carte poștală să fie dirijată spre biroul de cenzură din Deva. Pe aceeași carte poștală este aplicată și ștampila „Cenzurat-Deva / nr. 24". La destinație, scrisoarea a ajuns la 27 Nov. 42 ora 8, conform ștampilei de zi a oficiului poștal Sibiu.

Semnalăm această ștampilă specială (de dirijare), rar întîlnită și deosebit de importantă pentru studiul ștampilelor de cenzură.

Ion OPRIȘ
— Sibiu

Filatelia 1985, nr. 4 (347)

EVOLUȚIA TARIFELOR POȘTALE ÎN ROMÂNIA (II)

24 ianuarie 1859 — 3 decembrie 1918

(continuare din numărul precedent)

V. 3/15 octombrie 1870 — 10/22 august 1876

A. Prin „Regulamentul pentru fixarea taxelor poștale în România", sancționat cu decretul nr. 1296 din 7/19 septembrie 1870, intrat în vigoare la 3/15 octombrie 1870, taxele poștale au fost diminuate, și anume, pentru scrisorile simple la 5 bani, cînd erau adresate în aceeași localitate, și la 10 bani cînd erau destinate altor localități din țară.

Aceste taxe se refereau la scrisorile ordinare în greutate pînă la 15 grame, pentru cele depășind această greutate aplicîndu-se, din 15 în 15 grame, multiplii respectivi. De asemenea, pentru a beneficia de aceste taxe era necesar ca scrisorile să fie francate, în cazul nefrancării lor de către trimițători taxa poștală fiind dublă. În adevăr, prin

Fig. 2 — Plic expediat la 31 iulie 1864, francat cu marca de 30 par.)*

art. 9 din „Instrucțiuni pentru punerea în aplicațiune a Regulamentului pentru fixarea taxelor poștale în România", (aprobat cu decretul nr. 1296 din 7/19 sept. 1870), se prevedea : „Francarea scrisorilor ordinare este facultativă însă taxa unei scrisori nefrancate este dublă celia unei francate de aceiași greutate". Sintetizînd cele două idei mai sus expuse, prin art. 5 din regulament se stabileau următoarele taxe :

„Taxa poștală a scrisorilor în interiorul României ori care ar fi distanța și cu excepțiunea prevăzută la art. 6, se fixează la :

a — 10 bani pentru o scrisoare francată în greutate pînă la 15 grame ;

b — 20 bani pentru o scrisoare nefrancată în greutate pînă la 15 grame.

Pentru fiecare 15 grame sau fracțiune de 15 grame mai mult pentru o scrisoare francată se va adăoga 10 bani și pentru o scrisoare nefrancată 20 bani".[5])

Prin art. 6 se stabilea, pe baza acelorași principii, taxa locală :

„Ca excepțiune, pentru scrisorile destinate a se distribui în interiorul comunei unde au fost depuse, francarea se fixează la 5 bani pentru fiecare 15 grame, sau fracțiune de 15 grame și, în caz de nefrancare, de 10 bani pentru fiecare 15 grame sau fracțiune de 15 grame."

Instrucțiunile mai sus citate cuprindeau și un tabel cu „Esemple pentru calcularea taxei scrisorilor" — atît a celor francate, cît și a celor „taxate" (adică nefrancate), pentru toate clasele de greutăți (din 15 în 15 grame), pînă la greutatea maximă admisibilă de 250 grame.

Taxa poștală de recomandare, calificată ca „drept fix de înregistrare", era de 30 bani, care se adăuga taxei poștale calculată după greutatea scrisorii cu condiția ca aceasta să fi fost plătită, deci ca scrisoarea să fi fost francată. Dar plata taxei de 30 bani pentru recomandarea scrisorii nu implica și dreptul trimițătorului de a primi și recipisa poștală de la biroul poștal respectiv, eliberarea unei astfel de recipise necesitînd plata unei taxe suplimentare de 5 bani (art. 24 din regulament).

Regulamentul nu conține nici o dispoziție privind confirmările de primire a scrisorilor recomandate (retur-recipisele), dar prin art. 66 din instrucțiunile mai sus citate se prevedea categoric :

„Retur-recipisele **nu mai sînt admise** în serviciul intern" ; în alineatul următor se adăuga însă : „Persoanele care ar dori să-și procure prin intermediul poștei o dovadă de primire în regulă de către destinatar, urmează să proceadă după cum se prescrie la art. 21 de mai sus."

În privința scrisorilor insuficient francate, prin art. 11 din regulament se prevedeau următoarele : „Obiectele poștei de scrisori nesuficiente francate sînt taxate ca scrisori nefrancate, ținîndu-se însă compt de valoarea timbrelor poștale lipite pe dînsele". Instrucțiunile de aplicare precizau, în art. 14, următoarele : „Scrisorile insuficient francate trebuie să fie tratate sau taxate ca acele nefrancate, scăzîndu-se însă valoarea timbrelor poștale aplicate", textul fiind urmat de exemple de calculare. Prin urmare s-a legiferat un principiu mai sever pentru destinatari, în comparație cu reglementarea anterioară în care se lua în considerare „neajunsul", insuficiența de francare. Pentru scrisorile mai grele, diferențele sînt apreciabile.

Pentru „foile tipărite", s-a considerat necesar a se face distincție între publicațiile periodice, cărora li se stabilește un tarif redus și între celelalte imprimate, în art. 10 din regulament prevăzîndu-se : „Imprimatele, litografiile, gravurile, fotografiile, autografele, probele de mărfuri, neconstituind prin ele însăși nici o valoare venală, francate și puse sub bandă astfel să se poată verifica conținutul lor, sînt supuse dispozițiilor următoare :

a) Taxa de francare în interiorul României, oricare ar fi distanța, se fixează la **trei bani** pentru 40 grame sau fracțiune de 40 grame, afară de excepțiunile prevăzute la alineatul c în favorul publicațiilor periodice.

b) . . . . . .

c) Pentru **publicațiile periodice** francate prin **bande timbrate** pe care și le pot procura editorii de la direcțiunea generală a poștelor, se fixează **la 1 și jumătate ban,** pentru fiecare număr simplu sau însoțit de un supliment ce nu va trece în total peste o greutate **de 40 grame".**

Se cuvine a sublinia nu numai reducerea tarifelor pentru publicațiile periodice, dar și înființarea benzilor timbrate, primele întreguri poștale românești. De asemenea, trebuie remarcată ridicarea limitei primei trepte de greutate, pentru toate felurile de imprimate, de la 15 grame, cît era anterior, la 40 grame cît se prevedea în noul regulament. În partea finală a art. 10 din regulament se prevedea că „imprimatele, etc., **nefrancate,** se vor taxa după tarifa scrisorilor", iar prin art. 16 din instrucțiuni se preciza că „Imprimatele și probele nesuficient francate, vor fi considerate în același chip și în orice privință ca și scrisorile nefrancate fiind că îndată ce un imprimat sau probă nu sînt francate după regulă pierd dreptul la greutatea de 40 grame pentru un port simplu".

Fig. 3 — Plic expediat din Turnu Severin, la 25 ianuarie 1866, francat cu marca de 20 par.

B. Legea telegrafo-poștală promulgată prin decretul nr. 1446 din 21 iulie 1871, pusă în aplicare de la 1/13 octombrie 1871, a înlocuit regulamentul aprobat cu decretul nr. 1296/1870, dar dispozițiile acestei legi privind tarifele poștale sînt, în cea mai mare parte, similare celor din regulamentul abrogat. Astfel, potrivit art. 31 din noua lege, taxa poștală a scrisorilor adresate în alte localități din țară era de 10 bani, în caz de francare și de 20 bani în caz de nefrancare, pentru prima treaptă de greutate ; pentru scrisorile locale taxa era tot de 5 bani sau de 10 bani după cum scrisoarea era sau nu francată ; pentru publicațiile periodice taxa de francare era tot de 1½ bani iar pentru celelalte imprimate, tot de 3 bani. Dispoziții similare cu cele anterioare erau

---

**) Dintr-o regretabilă eroare, imaginea fig. 2, apărută în numărul precedent, aparținea articolului „Francarea cu mărci oficiale din nr. 3/85, pag. 5.*

cuprinse în noua lege şi cu privire la scrisorile insuficient francate, ca şi la imprimatele nefrancate.

Deosebirile în modul de taxare a corespondenţei apar la eliberarea recipiselor scrisorilor recomandate :

— noua lege nu mai obligă la plata unui „drept fix de 5 bani" pentru eliberanea recipisei de primire ;

— se reînfiinţează şi în serviciul intern „Retour-recipisele", pentru care se fixează o taxă poştală de 10 bani.

C. În cursul perioadei 1871—1876, s-a produs o modificare referitoare la taxarea imprimatelor, anume : prin decretul nr. 1569 din 19 septembrie 1872, s-a aprobat jurnalul Consiliului de miniştri din 9 septembrie 1872, prin care limita greutăţii unui port simplu al imprimatelor a fost ridicată de la 40 grame la 50 grame (Buletinul telegrafo-poştal, 1872, p. 145).

D. Actul normativ intitulat „REGULAMENT POŞTAL", sancţionat prin decretul nr. 2056 din 14 decembrie 1872 (M. Oficial nr. 286/1872), conţine unele dispoziţii referitoare la francarea corespondenţei, ca de exemplu :

— „Francarea scrisorilor ordinare prin timbre este facultativă, însă taxa unei scrisori nefrancată este îndoită decît aceea a unei scrisori francată de aceiaşi greutate" (art. 18)

— „Francarea scrisorilor recomandate, a publicaţiunilor periodice, a probelor de mărfuri şi a imprimatelor de tot felul este obligatorie la prezentare" (art. 19).

— „Scrisoare nesuficient francată se numeşte aceea pe care se află timbre de o valoare mai mică decît se cuvine pentru taxa de francare. Asemenea scrisori se taxează cu porto întocmai ca scrisorile nefrancate, scăzîndu-se însă

Fig. 4 — Plic francat cu marca de 4 bani, ca scrisoare locală (în Bucureşti) în 1868

valoarea timbrelor aplicate pe dînsele ; ele trebuie să poarte ştampila «nesuficient francată»".

Alte dispoziţii priveau modul de francare a publicaţiilor periodice şi anume : prin art. 46 se prevedea că publicaţiile periodice, **puse regulat sub benzi şi francate,** trebuie remise direct oficiilor poştale, iar prin art. 76 se dispunea că „pentru trimiterile sub bandă, **timbrele poştale trebuie să fie aplicate** pe bandă sau pe obiectul chiar ; este interzis **a se lipi timbrul** între bandă şi obiect". Aceste texte au avut ca scop şi — în orice caz — ca rezultat desfiinţarea benzilor timbrate pentru ziare şi alte periodice, benzi ce nu s-au mai folosit timp de circa 20 ani.

E. Legea promulgată prin decretul nr. 460 din 1 martie 1875 (publicată în M. Of. nr. 52 din 6/18 martie 1875) dispune, prin primul său articol, că „Dispoziţiile cuprinse în tractatul poştal internaţional încheiat la 9 octombrie 1874 la Berna **se aplică şi în serviciul poştal interior.**" Trecînd la aplicarea concretă, art. 2 din lege dispune modificarea unor norme din legea în vigoare, dintre care, în legătură cu tarifele poştale, trebuie menţionată dispoziţia prin care greutatea de 40 grame, constituind limita primei trepte a taxării imprimatelor şi **publicaţiilor periodice,** a fost ridicată la 50 grame. Prin art. 3 din lege s-au stabilit taxele poştale la care sînt supuse corespondenţele din România „pentru tot cuprinsul Uniunii poştale". (25 bani pentru o scrisoare simplă francată şi 50 bani pentru una nefrancată ; 10 bani pentru o carte de poştă simplă cu francarea obligatorie ; 10 bani pentru toate obiectele enumerate la art. IV din tratatul poştal ; 30 bani taxa de recomandare pentru toate efectele poştale ; 10 bani taxa recipiselor de înapoiere.)

VI. 10/22 august 1876 — 1/13 aprilie 1880

Prin legea „pentru modificarea taxelor poştale", publicată în M. Oficial nr. 175 din 10/22 august 1876, taxa poştală a scrisorilor interne, adresate în alte localităţi, a fost majorată de la 10 bani la 15 bani, pentru scrisorile francate, şi de la 20 bani la 30 bani pentru cele nefrancate, în greutate pînă la 15 grame, noul text precizînd şi el : „Pentru fiecare 15 grame sau fracţiune de 15 grame mai mult, pentru o scrisoare francată se va adăoga cincisprezece bani si pentru o scrisoare nefrancată treizeci bani". Celelalte taxe poştale au rămas nemodificate.

VII. 1/13 aprilie 1880 — 1 aprilie 1900 (1/13 aprilie 1900)

A. O nouă lege telegrafo-poştală a fost promulgată prin decretul nr. 949 din 19 martie 1880 (şi publicată în M. Oficial nr. 68 din 22 martie / 3 aprilie 1880), în decretul nr. 949 specificîndu-se că legea se pune în aplicare de la 1 (13) aprilie 1880. Prin art. 30 din această lege s-au menţinut taxele poştale atunci în vigoare, adică de „15 bani în caz de francare şi la îndoit în caz contrariu de fiecare scrisoare şi pentru fiecare greutate de 15 grame sau fracţiune de 15 grame" (adresate în alte localităţi) şi de 5 bani în caz de francare sau la îndoit, în aceleaşi condiţii (pentru scrisorile locale). Pentru cărţile de poştă interne taxa poştală era de 5 bani (taxă stabilită încă din iunie 1873).

O deosebire importantă se constată în privinţa taxelor de recomandare şi de obţinere a confirmării de primire din partea destinatarului, noile texte normative prevăzînd :

„Orice trimitere recomandată este supusă în sarcina trimiţătorului : a) la taxa de francare ordinară a trimiterii după natura sa ; b) la un drept fix de recomandaţie de 25 bani" (art. 32).

„Trimiţătorul unui obiect recomandat poate primi un aviz de primirea acestui obiect, plătind înainte un drept fix de 25 bani" (art. 33). Aşadar, o readucere (de la 30 bani la 25 bani) a taxei de recomandare şi o ridicare (de la 10 bani la 25 bani) a taxei pentru retur-recipisă, care este numită, pentru prima dată, „aviz de primire".

O altă modificare la fel de importantă, constituind o schimbare de concepţie, cu aplicaţie generală, este conţinută în art. 31 din noua lege, textul fiind : „În caz de francare insuficientă, obiectele corespondenţei de orice natură sînt supuse, în sarcina destinatarilor, la o dublă taxă **pentru suma insuficientă".** Aşadar s-a desfiinţat tratamentul injust al legilor poştale din 1870 şi 1871, potrivit cărora se dubla o taxă **parţial plătită** la scrisori şi se considerau drept **scrisori netaxate** imprimatele insuficient francate.

Mai trebuie menţionată dispoziţia cuprinsă în art. 1 din lege, potrivit căreia, în afară de scrisori, nu se va da curs „obiectelor care nu vor fi cel puţin o parte francate" ; prin urmare, toate obiectele cu caracter de corespondenţă prevăzute în art. 29 din lege, deci şi imprimatele de orice natură urmau să fie expediate chiar dacă erau doar parţial francate.

B. **Regulamentul poştal, aprobat prin jurnalul Consiliului de miniştri nr. 5 din 25 iunie 1881, sancţionat prin decretul nr. 1684 din 25 iunie** 1881 (publicat în M. Of. nr. 74 din 3 (15) iulie 1881) prevedea, în art. 21, următoarea dispoziţie:

„Plata taxei scrisorilor ordinare este lăsată la facultatea expeditorului, adică de a se achita de dînsul la pornire, sau de către corespondentul său la locul de destinaţie ; astfel dar, în caz de nefrancare, taxele de plată cuvenite se vor regula de către oficiul poştal de destinaţie prin aplicare de mărci cu inscripţia «taxă de plată»"...

Pe baza acestei dispoziţii şi a celei din art. 118, s-au introdus în România mărcile poştale **porto,** cu inscripţia „taxă de plată".

În art. 22 din acelaşi regulament poştal se preciza noua concepţie a legiuitorului din 1880, prevăzîndu-se că plata **diferenţei taxelor obiectelor** nesuficient francate se va percepe ca şi pentru obiectele nefrancate.

C. **Legea telegrafo-poştală promulgată cu decretul nr. 2350 din 9 iulie** 1892 (publicat în M. Of. nr. 87 din 19 (31) iulie 1892).

Prin art. 30 din această lege se menţin taxtele poştale prevăzute în legea anterioară pentru scrisori şi anume : a) pentru cele destinate a se distribui în interiorul ţării, la 15 bani în caz de francare şi la îndoit în caz contrariu, de fiecare scrisoare şi pentru fiecare greutate de 15 grame sau fracţiune de 15 grame; b) pentru scrisorile destinate a se distribui în interiorul comunei unde au fost prezentate, la 5 bani în caz de francare şi la îndoit în caz contrariu (aceleaşi greutăţi). Acelaşi articol menţine taxa de 3 bani pentru imprimate pînă la greutatea de 50 grame, cum şi taxa de 1 ban şi jumătate pentru publicaţiile periodice, toi pînă la 50 grame. De asemenea, se menţionează preţul de 5 bani pentru cărţile poştale simple şi de 10 bani pentru cele cu răspuns plătit, iar pentru cărţile poştale închise, introduse în anul 1891, se confirmă preţul de 5 bani pentru cărţile cu destinaţia în aceeaşi comună şi de 15 bani pentru cele cu circulaţie în toată ţara.

În cazul de francare insuficientă, prin art. 31 se menţinea principiul supunerii destinatarilor la o dublă taxă **pentru suma insuficientă.**

Se menţin, prin art. 32, taxa fixă de 25 bani pentru recomandarea obiectelor şi, prin art. 33, taxa fixă de 25 bani pentru obţinerea avizului de primire a obiectului. O dispoziţie nouă, cuprinsă în art. 35, permite expedierea corespondenţelor cu ramburs pînă la suma de 500 lei.

D. **Legea pentru modificarea unor articole din legea telegrafo-poştală,** lege promulgată cu decretul nr. 2860 din 13 iunie 1896 şi publicată în M. Of. nr. 62 din 19 iunie (1 iulie) 1896, a adus cîteva modificări, dintre care trebuie menţionate următoarele :

— Menţinînd textul legii din 1892 referitor la taxa poştală de 15 bani pentru scrisorile francate şi la îndoit pentru cele

nefrancate, s-a introdus un nou alineat cu următorul conținut : „Scrisorile nefrancate adresate soldaților și gradelor inferioare din armată, vor fi încărcate la destinație cu porto de 15 bani de fiecare greutate de 15 grame mai mult, sau fracțiune de 15 grame". Cu alte cuvinte, prin excepție de la principiul dublării taxelor scrisorilor nefrancate, soldații și gradele inferioare din armată, destinatari ai scrisorilor nefrancate, plătesc aceeași taxă ca și trimițătorii scrisorilor.

— Pentru publicațiile periodice s-a redus, de la un ban și jumătate, la **un ban,** taxa poștală a unui număr simplu sau însoțit de un supliment, pînă la greutatea de 50 grame. Pachetele cuprinzînd mai multe foi sub aceeași bandă și la aceeași adresă se taxează cu 1½ bani de fiecare 50 grame sau fracțiune de 50 grame.

VIII. 1 aprilie 1900 — 1 ianuarie 1914

Prin legea telegrafo-poștală publicată în M. Oficial nr. 269 din 1/14 martie 1900 și intrată în vigoare la 1 aprilie 1900, intitulată „pentru modificarea mai multor articole din legea telegrafo-poștală de la 9 iulie 1892", s-au adus atît modificări, cît și completări legislației poștale anterioare. În privința tarifelor poștale, prin noul articol 36 s-au menținut taxele poștale în vigoare, dar, prin excepție, s-au adus următoarele modificări :

— taxa scrisorilor **locale** a fost urcată, de la 5 bani, la 10 bani în caz de francare, și la îndoit în cazul contrar (pentru fiecare greutate de 15 grame sau fracțiune de 15 grame) ;

— prețul cărților poștale **închise** în interiorul aceleiași comune a fost și el ridicat de la 5 bani, la 10 bani.

IX. 1 ianuarie 1914 — 1 iunie 1918

Prin legea promulgată cu decretul nr. 7196 din 24 decembrie 1913, publicată la 30 decembrie și republicată în Monitorul Oficial nr. 223 din 5 ianuarie 1914, s-au modificat cîteva articole din legea anterioară, noul articol 36 referitor la taxele poștale avînd următorul conținut :

„Taxa transportului corespondențelor în toată întinderea României, coprinzîndu-se și predarea la domiciliul destinatarilor, se fixează după cum urmează :

a) Scrisori închise : 10 bani de fiecare 20 grame sau fracțiune de 20 grame și dublu în caz de nefrancare.

Scrisorile nefrancate adresate militarilor de grade inferioare din armată, vor fi încărcate la destinațiune numai cu porto de 10 bani de fiecare 20 de grame sau fracțiune de 20 grame iar în timp de război vor fi scutite de plată ;

b) Cărți poștale deschise : 5 bani ;

c) Cărți poștale închise : 10 bani ;

d) Imprimate, probe de mărfuri și hîrtii de afaceri : 5 bani de fiecare sută de grame sau fracțiune de sută de grame și dublu în caz de nefrancare.

e) Ziarele și orice publicațiuni periodice cari apar cel puțin odată pe lună : 1 ban de fiecare 50 grame sau fracțiune de 50 grame.

Administrația poștelor va putea crea noi servicii după constatarea trebuințelor exploatării și după cerințele publicului, stabilind și modificînd taxele prin regulament".

Așadar :

— taxa poștală specială redusă pentru scrisorile **locale** (înființată în 1862) s-a desființat, iar taxa poștală a scrisorilor pentru alte localități s-a redus, de la 15 bani, la 10 bani în caz de francare și dublu în cazul contrar. În același timp, limita greutății scrisorilor pentru aplicarea taxei de scrisoare simplă a fost ridicată la 20 grame, în loc de 15 grame.

— în mod corespunzător, taxa pentru cărțile poștale închise a fost și ea stabilită la 10 bani, oriunde în interiorul țării.

— taxa imprimatelor a fost ridicată la 5 bani (de la 3 bani), dar și greutatea imprimatului a fost ridicată la 100 grame (de la 50).

Pe de altă parte, prin alineatul final, s-a acordat administrației poștale dreptul de a stabili și modifica, prin **regulament,** taxele poștale (tot astfel cum se prevedea și prin legea poștală intrată în vigoare la 1/13 ianuarie 1865).

X. 19 mai/1 iunie 1918 — 31 decembrie 1918 (și pînă la 1 august 1920)

Prin decretul nr. 1059 din 8 mai 1918, publicat în M. Oficial nr. 41 din 19 mai/1 iunie 1918, intrat în vigoare la data publicării lui, au fost modificate unele din taxele poștale în vigoare, și anume :

— taxa scrisorilor închise interne, adresate fie loco, fie în întreaga țară, s-a ridicat, de la 10 bani, la 15 bani (tot în greutate de 20 grame) în cazul scrisorilor francate și la dublu în cazul nefrancării lor. Scrisorile nefrancate adresate militarilor grade inferioare se încarcă la destinatar numai cu porto de 15 bani ;

— taxa cărților poștale deschise s-a ridicat de la 5 bani la 10 bani ;

— taxa cărților poștale închise a fost mărită de la 10 bani la 15 bani ;

— cărțile poștale din industria privată se taxează ca și cele obișnuite, dar cu obligația taxării integrale, în cazul contrar, taxîndu-se după tariful scrisorilor ;

— cărțile de vizită se taxează cu 5 bani (ca imprimatele), dar cu condiția ca plicul să fie deschis, în cazul cînd plicul este lipit se taxează după tariful de scrisori.

Restul taxelor poștale, inclusiv cele pentru recomandare și pentru recipisele de înapoiere au rămas nemodificate.

Trebuie adăugat că tariful poștal în vigoare la sfîrșitul lunii decembrie 1918, lună în care s-a înfăptuit actul plebiscitar din 1 decembrie al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, confirmat legal prin decretele-legi din 11 și 18 decembrie 1918, ratificate la rîndul lor prin legile ulterioare și tratatele internaționale, a rămas în vigoare pînă la 1 august 1920.

Dumitru PAȘȘALEGA
— Craiova —

5) Textul ce urmează stabilea și taxa ce trebuia să fie plătită factorului poștal, de către destinatar, pentru aducerea scrisorii la domiciliul acestuia. Despre această taxă, cuvenită „purtătoriului scrisorilor la casele particularilor", înființată prin punctul 9 din decizia nr. 1525 din 1 iulie 1858, am publicat un studiu amănunțit în „ALMANAHUL FILATELIC" 1980, p. 116—119 (sub titlul „O taxă poștală dispărută : Taxa factorilor poștali"). În prezentul articol m-am ocupat numai de taxele pur poștale.

PE SCURT

PLOIEȘTI

La 6 martie a.c. s-au împlinit 40 de ani de la instaurarea primului guvern revoluționar democratic din istoria României. Cu acest prilej, Filiala A.F.R. Prahova a realizat un plic special și o ștampilă publicitară.

Desenul de pe plic reprezintă portretul dr. Petru Groza (1884—1958), primul președinte al guvernului revoluționar democratic instaurat la 6 martie 1945. Ștampila reproduce, de asemenea, portretul dr. Groza, însoțit de un text adecvat evenimentului.

Machetatorul plicului și al ștampilei — același talentat machetator ploieștean Romulus Negrilă. **(Gheorghe Nilă)**

HERCULANE

La Băile Herculane au avut loc, între 12—24 martie, concursurile cuprinse în programul Festivalului de șah „Hercules'85". Cu deosebit interes au fost urmărite întrecerile din cadrul acestui turneu internațional feminin, care s-a desfășurat în frumoasa sală de festivități de la parterul hotelului „Minerva".

La startul competiției au fost prezente 18 jucătoare din 5 țări : Bulgaria, Iugoslavia, Polonia, Ungaria și România.

Turneul a fost cîștigat de campioana României, Marina Pogorevici, care a obținut 10 puncte din 12 posibile.

Cu acest prilej, Filiala A.F.R. Caraș-Severin a realizat două plicuri și două ștampile adecvate. Machetator : Gustav Hlinka. **(Nicolae Chiselițe)**

PIATRA NEAMȚ

★ În cinstea alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare județene, municipale, orășenești și comunale, Filiala A.F.R. Neamț — prin Grupa filatelică „POȘTAȘUL" și în colaborare cu D.J.P.Tc. Neamț — a organizat, la Oficiul P.T.T.R. 1 Piatra Neamț, o interesantă expoziție filatelică, ce a fost deschisă între 17 februarie — 17 martie a.c.

Cu această ocazie, au fost realizate un plic și o ștampilă specială cu care a fost obliterată, la 17 martie — Ziua alegerilor —, corespondența primită și expediată de la Oficiul P.T.T.R. 1 Piatra Neamț. Machetator : Inocențiu Marcoci.

★ Tot în cinstea alegerilor de la 17 martie a.c., la Piatra Neamț au fost constituite două grupe filatelice : „Flamura Roșie" (organizator : ec. Neculai Andriescu) — la Consiliul popular județean Neamț, și Aqua-fil (organizator : ing. Laszlo Dezsy) — la Oficiul județean de gospodărirea apelor Neamț. **(Dr. Nicolae C. Pavlidis)**

VATRA DORNEI

Între 22—31 martie a avut loc, în cunoscuta stațiune suceveană Vatra Dornei, „Decada culturii dornene".

Filiala A.F.R. Suceava, prin Cercul filatelic din Vatra Dornei, a organizat, cu acest prilej, o expoziție cu tematică generală. S-au remarcat exponatele filateliștilor : Georgeta Purice, Justin Sănuceanu, Ioan Marcu, Gheorghe Săraceanu — Vatra Dornei și Dragoș Sainiuc — Suceava.

Președinta Cercului filatelic Vatra Dornei, dr. Virginia Cărăușu, ne-a făcut o promisiune : „începînd cu această ediție, în fiecare an filateliștii din localitate și din județ vor fi prezenți în cadrul Decadei culturii dornene cu exponate care să le facă cinste". **(Aurelian D. Senculeț)**

ALEXANDRIA

În cadrul aniversărilor U.N.E.S.C.O. din acest an se află și scriitorul român Mateiu Ion Caragiale, de la a cărui naștere se împlinesc 100 de ani. Filiala A.F.R. Teleorman a marcat evenimentul prin realizarea unei ștampile publicitare, care a fost aplicată pe corespondența primită și expediată la 25 martie a.c. de către Oficiul poștal din Alexandria. **(M. Scarlat)**

Filatelia 1985, nr. 4

ÎNTREGURI POȘTALE

„ÎNȘTIINȚARE DE PRIMIRE"

După cum se știe, din categoria întregurilor poștale fac parte acele efecte poștale oficiale (plicuri, cărți poștale etc.) care au imprimată marca poștală cu valoare de francare.

În Catalogul mărcilor poștale românești — 1974 se enumeră, ca întreguri poștale, următoarele : benzile pentru ziare, cărțile poștale, mandatele poștale, frahtele, telegramele, plicurile cu marca fixă, citațiile judiciare, formularele pentru telegrame.

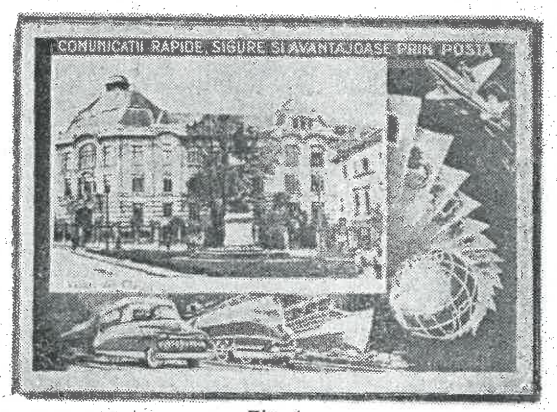

Fig. 1

Este clar astăzi că această listă nu este completă, întrucît există și alte formulare utilizate în circulația poștal-telegrafică avînd marcă fixă. Astfel, între întregurile poștale trebuie incluse și efecte poștale denumite : **Înștiințare de primire.** Ele sînt emisiuni oficiale, format carte poștală, și au imprimată marca în valoare de 40 bani. Aceste întreguri sînt menționate în unele cataloage străine, dar nu au fost catalogate la noi.

Am identificat pînă în prezent două tipuri principale, ale căror caracteristici constau în următoarele :

TIPUL I : format carte poștală din carton de culoare albă sau ușor crem. Ca dimensiuni există : formatul mare = 147/104 și formatul mic = 134/95 mm.

— **Fața** întregului reprezintă vederi din diferite localități din țară (Curtea de Argeș, Drăgășani, Cluj, Sf. Gheorghe, Dorohoi etc.) ; vederile sînt plasate spre stînga, fiind încadrate de o margine decorativă identică la toate întregurile și care reprezintă, alegoric, mijloacele de comunicație folosite de poștă pe tot globul. Ilustrația, ca și desenul, variază în privința culorii, de la fumuriu și gri, la verde și albastru. Sus, cu litere albe, se află textul : „COMUNICAȚII RAPIDE, SIGURE ȘI AVANTAJOASE PRIN POȘTA" — fig. 1.

— **Versoul** întregului prezintă aspectul general al cărții poștale, dar cu unele caracteristici : suprafața este împărțită în două jumătăți printr-o linie verticală. În colțul din dreapta, sus, se află imprimată marca poștală tip „Stema țării", ce are ca text, sus : „R. P. ROMÎNA", iar jos „POȘTA 40 BANI". În stînga mărcii, textul : **„Înștiințare de primire"**, subliniat, iar sub acesta, indicațiile și liniatura pentru adresă, asemănătoare cu cea a cărților poștale.

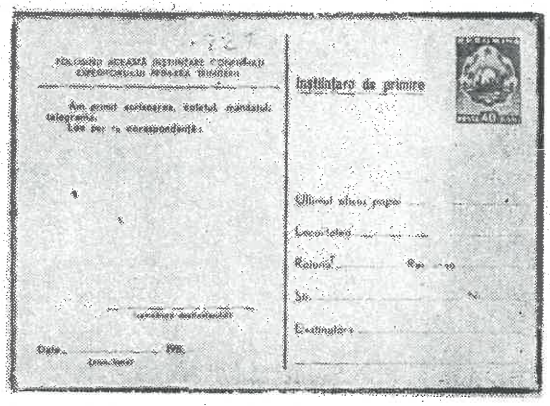

Fig. 2

În jumătatea stîngă, sus, găsim subliniat textul : „FOLOSIND ACEASTĂ ÎNȘTIINȚARE CONFIRMAȚI EXPEDITORULUI PRIMIREA TRIMITERII", iar sub text se află tipărit : „Am primit scrisoarea, coletul, mandatul, telegrama". Mai jos : „Loc pentru corespondență", sub care rămîne un spațiu liber pînă la linia ce marchează „semnătura destinatarului", iar sub aceasta se află data (ziua, luna și anul) — fig. 2.

Totul este tipărit cu tuș violet, chiar și la exemplarele care au pe față culori diferite.

TIPUL II se diferențiază de precedentul prin următoarele caracteristici :

— **Fața** întregului poștal este ocupată **în întregime** de o vedere din țară, tip ilustrată, monocolor, pe un fond crem.

— Pe **verso** se observă o modificare în modul de așezare a textelor în jumătatea stîngă și în plus apare inscripția : „și cu această ocazie trimit o vedere din frumoasa noastră regiune" — fig. 3.

În paranteză fie spus, pe exemplarul circulat de tip II din fig. 3 este de observat că s-a aplicat pe marca fixă o ștampilă **mută**, de aspect neobișnuit, cu fond liniar, care poate face ea însăși obiect de cercetare. Presupunem că această ștampilă a fost aplicată de poștă numai pentru a anula valoarea mărcii.

De subliniat că la tipul II există și exemplare tipărite pe verso cu tuș albastru.

După caracteristicile descrise mai sus ale acestor întreguri poștale privind tipul mărcii, datele liniaturii etc., ca și după tipurile și datele ștampilelor aplicate pe exemplarele circulate, se poate deduce că aceste întreguri au circulat în perioada 1954 (de cînd apare pe mărci titulatura „R. P. ROMÎNA") și pînă în 1964, cînd apar modificări în această titulatură.

În textele de la locul pentru corespondență, la unele exemplare de tipul I, nu se găsesc confirmări de primire a trimiterilor, ci doar scurte propoziții cu salutări din diferite localități. Se poate deduce că aceste întreguri au fost

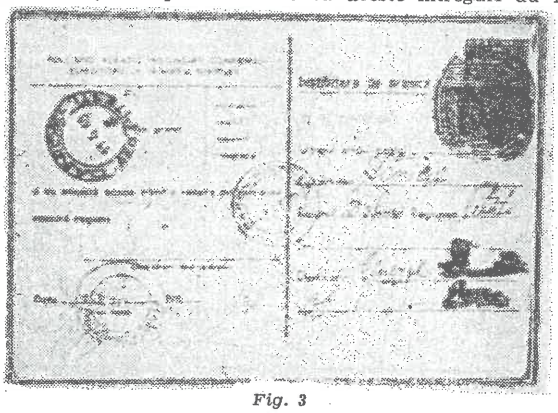

Fig. 3

folosite și ca simple cărți poștale ilustrate cu salutări adresate membrilor de familie sau cunoscuților. Faptul este confirmat și de textul suplimentar de pe tipul II.

Semnalînd aceste întreguri necatalogate la noi, am dori să solicităm tuturor colecționarilor de întreguri să comunice Comisiei de întreguri poștale a A.F.R. orice alte exemplare din asemenea piese pe care le identifică, pentru a încerca să reconstituim emisiunea ca număr și varietăți.

Dr. Răzvan PANAITESCU
— Timișoara —

DE LA FILIALA A.F.R. TIMIȘ

★ Filiala A.F.R. Timiș, prin Cercul filatelic municipal Timișoara, organizează, între 30 aprilie — 6 mai, o expoziție filatelică generală consacrată Anului Internațional al Tineretului. Participă colecții ale tinerilor din 11 județe ale țării.

Expoziția este un bun prilej de selecționare a exponatelor pentru Națională de tineret din luna noiembrie a.c., care va avea loc la Timișoara.

★ Filateliștii timișoreni aduc un omagiu fierbinte tuturor celor care și-au jertfit viața în lupta împotriva fascismului, prin organizarea unei expoziții filatelice cu tematică angajată, la 6 mai a.c., în sălile de la Bastion.

★ Filiala A.F.R. Timiș organizează, între 20—30 iunie a.c., expoziția filatelică interjudețeană „50 de ani de aviație civilă pe aeroportul din Timișoara", consacrată acestui eveniment.

Pot participa exponate de aerofilatelie și cosmos din toată țara. Înscrierile se pot face pe adresa Filialei A.F.R. Timiș — C.P. 204, cod 1900 — pînă la 10 mai, urmînd ca exponatele să fie trimise pînă la 10 iunie.

Cu acest prilej, vor fi editate un catalog, un plic omagial, o ilustrată maximă și o plachetă cu subiecte adecvate.

După ce făcăturile oferite anterior în mod repetat intră în "uzură morală" (adică se termină fraierii şi nu mai există cumpărători), fabricanții de făcături se orientează rapid spre cel mai facil pas pentru păcălirea colecționarilor: inventarea unei categorii noi de făcături.

Cunoştința noastră mai veche din Eppelheim, Germania, a oferit un set nou de "supratipare". Dar ce să vezi? Şoc şi groază! Nu s-au vândut! Mai mult ca sigur că ele vor apărea din nou pe eBay, oferite fiind de ID-ul **a-scavokl** sau de alt ID al aceluiaşi vânzător. Click pe imagine pentru mărire.

Publicat de Max Peter la 19:33

marți, 1 noiembrie 2016

Au apărut iarăși făcături "Odesa"

Am mai scris despre acest subiect, am explicat şi am argumentat de câteva ori de ce aceste mărci de aşa-zisă ocupație sunt doar făcături gândite de negustori americani.

Astă seară am dat din nou de un set de făcături oferite pe eBay. Click pe captura de ecran pentru mărire.

Măgăria cât casa şi de încă cinci ori pe-atât este listarea acestor aşa-zise ocupaţii de către Michel. La acest capitol - am mai spus-o şi o voi mai spune - domnii de la Michel nu au decât să se ia de mână cu autorul unui alt catalog creditat puternic de unii de pe la noi, Brainard, care listează şi acordă preţuri pentru o sumedenie de făcături, aşa-zise emisiuni locale (ocupaţia Budapesta, Cluj, Ineu etc.) care oficial nu au existat şi care nu pot fi justificate. Că există destui colecţionari creduli care se lasă înşelaţi de profitori e treaba lor. Problema este ca numărul fraierilor să nu se îngroaşe.

Am pomenit de Michel. Cu părere de rău trebuie să o spun (am mai spus-o şi o voi mai spune), redactorii de acolo se încred în cine nu trebuie. Şi aici e treaba lor, ştiţi proverbul: fiecare pasăre pe limba ei piere. Dar chiar şi aşa, o umbră de decenţă tot manifestă, menţionând "caracterul discutabil" al acestei aşa-zise emisiuni (citiţi nota din subsol; păi dacă e o emisiune neatorizată la ce-i mai atribui cote?).

III. Sowjetunion (Odessa)

1941. Freimarken der Sowjetunion von 1939 mit Bdr.-Aufdruck neuer Wertstufen, alte Werte durchbalkt.

1	8 (K)	auf	5	K	braunrot . . . . . (676)
2	10 (K)	auf	15	K	graugrün . . . . . (679)
3	25 (K)	auf	30	K	preußischblau . . . . . (682 I)
4	50 (K)	auf	60	K	karmin . . . . . (684)

Es wird neuerdings stark angezweifelt, daß es sich bei dieser Serie um eine autorisierte Ausgabe handelt!

Revin la cele patru supratipare oferite pe ebay de **ID-ul premier603**. "Seria" oferită de acesta nici măcar nu este cea din Michel. După ce aceste aşa-zise ocupaţii au fost listate în catalogul german, s-a manifestat o grămadă de profitori-întreprinzători care au realizat tot felul de supratipare, aşa cum le-a fost la îndemână. Culmea este că aceste **reproduceri după falsuri** (n-am alt termen mai potrivit) nici măcar nu seamănă cu "supratiparele" listate iniţial! Sic!

Am mai prezentat care este povestea aşa-zisei emisiuni de ocupaţie românească la Odesa. Ele sunt creaţia unor negustori americani, povestea activităţii lor fiind descrisă de Andrew Cronin în nr. 42 al revistei canadiene The Post-Rider/Iamcik (revista Societăţii de filatelie rusească din Canada) din iunie 1998 (Andrew Cronin a fost un mare filatelist şi un mare cercetător, expert, dar şi un mare prieten al filateliei româneşti, membru al Asociaţiei Internaţionale a Jurnaliştilor Filatelişti - AIJP, autor a numeroase articole şi studii în reviste de specialitate de pe trei continente, Dumnezeu să-l ierte!). În anii '80 am avut onoarea să îl cunosc personal.

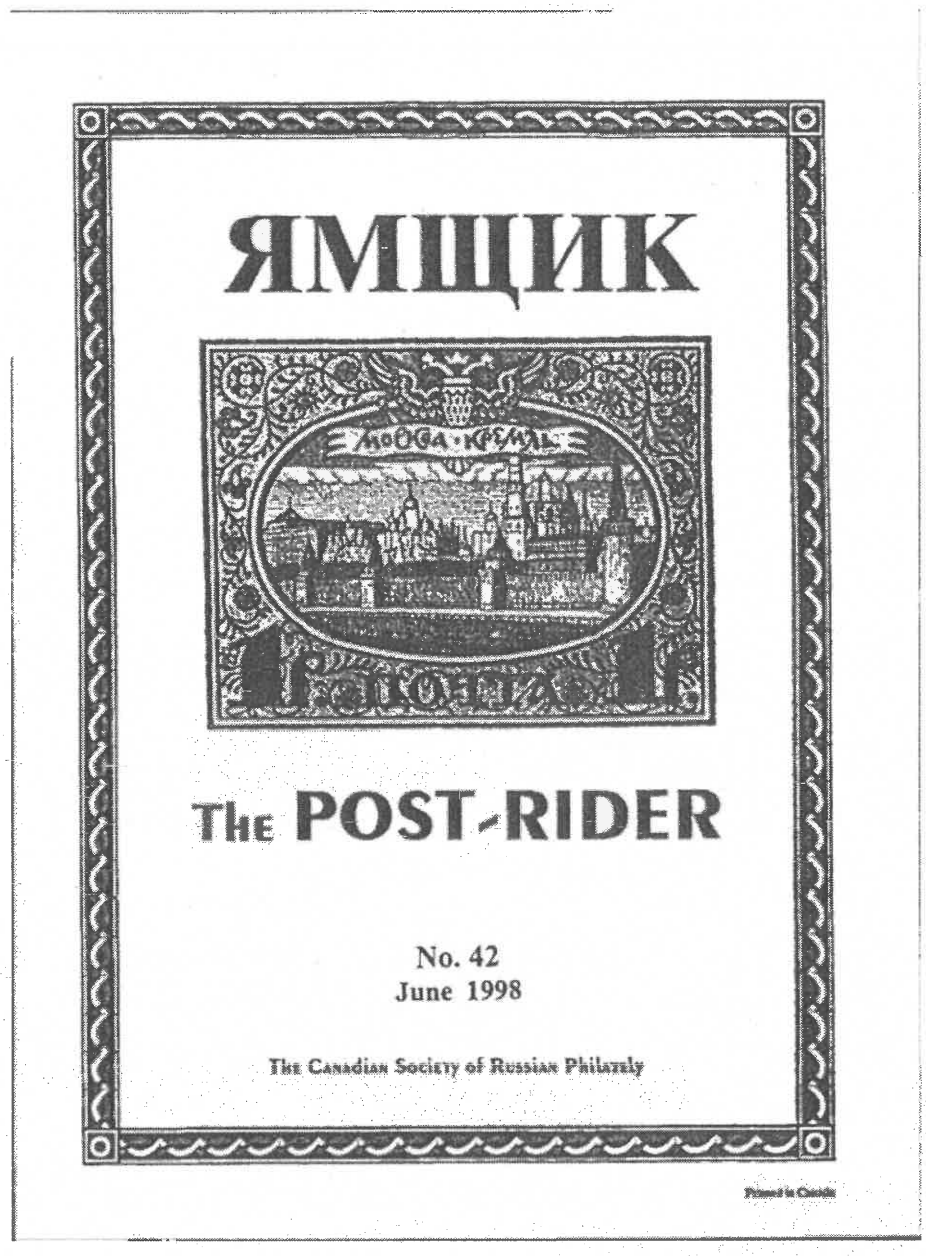

Este vorba despre fraţii Julius şi Harry Stolow, negustori de timbre încă din perioada interbelică, dar şi autorii unei game destul de largi de făcături diverse mai ales în zona mărcilor ruseşti şi ale URSS. Povestea lor este prezentată epic de către Andrew Cronin. Click pe imagini pentru mărire (îmi pare rău pentru calitatea scanurilor, sunt făcute după copii xerox). Despre "ocupaţia" Odesa găsiţi imaginile pe a doua pagină, jos, iar descrierea "operaţiunii" se află pe a treia pagină.

The cover shown at the bottom of the previous page is franked with a block of four of the 4-kop. Romanov with the "crossed swords" overprint, plus a pair of 2-kop. Arms imperforate for a total rate of 20 kop (overpaid by 5 kop.). It was mailed from Petrograd 14 two days later and addressed to the well-known French stamp dealer, Th.Jodoin Champion, of 15, rue Drouot in Paris. It has on the back a boxed Petrograd Censor No. 81 control marking. We can say with virtual certainty that this example also went through the mails. The number of cancellations and the manner of application thereof are proper.

During this period, such markings, both with and without other censor handstamps, are common. The question here is about the stamps themselves. Note the block of four of the 4-kop. Romanovs. They are overprinted with crossed swords and the words "FRATERNITY EQUALITY LIBERTY" in Russian. Without going into much detail, suffice it to say that most authorities consider them bogus. According to an article somewhere by the late Dr. G.B. Nebelsiek, he said that the No. 4 (20) April 1924 issue of "The Soviet Philatelist" under the editorship of F.G. Chachin stated these overprints to be the work of Trachterberg and others in Petrograd. The article went on to cite various authorities. It seems there is a consensus that some envelopes franked with these overprints went through the mails by favour. There are other stories that they were authorised by the Soviets at the Brofina Institute, were on sale for two days in 1917 and still honoured in 1918. They were supposed to have been sold for double the face value, with the extra money going to feed the patrolling revolutionary soldiers (Catalogue Spécial des Timbres de Guerre de Russie, Yvert & Tellier, Paris, 1920). The cover shown here does not really prove anything, but it is in the right time-frame with both edt and correct control markings. It is interesting and comments are invited.

* * * * * * * *

THE ACTIVITIES OF THE STOLOW BROTHERS IN THE RUSSIAN SPHERE.

by Andrew Cronin.

Certain types of mystifying material keep turning up in our spheres of collecting and your editor has often been asked over the years to explain the significance and origin of such items. It was not possible to do so while the suspected instigators were still alive, but the field is now clear and the following comments should help to shed light on some puzzling material.

There apparently were two brothers, Julius and Harry Stolow, originally from Riga in Latvia. Your editor never met Harry, who was very active as a dealer in Munich after WWII. However, your editor knew Julius quite well some 30 years ago in New York City, where he ran the firm of J. & H. Stolow, including the Gold Medal Mail Auctions, a Wholesale New Issue Service, etc. He was a very likeable and charming person, who reminisced that, during their youth in Riga, his brother and he amused themselves by "creating" and applying mute cancellations to unused Romanov stamps. Of course, the result was that quite a few WWI "mutes" have never been identified by location to this day!

Both the brothers appear to have left Latvia and settled in Berlin, Germany during the 1920s. One sometimes comes across Soviet airmail covers sent to the firm in Berlin from Tashkent during that period. Julius was involved in a car accident in Berlin during the early 1930s and lost a leg. During that time, they were doing a fair amount of business with the Soviet Philatelic Association and, in buying quantities of the 1931 Dirigible Construction set, found that they had a surplus of the imperforate stamps. It appears that the bogus 11 1/2 line perforation was applied by them to even up the quantities, not only of that set but also of the succeeding North Pole airmails of that same year, as well as to "produce" fantail margins and imperforate-between varieties. It is ironic that this same 11 1/2 line perforation is also to be found on some values of the "Registered" set of Taiwan pictorials of April 1934.

With the rise to power of the Nazi Party in Germany in 1933, the brothers had to leave and Julius established himself in New York City. Together with the Wholesale New Issue Service, he also kept up his dealings with the Soviet Philatelic Association, which was later transformed into the Philatelic Department

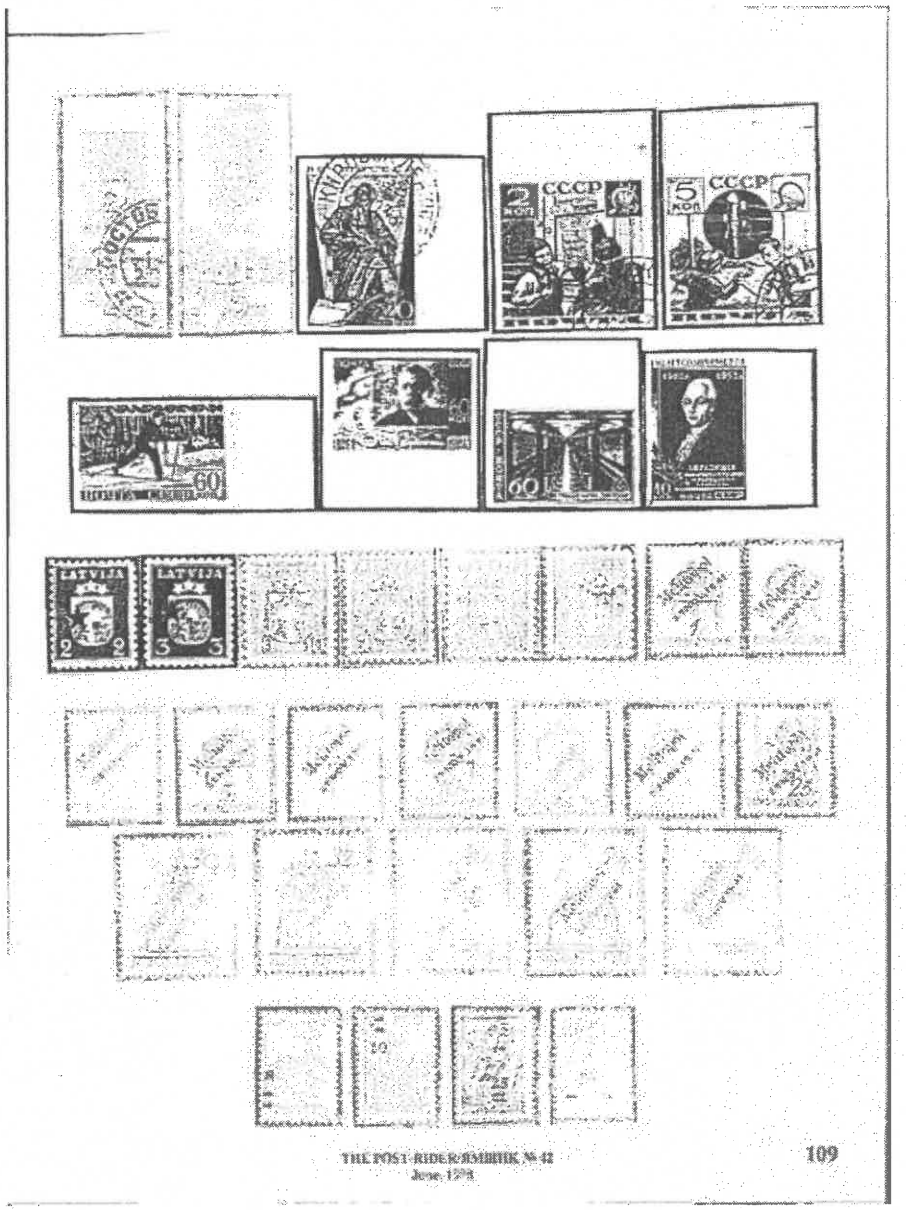
СССР
СССР
LATVIJA
LATVIJA

of "Mezhdunarodnaya Kniga". In his wholesale lists of new issues, Julius offered on at least a couple of occasions hitherto unrecorded "imperforate" varieties of Soviet stamps. It appears that the supplies he received from "Mezhdunarodnaya Kniga" sometimes contained a final horizontal or vertical row, with the last line-perforation missing in the margins, i.e. fantails. These were then trimmed and passed off as rare imperforates, an appalling case of philatelic vandalism, as fantails are interesting varieties in their own right. Examples of such trimming in the 1937-1952 period are shown in the first two rows on the previous page. These stamps never existed imperforate but, by the same token Julius may not have been responsible for all the trimmed stamps featured here.

By the time the U.S. entered WWII on 7 December 1941, Julius had on hand some recently received new issues of Latvia, Hungary and the USSR. He decided to "expand" his stocks by adding some overprints as follows:-

(a) With the incorporation of Latvia into the USSR on 2 August 1940, he placed on his stocks of the Latvian Army set an overprint consisting of a five-pointed star and the initials "L.P.S.R." (Latvijas Padomju Socialistiska Republika = Latvian SSR), in red on the 2s., 3s., 10s., 30s. and 1 lats, as well as in black on other copies of the 50s. value (see the previous page). As stated above, he believed in expansion!

(b) As a result of the Nazi attack on the USSR on 22 June 1941, he apparently heard that the Ukrainian town of Melitopol' / Мелітополь had been taken by Hungarian forces on 25 November. That gave him the excuse to "recycle" 14 recent Hungarian definitives (see the previous page). However, he did not realise that, in Hungarian usage, the year is always given first, then the month and finally the day. An investigation some time ago by the Russia / USSR Study Group in Germany specifically named his company as the sole source of these overprints.

(c) The port of Odessa was valiantly defended by Soviet forces in the bOB (WWII), but finally fell to German and Roumanian units on 16 October 1941. That gave him the excuse to recycle four Soviet definitives with new surcharges, namely 5/5 kop., 10/5 kop., 25/20 kop. & 50/50 kop. (see at the bottom of the previous page). They were purportedly issued during the "Siege of Odessa". The new rates make no sense and these surcharges also exist doubled and inverted!

Julius may have carried out other manipulations in our spheres of collecting and any additional information would be much appreciated. In fairness to him, it should be stated that the Russian field was not his sole target. He was also involved in bogus issues for the Republic of Indonesia, the Moluccas etc. etc.

* * * * * * * * * *

PHILATELIC SHORTS

Is there a question or point that you would like to put across to the readers? Is there an interesting stamp cancellation or cover that you would like to describe? Is there an item in your collection that could use some clarifying information or might there be some gems of wisdom that you could impart on some newly acquired item?

Share your questions, thoughts and wisdom in the confines of a couple of paragraphs with the rest of our readers!

Aşadar, ce facem cu aceste... reproduceri de falsuri? Păi bine, domnilor, nici măcar o serie de falsuri ca lumea nu sunteți în stare să oferiți, umblați cu copii după falsuri? (SIC!)

Publicat de Max Peter la 20:44

vineri, 19 august 2016